BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8 M
23 — D
21

Digitized by Google

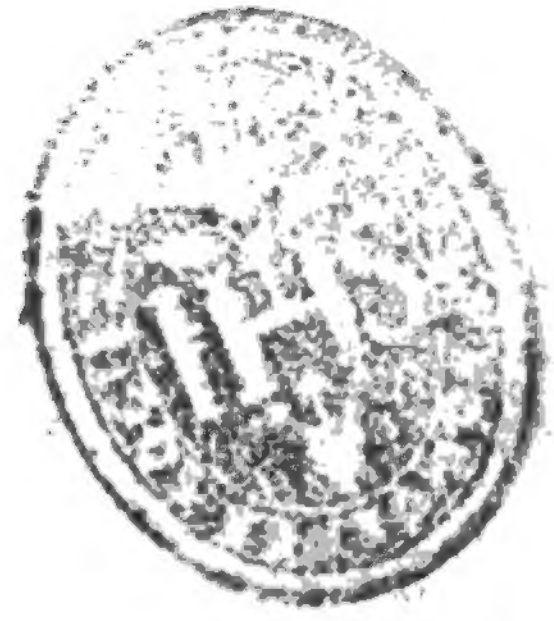

Digitized by Google

Digitized by Google

FLORIACENSIS VETVS
BIBLIOTHECA BENEDICTINA,
SANCTA, APOSTOLICA, PONTIFICIA,
CÆSAREA, REGIA, FRANCO-GALLICA.
Ad Henricum IIII. Christianissimum
Franciæ et Nauarræ Regem, ac
Mariam Medicæam Reginam.
Cum utroque Xysto ad diuersos.

Opera Ioannis à Bosco Parisiensis,
Cœlestini Lugdunensis: nunc
primum è latebris emersa,
ac antiquariorum usui
exposita.

CVM PRIVILEGIO

LVGDVNI
APVD HORATIVM CARDON
1605

Digitized by Google

BIBLIOTECA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

CHRISTIANISSIMO PRINCIPI HENRICO IIII.

FRANCIÆ, NAVARRÆQVE REGI: ET MARIÆ MEDICEÆ ipsius Coniugi Galliarum Augustæ.

IOANNES A BOSCO *Cœlestinus:*
Coronam Gloriæ, & Diadema Decoris.

MIRI semper à vero omninò aberrare Authores sacri visi sunt (Christianissime Princeps atque Augusta) qui relicta Christiana masculáque veterum Christianissimæ omnium Gentis Franco-gallicæ Heroüm, ac penè Diuinorum Regum gloria, à nescio quibusdam Alexandris, Iuliis Cæsaribus, atque aliis gloriolæ humanæ, quæ iam apud inferos ardet, mancipiis: inanes vmbras, atque tenuia futilis honoris

BIBLIOTECA NAZ ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

noſtratum Regum viuentium tabellis ac imaginibus,obducunt turpiter lineamenta. Quaſi non æquè vitio verti debeat, degeneribus iſtis ſcriptoribus, extra fertiliſſimam Franco-gallicam noſtrorum antiquorum Principum tellurem, conquirere gloriæ ſuorum Regum alimenta: ac Romanis olim, Republica florente, piaculare erat: aut Romæ non Romanè loqui: aut externos ſibi Duces aſciſcere. Ego, qui & Franco-gallus ſum, atque è Chriſtianiſſimo Nobiliſſimóque corde Chriſtianiſſimi ac Nobiliſſimi Regni Lutætia Pariſiorum, de Chriſtianis maximè omnium progenitoribus ortus atque procreatus, qui ante ephebos me ſacrato Cœleſtíque vitæ generi ſpontè addixi, qui ſub Chriſtianiſſimo atque Religioſiſſimo Principe iam aërem ſpiro, iam quiete, iam otio perfruor, qui Monarchiam Franco-gallicam, Religione florentiſſimam,pace tranquilliſſimam, eruditione clariſſimam,optimis moribus ornatiſſimam,ſuis conterminis vt terribilem, ita admirabilem, feliciter intueor. Ego, inquam, non poſſum committere, vt limpidiſſimis relictis noſtratum Monarcharum fontibus, ad externos, & maximè omnium auios riuulos recurram. Fontibus. Ex quo-

rum

rum hauſtu, ô Chriſtianiſſime Princeps, & Auguſta, per vos, ac ſub vobis, DEVS Opt. Max. Genti ſuæ electæ, filiæ primogenitæ, Iſraëlíque cordis ſui, nationi Franco-gallicæ, hæc otia fecit.

Tàm argutè, quàm ſcitè, ac verè, Auenio clariſſima Franco-gallici, atque adeò Borbonici, & Medicæi nominis (ſi vſquam alia toto terrarum orbe) cultrix ciuitas, dùm fauſto veſtro connubio adlætaretur, atque adblandiretur, in ipſo portarum ſuarum frontiſpicio, nauem mediis vndis fluctuantem, ac ſæua tempeſtate iactatam: ſydereo tamen radiantis è cœlo Lilij Borbonici aſpectu erectam, omnium oculis pro tabella expoſuit, cum hoc certiſſimo, veriſſimo, Nobiliſſimo, ac verè Franco-galliæ genuino Eulogio: *Hoc ſydere tuta ero.* Nos etiam ipſi vidimus, Prudentiſſimum ac Illuſtriſſimum Cardinalem Petrum Aldobrandinum, ex Fratre Nepotem, atque Legatum bonæ memoriæ Clementis VIII. vt dignitatis apice, ita integerrimæ vitę ſplendore, rerúmq; mirabiliter actarum gloria, verè Summi Pontificis, ſacris & Apoſtolico viro dignis muneribus, vobis, ô Chriſtianiſſime Princeps, ac Auguſta, gratias agentem, de pace Italiæ per vos (dum Regias

Digitized by Google

inuictas acies Alpium ianuis subduxistis) reddita : hoc est de Ecclesia conseruata. Ipsiq; audiuimus Pontificium Oratorem in Beati Ioannis Basilica, apud Amplissimum ac Nobilissimum totius Galliæ Emporium vestrum Lugdunæum, eruditè & ingeniosè admodùm, Christiano ligone fontem Franco-gallicarum, Henricęarum, Borboniarúmque virtutum apperientem: dum inter dicendum, tuam, ô Rex Christianissime, deliciæ & decor Gentis Franco-gallicæ, Orbis terror, monstrorúmque domitor, in Sanctæ Romanæ & Apostolicæ Sedis obseruantiam, tuum in ipsius incomparabilem, inimitabilem, ac cunctis seculis desiderabilem Pontificem Clementem VIII. (qui te vt filium suum duplici iure primogenitum, paternis, dum luce hac frueretur, demulcebat officiis) cultum ac venerationem. Vocabulo vtar Christianissimo ad Christianissimum Principem, atque in Christianissimo scribens Regno, tuam obedientiam Karoli sanctitate fortitudinéque verè Magni in Romanam Ecclesiam Religioni, studio, atque propensioni meritò comparauit. Sed alios etiam ego ipse fontes tibi effodio. Si Clodouæi pietas spectetur, iure Merouingianæ stirpis illi fulci

Is Marquisetus vocabatur.

Digitized by Google

fulcimentum attribuemus. Si Karoli Magni Religio per ſe conſideretur, Karolouingorum Regni, ipſam baſim fuiſſe conſpiciemus. Si Roberti Capetij Sanctitas in memoriam reuocetur, firmam illam extitiſſe petram, in qua tot annos durans, atque inter tot tempeſtates perdurans domus Regiæ Franco-gallicæ, ædificium perſtat, cuncti fatebimur. Scimus etiam, alios fuiſſe Piiſſimos, Sanctiſſimóſque Franco-galliæ Reges. *Hoc quippe noſtræ proprium eſt Franco-galliæ, vt quomodo omnium quæ extant Regnorum ætatem ſua vetuſtate, claritatem ſuo ſplendore, firmitatem ſua ſtabilitate: ſic etiam Piorum, Sanctorum Fortium, & Clarorum aliarum gentium Regum numerum, ſua numeroſitate, longo admodùm, & vix ac ne vix quidem aſſequendo, interuallo ſuperet.* Sed hos tantùm data opera, ac ex induſtria commemoro, vtpotè qui primi, vel propè primi, ſuarum ſtirpium fuerint: qui ipſis de cœlo attributum ſceptrum, Pietate, atque in Deum Religione fulcierint, in longáſque poſteà generationes ſuæ proli tranſmiſerint, electis certis quibuſdam cœlitibus Patronis, quorum fidei atque tutelæ ſe ſuáque omnia crederent. Notior eſt, quàm vt ampliorem narrationem depoſcat. Clodouæi erga

De huius Roberti Sãctitate, omninò mirãda recitat Baron⁹, tom. Annal. Eccleſiaſt. 11.

Digitized by Google

Apostolis parem Martinum fiducia, & ex consequenti, largitas. Karoli Magni erga Eparchium, Rotberti erga Annianum, quem & Seniorem suum veteri Francico idiomate vocitabat. Cuius studium, Constantia ipsius vxor & Regina æmulata, nec dum absoluto vitæ termino, cunctum ipsius Anniani Aurelianensi Basilicæ, mundum atque ornatum suum muliebrem, magnificè assignauit, & consignauit.

Constantia vxor Rotberti Regis.

Ac licèt tu, ô Rex, *Sapiens sis, velútque Angelus Dei.* Cùm tamen ex eodem Capetio stipite, iam aliis vetustate sterilitatéve vel consumptis, vel vietis termitibus, ramum alterum stipiti propemodùm æqualem (ne dicam maiorem) Regio culmine frondere, ac miris virtutibus efflorescere facias. Non (quæ tua est benignitas) iniquo scio animo accipies: si tibi Aduocatum indicauero apud Deum efficacissimum acceptissimúmque, qui te, Reginam, atque liberos vestros efficaciter tueatur, ac protegat. Ipse licèt solo sit Italus, est tamen veteri Galliæ incolatu Franco-gallus. Qui antiquis collatis beneficiis, & suam in Franco-gallos Reges fidem, & in istius Christianissimæ Coronæ hostes odium & indignationem non semel exeruit. Ac tandem

1. *Reg.* 29.

Digitized by Google

dem, florente tua, ô Rex, in areis planis Gallicis oliua fortissimæ tuæ palmæ inoculata, sanguinem suum per Nympham Austro Medicæam, tuo sanguini commiscuit. Is ipse, ne vos, ô Christianissime Princeps, & Augusta, diutiùs suspensos habeam: est Sanctissimus Pater Benedictus Nursinus, vir Patritius, ac Augustalis, Monachorum Legislator, Franco-gallię à nongentis quinquaginta iam & ampliùs annis ciuis, vel saltem incola. Hostium Franco-gallici nominis fulgur, Delphini vestri immò Franco-gallici ex Proauis vnus, Regúmque Capetiorum columen & tutamentum. At prę-stat, vos quem amatis, Historiæ sacræ ac Ecclesiasticæ Patrem, loquentem audire: *Baſes* (ait ille) *inſpiciendæ ſunt, ſuper quas tantam Regni Francorum molem, iſta noua ſucceſſio, Hugo auus cognomento Magnus, eiuſq; filius Hugo, primus huius ſtirpis Rex Francorum, Robertus pater, & ipſe Robertus filius collocarunt: ſuper quas innitens hactenùs permaneat inconcuſſum & ſtabile.* Et posteà ex Helgaldo syncero Historico, subjicit: *Erant huic generationi* (nempe Capetiæ) *ſpeciales amici. Sancta videlicet Maria, & Pater & Dux Monachorum Sanctus Benedictus.* Et infrà: *In cuius honorem plura erexerant Monaſteria. Feruntautem*

Cardinalis Baronius tomo 11. Ann. Eccleſiaſt. ad annum Chriſti 1029.

Digitized by Google

autem dixiſſe moriens bonus pater (Rex videlicet Hugo Capetius) *O optime fili*,(Roberte quippe) *per Sanctam & indiuiduam Trinitatem te obteſtor, ne quando animus ſubrepat acquieſcere conſiliis adulantium, vel muneribus doniſq́ venenatis te ad vota ſua maligna adducere cupientium:ex iis Abbatiis, quas tibi poſt Deum perpetualiter delego.Néve animi leuitate ductus,quolibet modo diſtrahas,diripias,aut ira excitante diſſipes. Specialiter verò tibi inculco, nullo pacto Ducem omnium, Patrem dico Benedictum, à te patiaris diuelli. Illum apud communem Iudicem,ſalutis aditum, tranquillitatis portum, poſtq́ carnis obitum, ſecuritatis habiturus aſilum.* In hunc modum diſſerit Polyhiſtor Cardinalis.Stetitque:nam ipſiuſmet verbis immorari delectat, ô Rex Inuictiſſime,Caſtiſsimáque Regina,contra diuerſos impetus ventorum & fluminum Capetia domus,ſupra Benedicti Patris petram:permanſura ſemper, ſi benè collocata fundamenta perſiſtant,caſura tunc certò, (omen infauſtum Deus auertat) ſi baſes ſanctæ (quod Superi abnuant) à fundamentis negligenter reuellantur.

O Francie Palladium!

Huius tanti Capetiæ ſtirpis protectoris corpus, Floriacenſe Cœnobium in Aureliauenſi agro conſeruat, indigno tanto

Prin

Digitized by Google

Principe, támque fido Patrono, locello reconditum. Qui à vobis duo expoſtulat atque depoſcit, ſi & vetera à prædeceſſoribus veſtris accepta ab eo beneficia rependere, nouáque vobis ac liberis veſtris comparare vultis auxilia. Primum eſt; vt de cætero publica ac Regiorum miniſtrorum vigilantia, ſolitò ſtudioſiùs tantus theſaurus cuſtodiatur. Quem vt à multis, vſque ad hanc diem creditum eſt, à Caſinenſibus poſsideri: ſic poſſent ipſi Caſinates, rei iam detecta veritate, prece pretióque: minimo negotio, ni maturè occurreretur ſurripere.

Alterum, vt cùm vos ipſi in ſtratis eburneis, lectis aureis, cubilibúſve argenteis accubetis, non ſinatis diutiùs Franco-galliæ tutelarem Benedictum, illuſtriori totius orbis proſapia editum, omni ſuo ornatu à Caluiniſtis ſpoliatum: in lignea theca conſiſtere. Recordati, quòd cultus Sancto Richario à Capetio Hugone impenſus, ipſi vt Gallici ferunt Annales, Regnum adſtruxit, & firmiter ſtabiliuit.

Vobis equidem iam à Deo naturáque, Regnum aſſertum eſt. Nec illud vobis nouo iure tanti Patris cultus acquiret. At audeo (tanquam futura proſpiciens) dicere, veſtris illud liberis (vtpotè non tantùm Capetio

petio germine oriundis, verùm etiam ſibi affinibus & propinquis) ſtabile firmúmque, contra omnes omnium omninò inimicorum inſidias, efficiet. Machinamenta magna, multa, varia, domi foríſque reteget. Vos, & cunctam veſtram familiam in circuitu vallabit, in tantum, vt ſi malum immineat, ad vos tamen, & ad tabernacula veſtra, non appropinquet.

Aliud inſinuarem, ſuggererémque lubenti animo Dominis meis, huic Diuo acceptiùs. Sed ne ſit præſentis temporis hæc Parabola, plurimũ vereor. Suggerã nihilominùs pro mea erga Regiam domum fide, ac ſinceritate? ¡Vis, ô Borbonia ſtirps, hunc totum tibi deuincire Sanctum, totum tibi addicere? Vel vnico ac ſingulari ſuo Mauſoleo, Palladij Franco-gallici Sacrario. Abbatem Regularem, dona, ſtatue, inſtitue. Regularem, inquam, non Cuculi tantùm geſtatione, ſed Regulæ Benedictinæ ſollicitæ obſeruationis perfunctione. Et iam tibi polliceor, quòd breui intuebitur Gallia, vnguentum è capite in barbam profluere, inque oram veſtimenti deſcendere.

Sed te maximè omnium, Maria Auguſta, officium iſtud pietatis ac Religionis mouere ac promouere decet. Quæ & gente Ita

Digitized by Google

te Itala es & Auſtriaca matre Ioanna progenita : ob quam iure propinquitatis, Sanctum hunc Clariſsimum Benedictum contingis, & Italum & Auſtrium. Auſtriacum quippe genus, à Beati Benedicti progenitoribus oriri notiſsimum eſt. Si adſit voluntas, non deerit (Regina) facultas.

Intereà verò vobis, ô Rex atque Auguſta, quid è re veſtra ſit : vt fideliter, ſic humiliter vel mihi indicaſſe ſat eſt.

Ego verò, Floriacenſem hanc veterem Bibliothecam, quia maxima ex parte vetuſtiſsimis coaleſcit & coagmentatur, aut Floriacenſibus Cœnobitis, aut è Floriaco acceptis Authoribus.

Benedictinam, quia ſacro Patri Benedicto Franco-galliæ Palladio, eſt clariſsimi inſtar Mauſolei, ac ſacratiſsimi vice Sanctuarij.

Sanctam, quia Sanctorum plurium, nuſquam antea cognitæ in ea res geſtæ narrantur.

Apoſtolicam, Quia de Summis atque Apoſtolicis Romanis Pontificibus, pluribus locis agit.

Pontificiam quia diuerſorum aliquot Præſulum, acta complectitur.

Cæſaream, quia Romanorum multo-

rum

Digitized by Google

rum Imperatorum, breuiter seriem facta constitutáque indicat.

Regiam, Quia plurima est in describendis Regum variorum, nostratum vero maximè, genealogiis & operibus.

Franco-gallicam denique, quia multa est in ritibus negotiis & vtraque fortuna gentis Francicæ explicandis. Videlicet vt quomodo membra protectióque Patris Eximij Benedicti Franco-Gallicam adornant fulciúntque Coronam: ita eius illustres virtutes & res Franco-gallicæ, se occulto quodam & abdito nexu permeent ac decussent.

Hanc inquam Floriacensem Bibliothecam, vestro Regio nomini inscribo, vestræ gloriæ dono, vestræ felicitati dedico, vestro culmini appendo. Quia vos si quispiam alius, ex corde & si submisso, candido tamen atque sincero colo & suspitio. Quia nostra Cælestina Gallica Congregatio specialis Regum filia est. Sola etenim inter omnes Gallicanos Regularis vitæ cuneos, Regum explicito ac expresso rogatu inuitata & aduocata fuit. Sola Legatorum Regiorum honorata comitatu atque euectione. Sola Regiis pecuniis ab Italia in Gallíam adducta, & Regia cura atque prouidentia.

dentia in Gallicano ſolo plantata. Cùm omnes alij ordines, aut ſuapte propenſione aut quorumdam tantum Optimatum ac Aulicorum fauore in Gallias demigrarint, vel vnus aut aliquis ſolũ eorum, ad horam ſint à Regibus acciti, qui poſtea Regum animos demulcẽres, ſuo ordini apud Gallias ſedẽ fixerint & domicilium ſtabilierint. Quo nomine, inconcuſſa & ſtabili ſemper fide, Regum genitorum ſuorum ſeruiuit honori, dedita fuit incolumitati: atque etiamnum in dies, incredibilis in ſuos Patres Reges obſeruantiæ ignem, in alumnorum ſuorum animis accendere ſatagit. Viciſſim vt illam ipſi, perpetuò in pretio & æſtimatione habuerunt, fauoribus Regiis immo & Conſiliariæ Regiæ titulis adornauerunt, protectionéque intra & extra Franco-Gallicum Imperium, potenter, ardenter, tuiti ſunt & defenderunt. Regia Lilia pro inſignibus geſtare iuſſerunt. Et nouiſſimè tu Rex Chriſtianiſſime, nec latum vnguem à tuorum Anteceſſorum veſtigiis deflectendo, illi immunitates ac honores lubens & volens ſuos aſſeruiſti. Ius ſalis annui è Regiæ ſalariæ horreis abſque vectigali contributione conſequendi, iam vſu obſoletum atque antiquatum, ipſi affectuo

Digitized by Google

affectuosè liberaliter. Regiè innouaſti nec-non ab oppreſſionibus quando ad tuam clementiam appellatum eſt, ſollicitè liberaſti, aſſeres liberabiſque ſemper. Nec iniuria. Nam Regia præterquam quod generatim Filia eſt, plurima ipſius Cœnobia aut à Regibus, aut ab Regum propinquis ſunt ædificata. Regúmque ac Principum priorum plurimorum ſplendidè honorificéque, maximo Regni decore, ſeruat præclara buſta. Et vt paucis multa & miranda dicam, ſicut lucem nocti Luna ſuppeditat: ita illa inter opaca excidij Monaſtici temporum iniuria prognati, primigenium ſplendorem & fulgorem ne dicam retinet, ſed propugnat, ſed reſtaurat, ſed erigit, ſed emicat. Quia tandem tu Rex omnium qui ſoliis inſident Sapientiſſimè, rerum veterum, Franco-Gallicarum præcipuè, ſcitu & notitia, mírum in modum, vt ex Regio aliquando tuo percepi ore, oblectaris. Túque Auguſta Ornatiſſima ac Piiſſima, ſanctarum lectioni hiſtoriarum cum effectu & affectu ſtrenuam operam nauas.

At Latina iſthæc Bibliotheca eſt, Dominúſque meus & Domina Gallicè loquuntur ac intelligunt?

Regem meum Henricum IV. quando-

que

Digitized by Google

que recitantem audiui, Iulij Cæſaris Commentarios è Latino ſe quondam in idioma Gallicum vertiſſe. Reginam verò, inter plurimos vir ſpectata probitate, eruditione ac generis claritudine inſignis Ioannes Bonſius Epiſcopus Biterrenſis aſſequitur: per quem Bibliothecam non iam Floriacenſem noſtrámve; at Regiam, quia ſuam Regiſque: ipſa læta & gaudens, mira cum animi & vtilitate ac voluptate poſſit ingredi, poſſit penetrare, & in ipſius Xyſtis, cum oblectamento varias multorum, aut Coronæ Franco-Gallicæ beneuolorum, aut addictorum, aut miniſtrorũ tabulas, ornatus gratia conſpicere, ac contemplari. Adde quod inſuetum minimè eſt, ſacros Authores, opera ſua Latina Regibus, etiam linguę Latinæ inexpertis inſcribere. Solo Regiæ Maieſtatis fulgore homines alliciente. Vnicum quidem, at Maximum à Chriſtianiſſimo meo Rege & Domino, eiúſque eximia conſorte Regina ſupplex efflagito beneficium, vt tam vtile, tam honeſtum, támque in eos propenſum meum munus, placido vultu excipiant: oculis fauoris ac benignitatis deſpiciant, ac Regia clementia amplectantur & foueant: animum voluntatemque meam ſpectantes, qua nllus to-

Digitized by Google

to ipsorum Regno, erga ipsos ipsorúmque gloriam & famam, me ditior est, erit vnquam, aut etiam esse potest.

Potẽs tandemq; sit in terra, ô Rex, semẽ tuum, & vt gloria ac diuitiæ permaneant in domo tua: Iustia resplendeat thronus tuus, Religione ac Pietate floreat Diadema, Clementia ac misericordia firmetur Solium. Túque, Castissima Augusta, esto sicut vitis abundans in lateribus Francogallicæ domus, Filij tui sint sicut nouellæ oliuarum in circuitu Regiæ mensæ. Sic enim benedicentur Principes, qui timuerint Deum. Deus verò Opt. Max. per serui sui Benedicti preces & merita, Patrem, Matrem, & liberos, foueat, protegat, amplificet, multiplicet, ad Ecclesiæ fulcimentum, Regni tutamentum, bonorum fauorem, malorum terrorem, cunctorum pacem, atque tranquillitatem. Valete.

Lugduni Galliarum Idib. Septemb. 1605.

Digitized by Google

DE VERA TRANSLATIONE

CORPORIS SANCTISSIMI Patris BENEDICTI, PALLADII GALLIARVM. Et de eiuſdem ad hæc vſque tempora, apud FLORIACENSES in Agro Aurelianenſi ASSERVATIONE,

Opera, & diligentia IOANNIS A BOSCO *Cæleſtini auctenticè probata.*

AD GALLIAM.

Ode Tricolos Tetraſtrophos.

ERepta *Bello Gallia Ciuico*
Lætare tandem, Pignora PRÆSVLIS
Sacrata NVRSINI, *recondunt*
FLORIACI *tumulo Penates.*
Athleta Chriſti, Numine Cælico,
AIGVLPHVS *olim Prædia Caſini*
Deſerta præuidit, virûmque
Belligeris populata dextris;

Digitized by Google

Celérque quærens HESPERIÆ *Lares,*
Dum Luna noctis dirigit essedum
Scrutatur Abbatis Sepulchrum,
Funereo spolint trophæo:
Dein' relictis ocyùs Italis
Festinus AEdem FLORACAM *petit,*
Bustóque sacrato recondit
Ossa Patris, Cinereq; sanctos.
Statim per vrbes filia Gallicas
Titanis, alis dissecat aërem,
Et corpus HEROIS *colonos*
Aurelios recitat beare.
Scuto DYNASTES LILIA *præferens*
Aras honestat munere, GALLIÆ
Donasse, prostratus, perenne
PALLADIVM *Superos fatetur.*
NORTMANA *quondam gens fera proprios*
Egressa fines, Oppida Celtica
Vastabat armis, & cruentæ
Cuncta dabat furibunda morti.
Sed DIVVS ABBAS *Schema Monasticum*
Gerens, Phalanges per medias furit,
Sæuósque NORTMANOS *relegat*
Tartareæ baculo paludi.
Plebes cæca nuper FVLMINE *territa,*
Quod fraude fecit filius ÆOLI,
Delubra temnebat vereri
FLORIACIS *fabricata sanctis.*

Ast è

Digitized by Google

Aſt è profundo littore prodiens
Attracta Cæli munere VERITAS,
Vt Templa deuotè reuiſant,
Chriſtiadûm docet hîc cateruas.
Quare ſolutis PARTHENOPE *comis,*
Stat lachrymoſis imbribus obruta,
Luctúque teſtatur dolorem,
Quod MONAXΩN *careat Parente.*
In Montis alto Murice CASINI,
Fratres anhelo pectore clamitant,
Vmbroſa per Tempe vagantes
Fletibus OREADES *ſequuntur.*
BEATA TANTO NVMINE GALLIA,
ABBATIS ALTO STEMMATE NOBILIS,
DELPHINVS ALCIDES *Beatus,*
Vera ſui Soboles Parentis.
Nam ſtante tali SYDERE, FRANCIAE,
Puppis per altum Remige proſpero
Procedet æquor, nec timebit
HAERETICIS *agitata ventis.*

C. C. A. P. C. L. F.

IOANNIS A BOSCO
AD BENIGNVM LECTOREM.

PRÆFATIO,

In qua ex proposito, de Seruitutibus, ac Monomachia, fusè disseritur: lucis quorumdam operis obscurorum locorum gratia.

QVANTA *fide, atque integritate veteres Authores euulgare deceat (Benigne Lector) nemo sapiens est, qui ignoret. Siquidem, aliud est Authorum sensum, sed alienis verbis, depromere: aliud verò, ipsos Authores proprio quodammodo idiomate loquentes proferre. Ego, si nostræ* ***ætatis quorumdam hominum delicatulos oculos spectassem, multa in veteribus Floriacensibus Authoribus, aut commutassem, aut penitùs obliterassem. Verùm veritatis apud me potior existit gratia. Equidem enim stilum nec mutare debui, nec etiamsi debuissem, in melius potui. Audeo quippe adstruere, nullos vsquam facundiores ac puriores, nullos sermone nitidiores ex antiquo nostrorum Franco-gallicorum scriptorum prodiisse Musæo. Tanto siquidem illorum plerique pollent lepore, tam vberè affluunt***

Digitized by Google

affluunt verborum copia, tam diuite descriptionum vbertate pinguescunt: vt prophana historiæ parentum fulgorem, præ eximio eloquentiæ natiuæ genuinæq; Sole, propemodùm tenebrescere atque calligare, nos fateri compellant. In tantum, vt viri eloquentiæ studio admodùm florentes, antequàm ipsa Authorum Autographa intuiti essent: in eam sententiam nullo pacto adduci possent, tam barbarorum seculorum Authores, tanta scribendi venustate micare. Quod tamen exploratis solerter membranis ipsis primitiuis, vt vehementer mirati: ita etiam palam liberaliter & ingenuè sunt professi.

Res verò materiámque, aut inuertere, aut omnino reticere, nefas duxi. Tria maximè erant, quæ amici vel lenire, vel omninò præterire suadebant. At nusquam & si suaserint, persuaserunt. Primum apud Adrenaldum, Stephani nempe Pontificis Romani iussu, Pipinum Francorum Regem fuisse institutum.

Si ego ipse historiam hanc, meopte ingenio hac tempestate scriberem, moribus in Gallia receptis, ac meliori Theologorum sententiæ, de qua Bellarminus egregiè Tom. 1. Controuersiarum, lib. 5. Tit. de Romano Pontifice disputauit, stilum accommodarem adaptarémque. At veterem tantùm Authorem exscribo, cuius authoritas vt omnium penè coætanorum suorum fulcitur consensione, sic explicari lenirive potest, Principum ac populariũ obsecratione. Qui postquàm Pipinum vt idoneum Regem designarunt atque elegerunt: à Romano Pontifice Zacharia se solui iuramento, quod Hildrico inerti Regi præstiterant, postularunt. Quæ actio Pontificem decebat. Quámque sacramenti dispensationem, Stephanus Papa posteà in Gallias veniens, comprobauit: atque ad maius stabilimentum, Pipinum in Regem vnxit. Vel etiam, quia tanta erat illorum priscorum seculorum Religio, vt neutiquam crederent homines, felicem fore nouæ stirpis in

Regno quantumuis neceſſariam inaugurationem, quæ Vicarij Chriſti approbatione, benedictione, & authoritate, conſignata ac ſtabilita minimè extitiſſet.

Igitur vt hac ſententia plurimum decoris accedit Francorum in Summos Pontifices æternæ Pietati: ita nihil eorum demitur, aut detrahitur libertati, ingenuitati, aut Regiæ præiudicat independenti poteſtati.

Secundum: quòd cùm hodie ſeruitutes perſonarum ab omnibus vel à primarijs ſaltem Galliæ prouinciis, videantur vſu eliminatæ. Durum admodùm atque extra rem videbatur, veteres in medium emergere Authores, qui eas repetitis adſenerarent exemplis. At non iam diſputandam pertractandámve ex inſtituto ſuſcepi, ſeruitutum æquitatem vel iniuſtitiam. At tantùm antiquorum Floriacenſium Hiſtoricorum fidem moralem ac hiſtoricam, tueri & ſtabilire, mihi ſcopus eſt. Quod ſic paucis aggredior.

Monaſterium Sandionyſianum olim mancipia ac ſeruos habuiſſe, à Dagoberto atque Carolo Caluo Regibus ſibi attributos, diſertè & explicitè teſtatur Belforeſtius Coſmographiæ Gallicæ parte prima: dum recitat, Sandionyſianos ciues, veteri conſuetudine, mancipia extitiſſe Eccleſiæ: eo quod ipſorum perſonæ, res, atque familiæ, in Abbatum erant poteſtate: qui eis vt propriis bonis poterant vti, prout quondam ſuis mancipiis Romani vtebantur antiqui. Additque, Ludouicum Craſſum Regem, huiuſmodi ſeruitutes approbaſſe ac confirmaſſe. Et Suggerium famoſiſſimum illum Abbatem Cœnobij iſtius Regij, ipſiuſmet Ludouici permiſſu, quoſdam ipſorum, non verò cunctos, manumiſiſſe. Dein infert, libertatem Francicam mancipiorum, è comitate ac lenitate magis Gallorum veterum oriri, quam ex priſcorum Francorum in Galliam aduentantium inſtitutione edictóve.

Atque alio loco iſmet Belforeſtius, in deſcriptione oppidi

« oppidi Vindocini, sic scribit: Mutto mancipia atque li-
« bertos, quos Comes Abbatiæ Vindocinensi concessit: vti
« quondam Ecclesiæ omnes, similibus ditabantur merci-
« moniis, ex quibus immania percipiebant emolumenta.
Quicquid enim sibi dicta comparabant mancipia, Eccle-
siarum, quibus inseruiebant, vtilitati accedebat. Dúm-
que Aurelianorum meminit, recenset Basilicæ Sancru-
cianæ seruum, manumissum fuisse. Atque Clodoueum
Magnum Protochristianum Regem, in primo Aure-
lianensi Concilio, suam Patribus fidem oppignorasse:
quòd non Ecclesiæ aufferret libertos, non fisco Regio attri-
bueret seruos, non Ecclesiasticas imminueret libertates.

Renatus porrò ille Choppinus, qui scriptis luculentis,
Apothecæ ac Promptuarij rerum Gallicarum, immò to-
tius orbis, nomen, apud suos gentiles iustissimè promeruit:
ita de seruitutibus, quarum hîc fit mentio, narrationem
« lib. 1. de Domanio Franciæ instituit: Etsi, inquit, Christia-
« nissimum Franciæ Regnum, è medio sustulerit Ethnicam
« seruitutem iuris gentium: huius certè vestigia quædam
« ac Reliquiæ, in hanc vsque productæ sunt ætatem. Ita vt
« seruis originariis, seu seruilis conditionis hominibus, nec
« sua liceat abalienare, nec de iis testari iniussu Patroni,
« qui libertis huiusmodi sine prole vel bonorum socio mo-
« rientibus, foret successurus. Atque plenas esse & hodie
« talium seruorum prouincias, fidem facium Burgundia,
« Marchia superior, Borbonia, Campania, Aruernia,
« Biturigia. Quarum moribus altera in personam est con-
« cepta seruitus, altera in res seu bona subditorum:
« Ludouicus verò Hutinus Rex, lege lata seruos liber-
« tate donauit: emptitia quidem, solosque qui liberari ac
« manumitti voluerunt. Et Erricus II. Rex, Borbonios
« municipes, qui serui nati essent, restituit primæuæ homi-
« num ingenuitati, vectigali imposito in annuam census
« pensitationem. Nec solus olim Rex, sed etiam Dynastæ

compluſculi , ſuis præſtabant libertatem pleniſſimam. »
Quomodo obnoxiæ conditionis lege , ſuos omnes ſolvit »
Delphinates , Humbertus Delphinus Viennenſis. Et »
Emanuël Sabaudiæ Dux, ſeruos Ducatus ſui, ingenuos »
dimiſit : condicto auri pondere. Theobaldus etiam Cam- »
paniæ Briæque Comes, manu emiſit incolas Feritatis op- »
pidi , ad Albam fluuium : liberúmque iis permiſit gen- »
tile ius ſucceſſionum , inter ipſos. Ac paria plura ipſe »
Choppinus refert. Qui etiam aſſeuerat noſtrates Domi- »
nos, ſeruos manus mortuæ, ſolitos eſſe manumittere cenſu: id eſt, lege Salariæ penſionis. Fallique docet eos, qui ſcripſerunt, Francorum vſu, nullum iam in Galliis ſeruitutis perſonalis ius exiſtere. Nam variis iudiciis deciſſum fuiſſe oſtendit : ſerui perſecutorium Domino ius eſſe, quamlibet extraneo , & ab extera regione fugientem ad Francos ſeruum repetenti. Ac vltimo concludit , huiuſmodi noſtrates ſeruos , propriè eos eſſe , qui Cæſareo iure coloni dicebantur.

Quæ omnia , & hiſtoricam noſtrorum Floriacenſium Authorum fidem ab omni calumnia eximunt , súntque reſponſionis vice: his qui mihi ſuadebant, ſeruitutum veterum penitùs expungere relationem.

Tertium atque vltimum, erat de duello ſiue de monomachia, de qua bis térve mentio apud noſtros Floriacenſes occurrit ſcriptores.

Ridiculum eſt, aiebant, peſſimíque exempli, non ſolùm duella veteri comprobare relatu : at multo ampliùs ob Eccleſiaſticas res , monomachiam decretam vel aſſignatam fuiſſe narrare.

Sed quis , oro amici , noſtratum Authorum , duelli æquitatem tuetur? quis approbat? quis commendat? differunt acta fuiſſe duella nudè pandere , & duella comprobare.

Scio ego, duellum exiſtere tyranni Stygij mundo inue-

here

Digitized by Google

here bella meditantis, rudimentum. Vſum nihilominùs digladiationis vetuſtiſſimum, atque apud Francos vſitatiſſimum, mecum omnes politioris literaturæ ſtudiis ornati nouerunt. Nec clàm me eſt, ſanctiones Pontificias monomachiam omnem vetare; quòd ea ratione Diuinum explorari videatur iudicium. Adeò vt quamplurimi, quorum cauſa iure & æquitate optima erat. Stolidiſſimi dæmonum omnium Martis arbitrio, pugnantes occubuerint. Quæ etiam cauſa fuit, vt Ius Ciuile hæc certamina reprobaret.

De Purgat. vulg. de Clericis duello certantibus. & 2. qu. 5. C. Cõſul. & C. Monomachia cum Gloſſ. Felicis, de Torneam. C. Significantibus. de Purgat. vulg. C. Tit. de Gladiator. Inſtitutionum. §. 1. Authent.

Quidquid tamen de rei iure ſit, inuenio duellum quibuſdam gentium moribus vſu receptum fuiſſe. Ex quibus vetuſtiſſimi Longobardi, quoties coram Iudice, integra probatione, defectus quiſquam eſſet, aliquidque ad plenam intentionis fidem Prætori faciendam deeſſet: duellum multis cauſis concedebant. Dum tamen qui rem pugna decidi petebat, iureiurando ſanxiſſet, non dolo malo, nec calumniæ cauſa ſe eò confugere. Sed quia aliter quàm Diuino iudicio, rei geſtæ veritas erui non poſſet. Inter verò diuerſos caſus, hi noſtro admodùm propoſito quadrantes, adnumerabantur. Contra ſeruum, qui in libertatem prouocabat, aſſertionis iudicium arbitratu Domini per duellum definiebatur. Licebat etiam ei, qui quinquennio poſſediſſet, vel ſacramento ſuam cauſam tueri, vel duello.

Quòd ſi de dominio poſſeſſioniſque acquiſitione ambigebatur, & vterque priora iura prætenderet, tùm quoquè ſingulari certamini locus erat. Et cùm vtrinque teſtes in iudicio producti, contraria confuſáque aſſenerabant.

Quæ conſtituta, non omninò barbara irrationabiliáque vir liberalium doctrinarum, cognitione inſigniter ornatus Franciſcus Modius I. C. Burgenſis apud ſuas Triumphales Pandectas, poſtremo libro reputat. Cùm enim, ait ille, Longobardorum duello, ſcutis ſolùm & fuſti

fuſtibus res gereretur, raróque accideret quemquam occidi: non multùm à Pancratio vel colluctatione, certamen id abfuiſſe æſtimandum eſt.

Cæterùm, neque à Longobardorum legibus, Francogallorum conſuetudo admodùm diſſidet. Apud quos hæc extat Philippi Pulchri Conſtitutio, Philippi, inquam, illius, qui priùs duellis finem indixerat: quæ tamen poſteà coactus, hac reſtituit Cõſtitutione: Si quis occulti criminis capitaliſque reus ſit, atque ita de eo conſtet, vt quæſtioni ſubiici poſſit, condemnari non poſſit: is arbitratu accuſatoris, duello experiatur.

Ex quo aduertas, Concilium illud Valentinum à Cardinali Baronio, Tom. 10. Annal. Eccleſiaſt. ad annum 854. adductum, quod vetuit tàm grauibus pœnis, tantáque cohibuit Canonica cenſura atque ſeueritate, eum qui creuerat graui animarum damno, in populo Francorum abuſum: quo inolito ſcelere, cauſæ ſæpiùs duello dirimebantur: nunquam moribus Gallofrancis approbatum fuiſſe. Nam vt præfatus Choppinus lib. 1. de Iuriſ. Andium latè oſtendit. Duellum olim litis deciſorium indici conſueuit. At à ſolo Domino ſublimis iuriſdictionis. Ob quam rem Canonici S. Mederici Pariſienſis, in ſuo Prætorio. Duos Campiones collato pede certantes, etiamnum pictos retinent: vt hoc ſymbolo, indicent ſibi ius Altæ Iuriſdictionis, intra ſuos limites adeſſe. Sed & Francorum lęgis lib. 5. nominant Campionem, eum qui pro alio certator in ſingulari pugna datur. Recitat etiam de Sacra Politia, lib. 3. Literas Emologationis Regis Philippi, certæ Trãſactionis inter Richardum Andium Comitem, & Turonenſem Archiepiſcopum: in quibus eiuſmodi verba reperiuntur: Duella tam de Marchayo, quàm de Caynone ſunt Archiepiſcopi: ſi fuerint inter homines ſuos, & ſolent fieri in Eſpaulo apud Caynonem. Et Præſentia & Campus ſunt

Chimen Gallicè.

« sunt Archiepiscopi, & potest eos ducere Archie-
« piscopus quò voluerit. Et si duellum fuerit inter
« hominem Comitis, & hominem Archiepiscopi,
« duellum fiet apud Caynonem. Vterque autem de
« propriis hominibus duellum faciet fieri, vbi vo-
« luerit. *Ex quibus quidem, mirum in modum Auctorum nostrorum Floriacensium fides illustratur. Nam ex ipsis constat, duella pro bonis Ecclesiarum, facto indicta fuisse: & his, quandoque Ecclesiasticos Prælatos præsentiam suam exibuisse. Vnde non à veritate abhorret, quod Adrevaldus, & alij scribunt, duella pro rebus Floriacensis Cœnobij fuisse indicta. Quandoquidem id illa ætate vsu receptum esset. Adiicit etiam Choppinus, nostræ Galliæ decus & ornamentum, lib. 3. de Domanio, anno adhuc 1307. licuisse, quamuis capitis quæstionem, facto excepto, Bellonæ indicio committere. Refertque duellum fuisse indictum in Curia Abbatis Quotumbetensis, inter suos homines. Ac veteri indicio Senatus Parlamentaris, anno 1256. eidem Abbati adiudicata fuisse bona deuicti in terra ipsius. Et Emendas de hospitibus suis, in duellis pacificatis. Tandémque concludit, paulatim ferinum hunc digladiandi morem, temperatum in nostra Gallia fuisse, accisum posteà, dein ad extremum abolitum. Sed & apud Francos ius duelli litigantibus imperatum à Karolo Magno, adnotat idem Choppinus, Diuum Ludouicum Regem prohibuisse, his verbis:* Inter-
« dicimus pugnas per totum nostrum domanium
« in omnibus litibus: & pugnarum loco, probatio-
« nes per testes aut scripta constituimus. *Exin duellum ipsum, vnius tandem Principis summi arbitrio & authoritati, relictum fuit. Vnde est Stilus Parlamenti de duello indicendo ac concedendo, parte 1. cap. 16. Atque hæc de duello satis sunto. Velim nihilominùs, benigne Lector, te monitum esse, Sanctum Benedictum non animaduer*

maduertisse in Patronum, qui duellum inter testes fieri prohibuerat, de quo Adrenaldus lib. 1. de Miraculis Sancti Benedicti, cap. 25. mentionem agit, eo quòd duellum prohibuisset: sed, quia mancipia, quæ verè & ex integro ad Sanctum Benedictum pertinebant, sua diuisione ex parte ei subriperet. Nec etiam eumdem Patrem Benedictum, quòd duellum comprobaret inter seruum suum atque Isemberti Campionem, seruo suo victoriam è cœlo obtinuisse. Quam rem Anonymus lib. 4. cap. 11. de Miraculis Beati Benedicti recitat. At quia è serui sui parte, ius adesse manifestum erat. Etenim absque legitima causa, Prælato res Ecclesiæ, inter quas & mancipia adnumerantur, nefas est abalienare: quod tamen Hugo Abbas egerat. Adde, quòd ille seruus Rotbertus, inuitus atque coactus Iudicum sententia, coactus fuit duello experiri: ob quod in angustiis constitutus, nullóque alio remedio se tueri valens, ad anchoram auxilij Diui Benedicti Patroni sui confugit: qui clienti suo, malo dolo vel animo causam duello minimè danti, auxilium mirè impendit.

Cuiatius ex Nouell. 7. Cõstit. Iustin. docet, mancipia rustica Ecclesiam habuisse & inalienabilia fuisse.

Hæc sunt, Candide Lector, quæ te priùs scire cupiebam, vt inoffenso pede, Floriacensem venerem Bibliothecam percurreres. Quantum verò lucis sacris seu Ecclesiasticis, aut prophanis historiis, atque etiam ritibus Regni Francogallici illa adferat: malim te post eius lectionem ingennè fateri, quàm à me, antequàm legeris, audire.

Interim ne mirêre, secundæ ac tertiæ partium istius Regiæ Bibliothecæ, diuersas, diuersis fieri adiudicationes: cum tamen ipsa, in limine Regium solum nomen præferat. Nam consentaneum est rationi, me Bibliothecarum insignium dispositionem imitari. Quarum parietibus vel etiam xistis multæ statuæ, tabulæ, ac Cosmographicæ chartæ ad ornatum appenduntur & inseruntur: eorum maximè, qui vel dignitate & sanctitate præcelluerunt:

vel

Digitized by Google

vel Domino Bibliothecæ, amicitia, fœdere, aut obſequio coniuncti, deditique ſunt, vel inſignium ſtatus ipſius, Regionum. Quo exemplo & plures authoritate ac ſanctimonia conſpicuos beneuolentiáque aut miniſterio in Regiam Francogallicam domum claros. atque ſpectabilium huius Regni quarumdam Eccleſiarum, vrbium, & Regionum, Prouinciarum mores, muris huius Regiæ Bibliothecæ ac xiſtis, cum bona Regis Reginaque venia ad decorem & gratiam affixi, & intuli, diuerſo tamen, à iam per alios Authores depictis, penicillo, vel ſculpro: ita vt me actum agere, nullus meritò queat cauſari. Fœlicitatis autem inconparabilis, qua fruimur, bonis Regis noſtri Henrici IIII. auſpiciis, haud immemor. Palladij Francogallici Numen, vniuerſo terrarum orbi expoſui. Vt quæque nationes, nutantem, vacillantem, titubantem: amplius deſinant ſuſpicari Franco-gallicã ſtabilitatem, qua tot deſuper ſtabilitur promiſſis, támque manifeſto refulgot patrocinio Benedicti ſui Protectoris, cuius vera poſſidet oſſa, vt inanem tantùm retinet ipſorum præſentiæ opinionem Italia. Si autem ardentius aliquibus locis, in deformatos Monachorum mores inuectus fuerim: ignoſce de diſſolutis loquenti, & applaude, bonos (qui plurimi in pleriſque ſunt Cœnobiis) collaudanti. Hoc enim eſt quod enixis ad Deum perpetim precibus deprecor, & continuis poſtulo gemitibus, vt refloreat veterum Benedictinorum decor & gloria: vniuerſa autem qua puritati ac ſinceritati præſtantiſſimi Monaſtici ſtatui officiunt, ab omnibus Gallicanis Cœnobiis eliminentur. Nam vt nihil diſſoluto Cœnobita contemptibilius eſt populariũ eſtimatione, ita vix aliquid perfecto Regulari nobilius ac præſtantius inter Chriſtianos reperitur.

Non te etiam moueat, quòd Eccleſiæ hoſtes ſcandalo paſſim ex relatu defectuum, qui in quibuſdam Cœnobiis reperiuntur, affici poſſunt: ſine illos, caci ſunt, & duces

cæcorum

cæcorum. Quid aſperius, quid manifeſtius, quàm quod ante Chriſti aduentum, de Principum & Sacerdotum Iſraëlitici populi ſceleribus, & dixerunt, & ſcripſerunt Diuini Vates? & tamen, eos à dicendo aut ſcribendo, Gentilium, qui ſcandalizari inde poterant, reſpectus, non abſterruit. Vti nec me Hæreticorum conſideratio, à deplorandis perditis quibuſdam Monachis abducit. Quibus, & mollibus aliis Chriſtianis, qui refugiunt manum Chyrurgi, ego dico: Eccleſia vt ager eſt permixtus tritico & zizaniis: ſic & ſtadium Cœnobiticum bonis maliſve permiſcetur. Qui boni ſunt, in eo laudibus efferuntur: qui diſcoli, acrimonia verborum punguntur, vt ad rectitudinis ſemitam reuertantur. Sed & in hoc ab Hæreticis differimus; quòd illi puluinar conſuunt ſub omni cubito manus: nos verò etiam virtutes an vere virtutes ſint examinamus, nec veremur pranis credentium moribus, Fidei Catholicæ firmamentũ concuti, quod eſt ſupra fundamentum Apoſtolorũ Prophetarúmque in Chriſto Jeſu firmiter locatum, non verò ſuper mores hominum.

Denique vt ſcias (chare Lector) quibus ob conſequutum lectionis Bibliothecæ huius beneficium, denunciris. En tibi indico clariſſimum pietate & doctrina virum, Antonium Fonbertum Proabbatem Floriacenſem ac Præfectum Monachum ſolertiſſimum, efficacibus me admodùm in decurrenda hac aſpera & hactenùs inacceſſa via, adiuuiſſe auxiliis. Nam eius opera, benenolentiam ſum Religione atque humanitate Florentium Floriacenſium Patrum aſſequutus; qui ſe ſuáque omnia, vt ad perfectum opus iſtud deducerem, prompti ſſimo ac latiſſimo animo, mihi communicarunt. Quorum conatus, plerique inclyti alij viri æmulati ſunt: quos ſuis locis collocabo. Maximè verò oculis ipſis mihi carior Carolus Campignius Cœleſtinorum Lugdunenſium exiuius Cœnobiarcha, qui cunctanti mihi, & rem protelanti, ac in-

aliud

aliud tempus rejicienti: animos adiecit, omnémque eam ad exitum deducendi opportunitatem, ſumma dexteritatè paulatim conquiſiuit. Cuius ardorem, proximè inſequutus eſt Gallicus ille Plantinus Horatius Cardonus Lugdunenſis primarius Bibliopola. Cui, ob liberaliter & magnificè mihi in hac palæſtra deſudanti, collatam manum, & Gallia vniuerſa, cum Hiſpania, obnoxia eſt: (nam quippiam viſitur in hac Bibliotheca, quod Hiſpanos mirè adornat) & cuncti præcipuè Benedictini iuſtè debent eſſe gratiſſimi.

Fruere: & ſi mea in tam periculoſa alea, candidè, ſuſcipias interpreteriſque primordia, otio in poſterum ne torpeam haud time, vel inertia. Credeq; me ex animo cuncta mea ſcripta Eccleſiæ Romanæ æquo examini ſubjicere, atque cenſuræ.

Explicit Præfatio.

IAM excuſſa Præfatione, ſæpe petita, ſæpiùs repetita, diù concupita, & expectata, lætéque accepta, aduenit, Clari ampliſſimis Præfecturis viri Sidonij Scholiaſtis admirandi, at clarioris literarum claritudine (quæ ipſum vbique terrarum clarificant, dum ipſe ignorantiæ clarigat) Ioannis Sauaronis ad me Epiſtola: quæ cùm ſit plurimis antiquitatis inflorata floribus, promeruit Floriacenſi Regiæ Bibliothecæ, non tantùm vnionis Nobiliſſimi inſtar vniri; ſed Caducei loco præire, ac Cylindri vice, vt aſpera complanaret, ſuperduci. Ne eam, Lector, ablegito, lege, & ſelige in ea aurum, gemmas, & quidquid reconditæ pulchritudinis, vetuſtas colligauit. Si colligas, non caligabis, crede.

 IOAN

IOANNIS SAVARONIS AD IOANNEM A BOSCO COELESTINVM, EPISTOLA Gallicè data, Gergouiæ, 16. Kalend. Iulij, 1605. & ab eo, qui suscepit, Latinè reddita.

EXORATVS *sis, oro: ob ea, quæ me ita premunt; vt omninò comprimant perimántve fermè, ne manus ad codices extendere possim, negotia: atque scribendi tarditatem dum incuso, tu ipse excusa. Auebam tua prima quærenti, pulsanti denique & interpellanti Epistola respondere, aperire: qualémque tu auebas, Epistolam reddere. Verum furem me pro te esse necessum fuit, ac publicis curis, priuatisque necessitatibus, quæ me obruunt, præiudicare, hoc est, furari oportuit. Ordiar tandem, quæsita tua, ordine à me quæsito, requisito à te, exquisito autem cunctis diluere. Certum est, primos nostros Gallos, audacia & fortitudine animatos: fortiter audacter, vitam altæ duelli exponere ausos fuisse: cùm ad id impetu vocati, tùm animarum immortalitatis fiducia fidentes, prouocati. Hoc tu ipse melius nosti. Furoris hunc æstrum posterûm suorum armis, cum semine seminarunt: qui nihilominùs Christianæ Fidei, nonnihil, repagulis coërciti sunt. Vti te docent antiqui scriptores Sydonius, Gregorius Turonensis, Fredegarius, ac coæui. Verùm Rex Gundebaldus lata Lege, quæ Gumberte vocatur, extinctum penè duellorum reanimauit morem, adeóque euexit: vt exinde ita vixerit, quòd apud antiquitatem Francam, nihil eis frequentius frequentatum occurset. Do exemplum fortis illius Claromontensis Auiti, dein Augusti ac Imperatoris: quod in*

Sydo

Sydonio apud Panegyricum Auiti, Carmine ſeptimo, verſu ducenteſimo quinquageſimo quinto liceat contemplari. Ipſe quippe ad ſingularem pugnam, Hunum familiaris ac contubernalis ſui interfectorem, prouocauit, cum eo bellauit, & debellauit. Cui adſtipulantur inſignia gemina alia exempla noſtratium Regum in prima linea, apud Gregorium Turonenſem, lib. 7. cap. 17. & lib. 10. cap. 10. Primi hiſtoriam longam, precindam, tui otij habens rationem: verbaq; tantùm ipſa, quæ rem vrgent, attexam. At ſi eſt aliquis, ait Campio, ſimilis mihi, qui hoc crimen impingat occultè: veniat nunc palàm, & loquatur. Tu Rex Piiſſime, pones hoc in Dei iudicio, vt ille diſcernat, cùm nos in vnius campi planitie videris dimicare. Poſterius porrò exemplum melioris ac notabilioris eſt notæ, quod ipſe nota precor, & annota, ac amborum collatione, videbis, Reges vetuſtos, duella acceptaſſe. Quod Hiſtoricorum phraſes nobis inculcant: Campo dimicare, Campo diſcernere, Campiones, & c. noſtroriumque vulgare idioma conteſtatur, quod vallentem vocat Campionem, eum qui collato pede in duello pugnat audaciter animosè. Quámque loquendi rationem ſæpe Capitularia Regum vſurpant: necnon Salica, Burgundica, Saxonica, Longobardica, & conſimiles Leges. At ſecundæ Regum lineæ, hoc conſuetum, docebunt tui Authores: cupidè ab his, qui authoritatem inter eruditos ſibi comparauerunt, cupiti: quos expectatione propinquæ ipſorum editionis quotidie lacto, tu ipſe citò ablacta. Quibus ſuppetias ferent Capitularia Leges. lib. 3. cap. 46. & lib. 4. cap. 23. Cum Nitardo Aymonio, & aliis Syncronis: at ſingillatim eximius Agobardus Lugdunenſis, & Sacrorum & Muſarum Antiſtes, qui ex compoſito Legem Gumberte impugnauit, oppugnauit: dato ad Ludicum Imperatorem de duello Commentario, quem legas, & relegas oro, obteſtor. Stirps ergo nouiſſima accedat, quæ duellum fouit,

approbauit: atque illud inter vulgares, abditas tamen & abstrusas, probationes reposuit. Extat Diploma Roberti Regis Lege Duelli, quod vulgò dicitur Campus, &c. Aymoïnúsque lib. 5. cap. 13. testatur inoleuisse Francis, armis impacta diluere. At maxima applicata cautela, necante causam cognitam, ac à Rege, eiúsve consilio probatam: vti allata indicant exempla, & à Pythœo Francofurti euulgati tertia stirpis Authores manifestant. Quod etiam Stilus prisci Parlamenti annuit, qui lucem plurimam tuis Authoribus commodare potest: si Ioannis Galli in principe Curia Aduocati, quæstionum 80. & 90. necnon Guidonis Papæ Quæsitorum, candelabris in altum eleuetur. Hunc morem duraſſe ad tempora Franciſci I. & Henrici II. Regum, fidem faciunt Froyſſardus, Monſtreletus, & alij, qui de Gallicis ſcripsêre rebus. Quod ſi nec iſta ſufficiant obſonia, vt famem expleas: varios Tractatus in Doctorum Tractatibus coacernatos, deuora, & Caſarium lib. 7. cap. 18. de Confeſſione, ebibe.

At ad tertiam tuæ Epiſtolæ partem migrandum mihi eſt, ſermóque contrahendus. Liberti Eccleſiæ hi ſunt, qui ſub ea lege libertate donati ſunt, vt Eccleſiæ ſeruiant. Ius Canonicum, Concilia, Capitularia Regum, veteréſque Eccleſiarum Chartæ, myriades exemplorum depromunt: ac cum his, ſi lubet, Commentaria mea in Epiſt. 10. lib. 9. Sidonij, Domino Papæ Aprunculo inueſtigare, vnde tua exſatietur cupido, forſan aſſequêris, ob quam cauſam præcido. Vltimum mihi incumbit, de Vuantis diſſerere. Anceps ſum. Quæriſne, quid Vuanti denotent? an quis fuerit ſenex tradendi cum Vuantis ſuper altare ritus? vtrumque diſſoluam, ne meo officio, tuóque videar deſiuiſſe deſiderio. Apud veteres, Vuanti ſæpe nominantur: ſat ſit omnium loco, prælibaſſe locum Capitularium, Addit 1. cap. 22. Vuantos in æſtate, Muffulas in hyeme veruecinas. Quo loco Monachis geſtamen chyrothecarum ac bra-

brachialium, conceditur. At ſi te, ipſa res, non vox diſcruciet, ſcito actus omnes ſignatos, apud Altare primarium fieri conſueſſe. Veteri Charta referente, quòd donum authoriſationis de his omnibus ſuper Altare poſuerunt, &c. Ipſéque ego vidi quaſdam ſimiles donationes Eccleſiæ Sancti Iuliani Briuatenſis Aruerniæ Soſpitatoris. Quod etiam apud vetuſtas chartas reperiri, vel tuorum Authorum magna eruditorum expectatione expectatorum teſtimonio, comprobari notum erit. Prodeant, oro, citò: cunctis odore Floriacenſis nominis, tuique illecti, ipſos propediem excipere iucundè ſumus parati. Caterùm in literarum bonarum, tuorúmque meritorum gratiam, cuncta à tergo deſeram quantumuis vrgentia negotia, ſi mea egeas opera. Tibique adſtruo, quod ex animo tuus ſum, ac ero perpetuò.

IOANNES SAVARO.

AD REGEM CHRISTIANISSIMVM, REGINAM, DELPHINVM, ET Galliam : de veritate præsentiæ corporis Beatissimi Benedicti Abbatis, apud Floriacense Cœnobium, in Agro Aurelianensi, hac adstructa Regia Bibliotheca

CARMEN.

ERãcigenûm decus aternũ, quo Principe nusquam
Clarior effulsit, pacatis Gallia rebus,
Rex sæcli laus sola tui, cui quidquid ouantûm est
Cedit : cui sese soli Capitolia pandunt,
Virtutis non æqua tuæ, nec præmia digna.
Cui palma, laurique vigent, quem Astræa, suorum
Et Mauors comitem gestit, pariterque requirit.
Rex poli amor, telluris honos, cœlique fauentis
Delicia, & dulces curæ, & custodia felix.
Æquandum cuius fama non vltima Thule,
Non Geta, non Indus, non regno pulsus Iberus
Agnouit! cui sæcla parem non vlla dedêre.
Vt Galle assector gentis, quæ pristina per te
Lumina, quæ per te reduces fruitura triumphos,
Antiquos iam spirat auos, & pace beata
Bellorum furias, & mitior exuit arma:
Vera Capetiadum soboles dicare, parique
Te cultu, & fama celebrem, tua Gallia laudet.
Scilicet ingenti super æthera nomine vecti,
Quæ pietate olim fulserunt, quoque potenti
Robore, magnanimas animas vonêre, tuendæ

Seruan

Seruandæque olim patriæ: seu dextera ferro
Horrenda, in victos victrici sæuit hostes.
Siue toga mutanda chlamys, positóque furore
Exutisque minis, pacato regna fuêre
Consilio, tutanda diù: tu singula adæquas,
Et superas (Nam æquare parum Borbonidi alumno)
At iactent queîs vana tumet fœcundior, arma
Illa tua æternùm victricia, & ære perenni
Commendent validis attritos viribus hostes.
Annectant capiti lauros, famæque trophæa
Nunquam delenda. Limes mihi Carminis esto.
Illa tua insignis pietas, dulcísque tuendæ
Religionis amor, quo pridèm effluxit Olympo,
Influxîtque tibi geminis Astræa futura
Auxilium sceptris, & quæ fautricia dudum
Numina conciliet, cœlísque potenter amicet.
Nec dubita, en pignus tibi fœderis offero, diuûm
Interpres magni Benedicti nomine, quo non
Illustres Capetiadæ præsentius vsquam
Experti. Io, Rex, Io, lætare fauore
Insolito, benedic Superis, gratúsque fauori
Annue sydereo, & sicu o munere fœlix.
Magnum equidem strauisse acies, totiésque fugatis
Hostibus, assiduo rutilantem sanguine dextram,
Et ferro horribilem, edomitis ostendere Iberis.
Magnum sedatis tot tantísque æstibus, alto
Regnare Imperio: & longum per sæcula pacem
Quæsiuisse pia, Regno, virtute quieto.
At maius, quòd te Francorum fræna regente
Orbi innotescit Benedictus, & illa repertus
Lumina, fulgorésque pios sibi vendicat, olim
Ereptos: tunc cùm tenebras effudit ouanti
Sepia, & indocti malè credita charta Leonis
Historiæ, imposuit mendaci ficta libello

Magnum hoc, magnũ, inquã, eſt, ô Rex: nec certior vſquam
Teſſera ſyderea fidei, ſacríque fauoris.
Sic Galli cœlo ſunt curæ, adeóque Dynaſtas
Protexiſſe lubet Francos. ita Lilia ſurſum
Demiſſa, & falſis prælata ancylibus, Alti
Auxilium teſtata Dei, ſic illa priori
Karolidum vexilla micant, metuenda ſenoci
Hiſpano, tunc cùm latè victricia ſigna
Heſperiis magnus præferret Carolus agris.
Sic tibi virtutis tantæ, ſanctiſſime Princeps,
Hæredi, & verè magno pia numina ſeſe
Nunc referant dono non inferiore, neuóque
Palladio te nobilitant, cuius pia nunquam
Subſidia Æolides verſutis artibus alter,
Aut fortis Tydides interuertere poſſint.
Excita ſtygiis furiæ fornacibus, vltrò
Bella fremant, agiténtque dolos, diríſque colubros
Immittant animis, exoſáque pectora tantum,
Quantum cara polo, quibus vſque vrgere licebit,
Frandibus, inſultúque petant. Cuncta irrita, cuncta
In cuſtodium Benedicto ſpicula Regem
Addiſcent, fugiéntque procul: Nam quæ æquore qualis
Quæ ſe protendit, rupes, ſonitúmque, minaſque,
Vimque freti, rabidaſque vndas immota repellit.
Magne HEROS, *taculo ſic impenetrabilis omni,*
Vim fati aduerſi elides, vigilánſque ſuperne
Excubias numen gratus tutabitur vſque.
Nam quidni meritò aſſiſtat? quem ſæcula priſca
Fautorémque Capeti genúm, Regnique parentem
Agnoſcunt, & quo toties ductore fugatos
Normannos fuſóſque liquet, cuique ipſe Capetus
Et ſceptrum acceptum, & ſolitum Diadema referre.
Quin imò mutat Numen, cognatio fœlix
Et ſpes ſubſidij ſecurior, hoſpite ſolum

Non,

Non Diuo, ſed & agnato (placet addere verè)
Et conſanguineo, lætare, ô Gallia, geſti
Et feſtas agita luces, quæ numina Regi
Reginam, quæque Heroï iunxêre potenti
Auſonidum Diuam, qua non præſtantior alter
Iunxêre hac Regem Benedicto, & ſacra propago
Commiſta, ætherèos ſibi vendicat orbe Patronos:
Italiæ ora quidem tantum ſuſcepit alumnum.
At licèt haud Franco eſt, verum patre Auſone natus,
Non minùs idcircò Regno ſit fautor vtrique,
Quod Iuſto, tuus HENRICVS *moderamine frænat.*
At tu PARVE PVER, *per lauros, pérque coronas*
Edite, cui ſperat, cui ſpirat, Gallia quidquid
Sperarique potèſt, ſpirarique Omnipotis alti.
Parue, at magne puer, cui fata & ſydera pridem
Terrarum Imperium, & quidquid regnabile mundo
Optant, promiſſum vt virtus tua compleat orbem.
Eïa puer, quò fata vocant, ſequere vſque, nec alta.
Accipe mente metum, agnato tibi Præſide Diuo.
Is tutelari cura, ſic iuſſu Olympus,
Creſcenti dabit aſpectus formare paternos,
Magnanimóſque animos indet, patriúmque vigorem.
At tu quando vacat ſedato turbine belli
Agnatum per me oblatum, raptúmque tenebris
Agnoſce, ô Pace, ô Armis Clariſſime Regum.
Suſcipe quod donant cœli, rediuiuáque rurſum
Lumina, non ſolùm Benedicto in ſæcula multa
Victuro: ſed & innumeris quos nocte pudenda
Oppreſſos iterum cœleſti veſcier aura.
Dant charta hæc, concede Pius. Potuiſſe relictum
Hippolitum morti, rurſum ſpirare negatum
Aëra, & infernis emergere ſedibus, aiunt.
Quidni etiam longæ potos obliuia Lethes
Si das, reſtituam lucique quos Gallia ſenſit

Atque ſuos olim nouit, queîsque illa priora
Lumina, queîs micuit, queîs ſplendet, ſingula debet.
Magnum opus, & fœlix, ſpirans antiqua parentum
Stemmata, quódque rapi vobis ſaclóque futuro
Sacrilegum fuerat, longúmque nepotibus omen
Opprobrij, & Regni ingrati haud iniuſta querela.
Ergo ades, ô huius clamata Diana, parénſque
Virbij, & ereptum tenebris, etiam eripe probris.
Non poterat Benedictinus maiora parare,
Aut offerre actis Benedicti, & ſydera tanta
Antipodum producta polis inſculpere noſtris
Non fuit alterius cœlis tantum decus in me
Dilecta patria potuit, Regiſque potentis
Gloria, quam æternam non incerto Omine ſacro.

FINIS.

ELEN

Digitized by Google

ELENCHVS EORVM,

QVÆ FLORIACENSIS HÆC *Bibliotheca complectitur.*

EPistola Dedicatoria ad Regem, ac Reginam: in qua tituli Operis ratio redditur.
Ode Tricolos, &c. De existentia Corporis S. Benedicti, in Galliis.
Præfatio Ioannis à Bosco, quæ de Seruitutibus, & Monomachia pertractat.
Epistola erudita Clarissimi viri Ioannis Sauaronis.
Carmen ad Regem, Reginam, Delphinum, & Galliam.
Catalogi varij de spectabilioribus Bibliothecæ huius personis, rebus, & locis.
Adrevaldi Floriacensis Monachi Historia Translationis SS. Benedicti, & Scholasticæ.
Quatuor libri de Miraculis S. Benedicti: quorum primi, Authores sunt Adrevaldus, & Adelerius. Secundi, & tertij, Aymoinus. Quarti verò, Anonimus. Omnes Cœnobitæ Floriacenses.
Diedericus Monachus de Illatione S. Benedicti.
Conseruatio Corporis S. Benedicti, Authore Ioanne à Bosco.
Inuentarium Auctéticorum Rescriptorum, Authore eodem.
Sermo S. Odonis, de S. Benedicto.
Sermo Aymoini, de eodem.
Vita S. Abbonis Martyris, per Aymoinum.
Tortarius Floriacensis, de Translatione S. Mauri Martyris.
Variorum Authorum fragmenta.
Epistola D. Capelleti.
Relatio trium Authorum.
Breuis Apologismus Ioannis à Bosco.
Veteres consuetudines Floriacenses.
Antiqua Monumenta Britannica, ad Cæsarem Vindocinensem Ducem. Id est, Vitæ SS. Pauli Leonensis, Gildæ Sapientis, Samsonis, & Machutis.

CATA

Digitized by Google

CATALOGVS ROMANORVM PONTIFICVM, QVORVM FIT mentio in hac Floriacenſi veteri Bibliotheca Regia.

Ordine Alphabetico.

A Deodatus.
Adrianus.
Agapitus.
Alexander II.
Alexander III.
Benedictus I.
Benedictus VIII.
Bonifacius.
Clemens III.
Clemens IIII.
Clemens VI.
Clemens VIII.
Eugenius III.
Eugenius IIII.
Fœlix.
S. Gregorius I.
Gregorius II.
Gregorius III.
Gregorius IIII.
Honorius III.
Hormiſda.
Innocentius III.
Ioannes.
Ioannes dictus Martyrius.
Ioannes alter.
Leo II.
Leo alter.
Martinus.
Paſchalis II.
Pelagius.
Siluerius.
Stephanus.
Stephanus.
Stephanus.
Vigilius.
Vrbanus III.
Vrbanus V.

Catalogus SS. Martyrum.

Abbo Abbas Floriacenſis.
Aigulfus Floriacenſ.
Antolianus.
Boëtius.
Dionyſius.
Eadmundus.
Eleutherius.
Frongentius.
Ioannes Papa.
Maurus.
Monachi ſexaginta Floriacenſes cum famulis.
Ruſticus.
Sebaſtianus.
Symmachus.
Symphorianus.

Cata

Catalogus SS. Pontificum.

Adhelmus Saleſburienſis.
Arnulfus Metenſ.
Auguſtinus Hipponenſ.
Bertigrannus Cœnoman.
Bonifacius Phriſiæ.
Brictius Turonenſ.
Dunſtanus Cantuarienſ.
Eligius Nouiomenſ.
Eucherius Aurelianenſ.
Euvurtius Aurelianenſ.
Germanus Paſſienſ.
Germanus Capuan.
Germanus alter.
Gildardus.
Hebren Britann.
Hilarius Pictauienſ.
Leontius Xantonenſis.
Mabbo Leonenſis.
Machutes Aletenſis.
Maglorius.
Martinus Turonenſ.
Medardus Nouiom.
Oldericus Aurelianenſ.
Oſuvaldus Angliæ.
Paulus Leonenſis.
Remigius Rhemenſis.

Catalogus Abbatum Sanctorum.

Abbo Floriacenſis.
Adhelmus Maleſburienſis.
Antonius Ægyptius.
Auitus Mixiacenſis.
Aygulfus Lyrinenſis.
Benedictus Caſibenſis.
Bonitus Caſinenſis.
Brendanus Britannus.
Fœlix Britannus.
Gildas Britanniæ.
Hildutus Britann.
Leodeboldus S. Aniani Aurel.
Maurus Glanofolienſ.
Maximinus Mixiac.
Mummolus Floriac.
Oderiſius Caſinenſ.
Odo Cluniac. & Floriac.
Petronax Caſinenſ
Petrus Cluniac.
Romanus Fontis Rogi
Robertus Caſæ Dei.
Sigiranus.
Triecius Mixiac.
Trudo Haſbanenſ.

Catalogus Sanctorum ſimplicium, & Sanctarum.

Ægreas.
Aldecus.
Arron.
Conſtantinus Monachus Caſinenſis.
Demetrius.

Ehoarn.

Digitized by Google

Ehoarn.
Eparchius.
Fauſtus Monachus Caſinenſ.
Gingurianus.
Gradus.
S. Brigida. Guſtanus.
Peteona. Herardus.
Scholaſtica. Ieronymus.
Vitalina. Karlomanus.
Macharius.
Mailocus.
Poſſennius.
Paulus Eremita.
Satyrus.
Simplicius Monachus Caſin.
Symeon.
Trechinotus.
Viator Monach. Mixiae.

Catalogus Pontificum, non Sanctorum.

Agio Aurelianenſis.
Archembaldus Turonenſis.
Arnulfus Aurelianenſis.
Arnulfus Rhemenſis.
Artaldus Rhemenſis.
Berarius Cœnoman.
Bernardus Cadurcenſis.
Caſtorius.
Cetomerinus Leonenſis.
Gaufredus Antiſiodorenſis.
Gerlanus Senonenſis.
Gerueus Byturic.
Goſlinus Byturic.
Gualterus Aurelianenſ.
Guido Lugdunenſis.
Guilielmus Antiſiodorenſ.
Guilielmus Byturic.
Guilielmus Niuernenſis.
Gumboldus.
Helias Aurelianenſis.
Herueus Aurelianenſis.
Hugo Trecenſis.
Ioannes Bonſius Byterrenſis.
Ioannes Vrbeuetanus.
Iohennius Leonenſis.
Ionas Aurelianenſis.
Iudicaël Venet.
Mannaſeras Aurelianenſis.
Maximianus Rauennas.
Odo Carnot.
Odo Pariſienſis.
Petrus Narbonenſis.
Petrus Senonenſis.
Rainerius Aurelianenſis.
Ranco Aruernenſis.
Remigius Rothomag.
Richardus Byturic.
Richerius.
Robertus Carnot.
Rodulfus.
Seguinus Senonenſis.
Thiernomagilus Leonenſis.
Tutolo Turonenſis.
Vvulfaldus Carnot.

Catalogus Abbatum, non Sanctorum.

Adacaldus Floriacenſis.
Adalgaudus Floriacenſis.
Agapetus S. Georgij.
Amalbertus Floriacenſis.
Araldus Floriac.
Archembaldus Floriac.

Bernar

Digitized by Google

Bernardus Bellilocenſis.
Bernardus Floriac.
Boſo I. Floriac.
Boſo II. Floriac.
Claudius Sublæſius Floriac.
Gauſbertus.
Germanus Rameſenſis.
Giſlebertus Pictauienſis.
Goſlinus Floriac.
Guarinus Floriac.
Guarnerius Floriac.
Guarnerius Maciacenſis.
Guilielmus I. Floriac.
Guilielmus II. Floriac.
Guilielmus III. Floriac.
Guilielmus IIII. Floriac.
Hilduinus S. Dionyſij Pariſ.
Hugo Antiſiodorenſ.
Hugo I. Floriac.
Hugo II. Floriac.
Ioannes Caſinenſis.
Ioannes Floriac.
Ioſcerandus Floriac.
Lambertus Floriac.
Macharius Floriac.
Macharius II. Floriac.
Medo Floriac.
Odetus Floriac.
Oylboldus Floriac.
Petrus Floriac.
Radulfus Floriac.
Rainerius Floriac.
Rainardus.
Richardus Floriac.
Richardus Marbacenſis.
Rodulfus Floriac.
Teodebertus Floriac.
Teuto S. Martini Turonenſ.
Verannus Floriac.
Vvlfaldus Floriac.

Catalogus Cœnobiorum.

S. Albini Andegauenſis.
S. Aniani Aurel.
Athanatenſe Lugdun.
De Barduno.
Belilocenſe.
S. Benedicti de Mantua.
Caroliloli.
Cabilonenſe.
Carrofenſe.
Caſæ Dei.
Caſinenſe.
Cluniacenſe.
Coërlahen.
S. Cyprian Pictau.
Dyenſe.
S. Dionyſij Pariſ.
S. Fidis de Conchis.
S. Florentij ad Samurcum.
Floriacenſe.
S. Georgij Maioris Venetiarum.
S. Geraldi Aureliacenſis.
S. Germani à Pratis Pariſienſ.
S. Gundulfi.
S. Illidij in Aruernis.
Ioſaphat Carnuti.
Lochmenech.
Lyrinenſe.
Maciacenſe.
Malexburienſe.
Marbacenſe.
S. Martini Eduenſis.
S. Medardi Suetſion.
S. Michaëlis in Tumbelina.
Mixiacenſe in territorio Aurelianenſi.

Mon

Montis Peſſulani.
Morimundi.
Nantoliacenſe.
Patriciacenſe.
Penetale.
S. Petri Carnotenſis.
Prumienſe.
Quorumbenſe.
Rameſenſe.
Regulæ.
Salenſe.
S Scholaſticæ Cœnom.
Solemniacenſe.
Sublacenſe.
Terracinenſe.
Tyronenſe Carnoti.
S. Victoris Maſſilienſis.
Vindocinenſe.

Catalogus Imperatorum Romanorum.

Imperatrices.
Sophia.
Martina.

Anaſtaſius.
Karolus Caluus.
Carolus Magnus.
Conſtantinus, aliàs Conſtans
Conſtantinus Magnus.
Henricus Sanctus.
Heraclius.
Heraclonas.
Iulius Cæſar.
Iuſtinianus.
Iuſtinianus minor.
Iuſtinus ſenior.
Iuſtinus minor.
Leo.
Ludouicus Pius.
Martianus.
Mauritius.
Orto.
Phocas.
Tyberius.
Tyberius Conſtantinus, qui habuit filios { Theodoſium. Tyberium. Conſtantium.

Catalogus Franciæ Regum, ac Reginarum, ac Principum.

Reginæ.
Anna.
S. Batildis.
Berta.
Brunechildis.
Conſtantia.
Gerberga.
Headtgina.
Maria Medicæa.
Matildis.
S. Radegundis.

Aritpertus.
Karlomanus.
Karolus Caluus.
Karolus Magnus.
Charolus minor.
Charolus V I.
Childebertus.
Childericus.
Chilpericus.
Clodoueus I.
Clodoueus I I.
Clodoueus I I I.
Clotharius I.
Clotharius I I.
Clotharius I I I.
Dagobertus I.
Guntrannus.
Henricus I.
Henricus I I.
Henricus I I I.
Hildricus.
Hlotharius I.

Hlotha

Hlotharius II.
Hugo Capetius.
Ludouicus.
Ludouicus.
S. Ludouicus.
Ludouicus.
Ludouicus.
Ludouicus.
Ludouicus.
Ludouicus.
Ludouicus.
Ludouicus.

Meroueus.
Philippus.
Philippus.
Philippus.
Pipinus.
Robertus I.
Robertus Capetius.
Rodolfus.
Sigebertus.
Teodebertus.
Theodericus.

Regum filij legitimi.

N. filius Ludouici Pij, obiit infans.

Karolus Dux Lotharingiæ.

cuius filij fuêre { Ludouicus, vel Lotharius & Karolus.

Hugo. } filij Henrici I.
Odo. }
Robertus. }

Karolus. } filij Pipini Regis Aquitaniæ.
& }
Pipinus. }

Nothi.

Grifo, frater Pipini Regis.
Pipinus, filius Karoli Magni

Remigius, frater Pipini, Episcopus Rothomag. fuit.

Ducum in Francia Catalogus.

Ailoch.
Amon.
Antcarius.
Bolpolenus Vindocinenſis.
Cæſar Borbonius.
Carolus Martellus.
Karolus Lotharingus.
Condæus.
Ebracarius.
Eudo.
Frotgerius.
Guaiferius Aquitanorum.
Guainaldus.
Guillelmus Pater. } Vaſco-
Guillelmus filius. } niæ.
Hugo Magnus.
Induualis Domnenſis.
Ioannes Bituricenſis.

Lambertus.
Odo Burgundiæ.
Pipinus I.
Rainulfus.
Rotbertus.
Vmbrafel.

Catalogus Comitum in Francia.

Alanus Venet.
Balduinus Flandrenſis, Regis tutor.
Bernardus Sancio Burdegalenſis.
Bertmundus Aruernenſis.
Boſo Petragoricenſis.
Conanus Redon.
Donatus Miledunenſis.
Eliſiardus.
Erchardus Burgundiæ.
Fulco Andegauenſis.
Gaufredus Redon.
Girboldus Antiſiodorenſis.
Giſſolphus.
Guido Cœnomanenſis.
Guilielmus Bleſenſis.
Guilielmus Niuernenſis.
Guilielmus Pictauienſis.
Hebertus Vveromenduenſis proditor.
Hildebertus Petragoricenſis
Hugo Vveromenduenſis.
Incaël Redon.
Lantſbertus.
Matfridus Aurelianenſis.
Odo Andegauenſis.
Odo Aurelianenſis.
Paſquetanus Venet.
Raho Aurelianenſis.
Richardus Andegauenſis.
Rotbertus Andegauenſis.
Rotgerius Lemouicenſis.
Stephanus Campaniæ.
Stephanus alter.
Sturminius Bituricenſis.
Theobaldus Campaniæ, & Briæ.
Thetbaldus Carnotenſis.
Vverocus Venet.
Vvillelmus Burdegalenſis.
Vvillelmus Tholoſæ.

Reges Gothorum.

Atalaricus.
Odoacer.
Theodatus.
Theodoricus.
Totila.

Reges Longobardorum.

Adalgiſus.
Agilulfus.
Alboinus.
Aripertus.
Deſiderius.
Grimoaldus.

Reges

Digitized by Google

Reges Britanniæ vel maioris, vel minoris.

Caunus.	Cuillus.	Riadam.
Comniorus.	Induvallus.	Salomon.
Conomerus.	Ionas.	

Hybernia.

Ammericus.

Catalogus Ecclesiarum.

Ecclesiæ S. Benedicti
- Cluniaci.
- super Sequanam.
- Floriac.
- Alia super Ligerim.
- prope Bonnodium.
- Aureliis.
- in Curte Heruini.
- Nantoliaci.
- Montispessulani.

S. Medardi, apud Suession.
S. Mederici, Parisiis.
Sancti Petri Apostoli
- Floriaci.
- Cluniaci.
- Romæ.
- Cœnomanis.

S. Philiberti, Turnouci.
S. Possennij, apud Castellionem.
S. Crucis, Aureliis.
Sancti Dionysij
- prope Lutetiam.
- & olim apud Floriacum.

S. Remigij, Rhemis.
S. Saluatoris, Germiniaci.
S. Satyri, apud Gordonicum.
S. Scholasticæ, apud Cœnomanos.
S. Ioānis, Romæ in Laterano.
S. Mariæ Virginis, Floriaci.
S. Martialis, Lemouicensis.
S. Mauri Mart. apud Pontons.
S. Sebastiani, Floriaci.
S. Siluestri, in monte Soracte.
S. Stephani, apud Lemouicas.

Catalogus Conciliorum.

Aurelianense I.
Cabilonense.
Sandionysianum.
Valentinum I.

Vicedomini, vel Vicecomites in Francia.

Ademarus Lemouicensis.
Aderardus Cœnomanensis.
Genesius.
Giraldus Lemouicensis.
Malguinus Burdegalensis.
Raculfus Tornodorensis.
Theodoinus Mauriacensis.
Vvido Lemouicensis.

Digitized by Google

Prouincie maiores, & minores, seu territoria.

Aluernia.	Europa.	Picenum.
Andegauensis.	Germania.	Pictauensis.
Apulia.	Magna Græcia.	Portiana.
Aquitania.	Hasbania.	Remensis.
Arecluta.	Herruria.	Samnium.
Armoricana.	Hispania.	Saxonia.
Asia.	Hybernia.	Senogalonia.
Augustodunensis.	Istria.	Spoletana.
Aurelianensis.	Italia.	Tornodorensis.
Austrasia.	Lerania.	Tricassinensis.
Biturigia.	Libya.	Valeria.
Borbonia.	Marchia superior.	Venetia.
Burgundia.	Nannetica.	Vmbria.
Campania.	Neustria.	Vvanco.
Capadocia.	Niuernensis.	Vvascopia.
Caruanna.	Nurbia.	Vvastinensis.
Cornugallia.	Pannonia.	

Ciuitates, & Oppida.

Abrincensis.	Constantinopolis.	Meldæ.
Aleta.	Corduba.	Met.
Andegauensis.	Curia.	Monspessulana.
Antisiodorensis.	Dolensis.	Nannetensis.
Aptensis.	Elmail.	Narbona.
Aquensis.	Engolisma.	Neapolis Italiæ.
Arelatensis.	Farentum.	Noviomagus.
Aruern.	Feritas.	Nursia.
Auaricum.	Genabum.	Papia, quę Ticinũ.
Auenio.	Ilsanum.	Pictauiensis.
Aurelianensis.	Iren.	Petragoricensis.
Auxiensis.	Laudunum.	Rauennæ.
Bellouacensis.	Lemouix.	Roma.
Bituricensis.	Leonensis.	Reinuuisium.
Brea.	Luca.	Suttrium, Suessio.
Brixia.	Lugdunum.	Trecæ.
Capua.	Lutætia.	Turonensis.
Cœnomanensis.	Lyuhos.	Vienna.
Cayno.	Marcayum.	Viterbium.
Compendium.	Mediolanum.	Xantonum.

Digitized by Google

In D. Benedictum Monachorum Principem ac Ducem.

Qui volet egregiè Benedicti dicere laudes
Innumeras numeret guttas maris, atque patentem
Metiri, longè, fruſtrà conetur Olympum.
Haud quisquis tantum celebrare Poeta parentem
Audeat, ingenio diſconuenit illud meriti
Magnum opus, inſignes quis gentis ab hoſte triumphos
Terrigena, quis compoſitos deſcribere mores,
Quis ſtudium valeat pietatis & ignis amorem
Diuini, & toti miracula cognita mundo?
Hic primùm tenera cùm necdum exceſſerat annos
Aetatis, Patre diuitijs Patriáque relictis
In terras ſteriles vaſtámque receſſit Eremum.
Carne per eſuriem tenuata, damonis artes
Eluſit, purámque agitans ſine crimine vitam,
Angelicas potuit ſectari in corpore mentes.
Cúmque diu ſolus vixiſſet & abditus antro
Totus amore Dei feruens, & pectore plenus
Numine, diſperſos Patres in clauſtra coëgit.
Hos docuit motus animi franare ſuperbos,
Vincere ſurgentes iras, contemnere honores,
Aſſiduè laudare Deum, ſacriſque vacare,
Sumere pauperiem, mundique relinquere ſordes.
Sapè famem paſſis orando pabula clemens
Obtinuit: plures quos vicerat improbus hoſtis
Seruauit, cautè commiſcens aſpera blandis:
Vt diuerſa hominum iam tunc natura ferebat.
Nonnullos etiam quos fluminis vnda necarat,
Vel quos lanifica, crudeli morte, ſorores
Suſtulerant, ſuperas precibus reuocauit ad auras.
Occultas animi ſedes ſecretáque vidit
Corda virûm, ſeruúmque habitu ſplendente potentem
Mentitum Regem ſed falsò, repulit, atque
Praedixit ventura ſuis: ſibi fortè venenum
Immiſtum vino quidam porrexerat oſor
Virtutis: Pater at Sanctus cum ſigna ſalubris
Formaſſet ligni dextra, cratera reſoluit
Lethiferum, nihil ac laſus velut antè remanſit.

Rectorem Capua post funera vidit in altum
Scandentem, quem casta cohors ad tecta ferebat
Aurea, clari sotis modulando vocibus hymnos.
Denique mortali velut ortus semine, cárnis
Ipsemet interitum sensit, victurus in annum
Magnáque cœlestis capturus præmia vitæ.
Tàm celebrem genuisse virum, modò Romula tellus
Gaudeat, eximios semper quæ protulit orbi:
Gaudeant excelsis decoræque Gallia templis
Conseruat tanti quæ Principis exuuia cortus:
Donec Phœbus agros lustrabit lampade fulgens,
Blandiloqua volucres & findent æthera pennis
Gloria Floriaci nomen laudésque manebunt.

Carolus du Boys Cæleſt. Ambert. F.

In tumulum Floriacenſem B. Benedicti epigramma.

ME quoque muneribus patrem decorare supremis
Antiquâ ductum religione decet:
Hic, vbi busta nouo diui cumulantur honore,
Quos opifex finxit de meliore luto.
Dant alij violas, texit sed grande pheretrum
Floriacum, medio quò fluit amne Liger.
Olim quod Latium bellorum turbine clausit,
Nunc in Floriacâ Gallia pandit humo.
Fœlix ante alias: primi quæ conscia mortis,
Ossa tenet, cineres non, (Benedicte) tuos.

Fratris Laurentij Thoyer Ambertini Cæleſt.

Digitized by Google

IVRIDICÆ APPROBATIONES.

FRater Claudius de Marſeilles, Prior Prouincialis Monachorum Ordinis Sancti Benedicti Congregationis Cæleſtinorum Prouinciæ Franciæ vnitarumque partium: venerando Patri Carolo Campigny Monaſterij noſtri Lugdunenſis Priori Sal. Patri Ioanni à Boſco noſtræ Congregationis, & Prouinciæ Monacho, ac Presbytero liberum ſit, prelo ſubiicere Typographico quæ volet opera omnia, ſi priùs à te, Doctoribúſque Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ fuerint comprobata. Datum Ambianis. 13. Februarij, 1605.

CLAVD. DE MARSEILLES,
humilis Prouincialis.

NOs infraſcripti Magiſtri in Theologia Prædicatorij, Ordinis, præfatam Floriacenſem veterem Bibliothecam Benedictinam opera Reuerendi admodùm Patris Ioannis à Boſco Cæleſtini ſummo cum labore & diligentia contextam, teſtamur dignam quæ typis mandetur in piorũ, præſertim verò Monachorum commodum, cùm nihil non conſonum fidei & religioni Chriſtianæ, complectatur.

Datum Lugduni. 16. Auguſti, 1605.

Fr. STEPHANVS CARTA,
Magiſter.

Fr. P. DESDVICTS, *Magiſter ac Prior Conuentus PP. Predicatorum Lugdunenſium.*

FRater Carolus Campigny Prior Monaſterij Cæleſtinorum Lugdunenſium. Poſtquàm vt pareré Reuerendo noſtro Patri Prouinciali, Floriacenſem hanc Veterem Bibliothecam, ac vtrumque ipſius Xyſton ſtudioſè perlegi: aduerti eximiam in Deum atque Cælites pietatem, in Regem atque patriam fidem, in vniuerſum Benedictinum ordinem, ipſam, ſpirare fragrantiam, & publicam literarum complecti vtilitatem. Ob id, eamdem, iam anteà à duobus inſignibus Dominicani Inſtituti Theologis collaudatam, & approbatam, ipſe ego pariter collaudo ac approbo: ac nedum poſſe verum & debere, ob commune bonum imprimi, & publicè venundari cenſeo, Erudito Patri Ioanni à Boſco Cæleſtino Sacerdoti Contubernali noſtro, cuius ſudore & labore emerſit, omnem ad id neceſſariam, & oportunam libenter impertiens facultatem. Lugduni. 16. Auguſti, 1605.

CAMPIGNY *Prior.*

NOs Antonius Emanuel Chalomus in Lugdunenſi Regia præfectura Conſiliarius Primitialis Iudex, ac Illuſtriſsimi & Reuerendiſsimi D. Claudij de Bellieure Archiepiſcopi, Comitis Lugdunēſis, Galliarum Primatis Vicarius Generalis, Floriacenſem hanc veterem Bibliothecam cum ipſius vtroque Xyſto opera Ioannis à Boſco pereruditi Sacerdotis Cæleſtini prodeuntem, typis mandari atque diuulgari concedimus: quia nobis ex Archimandritarum eius tabulis conſignata relatione, atque præſtantium ſacræ Theologiæ Doctorum atteſtatione, conſtat, nihil apud eam reperiri, quod candori Fidei Orthodoxæ boniſve moribus repugnet, è contra verò, ipſam eſſe rerum priſcarum varia cognitione refertam, atque literariæ Reipublicæ proficuam. Lugduni 16. Auguſti, 1605.

CHALOM.

ADREVALDI FLORIACENSIS, HISTORIA TRANSLATIONIS SANCTORVM Benedicti & Scholasticæ.

Euertitur à Langobardis Casinense Cœnobium.

CAPVT PRIMVM.

VM diu gens [1] Langobardorum infelicitatis suæ tenebris carere noluisset, & iugum Domini ferre detrectans, eos qui ferebant, impugnare decreuisset. Italiam [2] venit, nominis Christiani impugnãdi gratia, & suo eam Dominio subiungandi.[3] Cuius incolas occulto Deus iudicio, eius mucroni tradidit feriendos. Quæ gens longè latèque suæ cædis extendens crudelitatem, Beneuentanam [4] aggressa est expugnare prouinciam. Cuius vrbes terræ cœquãs, Monasteria villásque populans, non minimas Christianorum strages dedit, oues dominicas ab ouilibus excluſas, diuersa cęde lacerans, ouilia Domini euertebat: itavt in heremi vastitatem, loca prius desiderabilia conuersa viderentur. Vnde inter cætera facinora sua, Monasterium [5] eximij Patris Benedicti depopulans, rebus omnibus inhabile reddidit. Quod quomodo acciderit, legenti Beati [6] Gregorij secundum Dialogorum iibrum, clarum est.

1 *Langobardi Pagani.*

2 *Italia.*

3 *Langobardi veniunt in Italiam.*

4 *Beneuentana prouincia, à Langobardis destructa.*

5 *Casini Monasterium, à Langobardis destructum.*

6 *S. Gregorius Papa 1.*

Digitized by Google

7 *S. Benedictus Casini destructionē prænidit. Greg. 2. Dialog. c. 17.*

Qui sicut ipse in eodem libro dicit, pauca huius [7] Sanctissimi viri opera, claro stilo prosecutus, inter cætera narrat, eum prophetiæ spiritu [8] cognouisse, atque prænunciasse, ablatis rebus omnibus, idem Monasterium euersum iri.

8 *Benedictus Propheta.*

Leodebodus Abbas S. Aniani Aurelianensis, quando proposuit construere Floriacense Cœnobium.

CAPVT II.

1 *Casinū habitatio ferarum.*

2 *Clodoueus Rex, filius Dagoberti: laudatur.*

3 *Leodebod⁹ Abbas S. Aniani, extra muros Aureliarum, Floriaci fundator.*

4 *Leodebod⁹ agros paternos, cū agris Regijs commutat.*

HAc itaque patrata euersione, & multis effluentibus annorum curriculis: idem locus ad heremum redactus, cœpit esse ferarum, [1] qui priùs fuerat habitatio hominum. Vsquequo Regni francorum gubernacula adeptus est [2] Clodoueus filius Dagoberti. Quique vt erat vir nobilissimus, rerum administratione publicarum, miro callebat ingenio. Isdem etiam Rex, cùm egregiis polleret moribus, petitionibúsq; iustis, & seruitio Dei aptis, assensum præberet: interpellatus est à bonæ memoriæ [3] Leodebodo, patre Monasterij Sancti Aniani, quod est situm prope mœnia vrbis Aurelianæ, vt Monasterium ordini Monastico congruens, sibi liceret construere in agro Floriacensi: datis pro eodem agro in mutua vicissitudine, prædiis, quæ [4] sibi à parentibus iure hereditario relictis possidebat. Quibus auditis, Rex libentissimè eius precibus annuit, & desiderium illius, quod diu dilatione creuerat, compleri iudicauit.

Visione diuina, Floriacenses ad Casinum ire, pro corpore S. Benedicti suadentur.

CAPVT III.

IGitur ab vtriúsque partibus, mutuæ commutationes factæ sunt, memorato Abbate dante quod à genitoribus ei relictum erat prędiū: & Rege supradicto reciproca vicissitudine, pro eo, agellum quendam, Floriacum cognominatum, cum appenditiis suis haud longè

Digitized by Google

gè à litore[1] Ligeris. Quod Teſtamentum mutuæ viciſſitudinis , vſque hodie in archiuis publicis noſtri reſeruatur Monaſterij. Prædictus autem Leodebodus hoc negotio peracto, nequaquam oblitus ſui deſtinationem deſiderij, in ſupradicto agello cœpit edificare habitationes vtiles Monachis : quod opus ſagaci inſiſtens induſtria , mirifico conſummauit effectu. Ædificāſque[2] ibi Baſilicam in honore Sancti Petri, itemque aliam in honore Sanctæ Mariæ, Domino dedicari voluit. Mox etiam, vt præparatà habitatio non inanis eſſet, atque ſine habitatoribus : collegit ibidem quamplures, ad ſeruiendum Domino ſub norma regulæ viuere paratos. Patrémque,& Abbatem his præfecit, nomine[3] Mummolum. Qui quandiu rebus humanis interfuit, vt idoneus Paſtor gregis[4] ſibi commiſſi, ſollicitè curam exibuit. Igitur cũ proceſſu temporis , euoluentibus annis, ſupradictus Leodebodus corpore exẽptus, ſicut credimus , cælicas receſsiſſet ad ſedes. Iamdictus Mummolus,[5] gregis ſibi commiſsi cuſtodias optimè ſeruans,& lectioni aſsiduæ ſtudium dans : inter cætera, reperit in libris Beati[6] ac præcellentiſsimi viri Gregorij, Romani Antiſtitis, quomodo ſanctus, ac Deo dilectus Benedictus , agonis ſui curſum in Beneuentana prouincia cõſummauerit. Recordánſque quia iſdem Venerabilis Pater oraculo Diuino admonitus , præuidens futuros caſus, prædixerit illud Monaſterium funditus euertendum: & quod ille ſpiritalibus oculis , iſte oculis patratum carneis conſpiciebat. miſit[7] ad prædictam prouinciam vnum ex commilitonibus ſuis, nomine Aigulfum monachum. Hic namque ſibi fuiſſe diuinitùs reuelatum dicebat , vt prædictus vir illuc pergens, corpus iam dicti transferret Benedicti. Fuit namque idẽ Aigulfus Venerabilis vir,& Deo omni-modo placere geſtiens. Qui quantæ ſanctitatis fuerit, cuiuſve virtutis finis probauit, in quo[8] omnis laus ſecurè canitur. Namque cùm bonis polleret moribus,& in Monaſterio[9] Lirinenſi ob bonorum ſtudium operum, peteretur aliquantiſper exempli gratia remorariis à contra-

1 *Floriacus prope Ligerim.*

2 *Baſilicæ duæ Floriaci. vna S. Petri altera S. Mariæ.*

3 *Mũmolus primus Floriacẽſis Abbas. Is eſt ſanctus, ciúſque feſtum Floriaci celebratur.*

4 *Mũmolus bonus Paſtor.*

5 *Mummolus lectioni vacat aſsiduæ.*

6 *Gregor. 2. Dial. c. 17.*

7 *Mũmolus Abbas, mittit Aigulfũ Sanctũ virũ & Floriacẽſem Monachũ ad Caſinum per reuelationẽ: pro corpore S. Benedicti trãſferendo.*

8 *In fine laus cuiuſque ſecura.*

9 *Lirinenſe cœnobium.*

riis religioni Diuinæ, insidias perpessus, ad palmam vsque [10] Martyrij peruenit. Cuius etiam Passio penes [11] nos habetur.

10 *Aigulfus martyr fuit.*
11 *Est apud Surium tom. 5. 3. Septemb.*

Aigulfus Floriacensis, Casinum aduenit.

CAPVT IIII.

NOn dispar interea huic, in Cænomanica [1] vrbe apparuit visio, vt scilicet pergentes & ipsi in eandem prouinciam : corpus transferrent Sororis Sancti Benedicti ; [2] Scholasticæ nomine. vt quos vnius vrnæ habebat spatium, sumul transferendi ostenderentur. Dum igitur vtrimque laborarét, quatenus visionis manifestatæ, non segnes executores inuenirentur; paucis admodum diebus transactis, à supradicta Cenomanica vrbe egressi, oraculi diuini auditores, carpebant iter Italiam ducens. Diuertentésque in Monasterium Floriacum [3] hospitandi gratia, compererunt præfatum venerabilem virum Aigulfum, præceptis Abbatis sui obsequentem. idem velle iter arripere. Igitur communi decreto, cœptum opus simul statuunt peragere : Iunctique simul, [4] tandiu indiuisibiliter sibi adhæsére. Quousque Romam venientes, Beati Petri Basilicam oraturi intrarent. At cùm in eadem vrbe sub obtentu visendorum locorum sanctorum, à [5] se inuicem diuiderentur, vt rei autem habet veritas, negotium quod cœperant perfecturi. Memoratus Aigulfus intermissis interim his, quæ palàm ostentauerat velle, locorum scilicet sanctorum circumitionibus, expeditioni operam dedit. certans ociùs perficere, quod sibi iniunctum fuerat sanctum mandatum. Tandem itaque peruenit ad locum castri [6] quod vocatur Casinum, ibidemque pauliſper itineri finem imponens: expectabat euentum rei, orans illum, qui visionem superiùs prolatam reuelare dignatus fuerat, quique se ad hoc opus destinauerat, vt non in vacuum tantum iter consummi vellet, sed sicut promiserat, thecam thesauri sui ei reuelare dignaretur. Cum itaque alicuius signi causa capiendi, loca peragraret : & huc illucque conspiciens, oculorum orbes volueret

1 *Canomanica vrbs.*
2 *Canomanē ses proficiscūtur ad Italiā per reuelatiō nem, pro corpore S. Scholastica habendo.*
3 *Hospitalitas in Monasterio Floriacensi.*
4 *Floriacenses & Cenomanenses simul Romam pergunt.*
5 *A se inuicē quare diuiduntur.*
6 *Aigulfus in Casino.*

volueret ſedulus explorator. Conſpiciens eum homo quidam multorum annorum, 7 crebro id agentem, ſic « prior eum affatur. Heus tu inquit, quibus ab oris no- « ſtras adiiſti ſedes, cuiuſve negotij gratia? Ad hęc ille nō indagini illius auſus eſt propalare commiſſum ſibi ſecretum. Sed cum iterato ſuper ipſa re interrogaretur, ipſe tamen negotium diuulgare metueret: hæc ab eo- « dem Sene audiuit. Cur inquit ſecreti tui me non efficis « conſcium? Nam ſi delatoris ſcandalum caues, ſecurus « eſto, in me tutam repperies fidem. Et ſi dictis [8] meis « fidem accommodaueris, fortaſſis etiam negotio tuo « profuturum erit.

7 *Senex Aigulfo apparet.*

8 *Senex in opere ſuſcepto, Aigulfum confortat.*

Aignlfus, corpus S. Benedicti inuenit: & aſportat.

CAPVT V.

ISta vero cùm prædictus Dei famulus auribus audiiſſet, cogitans quia [1] *In antiquis eſt ſapientia, & rerum præteritarum cognitio*: Reputans etiam ſicut poſteà rei probauit euentus, propter hoc Dominum eum præmiſiſſe: Compellanti, ex ordine rei geſtæ texuit hiſtorias, qua cauſa veniſſet, quæve viſio propter hanc rem ſibi fuerat demonſtrata. Ad hæc Senex paululum terræ defigens aſpectus, vocémque intra fauces com- « primens, ſic demùm ora reſoluit. Si mihi quæ pro tali « munere debentur, præmia digna rependis: Deo fauen- « te, puto me otiùs negotio tuo finem imponere: quati- « nùs his, pro quibus laborem tanti itineris aſſumpſiſti « peractis, ouās repedare ad propria queas. Cuius verba « cùm vir Domini perorantis audiiſſet, Nulla inquā erit in munere dando difficultas, quin omnia, quæ à me poſcis dem. Tantum eſt vt promiſſionis tuæ memor, dicta factis recompenſes. Ad hæc ille [2]. Cùm inquit lucifugæ noctis tempora, cōticiniíque metas propinquare proſpexeris: tu ne ad modicū indulge quieti, ſed tecti abdita linquens, nudo ſub aëris axe, indefeſſus ſpeculator adeſto. Cumque ſolitudinis huius locū lumine clariſſimo radiare conſpexeris, niuei montis ad inſtar; notato certiſsimè locū: namque ibi inueniendum eſt, vndè tuæ

1 *Senes ſapientes Iob. 12. 12.*

2 *Signum diuinum reuelationis corporis S. Benedicti.*

Digitized by Google

curæ finis imponatur. Igitur prædictus Venerabilis vir, verbis quidem fidem dans, ardés auté desiderio: primo quietis somno percepto, stratu sese excutiens, præceptorum senis haud segnis obtemperator exstitit. Namque prædictæ solitudinis plagam respiciens, conspicit eminùs locum, lumine claro micantem, ceu cùm luminaribus facibúsque densis, locus aliquis perfusus, illustratur. Quibus visis, Reuerendus heros, gaudio amplissimo repletus: mundi gubernatori & seculorum rectori benedicens, in hisdem laudibus, noctis terminum expectabat. Qui cùm diù præstolatus affuisset: Solísque globus nec dum iubare suo, mundi spatia ampla compleret[3]. ad locum intrepidus properat, cuius notator extiterat: ibique sicut longè antè optauerat, cuncta inueniens, prosperatori itineris sui, grates innumeras rependit. Namque locum [3] adiens, loculum ibidem inuenit, exteriùs quidem vilem, interiùs autem retinentem magni prætij margaritas. Pro foribus autem, petræ scilicet suprapositæ: præfixa erant notamina, quorum interius busta iacebant. His sicut diu optauerat inuentis, patefacto à latere, euacuatóque locello, thesaurum inuentum [4] vnius sportellæ conclusit sinu: quæ sporta hactenus penes nos quasi noua habetur. Quibus patratis omnibus [5] improuise adsũt socij, (quos supra sermo retulit, à Cænomanica vrbe profectos,) qui & ipsi; non à quæsita diu benedictione, sunt frustrati. Tuncque sibimet mutuò patefecère sui itineris causam; quia scilicet & ipsi: reuelatione Diuina admoniti: ad corpus Beatæ Scholasticæ ierant deferendum. Moxque cùm festinatione retrogradum iter arripientes, [6] festinatò simul regredi curabant: portantes quas inuenerant dono Diuino, prætiosissimas margaritas.

3 S. *Aigulfus summo mane corpus S. Benedicti reperit.*

4 *Aigulfus sacra ossa, in sporta ponit.*

5 *Cænomanenses adsunt improuisi.*

6 *Celeriter cum reliquiis S. Aigulfus & socij, in Gallias reuertuntur.*

Aigulfus diuina protectus virtute celeriter cum corpore S. Benedicti Gallias repetit.

CAPVT VI.

1 *Vox admonet tergẽtes.*

INterea illis celeriter repedantibus, iamque oras finium suorum attingentibus: [1] vox alta, diuinitùs per profunda

profunda silentia noctis, prohibuit eos, moras innectere in eundo. Eademque hora [2] Papam Romanum per visionem quidam assistens, talia compellare visus est. « Cur te piger somnus timporibus pressis, negat stratibus relictis, custodiam tuæ habere prouinciæ? & quare dimissis publicis vtilitatibus, propriis implicaris? « namque vt quid dico palam sit; noueris te magnorum « virorum [3] patrociniis carere, Benedicti scilicet atque « Scholasticæ sororis eius, quorum corpora, quidam à « Galliæ oris huc aduentantes, illuc ferunt humanda. His auditis. Romanus [4] Antistes protinus, choro relicto, arma comitésque inquirit: ac persequi conatur recedentes, iunctis sibi Langobardorum auxiliis. Hac itaque famuli Dei iussione accepta, formidantes alicuius incommoditatis tristem accessum: respiciunt retro, videntes se subsequi ab hostibus. Tuncque timoris pleni, terrèque consternati, rogabant eum, qui suorum famulorum corpora, eis reuelare dignatus est: vt ea, illis ad locum destinatum deferre permitteret. Quorum precibus, Diuinæ pietati annuere libuit. Nam Omnipotentis Dei potentia, tenebrarum densitate ita eos occuluit: vt [5] sibi quidem nihil obesset, persecutoribus vero omnem facultatem inueniendi eos aufferret: sicque famuli Dei, malorum timore sublato, otiùs redirent. Tandem igitur, quamquam laboriosè, salubriter tamen tanto confecto itinere, in prædiolum quoddam diuerterunt Bonnodium [6] nomine, situm in pago Aurelianensi, lassitudine cogéte. In quo loco cùm paulisper indulgerent quieti. Ecce quidam sine oculis materno ab vtero aduenit: magnisque vocibus oris, ac fidei Sanctum interpellat, vti quæ natura negauerat sibi, lumina præstaret. Paruo interuallo, atque vix vna hora effluente, discussa caligine cæcitatis, lumen diu sibi negatum cœpit [7] aspicere: & datorem illius, simulque Beatum Benedictum, magnis laudum vocibus extollere. Placuit etiam Diuinitati, huic miraculo, aliud in eodem loco coniungere: vt quantæ sanctitatis esset cuius cinis portabatur, ostenderet. Namque debilis quidam,

2 *Visio Papæ terret.*

3 *Absentia reliquiarum, tollit Sanctorum patrocinia.*

4 *Papa cum Langobardis, S. Aigulfum sequitur.*

5 *Deus S. Aigulfum nube operit, & ita ab insequentibus liberat.*

6 *Bonnodium Gallicè Bony. ibi est hodiè Monasterium ord. S. Benedicti.*

7 *Cæcus ad reliquias SS. Benedicti & Scholasticæ, illuminatur.*

Digitized by Google

qui erectus ire nequibat, per terram rependo se trahens, vt potè qui omnium membrorum officio destitutus erat, aduenit; implorans auxilium ab Omnipotente Deo, per famulum illius Benedictum. Itaque miro modo, cœperunt se nerui diu contracti extendere, & aridi diu meatus venarum, sanguinis innundatione humectari. Atque ita Deo volente, accepto robore, lætus super pedes constitit:[8] & curatori suo magnis vocibus benedixit. Qui locus hactenùs Basilicam[9] retinet, Domine in honore beati Benedicti dicatam. Cumque ab eodem loco moueri placuisset, aliud prædiolum adeũt, mille quingẽtis fermè passibus, à Monasterio ad quod tendebant distans,[10] Noua-villa cognomine. In eo etiam cum aliquantulum eis requiescere placuisset, obuiam eis quidam Cæcus[11] factus est, qui magno impetu ferociter facto, sportamqua beati viri cinis portabatur, apprehendit. quem vir Domini Aigulfus, moderata studuit correptione castigare, atque ab illicita præsumptione reuocare. Sed ille, quem lumen amissum contristabat, respondit, nullo modo se ab ea diuelli, nisi quamprimùm lumen reciperet: pronũciauitque se tãtę fidei esse, vt quicquid peteret sanctus Benedictus, Domino sibi annuente, tribuere posset: factumque est. Non quippe abfuerunt huius ponderosæ fidei, glorioſa merita præcelsi viri.

8 *Claudus curatur, & ideo basilica adificatur.*

9 *Ecclesia S. Benedicti primain Gallia.*

10 *Noua-villa.*

11 *Cæcus videt.*

S. Aigulfus postquam Floriacum rediit, tandem permittit vt Cænomanenses, corpus B. Scholasticæ, quod cum corpore S. Benedicti à Casino abstulerat, sibi vendicarent.

CAPVT VII.

POst hæc vero, cum in eundo nulla mora fieret: agmina Monachorum, cum plebe territorij Aurelianensis obuiam processerunt, milliario à Monasterio, in vico qui dicitur Vetus[1] Floriacus. Ibique cũ gaudio & lætitia atque honore magno, exceperunt[2] corpora sanctorum supradictorum, sub die quinto Iduum Iuliarum:

1 *Vetus Floriacus.*

2 *Corpora sãctorum à floriacẽsibus excipiuntur.*

Digitized by Google

ſum:& in eodem loco,die illo, eamdem ſolemnitatem cum ingenti lætitia, in Dei laudibus peregerunt. Cùm igitur ibi moræ fierent. Plebs[3] Cænomanicę vrbis,(cuius ſupradiximus fuiſſe ciues, qui pro afferendo corpore beatæ Scholaſticæ ierunt) adfuit; obuiam procedens ciuibus ſuis, quos pro deportando cæleſti theſauro ſe miſiſſe gaudebat. Sed cùm ad prædictum locum veniens,cognouiſſet rei veritatem;& actus omnes Venerabilis Aigulfi:poſtulabãt eum,vt ſibi munus promiſſum,atque à Deo demonſtratum, concedere deberet. Sed iſdem Venerabilis vir,reſpondit ſe nequaquam velle Sanctorum germanorum corpora, ab inuicem ſeparare; ſed ſicut eos in priori monumẽto fuiſſe[4] cõditos, ita in ſecundo, indiuiſibiliter componere velle teſtabatur. Tunc verò Nobiles quique ac Sapientes,his contradixêre verbis:Iuſtum non eſſe dicentes, vt quos Diuina voluntas participes fecerat oraculi cæleſtis, & qui ſimul locum Sanctorum thecę corporum adiiſſent, quique in ſubeundo labore pares fuiſſent; non etiam fructus laboris,equè partirentur,Maximè verò non eſſe dignũ ducebant,vt duo magna luminaria, loci vnius anguſtia coarctaret;cum ſufficerent ſingulis locis, ſingula. Tandem igitur ſæpedictus venerabilis vir Aigulfus,[5] conſiliis venerandorum virorum aſſenſum dedit; decreuítque, vt ipſe cum ſuis,retento corpore Sancti Benedicti, illos cùm corpore venerandæ ſororis eius, dimitteret. Sed quia certum non erat, qualiter diſcerni oſſa potuiſſent,quæ confusè vnius ſportellæ ſinus retinebat:difficultate diſcernendi, ad hoc conſilium ventũ eſt,vt ea[6]quę minora quęque viderẽtur oſſa,ſeparatim ponerentur,maiora verò altrinſecùs cõgregarẽtur

3 *Cænomanẽſes adſunt.*

4 *Sanctus Benedictus & S. Scholaſtica ipſius ſoror. ambo in eodẽ monumento tumulati apud Caſinũ.*

5 *Aigulfus conſentit, vt Canomanenſes habeant corpus S. Scholaſtica.*

6 *Oſſium viri & fœminæ diſcretio, quo modo facta.*

S. Benedicti oſſa, reſuſcitatione pueri defuncti, ab oſſibus S. Scholaſticæ diſcernuntur. quæ Canomanis illata, in Baſilica locantur.

CAPVT VIII.

DVm igitur diu de his hæſitaretur, & certum quid iudicari non poſſet. Diuinitati, adhuc anci-

Digitized by Google

piti ſententiæ, taliter finem imponere placuit. Nam cùm continuis Diuinitatem precibus, per totum noctis ſpatium, vtrique populi, pro tanto ſibi manifeſtando negotio, pulſauiſſent: facto mane conſpiciuntur eminùs, duorum paruulorum cadauerum exſequiæ, quorum vnum erat maſculini ſexus, alterum fœminei. Igitur ſalubri accepto conſilio, ad ſe exanimata corpora, deferri iubent. Quod cùm factum eſſet, maſculi corpus propè oſſa poni fecerunt, quæ magnitudine præſtare videbantur; Miroque modo, mox vt mortui mortua tetigêre oſſa iacentis, per mortuum, mortuo vita reddita eſt. [1] Similiter autem eis placuit, vt penes minora, mortuæ puellæ corpus poni deberet. Deus autem, vt demonſtraret germanos eſſe qui ferebantur merito, quemadmodum vna carnis procreatione: vno, eodemque tempore pares merito, pares voluit eſſe miraculo: ita vt puella eadem hora ab officio funeris ſurgeret, & quæ [2] à flentibus amicis portabatur ad tumulum: iiſdem gaudentibus rediret domum. Antiquum namque, inuſitatúmque, poſt Heliſæi actum, renouatum hic conſtat miraculum. Quia Omnipotentis Dei manus, vt demonſtraret Beatum Benedictum, nec nouis nec antiquis Patribus imparem merito, palàm illum extulit [3] Prophetarum operibus. Completúrque veridica vox veritatis promittentis, *Qui crediderit in me, opera quæ ego facio, faciet.* Omnes igitur lætis animis, magniſque vocibus, benedicebant Dominum; qui quæ ſibi occulta fuerant, luce clarius propalare dignatus eſt. Igitur ſublata omni ancipiti ſententia, quæ ſuper corporibus diſcernendis, diu animos eorum occupauerat. plebes Cœnomanicæ, ad corpus ſanctæ Scholaſticæ ſe ſalubriter verterunt; quod ſumma celeritate leuatum, imponentes ſcapulis, cùm gaudio ad proprium locum deportarunt. Ibique magnis ſumptibus, [4] ædificata Baſilica, & ordinatis quæque erant neceſſaria fœminis Deo ſeruientibus: infra breue ſpatium temporis, plurimæ Nobilium [5] fœminarum, in eodem Monaſterio aggregatæ ſunt: quæ ſe relicto ſæculo, Domini

1 *S. Benedicti oſſa, pueri maſculi oſſibus vitam reddunt.*

2 *Fœmina tactu oſſium S. Scholaſticæ, ſurgit à morte.*

4. *Reg.* 13. 21

3 *S. Benedictus, meritò par prophetis.*

Ioan. 10. 12.

4 *Baſilica in honore Scholaſticæ, in vrbe Cenomanenſi, cum monaſterio ſanctimonialiũ.*

5 *Nobiles fœminæ ſanctimoniales fiũt.*

mini seruitio manciparunt. Sed & ipsum Monasterium vsque nunc, [6] magnis miraculorum illustrationibus, à Domino honoratur.

6 Hodie id est anno 1605. est ecclesia collegiata Canonicorum secularium. sub vocabulo S. Petri.

Mummolus Floriacensis Abbas, Diuinitùs locum in quo corpus quiesceret S. Benedicti, reperit.

CAPVT IX.

AT vero Mummolus Abbas, & venerandus Aigulfus, illis recedentibus, leuauerunt corpus Sancti Benedicti, quod à Deo sibi collatum, certis indiciis apparentibus tenebant: & in Basilica Beati. [1] Petri, ad custodiendum deposuerunt. Quod cùm eximia cura seruantes, conferebant interse, quo in loco eiusdem Monasterij, id Diuinæ voluntati concordantes humarent. Super qua re, non minima eorum animos dubietas occupauerat. Sed Deus, qui benigna pietate sua, Sancti viri corpus de loco priori transferendum decreuit: in sequenti, ei locum sepulturæ aptum prouidit. Nam cùm diu sicut iam dictum est, beatæ memoriæ Mummolus [2] super hac re, cogitaret, consiliumque requireret, intempesta nocte, consueta orationis furta requirens; stratis, sicuti consueuerat dormitorium egressus, sub nudo cœlo, cæpit inter alia precari, vt diuina pietas, ei salubre consilium suggereret; quonam in loco Sanctissima membra locaret. Affuit his precibus clemens auris Omnipotentis, quæ seruos [3] suos iusta petentes audire consueuit. Nam lux subito cælitùs emissa, ante Basilicæ frontem Beatæ Dei genitricis Mariæ, in modum facis ardens, in [4] eundem locum vbi nunc est conditũ corpus, protendi visa est: quod visum vir Domini Mummolus vt vidit, omni dubietate postposita, credidit quòd hic locus aptus esset Sancti viri membris locandis. Igitur posthabitis mordacibus curis, & visioni omnimodò fidem dans, in eodem loco, quo sibi demonstratum fuerat, cum magno studio, in melius ornata Basilica, [5] sub die Pridie Nonarum Decembriũ cum ingenti honore, & laudibus Diuinis, terræ humili, terram multi prætij [6] reddere statuit: vilíque

1 Corpus S. Benedicti primò in basilica S. Petri ponitur. Flor.

2 Mummolus nocturnus orator.

3 Deus seruorũ iustas preces audit suorum.

4 Lux cælica.

5 Repositio corporis beati Benedicti.

6 Vbi cõditũ fuit corpus S. Benedicti.

Digitized by Google

que vrna contexit cæleſtem theſaurum. Nam quantum dilectus Deo, amabiliſque ipſe theſaurus ſit, teſtantur innumeræ debilium ſanitates corporum, maximæque animarum medelæ, quæ vſque hodie mortalibus, pro tanti viri honore, tribuuntur à Domino. Sed & locus iſdem, cuius ſit nobilitatis, ex actibus Beati viri comprehendi poteſt. Nam cum eidem viro, Deus machinam totius mundi, in ſpheræ modum oſtendiſſet; præ omnibus locis, * plus eum locum creditur dilexiſſe: quo præſciuit propria oſſa, prioribus relictis ſedibus, transferenda. In quo hactenùs tanta conſtant monſtrara miracula, vt ſi ſcriberentur, indigerent libro. Præſtante Omnipotentia Diuinitatis Domini Ieſu Chriſti Saluatoris noſtri: cuius Regnum & Imperium, cum Patre & Spiritu ſancto, in Trinitate & Vnitate, æqualiter viget ſemper, ac permanet in ſæcula ſæculorum. Amen.

7 *Miracula ad corpus S. Benedicti innumera.*

Greg. 2. dialog. c. 35.

8 *S. Benedictus in Spiritu dum viueret, Floriacũ præuidit, ac dilexit.*

Explicit Translationis Corporum SS. Benedicti & Scholaſticæ eius ſororis, Hiſtoria. Authore Adrevaldo Floriacenſi. Ex vetuſtiſſimis membranis Floriacenſis Cœnobij, ſincerè ad verbum deſcripta 9. quæque etiammum paſſim in nobiliſſimis Viennenſi, Narbonenſi, aliiſque plurimis Eccleſiis Galliarum, in ſacris vigiliis nocturnis recitatur.

9 *Hiſtoria Translationis S. Benedicti quanta ſit fides.*

SEQV

Digitized by Google

SEQVVNTVR LIBRI QVATVOR MIRACVLORVM SANCTISSIMI PATRIS *Benedicti Abbatis.*

ADREVALDI MONACHI FLORIACENSIS LIBER VNICVS de Miraculis Sancti Benedicti Abbatis, qui eſt primus quatuor Sequentium Librorum:

PRÆFATIO, CVI ALIQVID IN veteri deeſt exemplari, ſub principio.

LAVS ET DIVISIO ITALIÆ.

SCRIPTORIBVS [1] namque præſtantiſſimis ſuppetere plurimùm videbatur, ipſius laudabilis terræ excellens materia: cœli ſcilicet temperie, locorum ſalubritate, fertilitate ſoli, collium apricitate, olearum, vitiúmque profluis prouentibus, nouarum vrbium amœnitate, veterumquoque oppidorum decore, amnium nobilium fælici prolapſu, vnáque cunctarum rerum opulentiſſima gloria. At cùm tantæ copiæ

1 *Italici ſoli deſcriptio.*

Digitized by Google

copiæ potentia, vigórque decentiſſimus, veterum ſtudio, Italiæ fuerit attributus: tractus tamen totius patrię in diuerſa porrectus, diligenti ſeſe conſideratione aduerti expoſcit. Neque enim vnius ſolummodò regionis beneficia complecti tanta laude videntur; quin potiùs patriæ omnis decor, regníque fœlicitas, breui memoratu, ac ſi quodà collectaneo, aſtricta perſpicitur. Cũque magnitudo ipſa Italici regni, quod olim magna Græcia [2] nuncupabatur; eò quòd vrbes eius atque caſtella, vel maxima ex parte authoribus Græcis conſtiterint; in longitudinem latitudinémque, æquo libramine æſtimata, lõgitudine [3] haud modicè ſuperet latitudinem, aſſimilis vtique querno folio, quod proceritate, ſui, latitudinem excedit. Plurimarum tamen prouinciarum mater effecta, prædulci cunctas amplectitur gremio. At vero Romani [4] Imperij inſignis potentia, dum edomitum orbem, iure perduellionis [5] abſtinere vellet, ampliſſima Regnorum ſpatia, quæ per [6] Aſiam, Europam, & Libiam, haud parum diſtenduntur: in prouincias coloniáſque diſcindere ratum habuit. Sicque ſtipendiarias, legionibus [7] interpoſitis conſtituêre. Interque Italia quoque maxima regnorum Occidentalis climatis, diuiſionem paſſa: duodeuiginti [8] prouincias ex ſeſe protulit, quarum omnium præclarior Valeria, [9] eique adiuncta Nurſia, inter Vmbriam & Campaniam Picenúmque, conſiſtit, Samnitum Orientem verſus, proſpectans limitem, Hætruria vero ſemetipſam determinans. Cùm itaque vt prælibauimus, nobilitate ſingulari, & bonorum omnium prouentibus, affluentiſſimè extuberaſcat: præcelſorúmque altrix virorum, priſca reperiatur [10] ætate, Vno tamen ſemetipſa editiſſimo potuit vincere germine, dum Beatiſſimi Patris Benedicti, [11] optandam cunctis mortalibus, protulit genituram.

2 *Italia cur olim magna Græcia dicta.*

3 *Italia longior quã latior.*

4 *Romanum Imperium.*

5 *Ius perduellionis.*

6 *Tres mũdi partes tantũ, antiquis notæ.*

7 *Legiones.*

8 *Duodeuiginti Italiæ prouincia.*

9 *Valeria Italiæ prouincia rũ præclarioris, ſitus.*

10 *Italia inclitos protulit viros.*

11 *Italia felix ortu S. Benedicti.*
Greg. 2. dial. cap. 1.

Patria

Digitized by Google

Patria S. Benedicti, eius generis nobilitas, & Imperij Romani casus.

CAPVT I.

HIc nempe dilectus Domini Benedictus, teste eximio præsule Gregorio [1] Nursia exortus, quæ vt iam præfatus sum, coniuncta Valeriæ Hæturiæque, vnam efficit prouinciam: non solùm eam suo illustrauit exortu, verùm omnem Italiam (cuius fœlicitas alto repetita principio, hac de causa breui edisertata est), inclitam suo munere præstitit. Denique quantæ dignitatis parentibus [2] progenitus fuerit, testantur ruinæ palatij eorum, cùm ædicula prope mœnia Nursinæ vrbis sita. Tantæ quippe magnitudinis, perplexique operis, ex fundamentis constitisse conuincitur; vt quælibet palatia potentissimorum superauerit Regum, nec modicis queat reparari impensis. Agebat eo tempore curam Augustalis maiestatis [3] Iustinus senior, qui octo [4] annis Imperiali honore functus, successorem accepit Iustinianum ex sorore nepotem, strenuissimum [5] virum, atque in rebus bellicis experientissimum. ciuilibus denique causis conuenientissimum. Pontificatum verò Romanæ Ecclesiæ Hormisda [6] per nouem vigilantissimè regebat annos. At Italia iam dudùm Gothorum [7] tyrannide oppressa, Dominationi eorum grauissimè succubuit. Romanum enim Imperium à sui soliditate, hoc est ferrea [8] duritie, in testaceam fragilitatem deiectum, non solùm vltimam Reipublicę cladem, verùm subiectis Regnorum populis, validissimum intulit detrimentum.

1 *Nursia patria est S. Benedicti.*

2 *Parentes S. Benedicti magni secundum carnem.*

3 *Sub Iustino seniore S. Benedictus nascitur.*

4 *Annis 8. Imperauit Iustinus senior.*

5 *Iustinianus Imp. laudatur.*

6 *Hormisda Papa.*

7 *Gothi in Italia.*

8 *Visio explicata Danielis c. 2. 34.*

Principes qui orbem regebant, dum B. Benedictus pueriles ageret annos, & in solitudinem secederet.

CAPVT II.

ITaque Theodoricus, [1] post Odoacrem [2] Gothorum principatum cum Regio nomine suscipiens: sessionem propriam Rauennæ statuit, homo pestilens, Arianæ

1 *Theodoricus malus ac Arianus.*

2 *Odoacer. Rauenna.*

Digitized by Google

næ sectæ, quique nulli bonorum mala irrogando parceret: omnibus malis fauorabiliter assentaretur. Denique inter facinora,[3] Sanctissimum Ioânem Papam Romanum, carcerali inedia maceratum necauit; Duósque Senatorij ordinis viros & Excósules. Simmachum videlicet atque Bœtiú, in carcere gladio trasuerberauit. Porrò regni Francorum principatum, Chlodoueus ex Merohingorum Regali prosapia originem ducens, mirabiliter rexit. Namque Christi gratia disponente, abolitis Idolorum cultibus, credens[4] Domino Iesu Christo, primus ex gente Francorum gratiam sacri baptismatis, prædicante Beatissimo Remigio[5] Remorum Episcopo indeptus est. Quem secuti quique Francorum[6] Proceres, baptismate sacro, credentes in Christum tingui meruerunt. His igitur diuersis orbis in partibus variè Imperitantibus, pueriles Beatissimus Benedictus attingens ætatis annos, more veteri[7] Nobilium Romanorum, scholis liberalium deputatur artium, ne præclarum pueri torpesceret ingenium. Enimuerò primordia litterarum ácri concipiens animo, spiritu tactus Diuino, quo cuncta in reliquum actitare studuit: heremum concupiscens, vitiorum Carybdim, quæ quibusdam scholaribus inhærere solet, fugæ præsidio euitauit. Postremò quid heremum petens, quid in ipsa solitudine dum moraretur egerit, qualiter vixerit, quomodo aduersum antiqui hostis instigamenta, scuto fidei armatus depugnauerit: legenti Beati Gregorij[8] secundum Dialogorum librum, perspicuum habetur.

3 *Ioannes Papa Bœtius & Simmachus necari à Theodorico.*

4 *Clodoueus primus Rex Francorum Christianus.*

5 *Remiguis Clodoueũ Regem baptisauit.*

6 *Proceres francorum, in Christum credunt.*

7 *Veteres Romani, liberos suos scholis tradebant.*

8 *S. Gregorius scripsit vitam S. Benedicti 2. Dialog.*

Principes qui vtramque arcem principatus tenebant, dum B. Benedictus cœpit Monasteria construere.

CAPVT III.

INterea Iustiniano[1] per annos triginta & nouem Imperium gubernãte, defuncto Hormisda Papa, Ioannes mirę sãctitatis[2] vir, qui à Theodorico vt prælibauimus interemptus est; in Episcopatu subrogatur. Cui ex ordine, per præfata annorum curricula, certis spatiis temporum

1 *Iustinianus Imperat annis 39.*

2 *S. Ioannes 1 Papa.*

Digitized by Google

temporum, ſucceſſionem ſortiuntur regiminis, Sanctæ atque Apoſtolicæ ſedis,[3] Fælix, Bonifacius, Ioannes cognomento Martyrius, Agapitus, Siluerius, Vigilius, Pelagius, itemque Ioannes. Igitur iis ſanctæ ſedi Romanæ præſidentibus: Italiam omnem Gothorum Reges[4] Athalaricus ac Theodatus, deprædationibus infectantur. Galliarum autem regnum, Chlodoueo vt credimus ad ſupera tranſeunte, filij eius ſorte ſibi diſtribuunt. Quorũ maior natu Chlotarius[5] per annos quinquaginta fermè & vnum, reliquis decedentibus, fortiſſimè rexit. Quo tempore beatiſſimus Benedictus heremiticam degens vitam, in loco cui[6] Sublacus vocabulum eſt, clariſsimis vitæ meritis floruit: bonorúmque actuũ odorem, longè latéque reſperſit. Qua de re actũ eſt, vt fama tanti viri, amatores quique ſacræ religionis ad eum confluerent: ſeque inſtitutis illius deuotiſſimè ſubderent. Adeo vt confluentis ad ſe multitudinis iuuamine, duodecim[7] inibi Monaſteria, haud longè à ſe diſparata cõſtrueret: ſinguliſque in locis, Duodenos Monachos delegaret. Qui prælatis ſibi Patribus obediendo, ſanctæ Regulæ præceptis mitia ſubderent colla. Quibus in locis plurima diuinæ Maieſtati virtutum ſigna[8], per eundem Venerabilem Patrem placuit oſtendere.

3 *ſucceſſores Ioannis Papæ Felix. Bonifacius Ioannes Mercurius, Agapitus &c.*

4 *Athalaricus ac Theodatus Gothi reges Italiã diripiunt.*

5 *Clotharius 51. annos regnauit in Galliis.*

6 *Sublacus.*

7 *S. Benedictus duodecim Monaſteria conſtruit.*

8 *S. Benedictus patrator ſignorum.*

B. Benedictus diuino auxilio fretus, Caſinum petit.

CAPVT IIII.

DVm igitur antiquus humani generis hoſtis cerneret, ſub tali tantóque Patre, gregem ouium Chriſti, multipliciter augmentari: ac reputaret quia quod cæleſti accreſcit patriæ, ſuis eſſet inferis detrimentum. Inuidiæ facibus, quemdam accendere ſtuduit præsbyterum, cuius machinamentis, aut vitam hanc temporalem præfatus Pater amitteret, aut damna perſentiſceret animarum ſibi creditarum. Sed cum vi veneni eum necare nequiuiſſet, quod in pane mixtum, charitatis veluti gratia illi tranſmiſerat, quò libentiùs

Greg. 2. dial. cap. 8.

Digitized by Google

eo vescerétur:aliud attemptare ausus est nefandi ge-
2. *Dialog. 5. Gregorij c. 8.* neris argumentum , quòd saluti animarum sibi commissarũ,immanissimè officere posset. Quod quia creberrima lectione cunctis ferè innotuit , omittendum à nobis est , vt ad minus nota celeriùs veniatur.Cernens proinde Beatus vir acriter presbyterum insanire , nec à proposito velle cessare , quo ad pessimi incæpti votũ expleret : satiùs iudicauit loco secedere, reuocans
Rom.12.19 ad memoriam illud Apostoli , *Non vosmetipsos defendentes Charissimi , sed date locum iræ.* Præficiens itaque Monasteriis Patres , fratrésque deligens , qui ibidem Deo militarent : recessit ab eodem loco , paucis secum Monachis abductis : atque castrum , quod Casinum [1] nominatur , expetit , quinquaginta fermè millibus à Sublacu distans. Nec fortuitu cuilibet credibile debet esse , quod Sanctus vir demutans habitationem, illicò celsa Casini petiit iuga, in cuius recessu sinuato,castrum olim conditum à veteribus incolis [2] Harum vocabatur. immò magis certissimum est, quia oraculo Diuino admonitus , ad illud deproperauit,vt Paulus [3] eiusdem Cœnobij Monachus testatur in historia gentis suæ , in qua memoriam quoque huius Egregij Patris interserens; talia quædam ex hoc eius itinere refert , ita , propriis inquiens verbis. Denique » cum diuina admonitione à Sublacu in hunc vbi re- » quieuit locum, per quinquaginta fermè millia aduéta- » ret,tres [4] eum corui quibus solari solitus erat:sunt cir- » cumuolantes secuti. Cui ad omne biuium vsque dum » hûc veniret,duo Angeli [5] in figura iuuenum apparen- » tes,ostenderunt ei,quam viam arripere deberet. In lo- » co autem isto quidam dei seruus tunc habitaculum » habebat,ad quem diuinitùs ita dictum est.[6]His tu par- » ce locis , alter amicus adest. Hic autem Beatissimus » Benedictus , in Casini arcem perueniens , in magna se » semper abstinentia coarctauit,sed præcipuè Quadra- » gesimæ [7] tempore incluſus , & remotus à mundi stre- » pitu mansit. Hæc autè omnia,ex Marci pœtæ [8] carmine » sumpsi , qui ad eundem Patrem hûc veniens. Aliquos »

versus

1 *A Sublacu S. Benedictus Casinum petit.*

2 *Harum vetus castrum montis Casini.*

3 *Paulus historicus Langobardus.*

4 *Ires corui S. Benedicti comitantur.*

5 *Duo angeli, S. Benedicto demõstrãt iter.*

6 *Ante S. Benedictum, heremita quidã Casinum incolebat.*

7 *Quadragesima tempus, quàm religiosè à S. Benedicto cultum.*

8 *Marcus poeta, S. Benedicti discipulus.*

» versus in eius laude composuit, quos in his libellis,ca-
» uens nimiam longitudinem, minimè descripsi. Cer-
» tum tamen est hunc Egregium Patrem, vocatum cæli-
» tus, ob hoc ad hunc fertilem [9] locum, & cui opima
» vallis subiacet,adueniſſe; vt hîc multorum Monacho-
» rum, sicut & nunc Deo Præsule factum est, congrega-
tio fieret. Hæc verba Venerabilis viri Pauli,nostræ as-
sertioni adeò adstipulari videntur, quod nullus huic
valeat refragari.

9 *Casini locus fertili,sàc Deo Monachis destinatus.*

Narses, primus Langobardos in Italiam vocat; quibus causis. sub quibus Principibus. status Regni Francorum & rerum Occidentalium.

CAPVT V.

IVstiniano, post peracti Imperij triginta & nouem annorum curricula,hominem exeunte;Iustinus [1] iunior, laborioſum iam tunc Romani Imperij excipit fastigium Benedictus Papa [2], Romanam eo tempore regebat Eccesiam. Præterea [3] Totila Gothorum Rege deprædationibus vrgente Italiam; Narses [4] Patritius aduersus eum in Italiam dirigitur. Veritùs tamen ne tantę multitudini bellum illaturus nequicquam occurreret:quamquam bellis viuidam gestaret dexteram,satísque sufficiens huiusmodi crederetur negotiis. missa legatione,Langobardos [5] Pannoniis residentes, in auxilium euocat. Qui delectam armatorum manum è suis,Narseti Romanisque suffragium laturam dirigunt. Perinde Langobardi sociati Romanis, Gothos inito certamine vsque ad internecionem cum Totila Rege suo [6] cædendo prosternunt, penitùsque delent. Hoc denique pacto, Italia ab oppressione Gothorum liberata, aliquandiu respirare visa est. Sed non adeo hac libertate exultare valuit. Idem quippe Narses Patritius,cùm à Romanis apud Iustinum Augustum,eiúsque coniungem Sophiam [7], insimularetur oppressionis prouincialium,depredationisque præcupidæ: atque in locum eius Longinus [8] subrogaretur Præfectus. Ter-

1 *Iustinus Iunior Iustiniano succedit Imperatori.*
2 *Papa Benedictus 1.*
3 *Totila rex Gothor.*
4 *Narses Eunuchus Patritius.*
5 *Narses Lãgobardos in Italiam vocat.*
6 *Gothicũ nomẽ in Italia à Narsete & Langobardis extinctus.*
7 *Sophia Imperatrix.*
8 *Longinus Narseti cur suffectus.*

Digitized by Google

ritus nimium Eunucus Narſes , Conſtantinopolim haud quaquam regredi auſus; Neapolim ſe contulit, legatóſque Lãgobardis direxit:[9]ſuadés quatenus Pannonias pauperrima ſcilicet arua relinquerent; atque Italiam vbertate ruris lætantem , opibúſque refertam, toto conamine peruaderent. Qua legatione Guinili[10] qui & Langobardi alacriores effecti,Alboino [11] duce Italiam à parte Venetiarum peruadunt:vacuam nempe defenſoribus inuenientes prouinciam , partem eius rapinis cædibúſque vaſtando depopulantur. Dum hæc in Italia geruntur apud, Gallias Chlotario Francorum Rege mortuo , Regnum eius æqua lance quadrifariàm inter ſe,quatuor illius filij [12]diuidunt.Primus ergo Aripertus ſedem ſibi Pariſius ſtatuit. Secundus Guntrannus Aurelianis.Tertius Chilpericus Sueſsionis , Quartus Sigibertus Mediomatricum quæ & Metis. Horum itaque Fratrum iunior Sigibertus , Brunichildem[13] ab Hiſpaniis deductam in matrimonium ſibi copulauit: quæ ei [14]Childebertũ filium genuit.Qui Regnum puerulus adhuc cum matre gubernandum excepit , interfecto patre fraude [15]Chilperici fratris ſui, aduerſum quem bellum inierat. Quod cum per vigintiquinque annos ſtrenuè gubernaret,vi(vt fertur)veneni [16],cum vxore propria extinguitur : relinquens filios duos, Theodebertum ac [17] Theodericum cum auia ipſorum Brunichilde, quæ Regni quoque gubernacula cum nepotibus ſuſcepit.[18]Guntrannus etiam patruus Childeberti Regis , terminum ſuſcipiens vitæ regnum quod tenebat , Brunichildi Reginæ reliquit : quod poſtea in ſortem Theodeberti filij Childeberti Regis , deuenit.

9 *Narſes Lãgobardos ad inuadendam Italiam aduocat.*

10 *Guinili qui & Langobardi.*

11 *Alboinus dux Langobardorum.*

12 *Filij Chlotharij.*

13 *Brunichildis Hiſpana vxor Sigeberti.*

14 *Childebertus puer, cum matre Regnũ adminiſtrat.*

15 *Chilpericus.*

16 *Childebertus veneno necatus.*

17 *Theodebertus & Theodericus cum auia Regnũ Regunt.*

18 *Guntrãnus moritur.*

B. Benedictus Caſini præuidet euerſionem , Sanctúmque Maurum in Gallias mittit.

CAPVT VI.

HIs Europæ Occiduum regentibus limitem:egregius Pater Benedictus , in Cœnobio quod ab eo conſtructum in caſtro Caſini fuerat : ſanctæ inſtitutionis

nis normam,verbis operibúſque , diſcipulis præmonſtrare curabat. Dúmque ſanctarum virtutum etiam in hoc loco floreret miraculis:inter cætera quæ ei diuina Maieſtas reuelare dignata eſt , [1] Monaſterium quoque quod ipſe ibidem conſtruxerat , oſtendit Paganorum incurſu penitùs ſubruendum : orationum ſuarum duntaxat obtentu,animarum ſibi conceſſa ſalute.At Reuerendus Pater cum id egrè ferret , atque inconſolabiliter affligeretur, fletúque nullo modo temperaret : placuit Diuinitati , huiuſmodi eum releuare ac conſolari oraculo. Noli inquiens probatiſsimè ac dilectiſsimè « Deo Benedicte , pro his quæ huic euentura didiciſti « loco , mæſtum vllo modo gerere animum : quoniam « quod ſemel præfixum atque decretum inſcrutabili « ſummæ Deitatis conſilio eſt , intranſibile atque inre- « uocabile ſine dubio patrabitur ſolis tibi tuo me- « rito cunctorum conceſsis habitantium animabus. « Sed aderit [2] Omnipotentis quamnuperrimè pro- « picia conſolatio , quæ & locum hunc in priſtinum, « immò ampliorem quàm nunc videtur , tuis nihilò- « minùs meritis reſtituet gradum : & aliis perindè na- « tionibus , huius lumen religioſitatis de hoc eodem ir- « radiabit loco. Pro quo vt interpellatus, vel potiùs ef- « flagitatus fueris : extemplò quos probabiliores in hu- « ius grege ſanctæ Congregationis habes , quo depoſcêris mittere curato. Sciens procul dubiò , quoniam « laboris eorum vberrimus fructus , & tibi ad cumulum « recipiendorum augmentabitur præmiorum : & illos « ad habitationem perennis introducet beatitudinis. Hoc reſponſo Chariſsimus Domino Pater Benedictus accepto,mæſticia pro loci deſtructione reiecta : legationis imminentis præſtolabatur aduentum. Móxque ac veluti è veſtigio , eadem tempeſtate [3] Bertigranus venerabilis vitæ vir , ac Pontifex Cænomanicæ vrbis, fama percitus probatiſsimi Patris , legatos ad eum direxit:Flodegarium Archidiaconum [4] , & Arderadum Vicedominum ſuum : omni genere ſupplicans precum , vt ei perfectiſsimos in ſacra religione dirigeret

1 *S. Benedictus Caſinũ præuidet deſtruendum. Grego.Lib.2, dial.c.17.*

2 *Reſtitutio Caſini,& propagatio vitæ monaſticæ per aliàs regiones,S. Benedicto diuinitùs reuelantur.*

3 *Bertigranus Epiſcopus Cænomanenſis, legatos ad S. Benedictum mittit.*

4 *Archidiaconus atque Vicedominus Epiſcopi Cænomanenſis.*

BIBLIOTECA NAZ. CENTRALE VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

fratres qui Monaſterium ſecundum regularem ordinem, in Eccleſiæ quam regebat fundo, conſtruere deberent. Cuius piæ petitioni Sacratiſsimus Pater, ne oraculo ſibi diuinitus dato, contraire videretur, fauorabiliter aſſenſum dedit: quamquam ſciret Sancto reuelante Spiritu, diem ſui obitus imminere. Legatis itaque directis ab Antiſtite, abſque quolibet refragio, Beatiſsimum [5] Maurum cum aliis quatuor fratribus, hoc eſt Simplicio, Antonio, Conſtantiniano, atque Fauſto aſsignauit. Qui Fauſtus poſt obitum Beatiſsimi Mauri, ſolum repetens paternum, vna cum Simplicio altero fratre, petentibus fratribus proprij Monaſterij: vitam Beati [6] Mauri compoſuit. Ex quo opere, nos quoque, hæc quæ ſcribimus mutuauimus.

5 S. Maurus in Gallias. à S. Benedicto miſſus.

6 Fauſtus ſocius S. Mauri eius vitã cõpoſuit. Extat apud Surium Tomò primo.

B. Benedictus. S. Maurum Abbatem inſtituens, ei vltimum vale, dicit.

CAPVT VII.

MIttens igitur eximius Pater dilectiſsimum ſibi in Chriſto filium, locum Abbatis eum retinere iuſsit: plurimum religioni illius fidens, vt potè quem ipſe in diſciplina Chriſti pleniſsimè enutrierat: morſbuſque ſuis decentiſsimè conuenientem inuenerat: ac per omnia deuotiſsimum ſibi pediſſequam coaptauerat. Reliquis verò fratribus, quos cum illo pariter dixerit, præcepit vt nequaquam illi minus parerent, quem Patrem eis præfecerat, quam ſibi, ſi in præſenti adeſſet. Luctus autem qualis quantúſque extiterit, quiſve mœror totam corripuerit congregationem, plenius ipſius Fauſti verbis agnoſci valet. Iam enim egregius Pater ſanctæ ſuæ Congregationi apperuerat, diem ſibi imminere ſupremum, ideóque maiori afficiebantur triſtitia, quoniam illum in quem omnium animi pendere videbantur, ſpéſque conſolationis in eum ſola reſtabat: cernebant procùl à propriis tranſmitti ſedibus. Quorum mœſtitiæ pio occurens dulciſſimus Pater affectu: huiuſmodi oratione, animos eorum

15 S. Maurus cur à S. Benedicto fuit Abbas inſtitutus.

Digitized by Google

« rum ſolari curauit. Si [2] triſtandum dilectiſsimi Patres « ac filij,pro tali eſſet negotio : mihi magis quàm vobis « in hoc eſſet mœrendum : qui quantum ad preſens,ma- « gnis videor deſtitui ſolatiis.Sed quia dicente Apoſto- « lo,charitas benigna eſt. benignitatem charitatis no- « ſtræ , omnimodis impendere debemus , his quos ali- « quomodo ea indigere cognoſcimus : nec noſtra tan- « tum , quantum aliena quærere. Qua propter vos amo- « ris paterni ſolicitudine, flætibus & mærore tempera- « re depoſcimus:quia potés eſt Deus,meliores nobis poſt « huius depoſitionem corporis , huic ſanctæ immittere « congrægationi : quorum meritis & exemplis , longè « præſtantius quam noſtris ædificemini.Sed & illud ſum- « mopere nobis procurandum eſt : ne verſutia antiqui « hoſtis , vnde aliis ſalus acquiritur, inde nobis triſtitiæ « malo detrimentum in aliquo ingeratur Nos etenim « quos vnitatis ſemel in ſancta charitate iunxit concor- « dia , nunquam vel longiſsima terrarum diuident ſpa- « tia : quoniam ſemper interioris hominis aſpectu , qui « renouatur ſecundum imaginem eius qui creauit eum, « nos quoaduixerimus tempore , inuicem intuebimur.

2 *Oratio S. Benedicti habita ad Caſinenſes Monachos in diſceſſu Beati Mauri.*

1.*Cor.* 13. 14

Hæc in conſolationem Sanctiſsimæ Congrægationis prælocutus,conuerſus ad eos quos in Dei opere peragendo,longius dirigebat. Hoc modo proſecutus [3] eſt.

« Vos autem fratres chariſsimi , quos ad opus Domini « conſtruendum , ad illas dirigimus partes, viriliter agi- « te & confortetur cor veſtrum in ſancto propoſito & « religione : proculdubio ſcientes , quia quanto auſte- « riora cauſa ſalutis aliorum , in huius via ſæculi pertu- « leritis , tanto maiora à Deo recipietis cæleſtium gau- « dia præmiorum. Nec vos vllo modo reſolutio huius « noſtri mœſtificet corpuſculi, quoniam præſentior vo- « bis,carnis depoſito [4] ero onere, veſtríque per Dei gra- « tiam, cooperator exiſtam adſiduus.Talia ſuaui depro- mens eloquió,dans eis oſculum pacis , deduxit eos vſ- que ad oſtium Monaſterij.Rurſúſque illos deoſculans, ac benedictione roborans , dedit dulciſsimo ſuo diſcipulo Mauro librum Regulæ,quem manu ſua ſcripſe-

3 *Oratio S. Benedicti ad S. Maurū & ipſius ſocios.*

4 *Sancti nobis ſunt poſt corporis depoſitionem præſentiores.*

Digitized by Google

rat, pondus quoque libræ panis, vasculúmque ereum eminam vini capiens, atque eos iter acturos, in pace dimittit.

5 Epiphaniorum dies.

Profecti itaque à Cænobio Casini [5] Epiphaniorum diebus, quinta Sabbathi, haud procul in prædio eiusdem Cœnobij ea deueniũt die: susceptíque sunt à duobus fratribus, quos pridiè illuc hac de causa, Reuerentissimus Pater præmiserat. Dúmque illic quietis gratia pernoctarent, superueniunt eis nocturnam Synaxim [6] agentibus, duo fratres missi à sanctissimo Patre, cum piis muneribus, [7] capsula scilicet Sanctarum Reliquiarum, ac breui Epistola. Etenim capsula ipsa eburnea erat, retinebâtque in se tres portiunculas ligni salutiferæ [8] Crucis, & Reliquias [9] sanctæ Dei genitricis Mariæ, sanctíque Michaelis, ex pallio scilicet eius sanctæ Memoriæ. Stephani quoque Prothomartyris, ac Beati Confessoris Christi Martini.

6 Matutinæ preces.

7 Qualia mittere, Sancti mittere solebant.

8 Lignum S. Crucis.

9 Reliquiæ Sãctorum.

Beatus Maurus accepta Sancti Benedicti Epistola, tandem Antisiodorum ad S. Romanum venit.

CAPVT VIII.

TExtus verò Epistolæ hęc continebat. Accipe Dilectissime, extrema institutoris tui dona, quæ & longum nostrum testentur amorem: & tibi ac commilitonibus tuis, [1] contra omnium perpetim munimen præbeant impedimenta malorum. Post expletam [2] enim totam trinam vicenorum annorum decursionem, ex quo Monasterialem adisti perfectionem, in gaudium Domini tui es introducendus: vt nobis hesterno die, postquam à nobis digressus es, Dominus ostendere est dignatus. Prædico etiam tibi, moram vos in eundo esse passuros, ac cum difficultate habilem locum inuenturos: pro his quæ & Deo ordinante perficientur, & quæ inimicus humani generis, mollimine calliditatis suæ in vos concitabit. Nusquam tamen benignitas misericodis Dei vobis deerit, sed potiùs differendo licet, ac desiderium animi vestri in longum

1 Reliquiæ sãctorum sunt contra mala munimen.

2 S. Benedictus propheta.

expe

experiendo: aliorsùs quàm ſperauimus, aptiſſimam largiri dignabitur metationem. Iámque valeas fœlix in profectione, fœlicior futurus in peruentione. Beatus auté Maurus relectis Pij Patris apicibus, pigñoribúſque receptis, alacrior effectus; fratres ad præſentiam præſtantiſſimi viri, cum gratiarum remittit actione, itérque incœptum, ſocios accelerare iubet. Tranſmiſſa igitur omni Italia, Alpibúſque ſuperatis; tandem propinquante Paſchalis feſti tempore, ea [3] ſcilicet die, qua Dominica celebratur Cœna. Pagum deueniunt Antiſiodorenſem, quo in pago Beatus [4] Romanus, iam dudum per reuelationem, relicta Italia, peruenerat; atque Cœnobium in loco, qui Fons-Rogi dicitur [5], ædificabat. Hic certè Sanctiſſimus Romanus [6], in initio conuerſationis ſanctæ, Beatiſſimo Patri Benedicto adiutor, ac cooperator extitit.

3 *Paſcha & Cœna Dominica.*

4 *S. Romanus Abbas.*

5 *Fõtis-Rogi Cœnobium.*

6 *Huius vitam nunc primùm in ſecunda huius operis parte, Orbi videt.*

Beatus Maurus S. Benedicti tranſeuntem mirabilem in ſpiritu videt, ac aliis indicat.

CAPVT IX.

HVius ergo famam Beatus Maurus comperiens, duces itineris ſui expoſcit, vt illò deuertentes, ſanctum ibidem Paſcha celebrarent. Sciebat quippe Beatus [1] Maurus, ſequenti die obitum Sancti Patris Benedicti complendum. Precibus igitur ductores eorum fauentes Beatiſſimi viri, conuerſo gradu, Sanctum expetunt Romanum; ab illo autem deuotiſsimè ſuſcepti, die ſancto Paraſceue [2], hora circiter ſexta, cæteri quidem neceſſariis coëmendis occupari [illegible] opportunitate diei feſti cœperunt: Sancti verò viri colloquia inter ſe ſerebant [3] ſpiritualia. Dúmque Solis occubitus iam propinquaret, Beatus Maurus viro Dei Romano dixit. Noueris, dilectiſsime Pater, craſtina die Reuerentiſsimum Patrem noſtrum Benedictum, carnis onere depoſito, cœleſtem tranſire ad patriam. Quod Beatus Romanus audiens, nimio mœrore conſtrictus, in lachrymas reſolutus eſt. Et quamquàm Beatus Maurus

1 *S. Maurus Propheta.*

2 *Paraſceue.*

3 *Qualia mutua Sanctorũ colloquia.*

Digitized by Google

conſolari eum cupiens, multa proferret conſolationi apta: tamen nec ipſe à fletu ſe poterat cohibere. Cùm autem craſtina illuceſceret dies, iámque aliquantulam ſui decucurriſſet partem: Beatus Maurus in Eccleſia perſiſtens, tranſitum Beatiſsimi Patris qualicumque hora eueniret, orationibus, & pſalmodia prȩmuniendo

4 Gloria Sancti Benedicti Beato Mauro reuelatur.

præſtolabatur. Raptúſque ſubitò in ſpiritu, vidit [4] ſe tranſpoſitum in Cœnobio Caſini montis: conſpexítque viam palliis ſtratam, ac innumeris choruſcam lampadibus, recto Orientis tramite, à Beati Benedicti cella, in cœlum vſque tendentem. Totámque viſionis huius ſeriem, vti à Beato Gregorio [5] deſcripta eſt cernens; duos congregationis ſuæ ſocios habuit fratres. Quorum alter in eodem morabatur Cœnobio, alter, vt ſuprà memoratus Doctor ſcribit, longiùs poſitus erat. Mox autem, vt ad ſe Beatus reuerſus eſt Maurus, otiùs Sanctum Romanum, ac fratres, qui cum illo pergebant, euocans; cuncta, quæ viderat, eis per ordinem retulit: diémque illum, hoc eſt, ſacroſanctum Sabbathum, ac ſequétem Dominicam, qua ſpecialiter Reſurrectionis Dominicæ colebatur dies, ſolemnem, atque celebrem, omni [6] gaudio, ac lætitia inibi peregerunt.

5 Gregorius 2. Dial. c. 37.

6 Paſchæ dies à Sanctis cultus, & quomodo.

Imperatorum quorundam ſeries. Caſini euerſio, Caſinenſium fuga. atque Italiæ & Franciæ regnorum Principes.

CAPVT X.

1 Iuſtinus Imperator ob ſcelera amens effectus.

2 Tiberius ei ſuccedit, ac laudatur.

3 Mauricius Imperator Græcus.

4 S. Gregorius Papa I.

IVſtinus [1] igitur Imperatore, ob immanitatem ſcelerum in amentiam verſo, ac paulò pòſt vita priuato, Tiberius [2] Conſtantinus, vir Reipublicæ regendæ ſtrenuus, Imperij infulas, totius Gentis adniſu ſuſcepit. Quibus per ſeptem annos ritè gubernatis, ſucceſſorem delegit ſibi Mauricium [3], ex proſapia Græcorum à Capadocia oriundum. Quo imperante, Beatus Gregorius [4] ſanctæ, atque Apoſtolicæ Sedi, Romæ præficitur Epiſcopus. Porrò Francorum Regnum, Brunechil

childis [5] Regina cum nepotibus Theodeberto atque Theoderico, filiis Childeberti Regis, iam maioris ætatis metas attingentibus, fortiter regebat. At verò Gens Langobardorum Italiam, à partibus Venetiarum, dudum, vt ſuprà prælibauimus, ingreſſa, maxima ex parte cladibus afficiendo, ſuæ potentiæ ſubdere conabatur. Procedente deinde tempore, iámque Phoca [6] Imperium adminiſtrante Romanum, qui Mauricium Imperatorem cum filiis Theodoſio, Tiberio, atque Conſtantino, cùm eſſet Strator Priſci Patritij, dolo interemerat. Præfata Gens, duce Aigulfo [7], quem ſibi Regem præfecerat, totam penè irrupit Italiam, Romanámque aggreditur vrbem. Nec longo poſt à prædonibus prædictæ Gentis, Monaſterium [8] Beatiſſimi Patris Benedicti, quod in Caſino ſitum eſt, noctu inuaditur, diripitur, deſtruitur. Qui cùm vniuerſa diriperent, ne vnum quidem ex Monachis tenere potuerunt: vt prophetia venerabilis Patris, quam longè « antè præuiderat, compleretur, qua dixit [9]: Vix apud « Dominum obtinere potui, vt ex hoc loco mihi animæ « concederentur. Fugientes autem ex eodem loco Monachi, Romam venerunt, codicem ſanctæ Regulæ, quam ſæpedictus Pater compoſuerat, & quædam alia eius ſcripta; necnon pondus panis, & menſuram vini, ac quicquid ex ſuppellectili ſurripere potuerant, deferentes. Phoca [10] itaque poſt octo annorum curricula, quibus Imperium omne peſſumdederat, condigno mortis genere trucidato: Heraclius ſuccedit, regens Imperij ſceptra [11] viginti ſex annis. Cuíque Heraclonas [12] cum matre Martina, duobus ſubſtituitur annis. Ac deinde Conſtantinus [13] filius Conſtantini, ſucceſſionis ordine, annis ſufficitur viginti & nouem. Quo Imperante, Italicum Regnum Grimoaldus [14] ſibi proſperè diſponere videbatur. Francorum verò regimen Chlodoueus [15] filius Dagoberti optimè aſſeruabat.

5 *Brunechildis Regina.*

6 *Phocas Imperator necat Mauritium, & liberos.*

7 *Aigulfus Rex Langobardorum.*

8 *Cœnobij Caſinenſis deſtructio.*

9 *Gregor. 2. Dial. cap. 17.*

10 *Phocas malus Imperator trucidatus.*

11 *Heraclius Imperator.*

12 *Heraclonas Imperator, & Martina Imperatrix.*

13 *Conſtantinus Imperator.*

14 *Grimoaldus Italiæ Rex.*

15 *Chlodoueus filius Dagoberti Rex Franciæ.*

Mumma

Mummolus Floriacensis Abbas, lectione, & revelatione edoctus, corpus Sancti Benedicti è Casino, curat Floriacum transferri.

CAPVT XI.

HAc proinde tempestate Mummolus Abbas Cœnobij Floriacensis, quod situm est in territorio Aurelianensi supra fluuium[1] Ligeris, Diuina monitus visione per somnium, dirigit vnà cum consensu Deo sibi commilitantium, fratrem quemdam ex suis venerabilem Monachum Aigulfum[2] nomine: quatenùs Sanctissimi Confessoris Christi Benedicti corpus, hûc transferre deberet. Sic enim sibi revelatum diuinitùs asserebat. Cui ex insperato, coniunguntur missi Cenomanensis vrbis Episcopi, & ipsi propter corpus Beatissimæ Scholasticæ virginis sororis eximij Patris Benedicti transferendum, diuina revelatione inuitati. Cuius rei historiam, quia in promptu est, instanti opusculo inserere superuacaneum duximus. Huic sacratissimæ Translationi Beatorum germanorum Benedicti scilicet atque Scholasticæ, attestatur Paulus[3] Monachus, cuius supra mentionem egi, in historia Gentis suæ libro sexto, ita inquiens: Circa hæc tempora, haud dubium quin Constantino Imperante, cùm in castro Casini vbi Beatissimi Benedicti corpus requiescebat, aliquantis iam elapsis annis solitudo existeret: venientes de Cænomanensiũ,& Aurelianensium regione Franci: dum apud sacrum corpus se pernoctare simulassent, eiusdem Patris, atque germanæ eius ossa aufferentes, in suam patriam asportauerunt, vbi sigillatim duo Monasteria, in vtriusque[4] honore constructa sunt.

1 *Floriacum quo in loco situm.*

2 *S. Aigulf.*

3 *Pauli Casinensis Monachi irrefragabile testimoniũ de translatione S. Benedicti.*

4 *Duo Monasteria in Gallis constructa, in honorem S. Benedicti, & S. Scholasticæ.*

Impe

Digitized by Google

Imperatorum mutationes, Regni Francorum ſtatus miſerrimus, ſub Præfectis palatio, Arnulfi & ſtirpis ſuæ laudes, ac Principes Langobardorum.

CAPVT XII.

SAnè Iuſtiniano iuniore [1], poſt mortem Conſtantini Imperium aſſumente, decem in Imperio annis exactis: à Leone Auguſtali [2] dignitate priuatur, exilióque relegatur. Aduersùm hunc Tiberius [3] arma corripiens, Imperiali ſarcina releuatum, retrudit in carcerem. Porrò illo in tempore [4], apud Gallias Francorum decidente gloria, à Præfectis palatij, domus ordinabatur Regia. Regibus ob imperitiam, deſidiámque, ſolum Regale nomen inaniter geſtantibus. Namque & opes & potentia Regni, penes palatij Præfectos, qui Maiores [5] domus dicebantur, & ad quos ſumma Imperij pertinebat, retinebantur. Neque aliud Regi relinquebatur, quàm vt Regio nomine contentus [6], crine profuſo, barba ſummiſſa, ſolio reſideret, ac ſpeciem dominantis effingeret. Legatos vndecumque venientes audiret, eíſque abeuntibus reſponſa quæ erat edoctus vel etiam iuſſus, ex ſua velut poteſtate redderet: cùm præter [7] inutile Regis nomen, & præcarium vitæ ſtipendium, quod ei Præfectus aulæ pro vt videbatur exibebat; nihil aliud proprij poſſideret: quàm vnam, & eam perparui reditus villam, in qua domum, & ex qua famulos ſibi neceſſaria miniſtrantes, atque obſequium exibentes, paucæ numeroſitatis habebat. Quocumque eundum ei erat [8], carpento ibat, quod bubus iunctis, & bubulco ruſtico more agente, trahebatur. Sic ad palatium, ſic ad publicum populi ſui conuentum, qui [9] annuatim ob Regni vtilitatem celebrabatur ire, ſic domum redire ſolebat. At Regni adminiſtrationem, & omnia quæ vel domi vel foris agenda erant: ac diſponenda Præfectus aulæ procurabat.

1 *Iuſtinianus iunior Imperator.*
2 *Leo Imperator.*
3 *Tiberius Imperator.*
4 *Quando, & cur apud Gallias, Francorum decidit gloria.*
5 *Maiores domus.*
6 *Species veterum Francia Regum.*
7 *Quàm miſera erat in Gallia ſub Præfectis palatio conditio Regum.*
8 *Qualis currus & auriga veterum Regum Gallia.*
9 *Annuus cõuentus de negotiis Regni.*

Cuius

10 *Arnulfus palatio Præfectus laudatus, & tandem Epiſcopus factus.*

Cuius officij magiſtratum, ea ætate [10], Arnulfus vir eximiæ nobilitatis, probabiliſque vitæ, cum filio Anſegiſo adprimè regebat. Quíque relicta pòſt ſæculi gloria, Epiſcopus Mediomatricum, Clerique, populique acclamatione, & voto ordinatus, mirabiliter in Pontificatu viuere ſtuduit: ac demùm heremiticam eligens vitam, leproſis vniuerſa præbens obſequia, continentiſſimè vſque ad obitum vixit. Anaſtaſius iam tunc Romani [11] Imperij regebat inſignia. Italici verò Regni principatum poſt Arepertum [12], Liutprandus in ſuam redegerat ditionem.

11 *Anaſtaſius Imperator.*

12 *Arepertus Rex Langobardorum. Liutprandus Langobardorum Rex.*

Caſini Cœnobium per Petronacem, auxilio Zachariæ Papæ reſtituitur.

CAPVT XIII.

1 *Petronax reſtitutor Caſini.*

2 *Gregorius is fuit II.*

3 *Petronax fit Abbas Caſinenſis.*

CIrca hæc tempora Petronax [1] quidam ciuis Brixianus, Religioſæ vitæ continentiam ſeruans, Rom[illegible] agente Præſulatum Beato Gregorio [2], venit: Sancti deſiderij patefacturus votum. Deníque hortatu eiuſdem Sanctiſſimi Præſulis, prædictus Petronax [3], Cœnobium, quod quondam ab egregio Patre Benedicto in caſtro Caſini montis ædificatum fuerat, atque permiſſu Dei Omnipotentis à Langobardis deſtructum, deuotiſſimè adiit: ibíque cum aliquibus prudenti ſimplicitate præditis, qui iam eiuſdem loci habitationem expetierant, ſumma charitatis annexione, in ſanctæ Religionis habitu, viuere cœpit, quíque eundem virum ſeniorem ſibi præficiunt. Non poſt multum verò temporis, cooperante Diuina miſericordia, ſuffragantibus meritis præcipui Patris Benedicti, multorum ibidem Monachorum Nobilium, atque mediocrium, ad ſe concurrentium, Pater effectus eſt. Sícque reparatis habitaculis Cœnobitali ordini congruentibus, ſub ſanctæ Regulæ iugo, ac Beatiſſimi Patris Benedicti inſtitutione, viuere cœperunt. Hoc itaque ordine in ſtatum, quo nunc cernitur, ſanctiſſimum illud Caſinenſe Cœnobium reparatum eſt; cùm iam ferè centum [4] & decem annorum curricula euoluta eſſent, ex quo,

4 *Caſinenſe Cœnobium poſt 110. annos reparatũ.*

Digitized by Google

quo, occulto Dei nutu, locus ille habitatione carere cœperat humana. Proinde ſequenti tempore, huic venerabili viro Petronaci, dilectus Domini Pontifex Zacharias [4] plurimum auxilij contulit; libros ſcilicet ſanctæ Scripturæ, necnon & alia, quæ ad vtilitatem Monaſterij pertinere poterant: inſuper & Regulam [5], quam ipſe egregius Pater ſanctiſſimis conſcripſit manibus, paterna liberalitate conceſſit.

4 *Zacharias Pontifex laudatus, vt promoror reſtitutionis Cœnobij Caſinẽſis.*

5 *Regula Sancti Benedicti manibus ſcripta, à ſummis Pontificibus quàm ſtudiosè cuſtodita.*

Præfectorum palatio Francorum nomina. Martelli actus, & damnatio. Charolomani filij ipſius monachatus, atque ad Caſinum tranſitus.

CAPVT XIIII.

INtereà apud Gallias, Angeſiſo maiore domus, filióque eius Pipino [1], humanam obeuntibus vitam: Karolus [2] filius Pipini, totius Gentis Francorum Magiſtratum, quamquam poſt multa bella, de manu Rainfredi [3] Tyranni, Deo iuuante, abſtulit: ſuæque ſubdidit poteſtati. Denique rebus bellicis operoſiſsimè inſiſtens, Tyrannóſque per totam Franciam dominatum ſibi vendicantes, obpreſsit. Ob eámque rem plurimà iuri Eccleſiaſtico detrahens prædia, Fiſco aſſociauit: ac deinde militibus propriis diſtribuere ſtuduit. Prætereà Saracenos Galliam [4] occupare temptantes, duobus magnis prælijs: vno in Aquitania apud Pictauium ciuitatem, altero autem apud Narbonam, iuxta Birram fluuium: ita deuicit, vt in Hiſpaniam eos redire compelleret. Quãmobrem cùm aduerſantibus nullatenùs cedere ſciret, nullíque parcere: diu à poſteris Tudites, ab [5] actu rerum ſcilicet agnomen indeptus eſt. Tudites [6] enim mallei dicuntur fabrorum, quorum ictibus cuncta atteritur duricies. Pepigit hic fœdus cum Liutprando 7, eíque filium ſuum Pipinum [8] miſit: vt more Chriſtianorum fidelium, eius capillum primus attonderet, ac Pater illi ſpiritalis exiſteret. Quod ille gratantiſsimè complens, multis ditatum muneribus genitori natum remiſit. Qua [9] de re, contigit, vt legationem ſacratiſsimi Præſulis

1 *Pipinus.*

2 *Karol. Martellus multa iuri Eccleſiaſtico detraxit, & ob quã cauſam ea militibus diſtribuit.*

3 *Rainfredus Tyrannus.*

4 *Saracenos Martell. duplici prælio è Gallis effugauit.*

5 *Karolus cur Martellus dictus.*

6 *Tudites quid.*

7 *Liutprandus Rex.*

8 *Vide Patrinos in Confirmatione.*

9 *Martellus cur Romanæ Eccleſiæ cẽ haud tulit.*

Digitized by Google

Præsulis Gregorij ad se directam, obsecrantis quatenùs sanctam Romanam Ecclesiam à Langobardorum tyrannide liberaret; terrena cœlestibus præponderans, floccipenderet. Rebus itaque humanis, eo post diutinam regni administrationem exempto, duo filij eius [10], Pipinus, & Charlomannus, regni summam concordi societate diuisam, aliquot annis sub Hildrico [11] nomine tenus Rege, ad gubernandum suscipiunt. Porrò Charlomannus post aliquantum temporis excursum, Regni quam ad regendum susceperat partem, fratri relinquens, amore [12] succensus speculatiuæ conuersationis, Romam se in otium contulit. Siquidem hortante Beato Eucherio [13] Aurelianorum Episcopo, qui à patre illius nulla existente culpæ offensa, pulsus sede propria, atque in Hasbaniam apud Sanctum Trudonem in exilium relegatus fuerat: necnon Sancto Bonifacio Frisionum Episcopo, qui ambo patris eius apud inferos damnationem [14], etiam corporeis ipsi ostendêre visibus: operosam temporalis Regni dignitatem, toto contemnens mentis adnisu, habitúque permutato, tonsuræ [15] Ecclesiasticæ gratiam à Beato Zacharia Papa Romano percipere meruit. Denique Monasticæ vitæ normam adeptus, in monte Soracte apud Ecclesiam Beati Siluestri, extructo Monasterio [16], cum fratribus secum ad hoc venientibus, nonnullo tempore optata quiete perfruitur. Sed ex Francia multi [17] Nobilium, ob vota soluenda, Romam cùm solemniter commearent; & eum velut Dominum quondam suum, præterire nollent: otium, quo maximè delectabatur, crebra salutatione interrumpentes [18], locum mutare compellunt. Nam cùm huiusmodi frequentiam suo proposito officere vidisset, relicto monte, in Samnium prouinciam ad Monasterium Sancti Benedicti, situm in sæpedicto castro Casini secessit [19]: atque ibi, quod reliquum fuit mortalis vitæ, religiosè conuersando compleuit.

10 *Pipinus, & Charlomannus Martelli filij.*

11 *Hildricus Rex nomine tenus.*

12 *Charlomannus Martelli filius, ac Pipini frater fit Monachus, & quare.*

13 *Eucherius Episcop⁹ Aurelianorum in exilium à Martello trusus est.*

14 *Martellus apud inferos damnat⁹.*

15 *Tonsura Ecclesiastica.*

16 *Montis Soractis Monasterium.*

17 *Pietas Nobilium veterum Francorum in adeundis liminibus Apostolorũ.*

18 *Secularium visitationum frequẽtia officit proposito Monastico.*

19 *Charlomannus ad Casinum migrat.*

Pipinus

Digitized by Google

Primus, rex annuente Romano Pontifice constituitur. Karolomanus Casinensis pro recuperando corpore S. Benedicti, iussu Zachariæ in Gallias mittitur.

CAPVT XV.

DVm igitur hæc ita agũtur. Pipinus Regni Francorum assequutus summam, iussu Stephani Romani Pontificis Hildricum [1] inertissimum Regem depositum, ac detonsum, in Monasterio deinde trusum, priuatè viuere compulit. Dein auctoritate eiusdem Pontificis, ex Præfecto palatij Rex [2] constitutus: per annos fermè quindecim, [3] aut eo amplius: Regni Francorum principatum solus optimè rexit. Ea igitur tempestate, Monachi sæpedicti Cœnobij Casinensis, authore [4] Charlomanno de quo supra retulimus, Romam veniunt, doloris apud Sanctissimum Papam Zachariam deposituri querelam propter Corpus scilicet Sacratissimi patris Benedicti, à solo proprio in Gallias translati. Qui mœror iam pridem à cordibus eorumdem fratrum, ob terrarum longinquitatem, nec non vetustatem temporum, admodum refrixerat. nec iam spem potiundæ huiusce rei habebant. Sed Charlomanno illorum sacrum subeunte collegium, spes olim emortua reuixit. Sanctumquè adeuntes exposcunt Præsulem, vt literas Pipino Regi Francorum dirigat: qualiter auctoritati ac precibus tanti fauens Pontificis, Egregij Patris corpus auito restituat loco. Præfatus vero Pontifex fratrum præcibus annuens lachrimosis, authoritatis Apostolicæ Epistolam editam, per eundem Carlomannum ac fratres qui cum eo venerant, Franciam Pipino dirigit Regi. [5] Modus autem Relectorũ Sacrorũ hic erat. ZACHARIAS Episcopus, seruus seruorum Dei, Sanctæ sedi Principis Apostolorum Beati Petri præsidens, omnibus Episcopis, ac Presbyteris Ecclesiæ Francorum salutem dicit. Egregius Apostolus ait. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Et iterum idem ipse. *Dum tempus habemus operemur bonum ad omnes.* Et item

1 *Hildricus Rex iussu Stephani Papæ regno vt indignus exuitur.*

2 *Pipinus Rex efficitur.*

3 *Regnat annis 15.*

4 *Cur Casinenses querelam de ablato corpore S. Benedicti renouarint.*

5 *Epistola Zachariæ Papæ.*

Rom. 8. 28. Galath. 6. 10 Rom. 10. 15.

C *scriptura*

ſcriptura. *Quam ſpecioſi pedes Euangelizantium pacem Euangelizantium bona* ! Innotuerunt nobis religioſus Abbas & Presbyter Caſini Monaſterij Beati Benedicti, & Charlomannus Deo amabilis Monachus, germanus filij noſtri Pipini Excellentiſſimi Maioris domus, per hos præſentes religioſos Dei ſeruos Monacios : concordiæ[6] & pacis ſermones inter eum ac Griſonem[7] Fratrem eius expedire nos mittere : vt & nos hæc ipſa admonendo, dirigamus excellentiæ iam dicti Pipini filij noſtri : vt ad pacis concordiam redeant, vobis propter Deum pacificis mediatoribus. Verùmetiam pro corpore beati Benedicti, quod furtiuè ablatum eſt à ſuo ſepulchro, vt ei reſtituatur. In hoc opere pietatis & miſericordiæ, libenter aurem accommodare hortamur dilectionem ac ſanctitatem veſtram. Vt primum omnium, Frater ad Fratrem pacis iure in vnum redeat, & confundatur iniquitas è medio eorum. Charitas vero Dei, nobis prædicantibus & miniſtrantibus, exuberet inter eos. Deindè & præfati beati Benedicti corpus[8] iuxta petitionem ſeruorum Dei, ſublimitas filij dilecti noſtri Pipini, veſtra cooperante ſanctitate, indubitanter ad proprium remittat locum : vt & iam dicti ſerui Dei de ſuo gaudeant ſibi reſtituto Patre, vóſque perennem habeatis mercedem & laudem, pro eo quod iuſtè operati fueritis, vt ad ſuum Sanctiſſimi viri corpus, referatur tumulum; ex quo clàm ablatum eſt, Nec enim habet Sanctitas veſtra quid offenſionis in hoc bono opere reſtitutionis eius, pertimeſcere debeat coram Deo: dum creditur, quia ad obtinendum hoc, ipſius ſuffragantibus orationibus & voluntate, præfati religioſi Dei ſerui ſunt permoti. Valete.

6 Zacharias ſtudioſus pacis inter Principes.

7 Grifo frater Pipini.

8 Zacharias præcipit corpus S. Benedicti Italis. à Gallis reſtitui.

Pipinus corpus S. Benedicti præcipit Caſinenſibus reſtitui: id vero negat Medo Floriacenſis Abbas.

CAPVT XVI.

1 Charlomannus in Gallias venit.

ACceptis itaque literis ſancti Papæ[1] Charlomannus & fratres qui cum eo erant, Gallias expetunt

tunt Pipinum adeunt, ſacra ſancti Apoſtolici proferunt reſcripta: flebilémque ſibi quærelam, quæſtuoſis ſubiiciunt lachrimis. Orant ſubueniri ſibi, pios Patris cineres, oſſáque cunctis reuerenda mortalibus, furtim ſublata: deuotiſſimis filiis, authoritate regia, iuſtitiæque reſpectu affatim reſtitui. Non vilius offenſæ in hac re pertimeſcere culpam, cui ſuffragari agnoſcitur inoffenſus rectitudinis trames. [2] Flexus his luctuoſis quæſtibus pius Princeps: ſimulque Sanctæ ſedi aſſentiẽdo fauorem præbens, fratris quoque conſulens voluntati. Remigium [3] Rothomagenſem Epiſcopum Naturalem ſuum, ac Charlomanni fratrem, cum Imperio Floriacum Monaſterium dirigit: qui ex præcepto Regis, etiam nolentibus fratribus, ſacrum effoſſum pignus, Charlomanno ac fratribus cum eo pergentibus ociſſimè reddat. Suſcepto Epiſcopus negotio, celerimè Monaſterium expetit, mandata Regis edicit iuſſa implere conatur. [4] Medo tunc temporis Abbas huic ſancto præerat gregi. Hic cum præcepta Regalia egerrimè ſuſcepiſſet, non ſe poſſe depoſitum reddere dixit, quod ad ſeruandum, [5] non autem reſtituendum « ſe ſuſcepíſſe gaudebat. Ita ſubiiciens. Ipſe ſanctiſſimus « Pater propria ſpontè huc ſe deferri permiſit, ipſe vi- « ſione ſacra, ſuos ob ſui deuectionem inuitauit ſeruu- « los: Suſcepimus indigni, Egregij Patris ſacratiſſima « membra, excepimus cineres pios, deuotè nùnc vſque « adſeruare curauimus. At ſi noſtris interuenientibus « peccatis, relinquere Gallias, ruráque eum natiua petere « placuerit: fateor potis id ei exiſtere, nec velle noſtrum « licere quoquomodo obſiſtere. Sin verò qđ certiſſima « fide noſtro inhæſit pectori, diuino nutu prouidentiaq; « clementi, ob plurimarũ ſalutem animarũ, relictis pro- « priis, has procùl poſitas, ac plenè in vltimo litore Ocea « ni ſitas expetiit voluntariè ſedes: certiſſimũ habetote, « impotes voti veſtri voſmet ad propria redituros. His « dictis, multum inlachrimans, fores Eccleſię Sanctę Dei « genitricis Mariæ quo repoſita ſancta membra cuba- « bant reſerare iubet, ſuóſque propter oſtia excubitare.

2 *Pipini iuſſum, de reſtituendo Italiæ corpore S. Benedicti..*

3 *Remigius Antiſtes Rothomagenſis.*

4 *Medo Abbas Florincẽſis.*

5 *Sapiens reſponſum.*

Medo Floriacensis Abbas, oratione ad Deum fusa impetrat ne corpus S. Benedicti tollatur, qui illud auferre volebant, cæcitate ac diuino terrore afficiuntur eis benignè à Medone S. Benedicti aliquot reliquiæ conceduntur vnde Pipinus erga Floriacenses deuotus & liberalis redditur.

CAPVT XVII.

IPse verò cum fratribus totius congregationis, intra Ecclesiam beati Apostolorum Principis sese retinens, solo prostatus, lachrimis ora perfusus Domini auxiliũ expostulabat: quatinus dilectissimi sui Confessoris pignus quod nullis præcedentibus meritis, sed solo gratuito munere, famulis suis contulerat: nulla scelerum enormitate, irritatus auferri permitteret. [1] Quod, quibus fletibus, quibusque gemitibus, quóue vlulatuum clangore peioratum sit, quis mortalium exsoluere valeat? Conflictantes denique in dolore Patris & filiorum animos, ætatis maturrimæ interdumque supremæ, qualitatis variæ, valetudinis diuersæ, quis explicauerit dignè. Videres certe animos Patris mœstitiæ vulnere attritos, prospectare mœrentium filiorum lachrimabiles vultus atque ab neutra parte consolatorem, prorumpere. Hinc senes iunioribus, solitum pridem impendentes dilectionis amorem, nullam solaminis conferre gratiam. Hinc iuniores, patribus nullum adiumenti robur conferre. Res certè animos erroneos hac illacque trahebat. Dum itaque partes tanto animi ardore inter se decertarent: atque hi quibus res pro animo inerat, sese orationibus communirent: Maiestati Omnipotentissimæ tantam discriminis litem, solita miseratione dirimere placuit. Si quidem Remigius Episcopus, cum suis templum ingressus, dum ad sacrum propinquassent sepulchrum, repentina luminum cæcitate adeo percelluntur, vt nec mutuos cernere quirent vultus: nec quamlibet in partem,

1 *Dolor Floriacẽsiũ in susceptionẽ mãdati Apostolici.*

2 *Mutuũ senorum & iuniorum in monasterium bene institutus offvcium.*

3 *Cæcus efficitur Episcopus volens sacra S. Benedicti auferre ossa.*

Digitized by Google

tem, ſaltem palpatu quo[4] progredi vellent agnoſcere. Perinde terrore valido adoperti, nil aliud quam vitæ diſpendia operiebantur. Alij denique ſolo ſternuntur, miſericordiam Domini præſtolaturi: alij fugæ ſolatio ſalutem meditantes, hùc illùcque diſcurrunt: vociferanteſque auxilium affore precantur. His nimia confuſione tumultuantibus, euocatus cum fratribus accurrit Abbas: Dataque manu, ab Eccleſia violatores ſacri templi extrahit, diuinam ſatis abundèque ſentientes vltionem. Humi deindè proſtratis, veniamque petentibus, clementer indulſit: atque ex eiuſdem Præcioſiſsimi Chriſti Confeſſoris corpore[5] Reliquias, benigniſsimè contulit. Refectis autem, ac cunctis neceſſariis itineri dapſiliter attributis: ad ſua remittit. At illi Palatium repetentes,[6] virtutem quam plurimam Dei, hoc in loco meritis ſanctæ Dei genitricis perpetuæque Virginis Mariæ, ac Beati Petri Apoſtolorum Principis, necnon & Egregij Patris Benedicti interceſsione vigentem, Regi præſtantiſsimo Pipino pateſaciunt, eumque liberalem, huic[7] ſacro cœnobio, ſuis adhortationibus ſedulè efficiunt.

4 *Terrore diuino, volẽtes aufferre corpus S. Benedicti conſternũtur.*

5 *Medo Abbas Floriacẽſis Caſinenſibus ex corpore S. Benedicti: reliquias benignè largitur.*

6 *Caſinenſes virtutẽ Dei adeſſe Floriacenſibus intuiti fatentur.*

7 *Nã ob hoc poſtea Monaſterio Floriacenſi Fiſcum ſichampi largitus eſt.*

Carolomannus moritur. Carolus Magnus monarchiam obtinet. Inuitis proceribus ſuppetias Eccleſiæ Romanæ fert. Langobardos domat Francorum ſuſpectam ob quid habet. fidem ſeruos ſuos Comites inſtituit Raho Comes Aurelianenſis prædator Eccleſiarum, mala morte vindicante S. Benedicto moritur.

CAPVT XVIII.

PIpino interea Rege ad cœleſtia vt credimus demigrante.[1] Carolus & Carlomannus filij eius, regni adminiſtrationem ſuſcipiunt. Factoque ſolemniter generali conuentu,[2] totum Regni corpus, ex æquo partiuntur. Et Carolus quidem eam partem Regni, quam Pater eorum Pipinus imprimis tenuerat: Carloman-

1 *Carolus & Charlomannus regnum inuicem partiuntur.*

2 *Generalis Galliarũ conuentus.*

Digitized by Google

nus verò eam,cui Patruus eorum Charlomannus præfuerat,regendi gratia ſuſcipiunt. Sed [3] Charlomannus poſt adminiſtratum biennio regnum, morbo deceſſit. Carolus autem fratre defuncto, conſenſu omnium Francorum, totius Gentis Monalchiam ſuſcipit. Qui bellum aduerſus Langobardorum [4] gentem, Italiam iàm pridèm Romanorum poteſtati ſubtractam vario iure poſſidentem, rogatu & precibus Adriani [5] Romanæ vrbis Epiſcopi aſſumit. Quod prius quidem & à patre eius, Stephano Papa ſupplicante, cum magna difficultate ſuſceptum eſt. Quia quidam è Primoribus Francorum cum quibus conſulere [6] ſolebat; adeo voluntati eius reniſi ſunt : vt ſe Regem deſerturos domúmque redituros libera voce proclamarent. Suſceptum tamen eſt tunc contra [7] Haiſtulphum Regem, & celerrimè completum. Si quidem præfatum Regem paucorum dierum obſidione apud Ticinum compulit; & obſides dare, & erepta Romanis oppida atque caſtella reſtituere, atque vt reddita non repeterentur,ſacramento fidem facere. Enimuerò Carolus inchoatum à ſe bellum, nequaquam interpollari permiſit, priúſquam Deſiderium [8] Regem longa obſidione fatigatum,in deditionem acciperet. Filiúmque eius Adalgiſum [9] in quem ſpes omnium inclinata videbatur;non ſolum Regno, verum etiam Italia excedere. compelleret. Omniáque Romanis erepta reſtitueret, totámque Italiam ſuæ ditioni ſubiugaret [10] ſubactæque Filium ſuum Pipinum Regem imponeret. Ampliata denique Regia poteſtate, neceſſe erat Duces Regno, ſubiugatæque Genti præficere : qui & legum moderamina, & morem Franciæ aſſuetum ſeruare compellerent. Qua de re Primatibus populi ducibúſque, contigit Palatium vacuari : eòquod multos ex Francorum Nobili genere,filio contulerit, qui cum eo Regnum nouiter ſuſceptum, tuerentur & regerent. Hac igitur occaſione vt aliquibus videtur : vt plurimis verò credibile viſum eſt, [11] ob Francorum ſuſpectam fidem,quam ſemel in coniuratione[12], dum bellum inchoaretur

5 Charlomannus 2. moritur.

4 Karolus bellũ aduerſus Langobardos ob quid iniit.

5 Adrianus Papa.

6 Conciliarij Pipini,ei diſſuadent bellum pro Pontifice ſuſcipere.

7 Conditiones quas impoſuit Pipinus Haiſtulpho Regi.

8 Deſiderius Rex Langobardorum.

9 Adalgiſus Rex Langobardorum.

10 Karolus Italiam ditioni ſuæ ſubiicit. eamque Francorum regit legibus & Pipinum, Regem illius creat.

11 Suſpecta Karolo Francorum fides.

12 Coniuratio in Regem.

choaretur Saxonicum, expertus est; iterum autem in coniuratione Pipini naturalis filij, quibusdam seruorum suorum Fisci debito subleuatis, curam tradidit Regni, atque in primis Rahonem Aurelianensibus Comitem præfecit [13], Biturigensibus Sturminium [14], Aruernis Bertmundum [15], aliisque, vt ei visum est locis, alios præposuit. Sed Raho [16], vt eius debitum exposcebat naturæ, nimia insolescens astutia, cupiditate verò crudelior effectus: cùm vniuersa, quæ Aurelianensium fines continere videbantur, sibi subiecta cerneret, Cœnobio dumtaxat Sancti Benedicti excepto, quod ab Abbate tunc regebatur Radulfo [17]. Consilium habuit, Abbate interfecto, præfatum præripere Cœnobium. Quod maturatò peregisset, nisi pietas indulgentissima Conditoris, obuiam se tanto facinori opponere disposuisset. Fretus itaque fiducia peragendæ malignitatis, quemdam [18] è suis satellitibus ad Regem dirigit, qui mortuum Radulfum Abbatem nunciaret. Statimque, ac penè è vestigio alterum mittit, qui Radulfum Abbatem ad colloquium euocaret mutuum. Sanè legatus Regi directus, accelerato itinere palatium venit, iussa exequitur: necdúmque peracto negotio, aliquamdiù palatio immoratur. At verò Radulfus Abbas conscensis equis [19], cum paucis ad colloquium properat fallentis amici. Sed dum ille iter perageret, Comes balneum ingressus, curam corporis agebat; dúmque adhuc in balneo resideret, Abbas Monasteriolum Sancti Gundulfi [20] ingreditur: nam inibi tunc morabatur Comes: obuiúmque habuit quemdam Pomilionem [21], nomine Gauringisum, qui facetiis Comiti inseruiebat. Quique insidias ei Comitis, cùm nutibus, túm sermone denuncians, fugæ auxilium expetere hortatur. Itaque Abbas verso gradu [22], calcaribus equum impellens, citato cursu Ligeris alueum repetit, nauémque conscendens, in citeriorem transuehitur ripam, celerriméque Monasterio recipitur. Intereà nunciatur Comiti, Abbatem inibi affuisse Radulfum, sed concitè rediisse. Cernens

13 *Comites.*
14 *Sturminius Biturigum.*
15 *Bertmundus Aruernorum.*
16 *Raho Comes Aurelianēsis malus.*
17 *Radulfus Floriacensis Abbas.*
18 *Curialium in extorquendis à Regibus beneficijs, fraus, atque astus.*
19 *Abbas equites incedit.*
20 *Prope Gergolium.*
21 *Nanus.*
22 *Ex veteri more Abbates equites incedebant, ob quod vanum est prouerbium dicentium, orbem mala pertulisse, ex quo Monachi cœperunt equites incedere: nā nulla vsquam fœliciora extiterunt tempora: quod &*

Belforeſtius in Annalibus Galliæ, ſub Karolo VI. indicat.

Comes, acerrimè ſe ab Abbate præuentum, nec malitiæ ſuæ, ac fraudi locum patere vllum: nimio felle commotus, à balneo exiliens, linteo obuoluitur, ſéque in lectum aliquantulum requieturus projicit, reſidente ad caput eius Deutheria concubina. Eo altiori ſopore depreſſo, aſtitit in viſu quidam ſenex Monachi habitum gerens, quem ſequebatur puer eiuſdem habitus; talitérque ad eum infit: O Comes [23], quid promerui, quia voluiſti Abbatem interficere meum? Cui cùm ille negando reſponſum ederet, nequaquam ſe Abbatem ſuum necare voluiſſe. Ille toruo vultu in eum reſpiciens, ſimúlque baculo, quod geſtabat, incuruo [24] caput eius percutiens, inquit: Per caput hoc, teſtor, pœnitudinem te huius facti inutiliter citiſſimè acturum. Qua percuſſione excitatus, à lecto exiliens, efferatus animo, in vocem erupit, dicens: Væ mihi, væ mihi, iam nùnc morior. Cúmque aſtantes territi requirerent, quid cauſæ eſſet, cur talia, ac ſi mente captus, effunderet verba, pallens, ac tremens, ſciſcitantibus reſpondit: Quieſcenti mihi in lecto, Sanctus aſtitit Benedictus, veneranda decorus canicie, quem ſequebatur puerulus, & ipſe Monachus; cœpítque aduerſum me conqueri, quamobrem Abbatem ſuum interficere vellem. Cúmque ei reſponderem, nullatenùs me Abbatem ſuum interficere voluiſſe: baculo, quod geſtabat, caput meum validè percutiens, morti me vicinum reddidit; vnà etiam comminans, citiſſimè huius facti me inutiliter pœnitudinem peracturum. Hæc dicens, dolore interiora citiùs penetrante, nocte ſequenti, morti corporis, mortem animæ ſocians, manuum obſequio, miſerrimam animam Herebi iaculatur ad ima [25]. At Radulfus Abbas, agnita eius præpeti quidem, ſed ſerotina morte [26], legatum dirigit, qui Regi & ſuam renunciet vitam, & Rahonis exitiales excquias.

23 *S. Benedictus apparet Rahoni Comiti, & eum necat.*

24 *Baculum incuruum ab antiquo Abbates geſtãt.*

25 *Mors miſera Rahonis Comitis.*

26 *Malorum mors ſera.*

Digitized by Google

Priuilegium Floriacenſium miraculo adſtruitur.

CAPVT XIX.

REgali munificentia, huic ſacratiſſimo Cœnobio à priſcis Francorum Regibus, per præcepti proprij ſingrafum, conceſſum fuerat [1]; vti quatuor naues, immunes ab omni debito Fiſci, per alueum Ligeris diſcurrerent. Cùm itaque ſuprafati Comitis tempore, harum vna, ob ſalis euectionem, Nanneticam [2] vſque ad vrbem peruenisſet: atque in regrediendo tuta ex præcepto Regio, omnes itineris portus, ciuitatéſque pertranſiret, ad vrbem peruenit Aurelianam, ibíque à Telonariis ciuitatis detentâ; rector nauis, vectigalis gratiâ, quæſtioni ſubjicitur. Liberalitatem Regiam illo reclamante; contempta Regali authoritate, exactor, nauem onuſtam ſale, Fiſco ſubjicit: atque cum cæteris nauibus, Procuratori portus committit. Erat, quando hæc agebantur, dies Dominica; ſed circa horam diei tertiam, cunctis [3] Miſſarum [4] celebratione detentis: nauis, quæ cum cæteris in portu fiſcali tenebatur, ſubitò abſque humano remige, à portu emota, medium Ligerim petit, quo fortior vis aquæ decurrere ſolet. Ibíque contra aduerſum pelagus fortiter enatando, peruenit ad Poſterulam [5], quæ vſque hodie Sancti Benedicti dicitur, ibíque appulit. Concurrunt vndique ab vrbe populi, incognitum cernere miraculum; ſtupentéſque, voces clamoris, atque adhortationis proferunt: Videte, ô Ciues, contemplamini qualiter nouus nauta dilectus Domini Benedictus, mortali ſine remige, nauem propriam mediis regit in fluctibus! Confuſa denique omnis Procuratorum Fiſci audacia, in poſterum ab hac ſeſe compeſcuit ſtultitia.

1 *Priuilegium Floriacenſis Monaſterij.*

2 *Nannetica vrbs.*

3 *Pietas veterum Aurelianenſium.*

4 *Miſſa.*

5 *Poſterula S. Benedicti Aureliis.*

Digitized by Google

Ludouici Augusti tempore ciuile bellum ob quid exortum. Matfridus Comes Ecclesias vexat. S. Benedictus apparet: & ob quam rem mala Monasteriis eueniant, explicat.

CAPVT XX.

KArolo Augusto Magno, Imperatore Francorum, diem obeunte, Hludouicus [1] filius eius Imperij gubernacula susceperit. Cuius tempore variis tumultuationibus Regno Francorum attrito, multo ac graui turbine, Ecclesiæ [2] visus est concuti status. Namque filiis diuersa aduersus patrem molientibus, quantum ad totius Regni specimen attinet, intestina oritur conlisio. Dúmque pater alios honoribus ob merita priuare, alios cumulare opibus studet: idipsum verò aduersus patrem, deiectos ab illo erigere, sublimatos deponere conantur: tempestatis instar maritimæ, subiectos hac illácque dispergunt. Qua causa, res quarumque Christi Ecclesiarum, contigit grauissima pati dispendia. Inter quas Ecclesia Aurelianensis cum contiguis Sanctorum locis, quæ sub regimine Dominicorum Clericorum, siue Monachorum consistere videbatur: non modica vexatione afflicta est. Siquidèm Matfrido Comite [3] quondam Aurelianensi, ob culpam inertiæ, propriis honoribus priuato; Hodo [4] in eius locum substituitur. Qui insolentia graui contra sui naturam elatus, cuncta quæ iuri subiacebant Ecclesiæ Aurelianensis, Matricula [5] excepta, sed & Abbatiam Sancti [6] Anniani, necnon Sancti [7] Benedicti, in propriam molitur redigere potestatem. Quòd Monachi Cœnobij Sancti Benedicti cernentes, consilio inito, misericordiæ Domini solius se committentes, maximam partem suorum Fratrum, ad præfatum dirigunt Comitem, nimia insanientem tyrannide, cum [8] pignoribus Sanctorum: omnigena supplicantes præce, ne tantum incurrat piaculum, néve res sacro ordini

1 *Ludouicus pius Rex, & Imperator.*

2 *Ecclesia ciuilibus bellis affligitur.*

3 *Matfridus Comes Aurelianensis malus.*

4 *Hodo Comes nequam.*

5 *Matricula.*

6 *Abbatia S. Anniani.*

7 *Floriacensis Abbatia S. Benedicti.*

8 *Pignora Sanctorum ad flectendum persecutores ferri cõsueta.*

Digitized by Google

ordini delegatas, ad nefarios transferat vſus: ſed magis ſeruos Dei, res ſibi à Domino traditas, liberè liceat ordinare. Quæ petitio nulli apud eum valuit. Cœperat eo in tempore expeditionem parare, viribus vndecumque contractis, aduerſum Lansbertum [9], atque Matfridum, ſocióſque eorum, Neuſtriæ partibus reſidentes, qui [10] ab Imperatore ad Hlotharium defecerant. Cui expeditioni iuſſerat quoque intereſſe Ionam [11] venerabilem Epiſcopum Aurelianenſem, & Boſonem Abbatem [12] Sancti Benedicti: quorum res, iniuſtè ſibi vendicauèrat. Intereà auxiliares ex ſuperiori Burgundia, ad id properantes bellum, vtramque Ligeris rippam tenentes, rapinis cuncta vaſtabant. Quorum veſaniæ Boſo Abbas obuiando, iuſſit naues portus ita paratas adeſſe, vt ſi populus ex ſuperioribus aduentans partibus, citeriorem rippam teneret, nautæ omnem pecuniam [13] familiæ Cœnobij ipſius, in maioribus, minoribúſque pecoribus, ſeu cæteris mobilibus conſiſtentem rebus, nauibus exceptam, amnem vltra transferrent. Si autem vlteriorem viam pergeret, verſa vice idipſum ex ſupradictis agerent rebus: tranſvehendo ſcilicet cuncta, in hanc aluei partem. Præficitur huiuſmodi negotio, Hercambaldus [14] Presbyter bonæ vitæ, & nominis, qui & in hoc eodem Cœnobio vitam tenuit regularem [15], eáque, quæ ſcribere propoſui, viua voce ſub atteſtatione veritatis, cunctis profitebatur, certiſſimo ſe cognouiſſe viſu. Dùm enim per triduum profectio perduraret exercitus, labor non dicam nautarum, verùm ipſorum excreuit nimius animalium: itémque ex peruigilio, laſſitudo præualida. Feſſus continuatione vigiliarum Presbyter, circa crepuſculum tertiæ noctis, domum properat; atque in ſtramine cuiuſdam lecti, impatientia victus ſomni, ſe projicit. Mòxque vt quippiam ſomni carpere potuit: conſpicit in viſu aſtantem ſibi perſonam [16] ſub Monaſtico habitu, baculum manu geſtantem; quem ſequebatur puer eiuſdem habitus. Itaque ſtupeſcentem Presbyterum, perſona

9 *Lãſbertus, & Matfrid Comites.*

10 *Bellum ciuile.*

11 *Ionas Epiſcopus Aurelianenſis.*

12 *Boſo Abbas Florinacenſis.*

13 *Pecunia quid ſit propriè.*

14 *Hercambaldus laudatus.*

15 *Ætas Authoris circa annum 815.*

16 *S. Benedictus apparet.*

Digitized by

ſona illa clementer alloquitur. Quid eſt, Frater? Cur » modò hîc taliter iaces? Cui ille, venerandi vultus in- » tuens perſonam: Domine, inquit, vobis, cunctíſque » notum eſt, quantum nobis, ac familiæ noſtræ Hodo » Comes, necnon populus ei fauens inferat mali: ideó- » que iniunctum præcepto Abbatis officium, cura per- » uigili certatim dùm prouideo, quatinùs nauali effugio » familia noſtra ſeruare à raptoribus valeat ſuppellecti- » lem ſuam; grauatus ſomno, in hoc me ſtramine pro- » ieci. At Senior verbis fauens Presbyteri, talia refert: » Noui vera eſſe, quæ dicis: ſed antequam his, quæ do- » lendo quereris, veriſſima ſatisfaciam promiſſione: » cauſari aliquantulum libet. Mirum valdè eſt, quam- » obrem Fratres noſtri culpam in me redarguant igna- » uiæ, ac ſi ego nullam vexationis illorum curam ha- » beam, velùtque letargo oppreſſus, in eorum releua- » tione dormiam! Quòd pro certo fieri nequit. Si enim » præceptis Omnipotentis curam adhibueritis obe- » diendi, Regulæ quoque per me à Deo vobis traditæ » mandata exequuti haud ſegniter fueritis [17], cuncta » aduerſa fiant proſpera, inimici amici efficientur, gra- » tiámque ſuam, fautor omnium bonorum in nullo ne- » gabit. De hac verò, quæ nunc eſt, iniuria veſtra, ſci- » tote iam clementiſſimi Conditoris omnium ſenten- » tiam, propitiam erga vos effectam: eúmque, qui ty- » rannidis aduerſum Eccleſiam indignè arma corripuit, » ſeptimum nequaquam tranſigere Solem, donec huius » rei incurrat pœnitudinem. Habete ergo in Domino » fiduciam, & in illo confortamini. Dùm hæc Senior delectabilibus ederet verbis, Presbyter quibus poterat nutibus puerum ſciſcitabatur, quæ eſſet tantæ venerationis perſona. Cui puer ſubmiſſa voce, Hic eſt, inquit, Pater noſter Sanctus » Benedictus. »

* * *

17 *Vnde aſſiſtiones Monaſteriorum.*

Sanctus

Digitized by Google

Sanctus Benedictus se de Matfrido vindicat, & graui prælio eum, atque alios multos Proceres Francorum perire facit.

CAPVT XXI.

SÆpedictus itaque Presbyter cùm resciſſet, Beatiſſimum Patrem ſecum in viſu colloqui, cœpit cunctis, qui aderant, videntibus, ab eodem ſeſe lectulo brachiis extentis protrahere, ac ſi veſtigia eius, quem cernebat aſtantem, tenere poſſet: ſimúlque voces cuiuſdam murmuris emittere anxius, quas nullatenùs aſtantes intelligere poterant. Tandem expergefactus hàc illácque obtutum vertendo diſcurrens, ſupplici, ac penè lachrimabili voce ſemel, & bis ingeminat, di-
« cens: Quorſum Dominus meus Sanctus Pater Bene-
« dictus abiit? cognitorem omnium occultorum Domi-
« num teſtor, modò hîc eum in ſpecie corporea à me
« viſum, mihíque loquutum. Nec mora, ipſe quoque Presbyter Monaſterium veniens, Patribus eiuſdem loci, cuncta quæ viſu cognouerat, monita denique piiſſimi Patris, necnon adhortationem eius ſedulè refert. Qua relatione, mœſti releuati Fratres, ſemet inuicem ad agendas Deo gratias hortabantur, qui auxilio deſertos humano, ſolito tuebatur munimine. Necdum promiſſi curſum expleuerant Soles, & ecce ex acie caſtrenſi, quidam Clericus fuga lapſus, cui nomen Hierardo [1], poſtridie belli exhauſti, hora ferè diei octaua, Monaſterium peruenit, diróque nuncio Cœnobium omne perculit. Nunciat namque cruentiſſimam cædem noſtrorum, aduerſariorum victricem inſiſtere manum, copias omnes cum auxiliis hinc inde contractis, hâc illácque fugæ ſubſidio dilapſas. Ductores belli Hodonem, fratrémque illius [2] Guillelmum Comitem Bleſenſium [3], Teutonem denique Abbatem Sancti Martini [4], Guidonem Comitem Cænonanenſem, cum multis aliis amplæ opinionis viris, mortem oppetiiſſe. Quo nuncio grauiter afflicti Fratres, ad Dominum exorandum, pro tanta Chriſtiani populi

1 *Clericus olim bellis interfuerat, ſed malè*

2 *Guillelmus Bleſenſis Comes.*

3 *Teuto Abbas S. Martini.*

4 *Guido Comes Cænomanenſis.*

Digitized by Google

pōpuli cæde, se intentissimè conferunt. Licèt enim quidam illorum, qui tanto interfuêre discrimini, nimium graui infortunio, res Ecclesiæ iuri subditas, non dicam præmerent; immò penitùs Gentili more auferrent: tamen humanæ affectu naturæ, seruorum Dei corda pro dolore concussa sunt, memoria recolentes, quid animæ perseuerantes extrema sub luce in malis, apud inferos patiantur: quibus cruciatibus torqueantur, quorum vitæ finis, exitiale stipendium meruit. Quamobrem præcepti diuini memores, dicentis: *Orate* [5] *pro persequentibus, & calumniantibus vos, vt sitis filij Patris vestri, qui in cœlis est: qui Solem suum facit oriri super bonos, & malos: & pluit super iustos, & iniustos*: communi consilio pro his preces ad Dominum fundere statuunt; quatenùs & si perpetuis non mererentur absolui cruciatibus, saltem mitioribus [6] mulctarentur à stricto Iudice pœnis.

5 *Matt.* 5. 45.

6 *Fuit veterum sententia quorumdam, asserens, precibus viuorum damnatos mitiùs tractari: sed hodie contrarium tenet schola Theologorum. Vide Asorium tom.* 1. *Instit. Moral. lib.* 10. *cap.* 22. *q.* 6.

Sanctus Benedictus, piscium copiam, festum suum hyemale celebrantibus, largitur.

CAPVT XXII.

SOlemne festum impendebat Sancti Confessoris Christi Benedicti, quod ex veteri consuetudine quotannis pridie [1] Nonarum Decembrium agitur, quo conuentus multorum populorum [2] ob tanti memoriam Patris confluere Monasterio solet: præterea seruorum Dei, Religiosorúmque non contemnenda copia virorum. Mos autem prisca procedens ætate, multam occupauit tempestatem; liberalitatis gratiâ, pòst spiritalis refectionis abundantissimum donum [3], corpora quoque terreno accuratissimè reficere cibo. Sed cùm diuersarum apparatus copiarum, huic rei congruentium, hinc inde profluueret: piscium omnimodis deerat affluentia., quæ tantæ celebritati aliquantulam præstaret gratiam. Anxius valdè Abbas, sed & Fratres huic procurando suffecti officio, quaqua versum

1 *Festum hyemale S. Benedicti olim celebratum.*

2 *Conuentus populorum ad festum S. Benedicti.*

3 *Lautiùs solito festis diebus quondam epulabantur.*

Digitized by Google

ſum dirigunt: ſi quomodo cuiuſlibet adminiculo, à tanta releuari poſſent piſcium penuria. Verùm humana deficiente induſtria, cùm iam deſperati omnes, deiectis animis, nihil quod ſperarent haberent: meritis, & interuentu Clariſſimi, veréque Benedicti, à tanto mœroris ſuſcitantur ſomno. Inſtante enim vigilia prædictæ feſtiuitatis: quidam Frater, iuxta morem, nocturno tempore cum Fratribus proprio recubans lecto, vidit in viſu amnem Ligerim ſeſe tranſpoſitum: atque in loco, quo fluuiolus vulgari dictus vocabulo Obla [4], Ligeri immergitur, ſupra eiuſdem fluuioli ſe adſtare marginem. Ex alia verò ripa præfati fluminis, quemdam, ignotæ ſibi quidem, ſed tamen venerandi vultus adſtare Clericum; qui baculo, quod geſtabat, incuruo, more veterum Antiſtitum, maximum gregem ſuilli pecoris à profundo ejiciens aquæ, eam verſus partem, qua prædictus Monachus ſtare videbatur, cum magno impellebat ſtrepitu. Expergefactus Frater poſt expletionem officij nocturni, euocato [5] ſecretiùs Monaſterij Decano, ſomnium refert, hortatúrque, vt cum Fratribus fluuium piſcandi auiditate expetat: pro certo ſe ſcire, quia Chriſti dilectus miles commilitonibus ſuis abundantiſſimam largiturus erit piſcium prædam. Hoc denique ſignificare viſum: cùm proculdubiò ſues piſces, ignota verò, ſed reuerendi habitus perſona, Summum portenderet Benedictum. Roboratis hac viſione animis Fratrum, certatim retibus paratis, curritur ad flumen: panſiſque hinc inde caſſibus, ſquamigeri gregis copia exuberanter abſtrahitur æquore. Tantáque fuit captorum piſcium abundantia, vt eorum euectio vehiculo egeret. Atqui nouerat Beatus Pater tyrones ſuos [6] his, ac talibus infatigabiliter Domini inhærentes præceptis, releuare beneficiis; qui mortali grauatus adhuc ſarcina, Diſcipulis penuria panis laborantibus opem ferre valuit, ducentorum modiorum farinæ conlatione. Si igitur corpora alimento tantoperè ſolatur terrenò, quanto putamus eum iuuamine, animarum ſaluti

4 *Obla fluuiolus.*

5 *Silentium regulare.*

6 *Gregor. 2. Dialog. 11.*

Digitized by Google

inſiſtere, qualiter æternæ fœlicitatis gaudia, bonorum actuum onuſtati fructibus, mereantur intrare lætantes?

Sanctus Benedictus claudum ad ſuum tumulum ſanat.

CAPVT XXIII.

OPinione vulgò ob rem penetrante, gratiam Chriſti præſtabilem affore quibuſque mortalibus incommoditate corporea laborantibus, ad limina Confeſſoris Chriſti Benedicti [1]: cœpêre vndecumque Monaſterium petere, quatenùs optabilis ſoſpitatis compotes eſſe valerent. Interea cum reliquis; quidam vtroque debilis greſſu, cui [2] nunquam pedibus conceſſum fuerat iter carpere. ſed magis ſcamellorum iuuamine, geniculis ſe per terram nouerat trahere, adſtitit. Hic diù in Baſilica Sanctæ Dei Genitricis, perpetuæque Virginis Mariæ, apud ſacros cineres excubans; tandem reſpectu Diuinæ pietatis, atque interuentu dilecti Domini Benedicti ſanitati redditus, gratias Domino, ſimúlque Interceſſori ſuo, pro modulo ſcientiæ ſibi conlatæ referre non diſtulit. Sanè quia inſuetus dolor, labórque non modicus, in extenſione diutiùs contractorum neruorum, grauiter debilem afflixerat: nequaquam repentina celeritate, ignotum pergere iter valebat, donec titubantia genua, dolore procul ſemoto, firmiùs ſtabilirentur. Seruatur proindè in domo pauperum [3] hoſpitio deputata, ibique ſufficientem ſibi agapem, cum reliquis Prochio reſidentibus accepit. Tranſactis aliquot diebus, æger robuſtior redditur, ac greſſus dudum hâc illácque diuaricantes, rectiùs incedere diſcunt. Poſtremò reſidentibus Fratribus in vnum, hora diei tertia [4], poſt lectionem Capituli regularis, Sanctorúmque memoriam, iubetur ab Adalcaldo [5] Abbate, quondam languidus, ſacro ſe præſentare conuentui: atque ob dubietatem à quorundam cordi-

1 *Concurſus debilium, & agrotorum ad tumulum S. Benedicti.*

2 *Claudus à natiuitate curatur.*

3 *Hoſpitale pauperum in Floriaco.*

4 *Capitulum regulare quo modo, & quãdo habebatur*

5 *Adalcaldus Abbas Floriacẽſis.*

bus

bus aufferendam, putantium necdum eum plenam ſoſpitatem recepiſſe,ſitulam plenam aquæ deferre. Quod confeſtim impletum eſt. Erat igitur ſpectare miraculum, videres aſtare ſtabili firmóque greſſu, dudum terræ genutenùs inhærentem , ac celeri directóque calle, quoquò diſcurrere , qui nuper nutanti crure , vix baculo ſuſtentante , quolibet progredi valebat. At mortalium corda , quid tunc gaudij , quid exultationis habere poterant [5], patronum tanti gregis , tantíque præſulem loci, exibitione operum,ſui præſentiam cernentes oſtendere ? Sed mentes cœleſti deſiderio flagrantes , à laudibus Omnipotentis ceſſare non poterant, quin potiùs eo tempore,Chriſto iocundare in hymnis exultationis vberius adgaudebant : quo ſe tanto donatos munere cognoſcebant.

[5] *Indicium præſentiæ S. Benedicti.*

S. Benedictus ſe de iniuſto Iudice vindicat.

CAPVT XXIIII.

DVm[1] Boſo Abbas Cœnobij huius regimen,ex regulari electione ſuſcipiens , non ignobiliter diſponeret : contentio maxima inter [2] Aduocatum præſentis Eccleſiæ Eptagium nomine,necnon Aduocatum alterius cuiuſdam ſacri loci,oboritur:ob mancipiorum quærelam [3] , non parui numeri. Teodoinus dicebatur vocabulo, Vicarius Mauriacenſis , cuius in officio eorundem concretio atque cohabitatio , à progenitoribus exſtiterat. Ad quẽ ſe Aduocatus illius alterius loci conferens[4],datóque munere corrumpens , ab æquitatis iure deflexit: Iámque inſtabat dies qua lis emota, in Caſtello[5] quod Nandonis vocatur,dirimi debuiſſet. Sed Boſo Abbas ne fortè minus cautus eſſe videretur, ad præfatum Vicarium duos mittit Monachos, eíque loco muneris , duo vaſcula mittit argentea , non contemnendi ponderis:obſecrans quatinùs iuſtitiæ & rectitudini fauens,Officiali nullomodo Officeret noſtro. At ille alterius iam dono corruptus , Monachos ſpernens , dona reſpuens , ſuperbia tumidus , equum con-

1 *Boſo Abbas Floriacenſis.*
2 *Aduocati ſacrorum locorum.*
3 *Mancipiorũ olim in Gallis vſus , de quo in præfatione dictum abundè.*
4 *Iudex corruptus moritur.*
5 *Chateau Landon.*

Digitized by Google

ſcendit:ſeruiſque Dei dixit. Recedite ò Monachi cum vaſculis veſtris, ad Monaſterium de quo hûc properaſtis.Hunc teſtor enſem, nullus ab hodierna die ex hiis mancipiis ſancto famulabitur Benedicto. His dictis, impulſo calcaribus æquo, celerrimè incedere cœpit. Necdum procùl à domo receſſerat propria : & ecce equi cui inſederat pes lapſus, ſeſſorem à dorſo proiicit [6].Qui corruens in terram, fracto humero, totóque penè corpore contrito, obſequentium manibus ad domum refertur propriam. Dein graueſcente dolore, die ab hinc tertia, vitæ excepit terminum. Aduocatus verò ſancti Benedicti, Caſtellum Nâdonis perueniens, quærelam apud Iudices deponens,ac legali eorum iudicio [7] mancipia recipiens,ad propria remeat.

6 Mors horrenda.

7 Mancipia S. Benedicti.

S.Benedictus, nequam Conſiliarium punit.

CAPVT XXV.

DEcurſo exinde non modico tempore, alia iterum oboritur controuerſia, inter præfatum huius loci Aduocatum,atque Aduocatum ſancti Dioniſij Colliguntur ab vtriúſque partibus plurimi legum magiſtri & iudices,qui pro partibus decertarent. Præterea aderant in eodem placito, miſsi à latere Regis,Ionas Epiſcopus Aurelianenſis, & Donatus Comes Milidunenſium.Sed cum litem in eo placito finire nequirent, eoquod [1] Salicæ legis iudices, Eccleſiaſticas res [2] ſub Romana conſtitutas lege, diſcernere perfectè non poſſent. Viſum eſt [3] Miſsis Dominicis placitum Aurelianis mutare. Venientes itaque ad condictum locum. magiſtri & iudices, vtraque ex parte acerrimè decertabant.Aderant namque legum doctores, tàm ex Aurelianenſi, quàm ex [4] Vuaſtinenſi prouincia. Enimuerò longiuſculè litem Iudicibus protrahentibus, eoquod nec hi cedere illis [5], nec illi aſſenſum aliis præbere vellent, tandem adiudicatum eſt, vt ab vtraque parte teſtes exirent,qui poſt ſacramenti fidem,[6] ſcutis ac baculis decertantes, finem controuerſiæ imponerent.

1 Salica lex.
2 Res Eccleſiæ non regun tur legibus ſecularibus. ſed Romanis.
3 Commiſſarij Regij,dicti Miſſi Dominici.
4 Vuaſtinenſis prouincia.
5 Vndè æternitas litium.
6 Vetus mos Francorum ſcutis & baculis decertãdi, de quo in præfatione Operis.

Sed

Digitized by Google

Sed cum id iustum rectúmque visum fuisset omnibus. Quidam Vastinensis regionis legis doctor, cui quodam presagio[7], Bestiale nomen, pro humano inditum erat: quique ex parte sancti Dionisij, munere corruptus aduenerat: verens ne si duo inter se decertarent, testis eorum reprobus inueniretur, iudicium protulit[8]: non esse rectum, vt bello propter res Ecclesiasticas, testes decernerent, immò magis inter se mancipia Aduocati partirentur. Cuius sententiæ [9], Genesius vicecomes fauens, rectius dixit esse mancipia diuidi, quàm testes bello decernere: in eamque sententiam, Concilium omne deflexit. [10] At vero Sanctus Benedictus, nequaquam iudicis illius ac legislatoris oblitus est: qui primus sententiam diuidi mancipia, versutè iuxta nomen suum ac bestialiter protulit. Namque continuò vt eadem in duas diuisa sunt partes Mancipia: Ille iusto Dei iudicio, ita percussus est: vt nullomodo aliquid loqui posset, euacuato totius linguæ officio. Cognoscentes autem familiares eius qui inibi aderant, veritatem rei gestæ: deduxerunt eum ad Monasterium Sancti Confessoris Christi, quem grauiter offenderat: ibique per vnum fermè demoratus est mensem, nutibus quibus poterat, auxilium deposcens Egregij Patris. Denique aliquantulam sanitatem consecutus, ad sua regreditur: nunquam tamen donec aduixit, impetrare valuit: vt nomen Sancti lingua propria exprimeret Benedicti.

7 *Conueniũt rebus, nomina sæpe suis.*

8 *Non est rectum, vt propter res Ecclesiasticas bello decertetur.*

9 *Genesius Vicecomes.*

10 *Notæ sanctum Benedictũ non egrè tulisse duello non fuisse à testibus decertatũ, sed egrè tulisse mancipia, quæ tota erant sua, in duas partes diuidi.*

S. Benedictus latrones qui armillas suas abstulerant, capi permittit: ob miram Monachi simplicitatem.

CAPVT XXVI.

EXcubitorum,[1] officium sacris templis dicatum non modo modernis temporibus constat: verum prisca ętate, sub beato Moise à Domino legimus tabernaculo sacrato ex Leuitarum genere, custodum munia subrogata: quæ processu temporis, à sancto Propheta necnon Rege mirabili Dauid, ampliori dispositione

1 *Excubitores sacri.*
Num. 3. 15. 28
Reg. 4. 11

Digitized by Google

tione ordinata, morem nobis nostræque Religioni vt ita dixero suggessêre. Et quidem vetusta ætas iddem officium per successionem prolis excipiebat. [2] nostra vero, non propagatione prolis, sed magis puritate vitæ morúmque probitate officiales admittit. Hac denique sacra consuetudine, passim summa celebritate vigente, præsentis quoque loci Basilica [3] in honore sanctæ Deigenitricis Mariæ omniúmque Christi Virginum Deo dicata [4], in qua venerabile etiam Corpus Sanctissimi Benedicti decenti honore seruatur: omni religione atque honestate præstantem Christianum nomine, Monachum custodem sortitur. Qui cuius meriti, cuiúsque sanctitatis extiterit: luce his clarius emicet qui eius vitam sinceramque nouêre innocentiam. Huic solitum erat summa fiducia sacrum adire [5] tumulum, atque vulgari mortalium more si quid aduersi extrinsecus huic loco accideret, aduersus Sanctum causari Benedictum: ea vtique vtens confidentia, qua sciebat se haud quamquam ab illo velle contemni. Quod & in hoc quod scribimus satis liquebit opere. In eadem Basilica ob honorem simúlque vtilitatem, opere celatorio ex ære deformato armilæ, atque apprimè deauratæ funibus dependebant [6], quibus campanæ secundum morem, statutis horis celebrandi officij pulsabantur. Quadam vero die, immixti populo Ecclesiam ingressi latrones: conspiciunt armillas funibus pendere, putantésque auri optimi pondus, cupiditate sibi familiari, pessimum facinus meditantes, communi decreto suffossionem parietis moliuntur. Quod noctu vt decreuerant expletes, Ecclesiam ingressi: armillas, cum calamis eis fabrè adiunctis exportant: eodémque foramine egrediuntur, oppilantes humo aditum fossæ. Tantóque silentio id à furibus patratum, vt nemo excubantium persentiscere quiuerit: quonam pacto tale completum fuerit facinus. Hora præterea surgendi adueniente, cum tantum scelus venerando custodi Christiano innotuisset: qui dolor pectori eius inrepserit, quæ oculis lachrimæ profluxerint, fateor non

2 *Quales Catholica Ecclesia admittit: ministros.*

3 *Basilica Floriacēsis in honore B. Mariæ & omniū virginum dicata.*

4 *Corpus S. Benedicti.*

5 *Tumulus S. Benedicti.*

6 *Campanis diuinum officium statutis horis, significatur.*

Digitized by Google

non facile dictu. Cumque huiusmodi lamentis solitò perueniens ad [7] tumbam, acriter causari ac conqueri cœpit, cur latronibus se spoliandum tradiderit. Et quia fiduciam sese à Beato Benedicto audiendi, cum simplicitate nimia cœperat, etiam peregrino sermone rusticitatem causandi exequebatur [8]. (Nam natura Germanus erat) ita inquiens. O sancte Benedicte, vt quid pigrescendo dormitas? quamobrem domum tuam tàm negligenter prouides: vt quod in honorem operando confero, tu latronibus furto subducere permittas? Certe mihi non est curæ si etiam tibi brachas auferât, qui armillas non defendisti: Crede mihi si armillas tuas non restitueris mihi [9]: nec vnam tibi candelam accendá. Hęc & alia multa in hunc cõminans modũ, simúlque baculo petrã ante [10] sepulchrum positam percutiens, tristis abcessit. Sed Omnipotens Deus nequaquam diutius contristari passus est seruum suum: quin potiùs meritis & interuentu Beati Patris, cum quo fiducialius conqueri solitus erat: celerrimè mœstitia releuatum, gaudio competenti repleuit, Siquidem præfati latrones, scelus semel atemptatum iteratò repetentes, foramen suffossi parietis quod pridem tellure oppleuerant, paucis diebus interiectis expetunt: egestaque humo, ingressum moliuntur. Confestim vero à custodibus capti, quæstioni subduntur: fatentur facinus, seque ob id Ecclesiam ea hora ingressos, vt omne aurum atque argentum cum gemmis, à [11] Sancti Benedicti lecto extrahentes, auferrent. Requisiti autem quomodo tantum scelus nudis patrarent manibus, præsertim cum neque subulas maiores, neque malleos margulos, nec aliquid officinæ fabrilis secum haberent, quo tam fabrefactum destruerent opus: cultros ex manicis protulerunt, quibus se actutùm omnia perpetrare confessi sunt. Seruati igitur vsque ad tempus diurnæ lucis, venerabili præsentantur [12] Christiano: qui scisciratus ab eis quid ex armillis quas furto abstulerant egissent, responsum accepit, eas reconditas

7 *Tumba sancti Benedicti.*

8 *Mira Germani simplicitas. quæ hodie quidam Germani etiamnum vtũtur*

9 *Similia in B. Greg. Dialogis, & aliis sacris historiis: legũtur.*

10 *Sepulchrũ B. Benedicti.*

11 *Lectus S. Benedicti aureus atque gemmatus.*

12 *Christianus Monachus sacri corporis B. Benedicti custos.*

ſecum haberi. Grauiter itaque redarguens, acritérque in eos inuectus; quare tantum nefas aggredi auſi fuiſſent, quod Deo hominibúſque execrabile foret, porrò leges humanæ abſque vllo miſericordiæ reſpectu vita eos carere, ſuſpendio iuberent. Poſtremò Heliſæi Prophetæ exemplo, qui Regis Syriæ latrunculos, quos ad ſe interficiendum direxerat: captos oculis, in medium deduxit Samariæ, atque Regi Iſraël requirenti à Propheta, vtrumne eos gladio percuteret, prohibuit. quin potiùs pane & aqua refocillatos ſuis remiſit: miſertus latronum labori, cibo potúque refici iuſſit: atque incolumes ad propria remeare, interdicens, nequando ad talia audenda prorumperent.

4 *Reg.6*

Matt. 24.

Ludouicus Auguſtus Nobiles dum ſpernit, bella parit: in quibus S. Benedictus, ſeuerè in prædonem pecoris Monaſterij Floriacenſis animaduertit.

CAPVT XXVII.

DIui Auguſti Ludouici temporibus, cum ſecundum Euangelicum Domini dictum, *Abundante iniquitate, refrigeſceret charitas multorum* [1] diſsidio gentis Francorum, accidit multifariàm Rempublicam eiuſdem Regni affligi. Namque prauorum hominum conſiliis, dum conſultatio Reipublicæ, in ſuperbiam dominatúmque ſe transformauit. Primoribúſque magis ſibi inuicem inuidere & obloqui [2]: quàm Regni vtilitati conſulere placuit: cœpêre Regibus boni quique ſuſpectiores exiſtere, *quibus* vt ait Criſpus [3] *ſemper aliena virtus formidoloſa eſt.* Atque inprimis Genti contraria ſentire. Qua de re actum eſt, vt dum Imperator [4] Nobilitatem veteranorum deponendo inſequitur, ac hi memores priſtinę virtutis, defenſare libertatem nituntur: Defectionis ab Imperatore, Regníque magnum pararint exitium. Sed quia noſtri haud quaquam propoſiti eſt, Regum actus ſtilo comprehendere: imò miranda Dei opera per ſeruum illius Benedictum patrata, literis committere, relictis quæ vt ita dixero, perperam necne peracta ſunt: ad ea quæ cœpimus

1 *Diſſidium Reip. ruina.*

2 *Regni vnde mala.*

3 *Regibus aliena virtus formidoloſa. Ita. ſed tantũ ignauis. Nã virtute praditi Reges qualis eſt hodiè Henricus quartus Galliarũ Rex Inuictiſſimus bonos amore proſequuntur atque ſeruos beneuolentia cõplectuntur: quod ipſe palam facit.*

4 *Antiqua Nobilitas, nõ facile ſe deſpici à ſuo Rege ſuſtinet.*

Digitized by Google

mus redeamus. Imperator, vt dictum est, suspectos Francorum Primores habens : Germaniæ populos Aquitaniam profecturus euocat, Saxones videlicet, Thoringuos,Baioarios, atque Alemannos:eísque quos virtute Francorum, pater armis subegerat : Regni statum incompositè committit [5]. Illud quo animo Franci exceperint,in promptu est agnoscere. Libertate igitur Transrhenani, ac si ob tutelam Imperatoris adepta [6], vitiis sese, omnémque subsidêre exercitum. Deprædationibus scilicet pauperum, bonorum virorum dehonestationibus,sacrorum locorum violationibus,ac reliquis quæ piget enumerare malis. Sed dum Imperator expeditionem in filium agens, Aquitaniam versus, Ligeri fluuio propinquaret : accidit quosdam supradictorum populorum Duces, villulas Cœnobij Sancti Benedicti vastando attingere. Cùm verò grassante prædonum sæuitia, quid iam pauperibus diriperent deesset : Monasterio proximant, id ipsum quod & in reliquis acturi locis.Erat haud longè à Monasterio armentorum grex non paruus depascens, qui continuis fratrum necessitatibus deputatus,ad seruiendum erat. Hunc prædonum valida inuadens manus:minatur partim securi percussum suis epulis præparare, partim secum suaptè abducere. Quibus cum armentarius diceret,non debere eos gregem Sancti contingere Benedicti : quod si agerent, eis impunè non cedere:illi indignantes, pinguiorem quàm conspexerant iuuencam, à toto separatam grege, iugulari præcipiunt, Quare ligata, vnus ex eis qui audacior videbatur, euaginato ense exertóque brachio, vaccam percutere nititur. At vero in ipso conatu, vinctus ligatúsque inextricabilibus vinculis hæsit. ita vt erexerat brachium cum ense retinens,nullamque in partem deflectere valens [7]. Videres miserum astare, ipso suo conamine loris non patentibus vinctum : virtutémque Diuinam quam in suo spreuerat Dilecto, reipsa in se experiri. Socij videntes emissam cælitus vindictam in comparem desæuire,consternati animo, culpam confitentur:miseri-

5 Franci, interè patiuntur extraneos sibi Dominari.

6 Extranei, semper in originarios sæui & crudeles.

7 Celeri animaduersione audax miles feritur.

Digitized by Google

cordiámque ab eo, quem ſuperbè contempſerant, Sancto ſcilicet expoſcunt Benedicto. Depoſitis denique armis, calceis pedibus reſolutis, terram capitibus aſpergunt [8]: ſícque remedium petituri, Monaſterium properant, deducentes ſecum illum diuinitùs vinctum latronem. Et vbi Baſilicæ proximant, proſtrati ante oſtium, culpam cum lachrimis confitentur: nec illum ſolummodò reum ſceleris, ſed omnes vnà conſcios eſſe criminis edicunt. Poſtremò voto ſe obligant, nunquam ſe cuiquam ex familia Sancti Benedicti aliquid moleſtiæ inlaturos, ſi modò gratiam illius promereri valerent. Cernentes interea cuſtodes ſacræ domus, deuotionem virorum, totóque inclinatos animo ad miſericordiam pij iudicis impetrandam; humi proſtratos erigunt, deiectóſque animo ac corpore, conſolantes, Eccleſiam introducunt [9], atque ad ſanctum tumulum perducunt. Oratione completa miſer reſoluitur, atque Domino cum ſociis grates pro poſſe, ac liberatori ſuo Benedicto agens, ad ſua regreditur, apertè vbique prædicans Diuinam [10] huic loco præſtantiùs ineſſe virtutem, nullíque ex ſententia cedere, ſi quid praui aduerſus Sanctum molitus fuerit Benedictum.

8 *En pœnitentiæ ſigna.*

9 *Tumulus S. Benedicti.*

10 *Diuina virtus apud Floriacum ineſt.*

Sancti Sebaſtiani Reliquiæ Roma in Galliam adferuntur, & earum pars Floriacenſibus donatur, quæ magnis coruſcat miraculis.

CAPVT XXVIII.

IMperij Francorum Monarchiam, Hludouico Auguſto (vt præfatum eſt) gerente; Venerabilis Abbas Hilduinus Cœnobij Sancti Martyris Dionyſij, legatos Romam direxit, atque ab Eugenio Papa corpus [1] Beati Sebaſtiani Martyris impetrauit, quod delatum [2] in Sancti Medardi Baſilica, iuxta corpus eius, in loculo geſtatorio ad tempus collocauit. Quo in loco innumera miraculorum à Chriſto patrata ſunt opera, interuentu Sancti Martyris. Poſtera ſanè tempeſtate, Boſo [3] Abbas Monaſterij Sancti Confeſſoris Benedicti, palatium

1 *Corpus Sancti Sebaſtiani Roma in Galliam adnectum.*

2 *Corpus Sancti Sebaſtiani ad tempus in Baſilica S. Medardi Sueſſionenſis ponitur.*

3 *Boſo Abbas Floriacenſis.*

Digitized by Google

tium euocatus, adierat: vnde regrediens, tranſitum per Monaſterium Sancti Dionyſij congruum habuit. Proinde diuertens ad præfatum Cœnobium, cum Hilduino [4] Reuerendo Abbate colloquium habuit familiare, intérq; familiaritatis colloquia, Reliquias ab eo Sanctorum Martyrum expetiit, Dionyſij ſcilicet, Ruſtici, & Eleutherij, atque Sebaſtiani. Cuius precibus Nobiliſſimus Abbas libentiſſimè annuens, quod petebatur ſub ea conditione [5] præſtitit, vt quotannis adueniente Natalitio eorumdem Martyrum, celeberrima apud nos ipſorum feſtiuitas, more Monaſtico haberetur. Suſceptis gratantiſſimè Boſo Abbas Sanctorum pignoribus, lætus ad propria regreditur. Die verò aduentus ſui ad Monaſterium, iuſſit directo miſſo, vt cum honore Sanctis condigno, Fratres ſibi occurrerent haud procûl à Monaſterio [6]. Iuſſis obedientes Fratres excipiunt memorias Sanctorum Martyrum cum honore, quantum mortalibus conceditur digno [7]: ſub die vndecimo Kalendarum Iuliarum, atque in Eccleſia Sanctæ Dei Genitricis Mariæ collocant. Sequebatur autem Reliquias Sanctorum non minima multitudo virorum, ac mulierum ſumma cum deuotione, ob quædam miraculorum beneficia à Domino per Beatos Martyres patrata. Porrò quia ex antiqua authoritate ſancitum erat, fœminas [8] infra exteriores portas Monaſterij haud quaquam tranſitum introrſus habere. Hi, qui à longè memorias Sanctorum ſequuti fuerant, ad preces conuertuntur, vt permitteretur eis poſcentibus, cauſa orationis, Eccleſiam, in qua Sanctorum Reliquiæ depoſitæ erant, ingredi, votáque ſua perſoluere. Quod quia aduerſum [9] erat Religioni Monaſticæ, nullo omninò pacto impetrare valuerunt. Illis verò in prece perdurantibus, cœpêre etiam quique Nobiliores, cauſa tanti rumoris excitati, ad tam venerabile vndecumque confluere ſpectaculum; iunctíſque precibus, vix extorquere quoquo modo ab Abbate, & Fratribus potuerunt, vt extra portam Monaſterij, ad Occidentalem plagam, in loco nemoribus conſito [10] tentorium extendi iuberet,

4 *Hilduinus Abb as Sancti Dionysij.*

5 *Qua conditione reliquiæ Sanctorum Martyrum Sebaſtiani, Dionysij, & ſociorũ fuerunt Floriacum delatæ.*

6 *Reliquiæ S. Sebaſtiani à Floriacenſibus honorificè ſuſcipiuntur, ibiq; duo oſſa eiuſdem fœmoris etiam hodie exiſtũt, nempe anno 1605. quo hæc prodeunt in lucem.*

7 *Excipiuntur reliquiæ 11. Kalend. Iulij.*

8 *Fœminis ingreſſus Floriacenſis Monaſterij denegatus olim.*

9 *Aduerſum eſt religioni Monaſticæ fœminas Cœnobia ingredi.*

10 *Eſt hodie ibi Parochia Floriacenſis*

Digitized by Google

dicata in honorem Sancti Sebaſtiani.

quo memoriæ Sanctorum certo tempore, hoc eſt, vigilia Dominici diei deferrentur, maneréntque ſub reuerenti vigilum cuſtodia ibidèm, tam Monachorum, quàm Clericorum, vſque ad eamdem horam Dominici [11] diei, iterúmque ſacris referrentur ædibus. Quod cùm impletum fuiſſet, multitudines plebium non ſolùm ex contiguis, verùm procûl poſitis locis, medelam animarum, ac corporum conſequuturæ eò confluxêre. Operabatur denique Dominus per clariſſimos Martyres ſuos incredibilia virtutum dona, quæ ipſi [12] quoque pueruli ex parte conſpeximus, vt liquidò pateſceret, etiam nunc in his ſuis dilectiſſimis teſtibus illud compleri, quod olim eis, qui in eum vera fide crediderint, repromiſit, ita inquiens: *Amen dico vobis, quia qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet: & maiora horum faciet.* Si quidem [14] capti oculis, quolibet ſcilicet corporis vitio, ſeu peſſimo lippitudinis humore, ſeu glaucomate adoperti clariſſimum recipiebant vidēdi vſum: debiles verò grauamine greſſuum, qui nunquam pedibus inceſſerant, facilitatem gradiendi ſummo cum gaudio recuperabant. Dæmones ab obſeſsis extrudebantur corporibus, Lunatici medelam aſſequebantur optatam. Præterea quidam membrorum quorumdam incendium malè perpeſſi, quod genus morbi incurabile, Medici deriuato nomine à cancere Cancerauma vocitant, ſanitatem perfectam ſe adeptos gaudebant. Innumera proinde ſanitatum dona, vt præfati ſumus per Beatorum memorias Martyrum, Dominus in tabernaculo, quo tempore ſtatuto deportabantur, operatus, ad laudem, & gloriam nominis ſui, qui electos ſuos vbique glorificat, non ſolùm æternæ beatitudinis præmia largiendo, verùm in præſenti ſæculo mortalibus deputato, miraculis illuſtrando.

11 *Dies Dominicus.*

12 *Ætas Authoris ſub Ludouico Pio Auguſto.*

Ioā.14.12.

13 *Ægri vary ad Reliquias Martyrum curati.*

Contractus ad ſepulcrum S. Benedicti ſanatur.

CAPVT XXIX.

SEd ne imparem meritis idem Conditor ac Redemptor humani generis Ieſus Chriſtus Sanctiſsimum

mum oſtenderet Benedictum ; immò ne aliqui minùs intelligere valentes Diuinam diſpenſationem , glorioſiores quàm maximè apud Dominum hos putarent exiſtere Martyres, qui ſanguinis effuſione proprij, coronam ſibi pararint fœlicitatis perpetuæ, quàm illum, qui abſque martyrij palma , in pace animam ſedibus patriæ cœleſtis immiſerit : placuit illi haud diſparia per ſeruum ſuum Dilectiſſimũ patrare miracula , apud ſacratiſſimam ædem,qua condita eiuſdem Patris membra [1] ſeruantur. Namque delatus à parentibus puer paruulus ad memorias Sanctorum Martyrum, cùm ſalutem nequicquam diutiùs expetitam conſequeretur: (erat enim crurium exſiccatione , neruorúmque contractione adeò debilis , quin etiam taxilli ita natibus tenaciter inhæſerant,quòd nunquam à natiuitate greſſuum inceſſum experiri quiret)deportatur à baiulis ad ſepulcrum [2] ſæpe memorati Confeſſoris Chriſti Benedicti : ibíque interdiù perſeuerans, poſtridiè cernentibus nobis , cunctíſque , qui aderant , Fratribus : nam veſpertina [3] ſynaxis tunc celebrabatur : cœperunt ſe nerui diu contracti extendere , aridíque meatus venarum,ſanguinis infuſione humectari. Tali quoque natibus vehementer aſtricti,paulatim ſeſe ab eis abiungere. Nec mora , extenditur puerulus [4], & toto corpore pauimento inhæret : paulò poſt verò ſanus exurgens, quanquam titubanti greſſu, diuerſam in partem liberè cœpit diſcurrere.

1 *Membra S. Benedicti Floriaci.*

2 *Sepulcrum S. Benedicti.*

3 *Veſpertina ſynaxis.*

4 *Puer claudus ſanatur.*

Dæmoniacus ad oſſa S. Benedicti liberatur.

CAPVT XXX.

HOc per Dei gratiam impleto miraculo , ex improuiſo quidam rabie Dœmonum,furiíſque agitatus aduenit. Maldabertus hic vocabulo nuncupabatur, qui paulò antè à ciuibus Aurelianæ vrbis comprehenſus , vti cerebroſus virgis cæditur , vinculis conſtringitur, cuſtodiæ mancipatur:ſed omnia deuincens, curſu

Digitized by Google

curſu rapido Monaſterium petit, ibíque bacchari per cuncta miſerrimè cœpit, membra torquere, in abſidem defringere, crine n rotare, arcuata dorſi ſpina aluum protendere, ſaltibus in aëra ſemet reuoluere, ac per omnes motus corporis, Diabolicis incitamentis vexari. Proh dolor, miſerrimum ſpectaculum, arctatur tandem vinculis, atque ad columnam Eccleſiæ ab ea parte corporis, qua veſtis cingulo ſinuatur, infœlix duriſſimè conſtringitur. Acceditur ad eum à Sacerdotibus, qui exorciſmos [1], ac cuncta, quæ erga Energumenos agi debent, impleuerant. Interrogatus nomen edicit, Legionem [2] ſe nuncupari confitetur. Voluebatur denique diuerſo circuitu columnarum, & motibus peſſimis, infœliciſsimum detorquens corpus, quid in ſe gereret, oſtendebat. Luctabantur, ſi fari liceat agmina illa Dæmonum, cum interceſsionibus Sanctorum. Equidem miſer ille monitu Religioſorum Monachorum, qui eum ad obſecrandam Domini miſericordiam, Sanctorúmque omnium interceſsionem impellebant: ſolitus erat veluti orationem inuitus fundens, dicere: Deus, li- »
bera me ab hoſte antiquo, qui me obſidet. Sancte Be- »
nedicte, tu illum punge. Et hoc non certè voluntariè, »
ſed immundis agitatus furiis, ioculariter vt innumera alia proferebat. Quid plura? Interuentu Sereniſsimi Patris, Diuina miſeratione reſpectus, liberatur [3] à Diaboli laqueis, & ſoſpes, ac quietus intra Eccleſiæ limina reſidet. Cùm loquentibus ſibi, quomodo arreptus à Dæmonibus fuerit, explanat; confitetur culpam, ſéque ob ſcelerum [4] enormitatem immundis traditum ſpiritibus, contrito corde, & humili ſpiritu proclamat, grates Domino liberatori ſuo, necnon interceſſori Beato Benedicto refert: ſícque incolumis ad propria remeat: huic [5] conſuetus abhinc tempore quoad vixit, mos incidit: annis ſingulis redeunte tempore ſanitatis adeptæ, cum voto ad limina Sancti Confeſſoris Chriſti properare, atque oratione peracta, ſua repetere.

1 *Exorciſmi.*

2 *Legio Dæmonis nomen.*

3 *Energumenus liberatur*

4 *Vir ob ſcelera Diabolo permiſſus.*

5 *Annua peregrinatio ad tumulum S. Benedicti, cũ muneribus.*

Energu

Digitized by Google

Energumenus alter à S. Benedicto curatur.

CAPVT XXXI.

HOc, tali tantáque Dei clementia, à rabie Dæmoniaca liberato : alter vinctus diris ligaminibus à superioribus partibus Ligeris aluei deducitur, obsessus & hic à crudelissimo Dæmone. Alligatur denique ad columnam Ecclesiæ. Sanguinei [1] huic obtutus, pallidus color, macillenta facies, toruus aspectus, quíque mortalibus plurimum terroris incuteret. Illicitum ei erat panem comedere : non enim permittebatur à dominatore suo, cibo more humano vti. Triduum transigere absque alimento solitus erat. Aqua interdum simplici vtebatur, exorcizatam coactus accipiebat, vociferans, ac detorquens membra. Carnem aliquando auldè, sed sordidè (si daretur) more canum edebat. Huiusmodi victu miser infœlicem trahebat animam. Hic diutiùs apud sacram ædem, diuersis, atque immanissimis cruciatibus vexatus, postremò vinctus manicis, ad memoriam Sanctorum ducitur Martyrum, quo etiam cineres [2] sæpedicti Confessoris Christi Benedicti, a fideli plebe venerabantur. Religatur ad stipitem tabernaculi, ibíque nimium affligitur. Sciebat nempe impius tortor, virtute meritísque Sanctorum, citiùs sese pellendum ab obsesso homine : ideóque crudeliùs in eum omni genere desæuiebat. Sed circa horam tertiam, cùm iam Missæ celebrarentur, post lectionem Euangelicam [3], in somnum miser ille conuertitur. Dúmque à Sacerdote [4] oblata sanctificaretur Hostia, visum est cuidam Fratrum nostrorum, cui nomen Garno, quibusdam quoque ex Clericis, ac si tres muscæ magnæ, multúmque nigerrimæ, ab ore vexati hominis egressæ, foras tabernaculum auolarent. Quod postquam visum est, cœpit ægrotus quietiùs agere, atque miseratione Domini, Sanctorúmque illius interuentu, à persecutore humani generis ereptus [5], sanitati restitutus est. Hócque modo incolumitatem adeptus, propria reuisit.

1 *Energumeni status describitur.*

2 *Cineres S. Benedicti.*

3 *Euangelium in Missa.*

4 *Hostia à Sacerdote sanctificatur.*

5 *Energumenus sanatus.*

In rabiem

Digitized by Google

In rabiem versus Raculfus Vice comes malus à S. Benedicto curatur.

CAPVT XXXII.

CAstrum quoddam in Burgundiæ partibus, in latere montis, supra fluuium Hormentionem [1] vocabulo situm, adiacenti regioni nomen indidit: namque à Tornodoro vicina regio [2] Tornodorensis dicitur. Huic præerat quidam nobili ortus prosapia, vocabulo Raculfus, ex officio [3] Vicem Comitis agens. qui ob prauitatem morũ pessimorúmque actuum immanitatem, mente captus in rabiem vertitur. Cúmque semetipsum ac reliquos circùmquaque sibi astantes [4], gladio, fustibus, cęteríque sibimet occurrentibus telis, petere vellet: tenetur à suis: vinctúsque cum magno apparatu, vti opulentissimus virorum, ad Monasterium deducitur. Illícque diù debacchatus, in tantum vt dentibus frendendo minaretur, si licitum foret, accedentes ad se morsibus laniare: euolutis fermê diebus quindecim, interuentu Beati Benedicti [5]. melius sapere cæpit. Nec longè post, apprimè saluti restitutus, cum gaudio non tantum vnius viri, sed & multorum: natiuum repetit solum. Hæc & alia multa ea tempestate miranda, Dominus per seruum suum carnis sarcina absolutum, operari dignatus est: quæ inertia eorum, quorum studiis nota populis debuêre fieri, prætermissa sunt. Cæterum, ea quæ [6] visu corporeo nos cognoscere quiuimus, quæve fideli narratione comperimus, summisso genere loquendi, quod vel maximè in agendis rebus valet: ad posterorum notitiam, hortatu maiorum transmittere curauimus.

1 *Hormentio fluuius.*
2 *Tornodorum.*
3 *Raculfus Vicecomes. Tornodorensis.*
4 *Furibundi descriptio.*
5 *Rabidus curatur.*
6 *Fides authoris.*

Clades Nortmannorum vnde. & quas vrbes inuoluerit.

CAPVT XXXIII.

VErum Piissimo Augusto Ludouico carnis onere spoliato, Regnum [1] Francorum quod ex diuersis nationibus solidum corpus fuerat affectum, trifariam diuidi

1 *Regnũ Frãcorum diuersis nationibus compactum.*

Digitized by

diuiditur : atque à tribus eiuſdem Imperatoris filiis, ad regendum ſuſcipitur. Et maior quidē natu [2] Lotharius, Franciam cum Italia. Ludouicus Saxoniam omnémque Germaniam. Carolus autem iunior Burgundiam cum Aquitania poſſedit. Sed vt de regnis taceam, belliſne attrita decreuerint, an pace continua aliquanto floruerint : noſtræ partis ærumnas, breuiloquio excurrere libet. Carolo Regni non minimam aſſequuto partem, infortunium iunctum fortunæ, Rempublicam maximo profligauit damno. Ac primum [3]. Marchiſis Britanici limitis, inter ſe graui perduellione diſſidentibus, bellum oritur vtræque lugubre parti. Quamuis enim [4] Rainoldo occumbente, victor [5] Lambertus extiterit, non adeò tamen victricia ab hoſte retulit ſigna. Dum millia ſuorum, proſpexit oppetiiſſe ſatellitum. Idque aduerſum [6] Heriueum repetens, primum natorum Rainoldi, arma ob vindictam paternæ reſumentem necis : eundem malè depugnantem vicit, teliſque confoſſum, neci tradidit. Hoc diſſidij genere, bellatoribus vtrimque pereuntibus: penè omnis illa regio defenſoribus nudata ſuis [7], præda gentibus patuit externis. Brittonum [8] ſi quidem proxima vis, limitem trāſgreſſa antiquum : Nanneticam regionem, Andegauenſem quoque, Meduanam vſque fluuium vaſtando, cædibus atque incendiis, in ſuam redegit poteſtatem. Obſtiterat quidem Lambertus iàm pridèm id annitentibus: ſed iuſſu Regis loco cedens, Brittonibus explere conatus permiſit Barbaricos. Præterea [9] Nortmanni, gens Aquilonalis, noſtro generi plus æquo præcognita: non iam piraticam exercendo, omnem oram maritimam peſſumdedit, atque vt verius dicam, in vaſtam redegit ſolitudinem. Fuerant eorum peſſimi conatus ſæpe à Ducibus illarū regionum ſibimet ſuccedentium fruſtrati, Lamberto ſcilicet atque Rotberto: Necnon Rainulfo. ſed illis varia pereuntibus ſorte, omnis fere [10] Neuſtria quæ à Genabēſi [11] vrbe, per trāſuerſum Lutætiam [12] vſque Pariſiorum pertingit oppidum, Normannicæ patuit feritati. Inruptionibus namque cele

2 *Lotharius Franciam cū Italia obtinet Ludouicus Saxoniam & Germaniam. Carolus iunior Burgundiā, & Aquitaniam.*

3 *Marchisij Britannici limitis.*

4 *Rainoldus*

5 *Lambertus.*

6 *Herueus.*

7 *Bello ciuili ex eris reſp. patet.*

8 *Brittones Armorici olim hoſtes.*

Medua na fluuius.

9 *Nortmāni.*

10 *Neuſtria vbi incipit ac deſinit.*

11 *Gien.*

12 *Lutetia.*

Digitized by Google

que creberrimis cuncta vastando circumeuntes, primò pedites quidem, eo quod equitandi peritia deesset, deinde equis euecti more nostrorum, omnia peruagantur. Interea stationem nauium suarum, ac si asylum omnium latrunculorum, in insula quadam Cœnobio[13] sancti Florentij subposita componentes: mappalia quoque instar exædificauerunt burgi, quo captiuorum greges cathenis adstrictos asseruarent: ipsique pro tempore corpora à labore reficerent, expeditioni illicò seruitura. Exqua inopinatos discursus agitantes, modo nauibus, modo equis delati: totam circumcirca deleuêre prouinciam. Et primo quidem aduentu[14], Vrbem Nanneticam incendio cremauêre: Andegauensem percurrentes regionem, ipsam quidem ciuitatem concremant.[15] Pictauorum vero Castella atque vicos, omnemque patriam à mari vsque eamdem Pictauam vrbem populantur, vastant: cædibus replentes omnia. Sequenti tempore nauigio[16] Turonum veniunt, eámque de more stragibus opplentes, ad postremum ignibus tradunt, populata omni circùmquaque regione. Haud longò post, superiora Ligeris amnis nauibus expetentes[17], Aurelianis perueniunt: captámque vrbem auro distrahunt[18], Agio tunc temporis prætatæ vrbis præsulatum gerente. Sícque ad tempus recedentes, secundo aduentu prædictam ciuitatem combustione dissipant, Matre duntaxat Ecclesia quæ in honore Sanctæ Crucis[19] iubente Constantino Augusto, à beato Præsule Euurtio sacrata erat; studio bonorum hominum remanente. Quid denique solius Neustriæ clades memorando, stilum protrahimus? aut solæ quatuor supra memoratæ vrbes excidij damna sensere? Quid Lutetia[20] Parisiorum nobile caput, resplendens quondam gloria, opibus, fertilitate soli, incolarum quietissima pace, quam non immerito Regum diuitias, Emporium dixero populorum? Num magis ambustos cineres, quàm vrbem Nobilem potis est cernere? Quid proindè Bellouacus? quid Nouiomagum[22] & ipsæ quondam Galliarum præstantissimæ vrbes? nonne & ipsæ inruptioni

13 *Prope Sãmurcũ. S. Florentij Cœnobium.*

14 *Vrbes à Normannis incensa vel direpta.*

15 *Pictauum.*

16 *Turonum.*

17 *Aurelianũ pretio ab Incendio Normanico seruatum.*

18 *Agio Episcopus Aurelianensis.*

19 *Ecclesia S. Crucis Aurelijs Constantini Magni Imp. adificata pietate.*

20 *Lutetia Parisiorũ antiquitus qualis.*

21 *Beauais.*

22 *Noyon.*

Digitized by Google

ruptionibus Nortmannicis,atque hoſtili gladio concidêre. Piget referre Cœnobiorum [23] nobiliſſimorum tam virorum, quàm fœminarum Deo deuotè ſeruientium excidia, ſtragéſque non ignobilium plebium, captiuitates matronarum, virginum ludibria, ac cuncta,quæ victis victores inferre valent,infanda tormentorum genera. Quid Aquitanicæ [24] Gentis ingentem referam afflictationem, quæ olim bellorum nutrix, nunc frigidam bello præferat dextram,ſuiſque orbata luminibus,ducibus egeat alienis? Etenim ipſa quoque, optimos quoſque genitalis ſoli in ſeſe elidens, patet nunc præda gentibus alienis. Ab ipſo quippe,vt ita loquar, Oceani litore, Orientem verſus, Aruernum [25] vſque clariſsimam veteri tempeſtate Aquitanię vrbem, nulla libertatem retinere valuit Regio; non oppidum, aut vicus, non denique ciuitas, quæ non ſtrage ferali conciderit Paganorum. Teſtatur hoc Pictauis [26] fœcundiſsima quondam vrbs Aquitaniæ: hoc Sanctonum [27]: hoc Engoliſma [28]: hoc Petrogorium [29]: hoc Lemouica [30]: hoc certè Aruernus,terminus nunc vſque Barbarici gladij; ipſúmque Auzricum [31] caput Regni Aquitanici proclamant, nulla ſcilicet bellica obuiante manu,hoſtili grauiter ſeſe còncidiſſe incurſu. His,atque huiuſcemodi malis per triginta fermè annorum [32] ſpatium, Gallis non abſque piaculo quorumlibet detritis,cultus quoque Diuinę Religionis quomodo proceſſerit,vtrum necne floruerit, in promptu eſt cuilibet, licèt tardioris ingenij, mortalium perſentiſcere. Quis enim Chriſtianæ Religionis ordo, normam eò propoſiti ad liquidum exequitur,vt non magis præuaricator mandatorum Chriſti iudicetur,ſi actuum executio ritè veſtigetur? Vnde non immeritò talibus, hoc eſt, nobis tranſgreſſoribus præceptorum ſuorum, vltionis vindictam olim per Prophetam repromiſſam videtur infligere: dicit enim, comminans per Ieremiam [33] Prophetam: *Pro eo quòd non audiſtis verba mea, ecce ego mittam, & aſſumam vniuerſas cognationes Aquilonu, ait Dominus, & adducam eas ſuper terram iſtam, &*

23 *Cœnobia virorum, & fœminarum, ab antiquo in Gallia ex. ät.*

24 *Aquitanici olim bellicoſi.*

25 *Clarmõt.*

26 *Poictiers.*

27 *Xaintes.*

28 *Engoulesme.*

29 *Perigueux.*

30 *Limoges.*

31 *Bourges.*

32 *Nortmanni 30. annis Galliam populantur.*

33 *Ierem. 1.*

Digitized by Google

super habitatores eius, & super omnes nationes, quæ in circuitu illius sunt. Et interficiam eos, & ponam eos in stuporem, & sibilum, & in solitudines sempiternas, perdámque ex eis vocem gaudij, & vocem lætitiæ, vocem sponsi, & vocem sponsæ, vocem molæ, & vocem lucernæ: & erit vniuersa terra eius in solitudinem, & stuporem.

Ezech. 7. 23. Itémque per Ezechielem Prophetam: *Fac conclusionem, quoniam terra plena est iudicio sanguinum, & ciuitas plena iniquitate. Et adducam pessimos de gentibus, & possidebunt domos eorum, & quiescere faciam superbiam potentium, & possidebunt sanctuarium eorum. Angustia superueniente requirent pacem, & non erit. Conturbatio super conturbationem veniet, & auditus super auditum. Et requirent visionem de Propheta, & lex peribit à Sacerdote, & consilium à senioribus.* Et post pauca: *Secundùm viam eorum faciam eis, & secundùm iudicia eorum iudicabo eos, & scies quia ego Dominus.* Est itaque cernere comminationem Propheticam nostro assignari æuo, quando ob scelerum immanitatem, populus quondam Dei, & oues manuum eius, dati sunt nationibus in deprædationem, captiuitatémque durissimam: atque solum nupera florentissimum ætate vbere glebæ, cunctarúmque opulentia rerum, redactum in vastitatem, ac solitudinem extremam. Libet igitur cum Propheta Dauid veraciter exclamare: *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum*: atque cum altero humiliter implorare: *Domine, miserere nostri, te enim expectauimus: esto brachium nostrum in mane, & salus nostra in tempore tribulationis.* Hæc de excidio iucundissimæ patriæ, breuiter literis mandare libuit; quo his, quæ consequenda erant, clariorem pararemus viam. Omissis scilicet infandis malorum cladibus, quæ ipso sui horrore, & execratione, stili cursum in semet hebescere cogunt. Iam nunc ad propositum redeamus.

Psalm. 118. Esai. 32. 2.

1 Aurelia secũdò à Nortmãnis capta, ac tum primùm incẽsa.

Nortmãni Floriacense Cœnobium post captas Aurelias exurunt. CAPVT XXXIIII.

INtereà Nortmanni, vt suprà paucis prælibauimus secunda inruptione Aurelianos [1]aggressi, vrbem ambustione

Digitized by Google

buſtione concremant: párſque illorum, duce Bareto, cum quadraginta nauibus, Monaſterium Sancti Patris Benedicti expetunt, quod ab vrbe Aurelianenſi decem & octo diſtat millibus. Illud denique vacuum habitatoribus reperientes, cunctis verò mortalium temporaneis refertum commodis: more ſibi familiari prædantur, diſſipant, ad poſtremum verò igni immiſſo adurunt. Aberat iam tunc corpus ſacratiſſimum Confeſſoris Chriſti Benedicti. Siquidem prima vaſtatione præfatæ vrbis, curam huius ſacri loci agente Bernardo [3], nobiliſſimi generis viro, leuatum à loco ſepulchri ſanctiſsimum corpus in ſcrinio cum honore congruo repoſitum eſt: ſicque in loculo geſtatorio collocatum, qualiter quocumque [4] fugiendi impelleret neceſsitas, à Fratribus fugæ præſidio ſeſe tuentibus deferri poſſet. Sed gratia Chriſti agente, gentili gladio ſedes ſibi aptatas repetente, ſanctiſsima membra loco conduntur proprio. Secundo verò incurſu hoſtium, iam prælibato Abbate vltimos ſui regiminis decurrente Soles, iterum leuatum ſanctiſsimum corpus, atque in loculo vectario depoſitum, hâc illácque, provt opportunitas fugæ ſe obtulit, à Fratribus defertur. Non tamen infra hæc temporis ſpatia, gratia Diuina ſeruos ſuos, quanquam miſerabiliter peregrè, incertíſque ſedibus iactatos, obliuiſci dignata eſt, quin miraculis ſolaretur, per dilectiſsimum ſuum patratis: quatinùs titubantia propter tot aduerſos caſus hominum corda, ex præſentia tanti Patris, virtute quoque præ oculis habita, abundantiùs roborarentur. Poſt exauſtum [5] namque graui graſſante incendio Cœnobium, nulla iam ſoli gratia remanente. Quippe cui [6] non templa Diuinis cultibus apta, non lares diuerſis extructi vſibus, non horrea, non penora, non certè quippiam decoris, aut vtilitatis reſtiterat, nudíque maceriarum parietes, ſtuporem ſpectantibus oculis, horrorémque magis, quàm decus, aut gloriam præferrent: compulſi Fratres, domum quondam quieti [7] aptatam, interpoſitis partientes arcubus: de parte, vmbram finxêre minoris ſacelli. In quo fabri-

2 *Nortmanni Floriacum veniunt, diripiunt, & incendunt.*

3 *Bernardus Floriacenſis Abbas corpus S. Benedicti à Nortmãnis eripit.*

4 *Corp⁹ Sancti Benedicti ſubtrahitur Nortmanorum furori.*

5 *Primum incendium Floriaci circa annum 841.*

6 *Domus incenſa ſtatus.*

7 *Dormitorium Floriacenſe Eccleſiæ locum tenet.*

Digitized by Google

cato altari, Diuinum officium interdiu celebrabant.

8 *Corpus S. Benedicti.*

Quo etiam in loco corpus [8] Beatissimi deferunt Benedicti, in loculo adhûc gestatorio positum. Dum igitur sancta eo quiescerent membra, Deo operante, tale quoddam accidit miraculum.

Peierans vir per nomen S. Benedicti, grauiter punitur.

CAPVT XXXV.

TEmpore præfixo, hoc est septima feria, per totius cursum anni, ex villis in proximo constitutis, more consueto orbis, ad distrahendas, seu coemendas merces [1], populus confluere solet in loco iuxta Monasterium posito, qui dicitur Vetus Floriacus. Quadam itaque die Sabbati duo compares iocum adeunt, mercandi gratia: quorum alter in sacculo (vt ipse ferebat) duodecim habebat denarios, quos simul ex mercibus distractis acceperant, eósque inibi inter se diuidere conuenerat. Sed dum ille, qui nihil ex eis habuerat, à socio sibi debitam requireret partem, ille verò se ei reddidisse fateretur, contentione oborta, Iudex fori Engilraûs vocábulo, accurrit. Cúmque litem dirimere vellet; atque ille, qui pretium habuerat, compari se reddidisse modis omnibus affirmaret, nec dictis eius fides adhiberetur, necessitate compulsus dexteram contra Basilicam extendens; cum furore iuramentum protulit, ira inquiens: Per istum Sanctum Benedictum ego illos ei reddidi denarios. Quod quia temerè, ac falsò iurauerat, nequaquam ex impunitate gauisus est. Siquidem manum [2], quam cum brachio improuidè peieraturus tetenderat, ad se reuocare nequiuit; sed in suo conamine obrigescens, stupida remansit. Territi omnes qui aderant, quid consulto opus esset, scrutantur è vestigio. Nihil verò consilij salubrioris repertum, quàm vt reus virtutem iam expertus Diuinam, veniam petiturus ædem sacram expeteret. Quod ille impiger exequutus, deiectus animo, ac suplex Ecclesiam petit, deferens altera in manu, quæ pœnæ obnoxia nequaquam fuerat, voti gratia, furcam ferream tridentem.

1 *En Mercatum in Floriaco:*

2 *Iurans falsò per S. Benedictum pœna punitus.*

Postre

Digitized by Google

Poſtremò ſternitur ante ſacratiſsimam [3] tumbam, vacuam quidem ſancto corpore, ſed virtute Diuina ex ſocietate quondam priorum oſsium referram. Veniámque temeritatis, ac criminis ex periurio contracti exorat, ſimùl etiam miſericordiam Domini precatur, quatenùs interuentu Piiſsimi Paſtoris, cuius venerabile nomen ſacramento velut viliſsimam attentauerat rem, ſanitatem aſſequi mereretur. Affuit clementia Conditoris, precibus affectuoſis miſeri poſcentis auxilium eximij Ducis, eiúſque interceſsione medelam infirmus conſequitur, lætúſque forum repetit. Sed ne fortè plurima triſtitia pro perditis abſorberetur nummis, conſolari eum Dominus dignatus eſt, eius virtute, cuius auxilio ſalutem illi voluit conferre. Namque [4], mirabile dictu, cùm omnis ferè populi multitudo à foro ad propria receſsiſſet, paucíque admodum remanſiſſent, eo in loco, quo maior diſcurſus fuerat plebis, reſpiciens vidit ſacculum iacentem, cum nummis quos perdiderat. Quem recolligens, gaudio maiore afficitur, non ſolùm pro ſalute corporea, verùm etiam pro inuento paupertatis ſuæ laborioſo quæſtu. Huic admirabili ſigno, aliud adjicitur, annuente Chriſti gratia, longiori quanquam terræ interſtitio.

3 *Monumenta Sanctorum, etſi oſſibus vacua, virtute tamen pradita ſunt.*

4 *Aliud miraculum.*

Mœnia ciuitatis Aureliana reficiuntur, & claudа mulier curatur.

CAPVT XXXVI.

Est intra mœnia vrbis Aurelianæ [1] ædes in honore Sanctiſsimi Benedicti cõſtructà à Venerabili præſentis loci Abbate nomine Medone; paruula quidem, ſed in ſecretiori, vt eo putabatur tempore, loco ſita ciuitatis, ac per hoc aptiſsima Monachis, & Abbati, in neceſſariis rebus agendis habitatio [2]. Porrò circa tempora hyemis, inruptionem in ſuperiora meditantibus Paganis, neceſsitate Fratres coacti, eò ſe conferunt. Certè, vt iam ſuprà breui memorauimus, bis ciuitate incendio concremata, tertiò diſtracta, nullus iam ei

1 *Medo conſtruxit ſacellum S. Benedicti Aurelii.*

2 *Monachis conuenientes habitacula ædificant à turba remota.*

Digitized by Google

defensionis ac tutelæ videbatur vsus inesse:donec Venerabilis Pontifex eiusdem vrbis,cum summa dicẽdus reuerentia.Galterius,Deo inspirante [3] muros per cuncta ferè destructos ciuitatis, sagacitate nobilis ingenij qua præpollere cognoscitur restaurãs,defensioni coaptaret populorum. Hûc itaque serui Dei deuenientes, tempus pro oportunitate religiosæ transigunt vitæ.Affuit autem inter hæc,apud sacram ædiculam, quædam fœmina ex burgo ciuitatis, itavt nequaquam pedibus incedere posset : sed per terram reptando, scamellorum magis iuuamine sese protraheret. [4] Quæ excubãdo pro foribus ipsius Ecclesiæ, eleemosynis religiosorũ fratrum pasci solita erat.Epectãs si quomodo fieri posset,vt pietate Dei, ac meritis Beati Confessoris, corpoream assequi mereretur sanitatem. Cum igitur diuturno spatio temporis id ageret:tandem respectu Diuinæ Pietatis, meritísque & interuentu Sanctissimi Benedicti, sanitati restituitur. Diúque in eodem loco sana & incolumis permanens : post virilem assecuta copulam, cum prole in eadem moratur ciuitate.

3 Galterius Episcopus restituit mœnia Aureliorum.

4 Claudamulier per S. Benedictũ curata.

Ignis, S. Benedicti gratia restinguitur.

CAPVT XXXVII.

[1] QVidam homo ex familia Sancti Patris,in [1] Pauliacensi pago, mansiunculam ex leui structura, tum[illegible]e scilicet ac genesta super hereditam constrvxerat suam:quo cuncta quæ acquirere potuit conducẽs, spem omnem protrahendæ pauperrimæ contulerat vitæ.Casu denique accidente,igne comprehensa:flammarum globum cœpit emittere. Perstrepentium autem tumultu,vt in tali assolet re, vicinarum homines villarum cœperunt concurrere. Sed cum iam rogum flammarum altius ascendentem, concremationique próximam cernerent : gradum compressêre, dicentes eam à nullo posse liberari,quæ extructa viminibus, & compacta genesta, deuem pastum voranti præberet flammæ. Præterea humano recedente adiutorio, pau-

1 Pouilli.

per

Digitized by Google

per ille ad diuinum conuersus auxilium ita agebat.
« O Domine miserere mei,ne fame affectus moriar.San-
« cte Benedicte subueni mihi,& adiuua seruum tuum.
« Omnem enim paupertatem in hoc conduxeram tu-
guriunculo. Dum hæc & alia plurima flendo ingemi-
naret: Diuinitas flexa ad misericordiam meritis Sa-
eratissimi [2] Benedicti Patris,restrinxit rogum,saluúm-
que omne remansit tugurium ,vno duntaxat pariete
ambusto , qui erat contextus èx vimine. cunctáque il-
lius remansêre illæsa.

2 S. *Benedictus incendiũ extinguit.*

Languore longo consumptus moritur,qui vineam S.Benedicti volebat auferre.

CAPVT XXXVIII.

CAput[1] Ceruium,pagus quidam Aquitannicę pro-
uinciæ , Regia liberalitate Cœnobio Sancti Be-
nedicti donatus, multis vicinorum infectationibus , &
maximè Primorum patriæ , à potestate huius loci de-
sciuerat. At post longum temporis spatium , maximo
labore seruorum Dei , propriæ restituturus potestati:
consiliúmque necessario repertum est , vt habitatione
congrua Monachis quoquomodo inibi constructa,assi-
duè Monachi duo vel tres ibidé persisterent. quoúsque
faciles [2] Aquitanorum animi ad noua quæque leuiter
molienda , instantia fratrum , ab hac potiendarum re-
rum quiescerent fiducia.Mittitur ad id euitendum Ra-
ganarius Monachus magnæ vir religionis[3]:qui olim ab
Imperatore Ludouico cum aliis Ierosolimam missus
fuerat : Atque cum eo Segeuertus presbyter ac Mona-
chus, Qui cellulam in prædicto compingentes loco,
omnem Aquitannicæ Genti, abstulêre harum repeten-
darum rerum fiduciam.Extitit eo tempore,quidam vir
eiusdem plebis haud ignobilis,Stephanus nomine. qui
aliquam partem fundi proprij, cuidam seruorum San-
cti Benedicti accepto prætio distraxit. Seruus autem
ille fundum absque aliquo fructifero cultu adeptus,
vacuam nequaquam permisit esse tellurem: sed eam

1 *Caput Ceruiũ , Gallicè Sacerges.*

2 *Aquitãnici faciles ad noua patranda.*

3 *Raganarius Floriacensis à Ludouico Pio Ierosolimam missus.*

Digitized by Google

optimè excollens vineam inibi plantauit. atque quoadiuixit tempore, in proprios retinuit vsus. Decendete illo, Dominus ipsius terræ de qua præfati sumus, quod vendiderat, rursus repetere conatur. Aduocatus vero vnà cum Raganario Monacho, ad locum cessionis terræ, iuxta morem legis adueniens: prædictam vineam ad ius Sancti Benedicti, sua auctoritate reuocare nitebatur. Proinde Stephanus impatientia leuis animi commotus. Raganario Monacho itavt sedebat, in equo propinquans, furibundè locutus est. Tibi dico Raganari monache, qui transmare Ierusalem requisisti, Per hunc testor ensem: quando tu & ego ab hoc recesserimus loco, Sanctus Benedictus, ex hac vinea nullam habebit potestatem. Cui defurenti Raganarius infit. Certè ego ignoro, tu vero nescis, vtrum ab hoc loco recedere pro voto possimus. Ille iterum concusso ense, iuramentum repetens affirmauit se absque gratia Sancti Benedicti, ab eo regressurum loco. His dictis [4], confestim ab equo corruens, contritis collisisque omnibus membris in gestario ad domum propriam à suis refertur. Et vinea quidem potestati Sancti Benedicti relinquitur, ipse vero Stephanus, longo consumptus languore moritur.

4 Pœna contemnentis S. Benedicti.

Plagæ Franciæ sub Carolo Caluo. & pueri à lupi Faucibus, per S. Benedictum ereptio.

CAPVT XXIX.

1 Fames in Gallia.
2 Pestis.
2 Reg. 24. 12.
3 Bestiæ.
4 Matriniacum.

REge Carolo, Francorum disponente regnum [1], fames admodum grauis, vniuersas occupauit Gallias [2]. Clades etiam ex infectione Paganorum non modica, totam per Oceani litora adtriuit gentem. Sed vt tertiam iuxta Prophetam orbis experiretur plagam, graues immissæ sunt [3] bestiæ, quæ famen cladémque effugientes barbaricam, hiãti ore exciperent. Accidit autem ea tempestate, vt mulier quædam ex [4] Matriniacensi egressa prædio, infantulum minusculæ ætatis secum deduceret: quo cum aliis suæ ætatis luderet

ret infantulis, ipſa longiùs cum plurimis viris ac mulieribus proſpectante. Cùm ſubitò lupus à ſilua egreſſus, filium mulieris illius rapuit, ac ſuſtollens, non ſiluam repetiit. Sed per camporum ſpatia exportare cœpit. Cernens hoc infelix mulier, miſerrimis vocibus plangoribúſque immenſis indolens : mixta Deinde vulgo, lupum inſequi cœpit. At ille neutiquam territus, infantulum longius protrahebat. Sed cùm fatigatum vulgus, a perſecutione lupi ceſſaret: deſperans ei ſe vllo modo prædam excutere poſſe. Mulier quæ pro filij amiſſione, arctiori ſtimulabatur dolore, nequaquam ab incepto requieuit curſu: ſed magis pro poſſe, citiùs properabat, inuocans nihilominus Sanctum Benedictum, quatenùs ei ſuum ferret auxilium, reddendo filium proprium: ſernúmque ſuum extra terminos ſuos, nullatenùs efferri permitteret. Tunc Deinde Clementia Diuinæ Maieſtatis, & interuentu prætioſi Confeſſoris, quod exorabat adepta eſt. Lupus namque veniens ad terminos territorij Sancti Benedicti, infantulum illeſum, atque incolumem relinquens, auia ſiluarum latibula repetiit. Mulier recepto alacris puerulo, gratias Deo ac liberatori filij ſui, ſancto pro ſcire referens Benedicto, lares pauperrimos ſuæ remiſit paupertatis.

§ *S. Benedictus, à Lupi faucibus, puerum liberat.*

Hic deſinit Adreualdus Floriacenſis.

APPENDIX ADELERII FLORIACENCIS Ad Adreualdum.

Mirabiliter ac efficaciter apparet B. Benedictus in ſua Tranſlationis feſto, dignitatémque Floriacenſis Cœnobij explicat.

CAPVT XL.

MIrabilis Domini noſtri virtus & ſapientia, quæ Beatiſſimum Patrem Benedictum mirificat: glo-

Digitized by Google

rificatum ſecum retinens in cæleſti curia. eius Reuerendum cunctis mortalibus [1] Corpus, mirificare in terris haud deſiſtit iugiter Miraculorum frequentia. Nam ſicut à prioribus noſtræ tempeſtatis viris, atque ſtudio veracis aſſertionis probalibus, credibili relatu comperimus, ſeculis factum memoriale, larga Dei celſitudo, per ſæpefatum ſibi dilectum, clementi dignationis ſuæ munere, operari dignata eſt. Contigerat aliquando ſacratiſſimæ eius [2] Tranſlationis feſtiuitas: ad quam temporis orbita redeunte, plurimæ confluxerant diuerſæ numeroſitatis vndecúmque caterua: non ſolum à circumpoſitis, verum etiam à quibúſque prouinciarum remotiſsimis locis, Denique in celebratione tantæ feſtiuitatis [3], præconiis nocturnalibus decore competenti perſolutis: Nondum auroræ clarè refulgentibus radiis, quietis gratia, ſua quæque petiêre cubilia. Quidam verò ex fratribus cui tuendæ Baſilicæ cura delegata erat: cum ad nanciſcenda ſupernæ æternitatis gaudia iugiter intentus, ſuorúmque peccatorum omni deuoti cordis deuotione à Domino deposcens indulgentiam: è veſtigio ſacrati [4] Corporis, ante altare reſideret: Pſalmorum ac precum melodiam, conſueto ſibi more ſatagebat perſoluere deuotiſsimè. Qui etiam inchoata altius protelans, laſſitudine cogente obdormiuit. Cui mox quidam ſenior honeſtatis formoſitate decorus, ac Reuerendi habitus aſsiſtens: quid fratres agerent, atque quonam ſeceſſerant, iocundo affamine inquiſiuit. Ille autem protinùs dormitum iſſe reſpondit [5], quò poſt aliquantulam corporeæ neceſsitudinis recreationem, diurni officij vberius valerent perſoluere modulationem. Admirans itaque quis iſte foret, qui ſibi hæc imperando depromeret. Beatiſsimus, ad eum. Ne mireris inquit ob præ- »
ſentiam quam perſpicis mei: certiſsimè ſciens me fra- »
trem Benedictum [6] vocari, Præſulem ac defenſorem »
huius conſtitutum loci. Fratribus etenim ex me ſalutes »
dicito in conuentu generali: Et ad cælebrationem Miſ- »
ſæ ſolemnis ſint præſcij, quia in executione nocturna- »

1 *Corpus S. Benedicti.*

2 *Translationis. S. Benedicti feſtum quàm religiosè cultum.*

3 *Matutina laudes.*

4 *Corpus. S. Benedicti.*

5 *Bonus Monachi, vt quid poſt matutinum dormiunt.*

6 *S. Benedictus defenſor Monaſterij Floriacenſis.*

Digitized by Google

« lis officij, psallentibus meis præsens adesse nequiui.
« Namque fratri Aimerico in partibus Britaniæ obeun-
« ti, veniã delictorum à Domino obtinui, atque de fau-
« cibus inimici eripiens, perennis vitæ sedibus feliciter
« sublimaui. Cognoscant igitur te fatente, postquàm di-
« sponéte Deo, Corporis mei præsentia, à partibus Eloïs
« in Has Occiduas oras transuecta est: nullũ eorum, Dã-
« na passũ forè æternæ quietis[7]: sed munere donatos cę-
« lestis patris, sublimibus locis Christum eos colloca-
« uisse. His dictis, visio astantis simùl & colloquentis ab-
lata est. Vt vero se lux diei, terris clara infudit: fratri-
bus somno experrectis, idem sonitu fusilis tabulæ,
olim [8] referandæ locutionis gratia compactæ, Ab-
batem [9] Teotbertum cum reliquis ascisens: salutatio-
nis verba depromit, & cuncta quæ Benedictus Pater
dicenda præceperat, eis per ordinem retulit. Qui om-
ni corpore terræ deflexo [10] adorantes: lætabundis ani-
mis, laudes innumeras Deo, & Prouisori suo, retule-
runt vnamini deuotione. Et ne quid incongruum, ad-
uenientis aspectus offenderet: quisque se studuit pro-
curare. Quanquam enim specialiter, cum sui præsen-
tiam fratribus præstolandam innotescceret: qui in Do-
minicis eis præceptis persistentibus, saltem ne ad mo-
dicum quidam vsquam abesset: tamen ad declarandam
suæ virtutis potentiam, communémque cunctorũ læti-
tiam, sese præsentẽ demonstrauit per diuinæ operatio-
nis efficaciam. Nam aliquid magni se vel videre vel co-
gnoscere cũctis credentibus: accidit vt post recitatio-
né S. Euangelij, omnes quicunque aliquo [11] molestaban-
tur incõmodo, quósque sacræ Basilicæ retẽtabãt limi-
na, cũ optatæ sospitatis munere, quísque repedaret ad
propria. Sexaginta denique vtriúsque sexus & ætatis
curati sunt homines: omni magnificentia Deo laudes,
Deo gratias, & Beatissimo Patri Benedicto in commu-
ni referentes. Tanta si quidem perfecta Dei operatio-
ne, liquidò cunctis patuit, quia noster Benedictus, in-
ter Missarum solemnia præsens fuit.

7 *Miranda valdè res, atque stupẽda.*

8 *Finis silentij regularis olim sanctum indicabatur.*

9 *Teodebertus Abbas Floriacensis.*

10 *Prostratio Monachalis.*

11 *Miranda in festo Trãslationis S. Benedicti, per eum patrantur.*

Fonta

Fontanneticum prælium. Caroli liberalitas. eius mors & insignis de Nortmannis per S. Benedictum parta victoria.

CAPVT XLI.

1 *Karolus Caluus laudatus.*
2 *Lotharius Imperator, cur sit Monachus.*

INterea Rex[1] Carolum, Fratribus duobus vita humana decedentibus: tertióque[2] Lohthario, ob penitudinem quã patrem carcerali mancipauerat custodia, Monacho Prumiæ apud Monasterium effecto, totius Paterni Imperij summam assecutus: gratum se cunctis & fauorabilem præbens, nonnullos Francorum in suæ vnanimitatis allexerat Augustalem sublimitatem. Sicque in virum perfectum sese cotidiè extendens: ita Christianissimi, in ditãdis Sanctorum Cœnobiis strenuè exercebat deuotionem: vt nemini priscorum Regum, qui Regij nominis claruerunt dignitate, impar visus sit in omni sancta religione. Nam inter cætera quæ huic loco contulit munifica, affluenti sua largitate: sacerdotale indumentum, quod ex capella fratris sui Lhotharij abstulerat, dum ex bello reuertetur[3] Fontanetico, deuotissimè præbendo concessit[4]. Nectõn duo vasa aurea põdo librarum . . appręciata, cum Euangelij textu, subtili operis diuersitate fabricato, solemni donatione per seipsum, ob medelam animæ suæ studuit conferre. Verùm vt præfatũ est obeuntibus fratribus, Romam apparatu magnifico profiscisceus, fauore plebis totius, [5] Imperator & Augustus Romani Imperij appellatus est. Cùmque in redeundo, fines Italiæ attingeret: quorundam maliuola deceptione illectus, apud Papiam ciuitatem, non sine maximo suorum luctu Pridie Nonas Octobris, vitam veneno finiuit[6]. Huius postmodum filius vocabulo[7] Ludouicus, Regnum patrium suscipiens: vix duobus annis eo potitus, laboriosum quibúsque nobilibus, Regni sui consecrauit initium. [8] Nortmãnica si quidem Gens, quę iam bis, vagina suæ habitationis exempta, Piraticam toties exercuerat: demùm de morte patris eius vires resumendo, intra terminos Regni Franciæ libere pau-

Bellum Fontaneticum.
3 *Karolus sit Imperator.*
4 *Karolus Caluus dona egregia Floriaco tribuit.*
5 *Karolus fit Imperator.*
6 *Karolus veneno necatus.*
7 *Ludouicus Rex.*
8 *Nortmãni, tertiò Franciam vastãt.*

cis

Digitized by Google

eis reſiſtentibus, cladem malignitatis ſuæ inferebat continuè. Et primum partes aggreſſa Neuſtriæ, cædibus & rapinis tota conaminis ſui peruerſitate intenta, quæque priùs deſiderabilia & vitæ humanæ commoda videbantur: diripere, & in ſuos nefarios vſus conuertendo, ſatagebat redigere. Peregiſſetquè inchoata, niſi Hugo[9] Nobiliſsimus Abbas ſtrenuè Rempublicam gubernans: cùm armis, tùm conſiliis ſuis & virtute, eius barbaricos conatus reprimendo: maximam ex eis manum peremiſſet. Quod qualiter huius per virtutem Patris Benedicti, potenter effecerit: paucis ſubjiciendum[10] cenſemus. Igitur pertranſiens vt diximus, nullo obſiſtente, plurimarum portus ciuitatum: Aurelianis deuenit, indéque altius greſſum protendens, ad Monaſterium Floriacum, cladem inflictura, accedere contendit. Porro fama vulgante, iſtud iam pridem Fratres compererant: competénſque eis viſum eſt, vt loco cederent: & præſidio oportunitatis neceſſariæ, ſe communirent. Proindè diuerſorum vehiculorum plauſtris aptatis, quéque præcioſa in eis componentes, cum ſupellectili reliqua, ad prędium[11] Matriniacenſe decernũt contendere: quatinùs illic quoquomodo tuta ſua omnia poſſent eſſe. Alt eadem perfida natio, Monaſterium deueniens, ſpéque ſua fruſtrata: nihil in eo quod diripere præter parietes valeret reperiens, tandem plauſtrorum recentibus veſtigiis perſpectis, eò tendendum deliberat, quo fratres ijſſe ſuſpectò animo eſtimabat: vt melioribus eorum direptis, rediret patrata victoria. Prævenítque ipſorum nequam Concilium, Omnipotentia miſericordis Dei: quæ eos & ſua virtute protereret: & innocentem plebem, à maligna eorum infeſtatione, benignè defendendo ſaluaret. Nam tùm prædictus Venerabilis vir Hugo, à partibus Burgundiæ ob ſuæ vtilitaté neceſsitatis, ſorte Dei conſiliõ vocatus ad hos fines contenderat. Propéque Monaſteriũ peruenié́s, relatu ſuorum addidicit, fratres ab hoſtibus ſubſequi, ac ociſsimè depredari, niſi Dei liberarentur virtute mirabili. Denique hoc comperto, animum

9 *Hugo magnus Abbas.*

10 *Inſignis victoria, de Normannis parta, meritis S. Benedicti.*

11 *Matriniacenſe prædiũ.*

Digitized by Google

animum in diuerſa protrahens , vt potè cui militum paruus admodum in pręſentiarum aderat munerus anxiari ſuper hoc multimodè cœpit & tederi : qualiter occurrendum foret intra ſemetipſum reuoluens,tantæ multitudini. Tandem hortatu [12] Girboldi nobiliſsimi Antiſiodorenſium Comitis, animum congrediẽdi bellum aſſumpſit [13] : aſſeuerans nulla vmquam paſſum diſcrimina forè,qui Beati Benedicti Patris ſeruitutis gratia , aduerſantium agmini ſeſe immiſcuerit. Roboratis ergo hac exortatione animis , confiſi meritis & auxilio Excellentiſsimi Patris : haud procûl à Monaſterio hoſtes proſequuntur à tergo. Conſertóque forti animoſitate graui prælio , tanta depopulationis ſtrage in eos baccati ſunt [14]: vt ex tanta populi nuneroſitate,vix fuerit aliquis,qui belli euentum intimaret poſteris. Patrata itaque deſiderabili victoria , belli Dux ſuos interrogans:requiſiuit,ſi fortè quempiam Reuerendæ viſionis Monachum, inter denſitates hoſtium , ſibi viam pandentem , proprio viſu contemplati eſſent. Quibus reſpondentibus ſe in illo prælio neminem Monachorum vidiſſe. Statim ille. Sanctus inquiens Benedictus, „ me per totum belli huius certamen protegens , ſiniſtra „ manu equi mei habenas dirigendo,ac cuſtodiendo te- „ nuit:dextra vero baculum manutenens , plurimos ho- „ ſtium [15] proſternendo morti tradidit.Sic & nocentibus „ pœna, & innocentibus interuentu Patris Benedicti ſecuritas reddita eſt:præſtante Benedicto Dei filio,cuius nomen Benedictum,permanet in ſæcula ſæculorum.

12 *Girboldus , Comes Antiſiodorẽſis.*

13 *Mira S. Benedicti potẽtia.*

14 *Inſignis cædes Nortmannorum.*

15 S. *Benedictus Nortmannos cædit.*

Adrenaldi & Adelerij Floriacenſium ,Liber Primus de Miraculis S. P. Benedicti Explicit.

SEQVI

Digitized by Google

SEQVITVR LIBER SECVNDVS DE MIRACVLIS S. BENEDICTI, QVI EST Aymoini Monachi Floriacensis Primus.

PROOEMIVM.

HOnorandis Patribus [1] Gauzlino Reuerentissimo Abbati, omníque Floriacensis Cœnobij sanctæ Congregationi illi commissæ, eorum peripsema omnium Aymoinus, Regnum cum Christo æternum Obedientiæ [2] bonum quanto sit præmio dignum, vestra, (Reuerendi Domini) doctrina edisci merui. Ideóque quorumdam vestrûm imperiis, qui id paterna potiùs admonitione, quàm imperiosa authoritate persuadendum mihi putarunt: libenter ceruicem subdidi, vt quędam de Miraculis communis Patroni nostri Sanctissimi Benedicti, ad memoriam posterorum scripto traderem. Institi itaque vt potui, & non solùm ea quæ ad sacrosanctum eiusdem Patris [3] sepulchrum gesta sunt; verùm etiam illa, quæ in aliis ipsius memoriæ locis, ad eius declarandum meritum, Dominus operari dignatus est, stilo comprehendere curaui, opus omne, in duos partiens libros. Suscipite igitur, Sanctissimi Patres, tenuem licèt, sed tamen fidelem fructum, gracilis ramusculi, è [4] magna vestræ vnanimis societatis arbore prodeuntis. Nec vos in eius pœniteat laborasse profectu, qui id quàm maximè nititur efficere; vt & Nutri

1 *Gauzlinus Floriacensis Abbas.*

2 *Obedientiæ bonum.*

3 *Sepulchrum S. Patris Benedicti.*

4 *Aymoinus vt ex hoc loco liquidò constat, fuit Monachus Floriacẽsis, qui propter visis hu tam apertis testimoniis, oro, sententiam mutent, qui illum leuibus tantùm coniecturis adducti, Sangermanum Cœnobitam asseruerunt.*

Digitized by Google

Nutritoris sui dilecti Benedicti laudes promulgare: & vestris per omnia studeat placere desideriis. Vos autem Fratres amantissimi, cum quibus in primæuo ætatis flore iugum suaue Christi ferre didici, mihi quæso congratulamini, quòd vestris quoque adminiculis ad hoc profeci, quatinùs aliquid vtilitatis, meæ vilitati possit iniungi. Quamuis in me ad vestri comparationem, nulla existat vtilitas. Ab Omnipotente Deo, per interces sionem glorioſæ Virginis Mariæ, ac Legislatoris nostri Benedicti, pérque seruorum eius laborem totum est. Ad postremùm omnes, quorum corda eiusdem Confessoris Christi amor possidet, conueniens expoſco, ne in hoc opere, Rhetoricæ suadelam facundiæ requirant. Quin potiùs inter rusticana despicabilis mensæ nostræ canistra, rutilantia, ac suaue redolentia miraculorum admirantes, hauriant mella. Memineríntque quia in testaceis plerumque vasis, lautioribus epulis delectabiliter vti soleant. His de ingenioli nostri tenuitate prælibatis. In calce Prologi non putauimus prætermittendum, hoc quod Diuina pietas, huic nostro Pastori, inter cætera largitatis suæ contulit munera. Quia videlicet ad ea promenda quæ de se retulerant digna [5], nullius extraneæ personæ eguit nunquam suppiemento. Quinimò ipsius clientuli in eius Cœnobiis illius ope educati, atque edocti, quidquid in eius laude promendum erat, posterorum mandare memoriæ sufficientes inuenti sunt, post Beatum duntaxat Papam Gregorium [6], qui & ipse eius Regulæ subditus disciplinis, quantis idem Pater effulserit virtutibus, eloquẽtissimo enucleauit sermone. Marcus denique Poëta, atque Paulus in Casinensi Cœnobio, multa de illius Miraculis metrico opere elegantissimè ediderunt. Translationis verò eius sacri corporis ordinem ad hunc Venerabilem locum, necnon signa hîc, vel per Gallias, ipsius meritis gesta, vir disertissimus Adreualdus, istius Monasterij [7] Monachus scriptis inseruit. Cui operi Adelerius, huius nihilominùs Congregationis Monachus, duo tantùm Capitula adiecit. Horum ergo vesti-

5 Mira Ordinis S. Benedicti prærogatiua, qui semper eloquẽtes viros aluit.

6 S. Gregorius Magnus Monachus fuit sub Regula S. Benedicti, ex quo miror Cardinalem Baronii contra veterum Authorum omnium sententiam, illum B. Benedicto eripere niti.

7 Adrenaldus, & Adelerius Monachi Floriacenses eruditi.

gia

Digitized by Google

gia, licèt non æquis prosequutus passibus, vos bene valere exoptans. His quæ dicenda proposui, hoc dedi exordium.

Proœmij finis.

Res Francicæ plurimè explicantur, cum aditu stirpis Capeticæ ad Regiam dignitatem.

CAPVT PRIMVM.

GAllicanarum [1] incolas regionum assiduis exterarum labefactatos incursibus nationum, & veteres & modernæ, quibusque eas intellectu reuoluentibus pandunt historiæ. Quos Iulij Cæsaris decennalis attriuit cõcertatio. Hunnorum [2] subita dilacerauit inruptio. Gothorum [3] subuertit præsumptiua habitandi inuasio. Ad vltimum Francorum [4] viuida bello dextra, victos paritérque victores, æqua sorte, suo subiugauit dominio. Horum [5] præferox potentia, cùm in subigendis, tum etiam in arcendis à suis finibus, Barbaris Gentibus, viguit cõcordiæ viribus: vsque ad Diuæ memoriæ Karoli Calui tempora, filij Hludouici, cui agnomen Pius fuit. Contra hunc fraternæ insimulatio inuidiæ, finitimarum concitauit odia Gentium, præcipuè [6] Northmannorum. qui piraticam exercendo, maritima Regni eius loca, direptionibus grauissimis depopulati sunt. Obstitit primò eorum sæuis conatibus Rotbertus [7] Andegauensis Comes, Saxonici generis vir, cui per id locorum, à Rege summa rerum delegata fuerat: adnitentibus sibi præeminentissimis Neustriæ viris, Rainulfo atque Lamberto; vti eloquentissimus Author Adreualdus priori refert libro. Sed illis varia obeuntibus sorte. Dani [8] excursionis suæ liberam nacti occasionem; quæ & quanta ciuitatibus bina expeditione intulerint damna, vastationibus seu incendiis Monasteriorum, ac reliquarum Ecclesiarum, studioso lectori præcedentis operis textus patefaciet. Verum Augusto Karolo rebus humanis exempto, filius eius Hludouicus

1 *Gallia à variis nationibus vexata.*

2 *Hunni.*

3 *Gothi.*

4 *Franci.*

5 *Francorum potentia quomodo viguit.*

6 *Northmanni à quibus concitati, Franciam inuaserunt.*

7 *Rotbertus Andegauensis Comes, Saxonum genere ortus.*

8 *Dani qui, & Northmanni.*

9 *Ludouicus nihil faciens, Gallicè Faineant.*

10 *Sacrilegiũ Ludouici.*

11 *Peccatum nihil eſt.*

12 *Hugo Magnus Abbas.*

13 *Karolus Simplex.*

14 *Odonis integritas.*

15 *Odo Regens, & tuens Regis tutor.*

16 *Karoli in Odonem gratitudo.*

17 *Rotbertus tyrannus.*

ſucceſsit, qui [9] nihil feciſſe prænomen ſortitus eſt, ſiue quòd vix duobus annis Regno potitus nil ſtrenuè geſsit, ſiue [10] quòd Sanctimonialem quamdam, ſicuti a maioribus accepimus, Kale Monaſterio puellarum abſtractam, coniugiò copulans ſuo, peccatum [11] quod nihil eſſe noſcitur, perpetrarit. Huius in diebus effera memoratorum natio Danorum, tertiam Neuſtraſiis inflictura cladem aduenit, intuliſſetque maiorem ſuperioribus, ni Hugo [12], vt fertur, Roberti filius, per Gallias Abbatis honore præditus, eorum compeſcuiſſet temerarios auſus. Denique quòd parua manu innumeras hoſtium phalanges, adiutus manifeſto Sanctiſsimi Patris Benedicti auxilio ita fuderit, vt vix nuncius ſuperuiueret. Ex ſcriptis venerabilis viri Adelerij agnoſci facile eſt. Qua plaga humiliati Dani, Gallias per aliquod ſpatium temporis quietas liquerunt. At Hugone vltimos vitæ ſuæ claudente Soles, Hludouicóque Principe poſt adminiſtratum biennio Regnum, diem obeunte, Karolus [13] eius filius, qui Simplex poſteà eſt dictus, in cunis ætuum agens, patre orbatus remanſit, cuius ætatem Franciæ Primores incongruam, vt erat, exercendæ dominationi arbitrati, maximè cùm iam recidiui Nortmannorum nunciarentur motus, conſilium de ſummis ineunt rebus. Supererant duo filij Rotberti: ſenior Odo [14] dicebatur, Rotbertus alter, patrem nomine referens. Ex his maiorem natu Odonem, Franci licet reluctantem, tutorem pueri, Regnique elegêre Gubernatorem [15], qui mente benignus, & Reipublicæ hoſtes arcendo ſtrenuè, præfuit, & paruulum optimè fouit, atque adoleſcenti & ſua repetenti, patienter Regna refudit: à quo [16] parte Regni redonatus, quoad vixit tempore, hoſtibus terribilis, eique ſemper exſtitit fidelis. Ab hac fraterni manſuetudine animi, in tantum frater eius aberrauit Rotbertus [17], vt eo defuncto, quia pars regiminis, quam germanus ſuus Odo tenuit, non redhibebatur, palàm tyrannidem inuaſerit. Quam cauſam Aquilonales populi ſibi non obfuturam arbitrati, cùm ſcilicet totius Regionis incolæ

colæ, ſtudiis [18] in diuerſa porrectis, concordi nequaquam aduerſus eos rebellarent animoſitate, totis incumbendum rapinæ viribus decernunt. Et quia nobis ad præſens non bella Regum, tumultúſve gentium differere, animo propoſitum eſt: quinimò Miracula per Beatiſsimum noſtræ vilitatis alumnum, Deo operante, patrata Benedictum, mens promere geſtit. Ad ea explicanda veniendum eſt. Non verò nos idcirco eum noſtræ vilitatis authorem fatemur, quaſi nos ipſe viles fecerit, verùm quia nos abiectos deſpectóſque, nullíuſve momenti exiſtentes, ad hoc ſuo interuentu, ac ſua ope prouexerit, vt & eius laudes promere, & quidquid in nos ſalutis, ſeu vtilitatis quærimus agnoſcere, poſt Dominum ei debeamus imputare. Prophetici itaque nos memores exiſtere oraculi, quo dicitur, *ab Aquilone omne venire malum*, ac ſi ſpecialiter in nos prolati, frequens cogit memoratorum infeſtatio Paganorum, qui è genuina ſua tellure, inſtar apum ſuper noſtras ſæpiſsimè, vt præfati ſumus, prouincias, examen effudère prædonum. Qui hac vltima, de qua nunc nobis ſermo eſt, expeditione, Rainaldo [19] quodam duce, noſtrarum reliquias ſpinarum, quantum in ipſis fuit, eradere procurarunt. Huius teſtes ſunt rei, non ſolùm vt iam dicti verba teſtantur Authoris Adreualdi, Sequanico Ligericóque littori, quibus Neuſtria nobilitatur fluminibus, Dordoniæ [20] ſeu Garonnæ quarum Aquitania inſignitur fluentis; adherentium vrbium: verùm etiam præminentium ruinæ ædificiorum. Intérque eminentiſsimum illud Karoli Magni Principis palatium Caſsignol [21], gloria quondam & decus cunarum filij eius iam præfati Hludouici Pij, quod ita Deo inimica gens ſubuertit, vt & inhabitabile redderet; & tamen quid aliquando fuerit, manifeſtè appareat. Id eo loci ſitum eſt, quo torrens Quodrot [22] Garonnam influit, turrim lateritiam in margine memorati torrentis exſtructam habens, è qua & aduentus præuideri, & ingreſſus hoſtilium poſsit arceri nauium. Simúlque vt claſsis Regia, abſque aduerſariorum impedimento

18 *Bella ciuilia quid agãt.*

Ierem. 1. 14.

19 *Rainaldus Dux Nortmannorum.*

20 *Garonna, ſeu Dordonia fluuius Aquitania.*

21 *Caſſignol Karoli Magni palatium, in quo natus Hludouicus Pius, à Nortmannis deletum.*

22 *Quodrot deſcriptio.*

Digitized by Google

23 *Frater Hludouici Pij geminus, vbi mortuus, atque sepultus.*

24 *Liber vitæ Karoli Magni extat apud Pithœum.*

fabricata in minori, ad fluenta maioris deduceretur. amnis. Habet verò Ecclesiam ampliori Ecclesiæ coniunctam,miro opere ex lateribus fornicatam, in qua, si benè visa recordor,permodicum habetur sarcophagum,in quo frater [23] Hludouici Pij geminus, esse putatur sepultus. Inde etiam magnum Karolum Garonnam transiisse, Hispaniæ Christianis suppetias ferentem,ibique rediisse,liber [24] vitæ eius refert. Sed de his satis dictum,nunc propositum exequamur.

S. Benedictus Rainaldum Nortmannorum Regem occidit, & post obitum etiam vexat.

CAPVT II.

1 *Rainaldus Rex Nortmannorum.*

2 *Corpus S. Benedicti.*

3 *Lambertus Floriacensis Abbas.*

4 *S. Benedictus Rainaldo apparet.*

5 *Ossa S. Benedicti.*

IGitur innumeræ Nortmannorum phalanges, super quas Rainaldus [1] Regnum obtinuerat; quampluribus longis vsæ nauibus, vsque ad superiora Ligeris percursantes, cuncta deuastant. Tandem ad Cœnobium ter Beati Deóque dilecti Benedicti,quod Floriacum dicitur, Rainaldus cum suis attingens, vacuum habitatoribus, cunctisque necessariis offendit rebus, domibus duntaxat exceptis. Siquidem Monachi cum corpore [2] semper nominandi Patris nostri Benedicti, ad tutiora se contulerant loca.Lamberto [3] tunc Abbate,piæ sollicitudinis erga eos curam gerente. Perueniens ergo inibi Rex memoratus, & ex captiuis resciscens quorum hominum foret talis habitatio. Dormitorium Fratrum suæ metationis delegit sedem, in quo varia, vtpotè Paganus, dum patraret flagitia, vna noctium quiescenti ei Sanctus [4] adstitit Benedictus duobus comitatus Monachis: vnus, vt ipsi Rainaldo videbatur, mediæ ætatis robore præditus; alteri puerilis inerat habitudo. Beatissimus autem Pater niueam capite canitiem præferens, baculum verò manu: ita iacentem alloquutus est aduersarium: Quid,inquiens,te Rainalde offendi, quòd me meósque à propriis perturbas sedibus? Sed mihi deinceps curæ erit,& te ab incœptis inhibere, & famulis Christi, ossibus [5] quoque

vnà

vnà meis, optatam quietem reformare. His dictis [6], ligno, quod manu gerebat, incuruo caput iam expergefacti Regis contingens, prænunciauit terminum eius vitæ in proximo affuturum, sícque receſſit. Turbatus hac viſione Rainaldus, ſatellites magna ad auxiliandum ſibi voce inclamat. Quibus accurrentibus, & quid patereturſ percunctantibus: Quidam, inquit, Monachus, non alter, vt æſtimo, quàm ille huius tutor loci, ſenex Benedictus, baculo verticem tangens meum, mortem minitando, dolorem mihi ingeſſit ingentem. Iubet confeſtim, cunctos peruaſa domicilia deſerere, natiuúmque ſolum repetere; cum quibus ipſe profectus, vt patriam attigit, crebrò debilitatus cruciatu [7], vita deceſſit. Tantáque ſubitò, moriente eo, ventorum procella inhorruit, vt non ſolùm culmina tectorum, verùm etiam eminentium ſubrueret moles arborum. Captiuorum vincula ſoluta, equi ſeu reliqua iumenta infra duodecim & eo amplius milliaria, à Rothomagenſi vrbe ad paſtum deducta, diſruptis compedibus, in diuerſa fugerunt. Corporis eius tumulo pyramidem ſuperædificatam, validiſſimo accepimus terræmotu ſubuerſam, ac eius cadauer tellurem à ſuo reiecisſe ſinu, quod culeo [8] cum lapidum mole inſutum, in Sequanam eſt demerſum, quandoquidem humo non poterat contineri tectum. Hoc interitu, memoria nefandi abolita fuiſſet hominis, ni vetuſtas Floriacenſium incolarum curioſa futurorum, marmoream eius capitis ſingere curauiſſet effigiem [9], quæ nunc in vltima parte parietis Eccleſiæ Sanctæ Dei Genitricis Mariæ, ac famuli eius Benedicti, Septentrionem verſus, inſerta perſpicitur. Quatinùs & præſentes, & ſequuturi omnes agnoſcerent, interuentu eorumdem Sanctorum Omnipotens Deus, qualem quantámque exercuerit in ſuis aduerſariis vindictæ ſeueritatem. Adeò denique hæc vltio Northmannicam in poſterum perterrefecit temeritatem, vt [10] præ cæteris Galliæ Sanctis, Beatiſſimum reuereantur Patrem noſtrum Benedictúm.

6 *Baculi Abbatum, lignei olim erant.*

7 *Rainaldi horrenda mors.*

8 *Rainaldi cadauer culleo inſutum mergitur.*

9 *Effigies marmorea capitis Rainaldi Regis Nortmannorum.*

10 *Nortmanni timent S. Benedictum.*

Rodulfus rex Francorum quomodo effectus; eiúsque in violatores iurium Ecclesiæ animaduersio.

CAPVT III.

1 *Robertus tyrannus coronatur.*

INterea [1] Rotbertus affectatæ tyrannidis potentiam palàm exercere cupiens: à quibusdam Episcopis diademate se Regio coronari, ac sceptro Regni insigniri, partim blanditiis partim minis extorsit. Sed nequaquam huius præsumptionis, lætos habuit exitus. Denique Suessionicis in campis, bello à Ducibus Karoli exceptus [2], vitáque spoliatus, licet exercitus eius victoriam obtinuerit: ipse tamen nefariæ temeritatis pretium luit. Nec tamen socij defectionis, interitu eius territi, perfidię deseruêre cótumaciam. Quin potiùs [3] Herbertus Comes Virmandensis, infando scelere, Dominum suum Regemque totius Franciæ Karolum dolo captum; vinculis quoque irretitum [4], Peronnæ detrexit, tenebroso carcere recludendum. Et; quia Regni ratus, sine Principe agebatur in incertum: mancipiè cum Hugoni Rotberti filio, qui post probis actibus Magni nomen promeruit: pueriles obsisteret ætas, quominus Regias assumeret insulas. Et Herberti cunctos haberet odium; præcipuè eos quos humanitatis respectu, ad misericordiam ærumna commouebat Principis. Tandem [7] Rodulfus quidam, Burgundia oriundus; regendæ præficitur Francorum Patriæ. Qui quam seuerus in coercendis sanctæ Dei Ecclesiæ extiterit prædonibus, hoc uno liquebit exemplo. Prædium olim Sancto Benedicto ab [8] Hugone viro illustri, qui tunc tempore Dagoberti minoris, dono erat datũ ad stipendia Floriacensium fratrum, in Burgundiæ partibus situm: vocabulo [9] Diacum. Illud quidam peruersæ mentis miles ad suos vsus rapuit: Nec petenti Abbati vel fratribus, in ius venire voluit. Quærimonia ad se perlata, iubet Rex pertinacem ab hac cessare temeritatis pertinacia. Qui vocem quidem iubentis audiuit, sed assensum parendi, accommodare distulit. Renunciatur Principi, illum non solum peruasa retentare, verum

2 *Robertus trucidatus.*

3 *Herbertus proditor.*

4 *Karolus simplex Rex Carceri Peronnæ traditur.*

5 *Regni status misere rapitur.*

6 *Hugo Magnus laudatus.*

7 *Rodulfus Rex Burgundiæ Illustris.*

8 *Illustris.*

9 *Diacum pius Ecclesiæ Floriacensi concedit.*

verum etiam conuiuium ex ſubſtantiis Monachorum ſeu incolarum, in proxima ſilua ſibi parare. Fortè Rex Antiſiodorenſis vrbis domicilia incolebat, cùm nuntius huiuſcemodi rei, aures eius attigit. Qui inexpectatò milite equum aſcendens, quantociùs ad locum properauit : relicto in ciuitate mandato, vt armatorum cohortes ſe digredientem ſubſequerentur. At Regij, ſatellites, fama proficiſcentis Regis permoti : certatim proſequuntur iter maturantem. Verebatur enim, ne quiſpiam de exercitu agnita re, æmulum redderet cautiorem. Vbi ad ſiluam ventum eſt : circuncingi eam Princeps imperat armatis : interminatus eum capite plectendum, à cuius partis cuſtodia, rerum peruaſor Eccleſiaſticarum fuga dilaberetur. Ipſe cum lectis iuuenum, ſiluæ abdita perluſtrans : reperit eum quem quærebat, ſumptis armis reſiſtere velle [10]. Quem Rex ipſe Rodulfus, lancea transfixum, humi deiecit mortuum : apparitoréſque eius qui imminentem euaſerant necem, per diuerſa fugere coegit. Hæc vt à Patribus accepimus, plana fide retulimus. Certúmque habemus, venerandæ memoriæ, ingeniique ſingularis Patrem noſtrum [11] Benedictum : deinceps ei ſuum contra aduerſarios contribuiſſe auxilium. Præcipuæ Northmannorum debellanti exercitum.

10 *Rex ipſe Rodulfus manu propria inuaſorem rerũ Eccleſiæ necat.*

11 *S. Benedictus nunquã fuit immemor eorũ qui ei reuerentiã detulerũt & honorem.*

S. Odo Abbas Floriacenſis efficitur. Sanctuſque Benedictus, heremitæ ſibi ſeruienti, mirabiliter adeſt.

CAPVT IIII.

ABbate Lamberto carnis ſarcina exonerato, aliquanto interiecto tempore [1] : egregiæ ſanctitatis Odo, ex Monaſterio Sancti Giraldi quod Aureliacum, dicitur, aduenies, huic ſacro prælatus eſt Cœnobio. cuius in diebus, ea quæ ad ſepulchrum ſancti Confeſſoris ſui Bendicti Dominus operari dignatus eſt : ſeu in aliis ſub eius nomine locis, nobis vſque nunc incognita manent : partim antiquitate, partim ſcriptorum negligentia obliuioni tradita. Ipſe tamen [2] eo ſermone

1 *Odo Floriacenſis Abbas ex Monaſterio Aureliacenſi.*

2 *Odo ſermonem habuit de Sancto Benedicto qui infra habetur.*

Digitized by Google

mone quem in eiusdem Patris laude ac honore, facundissima dictauit eloquentia, memorat eundem Cœnobitarum Legislatorem, suis temporibus multis Miraculorum radiasse signis. At eo migrante, & [3] Archembaldo huius sacri ouilis solicitudinẽ excipiente: Drogo [4] quidem, seculo non solum corpore, verùmetiam tota implicitus mente, ad conuersionem venit. Cuius spiritum mundanæ vanitati iam pridem deditum, idem Abbas experiri pro certo volens, vtrum adhûc ex Deo esset: tramitem regularis excessit probationis.[5] Nam petiturus Romam, animal sarcinas itineri necessarias ferens, manu trahere, absque vllius euectionis adiumentis, pedibus viam terrenti, imperauit: vt quĩ prauitate morum, reliquos secularibus nugis abrenunciantes excessisse credebatur: excederet etiam proiectæ abiectioris forma humilitatis. Qua ille iniuria, quasi quadam cote ad virtutum acumen vsus, postquam vt susciperetur obtinuit, præcedere cæteros in sanctitate vitæ nitebatur. Verùm, memorato Abbate Monasterialis regiminis metas attingente: Venerabilique viro [6] Vuifaldo ei succedente, qui post Carnotensis extitit Præsul vrbis. iam dictus vir Drogo ab eo petiit, ægerrimèque impetrauit: vt sibi [7] in Cœnobitali diuturna probato conuersatione, eremi singularem liceret aggredi pugnam: quàm eo loco qui [8] Balma dicitur, viriliter aduersus antiqui hostis insidias suscipiens, quanta & qualia temptationum certamina pertulerit: non est huius operis euoluere. Sanè dum in contritione carnis ac spiritus totam expenderet vitam: & vigiliis ieiunia, ieiuniis vigilias alternando subnecteret. Grauiores inimici generis humani, perpeti cœpit insidias. Quadam namque nocte quæ [9] vnam Festiuitatum Excellentissimi Legislatoris Monachorum antecedebat Benedicti: Maturius peruigil surgens eremita, explorabat sub dio progressus, stellarum in ortu, competentis horæ aduentum: in qua Deo ac protectori suo, laudum præconia sancto persolueret Benedicto. Sed inuidus omnium bonorum Diabolus, ca-

3 *Archẽbaldus Floriacẽsis Abbas.*

4 *Drogo Monachus.*

5 *Mira probatio tyronis Monastici.*

6 *Vulfaldus Abbas Floriacensis, postea Carnotensis Antistes.*

7 *Quales debeat fieri eremita.*

8 *Balma locus solitarius.*

9 *Festiuitates S. Benedicti variæ.*

liditatis

Digitized by Google

liditatis consuetæ æstu, mentem eius ab incœpto deterrere bono gestiens proposito [10]: aëreæ quercus instar figuratus, quæ flammiuomis ardere æstimaretur ignibus, tecto appropinquabat pauperis tugurij. Tum miles Christi ad nota recurrens præsidia, signo [11] Crucis armat frontem: totúmque se aduersus fantasticum obiicit incendium, Memor vtique vt cõiici datur, operum Domini ac magistri sui Benedicti: qui Diuinæ gratiæ præuentus munere, adurantes flammas, vocatis ad suos oculos discipulis: imaginarias fuisse declarauit. Hac illius constantia, fraus inimica deuicta disparuit. Adfuit euestigio supernæ visitationis benigna consolatio: & claritatis immensæ circumfusus lumine, conspexit simùl cùm splendore, adueniſſe quemdam egregia comptum forma, albaque palliatum stola. Qui « in hæc verba venusta resoluit ora. Aue inquit primus « huiusce vastæ solitudinis accola. Christo diatim con- « triti cordis, placabilia offerens libamina. Fuerit quidé « intolerabilis visa perfidi temptatoris peruicacia: sed « post ventos & nubila, trãquilla crede mihi tibi succen- « dent serena. Propositi itaque tui ne cesses continua- « re perseuerantiam: alumníque tui Benedicti laudi- « bus prosequi [12] celebritatem. Tunm post hæc erit de- « liberare, quid velis poscere: illius studium postulata « concedere. Adorietur deinceps, vt non sit necesse quic- « quam petere: quin potiùs ante tui inuocationem, tibi « presto procurabit fore. Huius iocundissimæ affabilitatis authorem, non alium solitarius ille proculdubio auspicatus esse, quàm Beatissimum Patrem Benedictum ei pro posse ac scire, gratiarum studuit munia recompensare. Ecce qualis ac quãtus huius nostri protectoris, circa deuotè ad eius sacrosanctum excubantes tumulum [13] existat fauor, hinc colligi valet: si ita præsens his quoque apparet ipsius consolatio,
qui procul remoto commanentes in
solo, eius humiliter se
dedunt obsequio.

10 *Mira Dæmonis fantasmata.*

11 *Signum Crucis.*

Greg. 2. Dialog. c. 10.

12 *Diuinitùs festa B. Benedicti celebrari iubentur.*

13 *Tumulus S. Benedicti.*

Digitized by Google

Res Gallica explicantur, cum morte Armisti Floriacensium persecutoris.

CAPVT V.

1 *Rodulfus Rex moritur.*

CÆterum [1] Rodulfo Rege defuncto, qui dum armis proteruos Danorum compescit incursus, Gallias vsque adhûc, ab eorum impetu magna ex parte facit manere quietas: conuersæ res. Nam Karolus ergastulo clausus [2], animam, non corpus custodia exemit: relinquens [3] Hludouicum ex Headrgina Anglorum Regis filia, susceptum. Qui calamitatis paternæ procella semet inuolui metuens, ad Anglos Saxones maternæ affinitatis inuitatus gratia, se contulit: in transmarinis arbitratus se tutiorem manere regionibus, quam inter suos Dominus si foret in cubiculo, Rex in cõuiuio. Post excessum sane Rodulfi Regis, ab Hugone Magno reuocatus; specie tenus Regno redditus est patrio. Cuius administratio, ius dominationis exercere cupienti, tam sui à Tethbaldo Carnotensium Comite captione, quam post Regni recuperatione [4], varia, instabilis fortunæ prouentu, laboriosáque illi fuit. Is obiit mortem, duobus liberis superstitibus, Lothario atque Karolo: quos ei Gerberga soror Othonis, Romanorum postea Imperatoris, genuerat [5], Karolus æuo iunior, priuatis in ædibus senuit. In hereditatem omnem [6] Lotharius successit, qui potestate Regia functus est per triginta, & eo amplius annos, perpetua. Eius in diebus, tam apud sacratissima Patris nostri Benedicti [7] ossa, quamque & in aliis locis, vbi eius veneranda habetur memoria: multa præstante Deo, per eundem egregium Confessorem patrata sunt miracula, quæ posterorum notitiæ, Christo nos iuuante, tradere adoriemur. Nam Arnustus quidam fuit vir, secularis militiæ clarus stipendiis: qui ab Archembaldo [8] huius loci Abbate, beneficiario iure aliqua ex possessionibus Monasterij, sibi tradita possidebat. Hic oblitus benefactorum, fidei quoque quam sacramento sancto spoponderat Benedicto, ac illi

2 *Karolus Rex moritur.*

3 *Ludouicus Rex.*

4 *Ludouicus Rex affligitur & capitur.*

5 *Karolus filius Ludouici priuatus vita.*

6 *Lotharius Rex. per 30. annos. regnat.*

7 *Ossa S. Benedicti.*

8 *Archembaldus Floriacensis Abbas.*

pro

pro posse famulantibus Monachis. Pauliacensis parrochiæ prædium assidua exinambat metatione. Cui cum à fratribus mandatum esset, vt ab hac præsumptione quiesceret, illéque obtemperare despiceret: coacti fratres, Omnipotentis Domini clementiam, Patronique sui Benedicti auxilium, implorare cœperunt. Illis denique obnixè Dominum rogantibus aduersario verò in sua perdurante malitia: contigit vt vna dierum memoratus vir prandium sibi in iam dicto prædio parari iubens, inter lautioris mensæ epulas, Poma pyri ad vescendum inquiri iuberet. E quibus vnum manu tenens, post multas blasphemias aduersus Monachos Floriacenses prolatas, iuramentum
» protulit mendax, ita inquiens. Hoc testor ait pyrum
» hoc anno me eis multa incommoda irrogaturum. Hic dictis partem pomi iam incisi, suo iniecit ori. Quæ continuo ita blasphemum oppilauit guttur, vt intercluſa voce nulla valeret promere verba. Quem veluti exanimem, sui inter brachia lecto inferentes, hortabantur, vt pœnitens eorum quæ iniustè intulerat beatissimo obsequentibus Benedicto, veniam flagitaret. Sed ille proloqui non valens, reclinato ad parietem capite [9], spiritum exalauit. Nec passus est Dominus Christus in cassum cadere, suorum preces seruulorum: à glorioſa sua genitrice Maria, dilectóque sibi allegatas Benedicto.

9 *Blasphemi horrēda mors*

Miles in altare S. Benedicti, irreuerenter se habens, morte mulctatur.

CAPVT VI.

VNum verò eius operum insigne Patris dico Benedicti, nunc adorimus exponere; quod cuiusdam fratris relatu, seu scriptis, nos contigit agnouisse qui se illud à fidelibus Sanctæ Remensis Ecclesiæ viris testatus est didicisse in territorio eiusdem vrbis fuisse gestum. Anniuersaria beati confessoris Christi Remigij [1] in terris, ex more celebrabatur. Dies videlicet festus & plenus reuerentiæ, in quo concursus populorum

1 *Festum S Remigij.*

Digitized by Google

rum multorum, ad eius venerandam basilicam fieri assolet. Eodem die iam dicta [2] Gerberga Regina, tardiore iam incumbente hora, suorum circumfusa comitatu, ad templum venit: & accidit, vt vespertinæ laudis officia, iam à [3] cantorum choro inchoata offenderet. Quæ pudore suæ tarditatis, consuetæ stationis relicto loco [4]: cryptas ipsius Ecclesiæ ingressa est, in quibus prætiosi Patris nostri Benedicti oratorium habetur. Vbi dum ad orandum, Regij stipatores suas flecterent ceruices, vnus eorum proteruæ temeritatis ausu, spatam quàm manu gerebat, altario superposuit. Execrati factum socij, gladio inde ablato, aduersus tantæ authorem vanitatis, increpatoria inuexêre verba, quibus ille superbè respondit. Quænam inquiens in nos noua isthæc incessit religio, vt aggestum calcis & sabuli cum lapidum mole, meo iudicetis ense fore sanctius. Et simul cum verbo, receptam machæram, Dominicæ [5] non dubitauit reimponere mensæ. Hoc faciens tertiò, à contumaciæ suæ fastu, inhiberi non potuit. Sed qui blandis hominum verbis corrigi noluit: acriorem Diuinæ seueritatis redargutionem in semet expertus est. Nam discedente à sacra æde Regina, & ipse discessit. Cúmque nimium sui securus, ac de se præsumens, lætus cum cœnantibus & ipse cœnaret: inter epulas ac pocula, labente super inguina cultello sauciatur. Deinde elatus manibus obsequentium à mensa; è vestigio impœnitens, nimiúmque lugendus suis [6], infelicem exalauit animam. Ostenditque Deus, displicere sibi altaris sui abominationem: quod sub nominibus seruorum suorum ipsi dicatur quodque, ob sacrosancti corporis Christi immolationem, figuram obtinet [7] Crucis.

2 *Gerberga Regina.*

3 *Cantorum chorus.*

4 *Cryptæ in Ecclesiis.*

5 *Altare est mensa Dominica.*

6 *Mors pauenda elati hominis.*

7 *Altare figura Crucis.*

Herberti Soliacensis, iura S. Benedicti vsurpantis, stipenda mors.

CAPVT VII.

SOliacensis [1] castri, quod à vico Floriaco tribus distat millibus, possessor quidam Herbertus dictus est:

1 *Suilly quod anno 1604. Ronius à Trimollio emit.*

Digitized by Google

eſt:Herchenaldo genitus patre,fratrem habens nomine [2] Archembaldum, Turonicæ Eccleſiæ nunc Archipreſulem. Huic Richardus [3] venerabilis Abbas, ſucceſſor Domini Vulfaldi, aliqua iuris Eccleſiaſtici prædia,in beneficium conceſſerat.Qui nequaquam his cótentus, reliqua quæ Cœnobitarum vſibus delegata erant: nefando auſu diripiebat. Tum Pater Monaſterij, cunctáque Congregatio ad eum dirigunt: poſcentes vt memor fidei iureiurando eis à ſe pollicitæ, res eorum inuadere deſiſteret. Quo paruipendente eorum monita, ad Lotharium Regem, ſeu Ducem Hugonem, quærimoniæ ſuæ flebilem deploraturi ærumnam,profecti ſunt. Apud quos tum quidé parum proficientes, per ſemetipſos eumdem perfidæ mentis hominem adorſi: orant vt ſui miſereatur, ab eorum oppreſſione ceſſando.Verumtamen eo auertente aurem, ad [4] nota recurrunt præſidia. Denique toto propemodum eiuſdé anni Quadrageſimali tempore,inter [5] Letaniarum ſolemnia, ſua Domino pro tribulatione fundentes vota, duo ærea pulſabant ſigna: vt eorum ſonitu, audientes ad ſimile inuitarent opus. Interim præfatus Herbertus in ſuæ malignitatis perſeuerans contumacia, peſſimis cotidie adijciens peiora: quadam nocte cum quibuſdam ſatellitibus in VVaſtinenſem pagum adire diſpoſuerat. Et quia iuxta veritatis vocem, *qui ambulat in nocte offendit, quia lux in eo non eſt.* Luce vtique carens virtutum, ac tenebris obſeſſus vitiorum: obſcuritate quoque mundanæ noctis, impius quiſque [6],ſe ſuóſque actus celare nititur. Sed licet humanos quantum in ipſo eſt, deuitet obtutus: oculos tamen Domini, *qui ſuper vias hominum ſunt, & omnes greſſus eorum conſiderant*: effugere nullatenùs valet. *Non enim*,vt beatus Iob teſtatur, *apud Dominum vllæ ſunt tenebræ,aut vmbra mortis: vt abſcondantur ibi, qui operantur iniquitatem.* Sic itaque ab hoc impio Herberto, *ablata lux ſua eſt*: ipſéque repentè ſublatus,quia diù fuerat expectatus. Namque, dum equi tergo inſidens, cum ſuis nocturna adopertus

2 *Archēbaldus Archiepiſcopus Turonenſis.*

3 *Richardus Abbas Floriacenſis.*

4 *Recurſus ad Diuinum, dum humanum deficit auxilium.*

5 *Letaniæ, ſeu Proceſſiones.*

*Ioan.*11.10.

6 *Qui malè agit odit lucem.*

*Prouer.*5.21.

*Iob.*34.22.

*Iob.*38.15.

tus caligine,iter carperet: aſpexit ſubitò adſtitiſſe lateri ſuo, aliquem Monachalis habitus ſtigmata præferentem: cuius indumentum ætherea claritate, vt poſt ipſe ſuis retulit,reſplendebat.A quo baculo quod præ manibus habere videbatur,inter ſcapulas ictus, horribilem emiſit vocem: ſicque viſio ex oculis eius ablata eſt[7]. Circum equitantes horrore vocis perulcti, inquirunt ſollicitè quid ei acciderit. Quibus ille. Sanctus,inquit,Benedictus nunc mihi aſſiſtens, validò me afflixit verbere:ex quo malè habens, immenſo crucior dolore.Sed vos ò fidiſſimi cõmilitones retro-gradum callem arripientes, ad domum me referte meam: indéque mihi veniam efflagitaturi,ad ſepulchrum[8] properate Confeſſoris glorioſum. Illi eius obtemperantes præceptis, hinc inde ſuſtentatum, vndè digreſſus fuerat reduxerunt. Qui inter manus famulorum, in ipſo penè oſtij limine, animam reddidit.Cuius deuoti fideles, Cœnobij Patris Benedicti Fratres adeuntes: euentum rei innoteſcunt, petentes quatinùs vel cadauer exanime ad ſepulturam ſuſcipiant. Quibus illi, quamuis ſuſpecti indignationis. Abbatis ſui, qui tum fortè aberat aſſenſum præbentes, ſuſceptum corpus. humo texerunt. Qui etſi pro parta ſibi quiete applaudebant: pia tamen compaſſione defuncto compatiebantur, eoquod in primæuo iuuentutis flore, vitæ huius priuatus munere, prauitatem quoquè morum. non valuit corrigere.

7 *Horrenda mors, violatoris rerum S. Benedicti.*

8 *Sepulchrũ S. Confeſſoris Benedicti, glorioſum.*

Romaldi iura Sancti Benedicti vſurpantis, intempeſtiuus interitus.

CAP. VIII.

ROmaldus ciuis Carnotenſis extitit, cuius ſilua trans Ligerim, in[1] Segalonia ſita,confinis ſiluæ quam Deo deuoti viri iam dictæ Eccleſiæ attribuerunt, eſſe dignoſcitur. Is vnus exiſtens eorum de quibus Scriptura dicit: *Quoniam quidem ipſe terminos tranſtulerunt, diripieruntque greges.* Aduunatum tam

[1] *Segalonia.*

Iob 24.2.

in

in ſilua Sancti Benedicti, quamquè in ſua ſilua ad paſcendum porcorum gregem, ex æquo partiri conabatur. Et quia pars ſaltus Monachorum, maior quàm ipſius erat: graue hoc fratribus videbatur. Vnde communi conſilio, quoſdam ex ſuo collegio, dirigunt ad [2] Arnulfum Aurelianorum tum Præſulem: cui idem vir beneficij gratiæ percepti, parebat vt eum ad æquitatis iura, ſua reuocaret authoritate. Verùm ille contumaciæ fartus ſpiritu, ſuadenti Epiſcopo quatenùs iuſtitiæ tramitem ſeruaret, ſuperbè reſpondit ſe eo die quo ſues e Boſco abducendi erant, interpellantibus reſponſa daturum, æſtimans miſer, ſeruis Dei ſe quæ requirebant inepturum: immemor Euangelici diuitis, cui ſua ampliante horrea, Dominus infit: *Stulte, hac nocte animam tuam abs te repetunt, & quæ parasti cuius erunt?* Nempe Romaldus præfatus, antequam è loco vbi legatis proteruè reſponderat, pedem mouiſſet: febre ingenti correptus, eouſque languit donec eo ipſo die quo ſe ſperabat pauperibus Chriſti, ſuillum pecus iri ereptum: morte damnatus, ferretur ad ſepeliendum, fratres interea à reliquis iuxta condictum, deſtinati ad ſiluam, eius operientes aduentum: comperto quod obiiſſet, cum portione ſuum ſibi debita, ad propria ſunt regreſſi, benedicentes Dominum, ſimulque Sanctam Chriſti matrem Mariam, ac Dei famulum laudantes Benedictum.

[2] *Arnulfus Præſul Aurelianenſis.*

Luc. 12. 20

Baſilica Floriacenſis ab incendio, meritis Sancti Benedicti eripitur.

CAP. IX.

TEmpore ſæpiùs ac cum reuerentia nominandi Abbatis Ricardi, cùm ab Imperatoria cœleſtis Regis ſeueritate, ob enormitatem peccaminum, decretum proceſſiſſet: vt flammis voracibus, venerabilis hic locus [1] Floriacenſis ſcilicet purgari debuiſſet: quæ & quanta, perfidis quidem deſpicienda, nobis autem & quibuſque ſanum ſapientibus miranda acciderint

[1] *Floriaci incendium.*

Digitized by Google

rint prodigia : paucis memorare libet. Primum quidem satis obstupescendum, quod Basilica Sancti Petri Principis Apostolorum casuali conflagrante incendio, ea quæ Sanctissimæ Dei genitrici ac perpetuæ Virgini Mariæ dicata, cunctis Dominum timentibus multipliciter diligendum retinet thesaurum [2], corpus videlicet Sanctissimi Patris Benedicti, illæsa resedit. Non solùm autem illa quæ sexaginta,& non multò amplius ab ipsa distabat passibus : verùm vniuersa intra ambitum castri admodùm arctum constructa ædificia, vno duntaxat horreo ardentis Ecclesiæ parieti adhærente,incorrupta mansêre ab ignibus. Aceruus quoque frugum quem metam vulgò dicimus, qui tantùm ponte nouem vix passibus in longum dilatato, ab ipso distabat oratorio, voraces euasit ignium flammas. Mouere debuerat hoc damnum, corda mortalium. Sed heu mens hominum nimiùm ignara futuri, dum non veretur, dum non metuit, sibi ingruentia nequaquàm considerans aduersa, cadit in deteriora. Etenim, non longo labente annorum curriculo, Præcellentissimi Richardi Abbatis industria, fusile æris vas, ad conuocandos in oratorio fideles parabatur. Cuius rei ministri cum nocte quæ [3] Octauas Sancti præcedebat Laurentij labore fessi, membra sopori dedissent : accensam candelam postibus affixam obliti extinguere, reliquerunt. quæ decidens, stramen lectorum stipula extructum accendit, à quo domus completa flammis, cùm iam vehementius arderet : etiam in contiguam sibi aulam Sanctæ Matris Christi Mariæ ac dilectissimi Domini Benedicti, incendia sparsit. Clamor subitò ac luctus ingemiscentium tollitur fratrum,verentium ne comprehensis omnibus, educendi sacri corporis Sancti Patris Benedicti sibi facultas deperiret. Quibus etsi spes inerat, eundem excellentissimum Patrem, suos posse incontaminatos seruare artus : humanus tamen animus fragilitatis suæ vento agitatus, in incertum agebatur. Effertur denique lugentium mœrentiúmque manibus, illud admirabile margaritum. Et cum palla,

[2] *Corpus S. Benedicti.*

[3] *Octaua S. Laurentij.*

palla, ſuper quam pridiè Sacroſanctum Corpus Ieſu Chriſti fuerat confectum, circumducitur. Cum repente Aquilone qui ad horrea fratrum flammas impellebat flare ceſſante [5]: totus ignium globus volumine facto, cœlum verſus cacumen extendit, ibique par ſuperiori apparuit miraculum. Eccleſia Sancti Benedicti quæ pridem ſuccenſa atque reſtaurata erat: remanente cum Xenodochio eiúſque coquina, necnon & piſtrino, ac ſi Dominus non verbis, ſed operibus, ſeruis
» ſuis dicere videretur. Et ſi vobis pro commiſſis ini-
» quitatibus iratus videor, precibus tamen fidelium
» meorum, quos huic loco tutores delegi mitigatus: ali-
» qua vobis ad inhabitandum domicilia relinquo.

[5] *Ingens miraculum.*

Hoſpitum pauperum menſa lignea, cremari non potuit.

CAP. X.

ALiud quoque inuſitatum anteà ſeculis, oſtenſum à Domino eſt ſignum: quod non ambigitur meritis glorioſæ Virginis Mariæ, Sanctiſſimique Confeſſoris Chriſti Benedicti fuiſſe obtentum, ad mœſtorum ſolamen Monachorum. Tripoda erat exigua, ad vſus reficiendorum qui fortè adueniſſent peregrinorum, præparata. Hæc caſu ſub turri è qua ſigna dependebant, elata: decidentibus ambuſtis circumualiatur trabibus. Tunc renouante Deo antiqua miracula, qui ſub Moyſe rubum mediis in flammis ſeruauit incombuſtum: menſa lignea vaporem non ſenſit igneum. Videbatur ergo non ardens ardere tripes, nec iuncta calori materies alimenta dabat: vt apertè clareſceret, ipſum aliquando ſuper hanc diſcubuiſſe menſam [1], qui ſibi tribui fatetur, quod egenis ac mendicis confertur. Fit concurſus ingens ad hoc ſpectaculum, viderúntque quibus eſt videre datum: quaſi turbinem à prædicta menſa exurgentem, congeriem carbonum hûc, illúcque diſpergentem. Videre erat dudum lugubres pro imminenti calamitate multorum vultus, repentè huius prodigij alacritate permutatos. Conſumptis igi-

Exod. 3.

[1] *Chriſtus in pauperibus paſcitur.*

Digitized by Google

tur omnibus, hæc remansit injusta. Nec his incomoditatibus fracti animi bonorum : quinimò procurante venerabili Dei cultore Richardo Abbate, in eum quo nunc cernitur statum, intra trium spatium annorum: hoc sacrum, & valdè Monachicæ vitæ cultoribus iocundum, præparatum est Cœnobium. Porrò annus combustionis ipsius [2], fuit ille qui ab Incarnatione Domini, nongentesimus septuagesimus quartus dicitur fuisse.

2 *Anno 974. Floriacense Cœnobiũ cõburitur.*

Architectus reparans Floriacense Cœnobium, ex alto cadens, illæsus remansit.

CAP. XI.

CIrca tempus verò illud, quo summo studio restauratio eius perficiebatur: Architectus quidã qui nũc adhuc supersest Dominicus nomine, operam cooperiendo fratrum dabat refectorio. Cúmque in summo operturæ fastigio consisteret, ac cuidam sibi poculum porrigenti, vltra quàm necesse erat, intenderet: lapso pede, subitò inter immensas trabium moles, ad terram decidit. Concurrentes fratres, qui eum tam ictibus tignorum, quàm duritia terræ exanimatum putabant: non solùm viuentem, sed etiam omnibus membris integerrimum reperiunt. Quod non ambigitur meritis Sancti viri Benedicti fuisse obtentum: ne homo eius deditus seruitio, vitæ aut membrorum quodlibet sustineret dispendium. Ea etiam tempestate qua adhuc instaurationi eius studiosus impendebatur labor, & sacratissima Patris sui Benedicti ossa, in Ecclesia Sancti Petri, deuotus filiorum asseruabat amor: tale quid in priori tumulationis suæ loco, hic tutor noster ostendisse narratur. Mulier quædam dæmonio obsessa, ad Monasterium est deducta, atque in crypta interiori, vt ibi curaretur intromissa [1]. Vnde post aliquantulas debacchationis suæ moras retracta: ante altare Sanctæ Dei Genitricis Mariæ constitit. Ex cuius ore vt nobis relatum est, tres dæmones in modum Scarabeorum

1 *Energumena sanatur.*

Digitized by Google

beorum cum viridi cholera in cõcha decidentes ærea: ſonitum repercuſſo ære cierunt : ſícque perſona illa mundata eſt, obtentu Glorioſæ Matris Domini, ac Incliti Confeſſoris eius Benedicti.

Claudus ad ſepulchrum Sancti Benedicti euratur.

CAP. XII.

HOmo fuit quidam Vvaſtinenſis pagi indigena, qui ab vtero matris pedum priuatus officiis: ſcammellorum adminiculo iter conficiebat, humum verrendo. Hic ter beati Patris noſtri Benedicti audita fama, eius veneranda adiit limina. Suſceptus autem in domum alendorum pauperum vſibus delegatam, petiit ſe alimonia ſuſtentari fratrum : donec interuentu Sancti Confeſſoris ſui, Dominus optatę ei ſalutis tribueret effectum. Cuius precibus Richardus Abbas annuens, in numero[1] duodecim egenorum eum haberi inſtituit quos diligens boni antiquorum cura Patrum, in hoc noſtro Floriacenſi Cœnobio, ob duodenarium Apoſtolorum numerum communibus ſtipendiis, diatim ali ac veſtiri ſanciuit. Qui cotidianis ſuſpiriis aures piiſſimi pulſans Conditoris, dona cupitæ poſcebat ſoſpitatis. Et quia iuxta veritatis dictum, *Cælorum vim patitur regnum, & inſtantia rapitur violentorum*: petens accipere, quærens inuenire, pulsánſque vt ſibi miſericordiæ aperiretur aditus, meruit obtinere. Tandem enim ſuffragio in primis almæ genitricis Chriſti Marię in cuius excubabat aula, ac deinde excellentiſſimi Monachorum Legislatoris Benedicti, quem mediatorem inter ſe & Dominum, ſuarum elegerat precum: arentes humectari nerui[2], cruráque contracta cœpêre reſolui. Hoc vbi languidus perſenſit, & ipſe cupidus ſanitatis, inſueto atentabat viam terere more. Paulatim itaqué ſe ſubrigendo, proceſſu temporis ambulandi firmiſſimas adeptus vires, meritis egregij Confeſſoris : natiuæ ſtatuit repetere proprietatem telluris. Poſtulata itaquè abeundi licentia, gratias liberatori Deo, Sanctóque pro poſſe referens Benedicto:

1 *Olim* 12 *pauperes coti die in Cœnobio Floriacẽſi alebantur ac veſtiebantur.*

Matth. 11. 12.

2 *Claudus euratus.*

Digitized by Google

cum propriis quos ad hoc ipsum euocauerat fratribus, ad sua reuersus, agriculturæ de reliquo operam dedit.

Lux diuinitùs, in Basilica Floriacensi accenditur.

CAPVT XIII.

Sæpè nominari Abbatis Richardi temporibus, cuidam Monacho Benedicto cui Niger prænomen fuit: ab eodem Abbate cum aliquantis aliis ex cœtu fratrum, tuendæ sacræ ædis mandata sollicitudo fuit, illius sanè quæ sanctæ Dei genitricis Mariæ, sub honore Deo dicata, cælestis thesauri [1], Corporis dico Sanctissimi Patris Benedicti, mirabile cunctis in se retinet margaritum. Vna itaquè dierum, dum ei in ordine vicis suę, propensioris curę immineret diligens cautela: accidit [2] lucernam, ante altare perpetuæ Virginis Mariæ, venerationis gratia accensam, extingui. Mos verò à priscis institutus Patribus obseruari solitus erat, quod nos quoque in nostra perspeximus fieri puericia, vt tam diebus quàm noctibus [3], trium lucernarum lumine, memorata inlustraretur Ecclesia. Extinctam ergo prædictus frater candelam, ad aliam quæ [4] sepulchro Beati Confessoris prælucere consueuerat, vt accenderet deferens, ipsam quoquè defeciſſe reperit. Tertiam etiam, quæ [5] oratoria cryptæ inlustrare solita erat, dum inuisisset: & ipsam emortuam offendit. Turbatus igitur animo, dum concito gradu se effert, vt lumen Basilicæ restitueret: regressus perpexit vnum è cæreis eminentioribus, qui penès altare Reginæ virginum poni solent, & in [6] festiuitatibns tantùm accendi, diuinitùs inluminatum, flammis rutilare choruscis. Quam rem valdè admirans, gratias Deo reddidit, intelligens extinctionem luminum, non casu: sed diuina accidisse Prouidentia, ad ostendendum mortalibus; huic sacratissimo loco, supernam nequaquam abesse visitationem.

1 Corpus Sãcti Benedicti.

2 Lucernæ ante altaria lucebant.

3 Tres lampades, iugiter ardebant in Basilica Floriacensi.

4 Sepulchrũ Sancti Benedicti.

5 Crypta Ecclesiæ, in qua erant Oratoria.

6 Carei in festiuitatibus.

Viduam

Digitized by Google

Viduam Sancti Benedicti famulam ſpoliatam, grauiter Deus vindicat.

CAPVT XIIII.

EQues quidam aliquando iter faciens, deuenit in villam ad ius Monaſterij Sancti Benedicti pertinentem, cui Vitriarias[1] nomen eſt; ingreſſuſque domum cuiuſdam viduæ, inuenit ſextarium auenæ, quam pabulo equorum neceſſariam, ſibi tollere volens, à mu-
« liere prohibebatur, dicente: Si, inquit, viduitatis meæ
« paupertatem auferendo me deſpectui habes, ſaltem
« Sanctiſſimum reuerere Benedictum, cuius iuris hoc rus
« eſt, quod incolo. Cui miles: Tantum, ait, pro S. Bene-
« dicto, quantum pro te dimitto: vocatóque armigero, auenam quam ipſe in ſaculum pauperculæ transfuderat, collo equi ferendam tradidit; ſicque diſceſſit. Nec longum itineris ſpatium emenſus, ſubitò, ac nullis vrgentibus calcarium ſtimulis, equo ad curſum procliuo in præceps labitur. Sonipes diſrupto gutture interiit: ipſe fracto debilitatus crure, diù languit. Sua igitur pœna ipſe didicit, & aliis exemplum præbuit, nec Sanctos oportere contemni, nec viduarum[2] lachrimas debere eſſe deſpectui, *quæ*, vt ait Salomon, *ab oculis ad maxillas, à maxillis ad terram decidunt, & Dominus omnium ſuſceptor eſt earum.*

1 *Vitriaria villa.*

2 *Viduarum lachrimæ nõ debẽt deſpici. Eccleſ. 35.*

Milites vexillo S. Benedicti, victoriam adipiſcuntur.

CAPVT XV.

CAput[1] Ceruium poſſeſſio quædam eſt Sancti Benedicti, de qua in ſequentibus pleniùs, fauente Deo, narraturi ſumus, qualiter ſcilicet ad dominium huius Floriacenſis Cœnobij peruenerit, ſeu quomodo inde habitatio Monachorum, ad Salenſe[2] caſtrum mutata ſit. Cui poſſeſſioni gubernandæ paulò antè memoratus vir Venerabilis Benedictus Monachus præpoſitus eſt. Qua tempeſtate ex caſtris, quæ creberrima per

1 *Caput Ceruium.*

2 *Salenſe caſtrum.*

Digitized by Google

eam regionem habentur, ad centum quadraginta armati, in Argentomagenſes agros, qui ei loco vicini ſunt, ſeſe diffuderant, prædas ex eis acturi. Idcirco ex villis etiam præditæ poſſeſſionis armenta, ſeu pecudes abegerant. Cúmque Argentomagenſibus [3] damna ſuarum perlata fuiſſent rerum, è caſtrenſibus confeſtim aduerſus eos pugnaturi proſiluêre portis: ſed in vnum conglobati, cùm ſe hoſtibus numero inferiores viderent, congredi cum his pauitabant. Tunc vnus ex ipſis diuinitùs animatus ſociis infit: Nunc interim, ô fidiſſimi commilitones, terram S. Benedicti aduerſarios deprædatum ingredi ſinamus: & quia Dominus noſter Giraldus [4] eius eſt Aduocatus, eam vice ipſius defenſaturi, hoſtes viriliter ſecuréque aggrediamur, miſſo priùs legato, qui è Monaſterio [5] Salenſi, quod eſt Sancti Benedicti, vexillum [6] ipſius pretioſi Confeſſoris, quod nobis præſidio ſit, maturatò deferat. Conſentientibus cunctis, ac eius conſilio obtemperãntibus, poſt ſuſceptionem vexilli, aduerſariis nil tale verentibus, quadraginta ſolummodò iuuenes totis viribus Sanctum inuocantes Benedictum, ex improuiſo prædonibus ſuperueniunt. Aduerſariorum verò corda Omnipotens Deus, meritis dilecti ſui Benedicti, ita perterruerat, vt nullo modo reſiſtere auderent. Et hoc modo à quadraginta tantùm iuuenibus, centum quadraginta hoſtium, nullo aut minimo fuſo ſanguine, fugati, ſeu capti ſunt. Victores verò omni potiti præda, Nobilioribus quoque ex hoſtili agmine captis, ad Salenſe Cœnobium venerunt, rogantes memoratum Benedictum Præpoſitum, vt quidquid inter manubias ex ſuorum agnoſci poſſet ſubſtantia pauperum, gratis reciperet. Quod ille libens accepit, & receptis ſuorum ſpoliis, tripudiantes bellatores ad propria ſiuit abire. Sequuntur alia duo Miracula haud multum huic diſſimilia, à Domino per ſummum Confeſſorem Benedictum iiſdem in locis geſta: è quibus vnum, quod tempore eiuſdem Præpoſiti accidit, iſti ipſi connectentes: aliud illi per omnia ſimillimum, ſuo in loco aptiùs referemus.

3 Argentomagenſes.

4 Giraldus Dominus caſtri Argentomagẽſis, Aduocatus S. Benedicti.

5 Salenſe Monaſteriũ, Gallicè Salces.

6 Vexillum Eccleſiaſticum.

Pugnato

Digitized by Google

Pugnatores munimine panis S. Benedicti, hostes superant.

CAPVT XVI.

MOnarchiam Regni Francorum, adhuc Lothario regente, graui perduellione Primores Aquitanici Regni contigit turbari. Siquidem Giraldus [1] Lemouicinæ vrbis Vicecomes, & Boso [2] Markam ipsius possidens Regionis, contractis aduersum se decertabant odiis. Quapropter Helias Bosonis filius, Dominum suum Vvillelmum [3] Comitem Pictauensem, muneribus precibúsque pellexit, quatinùs castrum Giraldi, quod Brucia [4] dicitur, secum obsidione cingeret. Qua de re non solùm villas Giraldo parentes, verùm etiam possessiones Salensis Cœnobij contigit grauiter deuastari. Nuncius ad Giraldum Lemouicina tunc in vrbe residentem venit, qui diceret, non solùm eius regionem, sed etiam agros Sancti Benedicti, eo quòd eius essent delegati tutelæ, ab hostibus depopulari. Ille in talibus nequaquam procrastinandum ratus, maximè confidens Benedictum Patrem sibi auxilio, ob suarum vastationem possessionum adfuturum, dirigit eó Guidonem filium cum lecta equitum manu, dans in mandatis, vt hostes & à rapinis inhiberet, & iunctis sibi Argentomagensibus, ab obsidione, si tutò posset, bello deterreret. Argentomagenses non ignari per quem post Dominum in superiori pugna victores extitissent: ad iam nominatum S. Benedicti Monasterium oraturi venerunt, poscentésque à Fratribus eulogias panis & vini sibi tribui, dixerunt se tantæ fidei esse, vt absque dubitatione crederent, per illam escam meritis glorioſi Confessoris Benedicti, se & in prælio fore victores, & à mortis periculo immunes. Nec sua eos spes fefellit: nam congressione habita, tanta aduersarios cæde affecerunt, vt post victoriam à Monachis respectu humanitatis etiam inimicos inhumare cupientibus, vix sepeliri quirent. Attamen [5] aratris humum hàc illácque

1 *Girald⁹ Vicecomes Lemouicensis.*
2 *Boso Marchio.*
3 *Vvillelmus Comes Pictauensis.*
4 *Brucia castrum.*
5 *Magna strages hominũ,*

more arantium inuerti præcipientes, glebis vtcumque poterant, cadauera obruebant. Nullus ſanè Argentomagenſium, qui pane ac vino S. Benedicti, ob ſuæ ſalutis auxilium paſti fuerant, diſcrimen aliquod necis perpeſsi ſunt, ſed omnes victores, integróque numero ad ſua redierunt, laudantes Dominum, eiúſque Confeſſorem ſummis laudibus extollentes Benedictum, cuius meritis,& ſe periculo liberatos,& hoſtes palàm, profitebantur eſſe fugatos.

S. Benedictus fabrum lignarium adiuuat.

CAPVT XVII.

1 Amalbertus Floriacẽſis Abbas.

2 Abbates olim cum electione Fratrum nominabantur à Rege.

3 Heruini curtis.

RIchardo Abbati Amalbertus [1] ſucceſsit, qui benignus naturâ,benignior etiam extitit humilitatis ſibi inſita manſuetudine. Hic à Lothario [2] Ludouici quondam à Thethbaldo Comite capti filio, cum electione Fratrum, regimen noſtri ſuſceperat Cœnobij: huius in diebus,in poſſeſsione ipſius Floriacenſis Cœnobij; quæ Heruini [3] curtis dicitur, res huiuſmodi diuinitùs acta eſt. Gauzlinus Monachus ei curti tunc Præpoſitus, conductis operariis, ad oſtium Baſilicæ ſub nomine egregij Confeſſoris Chriſti Benedicti, Deo in eadem villa dicatæ,gradus ligneos fieri diſpoſuerat: Faber lignarius ei rei ſtudium impendens, deiectæ in proxima ſilua arbori, dolabra ſuperflua,quæque demere parabat, cúmque eam in partem alteram vertere temptaret,& non poſſet: Eia, inquit,Sancte Benedicte,quia ego nequeo,tu illam verte.Hæc dicit non orantis voto, nec poſcentis affectu, quin potiùs quaſi diſsidens vicinas ſiluæ adiit domos,auxiliares accerſiturus: cum quibus regreſſus, reperit lignum, quod vix ſex virorum mouiſſet manus, Diuina virtute eam in partem verſum, quam ipſe volebat. Quid putas Beneficij egregius ille Pater noſter, illis largiri præualet,qui eum tota mentis intentione cum cordis inuocauerint puritate: ſi tantum illi præſtitit, qui ſe cum quadam, vt ita dicam, interpellauerat animi vanitate? Nec nobis, quibus

quibus quamuis immeritis, à Deo donatum est, talem ac tantum in præsentiarum [4] habere Patrem, omninò desperandum, si eius opem pura ac simplici imploraverimus prece; cùm & extraneorum non aspernetur gemitus humillimos, & longè positos sæpissimè exaudiat famulos. Quid denique cuidam Monacho sui gregis vocabulo Aannoni: qui nunc adhuc supersest, longiusculè huic remoto, id est, mœstorum solamen animorum, semper nominandus contulerit Benedictus, breuiter exponere libet.

4 Præsens adest S.Benedictus apud Floriacum.

S.Benedictus, Monacho pisces pro suo festo quærenti, fert opem.

CAPVT XVIII.

POst excessum pastoris Amalberti [1], à quo in tenera ætate habitum Monasticæ suscepi Religionis: atque vtinam cùm proposito mentis [2]. Oylboldus ad prælationem Floriacensium fratrum, ipsorum electione, & Regia principis Hlotarij ascendit donatione. Qui pia sollicitudine, tam spiritales quamquè temporales subditorum procurans vtilitates: imminente celebri Patris Benedicti Transitus [3] solemnitate, congruum duxit ad habundantes vberiore piscium copia regiones, quempiam suorum dirigere. Mittens igitur memoratum Fratrem, & per manum eius sufficientem ei negotio pecuniæ quantitatem: monuit vt impigré iniuncto insisteret operi. Qui præcepto parens [4], fluminum legumina, solerti cura quæsiuit: quæsita emit, emptáque vt ad patrem à quo missus fuerat reueheret: anxiè instabat. Sed eius acceleratione in teneris, innundantes profusione imbrium, retardauêre Aquitanici amnes. Inter quos [5] Andria despicabilis quidam visu fluuiolus, sed crebra in multiplices discursus aluei sectione, ac paludum aliquantis in locis interpositione, ad transmeandum difficilis. Ad cuius vt vulgariter loquar, matrem aquam, prædictus perueniens Frater: offendit vadum innundasse aquis, ac ideo

1 Aymoinus grauis historicus, ab Amalberto Floriacensi habitum regularem suscepit.

2 Oyboldus Flor. Abbas.

3 Festum Irasius S.Benedicti.

4 Pisces vocat, Legumina fluminũ.

5. Andria fluuiolus. Greg.2. Dialog.c.7.

Digitized by Google

impermeabile equis.Nauiculas verò duas,vnam medio in flumine ſemimerſſam: aliâ vlteriori in ripa detineri reuinctam. Circumſpiciens vndique , nullius Naucleri opem , aut alicuius prætereuntis, valuit reperire iuuamen. In hac itaque animi anxietate conſtitutus , dum iter ſuum impediri , & diem feſtum appropinquare intelligeret : ſeſe in ſe colligens , & audaciam ex deſperatione ſumens : totum ſe ad orandum contulit. Adſit nunc inquiésDomine Deus mihi indigno famulo » tuo,auxiliatrix dextera tua:& ſi quid vmquã Maieſtati » tuæ beneplacitum , Pater noſter ſacer Benedictus pa- » trauit : ſeu quiſpiam ſeruulorum eius tibi in præſentia » ſacri corporis ipſius famulantium , ad præſens decla- » ra.Placeat tibi eandem nunc , ordine quo tibi placue- » rit exercere potentiam:quam quondàm,meritis ipſius » dilecti tui exercuiſti : dum diſcipulo illius , vndas ſic- » cis pedibus calcare conceſsiſti. Non quidem ad hæc » poſcenda de meis præſumens acceſsi meritis : ſed ma- » iora egregium Confeſſorem Benedictum apud te poſ- » ſe impetrare confidens , ego quoque de patrocinio » ipſius , pro mea apud tuàm Clementiam fragilitate, » maiora meis audendo viribus præſumpſi. Huiuſmodi oratione , ac [6] manſueta qua idem Monachus pollet ſimplicitate , præcedentibus inſuper Beatiſsimi Benedicti meritis,flexus Dominus . citiſsimum illi ſuæ gratiæ contulit ſuffragium. Nauis etenim quam contrario in littore ſitam eſſe diximùs , diuinitus ſoluta : abſque vllo mortali remige , ad eam in qua Cœnobita ille cùm ſociis reſidebat fluminis partem, tranſiit. Videre erat ingens prodigium : Nauim aliquando inuito ac fruſtra obnitente gubernatore,in fluentis aquæ deuios agentem curſus , tunc quaſi cælitus oſtenſam ſibi lineam,à ripa in ripam inoffensè teneret, tranſmeauiſſe: donec contigua famulis Monachi facta , lanceis attraheretur. Qui haſtis ſubrenugando , vniuerſa onera tranſpoſuerunt:equos natatui committentes. Reuerſus ad Patrem vel ad Fratres , feſti iam diei celebre [7] officium initiare parantes,præfatus Monachus eos magno

Greg.2. Dia. cap.7

6 Manſuetos Deus celeriùs ſolet exaudire.

7 Celebria feſtorum officia.

exila

exilarauit gaudio. Non tantum aduectione tripudiantes alimentorum:quantum deuotè exultantes [8] virtute ſignorum, quoquò terrarum Dominum ſuum Sanctiſſimum radiare Benedictum.

[8] *Sanctus Benedictus, vbiquè ſignis radiat.*

Febrium ardorem patiens, ſanatur.

CAPVT XIX.

LIberalis circa ægrotantes quoque ipſius ſancti viri Benedicti extat gratia;vnde vnum narro miraculum,quod memoratus Abbas Oyboldus ſuo lætatus eſt accidiſſe tempore [1]. Arnulfus Aurelianorum Epiſcopus, aliàs ſanè bonus,& Eccleſiaſticas regulas, ſcientia & opere optimè ſeruans:nunquam ad purum Prælatos huius Floriacenſis loci dilexit. Ideo quàm maximè, quod illi [2] ditioni ſolùmmodo parentes Regiæ, ſubiectionem qua ipſe vltra modum delectabatur, nequaquam ei, ad ipſius voluntatis dependerent nutum. Qua de re vineas ſancti Benedicti,in ſuburbano Aurelianenſis vrbis,in loco qui [3] Boaria dicitur ſitas; vt ſui eas peruaderent ſatellites, aſſenſum præbuit.Propter quarum recuperationem,cum prædictus Abbas ad eum legatos miſiſſet:nec impetrauiſſet. cum ſenioribus habito conſilio, deliberauit vt ſumptis ſanctorum pignoribus, imminente vindemia, ad locum cum aliquibus è fratribus, fructus earum collecturus properaret [4]. Vt quia eidem viro viribus armatorum obniti difficile erat;cum ipſe multis ſeculari potentia præditis, Regibus quoquè perſæpè, reſtitiſſe comprobetur.ſaltem hac arte obuiam iretur [5].cui idem Pontifex,cunctos penè Antiſtites Galliarum ſuo exiſtentes tempore, in his quæ Ieſu Chriſti ſunt ſapientia antecedens, refragari intuitu diuini reſpectus nequiret. Leuatis igitur duorum [6] corporibus Martyrum Mauri atque Frongentij,ſub nomine Incliti Confeſſoris Dei Benedicti:venitur ad locum. Et inter iter agendum, vicinis, & qui viæ propinqua incolebant domicilia percontantibus; cuius tam celebris [7] foret pompa

1 *Arnulfus Aurelianorũ Epiſcopus, cur non dilexit Abbates Floriacenſes.*
2 *Floriacẽſes ab antiquo ſoli Regi parent.*
3 *Hodie dicitur le Clos de Bourie. Gallicè.*
4 *Arnulfus Epiſcopus magna vir potentia. ac Regibus terribilis.*
5 *Pium ſtratagema Monachorũ, ad Pium Epiſcopum.*
6 *Mauri atque Frongentij Martyrũ, apud Floriacum corpora extabant.*
7 *Reliquiæ ſanctorum, maximo cultu deferebãtur.*

Digitized by Google

pompa prætereuntium? reſpondebatur, ſancti Benedicti. Inter quos, quidam eger longo attritus vires febrium ardore, ſiſcitabatur præter gradientes; cuius in obſequio, tanta[8] cum Crucibus viam tereret turba? Reſponſum ei eſt, ſanctum Domini dilectum eo itinere Benedictum, ad ſuburbana Aurelianenſium, ob ſuarum defenſionem tranſire vinearum. Quo ille audito, ſpem promerendæ ſalutis induens, imbecillia membra baculo ſuſtentante, Reliquias vſquè beatas protraxit. Proſtratúſque ſub[9] argenteo quo reconditæ erant ſcrinio, in ſomnum reuoluitur. Tranſactâ vero vna nocte, manè primo ſurgens, incolumitati ſe ſenſit reſtitutum priſtinæ. Ac gratias Deo agens, laudum quibus poterat præconiis, ſanctum attollebat Benedictum: procuratorem eum ſuæ dictitans ſoſpitatis. Nec multùm à vero eius deuiabat opinio. Ipſius enim ope ac precibus, conſtat eum propriæ redditum virtuti; cuius meritis. fiſus, ſeu fama euocatus, ad illa properauerat loca. Licet nos ſupranominatos veritatis teſtes, nequaquàm ab huius ſecludamus operatione miraculi, immò per omnia æquales & merito iudicemus, & actu. Porro fratres cum memorato Abbate, peractis abſque vllius interpellatoris impedimento pro quibus ierant; gemino lætabundi gaudio, ad ſua regrediuntur. Verùm pauper ille ſpiritu qui ſanatus erat; tuguriolum eo loci quo ipſe cubans, ſuperpoſitos capiti Sanctorum habuerat artus, ligneo conſtruxit tabulatu, Sub quo ſimili detenti languore quieſcentes, ſi tamen plena eorum hoc fides exegerit; citiſſimam opitulantibus tribus memoratis ſanctis, capiunt medelam: vti accolæ eorumdem teſtantur locorum.

8 Cruces in proceſſionibus.

9 Scriniis argenteis reliquiæ Sanctorum claudebantur.

Explicit Liber Secundus de Miraculis Sancti Benedicti: qui eſt Aymoini Floriacenſis Primus.

Digitized by Google

SEQVITVR LIBER TERTIVS DE MIRACVLIS S. BENEDICTI ABBATIS, qui est Aymoini Floriacensis Secundus.

Floriacus olim Aurea vallis dictus, negotia Gallica explicantur. Robertus Rex efficitur.

CAPVT I.

FAVORABILIS supernæ dignationis præsagio, hoc in quo Deo authore famulamur Cœnobiũ, vt Floriacus vocaretur accepit; qui priscis temporibus, non dissimilis gratiæ prærogatiua,[1] vallis nominabatur aurea. Retinet enim in se aureum[2] paradisi florem, Sanctissimum Patrem Benedictum; qui gratantissimo virtutum odore, quosque remotissimos, ad sui reuerentiam inuitat. Quarum proprietatem operationum, si per singula explicare velimus: carthain nobis sermonémque antequam sermonis materiam, deficere pro certo intelligemus. Sed ne beneficiis piæ paternitatis eius, ab ipso nobis immeritis impensis, ingrati esse videamur: ea quæ nostram attigêre noticiam, in quantum ipsius benigni Patroni clemens supplicatio, vires nostro tenui ingeniolo à Christo obtinuerit; rusticano licet sermone, posterorum mandare adoriemur memoriæ. Et primò, qualiter his temporibus Respublica Frãcorum substiterit, succinctim perstringamus: vt post liberiùs ea quæ proposuimus exequamur. Lothario Regi cæleste vt credimus, pro terreno

1 *Hodie etiã est inscriptio in arcu Sacelli B. Mariæ apud Ecclesiam Cœnoby Floriacẽsis, ita habens*, hæc est vallis aurea.

2 *S. Benedictus aureum est paradisi flumen.*

Digitized by Google

reno commutanti,regnum : Hludouicus filius ſucceſſit. Qui immatura præuentus morte:deſtitutum proprio hærede Francigenæ gentis principatum, vt potè naturalis expers coniugij, dereliquit. Sanè patruus eius [3] Karolus,quem priuatum ſenuiſſe ſupra prælibauimus, conabatur ſi poſſet, à ſui generis auctoribus diu poſſeſſum, ſibi vindicare Imperium : ſed eius voluntas nullum ſortitur effectum. Nam Franci Primates eo relicto, ad [4] Hugonem qui Ducatum Franciæ ſtrenuè tunc gubernabat,Magni illius Hugonis filium, cuius iam mentio facta eſt,ſe conferẽtes: eum Nouiocomo, ſolio ſublimant Regio.Is eodem anno,[5] Rotbertum filium ſibi [6] conſortem Regni legit. Et quia quantum ad cœptæ rei cauſſam attinet, de Regibus diximus:ad eam proſequendam veniendum eſt. Igitur Oylboldo Abbate in Chriſto quieſcente [7]. Abbo Deo & hominibus vir amabilis, à fratribus [8] Hugone annuente Rege electus,in gradum ſucceſſit Monaſtici regiminis. qui præcedente hunc quo hæc [9] ſcribimus anno, qui fuit ab Incarnatione Domini milleſimus quartus. in [10] Vaſconiæ partibus, à perfidis illius nationis hominibus, nobis præſentibus, innocenter occiſus [11] : Martyrij ſanguine laureatus, ad regna eſt æterna à Chriſto vocatus. In cuius diebus res mirabiles per præeminentiſſimum Patrem noſtrum Benedictum,ab Omnipotente Domino patratas, quia iam tunc nos intelligibilis contigit peruenisſe ad metas ætatis:certiori, vtpotè aliquibus præſentes,digerimus ſtilo.

3 *Karolus Lotharingus regno non eſt potitus Francico.*

4 *Hugo Capetus. vbi Rex ſacratus.*

5 *Ars Hugonis, poſteritati Regnũ ſtabilientis.*

6 *Rotbertus Rex.*

7 *Abbo Floriacẽſis Abbas.*

8 *Nominatio Regia Abbatum.*

9 *Aymoinus ſcripſit hanc hiſtoriã, anno 1004.*

10 *Vaſconia.*

11 *Abbo Abbas, Martyr.*

Ignis, meritis S. Benedicti non admodum crudeliter ſæuit.

CAPVT II.

1 *Trãſlationis S. Benedicti Feſtum, ad quod veniebant Optimates viri, ex variis locis.*

FEſtiuus æſtiuis menſibus [1], Tranſlationis eiuſdem Glorioſi Patris, annuo ſucceſſu recurrebat dies: ad cuius ſpectanda gaudia, non ſolum quique pagenſes,vt quidem in ipſius laude ait Sapiens. Verum plebs vrbana

Digitized by Google

vrbana, honeſtis clericorum confluxerat perſonis inflorata. Quibus[2] vigiliis inſiſtentibus nocturnæ laudis, quam deuota[3] Monachorum caterua identidèm, vndecunquè, ob lætitiam tantæ ſolemnitatis aduentando, noſtris ſociata: in ſui Legiſlatoris explebat obſequela. repentè per Aquilonales Baſilicæ feneſtras, nociui ignis lux reſplenduit horrenda. Quippe in quoddam fenile, caſu quidam ignis decidens, aridis auctus fomentis, circumpoſitas ſeſe diffudit in ædes. Nec laborabat flamma vt ſuas augeret vires: cùm æſtatis ardor tectorum iam torruiſſet culmina, & domus ſibimet copulatæ, vna alteri exuſtionis occaſionem præberet facilem. Interea matutinalibus relictis hymnis, cuncti è ſacris proſiliunt aditis: ad ſua quiſque turanda, totis intenti animis. Pauci[4] ſeniorum vna nobiſcum pueritiæ in annis conſtitutis, matutinales prout exigebat res, laudes, licet minus decenti fine, conciuſerunt. Inde ad ſubtrahēda ignibus quæque neceſſaria: promptæ vertuntur manus. Aula erat ſanctæ Dei genitricis Mariæ[5] holoſericis palliis, aliorúmque velorum tam decora introrſus circumamicta varietate: vt multi eorum qui ad diem conuenerant feſtum, faterentur numquam antea ſic decenter eandem vidiſſe ornatam Baſilicam. Ad cuius pulchritudinem decoris, cum[6] lampadarum ac cæreorum ſtellata, vt ſic dictum ſit, area: accedebat[7] auro ac gemmis præfulgens à fronte lectica, theſaurum Arabico metallo, lapidíque præferendum Topaſion in ſe retinens. Id primum cum cæterorum Reliquiis Sanctorum, humeris dolentium ſuorum effertur ſeruulorum: atque ad Orientalem Eccleſiæ partem, in cæmeterio exponitur fratrum. Inde vniuerſi ad deponendum ſanctuarij ornatum, ora conuerſi: quod ſolers ædituorum diligentia, per octo ſpatium dierum eleganter compſerat: id nos trium aut, non multo amplius quatuor horarum noctis interuallo, depoſuimus. Perſpicere erat ac gemere, Regiam illam Matris Domini, ſtigmata viæ illius qua quondam dilectus Domino cælum Benedictus conſcendit: nocturnis

2 *Vigilia nocturnæ.*

3 *Alij etiam Monachi ex diuerſis Monaſteriis ad feſtum Translationis Sancti Benedicti venientes, ſe Floriacenſibus in Pſallendo conium gebant.*

4 *Seniores cũ pueris Monachis, ex veteri & regulari diſciplina.*

5 *Baſilicarũ Ornatus.*

6 *Lampades in Baſilicis.*

7 *Capſa aurea S. Benedicti, atque gẽmata.*

Greg. 2. Dia. cap. 38.

Digitized by Google

ćturnis in laudibus præferentem, poſt modicum deſertarum ædium factam ſimilem. Et quia igneo feruouore, in vitreis iam feneſtris plumbum liquari poſſe conjiciebatur: maximè cum victricis flaminæ vorago, cuncta exinaniret: ſpe ſublapſa mortalis auxilij, ſupellex varia, longiuſculè à Monaſterio inter nemorum denſa occulitur. Cùm repentè vni ex [8] Abbatibus qui, ex vicinis Cœnobiis emeritò Duci ſuo militaturi aduenerant, nomine [9] Rainardo: viſio ſupernæ apparuit conſolationis. Aſpexit nempè cum aliis quibus hæc datum eſt videre [10], duas columbas ſuper niuis candorem albicantes: quæ trino volatu, ambitum circumcingentes templi: ad Africum ſui impetus direxêre curſum, vbi iam proxima horreis fratrum [11] violentia ſtetit ignium: nec diuinitùs deſignatum, auſa eſt prætergredi terminum. Iamquè humani ceſſauerat ars ingenij, labórque conquieuerat hominum: vt maior diuinæ Miſerationis virtus clareſceret per Beatiſsimũ Benedictum, quem nos miſeri criminabamur iſſe dormitum. Nec quippiam eorum quæ ambitu clauſtri claudebantur, vllam ſuſtinuere iacturam: ac ſi illarum angelici aſpectus volatu auium, circumuallata protegerentur.

8 *Multi Abbates ad feſtum S. ſolebant venire Benedicti.*

9 *Rainardus Extraneus Abbas.*

10 *Columbæ ſignum recõciliationis.*

11 *Incendiũ Floriacenſe ſopitur.*

Contractus ſanatur ad tumulum Sancti Benedicti, qui ingratus iterum punitur.

CAPVT III.

NOſtris modò diebus, Archembertum Antiſiodorenſis territorij incolam fuiſſe nouimus: diutinò languore grauiter afflictum. Cui, cùm amicorum ſeu propinquorum ſolers defuiſſet cura: ita aſsidua cubatione curuatis genibus, coxis tibiæ adhæſerunt: vt latitudinem palmæ hominis, ſubtercreſcens excederet caro. Quem dum parentes, ad cuiuſdam ſancti Symeonis ſepulchrum, quod ſanitatum gratia illuſtrari, fama vulgante, didicerant: efferre deſtinauiſſent: eò quód intra ſuam eſſet regionem. abnuit æger, ſeque ad Floriacenſe

[1] *Sepulchrum S. Symeonis.*

Digitized by Google

riacenſe popoſcit deduci Cœnobium. Aiebat namquè, per noctumum ſe conſpexiſſe ſoporem: quia eo ſtante ante ſacratiſsimam Patris Benedicti [2] tumbam, coram altare Præcelſæ Virginis Mariæ, rectis conſtitiſſet plantis; immensíque decoris intuitus eſſet baſilicam, ex qua ſibi exeundi facultas negabatur. Nec vana illa quibus ſæpè ludimur fuêre ſomnia. Sed oppitulante Deo, ſuffragantibúſque meritis Reginæ virginum, ac eminentiſsimi Confeſſoris: ſalubrem habuêre operationem. Deniquè locato aſello, ad deſideratum deuectus locum; à proximis qui eum deduxerant, pro foribus Monaſterij exponitur. Vnde quia necdum ſcamellis vſus fuerat: natibus reptando ac manibus, ad vnum è publicis ſe protrahens piſtrinum: ab eius cuſtode, humanitatis compaſsione ſuſceptus eſt. Vbi diù curationis ſuæ præſtolando aduentum: deſiderio accenſus eſt adeundi Matris Chriſti aulam, in qua ſpes directionis eius, Sanctus [3] quieſcit Benedictus. Quam introgreſſus, Minutam ſibi à Vicario eiuſdem vici Ermenfredo nomine, obtentu tranſmiſſam eleemoſynæ [4]: altario quòd Deo ſub honorem Sanctæ Mariæ, omniúmque Sanctarum Virginum dicatum eſt, ſuperponere cupiens: ſenſit ſuos reſolui neruos. Cumquè circumſpectaret qui ſibi auxilium ferret: à Matriculario Eccleſiæ eleuatus [5], ſcamellos quidem ſuos cancellis ſanctuarij, munus vero, haud ſecus quadrante illius Euangelicæ viduæ Chriſto acceptabile, altari impoſuit. Dehinc humi proſtratus, cum orationi incubuiſſet: reſolutus in ſomnum, ſalſo perfunditur ſudore. Experrectus autem, non iam ſcamellos poſcens: ſed baculo à quodam circunſtantium ſibi porrecto, ſemet ſuſtentans: ad hoſpitium abiit, pedetentímque firmiſmas ambulandi vires adeptus eſt. Cumquè ſenſiſſet copiam peragendi itineris, ſibimet non deeſſe [6]: ingratus ſalutis, abſquè licentia hoſpitis vel Sanctorum qui ei medelæ tribuerant efficaciam, clàm abceſsit. Veniénſque ad villam quæ [7] Domini Petri dicitur; iteratò debilis redditur. Cui presbyter Teudo nomine, qui ei

2 *Tumba S. Benedicti.*

3 *S. Benedictus apud Floriacũ qui ſecit.*

4 *Oblationes denariorum altario ſolita ſuperponi.*

5 *Scamelli curatorum, altario appenſi. Luc. 21. 3.*

6 *Ingratitudo punita.*

7 *Gallicè Dompierre.*

Digitized by Google

locum metandi in ſua conceſſerat domo : ita locu- »
tus eſt. Quid inquit mali commeruiſti ò homo, vt lan- »
gorem priſtinum euitare nequeas; Reſpondit ille, ſe
ſine gratiarum actione, à ſanctis ſuæ curationis prouiſoribus, receſsiſſe. Interea ſequenti nocte, quieſcen i ei, videbatur quòd ſacris à quibus diſceſsiſſet locis, aſtaret incolumis : tenens lucernam præ manibus, ſtatus ſui menſuræ æqualem. Monitu igitur & adiutorio prædicti ſacerdotis, carrucæ impoſitus : ad loca malè à ſe deſerta reducitur. Demum emptam ceram, iuxta præoſtenſam viſionem, ad memoriam inclitæ Virginis Mariæ deferens [8] : ante ſepulchrum Glorioſi Confeſſoris Chriſti Benedicti accendit. Adhærenſque pauimento, veniam admiſsi reatus, cum redintegratione poſcebat ſoſpitatis Facto ergo voto, numquam ſe ex eodem receſſurum vico : greſſuum meruit redonari integerrimo ſupplemento. Hoc nos ab ipſius contigit ore audire : eo ipſo die, quo hæc cœpimus ſcribere. Ei quoque narrationi interfuêre Conſtantinus præsbyter, & Letherius Leuita gradu, Monachus habitu [9] : ſuſcipiendorum hoſpitum tunc delegatus miniſterio.

8 Candela accẽſa, antè ũbum S. Benedicti.

9 Miniſter hoſpitum.

Paralyticus, meritis S. Benedicti ſoſpitatem recuperat.

CAPVT IIII.

ET quia vt refert beatus Papa Gregorius, Sancti Martyres, frequentiora oſtendunt miracula, vbi eorum tantum habetur memoria : quàm vbi eorum ſacra conſeruantur corpora. Liquet idem de cæteris intelligere ſanctis : maximè ex hoc Patre noſtro multipliciter excolendo Sanctiſsimo Benedicto. Cuius excellentiſſima ſignorum, à Deo per eius meritum aliis in locis patratorum : notitiæ poſterorum tradere, noſter geſtit animus. Caput-ceruium [1] dicitur prædium in finibus Biturigum ſitum, Lemouicinis contiguum : à quo vicina regio, corrupto vocabulo Capcerpgenſis vocitatur. Hoc ad Dominium Floriacenſis Cœnobij, Omnipotenti Deo ſub nomine perpetuæ Virginis

1 Eſt pagus propè locum S. Benedicti de ſaltu, dictus Gallicè Sacerges.

Digitized by Google

Virginis Mariæ Sanctiſſimíque Benedicti dicatum:hac de cauſa,relatu ſeniorum valde antiquorum,peruenisſe comperimus. Eius poſſeſſionis Dominus[2], Otherius dicebatur:inter Aquitanicos primates , clara nobilitatis pollens proſapia.Is à primæuæ iuuentutis flore,Paralyſis percuſſus languore , manuum ac pedum carue-rat iuuamine. ſolius illi linguæ , auditus quoquè,ac viſus, ex parte manebant officia.Diutino igitur laborans morbo , dum vana Medicorum ſtudia propenſiùs ſibi adhibita, nihil intellexiſſet conferre valetudinis:audita,famâ,quæ Saluatoris noſtri Omnipotentia,apud ſacratiſſima Patroni communis Benedicti , creberrimè tunc operabatur [3] oſſa:ait ſuis,Videtis fidiſſimi mihi, vitáque ipſa qua nunc fruor miſerrima,chariores amici. quòd Medicinæ impenſis nihil proficio : immò in dies ægritudinis protrahitur longitudo.Qua propter ſi qua vos cura veſtri tangit,Otherij:mearum quæſo miſerantes ærumnarum , celeri calle [4] ſepulchrum adire curate Glorioſi Confeſſoris Chriſti Benedicti. Et neforte vos conturbent ignota viarum : ſcitote Ligerici amnis litora, pagúmque Aurelianenſem,hoc præclaro inradiari theſauro , Id mihi Diuinum prænunciauit oraculum, dum feſſos artus ſopori mandaſſem:debere me eò cum votis dirigere meæ petitores ſalutis. quia inde forem adepturus remedium ſanitatis. Et quia ſolus cùm dulciſſima genitrice reſedi , patre orbatus & fratribus:ipſa non abnuente,verum hoc ipſum fieri ſedulò depoſcente : voueo Deo & iam dicto eximio Benedicto , Hæreditatis meæ portionem cui Caput-ceruium nomen eſt , cum omnibus ad eam pertinentibus eò videlicet tenore,vt ſuperſtites ambo,vſum fructum ac præſentis vitæ exactionem retinentes : Fratribus Floriacenſibus poſt noſtri diſſolutionem , cuncta reſtitui faciamus. Spe etenim ſuſcipiendæ prolis per ſupra memoratam priuatus reuelationem:ſollicitudinem ducendæ vxoris funditus abieci. Properate igitur quãrociùs , & veſtris ſeruorúmque Dei inibi degentium precibus:opem efflagitate miſero. Acceptis eius fidę-

2 Otherius inter Aquitanicos Nobiliſſimus.

3 Oſa S. Benedicti Miracula edebãt.

4 Sepulchrũ S. Benedicti.

Digitized by Google

4 Ritus tradendæ donationis.

les huiuſmodi præceptis, cùm [4] Vvãtis ipſius auro ornatis, per quos donationem memoratarum rerum, ſacris imponerent altaribus: abſque dilatione venerandum adeunt Cœnobium, mandata precéſque ſui Dominij cateruæ inoteſcentes Fratrum. Memorabile dictû! eadem die, ipſóque horæ momento, quo qui miſſi erant, donum cùm orationibus, antè sancti præſentarunt tumulum: æger qui nonaginta milibus iacebat ſemotus à loco, integerrimam adeptus eſt ſanitatem. Qui laudum Deo præconia, Sanctóque dans Benedicto gratiarum cantica: exercitationis venationiſve gratia, ſiluarum petiit abdita. Cui dum ſtudet operam dare rei: occurrit ſuis, à noſtro remeantibus Monaſterio. Quem illi conſpicati, equitando ſaltum peragrare: ſtupore ingenti perculſi ſunt, videntes hominem, dudum abſquè alterius adminiculo, è lectulo non valentem ſurgere: tunc non ſolum firmiter incedere: verum etiam equum curſu fatigare. Hæſitantibus illis, & vultus ſimilitudine ſe deceptos autumantibus: obuium ſe ille gratulabundus offert. Inquirit deindè ſollicitius diem, quo pro ſe vota ſoluiſſent: ipſúmque fuiſſe certiſſimè comperit, quo ſibi ſalutem obtigiſſe gaudebat. Huic antiquæ veterum relationi virorum, repugnabat antiquius [5] tertij Chlotarij Regis edictum. In quo continetur, quòd memoratus Otherius, ob perfidiam ab ipſo Rege interfici iuſſus ſit: rebúſque eius omnibus confiſcatis, illud prædium ab eodem Principe, Sancto eſt Benedicto collatum. Et hoc eſt, quòd in quadam ſententia primi libri legitur Caput-ceruium liberalitate regia Floriacenſes promeruiſſe Fratres. Potuit tamen fieri, vt poſt hanc quam nunc retulimus donationem: ipſe Otherius apud Regem infidelitatis inſimulatus, iuberetur interfici: & quaſi ex ſua parte, eandé villam, idem Rex noſtro conferret Cœnobio. Quod vero in ipſo Regali præcepto Aaotharius vocatur. permutatio veterum facit verborũ, vt poſt latius oſtendemus. Poſt cuius exceſsũ, vicini quique, hoc eis prædiũ auferre moliti: ad ſibi vtile, coëgerũt declinare conſiliũ.

5 Hic Chlotharius, filius exitus Clodouei ſecũdi Regis: cuius tẽpore, ſublatũ fuiſſe à Caſino corp⁹ S. Benedicti, ſupra oſtensũ fuit.

S. Bene

Digitized by Google

S. Benedictus, adest sui castri recuperatoribus.

CAPVT V.

DEnique vt superioris continetur serie libri: habitaculis Monachico congruis ordini, inibi constructis: spem potiendarum rerum ipsarum, aduersariis sustulêre, vsque ad tempora [1] Rotberti Regis filij Hugonis. Quo onus gubernandi suscipiente Regni: Ademarus quidam, iuuentâ pariterque corporis elatus formâ, cuius genitor [2] VVido, in vrbe Lemouicina Vicecomitis fungebatur honore: nefarium molitus est scelus. Namquè Lemouicinis nequaquam contentus facultatibus; ex paterna sibi hæreditate iure suppetentibus: dum cerneret numerosam cohæredum fratrum suorum succrescere [1] stirpem, in subripiendas res alienas animum intendit. Dolique artifex, castrum quod à rusticanis Bruccia dicitur ingressus: Dominum se agebat. Erat in ea prouincia, vir quidam haud contemnendæ potentiæ [3] Hugo nomine: cui media pars ipsius castri hæreditaria obuenerat successione. Hanc ille, vti & eam quæ genitorem competebat suum, ausu temerario peruadit. Toto itaquè potitus castro, copias duorum Comitum qui eum indè pellere nitebantur [4] VVillelmi videlicet Pictauensis, & [5] Bosonis Petrogorici, per quindecim dierum eludens spatium, obsidionem eos soluere coëgit. Qua liberatus necessitate: audendo maiora, municipium Patris Benedicti quatuor & semis millibus à memorato distans castello, absentiam Præpositi Otherij aucupatus; latrocinantium more ingreditur. Municipio illi antiquitas Salis nomen indiderat, eòque Monachi habitationem assiduam à Caput-ceruio commutauerant: eo quod is locus magna ex parte natura foret munitus. Hunc præfatus Ademarus, idcirco vt post ipse retulit [6], inuadere nisus est, vt copiis frumenti ac vini, quæ à circumiacentibus [6] incolis inibi ob tutamen sanctorum locorum aggregata erant: peruasæ Bruciæ inopiam subleuaret. Re autem vera, vt arctissimos

1 *Robertus filius Hugonis Capetij.*

2 *Vvido Vicecomes Lemouicensis.*

2 *Causa cur sæpè nobiles mali, efficiãtur rapaces.*

3 *Hugo, magnus inter Aquitanicos.*

4 *Vvilelmus Comes Pictauensis.*

5 *Boso Comes Petragoricensis.*

6 *In sacris locis reponit plebs bona sua.*

Digitized by Google

poſſeſſionis ſuæ fines ampliaret,operam dabat. Interim Præpoſitus loci iam dictus Otherius, tantæ calamitatis accepto nuncio : dolore cordis tactus intrinſecus,quod commendatum ſibi à venerabili Abba Abbone tunc Floriacenſium rectore, & fratribus locum, funditùs amiſiſſe videretur : in diuerſa, cogitationum turbine rapitur. tandemquè non mœroris,ſed conſilij tempus ingruere ſibi intelligens:ad ſuperius nominatum Hugonem,recta proficiſcitur via.Cui opportunitatem capiendi innoteſcens inimici , quod ſcilicet Bruccia firmiſſimo derelicto præſidio,in Salenſis municipij demigraſſet domicilium : ad præoccupandos eius conatus , proficiſci hortabatur. Nec ille diſtulit, qui intelligeret ſuo vſui proficere , ſi eum in minus tuto valeret præoccupare loco. Quid plura ? non ſolum illum , verum quóſque circummanentes vicinos, quibus cordi eſſe Patris Benedicti venerandam dilectionem cognoſcebat:ad ſui adiutorium alliciens:diluculo feriæ tertiæ,præmonet hoſtibus occurrendum.

7 Stratagema militare.

Interea , cuidam militi ex auxiliaribus noſtræ partis, nocte quæ diem belli præcedebat : huiuſmodi per quietem oſtenſa eſt viſio [8]. Videbatur ei , quòd quaſi cum Præpoſito Eccleſiæ ſancti Stephani Lemouicinæ ſedis nomine Ainardo ſiluam peragraret;opportuníſque in locis,retibus oppanſis,multitudinem Aprorum præ ſe ageret. Quorum quidem, alios ad præparatas inſidias deductos viuos caperet:alios vero venabulis transfixos,neci traderet.Euigilans igitur,dum cuidam ſodalium quæ viderat enarraſſet ; hoc ab eo reſponſum accepit [9].Viſionis inquit tuæ Deo oppitulante,& ſanctiſſimi Benedicti ſuffragantibus meritis , manifeſtus in proximo propallabitur intellectus. Nam quod tibi de porcis præoſtenſum eſt ſilueſtribus,hoc tu patrari conſpicies de perfidis hominibus : quodque auctore Ainardo te agere ſomniabas,hoc ventura luce, Otherio ſancti viri Benedicti Monacho duce,vnà nobiſcum Chriſto auxiliante perficies. Cumquè ille qui- ſomnium viderat , rem ſibi manifeſtius declarari peteret;

8 Viſio facta militi.

9 Explicatio viſionis.

Digitized by Google

teret:erat enim earum quæ gerebantur insçius rerum.
« Interpres ad eum. Num ait ad aures adhûc peruenit
« tuas, Adhemarũ Guidonis filium,Egregij Confessoris
« Benedicti peruasisse Monasterium: & Otherium Præ-
« positum, idcirco Domini nostri petiisse auxilium[10]? 10 *Gaufredus. asinus cur dictus.*
Gausfredus ob fortitudinem corporis, asini prænomine vocitabatur: in cuius castro memoratus Monachus tum fortè aderat: cum hæc miles contubernali
« referret suo.Quique hæc adiecit dicens,Nos quoque
« volente Deo ac sancto iuuante Benedicto, sacri per-
« uasores loci, aut vindice feriemus gladio: aut captos,
« nobili ducemus in triumpho? Hoc dictum,multorum
roborauit pauitantia corda virorum. Videntur mihi *Iudic.7.13.*
somniator iste.ac eius interpres,duobus Orientalibus fore similes; quorum vnus victoriam Gædeonis somniauit. alter interprætatus est. Feria porro sexta secundæ hebdomadis[11] sanctæ Quadragesimæ vertebatur.quando factio latronum, memoratum occupauit 11 *Sancta quadragesima.*
Cœnobium. Et ecce crepusculò tertiæ feriæ sequentis septimanæ: vndecunque asciti auxiliares, improuisi adstitêre portis. Tunc quibusdam nostri agminis viris, adhûc procùl à castro constitutis vnà cum Præposito Otherio,Diuinum apparuit prodigium. Viderunt namque,Sole totius terræ reliquas clarissimè,inlustrante partes,ambitum castri densissima vallari nebula: quæ quidem nullum sibi pugnandi afferret impedimentum,hostium vero obnubilaret intuitum. Illi hæc dies æquanda videtur,de qua antiquus legislator scribit.*Quia Ægyptiis erant tenebræ crassæ & palpabiles:filiis autem Israel erat lux, in omnibus finibus suis.* *Exod.*10.22.
Roboratis hoc signo animis, statuunt hostes prælio aggredi: & præmisso Præposito, qui præuius,dudum sibi fidos,tunc autem hostiles,aggrediens muros,Beati Benedicti[12] nomen celsius inclamaret: ipsi elata in 12 *Benedicti nomen mire efficacia. Echo.*
excelsum voce, Benedictum inuocant Monachorum, Patrem, Benedictum resonant tùm vallium concaua. respondéntque Benedictum proximæ Siluæ abdita. Quo fragore, vicinos consedisse montes, infernáque

Digitized by Google

patuisse hostibus visum. Et quia montium facta mentio est,non sit audientibus onerosum,iam dicti [13]. Salensis castri memorare situm. Mons est non multæ altitudinis , in cuius decliuo castrum constitutum est, quod quidem ab Orientali Australibe parte , difficilem ad se venientibus prestat accessum. Ab Aquilonali sanè latere , deuexus montis,machinamentorum omnium inhibet euectionem. At Occidentem versùs,vbi hostium facilis formidabatur progressus : domus erat lapidibus firmissimè constructa , ad Austrum in longum porrecta , ad repellendos inimicos satis idonea [14]. Huiusmodi enim munitio,aduersariis facta est perditionis occasio : dum ob nimiam securitatẽ,prius hostem adesse senserunt, quàm præuidissent. Primus ferratas Aquilonali parte intulit acies , Gaufredus, propter vires,non propter pigritiam , asinus agnomine : ignémque , vt pridie suis inter pocula in amore Patris Benedicti sumpta condixerat , admoueri præcepit. Post eum reliqui auxiliares [15], Giraldus scilicet Cluensis castri Dominus,& [16] Hugo Gargelensis,reliquíque , quorum nomina dicere supersedi. Qui ducentorum vallati caterua armatorum aduersarios pari fidentes numero, sed virtute constantiæ impares,è propugnaculis quæ tueri parabant , iaculis ac lapidibus repellere cœperunt. Et ecce, Prouidentia Diuina interuentúque egregij Confessoris : ventus Aquilo surgens ; flammas quidem ignium portis ingerebat, hostilia vero tela retro agebat. Cumquè ignem conualescere , iaculáque sua in irritum cadere oppidani cernerent:formidinem animis induentes,introrsus fugère. Seditiosis Ecclesiam petentibus , nostri à tergo sequuntur attentius,cæsis in introitu portæ aliquantis, eos qui Basilicam petebant insectabantur. In qua non tutam sibi latebram forè auspicatus Ademarus:turrim ligneam de qua signa dependebant,cum sex factionis suæ sociis, formidolosus conscendit. Ibi quoque se latére posse diffidens , recta more architecti perambulabat : donec ab Hugone qui studiosius reliquis

13 *Situs Salẽsis castri.*

14 *Munitio loci,mala securitatis. causa est frequenter.*

15 *Giraldus Cluensis.*

Digitized by Google

liquis eum inueſtigabat, viſus: pacta vitæ ac membrorum ſecuritate, captus eſt. Cum quo, quinque commanipulares ex eminentioribus tenti ſunt [17]: Hugo videlicet ac Archembaldus de Buciaco, Rainardus & Americus Frater eius, filij Heldegarij haud ignobilis viri Argentomagenſis: atque [18] Giraldus Terinenſis. His exceptis, quos aut minor potentia, aut minus pollens de Nobilitate parentum ſanguis, noſtræ ſubtraxit notitiæ: quorum numerus ad viginti & eo ampliùs fuiſſe refertur [19]. Equi capti numero centùm viginti, præter eos qui vel à victoribus furtim ſubducti, vel à victis fuga ſibi conſulentibus, abducti ſunt. E quibus & multitudo hoſtium colligi potuit, & virtus ſuperna, pariterque excellentiſsimum Patris Benedicti meritum euidenter agnoſci: quòd à tam paucis exercitatæ militiæ viris, aduerſarij copiis ac natura muniti loci, tam facilè ſint ſuperati. Illud nihilominus gratia Dei gratuita nobis collatum credimus: quòd hoſtium triginta militibus peremptis, noſtrorum nemo ſaltem vulneratus eſt: tribus exceptis vnus videlicet. militaribus deditus ſtipendiis, qui lœtali accepto vulnere, ad propria rediens, vita deceſsit. Ac duo agriculturæ potiùs quàm bellicis dediti ſtipendiis: qui cùm multis aliis artis hominibus, famâ prælij exciti, auxiliatum noſtris venerant: dum nimium rapinæ ſtudent, incertum, à ſociis, an ab extraneis interempti ſunt. Hoc itaquè modo, caſtrum intra ſextam diei cuo primum ibi aduenerant horam receptum, noſtríſque redditum eſt. anno Incarnationis Dominicæ [20] milleſimo. Et ne quis æſtimet tantam victoriam, hominum potiùs virtuti quàm diuinæ aſcribi debere largitioni: ſciat ipſorum nobis relatione aduerſariorum vulgatum, eos vigore ita deſtitutos, vt quamuis telorum ſeu lapidum mole habundare ſe cernerent: nullam tamé efficaciam, in iaciendo ſibi ineſſe ſentirent. Animæ [21] quoque peremptorum, nocturno tempore, in eadem villa quieſcentes homines ſomnos rumpere ſæpiſsimè cogebant: flebiliter oberrando inclamantes, ſe miſeras forè, quæ

17 *Hugo de Buciaco.*

18 *Giraldus Terinenſis.*

19 *Inſignis victoria*

20 *Annus Domini Milleſimus.*

21 *Animarũ apparitio.*

Digitized by Google

excellentissimi Patris Benedicti res, persuadere non dubitauerint. Nec Guido genitor Ademari, siue etiam Giraldus frater eius, patruus iam dicti adolescentis, immunes miseriarum fuêre. Verum sicuti participes eius maligni fuêre consilij, sic quoque Dei iustissima disponente prouidentia, periculorum fuêre consortes. Si quidem Guidonem non tantum orationis, quantum dissimulationis nescire se quæ à filio gererentur gratia [22], Romam profectum: morbus adeo vitiliginis debilitauit, vt non aliter quam in lectica, ad sua regredi valeret. Giraldum verò obtentu eiusdem simulationis apud Pictauum degentem, & rei euentum præstolantem: ferox equus mordicus per coxam arreptum, per aliquot dies lecto cubare coëgit. Hildebertus quoque Argensis incola, huius factionis signifer: qui pacis medius palàm quidem videbatur fore: occultè autem proditionem alebat [23], igne diuino in maxillam adustus vsque ad diem suæ mortis incurabilis perseuerauit, itavt consumpta carne, dentes specie miserabili nudarentur. Per omnia Benedictus Deus, qui sibi beneplacitos assiduè mirificat Sanctos.

22 *Fictare-ligione Romã proficiscẽs punitur.*

23 *Proditoris Hildeberti pœna.*

Duo equi, meritis S. Benedicti à morte præseruati.

CAPVT VI.

QVia verò semel Aquitaniam ingressi sumus, non ab re esse videtur, si rei gestæ Miraculum, quod ordo causarum superiori, paucis elabentibus annis subnexuit, enarrauerimus. Captus, vt suprà dictum est, Adhemarus, ab Hugone ad castrum Bruccix deductus est. Id Giraldus quidam partibus fauens Adhemarianis tenebat, exclusis factoribus Hugonis, qui partem eiusdem castri ab Adhemaro sibi præreptam, non mediocriter indignabatur. Denique eundem iuuenem, quem captum habebat, è regione murorum, vnde à suis intueri posset, deduci præcipiens [1], interminatus est, se eius caput abscissurum, ni maturatò sibi munitionibus cederent. Quæ res Giraldum, & eos, qui intus erant,

1 *Militaris cautela.*

Digitized by Google

erant,grauiter perterruit,maximè videntes Dominum ſuum cum tot exercitatæ militiæ egregiis bellatoribus, ſubita rerum conuerſione deiectum. Vnde non ſolùm oppidum, ſed etiam ſe ſuáque omnia territi dedidêre. Hugo potitus caſtro, turrim quæ iuris Adhemari fuiſſe videbatur, confeſtim diruit. Iuxta eam ciſterna erat ad colligendas imbrium aquas effoſſa, quadraginta quinque & eo ampliùs cubitis in profundum patens. Fortè poſt aliquot temporis ſpatium,duo ex Fratribus noſtris apud memoratum Sancti Patris Benedicti Salenſe Monaſterium degentibus, vtilitatis Monaſterij gratiâ,præfatum Hugonem Brucciam tunc incolentem adierunt, ob cuius colloquium ſuperiora turris petentes, binos equos retinaculis ſibimet connexos in inferioribus reliquerunt: horum vnus quietis impatiens, dum hûc illúcque errando ſocium trahit, poſtrema corporis parte in ſuperiùs nominatam ciſternam labitur,nec alterius ope iuuari valuit, quin ad fundum vſque decideret. Clamor illicò intuentium oritur, equum Monachorum in puteum eſſe lapſum. Tumultus cauſam Hugo ſollicitè perquirens, vbi damna lapſi animalis reperit, vehementer indoluit, quòd hi, qui eum viſitandi gratiâ adierant Monachi, (æger quippe erat) tantam fuiſſent paſſi iacturam. Itaque vxori imperat, vt euocatis iuuenum robuſtioribus, ſeminecis equi cadauer è puteo abſtrahi faciat. Ipſe poſt paululum vbi ſe veſtibus induit, eam ſequutus, inclinans ſe ad os putei, ſolum equinum caput aquis eminere proſpexit, reliquis membris cum ſella limphis opertis. Et ad circumſtantes conuerſus: Hic, inquit,equus,ſellæ deinceps nunquam ſentiet onus. Ad quem mulier:Num, ait,ille ſenex Benedictus,qui tibi à Domino victoriam obtinuit ex hoſtibus, tam eſt inualidus, vt impetrare nequeat, quatinùs proprio animali ſuus reuehatur Monachus? Ad hæc ille diffidens: Si,inquit, hæc ille impetrarit, cæteris Prælato Sanctis, eius me committam tuitioni. Admotis igitur ſcalis,deſcendit quidam, audaci fiſus iuuenta, qui equum per oportunas

tunas corporis partes funibus ligaret , quò facilius educi poſſet. Verùm eo egreſſo , cùm difficile videretur, tam immenſi corporis animal , ſimûl cum ſcala poſſe abſtrahi, ob anguſtiam putei, primò ſcalam educentes , dehinc caballum abſtrahere cœperunt. Sed Omnipotens Deus , vt oſtenderet non ſolùm iam ſæpiùs dicto Hugoni , verùm quib úſque ſanum ſapientibus , egregium Ducem Monachorum ſummum videlicet Benedictum , non parui apud ſe eſſe meriti , immò maioris , quàm quiſque mortalium conjicere valeat: geminauit Miraculum. Nempe cùm iam numeroſa iuuentus vſque ad ſummum putei marginem,equum eleuauiſſet , ac Fratres eminùs adſtantes, Letaniæ preces Domino ſoluerent,vbi dilectum Domino Benedictum inuocare cœperunt , ſubitò rupti funes , equúſque ad interiora lapſus eſt. Deſperatio cunctos habuit , diffidentes eum vlterius poſſe viuum retrahi,maximè cùm & deſcenſus ad eum alligandum difficilis foret , nec funium illis tanta ſuppeteret copia : caſúſque de ſuperioribus, eius æſtimaretur contriuiſſe membra. Accedens autem vnus Fratrum ad memoratum Hugonem, hortatus eſt , vt de virtute Confeſſoris Chriſti Benedicti ſumpta fiducià,adhûc ſemel atentatum adorirentur opus. Annuentibus quoque eius perſuaſioni quibuſdam iuuenum , quid ſuæ poſſent vires experiri cupientium , præcipuè coniuge eiuſdem Nobiliſſimi viri Hugonis , quæ fidei ac deuotionis in Beatiſſimum Patrem noſtrum Benedictum ardore flagrabat:iteratò ſcalæ in puteum deponuntur. Porrò apparatus funium nullus alter reperiri potuit , niſi quo retibus ad vſum capiendarum ſilueſtrium præparatis caprearum , ſibi inuicem connexis atque contortis,vtebantur. His ergo alligatum, vti priùs fecerant, retrahebant equum, magnis clamoribus Sanctum inuocantes Benedictum. Et ecce cùm iam penè inter manus futurus eſſet , iteratò deficientibus vinculis , relabi cœperat in imis. Tunc vnus è turba alligari ſe poſcit [2] cingulis ex coriis cernorum deſectis , quibus Aquitani vtuntur latiſſimis, atque

2 Cingula Aquitanorũ ex Cerui corio latiſſima , & fortia.

atque fortiſſimis: ſícque introrſus demitti. Arreptíſque tibiarum faſciolis, caballum apti ſſime capite alligans, monet ſocios ſe quidem primum, deinde quadrupedem extrahant. Qui monitis ociſſimè parentes, vtroſque ad ſuperos reduxerunt. Sonipes ac ſi mortuus humi exponitur, ad quem honorabilis vir Hugo accedens, eûmque virga tangens, ad circumſtantes ait: Hic
" reuiuiſcet nunquam. Tunc equus quibuſdam eum ſubleuantibus á terra, ſeſe erigens concuſſit, aquámque quam inuitùs hauſerat, per meatum vrinæ digeſſit. Ala-
" cris illicò mulier his verbis virum arguebat. En, ait,
" experimento hoc diſce, Benedictum Dei famulum, fideliter ſe inuocantibus, præſtò ſuis famulis præſto eſſe. Plauſus continuò ac vox iactitæ toto ſonuntur caſtro, Benedictum laudantium, Benedicto gratias agentium, quòd iam viueret, quòd iam propriis pedibus equus vaderet. Sanè Religioſa fœmina, quia hyems erat, in aprica domo cornipedem deductum, mollioribus ſtramentis, vſque ad diffuſionem ſudoris ipſa operuit: qui inde poſt paululum retractus, terræ ſe prouoluens, ac omnibus membris concutiens, hinnitu ſodalem quærebat. Quem Fratres, qui aduenerant, receptum iætantes, ad propria incolumem, nullo membro debilem reduxerunt: horum vni nomen Aaanno, qui Sacerdotij fungitur officio: alteri Remigius, in ordine manens Diaconatus; quorum relatu ante tranſactos quindecim Soles, hæc ita geſta fuiſſe comperi, à quibus & ſella oſtendebatur, quæ dilapſa cum equo fuerat, cuius ſcandilia quamuis noua, & antelam, ſuis impatiens pedibus ipſe diſruperat. Viderit nunc quiſquis ille eſt, qui hæc non ſibi mira videri iactitat, quid horum præcelleat? Vtrum ſanctum è profundo lacu reduxiſſe, an quadrupedis vitam in immani præcipitio non ſolùm ſeruauiſſe, verùm & incolumem ſuperis reduxiſſe. Ego quia vtrumque nolter iſte Legiſlator patrauit, in ambobus eum non tantùm potentem, ſed etiam potentiſſimum fuiſſe fateor. In hoc verò illud admiratione digniſſimum eſt, quòd equum, quem cordarum

Greg. 2. Dialog. cap. 6.

Digitized by Google

darum nequiuêre retinaculis protrahere, faſciolæ fragilis retraxerunt habenis. Ac ſi patenter Pius Pater Benedictus eos non verbis,ſed factis moneret, id non humanæ fortitudini,ſed Diuinæ potiùs operationi debere imputari, ſuæque interuentioni. Verùm ſi quiſpiam eius mira facta, ob noſtræ vilitatis perſonam, contemnenda indicat. Hunc nos rogamus, non vt noſtra legat, ſed vt mitiſſimos eiuſdem Patris vultus, ſua nequaquam exaſperet ingratitudine. Qui ſi, quod abſit, offenſus fuerit, nulli dubium, quòd durum ſe præbeat & intractabilem: ſicut è contrà, humilitatis precibus mitigatus,fauorabilem ſe exibebit, ac lenem.

Pane S. Benedicti paſti,in prælio ſeruantur.

CAPVT VII.

OPortunum videtur & illud inſerere lectioni quod in eadem prouincia ſub antedicto Præpoſito Otherio, meritis Sancti ſui Benedicti Dominus operari dignatus eſt. Hildebertus [1] ſupranominati Boſonis filius,ex materni aui ſucceſſione,Comitatum Petragoricæ vrbis adeptus, aduerſus Guillelmum [2] Comitem Pictauorum arma mouit:& commoto exercitu, ad ſecundum Pictauæ ciuitatis milliarium caſtra poſuit. Inter reliquos verò eius auxiliares, quos ad id euocauerat bellum, erat Hugo, de quo præmiſimus, Dominus caſtri,quod Gargiliſſa [3] dicitur. Is cognitum habens Beatiſſimum Patrem noſtrum Benedictum, his qui ſe plena inuocauerint fide, vbiquè,& maximè [4] in bello ſolere auxiliari: memoratum rogauit Præpoſitum Otherium, vt ſibi ſaltem duos conferret panes ex iis, quibus Monachi veſcebantur, quos ipſe cum ſuis certamen intraturus, in eſcam ſumeret: fidei non modicæ exiſtens, qui crederet illo ſe cibo validiùs omnibus poſſe armis,contra vniuerſa muniri pericula. Interim Hildebertum,tàm ipſum Hugonem quàmque cætera expectantem auxilia,præcipuè [5] Fulconem Andegauenſem Comitem, congregati Pictauenſes, repentina

1 *Hildebertus Petragoricenſis Comes.*

2 *Guillelmus Comes Pictauorum.*

3 *Gargiliſſa caſtrum.*

4 *S. Benedictus bellatorum auxiliator.*

5 *Fulco Comes Andegauenſis.*

tina inruptione opprimere conati sunt. Quatinùs eo, qui Dux belli erat, antequam cunctæ eius congregarentur copiæ, oppresso, residuos ab ipsius deterrerent adiutorio. Nec ille segnior in obuiando fuit, sed cum paucis, quos secum habebat, excipiens aduenientes: bis cum eis campali certamine conflixit. Cùmque in eo esset, vt ab hostium multitudine superaretur, veteranis etiam suis fugere non erubescentibus, ex improuiso iam dictus superuenit Hugo, qui delectos rebus aduersis sociorum intuens animos, fractis citatim, quos ex Monasterio S. Benedicti acceperat, panibus, & ipse sumpsit, & his, quos secum adduxerat, distribuit. Ac demùm Pictauos iam iámque victores, & sui nimium securos, cum Hildeberto aggressus, victi; fugauitque. Sanè ex militibus, qui quippiam panis sancti Benedicti quamuis modicè sumpserant, nullus lethale suscepit vulnus, sed omnes incolumes euaserunt.

Regni res explicantur. Miles vinum S. Benedicti bibens igne perit.

CAPVT VIII.

NVnc iam ab Aquitania gressum verbi promouentes, in Franciam redeamus, narratisque de statu Regni seu Regum, quæ ad rem pertinere videbuntur: Miraculum per Beatissimum Patrem nostrum Benedictum, ab Omnipotente Deo in loco, qui [1] Abbatis villa dicitur, gestum recitemus: sicque per Monasterium, ad Burgundiæ partes, certis ex causis transitum faciamus. Dux Francorum [2] Hugo insulas Regni adeptus, cum filio per decem continuos annos eis potitus est. Moriens autem, [3] Rotberto filio Monarchiam sui reliquit principatus. Hugonides Rotbertus vxoriam inire copulam iam dudùm mente tractans, & ab [4] Arelatensium partibus assumere sibi coniugem volens, exercitum congregat, sponsæ iam iámque aduentanti occursurus. Dum ergo iter agens exercitus, vlteriorem Ligeris ripam teneret, contigit [5] Guillelmum Belesmensem,

1 *Abbatis villa.*

2 *Hugo Francorum Rex.*

3 *Rotbertus Rex.*

4 *Ipsa fuit Constantia, de qua mira refert Baronius Annal. tom. 11.*

5 *Guillelmus Belesmensis.*

Digitized by Google

mensem, castra metandi causà, curtim superiùs nominatæ villæ Abbatis sibi deligêre. Porrò è satellitibus eius,quidam peruersæ mentis iuuenis,præueniens Dominum , Monacho ei curti Præposito Theodorico nomine , furibundè imperat , vt sibi portas aperiat , eo quòd ipse inibi metatum habiturus foret. Ad quem Monachus:Patientiam,inquit,ô optime militum,in me habe,aduentum tui [6] Senioris operientem, cui soli hæ patebunt portæ. Animaduertens miles, copiam introeundi sibi denegari,conuersus in iram,sociis infit : En, inquit , contemplamini hunc Monachum veluti tumidum Butonem,equo itidem tumenti superbè residere, nec mihi aperire velle,His contumeliæ verbis Cœnobita motus , conuersus ad Orientalem , ad quam Monasterium situm est,plagam : Ego,ait, te ô Senior Sanctissime Benedicte , aut perpetuò obdormisse suspicor somno , aut nostris offensum peccatis, ab his olim tibi dilectis abcessisse sedibus,qui ita multas tuorum pateris manere iniurias. Quid multis morer? Non diù vindex dilata est blasphemiæ vltio , Diuina eam meritis Beati Confessoris , idcircò , vt credimus , accelerante prouidentia : ne pusillanimitate victus Frater, maioris offensæ in verbo incurreret lapsum. Námque aduentante Guillelmo , infelix ille qui scandalizauerat Fratrem,& insuper Benedictum despexerat Patrem, iactitans se vino seruorum eius ad ebrietatem vsque , sua suorúmque viscera , absque eius oppleturum gratia. Domum à curti longiusculè remotam ingreditur , in qua minarum suarum satisfacturus executioni , dum vltra modum vina haurit,calicem furoris [7] omni vnà cum mero,vsque ad feces potauit. A mẽsa quippè surgens , secus ignem se collocauit , temporalem æterno iocians somno. Námque ignis stramenta lectorum corripiens , flammarum globos in sublimi extulit , ac tectum domus facilè accendit. Nec euigilauit miser, donec comprehensis omnibus , obrueretur trabium molibus. Itaque [7] cum duobus obsequij sui pueris, nam tertius semiustulatus euasit, ac quinque equis, seu

6 Gallicè Seigneur.

7 Miser perit incendio miles.

ſeu cum omni itineraria ſuppellectili, incendio conſumptus eſt. Qui verò ambuſta veſte vel capitis crinibus, diſcrimine mortis, beneficio exemptus fuerat fugæ, in præſentiam Guillelmi deductus, rem, vt erat
« geſta, ordine retulit. Tùm ille: Meritò, ait, hæc infeli-
« cibus pœna prouenit, qui maliuolo vecordiæ ſuæ ſpi-
« ritu, vina Monachorum cuncta ſe exhaurire poſſe æſti-
« mantes, ita ebrietati operam dederunt, vt imminens
« periculum vitare nequirent. Hoc itaque facto, ſuſpitio Fratris abolita eſt, qua falsò calumniatus erat, Beatiſſimum Patrem noſtrum Benedictum obdormiſſe, qui cura peruigili, aſſiduam ſollicitudinem ſibi ſubdito exibet gregi. Porrò à ſibi placitorum iſtorum viſitatione locorum, nullius noſtrûm quolibet immani poterit deterreri facinore, quem grata ſuorum inuitat præſentia oſsium. Verumtamen eo magis nobis caiendum, ne tam Pij aſpectum Viſitatoris, fuſca commiſſorum offendamus caligine peccaminum.

Bubulcum S. Benedictus à ſubuerſione liberat.

CAPVT IX.

IN ea inundatione Ligeris, quàm plus ſolitam, litoris accola, inſolitam procûl remotus ſenſit agricola, quid mirandi per meritum ſæpiſsimè nominandi Patroni noſtri actum ſit Benedicti, quia abſentem me contigit fuiſſe, relatu Seniorum cognitum, memoriæ adoriar tradere poſterorum. Igitur Liger eorum maximus fluuiorum, qui per Galliam, aluei ſui curſus in Oceanum, propriis inuehunt nominibus. Inaudito anteà ſeculis modo, antiquos exceſsit terminos [1] anno Incarnationis Domini milleſimo tertio, Regni autem Rotberti Regis, quo cum Patre regnare cœpit, ſexto decimo, Monarchiæ verò ſeptimo. Tanta verò támque repentina eius fuit profuſio, vt agrarios laborantes, ſeu equites iter agentes, ſubita inuoluerit ruina: vt non incongruè illi aptetur illud Virgilianum, de Pado dictum:

[1] *Ligeris fluuius exundauit anno milleſimo tertio.*

Virgil. 1. Georg.

Proluit inſano contorquens vertice ſiluas
Fluuiorum Rex Eridanus, campóſque per omnes,
Cùm ſtabulis armenta tulit.

Sic & ille, non ſolùm pecudes cum ouilibus, homines cum domibus, verùm etiam patrem matrémve familiàs cum filiis ac filiabus, ſeu cum vniuerſis improuiſo impetu, protraxit vtenſilibus. Hac aquarum alluuione inuolui metuens, armentarius gregis, vſui Monachorum Patris Benedicti in Cœnobio Floriacenſi degentium delegati, ad tutiora montium paſcua, vaccarum abduxit armenta: vnde regrediens, dum concitus ſeſe proripit, vt intra ſepta caſtri receptus, imminens euitaret periculum, obuium habuit hoſtilem, quem fugere cupiebat amnem: retrogrado itaquè ſe proripiens pede, ad pontem riuuli, qui ob circumiacentis latitudinem paludis [2], Longum rete dicitur, quem iam fortè præterierat, ſumma cum feſtinatione tendebat: ibi quoque obuios habens inundantis fluctus gurgitis, in deſperationem vitæ labitur, & incertus conſilij, faſciolis à tibiis reſolutis, ad binas pontis tabulas ſe alligauit. Inuocare tamen Chriſtum, & Sanctum cœpit orare Benedictum, vt ſui miſereretur, opem ferendo. Sed reſoluto vi tumeſcentis fluminis ponte, ipſe pariter ferebatur in præceps: tùm verò toto cordis affectu nomen Beatiſsimi iterabat frequentiùs Benedicti. Et quia iam morti traditum ſe credebat, vt animam tantùm ſaluaret, poſcebat. Cúmque vndis ſe propellentibus, ad eum delatus eſſet locum, vbi [3] Bonodia fluuiolus Ligeri influit, per tria ferè milliaria aquis vectus, & ſemper in ore, ſemper in corde Sanctiſsimi vocabulum replicaret Benedicti, exaudiri meruit. Nam mutatis flatibus ventorum, flans Zephirus, ad litus eum leni impulſu deducere cœpit. Quidam verò eius noti, propè lintribus obnauigantes, cognito quis eſſet, ſolutis quibus ipſe ſe vinxerat ligaminibus, ad tutam portus ſtationem, ſecum incolumem reduxerunt. Vocitatur autem homo ipſe Conſtantius, qui etiam refert ſe multitudine circumdatum ſerpentium, ſeu diuerſi generis reptilium:

2 *Longi retis palus.*

3 *Bonodia fluuiolus.*

Digitized by Google

lium : nec tamen per Dei prouidentiam, & Egregij Chriſti Confeſſoris Benedicti interuentionem, quidquam ſibi fuiſſe nocitum. Quod eò magis mirandum cenſetur, quia quoſdam hominum ſumma arborum cacumina conſcendentium, vbi vndoſo torrenti aſpirare fas non forè arbitrabantur, reptando ſubſequuti angues, miſerandis [4] laniatos morſibus, decidere in profundum cogebant. Hunc verò in imis conſtitutum, quamuis in modum cinguli circumambirent, nullatenùs tamen lædebant, gratia eum Diuina meritis Sancti ſui Confeſſoris Benedicti cuſtodiente, ad exibendum famulis eius, deuotæ ſeruitutis obſequium. Cui etiam aliud Diuini muneris attributum conſtat fuiſſe beneficium. Ruerat radicitùs aquarum alluuies, maximas arborum moles, quarum impetu, trunci quoque antiqua diuturnitate ſolidati euertebantur. Horum ille impulſu, non ſolùm mergi non poterat, verùm ſola manu vel brachio, ac ſi leues ſtipulas ad ſe appropinquantes, depellebat.

4 *Mira res.*

Morte mala interiit, fines agrorum S. Benedicti contrahens.

CAPVT X.

AGer quidam : ditioni ſubditus Eccleſiæ Sancti Stephani[1] Antiſiodorenſis vrbis, confinis eſt terræ Sancti Benedicti : quæ memoratæ ſuperius adiacet paludi. Hunc quidam Vualterius iure [2] beneficij ſortitus, eiuſdem telluris partem, ad ſuos vſus præripere cupiebat. Confictáque calumnia, quòd ex ſuo beneficio exiſteret: Atque à noſtris ruricolis, iniuſtè peruaſa foret, querelam ante Venerabilem Abbatem Abbonem exponit. Nam quodam tempore ab vno Dominorum ſuorum miſſus eſt, vt ſua vice iam dicto obſequeretur Abbati[3], ad Regale palatium properanti. Indè cùm redirent ambo ſimul, & ad eum peruentum eſſet locum de quo lis videbatur orta : idem vir conuerſus ad Abbatem. Nunc inquit Domine Abba, ſi placet oſtẽ-

1 *Eccleſia S. Stephani Antiſiodorenſis.*

2 *Is erat Vaſſallus.*

3 *Abbates olim Nobilibus ſtipati, ad palatium Regis procedebant.*

Digitized by Google

dam tibi terminum meæ poſſeſſionis. Monente autem illo, ne quid ſupra ſuum determinaret ius : ne fortè id nequaquam ei impunè cederet. Ille impulſo calcaribus equo, ad locum determinationis ſibi placitæ properat : obteſtantibus penè omnibus qui cùm Abbate aderant, illum metam iuſtæ diuiſionis tranſgredi. Sed cùm habenis equum refrenare conaretur dicens, ab hoc ego loco, vniuerſum ius ad iſtam partem, manu eam demonſtrans, mihi, etiam ſi neceſſarium fuerit[4], ſingulari certamine vindicabo. equus in curſum actus, retineri ab eo non potuit. Quin potiùs inuito ſeſſore, proruens ſemel ac ſecundò, offenſo labitur pede. Tunc Reuerentiſſimus Abbo Abbas, conuerſus ad ſuos ira inſit. Iam nunc, æquiſſimi iudicis iuſtum citiſſimè conſpicietis examen. Poſt quæ verba, equus tertiò lapſus, Dominum à tergo ſuo abiicit. Qui cadens, diſciſſis interioribus, fractáque ſcapula : debilitatus ad villam Monaſterij delatus : adueſperaſcente ipſo die defunctus eſt. Peregitque ipſe ſolus, ſingularem quàm propoſuerat pugnam. Deo manifeſtum exerente iudicium, meritis dilecti ſui Confeſſoris Benedicti, cuius res alienare cupiebat. Cuius caſum miſeratus honorabilis Abbo Abbas, eo quod ſibi in itinere deuotiſſimè obſecutus fuiſſet : cùm fratribus in cœmeterio Eccleſiæ, honorificentiſſimè tradidit ſepulturæ.

4 Singulare certamen.

Sancti Pauli Leonenſis corpus, Floriacum defertur.

CAP. XI.

OSa[1] Occeani maris quædam eſt inſula, quæ à continenti Armoricanæ regionis terra, quàm Cornugalliæ nominant. pelago, ſexdecim paſſuum in tranſuerſum porrecto, ſeiungitur. In ea beatum Paulum cognomento Aurelianum, heremiticam duxiſſe vitam. ex[3] libro vitæ eius didicimus. Hic denique Sanctus Paulus, in loco Britaniæ qui oppidum dicitur[4], Epiſcopus factus : multis in vita ſua clarus virtutibus, ibidem

1 Oſa Occeani maris inſula, propè minorē Britaniam.
2 Cornu Gallia.
3 Habes eum in 2. parte iſtius Bibliothecæ.
4 S. Paulus Britania Armorica Epiſcopus.

Digitized by Google

ibidem per diuinam designationem, tumulariam meruit sepulturam. Cuius corpus post longa obitus ipsius transacta tempora, à [5] Mabbone ipsius loci Pontifice, ad hoc nostrum Floriacense transtatum est Cœnobium. Huius translationis seriem, quia occasio se præbuit, licet multis antea temporibus gesta sit, sicut à prioribus nostris eam auditû comperimus, referre dignum duximus. Memoratus Denique venerabilis [6] Mabbo pontifex, amore diuino contemplatiuæ succensus vitæ: hæsitabat animo, quonam potissimum in loco suum posset explere propositum. Cui diuinitùs inspiratum est, nusquam aptius id posse eum perficere, quàm in præsentia corporis Sanctissimi Patris nostri Benedicti, qui Dux & signifer illius esset institutionis, quàm ipse sectari cupiebat. Sumptis igitur [7] Euangeliis & sacrarum vestium non contemnendo ornatu, simùl cùm sacratissimo corpore Egregij Præsulis Pauli: ad sibi desideratam peruenit habitationem. Quem Abbas istius sacri Cœnobij, præcedenti libro nominatus [8] Vulfaldus, cunctáque congregatio, gratantissimo dilectionis susscipientes obsequio: quoadiuixit tempore, honorificè secum tenuerunt. Qui peracto laudabilis vitæ cursu [9], ante altare Sancti Ioannis Euangelistæ, in Basilica sanctæ Dei genitricis Mariæ, tumulariam adeptus est sepulturam. Corpus autem antedicti Confessoris Pauli cum proprio loculo, post loculum Sanctissimi Patris Benedicti posuerunt vno tamen ampliori scrinio [10] quod etiam argento tectum erat, vtrumque concludentes. Nunc iam, ad id quod cœpimus exequendum, regrediamur.

5 *Corpus S. Pauli Episcopi, à quo Floriacum translatum.*

6 *Mabbo Pontifex.*

7 *Ornatus Ecclesiasticus.*

8 *Vulfaldus Abbas Flor.*

9 *S. Mabbo Episcopus, sepultus ante altare S. Ioannis Euangel. Floriaci.*

10 *Capsa argentea corpus S. Benedicti includens.*

Felix Anchoreta, per S. Benedictum, à maris periculo liberatur.

CAPVT XII.

IN memorata igitur Insula, ob amorem tanti Præsulis, quidam ciuis iam dictæ Regionis Cornugalliæ Felix [1] nomine, ad inhabitandum demigrans, cum aliis suæ prouinciæ viris, per aliquantos annos, Deo placi-

1 *Felix heremita postea Abbas in Britannia, de quo in vita S. Gildæ, part. 2. huius Bibliothecæ.*

Digitized by Google

tam ſtuduit ducere vitam. Sed cùm veraci referente fama didiciſſet, corpus iam dicti Sancti apud nos retineri, deliberauit animo ad eius ſacratiſsima properare membra. Incitabat quoquè bonæ voluntatis eius conatum, rumor [2] Sanctiſsimi Patris noſtri Benedicti, qui totius etiam remotiſsimos Britaniæ repleuerat ſinus. Aſcenſa ergo vna, quam ſolùm tunc reperit nauim, ad ſuperiùs nominatum S. Pauli oppidum venire diſpoſuit, cum Pontifice ipſius Sedis tractaturus, vtrum ſibi hæc quæ cogitauerat, agere expediret. Verum pelagus illud quod inter inſulam ac continentem diximus eſſe terram, ob ſui anguſtiam, & rupium in eo prominentium exaſperationem, difficilem multoties nauigantibus efficit tranſitum. Quod cùm iam dictus vir tranſmeare vellet, inopinato impetu vndarum, nauis verſata, eum cum vniuerſis ſociis inter ſe & mare concluſit. Erant inter eos natandi ignari, hos vnda raptos, ſuper vnum è prominentibus ſaxis illæſos depoſuit. Ille verò cum vno tantùm ſodali, iam reductæ in ſuum ſtatum nauí inſiluit. Et fluctus qui eam oppleuerant, panno ſinuatæ veſtis exauriens, cum duobus qui ſoli remanſerant remis, ad recipiendos ſocios rupi adpropinquauit. Quibus receptis, proſpicit eminùs librum per quem laudes Deo perſoluere conſueuerat, vndis iactari, nec mergi. Poſt quem directo curſu nauis, eum leuauit, ita omni humore introrſus carentem, quaſi non vndæ ipſum per maria, ſed ventus per terras portauerit. Deinde aliquibus remis cum aliquantula ſuppellectili receptis, ad deſtinatum tandèm delati ſunt locum. Cúmque memoratus vir, cum Epiſcopo loci colloquium familiare habens, ea quæ ſibi obuenerant, referre vellet, præuenit eum Pontifex, ita inquiens: Num, ait, ignoras, Domine mi Fælix, quid, cuidam Monacho omnibus tibique benè noto, de te per nocturnum ſoporem reuelatum ſit? Cui cùm ille diceret, ſe id »
funditùs ignorare. Epiſcopus ad eum: Retulit, inquit, »
mihi idem Monachus coram multis teſtibus dicens: »
Videbatur mihi, quòd Fælix qui in Inſula habitat, hîc »

2 S. Benedicti rumor.

apud

" apud nos foret positus. Qui dum ad sua regredi vellet,
" nauímque ascendisset, Diabolus in specie vulturis ad-
" ueniens, cuius corporis moles montis altitudini æqua-
" ri posse credebatur: cunctos qui rate vehebantur, simul
" cum ipsa in profundum mergere mihi videbatur. Illis
" itaquè hoc modo submersis, apparuit repentè vir qui-
" dam Monachico adopertus indumento, more Abba-
" tum [4] recuruum à capite de manu gerens baculum, *4. Baculus Abbatum.*
" quíque super aquam deambulans, eodem ligno, nauim,
" cum hominibus nil mali passis, ac cunctis rebus, de
" profundo ad litus traxit. Liberatis verò imperans, vt se
" ibidem opperirentur: vulturem qui iam fugam parauе-
" rat insequutus, virga percussum, in profundum abyssi
" mersit. Reuersus ad Fælicem & socios eius, alacri vt
" erat vultu eos hortabatur, vt ascensa lintre, quò cupie-
" bant securè enauigarent, dicens: En aduersarius vester
" per Dei gratiam à me submersus, perdidit omnem vo-
" bis nocendi potestatem. Cûmque ista referente Antisti-
te, Dei seruus audisset, casus quoque suos & ipse om-
nes ei exposuit, asserens ipsam visionem, etiam corpo-
reo actu, in se completam. Intelligens verò ex memo-
rata apparitione, Sanctissimum Patrem nostrum Bene-
dictum, suæ saluti auxilium contulisse, magis amore
eiusdem præcellentissimi Confessoris flagrare cœpit,
atque vt ad eius sacrosanctum tumulum [5] peruenіret *5 Tumulus S. Benedicti.*
instare. Igitur pauci temporis interposita mora, assum-
ptis quibus se indigere rebus æstimauit, ad continen-
tem destinauit remeare terram. Sanè Omnipotens
Deus, vt eius cor ad amorem Sanctorum, quorum ex-
petebat præsentiam, ampliùs inflammaret, duplicauit
miraculum. Nam dum anchora à litore sublata, alta
peteret maria, repentè se fluctus attollunt, & in subli-
mi elatus, præruptus aquæ mons ita totam circum-
cinxit scapham, vt nulla ex parte aditus reperiretur
eũadendi. Tunc iam dictus Christi famulus Fælix, hor-
rore imminentis periculi perculsus, intra ima pectoris,
huiusmodi fundebat preces humillimæ supplicationis:
Incliti, inquiens, Confessores Christi, Benedicte, atque

Digitized by Google

Paule, quorum ſacratiſſimos adire exopto cineres, » ferte opem mihi miſero, qui ſolius nunc mortis diſcri- » men formido. Poſt has preces, dicto citiùs tumida con- » ſidunt æquora, ventiſque placidum ſtans mare, tutam nauigantibus præbuit viam. Ita ab inſtanti naufragio, ſæpè nominatus Felix exemptus, ad hoc ſibi diù deſideratum venit Cœnobium, nobiſque, hunc ſuæ ſaluationis retulit fuiſſe modum.

Aduocatus Sancti Benedicti, ob ipſius ſubditorum oppreſſionem, rabie interiit à Dæmonio obſeſſus.

CAPVT XIII.

BReuitati quidem ſtudendum erat, ne prólixitas verborum, audientibus faſtidium materiæ gigneret. Sed quia decurrens ſermo retineri non potuit, quem vis dilectionis Sanctiſſimi Patris Benedicti, ad pleniùs exponendas res geſtas impulit. Ignoſcendum eſt, ſi pluſquàm licuit, loquax pagina fuit. Procurabimus deinceps ſuccincto narrandi genere, Miracula eiuſdem dilecti Domini comprehendere, vt & laudes eius promamus, & lectori nequaquam oneri ſimus. Burgundiæ in partibus [1], territorio Tricaſſino, villa habetur S. Benedicti, Tauriacus [2] nomine, quam Aduocatus vocabulo [3] Gauzfredus, quamuis ab extraneis defenderet, violentiûs quàm quilibet externus vaſtabat. Quem à Monachis frequenter vt à malefactis quieſceret, admonitum, nec obtemperantem, Pius Pater Benedictus, à Deo obtinuit, flagello correptionis priùs percuti, quàm eius malitia funditùs deleretur. Quadam itaque die, eo in domo propria intra memoratæ vrbis Tricaſſinæ muros conſtituta, reſidente, & iudiciariam inter ruſticanos agente actionem: niger canis rabie plenus affuit, & nullum lædens circumſtantium, impetu in eum facto, nares eius ac faciem morſibus dilanians, abceſſit. Vnde ille in amentiam verſus, ab amicis ad Baſilicam [4] S. Dionyſij eſt deductus. Ibique aliquantulum, ſed non ad plenum ſenſu recuperato:

1 Olim Treca, antequã eſſent Comites in Campania, Burgũdia erant.

2 Tauriacus villa.

3 Gauzfredus Aduocatus.

4 Rabidi ex veteri tempore, ad Baſilicam S. Dionyſij ducti.

regreſ

regreſſus ad propria,dum malis quæ pauperibus S. Benedicti intulerat, adjiceret peiora, à Dæmonio arripitur. Cathenatúſque & in quoddam retruſus cubiculum,vltimum exhalauit ſpiritum.Profitentibus cunctis qui eum nouerant , ob ſæuitiam eius in ruricolas Prætioſi Confeſſoris Benedicti,talia ipſum pertuliſſe.Huic metuendæ vltioni , aliud amplectendum miſericordiæ ac ſanitatis adnectamus ſignum.

S. Benedictus adeſt Monacho,à ſuo Abbate ſpreto.

CAPVT XIIII.

IN inferioribus huius [1] Neuſtriæ partibus , in Andegauenſi ſcilicet vrbe , Ainfredus quidam, apud Monaſterium [2] S.Albini , ex Clerico Monachus ſpontè factus eſt. Is meliorandæ vitæ gratiâ, ad hunc venerabilem Floriacenſem demigrans locum , aliquantiſper nobiſcum commoratus , ad memoratum regreſſus eſt Cœnobium.Vbi dum moratur,graui tumeſcentis coxę afflictus langore , gemino vrgebatur angore. Nam [3] Abbas ipſius Monaſterij, quibuſdam ſimultatibus eum impetens, cunctis interdixerat Fratribus, ne quis eum, ſaltem in exitu viſitaret animæ. Cúmque ille morbo ingraueſcente , ac dolore ad vitalia ſerpente , Fratres ad ſe inuiſendum,ſuúmque exitum Domino commendandum,venire depoſceret:ab vno, cui ſoli conceſſum erat eum inuiſere,quid Abbas de eo præcepiſſet, addidicit. Quod ipſe audiens , grauiter tulit , & per Andegauæ ciuitatis Nobiles , qui ab eius viſitatione , quia eum diligebant , inhiberi non poterant : Abbati mandauit , vt ſibi miſereretur, ad ſatisfactionem , ſi quid in eum non rectè commiſiſſet , parato. Sed eo differente, coactus eſt æger , aliundè conſolationem quærere. Et quia ſe à temporali Abbate videbat deſpici , ad illum qui legionibus Monachorum per longa iàm pridèm ſecula, ſollicitudinis ſuæ curam impendit,tota ſe contulit mente. Recordánſque quantam in Patribus huius Floriacenſis Cœnobij , tempore ſuæ peregrinationis

1 Andegauum vrbs Neuſtriæ inferioris.

2 Monaſterium S. Albini.

3 Abbatis cuiſdam Andegauenſis ira nimia.

reperit dilectionem: conuerſo ad parietem capite, ac lachrimis ſuffuſus ora, in hæc prorupit verba: O Sancte, inquiens, Benedicte, miſerere mei tuum auxilium anxiè implorantis, tibíque ſpondentis, quòd ſi mihi corporis ſanitatem, vitæque à Deo obtinueris proſperitatem, tua ſupplex ſacratiſſima expetam [4] oſſa, gratiarũ pro poſſe redditurus vota. His peroratis, aſpexit, vt pòſt ipſe retulit, ſubitò quemdam incogniti vultus virum, Monachalis habitus tegmine adopertum, qui è regione vlceris, manu protenta, ſilenter abire viſus eſt. Mox ægrotus in ſomnum reſolutus, qui tres & eò ampliùs noctes peruigiles duxerat, vnius horæ ſpatio placidiſſima quiete potitus eſt. Euigilans verò, dum ſummis digitis, vulnus quod vis morbi patefecerat, incautiùs premeret, particula quædã putrefactæ carnis, inſtar boleti, inde cum maxima doloris parte proſiluit. Ac demùm infra breue tempus, reſumptis viribus, quod vouerat, deuotè, nec abſque munere compleuit.

[4] *Oſſa S. Benedicti.*

Cerei diuinitùs, ad Reliquias S. Benedicti accenduntur.

CAPVT XV.

PAtriciacus [1] dicitur villa, in Auguſtudunenſi territorio, regionis Burgundiæ ſita. Hanc [2] Echardus Comes Burgundionum ditiſſimus, ſancto Benedicto & fratribus Floriacenſis Cœnobij, ad ſtipendiarios quondam ſumptus, benigna largitate contulit. Quo defuncto ac in Floriacenſi Monaſterio, iuxta Eccleſiam ſanctæ Mariæ ſepulto: in memorata poſſeſſione, fratres habitationem ſibi ſtatuerunt. In qua etiam, delatis à Floriaco ſancti Patris Benedicti Reliquiis [3], Eccleſia in honore Dei ac glorioſæ Virginis Mariæ, ſimúlque egregij ipſius Confeſſoris, conſtructa eſt. Quam Chriſtus Dominus, meritis ſanctæ ſuæ Genitricis, necnon dilecti famuli ſui Benedicti, ſæpiſſimè miraculis inluſtrem reddidit. De quibus quia multa per

[1] *Patriciacus, Gallicè Preſſy. nũc Prioratus diœceſis Auguſtudunenſis.*

[2] *Echardus Comes Burgundiæ, apud Floriacum ſepultus.*

[3] *Reliquiæ S. Benedicti.*

Digitized by Google

per inertiam obliuioni tradita sunt: pauca quæ vilitatis nostræ attigêre noticiam, memoriæ posterorum, ad Omnipotentis Dei ac sanctorum eius laudem, tradere curabimus [4]. Solmaricense prædium, iam dicto Patriciacensi Cœnobio subditum, quidam peruersæ mentis homines, inuadere moliebantur. Quorum malitiæ, Rotbertus Monachus, illi loco tunc Præpositus obsistere cupiens, instante vindemiæ tempore: cum [5] sanctorum pignoribus ad locum properat. Cumque iter agendo, sanctarum vectores reliquiarum [6], Cluniacum Cœnobium deuenissent: inibi nocte quieuerũt. In crastinum vero cœpti itineris callem carpturi, à fratribus eiusdem Cœnobij, cum [7] magno Processionis apparatu ducebantur. Et [8] ecce, in ipso Basilicæ sancti Benedicti egressu. Orta cum vento pluuia, cereos ob honorem Dei ac sanctorum eius accensos, funditùs extinxit. Sed antequam portam castri ipsius Monasterij egrederentur: & serenitas rediit, & cerei diuinitùs reaccensi, inspicientibus cunctis, per aliquod viæ spatium, nullis ventorum flatibus, extingui potuerunt. Simili modo, dum peractis pro quibus ierant, sanctas Reliquias à tabernaculo sub quo manserant extulissent: lucernæ extinctæ [9], diuináque virtute inluminatæ, nullo aurarum spiramine lumen amiserũt. donec à terra sancti Benedicti, sanctorum progrederentur pignora. Erant autem quæ ferebantur cum patrocinio sancti Patris nostri Benedicti [10], pręciosæ Reliquiæ Beatissimorum Confessorum Eucherij & Verani, necnon Cypriani, Sperati, ac Pantaleonis Martyrum. Has sicuti relatû seniorum nostrorum comperimus, quidam aliquando Lugdunensis Antistes, cuidam Monacho huius sanctæ Congrægationis contulerat remunerandæ sedulitatis gratia, quia liberalibus eum instruxisset literarum studiis. Quas ille vt celebrior inde esset locus, in eiusdem Patriciacæ villæ oratorio condidit.

4 *Solmaricense prædium.*

5 *Pium inuentum.*

6 *Cluniacũ Cœnobium.*

7 *Processionis apparatus.*

8 *Basilica Sancti Benedicti apud Cluniacum.*

9 *Lucernæ diuinitùs accensæ.*

10 *Reliquiæ SS. Eucherij & Verami. Cypriani Sperati & Pantaleonis.*

11 *Monachi Floriacenses olim docti: & quàm honorifi. à remunerati.*

CAPVT

Minacem ac blaſphemum, S. Benedictus viuere non ſinit.

CAPVT XVI.

1 *Vzon in Burgundia.*

BErnardus quidam, eiuſdem Burgundiæ vir inluſtris, Dominúſque caſtri quod [1] Vzon vocatur, diſcordiam habebat cum quodam ſibi affinitate propinquo, non minoris potentiæ, nomine Letboldo. Cuius poſſeſſiones dum direptionibus vaſtaret: etiam ex villis ad iam dictum Patriciacum Monaſterium pertinentibus, armenta abducere cupiens, quoſdam [2] ſeruorum ſancti Benedicti reſiſtentes ſibi, interemit. Propterquam cauſam, ſupra nominatus [3] Rotbertus Præpoſitus, eum adiens; humiliter poſcebat, vt legaliter ſancto Benedicto, ac eius Monachis, emendaret malum, quod contra leges, ſeruis eorum irrogauerat. Ille contumaciæ plenus ſpiritu, in hæc verba reſpondit. Miror Domine Rotberte, te tam ſapientem virum, ad » tantam ſtultitiam deuolutum, vt à me emendationem » rei exigas; cum me magis rogare oportuerit, ne peiora adijcerem. Et adiecit. Dominum inquiens qui me » naſci fecit teſtor, me antequam quindecim ab hoc die » euoluantur ſoles, experimento probaturum, vtrum » ſanctus Benedictus igni; an ignis à me eius iniectus » domibus, ſancto præualeat Benedicto, qui meum intra » ſuum caſtrum, defenſare nititur inimicum. Ad quæ » verba commotus Monachus Confido ait in Domino, » ac in ſanctorum eius meritis, te nec iſta impleturum, » nec conſtitutum à te terminum, remet viuendo exceſ- » ſurum. Hoc dictum, rei veritas ſubſecuta eſt. Deniquè prædicto viro venerabili Rotberto ad Monaſterium regreſſo; antequam præfinita pręteriiſſet dies. Prefatus Bernardus ab obuio ſibi hoſte præſcripto Letboldo [4], lancea confixus, interiit. Subiturus pro certo illud diuinum cum igne certamen, quod falsò iurauerat, ſe ſancto Benedicto breui tempore inlaturum. Adiiciantur huic vindictæ prodigio, quatuor ſanitatum inſignia: duabus tantum fœminei ſexus perſonis, à Chriſto conlata

2 *Serui S. Benedicti.*

3 *Rotbertus Præpoſitus.*

4 *Mors diuinitùs inflicta.*

Digitized by Google

conlata in eodem Monaſterio Patriciaco, per merita ſanctæ ſuæ Genitricis, ac Incliti Confeſſoris Benedicti, aliorúmque quorum ibi habentur patrocinia, Sanctorum.

Mutæ ac claudæ, loquendi officio & inceſſu, meritis S. Benedicti donatur.

CAPVT XVII.

MVlier quædam Adelaïs vocabulo, linguæ ac pedum priuata officio, ad memoratum venit Cœnobium manibus reptando. Hæc præ foribus Monaſterij per aliquantulum decubans temporis ſpatium; à fratribus quidem, nutu manuum, petebat vitæ ſubſidium: à ſanctis autem, voce cordis, ſanitatis auxilium. Quadam itaque die, tertia videlicet feria ante ſanctum Pentecoſten, cuius ipſo anno feſtiuitas, xiij. Kalendas Iunij euenit: medelæ ſuæ horam adeſſe perſenſit. Veniénſque ante Eccleſiam, indicius quibus poterat, aperiri ſibi introitum expoſcebat. Quo impetrato, per terram ſe trahens, oratorium intrauit, & coram altare ſanctæ ac indiuiduæ Trinitatis, in ipſo ingreſſu poſito, ſubdito ſubſtitit: ac ſe paulatim ab humo ſuſtollere cœpit. Quid pluribus morer? intra breue momentum, pleniter erecta, rectis greſſibus ad altare ſanctæ Dei genitricis Mariæ, atque Confeſſoris Chriſti Benedicti progreſſa, ac ſi in oratione, proſternitur. Indequè poſt paululum ſe erigens, elatis in altum manibus, in hanc vocem prorupit. Gratias inquit « ago tibi Domina mea Virginum Regina ſancta Maria, tibíque ſancte Benedicte, quorum interuentû, « Omnipotens Deus, mihi curuæ ac mutæ, rectitudinem « membrorum contulit & loquelam. Nec vobis ſancti « Dei Eucheri & Veranne, minores perſoluo gratiarum « actiones. quos ſæpè exoratos, meæ non diffido adiu- « tores fuiſſe ſalutis. In his vocibus totam penè exegit noctem. Agebatur eo die feſtiuitas [1] Beati Romani, Alumni [2] Sanctiſſimi Patris noſtri Benedicti, & fratres comple

1 *Feſtiuitas B. Romani.*

2 *Alumnus ibi actiuè ponitur.*

Digitized by Google

completorios Deo soluebant hymnos. Qui continuò sonantibus signis [3], laudes Deo alacres, pro ostenso reddiderunt Miraculo.

[3] *Latitia est, quando Miracula fiunt.*

Ambulare non valens mulier, meritis S. Benedicti sanatur.

CAPVT XVIII.

CHristo disponente, adhûc sanctos suos mirabilibus insignes reddere; Nono post patratum illud signum die, tertio videlicet Kalend. Iunij: alia mihi deducta est mulier. Huic Alexandra nomen erat. quæ gestatorio quo lapides ferri mos est, à duobus viris aduecta; in Basilicam se introduci rogauit. Quæ in eodem quo & prior erecta fuerat loco, ad orationem se inclinans: postmodicum, pedetentim erigere sese cœpit. Cuius conatum, fratres qui ad tam mirandum conuenerant spectaculum iuuare cupientes: inter manus eam eleuando sustentabant. Ipsa quoquè circa horam diei tertiam, in qua delata fuerat, plenè donata sanitati, per aliquot menses in seruitio Ecclesiæ permansit. Postulata autem atque impetrata à iam dicto eius loci Præposito Rotberto, licentia redeundi ad sua: pollicita est, se ad inchoatum reuersuram sanctuarij obsequium [1]. Sed dum moras ad regrediendum innecteret, pristinum languorem incurrit. Verumtamen dum quereret, qui se ad suæ salutis locum reueherét, nec inueniret: cœpit anxiari & mœsta esse. Tandem necessitas consilium reperit, vt Deo ac sancto Benedicto voueret, si salus conlata sibi restitueretur, vt ad iam nominatum valeret regredi Monasterium: se deinceps indè nequaquam recessuram. Statim igitur vt hoc vouit, firmissimas in eo quo residebat loco ambulandi vires resumens: postposita omni morarum occasione, ad Patriciacum sancti Benedicti Cœnobium vbi sanata prius fuerat, reuersa est: Cumquè cuncta quæ circa ipsam acta fuerant, fratribus referret. sponderetque se inde amplius non

[1] *Mulier Ecclesiæ seruit.*

discef

diſceſſuram : in commune benedixerunt Dominum, famulúmque eius Sanctiſſimum Patrem noſtrum Benedictum. Gratias agentes illi, qui ſeruulos ſuos quos fortè abſentia ſacri Corporis eius mœſtificare poterat, ſpiritali viſitatione dignos ducendo, miraculis lætificaret. Et ne qua dubitatio, de prætitis mirabilium beneficiis remaneret, vicinos ambarum mulierum ſollicitè perſcrutari curauerunt : hoſpitem etiam eius quæ prius ſanata fuerat interrogantes, vtrum eam aliquando loquentem aut ambulantem rectè vidiſſet. Tam ab ipſo quam a reliquis qui vtráſque nouerant: verè eas debiles, verè à Chriſto meritis ſanctæ ſuæ Genitricis ac dilecti ſui Benedicti, fuiſſe ſanatas didicêrunt.

S. Benedictus, imbre, ignem qui adurebat Floriacenſe Monaſterium, extinguit.

CAPVT XIX.

MIgrante ad ſuperos, eo quo ſuperius relatum eſt ordine, Venerabili patre noſtro Abbone: è veſtigio quædam aduerſæ res, maximè nobis qui eius obſequio adhæſeramus euenêre. At reliquis neglectis ærumnis, vnam memoriæ mandare, non graue videatur audientibus : quæ penè intolerabili hoc ſacrum Cœnobium profligaſſet damno : ni ſuperni Regis Chriſti pia clementia, interuentu Sanctæ ſuæ Genitricis Patríſque noſtri Benedicti mitigata : vindicem noſtrorum ſcelerum, retraxiſſet dexteram. Enimuerò quia in ſignis ſuperioribus demonſtratum eſt, quàm potens hic egregius Dux noſter ac ſemper nominandus Benedictus [1], in duobus ſingulatim extiterit elementis, aqua videlicet & igne : in hoc manifeſtè apparebit quantum in vtríſque valuerit, vno eodemque tempore, & vt verius fatear, temporis momento. Celebris noſtro orbi illuxerat dies [2] Tranſlationis ipſius ſummi Confeſſoris, quæ quinto Iduum Iuliarum, annuum nobis repræſentare conſueuit delectabiléque feſtum. Cum

1 *Sanctus Benedictus, in elementis potens.*

2 *Tranſlationis Benedicti feſtum.*

Digitized by Google

Cumquè tota vigiliarum nox, cum ſubſequente die in laudibus Deo debitis, congruè fuiſſet expenſa:ob tanti deuotionem Patris. Poſt debitam refectionem, veſpertinaléque officium , hora quietis aduenit. Et cupientibus nobis, oculos diurno furari labori : erroneæ antiqui hoſtis affuêre inſidiæ. Namquè eius inſtinctu, quidam peruerſæ mentis homines , latrocinandi , vt quidam referunt , cupiditate, ignem forenſibus impoſuêre domibus. Vt vero alij fatentur , caſualis eiſdem ædibus irrepſit ignis. Qua de cauſa, excitato tumultu fratres expergefacti , ad extinguendas voraces incendij flammas properarunt. Subductóque primùm quaqua oportunitas ſeſe obtulit , omni ornatu Baſilicæ, qui non minor , immo per omnia maior,quàm in priori incendio , interiora templi venuſtabat : Ad iam dictum opus vnanimes vertuntur. Sed illorum labor in caſſum cedebat , In ſuperiora namquè, ſe aurarum ſpiramine,ignis attollens, Coquinam Xenodochij repentè corripuit , quæ aulæ Sanctæ Dei Genitricis Mariæ vicina erat [1] , in qua Pretioſus Confeſſor Domini Benedictus quieſcit. Tum metus ingens cunctos habuit, verentes eius ædis occaſione , venerabile cunctis Dominum timentibus , exuſtum iri templum. Vnde quidam noſtrorum,interioris hominis voce , auxiliari ſibi piis precibus Sanctam Dei genitricem Mariam,famulúmque eius Inclitum poſcebant Benedictum : repetito ſæpius nomine ſororis eius Scholaſticæ.Alij verò, id ipſum clara quidem voce , ſed quæruloſis iterabant verbis [4]. Tandem memoratorum preces Sanctorum audiit Omnipotens , cælíque à parte ſerena, intonuit. Deniquè cum ſumma cæli eſſet ſerenitas , profuſus ſubitò è nubibus imber. Flammas quæ interiora caſtri ædificia depaſcebantur , funditùs extinxit. Mutati autem ventorum flatus , cadentes fauillas, quarum copia inſtar decidentis niuis introrſus ferebatur : retroactas,in ſemet redire cogebant.Ita meritis Egregij protectoris noſtri Benedicti , non ſolum Monaſterium incolume reſedit : verum nec tantum vici exuſtum eſt, quantum

3 *Quieſcit apud Floriacum S. Benedictus.*

4 *Incendium Floriacēſe reſtinguitur.*

quantum priori incendio perierat: quod in eadem festiuitate, temporibusque memorati contigit Venerandi Abbatis, Abbonis. Vndè nimirum legiones Monachorum, Domino suo Benedicto, illud cuiusdam Sapientis non incongruè & absque fuco valent aptare eulogium: quòd ille fucata vsus laude, de quodam terrenarum protulit Principe rerum. ita inquiens [5].

O Nimium dilecte Deo, tibi militat aether:
Et conjurati veniunt, ad classica venti.

Liceat nobis hac de re, quædam prohidendo paululum eloqui, Congruum vt reor huic nostro videbatur legifero, in commotione elementorum Venerabilis sororis suæ adhibere solatium, quàm meminerat ad se retinendum [6], tempestatum oppositum obstaculum. Vndè non incongruè aereis potestatibus complacita sibi loca, euertere molientibus, strenuè repugnarus: a suis famulis eamdem sororem suam secum inuocari voluit, cuius preces ad obtinendas à Domino imbrium profusiones, agnoscebat forè idoneas.

5 Orosius lib. 7. cap. 35. recitat ac post eum S. Aug. de Ciu. lib. 5. c. 26. ex Claudiano. sed ipse Claudianus in Panyg. ad Honor. Imp. in 3. eius Cos. aliter habet.

6 Gre. 2. Dia. cap. 33.

Cruribus contracta sanatur puella.

CAPVT XX.

PVellam quandam Nobilibus ortam antiquitus fuisse natalibus, nomine Adelaidem, nuper didicimus cruribus contractam. Quam dum pater eius ac mater, per multa Sanctorum loca duxissent, nil remedij ei à Sanctis impetrare potuerunt. Ij desperata salute, ad domum eam reducentes; manebant tristes: Quid de ea agerent ignorantes [1]. Nam Parisius eam ad Sancti Dyonisij sepulchrum, atque Lemouicas ad Domni Martialis tumbam, qui ambo tunc miraculis choruscabant, perducentes: nihil omnino profecerant. « Quiescenti autem matri eius, vox cœlitus aduenit « quæ diceret: Quænam ait dementia, vos tantas in vanum compulit perdere expensas, vt longè posita Sanctorum adiretis patrocinia, vestro hic relicto vicino, « Sanctissimo videlicet Dominique dilecto Benedi-

1 SS. Dyonisius & Martialis, putat Miracula.

2 Ossa S. Benedicti, cur ex Italia in Galliam translata.

cto [2], cuius sacratissima ossa, pro vestra, si tamen id ex fide expetieritis, multorumq; translata salute, ex Italia Prouincia, in hac diuinitùs trasiata sunt regione? Vndè pro certo scias, nullatenùs tuam sanandam esse filiam, nisi eò delata fuerit. Euigilans itaquè mulier, viro sibi coniacenti somnium refert, Cui ille. Ego inquiens iam id ipsum mente conceperam. Sed vereor ne Sanctus ille nostro irritatus contemptu, Dominum pro ea exorare velit. Ad hæc illa respondens. Ducatur inquit ad Sancti Sepulchrum. Et si quidem eam sanauerit, habeat ipsam [3] ancillam in sempiternũ. Sin verò noluerit, reducatur: cùm debilitate etiam libertatem retinens. Erant enim ipsi non solum liberi, verum etiam genere clarissimi, ac facultatibus ditati. Orto igitur sole, iter ad Monasterium arripiunt, quod nonnisi xviij. millibus a[illegible]eorum distabat domo, vnà secum filiam deducentes debilem. Instabat autem [4] celebre festum eiusdem Sanctissimi Benedicti. Et in ipsa quidem die festiuitatis, eam sanandam Sancto Patri Benedicto obtulerunt. In crastino verò mane surgentes, dum regredi cuperent: filiam sanam, omnibúsque membris beneualentem repererunt. Pro qua re immensas gratiarum actiones, Deo ac eius amico Beatissimo referentes Benedicto, eandem natam suam, ei perpetuò seruituram tradiderunt [5]. Quæ postmodum ducens virum, filios procreauit: ex quorum progenie, quidam adhùc non inutiles, in seruitio perdurant fratrum.

3 Seruitus, de qua in Praefatione abundè tractatũ fuit.

4 Festum S. Benedicti celebre.

5 Seruitus in Gallis, qua & qualis, trãsiens etiã ad descendentes.

1 Reliquiæ S. Benedicti.

2 De hoc Sãcto Marcello, quis nam fuerit: habes in secunda parte huius Floriacensis Bibliotheca, in vita S. Genulfi. li. 1. cap. 9.

Cæcus videt, meritis S. Patris Benedicti.

CAPVT XXI.

NVper quoque res est gesta quàm narro. Quidam cæcus Argentomagensis castri incola, dum [1] Reliquiæ ipsius Præcellentissimi Confessoris Christi Benedicti, à Sallensi cella, ad [2] Sanctum Marcellum Martyrem, à fratribus deferrentur; tacto loculo confestim visum recepit, Requiescit sanè corpus ipsius Sancti Martyris, in Ecclesia, non longè ab ipso castro constructa

ſtructa. Quod cùm identidem,à ſuis ad Salance Monaſteriũ delatum fuiſſet:alter cęcus de villa ipſius Monaſterij [3] Modicia nomine ibi aduenit:magnis vocibus Sãctum inuocans Benedictum.Fama namque ſuprafati miraculi, iam eius attigerat aures. Qui & ipſe non multo poſtquam ibidem aduenerat tempore, miſerante Deo & meritis Sanctorum obtinentibus : lumen quod petebat recipere meruit. In qũo videlicet Salenſi Cœnobio tantis tamquè aſſiduis idem toto orbe Venerabilis pater Monachorum renitet miraculis Benedictus, & [4] maximè in vleiſcendis inimicis : vt ſi cuncta quis velit mandare memoriæ , proprio indigeant volumine.

[3] *Modicia villa.*

[4] *S. Benedictus inimicorum vltor.*

CAPVT XXII.

HÆc de Miraculis,quæ Deus per merita Sancti ſui Benedicti , diuerſis in locis operari dignatus eſt: incerti ſtilo,ac ſermone ruſticano edidimus. Verumtamèn hanc ſententiolam,claudendo operi adnectentes, monemus lectorem,multa nos ſcienter prætertiiſſe.Cauendum eſt enim in vniuerſis [1] rebus omne nimium, & auditorum intentio , grata breuitate inuitanda, non faſtidioſa eſt loquacitate deterrenda. Hîc ergo finis erit libri. Quamuis ſi Dominus voluerit, vitáque comes fuerit , ea quæ fidelis fama , in tota penè diuulgauit Neuſtria [2], noſtra nequaquam ſint ſilenda deſidia. Compellunt etiam nos ad tacendum amici noſtri, qui maximum deputant ſibi affluere epulum , ſi aliorum ſtudiis lacerum infigant dentem. Attamen nulla eorum detractione deterrebimur, quominùs laudes Dei , ac eius dilecti , Patris videlicet noſtri Beatiſſimi Benedicti,referamus.Iſta igitur omnia,& quæ in priori opuſculo ab aliis Authoribus deſcripta ſunt Miracula; ſub triginta Abbatibus qui huic Floriacenſi Cœnobio ab initio ſuæ fundationis , per trecentos octoginta quinque & eò ampliùs præfuerunt annos:diuerſis in locis per merita Sancti Confeſſoris ſui Benedicti operari dignatus eſt , Ieſus Chriſtus Dominus noſter,

[1] *Nimium omne cauendum.*

[2] *Ex hoc loco quidam coniiciunt , Aymoinum Authorem eſſe ſequentis libri quarti: certè nec ſtilus, nec Authoris ætas repugnant. Ego verò,religioſè ſine nomine prænotaui , quia ſine nomine reperi.*

Digitized by Google

qui cum Deo Patre,& Spiritu Sancto,in Trinitate perfecta , viuit & regnat Deus, per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

Explicit Liber Tertius,qui eſt Aymoini Monachi Floriacenſis Secundus, de Miraculis Sanctiſſimi Patris Benedicti.

SEQVI

Digitized by Google

SEQVITVR ANONYMI veteris Authoris eruditi, Monachi Floriacenſis, Liber quartus de Miraculis S. Patris Benedicti, poſt tres priores, ſine Authoris nomine nunc primùm in vetuſtiſſimo codice membraneo Cœnobij Floriacenſis, qui vix legi poterat, inuentus.

Odonis Regij Principis pœna.

CAPVT PRIMVM.

REGE Francorum [1] Henrico feliciter ſceptra tenente, eiúſque Germano Ducatum Burgundiæ vtcúmque adminiſtrante: frater ipſorum [2] Odo priuatus degebat, nullius dignitatis faſtigio ſublimatus. Qui [3] quoniam non habebat propria, inhiabat ſubripere aliena, rapinis & deprædationibus operam impendens. Vndè factum eſt die quadam, vt valida manu militum collecta [4], Soliacenſium ſibíque contiguorum agros, deprædatum iret. Inde reuertens onuſtus ſpoliis, & præda, contigit vt etiam quorumdam pauperum Patris Benedicti res cepiſſet. Diuertens verò in quoddam rus eiuſdem Patris [5], Germiniacus vocabulo, manſionem violentam ibidem accepit: contradicen-

1 *Rex Henricus I.*

2 *Odo frater Henrici Regis non recenſetur ab Hiſtoricis aliis Gallicis.*

3 *Vnde Principes fiunt direptores.*

4 *Sully ſur Loire, Galliè.*

5 *Germiniacus.*

dicentibus sibi eiusdem ruris officialibus,& referentibus quàm seuerè vlcisceretur Omnipotens, violatores illius loci,meritis Patris Benedicti. Qui floccipendens eorum dicta, præcepit circa Ecclesiam in honore Saluatoris mundi ibidem dicatam, rapinas includi pauperum. Siquidèm habebat eadem Ecclesia Cœmeterium, valli munimine circumdatum. Porrò famulis iam dicti Patris ab eo sibi subrepta repetentibus, animo obfirmatus nihil reddere voluit penitùs. Insuper comminatus est, eos verberibus vt tacerent afficiendos. Erat[6] enim nimiæ ferocitatis & extollentiæ. Igitur præparari amplum sibi suísque, de rebus pauperum iubet conuiuium. Cúmque deesset cera vndè deberent fieri luminaria, epulaturis necessaria; interrogat, vtrum in Ecclesia illa, candelæ haberentur. Cui cùm responsum esset, nihil ceræ illic haberi, præter Paschalem[7] cereum, in honorem videlicèt Dominicæ Resurrectionis, à Parrochialibus solemni oblatum more, iubet eum properè afferri, & ex inde candelas copiosè suppeditari, non veritùs iniuriam Saluatoris, cui sanctificata erant cereus & Ecclesia. Proinde vino diuersísque ciborum ferculis cum suis accuratè refectus, sanus & incolumis, post morosè protractas in vanum sermonum vigilias, dormitum vadit. Et dum leui sopore quiescens, aliquas noctis pertransisset horas: subita incommoditatis angustia perturbatus, inclamat suos. Quibus circumsistentibus, indicat se mortifera inualitudine detineri. Itaquè per reliquum eius noctis, eadem ingrauescente molestia, in eo loco mansit. Facto autem manè, recognoscens manifestè Patris Benedicti res, neminem quamuis generoso concretum sanguine, impunè temerari posse: quo valuit modo, equum ascendens recessit. Et eodem inualescente morbo, diem[8] vltimum clausit. Probabile satis factus argumentum, veridicam illam esse sententiam, qua dicitur, *non esse personarum acceptionem, apud Deum.*

6 Odo Princeps, vir ferox.

7 Cereus Paschalis.

8 Odo Princeps malè moritur. Roman. 2. 11.

Animalia

Digitized by Google

Animalia irrumpentia Ecclesiam, affliguntur.

CAPVT II.

EXtitit eiusdem prædij villicus nomine Viuianus, vir moribus Barbarus, aspectu toruus. Huic suprafatæ Ecclesiæ sicut & reliquarum ipsius possessionis actionum, cura commissa fuerat. Qui superuacaneum ducens, in talibus tempus expendere, quippe qui ignoraret, quanti habenda sint. Custodiam Sanctorum sibi delegatam locorum, omninò postposuit: magis intendens annuum exigere quæstum, de sibi subditorum rebus pauperum. Oratorij ergo eiusdem ambitus, eius incuria neglectus, nullius valli muniebatur obice alteriúsve obstaculi; sed foribus reseratis, patebat canibus, porcis, & cuiusque generis animalibus. Erat autem Viuianus cultor fertilis agri, abundans opibus, diues pecoris. Et quoniam erat assiduus venator, alebat canum gregem, ad capiendas modicas seu magnas diuersarum specierum feras sagacem. Accidit itaquè die quadam, vnum de canibus, quia patebat ingressus, nemine obsistente, intrasse iam dictum S. Saluatoris oratorium: quem consequuti sunt ex aliis aliqui. Porrò qui primus ingressus fuerat, quoniam [1] lápas in qua olei liquor ad effugandas nocturnas illius sacri loci tenebras, infusus habebatur, propior pauimento dependebat: saltu adnisus, eam deiecit, & olei liquamen, quod de ipsa effracta lampade, effusum erat, lingua lambit. Erat verò hic Domino suo valdè charus, quoniam ex [2] illo erat canum genere, qui lepores assequuntur velocitate pedum. Accurrunt & alij, cupientes huius edulij participes fieri. Nec mora, qui oleum lambuerant, in rabiem vertuntur. Egressique ab oratorio, mirabile dictu, aliis commixti canibus, qui fortè in domo vel platea substiterant, omnes rabidos efficiunt. Et [3] gregatim quaquaversum discurrentes, cuicumque obuiabant animali, illud ore dilaniare, vnguibus discerpere attemptabant. Nec est data requies ob eorum infestatione, per circuitum vici

1 *Lampas in Ecclesia ardebat.*

2 *Leurier Gallicè.*

3 *Res mira.*

Digitized by Google

illius habitantibus, donec omnes suffocarentur, vario genere mortium.

Sues oratorium ingredientes, rabie afficiuntur.

CAPVT III.

COrripitur ergo Viuianus ab amicis, seu à quibuscunque sanum sapientibus viris vicinis, ne sacrum locum vilipendat; vt ambitum eius claudat, vt animalia sua ab ingressu illius arceat. Sed nullatenùs aurem sese monentium dictis accommodans; incurrit aliud maius detrimentum. Denique cum haberet multitudinem porcorum, erant enim ferè quater viceni: nequaquam eis adhibere custodiam voluit, ne superius memoratum intrarent sacrum. Igitur vna dierum, illapsi aliqui ex eis ipsius penetralia sacri, vertuntur in furiam; egredientesque ab illo, toti suo obuiant gregi. Protinus ergo omnes sues, sicut canes superius, in insaniam vertuntur: ita vt nullus eorum, vlterius ad consuetam domus Viuiani redierit aram. Videres eos passim vagantes, hiāti ore, ea feritate qua illud animal furia innectum fertur, bachando discurrere: & quodcumque obuium, immundo ore polluere, pedibus conculcare. Nec ab illa rabie cessarunt, donec cuncti, variis mortibus necati sunt [4]. Pensanda est Omnipotentis inuicta in huiusmodi transgressores patientia: quæ eos ad pœnitentiam adducens, de facultatibus ipsorum, quàm de ipsis vltionem mauult. Hic etenim postmodum extitit Monachus, licet in extremis.

4 Deus patiens, homines punit in bonis, vt ipsos saluet.

Boues S. Benedicti violenter rapiens, & eius subditos violans, mala morte perit.

CAPVT IIII.

ENimuerò Gaufredus cognomento Rufus, cupiditate instigante, bis binos boues qui ad excolenda [1] Noualia ad reditus fratrum pertinentia, in eadem

1 Noualia.

possef

poſſeſſione addicti fuerant,rapaciter abſtulit: admonitus vt eos redderet,nullo modo acquieuit. Inſuper multa ſe inlaturum aduerſa Patri Benedicto famulantibus,interminatus eſt. Nam dum per villam eiuſdem Patris [2] Bulliacus vocatam, iter faceret; conuocato Gauterio eiuſdem villæ [3] Maiore, inter cætera inſana quæ furioſo protulit ore,conteſtatus eſt: quandiu aduiueret, ſanctum Benedictum pacem cum eo numquam habiturum. Cui idem Gauterius vir modeſtus, « tali reſpondit affamine.Multorum inquiens huiuſmodi minas perpeſſi ſumus, & ab omnibus his eripuit « nos Dominus per meritum ſanctiſſimi Benedicti Domini noſtri.Nemo tamen eorum qui talia inaniter aduerſus eum protulerunt verba: impunè ea protuliſſe « diutiùs lætatus eſt. Necdum dies octauus præterierat, poſtquam boues rapuerat:& ecce à quodam ſuo inimico,qui itidem quamplura intulerat damna,circumuentus, gladióque confoſſus,interiit. Patri Benedicto famulantibus in nullo de reliquo calumniatus. *Impij enim*,vt ait Salomon,*de terra perdentur*, & *qui iniquè agunt,auferentur ex ea.*

2 *Bulliacus villa.*

3 *Gallicè Mayre.*

Prouer.2.22.

Pauo ægrotans curatur.

CAPVT V.

HVgo Abbas [1] iuueniles adhûc agens annos, dum magnificus vellet haberi, multa iuueniliter geſſit. Et quoniam ex præclara Francorum lampade originem trahebat,degenerem ſe autumabat [2], ni ea geret quorum multimoda opinio, aures vulgi perceleret. Vndè inter cætera, ſuis præcepit clientibus: vt in ſuprafato agro, Germiniaco ſcilicet, multum earum auium agmen,quæ Pauones nominantur,ſibi aggregarent. Qui ſui Domini obtemperantes mandatis, circúmquaque diſcurrunt: eos qui eiuſdem generis nutriebant aliter adeunt:& tam precibus quam muneribus,in breui copiam earum aſſequuntur,curámque illarum fœtibus impendentes, Domini ſui applaudunt votis.

1 *Videte à curiales Abbates, iuuenes & leues.*

2 *Stulta opinio quorumdam,qui Nobilis ſanguine ſunt procreati.*

Digitized by Google

votis. Accidit autem quadam vt aſſolet die, vnum ex maribus ſoliuagum incedere. Qui dum hûc atque illûc peruagatur: Eccleſiam ſancti Saluatoris, cuius ſupra meminimus, ingreſſus eſt, per eámque deambulans, ſubito alis expanſis altari ſubuolat. Cuius vt crepidinem attigit: mox debilitatus cruribus & immobilis, iuxta altare manſit. Aliquot horis decurſis. quidam Eccleſiam intrantes, inueniunt eum circa aram ſe volutantem, Aſſumptóque eo, eis quibus earum alitum alendarum cura delegata fuerat, reſignant. Qui ſuſcipientes, Domino ſuo, ſuæ alitis infortunium referentes, qualiter contigerit aperiunt[3]. At ille fide plenus, iubet fieri ſtupeum filum ad menſuram Pauonis: ab extremitate videlicet roſtri illius, vſque ad extremum caudæ, ceráque inuolui: & accenſum altari ante quod debilitas ipſa contigerat, præponi. Qui iuſſa complentes, factum & accenſum lichnum, ante aram ſtatuunt. Necdum conſumptus lichnus erat, & auis integrè priſtinam recepit ſoſpitatem. Ecce quid meruerit fides. Licet enim dicat Pſalmus. *Quoniam multiplicata eſt miſericordia tua Deus, homines ſaluans & iumenta.* Et beatus Auguſtinus. *Qui ſaluat te, ſaluat & gallinam tuam.* Tamen vt Apoſtolus ait. Scimus non eſſe Deo curam de huiuſmodi irrationabilitate, niſi quantum expetit, vſus & neceſſitas rationalis creaturæ.

3 Videãt qui ſibimet placent, & apud ſe ipſos exiſtunt prudentes: quíq; ruſticos talia ſanctis otiãtium offerentes irrident, ante 600. annos id actũ à prudẽtibus ac valdè religioſis fuiſſe viris.

Pſal 35.

Auguſt. ſuper Pſal. 35.

1. Cor. 9. 9.

Aduocatus S. Benedicti res eius diripiens, atque ſubditos opprimens, turpiter moritur.

CAPVT VI.

1 Portianum.

2 Aruini curtis. vel Heruini.

IN territorio Portiano, eſt quidam ager Aruini curtis vocabulo, ab hoc Monaſticæ religionis inſtitutore, per longa tempora poſſeſſus. Cuius agri Aduocatus dicebatur Adelardus. Hic cum tutari & defendere ſibi credita debuiſſet: magis ipſe peſſundare & deterere inſtitit, quàm ab aliorum violentia eripere. Totis ſi quidem in res ruricolarum inhians faucibus:

per

per fas & nefas, illis ſua auferebat: & propriis mancipabat vſibus. Nec tamen id ſolum ſibi, ſi eorum res diriperet ſufficiebat, inſuper verberibus multis afficiebat. Crebrius vero à fratribus qui eidem prædio præfecti fuerant admonitus, ceſſare debere à tanta malignitate, emendare ſe noluit: ſed potiùs in maiorem ſæuitiam exarſit. Denique, cuidam mulierculæ aliquid abſtulerat [1]; quæ currens ad Eccleſiam, ſublatiſque quibus operiebatur lineis, Altare diutiſſimè flagris cecidit, increpás quaſi præſentem Patrem Benedictum his verbis. Benedicte vetuſtiſſimè piger, letargice, quid agis? vt quid dormitas? quid tuos tantis ſubiacere ſeruos improperiis ſinis? Quemdam etiam, vt plures omittam, ruſticum multæ ſimplicitatis virum, nomine Arnaldum, ſtimulis nequitiæ exagitatus, dum quadam die agrum exerceret, improuiſus aduenies: arrepto ſtimulo quo ille ſuos ſtimulabat iuges, tantis affecit verberibus, vt ſemiuiuum relinqueret. Nec ductus pœnitentia, ſatisfactione aliqua eum aliquando voluit placare. Qui autem verbera paſſus fuerat, ab Omnipotente Domino vltionem de ipſo flagitabat, implorans ſuper hoc auxilium Benedicti ſui Domini. Nec diu remoratus Dominus, qui pauperem liberat à potente [3], retribuit impio iuxta ſuam impietatem. Námque vna dierum, audiens ſuos ad locum vbi erat, properare hoſtes: equum aſcendens, armis protectus, obuiare illis feſtinat. A quibus fugatus, dum properat equi ſaltu, velociter tranſmeare quemdam fluuiolum, qui [4] Minio vocatur, cuſpide haſtæ quam geſtabat longius ante ſe protenſa, terræque innixa: ferrum eiuſdem haſtæ verſus ſuum incautius reduxit guttur. equóque cui inſidebat calcaribus incitato, dum riuum tranſire geſtit: lanceam in ſuum guttur demerſit. Móxque exanimis effectus, ſociorum manibus, ad propria reportatur: nulli deinceps famulorum Patris Benedicti verbera irrogaturus.

1 *Res mirabilis nec imitanda, quia furor fœmineus fuit.*

3 *Ergo, ſancti ex hac vita tranſlati nos audiunt.*

4 *Minio fluuiolus.*

Rainerius

Digitized by Google

Rainerius peierans per fidem quàm debebat S. Benedicto, moritur.

CAP. VII.

ALter etiam Rainerius nuncupatus, qui vnus erat ex eiusdem possessionis exactoribus: & ipse, vt porè rei probauit euentus, erga famulos ipsius Monachorum Ducis extitit malicioſus. Qui dum multa secus quàm debuerat ageret, frequentius falsa innoxios opprimens calumnia: & eorum bona iniqua diripiens uiolentia, cuiusdam viduæ, vnum quem solum habebat, abstulit porcum. Repetente vidua suem, & cum lachrimis precibúsque gemebúdis, suppliciter vt sibi ab eo redderetur sepius flagitante: nullatenùs aquiescere voluit. Qua de causa dolens illa, assiduas in ipsum deuotationes aggerabat. Die ergo quodam, casu accidit eamdem viduam ex improuiso ingredi Domum, in qua cum quibusdam aliis, prandens Rainerius recumbebat. Quæ cùm ipsam recordatio amissi pecoris graui torqueret mœrore: cœpit, sicut crebriùs solebat, vt suus sibi restitueretur expoſcere porcus. Ille vero æstimans nil sibi officere quòd dicturus erat: incauta protulit temeritate. Quod postmodum pœnituit dixisse. Putans Patrem Benedictum nihil ducere, si quis à se sibi promissam fidem, prolatis incautius verbis, ausus fuerit temerare. Per sacramentum ait quod Sancto feci „
Benedicto, numquam tuum attigi porcum. Idem verò „
Rainerius vt ipse viculi adipisceretur exactionem, ex more loci, iureiurando promiserat[1]: ne aliquid iniustum in famulos superius dicti Patris moliretur. Igitur postquam falsum peierando protulit iuramentum: ira commotus, cultrum quem forte tenebat manu, super mensam iecit. Qui à mensa resiliens, mucrone sursum verso, oculum petiuri pupugit: & eum perpetua cæcitate damnauit. Tandem improbus, posteaquam intellexit: diuino iudicio vno se priuatum lumine, professus est prius mendaciter locutum fuisse: perpendés viduarum lachrimas nequaquam spernendas: *Quæ à maxilla*

[1] *Iurare fidelitatem Officiales ante officij adeptionem.*

Eccl. 35. 18

xilla ad terram descendunt, & Dominus Omnipotens susceptor est earum.

Ignis sacer, per Sanctum Benedictum aufertur.

CAPVT VIII.

AMplectenda & omni excollenda est fauore pia miseratio Omnipotentis, qui *quos diligit corripit, flagellat autem omnem filium quem recipit.* Demque permittit diuersarum spiritus infirmitatum Dominari interdum corporibus nostris, vt saltem proprio admoniti incommodo, recordemur clementis eius longanimitatis. Qui si tota mentis intentione eius benignitatem, pro eadem incommoditate implorauerimus [1]: nisi augmento nostræ obesse præuiderit animæ, facilem singultibus nostris dabit aditum ad se. Gaudet quippe de totius creationis suæ salute. Quod si etiam iuxta quod scriptum est, *ad eius sanctorum aliquem, conuertantur*: vocem sui fidelis exaudiet, nostras preces sibi allegantis. Quam nostram assertionem approbant mirifica opera, per Patrem Benedictum sæpius nobis ostensa. Quidam etenim vir ex famulis eiusdem Patris, Archembaldus nomine, frater Hildruardi villici [2] De Brayo. quæ est haud contemnenda ipsius Ducis Monasticæ cohortis possessio: igne consumebatur sacro, hic delatus à villa, ad illius [3] sacratissima membra: continuis gemitibus Conditoris omniū opem, per meritum sui Domini sibi implorans opitulari, velocius quàm sperabat, exoptatæ restitutus est sospitati. Sopito námque incendio, qui iam anteriorem pedis eius consumpserat partem, remeauit quansad propria: Saluatori Deo, deuota precum fundens libamina, & suum Patronum, cuius meritis salutem promeruerat, magnis extollens laudibus.

Prouerb. 3. 12

1 *Deus nos audit, si nobis expediat audiri. Iob. 5. 1.*

2 *Brayum villa.*

3 *Ossa S. Benedicti.*

K

Alter

Alter igne sacro vexatus, sanatur:

CAP. IX.

ALter quoque eadem detentus incommoditate, iuuenis quidam, de transligeranis partibus, à matre in Asino Floriacum deuehitur. Qui vigilantioris fidei ex hoc probatur extitisse. Quoniam mox vt cognouit se comburi sacro igne, nihil pigritatus, petiit matrem vt Floriacum deportaretur. Habere se fidem per meritum Patris Benedicti, ab Omnipotente Domino valere saluari. Nec eum fefellit laudabilis suæ fidei deuotio. Denique ante Aram Glorioſæ Dei Genicis allatus, absque dilatione, per gratiam eiusdem semper Virginis, meritúmque Pij Patris, integræ, iuxta suam fidem, restitutus est sospitati. Lætabundus itaque cùm iucunda rediit matre: quæ eum mœrens, & cùm graui persequuta fuerat mœrore.

Mulier festa violans, percutitur pœna, deindè pœnitens curatur.

CAPVT X.

1 Festum Purificationis B. Mariæ.

FEstum [1] Purgationis semper Virginis Mariæ Dei Genitricis, quæ purissima & castissima super omnem humanam puritatem & castimoniam semper extitit, celebrabatur: erátque Dies Dominicus. Quædam ergo mulier Tescelina vocabulo, incola vici Floriacensis, operam impédebat lanificio [2]. Hæc aduesperacente iam die, reputans tàm celebritatem ipsam, quàm diem Dominicum præterjisse, & aliquas ipsius Diei lucrari cupiens morulas: accepit colum, lanámque super sua subtiliter extendens genua, cùm rorifluo sputamine: eamdem colũ, tenuiter ipsa lana cœpit inuoluere. Cauebat tamen, ne suæ cernerent quid ageret vicinæ, Sed Redemptor mundi *cuius oculis nuda & aperta sunt omnia*: & Matris iniuriam, & suam diem, seuerè vindicauit Dominicam. Nempe, cùm diem tantum,

2 Contra eos qui vesperi festorum laborant.

Heb. 4. 13

Digitized by Google

tum, gemina religione sacrũ, in religiosa mulier temeraret: manibus retrorsum actis omninóque debilitatis, experta est in seipsa, qua sunt digni pœna, sacrorum violatores dierũ. Cùm tortione quoque manuũ, aliud grande patiebatur tormentũ: sentiebat quippe in tolerabilem à digitorum intercapedine suorum, exire ardorem. Cúmque immensis cruciaretur supplicijs: vicinarum hortatu mulierum, Monasterium ingressa post diem alterum, coram Altare Dei Genitricis adstitit: ipsam Pietatis Matrem continuis flebiliter obsecrans singultibus vt sui miseretur, frequenter vtique & Patrem inuocans Benedictum, vt pro se intercederet. Transitis ergo aliquot diurnis horis, manibus ad pristinum reductis statum, & sopito incendio, gratias agit omnium conditori Deo, Gloriosæque semper Virgini Mariæ: nullatenùs oblita Monachorum Legislatoris Benedicti.

Seruus Sancti Benedicti, aduersarium certando denicit.

CAPVT XI.

MEmoratus Abbas Hugo, quendam virum de familiã Patris Benedicti, nomine Lætardum, Tescelino concesserat Petuerensi: vt tàm ipse, quàm ab eo progeniti, perpetuò, ipsi famularentur obsequio[1] seruili. Qui factus Dominus illius, obtinuit eum non paucis diebus. Interpellatus autem idem vir Nobilis, post longum tempus. à quodam suorum militum Ingranno nomine, vt supradictum seruum ei iure beneficij donaret: annuit. Ingrannus quoque obiens, filio suo Isembardo ipsum possidendum reliquit. Genuit autem præfatus Lætardus filium, nomine Rotbertum. Quem Isembardus, vt puta proprium vernaculum, in sua aluit & educauit domo: Rotbertus vero factus grandiusculus, à suis comperiens genitoribus, se de familia Patris exortum Benedicti: sed ab Abbate supradicto, vt vile distractum mancipium. indoluit. Nec diutiùs

1 *Seruitutem viguisse inter Frãcos, abundè supra in Operis Præfatione ostensum fuit.*

tius dolorem sui animi occulere valuit. Facta igitur fuga, ab Isembardi præsentia se subtraxit. Quem lon-
2 *Fugitivus servus, luit pœnas.* gùm latere non valens, ab eodem domum reductus [2], pœnas luit quas solet fugitiuus. Insuper sacramento ab eo est astrictus, ne seruitutis iugum de reliquo ferre detrectaret. Qui quoniam adolescentiæ tempora necdum excesserat: ad præsens silunt: donec ætate procedente vires colligeret, quibus suo iniusto Domino resistere valeret. Postquam ergo genas illius flos ve-
3 *Guillelmus Floriacensis Abbas.* stierat iuuentutis, elapsis adolescentiæ lustris [3], Abbatem expetiit Guillelmum, qui tunc temporis præerat Floriacensibus: Apud quem angorem sui cordis cùm anxiis deponens suspiriis, conqueritur de iniustitiâ sibi suisque inlata. Guillelmus itaque cum esset vir strenuus, & suam Rempublicam semper augmentare, toto anhelaret desiderio: respondit se illius ærumnarũ misereri velle, iustásque quærelas ipsius, viris prudentibus palàm facere. & si quo pacto valeret, præsidium illi sese forè. Comperto igitur Isembardus, Rotbertum quem suum opinabatur seruum esse perpetuum, ad priorum dominorum confugisse asylum: mandat Abbati nominato, vt sibi proprium restituat mancipium: alioquin, deinceps se eius futurum inimicum. Qui missis ad eum qui sua referrent verba, mandauit: eum quidem quem iniustè repetebat, vernaculum Patris Benedictiforè, se vero inlicitè diutiùs ipsũ possediisse. Quapropter si de cætero illum habere vellet seruum, in
4 *Monomachia prorebus sæpe Ecclesiasticis, mira, & tamẽ veteribus Frãcis, vt ex locis pluribus constat consueta. de qua vide in Præfatione huius Operis.* ius venire esse necesse. Quibus Isembardus auditis, apud se deliberans: quoniam Abbati iniustè resistere, nec fas nec posse habebat: determinatum mandauit diem, in quo hæc controuersia inter eos finiretur. Die autem statuto, plurimis Nobilium & sagacium viris, ab alterutra parte aggregatis: Diû multúmque sermone altercatum est: sed minimé ipsa calumnia eodem die finem accepit. Tandem vero multis prius exactis conuenticulis, adiudicatum est iddem negotium [4], Monomachia terminari debere. Dato igitur die singulârem ineundi pugnam, in condictum conueniunt locum

Digitized by Google

videlicet qui repetebatur, & Airicus quidam nomine, quem Iſembardus ſuo obtulerat loco, fortis robore, Miles officio. Erat autem idem ſtatura procerus, Rotbertus verò puſillus. Qui quamuis ſecum confligentis corpulentiam metueret, habebat tamen vti poſtea retulit, fiduciam in Patre Benedicto ſuo iure Domino, " & ſibi infeſto viro hunc inculcabat ſermonem. Non " ego tecum decerto, ſed Dominus meus, cuius me ſer- " uum profiteor Benedictus. Ergo qui illum impetebat Airicus.[5] vt moris eſt, primos ictus intorſit in eũ. Quos ille gratia Dei protectus, conſtanter ſuſtinens, permanſit inlæſus: & alternum verber ſuo hoſti temptans incutere [6], virtute Patris cuius nomen retinebat mente manum ipſius ductante: buculam clypei quo ſuus tegebatur aduerſarius, fortiter perculit. Quæ clauiculis quibus affixa tenebatur auulſis, longius reſiliuit, móxque manus aduerſarij nuda apparuit. Quippe foramen in clypeo fuerat, quod bucula protegebat, deintùs ſemipedali affixa ligno: quo manu retento, grauem ille Rotberti aduerſarius facilius verterer clypeum. Rotbertus cernens manum ſecum dimicantis nudam, ictu repetito toto conamine eam percuſſit. At ille doloris impatiens clypeum remiſit: & quoniam manu debilitata qua tegumen regebat, qua arte ſe tegeret non habebat: aſſiduo Rotberti verbere fatigatus, victum ſe proclamat. Deinc exarmatus à victore, cum Iſembardo pro quo ignominioſum certamen inierat, confuſus rediit ad propria. De reliquo, haud dubius Patrem Benedictũ, nequaquam ſuis deforè, in aduerſis rebus. Hæc victoria facta eſt Floriacenſibus, non modica exultatio; hoſtibus verò maxima confuſio. Porrò demonſtrauit Pater Sanctus in hoc facto, neminem, ſuos poſſe aliquo pacto diſtrahere vernaculos [7]. Videant ſibi, qui famulos cenſus, prædia, ſanctis locis attributa, ob laudes Omnipotenti Domino perſoluendas: nefariè diſtribuunt laicis, ſeu cuiuſcúmque generis perſonis.

[5] *Duelli mos.*

[6] *Non putes S. Benedictũ Duello fauiſſe, ſed tantũ iuſta cauſa.*

[7] *Erudimini, qui iudicatis terram.*

Ruſticus feſtum Tranſlationis S. Benedicti violans, punitur.

CAPVT XII.

1 *Ruſtici cer uicoſi.*

Simile.

2 *Feſtum Tràſlationis S. Benedicti ab antiquo cultum.*

3 *Vinoilus ager.*

MIſerum[1] genus hominum pagos incolentium, vix vmquam leui iugo Chriſti, ferream ceruicem ſubmittere appetit ſuam. Sed qualiter ferox taurus, indomitæ fronti, primum præſentiſcens imponi iugum, ſtimulis actus recalcitrat, ſulcos agens obliquos: ſic illud genus hominum, ſemper ſacræ renitens religioni, vix aliquando viam rectitudinis incedere conſentit. Vnde quidam ruſticus, dum ſacerdote ex more præconante audiſſet[2], celebrem ſolemnitatem Tranſlationis Patris Benedicti annunciari, quæ quotannis, apud plurimas celebriter recolitur in Menſe Iulio nationes: paruipendens eiuſdem præceptum Sacerdotis, qui iuſſerat omnes ſuos parrochiales eſſe feriatos: ſtatuit eò die agriculturæ operam dare. Habitabat autem idem in agello quodã Patris Benedicti[3]. Vinoilo dicto. Diluculo igitur ſurgens, vicinis cunctis ab opere manuũ vacantibus, ipſe ſolus iunctis bobus, in agrum, quem exercere cupiebat tendit: eum quem in hyeme proſciderat, gliſcens reſcindere campum, vt tàm æſtatis calore, quàm hyemis rigore decoctus, & ſementis tempore, dentata crate, glebis attritis, in puluerem redactus: ſemine ſuſcepto, abundantiorem, diebus meſſis ſuo cultori exibéret frugem. Dum ergo cupitum perageret opus, ecce aſtitit ei quidam in ſchemate Monachali. Qui vtráſque illius manus tenens, b.furco quo aratrum regitur, tam fortiter adſtringit ligno: vt ſanguinem per omnes eius vngues eliceret & ruſticus idem, aliquo prorſus pacto, eas diuellere ab eodem nequiret ligno. Quo facto, qui apparuerat Monachus, nequaquam vlterius ſibi eſt viſus. Ille pariter dolore nimio anxius, & rubore confuſus, hæſitabat quid ageret. Concurrentibus verò quibúſque, & tanto ſtupentibus prodigio: cognouerant enim per

per bubulcum, qui effrenato animo eis intimauerat: detegit quid viderit, manifestè videntibus quid sibi acciderit. Coniectantur itaque qui adcurrerant, ex circunstantiis, ex Monachi videlicet oromate, & diei festi ipsius violatione: Monachorum Ducem, hanc vltionem de præsumptore tanti facinoris patrasse: hortantur quatenùs votum eidem Patri faciat, se solemnitates illius, quoaduixerit tempore, numquam temeraturum: Monasterium eius petiturum, penitentiámque tanti commissi acturum. Vouente hæc illo, & omnibus quos tantæ rei stupor inexpertus adtraxerat, Dominum Omnipotentem pro eo exorantibus: Patrémque Benedictum lachrimabili voce crebriùs inclamátibus, vt misero misereretur: relaxatæ sunt manus illius, & cœpit adstare solutus, qui ante paululùm inuisibilibus locis tenebatur adstrictus. Indicibili ergo exhilaratus gaudio, votũ quod fecerat efficaciter implere studuit. Nam Floriacum tendens, præsentauit se [4] Abbati Rainerio fratribúsque, in die Octaua eiusdem festi, dum celebraretur Missa: referens quàm magnifica in se ostendisset Dominus Omnipotens magnalia, per sui fidelis Benedicti merita. At illi magna tripudiantes lætitia, tota cordis instantia, Saluatori laudes proclamant: Magnum Patrem, magnis extollentes præconiis: eíque inquo tantum ostensum fuerat Miraculum, salubribus correcto verberibus, licentiam tribuentes regredi ad propria, Cognouerat enim, nequaquam sui Sacedotis spernenda sibi monita, quoniam de talibus dicit Saluator. *Qui vos spernit, me spernit: & Qui vos audit, me audit.* *Luc.* 10. 16

4 *Rainerius Floriacensis Abbas.*

Mulier contracta sanatur.

CAPVT XIII.

IN territorio Trecassino, quoddam habetur prædium, iuris eiusdem Patris, super Sequanam fluuium, ob oratorium in illius honore inibi constructum [1], 1 *S. Benedictus super Sequanam.*

Digitized by Google

Sanctus Benedictus ſuper Sequanam nuncupatum. Porrò habitabat in eo mulier Maria nomine, quæ diutino detenta languore, ſpina dorſi cótracta, effecta fuerat curua: ita vt nullo pacto ſuos, verſus cœlum, erigere valeret vultus: Hæc indigena ipſius prædij, de familia eiuſdem Patris originem trâhebat. Multis itaque in eadem curuitate permanſis luſtris, deſperauerat iam de ſua ſalute: nequaquam audens opinari, ſe vlteriùs poſſe ſubrigi, Quadam ergo die Dominica, dum in eodem oratorio adſtans, cum cæteris Miſſæ cælebrationem audiret: legeretúrque Euangelium: nodis ſpinæ qui diû de ſuo deſciuerant loco, in antiquum remeantibus ſtatum: dorſo in breuiorem modum retracto, venteque, qui per multum tempus contractior fuerat, in longius ſpacium extenſo: cœpit ſubito ſtare erecta, quæ per longa iam tempora ambulauerat prona. Stupentes omnes qui aderant, quique eam ab infantia nouerant, & ipſius infirmitatis conſcij fuerant, tam inſperatum remedium: palmas ad cœlum tendunt, Summum opificem per Sanctum Benedictum laudantes: qui ſuum auxilium, eius impendere dignatur veneratoribus. Mulier denique illa, multa laude meritum eiuſdem attollens Patris, in ea quam receperat ſanitate perſeuerauit, vſque ad ſuæ terminum vitæ.

Monacho obmutescenti, vox ad Confessionem redditur.

CAPVT XIIII.

CVm ſint reliqua quæ ſcribimus miſericordiæ opera, per Patrem Benedictum, ab Omnipotente Domino miſericorditer impenſa: vnum tamen, quod propriè dici valeat miſericordiæ opus, referre dignum duximus, tàm pro ſui dignitate, quàm pro congruè ſumenda imitatione ſimili iure, ſi aliquando fuerit neceſſe. Et vt clariùs liqueat pia miſeratio Patris Benedicti, quam propenſiùs impendit eis, qui leui Chriſti jugo ſua ſubdere feſtinant colla, illius prouocati magiſterio.

Digitized by Google

giſterio. Quidam ergo noſtræ Congregationis Monachus, Humbaldus dicebatur. Qui ætate iuuenis, dum in ſuis actibus ſtrenuus videretur, quarumdam poſſeſſionum Floriacenſi loco ſubditarum, adeptus eſt tutelam. Almeri [1] curtis videlicet, ac earum quæ ei ſubiacent. Quibus cùm ferè annis tribus perduraſſet Præpoſitus, diſpoſuit aliquando more ſolito Floriacum reuiſere, geſtiens noſſe, vtrum omnia apud ſuos conciues agerentur proſperè. Cœptum itaquè iter agens, contigit ipſum in via grauiter infirmari: ſed nullatenùs moleſtiæ cedens, licèt quotidie languor ingraueſceret; tandem moribundus, nimio tædio fatigata, Floriaco, ſui compos deſiderij, intulit membra. Vbi dum morbo confractis viribus, in lecto decumberet, viſitatus à Fratribus, admonetur, quatinùs ſui memor, in extremis Abbati, ſeu cui liberet Seniorum, propria [2] confiteretur peccata. Qui coruinam æmulatus vocem, cœpit promittere, in craſtinum ſe, quod monebatur acturum. Miror nimirum, quæ obliuio illius inſederat menti, cùm [3] id maximè ſtudium omni forè debeat Chriſtiano, præſertim Monacho, ſi peccauerit quod humanum eſt; vt ſtatim currat ad medelam, confitendo ſcilicet, proprium alicui religioſo commiſſum. Quòd ſi etiam à noxiis criminibus, Omnipotentis munere immunis habetur, humilitatis [4] tamen eſt cuſtodia, reum ſeſe credere, & confiteri omni hora, iuxta legis ſuæ ſancita. Tunc verò præcipuè, cùm pulſatur vel modica moleſtia, quatenùs ſemper de ſe ſecurior exiſtat. Is ergo, de quo dicere cœperamus, ægrotus, à ſuis etiam intimis, iterum atque iterum de eodem pulſatus amicis: cras ſemper, differendo, ſicut & cæteris promittebat. Neque aliquo ab ipſo potuit extorqueri pacto, Confeſſionis remedia ſibi velle adhibere. Hoc tam diù reſpondit, donec amiſſa voce protinùs loqui deſtitit. Comperientes [5] deinde Fratres, ipſum obmutuiſſe, conſternati animo, ignorabant quò ſe verterent: metuentes Fratris illius conſcientiam, alicuius maximi facinoris macula pollutam, quod nec in extremis auſus

1 *Almeri curtis prædium.*

2 *Peccatorum Cõfeſſio auricularis.*

3 *Præcipuum ſtudiũ Chriſtiani, atque adeò Monachi eſt, in puritate vitæ perſiſtere.*

4 *De venialibus confitendum ex humilitate, non ex neceſſitate, niſi qui ad id ſtatuto, vel voto obligantur.*

5 *Iuſtũ Dei iudicium in confiteri differentem Monachum.*

fuerit manifeſtare. Mota ergo in [6] Capitulo quæſtione, quid agi deberet ſuper hac re, formidantibus omnibus de Fratris illius ſalute. Vnus eorum nomine [7] Gaurbertus, vir timoratus, qui etiam Abbatis officio functus fuerat; ſed ſibi ſubiectorum mores nequaquam emendare valens, renuncians nomini quod in caſſum tenebat, Floriacum amore Patris Benedicti expetierat, taliter intulit: Miror, vos Fratres, viros ſapientes ſuper hoc negotio ſic pendulos, cùm habeatis [8] in præſenti tantùm Patronum legis veſtræ ſancitorem, prærogatiua Miraculorum præclarum. Si placet itaque vobis meum conſilium, ingreſſi Monaſterium, coram ipſo terræ proſternamur, placemus per ipſum iram ſummi Iudicis, cantata Letania cum ſeptem Pſalmis. Audita Fratres ſapientis viri exortatione, acclamant quod ſuggeſſerat debere fieri. Ergo proſtrati pauimento ante tumulum [9] Patris, pſallebant Letanias cum ſeptem Pſalmis. Quibus expletis, coniungunt Fratri ægrotanti, Fratrem quemdam ſanæ mentis virum, nomine Milonem, qui dum eum nomine proprio vocaſſet, ille quaſi de ſomno mortis euigilans, oculos apperuit: & ſibi protinùs, reſumpto ſermone reſpondit. Deinde admonitus, ſua confeſſus eſt peccata. His peractis, viaticum ſuæ ſalutis, [10] Corpus vtique & Sanguinem Domini accipiens, vita deceſſit. Fratres verò exhilarati oppidò, gratiarum actiones retulerunt Omnipotenti Domino, qui tam magnificè ſubuenire dignatus eſt per eos, Fratri perituro, Patris Benedicti merito.

6 Locus Capituli regularis.

7 Gaurbertus Abbatis titulum deponit, videns ſe non poſſe ſubditos ad veram normam reducere.

8 Præſentia S. Benedicti, apud Floriacum.

9 Tumulus S. Benedicti apud Floriacum.

10 Cõmunio ſub vtraque ſpecie, Sacerdotibus extã extra altare, quondam adminiſtrata.

Sæuus miles, in res S. Benedicti, inopinata perit nece.

CAPVT XV.

Albericus vnus ex Primoribus caſtri Caſtellionis [1], quod eſt ſitum ſuper [2] Lupam fluuiolum, veſaniæ ſtimulis agitatus, creberrimis deprædationibus, prædia ſæpiùs dicendi Patris deuaſtabat, maximè illa quæ [3] curti Matriniacenſi adiacent. Qua de re, mandauerunt ſibi, tàm Abbas Rainerius, quàm Fratres ſub eo

1 Caſtellionis caſtrum.

2 Lupa fluuiolus.

3 Curtis Matriniaci, vel Martiniaci.

Digitized by Google

ſub eo degentes,vt commiſſa corrigeret,& de cætero, aduerſus Patrem Benedictum, talia committere caueret. Qui pro nihilo ducens mandata, peſſimis adiecit peiora. Dolentes verò Fratres, Patrem ſæpiùs nominandum,contemptui haberi,& famulos ſuos extenuari:inito conſilio, concorditer prædonem illum cum ſibi in hoc ſcelere participantibus, [4] Anathematis mucrone, ni ceſſaret, & neglecta emendaret, mulctarunt. Idem autem in malis perſeuerans,eorum excommunicationem quaſi aliquod friuolum deſpexit : induratus animo, neglecta neglexit emendare, & à ſua peruerſitate noluit ceſſare.Proinde,Omnipotens qui clamores humilium nequaquam ſpernit, & qui gemitus viduarum & pupillorum,ex alto proſpicit,dignatus eſt conſolari,ſub hac anxietate ſeruos ſuos. Contigit enim,vt ſuprafatus prædo,ductaret exercitum Comitis [5] Theobaldi, ſuper habitatores caſtri, quod à ſecularibus viris,turpi cenſetur vocabulo. A nobis verò quibus prohibitum eſt turpiter loqui, [6] Malum talentum vocatur. Qui dùm Dux in primo agmine iter faceret, propter curtem iam dictam Matriniacenſem, exterriti qui eam inhabitabant, videntes hominem ſibi infeſtum, cum tanta affore militum multitudine, exierunt ei obuij cum armis, in locis videlicet oportunis eiuſdem vici, ne patentibus ſibi aditibus, valeret eis aliquid inferre diſcriminis.Vndè indignatus ille nequam,comminatus eſt cum multo iuramento : perfecto negotio quò tendebat,ſe omnes eos captos ducturum,inſuper & vicum eumdem incenſurum. Cui viri illi reſpondentes, dixe-
« runt:Te quidem palam eſt multum poſſe,& velle nobis
« nocendi habere.Potens autem eſt Deus,meritis Domi-
« ni noſtri,cuius [7] ſerui ſumus Benedicti: ab interminatis à te, potenter liberare nos calamitatibus. Ille cum voce minaci, equo calcaribus concitato,quò tendebat perrexit.Miſer,qui cùm Patrem Benedictum debuiſſet ſupplici voce,vt ei in auxilium eſſet, in tali diſcrimine, ne periclitaretur expoſcere : conteſtatus eſt, ſeruos illius in prædam ſe minaturum, bona eorum direptu-

4 *Anathema.*

5 *Theobaldus Comes.*

6 *Malum talentũ caſtrũ*

7 *Serui S. Benedicti.*

Digitized by Google

rum,& habitacula igni crematurum.Dùm ergo peruenisset ad caſtrum ſuperiùs relatum, adorſus illud cum prima quam regebat cohorte, (reliquus enim exercitus,cum Comite longè pòſt ſequebatur)cœpit ſagittis & diuerſis miſſilibus, eos qui intûs erant infeſtare. Armati verò egreſſi portas caſtri eiuſdem indigenæ, in eo quod accidit, probati ſunt ſtrenuè reſtitiſſe. Tendens enim quidam aduerſæ partis arcum, iecit ſagittam in Albericum, qui ea ictus ſuper vnum ſuorum genuum, mox de equo cui inſidebat [8], ita procliuus corruens,vt gallea telluri illideretur, expirauit. Et quas in caſſum aduerſus Patrem noſtrum effuderat minas,perire permiſit: nihil nempe poſt vulnus acceptum loqui valuit. Huiuſmodi retributionem ſuperbo, Deus vltionum Dominus, reddidit.

8 *Miſera mors.*

Horrenda morte interiit,inuaſor rerum S. Benedicti.

CAPVT XVI.

SEguinus quoque, huius Alberici, de quo ſuprà retulimus,tàm carne quàm malitia germanus, nullatenùs terrifica morte ſui fratris territus eſt. Deniquè ſceleratior fratre euaſit, maiora aduerſus Patrem noſtrum præſumens, multimoda crudelitate, in famulos eius graſſatus.Qui poſt necem fratris, [1] pro abſolutione eiuſdem Floriacum peruenit: & ea impetrata, ſpoponderat ſe de cætero fidelem futurum, & de propriis multa largiturum. Sed omnia mentitus, pro fideli,infidelis; pro largitore, raptor effectus eſt. Hic ergo deuium fratris iter ingreſſus, cœpit & ipſe rapinas exercere de Patris Benedicti poſſeſſionibus, ipſius famulos quos poterat capiens, & eorum bona diripiens, tanquam vltionem fratris, de Patris Benedicti expeteret famulis. Qui & ipſe ſæpiùs admonitus, à ſua ceſſare debere malitia, nullo modo acquieuit. Ad extremum, dùm quadam die prædas de terra quæ curti Martiniaci adiacet agens,ſuillum gregem minaſſet:directi ſunt ad eum qui ſua repeterent, & emendationem ſuaderent. Qui abeuntes, inuenerunt eum in ſua domo. Erat autem

1 *Excommunicatus, poſt mortem abſoluitur.*

Digitized by Google

tem ipsa domus lignea turris, quippè vir potens erat, ex Nobilioribus indigenis eiusdem castri, cuius fuerat & Albericus. Turris ergo illa in superioribus suis, solarium habebat, vbi idem Seguinus cum sua manebat familia, colloquebatur, conuiuabatur, & noctibus quiescebat. Porrò in eius inferioribus, habebatur cellarium, diuersi generis retinens apothecas, ad recipienda & conseruanda humani victus necessaria, idoneas. Solarij verò pauimentum vt moris est, compactum erat dolatilibus trabeculis, quæ parum quidam habebant spissitudinis, sed aliquantum latitudinis, plurimum autem longitudinis. Deniquè, in hoc solario, qui missi fuerant, prædictum virum reperiunt. Qui eum conuenientes, quæ iuncta fuerant, mitiori sermone ei cœperunt recensere. At ille, his quæ mandabantur minimè intendit: sed efferatus animo, ore respondit furibundo, inquiens cum terribilibus iuramentis, velle se iniecisse Monasterio S. Benedicti, tantarum virium ignem, qui [2] turres eius combureret, & quasque ei contiguas ædes depascereturur. Hæc loquebatur stans in summo vnius trabeculæ, quibus diximus Solarij pauimentum constitisse: quæ vix venenato euomuerat ore, cùm trabeculæ cui pedibus insistebat, caput ruit, sublata in altum alterna eius extremitate. Ille [3] verò deorsum capite corruens, tali lapsus est casu, vt caput eius inter duas arcas quæ in cellario (quod subesse solario diximus) erant, infigeretur instar cunei ligno impacti: reliquo corpore super vnam earum arcarum reiecto, facto clamore, famuli domus in cellarium ruunt. Reperiunt autem Dominum suum, confractis ceruicibus, animam exalasse. Quem reportantes ad superiora, pro eius morte subita, amarissimas fundebant lacrimas. Hoc exitu, obstructum est os loquentis iniqua. Renouata est in hoc perfido, antiqua eiusdem Patris potentia: dùm corruente Florentio, tota domus fabrica mansit inlæsa, præter solarium cui idem Florentius insistebat. Sic & illo ruente, tota turris fabrica permansit integra: sola trabecula cui superstabat, ruinam passa.

[2] *Turres in Monasterio S. Benedicti.*

[3] *Horrendus interitus.*

Gregorius 2. Dialog. cap. 8

Intereunt canes, qui ex annona S. Benedicti paſti fuerant.

CAPVT XVII.

1 Pagũ Leomanſe.

2 Alſonia prædium.

3 Leotbertus vir probus.

4 Cruces per girum Cœmeterij.

5 Eccleſiæ aſylum.

6 Nobilis vir, Aduocatus S. Benedicti.

ESt quoddam prædiolum in [1] Leomanſi pago, quod vocatur[2] Alſonia, Patri Benedicto à[3] Leotberto viro probo olim attributum. Vbi tantam miraculorum frequentiam, idem Pater, per gratiam ſibi à Deo largitam oſtendit: vt omnes ipſius nationis homines, eumdem locum maxima deuotionis veneratione excolant [4]. Denique Cruces aliquantum excelſas per girum cœmeterij poſuerunt, quas nemo ſuum perſequens inimicum, quamuis exitiali eius odio detentus, tranſgredi audeat: ſi ad Eccleſiam in eodem loco conſtructam, confugium fecerit [5]. Fugitiui denique, homicidæ, & quicumque aliqua alia reatus ſui anxietate cogente, ad eumdem confugerint locum: immunes exiſtunt, quandiũ infra cœmeterij terminos ſeſe continuerint. Nemo aliquid furari, ſeu aliquam fraudem de qualibet re, alicui facere in eodem audet atrio. Contigit ergo die quadam, venatores Adelardi cuiuſdam [6] Nobilis viri Aduocati videlicet illius prædij, venatu redeuntes, feſſos ibidem cum ſuis reſediſſe canibus. Cúmque non haberent vndè ſuis paſtum canibus exhiberent: quærimoniam ſuam ad Iſaac quemdam prudentem referunt virum: quem fratres Floriacenſes, ipſi præfecerant poſſeſſioni. Qui dum ſe ignorare quid agere valerent reſpondiſſet: inquiunt illi, de annona Patris Benedicti quæ in eodem reſeruabatur loco, vnum ſextarium ſe præſumpturos: vt inde cibus præpararetur canibus. At ille infert, nequaquam impunè id eos poſſe perficere: ſuum vero nullatenùs ſuper hac temeritate habere conſenſum. Timere, ne pœna huic præſumptioni mox affutura, in ſe, ſi accideret, relaberetur. Illi quæ dicebantur pro nihilo ducentes: vti animo conceperant, annonæ quantum ſibi videbatur auferunt: attritũ molarum, in farinam redigunt: ſuis exinde paſtum beluis conficiunt. Quos talibus ſaturos

Digitized by Google

saturos alimentis,imminente nocte,vna includunt domuncula.Diluculo autem de suis cubilibus exurgunt, solitam venationi operam dare cupientes. Adeuntésque cubiculum in quo suos recluserant canes,ianuam eius patefaciunt. Et introspicientes, vident eos [7] vita defeciſſe. Alios pauimento toto prostratos corpore, quosdam resupinato ore mortuos iacere, alios parieti domus anterioribus vestigiis inhærere,reductis capitibus in terga.Quod cernentes,clamore sublato,femora sua palmis alij quatiunt: alij complexis manibus , sonitum grandem cum voce quærula emittunt. Timebant enim pœnas à Domino suo, pro amissione canum iustè sibi irrogandas. Diu ergo stupidæ admirationi, vocibus quæstuosis immorati: tandem recedunt.Domino suo infortunium quod sibi acciderat,& quàm seuerus vltor Pater Benedictus in eos extiterat,relaturi.

[7] *Res mira.*

Pratum S.Benedicti secans Militis armiger, punitur.

CAPVT XVIII.

ALio quoque tẽpore , dum milites propter eumdem viculum, hora iantandi iter carperent: diuerterunt illûc. dumque alij cibos & quæque commessuris apparārent idonea ; vnus eorum, suo inquit,
« armigero.Cur hominum inertissimè,tanta te oppressit
« ignauia, vt aliqua non subministres tuis equis pabula, quandiù procurantur nobis epulaturis necessaria ? At ille se nescire dicit , à quo quicquam feni vel palea-
« rum,deposcere possit.Vade ait in pratum sancti Bene-
« dicti quod huic adiacet villæ,& collecto herbæ fasce,
« quem solus valeas collo equi imponere, defer, & tuis
« appone animalibus.Ille præceptis Domini sui parens, mutuata falce à quodam , in pratum euolat : herbam totis viribus resecat,vt quantociùs repedare valeat,ne sociorum defraudetur epulis. Interea dum ille illicito instaret operi, vidit eum quidam de pagensibus, &

acc ur

accurrens ociûs, nunciauit prædicto Iſaac villæ præpoſito. Erat enim pratum illud, contiguum domui eius. Intuitus autem Iſaac armigerum, falce gramen prati præcidentem; à longè exceliori inclamat voce. Quis nam es ò homo nefariè, qui contra fas, temerator ingreſſus es, Sancti pratum Benedicti? Egredere peſtifer velociùs, ne Diuina vltio celeriùs te diſperdat. Ille autem voces contemnens monẽtis, in hæc ludicra prorupit verba. Sanctus ait Benedictus, hac vice, hoc modicũ mihi indulgebit facinus. Et facto herbæ faſciculo, ſuum repetit hoſpitium, ſuis animalibus exhibens pabulum. Deindè feſtinùs properãs ad domum vbi ſui conuiuabantur comites, & ipſe cõuiuatus eſt cum eis. Conſumptis itaque dapibus, finitóque ientaculo, propriũ vnuſquiſque conſcendens equum, tendere feſtinãt quo diſpoſuerant. Contemptor autem Benedicti Patris, poſtremus omnium de villa egreditur. Credo aliquantulum herbæ ſuperfuiſſe, quam vt ſuus conſumeret equus expectabat; & ipſe demùm vt ſuis coniungeretur ſociis, qui longiuſculè iàm aberant, equo calcaribus admiſſo, eos inſequi conatur. Sed antequam de villa exiret [1]; equus præceps in terram cadens, conliſa ceruice, mortuus ruit. Eques qui ei inſidebat, & ipſe labitur: confractóque femore, ab humo niſi aliorum vlnis ſubleuatus, ſurgere nequiuit. Concurrente turba ad tam ſubitam Diuini examinis vindictam: & ipſe Iſaac adfuit, increpans miſerum his verbis, Nonne tibi dixeram miſerabilis, Beatum Benedictum ſuas iniurias nequaquam diû dimittere inultas? Sed quia mihi credere renuiſti: ecce, contritis membris iaces inutilis.

1 *Mors equi ſtupenda.*

Veniam ſanctus Benedictus peccatori à Deo impetrat.

CAPVT XIX.

QVidam pro admiſſis à ſe criminibus, metuens diem extremi examinis: vt ſummi iudicis ſibi metum:

Digitized by Google

metum placaret [1] : ſua ferro ligari fecerat brachia, & quamplurima peragrans terrarum ſpatia, ſanctorum expetiit loca multorum. gemitibus exorans crebris, quæ ipſius redarguebant conſcientiam, deleri ſcelera. Porrò hoc per aliquot vigilanter continuans recurſus annuos : licet fideliter aſtipulari debeat,quorum memorias Beatorum adierat, eos Omnipotentem pro abſolutione facinorum ipſius exoraſſe: tamen nullius manifeſtam opem perſenſiſſe videbatur. Hæc etenim illius exrabat fides, vt poſtquam à pio iudice eius remitteretur peccatum.mox ſubſequeretur ſolutio brachiorum. Dum ergo circumquaque diſcurrit, Patris Benedicti ſuffragium ſibi vtile forè confidens, Floriacum attigit. Et Maiorem ingrediens Eccleſiam, in qua eiuſdem Patris ſacratiſſima requieſcunt [2] oſſa, deuota precum libamina,ante ſingulas perluſtrando aras,Deo offerebat. Perueniens autem ad aram Dei genitricis, quæ ponè ſe habebat [3] altare ſæpius nominandi Patris, protenſis in cœlum manibus, Omnipotentem Dominum precabatur attentiùs, ſua ſibi relaxari debita. Dei Genitricem cum eodem Patre frequentius inuocans.Et dum intentus eidem eſſet orationi, ſubito rupto clauo quo ferreum conſtringebatur vinculum. ferrum in pauimentum dato crepitu reſiliuit. At ille ſolutum ſe cernens, & in eadem ſolutione viſibili [4], peccaminum inuiſibilia vincula relaxata intelligens, exhilaratus oppidò,indicibili tripudiauit gaudio. proclamans Omnipotenti Domino laudes:ac Dei genitrici Patríque Benedicto, innumeras reddens gratiarum actiones.

1 *Mirus, ſed tamen antiquis vſitatus pœnitẽdi modus.*

2 *Oſſa ſancti Benedicti.*

3 *Altare S. Benedicti, retro altare B. Mariæ Virginis : quod eſt hodie, (id eſt 1605. Altare Matutinale. ſuper quod, aliquoties ego ipſe celebraui.*

4 *Remiſſio peccatorum.*

Mortalitas Floriacenſium ſedatur.

CAPVT XX.

EXigente mole peccaminum, accidit aliquando feruentiſſimam per aliquot menſes continuari ſiccitatem : ſydere Solis ſuo feruore omnia acrius ſolito perurente. Vnde, contigit Floriacenſes grauiter affligi:

affligi: durissima per aliquantum temporis, in homines desæuiente pestilentia. Cerneres domos vacuas: pereunte subito patrefamilias, cum prole & tota clientela. Promptuaria vino redundantia, arcas tritico videres refertas: & non erat qui attingere auderet: arescentibus hominibus, præ timore qui superuenerat vniuersis. Quippè eum cum quo modo loquebaris: mox aspiceres vel audires interiisse, inaudito necis genere. Sentiebat denique sese pungi subita punctione, vel in humeris, vel in brachus, seu femore, pectore, ventre: & ex templo in terram corruens, moriebatur. Hæc intemerabilis lues, aliquot menstruis recursibus, Floriacum obtinuerat. Decreuerũt itaque, tàm fratres quàm cuncta eiusdem loci plebs, sacra celeberrimi Martyris Mauri membra, cum Letaniis processionaliter deferre ad matrem ipsius Burgi Ecclesiam, quæ in honore testis Christi Sebastiani, eidem Christo dicata erat. Confidentes Saluatorem, meritis sui fidelis, cuius Reliquiæ deportarentur, precibúsque Patris Benedicti placatum, plæbi suæ miserturum. Condicto ergo die[1], discalceatus pedes, lachrimis perfusus, tàm sacer ordo quàm populus, cum paruulis & mulieribus, Beati Martyris membra duobus ex clero pro consuetudine in humeris gestantibus: cum Letaniarum supplicatione, ad supradictam perueniunt Ecclesiam. Vbi quanti profusi gemitus ex intimis cordium fuerint: quantæ lachrimæ effusæ, quanta precum vota Omnipotenti Deo oblata, nimium difficile est prosequi. Expleta ergo ex more Missarum celebratione, redeunt quisque ad sua, præstolantes Omnipotẽtis Dei immensam clementiam: quæ non diu abfuit. Námque mox, sicco excluso[2] Aquilone, humidus Auster libero volatu, Floriacos perflans campos: omnia rorifluis humectauit pennis, quæ Solis feruor arida reddiderat, largo imbre irrigans sola. Corpora quoque cùm hominum quàm reliquorum animalium, grato releuans temperamento: omnem prorsus in eis extinxit ardorem. Cessante itaque immoderato Solis feruore, cessauit & pestis inuisa:

1 *Antiquus gestãdi Reliquias modus: in humeris Sacerdotum.*

2 *Aquilo vẽtus siccus, & Auster humidus.*

uisa : nec deinceps præter consuetum morem, in eodem aliquis loco,eo tempore obiit.Porro qui à tanta liberati fuerant clade, totis præcordiis Omnipotenti Domino debitas persoluunt laudes : Beato Martyri Mauro , Patríque Benedicto , meritas agentes gratiarum actiones.

Gordonicenses, à clade pestis, per sanctum Benedictum liberantur.

CAPVT XXI.

PAucis diebus reuolutis:eadem pestifera lues,inuasit incolas castri , quod Gordonicum vocatur , in pago Byturico situm.Sole denique vires solito maiores exerente [1] , tanto ardore Gallicam regionem torruit:vt fontes qui toto pene hactenûs æuo fluxerant, siccati ; nequaquam , consuetum suis potum præbere sufficerent accolis.Tellus vero hiulcis passim fitîa rimis : pandebat hiatus creberrimos , & solito profundiores. Proindè amnes largiflui , qui instar abyssi magnæ,oneriferas vectare consueuerant naues,exsiccatis alueis,amisso nauigij vsu, transitum duodenni præbebant puero,si necessarium foret pedibus trâsire. Quid de pratorum retexam exustione? quæ viroris decore, æstatis tempore vestiri solent graminibus,speciem lapidis Smaragdini æmulantibus : quæ æstu Solis attrita sic arruerant : quasi nunquam aliquid humoris habuissent. Porrò tot & tantas nostræ ætati inexpertes ærumnas , comitabatur mortifera lues,quæ humanorum corporum innumeras cotidiè dabat ìtrages. Quæ lues , maximè incolas suprafrati angebat castri : cum reliquæ clades , penè toti dominarentur Gallico orbi. Nihil in eo apparebat castro [3],nisi mortis imago.Omnia plena luctus, plena mœroris,plena doloris. Nusquam risus , nusquam cordis lætitia, nusquam vultus hilaritas. Omnes , submissis in terram gradiebantur oculis. Non ibi exaudiebantur voces exultantium:non mulierum tinnuli concrepabant cantus , choros ducentium.

1 *Gordonicũ castrum.*

2 *Magna siccitas.*

3 *Pestis descriptio.*

Digitized by Google

centium. Nulla in plateis plebis fræquentia. Et mirum quod in tam populoso oppido, vix rara aut nulla metu mortis cunctos percurrente, videres conuenticula. Decor mulierum, puerorum lasciuia, iuuenum petulantia, varius vestium ornatus, in pullos commutatus fuerat amictus. Nec immeritò, vix enim aliqua immunis à cadauere, inibi reperiebatur domus. Quippe cũ quo aliquid tractabas modo homo, post paululùm fiebat cadauer. Moriente aliquo, quærere solemus vespillones, qui defuncto procurent sepulturam : Ibi vero antequam sciretur qui in eis mortui poni deberent: quamplurimæ ab illius officij ministris fiebant fossæ, certis, nullatenùs mercede sui laboris se posse fraudari. His & amplioribus, oppidani iã dicti castri coarctati malis. tandem rediit ad memoriam, qualiter Omnipotens Dominus, per Beatum Martyrem Mautum, comitantibus Patris Benedicti meritis : de cruentissima peste, superioribus annis Floriacenses liberauit. Consilio ergo inito, decernunt prudentes Floriacum dirigere viros, qui communes populi preces fratribus intimarent Floriacensibus: quatenùs Christicolæ suffragari non differant plebi, gregatim pereunti, deportato corpore ad eos iam dicti Martyris, cum Benedicti Patris Reliquiis. Venientibus ergo Floriacum legatis, & rem pro qua venerant ex ordine propalantibus : Durum quidem fratribus videbatur, Glorioſum Martyrem Floriaco extrahere, & vel modico terrarum ab eo diuelli spatio : cum post sanctissimum Patrem [4], in ipso maxima spes illorum sita foret. Durius tamen quibúsque sanioris consilij visum est : si tantam plebem, præsertim Patris Benedicti dilectricem, perire sinerent : maximè cum certum haberent, celeriter illi posse subueniri, & fides petentium hoc apud se retineret. Assumpto igitur quidam Religiosorum fratrum celeberrimo Martyre, cum sacratissimis Patris Benedicti [5] pignoribus. Honesto comitum tàm clericorum quàm laicorum vallati agmine, vt puta tantum decebat Martyrem; ad destinatum perue-

4 *Martyris Mauri studiosi Floriacenses.*

5 *Pignora S. Benedicti.*

niunt

niunt locum. Comperto Gordonicenſes ad quos tendebant, eorum aduentu; obuiam ruunt, omnis ſexus, omniſque ætas, ſenes iam decrepiti incurua baculo ſuſtentantes membra, Pueruli etiam, quos modo ætas ad fræquentationem habiles reddiderat, quibus poterant verbis, ad accelerandum ſibi opitulari rogabant. Immenſum namque gaudium eorum replebat corda, quoniam quas toto mentis deſiderio videre exoptauerant, Beatiſſimi videlicet Mauri, aſpiciebant Reliquias: ſecuri iam de ſua per eum ſalute, quem apud Omnipotentem Dominum, tantum audierant poſſe. Occurrunt etiam cum maximo tripudio ſancti[6] Satyri Canonici[7], albis induti veſtibus, ſuper amicti Holoſericis Cappis, Crucibus Cereis Thuribuliſque thimiamate vaporantibus præmiſſis. Deducitur Beatiſſimus Martyr hac populi frequentia, vſque ad caſtri ſuperiora, quod ſitum eſt, vt recolunt qui viderunt, in prærupti collis eminentia. Expoſitis ergo in planitie eiuſdem oppidi cupis, defertur vinum certatim in amphoris & aliis vaſis deportando vino aptatis, & funditur in eis, quatenus[8] loto feretro quo Beati Martyris continebantur membra, ex illa potione quaſi de ipſis ſacris condita membris, velut de confectione aliqua medicinali, omnes potarentur. Videres nimirum, cateruatim confluere vniuerſæ ætatis ſexum: deferre ſciatos, ſchyphos, crateras, & cuiuſque generis vaſcula ad ſuſcipiendum potum. Suſcepto ergo in ſuo quiſque calice illius medicaminis hauſtu, nequaquam aliquid vt fieri aſſolet, exinde domi reſidentibus deportabat, priuſquam ſufficienter reficeretur: metuens ſi vel modica poſtquam ſuſceperat morula intercederet, ne ſubita lues ſe perimeret. Etenim qui amplius ex eodem, potum haurire poterat; ampliorem ſalutem ſeſe promeriturum ſperabat. Refecti igitur eo affatim omnes, (cæterum idem caſtrum præ cæteris vino abundat, & gaudium erat cuique qui illud præbere valebat.) rogant obnixè, quo beatus[9] Martyr per vicos & plateas eiuſdé circumferatur oppidi,

6 *S. Satyrus*

7 *Qualis occurſus ſit ſacris Reliquiis.*

8 *Vinotheca ſacrarũ Reliquiarũ lauatur. Gallicè vocant le S. Vinage.*

9 *Reliquiæ per vicos oppidi circumferuntur.*

pidi, vt peſtifera lues eius præſentiam fugiens, à cunctis ipſius pelleretur angulis. Hoc facto, cœpit extemplo, ventus leni ſpiramine aërem in nubes cogere: polus deinde obſcurari denſitate nubium. Nec mora, vt ſolet in Aprili deſcendere pluuia, leuis, aurarum ſuſurrio, imber gratiſſimus, placido lapſu ſeſe infudit ſitientis telluris in græmium: depellens nociuum, qui diû lugubri dominatus mundo fuerat, Solis ardorem. Porrò expulſa mox clades illa mortifera, quæ multas mortalium ſtrages, illis in locis, inexperto ediderat more: luſtrante fines illos Beato Martyre, neminem hominum inibi inſueto deinceps modo, auſa eſt attingere. Denique eruti ab immani periculo, non eſt in promptu dicere quanto tripudiabant gaudio, perſoluentes laudum cantica Omnipotenti Domino. qui per ſuum fideliſſimum teſtem, à ſubitæ mortis diſcrimine, dignatus eſt eos eripere. Noſtri nihilominûs Legiſlatoris amore deuincti, eius meritum ſublimis attollunt præconio vocis; qui tantum habere meruerit contubernalem, per quem ipſius Patris iunctis precibus, imminentem euaſerint mortem [10]. Proinde quanta fuerint munerum donaria quiuis perpendere poteſt, dum vnuſquiſque præcipua quæ habet offerre feſtinat: ne alius ſe deuotior appareat. Si quidem, per triduum detinent ſuum ſalutiferum hoſpitem: vt certiores facti de conceſſa ſalute, nulla iam formido ipſius peſtis, in eorum reſideret mente. In quartò demùm die, cum hymnis & Canticis tanto Martyre dignis: eius perſequuntur feretrum per longius viæ ſpatium; valedicentéſque illi: ad propria ſunt regreſſi. Fratres itaque Floriacum repedantes, narrant reſiduis, quæ fecerit magnalia Dominus Omnipotens, fidelium ſuorum meritis. Qui gratulabundi, laudes exinde referunt omnium Creatori, Beati Martyris Patríſque ſui precibus, ſeſe commendantes attentiùs.

10 *Dona Chriſtianorum ad ſanctorum Reliquias.*

Iurans,

Digitized by Google

Iurans, barbam amittit.

CAPVT XXII.

NVlli videatur oneroſum, ſi duo ſubnectamus Capitula, ad laudem huius præſentis Sanctiſſimi Martyris, referentes mira, quæ per eum Omnipotens Dominus, oſtendere dignatus eſt opera, in duabus longiùs à ſe remotis regionibus, in quibus eius ſacratiſſima continentur pignora. Priùs tamen compendiosè intimandum, rem ignorantibus. Quoniam dum ipſius honorandæ Floriacum tranſlatæ forent Reliquiæ; Fratres Floriacenſes, duo venerabilia eius brachiorum oſſa, in duabus ſui iuris poſſeſſionibus poſuerunt, [1] ad ſubſidium videlicet & tutelam earum. Quarum altera Diacus [2] nuncupatur, in partibus ſita Burgundiæ, territorio videlicet Tornodorenſi. Alterius, licèt minùs conſequens in ſcripto annotari habeatur vocabulum, quoniam eſt Barbarum: tamen ſicut profertur, Barbarè annotauimus. Vocatur itaque [3] Pontons, in Regione poſita Guaſconiæ. Ergo, apud Diacum quidam eiuſdem loci habebatur villicus, nomine Ioſcelinus. Qui dùm in multis, aliter quàm oportebat ageret: extricando ſuorum cenſum Dominorum, vſurpando per fraudem reditus agrorum, ſubripiendo bona ruſticorum ſibi commiſſorum, poſt plurimas obiurgationes quibus vt ſe à ſuis prauis corrigeret actibus commonitus, nequaquam emendatus eſt: à [4] Reinerio eius poſſeſſionis tunc Præpoſito, poſtmodùm Abbate: quarumdam cauſarum rationem reddere cogitur, infideliter à ſe geſtarum. Iudiciario deindè more, ventillata earum rerum quæſtione, definitum eſt, eum debere iuramento [5] ſibi obiecta refellere: quia inficiabatur omnia illa, de quibus criminabatur. Reſpondet ille, ſe alacriter iuſiurandum facturum. Nec moratus diutiùs iàm dictus Præpoſitus, iubet afferri coràm, ſuperiùs memoratas Beati Martyris Reliquias. At miſerabilis Ioſcelinus, quamuis eum ſua reprehenderet conſcientia, formi-

1 *Reliquiæ Sanctorum, loca in quibus ſunt muniunt.*

2 *Apud Diacum eſt os brachij Sancti Mauri Martyris.*

3 *Item aliud os ipſius eſt apud Pontõs.*

4 *Rainerius Præpoſitus, poſtmodùm Abbas.*

5 *Iuramentum ad Reliquias Sanctorum.*

Digitized by Google

dine Præpositi sui compellente, præsumit sacris pignoribus temerè manum imponere. Peracto verò sacramento, sicut dictauerant qui illud fieri adiudicauerant; improbus peierator iam securus, quoniam illicò minimè ipsum perculerat Diuina vltio. Hilari vultu, procacibus verbis, quam prolixam habebat, barbam mento tenus comprehensa: Per hanc, inquit, barbam, » saluum feci sacramentum. Quo dicto, tota veluti eam » comprehenderat, manum [6] prosequuta est barba: reliquo quo vixit tempore, mento penitùs perseuerante in barbæ priuatione. Manifestata igitur luce clariùs eius infidelitate, iusto iudicio amissa villicatione, vlteriùs, nec ipse, nec soboles eius, potuit villicare. Expertus, Beatum Martyrem admirandæ virtutis forè, quem priùs debita nequaquam veneratus fuerat reuerentia.

6 Mira barbam radens monachis.

Violans Ecclesiam S. Mauri Martyris, punitur à Deo.

CAPVT XXIII.

PRætereà [1] Comite Pictauensium in expeditionem Hierosolymitanam, multa armatorum millia ducente. Vxor ipsius curam agebat Prouinciarum, potestati suæ subditarum. Vnde factum est, dùm Gasconiam peragraret, vt transmeata Garonna, fines eiusdem Regionis attingeret, in quibus positus est locus superiùs memoratus [2] Pontons, videlicet in pago [3] Ausiensi, super flumen [4] Adurcium, ditioni Floriacensium Fratrum subditus: vbi, vt diximus, iam dicti celeberrimi Martyris Reliquiæ habentur. Inuitante igitur itineris necessitate, Comitissa, militum vallata phalange, hospitium ibidem accepit. Comperto ergo ante triduum Pictauorum aduentu, incolæ eorum locorum, metu ipsorum, quoniam [5] dominationem eorum valdè exosam habent, omnia [6] sua quæ in Ecclesiam inferri licebat, aduehunt, & in oratorio eiusdem possessionis congerunt. Vestium diuersas species, alimenta, & cætera humanis vsibus accommoda. Hospitati itaquè Pictaui, au

1 Comes Pictauensis, Hierosolymam cum exercitu profectus.
2 Pontons.
3 Ausiensis pagus.
4 Adurcium flumen.
5 Guascones Pictauorum dominationem habent exosam.
6 Rustici timore militum, reclamdere bona sua in Ecclesiis, consueuerũt.

Digitized by Google

ui, audiunt Prouinciales omnia sua, vt dictum est, in Ecclesia coniecisse. Cæteris, (quamuis [7] sit præceps eadem natio, ad audenda quæque illicita) sacrum tamen formidantibus temerare locum: vnus eorum audacior reliquis, prorumpens in Ecclesiam, saccum frumento plenum humeris imponens suis, onustus sacrilegio, proprium repedauit ad hospitium, nequaquàm diù super tali gauisurus facto. Deniquè mox vt suæ metationis subiit limitem, cœperunt omnia illius membra, more eorum qui quartano laborant typho, tremere, frigúsque intolerabile per totum eius se dispergens corpus, glaciali rigore omnes ipsius adstrinxit artus. Porrò, accolæ eiusdem loci, qui certiùs nouerant, cur sibi contigisset tam subita valetudo, (conscij enim optimè fuerant magnarum Beati Martyris virtutum) hortantur miserum, vt quod ab Ecclesia violenter abstraxerat triticum, restitueret. Quod monebant, fieri egrè impetrant. Sed, nullatenùs Beatus Martyr, eius inuita placatur pœnitentia. Ergo Pictauis cum sua Domina in crastino, à loco illo sese promouentibus: miser ille ibidem remorari formidans, quo valuit modo cum eis progreditur. In processu autem viæ, dùm cum sociis graditur, paulatim formidabili indutus insania, cœpit sua, insatiabili morsu more canino, dilaniare brachia. Qui verò eum compescere volebant, nequaquam sufficere valebant. Perseuerante illo in tanta amentia, ventum est ad fluuium quemdam. Transuadentibus cæteris, miser ille [8] sua sponte in fluuium sese præcipitans, aquis suffocatus periit. Maximum suis sodalibus incutiens terrorem, & de reliquo cautelam, ne sacrorum vlteriùs, violatores existere præsumerent locorum. Plura quidem erant, quæ de hoc Præstantissimo Martyre, dici poterant. Sed ne aliquis obuians, calumniam nobis velit perstruere, dicens, nos nostrum propositum excessisse: quoniam dùm debuimus Patris Benedicti mira referre opera, Beati Mauri aliqua retulimus gesta. Reuertamur ad superius omissa. Licèt non ignoremus, eorum quæ Beato singulariter ascripsimus Mauro, Benedi

[7] *Pictaua, ad illicita præceps natio.*

[8] *Exemplaris mors.*

nedictum Patrem extitisse participem. Quippè qui in eadem [9] requiescant Ecclesia, & eadem loca susceperint tutanda. Et eædem possessiones, in quibus Beatum Martyrem, retata diximus patrasse miracula, ipsi Floriaco sunt subiectæ: cuius loci factus est vterque Patronus, Omnipotente Domino largiente.

[9] *Requieſcit S. Maurus apud Floriacum, cum S. Benedicto.*

Episcopi Antisiodorensis correctio.

CAPVT XXIIII.

REgina [1] Mathilde, metas viuendi excedente, Rex Aimricus, in coniugium sibi adsciuit filiam Regis Russorum, nomine [2] Annam. Hęc ei peperit [3] tres filios: Philippum, Rotbertum, Hugonem. Quorum [4] Rotbertus adhûc puerulus decessit. [5] Hugo Comitatum postmodùm Virimandensium adeptus est. [6] Philippus autem, patre defuncto, totius Regni Francorum gubernacula obtinuit. Septennis autem erat, quando pater defungitur. Qua de re, [7] sortitus est tutelam illius, vir inlustrissimus Balduinus Flandrensium Comes. Qui prudentissimè Regni administrans negotia, donec idem Philippus intelligibiles attingeret annos. Tyrannos per totam pullulantes Franciam, tàm consiliis quàm armis perdomuit, & pacem maximam teneri fecit. Proindè, Philippo iam iuuene facto, integrum absque vnius viculi imminutione Regnum, restituit: & ipse non multo pòst, viuendi finem fecit. Philippus verò, in primis multa strenuè gessit annis, sed ætate procedente [8], mole carnis aggrauatus, ampliorem operam cibo indulsit & somno, quàm rebus bellicis. Hic Ducis Frisiæ filiam nomine [9] Bertam, in matrimonium accepit: quæ ei genuit [10] Ludouicum. Rebellauerunt autem contra eum, quidam Francorum Proceres, opibus & viribus [11] Guillelmi Regis Anglorum fidentes. Ex quibus, [12] Hugo de Puteolo, aduersus eum arma corripuit: plures sibi adsciscens auxiliatores. Rex verò eius audaciam compescere cupiens, vndequaque militum contrahit manum. Inter reliquos etiam auxiliares,

[1] *Mathildis vxor prima Aimrici Regis.*

[2] *Anna Regis Russorum filia secunda, vxor Aimrici Regis.*

[3] *Tres filij Regis Aimrici.*

[4] *Rotbertus puer moritur.*

[5] *Hugo Comes Virimandensis.*

[6] *Philippus adhuc septennis, incipit regnare.*

[7] *Balduinus Comes Flãdrẽsium, vir strenuus, tutor Philippi Regis.*

[8] *Philippus Rex, pinguis & somno deditus.*

[9] *Berta Ducis Frisiæ filia, vxor Philippi Regis.*

[10] *Rex Ludouicus.*

Digitized by Google

res, exercitum de Burgundia aduentare iubet. Qui accepto mandato, in Franciam properant. Dux videlicet eiuſdem Burgundiæ [13] Odo, Niuernenſium [14] Comes Guillelmus, Antiſiodorenſium [15] Pontifex Gaufredus, & alij quamplures, quos retexere perlongum putauimus. Hi cœptum iter carpentes, via dictante, in quodam prædio Pattis Benedicti, [16] Eueram vocato, metationem acceperunt. Vt verò moris aggreſtium eſt, in aduentu militum formidare, perſtrepere, quaqua verſum fugere, ſua in locis tutioribus recondere. Maximè in tanto ſtrepitu. Ruſtici ſuprà memorati pagi, omnia [17] ſua ad Eccleſiam conuehunt, tàm annonam quàm ſuppellectilem variam. Porrò militum Phalanges, poſtquàm feſſa labore viæ corpora, dapibus releuarunt: cibaria ſuis procuraturi equis, comperiunt ruricolas, ſuam totam annonam in Eccleſia abdidiſſe. Vndè, animis deiecti, referunt ad Principes exercitus, rem omnem ex ordine. Ruſticos ſcilicèt, ſpem ſui victus, [18] ad tutiorem portum, Eccleſiam dico, contuliſſe: nec ſibi penitùs velle dare aut vendere alimenta, ſuis vehiculis neceſſaria. At illi conſilij extorres, quid agant ignorant. Neque [19] enim Sanctorum violatores locorum, fieri volunt, ſeu præſumunt. Epiſcopus itaquè, qui cautior cæteris eſſe debuerat, iuuenili actus temeritate, ſcurrili interrogat ſermone, vtrùm eam annonam, homines in Eccleſiam contuliſſent? Cui cùm reſpóſum eſſet, etiam. « Igitur, inquit, homines abſtrahant. Iubet ergo [20] Perpetuos ire, & quantum hordei neceſſitas expetebat, ſuis præbere equis. Properatur ad Eccleſiam, violenter hordeum ab ea abſtrahitur. Pabulum exindè equis ſubminiſtratur. In craſtino, quò cœperant tendunt: nihil noxæ ſe contraxiſſe credentes, apud Patrem Benedictum, pro infractione illius loci, & iniuria ſuis illata. Enimuerò, Rege cum reliquis militum legionibus, ad Puteolum feſtinante, & ipſi, ei occurrunt. Caſtra metantur tam ipſi quàm Rex, circa ipſum caſtrum. Obſeſſo itaquè caſtro, poſt crebras aggreſſiones, aliquot diebus ibidem iam peractis, die quadam illi qui incluſi

11 *Guillelm⁹ Rex Anglorum, rebelles in Franciaſo uet.*

12 *Hugo de Puteolo rebellis.*

13 *Odo Dux Burgundie.*

14 *Guillelm⁹ Comes Niuernenſium.*

15 *Gaufredus Epiſcopus Antiſiodorenſis.*

16 *Eueram, Gallicè Yeure.*

17 *In Eccleſia, ad militum aduentum ruſtici ſuas res tutantur.*

18 *Eccleſia, tutus portus.*

19 *Nō eſt hodie talis militum timor, religioue.*

20 *Perpetu⁹ ibi nomen officij.*

videbantur, Hugo videlicet cum ſuis, apertis portis, improuiſi adſunt obſidentibus, [21] omnigeno bellorum tumultu perſonantes, cornicinibus etiam, horrifico boatu concrepantibus. Exterriti qui in caſtris erant, ſubita hoſtium audacia, credunt totius Franciæ militum cohortes, noctu caſtrum idem intraſſe: & idcireo, Hugonem ad tanti auſum facinoris, prorupiſſe. Quid plura? Terga vertunt, fugæ prçſidio ſeſe committentes: diuerſarum ſpecierum tentoria, varia ſuppellectili plena linquentes: & cætera quæ ad tantam expeditionem neceſſaria, conuexerant. Hoſtes eos fugere cernentes, quod nequaquam mente anteà concipere præſumpſerant, vt à paucis tanta multitudo fugaretur, acriùs inſequuntur. Capti ſunt igitur in illa fuga quamplurimi Nobiles viri, maximè exercitus Burgundiæ, qui Patrem Benedictum iniuriari auſi fuerant, direptores ipſius exiſtentes poſſeſſionis. Deniquè [22], Epiſcopus qui alios ſermone illuſoriè prolato, nefariè agere impulerat, cum patre, Niuernenſium Comite, captus, coactus eſt ſeipſum, non modicæ quantitatis pecunia redimere. A qua demùm captura exemptus, Floriacum petens, fatetur ſe ſtultè egiſſe, & quæ ſibi acciderant, iuſtè contigiſſe. Veniam petit, promeretur. In ea fuga, completum videres, quod in fine Deuteronomij legitur, in imprecationibus, quas vir Dei Moyſes populo Iſraëli imprecatus eſt, ſi à lege Dei ſui aliquando recederet: *Per vnam*, inquit, *viam egredieris contra hoſtes tuos, & per ſeptem fugies.* Et in Leuitico: *Fugietis, nemine perſequente.*

21 *Aſtutia bellica.*

22 *Epiſcopus Antiſiodorẽſis, cum Patre Niuernẽſium Comite capitur.*

Deut. 28. 25. Leuit. 26. cap. 17

Veteris arcæ oſſium S. Benedicti fragmenta, ſanitates operantur.

CAPVT XXV.

1 *Sanctus Benedict⁹ apud Floriacum quieſcit.*
2 *Guillelm⁹ Abbas Floriacenſis.*

BAſilica ſemper Virginis Mariæ Dei Genitricis, in qua [1] Beatus Pater Benedictus corpore quieſcit: partim vetuſtate, partim incendio demolita. Viſum eſt [2] Abbati Guillelmo, adnitente Odilone, viro probo, eiuſdem Baſilicæ ædituo, vetus demoliri, & nouum opus

Digitized by Google

opus pro vetere inſtaurare. Qua de re actum eſt, vt [3] veneranda eiuſdem Patris membra, quæ in arca lignea erant recondita, ſcrinio æneo ea ob durabilitatem intrinſecùs ambiente, neceſſe foret de eadem arca abſtrahere, & aliàs alio in locello locare. De cuius arcæ Reliquiis multa remedia præſtantur infirmis, eiuſdem Patris meritis, [4] cuius venerabilia oſſa ambiuit. Deniquè, quicumque febricitantium, ſiue quotidianis, ſeu tertianis, vel quartanis detentus fuerit typhis. Si aqua aut vino lauerit aliquam particulam lignorum ipſius arcæ, & eamdem potionem, fide opitulante, hauſerit: confeſtim emortua febre, ſanus euadit. Quòd frequentiús probauimus, experimento multiplici. Plures [5] etiam de ipſis quibus compacta fuerat arca illa lignis, diuerſarum homines Regionum, ad propria loca, gratia ſuæ ſalutis detulerunt: qui poſtmodùm atteſtati ſunt, contra variorum genera morborum, ea profuiſſe multum. Enimuerò, nos plurima quæ per ea oſtenſa ſunt, omittentes ſigna: vnum dumtaxat retexamus, cuius documento, multa potuiſſe fieri ſimilia manifeſtemus. [6] Veranus, qui per aliquanta annorum curricula, regimen obtinuit Floriacenſium: quartanis validè per menſes ferè ter binos adurebatur febribus. Qui plurimorum Medicorum vt putabat Doctorum, ſibi propenſiùs curam adhibens, nihil profecit: tantùm aliquam pecuniæ quantitatem, in comparandis medicaminibus, & eorum præmiis, qui fruſtrà vel [7] modicùm ſuæ artis ſuſcipere laborem renuunt, expendit. Ipſe quoque, quoniam iactitabat aliquantulam medicaminis ſe habere notitiolam, per ſe, in ſe, multa temptauit. Sed nil ſibi profuit. Deſtitutus itaquè omni auxilio, & attenta medicinæ fraudatus ſpe, recordatur, multos huius infirmitatis pondere oppreſſos, per arcæ ipſius Reliquias, ſoſpitati priſtinæ reſtitutos. Diluculò igitur cuiuſdam diei, ſurgens à lectulo, manibus ſuorum deportatus [8] cubiculariorum, Eccleſiam intrauit, coram [9] altari in quo prædictæ conditæ fuerant Reliquiæ, ſeſe in pauimẽto proſtrauit, fletu & gemitu ſubueniri ſibi

[3] *Membra S. Benedicti.*

[4] *Oſſa S. Benedicti venerabilia.*

[5] *Deuotionis ergo, ligna arcæ S. Benedicti portabantur in varias orbis partes, & Miracula operabantur.*

[6] *Veranus Rector Floriacenſis.*

[7] *Et ſi vt plerumque nihil gratis agant Medici, vnũ tamen nouimus Bugnetum, qui amicitiæ tantùm ſtudio pleriſque ſuis amicis medebatur.*

[8] *Cubicularios habebant Abbates regulares.*

[9] *Reliquiæ S. Benedicti, in altari conditæ.*

expoſcens,B. Patris precibus. Poſtremò,de ſoli duricia ſubleuatus,& vlnis ſuorum baiulorum ſuſtentatus, rogat [10] cuſtodem prædictorum ſacrorum oſsium, aliquam arcæ portiunculam ſibi adferri, mero ablui, & ſibi tribui. Quod dùm impetraſſet, hauſto eiuſmodi potu,corde deficiens,de manibus ſeſe baiulantium, ad terram prolapſus cecidit. Omnem deindè ſuperflui humoris abundantiam, quæ ſibi eam ægritudinem intulerat, euomens,per ſpatium fermè vnius horæ,humi proſtratus iacuit, mentis deliquium paſſus. Vndè, reſumptis aliquantulùm viribus, ſeſe erigens, denuò ad lectulum deportatus, & tranquilla quiete paululùm ſoporatus, nullam ipſius morbi deinceps ſenſit anguſtiam. Cognouit ergò potiorem forè medicinam, Omnipotentis Domini expoſcere in infirmitate clementiam: quàm in pretioſarum ſuccis, & viribus confidere herbarum.

10 Sanctis oſſibus B. Benedicti cuſtos attributus.

Manco, manus meritis Sancti Benedicti reſtituitur.

CAPVT XXVI.

VNus ex fratribus cognomento Gillebertus, qui cœmentariis fuerat præfectus, prætaxato operi inſiſtentibus, pecuniis minus aliquando habundans, ibat circumiens loca plurima,& ducens ſecum ſeminiuerbios [1] quorum admonitione excitata virorum & mulierum corda, ſecli negotiis inretita:aliquo ſuffragio,& ſi modico, penuriam ipſius ſubleuarent. Dum ergo circumquaque diſcurreret [2], Vitriacum aduenit: qui locus Regalis Palatij honorificentia, noſtris temporibus decorabatur. Ingreſſus itaque Eccleſiam, exortatorio ſermone populum commonefaciebat:vitæ præſentis mutabilitatem fugere, vitæ futuræ ſtabilitatem, flagrantis animi deſiderio appetere. Inter cætera verò, blandis perſuaſionibus exorabat, ex qua re tota illa exortatio originem duxerat: quatenûs iniuncto ſibi operi,aliquid ſubſidij impendendo, vel pauca largi

1 *Subuentio fidelium proadificãda expetitur. Baſilica.*

2 *Vitriacum GallicèVitry, olim palatiũ Regis. in ſilua Aurelianenſi.*

Digitized by Google

largirentur nomiſmata. Aderat autem in eodem populo ruſticus quidam Marcus, qui ſiniſtra debilitatus manu: nullum ex ea opus attemptare valebat: ſed neruis contractis, digitorum ſummitatibus medio palmæ infixis, pollicéque ſuperaſtricto, modũ, aliquem clauſo pugno percutere valentis, expreſſerat. Et hac ferè per quinquennium mulctatus debilitate, nulla medicorum ope adiuuari potuit. Porrò nouerant illius conuicanei, eum ipſa incommoditate diù detentum. Igitur cùm audiret prædicatorem, Patris Benedicti virtutes inter alia prædicamenta ſæpius extollentem: videretque in præſentia [3], Sanctorum quorundam pignora, auro incluſa, quæ ad excitandam plebis deuotionem, prædictus frater ſecum detulerat. Credo inſpirante Omnipotentis Domini gratia, qui ſibi hac occaſione miſeri diſpoſuerat, conuerſus ad ſuperius

« memoratum fratrem, inquit. Spero mi Domine, & fi-
« des hoc mea certum apud ſe retinet: quoniam ſi iſtis
« ſacris pignoribus quæ in præſenti cerno, manui meæ
« debili [4], vexillum Crucis exterius in circuitu pingatis,
« inuocato nomine Sancti, cuius famuli eſtis Benedicti
« Patris: pulſa debilitate, priſtinæ reddatur ſoſpitati.

Audita qui aderant eius poſtulatione, & admirati fidem: exorat & ipſe, quæ poſtulabat fieri. Frater verò & ipſe, fide nihilominûs plenus: confiſus de ſanctarum [5] virtute Reliquiarum, & meritis Patris: acceptis Sãctorum pignoribus, manum debilem illius, vti rogauerat, ſigno Crucis exterius circumcinxit. Quæ confeſtim neruis ſtrepitum grandem dantibus, ſanitatem recepit ex integro: digitis omnibus ſeſe erigentibus. Cœpit itaque idem ruſticus habere liberam manum, qui diù habuerat inutilem ſolummodo pugnum. Videns autem in ſe tantam Omnipotentis Domini clementiam: ei pro poſſe & ſcire, referebat gratiaram actiones, pro ſua reformatione: agens etiam & Patri Benedicto grates, cuius meritis, ſeſe ſalutem conſecutum, profitebatur. Nec minus, Omnes qui in eamdem Eccleſiam conuenerant: diutiſſimè laudibus Redemptoris

3 *Auro inclu ſis Reliquiis, deuotio plebis excitata.*

4 *Signum Crucis.*

5 *Virtus Reliquiarum.*

Digitized by Google

ris immorati:quibus valebant laudibus, eius extollebant magnalia, qui in ſanctis ſuis eſt vbique mirabilis.

Floriaco vico incenſo, Monaſterium Floriacenſe, diuinitùs ab incendio ſeruatur.

CAPVT XXVII.

1 *Floriacenſe Incendium anno* CIↃ. XCV.

ANno ab Incarnatione Domini milleſimo nonageſimo quinto, flamma voracis ignis, maximam floriacenſis Burgi conſumpſit partem. Incognitum autem habetur, vtrum caſuale, an furtiuum idem fuerit incendium. Nocte ſiquidem quæ [2] Sacratiſſimum diem Dominicum Paſchę ſubſecuta eſt. Vehemés ignis vnam corripuit domorum, quæ à parte Septentrionali exceptæ erant, à clauſura eiuſdem Burgi. Quæ cùm eſſet receptaculum bouum, habebat feni plurimum & palearum. Hæc verò, licet ſint omni tempore lætiſſimum ignis pabulum: ea tamen multomagis tempeſtate, quia excluſis reliquis ventis [3], ſolus Aquilo libero flatu orbem perflabat Gallicum. Qui omnia more ſuo adurens, arida reddiderat: nulla penitùs pluuiæ ſtillante gutta, per aliquot temporis ſpatia. Igitur incipiente tertia noctis parte, quæ [4] conticinium vocatur: perſtrepentibus illis qui primi viderant ignem accendi: vulgus reliquum expergefactum, terrificam illam vocem cum horribili vlulatu concrepabat, Ad focum videlicet, ad focum. Quo ſtrepitu exciti fratres, linquunt ſtratus, Baſilicam irrumpentes. [5] Erat autem eadem Baſilica ob Paſchalem celebritatem, honeſtiſſimè Holoſcericis venuſtata ornatibus. Ad quos deponendos, & in gazophilacio reponendos: quoniam ea domus fornice lapideo protegebatur, iuniores de fratribus, certatim accinguntur. Quod citiſſimè peragitur, aliis ſcalas erigentibus: aliis per gradus earum, ad faſtigia ipſius aulæ euolantibus, & ipſos ornatus deponentibus: aliis eos, in humeris & vlnis ſuſcipientibus, & ad iam dictum tutum locum deferentibus. Nec minus li-

2 *Paſchæ dies Sacratiſſimus.*

3 *Aquilo vētus adurens.*

4 *Conticiniũ tertia pars noctis.*

5 *Baſilicarũ in præcipuis feſtis ornatus.*

bro

brorum per neceſſariam copiam, amittere ignis violentia pertimeſcentes, eodem congeſſimus, cùm Teſtamentorum & Priuilegiorum noſtrorum congerie. Metuebamus enim ne turricula in qua hæc recondita erant, ignium viribus ſuccumbens: in fauillas redigeretur: cùm foret rimarum plena, ſuperiori incendio conſumpta, quòd [6] Domini Abbatis Gaulini tempore, Floriacenſe Cœnobium peſſumdedit [7]. Porro, iunioribus in his quæ prætaxauimus occupatis: qui religioſiores & ætate prouectiores erãt, Patris ſanctiſſimi [8] glebam, non ſolum his, ſed omnibus gazis millies precioſiorem. ſupradicto gazophilatio intulerunt. cùm cæterorum pignoribus Sanctorum, qui in eadem quieſcebant Eccleſia. Quidam autem Sacratiſſimi Martyris Mauri membra [9], aureámque dextram, in qua pars Dominici ſudarij habetur incluſa, aſſumentes: foras extulerunt, incendio opponentes. Sed dum nequaquam ignis odorem ſuſtinere valerent: infra ambitum caſtri ſeſe recipientes, aſcenſo muro implorabant Domini auxilium [10], oppoſitis nihilominûs incendio ſacris pignoribus [11]. Ioſcerandus verò beatæ memoriæ vir, qui eò tempore Abbatis officium apud Floriacum, ſtrenuè exequebatur. aſſumptis ſecum paucis fratribus, cùm pueris, qui adhûc ſub arctioris diſciplinæ cuſtodia tenebatur: Domicilia eiuſdem Cœnobij, vſque ad Aurorá circumëundo, Lethanias agebat, protenſis in cœlum manibus, crebrius Kyrie eleyſon, inclamans. Interea ignis paulatim, ſuas in maius augmentando vires, depaſtis ædibus, quas à parte Septentrionis extra villam depaſci, primo cœperat. Flatibus Aquilonis qui vehementer flabat impulſus [12], Eccleſiam ſancti Dyoniſij, quæ ferè in medio ipſius villæ ſita erat, corripit. Enimuerò, exindè quaſi ex eminentiori loco, liberioribus ſaltibus admiſſus, circumquáque diffunditur: itavt etiam torcularia, quæ in vinetis centum fermè paſsibus longius aberant, combureret. Erat verò tantus eius crepitus, vt omnes audientes corde paurent: vix ſtare valentes, quatiente eorum genua tremore nimio.

6 *Gaulinus Floriacenſis Abbas cuius tempore Floriacenſe Cœnobium deflagrauit.*

7 *In benè inſtitutis Cœnobiis, iuniores labori vacant: ſeniori-bus grauiora interim ſectãtibus:*

8 *Gleba S. Benedicti, cunctis diuitiis precioſior.*

9 *Dextera aurea apud Floriacum in qua erat incluſa pars Dominici ſudarij, inde ane oriuntur arma Floriacenſium, quæ ſint: dextera more benedicentis exitãta cum hoc Eulogio. dextera Domini.*

10 *Reliquiæ ſanctorũ igni oppoſitæ.*

11 *Ioſcerandus Abbas Floriacenſis.*

mio. Tunc denique omnes ingens arripuit timor. Fratres, cernentes carbones ignitis mixtos scintillis, super Monasterium quòd stipula opertum erat, cadere metuentes, ne sub vno momento, cuncta eorum habitacula, eò igne consumerentur[13]. Idem denique Monasterium quòd superius innouari cœptũ diximus: quoniam adhùc imperfectum manebat, stipula tegebatur. Tandem ergo placatus saluator, vt credimus suæ Glorioſæ meritis Genitricis, Patríſque Benedicti, necnon supramemorati Religiosi viri precibus: induxit Affricum vehementem, qui ex obliquo flans, Aquilonem à Monasterij ambitu penitùs excluderet: & vapores incendij quos ille suis impellebat flatibus, ab eo omnimodis arceret. Quàm miserationem Omnipotentis cernentes, retulimus pro posse eius immensæ Clementiæ gratiarum actiones: qui nos à tam immani eripuerat periculo. Denique, donec omne illud incendium sopiretur: non cessauit idem ventus flare vehementiùs. Perdurauit autem idem incendium debachando, pessundans Floriacensium ædes, cùm his quæ in ipsis reperit alimentis & vestibus, & varia supellectili: ab hora noctis tertia, vsque primam sequentis diei horam. Deuastans omnia à porta Septentrionali versus Orientem, vsque in portam Australem: paucis residuis domibus ad Solis ortum, quæ extra villam erant.

11 *Pueri in antiquis Monasteriis, sub arctiori disciplina custodiebantur.*

12 *Ecclesia Sancti Dyonisij apud Floriacũ incensa, nec restituta.*

13 *Quare Cœnobiũ Floriacense stipula tectum fuit.*

Mulier Cæca illuminatur.

CAPVT XXVIII.

QVædam paupercula anus, ab ignotis nobis finibus egrediens, Floriacum fortuito casu, ostiatim victum quæritando contigit. Hæc diù in cæcitate perdurans, funditus spem recuperandi amiserat visus. Quæ manu sinistra puerulo data, iter carpebat: dextera baculum gratia sustentationis gestans[1]. Ingressa ergo Dei Genitricis aulam, ponè immaginem nostri saluatoris, argento radiante vestitã, aureoque pulchrè nitore interstinctam, vbi eo tempore, Beatissimi[2] Patris veneranda

1 *Imago radiante auro vestita.*

2 *Membra S. Benedicti.*

veneranda quieſcebant membra, cauſa innouationis eiuſdem aulæ tranſlata. Anicula illa dum ductore ductante, ibidem reſtitiſſet: memor propriæ paupertatis, exorabat Patrem Sanctum vt eius ſuffragaretur inopiæ, ſuppeditando videlicet ſibi, victus & veſtitus neceſſaria. Neque enim de ſuorum reformatione luminum, de qua iam deſperauerat: orationem fundere præſumebat. Sed pius Pater, qui vtrumque largiri poterat: quòd potius erat conceſsit, quoniam luminibus reſtitutis, facilius ipſa ſibi procurare valeret cætera. Ex inſperato igitur, repulſa cœcitate: cæpit lumen cæli clarè conſpicere. Nec modicè gauiſa, Patris Sanctiſſimi merita totis efferebat animi præconiis: per quem eius lumina, receperant munera lucis. Referebat autem, quemdam ſibi adſtitiſſe, qui tenuem quæ eius pupillas texerat pelliculam, acuta incidebat nouacula: qua vtique inciſa, confeſtim lumen recipiebat.

Energumenus liberatur.

CAPVT XXIX.

QVidam mediæ ætatis homo, peruaſus ab humani generis aduerſario: inops mentis factus, perdiderat totius acumina ſenſus. Hic à proximis ſibi ſanguine, arctiſsimis adſtrictus loris: ad celeberrimum Patris adductus[1] tumulum: diem ibi tranſegit integrum adnectens diei, & noctem contiguam. Quam dum vigil pernoctaſſet: inluſceſcente ſequentis diei crepuſculo, nullum ſanitatis expetitæ indicium apparebat in illo: torquente qui eum peruaſerat, inceſſanter Dæmone. Denique terribili quoſcúmque appropinquantes ſibi, aſpectu intuens: ſi permiſſum fuiſſet, etiam dentibus more canino laceraſſet: frendens, & quantum licebat impetum in eos faciens. Sed vt diximus diris ligatus vinculis, nequaquam ſibimet vel alicui appropianti, aliquid inferre prævalebat damni. Edebat verò ore, ſonos horrificos, & inconditos: loquens etiam nefanda & execranda verba. Quoniam autem idem

[1] *Tumulus S. Benedicti celeberrimus.*

energu

energumenus, pro ſua ſalute ſui ipſius impos nullatenûs meminerat exorare: non ſolùm qui illum adduxerant, ſed quicumque Eccleſiam in qua erat intrabant, pro eò Omnipotenti Domino vt competens fuerat, orationem fundebant. Quo factum eſt, vt mediante hora Diei ſecunda, terribiliter exclamans tamquam valido percuſſus ictu, in terram corrueret reſupinus. Extemplo itaque dæmonio purgatus expulſo, compos mentis factus: Omnipotentem magnificabat Dominum: qui ſe à peſsimo hoſte captiuatum, per Beatiſsimum Patrem reddiderat liberum. Confeſtim fratres qui aderant in eius liberatione: cæteris in capitulo reſidentibus, nunciare properarunt huiuſmodi miraculum, per venerabilem Patrem patratum: Qui mox inde ſurgentes, ingreſsi oratorium [2] hilarianam pſalmodiam, quàm diebus feſtiuis in Omnipotentis laudibus Domini decantare ſolemus, voce celſiori: videlicet, Te Deum laudamus, tota mentis deuotione concinunt Patrem quoque gratulabundi magnificantes Benedictum. Porro qui ſanatus fuerat, referebat, ea hora qua dæmone fugato liberatus eſt: ſe quemdam conſpicui vultus virum vidiſſe, qui ingreſſus per Orientalem ipſius Baſilicæ abſidem, baculum à capite incuruum manu gerens, vſque ad ſe properaſſet: ſeque eò quem geſtabat baculo, in capite feriiſſet; quo ictu accepto, ſeſe confeſtim in terram corruiſſe, & ſobrietatem mentis recepiſſe,

2 *Te deum laudamus, hilariana Pſalmodia dicitur, non quod ab Hilario ſit compoſita, ſed quia hilariter canitur.*

Artifex Fabricæ Sancti Benedicti ab alto cadens, à morte ſeruatur.

CAPVT XXX.

NVper properantibus cæmentariis, fornicem miræ altitudinis in dextra ipſius Eccleſiæ parte. erigere, locatæ ſunt trabes in ſublimi parietum ſtabilimento à fabris lignariis, ad ſuſtollenda ligna quæ in modum hemiſpherij fabricantur, quibus moles lapidum & cæmenti inniti habebat. Ergo dum quodam mane

mane trabibus tenui imbre madefactis, operarij desuper incederent, præparantes quæ præcipiebantur: vnus eorum Otgerius nomine, minus cautè superambulans, dum affigere vestigia vni trabium fortiter nititur: pede lapso, de illa celsitudine, per compaginatos sibi fustes, per multiplicem lignorum struem, inter acernos lapidum pronus ad terram corruit. Erat enim penè totum illud telluris spatium, tam lignorum quam saxorum congerie adopertum: paruus tantum locellus, ad mensuram humanæ proceritatis, remanserat immunis ab eis: in quo admirantibus qui aderant, acsi de industria proiectus, decidit iuuenis ipse. attrito tamen capite soli duricie. Oculis penè erutis, lingua ab ore porrecta, perfusus faciem riuo cruoris, iacebat humi tãquã exanimis. Accurrimus statim multitudo tàm laicorũ quàm Monachorũ: qui & si casum nò videramus, c amorẽ tamẽ & luctũ artificũ audieramus: qui omnes cùm gemitu lacrimosis vocibus, cœpimus implorare Glorioſæ Dei Genitricis opẽ, Patrísque Benedicti suffragia, quatenûs subuenirẽt misero, ne paucæ quæ supererant animæ reliquiæ, protinûs elaberentur. Deniq; formidabamus, ne si ille spiritũ exalaret, intermitteretur opus, confractis animis vulgi totius: quòd tàm pecunias, quàm corporũ vires: certatim operi perficiendo, impendebat [1]. Quod quoniam mobile est, & in quamcumque partem mentis leuitas impulerit, more arundinis aura commotæ inflectitur, fortasis immurmuraret: Patrem Benedictum nullam ipsius loci prouidentiam habere, nec curare, si quid aduersi operi illi intercederet. Leuantes igitur iuuenem debilitatum, deposuerunt eum ante altare Dei Genitricis, quòd prope erat: expectãtes tàm ipsius, quàm Patris nostri auxilium. Nec frustra. Nempe post aliquanta temporis momenta, qui putabatur mox moriturus, resumpto spiritu, oculis patefactis, cœpit alloqui circunstantes: & de sua integritate certos reddere, stupentibus illis & Dominum glorificantibus. Hinc delatus ad propriam domum: non post multos dies, integræ redditus est sospi-

[1] *Vulgus mobile instar arundinis.*

Digitized by Google

tati.Qui interrogatus,quid sibi videretur,cùm de tanta altitudine præcipitatus corrueret:respondit se sic exceptum tellure , tanquam super multas ceciderit culcitras, nec soli soliditatem aliquatenùs sensisse.

Mente captus,curatur.

CAPVT XXXI.

STephanus autem vnus de familia , equestris ordinis vir, longa ægritudine maceratus , ad vltimum funditus amisit sensum. Qui ad instar debachantium, loris astrictus tenacibus,vix cohiberi poterat, ne à lecto prosiliens , præceps quaquauersùm titubantia inferret vestigia.Cuius amici & consanguinei,nimio tædio affecti,dum nil medelæ,quod eius tàm pessimo obuiaret letargo iuueniretur:deiecti animis,iam de ipsius desperauerant reparatione : Tandem propicia Diuinitate , quæ illi incolumitatem restituere decreuerat: incidit mentibus eorum , quatinus illum in Ecclesiam deportarent & coram altare DeiGenitricis locarent, exoraturi eius Patrísque Benedicti indefessam clemẽtiam : vt ægroto , suis subuenire festinarent meritis. Quod imminente iam noctis crepusculo , constituerunt agere:Erubescebant enim, eum diurnis sua domo efferre horis , propter ipsius assiduam debachationem: ne obtutus sese intuentium , offenderet. Positus ergo ante iam dictam Dei Matris aram : pernoctauit in eodẽ loco:ignorans penitùs se ibidẽ esse. At dum auroræ circulus , adhûc ambiguam lucem , rarescentibus iam tenebris, mundo inferret : relatus ab amicis , proprio inuehitur domicilio , nescius se productum ab ipso omnino. Exin verò , memoria paulatim reuertente, mentis obliuio quæ per plures obtinuerat soles, ipsum deseruit : atque infra modicum,perfectè recepit quem amiserat intellectum : congratulantibus sibi vicinis & cognatis,atque de eius sospitate,Omnipotentem Dominum collaudantibus.

Mulier

Digitized by Googl

Mulier violans festum S. Benedicti, vt punitur.

CAPVT XXXII.

BOsonis[1] villa, quædam Sancti Patris nostri dicitur possessio, iuxta castrum quòd[2] Petueris vocatur sita. in qua hæc tria quæ subnotauimus signa, per gratiam quam à Domino idem Pater promeruit, sunt patrata. Mense Iulio[3], Translatio eiusdem Glorioſi Patris, non modò apud Gallos, sed etiam apud complures nationes, celebriter recollitur. Morabatur autem in supradicta possessione quędam puella, quæ quoniam de Patris ipsius familia originem non trahebat: impunè putans se tantam solemnitatem temerare posse: sumpsit colum cùm fuso, cœpitque per eandem quasi deambulando villam, mens discurrere. Cernentes id mulieres aliæ, quæ Patris erant familiæ: arguebant ipsam, quoniam cùm in rure ipsius commoraretur, festum eius tàm præcipuum violare præsumeret. Illa stomachando intulit eis. Vos quæ illius estis ancillæ, estote feriatæ: & celebritatem hanc studiosè excolite. Me verò quoniam ipsi in nullo sum obnoxia, opere manuum mearum finite lucrari cibum, quem hodie sum comessura. Hoc dato responso, cùm maiori peruicacia cœptum opus agebat. Repente itaque, inuisibiliter diuina eam prosequente vltione, percussa in maxillam, cruentum accepit ictum. Et profluente de dentibus largo cruore, tam dolore percussionis, quàm formidine percussoris exterrita, ad Ecclesiam illius villæ profugit. Factus est autem non parùus conuentus rusticorum in eadem Ecclesia, qui exciti clamoribus mulierculæ, & fama tantæ virtutis, illûc confluxerant. Qui salubre consilium eidem suggerentes, hortati sunt vt sese traderet in ancillam Sancto patri, & sponderet de cætero, omnes celebritates ipsius, vt condecens esset, se venerabiliter obseruaturam. Quæ dignæ suggestioni credens, obtemperauit iusto ipsorum consilio: &

1 *Bosonis villa.*

2 *Petueris castrum Pluuiers. Gallicè.*

3 *Translatio S. Benedicti, apud multas nationes celebris.*

confestim tàm à dolore dentium,quàm àformidine liberata est.

Famina violans festum S. Benedicti coërcetur.

CAPVT XXXIII.

IN idem rus aduenerat altera muliercula, quæ textricis fungebatur officio. Hæc mercede conducta, à quodam viro nomine Rodulfo gente Britanno, habebat cooperatricé quæ eiusdem erat ministerij : sed hæc ex famil.a Patris Benedicti progenita fuerat, altera verò minimè. Britanus autem ipse, liberam traxerat genituram : qui de sua adueniens regione, ipsius Patris rus incolebat, habens habitationem in eodem rure: erátque durus agricola, cui etiam vires labori tolerando sufficiebant [1]In Patris igitur tumulatione, quæ in diebus Dominici Aduentus, per omnes Gallias annuatim cùm reuerentia excollitur:mulier quæ carnalis libertatis supercilio tumebat, inquit ei [2] quæ ex famulabus Patris se quoque esse plaudebat. Veni mi ca- »
ra, properemus perficere quòd pariter cœpimus opus. »
Susceperant enim texere lineam, quæ ipsius Britonis »
erat telam. Cui illa respondit. Absit à me mi soror, vt »
ego hodie aliquem præsumam exercere laborem, & »
Domini mei cuius sum ancilla,tàm solemnem temera- »
re celebritatem. At illa è contra.Tu si tibi vacat feriata »
esto. Ego enim quo fruar cibo, hodie laboratura sum. »
Tu vero Domini tui excòle festum. Huic altercationi Britânus ipse interuenit. Qui scisciatus cuiusmodi inter se sermones sererent, vbi edidicit causam : suis compulit exortationibus vtramque aggredi, quòd assumpserat opus.Cœpit itaque famula Patris,anxiè valde post telam residens,expectare, quid eius actura foret socia.Quæ tramam apprehendens, vbi primùm per stamen duxit filium, assumpto pectine ligneo,inculcabat idem filum reliquo subtegmini, percutiendo. Extemplò, consequente iusti examinis vltione : pecten manui eius adhæsit. Quod ipsa dum persensit,exterrita voci

1 *Festũ hyemale S. Benedicti, per omnes Gallias olim celebratum.*

2 *Famula S. Benedicti.*

Digitized by Google

vociferari exorsa est : attemptans crebro , si à manu propria pectinem aliquo pacto excutere quiret : sed videns in cassum se id facere , ab inceptо destitit. Accurrerunt autem plurimi ipsius vici habitatores , excíti clamoribus illius , inter quos & Brito adfuit. Qui nequaquam reueritus rectissima Omnipotentis [3] iudicia , quæ etsi sunt occulta aliquando , semper tamen. sunt iusta : comprehensa dextera mulieris cui pectem inhæserat, violenter extrahendo discussit.

[3] *Iudicia Dei etsi occulta aliquã do, sũt tamẽ semper iusta.*

Britonis vindicata temeritas.

CAPVT XXXIIII.

QVem Britonem illico vindicta superni iudicis, pro sua superba temeritate , merito perculit. Dextera denique eius , quæ cum violentia pecten à mulierculæ manu excusserat, mox arefacta est : ita vt inutilis reddita , nullum opus efficere valeret. Cum ipsa quoque ariditate , aliud inusitatæ passionis detrimentum accreuit. Siquidem tanquam reatus sui quodam argueretur timore, træmula,concussione agitata, vno in loco , etiam si vinculis constringeretur , cogi non poterat : sed mobilitate inexperta , absque vlla quiete dissiliebat. Paulatim etiam augmenta vi ægritudinis, rusticus ille percussus dira paralysi, medietate sui destitutus est corporis , ita vt ad omne artificium efficeretur inutilis.Miser tamen idem,tanta fuerat captus dementia,& obstinatione animi induratus:vt nequaquam confiteri acquiescceret , ob temeritatem dictam , se tantum languorem incurrisse : donec inueterata morbi acerbitate maceratus, inuitus , qualiter id sibi accidisset , sua voce protulerit. Admonentibus autem vici eiusdem cohabitatoribus,petiit Floriacum in Patris [1] Translatione, qua Casinum deserens , elegit sacris suis pignoribus metationem,Gallicanam regionem: & seruitium professus ipsi de cætero Patri, pernoctauit post ipsius sanctissimam tumulationem nocte illa , continuato die festi nocti ipsi: deposcens ipsius

[1] *S. Benedictus Casinũ deserens, elegit Gallicanã regionem.*

clementiam,cuius in se concitauerat vindictam. quod & ipsi perspeximus. Sed quoniam ex superbiæ typo, eiusdem crimen descendebat, nullatenûs veniam impetrauit quam implorabat , sed vsque ad terminum vitæ , comitante se occulto Omnipotentis examine, incuratus perseuerauit.Mulier igitur quæ in se experta seueram Domini fuerat vltionem,perterrita , etiam rustici illius diris passionibus:famulatum professa Patri Benedicto , spopondit se in eadem solemnitate [2], candelam omnibus annis quibus viueret oblaturam: & illam [3], cæteraſque eius, debita cum deuotione obseruaturam.

2 *Candelæ annuæ oblatio.*

3 *Vota antiquitus de festorũ obseruatione.*

Contractus curatur homo.

CAPVT XXXV.

IN Castellione Patris ipsius non exigua possessione, vbi Beatus [1] Confessor Possennus requiescit, dequo & [2] Andreas plurima in suis retulit dictis : multa ad laudem sui nominis , per merita vtriúsque Patris , sæpius Omnipotentis clementia , demonstrat magnalia. de quibus & nos dicturi sumus aliqua. Homuncio quidem Herbertus nomine , ægritudinem incidit adeò grauem,vt resolutis omnibus membris , nullius eorum vteretur officio,præter linguam:quæ licet satis exilem, retinebat sonum. Huius inopia,sustentabatur, timoratorum alimonia virorum. Qui etiam tugurriolum in porticu Basilicæ loci ipsius, sibi construxerant: vbi & per numerosa annorum curricula,instar glomeris inuolutus decubuit, vix etiam liquidas sorbitiũculas ore valens ligurire. necessitate quoque releuandi .dui,à loco in locum digredi nequaquam potens. Miserante igitur Omnipotentia clementis Saluatoris, sustragantibus vero Patris nostri, Beatique Confessoris Christi Polenni precibus:paulatim membris sospitatem amissam recipientibus:factus est incolumis,grates referens Domino Iesu Christo , secundum suæ scientiæ modulum , & eius vtrisque fidelibus : Permansit

1 *Sanctus Possennus Cõfessor, requiescit in Castellione.*

2 *Quis sit ille Andreas nescitur.*

manſit[3] autem in eodem loco permulta tempora, Ec- 3 *Vir Sanc-*
cleſiæ ſeruitio mancipatus, aquam, lumen, & quæque *tus, Eccleſiæ*
ad miniſterium altaris erant idonea ſuppeditans: *miniſtrat.*
quem nos etiam pluribus annis,id officiosè peragentem perſpeximus.

Pro Mortuo damnum reſtituitur.

CAPVT XXXVI.

IN territorio Niuernenſi, quoddam habetur caſtrum[1],Huben nuncupatum, in prerupti cuiuſdam 1 *Hubben ca-*
collis cacumine. Huius Dominus Hugo dicebatur, *ſtrum.*
prouectæ ætatis vir. Hic filium genuerat vocabulo Gauterium. Qui iuuenilis æui elatus ſupercilio,minus de Omnipotentis Dei pertractans mandatis, res Eccleſiarum & pauperum, rapinis inhians: diripere, & ſuis in neceſſitatibus expendere ardebat. Vnde arbitratus opimam de iam memorata poſſeſſione,prædam ſe poſſe abducere, propter multitudinem diuerſorum animalium,quæ in eodem erant loco: (eſt enim alendorum animalium opportunus, ob fertilitatem pabulorum,) aſſumptis cohortibus æquitum ſeu peditum, deuenit illûc,neque Dei veritus offenſam, neque Patris noſtri meritum.Porro accolæ locî ipſius, & circa poſiti ruris, comperientes eius inſanam cupidinem,& pertimeſcentes copioſum prædonum numerum;aſciuerunt in auxilium ſibi, Dominum caſtri quod dicitur[2] Sancti Briccij,Rotbertum,nomine,ſtrenuum ſanè 2 *Sancti Bric-*
tàm armis,quàm conſiliis virum. Qui vallatus ſuorum *cij caſtrum.*
cuneo, prompto accurrit animo: paratus cum eis ſi quod immineret, ſubire diſpendium, pro Patris promerendo ſuffragio, & vicinorum qui ſe expetierant commodis. Gauterius itaque aggreſſus Caſtellionenſes: ſatagebat opere perficere,quod mente conceperat:rûricolas videlicet eorum,pecora & ſpolia, ſecum abducere. Rotbertus autem ei obuiam progreſſus cum ſuis, coniunctis quoque ſibi locorum contiguorum colonis, conferre cum eo non valens:eius timen-

do copias, terga vertit. Gauterius ergo suos multis clamoribus adhortatus, equóque cui insidebat calcaribus incitato: ipsum perniciter insequitur. Quem Rotbertus iam iamque sibi appropiantem cernens, vt puta moris est fugientium, hasta super humerum reiecta: ferrum hastæ sequenti opposuit. At ille, conatus hostis nequaquam præuidens: dum incautius attingere eum equo ardescit, in ferrum ruit: quod gutturi illius immersum, absque dilatione vita priuauit. Videntes vero satellites eius, Dominum suum exanimatum: vlulatibus aërem, lachrimis genas opplentes, humeris corpus imponentes, abire maturant. Miserante ipso, cuius interierat ferrotillis quoque quos predatum venerat, concedentibus liberam fugiendi copiam, laudésque proclamantibus Omnipotenti Deo, grates Patri Benedicto, sanctoque confessori Posenno, de tam celeri hostis sui mulctatione. Genitor autem genitrixque defuncti, cernentes extinctum filium, in quo tota spes pendebat illorum: quoniam hunc solum possidebant, non est facilè dicere, quos ediderint gemitus, quãtas fuderint lachrimas, inconsolabili lugẽteis mœstitia, quem amplectabatur dilectione vnica. Metuentes vero futuram discussionem iusti iudicis Dei, erant enim timorati; quoniam spes omnis debita corporis sublata fuerat, tractabant qualiter animæ ipsius consulerent, quatinùs indulgentiam inuenirent, qui extrema sua tam pessimè præcipitauerat. Assumpto igitur. Antisiodorensi Antistite, Venerabili sanè viro: cum grandi apparatu exæquiarũ, & exanimato filij sui corpore: Floriacum properant. Aduoluti autem genibus [3] Hugonis, qui tunc in eodem loco Abbatis fungebatur officio, & totius Congrægationis: implorant vincula reatus defuncti, precibus eorum solui: certum tenentes, in conspectu summi iudicis, ipsius laxandum crimen: si quibus illata iniuria fuerat, in præsenti toto animo ipsam prius remitterent. Vnde[4] & calicem, purissimi auri libram habentem, in dextera filij sui ponunt: & illum pro vadimonio offerunt, quatinùs, prompriorem

[3] *Hugo Abbas Floriacensis.*

[4] *Calix Aureus, pro satisfactione positus in dextra defuncti. & Leclisix oblatus.*

Digitized by Google

ptiorem veniam delicti sui assequi mereretur, si aliquam recompensationem pro temeritate ipsius exsoluerent[5]: credentes quotiens in eo sacrificium summæ Diuinitati offerretur, nequaquam eiusdem sacrificij ipsum esse exortem. Fratres itaque pia miseratione permoti, generaliter pro eo sacrificium Omnipotenti Domino obtulerunt, absolui poscentes ipsius offensas[6], & ipsi secundum possibilitatem à Christo fidelibus suis concessam, quod in eos deliquerat remittentes. Expletisque[7] funereis honore congruo officiis, genitores cum Nobilibus viris quos in suo asciuerant comitatu, ad propria dimisêre, non mediocrem consolationem de salute filij sui reportantes.

5 *Sacrificij participes esse defunctos, Catholici sẽper crediderunt.*

6 *Absolutio defuncti.*

7 *Officiũ funebre.*

Victoria diuinitùs obtinetur.

CAPVT XXXVII.

INteriectis aliquantis annorum curriculis, confœderati de vicinæ partibus Burgundiæ, aduersus eosdem Castellionenses, quidam prædones, glomerauerunt non infirmam manum satellitum, equitum & peditum. Transito autem amne Ligerico, diffuderunt se per rura ad ipsum prædium pertinentia. Tanta verò illis securitas, confidentibus in sua multitudine, & tanta arrogantia de robore & aptitudine suæ iuuentutis, ut scurram se præcedere facerent, qui musico instrumento, res fortiter gestas, & priorum bella præcineret: quatinùs his acriùs incitarentur, ad ea peragenda, quæ maligno conceperant animo. Erat autem Præpositus ipsius possessionis constitutus à Fratribus eo tempore, quidam vir probus Aymericus vocabulo, qui mundi relictis pompis, assumpto habitu Monachico, Omnipotenti Domino, fideli famulabatur obsequio, Patri Benedicto in sibi commissis existens iugiter fidelis. Hic antequam vestem mutasset, Sacerdotis fungebatur officio: cui vicini, & qui eum nouerant, testimonium deferebant legitimè conuersatum, quamdiù in Clericatus permansérat sorte. Itaquè phalanges rapacium,

1 *Mira stultitia, atque vanitas nebulonum.*

Digitized by Google

affractis domibus ruricolarum,onerauerunt ſe ſpoliis: agentes præ ſe greges pecorum,quos in contiguis torrentum pratis, ſeu in litore Ligeris repererant depaſcentes. Plurimam ſiquidèm eorum multitudinem,ruſtici, qui prædonum præſtiterãt aduentum, in ſiluis & in confragoſis abdiderant vallibus. Igitur præeunte cantore,vtpotè nihil formidinis habentes, ad litus properant amnis, vbi plures ſuorum, ad cuſtodiam nauium collocauerant:quibus ſeumdem tranſnauigauerant fluuium. Porrò, coloni iam dictæ poſſeſſionis, in vnum iam confluxerant, ſequentes eos à longè: nequaquam enim appropiare audebant. Iam dictus autem Præpoſitus non minimum in corde concipiens dolorem, anxiabatur valdè,ignorans quid potiſſimùm agere deberet: neque enim ſibi vel ſuis tutum forè aduertebat, in hoſtes irruere, neque ipſorum nauigium præoccupare. Cùm hi qui ad eum conuenerant, pauci eſſent numero, nec ſatis animo conſtantes. Enimuerò, quoniam deerant vires hominum, & robore deſtituebatur humano, totis [2] medullis conuertitur ad Diuinum ſuffragium,totóque [3] in terram proſtratus corpore, cœlitùs ſuis exorabat auxiliari. Et verſus ad hoſtes,in [4] nomine Domini maledixit illis:ſuiſque præcepit,cum clamore maximo, terga malignorum à longè inſequi, qui iam per collis decliuum deſcendentes, feſtinabant aſcenſis nauibus ad ſua regredi,neminem ſuis obuiare auſibus audere ſuſpicantes. Auditis ergo poſt ſua veſtigia vociferantium tumultibus,& clamore tanquam ſeſe inuicem exortantium, tantus [5] corda ipſorum induit metus, vt præcipiti omnes ſe traderent fugæ, & certatim curſu pernici peruolarent ad flumen: nullúſque eſſet qui eos a fuga cohibere aggrederetur, vt in tali negotio fieri adſolet. Qui [6] enim Duces fuerant in ſcelere, primi erant fugæ. Tunc illud Beati Iob dictum, quamquam ſub alio intellectu,videres impletum: *Verſa eſt in luctum cithara, & organum in vocem flentium.* Itaquè præcipitanter in ſcaphas ingreſſi, dùm eorum vnuſquiſque,tranſuehi flumine accelerat,pondere multitudinis

2 Sapiens refugium.

3 Modus orandi proſtrato corpore.

4 Maledictio in hoſtes prolata.

5 Clamor,diuinitùs prædones terret.

6 Quid efficit metus.

Iob.38.31.

dinis adgrauatæ, cùm proceſſiſſent in altum ſubmerſæ dehiſcunt. Reſonabant [7] litora gemitu, clamore miſe- [7] *Echo.*
rorum, & morientium vlulatibus, concaua vallium & nemorum condenſa reſpondebant. Videres Ligeris alueo arcus cum ſagittis, haſtas etiam cum clypeis ſubnatare, quæ fluuius, celeritate qua decurrit, inferiùs deuehebat. Ferunt autem eos qui in amnis ipſius cæcis ſubmerſi gurgitibus, ſuffocati perierunt, non paucos fuiſſe. Capta eſt verò non minima multitudo eorum, qui nequaquam ad nauigium pertingere potuerant, vel formidine fluminis exterriti, in ripa reſtiterant. Qui omnes præcepto Abbatis, & reliquorum Fratrum relaxati, virtutem Patris circumquaque diuulgarunt. Per omnia benedictus Deus, qui contumaciam illorum deiecit, & robur comminuit.

Mente captus, recto ſenſui reſtituitur.

CAPVT XXXVIII.

ERat in ſuperiùs dicta curti Martiniacenſi, quidam flore iuuenilis elatus ætatis, nomine Vvaldo, qui pruritum ſuæ non ferens carnis, conſuetudinem ſtupri cum aliqua fecerat muliercula. Hic ab amicis ſæpiùs correptus, illa reiecta, duxit vxorem. At illa dolens, & vlciſci ſeſe toto affectans animo: inueſtigat, qua arte ſuam poſſit vindicare iniuriam. Vndè maleficiis operoſam impendens curam, [1] adeò præualuit, vt iuuenis mentem alienaret, & in eo funditùs, ſuis veneficiis, vim rationis extingueret. Qui mente perditus, à ſuo domicilio egreſſus, propria ignorante familia, quid agere deſtinaret. Arcu aſſumpto cum ſagittis, (huic enim arti vacabat) ſiluas [2] petiit Calui montis, deliteſcens incibatus aliquot dies in illis: quibus tandem relictis, Floriacum deuenit, in [3] vigilia B. Baptiſtæ Ioannis, maioréinque Eccleſiam petens, coram altari, quod [4] imaginem argenteam Dominicæ recordationis ponè habet, conſtitit: Fratribus Domino ſolemni more Hymnos reſonantibus. Vbi dùm inter candelabra, ſtupidus hâc &

[1] *Alienatio mentis à ſtrige effecta.*

[2] *Silua Calui montis.*

[3] *Vigilia B. Ioannis Baptiſtæ.*

[4] *Imago, eſt recordatio Domini.*

Digitized by Google

illac lumina contorquens, & ca[illegible]aneis solum pauimenti atterens persisteret: suspensis Fratribus, qui eum nouerant, quid agere deliberaret. Tandem comperto, quòd mente excessisset, expulsus est à loco stationis illius. Qui sese pernici gressu promouens, ante aram Dei Genitricis contulit, inibi totam illam noctem infatigabilis peruigilem ducens, visione salubri, vt ipse pluribus postmodùm confessus est, in pristinam sospitatem est restitutus. Videbat [1] nâmque Dei Genitricem, Patrem Benedictum, Sanctúmque Martyrem Maurum coràm adsistere. De quibus, primus, Sanctus Martyr, ad Patrem Benedictum aiebat: Libera hunc famulũ tuum.

1 Sancti apparent.

Contractus erigitur.

CAPVT XXXIX.

COnsequens videtur, vt etiam aliqua ex his annotemus, quæ Omnipotens Dominus mira operatur per eumdem Patrem apud Patriciacum, seu in locis sibi subditis. Neque enim minori miraculorum copia in eodem coruscare dignoscitur loco, [1] quàm apud Floriacum, vbi corpore quiescit. Vnde idem locus in maximo à suis honore habetur vicinis, & multorum frequentia frequentatur populorum, [2] tàm in solemnitatibus huius Patris accurrentium, [3] quàm pro diuersis calamitatibus, si quando afflicti fuerunt, supplicantium. Nos verò vix pauca eorum, quæ inibi glorioſus Pater gessit, attigimus operum: partim illis habitatorum incuria obliuioni traditis, partim Priorum negligentia nostrorum, qui cùm peritia scribendi calluerint, ea scribere neglexerunt. Igitur rusticus quidam vocabulo Durandus, seruus [4] Sancti Gradi de Peredo, contractionem inferiorum incurrerat membrorum, fœmorum videlicet, tibiarum, & pedum. Qui quoniam vndè victus sui inopiam suppleret, debilitatus non haberet membris, fecerat sibi fieri gestatorum loccellum, in quo deportatus per fidelium virorum domos, quotidianam stipem [5] pro eorum absolutione facinorum,

1 S. Benedictus, corpore apud Floriacum requiescit.

2 S. Benedicti solemnitates.

3 Concursus populi ad Basilicas, quando calamitatibus premitur.

4 S. Gradus de Peredo.

5 Elemosynæ à peccatis liberant.

Digitized by Google

rum, ab ipsis recipere mereretur. Vicinis autem illius & consanguineis, assidua egestatis illius sustentatione vsquequaque fatigatis: contigit, quatinùs suis relictis, Patriciacum in suo deportaretur grabato, vbi per aliquod temporis spatium, mendicando, à sibi impendentibus agapem, promuerit. In solemni autem die [6] Translationis memorati Patris, quæ mense Iulio ibidem celebriùs recolitur, aduenientibus non solùm plebeiorum turmis, [7] sed etiam Clericorum, & Nobilium honestis personis, Fratribus nocturnas agentibus vigilias, rogauit se deferri ad Monasterium, eisdem interesse cupiens vigiliis: quod & obtinuit. Porrò, dùm quartum canitur Responsorium, inspirante vt reor Diuina clementia, quæ sibi per glorioſi Patris merita misereri decreuerat, postulabat obnixè, vt transuehendo, subderetur [8] capsæ, in qua continebantur Reliquiæ. Arripientes ergo duo de populo grabatum eius, in quo gestari solebat, subduxerunt eum per locum de quo petierat. Translato itaque eo, mox neruis sese extendentibus, laxatis nodis quibus tenebantur astricti, omnium recepit solutionem membrorum: linquente dolore pristino, crura illius, suras, & reliqua quæ diù obtinuerat membra. Solutus deniquè omni angustia, cœpit omnium Saluatori Deo multas, iuxta modulum suæ scientiæ, persoluere grates: Patrémque Benedictum magnis extollere laudibus, per quem salutem promeruerat. Quod [9] cernentes Fratres, tàm ipsi quam totus ille qui ad festum occurrerat populus, ad simile opus se præparant: in laudibus Omnipotentis diù immorati, qui per merita iam dicti Patris, suis beneficia largitur famulis.

[6] *Translatio S. Benedicti.*

[7] *Ad festum S. Benedicti, clarorum fiebat virorum concursus.*

[8] *Infirmi, capsis Reliquiarum supposiți.*

[9] *Laudes Deo, & Sanctis persoluit solent, edito miraculo.*

Alter contractus erigitur.

CAPVT XL.

ALter etiam Belinus nomine, de familia eiusdem Patris, & ipse vnus de ruris cultoribus, nimia membrorum vexatione fatigatus, in lectum decidit. In quo

quo prolixioris recubans spatio temp ris, nimia vi ægritudinis arctatis venis, meatúmque ium sanguine perdente, exsiccati sunt nerui eius, humo um irrigatione amissa. Qui quoniam suis operari m inibus nequaquam poterat, vndè sibi victum adquire et, cœpit non modicam rerum necessariarum pati pen riam. Quamobrem aptari sibi fecit grabatum, ad similitudinem illius instrumenti, quo [1] stercora pecori m de stabulis efferuntur, dùm mundantur: quatinùs in o per vicos & rura à suis deuectus propinquis, alim hiam à viris susciperet misericordibus. Dùm ergo uam quamuis miserè sustentando vitam, diuersa frequentasset loca: tandèm Patriciacum aduectus est. Ibi quoque velut in aliis, in quibus deguerat locis, quotidianam mendicans aliquanto tempore, consequutus est annonam. Audiens autem, Patrem Benedictum, suum etiam [2] carnaliter Dominum, multa cæteris præstare sanitatum beneficia: cœpit in suis huiusmodi conflictum habere cogitationibus: Si alienis meus tàm magnificè suffragatur Dominus, vt eos quamuis remotissimos, si ipsum » mente supplici aduenientes expoſcerint, ab omnigenis » curet infirmitatibus. Quantò magis meis sospitatem » redintegrare debet membris, illius seruituti obnoxiis, » qui cùm eius sim corpore seruus, mente etiam sum illi » deuotissimus? Hæc & his similia apud se retractans, » exorat deferri se ad Monasterium. Vbi non multis euolutis diebus, secundùm fidem propriam, salutem recepit integerrimam, omnibus recuperatis membris. Vndè plurimùm gaudens, perseuerabat in eodem loco, noctibus quiescens in stabulo, quod supererat [3] Domui hospitum, illic præparatæ aduentui. Reputans verò, licere iam sibi quidquid agere vellet, vna noctium, victus sui concupiscentia cordis, tentante se spiritu nequam, incidit in fornicationem. Quam rem Beatus Pater non leuiter tulit: vel quia recepta sanitate, castimoniæ vigorem seruare debuit: vel quia in locis sanctis, tantum facinus admittere non dubitauit. Ea etenim domus, in qua perpetrauerat stuprum, ante ianuam habetur Monaste

[1] *Gallicè Cisiere.*

[2] *Sancti Benedicti ferri.*

[3] *Domus hospitum in Cœnobiis.*

naſterij. Igitur quoniam turpi proſtratus voluptate, animæ ſpreuerat ſalutem, quam promeruerat, mox perdidit corporis ſanitatem. Sed denuò, dùm doloribus os ſuum afflictatur, corde compunctus, orat Patrem Pium, vt ſibi parceret. Pius autem Pater, eius ærumnarum miſertus, iterùm integram ſibi reformauit ſoſpitatem. Ipſe autem aliquandiù, metu quidem periculi ſuperioris, ſeſe continuit: ſed quoniam feruens libidine, pruritum ſuæ carnis nequaquam domare curauit, rursùs inlicitam incurrit commixtionem, vni turpium commixtus mulierum: oblitus penitùs prioris diſcriminis. Quapropter probroſum eius admiſſum; velox conſequuta eſt vindicta, redeunte quam iam bis euaſerat, damnoſa ægritudine. Idem verò ad ſibi iam bis expertam recurrens medicinæ officinam, orabat cum gemitu multo, ſibi ſubueniri denuò. Sed Pater Benedictus, volens eius reprimere ſtoliditatem: nullatenùs integræ (vt ſuperiùs) ipſum reſtituit incolumitati. Sed ex parte ſanato, partim debilem eſſe permiſit: vt vel ſic cariùs afflictus verbere, vigilantiùs cuſtodiam ſuæ adhiberet animæ. Permanſit itaquè de cætero, in ea quam poſteriùs promeruit ſoſpitate, bacillis duobus, minùs valida ſuffulciens membra. Et quia egenus erat, neceſſaria ſibi procurare non valebat. Poſuerunt eum Fratres, vnum illorum, qui [4] quotidianam ſtipem ibidem ſuſcipiunt, pro ſalute beniuolorum eiuſdem loci. Porrò, [5] grabatum illius, in turri lignea, in qua dependent ſigna ſuſpenderunt: vbi per longa, in monumentum tanti prodigij, pependit tempora.

4 *Iugiter pauperes in Cœnobiis alumtur.*

5 *Contracti grabatus curati, prope Eccleſiam ſuſpenditur.*

Muto, linguæ vſus redditur.

CAPVT XLI.

ALio quoque tempore, quidam Iuuenis qui per multum tempus linguæ amiſerat officium permanens mutus, Patriciacum aduenit: cupiens oris ſoluto vinculo, linguæ ſuæ plectrum, amiſſum reſumere officium. Hic, vna dierum, dum fratres hora inuitante[1] Nona,

1 *Hora Nona perſolutio.*

Digitized by Google

Nona, persoluerent Omnipotenti Domino Psalmorum pensum. adfuit inter eos in [2] choro illis Psallentibus, à quibus ad aram vsque Dei genitricis perductus, astitit coràm. Fundens itaque attentiùs corde, quoniam nullatenùs poterat ore, precum suarum Saluatori Domino vota, precabatur sibi misereri, per Patris Benedicti merita: allegans ipsi Domino suam orationem [3] per eundem Patrem, quem exoptabat fieri pro se intercessorem. Cuius quàm citissime persensit, quam fideliter expetierat opem. Denique claustris oris eius patefactis, attemptare cœpit eius lingua proflexus varios: recolligere perplexos loquendi modos, & quæ diutissimè in dentium sepulchro velut emortua iacuerat, rediuiuo sermone, quasi pullulantia primùm, germina: prima verba proferendo personabat. Incertus hic nimirum aliquot momentis extitit, vtrum munere sibi nuperrimè attributo, liceret frui assiduò. Donec ipsa experientia addidicit, sese perfectè vsum loquelæ recepisse. Tripudians autem de tam larga in se ostensa Patris Benedicti munificentia: talionem quem valuit, grataner retribuere minimè distulit. Quippè, corruerat pars maxima testudinis lapidex ipsius Ecclesiæ, à parte Aquilonali: cuius fundamento, quoniam minus roboris habuerat, penitus erutо: construere firmius fratres, vt eadem testudo robustiori superposita fundamini firmior foret: instituerunt. In cuius ædificij constructione, idem Iuuenis strenuus, sedulus perseuerauit operarius: quandiû ad plenum consummaretur. Nam postmodum, gratiarum actione Patri Benedicto reddita, & à fratribus licentia accepta, repedauit ouans ad propria.

2 *Chorus locus Psallentium.*

3 *Deum, per sanctorũ placamus patrocinium.*

Puella Caca illuminatur.

CAPVT XLII.

[1] Quædam puella, habitum priuatione excludente, oculis vtrisque luminibus, cæca facta fuerat. Et vt est consuetudinis, lumine Solis huius priua-

1 *Cæci cæteris ingeniosiores.*

tis,

tis, viuacioris ingenij lumen mentes eorum clarius irradiare, quæ minus de timore Omnipotentis Domini recto, ætatis modicitate impediente habuerat, cœpit esse timorata amplius, & in ipsius amore Domini feruentior [2]. Et vt solent corporis grauati debilitate robustiores fore mente: sollicitior facta ad Domini cultum, frequentabat Ecclesiam, petens eius indefessam clementiam, quatinus ipsius ærumnas releuare dignaretur. Perpendens vero, sese id nullatenûs posse propriis assequi precibus, nisi aliquos fidelium ipsius inter nuncios haberet, qui suam petitionem acceptius præsentarent: circumibat multorum memorias sanctorum: & quos propinquiores ipsi Omnipotenti Domino, clarioribus forè audierat meritis, aduocatos sibi adsciscens, crebrius nominatim suis interpellabat obsecrationibus: Pluribus igitur excursis locis, sed minimè quem exoptauerat, miseratione sanctorum quos expetierat, fulgorem oculorum lucrata: adiens Patriciacum, petiit Patrem sanctum, quem auditu cognouerat clarificari [3] assiduitate Miraculorum. Cuius exposcens patrocinium, dum in eius assisteret Oratorio, interpellabat ipsum corde deuoto, quatenûs eius interuentu: reaccendi mererentur lumina eius, munere Diuino. Pulsatus ergo Dominus Omnipotens, ipsius Patris precibus, exaudiuit postulationem pauperculæ: accendens eius pupillas, rediuiuo lumine. Expulsisque cœcitatis vmbris, concessit sibi intueri clarè, fulgorem rutilantis Phœbi. Quæ impensius exhilarata, de sibi restitutis obtutibus, haud facilè est explanare, quanta animi alacritate, rerum omnium Conditori, laudes lætabunda persoluerit. Patri autem Benedicto, per quem tanta promeruerat beneficia: diebus vitæ suæ omnibus, exhibit fidelis famula.

2 *Infirmi eorpore, robustiores mente.*

3 *Miracula assidua sancti Benedicti.*

Mentis inops, compos mentis efficitur.

CAPVT XLIII.

QVidam Nobilium Gaufredus nomine, præpotens vir, Dominus castri quod [1] Sinemurus vocatur

1 *Sinemurus Castrum.*

catur nimia capitis infirmitate oppressus, mẽtis inops effectus, totam funditus perdidit memoriam. Vnde omnis eius clientela: quæ in obsequio illius non pauca deseruiebat, mente consternata super suo Domino: quæstibus & lamentis, expers consilij, omnem suam impendebat operam. Quique etiam viri Illustres, qui seu affinitate, seu amicitia, seu beneficio illi adiuncti videbantur; super hoc ipsius infortunio valde afflicti, non minima detinebantur cordis angustia. Communi igitur consilio inito, statuerunt: debere eum inuisere præcipuorum memorias Sanctorum [1], Apostoli videlicet Petri in Cluniaco Cœnobio, Beati [3] Philiberti apud Turnucum, & aliorum sanctorum, quorum rum nomina latissimè fulgentibus diuulgãtur meritis, in illa regione. Quod statutum, cum magno apparatu, certatim explere adoriuntur famuli illius. Denique haud contemptibili obsequentium comitatus famulitio, peragrauit magnorum loca sanctorum: qui hoc opus Venerando referuantes Patri, nullatenûs voluerunt eum pristinæ restituere sospitati. Ergo tandem recordati qui eum ductabant [4], Magnum Patrem magna apud Patriciacum solere operari, illûc gressum dirigunt. Quos aduentantes cum suo Domino, in Domo hospitum suscipiunt Fratres; & vt [5] idem Pater, inquit, Nam diutum terror ipse sibi exigit honorem: honorificè per tres ferè hebdomadas quibus apud eos mansit, cum suis est habitus. Siquidem toto illo quo cum eis deguit tempore, oratione pro eo directa ad aures Omnipotentis Domini; sacrísque pignoribus [6] lotis mero, sibique in potu dato; obtinuit salutem quam expetierat, Qua de re gratias agens omnium Conditori Patríque Benedicto, per quem meruerat sanari: reuersus est ouans ad sua, congratulantibus sibi suis omnibus beneuolis.

2 *Sancti Petri, apud Cluniacum memoria.*

3 *Sancti Philiberti apud Turnucũ memoria.*

4 *Miracula apud s. Benedictũ de Patriciaco.*

5 *In Regula. c. de suscipiẽdis hospitibus.*

6 *Vinum quo sacræ erant lotæ reliquiæ, salubriter ab aegris potatur.*

Mirabi

Digitized by Google

Mirabiliter, ignis vis ſuſpenditur.

CAPVT XLIIII.

TRanslatio [1] Patris eiuſdem agebatur, quæ æſtatis tempore, per omnem Galliam, ſingulis celebratur annis [2]. Eſt autem moris eorum, qui de familia ipſius Patris progeniem ſeſe ducere gratulãtur: quemcumque locum Patriciaco vicinum incolant, ad idem feſtum occurrere, & [3] lichnos quos coram Altari ſui accendant Domini, ob deuotionem afferre. Inter reliquos igitur, quidam eorum Rotbertus nomine, incola caſtri quod Luciacus [4] vocatur venire feſtinans: haud ſpernendæ quantitatis lichnum; ſui affectum animi erga eundem Patrem declarans, obtulit. Quem in [5] Vigilia ſolemnitatis accendere faciens, rogauit ædituos ſacræ Baſilicæ, quatinus per totum feſti diem, ſuus non extingueretur lichnus: ſed choruſcantibus flammis, in ſequentes perduraret mane, quod abſque difficultate apud eos obtinuit. Ergo accenſus, cum aliis quampluribus à diuerſi ſexus perſonis itidem oblatis, arſit per totam illam ſacram noctem, diémque feſtum; donec ſolemnis Miſſæ conſummaretur celebratio. Qua expleta, fratres fẽſſa vigilandi & Pſallendi labore corpora [6], ſolito copioſius releuaturi: domum refectionis intrarunt. Porrò Apocriſarius ipſius ſacri loci, ſanè vir modeſtus, Iterius nomine, laico cuidam qui ſub eo, ipſius Baſilicæ excubias obſeruare ſolebat, Dagoberto nomine, infit. Mi frater, quoniam cum cæteris pranſuris & ego diſpoſui prandere: tu cuſtos peruigil, caue ne aliquam in hoc ſpacio incuramus negligentiam. Inueſtiga ne aliqua malignæ voluntatis perſona, hanc Baſilicam ſit ingreſſa, cupiens aliquod nobis inferre detrimentum. Cuſtodito ne aliquis ex fulgorantibus lichnis, in altari decidens, damna inferat vel modica. Et vt certiores ſimus: circumſpiciamus eoſdem, qualiter candelabris affixi ſunt, lichnos. His peroratis, quæ propoſuerant peragunt. Lichnum autem illum de quo cœpit agere ſermo,

1 *Tranſlatio S. Benedicti celebratur per totã Galliam.*

2 *Concurſus feruorum S. Benedicti, ad Patriciacũ.*

3 *Cerei ad altare ſanctorum accenſi.*

4 *Luciacus caſtrum.*

5 *Vigilia Feſti Tranſlationis S. Benedicti.*

6 *Enlautior in feſtis præcipuis, ciborũ apparatus.*

propter aram Glorioſæ Dei Genitricis, quæ in eadem Eccleſia primum obtinet locum ſtatuunt: mucroni arctius imprimentes candelabri, de eius confiſi craſſitudine. Quibus patratis, frater ſupradictus, ad prandium accedit: cum cæteris refecturus. Qui vero ad cuſtodiam relictus eſt laicus, in aſſignatis ſibi, minus quam debuerat occupatus, aliter agebat. Lichnus ergo ille, quem iuxta aram Dei genitricis poſitum forè diximus, ſuper eam concidit aram, ætatis tempore cera emollita[7]. Ara autem ipſa, ob diem ſolemnem, cultioribus velis velata erat. Itaque illo toto morarum ſpatio, quo fratres ad prandendum reſederunt: lichnus ille, choruſcantibus flammis ſuper aram aſſit, permanentibus illæſis quibus adoperta fuerat operimentis: veſtigiis dumtaxat apparentibus cineris. Igitur pranſi fratres, Eccleſiam petunt, gratiarum actiones Omnipotenti Domino perſoluentes. Cernentes verò lichnum in altari, accurrunt; opinantes omnia linteа illius, igne conſumpta. Comperientes autem forè ea illæſa: gratias referunt Omnipotenti Domino, qui tanta eis beneficia dignabatur oſtendere, per Patris eorum merita.

7 Ara cultioribus veſtimentis infeſtis ornata.

Iuuenis ſuſpenſus, à morte ſeruatur.

CAPVT XLV.

1 Serua S. Benedicti.

QVædam anus[1], de ſupra memorati Patris familia, neceſſariis omnibus indiga, ſolùm ſuæ viduitatis & ſenectutis baculum, habebat filium. Hic autem, non habens vnde matris inopiam ſuſtentaret: cùm labore ſuarum manuum, victus & veſtitus neceſſaria, ei ſibique, nequaquam ſuppeditare valeret: furtis hoc ſupplere decreuit. Inſiſtens igitur operi nefario, minima quæque priùs ſubripiens, paulatim ad maiora audenda prorupit. Omnia verò quæ furabatur matri deferens, eam exinde alebat, veſtiebat: & omnem illius ſuſtentabat ægeſtatem. Dum autem per aliquantum temporis, copulato ſibi ſocio, hoc execrabili vitio illectus

Digitized by Google

lectus foret:multa ſuis importans damna vicinis,comperientes illi adoleſcentem ipſum, viduæ illius ſuæ vicinæ filium,ſuarum rerum tantam ſibi facere imminutionem:quadam die, dum ſolito more furaretur:interceptum cùm ſodali, preſentarunt iudiciariæ poteſtati, obiicientes quæ commiſſerant facinora. Conuicti ergo adoleſcentes,adiudicati ſunt : ſuſpendio perire debere. Enimuero anus illa, quàm matrem adoleſcentis vnius fuiſſe diximus: audiēs filiū ſuum duci ad ſuſpendium,anhelo curſu,feſtinat ad Monaſterium:& ingreſ-
« ſa,his vocibus Patrem compellat Benedictum. Domi-
« ne me inquit Benedicte,quid faciet hæc tua miſera an-
« cilla, quæ nullum aliud,vt tu melius noſtri : habebam
« ſuffragium, præter hunc meum natum,qui modo du-
« citur ad ſupplicum? Tu ſcis domine, quoniam neceſ-
« ſitate coactus, furta hæc committebat. Redde mi Do-
« mine,mihi filium meum,tibi ſeruum tuum, iam de re-
« liquo correptum : qui meas ſoletur ærumnas, ne famis
« inædia diſpereat, hæc tua ancilla. Oſtende tuam ſoli-
« tam pietatem in me paupercula. Tangat mea quæri-
« monia,tua pia viſcera His & aliis queruloſis gemitibus perfuſa genas lachrimis : preces fundebat. Flexus ad miſericordiam Pater Pius, miſerabili huius aniculæ quæſtu : exibuit prodigium noſtris temporibus inauditum. Denique ductus vterque iuuenum, ad locum huiuſmodi ſupplicio deſtinatum : furcis appenſi ſunt. Vnus igitur illorum, ſodalis videlicet filij viduæ, extemplò vitam finiuit.Ipſe autem ab exortu Solis,vſque in tertiam horam ſuſpenſus, precibus matris eius obſiſtentibus, nequaquam mori potuit. Paſtores quippe, more ſuo accelerantes videre ſuſpenſos : dum ad locum veniſſent : cernunt alterum vitam finiiſſe, alterum viuere. Obſtupeſcentes itaque in tanto miraculo,celeri curſu indicare tàm militibus quàm promiſcuo vulgo,quæ viderant,feſtinant. Qui nequaquam verbis eorum creduli : dirigunt qui ſibi renuncient, vtrum verum an falſum ſit,quòd audiebant. At illi qui miſſi fuerant,ad locum ſuſpendij properantes; ita eſſe : vti paſtores

ſtores dixerant cognoſcentes:eis qui ſe miſerant,referunt. Admirati omnes , mittunt quia doleſcentem ſoluant ,& ſibi præſentent:rem ab eo omnem, plenius reſcituri. Cognoſcunt ergo , viduæ illius lachrimis & precibus , quàm Eccleſiam concito curſu petiiſſe perfuſam lachrimis viderant:Omnipotentem Dominum, vitam filio eius , per merita Patris Benedicti quem deuotius exorauerat, reſeruaſſe : ſuper hoc facto magnificantes ipſius clementiam Omnipotentis. Denique interrogatus adoleſcens, profeſſus eſt ſe nullam læſionem ſenſiſſe,per totum ſuæ ſuſpenſionis ſpatium.Vnde conjici datur , magis eum per indigentiam , quàm per malitiam commiſiſſe furtum.

Vir,à dæmonum impetu liberatur.

CAPVT XLVI.

GAuterius de Captiaco , quadam nocte quæ Sabbathum præibat , ad caſtrum quòd [1] Mons Sancti Vincentij nuncupatur feſtinans : exoptabat aſſorè hominum conuenticulo, quòd pro mercibus cogerendis fieri aſſolet : vnde tàm ipſe conuenticuli locus, quàm negotium ibi habitum , mercatum vulgo dicitur.Fit verò in eodem loco,in Sabbatho. Itaque , dum in loco Planchia Guillelmi dicto,prę terlegeret fluuiolum [2] Vuldracam, qui Patriciacos præterluit agros: equo reſidens , nullúmque habens comitem : ingenti primum trem efactus metu , perſenſit adeſſe dæmones. Et [3] oblitus ſibi ſignum imponere Crucis. Circumuallatur ab eis , nullo munitus ſubſidio. Qui illum cùm equo cui inſidebat arripientes &per aëra vectitantes: ad poſtremum , in gurgitem temptabant demergere. At ille,Deo ſibi propitio , ad memoriam reduxit Glorioſi nomen Benedicti Patris. Et cùm iam propè eſſet, vt à Dęmonibus,in amnis illius profunda mergeretur[4]. Sancte Benedicte , Sancte Benedicte cùm grandi clamore cœpit crebrius iterare. Exterriti igitur Dæmones , ad nominis huius inuocationem : ſtatim e m linquen

1 *Mons S. Vincętē, Caſtrū.*

2 *Vuldraca Fluuiolus.*

3 *Mos Chriſtianorum, ſe ſigno Crucis in periculis munire.*

4 *Vis nominis S. Benedicti.*

quentes, more ſibi coſueto, euanuerunt. Porrò ille virtute huius nominis ſeſe cernens ereptum : retrogrado calle, Patriciacũ rediit: nullo modo auſus, quòd cœperat iter, vlterius adoriri. Reuerſus ergo, ob formidinem nimiam quàm ſibi Dæmones incuſſerant , memoria exceſſit. A ſuis verò, in craſtinum, ad Monaſterium adductus, & ibidem aliquantum remoratus: pro eo Omnipotententi Domino fuſis precibus , integrè mentis recepit ſobrietatem , meritis ipſius quem inuocauerat Patris.

Vindictam ſumit Sanctus Benedictus, de ſuo læſo ſeruo.

CAPVT XLVII.

HVgo Bidulfus cognomine , vnus militũ Patriciacum inhabitantium , cùm in aliis quampluribus eidem loco aduerſaretur : cuiuſdam ſeditionis , in eadem villa inter equites exortæ occaſione , vna dierum aggreſſus , quemdam ruſticum Guarinum nomine , à loco de Cumbis cognominatum , & ipſum de familia Patris progenitum , nulla iuſtæ quærelæ exiſtente cauſa, tam crudeliter verberauit, vt ei brachium cotriuerit. Ruſticus verò idem , neminem ſuarum iniuriarum reperiens vltorem , dum non haberet , quem potiſſimum ſuæ quærelæ aduocatum faceret. Quippe vir ſuperbus erat , qui eum ceciderat. & nulli reuerentiam deferebat : anxius valdè, ad ſui Domini auxilium confugit Benedicti. Ingreſſus itaque Eccleſiam eiuſdem Patris, appropriauit altari. & ſuper , contritum imponens brachium. Hæc verba cùm multo gemitu mente
« profudit contrita. Sancte inquiens Benedicte mi Do-
« mine , tuũ me profiteor ſeruum, & te meum iure Do-
« minum. Cernis hoc contritum brachium, tuum erat , &
« præter te [1] , nemo aliuſ in eo dominationem exercere
« debuerat. Si tu illud confregiſſes , aduerſus te nullam
« haberem quæſtionem , quoniam eſt tui iuris. Sed mi
« Domine, quare permiſiſti vt Hugo Bidulfus cui in nul-

[1] *Ius Dominorum, in ſeruos.*

Digitized by Google

lo obnoxium est, illud contereret? Noueris me ab hac » die tuis vel tibi nullo modo famulari, nisi de ipsius » brachio & corpore, iustam vltionem exegeris. His & huiusmodi vocibus, fratres qui aderant & hæc audiebant, ad lachrymas prouocati „pariter flebant: & eius iuncti gemitibus, eadem exposcebant. Quibus peroratis, rusticus Ecclesia egressus, egerrimè ad suum remeauit habitaculum. Porrò, Pater Sanctus, nullatenûs querimoniarum illius oblitus: in malignum iustissimam exercuit vltionem virum, Brachium enim ipsius, eiusdem lateris cuius & rustici brachium verbere demolitus fuerat, cùm toto humero, tanta vi egritudinis peruasum est: vt omnino inutile factum, ad nullum penitùs necessitatis vsum, iuueniretur idoneum. Quo dolore, miser diutissimè vexatus: à nullo prorsus medicorum curari valuit: sed augmentata angustia, eodem morbo omnia ipsius membra percurrente, fatigatum diris doloribus Spiritum, miserabilis miserabiliter effudit.

Duo contracti eriguntur.

CAPVT XLVIII.

DVo etiam viri, quorum vterque ex agrèsti hominum genere ducebat natale: damnati membris, annosa neruorum contractione eos perdente, diutissimè, in suis, hoc cogente morbo, resides iacuêre grabatis. Horum vnus incola villæ quæ [1] Sanctus Bonitus de vetula vinea dicitur, alter verò ex villa [2] Palingias vocitata, extitisse perhibetur. Qui primordio suæ inualetudinis, amplius iusto anilibus creduli fabulis: nõ paucis diebus, falsis mulierc[u]larum carminibus sese decipi pertulerunt, animati falsis spebus. Sed & popularium medicorum insanam experti opem, qui Artemisiæ, Veruenæ, Betarũ seu aliarum quæ passim tellus edere consueuit succis herbarum, seu diuersorum animalium adipibus [3], vili plebeculæ illudere solent, nil omnino profecerunt. Vndè animo dimissi, vlterius medelam

1 *Sanctus Bonitus de vetula vinea*

2 *Palingias villa.*

3 *Populares Medici Vani.*

lam se adipisci destiterunt sperare. quàm magnopere sese expetiisse arbitrabantur. In qua desperatione diù perseuerantes, nihil de sua salute cogitabant. Immensa verò Omnipotentis Domini clementia , quæ illorum misereri decreuerat: immisit cordi eorũ, quatenùs Patriciacum deportari se facerent , patrémque Benedictum, vt pro eorum saluti intercedere dignaretur, exorarent. Fecerunt autem sic: non quidem eodem tempore, sed diuersis temporibus. Igitur dum aliquot diebus in Monasterio eiusdem loci , precibus insistentes pernoctassent: sospitatem integerrimam receperunt. Lætabundis itaque animis , grates Patri Sancto retribuentes, reuertuntur ad propria: omnibus propalãtes, Omnipotentis Domini in se ostensa magnalia.

Vinum Monachorum aufferens, in filio punitur.

CAPVT XLIX.

QVædam possessio dicta [1] Sulmeriacus. Patriciensium subiacet ditioni: quæ ipsis , non contemnenda victualium quotannis rerum , infert subsidia. Cui nuperrimè præfecerant quendam ex suis Fratres, gratia tuitionis loci, & arcendorum prædonum, & colligendarum annuatim solitæ repræsentationis fructuum. huic vocabulum inerat Odo : quo referente, ea quæ scribo cognoui. Quidam Archembaldus cognomine Albus, vir potens: nõ solum in ruricolas prædij illius, verum etiam in continguos , auitæ Dominationis. exercebat ius. Cuius vxor , dum occasione turpis quæstus , vicina peragraret rura , deuenit ad supra memoratum , cùm superbo comitatu locum, vti huiusmodi incedere assolent matronæ. Erat autem autumnale tempus, quando pressis torculari vuis, vinum condi solet in præparatis promptuariis , ad seruandum in posterum : cuius non modica quantitas , tunc temporis ibidem habebatur. Mandat ergo eadem matrona Monacho , vt sibi & suis acceleratum exibeat prandium

[1] *Sulmeriaci possessio.*

dium. Qui audiens quæ iubebantur, nimia animi indignatione commotus, vt erat animosus, respondit:

2 Sapiẽs Monachi responsum.

nequaquam se directum, quatenus substantiam ruris ipsius, in conuiuiis mulierum expenderet: sed vt fideliter collectam, eis qui se miserant dirigeret. nec consuetudinem imponere loco velle, quam non inuenisset. Qua responsione, contemni sese mulier autumans: furibunda recessit. Imperat erga Ancegiso Brutnio, qui eorum locorum ab ipsa Dominationem acceperat: quatenûs, quicquid vini sub iure Monachorum repertisset: plaustris imponens deueheret, & suo cellario reconderet. Hic præceptis Dominæ velociter obaudiens, vehiculis vinum imponit, & suis inferre properat apothecis. At nequaquam diû gauisus est. Denique filius eius admodum paruus, quem vnicè diligebat: mox vt plaustra fores attigerunt Domus, tam validis febribus vrgeri cœpit, vt penè animam exalaret. At vir ille, nequaquam hæsitans, hoc infortunium sibi accidere, eoquod nefandis Dominæ iussis obtemperasset: vinum reddidit, & quia stultè egisset recognoscens, pro suo delicto satisfecit, Patrémque Benedictû pro pueri salute orauit. Quem pius Pater pœnitentiam ipsius acceptans, exaudiuit, & puerum, in pristinam sanitatem restituit.

Hic, in membranis Floriacensibus vetustissimis, liber quartus Miraculorum S. Benedicti finem capit.

LIBER

Digitized by Google

SEQVITVR DIEDERICI MONACHI DE ILLATIONE reditúve corporis S. Benedicti Abbatis Aurelianis ad Floriacum, Liber Vnicus.

Ad Venerabilem Richardum Marbacenſis Cœnobij Abbatem.

PRÆFATIO.

EXIGIS à me, mi Pater Reuerende[1] Richarde, quatinùs aliquo tibi compendioſæ commoditatis ſtilo, pro modulo ingenij mei, palificare quantociùs non differam: quænam cauſa exiſtat illius[2] Feſtiuitatis Beatiſſimi Patris Monachorum Benedicti, quæ apud Gallias non mediocriter, ſed præcipuè celebratur, in diebus Dominici Aduentus, in quibus[3] Orientales Monachi, velut in Quadrageſima, auſteriùs ſolent viuere: & ſub maxima inſtitutionis Monaſticæ diſciplina, vigilantiùs Natale Domini expectare.

Et vt reor, aliqua ſuſpicione conductus: putas me tàm ſacro deſiderio, quoquo modo ſatisfacere poſſe. Quippè qui in quibuſdam negotiis, hoc ipſum te aſſe-
« ris aliàs expertum forè. At hæc mitiùs. Quidnam, in-
« quam, fieri poteſt, vt homo aggreſtis, liberaliúmque elemen

1 *Richardus Abbas Marbacenſis.*

2 *Feſtiuitas hyemalis S. Benedicti, apud Gallos, valdè ſolemnis,*

3 *Monachi Orientales arctè in Aduentu Domini ieiunant.*

Digitized by Google

elementorum, quibus rationem totius disputationis » configi necesse est: expers, absque multorum inuectissima reprehensione, ignota aliqua vel peregrina, pudore » Monachali postposito, scribendi gratia, temerare præsumat. »

4 In Marbacensi Cœnobio, Monachi olim eruditi.

4 Præsertim, cùm plures habeantur tecum, nostri » Ordinis nostríque propositi Fratres, qui pro ipsa sui » reuerentia, non temerè possunt non inuocari; quíque » paterna tua iussione, aurium viuacissimo pulsu admo- » nente, huius operis onus subire valent, sine redargu- » tionis dispendio. Quare, inquies ad hæc, ironicis » schematibus, nostram nostrorúmque inscientiam, » tàm impudenter verbosando deludis? Potens est enim » Deus, & nobis aliqua suæ laudi non incongrua distillare, qui tibi tuísque Gallis, tàm largifluè dignatus est » impluere. »

5 Augustinus Sanctus diuinitùs datus Ecclesiæ, totum orbem libris repleuit.

Atqui celsissimus ille 5 Augustinus, de superis ad nos » delapsus, in præsentiarum si adesset: qui totum mun- » dum iàm libris suis repleuit, aut ideò, huius negotij iu- » gum, indomitus cornupta euaderet? Quonam modo, » tametsi vti tua allidit lasciuia, mihi lucubratioris inge- » nioli Fratres non deessent, qui plena authoritate, Ca- » tholico stilo, Catholicis auribus deseruire possent: » hactenùs 6 Germaniæ inaudita, scribere valuissent? » Nam 7 Lucanum nouimus, ob hoc Poëtæ nomen non » promeruisse, quòd absque fictione, quæ conuenit Poë » tis, veritatem prosequutus est Punicæ historiæ. Nos 8 » autem multò magis decet, nihil vnquam fingere: quos » constat ipsi veritati, fide & professione adhærere de- » bere. Quocirca, cessa, obsecro, à tanta garrulitate ver- » borum, & quæ tandèm aliquando velis nolis, nisi, quod » non credo, cerui colus tui oblitus extiteris, prolequi » habebis, aptiùs dulcioribus vtens verbis, sulcis vitulinis, anserinum deponendo clangorem, ne differas ex- » promere. Te quippè solum, ac specialem nouimus, 9 » Germanicis lætantem anfractibus, qui plures apud » Gallos senuisti annos: & non hoc tenùm, sed in illo » solitario atque vnico disciplinato obtersatus es Mo- »

6 Inaudita scribere non valemus.

7 Lucanus, Poëtæ nomen non meruit, quia verax fuit.

8 Scriptores Religiosi, nihil debent fingere.

9 Diedericus Germanus fuit.

nacho

« nachorum archisterio, [10] *quod Sacratissimi Monarchæ* « *Benedicti glebæ concrementa*; omnium penè Monaste- « riorum obtinet Monarchiam. Nam noueris non esse te « scribere, qualiter Beatissimus Pater noster de hoc « mundo migrauit ad Dominum, eo quòd omnis Chri- « stianitas non ignoret. Neque [11] Translationem eius « prodere: sed tantummodo festiuitatem illam, quam Il- « lationem vocant. Et quare Illatio dicatur, quæ pridiè « Nonas Decembris agitur: quia multoties eidem festi- « uitati interfuisti, quatinùs per tuam assertionem liqui- « diùs assignatam, in posterùm per annos singulos pro « exiguitate nostra, & nos omni Religionis & laudis Di- « uinæ apparatu, [12] festiui inueniamur, vtpotè voluntarij « in lege Domini. [13] Quia dignum & æquum omninò « fore censeo, vt post primos & Beatos Apostolos, San- « ctissimum Patrem nostrum, cuius magisterio colla sub- « iecimus, omni honore & gaudio veneremur præstan- « tius.

« Vndiquè, me (inquam) video, Pater, præstantissima « veritate, tuis illationibus ita circumualatum, vt nul- « quam mihi aliqua pateat excusationis munitiuncula: « nec inficiari valeo, quin vti tua Paternitas asserit, mihi « hæc notissima comprobentur. Et reuera, [14] quia coram « Iudice tacere, confiteri est: supponam digitum ori « meo, nec amplius recalcitrare, vel mussitando tempto- « bo. Tuis, mi Pater, orationibus confisus, experiar quæ « iniungis: ea videlicet ratione, ne implumem auiculam, « extra nidum tuum, [15] auolare permittas.

Explicit Præfatio.

10 *Laudes Floriaci, ob corpus S. Benedicti.*

11 *Translatio S. Benedicti.*

12 *Illatio S Benedicti à Germanis festiuè celebrata.*

13 *Post Apostolos, S. Benedictum Monachi debent reuereri.*

14 *Qui tacet, consentire videtur.*

15 *Iàm tandè in Dei mysteria exquisitissimus Ioannes à Bosco diligentia auolat, orbique aduolat.*

Cur Deus suos affligi sinat.

CAPVT PRIMVM.

VT cœlestium Sacramentorum limpidissimus speculator Propheta Dauid, nullo reuelationis accessu, attingere se posse Diuinorum iudiciorum alta, perui

Psal.35.7. peruidiſſet,ad ſe reuerſus dixit: *Iudicia tua, Domine, abyſſus multa.* Et vas electionis diuiniſſimus Paulus, *Rom.11.33.* Prophetæ concordat, dicens: *O altitudo diuitiarum, ſapientiæ, & ſcientiæ Dei! Quàm incomprehenſibiliæ ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius!* Hæc idcirco præmiſſa ſunt,quatenùs plena oratione,ſimplicioribus & minùs eruditis,facilè reſpondeam, qui quæritando, mirum ducunt: quare Omnipotens Deus, toties permittat,loca ſibi Sanctorum ſuorum [1] exuuiis ſacratiſſimis conſecrata, non ſolùm falſorum Chriſtianorum tyrannide, ſed etiam Paganorum rapidiſsima inuaſione,temerari.

1 Sanctorum exuuiæ ſacratiſſimæ.

Nortmanni cur vaſtant Gallias.

CAPVT II.

TEmporibus [1] Karlommani ſereniſsimi Regis Francorum, quando per totum orbem, Diuina largiente clementia, pax Eccleſiæ iocundius exuberauit: Nortmannica feritas, ſubitò atque inopinatè, frementibus beluis ſimilis emergens,totam Auſtraſiam, atque citeriorem Galliam, adeò ſuis copiis conſtipando compreſsit,vt rota Francorum bellipotens proceritas, (quod mirum dictu eſt) in tantum ſtupore atque metu obrigeſceret: vt etiam nullus contrahiſcere illis præſumeret.Nec mirum.Creditur enim,quòd mira diſpenſatione Diuinitatis actutùm ſit, vt populus ille, præ omnibus tunc temporis [2] Deo deditus, tàm clementi piaminum vltione mulctatus ſit: quatenùs & rerum damna pateretur, & tamen abſque congreſsione armorum, cœleſti victoria potiretur.

1 Iſte Karolo manus fuit frater Ludouici, ambo filij Ludouici Balbi, vixitque anno Domini 841.

2 Franci vul dè olim Religioſi.

Laus Gallia, & eius Patroni.

CAPVT III.

ESt quippè Gallia, præ omnibus terris, ſumptuum copia fertiliſsima; inſuper & artium liberalium ſubtilitate auidiſsima,Et vt totum dicam, [1] Monaſticæ Reli

1 Vita Monaſtica in Gallia floruit.

Digitized by Google

Religionis integritate cautissima. Et quia secundùm Apostolum: *Dil gentibus Deum, omnia cooperantur in bonum.* Excepta [2] Italia, quæ Romano cacumini est contigua: non inuenitur in totius orbis habitabili area, tot Sanctorum millium capax terra. [3] Quapropter gazophilatium Domini videtur esse Gallia, & quasi cœlestis Patriarchij clauicularia, quæ tam innumera membrorum Christi, inclusa reseruat pignora. Nam superbit apud Parisium, quod obtinet Apostolum suum pretiosum [4] Dionysium. Non autem minùs gloriatur apud Turonicam vrbem, quòd ibi fouet incomparabilem Sacerdotem [5] Martinum. Remis nobilitatur in [6] Remigio, Francorum Apostolo. Aurelianis tripudiat, cum [7] Aniano, miræ Sanctitatis Episcopo. Lemouicis congaudet de [8] Martiale Episcopo, primo Apostolorum Principis Discipulo. Apud Bellouacum, conlætatur Martyri [9] Luciano. Sed quia dies, antequam Sanctorum copia, deficiet. Non tacebo, quòd apud Floriacum, [10] sacratus applaudat Monachorum chorus, Benedicto. Tantisper de ornatu Galliæ per excessum commemorasse sufficiat. Hinc stilus redeat.

Rom. 8. 28.

2 Italiæ quæ sit gloria.

3 Gallia gazophilacium Domini.

4 S. Dionysi⁹.

5 S. Martin⁹.

6 S. Remigi⁹.

7 S. Anian⁹.

8 S. Martialis Petri Apostoli discipulus primus.

9 S. Lucian⁹.

10 S. Benedictus in Floriaco.

Situs Monasterij Floriacensis.

CAPVT IIII.

SItum námque præfati loci Floriacensis Monasterij, [1] vbi Beatissimus Pater Benedictus in pace repausat, & aduentum Redemptoris expectat: si quis curiosiùs scire desiderat. Hoc modo notitiam capiat. Instar quippè trigoni visitur sisti. Et vt pressiùs dicam, in modum Δ litteræ proprio statu cernitur, sydereum cornu occupare. Nam à Septentrione Franciam, ab Oriente Burgundiam, ab Australi verò parte Aquitaniam tangit. Sicque in confinio trium regionum, velut præsens inter præteritum & futurum, naturali ordine obtinet primatum. Et sicut perfectus numerus, inter imperfectum, & plusquàm perfectum. [2] Nam medietate, vicem ac locum possidet virtutum. Sed redeundum ad cœptæ narrationis textum.

1 S. Benedictus vbi quieuit.

Similia.

2 Medium, est virtutis locus.

Digitized by Google

Aduentus Northmannorum apud Floriacum, & Floriacensium fuga vel interitus.

CAPVT V.

POstquam vero permissu Diuino, præfata gens Barbarorum, hostili peruasione, cuncta illius Regni bona diripuit, vastauit incendit, conflagramine consumpsit, Monasteriorum septa, diabolica rabie fœdauit: tandem, ad notitiam Floriacensium peruenit Monachorum. Omnis vero ætas, omnisque vtriusque sexus conditio, viuendi conducta amore: maluit fugiendo substantiæ dispendium pati, quam ferratis hostium gladiis congredi. Cúmque antè quintum diem, præfatis fratribus vix innotuisset: quod eiusdem exercitus, manus validissima appropinquaret, viuacitate qua poterant, continuatis viribus, sanctissimam Patris ac Patroni sui glebam, aureis inuasatam cistellis, de ex imis *peruđt* [1] sustollunt, curſúque perniciſſimo, naui spem beatam imponunt: atque remige Christo [2], ad Aurelianam vrbem quam citissimè perueniunt. Et [3] in Monasterio sancti Aniani Episcopi, dignissima veneratione, thesaurum Domini, sub custodum frequentia deputant, donec furor Diuinus pertransit. Impius autem malignorum cœtus Floriacum perueniens: sexaginta & eo amplius, reperit sacri desiderij Monachos, & quosdam cum eis Ecclesiæ seruitores, quos omnes, absque vlla consideratione, præcipiti peremit strage [4]. Peracta cęde, & rerum pretiosarum nefanda direptione: sanctæ Reginæ cœli ornatissimum oratorium, quod sacra Monachorum religio, per plures annos Sanctissimo construxerat Benedicto: profano dissipauit incendio. Omnia autem eiusdem loci adunantes mobilia, atque vtensilia: Inimici Domini, redierunt onusti ad propria.

1 *Obsoletum vo. abulum.*

2 *Corpus S. Benedicti auferetur à facie Northmannorum, & Aurelianum defertur.*

3 *S. Aniani Monasterii.*

4 *Cædes & incendia Floriacensium.*

Digitized by Google

B. Benedictus de Nortmannis se vindicat.

CAPVT VI.

EAdem porrò nocte Beatissimus Pater Benedictus, apparuit cuidam Comiti potentissimo, nomine Gislolfo [1] qui eiusdem Monasterij Aduocatus atque defensor extitit : & dixit ad eum. Eya frater [2]. Quare tantæ timiditatis te ignauia oppressit, vt tuæ aduocationis locum nobilissimum Floriacum, gentili manu deuastatum, dimitteres vsque adeo indefensum: vt fratres nostri serui Domini, iacèant inhumati? Cui Comes. Quis inquit es tu Pater? Ait illi. Ego sum frater Benedictus, qui de Beneuentanis finibus in Galliam translatus, *propriam requiem in Casino monte spreui: & hunc locum Floriacensis Monasterij elegi* [3], vt lucerna disciplinæ, per meam corporalem coëssentiam, vniuersæ innotescerem Galliæ. Surge ergo quamtotius, & esto vir fortis & belliger robustus: & insequere dorsa latronum, qui & locum meum violauerunt, & igni combusserunt: insuper & meos Monachos & collibertos interfecerunt quamplures, ad vltimum autem, omnem Monasterij supellectilem diripuerunt: & sic impunè proh dolor euaserunt, vt nullus in tanto Regno inuentus sit, qui ad excutiendam prædam, illis occurrere præsumeret. Ad hæc, Comes ille. Quomodo, inquit, possum ego, vel insequi latrones, vel prædam excutere: qui nec modo, tempus habeo, congregandi satellites & vernaculos meos? Cui Pater sanctus. Noli inquit multum anxiari, propter paucitatem militum: Nescis enim fortitudinem cœli. Tantum accelera, & arripe clypeum, cum his qui tibi adsunt hominibus, & insequere illos velocius nihil metuens, quia tecum ego sum vt ambiam latera tua, & munitus, ab hostium telis, victor famosus reuertaris. His dictis. Comes euigilauit: secúmque, quæ sibi Diuinitùs iussa sunt prudenter pertractans, sub omni festinantia: cum suis suorúmque omnibus surgit: arreptísque armis, hostes insequitur, munimine fidei sacræ armatus,

1 *Gislolfus Comes.*

2 *S. Benedictus appare'*

3 *S. Benedictus, cur spreto Casino, Floriacum elegerit.*

Digitized by Google

ac tanti prouisoris sponsione animatus. Tertia iam die, propè Andegauensem vrbem, quæ penè in litore Oceani sita est, in maximo impetu super eos irruit, Quid plura? Hostes [4] exuperat, & prædam haud segnis excussit: & emancipatis pluribus captiuatis, victor, lætabundus, absque læsione aliqua regressus est. Qua expleta victoria, Floriacum ingreditur, & non sine lacrymarum copia, interemptorum tumulauit corpora. Illud Psalmographi commemorans. *Quia effuderunt sanguinem sanctorum, & non erat qui sepeliret.*

4 Victoria insignis de Nortmannis B. Benedicti auxilio reportatur. Psal. 78.3.

Restauratio Floriacen sis Cœnobij.

CAPVT VII.

PAce autem Deo donante reddita, ad notitiam memorati Francorum Regis deuenit, qualiter Gislolfus Comes, Sancti Benedicti Aduocatus, cum paucis hostem tantum prostrauerit, prædam excusserit, vinctos reduxerit enodatos, victórque per omnia redierit illæsus. Non est fides adhibita, donec idem Comes, omni subnixus veritatis adstipulatione ac munitus: quicquid in re fuit, in Regis proferret præsentia, Testem namque sibi, omnium aduocauit Dominum quia in illa hora congressionis, Beatus [1] Pater Benedictus Monachali infula redimitus, cabalum cui ipse insederat, concitus conscédit. & in tota illa hostili acie, vti pius propugnator promiserat, frænum tenuit, equum rexit equester, scutum rotauit artifex pugnandi, & quod militiam cæli, persensisset in prælio Patris Benedicti. Quibus compertis, continuò Rex cùm vniuersis Regni Primatibus, Floriacum peruenit: lamentum desolationis dedit. Et post hæc, cum omni munificentia Regali, subsidium restaurationis adhibuit: sumptuum supplementa larga manu administrauit, refartores pleno cornu conduxit, vt quantociùs loco renouato, clementissimus habitator, pausatorium [2] quod sibi delegit, quando totum mundum quasi sub

1 S. Benedictus contra Nortmãnos, Ducis ac militis strenui fungitur munere.

2 Quãdo elegit Floriacũ, S. Benedictus. Greg. 2. Dialog. c. 35.

vno

vno ſolis radio conſpexit:libens reuiſere dignaretur. Data denique (vt dictum eſt) totius reſtaurationis vberrima copia, in vnius anni reuolutióne, penè omnia Monaſterij ornamenta,in priſtinum modum redacta ſunt. Monaſterium verò, in eodem Floriacenſi caſtro antiquitus cóſtructum,& in honore B.Petri Apoſtolorum Principis conſecratum, Diuina protegente dextera, remanſit illæſum:quando cætera omnia, hoſtile fauillauit incendium. Facto autem non minimo Epiſcoporum atque Abbatum conuentu, conſilium ſalubre inierunt,quatinùs Beatiſſimum aurigam Chriſti Benedictum, in initio Aduentus Domini, quod certè in Kalendis Decembris tunc extitit, quia per liquida non poterant,(erat enim hyems glaciali ſtridore criſtiſſima)ſaltem per campeſtria,de Vrbe Aurelianenſi,omni induſtria reducerent: & in præfato Sancti Petri Monaſterio quod intactum ab igne remanſit: eoúſque collocarent:donec officinæ Monaſterij, regulari more ad calcem peruenirent.

Reducitur S. Benedicti corpus.

CAPVT VIII.

QVòd cum omnibus in commune placuiſſet, ſtatuto die Aurelianis conuenerunt, quatinûs theſaurum Domini ſecundum condictum reportarent. Tunc ob difficultatem frigoris ibi tardantibus, & inſtrumenta tali negotio congrua machinantibus: vnus « Monachorum intulit dicens.Si meum vobis conſilium « animo ſederit:Sanctiſſimam Patris noſtri glebam naui « imponamus, nihil quippe illi apud Dominum impoſ- « ſibilè fore credimus. & ſic nauigio ſibi condigno « redeat, qui indè, hûc nauigio aſportari voluit. Cui cum omnes pari voto conſentirent:acceperunt viri timorati ſacerdotes Domini, ſacratiſſima pignora: & impoſuerunt naui. quæ ita gelu ſtipante fixa atque immobilis in Ligeris alueo tenebatur: ac ſi radicitus terræ conglutinata fuiſſet. Quæ videlicet nauis, cum tantæ ſanctitatis onus ſentiret: Ac ſi Salomonis voce *Cant.4.16.*

clamaret, *Surge Aquilo,& veni Auſter.* Subito ex vtroque latere [1] cœpit gelu liqueſcere,ac ſi Sol verſaretur in torrenti, ſydere. Omnes quidem qui aderant, nihil aliud dicere poterant, niſi quod veritas ipſa cogebat. quia,*Mirabilis eſt Deus in ſanctis ſuis.*qui *facit voluntatem timentiũ ſe.*& quia *ſic oportet fieri.*Monachi verò, qui neceſſariò Patri ſuo adhærebant: nauim incredibili multitudine onerabant: ſed nihil oneris nauis inde ſentiebat,quia magis portabatur ab eo,quem portare videbatur.Sicque modo miro atque mirando, totum illud Ligeris ſpatium, quod fere vſque ad Floriacum per ſedecim miliaria ſpaciatur: abſque [2] gubernatore & remige humano, nullo gelu obice offendente, peractum eſt,vt crederes Chriſtum cum Apoſtolis in naui ſedentem, ac elementis poteſtatiuè imperitantem. Ipſa vero dies, Pridie Nonas Decembris eſſe dignoſcitur [3]:in qua quandiu huius mundi ſphæra volutur,honor ac memoria tantæ gloriæ, ſolemniter per totam Galliam celebratur.

1 *Glacies ſub corpore S. Benedicti ſoluitur.* *Pſal.* 67. 36. *&* 144.19. *Mat.*26.54.

2 *Nauis nat ſine remige.*

3 *Perpetuò; Feſtũ S.Benedicti celebratur.*

Quomodo floruêre arbores in hyeme.

CAPVT IX.

SEd iam veniendum eſt ad alia, non quidem Diuinitati mira: ſed hominibus hactenùs, cunctiſque retrò ſeculis inuiſa. Cum vero iam nauis portum Floriacenſem impingeret. Maxima Epiſcoporum Abbatum & Monachorum clericorúmque,vnâ cum plebeis turmis,multitudo concurrit:portantes Cruces,cereóſque,thuribula & Euangelij gemmatos textus,Pſallentes & dicentes. *Benedictus qui venit in nomine Domini* [4].Tunc leuauerunt Epiſcopi Beatiſſimum Patrem de naui, & impoſuerunt ceruicibus ſuis, ferre margaritum Domini. Incipiente autem proceſſione, ingens frigus, vt tunc temporis ſolet,cuncta obſtrinxerat arua.Res contigit mira ac vehementer ſtupenda. Nam cum per eam portam [5] quæ Paſchalis dicitur,ſanctiſſimi cineres inferrentur:ac ſi in medio Aprili,ita omnes

*Mat.*23.39. + *Epiſcopi, deferunt corpus S. Benedicti.*

5 *Porta Paſchalis, apud Floriacum.*

Digitized by Google

nes arbores eiuſdem loci tàm pomiferæ quàm agreſtes,ſpineta etiam & arbuſta [6] in flores eruperunt : vt palam cũctis innoteſceret,qualiter ſanctus Pater apud Omnipotentem Dominum noſtrum Ieſum Chriſti gloria & honore ſublimatus exiſteret. Nulla vox alia audiebatur, niſi , Gloria tibi Domine , quia nunc cognoſcimus,quid te donante accepimus.

6 Arbores in hyeme floreẽt.

Deponitur corpus S. Benedicti.

CAPVT X.

DEpoſitis autem ſacris pignoribus , in antefacto S. Petri Monaſterio , ibíque diligentia ſpeciali reconditis : Diuino celebrato myſterio , quique in ſua redîêre cum gaudio : Pſallentes Domino ac dicentes. *Beatus quem elegiſti & aſſumpſiſti.* Et hæc Feſtiuitas, Illatio vocatur Redditúſve. Per annũ verò,ſancti Patris Diſcipulis,locum illum maximo ſtudio ingentíque deſiderio reſarcire,ac in priſtinum reſtituere modum curantibus : poſtea reuoluto anno,ipſo eodem die,Infulati Præſules Epiſcopali more : rogatu Abbatis ac Fratrum , leuauerunt tantum Patrem, & impoſuerunt ceruicibus ſuis,ſine pondere pondus, ſicque cum omni hilaritate cordis:quamquam pleni lachrimis [1]:portauerunt piiſſimum Patronum & impoſuerunt in proprium manſoleum in Eccleſia Beatæ Mariæ:quæ iam per biennium , ſui manſoris præſentia caruerat. Statuerúntque , vt quoniam & Relatio & Illatio eodem die annis reuolutis factæ fuerant , annuatim omni tempore futuri æui,ſolemniter eodem die, per totam Galliam celebrarentur.

Pſal.64.5.

1 Relatio ſiue Illatio S. Benedicti,per totam Galliã celebrari inſtituta, à Rege & Epiſcopis.

Explicit Liber Vnicus Diederici Monachi,ſyncerè ex Floriacenſi vetuſtiſſima membrana,diligentia Ioan. A. Boſco nunc primum editus.

Digitized by Google

☞ *Ingrati vel ignari aut saltem oscitantis animi nota fronti meo iure optimo inureretur: si Floriacensem Spartam quam nactus sum adornans, silentio praterirem, egregiam exquisitámque Alphonsi ab Albena eruditi Albiensis Pontificis in libris de Origine gentis Capetiæ perquisitionem, qua firmis admodum stabilibúsque rationibus, errorem communi omnium omnino Historicorum Gallicorum consensu approbatum, convellit atque deijcit: nempè Carlomannum Regem de quo hîc sermo habetur, illegitimo prognatum concubitu. Nam vt ipse disertus Antistes, grauiter admodum edisserit; ex Ansegarda prima eáque vera atque legitima Ludouici Balbi Regis coniuge, natus fuisse dignoscitur. Quam licet, vt patri morem gereret cui hoc legitimum matrimonium (ita appellat eloquens Papyrius Massonius) inuisum erat, à se abalienarit, aliámque superinduxerit Adelaidem Anglorum Regis filiam, ex qua Carolum simplicem sustulit: haud tamen ea ratione efficere quisit: vt quos Deus mutua animorum vtriusque connexione coniunxerat, separaret homo. Nam relinquet, ait Scriptura, vir, patrem matrémque, & adhærebit vxori sua.*

Marc 10.7.

Hoc Eulogium Clarissimi Regis Carlomanni Manibus, ob ipsius erga Floriacenses & Patrem Benedictum studium, Regia liberalitate posteritati tam munificè consignatum, Ego ipse Floriacensis decoris amantissimus, atque vt vita instituto, ita animi propensione Patri Benedicto addictissimus, appendo. Egregiè comprobans, nulla vmquam Regum in sacratos Deo homines beneficia, tàm profundis temporum posse scrobibus obrui, quin quandoque iusto Dei iudicio, piarum & grauarum mentium viuaci conatu, etiam in hoc seculo emergant erumpantve in lucem, eorúmque memoria à sycophantiis & calumniis strenuè ac fortiter vindicetur.

Digitized by Google

ceeur. Caterum, quàm gloriosè Carlomannus Rex Beneficus regnauerit, quámque gnauiter Regni pondus ipſe ſua fortitudine, caſui ruinaue eripuerit, preclarè ipſius acta multis ſcriptorum encomiis celebrata, conteſtantur, ea qui ſcire auebit, fontes ipſos adeat.

Digitized by Google

TRACTATVS DE CONSERVATIONE CORPORIS S. PATRIS BENEDICTI ABBATIS *in Floriacensi Cœnobio, Authore Ioanne à Bosco Parisiensi, ex fideli atque veraci Seniorum Floriacensis Cœnobij relatu.*

Luc. 12. 7. Psalt. 33. 21.

ETSI Deus Opt. Max. Sanctos suos tanto prosequatur honore, vt ipsorum *& capitis capillos numerauerit: custodiátque sollicitè* frequenter *eorum ossa*, itavt *vnum eorum non conteratur* [1]. tamen quandoque pro suæ prouidentiæ dispositione, exigentibus hominum peccatis, permittit: dilectorum suorum præclaras exuuias, à fidei hostibus haberi ludibrio, atque contemptui. In tantum, vt ipsorum ossa hominibus malis auferat, ne illorum dignitas atque pretium, aliqua in re apud Diuinam suam clementiam, scelere pollutis suffragentur. Qua ratione, cùm nostra ætate, mala super terram multiplicarentur, & vix esset in omnibus omnium ordinum, siue Clericalium siue regularium siue & Laicalium classibus: qui purè timeret Deum, atque viam mandatorum ipsius, vel claudo pede ambularet, ne dicam curreret In vltionem peccatorum gentis nostræ Franco Gallicæ [2], corpus Apostolici viri Martini Turonensis tot annos custoditũ, atque à Normannorum feritate mirabiliter olim ereptum: fuit ipse Deus, in Caluinistarum diras deuenire manus; quæ illud immanissime voracibus flammis absumpserunt.

1 Cur Deus ossa Sanctorũ aufferri quibusdam permittat.

2 Exusta à Caluinistis corpora SS. Martini.

pſerunt. eadé etiã ſeuitia corpora SS.[3] Irænei Lugdunenſis, Aniani [4], & Euurtij Aurelianenſium.[5] Franciſci Paulani Minimorum Inſtitutoris. & aliorum propemodum infinitorum Galliæ tutelarium Patronorúmque, in cineres redigentes : quæ longis ſæculis priſcorum Francorum Pietas coluerat, atque ſeruarat. Dum itaque Caluiniſtarum acerbitas, belluinuſve furor, tam enormiter, in ſacra Sanctorum Chriſti pignora, graſſaretur. Accidit, vt [6] Odetus Caſtullionçus Collignius, Cardinea Romanæ Eccleſiæ dignitate præfulgidus ab Ortodoxæ fidei dignitate, ad Caluiniſticum Dogma defluueret. Et quia pridem, Chriſtianiſſimorum Regum Galliæ fauor atque largitas, ipſum ad Commendatarium regimen celeberrimi Floriacenſis Cœnobij, annuente Romano Pontifice euexerat. Is depoſita fidei integritate, ſiue inopia preſſus: ſiue etiam animo à ſacrarum Reliquiarum veneratione abalienatus, ad dictum Floriacenſe Cœnobium quemdam, Nobilem quidem ſanguine, perfidia tamen ignobilem virum, ex clarat [7] Auentiniacorum apud Burgundos familia orum, qui Domus ſuæ præfecturam adminiſtrabat amandauit : vt cunctas Floriacenſis Cœnobij Reliquias, aureis argentíſque & gemmatis thecis incluſas, ſolerter ex inuentario ad ſe perferret. Ac licet iniquo id admodum animo tolerarent Floriacenſes plærique Cœnobitæ, ne tamen ipſe irritatus, animóque efferatus, eorum inſignem Baſilicam atque regularia ædificia cætera, ſæuóque crudeli aboleret incendio, ipſorum Monaſterium ſolotenus conſueto Caluiniſticæ genti more euerteret reſiſtendi : cùm eſſent impotes, dictum Auentinium haud prohibere qui vêre, quin ſecum omnia ipſorum Baſilicæ aurea argentea & gemmata vaſa abſportaret & conuaſaret, pluribus aureis & argenteis ſacrorum Euangeliorum atque Epiſtolarum codicibus, cum præcioſiſſimis Crucibus, Thuribulis & candelabris, Veterum deuotione comparatis atque coaceruatis. At verò dum inter frangendum auream [8] capſam in qua Corpus

3 *Irenei.*
4 *Anniani & Euurtij.*
5 *Franciſci à Paula.*
6 *Odetus Caſtullionæus Cardinalis, Hæreticus efficitur.*
7 *Auentinius, præpoſitus Domui Odeti, diripuit Floriacum.*
8 *Capſa aurea in qua Corpus S. Benedicti ſeruabatur.*

Beatissimi Patris Benedicti condebatur, quidam tunc Floriacésis Prior, Antonius[9] Foubertus nomine, Auentinium cui ob Castullionensem Cardinalem Dominũ herúmq; suũ, minime inuisus erat: supplicibus verbis rogitaret, vt vel denudata ipsius Sanctissimi Patris Benedicti ossa, integra seruandi sibi potestatem faceret. vt potè quæ hero suo, nulli vsui forent aut commodo. Dei eximia benignitas. Auentinij cor, alioquin in sacras Reliquias sæuum, emolliuit, vt Fouberti petentis precibus annueret: ipsíque arculam ligneam è capsa maiori aurea ablatã, in qua ossa Sãctissimi Patris reeludebantur, tradidit: quàm dictus Foubertus Prior, vigilantissimè atque studiosissimè in quodam præfati Cœnobij, ædis Abbatialis cubiculo, occuluit. Quo in loco vsque ad annum Domini[10] 1581. seruata fuit: ipso quippe anno, intra capsam ligneam depictam, recondita extitit: atque in thesauraria collocata, vti actus infra positus testatur, & indicat.

9 *Antonius Foubertus Prior Floriacensis corpus S. Benedicti eripit.*

10 *S. Benedicti corpus, in quodam cubiculo asseruatur: vsque ad annum 1581*

Dum vero Floriacense vulgus, cerneret capsam auream S. Benedicti, frustratim comminutam, ad portum Ligeris intra quoddam dolium deferri. quo [11] ad Insulæ castrum, quòd erat Groloti Caluinistæ, Aurelianensis Balliui, nauigio deportaretur, vbi tum Castullioneüs degebat [12]. Illachrimans, flexísque genibus ac lugubri voce, clamitabat. En Sanctum nobis auffe- »
runt Benedictum. ad quas Floriacensium quærulas voces, Caluinistæ baiuli aiebant. Istud est tantum capsæ ipsius aurum. Nam eius ossa apud Cœnobitas, rogati reliquimus, atque hunc in modum abierunt.

11 *Castrũ Insula Groloti Caluinista.*

12 *Populi dolor, in direptione Monasterij Floriacensis.*

Rochus [13] verò Synsardus, Cœnobita Cantor atque Parœchus Floriacésis: ob id quòd Parœchialis Ecclesia Floriaci, sub titulo & nomine S. Sebastiani Martyris, erat ab antiquo cósecrata: pari ratiõe duo integra ossa femoris dicti Martyris, à præfato Auentinio petiuit & obtinuit: postquàm tibiam argenteam cataphracti more militis ocreatam, in qua inclusa erant: Castulioneo ferendam, Auentinius ipse abstulit. Quæ omnia, accidêre anno [14] 1562. Ipso verò eodem anno, aliquã-

13 *Rochus Synsardus, sanat femur S. Sebastiani Martyris.*

14 *Annus direptionis Floriacensis Cœnobij 1562.*

to

to poſt tempore.Condæi Principis, Ducis Caluiniſtarum ad Floriacenſe Cœnobium vt ibi metarét directi ſunt ab Aurelianéſi ciuitate milites, qui Baſilicam Floriacenſem omni relicta ab Auentinio ſupellectile ſpoliauêre,fruſtratúmque ſanctorum [15] Mauri Phrongentij Martyrum & Pauli Leonenſis Epiſcopi & Confeſſoris, ligneas capſas conſcidêre : ſacra in eis reperta Sanctorum oſſa comminuentes,ſpargentes conculcantéſque:quæ ex hoc , amiſſa penitùs fuêre , nuſquámve reperta.Æreas deinde præſtantiſsimas Altaris maioris fuſiles columnas, Chori Aquilam æneam, cunctúmque Eccleſiaſticum ornatum abſtulerunt.Caluiniticas conciones in choro Baſilicæ habuerunt,& ita acerbè Cœnobitas diuexarunt,vt tandem maximam illorum partem abegerint.Corpore interea Patris Benedicti clanculum in præfato,vti relatum eſt,Abbatialis ædis cubiculo, vnâ cùm femore S.Sebaſtiani Martyris,aſſeruato atque recondito.

15 *Corpora Sanctorum Mauri & Phrongentij Martyrũ atque Leonenſis Epiſcopi Pauli, amiſſa.*

Exſcriptum Auctentici Inſtrumenti , Repoſitionis Corporis S.Patris Benedicti Abbatis, intra Arcam ligneam Depictam. quæ nunc eſt in theſauracia Floriacenſi.

AD PERPETVAM REI MEMORIAM.

ANno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo primo,accidit.vt Florentiſsimum olim Gal liarum Imperium à ſuis incolis & alumnis propter Regionis diſsidium,ciuilibus & inteſtinis bellis obſeſſum vndique & irretitum eſſet,At, qui pietatem impugnabant & impietati fauebant : omnia propemodum ſacra,vi & arte, ditioni & rappacitati ſuæ ſubegerunt: itavt inter tot ærumnas & incidentium procellarum tempeſtates,vix vllus reperiri potuerit locus ſacer:cui[1] pepercerit impia & ſacrilega manus. Nam præter trucidatos

1 *Caluiniſtarum dira rabies.*

Digitized by Google

cidatos vbique aut saltem fugatos Monachos, Sacerdotes, Moniales & cæteros Ecclesiarum ministros: templa omnia vel exusta, vel solo æquata, funditùs euerterunt. Aut si cui perpecerunt; attamen ad vnum omnia confracta, vndique reliquerunt: ac illa vasis consecratis, prætiosis ornamentis, auro & argento, penitùs spoliarunt: delectis ad ignem & exustis Sanctissimorum Patrum membris & ossibus, quorum præsentia & præsidio, aduersus hostes & insultantium inimicorum conatus, tota Gallia [2] firmissima nitebatur anchora. Donec Deus ille Maximus, peccatis nostris vehementer iratus, tanto præmio nos priuari iusserit. Tamen speciali priuilegio, eidē placuit Diuinæ Maiestati, vt hocce nostrum celeberrimum & Regium Monasterium [3], integrū & erectum seruaretur. Et quòd est magis prædicandum nec minus gloriandum: tanta benignitate & fauore amplissimo, illa immensa bonitas nobis cùm vsa est: vt Sacrosanctum Sanctissimi Patris Nostri Benedicti Corpus, aurea & prætiosissima theca ab impiis & sacrilegiis spoliatum, infractum tamen & integrum, nobis ad hanc vsque diem [4] remanserit. Quamobrem, pacatis vtcumque ciuilibus Bellis, ne tanti Beneficij immemores, ingrati animi vitiū incurreremus: & pœna gratiam sequeretur. V. in Christo Pater ac Dominus Claudius [5] Sublesius Pius Abbas, hanc thecam pro ratione temporis, sumptibus suis extruendam curauit: & in eadem. Sanctissimi eiusdem Patris membra recondi mandauit. Quòd & factum est, 27. mensis Maij [6] anni 1581. in medio chori summi templi: adstantibus Domino Priore cùm cæteris fratribus, tàm Officiariis quā claustralibus, Parœcho & ministris eius, comitante etiam pia & catholica turba ex tota Parœchia, & vicinioribus locis collecta: Pulsantibus omnibus templi campanis. Dominus dictus Prior Frater Ludouicus [7] Pothin, pretiosioribus ornamentis amictus, sua Benedictione hanc consecrauit: & aquæ sacræ aspersione perlinuit. Deinde graui ordine & incessu, itum est ad processionem cùm omni modestia & pietate, electis antea

2 *Sanctorum corpora, Anchora patriæ.*

3 *Floriacense Cœnobiū expillatum, at non demolitum.*

4 *Remansit Corpus S. Benedicti.*

5 *Gallicè Sub leys.*

6 *Annus repositionis corporis S. Benedicti.*

7 *Ludouicus Pothin Prior Floriacensis.*

antea & præmiſsis ad portandum feretrum quatuor probatiſsimæ vitæ viris. Qua peracta, eodem animo eadémque pietate & grauitate, a dicto Domino Priore Miſſa de eodé ſancto ſolenniter celebrata eſt. In cuius fine idem Corpus Sanctiſsimi Benedicti, in antiquo & præordinato ſcrinio inde reportatum & repoſitum eſt. Actum per me Scribam Cap. Anno & die prædictis, addito & expreſſo Sigillo Conuentus.

[8] *Corpus S. Benedicti ad proceſſionem portatur.*

Signatum de Pothin, Sainſard, Dargery, Paris, Fimbaut, Foubert, Poulin, Moyreau, Desboys, Filland, & Bernard Secretario Capituli.

Cùm ſigillo Sancti Benedicti Floriacenſis. In quo eſt expreſſa ſedentis S. Patris Benedicti imagō. Dextra baculum paſtoralem, ſiniſtra librum appertum tenétis: cuculo Monaſtico induti, aperto & nūdo, cùm corona Monachali lata, capite. Et propè baculum, eſt * ſubtus librum ✠ & ex vtra que parte ſedis eius, eminent duo capita beſtiarum ad ipſius crura, & inferius duobus pedibus ſedis, ſunt duo pedes aquilæ. Ex altera verò parte ſigilli maioris, eſt paruum ſigillum. habens dextram manū extentam Benedicentis more: ad magnitudinem groſſæ oliuæ, & in circuitu ſcriptum eſt, mainſculis litteris. Dextera Dei, cùm ✠ ſupra, inter duo vocabula.

In fine vero membranarum vetutiſſimarum Aymoini de Miraculis S. Benedicti, manu Ioannis à Boſco ſcriptum fuit.

Dei omnipotentis atque Beatiſsimæ Dei Genitricis Mariæ Benigniſsima largitate, necnon S. Patris ac Monachorum legiſlatoris Benedicti gratia: Hoc opus, inter multiplices huius Cœnobij Floriacenſis ærumnas, atque bellorum cùm Hereticorum tùm ciuilium fluctus,

ctus,Hoc inquam eximium opus, conse uatum fuit:at-
que intra maiorem thecam in qua asseri tum est,& as-
seruatur Corpus eiusdem S.Patris Bene dicti,ad perpe
tuam posteritati memoriam cùm Epi tolis & Bullis
præsentiã dicti sacri Corporis in hoc F oriacensi Cœ-
nobio contestantibus reconditum : die 19. Dec. 1604.
Postquam summa fide & integritate e scriptum fuit
vt in lucem euulgaretur , opera & labo e F. Ioannis à
Bosco Benedictini Cælestini,qui prope ıso in Patrem
Sanctissimũ Benedictum studio, atque c euotione,nec-
nõ Rdi P.Ioãnis Fouberti Monachi Pra positi eiusdem
Floriacensis Cœnobij , & Vicarij gene alis D.Achillis
Du Harlay Abbatis Commendatarij c icti Cœnobij,
Floriacensis,ope , Hoc authoris authographon
consecutus fuit : & post exscrip tionem
fideliter, restituit. & ipsemet,dicto
Fouberto aspectante , intra
arcam cùm sacris ossi-
bus recondidit.

***

INVEN

INVENTARIVM AVCTENTICORVM RE-

scriptorum, pro vera corporis Beatissimi Patris Benedicti Abbatis Casinensis, apud Floriacum Galliæ præsentia.

In quatuor Capita, per IOANNEM A BOSCO *distributum.*

De Rescriptis Apostolicis.

CAPVT PRIMVM.

QVIA Apostolicis, aliisque Auctenticis Rescriptis, cuiusque rei veritas maximè omnium eluceſcit. Visum mihi est, præcipua quædam Auctentica scripta in ordinem redigere, quibus indubitata fides præsentiæ corporis Sanctissimi Benedicti Abbatis, apud Floriacum Galliæ, ab omnibus quantumuis morosis habeatur. Extant igitur, post tot incendia, atque direptiones, Sanctissimi & celeberrimi Floriacensis Cœnobij, in agro Aurelianensi constituti; duæ Bullæ [1] Leonis VII. Papæ, sub datum 5. Idus Ianuarij, & Kalendis Februarij, per manum Nicholai Primicerij, summæ Apostolicæ Sedis, anno Deo propicio Domini nostri Leonis Pontificis, & vniuersalis septimi Papæ, in sacra

[1] *Leo Papa VII. sedit ãno 940. aut paulò antè.*

Digitized by Google

ſacratiſſima Sede Beati Petri Apoſtoli tertio & quarto, Indictione vndecima, ſcriptæ per manum Theodori Notarij, & Subdiaconi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, in menſe Ianuario, & Februario, Indictione vndecima. Prior eſt ad [2] Odonem Religioſum, Abbatem venerabilis Monaſterij Sancti Benedicti, qui & Floriacenſis, in quo *Ipſe requieſcit corpore.* (Hæc ſunt ipſamet Apoſtolici Reſcripti verba.) In qua quidem Bulla, inter alia plura, Leo idem Papa ait: Indè ergò valdè gauiſi ſumus, quia prædictum Cœnobium Beatiſſimi Patris Benedicti, qui eſt Pater & Dux Monachorum, refloreſcere ad normam Monaſticæ Religionis audiuimus. Nam cùm ille Monaſticus ordo vbique ſit nimiùm imminutus, ſpes nobis ineſt: quia ſi in illo Cœnobio, quod [3] eſt quaſi caput ac primas omnium Cœnobiorum, vigor Monaſticus conualeſcat, cætera quaſi membra conualeſcent. Et ſub fine eiuſdem Bullæ, quæ ſatis prolixa eſt, ita loquitur Pontifex: [4] Liceat etiam quibuſque Religioſis viris, deſiderio melioris vitæ, ad ipſum Monachorum legiſlatorem confugiendo, in Floriaco manere. Poſterior eiuſdem Leonis VII. Papæ Bulla eſt directa Fratribus ac filiis, videlicèt Archiepiſcopis, & eorum Suffraganeis, [5] Guidoni Eccleſiæ Lugdunenſis, [6] Tutoloni Turonenſis, [7] Geruueo Bituricenſis, [8] Gerlanno Senonenſis, [9] Artaldo Remenſis, atque ſucceſſoribus eorum in perpetuum. In qua, poſt longum exordium, in hunc modum, circa medium, ſcribit: Vt autem ad rem veniamus, ob cuius occaſionem iſta dicere cœpimus. Intimatum eſt nobis, in Monaſterio admodum [10] Reuerendo vocabulo, Floriaco nominato, quod eſt in honore Sanctæ Dei Genitricis Mariæ, & Sancti Patri conſtructum: vbi requieſcit Egregius Pater, Dominus noſter Beatiſſimus Benedictus, decus videlicèt gemmáque Monachorum, &c. Ac in fine: Sanè iſtam, per quam vobis loquimur epiſtolam, ſigillo Apoſtolicæ authoritatis inſigniuimus, & in Cœnobio Domni Patris Benedicti, conſeruandam tradidimus.

2 *Odo Abbas Floriacenſis.*

3 *Floriacenſe Cœnobium, Monaſteriorum caput.*

4 *In Floriacc, omnes Monachi poſſunt recipi.*

5 *Guido Lugdunenſis Archiepiſcopus.*

6 *Tutolo Turonenſis.*

7 *Geruueus Bituricenſis.*

8 *Gerlannus Senonenſis.*

9 *Artaldus Remenſis Archiepiſcopus.*

10 *Floriacum nomen Reuerendum.*

11 *Corpus S. Benedicti apud Floriacum.*

Poſt

Post Leonem VII. 12 *Alexander Papa II. Bullam sequentem, literis ferè ignotis scriptam, ac quasi Gothicis, dedit: quæ adhuc integra extat, vti ipsam hîc describimus.*

12 *Alexander II. Papa.*

BVLLA ALEXANDRI II. Papæ, qui sedebat anno 1062.

« ALEXANDER Episcopus, seruus seruorum Dei. 13 Guillelmo Venerabili Abbati Floriacensis Monasterij, 14 VBI VENERABILE CORPVS BEATI BENEDICTI REQVIESCIT: eiúsque successoribus regulariter intrantibus, in perpetuum. Si in Apostolica Sede Præsidenti, hæc sollicitudo & cura singularis incumbit, vt ex ipsa consideratione regiminis, omnibus Ecclesiis & venerabilibus locis, tàm in temporali defensione & corroboratione diligentiam, quàm in spirituali speculatione & doctrina, quantum Deo auxiliante prævalet, vigilantiam adhibere debeat. Valdè congruit, vt earum prouectui & vtilitatibus, quæ sub tutela Sanctæ Romanæ Ecclesiæ specialiter constitutæ sunt: tantò impensioris curæ studium impertiatur, quantò & 15 generalis prouidentiæ corpus cum cæteris, & singularem Apostolici priuilegij lineam, præ cæteris sortiuntur. Nos itaquè in Apostolatus administratione, non nostris meritis, sed Diuina locati gratiâ, petitionibus tuis, charissime fili, & 16 frater in Christo Guillelme, cum omni charitate & beneuolentia consentientes. Venerabili loco, cui præesse dignosceris, tibi quoque tuísque

13 *Guillelmus Abbas Floriacensis.*

14 *Corpus S. Benedicti apud Floriacum.*

15 *Papa Pastor generalis.*

16 *Papa Abbatem, fratrem vocat.*

Q que

que ſucceſſoribus, noſtræ Apoſtolicæ defenſionis & confirmationis priuilegia, prædeceſſorum noſtrorum ſtatuta ſeruantes, impendimus. Statuentes, & Apoſtolica authoritate corroborantes, vt ipſum Monaſterium & poſſeſſiones eius, res tàm mobiles quàm immobiles, ſeu cuiuſcumque modi bona ſint, quæ nunc ibidèm iuſtè ſunt collata: vel in poſterùm, Deo annuente, à fidelibus conferenda, ſine omni inquietudine, ſub tua tuorúmque ſucceſſorum gubernatione, firma & inconuulſa permaneant, vt nulla poteſtas ſecularis, Eccleſiaſtica, ſeu aliqua perſona magna vel parua, idem Monaſterium vel eius pertinentia, inuadere, vel comminuere, aut in quocumque moleſtare audeat: nec ſubiectas illûc perſonas, ſine voluntate Abbatis diſtringere: vel quidquid fiſcus exigit, aliquo modo præripere præſumat. Addimus etiam, [17] vt quia Venerabilis Pater Benedictus, Monachorum legiſlator, ex Diuina gratia, Dux eſt Monaſticæ Religionis: ſit etiam, qui eidem Monaſterio præfuerit, primus inter Abbates Galliæ. Nec aliquis de Ordine Sacerdotali, Archiepiſcopus ſcilicèt, aut Epiſcopus, aut inferioris Ordinis, eum inquietare, nec contra voluntatem ipſius, ad idem Monaſterium venire, aut [18] aliquam ordinationem facere, vel Miſſas celebrare præſumat. Vt omni tempore, quieti & ſecuri abſque omni moleſtia vel controuerſia, Monachi in eodem Monaſterio Deo deſeruire poſsint. Abbas verò qui ordinandus ibi eſt, cum electione Fratrum, propter vitæ meritum & honeſtatem morum, & non propter turpia lucra, ſeu pro pecunia eligatur: & abſque vlla calumnia, à quocumque Epiſcopo, pro vt ſibi placuerit, benedicatur.

De Sacerdotibus verò, aut Diaconibus ordinandis, id obſeruetur quod in Regula præcipitur. [19] Ne ſaltem aliquis Epiſcopus, ſubiectionem ab eis requirat, quos ordinauerit. Nec vmquam officio dignos ordinare differat.

Denique, [20] ſi contigerit vt Abbas accuſetur de criminalibus cauſis, non vnius Epiſcopi iudicio determi-

17 *Abbas Floriacenſis, ratione corporis S. Benedicti, primus inter Gallia Abbates.*

18 *Exempti Regulares nõ tenentur ab Epiſcopis accipere dimiſſorias litteras, ſed tantùm à ſuis Superioribus Regularibus.*

19 *Nota, quòd Epiſcopi non debent ſubiectionem exigere à Regularib⁹ exemptis, dum eos initiant ſacris, aut Sacerdotes ordinant.*

20 *Abbas Floriacenſis, tãtùm à Prouinciali Concilio, vel Papa, iudicari poteſt.*

Digitized by

« netur ſententia; ſed Prouincialis Concilij expectetur
« cenſura. Aut ſi fortè maluerit appellare Sedem Apo-
« ſtolicam, res ad Romani Pontificis defferatur audien-
« tiam. Et quotieſcumque neceſsitas vrgebit, eum venire
« Romam, ei in omnibus liceat. Sed & ſoluendi, & ligan-
« di eam poteſtatem habeas, quam anteceſſores tui per
« Romana priuilegia, probantur habuiſſe. Quòd ſi pec-
« catis habitatorum terræ exigentibus, excommunica-
« tionis anathema ad eos peruenerit; id priuilegium ei-
« dem Monaſterio indulſimus, vt Fratres eiuſdem con-
« gregationis, excluſis aliis omnibus, ipſi abſoluti Diui-
« num officium peragant. Viſum quoque nobis eſt, vt
« hanc licentiam eidem tribuamus: vt Fratres, qui in
« quibuſdam Cœnobiis degunt, quòd viuere regulariter
« nequeant, ſi voluerint ſtudio meliorandæ vitæ, [21] ad
« ipſum Ducem Monachorum confugere, permittatur
« eis in eodem Cœnobio tamdiù degere, ſi contenti
« fuerint Monaſtica conſuetudine, quouſque in ſuis Mo-
« naſteriis videatur ordo redire. [22] Permittimus etiam,
« vt ſi alicuius de ipſis Fratribus oneroſa conuerſatio
« fuerit, ipſe potiùs cum ſuo detrimento diſcedat, quàm
« alios inquinet.

21 *Floriacenſes poſſunt recipere omnes Monachos diſſolutos.*

22 *Poſſunt & eiicere omnes diſcolos.*

« Hæc igitur omnia, quæ huius præcepti, decretíque
« noſtri pagina continet: tàm eidem Abbati, quam
« cunctis in eo, in quo eſt, ordine locóque ſucceſſuris, in
« perpetuum ſeruanda decernimus. Si quis verò Regum,
« Sacerdotum, atque quarumlibet perſonarum, hanc
« Conſtitutionis noſtræ paginam agnoſcens, contra eam
« venire temptauerit. Vel de Eccleſia Sanctæ Mariæ, cum
« omnibus appendiciis, pertinentibus ad ipſam Eccle-
« ſiam, quæ eſt in caſtro Sancti Bricij, quam Robertus
« Dominus ipſius caſtri, ipſi Monaſterio contulit, aliquid
« abſtulerit: poteſtatis honoríſque ſui dignitate careat,
« reúmque ſe Diuino iudicio exiſtere, de perpetrata ini-
« quitate agnoſcat. Et niſi illa, quæ ab illo ſunt malè
« ablata, reſtituerit, & digna ſatisfactione acta emenda-
« uerit: ſub anathematís interdictione fiat, atque in æter-
« no examine, diſtrictæ vltioni ſubiaceat. Cunctis autem

Digitized by Google

eidem loco iusta seruantibus, sit pax Domini nostri » Iesu Christi: quatenùs & hîc fructum bonæ actionis » recipiant, & apud districtum Iudicem præmia æternæ » pacis inueniant. »

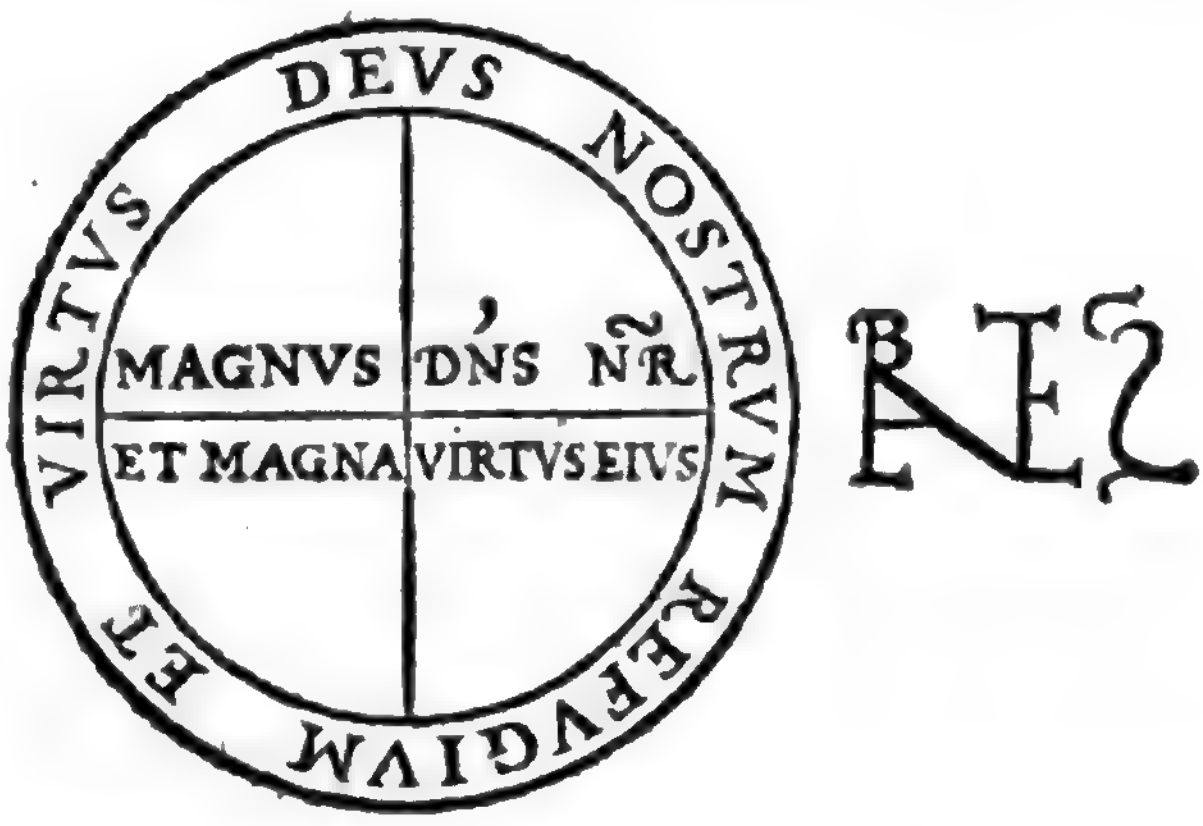

Datum Lucæ, 7. Idus Nouembris, per manus Petri » S.R.E.Cardinalis, anno 11. Pontif.Dom.Alexandri Pa- » pæ, Indict. 10. »

Eugenius [23] *etiam III. ad* [24] *Machārium Abbatem, & Conuentum Floriacensem, Bullam dedit, in qua paulò post principium, sic loquitur.*

[23] Eugenius III. vixit ann. 1146.
[24] Macharius Abbas Floriacensis.
[25] Corpus S. Benedicti apud Floriacum
[26] Licet Floriacensibus, quosque ireformatos recipere.

EA propter, dilecte in Domino fili Machari Abba, » tuis iustis petitionibus, debita benignitate, gratum » impertientes assensum. Præfatum Monasterium, in » quo, sicut Romanorum Pontificum testantur priuile- » gia, [25] GLORIOSI CONFESSORIS BE- » NEDICTI CORPVS REQVIESCERE » CREDITVR. &c. Et in fine: [26] *Fratribus autem,* » *qui in locis suis viuere regulariter nequeunt, studio me-* »

liorum

Digitized by Google

« *liorandæ vitæ, ad ipſum Ducem Monachorum confugere*
« *liceat, donec in ſuis locis Religio reformetur.*

Sub datum Sutrij, per manum Roberti S. R. E. Presbyteri Cardinalis,& Cancellarij,17. Kalend.Maij, Indict.9.Incarnat.Domini.Anno 1146.Pontificatus verò Domini Eugenij III. Papæ,anno 2.Amen.Amen.

Ego EVGENIVS Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus.

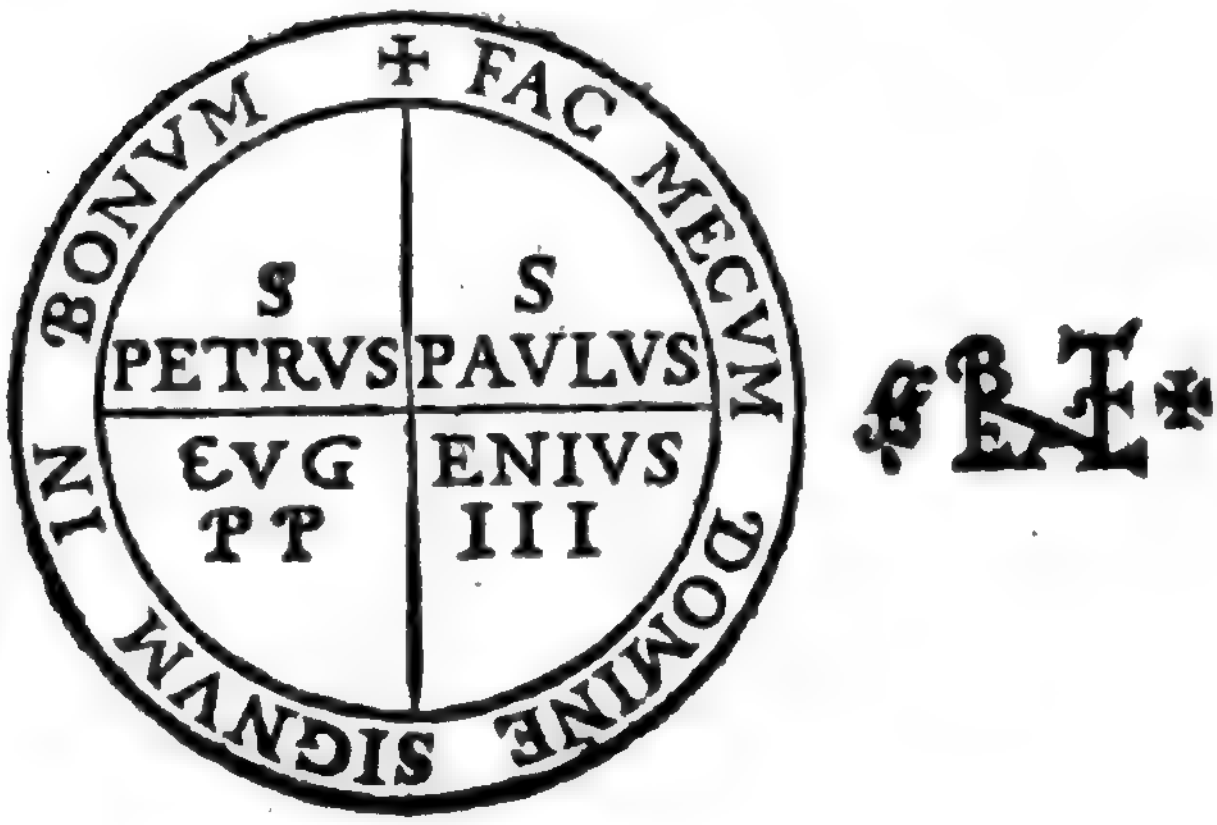

✠ Ego Albiricus,Hoſtienſis Epiſcopus.ff.
✠ Ego Rainerius, Presbyter Cardinalis. Tit. S.Priſcæ.ff.
✠ Ego Hubaldus,Presb.Card.Tit.S. Praxedis ff.
✠ Ego Humbaldus Presb. Card. TT. SS. Ioannis & Pauli ff.
✠ Ego Giſlebertus,Presb. Card.TT. S.Marci ff.
✠ Ego Guido Presb. Card. TT. SS. Laurentij & Damaſi ff.
✠ Ego Manfredus Presb. Card.TT.S. Sauinæ ff.
✠ Ego Vbaldus,Presb.Card.T T. S. ✠ in Ieruſulem ff.
✠ Ego Iordanus, Presb. Card.TT.S.Suſannæ.ff.
✠ Ego Odo, Diaconus Card. S. Gregorij ad velum Aureum.ff.

✠ Ego Guido, Diaco. Card. SS. Cosmæ & Damiani. ff.
✠ Ego Octauianus, Diac. Card. S. Nicholai in carcere Tulliano. ff.
✠ Ego Gregorius, Diac. Card. Sancti Angeli. ff.
✠ Ego Ioannes, Diac. Card. S. Mariæ Nonæ. ff.
✠ Ego Guido, Diac. Card. S. Mariæ in Porticu.

Visitur & incorrupta Bulla [25] Alexãdri iij. Papæ, Ad [26] Araldum Abbatem & Conuentum Floriacensem. In qua idem Pontifex, hæc verba ponit. *Præfatum Monasterium in quo sicut fœlicis memoriæ* [27] *Eugenij, Adriani* [28], *& aliorum prædecessorum nostrorum. Rom. Pontificum testantur priuilegia* [29] GLORIOSI Cõfessoris CHRISTI *Benedicti Abbatis* CORPVS, REQVIESCERE CREDITVR, Et paulò ante finem [30], *Fratribus autem, qui in locis suis regulariter viuere nequeunt: studio meliorandæ vitæ, ad ipsum Ducem Monachorum confugere licet: Donec in suis Religio reformetur.* Hæc bulla in fine habet, Amen.

25 *Alexãder PP.*
26 *Araldus Abbas Floriacensis.*
27 *Eugenius. iij.*
Adrianus.
29 *Corpus S. Benedicti apud Floriacum.*
30 *Liber accessus ad Floriacum, irreformatis.*
Vixit anno 1258.

Amen.

✠ Ego Alexander Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.
✠ Ego Hubaldus Hostt. Episcopus.
✠ Ego Bernardus Portuensis & S. Rufinæ Episc.
✠ Ego Galterius Albanensis Episc.

✠ Ego

Digitized by Google

✠ Ego Hubaldus,Presb.Card.TT.S. ✠ in Ieruſalem.
✠ Ego Henricus,Presb.Card. TT.S.Anaſtaſiæ.
✠ Ego Guillemus,TT.S. Petri ad vincula Presb. Card.
✠ Ego Iacintus,Diac.Card. S.mariæ in Coſmedyn.
✠ Ego Adicio, Diaconus Card.S.Theodori.
✠ Ego Boſo,Diac.Card.SS.Coſmæ & Damiani.
✠ Ego Cinthius,Diac.Card.S.Adriani.
✠ *E*go Petrus, Diaconus S.Euſtachij iuxta templum Agrippæ
✠ Ego Manfredus, Diac Card. S. Georgij ad velum aureum.

Datum Bituric.per manũ.Hermani S.R.E. Subdiaconi & Notarij,vij.Kal.Auguſti, Indictione XI. Incar.Dom. Anno Milleſimo centeſimo ſexageſimo tertio, Pontificatus verò D. Alexandri Papæ I I I.anno I I I I.

Poſt Alexandrũ tertium:Clemens item tertius, in literis,ſub datum Viterbij iiij. Non.Auguſt.Pont.ſui anno iij.Ita alloquitur Floriacenſes. *Cupientes, vt Eccleſia Monaſterij veſtri,in honore Sancti Benedicti dedicata,congruis honoribus frequẽtetur.vniuerſis Chriſti fidelibus verè pœnitentibus & confeßis, qui eamdem Eccleſiam in die Natalis eiuſdem Sancti, & [31] Tranſlationis ipſius, &c.*Et centum dies Indulgentiarum largitur. *Vixit anno 1288.*

Deinde [32] Innocentius iij Anagninus, Ad [33] Garnerium Abbatem ſcribens Floriacenſem, ſtatuit [34]: vt fratribus qui in locis ſuis regulariter viuere nequeunt: ſtudio meliorandæ vitæ, ad ipſum Ducem Monachorum Benedictum, in Floriaçum confugeret liceat. Sub datum Viterbij,per manum Ioannis, S.Mariæ in Coſmedyn Diaconi Cardinalis.S.R.E.Cancellarij.vj. Idus Iunij, Indictione xij. Incarnat. Dom.anno milleſimo ducenteſimo nono. Pontificatus ſui anno xij. Eſtque Hæc bulla,ſubſcripta à xiij.Cardinalibus, quorum nomina breuitati ſtudens non exſcripſi: ſed poſtea non exſcripſiſſe, me valde pœnituit.

Honorius [35] etiam iij.PP. dedit in die Dedicationis Floriacenſis Eccleſiæ,plures Indulgentias: aſſerens in Bulla ſua, terribilem & venerabilem hunc eſſe locum,

31 *Trãſlationis S. Benedicti.feſtum Indulgentiis decoratum.*
vixit.1109.
32 *Innocent. iij. Papa.*
33 *Garnerius Floriacẽſis Abbas.*
34 *Liceat ir reformatis, confugere ad Ducem Monachorum S. Benedictum Floriacẽſem.*
35 *Honorius iij.Papa.*

Digitized by Google

36 Vide præsentiam S. Benedicti. in Floriaco.

ob[36] reuerẽtiam PRÆSENTIÆ SANCTI BENEDICTI qui Monastici ordinis institutor extitit, formáque gregis,& religionis exemplum. Dicitque, se teneri,tantò diem ipsius Ecclesiæ Dedicationis, maiori gratia præuenire, quantò Sanctum Benedictum terribiliorem fore credit: cûm ad suæ Ecclesiæ sanctificationis augmentum, inuocabitur. sub Datum Lateran. iij.Non.Martij: Pontificatus sui,anno secundo.

Vixit 1217 Vixit. 1304

Præter quos omnes, exeat adhuc integra Bulla Vrbani quinti. Qua præcipit: ad se ex Reliquis S.Benedicti Floriaco adferri,quàm integram tibi benuolo lectori subiicio.

Vrbanus Episcopus Seruus Seruorum Dei, Dilectis Filiis Abbati & Conuentui Monasterij Sancti Benedicti supra Ligerim, Ordinis eiusdem Sancti, Aurelianensis Diœcesis, salutem & Apostolicam Benedictionem. Ad diuinum obsequium,& religionis,(in [37] qua ab annis teneris fuimus enutriti) augmentum; in loco[38] Montispessulani, Magalonensis Diœcesis: vnum solemne Monasterium Monachorum Ordinis Sancti Benedicti,facimus construi. Cuius Ecclesiam,propriis intendimus manibus consecrare:ac diuersis sacris Reliquiis munire. Cum itaque Monasterium nostrum,huiusmodi Sanctorum Reliquiis satis, abundet: nósque ad Beatum Benedictum Confessorem, præcipuam deuotionem habeamus, & de ipsius Reliquiis pro prodicto nouo Monasterio habere velimus,aliquam congruam portionem, Discretionem vestram hortamur attentè, vobis districtè præcipiendo, mandantes quatenûs quartam partem vel circa capitis, & vnum os brachij dextri eiusdem Sancti, (*cuius corpus [39] in vestro Monasterio requiescere dicitur*) ac vnum,vel saltem duos palmos,findonis in qua huiusmodi caput & brachium, inuoluta fuisse noscuntur: Dilectis filiis, Raymundo Chabaudi Priori [40] Caroli loci eiusdem Ordinis, & Petro de Chissiaco Rectori Ecclesiæ [41] de Escanno Aptensis & Antisiodorensis Diocæsis, Nuntiis nostris,latoribus præsentium (super qua parte dicti

37 Vrbanus quintus Monachus fuit.

38 Monspessulanus.

39 Corpus S. Benedicti apud Floriacum.

40 Karoli locus, Monasterium.

41 Parochia de Escanno.

« cti capitis, arbitrio dictorum Nunciorum, nos ſtare « volumus,) omni fraude ceſſante, ſtatim acceptis præ- « ſentibus, abſque difficultate qualibet aſſignetis. per « eos nobis reuerenter, ac fideliter deferenda [42]. Nulli- « que perſonæ, cuiuſcumque ſtatus aut conditionis exi- « ſtat: infra vnum menſem, à die qua ipſi Prior & Pe- « trus, de Monaſterio veſtro cum huiuſmodi Reliquiis « receſſerint: de præmiſſis quodcumque verbum, nutum « ſeu ſignum, quomodolibet dicatis, ſeu etiam faciatis. « Alioquin, vos & quemlibet veſtrum, contemnentes « huiuſmodi noſtris obedire mandatis: Excommunica- « tionis ſententia innodamus: à qua, nullus præterquam « in mortis articulo, ab alio quam à Romano Pontifice « poſſit abſolutionis beneficium obtinere. Et nihilomi- « nus, te fili Abbas, à dignitate Abbatiali: & vos filij ſin- « gulares perſonæ dicti Conuentus, Prioratibus, Eccle- « ſiis, ac Officiis, & Beneficiis quibuſcumque, quæ vbili- « liber obtinetis: ſi, & qui culpabiles fueritis in præmiſ- « ſis, præſentium authoritate priuamus; ac perpetuo in- « habilitamus, ad ea & ſimilia in poſterum obtinenda. « Datum Auenione, ſeptimo Idus Ianuarij. Pontificatus « noſtri anno tertio.

42 Nota Papa iuſſum.

Sub plico. Nic. ☙ Super plicum à tergo, de Curia. ❧ Sanheti ❧

A tergo vero dictarum literarum, ita ſcriptum eſt veteri caractere.

1364

Multis ſuſpirijs & lacrimarum effuſionibus, & anxietate maxima, Hæc Bulla, die Iouis ſexta die menſis Martij, fuit iuxta ſuam formam, per Reuerendum Patrem Ioannem [43] Abbatem & eius Conuentum, in Capitulo effectualiter executa: Anno iuxta computationem Gallicanam, 1364.

43 Ioannes Abbas Florinacenſis.

Vltimò, S. D. N. Clemens VIII. Nuper, digniſſimè Cathedræ Apoſtolicæ Præſidens Anno Domini, Milleſimo quingenteſimo Nonageſimo Septimo, ſub 1597

Digitized by Google

breui annulo Piſcatoris ſignato. Subſcripto M. Veſtrius Barbianus. Dat Romæ, apud S.Petrum die vj. Decemb.Pont. ſui anno vj. Omnibus vtriuſque fidelibus verè pœnitentibus & confeſſis, ac ſacra communione refectis, qui Eccleſiam Floriacenſis Monaſterij, in Sancti Sebaſtiani [44], ac Tranſlationis corporis S.Benedicti feſtiuitatibus, à primis veſperis vſque ad occaſum Solis feſtiuitatum huiuſmodi, deuotè ſingulis annis viſitauerint: & ibi pro Chriſtianorum Principum concordia, hæreſúmve extirpatione, ſanctæque matris Eccleſiæ exaltatione, pias ad Deum preces effuderint. Plenariam omnium peccatorum ſuorum indulgentiam conceſſit. ad decennium dumtaxat, Breui duraturo.

44 Tranſlationis corporis S.Benedicti, dies.

De Reſcriptis Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum.

CAPVT II.

Anno Domini nongenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo, Indictione quinta, aliud extat confectum publicum Inſtrumentum, in quo hæc verba leguntur.

977.

1 Gumboldus Epiſcopus.
2 Guillelmus Dux Vaſconum.
3 Richardus Abbas Floriacenſis.
4 Corpus S. Benedicti.
5 Hugo Trecenſis Epiſcopus.

EGo [1] Gumboldus Epiſcopus, & frater meus [2] Guillelmus Sanctio Dux Gaſconum, tacti Diuino amore, &c. Commuui conſilio propinquorum ſeu fidelium noſtrorum, quemdam Clericum legationis noſtræ baiulum, ad [3] V. Abbatem Richardum, Fratréſque Monaſterij Floriacenſis, quod eſt ſitum in agro Aurelianenſi, ſuper fluuium Ligeris, vbi ipſe [4] Sanctiſſimus Pater & legifer Monachorum Benedictus, corpore à Caſino monte tranſlatus, requieſcit humatus: cum omni ſupplicatione direximus, & quæ ſequuntur.

Poſteà [5] Hugo Trecenſis Epiſcopus, vt in ſuis literis patentibus continetur, de conſenſu ſui Capituli, & confirmatione Archiepiſcopi [6] Richerij, Roberti [7] Carnotenſium Epiſcopi, Rainerij [8] Aurelianenſis, Gauffredi [9] Altiſiodorenſis, & Stephani [10] Comitis. Anno milleſimo ſeptuageſimo quinto, Philippo [11] Rege Francorum regnante. [12] Vvillelmo Abbati Floriacenſi,

1075.

6 Richerius Archiepiſcopus.
7 Robertus Epiſcopus Carnotenſis.
8 Raynerius Aurelianenſis Epiſcopus.
9 Gauffredus Epiſcop[9] Antiſiodorenſis.
10 Stephanus Comes.
11 Philippus I. Rex.
12 Vvillelmus Abbas Floriacenſis.

Digitized by Google

censi,& suis Fratribus, vt sibi, ac Ecclesiæ suæ [13] B. Benedictum Patronum & Intercessorem acquireret, *qui in Ecclesia Floriacensi requiescere dicitur*: multa bona dedit, & societatem spiritualem atque carnalem, in mutua susceptione contraxit. Dein [14] Helias Aurelianensis Episcopus, Prioratum Sóliacensem, de mandato [15] Innocentij Papæ III. pro reuerentia [16] *Corporis S. Benedicti, quod* (vt ipse ait) *in Floriacensi Cœnobio, Dei gratia, & prouidentia, requiescit.* Conuentui Floriacensi vniuit. Sub datum Floriaci, anno Incarnationis Domini millesimo centesimo tricesimo septimo, Regni [17] Ludouici Francorum Regis, & Aquitanorum Ducis, anno primo.

Tandèm [18] Guillelmus, Dei gratia, Bituricensis Archiepiscopus, Aquitaniæ Primas, cùm *Sanctissimi* (vt ipse in suis patentibus literis testatur) *Patris Benedicti* [19] *corpus, in Ecclesia Floriacensi, sicut ex Romanorum Pontificum scriptis auctenticis agnouerat, requiesceret: & ibidèm in humili loco esset ab antiquo repositum. Et [quod indignum erat] propè terram essent Reliquiæ eius reconditæ, qui viuens omnia contempserat.* Placuit viro Religioso [20] Guarino Abbati, & Conuentui Floriacensi, vt ei supra maius altare, provt decebat, loculum miræ venustatis, & elegantiæ præpararent. *In quo quidem*, [ait ille] *Dominus Senonensis Archiepiscopus, & nos, cum pluribus Episcopis, astante maxima Abbatum, Cleri, plebisque multitudine, cum magna celebritate, in* [21] *festo Translationis dicti B. Benedicti,* [22] *Sanctissimum ipsius corpus, duximus reponendum. Cùm igitur dignum sit, & saluti expediat animarum, vt in solemnitate repositionis Reliquiarum suarum, annis singulis, Sanctus Domini Confessor à fidelibus veneretur. Nos*, &c. *Actum anno Domini millesimo ducentesimo septimo.*

Consequenter, ipse Senonensis Archiepiscopus, has patentes literas dedit: [23] *Petrus, Dei gratia, Senonensis Archiepiscopus,* [24] *Odo Parisiensis,* [25] *Manasserus Aurelianensis,* [26] *Vvillelmus Antisiodorensis, &* [27] *Villermus*

13 *Corpus S. Benedicti.*
14 *Helias Episcopus Aurelianensis.*
15 *Innocentij Papa III.*
16 *Corpus S. Benedicti.*
17 *Ludouicus iuuenis Rex.*
18 *Guillelmus Bituricensis Archiepiscopus.*
19 *Corpus Benedicti à terra leuatum.*
20 *Guarinus Abbas Floriacensis.*
21 *Festum Translationis S. Benedicti.*
22 *Corpus S. Benedicti à terra leuatum, in arca ponitur.*
1207.
23 *Petrus Senonensis Archiepiscopus.*
24 *Odo Parisiensis Episcopus.*
25 *Manasserus Aurelianensis Episcopus.*
26 *Vvillel-*

Digitized by Google

mus Antisiodorensis Episcopus.

27 Vuillelmus Niuernensis.

28 Translationis S. Benedicti festum.

29 Corpus S. Benedicti vere apud Floriacum.

mus Niuernensis,&c. Vniuersitatem vestram scire volumus, quod anno Incarnationis Domini millesimo ducentesimo septimo, in [28] festo Translationis Beati Patris Benedicti, quod est in mense Iulio, accessimus ad Ecclesiam Beati Benedicti Floriacensem. Et viris prudentibus conuocatis, & inspectis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ priuilegiis, verè cognouimus, [29] quòd tanti Confessoris præsentia, prædicta Floriacensis Ecclesia, insignis habetur. Verùm cùm pignora tanti Patris Religionis Monasticæ, essent quasi in abscondito, & tanquam candelabrum sub modio positum, vt lumen præberetur fidelibus à tanto luminari: de loco humili, qui datus ei erat ab antiquo reclinatorium, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, & aliis viris magni nominis adstantibus, in theca super maius altare posita reposuimus, auro, gemmis, ac argento pariter contexta. Et quæ in Rescripto sequuntur, in quo largiuntur Indulgentias, ad Festum Translationis ipsius venientibus, & eius Reliquias visitantibus.

30 Clemens Papa VI.

31 Petrus Archiepiscopus Narbonensis.

32 Corpus S. Mauri Martyris.

33 Tybia S. Sebastiani.

Sed & anno 1348. Indictione 2. Nouembris 21. Clementis [30] Papæ VI. anno 7. ad petitionem Petri Abbatis, & Conuentus Floriacensis, magno populi adstante concursu: Petrus [31] Archiepiscopus Narbonensis, transtulit corpus [32] S. Mauri Martyris, tybiam [33] S. Sebastiani, & nonnullas alias Reliquias, ex capsa antiqua, & lignea, in aliam capsam argenteam super deauratam.

De Imperatoriis, & Regiis Rescriptis.

CAPVT III.

1 Ludouicus Imperator.

2 Adalgaudo, vel Adalgaldus, Abbas Floriacensis.

3 Corpus S. Benedicti.

4 Pipinus Rex.

CErnitur Rescriptum [1] Ludouici Imperatoris Augusti, ad Venerabilem virum [2] Adalgaudum, Abbatem Floriacensem: in quo diserte dicit, atque profitetur, [3] *Sancti Benedicti Abbatis corpus ibidem requiescere.* Testatúrque, auum suum [4] Pipinum, & suum patrem [1] Karolum Augustum Piissimum, multa priuilegia concessisse Floriacensi Cœnobio, inter quæ est discursus liber & immunis quatuor nauium super Ligerim: de quo

de quo Adrevaldus Floriacenſis mentionem agit lib. 1. cap. 19. de Miraculis S. Benedicti. Eſtque huiuſmodi Reſcriptum, datum Aurelianis, anno 5. Imperij ſui, Indictione 11. 6. Kalend. Auguſti.

1 Karolus Magnus.

Is ipſe Ludouicus Imperator Auguſtus, ad [6] Boſonem Abbatem Floriacenſem, teſtatur, Pipinum auum ſuum, dediſſe Eccleſiæ Floriacenſi [7] Sumcantum, cum omnibus terminis ſuis: eo quòd de ſalute animæ ſuæ, ac fratris ſui [8] Karolomanni cogitaret, de abluendis amborum peccatis, ac perpetuæ vitæ præmiis conſequendis. Sub datum 9. Kalend. Ianuar. anno 22. Imper. Ludou. Auguſti, Indict. 13. Actum Circiaco Palatio.

6 Boſo Abbas Floriacenſis.
7 Gallicè Sonchant.
8 Karolomannus frater Pipini.

Karolus [9] deindè filius Ludouici Auguſti Imperatoris, Francorum Rex, in ſuis patentibus literis, omnibus notum facit, quòd [10] Rodulfus Archiepiſcopus & Abbas Monaſterij Floriacenſis, *vbi* [11] *ipſe Sanctiſſimus Benedictus requieſcit corpore*, repræſentauit illi authoritatem præcepti Domini, & genitoris ſui bonæ memoriæ Ludouici Piiſſimi Auguſti, &c. Cuius precibus, ob amorem Dei, & Sancti Patris Benedicti, annuit, &c.

9 Karolus Calvus Rex.
10 Rodulfus Archiepiſcopus & Abbas Floriacenſis.
11 Corpus S. Benedicti.

Poſt ipſum, [12] Lotharius Rex Francorum, differè in literis patentibus, ad [13] Richardum Floriaci Abbatem, profitetur. [14] *Sanctum Benedictum, corpore Floriaci requieſcere.* Sub datum Verberiaco Palatio, Nonis Iunij. Regni ipſius 13. Indict. 10. Quod & in aliis literis, ſub datum Compendio Palatio Regio, anno Dominicæ Incarnationis nongenteſimo ſeptuageſimo quarto. Regni ſui 21. Iterùm reinculcando fatetur.

12 Lotharius Rex.
13 Richardus Abbas Floriacenſis.
14 Corpus S. Benedicti.
974.

Poſt ipſum, filius ipſius [15] Ludouicus, etiam Diuina propitiante clementia, Franciæ Rex, in patentibus literis datis in Compendio Palatio Regio, anno Incarnationis Domini nongenteſimo octuageſimo ſexto, prima die Ordinationis ipſius glorioſiſſimi Regis, ad inſtar Ludouici Piiſſimi Auguſti, & progenitoris ſui Lotharij, ad [16] Amalbertum Abbatem Floriacenſem, « his vtitur verbis: *Monaſterium Floriacenſe eſt conſtru-* « *ctum in honorem Sanctæ Mariæ, Sancti Petri Principis Apoſtolorum, Sanctique Benedicti Confeſſoris*, vbi ipſe

15 Ludouicus Rex.
987.
16 Amalbertus Abbas.

17 *Corpus S. Benedicti.*

ipſe Pater & Dux Monachorum [17] Benedictus, corpore quieſcit.

18 *Hugo Rex.*

19 *Oylboldus Abbas Floriacenſis.*

987.

[18] Hugo deniquè Franciæ Rex, in literis ad [19] Oylboldum Abbatem Floriacenſem, ſub datum Aurelianis, anno Dominicæ Incarnat. nongenteſimo octuageſimo ſeptimo. Anno Regni ſui primo. Explicitè teſtatur, [20] *Corpus S. Benedicti, apud Floriacum requieſcere.*

20 *Corpus S. Benedicti.*

De Reſcriptis Nobilium Virorum.

CAPVT IIII.

1 *Gaubertus Miles.*

2 *Hugo Abbas Floriacẽſis.*

Corpus S. Benedicti.

1006.

GAutbertus [1] Miles, in Donatione ſuorum bonorum [2] facta Hugoni Abbati & Conuẽtui Floriacenſi, explicitè fatetur, Floriaci [3] Corpus Sancti Benedicti Nobiliter quieſcere. Sub Datum Aurelianis, in præſentia & cùm ſubſcriptione Domini Regis, & Omnium Aulicorum eius atque plurium Regni Epiſcoporum, V I I. Kalend. Februarij, anno ab Incar. Domini Milleſimo ſexageſimo quinto. Regni Philippi Regis. quinto.

4 *Hugo Petuerenſis Miles,*

1007 1.

Et Hugo [4] Petuerenſis Nobiliſſimus Miles, in patentibus literis traditionis ſuorum bonorum Monaſterio Floriacenſi. ſub Dat. anno ab Incarnat. Domini Milleſimo ſeptuageſimo primo, Regnante Philippo anno Decimo Regni eius, ita loquitur: Qua propter, » ego Hugo Petuerenſis Caſtri Miles, ſanctæ conuerſionis flagrans deſiderio, & labentis ſeculi tranſitoriam » pompã ducens pro nihilo: res hæreditatis meæ, trado » habendas & poſſidendas in perpetuum, Eccleſiæ ſanctæ Dei Genitricis Mariæ, & Sancti Patris Benedicti [5], » *vbi ipſe Sanctus Pater humatus veneranter diuina prædeſtinatione, & ſua electione habetur.* vbi etiam, D.[6] » Abbas Guillelmus, Paſtoris officio fungitur.

5 *Corpus S. Benedicti.*

6 *Guillelmus Abbas Flor.*

7 *Richardus Archiepiſco. Bituricenſis.*

8 *Corconcellum. caſtrum.*

9 *Bernardus & Geldinus milites.*

Eſt præterea Inſtrumentum publicum, confectum tempore [7] Richardi Archiepiſcopi Byturicenſis: quo conſtat, duos ſtrenuos Milites de caſtro quòd [8] Corconcellum, à finitimis nominatur [9]: Bernardum & Geldinum cum omni ſua progenie, percitos fama benè flagrantis

flagrantis Ecclesiæ Floriacensis [10], in qua, *Corpus Beati Benedicti Monachorum Legislatoris quiescit.* Contulisse permissu dicti Richardi, atque fauore [11] D. Stephani Comitis, Abbati Guilielmo, & conuentui Floriacensi; atque Dicto Sancto Benedicto [12], Ecclesiam Valliacensem, & multas alias nominatas in instrumento inde confecto: anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo quinto, mense Martio.

10 *Corpus S. Benedicti.*

11 *Stephanus Comes.*

12 *Valliacẽsis Ecclesia*

1243.

De Casinensi rescripto, & aliis.

CAPVT V.

EXtãt & Literæ Casiné. ad Floriacẽses, quæ legere erit iucundũ, in quibus maximè intueri licet, cõficta esse quæ de Corpore Sancti Benedicti proferunt ex Leone Hostiensi, Casinenses, Apostolica rescripta. Non enim Oderisius Abbas Casinensis, si suo tempore extitissent, exacuisset: cùm tantopere satagat, Miraculis atque reuelationibus, Casinensibus Corpus Sancti Benedicti vendicare. Quòd longè expeditiori via per testimonia Romanorum Pontificum si ad manum fuissent præstitisset.

Tenor huiusmodi Literarum sic se habet.

1 *Iste fuit S. Oderisius primus, qui viuebat* 1104. *& est Sanctus: fuitque Casinẽsis Abbas xxxviij. qui cum Sanctus esset, noluit Leonis more, confingere rescripta Papalia.*

ODerisius [1] Dei gratia Cardinalis & Abbas, cùm omnibus fratribus Casinensis Congregationis, Sancto & Venerabili Abbati Guillelmo, omnique Ordini vel Congregationi Floriacensis Cœnobij, Beatam vitam, & Hierusalem cælestem.

Venient ait saluator *ab Oriente & Occidente, & recumbent cùm Abraham Isaac & Iacob, in regno cælorum.* Necesse itaque & dignum est, vt qui ad illam peruenire societatem æternę plenam charitatis, & insatiabilis dulcedinis, enituntur: in presentis vitæ transitu, mutuæ dilectionis colligati vinculo teneatur. Si enim *Matt.* 8. 13.

ex

Digitized by Google

ex temporali cohabitatione, magna quædam & sincera coalescit affectio:quanto magis qui in æternum cohæredes & conciues futuri sunt, eorum debet adhûc mortalium,mentibus abundare dilectio? Denique cùm sancta & Vniuersalis Ecclesia, pro sola spe suæ fidei, tanta necessitate, ad fraternam exercendam Charitatem constringitur:necesse est,vt quorum non solum fides,sed & ordo vitæque professio vna est : Monachorum charitas præcellere videatur. Quanto enim viciniores esse Diuinitati, ordinis sublimitate cernuntur: tanto magis etiam in se debent præferre, puritatis,benignitatis, & simplicitatis exemplum. Quapropter, nos ex magna deuotione & sincera charitate, decreuimus familiariter scribere sanctitati vestræ [2], vt vestrum & nostrum quasi vnum sit Monasterium:& quodam spirituali atque inuiolabili amore, in perpetuum fœderemur.Si quidem, certa etiam & digna ratio est, vt nostræ & vestræ fraternitatis conuentus, alterutrum sese præ cæteris diligant : qui pari gaudio, *habere se* [3] *incomparabilem thesaurum Reliquiarum Patris Benedicti exultant*. Licet à nobis haberi, multis [4] Miraculis,& prodigiis,ac [5] Reuelationibus, & quorundam etiam nostrum oculis,sit veritas comprobata [6]. Verum siue illud habere vos quælibet occasio fecerit:siue quid illius habere gratulanter speratis. Singularis vtrique inuicem nobis, & præcipui debitores sumus amoris. Igitur nos sinceram vobis amicitiam, societatémque promittimus : vt & vos etiam amici nostri & socij existatis,deuotissimè & humiliter flagitantes, expetimus. Itavt,si ab aliquo fratrum nostrorum,ad vestrum : aut vestrorum, aliquando ad nostrum Monasterium ventum iri euenerit : confidenter quasi propriè suum adueniat.Omnémque charitatem illic,& solatium necessitatis iuueniat:atque honorificè quandiu voluerit,ibidem commorari, habeatur licentia. Si quidem & nomina omnium viuentium nostrûm, ad presens vobis scripta, per Vualterium vestræ Sanctæ Congregationis venerabilem fratrem direximus : atque vestra nobis

2 *Vnio inter Casinẽses & Floriacenses.*

3 *Reliquiæ S. Benedicti.*

4 *Sæpè tantũ mira sunt plura,quæ putamus falsò Miracula.*

5 *Reuelationibus falsis plerũque deludimur: Ecclesiæ Romanæ verò authoritas,vix, aut numquã decipi nos sinit.*

6 *Vide quomodo sub dubietate, & quasi fatendo,vir iste sapiens & sanctus loquitur.*

Digitized by Google

nobis inuicem dirigenda nomina, deſiderabiliter expectamus: vt noſtra inter veſtra, & veſtra inter noſtra nomina conſcribantur: quatenus & viuentes & defuncti, alternis interuentionibus, meritis & orationibus, protegamur.

Originale Iſtius ſocietatis, erat olim in altero textuum Euangelij deauratorum, in theſauro, Floriacenſi.

Alias ſocietates, contraxerant cum Floriacenſi Cœnobio [7], Garnerius Abbas, & Conuẽtus S. Martini Maciacenſis: Monachi Sancti [8] Michaelis [9], Caſæ Dei [10], Cabilonenſes [11], De Barduno [12]. Tyronenſes [13] B. Mariæ de Ioſaphat [14]. S. Martini Eduenſis [15], S. Fidis de Conchis, & alij, de quibus amplior fit mentio, in Floriacenſi auctentico Carthulario.

7 *Garnerius Abbas S. Martini Maciacenſis.*

8 *Monaſterium S. Michaelis in Tũbelina.*

9 *Monaſterium Caſæ Dei.*

10 *Monaſt. Cabilonenſe.*

11 *Monaſter. de Barduno.*

12 *Monaſte. Tyronenſe.*

13 *Monaſte. Ioſaphat.*

14 *Monaſte. S. Martini Eduenſis.*

15 *Monaſterium S. Fidis de Conchis.*

Mortuus, ad altare S. Sebaſtiani, apud Floriacum, reſurgit.

ANno Domini 1444. quidam puer Laurentij Couillautij, molitoris filius, à famulo patris, intra cimbam, ad molendinum dum duceretur, fortuitò in aquam cadens, interiit. Qui eductus, atque ad altare S. Sebaſtiani martyris, quòd eſt in Floriacenſis Cœnobij Baſilica, deportatus, vitæ ibidem eſt reſtitutus. Et Monachus in Floriaco effectus, annóſque quinquaginta, poſtea in viuis ſuperextitit.

Explicit Inuentarium Auctenticorum Reſcriptorum, pro vera apud Floriacum Corporis Beatiſſimi Benedicti Abbatis præſentia.

R SERMO

Digitized by Google

SERMONES DV

DE SANCTO PATRI BENEDICTO ABBATE.

Quorum prior, est Venerabilis Od
Abbatis Cluniacensis atque Floriac

Posterior, Aymoini Floriacensis, ex m
branis Floriacensibus, ante annos c
ter sexcentos scriptis. nunc primùm
Ioan. à Bosco in lucem editi.

SERMO VNICVS V

nerabilis Odonis Abbatis Cluniacensi
atque Floriacensis, de S. Benedi-
cto Abbate.

FESTIVA Beatissimi Benedicti s
nitas, Christo Domino propitian
fulget, quæ fidelium cordibus : &
ctum deuotionis augere, & spi
gaudium afferre consueuit. Meritò
dem tanti Patris memoriæ, idem fideles congau
vt illud Propheticum impleatur. *Dicite iusto qu*
bene. Et item, *Memoria iusti cum laudibus.* C

*Isa.*3.10.
*Prouer.*10.7.

[1]enim,quod vnumquemque ſanctorum Chriſtiana pietas tanto venerabilius colit : quanto celſius hunc à Deo decoratum cognouerit. Vnde & iſtum Patrem, Diuino quodam inſtinctu ſpecialius amat : eiúſque memoriam dulcius recenſet. Nimirum non neſcia, quod illum Omnipotens Deus , inter ſummos & electos ſanctæ Eccleſiæ Patres, mirum in modum prouexit:& inter ſanctæ fidei fundatores, ac cæleſtis diſciplinæ cenſores , inſigniter ſublimauit. Quippè,quem ſancti Spiritus Kariſma , tùm miraculorum ſignis,tùm virtutum exercitu adornauit: vt dignus in mundo appareret , per quem , excelſioris ordinis multitudinem informaret. Inde eſt , quod & in hac ſolemnitate, &[2] in aliis ſancto nomini eius dicatis. quoties in anno, ſuis temporibus eueniunt : tàm deuotè tàmque libenter,& ex tantis partibus[3],ad eius ſacroſanctum tumulum tanti accurrunt.Nam non quique pagenſes,verum etiam plebs vrbana,Nobilibus viris conferta, clericorum etiam honeſtis quaſi inflorata perſonis, lætabunda confluit : & commune patrocinium, deuota requirit. Nam quaſi parum eſſe deſiderio deuotorum,Deus proſpiceret : ſi ſemel tantum in anno , ſolemnitatem eiuſdem Patris fideles coluiſſent : exiſtere cauſas præſtitit:quibus & alias ſolemnitates, gaudio Chriſtianorum adaugeret. De ſancta videlicet illius [4]. Tranſlatione,necnon & Tumulatione : quas diuinitùs eſſe diſpoſitas : multa ſignorum documenta produnt. Quo videlicet in loco [5],tanta vt ita dixerim,tam mira Miracula , & in ſcriptura referuntur geſta , & ſub oculis patrata dignoſcuntur:vt ipſorum fulgor, etiam quoſque remotos, ad eius reuerentiam excitare potuerit [5]. Quæ,licet inſtante iam tempore Antichriſti , *cuius faciem*,(vt ſcriptum eſt)*præcedet ægeſtas*:ceſſare videantur:præſtantior tamen ſanitas animæ, ſemper eius meritis obtenta præbetur. Ceſſare autem diuina Miracula, vel ibi, vel aliàs : noſtrorum enormitas , peccaminum facit:qui poſt reuelatam Chriſti gratiam [6], retro ſumus conuerſi.

1 *Sancti quo glorioſiores, apud Deum, eo apud homines venerabiliores.*

2 *Variæ ſolemnitates. S. Benedicti.*

3 *Concurſus ad tumulum S. Benedicti, Nobilium etiã ac Clericorũ.*

4 *Trãſlationem S. Benedicti, Miracula pandunt.*

5 *Vis Miraculorum apud Floriacum. Iob. 41. 13.*

6 *Miracula quare ceſsãt.*

3 De ipso quippe Domino Iesu Christo perhibetur, quia propter obcœcationem infidelis populi, nullam in Capharnaum potuerit patrare virtutem. Nos ergo non sumus digni, vt illo fauore sanctus ille Pater nos foueat, aut consolari dignetur: quo sibi placitos alumnos, lætificare consueuit. Hoc solum quippè magnum nobis debet videri: quod talibus præstat, vt eius sanctæ solemnitati possimus interesse: & de spe misericordiæ eius gaudere. Nec minor est eius potentia vel pietas, quam si miracula frequentaret. Sed nimirum necesse est, vt per omnem Ecclesiam cessantibus signis, manifestetur: qui sint illi, qui vniuersalé fidem, propter præsentia miracula, vel qui propter futuram beatitudinem, colunt. Quin & imminente iam terribili iudicio: sequaces Anti Christi, signa potius facient, vt *coram eis qui voluntarie peccant*, (vt scriptum est,) *offendiculum* ponatur. Necdum tamen eadem[7] miracula penitùs adhuc desunt, quoniam & ad sacrosanctum eiusdem Patris sepulchrum, & in aliis beatæ eius memoriæ locis, hæc etiam fieri non ignoramus.

Marc.6.5.

Ezech.3.20.

7 *Miracula S. Benedicti.*

4 Signorum sanè inquisitoribus, qui vnumquemque Patrem sanctum, vel potentem, vel impotentem, ex raritate vel multiplicitate eorumdem signorum arbitrantur: illa Dominica exprobatio considerandæ est, qua dicit. *Generatio mala & adultera, signum quærit.* Et illa præconis ipsius, exprobando dicentis, *Iudæi signa petunt*: quos alias Deo odibiles non tacet. Herodes autem, *qui* (vt scriptum est) *cupiebat aliquod signum ab eo videre*, nec in modico quidem, eius responsionem dignus fuit audire. Centurionis autem fidem, omni Israeli prætulit: qui ad serui curationem, solam eius iussionem, sufficere non dubitauit. Hæc exterius inferi, quorumdam tepiditas exigit: quorum deuotio, cessantibus signis frigescit. Porrò eidem Beatissimo Patri, sua prærogatiua admodum sufficit: qui tantopere fulgoris emicat, vt etiam remotissimos totius Christianitatis sinus, radiis suæ beatitudinis illustret.

Matt.12.39.
1.Cor.1.22.
Rom.1.30.
Luc.23.8.

Matt.8.13.

Digitize

ſtret. Nec Monachorum cohortes vbique terrarum diffuſæ, tantam eius celſitudinem ignorant: qui ſanctam ipſius inſtitutionem, præ cæteris ſectátur.[6] Ita vt etiam in ipſorum Patrum Cœnobiis, qui normam ſancti propoſiti fideliter ac religiosè promulgarunt[8]: hanc, proprij clientes eorum, malint profiteri. Non immeritò arbitrantes, quod hunc ſpecialiter, tamquam alterum Moyſem Deus prædeſtinauerit: per quem Monaſticæ legis decreta ſanciret.

5 Fuerunt quidam alij, ſicut iam dictum eſt, eiuſdem ſanctæ Inſtitutionis decretores[9]: ſed tamquam Moyſi, huic quoque dicatur. *Noui te ex nomine*, Iſte eſt, qui in hac Cœleſti diſciplina, placidius effulſit: Nam & ante Moyſem, Sacrificiorum cæremoniæ, & Circumciſionis ritus, frequentatiſſimo viguit vſu: qui tamen, ſpecialiter per eundem Moyſem inculcatus eſt. Sic ergo, & huic Beatiſſimo Legiſlatori non præiudicent alij Patres, qui ſanctæ Regulæ munia deſcripſerunt: ſed magis vt aſſertores eius ſancita confirment. Neque enim abs re, ſanctus iſte Moyſi comparatur, quandoquidem, non pauca magnalia penè ſimiliter, ab vtríſque geruntur.

6 Myſterij itaque maieſtate ſeparata, qua ſub Moyſe, *omnia in figura contingebant*. De cætero multa reperies, quæ ſimilia, tamquam ſub vno ſpiritu geſta; noſter iſte patrauit. Et hoc equidem priuilegium vtríſque eſt commune; quod ambo ſunt legiſlatores. Ille quærulas Hebræorum turbas, de Ægypto exire ſuaſit: iſte vero, quaſi de genuinis carnalium deſideriorum tenebris, multas ex populo acquiſitionis cateruas, ſuo ducatu abſtractas, ad terram viuentium introducit. Ille mare rubrum diuiſit: iſte poſt Petrum, inuſitato miraculo: diſcipulum equidem, ſuper aquas currere fecit. Dum planè in vtroque facto, liqueat rerum obſtare naturam: videris quid horum præcelleat. Vtrum vel æquale ſit, aquas diuiſiſſe: aut, ſuper eas ſicco veſtigio cucurriſſe. Ille in exuſtis aruis, aquam ſitienti populo de petra produxit: iſte de ſicca rupe,

8 *Talia ſunt Maius Monaſteriũ, à S. Martino, & Lyrinũ, à S. Honorato ante ſanctum Benedictum inſtituta. quæ hodie nihilominus, regulam S. Benedicti ſectãtur.*

9 *S. Benedictus cur Moyſi cõparatus. Exod.* 15. 12. *Geneſ.* 8. 20. 22. 13 *& ibi.* 17. *&* 21. *cc. Exod.* 12. 3. *Leuit. per totum.* 1. *Cor.* 10. 11. *Exod.* 14. *Exod.* 21. 22. *Matt.* 14. 25. *Greg.* 2. *Dialog.* 7. *Exod.* 17. 6. *Greg.* 2. *Dialog.* 5.

fontem vſibus Monachorum elicuit: qui hodiéque in
Num.20.10. riuum fluit. Ille brutos mores Iudæorum, quos incredulos vocat & rebelles, virga legis coercuit: iſte Monachorum gregem, ſicut voluntariè auditu auris obedientem: quaſi vna perſona, propter vnum cor alloquens: filium nominat: & ſuaui iugo Chriſti ſupponit.

S. Benedictus in Prologo Regulæ. 7 Multa dici prætereà poſſent, quibus iſtarum perſonarum conuenientia patuiſſet. Et hunc quidem Beatiſſimum Patrem, legiſlatio, ſpecialiter Moyſi comparat. Sed magnitudo virtutum, atque ſignorum, quibúſque etiam excellentiſſimis viris, conſertum nihilominùs oſtendit. Sicut ille mirabilis eius vitæ relator, Papa videlicèt Gregorius adſtruit, qui adſignanter ex quibuſdam factis, ipſum aliquibus nominatim expreſſis
Greg.2.Dialog.cap. 8. coæquat, dicens inter cætera: Nam in aqua ex Petra » producta, Moyſem. In ferro verò, quod ex profundo »
4. Reg.6.6. aquæ rediit, Eliſæum. In aquæ itinere, Petrum. In corui »
2.Reg.19. 1. Greg.2.Dialog.cap. 8. obedientia, Eliam. In luctu autem mortis inimici, Dauid video, & perpendo. [10] Vir iſte Spiritu Iuſtorum »
10 S. Benedictus plenus omnium iuſtorum Spiritu fuit. omnium, plenus fuit. Qui & in dono prophetiæ, & in »
Ibid.cap. 36. dignoſcendis hominum cogitationibus, atque in ſe- »
cretorum agnitione iudiciorum, valdè eum perſpicacem fuiſſe, non tacet. Poſtremò, quod inter plurima ſuperni muneris Kariſmata, adprimè diſertus fuerit. Et quod Monachorum Regulam, ſermone luculento, & diſcretione præcipua ſcripſerit, lętabundis auribus eorum narrat. Lætabundis, inquam, quia grande gaudium quibúſque ſanum ſapientibus hoc adfert: quòd eis ſuperna prouidentia, talem ac tantum Ducem, ac præceptorem conſtituit, quem ad promulgandam cœleſtis diſciplinæ legem, dignum & idoneum, totus mundus agnoſcat. Gaudent ergo, & quaſi præuium ſequentes, de eius nutu pendent, & cordis aciem in eum defigunt. Gaudent, quia per eius magiſterium, ad cœleſtis militiæ tyrocinium ſunt aſciti. Sperant ſub eius ducatu militantes, ad ſuperni Regis palatium intromitti. Et quod ſuis meritis nequaquam præſumunt, eiuſdem ſui Ducis interceſſione, adipiſci confidunt. Ad hanc itaquè lucernam,

Digitized by Google

nam, quasi in caliginoso vitæ huius stadio micantem, suvindè respiciunt:& in ipsa vident,quò gressum operis tendant. [11] Lucerna est igitur Beatissimus Benedictus. Lucerna,inquam,ad hoc super candelabrum posita, vt ardens & lucens,sicut de suo Præcursore Veritas adtestatur, omnibus qui in domo Dei sunt,resplendeat. An & iste, superno amore non vehementer arsit? An & iste, cùm verbo & opere, tùm signorum splendore non reluxit? Est igitur lucerna. Sed qualiter eumdem præceptorem suum, immò & Dominum,legiones Monachorum decentius appellabunt? Dominum, inquim,siquidèm & Elias,dictus est Dominus Elisæi. Ergo pietatis affectu vocetur lucerna. [12] Sed quasi parum est,vocetur etiam stella. Non tamen qualiscumque:sed talis quæ erudiens multos ad iustitiam,refulgeat,iuxta illud Danielis, in perpetuas æternitates. [13] Vocetur etiam Sol, quia fulgebit sicut Sol cum iustis, & nunc in Ecclesia, & tunc in Regno Patris eorum. Vocetur etiam Angelus, quia legem requirunt ex ore eius. Postremò videant & gaudeant,quàm propriè vocetur Benedictus, quem Deus adeò benedixit in omni benedictione spirituali. Et per quem tanti benedictionem, hæreditate possidebunt.

11 *B. Benedictus est lucerna. Matth.5. 13. Ioann.5.35.*

4.Reg.2.

12 *B.Benedict⁹ est stella. Daniel.12.13*

Sol. Angelus. Matt.13.43. Malach.2.7. Ephes.1.3.

13 *S.Benedictus est Sol.*

8 Fateor enim, quòd eiusdem Patris dilectoribus adeò placet tali vocabulo censeri, quod solet maximè post Diuinum nomen, more Christiano versari. Quis enim piè loquens,aut Benedictum, aut benedictionem sub quolibet obtentu non dicat? Cæterùm laudes eius resonare,talibus vtcumque congrueret,qui iuxta Apostolum sciunt, *quæ est spes vocationis Dei.* Videlicèt & illius vocationis, qua non solùm cum aliis Christianis, communiter ad fidem vocati sunt:sed [14] etiam ad subeundum celsiorem gradum, per eumdem Patrem institutum, qui in vacuum, gratiam hanc nequaquàm accipiunt, sed quæ à Deo donata sunt,norunt. De quibus, propter cor & animam vnam, sub vnius populi vocabulo Deus dicit:*Obauditu auris obaudiunt mihi*,quem nimirùm *in Sanctis* eius, *laudare iubemur.* Sed quales

Ephes.1.18.

14 *Monachatus excelsior vocatione cõmuni,grad⁹. 2.Cor.6.1.*

Psal.17. 45. & 150.1.

eum laudare debeant, Scriptura non tacet, dicens id
Psal. 21. 24. 25. ipsos: *Qui timetis Dominum, laudate eum.* Et item: *Laudabunt Dominum, qui quærunt eum.* Quo contrà:
Eccli. 15. 9. *Non est*, inquit, *speciosa laus in ore peccatoris.* Quid ergo de nobis censendum est, qui supra modum peccatores sumus, & laudes eius attemptare præsumimus? Sed Diuinæ pietatis diuitias attendentes, de eiusdem indulgentissimi Patroni misericordia, præsumimus.

9 Denique eadem Scriptura, quæ in persona Iustorum dicit: *Laudent eum cœli,* mox subiungit, *& terra:*
Psal. 68. 35. ne peccatores desperarent. Nam adeò misericordiam suam Deus multiplicat, vt non solùm homines, sed etiam iumenta saluet. Ergo & nos, de eiusdem Patris laude, licèt indigni, gaudeamus. Et quamuis non simo-
Psal. 35. 8. bis os aperire præ confusione; tamen illud Mosa cum vnusquisque nostrûm eadem dicat: *Scio, quia misericors es Domine.* Cum metu & spe præstolantes, vtrùm sicut
15 Regum consuetudo. [15] Regibus consuetudo est, vt in suis Natalicijs reos absoluant. Sic iste Princeps Dei, propter gaudium suæ sanctæ solemnitatis, vincula nostra relaxet. Siquidèm
Exod. 25. 4. & illud occurrit memoriæ: quòd inter pretiosa filiorum Israël munera, etiam pilos caprarum quidam detulerunt. Et quia per illos peccatorum confessio designatur, saltem vel hoc vnum offeramus. Verùm si deest aurum sapientiæ, si argentum ritè laudantis eloquij, si diuersarum virtutum gemmæ. Postremò, si castitatis byssus miseris abest, vel prædictos caprarum pilos offeramus: quia fortè & ipsi, cum veraci confessione placebunt. Veraci scilicet, quia quem adhuc ex
16 Quæ sit vera pœnitentia. consensu peccare [16] delectat: falsum est, quòd de præteritis verè pœniteat. Vt autem quiddam de humano vsu loquamur. Si quando paterfamilias, post tempus, domum suam reuertitur, omnis familia solet adgaudere. Cùm quidem & catelli exilientes, quodam gestu membrorum, se monstrant lætari. Quapropter, & nos, licet iumentis insipientibus meritò simus comparandi: tamen si ob illius honorem solemnitatis, quæ eumdem nostrum Dominum, nobis quodammodò repræsentat.

gauiſi

gauiſi fuerimus: vel micas miſericordiæ eius ſperare, quaſi catuli ſub menſa poterimus. Et hoc non ex nobis, ſed ex bonitate Euangelici Regis, qui cæcos & claudos, ad conuiuium ſuum dignatus eſt aſciſcere. Benè ergo nobiſcum agitur, quòd idem paterfamiliâs, nos ſuis ſolemniis intereſſe non dedignatur. [17] O quanti ſunt etiam in remotiſſimis trans maria regionibus, qui tantoperè gauderent, ſi eis vel ſemel ad eius ſacrum tumulum accedendi poſſibilitas eſſet! Vndè etiam conſiderandum eſt, quid à Deo nobis donatum ſit. Ne fortè, ſi eius præſentiam minùs reuerenter ſenſerimus, aut infecto corde (quod abſit) in conſpectu eius vacui venerimus. Dicat ipſe propheticum illud: *Non eſt anima mea ad populum iſtum.* Et itèm: *Propè es tu ori eorum, & longè à renibus eorum.* Propterea cùm ad exemplum Euangelici illius Regis, intrauerit vt videat ſolemniſantes, tanquam diſcumbentes, (Nam cùm Spiritu Dei plenus ſit, nihil eſt in creaturis Dei, quod eum latere poſſit.) quiſque noſtrûm procuret, ne fortè paternos eius oculos, cordis amictu vel corporis offendat. Nam vt ipſe dicit: *Omnis exaltatio genus eſt ſuperbiæ*, per quam maximè *quiſque ſit abominabilis*, vt ſcriptum eſt, *apud Dominum.* Meminerimus tamen, quia ad ſupernum Iudicem, vel ad Senatores cœli placandos, recogitatio, ſeu confeſſio peccati ſpecialiter proſit, iuxta illud: *Narra ſi quid habes, vt iuſtificeris. Iniquitatem meam*, inquit, *ego agnoſco.* Et ideò quaſi ſecurus poſtulat: *Auerte faciem tuam à peccatis meis.* Quiſquis verò noſtrûm, vult ſui meriti faciem contemplari: neceſſe habet, vt in hoc [18] ſpeculum intendat, id eſt, vt eiuſdem Beatiſſimi Confeſſoris actus, ſollicitus perpendat. Inſpectis etenim, prout noſtra paruitas eſt, illius geſtis, vel quàtum nos in imo, vel quantum ipſe in ſublime ſit, animaduertere poterimus. Hinc de quolibet pœnitente ſcriptum eſt: *Reſpiciet homines*, id eſt, Sanctos, *& dicet: Peccaui.* Quoniam ad illorum ſpecioſitatem, conſiderat, quantum ſe deformem attendat. Quæ vtilitas autem de eadem confeſſione proueniat, ibidèm ſigna-

Luc. 14. 18.

17 *Deſiderium accedendi ad tumulum S. Benedicti.*

Iſai. 15. 1. Ierem. 12. 2.

In Regula S. Benedicti, de gradibus humilitatis.

Prouerb. 12. 10.

Eſai. 43. 26. Pſal. 50.

18 *Speculum eſt S. Benedictus.*

Iob. 33. 27.

Ibidem. tum eſt,cùm dicitur : *Liberemus eum de ſuperbia,& de his quæ fecit,vt non eat in perditionem.* At verò , quia
3 Eſdr.9. 13. Scriptura iubet : *Sanctus enim dies Domini eſt , nolite*
Matth.9. 15. *contriſtari.* Quod ex nobis,vel in nobis triſte eſt,omittamus : & quaſi nobiſcum ſit hodie ſponſus , gaudere præſumamus.Minùs verò noſtræ confeſſionis,velut ante pedes Paternæ pietatis offerentes , noſtrum poſſe in eius laude & admiratione,totum ſubleuemus.Eius verò laudes , quiſque tantò celſiori voce clamet , quantò hunc ardentiùs amat, vel eius vitam perſpicaciùs penſat , quæ nimirùm à ſui primordio , tota admiratione digniſſima eſt. Nam quàm magnificum illud eſt , quòd
Greg.2.Dialog.cap. 1. paternas , vt fertur, eo deſerente opes, admodùm domicilium ſibi Spiritus Sanctus, in eius ſacro pectuſculo collocauerat,qui eſſe Philoſophorum inania ſtudia, adhùc tenerrimus cognouit:qui grandæuo animo, iam tunc eremi vaſtitatem ſubire auſus eſt. Quod nec ipſe quidam Martinus,toto orbe mirabilis,feciſſe refertur. Et quia iugum non ſolùm ab adoleſcentia , ſed etiam
Ierem.3. 27. ab ipſa infantia portauit. Vt ibidem Ieremias proſequitur , in illo cœleſti capitolio ſingulariter ſedebit. Nec ſine Diuino moderamine geſtum fuiſſe conſtat, quòd aculeos temptationis in ſeſe tam validos,ibidem expertus eſt. Sicut enim Dux bonorum Petrus , primò ſibi oſtenſus,eſt tunc Dominico gregi prælatus.Sic iſte Princeps Dei,tantorum millibus Monachorum præferendus, oportuit vt proprio diſcrimine probaret,qualiter ſubditis miſereri debuiſſet. Quia tamen , primò certaminis impetum fortiter deuicit , tale quid deinceps numquam ſenſit. Quàm obedienter ſanè,& quàm diſertè,priuato [19] bono quiſque debeat commune bonum præferre.Hic ſpiritalis diſciplinæ magiſter,in hoc ſuo facto demonſtrat. Quod mox vt expetitus eſt , dilectam ſolitudinem,ſe vincens deſeruit,& voto ſupplicium ſatisfecit.Quoniam verò ſancta atque admiranda eius geſta in promptu habentur, nos interim taceamus de illis. Hoc tamen ad ipſius honorificentiam referamus , quòd [20] non alius quilibet ex magiſtris Eccleſiæ,

19 Bonũ commune,priuato anteferendum.

20 Laus eſt S. Benedicti, quòd S. Gregorius Papa, eius vitam ſcripſit.

vitam

Digitized by Google

vitam tanti Patris digeſſit, quàm inſignis ille diſertiſſimus Papa Gregorius, qui totum quod ſcripſit, quaſi aurum refulget.

Diuinitùs [20] enim diſpoſitum eſt, vt cùm iſdem Excellentiſſimus Legiſlator in cæteris modis ſit à Deo decoratus: etiam hinc maiori authoritate, tam ipſe quàm legiſlatio eius roboretur: quòd eandem vitam, Summus Apoſtolicæ Sedis Pontifex ordinauit. Quæ ſcilicet vita, etiam ex occaſione Dialogi eius, pluribus innoteſceret: & non ſolùm apud Latinos, ſed etiam [21] apud Græcos notiſſima foret. Nec illud prætereat quòd omnimodis gaudendum nobis eſt. Hunc tantum ſplendorem in hanc noſtram occiduam regionem venire, diuino nutu donatum eſſe. Nec abs re credimus contigiſſe, quòd clientem vnicè dilectum Beatum videlicet Maurum, has in partes adhûc viuens direxerit. Et [22] demum ſe Transferri voluerit. Fortè enim, cùm ſancta mens eius adeò dilatata eſſet: vt omnem mundum ſimùl conſpiceret: Hunc locum, ſibi quodam occulto conſilio ſpecialiter delegauit: Viderit ergo quiſquis eſt, cui locus tàm multis vſquequaque tantum deſiderabilis, non negatur: quanti habendus ſit, quantáque reuerentia excolendus. Pondus quippe [23] cuiuſlibet reatus, non ſolùm ex intellectu gerentis, vel tempore: ſed etiam ex loco ſolet penſari. Hinc enim velut à maiori exprobatione, contra impium vox Diuina quæritur, dicens. *In terra ſanctorum iniquè geſſit, & nō videbit gloriam Domini. Et item. Dilectus meus in Domo mea malè operatus eſt.* Alioquin, quem præſentia tanti Patris ad ſui reuerentiam non flectit: Spiritum Iudæ videtur participare. Cuius duritiam, nec viſio, nec locutio, nec conuiuium ipſius Domini, emolliuit. Inſpiciamus ergo, quid à Deo donatum eſt nobis: & oblatam gratiam, nullatenùs in vacuum recepiamus. Tãtus fulgor, cæcitatem mentis noſtræ illuminet Tanta pietas, duritiam emolliat. Tam potens medecina, vulnera noſtra ſanet. Si enim adhuc puerulus

21 *Dialogi S. Gregorij Græcè Tranſlati.*

22 *Curſe voluit in Gallias Tràſferri, S. Benedictus.*

23 *Circunſtãtia peccatorum.*

Iſa. 26. 10. Iere. 11. 15.

Greg. 2. Dialog. cap. 1.

puerulus ita capisterium reparauit, vt nec sciſſura quidem appareret: Nos, qui vasa ad honorem in domo Dei per gratiam vocati sumus, quia multas peccatorum sciſſuras incurrimus, per eundem medicum qui iã suo regi sociatus est, reparari poterimus. Si nigredo scelerum nos decolorauit, non simus vt Ethiopes, qui non mutant pellem suam: sed ad eius manum recurrentes, annonam misericordiæ, sicut ille coruus ab eò requiramus, Si etiam inter iniurioſos merito computandi sumus, illum tamẽ affectum quo pro se odiente fleuit: ab ipso reposcamus. Neque enim supplices, quamuis indignos, aduersabitur: qui pro perseuerante in malitia lugebat. Gaudeamus ergo, & erga Dominum nostrum, quo valemus adnisu, dilectionis adfectum exibeamus. Nam idcirco dimissa sunt Mariæ peccata multa, quia dilexit multum.

Ibid. cap. 8.

Luc. 7. 47.

Cæterum ad laudes eiusdem Principis Dei: semper iuxta Psalmistam, adiicere, cuiquam desiderandum est. Sed nos affectum quidam exibere possumus, perfectionem verò tantæ rei, nequaquam explere sufficimus. Quapropter easdem illius laudes, non vna vox, nõ vna congrægatio, neque vna vrbs vel prouincia proclamat: sed vbicumquè sancta Ecclesia diffunditur, per tribus, per nationes, per linguas, laus Benedicti frequentatur. Si enim *in multitudine populi dignitas Regis est*, vt ait Salomon. Quantum putamus esse dignitatem istius Regis, quem tàm numerosus prosequitur exercitus Monachorum [24]? Quis vmquam Rex aut Imperator, in tantis mundi partibus imperauit, aut ex tam diuersis nationibus, sibi tantas legiones conduxit, quantas videlicet iste, cuiuslibet sexus & ætatis, in Christi militia, voluntariè iuratas disponit? Quem quasi præsentem intuentes, & vexillum institutionis sequentes: Diabolicas acies viriliter infringũt. Quibus illud Propheticum coaptatur, *erunt oculi tui, videntes præceptorem tuum.* Denique fidelis opinio est, quòd vnusquisque sanctorũ cùm illis surget [25] in regeneratione, quos Domino acquisiuit. Cùm igitur vniuersi huiusce institutionis

Puerb. 14. 28

24 Monachatus, quãtum per vniuersum orbem diffusus.

Esa. 30. 21.

25 Vnusquisque sanctorũ cum suis in resurrectione surget sectatoribus, sicut aliqui Sanctorum Auctorum opinantur.

Digitized by Google

tutionis eius ſequaces, in vnum coacti fuerint: quale ſignũ Apoſtolatus Benedicto: tunc ille copioſus exercitus, ſe ipſum exibebit? O quali gaudio tunc ille tripudiabit, qui ſeſe illis cohortibus immiſcere potuerit! Nunc omnes, vel loco vel affectu vicini, in eum cordis intuitum dirigant: Omnia enim omnibus factus eſt. Habent enim pueri formam in puero quàm ſequantur, vt quoniam ad exemplum Iſaac Deo oblati ſunt: primordia ſua caueant fermentare. Ac deinceps quique per ætatum ſucceſſiones, ſint perfecti ſenſu: vt à paterna ſui nutricij pietate non degenerent. Ne forte ſi ab excellẽtiori gradu ceciderint, grauius elidantur. Sed & nos quicumque deliquimus, nullomodo ab ſperanda clementia deficiamus: quia viuens & poſt obitum, mortuos ſuſcitauit, confracta reſtaurauit, deſperata curauit.

Et quamuis non fecerimus eius voluntatem, Dominum tamen inuocemus eum, & ſint oculi noſtri in manibus eius intendentes: donec ipſe ſuos attollat ſuper nos, & miſereatur noſtri. Sit nobis ſemper Benedictus in corde, Benedictus in ore, Benedictus in actu, quatinus ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ, vt illud Apoſtolicum imitantes, quæ vidimus in illo & audiuimus in illo & audiuimus ab illo, ſectemur: vt nobiſcum ſit. Deus pacis per ipſum, in ſecula ſeculorum. Amen. *Philip.* 4.8.

Explicit Sermo venerabilis Odonis Abbatis de Beato Patre noſtro Benedicto.

Sancti iſtius Odonis Abbatis Cluniacenſis atque Floriacenſis, eximiam fuiſſe doctrinam cùm incredibili ſanctimonia coniunctam: omnes qui de eo agunt antiqui ſcriptores teſtantur. Nec mireris lector, hunc ſimul Cluniacenſi Floriacenſique præfuiſſe Monaſteriis. Nam vti ipſius vitæ Author, apud Surium Tomo 6. indicat: iuſſu ſummi Pontificis Leonis VIJ, diſciplinæ reſtauran-

de

de in Floriacenſi Cœnobio gratia, tanto oneri humeros ſuppoſuit. Porrò dum Floriacenſem conuentum moderaretur, ſuprapoſitum Sermonem, in feſto Tranſlationis S. Benedicti, Floriacenſibus Cœnobitis pronunciauit: iuxta quòd Aymoinus concione ſequenti ediſſerit. Obiit verò anno Domini 943. die 18. Nouembris. Refertque apud Surium Ioãnes Italus, eum ſcripſiſſe librum de Tranſlatione Corporis S. Benedicti, quem mirabili perquiſitum indagatione necdum reperire potui.

ALIVS SERMO IN FEſtiuitatibus Sancti Patris Benedicti editus ab AIA Floriacenſi Monacho.

Operâ Ioannis à Boſco nunc primùm in lucem emiſſus.

IN Annuis terrenorum Imperatorum natalitiis: moris quondam fuit, à ſubiectis Regibus, maxima eis exiberi donaria. Studebat igitur vnuſquiſque, pro ſe: & ne alter in offerendis muneribus potior eò videretur, elaborabat. Quo exemplo, condecet vnicuique noſtrum, in ſolemnitatibus[1] Sanctorum placabilia Deo offerre munera. Et cui deeſt auri vel argenti copia, ſaltem deuotionis prætendat obſequia, fundat preces ad Dominum, vt ſuum ritè dignetur acceptare votum. Et quamuis non ſit ſpecioſa laus in ore peccatoris, tamen vnuſquiſque noſtrum ſtudere debet, vt iuxta Pſalmographi monitum. *In ſanctis eius laudet Dominum.* Quapropter amantiſſimi Patroni noſtri Benedicti, manſueta benignitate inducti, qua nos ſuis ſanctis

[1] *Oblationes in ſolemnitatibus Sanctorum.*

Pſal. 150.

ctis interuentionibus adiuuare non desistit , dignum duximus vniuersa quæ de ipsius laude,à diuersis auctoribus sparsim descripta sunt : summatim in vnum colligere. & quasi quoddam munus nostræ seruitutis , in eius sacris solemniis , licet exiguum, tamen fidele persoluere.Vt & apud quamplures laus eius dilatata pateſiat , & qui omnia volumina authorum habere nequiuerit:prçconia Alumni sui,in vnum collecta,si inuenisse gratuletur. Hoc ergo promissæ rei erit exordium.

2 Supernæ dignatio Maiestatis , electos suos cœlestibus munerans donis, in terris quoquè eximiis laudum ditat præconiis. Quæ per seruos suos,summæ scilicèt eloquentiæ viros,dilatans in populis,quàm magni apud se sint meriti , facundis elucidari præstat scriptis. Vndè egregij meriti famulum Benedictum , tanto præ cæteris sanctæ Ecclesiæ Patribus donauit priuilegio,vt eius vitæ laudes,non quilibet Scholasticorum, verùm præcipuus Doctorum Gregorius , Sanctæ Sedis Apostolicus , mellitis dilatarit eloquiis. Et multorum quidèm Sanctorum,duo aut tria defloraſuit Miracula. Hius autem;qualis ab ineunte ætate fuerit vita,quámque mirandum habuerit transitum,dulcissima promulgauit facundia. In cuius vitæ libro , inter alia huius Sancti præconia, eum aliquibus antiquis Patribus æquiparat, in quibusdam miraculorum gestis. Inter cæteros verò, Sancto Prophetæ Elisæo illum comparat. In ferro, quod ex profundo aquæ , ab vtrisque retractum memorat. Verùm nos salua ipsi Sancto Papæ Gregorio sua authoritate , liceat dicere , ipsius Sancti Prophetæ Elisæi gesta, Sancti Patris nostri Benedicti gestis, penè per omnia forè similia. Liceat igitur nobis, aliquid de ambobus, quasi concionando sermocinari. Interrogatus in Euangelio à Discipulis Dominus , de aduentu Eliæ,respondit : *Elias iam venit*. Et paulò pòst:*Si vultis scire,Ioannes ipse est Elias*. Apparet itaquè,cuius meriti Elias fuerit , cùm Ioanni æquatur , de quo ipsa Veritas testatur : *Quòd inter natos mulierum , nemo maior eo surrexit*. Is ergo , cùm rapiendus esset à Domino in cœlum,

2 *S.Gregor. Papa, præcipuus Doctorum.*

Matt.17.12.

Matth.11.11.

Digitized by Google

cœlum, habens Eliſæum diſcipulum, monuit eum, vt peteret quod vellet, & priuſquàm ipſe transferretur. Ad hæc ille: *Peto*, ait, *vt ſiat ſpiritus tuus duplex in me.* Annuit ille: *Si tamen videris*, inquit, *quando tollar à te.* Vidit igitur, & quæ petiit impetrauit. Hæc idcircò retulimus, oſtendere volentes, quàm magni meriti Sanctus iſte Pater noſter Beatus exiſtat Benedictus, cuius opera, illi sũt per omnia ſimilia, qui ſpiritũ Eliæ, ac per hoc, Ioannis Baptiſtæ duplici enituit gratia. Cuius acta Eliſæi videlicèt, cum actibus Venerabilis Benedicti comparata, in hunc modum viſuntur ſe habentia. Eliſæus poſt tranſlationem magiſtri, pallio quod illi ceciderat, Iordanem diuiſit, & tranſiit. Beatus Pater Benedictus, dilectum diſcipulum ſuum Maurum, ſuper aquas, ſui meriti virtute ambulare faciens, Placidum puerum iam demerſum, ad vitam reduxit. Quid horum præcellat, non eſt huius operis differere. Maximè cùm à Venerabili [4] Odone, hoc miraculum, Moyſis operi in diuiſione maris rubri comparatum, propriam habeat expoſitionem. Hoc breuiter intimaſſe ſufficiat, per Eliſæum, vnum in diuiſione aquæ patratum ſignum. Per Beatum Benedictum, in calcatione æquoris, ac ſaluatione Fratris, duplex apparuiſſe beneficium. Ibi veſtis cooperata eſt magiſtri, hîc ereptus puer, melotam Abbatis ſuper ſe ferri, ſéque ab ea, aquis eripi conſpexit. Reuertenti Eliſæo à tranſlatione Eliæ, filij Prophetarum etiam ab inuito exigunt, vt Dominum eius, quærere eis liceat: ne fortè in vnam vallium, aut in quemlibet montium, tranſlatus lateat. Quæſierunt ergo, ſed minimè repererunt. E contrà, Beatus Pater Benedictus, pro Dei amore, conſortia linquens hominum, & concaua petens rupium, à Presbytero diuinitùs monito, per deſſoſſa terrarum, per prærupta quæſitus montium, & repertus: quòd Paſcha eſſet, eſt edoctus, & alimentis refectus. Aſcendentem ad montana Eliſæum, pueri cauillantes deridebant, dicentes: *Aſcende calue, aſcende calue.* Benedictum Patrem ad ſuperna magis ac magis animo ſuſpirantem, Dæmones qui vti-

4 Reg. 2. 9.

3 *Excellentia S. Benedicti, argutè ſumpta.*

4. Reg. 2. 14.

4 *S. Odo, Sermonem fecit de S. Benedicto, qui ante hũc ponitur.*

4. Reg. 2. 16.

Greg. 2. Dialog. cap. 1.

4. Reg. 2. 23.

que

Digitized by Google

que in bonitate infantes ſunt, maledictis laceſſebant,
« dicentes: Maledicte,& non Benedicte, quid nobiſcum *Greg.2.Dia-*
« habes?quid nos perſequeris? Verùm,deriſores pueros, *log.cap. 8.*
egreſſi de ſilua vrſi, deuorauerunt. Maledicos Dæmones, æterni gehennæ ignes, perpetuò adurunt. Tribus Regibus,Rege ſcilicèt Iſraël,& Rege Iuda, cum Rege *4.Reg.3.16.*
Edom, aduerſus Regem Moabitarum expeditionem agentibus,& ſiti laborantibus, iuſſit Eliſæus in ſiccato torrentis alueo facere foſſas, è quibus aqua progrediens,fatigatum ſatiauit exercitum. Venerabilis Bene- *2.Dialog.c.5*
dictus Monachis, ex tribus Monaſteriis à ſe conſtitutis,atque pro penuria aquæ ad ſe venientibus,præcepit cauare rupem, ſuper quam tres à ſe impoſitos inueniſſent lapides. Quo facto, fons continuò prodiit, qui hodiéque in riuum fluit. Mulier quædam, à creditore viri ſui iam defuncti, calumniam patiens, virum Dei adiit Eliſæum,conſilium ab eo ſimúlque auxilium, ex- *4.Reg.4.6.*
petens. Cuius meritis, oleum quod mulier ſe profeſſa fuerat habere, in tantum excreuit, vt & debitum creditori redderet, & ipſi, vndè cum filiis viueret, abundanter remaneret. Eodem modo dilectum Domino Benedictum quidam adiit,ære preſſus alieno,duodeno ſcilicèt ſolidorum numero. Cui Pius Pater ſubuenit, *2.Dial.c.27.*
tredecim ſolidos ei conferendo, quos diuinitùs ſuſceperat: dans in mandatis, vt duodecim fœneratori redderet, tertiumdecimum ad vſus proprios retineret. Itémque, vaſe vitreo petenti Clerico, cum oleo dato, *Ibid.cap. 29.*
ad eius orationem, dolium vacuum ita repleuit, vt ſuperexundans, pauimentum madefaceret. Eliſæi virtus, *4 Reg.4.*
Sunamitis filium, ab inferis, orando, reuocauit ad vitam. Venerabilis Benedicti meritum, ruſtici puerum, ſanctis precibus, patri reddidit viuum. Commorante Eliſæo in Galgala, cùm filij Prophetarum cum eo de- *4 Reg.4.40.*
gentes, mortiferum quid deguſtaſſent coctum in olla, ipſius medicante manu, euaſerunt mortis diſcrimina. Nihilominùs Benedictus Pater, oblatum ſibi à falſis *2.Dialog.per*
Fratribus veneni poculum, per Crucis ſignaculum, re- *totum.*
degit in nihilum. Puerum quoque, qui flaſconem à fi-

deli viro ſubmiſſum, furtim abſconderat, Prophetico ſpiritu, peſtem ſerpentis qui iam illud vas intrauerat, vt vitaret edocuit. Tertia, in hoc vno Eliſæi facto, Sancti Patris noſtri Benedicti virtus enituit, quando infectum veneno panem, ne peſtis ad plures ſerperet, per coruum longè proiecit. Ecce quanti apud Dominum meriti, rutilans Monachorum gemma exiſtat Benedictus, luce clariùs patet, qui in vno illius actu, quem Sanctus Spiritus duplici veſtierat dono, quadruplici effulſit miraculo. In effuſo ſcilicèt veneno, in flaſcone cum ſerpente detecto, in obediente coruo, in pane mortifero longiùs proiecto. In quibus mirabilibus, quamuis & aliis poſſit æquari Patribus, præcipuè Sancto Eliæ: noſtri tamen hoc ſolùm exiſtit propoſiti, vitam huius Sancti, actibus conferre iuſti Eliſæi. Nempe [5] Eliſæus, de viginti panibus, eſum centum viris præbuit: paníſque ſuperfuit. Benedictus Dei famulus, Fratribus inopia laborantibus, collatione ducentorum modiorum farinæ, incertùm vndè aduectæ, Diuinitùs ſubueniri obtinuit. Laboranti Naaman Syro, peſtifera lepræ contagione, ab Eliſæo præceptum eſt, vt lauaretur ſepties in Iordane. Iuit igitur, lauit, & mundatus, ad Syriæ regna regreſſus eſt. Puer autem quidam paruulus, Elephantino morbo percuſſus, ad Dei hominem Benedictum eſt adductus, qui priſtina ſanitate recepta, incolumis remeauit ad propria. Alter quoque, qui hauſtu veneni, varietatem incurrerat cutis, per eumdem virum Dei Benedictum, antiquæ redditus eſt formæ. Giezi puer viri Dei Eliſæi, per Spiritum Prophetiæ deprehenſus ſuſcepiſſe à Naaman veſtes & munera, ipſius etiam donatus eſt lepra. Monachus quoque hominis Dei Benedicti, itidèm Spiritu Prophetico aguitus, à Sanctimonialibus mappulas accepiſſe, [6] ſibique eas in ſinum miſiſſe: mox confeſſa culpa: non pœna, ſed indulgentiſſima donatus eſt venia. De ferro, quod ex profundo aquæ rediit, nobis tacendum, vt ſummo Præſuli Gregorio, congruus honor exibeatur, qui hunc Beatiſſimum Patrem noſtrum Benedictum in hoc ſigno, huic Sancto

5 Vide quartum librum Regum.

6 Vide totum ſecundum librum Dialogorum Gregorij.

Digitized by Google

Sancto exæquauit Eliſæo. Porrò,quòd Eliſæus,conſilia Regis Syriæ,Prophetico Spiritu, Regi Iſraël per internuncios denunciauit, affimilatur ei rei. Cùm Venerabilis Benedictus,ad Fratres qui parietem conſtruebant mittens, monuit vt ſibi cauerent, quia malignus ſpiritus, inſidians ad eos veniret. Sanè Eliſæus à Syris obſeſſus, Angelorum exercitum ſibi cœlitùs in auxilium miſſum, non videnti miniſtro oſtendit. Noſter Benedictus,licèt & in diſſimili re,ſimile quid egit: dum dilecto Diſcipulo ſuo Mauro, immundum monſtrauit Dæmonem, ab oratorio Monachum educentem. Eliſæus Syros ſe obſidentes, excæcatos in Samariam, ad Regem Iſraël deductos, non ſolùm occidi non paſſus eſt: verùm priſtino viſui reddidit, pane & aqua pauit, atque ad ſua redire permiſit. Venerabilis Benedictus, ſæuientem Zallam, ſibique pertinaciter minitantem, ſolo viſu terruit, cibo refecit: & vt deinceps minus crudelis eſſet, ſolo verbi præcepto effecit. Eliſæo prædicente, Regi Iſraël famem, quæ Syris obſidentibus Samariam, populum preſſerat, abundantiam frumenti ſequuturam: cùm vnus Ducum, ſuper cuius manum Rex incumbebat, incredulus ac rebellis Prophetæ exi-

" ſtaret. Hæc ab eodem viro Dei audiuit: Videbis,inquit,
" & exinde non comedes. Qui in incredulitate permanens,iuxta verbum hominis Dei, ſufficientiam alimentorum vidit, & in introitu portarum, oppreſſus à populo interiit. Haud multùm diſpar huic cauſa extitit, cùm quidam Clericus, à Dæmonio per Benedictum Ieſu Chriſti Domini famulum liberatus,mandatum ab eo accepit,ne carnem comederet,néve ad ſacros ordines accedere auderet: quod ſi præſumeret, ſtatim iuri diaboli manciparetur. Qui in quantum eius iuſſa cuſtodiuit, incolumis manſit. At vbi inobediens, & quaſi ori Dei incredulus, ſacris ſe ingeſſit ordinibus: mox peruaſus à dæmone, in eadem pœna permanſit, vſque ad exitum vitæ. Azaële, qui pòſt regnauit in Syria conſulente Eliſæum, pro ſalute Benadab Domini ſui,
" inter alia, dixit vir Dei ad eum: *Scio*, inquiens, *quæ*

mala facturus ſis filiis Iſraël : Ciuitates eorum munitas »
capies, prægnantes diuides, infantes gladio interficies. »
Pari modo Rex Gothorum Totila, ad Dei hominem
Benedictum veniens, atque coram eo proſtratus, & ab
ipſo de terra eleuatus, hæc ſibi dicentem audiuit: Mul- »
ta mala facis, multa mala feciſti, iam tandem ab iniqui- »
tate compeſcere. Et quidem Romam ingreſſurus es, »
mare tranſiturus, nouem annis regnabis, decimo mo- »
rieris. Et licèt vti iam prædictum eſt, noſtræ non fuerit »
intentionis, niſi vt actus Sancti Patris noſtri Benedicti,
cum actibus ſolummodò Beati conferremus Eliſæi: ta-
men, quia mentio Regis Totilæ, oportunam præbuit
occaſionem, congruum viſum eſt, de quodam alio San-
cto Propheta, dignum memoria retexere verbum,
quod collatum, aſsimilari poſsit vni operum huius In-
3 *Reg.14.* cliti Confeſſoris. Deniquè vxor Ieroboam, qui peccare
fecit Iſraël, conſultura pro filio ſuo ægrotante, Achiam
Prophetam, qui caligantibus præ ſenectute oculis, vi-
dere non poterat, adiit, mutato habitu, ne agnoſceretur
quæ eſſet Quam venientem, Venerabilis Propheta, non
carnalibus, ſed ſpiritualibus intuens oculis, ait ad eam:
Ingredere, ingredere vxor Ieroboam: quare te eſſe aliam »
ſimulas? Huic rei illud eſt ſimillimum, quòd cùm Regi »
3 *Totila Rex.* 3 Totilæ nunciatum foret, virum Domini Benedictum,
Prophetiæ habere Spiritum: hoc ipſum experiri vo-
lens, ſe quidem ad eum venturum eſſe mandauit. Miſit
autem ſatharium ſuum, cui Rigo nomen erat, Regiis
indutum indumentis, cum magna obſequentum cater-
ua, vt tam ex veſtimentis, quàm ex Ducum obſequiis,
Rex putaretur. Cui aduenienti, occurrens Dei famulus,
adhuc longiùs conſtituto, clamans imperauit: Pone, »
fili, pone hoc quod portas, non eſt tuum. Quo cum ru- »
bore, ad Dominum ſuum reuerſo: ipſe Totila, per ſe-
metipſum ad Dei hominem acceſsit, & quæ prædicta
ſunt Prophetiæ verba, ab eo audiuit.

Verùm, nos ad noſtrum redeamus Eliſæũ. Noſtrum vtique, quia cuius opera, Sancti Patris noſtri Benedicti operibus ſunt ſimilia: hunc nos præ cæteris Pro-

phetis,

Digitized by Google

phetis, dignum ducimus dilectione præcipua. Vltimum ergo eius miraculorum, cum vno, sed nequaquam extremo, mirabiliũ venerabilis Benedicti comparemus. Nam cum idem seruus Dei: è præsenti excessisset vita: post non longum tempus, quidam sepelientes hominem, visis latronibus, proiecerunt cadauer in sepulchro Elysæi. Cuius tactu, mox mortuus surgens, ad propria rediit. Per Beatissimum quoque Benedictum, ac eius venerabilem Sororem Scholasticam, dum ab Italiæ partibus, eorum sacratissima ossa, gaudenti inueherentur Galliæ[7]: duo mortui vitæ sunt redditi. Et hæc quidem quæ retulimus Beato Patri nostro Benedicto, & sancto Prophetæ Elysæo communia sunt. Veremur equidem, ne à quolibet amatorum, huius Egregij Confessoris, nobis objiciatur: quod dum eum laudibus extollere cupimus, extenuasse visi sumus, cum eum vni solummodo Prophetæ comparauimus. Verùm, quisquis ille erit, sciat, & hoc sibi responsum esse deputet. Non nos illum cuilibet ex Prophetis, sed illi ipsum exæquasse, in quo duplex Eliæ requieuit spiritus. Et ne obiectio ista nobis præualeat, succinctim, si placet, coëquetur tam nouis quàm antiquis patribus. In restauratione videlicet capisterij Ioãni[8] dilecto Domini, qui fragmenta gemmarum coniunxit in solidum. In conuersatione eremi à pueritia, Eliæ, vel Baptistæ Ioanni. In dimissione prælationis, Samueli, seu ipsi Baptistæ Ioanni, qui summo progenitus Sacerdote, maluit eremi deserta incolere, quàm Sacerdotij principatum tenere. In Prophetia destructionis Monasterij sui, seu subuersionis Romanæ vrbis: Isaiæ, vel potius Hieremiæ, qui ruinam vrbis Hierosolymorum, duplici planxit alphabeto. Domini quoque sui videlicet Redemptoris omnium Iesu Christi imitatus exemplum, in hoc facto est. Etenim benignus Iesus, odientis se Hierosolymæ ciuitatis, euersionem lachrymans prædixit. Eius autem verus famulus Benedictus, dilectæ sibi habitationis domicilia, diuinitùs euersioni gentium tradita, deflens ac ingemiscẽs,

7 *Ossa S. Benedicti in Gallia & Scholastica.*

8 *Historia S. Ioannis Euãgelistæ, ab antiquo probata.*

Digitized by Google

prænunciauit. Enimuero,Eliam corui quondam pauêre miniſtri [9], Beatum Benedictum Patrem iter agentem,ſunt circumuolitantes ſecuti. Eliæ ad ſolos ciborum miniſtrauerunt vſus : Benedicto Patri non ſolum in tranſportatione venenati paſis,verum etiam in comitatu ſeruierunt itineris. Comparetur , quia dignum eſt,in legiſlatione Moyſi. Quamuis à Moyſe, vni tantunimodo genti lex data ſit , à venerabili Patre , vbicumque per tribus , per linguas , per nationes electi Dei dilatati , ſunt Paterna manſuetudine filij appellati : vt ſuaui iugo Chriſti , colla ſubmittant,admonentur.Et hæc quidam à nobis abbreuiato modo loquendi dicta , fautoribus tam Incliti Confeſſoris,oramus, haud quaquam diſpliceant. Cæterum ea quæ à Beato Gregorio deſcripta ſunt , eius relinquimus excellentiæ. Hoc de nobis , procúldubio profitentes , nequaquam gloriam tanti Patris,noſtris laudibus eò propagari : quò eam promulgauit, dulcis eloquentia huius Præſulis. Qui videlicet Beatus Papa [10] , vti Ioannes, maioris eius vitæ deſcriptor,teſtatur:miſſis Anglorum genti prædicatoribus [11],huius manſuetiſſimi legiſlatoris inſtitutionem,poſt ſanctum Euangelium , præcipuè obſeruandam tradidit. Quique in Dialogo ſuo , poſt explanationem vitæ ipſius ſanctiſſimi Patris,quam ſecundo poſuit loco ; in tertio volumine, capitulo xvj. quaſi quæ memoria exceſſiſſent, quædam de ipſo intulit. dum de quodam Sancto viro [12] Martino nomine loqueretur,ita inquiens. Hic vir Domini,haud du- »
bium quin Martinus , cum prius in eodem monte ſe »
contulit , necdum clauſo ſpecu habitans, cathena ſibi »
ferrea pedem ligauit,eámque,ſaxo ex parte altera af- »
ſixit:ne ei vltra liceret progredi, quàm cathenæ eiuſ- »
dem quantitas rendebatur:Quod vir vitæ Venerabilis »
Benedictus audiens , cuius ſuperius memoriam feci,ei »
per diſcipulum ſuum mandare curauit. Si ſeruus Dei »
es,non te teneat cathena ferrea , ſed Cathena Chriſti. »
Ad quam vocem , protinùs Martinus eandem compe- »
dem ſoluit.Sed numquam poſtmodum ſolutum teten- »
dit

9 Corui, Aues. S. Benedicti.

10 Ioannes deſcripſit, vitam S. Gregory Papæ.

11 S. Benedicti Monachus S. Papa Gregorius extitit.

12 Martinus vir ſanctus Italus.

Digitized by Google

« dit pedem, vltra locum, quo hunc tendere ligatum « consueuerat. In quarto quoque volumine, dum de exitu loqueretur animarum. miraculum quod in vita ipsius Legislatoris nostri Benedicti descripserat, quódque pro sui magnitudine, apud infirmorum mentes in dubium fortassis deuenire poterat, recapitulando inferens: aliud quod minimè retulerat, subiunxit. Ait « enim capitulo octauo ita. In secundo huius operis li- « bro iam præfatus sum, quod vir venerabilis Benedi- « ctus sicut à fidelibus eius Discipulis agnoui, longè à « Capuana vrbe positus, Germani eiusdem vrbis Epi- « scopi animam nocte media in globo igneo, ad cælum « ferri, ab Angelis aspexit. Qui eandem quoque, ascen- « dentem animam intuens, mentis laxato sinu, quasi sub « vno solis radio, cunctum in suis oculis mundum col- « lectum vidit. Eisdem quoque Discipulis Beati Benedi- « cti narrátibus, didici: quia duo Nobiles viri atque ex- « terioribus studiis eruditi, germani fratres, quorum « vnus Speciosus, alter vero Gregorius dicebatur: eius « se regulæ, in sancta conuersatione tradiderunt. Quos « isdem Venerabilis Pater, in Monasterio quod iuxta « Terracinensem [13] vrbé construxerat, fecit habitare: qui « multas quidem pecunias in hoc mundo possederunt, « sed cuncta pauperibus pro animarum suarum redem- « ptione largiti sunt: & in eodem Monasterio perman- « serunt. Quorum vnus, scilicet Speciosus, dum pro vti- « litate Monasterij, iuxta Capuanam vrbem missus fuis- « set: die quadam frater eius Gregorius, cum fratribus « ad mensam sedens atque conuescens, per spiritum « subleuatus, aspexit & vidit, Speciosi Germani sui ani- « mam, tam longè à se positi, de corpore exire. Quod « mox fratribus indicauit, & cucurrit. Iámque, eumdem « fratrem suum sepultum reperit, quem tamen ea hora « qua viderat, exisse de corpore inuenit. Verúmtamen, à « quodam huius loci Sapientium cui [14] Gauzbertus no- « men, haud mediocriter studiis à pueritia liberaliter « imbuto artium, huiusmodi præfatiuncula vitæ huius « eximij Patris, superaddita est.

13 *Monasterium apud Terracinam.*

14 *Gauzbertus. Floriacēsis Poëta.*

Digitized by Google

Germine, doctrina, meritis ac nomine clari
Abbatis, vitam continet iſte liber.
Quem Deus aterna faciens in ſede potentem,
[14] Hæredem proprij nominis eſſe dedit.
Nam fuit, eſt, & erit, Benedictus iure vocatus:
Vt relegens eius geſta, probare vales.
*De quibus, vt nulli * dubitare liceret homonum:*
Eximium teſtem, promeruêre ſui.
Romanus ſed enim Præſul ſuper æthera notus
** Gregorius, mundo hæc compublicauit onans.*
Schemate quæ Dialogico, variauit honeſtè:
Lectori ſermo gratior vnde foret.
Tum ſequitur munus nobis diuinitus actum
Corporis eiuſdem Patris, & ore Ducis.
Cuius ab exortu decoratur Nurſia mater,
*Miratur puerum quem * piè Roma nutrix.*
Proiectu cuius veneratur Sublacus antrum,
[15] Paſtoris fructus, ſed Beneuentus habet.
[16] Florida Floriacus membra, de nomine, fundus
Aurelianenſis, aſt tegit ecce ſolo.
Gallia plaude ſatis, tanto donata patrono:
Eius & exemplis, te ſuper aſtra lena.
Gloria Chriſte tibi, tali qui ſtemmate ſeruos
*Nobilitas proprios * : ſicque paternè foues.*

14 Benedictus nominis Dei hæres.

* Liceat dubitare virorum.

* Mũdo Gregorius.

15 Caſinum in agro Beneuẽtano poſitus eſt.

16 Corpus S. Benedicti apud Floriacum.

17 Fauſtus ſcripſit vitã S. Mauri cõfeſſ.

* Carè adeoque foues.

Sanè poſt Beatum Gregorium [18]. Fauſtus vitæ ſancti Mauri conſcriptor, miraculum quoddam à benigno Patre noſtro Benedicto patratum, ſed ab eodem Pontifice prætermiſſum. Hoc modo refert. Quodam tempore ſanctus Benedictus, à quodam Nobiliſſimo ſecundum ſeculi dignitatem viro exoratus eſt: vt ad domum eius dignaretur per ſemetipſum accedere. quo vxorem eius ac filium, quem nuper enixa fuerat, à dæmonio quo grauiſſimè pariter vexabantur, ſuis ſanctis meritis & orationibus liberaret. At ſanctus Domini; pro eo quod ei familiaris, pro aliquibus operibus

Digitized by

bus ab eo religiosè gestis existeret, ire non distulit, eósque integerrimè sanitati restituit.

Dehinc [19], Marcus quidam Poeta, ad eumdem Venerabilem Benedictum veniens, eiúsque magisterio se committens, aliqua in eius laude, Leuita ipsius, versibus exarauit. quæ ita se habent.

19 *Marcus Poëta, Discipulus S. Benedicti.*

De oratorio quod S. Pater Benedictus in summo monte condidit, vbi sacrificabat Ioui erronea paganitas.

CAPVT I.

Cæca profanatas, coleret dum turba figuras,
Et manibus factos crederet esse Deos.
Templa ruinosis his olim struxerat aris,
Queïs dabat obsceno sacra cruenta Ioui.
Sed iussus veniens, & eremo sistitur alta,
Purgauit sanctus hanc Benedictus humum.
Sculptáque confractis, deiecit marmora signis,
Et templum viuo, præbuit esse Deo.
Hûc properet cœlos optat qui cernere apertos,
** Et hic memor & votum, semita dura, pium.* * Et seruet votum.
» *Semper difficili quæruntur magna labore,*
» *Arctam semper habet, vita beata viam.*
Hanc ego dum pressus, progressus fasce subissem.
Depositum sensi, pondus abesse mihi.
Credo quod & felix vita fruar insuper illa,
Ores pro Marco si Benedicte tuo.
Hunc plebs stulta locum quondam vocitauerat arcem,
Marmoreisque sacrum fecerat esse Deis.
Quem tunc si vero signasset nomine quisquam,
Tartareum potuit iure vocare chaos.
Ad quem cæcatis errantes mentibus ibant,
Improba mortifero reddere vota Ioui.
Sed puto peruersæ culmen signauerat aulæ,

Digitized by Google

Nomine nunc arcis, templa moderna vocant.
In quibus æternæ damnorum porta gehennæ,
Arxque modo vitæ eſt, quæ fuit ante necis.
De qua ſtelligeri pulſatur ianua cæli,
Dum canit Angelicis turba beata modis.
De qua colloqueris vir ô Benedicte tonanti,
Monticola, & ſacri Dux eremita chori.

De Angelis qui oſtenderunt eiviam, qua pergere deberet.

CAPVT II.

AD quam, tu ex alio monitus cum monte venires,
Per deſerta tibi, Dux fuit ipſe Deus.
Námque duos inuenes, biuium perduxit ad omne:
Qui te firmarent, quod ſequereris iter.
Hic quoque viuenti iuſtorum dixerat vni,
" His tu parce locis, alter amicus adeſt.

De tribus coruis quos alere ſolitus erat, qui eum à Sublacu, vſque Beneuentum, per quinquaginta ferè milliaria, ſunt ſequuti.

CAPVT III.

CRedéque ficta loqui, niſi ternis ſolus abiret.
Tres ſubito corui promeruêre ſequi.
Hìc quoque te clamant, populos qui teſte requirunt,
Expectas noctis cum pia feſta ſacræ.
Qui velut orbati raucis, tibi flere loquelis
Inſtant conuinctu quod caruêre tuo.
Te ſibi ſublato tenebris mons Calius horret,
Et pallet nebulis concolor ipſe ſuis.

De

Digitized by Google

De Monachis, qui ex tribus Monasteriis, pro necessitate aquæ ad eum collecti, meruerunt ex petra aquam vbertim manantem adipisci.

CAPVT IIII.

MOerent, & largis distillant fluctibus antra,
Cúmque suis plangunt, arida lustra feris.
Ast tunc perdocto scopuli cessêre rubíque,
Siccáque mirandas, terra retexit aquas.
Certum est mons Christi, quod montibus imperet ipsis,
Subiectis pedibus, mons caput ipse tuis.
*Vt summum tu sancte Pater * vegetere cacumen,*
Submisso tumidam vertice planat humum.
Neve fatigentur qui te Benedicte requirunt,
Molliter obliquum ponit vbique latus.
[18] *Nunc mons ipse tamen, iustè tibi reddit honorem.*
Qui meruit tantum te decorante bonum.
Arida tu cuius, hortis componis amœnis,
Nudáque fœcundo palmite saxa tegis.
*Mirantur montes, scopula *, freta, nunc sua dona,*
Pomiferîsque viret, silua decora comis.
Sic hominum celeres in fructum dirigis artus,
Sicca salutifero flumine corda rigans.
Sic rogo nunc spinas, in frugem verte malignas,
Quæ macerant Marci, pectora bruta tui.

* *Obscurum verbum.*

18 *Casini amœnitas.*

* *Scopuli.*

Et hæc quidem Marcus in præconio spiritalis doctoris sui, Metricè lusit. Post eum Paulus sacri Cœnobij Casinensis Monachus [19], in historia Romana libro decimo sexto. taliter huius Sancti Patris nostri, facit mentionem. His ipsis temporibus, proculdubio quibus « Bellisarius Patricius Vvandalos in Africa bello do- « muit. Apud Castrum Casinum, post solitarium vitam, « sancto degens Cœnobio, stupendis Beatissimus Pater « Benedictus nec minus futurorum præscius, radiabat « virtutibus. Porrò in historia gentis suæ [20], hoc est Lon-

19 *Paulus Lãgobardus, fecit historiã Romanam.*

20 *Idẽ fecit historiã gentis suæ.*

gobar

gobardorum vitam eiuſdem noſtri poſt Dominum Protectoris, Elegiaco metro deſcribere diſponens. Hoc ſumpſit exordium. Iuſtiniani Auguſti temporibus » qui Romanum Imperium felici ſorte rexit, qui & bella proſperè geſſit,& in cauſis ciuilibus mirificus extitit, » Beatiſſimus Benedictus prius in loco qui [21]. Sublacus » dicitur, qui ab vrbe Roma quadraginta millibus abeſt » & poſtea in caſtro [22] Caſino quòd Harum appellatur. » & magnæ vitæ meritis, & Apoſtolicis virtutibus effulſit. Cuius vitam ſicut notum eſt, Beatus Papa Gregorius in ſuis Dialogis,ſuaui ſermone compoſuit [23]. Ego » quoque Paulus, ipſius Sanctiſſimi Patris Monachus, » pro paruitate ingenij mei, ad honorem tanti Patris, » ſingula eius miracula,per ſingula diſtica,Elegiaco metro,hoc modo contexui. »

21 *Sublacus.*

22 *Caſinum olim Harum appellatum.*

23 *Paulus Monachus Caſinenſis.*

Ordiar vnde tuos,ſacer ô Benedicte triumphos?
Virtutum cumulos, Ordiar vnde tuos?
Euge Beate Pater,meritum qui nomine prodis,
** Fulgida lux ſecli. Euge Beate Pater.*
Nurſia plaude ſatis, tanto ſublimis alumno,
Aſtra ferens mundo. Nurſia plaude ſatis.
O puerile decus tracendens moribus annos!
Exuperánſque ſenes: O puerile decus!
Flos paradyſe tuus,deſpexit florida mundi,
Spreuit opes Romæ, Flos paradyſe tuus,
*Vas * pedagoga tulit confractum,pectore triſti,*
Læta reformatum, Vas pedagoga tulit.
Vrbe [24] vocamen habens,tyronem cautibus abdit,
Fert pietatis opem, Vrbe vocamen habens.
Laudibus antra ſonant,mortalibus abdita cunctis,
Cognita Chriſte tibi, Laudibus antra ſonant.
Frigora,flabra,niues perfers tribus impiger annis,
Temnis amore Dei, Frigora,flabra,niues.
Fraus veneranda placet,pietatis furta probantur,
Quæ ſacer alma erat, Fraus veneranda placet.

* Excuſãda antiquitas.

24 S. Romanus.

Signat

Digitized by Google

Signat adesse dapes agapes, sed liuidus obstat,
Nil minus alma fides, Signat adesse dapes.
Orgia ritè colit, Christo qui accommodat aurem,
Abstemium pascens: Orgia ritè colit.
Pabula grata ferunt auidi ad spelea subulci,
Pectoribus latis, Pabula grata ferunt.
Ignis ab igne perit, lacerant dum viscera sentes,
Carneus athereo, Ignis ab igne perit.
Pestis iniqua latens, oculo est deprehensa sagaci,
Non tulit arma crucis, Pestis iniqua latens.
Lenia flagra vagam sistunt * modestimine mentem, * Moderamine.
Excludunt pestem, Lenia flagra vagam,
Vnda perennis aquæ, natiuo è marmore manat,
Arida corda rigat, Vnda perennis aquæ.
Gurgitis ima calybs capulo diuulse petisti,
Deseris alta petens, Gurgitis ima calybs.
Iussa paterna gerens dilapsus currit in æquor,
Currit vectus aquis, Iussa paterna gerens.
Præbuit vnda viam, prompto ad præcepta magistri,
Cursori ignaro, Præbuit vnda viam.
Tu quoque parue puer raperis, nec * occidis vndis, * Mergeris.
Testis ades verax, Tu quoque parue puer.
Perfida corda gemunt stimulis agitatà malignis,
Tartareis flammis, Perfida corda gemunt.
Fert alimenta Corax digitis oblata malignis,
Dira procul iussus, Fert alimenta Corax.
Pectora sacra dolent inimicum labe peremptum,
Discipuli excessum, Pectora sacra dolent.
Lyris amœna petens ducibus comitaris opimis.
Celitus attraheris, Lyris amoena petens.
Anguis inique furis * Loco spoliatus & aris, * Luco.
Amissis populis, Anguis inique furis.
Improbe sessor abi, sine dentur marmora muris:
Cogeris imperio, Improbe sessor abi.

Cerni

Cernitur ignis edax falſis inſurgere flammis,
Nec tibi gemma micans, Cernitur ignis edax.
Dum ſtruitur paries lacerantur viſcera fratris,
Soſpes adeſt frater, Dum ſtruitur paries.
Abdita facta patent, patulo produntur edaces,
Muneris accepti, abdita facta patent.
Sæue tyranne tuæ fruſtrantur retia fraudis,
Frena capis vitæ, Sæue tyranne tuæ.
Mœnia celſa Neuma nullo ſubruentur ab hoſte,
Turbo ait euertet, Mœnia celſa. Neuma.
Plecteris hoſte graui ne lites munus ad aram,
Munies dum * fers aris, Plecteris hoſte graui. * Fers dum
Omnia ſepta gregis præſcitum eſt tradita genti,
Gens eadem reparat, Omnia ſepta gregis.
Fraudis amice puer ſuaſo captaris ab Hydro,
Hydro non caperis, Fraudis amice puer.
Mens tumefacta ſile, tacita ne carpe videntem,
Cuncta patent vati, Mens tumefacta ſile.
Pellitur atra fames delatis cælitus eſcis,
Nilhominùs mentis, Pellitur atra fames.
Pectora cuncta ſtupent, quòd eras ſine corpore præſens,
Quod permiſa mones, Pectora cuncta ſtupent.
Vocis ad imperium ſacris non eſſe ſinuntur,
Interſunt ſacris, Vocis ad imperium.
Tellus hiulca ſinu, corpus propellit humatum,
Iuſſa tenet corpus, Tellus hiulca ſinu.
Perfidus ille Draco mulcet properare fugacem,
Siſtit iter vetitum, Perfidus ille Draco.
Exitiale malum capitis decuſſit honorem,
Id procul imperiis, Exitiale malum.
Fulua metalla pius nec habet, promittit egenti:
Cælitus excepit, Fulua metalla pius.
Tu miſerande cutem variant cui fella colubræ,
Incolumen recipis Tu miſeranda cutem.

Aſpera

Digitized by Google

Aspera saxa vitrum rapiunt, nec frangere possunt:
Illesum seruant Aspera saxa vitrum.
Cur ò proconde times stillam præbere lecbiti?
Dolia cerne. fluunt, Cur ò proconde times?
Vnde medela tibi spes est cui nulla salutis?
Qui semper metuis. Vnde medela tibi?
Ha lachrymande senex hostili concidis ictu,
Ictu sed resipis, ha lacrymande senex.
Barbara lora manus ignaras criminis arcent,
Sponte sua figiunt. Barbara lora manus.
Ille superbus equo reboans clamore minaci,
Stratus humi recubat, Ille superbus equo:
Colla paterna ferunt extincti viscera nati,
Viuentem natum, Colla paterna ferunt.
Omnia vincit amor, vicit Soror imbre beata:
Somnus abest oculis, Omnia vincit amor.
Simplicitate placens instar petit alta Columba.
Regna poli penetrat, Simplicitate placens.
O nimis apte Deo, mundus cui panditur omnis!
Abdita qui lustras, O nimis apte Deo!
Flammeus orbis habet iustum super æthera nantem,
*Quem pius * iussit amor, Flammeus orbis habet.* * Vssit.
Ter vocitatus adest testis nouitatis habendus,
Carus amore patris, Ter vocitatus adest.
Dux bone bella monens, exemplis pectora firmas:
Primus in arma ruis, Dux bone bella monens.
Congrua signa dedit, vitæ consortia linquens.
Ad vitam properans, Congrua signa dedit.
Psalmicen assiduus, numquam dabat ocia plectro,
Sacra canens obiit, Psalmicen assiduus.
Mens quibus vna fuit, tumulo retinentur eodem,
Gloria par retinet, Mens quibus vna fuit.
Splendida visa via est, facibus stipata choruscis:
Qua sacer ascendit, Splendida visa via est.

Rupea.

Rupea septa petens, nacta est errorre salutem:
Errorem euasit, Rupea septa petens.
Caramina. *Poëmata parua dedit, famulus pro munere supplex,*
* Carmina. *Exul, inops, tenuis, * Poëmata parua dedit.*
Sint precor apta tibi, celestis tramitis index.
O Benedicte pater, Sint precor apta tibi.

Hymnum quoque singula eiusdem Patris miracula continentem, metro Iambico Archiloïco, ita texuimus.

Fratres alacri pectore,
Venite concentu pari:
Fruamur huius inclitæ
Festiuitatis, gaudiis.
Hac Benedictus aurea,
Ostensor arcti tramitis:
Ad Regna conscendit Pater,
Captans laborum præmia.
Effulsit vt sydus nouum,
Mundana pellens nubila:
Resplenduit prodigiis,
Ventura seclo præcinens.
Laturus esum pluribus
Sanis, reformat vasculum.
Arctúmque dans ergastulum,
Extinxit ignes ignibus.
Fregit veneni baiulam
Crucis per arma, cymbiam:
Coërcuit mentem vagam,
Leni flagello corporis.
Funduntur amnes rupibus,
Redit calybs è gurgite:
Hostem ruina conterit,
Cedit fremens leo graue.
Immota fit moles leuis,
Rogus migrat fantasticus:

Fractum

Digitized by

Fractum reuisit sospitas,
Excessus absentum patet.
Rector vafer deprænderis,
Inique possessor fugis:
Futura prænoscimini,
Arcana cor non contigit.
Fundatur ædes eminus,
Tellus vomit cadauera:
Draconefrenator fugax,
Æther pluit munismata.
Vitrum resistit cautibus,
Manant oliuo dolia:
Vinctum resoluit visio,
Vitam receptant funera.
Tanti potestas luminis,
Voto sororis vincitur:
Quo plus amat quis, plus valet.
Enare quam cernit polo.
Non ante seclis cognitum.
*Noctu inbar * effulgurat;* **Resulgurat*
Quo totus orbis cernitur,
Flammisque subuehi pius.
Hæc inter instar nectaris.
Miranda, plectro claruit:
Nam pinxit aptè lineam,
Vitæ sacræ sequacibus.
Iam dux alumni sat potens,
Adsis gregis suspiriis,
Gliscat bonis, Hydrum cauens.
Sit callis vt sequax tui.

Porro, desolationem ipsius sacratissimi montis Casini, quam beatus pater Benedictus, multo ante spiritalibus præuiderat oculis, necnon restaurationem eius, breuissimo narrandi genere curauit manifestare.

25 *Paulus Caſinẽſis licet inuitus, teſtimonium præbet. Trãslationi S. Benedicti.*

At[25] vero Tranſlationi ſacratiſſimi Corporis eiuſdem ſancti Patris ac ſororis eius Scholaſticæ, ad hunc Venerabilem locum Floriacum, licet inuitus, in ipſa Longobardorum hiſtoria teſtimonium præbuit. Quæ omnia, quia in primo libro Miraculorum, penè ipſius verbis exarata ſunt, nos interim ſuccincto genere narrandi, prælibaſſe ſufficiat. Illud ſanè non reticendum, quia Deo amabilis Abbas Odo[26], in laude eiuſdem Patris ſermonem facunda edidit eloquentia, & in ſermone quem de Sancto, conſcripſit Martino, huius non ſiluit præconia[27]. Smaragdus quoque, expoſitionẽ in ipſius Regulam commentatus, hos præmiſit verſiculos.

26 *Odo Abbas, edidit ſermonem de S. Benedicto. qui ponitur ſuperius.*

27 *Smaragdus Comentator regulæ S. Benedicti.*

Quiſquis ad æternum mauult conſcendere regnum,
Debet ad aſtrigerum mente ſubire polum.
Relligione pia, vitæ perquirere callem:
Scandere quo valeat, aurea regna celer.
Eſt Monachis Sancti Benedicti regula Patris
Perfectis: plana, ſuauis, & ampla via.
Aſpera ſed pueris, necnon tyronibus arcta:
Quos alnit gremio, lactea vita diù.
Hæc eſt ſancta via, prælucida ſemita cæli;
Carpere quam cupiunt, caſtra beata Dei.
Admonet hæc Monachos ſublimis Regula cunctos,
Vt rebus careant, regna ſuperna petant.
Propria dimittant, habeant vt propria cuncta,
Proſpera quæ ſociis cælica regna manent.
Patribus à noſtris, in ſacro carmine legis,
Regia rectò gradis dicitur iſta via.
Hæc eſt vita bonis, necnon & norma ſalutis,
Arcus & arma piis, frigida tela malis.
Hanc nullus nolens, cupiens implebit & omnis:
Eſt quæ grauis grauibus, ſuauis & apta bonis.
*Florigeri Monachis * oſtendit hæc paradyſi*
*Regula, luciſluum * deſiderare locum.*
Hæc benè materno natos caſtigat amore,

* *Cæli iubet iſta docetque.*

* *Concupiiſſe locum.*

Arguit

Digitized by Google

Arguit erudiens, & ſine felle monens.
Hæc patienter eos tenero cum verbere nutrit,
Candida poſt obitum præmia multa dabit.
Pandit iter rectis, cæleſtia pandit amictis,
Currere ne pigeat, ſed patienter eant.
Examinat vitas, mores componit & ornat.
Librat & equiparat, & * moderando minat.
Ad nihilat paruum, iuſtum* conflaſcit vt aurum,
Limat & examinat, & poliendo librat.
Eſt ouibus virga gracilis, moderatio iuſta,
Lima pia * capiens, regna beata parans.
Arguit, obſecrat, increpat, atque libenter emendat,
Quos ſibi germano fœdere conſociat.
Nouit ad æternum Monachos perducere regnum,
Et ſociare choro dulciter Angelico.
Quamuis hæc ſocios cœli deducat ad alta,
Eſt tamen anguſtus callis, & arcta via.
Arcta pios celſi deducit ad atria regni,
Ampla malos putei mergit in ima nigri.
Nemo viam timeat Monachorum intrare per arctam,
* Ducunt ad aſtrigerum caſtra beata polum.
Ille poli poterit leuiter conſcendere celſa,
* Quem nocuo nulla pondere culpa grauat.
Aliger æthereus grauido cum corpore nullus
Verberat, æthereas ſæpè volando vias.
Nullus enim Monachus peccati pondere preſſus,
Stelligeri poterit regna ſubire poli.
Omnis enim Monachus lachrimis commiſſa lauare
Debet, & vlterius nulla lauanda pati.
Temperet interea Monachi diſcretio mentem,
Et via per medium regia ducat eum.
Vt caueat dextram ſolers, timeátque ſiniſtram,
Hortantur ſacræ munia legis eum.
Triſtia non timeat, timeat ſed proſpera mundi,

* Et minuit moderans.
* Sic cõflat.
* Pie.
* Aſtrigero inducunt caſtra beata polo.
* Noxia quĕ nullo ponderе culpa grauat.

Scandere tunc poterit, regna beata poli.
Quisquis amat rutilos sanctorum carpere fructus,
Actibus in cunctis consocietur eis.
Moribus ornatus, & casto corpore comptus
Viuat, & à Domino semper amatus erit.
* Sit. * Sic tacitus, humilis, mitissimus, atque benignus,
Sit patiens, sobrius, prouidus atque pius,
Indolis & docilis, sapiens ac mente pusillus,
Conceptus, placidus, & benè cautus eat.
Excitet interea cordis compunctio sontem,
* Mĕtù qui sordes. * Qui sordes animæ, inluuiésque lauet.
Chrismate perfuso lachrymarum fusio fonti
Æquiparat, maculas tergit vt ille nigras.
Tergit & ablutos paradysi ritè colonos,
Efficit vt ciues iam sine fine petat.
* Lautus. Qui iugiter * laudes possint persoluere grates,
Viuere cum Domino, semper & esse suo.

28 Adhelmus Episcopus. Nihilominus[28] Adhelmus Anglus, primùm Abbas, post Episcopus factus: in libro De laude sanctorum à se edito, huius S. Patris, hoc modo meminit.

Imperium mundi, florens cum Roma teneret,
Atque gubernaret, regnorum sceptra per orbem.
Temporibus Faustus Benedictus claruit hisdem,
Quem Deus Ausoniæ clemens indulserat author.
Vt populum Domini, vadentem tramite recto,
Ferret ad æterni ductor vestigia regni.
Quem prius abstrusus sanis anfractibus error,
Trusit ad inferni torrentis tartara nigra
Sæpè tyrannorum contriuit templa priorum.
Qui Dominum lucis tenebroso corde negabant.
Mox illic figens, victricia signa salutis.
* Ex. Sic miles Christi, deuicto * hoste triumphat.
Basilicam Domino restaurans ade renata,
Quis modus aut numerus, vel certe calculus index

Expla

Digitized by Google

Explanare valet virtutes illius amplas?
Quæ modulum & numerum excedunt, pro mole ſuorum,
Namque cadaueribus reddebat lumina functis,
*Quæ gelida mortis per vim fortuna * necarat.* * Magis probo negarat.
Auditu ſurdos, & claudos greſſibus ornat.
Ægrotos vegetat, membrorum viribus augens.
Dæmonis arma fugans, necnon & ſpicula frangens,
Hoſtibus exploſis, reſtaurat ſaucia corda.
Iſte capiſterium rimarum fragmine ruptum
Innouat, vt nutrix lachrymarum flumina fudit.
Peſtiferum calicem qui mortis pocula cinxit
Porrecta, rupit dextra per ſigna ſalutis.
Sic etiam calybem prolapſum gurgite Gothi,
Ad proprios iterum iuſſit remeare lacertos.
Primo qui ſtatuit noſtræ certamina vitæ,
Qualiter optatam teneant Cœnobia normam.
Quoque modo properet directo tramite ſanctus.
Ad ſuperûm ſcandens cælorum culmina cultor,
Cuius præclaram pandens ab origine vitam,
Gregorius Præſul carthis deſcripſerat olim.
* *Donec ætheream felix migraret ad arcem.* * Æthereã donec.
Huius alumnorum numero gloriantur ouantes,
Quos gerit [29] in gremio fœcunda Britannia ciues. 29 Monachi S. Benedicti, Apoſtoli Anglia.
A quo iam nobis baptiſmi gratia fluxit,
Atque magiſtrorum veneranda caterua cucurrit.

Pari modo in præconio ſororis eius, Beatæ videlicet Scholaſticæ, aliquantos eidem carmini, taliter interſerit verſiculos.

Tempore Gothorum, fulſit virguncula quædam,
Quæ proprium ex [10] *ſchola* [10] *ſumpſit, Scholaſtica nomen.* * In hoc excuſanda antiquitas.
Hanc Deus vbertim cæleſti munere ditat,
Aurea virgineo lucrantem præmia voto.
De qua hoc præcipuum vitæ ramuſculus almæ 30 S. Scholaſtica, vnde dicta.

Diuulgare ſolet, latus qua tenditur orbis.
Quod fratrem ſibimet germano fœdere iunctum,
Subnixis precibus geſtit compellere virgo,
* Acciperet. *Quatenus * acciperent ſacrorum dulcia noctu*
Fercula librorum, & ſancti conuiuia verbi.
Equibus affatim ſaturantur pectora plebis,
Atque ſaginantur ſanctorum corda virorum.
Sed fidus precibus frater non flectitur vllis,
Quin immo ſanctam contempſit voce ſororem.
Tum virgo Chriſtum pulſabat corde benignum,
Vt ſibi dignetur vulnus ſanare doloris:
Mox igitur cælum nimboſo turbine totum,
Et conuexa poli nigreſcunt æthere furuo.
Murmura vaſta tonant, flammis commixta coruſcis,
Et tremuit tellus magno tremebunda fragore.
Humida roriſluis humectant vellera guttis,
Irrigat & terram tenebroſis imbribus aër.
Complentur valles, & larga fluenta redundant
Tunc manſit nolens, qui pridem ſponte negauit
Quod germana petit, deplorans anxia curis.
Sic Deus auſcultat deuota mente rogantes, »
Quamlibet à nullo ſolandi verba capeſſant. »
Et hæc quidam Adhelmus.

Ad extremum proprij clientes ipſius amantiſſimi
31 *Corpus S. Benedicti apud Floriacū.* 31 Patroni noſtri Benedicti, in præſentia Pretioſiſſimi Corporis eius apud Floriacum ſpeciali gratia educati, ad laudandum alumnum ſuum, haud ſegnes apparuerunt: in deſcribenda duntaxat Tranſlatione ſanctarum eius Reliquiarum, nec non miraculis, quæ per illum antiquis ſeu modernis temporibus, Chriſtus operari dignatus eſt. Nos quoque pro modulo noſtræ poſſibilitatis, poſt perſcripta quædam eius miracula,
Iudic.6. in ipſius laude hoc aggreſſi opus: videamus quibus adhuc ſanctis poſſit æquiparari Patribus. Æquetur ſane viro forti Gedeoni, qui hoſtes Iſraeliticæ plebis, prælio

prælio aggreſſurus,prius Aram Baal de paterna exterminauit domo,nemúſque illi ſacratum,extirpauit. Sic & iſte fortis miles Chriſti, aëreis poteſtatibus,bellum in caſtro Caſino indicturus,oraculum Apollinis euertit : lucum ſuccidit,ac fanum eius,templum viuo præbuit eſſe Deo.Sanſon ille virorum fortiſſimus,mirabilium eius inuideat virtutibus. Ipſe etenim pro auulſione oculorum,deiecto ſolario,tria millia ſecum deleuit inimicorum. Hic autem Deo amabilis Benedictus, armis patientiæ fultus, inimicum ſuum Florentium, & deuitauit viuum : & ſolarij ruina contritum, fleuit fuiſſe defunctum.Sanſon neruos & vincula quibus ipſe ab inimicis alligatus erat, rupit : ac ſi ſtupea fila. Mitis Pater Benedictus, aliena, & quòd mirabilius eſt, ſolo intuitu, ſoluit ligamina. Thobias iunior, Archangelum Raphaëlem, meruit itineris habere ducem. Beato Patri Benedicto, duo Angeli in figura iuuenum apparentes : oſtendêre ei viam, qua ad caſtrum Caſinum pergere deberet. Daniel vir deſideriorum,ſagacitate aſtutæ mentis, furtiua Sacerdotum Belis deprehendit conuiuia.Strenuus Benedictus, Spiritus Sancti illuſtratus gratia : abſentium fratrum ſumptuoſa cognouit, ac detexit conuiuia.Ille Draconem extinxit, iſte fugitiuo fratri, Draconis ſpeciem obiecit, & antiqui hoſtis qui in ſerpente figuratur,callidas perſuaſiones, in eius corde mortificauit. De antiquis Patribus quibus aut æqualis miraculis, aut excellentior fuerit,ſatis dictum. Nunc iam, noui patres Teſtamenti perſcrutantes, inſpiciamus : quos aut potentia exæquet ſignorum, aut exuberet. Petrus [32] primus in Apoſtolorum ordine, primus ponatur in huius cauſæ ratione:cui hunc Inclitum Confeſſorem [33],Beatus Papa Gregorius non dubitauit coëquare, tàm in itinere aquæ,quàm in Sanctimonialium Excommunicatione. At [34] verò Doctori gentium illum coëquat, cùm cognita diuinitus Caſinenſis Cœnobij deſolatione,animas habitatorum eius loci, eum obtinuiſſe narrat, ita inquiens. Pauli vicem video tenuiſſe Benedictum

Iudic.6.

Iudic.16.

Thob.3.& 5.

Dan.14. 15.

32 *Petrus, primus in Apoſtolorum odine.*

33 *B.Benedictus, S.Petro Apoſtolo cõparatus.*

34 *B.Benedictus comparatus Paulo Apoſtolo.*

Greg.2.Dialog.

ctum, cuius dum nauis rerum omnium iacturam per- »
tulit,ipſe in conſolatione, vitam omnium qui eum co- »
mitabantur accepit. Ipſe ſanè egregius prædicator »
ſcribit de ſe, ter Dominum rogaſſe, vt auferretur ab
eò ſtimulus carnis, nec impetraſſe. Verax Gregorius
narrat de hoc ter Beato, poſt edomitam vepribus ac
vrticis carnis temptationem, tale quid deinceps eum
numquam ſenſiſſe [35]. Martinus ille toto orbe nomina-
tiſſimus, huius noſtri patris haudquaquam inuidet vir-
tutibus : quem ſecum gaudet regnare in cæleſtibus re-
gni ſedibus. Ille enim ab Aniciano, dæmonem qui eius
inſederat ceruicibus, ſola exſufflatione depulit. Iſte
duos Monachos, vnum ictu virgæ, alterum alapæ in-
cuſſione,ab antiqui hoſtis dominatione eruit.Brictium
ſibi derrogantem,abſens Martinus audiuit.Monachum
ſuperba in cogitatu loquentem ,prouidus Benedictus
diuinitùs intellexit. Ampulla ſanctificatum à Martino
oleum continens,& in pauimentum marmore ſtratum
decidens,nequaquam confracta eſt.Vas vitreum cùm,
oleo, propter inobedientiam à Venerabili Benedicto
per feneſtram cellarij ſuper molem lapidum, projici
iuſſum:permanſit inlęſum.Nec Anachoretarum choro
hic noſter patronus diſpar inuenitur, in ſignorum tro-
pheo [36],Macharius ille mirabilis,orationi inſtans,aſpe-
xit Dæmonem in veſte forata, varia vitiorum eremi-
tis ferentem pocula. Quem interrogans. Ohe maior »
ait,quo vadis? reſponſum ab illo accepit, quòd ad fra- »
tres iret, & varios affectionum guſtus illis propinare »
vellet. Præcipuus Monachorum Benedictus, dum ad
orationem pergeret,eundem antiquum hoſtem,in ſpe-
cie medici obuium habuit, quo tenderet inquiſiuit. Il-
le,reſpondit ſe ad fratres ire,potionem illis dare velle.
Macharius Theoctiſtum Dæmoniaca fraude vitiatum,
ſuis exortationibus, ad melioris vitæ reduxit ſtatum.
Benedictus ob diaboli deſpectum,vnum tantùmmodo
ſeni ab eo vexato incuſſit colaphum : & continuò red-
didit ſanum [37]. Anthonius inter Anachoretas eximius,
animam Pauli Eremitæ primi, vidit ab Angelis ad cæ-
lum

35 *B. Benedictus in quibus S. Martino Turonenſi comparatus. S. Brictius.*

36 *B. Benedictus, Macharco comparatus.*

Greg. 2. Dia.

37 *B. Benedictus comparatus S. Antonio.*

Digitized by Google

lum ferri: ſinceritas Patris Benedicti, non ſolum ſororis Scholaſticæ ſpiritum, in columbæ ſpecie vidit ſcandere cælum: verum & Germani Capuani animam, in ſphęra ignea celſa penetrare polorum [38]. Illi ipſi antiquiſſimo, atque ideo primo Eremitarum Eliæ, quamuis iam per obſecundantes ſibi coruos ſit æquatus: videamus tamen, vtrum & in eius tranſlatione, ſit non diſpar à Deo iudicatus. Elias enim, curru igneo raptus eſt in cœlum. Amabilis pater Benedictus, via palliis ſtrata, ac inumeris coruſca lampadibus, alta conſcēdit polorum. Eliam dum tolleretur à ſe, flens inclamabat Elyſæus. *Pater mi, Pater mi, currus Iſrael & auriga eius.* Diſcipulis venerabilis Benedicti, viam qua ad Dominum iocundus ibat magiſter, mirantibus: adſtans vir clarus. Haud dubium quin angelus, hæc verba conſolationis eſt effatus. Hac inquit via, dilectus Domino, cælum Benedictus, aſcendit. Hûc vſque quibus ſanctis hic Beatus Pater noſter Benedictus par apparuerit in Miraculis, diſputatum ſit: Nunc, eius dilectores ſuccinctim diſputando conſiderent, in quibus ſignis alios, excellere credendus ſit. Nam in eò quòd adhuc puerulus eremum petiit intrepidus, quodque carnis incentiua ſic edomuit in adoleſcentia, vt nulla deinceps libidinis pateretur certamina: aut rariſſima, aut nulla, aliorum iuueniuntur exempla. Quia verò eum, quem terra poſt obitum non tenuit, per impoſitionem Dominici corporis, ſepulturæ concluſit, & ligamina ruſtica ſolo intuitu ſoluit, Fratribus quoque quibus ſe ad conſtruendum Monaſterium venturum eſſe predixerat, apparuit Vniuerſum modum ſub vnius horæ momento conſpexit, via palliis ſtrata cœlos cōſcendit, vt pace omnium loquar ſanctorum, nullum ei video cōferendum. Licet enim [39] in trāſitu, Eliæ eum comparaſſe viſi ſumus: Hoc tamen humanis ſenſibus excellentius forè creditur. Quod hic amantiſſimus [40] Domini Benedictus, non ſubuectus aut raptus eſſe, ſed conſcendiſſe perhibetur.

De cætero, nos qui multa grauedine peccaminum preſsi, laudes tàm magnifici Patris agredi auſi ſumus,

38 *Elias primus Eremitarum.*

4 *Reg.* 2.

39 *In quibus S. Benedictus alios Sanctos excellit.*

40 *Pulchra obſeruatio.*

Digitized by Google

interim ſileamus: quia mens ſibi malè conſcia, pauet ſe tanta attemptaſſe prçconia. Vnde huius Alumni noſtri, luce ipſa qua fruimur vitáque carioris Sanctiſsimi Benedicti, efflagitamus beneuolentiam: vt apud Omnipotentis Dei miſericordiam, peccatorum nobis obtineat veniam, & per infinita ſecula, ſempiternam gloriam. Amen.

Explicit Aymoini Floriacenſis ſermo de S. Benedicto.

Verſus in hoc Sermone contentos, vt reperimus in textu reliquimus, Venerandæ Antiquitati deferentes: in margine tamen, nonnihil emendauimus

Digitized by Google

LIBER VNICVS DE VITA SANCTI ABBONIS, FLORIACENSIS Abbatis, & Martyris.

Authore Aymoino Floriacenſi Monacho.

EPISTOLA DEDICATORIA.

Reuerentiſſimæ vitæ viro. Domno Heruæo Clerico, Sancti Pontificis Martini Theſaurario. Aymoinus Monachorum Beati Patris Benedicti, ſenſu minimus, indeficientem æternæ vitæ theſaurum.

QVIA ſuperni gratia Redemptoris, tuam (*Amantiſſime Domne*) ſibi vitam pudicam elegit ac placabilem, nos omnes quibus tua benignitas cordi eſt, gaudio gaudemus non modico. Reminiſcimur enim, iucundam tuæ pueritiæ indolem, quàm lenis ſodalibus, quàm grata maioribus, (ac quòd magis eſt) quàm placita Deo fuerit, ac ſanctis omnibus. Tua quoque ſanctitas, memorem ſe forè oſtẽdit, bonorum quæ in hoc ſacro Floriacenſi Cœnobio vidit, ſiue audiuit, exemplorum. Dúmque, quibus modis altioris vitæ vias incedat, cotidiè comminiſcitur: præceptorum, ac aſſiduæ admonitionis nutritoris ſui Sancti Patris noſtri Abbonis, haud ſegniter recordatur. Cuius erga tuam dapſilitatem, ſedulæ dilectionis curam, ſuperfluum videtur S. Abbo Floriac. Abbas.

tur replicare.cum conſtet, id tuam beneuolam haud vmquam obliniſci mentem. Vnde manu Sanctæ pulſatus charitatis,quia vel ab ipſo es dilectus,vel ipſum tua probatur dilexiſſe deuotio.Vna dierum meam admonere dignatus ex paruitatem , vti vitam eius,ſeu quo ordine ad Martyrium peruenerit, literis mandare , ad multorum ſtuderem vtilitatem. Verum ego intelligẽs,hoc opus multorum diſplicere animis,tamen tuæ dilectioni quæ mihi à puero ſemper dulcis fuit,parere gliſcens:inerti licet ſermone,imperata ſtudui perficere. Et floccipẽdens linguas derogantium , ad orationis tuæ , quam Deo beneplacitam noui,confugio auxilium:vt tuo interuentu,eius miſericordia,pro hoc opere, mihi conferat gaudia æterna.

Prologus Aymoini Floriacenſis ,in vitam S. Abbonis Abbatis & Martyris.

ANtiquæ Gentilitati , id quondam fuit ſtudij , vt eorum quos vnicè dilexiſſent, facta etiam inhoneſta,memorialibus mandarent literis : & pro illorum benè geſtis , laudes ſuis referrent Diis. Nobis verò qui per Chriſti gratiam , eorum euaſimus errorem , idem quidem ſtudium , ſed diſſimili intentione eſt habendum.Vt ſcilicèt Sanctorum vitas Patrum,ac Martyrum victorias, noſtris pandamus ſcriptis, poſt nos venturis ſeculis. Verùm hæc ipſa ad laudem noſtri referamus Creatoris, [1] per quem vel benè viuere , vel coronam potuerunt Martyrij percipere. Quapropter vnius dilecti Domini , Sancti videlicèt Patris noſtri Abbonis vitam, ſeu quo ordine peruenerit ad Martyrium,ruſticano licèt ſermone , aggrediamur ſcribere. Nec oportet quemquam dubitare , eum verè Martyrem forè, [2] quem conſtat pro veritate , quæ Chriſtus eſt , mortem pertuliſſe. Qui etſi non reuocabat homines à cultu Idolorum,laborabat tamen liberare,quod maius eſt, à ſeruitute vitiorum, [3] quibus qui aſſiduè dediti ſunt, non

1 *Sancti omnia à Deo habent.*

2 *Qui ſint verè Martyres.*

3 *Qui peccato ſeruit, dæmoni ſeruit.*

Digitized by Google

non Deo, ſed dæmonibus ſeruire probantur. Quòd verò non diù pœnis tortus eſt, nulla gloriæ eius vel laudi, damna infert: cùm conſtet, quoſdam Martyrum, ſola nominis Chriſti confeſſione, etiam abſque Baptiſmi perceptione, proprio per ſolam capitalem ſententiam perfuſos ſanguine, regna cœleſtia meruiſſe. Sin autem, quiſpiam idcircò ei crediderit derogandum, quòd in vita ſua, vix vllum mirabile fecerit ſignum, legat vitas excellentiſſimorum Doctorum Auguſtini, & Hieronymi, & in eis non prodigia temporalium ſignorum, [4] quæ faciunt plerumque mali; ſed vitæ puritatem, doctrinæ ſalubris eloquentiam, & fidei inueniet laudari conſtantiam. Licèt hic ter Beatus, in vita ſua, non caruerit miraculorum gloria. His ergo contra obloquentes, ſi fortè aſſurrexerint, præmiſſis, iuuante nos Chriſti gratia, ac huius Sancti orationibus, propoſitum aggrediamur opus.

[4] *Miracula non reddunt, homines ſanctiores.*

Origo, & pueritia S. Abbonis.

CAPVT PRIMVM.

VEnerabilis igitur Abbo, [1] Aurelianenſi ortus eſt in pago. Cuius patris vocabulum Lætus, matris Ermengardis extitit. Quos quidem, non vana tumens & nobilitate ſuperbus alebat ſanguis; ſed tamen, auis atauiſque deriuata eos honeſtabat libertas. Quódque omnibus ſuperexſtat cauſis, timor Domini, moribus adornabat honeſtis. Talibus ergo Abbo ortus parentibus, in Floriacenſi Monaſterio, ſcholæ Clericorum, Eccleſiæ S. Petri obſequentium, traditur literis imbuendus. Diuina pro certo, vt credimus, id præordinante prouidentia, vt inde primordia ſumeret literarum, vbi poſtmodùm pleniſſimè fluenta doctrinæ, mentibus erat propinaturus ſapientiam ſitientium, redderétque illis, ſeu eorum poſteris, duplicatum ſuſcepti fœnoris fructum, à quibus ſimplicia tantùm acceperat rudimenta elementorum. Erant in eodem Cœnobio, duo præcellentes viri, quos carnis affinitas matri eius propinquos eſſe

[1] S. *Abbo fuit ciuis Aurelianenſis.*

Digitized by Google

effecerat: vnus dicebatur Gumboldus, qui relictis huius ſæculi nugis, ob Dei timorem, habitum Monaſtici ſuſceperat ordinis. Alter vocatus eſt Chriſtianus, qui ſub clericali veſte, Chriſto ſtudebat deſeruire, graue ſibi formidans diſpendium imminere, ſi eius non ſequeretur pro poſſe mandata: à quo nominis etiam proprij, duceret ſtigmata. Ambo amoris Domini igne feruentes, ambo in ordine Presbyteratus, [2] cum ſacrificio noſtræ redemptionis, ſeipſos quoque Deo in ara immolantes cordis. Horum itaque feruenti admonitione, genitores memorati pueri Abbonis, ipſum ad ſeruiendum Chriſto, & Sancto Patri tradiderunt Benedicto.

2 Miſſa, ſacrificium noſtra redemtionis.

☞ *Schola quondàm adeò inſignes atque celebres, in Cœnobio Floriacenſi habebantur, vt ſcholaſticorum in eis numerus, plus quinque millibus recenſeretur. Hi, Didaſcalis ſuis, muneris honorarij gratia, pro candelis, Edictiſve, in Pariſienſi Academia, noſtra ætate, Claſſium moderatoribus exiberi conſuetis: bina manuſcripta (eo quòd necdum typographica ars emerſerat) offerebant volumina. Quorum numeroſitas, locupletiſſimam Floriacenſem conflarat Bibliothecam, quam annis Domini 1561. & 62. diritas (aluinitica, inæſtimabili literariæ rei iactura, diripuit, diſſipauit, lacerauit.*

S. Abbo efficitur Floriaci Monachus, digneque in adoleſcentia vitam inſtituit.

CAPVT II.

AGebat eodem tempore, paſtoralis curam ſollicitudinis, in hoc ſacratiſſimo Floriacenſi loco, Reuerendiſſimus Abbas, [1] Vvilfaldus vocabulo, Deo charus, & omni populo. Huic igitur, à parentibus, iam dictus bonæ indolis Abbo puer, traditus eſt, vt eius magiſterio eruditus, Chriſti efficeretur famulus. Ante quem, cùm in Conuentu Fratrum fuiſſet adductus, ab eo

1 Vvilfaldus Abbas Floriacenſis, vir magnus.

Digitized by Google

eo quo vocaretur nomine, eſſe dicitur inquiſitus. Ille continuò interroganti reſponſum dedit, Abbonem ſe dici aſſeruit. Tum Sanctus vir Vvilfaldus, Prophetico
« mox Spiritu afflatus, alludens ad nomen: Abbo, ait, ſi
« vltima immutetur litera, Patrem ſonat in Achiuorum
« lingua. Et conuerſus ad puerum: Hinc iam, inquit, pue-
« rorum dulciſſime, talem te Chriſto exibe, vt dignus in-
« ueniaris tui nominis appellatione. Annuat hoc Omni-
« potens Pater, *à quo omnis paternitas in cœlo nomina-* *Epheſ. 3. 15.*
« *tur, & terra.* Téque ſua faciat ſeruare præcepta, vt ad
« gaudia poſſis peruenire æterna. Poſt hoc dictum,[2] Mo- *2 S. Abbo ſit Monachum.*
nachicum ei tradidit habitum, facta priùs per parentes ſolemni traditione:[3] iuxta quod in Sancti Patris Benedicti, continetur diſcretiſſima inſtitutione. Traditus itaquè ſcholis, nulli ſodalium videbatur grauis. Inerat ei columbina ſimplicitas, ſerpentinæ copulata aſtutiæ, vt & per manſuetudinem leniret beniuolos, & per prouidæ mentis acumen, deuitaret ſubdolos. Iam verò literariæ artis profunda, tanta adhuc puerulus rimabatur inſtantia, vt à didaſcalis ſemel audita, firmiter intra cordis conderet arcana. Egreſſus pueritiæ tempora, frequenti meditatione, adoleſcentiæ ſatagebat reprimere vitia, ſciens ſcriptum: *Quia frequens meditatio, carnis eſt afflictio.* Quam idcircò iugi literarum exercitio domare curabat, vt ſpiritui eam ſeruire cogeret. Nec tamen vti à quibuſdam iuuenum fieri aſſolet, ob ſtudium lectionis, intentionem deſerebat deuotæ orationis. Religionis namque propoſitum Monaſticæ, quod habitu portendebat, id tota mentis deuotione diligebat. Et[4] quaſi pro quodam leuamine, poſt precum ad Dominum miſſa libamina, liberalium artium ſumebantur exercitia. Erat ei hoc præcipuum, adhærere lateribus ſenum. Et licèt certis horis, condiſcipulorum gauderet ſocietate ſuorum, in competentibus temporibus, vicinior efficiebatur ſenioribus.

3 Regula S. Benedicti, cap. de profeſſione.

4 Literis nauare debent Monachi, gratia exercitationis: Orationi verò, gratia officij, ac vocationis

Digitized by Google

S. Abbo ſit Rector ſchola Floriacenſis, & ad ſtudia pergit.

CAPVT III.

1 S. Abbo ſit magiſter ſcholarum, apud Floriacum.

CVm verò iam ad tantæ profeciſſet faſtigium ſcientiæ, vt aliis quoque percepti talenti, valeret donatiuum erogare. [1] Imbuendis præficitur ſcholaſticis. Quos ille per aliquot annorum curricula, lectione ſimul & cantilena, cum tanta erudiuit cura, vt palam ſe gaudere monſtraret, quòd pecuniæ ſibi creditæ lucra, augmentare valeret. Verùm ipſe adhuc maiora gliſcens ſcientiæ ſcrutari arcana, diuerſorum adiit ſapientiæ officinas locorum. Vt quia Grammaticæ, Arithmeticæ, necnon Dialecticæ, iam ad plenum indaginem affigerat, cæteras ingenio ſuo pergeret ſuperadjicere artes. Quapropter Pariſios, atque Remos, ad eos qui Philoſophiam profitebantur profectus, aliquantulùm quidem in Aſtronomia, ſed non quantum cupierat, apud eos profecit. Inde Aurelianos regreſſus, Muſicæ artis dulcedinem, quamuis occultè, propter inuidos, à quodam Clerico, non paucis redemit nummis. Itaquè, quinque ex his, quas liberales vocant, pleniſſimè imbutus artibus, ſapientiæ magnitudine cunctos præibat coætaneos. Supererant Rhetorica, necnon Geometria, quarum plenitudinem etſi non vt voluit attigit, nequaquam tamen ieiunus ab eis funditùs remanſit. Nam & de Rhetoricæ vbertate facundiæ, [2] Victorinum quem Diuinæ interpres legis Hieronymus, præceptorem ſe habuiſſe gloriatur, legit. Et Geometricorum multiplicitatem numerorum, non mediocriter agnouit. Sic demùm viuaci mentis ingenio hæc vniuerſa, ſtrenuè aſſequuto, facilis erat eorum operatio. [3] Deniquè, quoſdam Dialecticorum nodos ſillogiſmorum, enucleatiſſimè enodauit, Compotique varias & delectabiles, ſecularium in morem tabularum, texuit calculationes. De Solis quoquè, ac Lunæ, ſeu Planetarum curſu, à ſe editas diſputationes, ſcripto, poſterorum mandauit notitiæ.

2 Victorinus Rhetor, S. Hieronymi præceptor.

3 S. Abbonis opera varia.

S. Abbo

S. Abbo, doctus in Angliam pergit.

CAPVT IIII.

INtereà legatio Gentis Anglorum, ad Floriacense venit Cœnobium, postulans aliquem sibi sapientum concedi virorum. Eadem quippè natio ad amorem Sancti Patris Benedicti, memoratique loci, duabus ex causis, maximè accessit. [1] Vna quidèm, quia Beatus Papa Gregorius, missis ad eam conuertendam fidei Christi prædicatoribus, eiusdem dilecti Domini Benedicti Regulam obseruandam, specialibus inculcauit. Alia quidèm, eo quòd vir quidam magnæ apud eos nobilitatis, [2] Osuvaldus vocabulo, spreto seculo, ad seruiendum Christo, in memorato Floriaco conuersus est Cœnobio. Ex quo ob bonæ vitæ meritum, à Rege ipsius prouinciæ, ad Archiepiscopatus assumptus gradum, Deo, ac patrono suo Sancto Benedicto, in regione Anglica construxit Monasterium. Ex illo itaquè Cœnobio, hi fuêre legati, quos ad Floriacum aduenisse superior retulit sermo. Præerat per iddem tempus Sanctæ Floriacensi congregationi, Reuerendus Pater [3] Oylboldus, vir secundum seculi dignitatem genere ac moribus clarus. [4] Qui non tàm imperiosa authoritate, quàm mansueta verborum lenitate, ab hoc Beato exegit viro Abbone, quatenùs ad instruendas eiusdem nationis hominum mentes, Diuina atque humana sapientia, qua ipse insigniter pollebat, ire non recusaret. Cui ille, iussionis haud segnis executor factus, obedientiæ sibi familiaris intuitu, quò nitebatur, proficisci non distulit. [5] Et quamuis inuidi ac calumniæ compilatores, eidem Dei homini persuadere conarentur, Abbatem memoratum malo accensum dolo, ipsum trans maria ideò velle dirigere, vt nunquam ampliùs inde valeret redire. Ille tamen de Dei fisus bonitate, illud Apostolicum semper reuoluebat in corde: *Diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum.* Verùm aliter se rem habere, ostendit apparatus itineris, qui magnificus à Domno Oylboldo proficiscenti collatus est.

1 *Regulæ S. Benedicti professores, Apostoli Anglis.*

2 *Osuvaldus Archiepiscopus, Monachus Floriacensis extitit.*

3 *Oylboldus Floriacensis Abbas.*

4 *Subditis imperandi modus efficax, à bonis imperandis Abbatibus.*

5 *Inuidi semper dissensiones serunt, & omnia in peiorem partem interpretantur. Rom. 8. 28.*

V Cúmque

6 A Morinis breuis tranſitus ad Anglos.

Cúmque ad [6] Morinos ventum eſſet, à quibus breuiſſimus ad Anglos tranſitus eſt, per vnum fermè menſem in litore reſedit, prohibentibus nautis, mare turbidum ingredi. Tædio itaquè longæ defatigatus moræ, vna dierum progreſſus ad portum, euocatum interrogat nauclerum, an tutò mare ingredi poſſit. Cui nauclerus, nunc quidèm nequaquam vtile forè dixit. Sed ex auarum ſpiramine ſe intelligere, quòd non diù, proſpera abeſſet nauigatio. Tunc vir Domini ait: Si, inquiens, Omnipotenti Deo, interuenientibus Sanctiſſimi Patris noſtri Benedicti meritis, placet, vt ego ob aliorum vtilitatem, hoc tranſeam pelagus: ventura luce, placidum efficiatur mare. Sin alias Summo placuerit Opifici, data die, retrogrado calle incipiam regredi. Igitur ad hoſpitium regreſſus, Monachum quemdam, qui legatis ſe deducentibus præerat, Riculeum nomine admonet, vt in commune Dominum orarent, quò, ſi illi propoſitum non diſpliceret, iter proſperare dignaretur: ſi verò id reprobaret, cordibus eorum, voluntatem ad propria redeundi inſpiraret. Quo annuente, poſt [7] veſpertinam ſynaxim Deo perſolutam, ambo ad [8] orandum ſolo proſternuntur. Finita oratione, quieti membra dederunt. Et ecce crepuſculò ſequentis diei, affuit nuncius naucleri, magna eos ad proficiſcendum voce inclamans. Itaquè aſcenſa naui, comitantibus aliis octo nauibus, cùm in altum proceſsiſſent, [9] repentè conſpiciunt Marſuppas, & Porcipiſces in fluctibus ludere, Balenas dorſa in modum maximorum tectorum attollere. Hæc omnia indicia imminentis tempeſtatis fore, vir Dei à nautis audiens, ad orationum recurrit nota præſidia. Nec defuit effectus eius precibus. Deniquè orta tempeſtate, nauis in qua homo Chriſti reſidebat, cum aliis duabus, quæ illam ſequutæ fuerant, illæſa ad portum perlata eſt: reliquæ verò ſex, ſimul cum hominibus, procellis & impulſu piſcium quaſſatæ, perierunt. Hoc ſignum per eum Dominus operari dignatus eſt, cùm adhuc [10] Leuitarum fungeretur officio.

7 Veſpertina ſynaxis.

8 Modus orandi.

9 Signũ tempeſtatis.

10 S. Abbo Leuita.

S. Abba

S. Abbo in Anglia docet, ac honore afficitur.

CAPVT V.

TAndèm post longos terræ ac maris excursus, Anglorum intrauit fines. Primùm itaquè omnium, [1] Rameſenſe S. Benedicti adiit Cœnobium. Sic enim appellabatur ille locus, qui à Venerabili Oſuvaldo, illis in partibus eſt fundatus, cuius ſuperiùs mentionem fecimus. In quo, qui Abbatis fungebatur officio, [2] Germanus dicebatur vocabulo, & ipſe ad tanti gradus honorem, ex hoc ſacro Floriacenſi aſſumptus Monaſterio. Vbi dum Sanctus Domini Abbo, per duorum fermè annorum moratur ſpatium, aliquos Monachorum ſcientia imbuit literarum. Intra eorumdem ſanè ſpatium annorum, Regem adiit Anglorum, ac eius Ducem Hehelguinum. Sed à Rege verba tantùm, à Duce verò condigna ſuæ Sanctitati ſuſcepit munera, atque in magna apud eum, quamdiù cum ipſo fuit, eſt habitus reuerentia. Pontificum quoque Venerabilium, ſæpe nominati Oſuvaldi, ac Beatæ memoriæ Dunſtani, amica ſibi familiaritate vſus eſt. Horum prior Eboracenſium: ſequens [3] Cantuariorum Archiepiſcopus fuit. In quorum vita moribúſque, ſibi benè complacuiſſe Chriſti oſtendit gratia, eorum tumulos, nunc vſque, Miraculorum illuſtrando gloria. Hi in tanta admiratione, hunc Beatum habuêre virum, vt in eo retinendo, charitatiua, & vt ita dictum ſit, diſcordi inter ſe, diſſiderent concordia.

[1] *Cœnobium Rameſenſe in Anglia.*

[2] *Germanus Abbas, Monachus Floriacenſis.*

[3] *S. Dunſtanus Archiepiſcopus Cantuarienſis.*

S. Abbo, Anglia Floriacum reuertitur.

CAPVT VI.

PEr idem tempus, à Venerabili Abbate ſuo Oylboldo, literas ſuſcepit, paternæ dulcedinis ſollicitudine refertas. In quibus inter alia monetur, vt ad ſua quamtociùs reditum mutaret, ac deſiderantum ſe conſpectibus repræſentet, De quibus, nos principium, & quædam alia excerpentes, huic inſeruimus volumini.

Digitized by Google

Hoc ergo ipſa epiſtola habebat exordium:Præſcientia „
Dei Abbas Oylboldus,& omnis concors Patris Bene- „
dicti congregatio;Dulciſſimo Fratri Abboni,quidquid „
Pater filio, quidquid amicus amico. Gratiæ Omnipo- „
tenti Deo , qui tuo inſpirauit cordi , vt in Babylonica „
captiuitate , memor eſſes , gratiſſimæ Syon. Hoſtiam „
iubilationis immolamus , quòd per tuas literas , cor „
noſtrum lætificatum eſt , & quòd de te maximè time- „
bamus,à memoria & mente noſtra expulit.Verè fauus „
diſtillans ſunt labia tua , quæ diſtillauerunt verborum „
fluenta,ſuper mel & fauum, gutturi noſtro dulcia, quæ „
ſuper aurum & argentum recepimus,penéſque nos ſer- „
uamus. Atque poſt pauca:Quamdiù tu lucerna ardens „
& lucens , & cæteri quoquè Soles , domum Domini, „
prudentiæ, iuſtitiæ,& temperantiæ ſpeculo irradiaſtis: „
gaudebant Patres in filiis , lætabatur Pater noſter Be- „
nedictus in ſuis alumnis , quos ab ipſis incunabulis [1] „
educauerat , Philoſophiæ alimentis. Tandèm , ipſe vir „
Domini Abbo,iuxta commonitionem honorabilis Pa-
tris ſui Oylboldi , natiuæ faciem ſtatuens reuiſere tel-
luris , à memoratis Pontificibus , optimis honoratus
muneribus. Et à Venerabili quidèm [2] Dunſtano , ma-
gnifica excepit munia, in argento, Sancto Patri perfe-
renda Benedicto. A Domino verò Oſuvaldo, [3] cum
gratia Presbyteratus, etiam cuncta eidem gradui con-
grua miniſteria , eſt adeptus. Rediens igitur, multipli-
cem ſecum aduexit gazam , in ſuis ſpeciebus dignam
vitæ eius continentem ſignificationem. [4] Nam armillæ
torquéſque aureæ , congruam benefactorum dicto-
rúmve eius,ſignificauêre remunerationem:veſtes verò
Sacerdotales,præſentis futuræve gloriæ portendebant
nitorem. At aureus Calix , & numeroſum argenti no-
miſma, innocentis puritatem vitæ, ac rutilantis præſa-
giebant eloquij iubar.Quibus omnibus, poſt ſuam ad
Floridi nominis Cœnobium reuerſionem , ita mirificè
pollebat, vt in multorum & quos anteà latuerat,notis-
tiam deueniret.

1 *Philoſophia doceatur apud Floriacum.*

2 *S. Dunſtani munera, S. Benedicto apud Floriacum directa.*

3 *S. Abbo fit Preſbyter.*

4 *Armillæ & torques Monacho eruditio data.*

Digitized by

IOAN. A BOSCO SVPER PLVRIVM

Cœnobiarum, à perfectione Regular. Benedict. obseruant. in plerisque Gall. Monast. decessione Breues Threni.

H. Aleph.

QVomodo sedet in Galliis apud plærasque Cœnobia depressus Benedictinus Sanctissimus Ordo, factúsque est quasi exutus decore antiquo & pristina gloria, à quo veræ pietatis normã doctrinæque lucẽ, olim Pontifices, Reges, & populi solebãt mutuarì

B. Beth.

Ploret, quia multi in eo Cœnobitæ dùm Deo strenuè militare deberent atque ex puro & sincero mundum affectu spernere; secularib. rursum se implicãt reb. sensímque labent, ac caducor. impetu abrepti; internarũ passionum reformationẽ, filialem cum Deo vnionem, assiduum sacrarũ literarum, post regular. persolut. ritè preces, in solitudine ac silẽtio studium, atque animarũ, (quantum Cœnobitica institutio permittit) iuuamen deserunt ac fastidiunt, ex quo ab hominibus, propter illos, totus penè Ordo exiguo iam in prætio habetur.

G. Gimel.

Migrauit & cotidie migrat quilibet purioris animi vir, discretionis assequutus annos & nacta facultate legitima, ab eiusmodi in quibus Regul. nõ custod. Monasteriis, propter difficult. tuendæ inter plures remissè cõuersantes, Deo solẽnibus votis nũcupatæ seruitutis. Et dum in singularibus beneficiis inter gẽtes habitat, vt inueniat requiẽ, ex insperato miratur se ab omnibus vitiis (quæ plus cæteris regularem vitam professos ob illorum status eminentiã infestant) pulsari, & quandoque apprehẽdi: inter singularis habitationis angustias.

D. Daleth.

Viæ Syon lugent, eo quòd iam vix reperiatur vir vel adolescens indole paulò limpidiore, qui S. Benedicti Ordinem apud talia Cœnobia velit sua spõtè profiteri: at si qui iam annos pubertatis excedunt, profiteantur, aut ad ea ex aliis Monasteriis aduolent, beneficiorum atque officiorum commodo inescantur, aut defectu mentis corporisve notabiles à parentibus

Digitized by Google

prece,minis,& quandoque prætio intruduntur , vel prolis laxioris faſtidio, dum adhuc pueruli ſunt, obtruduntur.Vnde calore natiuo cum annis ſuccreſcente,vel libertatis dulcedine pruriéte,ob ſpiritualis educationis penuriam, ipſi iugum Dei excutere ſatagunt, aut ſi aliqua occaſione portare compelluntur : ſub onere gemunt.Sed & in ſimilibus ſanctimonialiũ Cœnobiis,virgines alieno impulſu detruſæ,tædio,grãdiores effectæ, ſqualent,& ipſæ oppreſſæ amaritudine.

ה. He.

Facti ſunt hoſtes Ordinis S.Benedicti apud Gallias in capite : carne mundóque pluribus ipſius nominetenus profeſſoribus,dominantibus : quia pluſquam par eſt,relicta penè pietate quæ ad omnia vtilis eſt, ſcientiáque Dei neglecta quæ carnis iugulat vitia ac animi ſtrangulat paſſiones,ſectatur tanquà verum iter perfectionis, geſtationé tantũmodo habitus regularis irregulari & ab Inſtitutoris méte aliena forma compacti, abſq; ipſius myſticæ ſignificationis exhibitione. Vnde Reguiare ſchema in illis,vix a ſeculari amictu diſcretum,ſæpè captiuũ ducitur ante faciẽ carnis tribulãtis.

ו. Vau.

Egreſſus eſt, proh dolor ! à filia Syon omnis decor eius , dum à pleriſque Benedictinorum Cœnobiis interna recollectio atque doctrina ſunt effugatæ , ac ipſarum loco,cuique quod ſibi arridet permiſſa eſt faciendi facultas.Vnde facti ſunt hodie plurimi Cœnobiis Præfecti , velut arietes amplius gregem in orbita continere nõ valentes, abierúntque etiam ipſi abſque fortitudine,ante faciem ſubſequentis.

ז. Zain.

Recordare vel nũc Sacer Ordo dierum afflictionis tuæ,& præuaricationis omnium deſiderabiliũ tuorum (internæ ſcilicet dulcedinis , bonarum literarum,obedientiæ,atque Apoſtolicæ vitæ cõmunis)quæ habebas olim,dum caderent Gẽtiles in manu tua hoſtili.Vacas iam otio in multis tuis alumnis,atque poſt abſolutas regulares preces , ignauiæ aut illicitis incũbendo nẽgotiis,à bono quieſcis,ad ruinã tuam ſic(crede)quieſcendo

Digitized by Google

cendo laborans. Vidéntque te Neotherici hoſtes tui,& talia tua deridenť Sabbata.

ה. Heth.

Peccatum peccaſti, recedendo à ſenſu tui Inſtitutoris : propterea deſpicabilis factus es. Omnes qui te olim glorificabant,modò ſpernunt te:& ad nouos Ordines:meditationi,ſacris ſtudiis,& ſaluti proximi,poſt moderatas vocales Dei laudes, vacantes, conuertuntur : quia vident ignominiam & ſterilitatem tuam : tu autem gemens, conuertere retrorſum.

ו. Teth.

Sordes tui,id eſt, peculium in pedibus tuis. Non es recordatus finis tui, qui à Patre Benedicto in Regula præfixus tibi fuit. Nempe vitia eradicare, cum Deo vniri,proximi ſalutem promouere. Vide,Domine, afflictionem tanti Ordinis,quoniam in Galliis,malum eius occaluit valdè.

י. Iod.

Manum ſuam miſerunt hoſtes Cœnobiticæ vitæ,ſæculares, ad omnia deſiderabilia eius : quia non iàm,vti quondam,Angelos, ſed homines vitiis & inertiæ deditos,vident ingreſſos Sanctuarium eius. De quibus S. Benedictus,& veteres Cœnobiorum Inſtitutores præceperant,ne intrarent in Eccleſias ſuas.

כ. Caph.

Omnis populus eius gemens,& quærens panem,explosa vita Apoſtolica, atque communi. Et Prælatis, ea quæ Regula ſtatuit, ſubditis minimè impertientibus, dederunt pretioſa quæque pro cibo, & ſibi neceſſariis, aut honeſtis alimentis, ad refocillandam animam. Ex qua re, factus eſt Ordo vilis,ac oneroſus : eo quòd neceſſum eſt,vt qui in Dei mandatis haud delectatur,cum mundo iocundari nitatur.

ל Lamed.

O vos omnes cæteri, qui nunc in Galliis floretis, ac feruetis noui Ordines, tremite, & pauete ad iudicia Dei. Attendite, & videte, si est despectus, sicut despectus meus: quia abieci mentalem orationem, sacrarum literarum studia, vitámque communem.

מ Men.

De excelso Dominus misit ignem in ossibus meis, dum S. Abbonis Martyris, atque Floriacensis Abbatis, vitam lego, quæ erudiuit me: factáque est ipsa rete pedibus meis. Conuertam me retrorsum, & ipsius Deo gratam, Regulæ S. Benedicti conuenientem, atque proximo proficuam, viuendi rationem sectabor.

נ Nun.

Vigilauit quippè vsque modò, iugum miseriarum mearum: ac licèt infirmata sit virtus mea, non tamen dedit me Dominus in manu, de qua non potero surgere.

ס Samech.

Abstulit, scio, Dominus, omnes magnificos meos, de medio mei. Ego verò pietate, & sacra lectione, cum Dei gratia efficiam, vt per Summi Pontificis Pauli V. indefessam vigilantiam, & Christianissimi Henrici IIII. Regis, ad deperdita restauranda, de cœlo missi, fauorem, atque benignitatem, reflorescat decor meus.

ע Ain.

Idcircò ego irremediabiliter non ploro, nec oculus meus deducit desperationis aquas: quia longè non est factus à me consolator, nec penitùs facti sunt filij mei perditi: eo quòd apud vicinas prouincias, & in meo sinu plures eximios Patres gero, qui (ni eos Christianissimus

Digitized by Google

niſſimus Rex accerſiuerit) me priſtino reſtituent nitori.

ℊ. Phe.

Expandit iam quædam Gallicana congregatio,quodammodò ad Deum manus ſuas. Sed dum Camelli, qui in ea ſunt,gibbos ſuos deponere horrent, facta eſt quaſi Ieruſalem polluta menſtruis, inter eos. Nec enim ad hoc , ſacrum Concilium Tridentinum , Congregationes Monaſticas in Prouincias reduci inſtituit, vt Epiſcoporum iuriſdictioni tantùm,Cœnobia ſubduceret. Verùm, vt magis, mutuis ad virtutem impulſionibus, antiqua in Ordinem ſanctitas reuocheretur.

ℵ Sade.

Iuſtus eſt Dominus , qui non patitur ædificium carne cœptum, ſpiritu conſummari. Audite,obſecro,vniuerſi Benedictini. Vt quid fruſtrà , labore & expenſis conſumimini?Supra vires eorum,qui illud attemptant, eſt iſtud reformationis negotium.Nunquam enim Dominus permittet , ab his qui communem vitam nolent verè atque perfectè amplecti , Ordinem S. Benedicti reformari.

℘. Coph.

Vocaui (ait Inclitus ille ſacérque Ordo) omnes amicos meos , ad Congregationes cœtûſque generales:& ipſi deceperunt me,ſéque ſimul.Sacerdotes mei, & ſenes mei,in vrbe quæ caput eſt Regni, atque in Regia Aula litigando,inuicem conſumpti ſunt : quia quærebant ſua, non quæ Ieſu Chriſti : noluerúntque relinquere cibum ſuum, dignitates,beneficia, officia, atque primos recubitus in Cathedris,& vocari Rabbi:quibus næniis,hactenùs miſeras ſuas refocillarunt animas.

ℸ. Res.

Vide,Domine, & ſuſcita cor Pulli Diuinitatis Henrici IIII. Regis , Franco-Gallici decoris, per omnia

Digitized by Google

reſtauratoris, vt incipi efficaciter genuinam & ſinceram,non verò fucatam, atque exteriori tantummodò ſtibio perlinitam curet reformationem: ordiendo à Sanctuario Floriacenſi, *in quo abſque aliqua ambiguitate, ad eximiam Regni ſui gloriam, Sacer iacet Benedictus, Monachorum Dux atque Pater.* Quia cùm illud ob preſentiam Corporis Sancti Legiſlatoris Benedicti, ſit Ordinis iſtius in Galliis cor. Si cor ſubuerſum ſit, ſemper in amaritudine vniuerſus Ordo erit. Hoc verò iam felicibus auſpiciis in Luſitania, Hiſpaniáque, à Regibus curatum,atque effectum: & illis ſplendorem, & Ordini vitam attulit, ipſis Regnis vtiliſſimam, ac Eccleſiæ Dei iucundiſſimam.

℣. Sin.

Audierunt cæteri Ordines, quia Ordo Gallicanus S. Benedicti ingemiſco ego: & quòd ab annis centum, vſque ad hanc diem, non fuit in me congregatio, quæ in veritate conſolaretur me. Nam licèt ante dimidium ſæculum,Caſalis Benedicti cœtus inſtitutus fuerit:non tamen vſque adeò ramos expandit, vt totum meum corpus ſub vmbra ſua contegeret.Noua verò ac nupera Gallica reformatio,quia in ſuis initiis deſuper irrorata minimè fuit:ſterilis effecta eſt,ſéque toram litibus & iurgiis mutuis implicando, vulneribus confodit vitalíque ſanguine exhauſit.Neotherici auté,alij qui cæteris feruidiores reputantur:quia noua quæque, hominum alliciunt animos. Audierunt malum meum, lætati ſunt, quia tu Domine Deus feciſti. Sanctuaria mea ab Optimatibus, intuitu meæ in Rempublicam (vt aiebant) ariditatis, variis extorſerunt artibus. Quaſi ego ipſe Benedictinus Ordo, iam pluſquàm millenarius, dum antiquarer & feneſcerem,multis in Galliis, ac diuerſis orbis reformationibus,per varias ætates non reflоruerim:iuuentutémque meam ad inſtar Aquilæ, non renouarim. Quaſi is haud ſim, qui S. Franciſcum Aſſiſiatem Minorum Patriarcham,à cunctis,initio erectionis ſui Ordinis exploſum, benignè ſuſcepi, & prima

Eccle

Digitized by Google

Ecclesia atque tecto, donaui. Qui Angelicum Doctorem Thomam Aquinatem, Prædicatorum decus & ornamentum, atque Theologorum verticem, in Casino, & pios mores, & elementa literaria docui. Qui Ignatium Loyolam, seculo bellum indicentem, in Monteferrato amplexus fui, & cœlesti militiæ ascripsi: in Casino exercitiis spiritualibus perpolliui, atque confirmaui: & Romæ, apud Sanctum Paulum, vota Deo nuncupantem sua sodaliûmque, excepi. Qui viginti quinque Summos Pontifices, cũ innumeris purpuratis Patribus, atque Archiflamminibus, Antistitibus, & Abbatibus, Ecclesiæ protuli. Qui tres Imperatores, vndecim Imperatrices, viginti duos Maximos & strenuos Reges, vnam & quadraginta Reginas, infinitósque Principes viros, ac fœminas, meis sacratis lacernis atque colobiis vestiui, pèplisque & flammeis obnupsi. Qui inferiores terræ partes penetraui, Antipodas adiui, Americæ Peruanæ Apostolos dedi, & Noui orbis, atque Indiarum Protopatriarcham, è meis Monserratensibus visceribus peperi. Qui vniuersum penè Septentrionem, atque adeò plures Europæ partes retibus Euangelicis concluſi. Parisiensem, & alias sparsim per orbem Academias, erexi. Qui denique, vt alia innumera sileam, libris & scriptis mundum, Ecclesiam optimis moribus variis vtilibus institutis & diuitiis, necnon cœlũ Sanctis repleui, locupletaui, propagaui. Verùm, postquàm adduxerit mihi Dominus diem consolationis, illi qui modò me subsannant, fient similes mei.

Prima pars Chronicõ fratrũ minorũ. Surius post S. Antonium in vita S. Thomæ. Ribadeneira in vita Ignatij. Vvionius multis Ligni vitæ locis.

Gonsaluus Ferdinandus Ouetensis, Histor. gener. Noui orbis, lib. 1. cap. 8. Genebrardus lib. 4. Cronol. Petrus Cieza, 2. part. hist. Indicarũ, Eumeus in hist. Gallica rerum Indic. lib. 1. c. 2.

ת. Thav.

Ingrediatur minimè, Domine Deus, per merita serui tui Patris mei Benedicti, omne malum aduersantium mihi, coram te: nec vindemies eos, sicut vindemiasti me, propter iniquitates meas. Sed me senescentem, veterum (quæ antiquitas ad prodigium vsque erexit, quæque posteritas miratur, & ostentat) instar ædificiorum, restaura, fulci, & adminicula. Alios flo-

rentes

rentes Ordines, quorum partionem ætas hæc vidit, tuere,atque conſerua. Cunctiſque Spiritum tuum innoua, atque irrora: vt omnes, iunctis lacertis, vitia ſuperemus,paſſiones domemus, Peccatores ad te adducamus, tuam ab Hæreticorum latratibus & morſibus Eccleſiam tueamur, atque Chriſtianiſſimi Dauidis Franco-Gallici Henrici IIII. Regis noſtri,Coniugis eius caſtiſſimæ,lectiſſimæque,Sobolis denique eorum fauſtæ ac felicis, atque totius Monarchiæ Franco-Gallicæ, Maieſtatem, amplitudinem, & tranquillitatem,precibus, concionibus,libris editis,& fideli opera,propagemus,ad laudem & gloriam Dei.

S. Abbo Electione Fratrum & Regis aſſenſu,ſit Abbas Floriacenſis.

CAPVT VII.

POſtea factum eſt,vt Vener.Abbate Oylbaldo humanis rebus exempto, communis Floriacenſium electio fratrum vſque perferretur, hunc ſibi Patrem poſtulantium. Præerat per idem tempus Regiæ Francorum aulæ,Princeps [1] Hugo nomine, qui conſenſum præbere non diſtulit.Et quamuis vt in talibus fieri aſſolet, aliqui ex fratribus,huic electioni peruicaciter reniſi eſſent, tamen plurimorum, & vt poſt patuit,ſanioris conſilij,prævaluit authoritas [2]. Suſceptum ergo vir Deo dignus Abbo, paſtorale officium, vti ille qui quid ſuſcepiſſet intelligeret: irreprehenſibiliter diſponere,pro poſſe ſatagebat. Monebat ergo ſubditos, vitiorum abdicatis ſpinis, in areolis cordium,diuinarum ſerere aromata virtutum. Iam verò contra vitia carnis,iugem aiebat debere haberi pugnam.Omníque induſtria inueſtigandum, quibuſnam armis, quis eius repugnet oblectamentis [3]. Ad quòd explendum, poſt orationum vota, poſt ieiuniorum virilia certamina, multum prodeſſe cenſebat literarum ſtudia, maximéque dictandi exercitia. Quarum ipſe perſtudioſus exiſtens,nullum penè intermittebat tempus, quin legeret ſcriberet,dictaretve.Extant multa ſcriptorum eius inſignia

1 *Hugo Rex Francorum.*

2 *S. Abbo,efficitur Abbas Floriacenſis.*

3 *Poſt ieiunia & orationem, labor ſtudendi, dictandi verò præcipuè, carnem domat.*

Digitized by Google

ſignia,quæ proprio,indigeant volumine[4].Nos interim aliqua,futuris profutura ſeculis,ſuccinctim noſtris inſerimus carthis. Nempe poſt elucidatos vt prælibauimus dialecticos Syllogiſmos, poſt exaratas Computi calculationes, poſt Solis ac Lunæ viarum declaratas diméſiones. in Diuinas quoque animum intendit Scripturas. Aſſumptiſque ex plurimorum Patrum auctoritatibus ſententiis, velut prudentiſſima apis, variis fauos componens floribus, mellitum defloraui opus. Quod licet ad præſens non reperiatur, partim noſtrorum negligentia, partim extraneorum ſubtractum cupiditate[5]. certum tamen eſt, id circò eum excerpſiſſe, quò haberet ad manum defenſiones,contra Pontificem Eccleſiæ Aurelianenſis, non recta quædam ab eo exigentem.

4 *Scripta S. Abbonis.*

5 *Scripſit S. Abbo defenſiones,contra Aurelianenſem Epiſcopum.*

S. Abbo affligitur, & Apologeticum ad Reges ſcribit.

CAPVT VIII.

DEnique cum idem vir Domini paratus eſſet iuxta Apoſtoli præceptum,*ſubdi etiam omni humanæ creaturæ,propter Dominum:* intelligens tamen, loco quem regebat, poſtmodum poſſe officere, ſi ei modos ſubiectionis quos requirebat,ad ipſius libitum dependeret:id facere in omni ſua recuſauit vita. Vnde idem Pontifex[1] Arnulfus nomine,animaduertens nec ratione,nec diuinarum legum eum poſſe conuinci altercatione: manifeſtum ſe ei oſtendit inimicum. Qua de re actum eſt, vt ſatellites memorati Pontificis, eundem virum Dei,Turonis ad feſtiuitatem ſancti Martini properántem,noctanter aggreſſi, grauibus afficerent contumelijs: quibuſdam obſequij illius hóminibus ad necem vſque vulneratis. Quam rem præfatus Antiſtes cùm in reliquis actibus ſuis,honeſtis ſemper ſe demonſtraret pollere moribus,nequaquam,vt par erat, indignè tulit. Verum propter vulgi famam,aliquos eorum qui hoc perpetrauerant ſcelus, quaſi pro ſatisfactione, vt virgis cæderentur,ante eum adduxit.Sed Dei ſeruus

1 *Pet.2.13.*

1 *Arnulfus Epiſcopus Aurelianenſis.*

Rom.2.22.

per

perpendens hæc non recta fieri intentione, ſimùlque, memor Domini per ſcripturam dicentis, *Mihi vindictam, & ego retribuam.* quæ offerebantur accipere noluit. Et quia vindictam ſumere per ſemet diſtulit, vt à Domino vindicaretur emeruit. Etenim quoſdam ex ipſis morte ſubita interceptos, in lectulis ſuis repertos mortuos: alios in rabiem eſſe verſos, fama vulgante didicimus. Enimuero quia difficile eſt in proſperis inuidia carere, à quibuſdã aliis Præſulibus, necnon noſtri ordinis viris, videlicet Monachis, quos nunc nominibus propriis deſignare ſuperuacuum fore credidimus, æmulo lacerabatur dente. Qua propter ad Dominos rerum, Inclitos ſcilicet Franciæ Reges, Hugonem ac eius filium Rotbertum, à quibus pro ſummæ æquitatis ac veritatis tramite, quàm ipſe Dei famulus inoffensè diligens, tenebat, quàm maximè amabatur[2] Apologeticum ſcripſit librum. Cuius hoc exiſtit exordium. Sæpè contingit, vt dum nimius inſurgentium calamitatum horror, mentem fatigat ipſo horrore, non ea quæ dicere debuerat, turbatus animus expediat: ſed phantasmate cogitationum aliorſum raptus, quæ tacenda ſunt dicat[3], ac quod eſt conſequens, quæ dicenda taceat. Semper enim ſummæ tranquillitatis quietem diligit, qui veritatis archanum ratiocinando diſponere geſtit. Quapropter ab ipſis diſciplinarum rudimentis, ſicut ceruus deſiderat ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea, laborioſum ſpiritualis Philoſophiæ otium: cùm ad multorum vtilitatem, verterem, in honeſtum negotium. Cùm meis peccatis propedientibus, eò relicto, quodammodo ad ſeculi ſollicitudinem ſum reductus, qui ſub cura paſtoralis regiminis, cotidiè ſuſtentor aqua anguſtiæ, & pane tribulationis. Corrodit me canino dente, æmulorum ſupplantatrix calliditas, circumlatrat aduerſariorum frequés acerbitas. Nec aliud contra me immurmurant. niſi quòd Monachorum Senatum ſaluum eſſe velim. Noſtræ Reipub. augmentum quæſiui, ac cauillationi inſidiantium, authoritate qua valui contradixi. Nec abſcondi omnino miſericordiã

Rom. 12. 19.

2. S. *Abbonis Liber Apologeticus ad Reges.*

3. *Quid agat animi perturbatio.*

&

« & veritatem,à conſilio multo. Pro huiuſmodi malis,
« meo inſidiantur ſanguini,me ſuccenturiatis inſequun-
« tur odiis. Adeò vt nec Regia Maieſtas eos deterreat,
« quin me clanculum trucident, ſi eis locus tempuſve
« arrideat. Vnde ſedulus in orationibus meis, Dominum
« deprecor: vt iudicet & diſcernat cauſam meam ſolitò,
« eripiátque ab homine iniquo & doloſo. Hæreticorum
autem, in hoc eodem libro faciens mentionem, poſt
« nonnulla alia,hæc interſerit. Omnes inquiens hæreſes,
« ita perſecuti ſunt patres noſtri, vt primitus fide expo-
« ſita, explorarent in ſuis Conciliis,ne quis ſentiret con-
« trarium ipſis Apoſtolis Qui [1] repertus, abſque vlla di-
« latione, aut ad corpus Eccleſiæ eſt reductus: aut vſque
« ad erroris abrenuntiationem, percuſsus Anathemate.
« Katholica priuatus eſt communione. Nec magis ſer-
« pentem tangere vitauerunt orthoxi, quàm adhære-
« re huiuſmodi lepra contaminatis. Vnde in Canonibus
« prohibemur, ſi nos catholicos eſſe ſcimus: ne cùm eis
« ſaltè oremus. Nam ſub [2] Marciano Principe, apud Cal-
« cedoniam [3], xv. & eò amplius dierum actio de hac re
« ventilata eſt, reſidentibus Epiſcopis D C. & vt quibuſ-
« dam placet, M. C C. Quibus omnibus pius Princeps
« ex ſuarum rerum copia, ſumptus abundanter præbuit,
« quoad omnes Hæreticos à ſe repellerent, id eſt eos qui
« in verbo vel opere, aliter quàm ſancti Apoſtoli ſenſiſ-
« ſent. Quo facto, in tantum fidei puriras placuit Pio
« Principi, vt eam ipſe cùm ſua coniuge, ſub cyrographo
« hoc publicè profiteretur coram illo magno Concilio,
« Cuius Piam Religionem, imitamini Domini noſtri Hu-
« go & Roberte chariſsimi Reges: ſi in terra viuentium,
« Chriſto vultis eſſe heredes ac cohæredes. Et de Regno
« veſtro omnem hæreticam prauitatẽ depellite, vt Deus
« vos cuſtodiat in æterna pace. Et poſt pauca. Inter reli-
« quas, Hæreſes etiam de * oratione Eccleſiam, in his
« deſtens exſurrexiſſe regionibus, Hæc infert. Caueat
« inquiens, quicumque vult ſaluus eſſe, eam, haud dubiè
« quin Eccleſiam, alicuius alterius, [4] niſi ſolius Dei poſ-
« ſeſsionem credere. Vnde Petro Principi Apoſtolorum

dicitur

1 *Hæretici ſemper à Catholicis conuicti atque fugati.*
2 *Marcianus Imperator Pius.*
3 *Concilium Calcedonenſe in quo* DC. *vel* MCC. *Epiſcopi adfuére.*

* *Forte legẽdum deſolatione vel inuaſione.*
4 *Eccleſia ſolius Dei poſſeſſio.*

Matt.16.18. dicitur. *Tu es Petrus & ſuper hanc Petram, ædificabo*
Matth.21.13. *Eccleſiam meam.* Meam inquit,non tuam. Et Chriſtus
Pſal. 92.5. alibi.*Domus mea,domus orationis vocabitur.* Pſalmiſta
quoque. *Domum tuam Domine, decet ſanctitudo* [4]. Si
ergo Eccleſia non eſt Petri, cuius erit? Aut ſucceſſores
Petri audebunt poteſtatem ſibi vendicare, quam non
habuit Petrus Princeps Eccleſiæ?Certe Kariſsimi Prin-
cipes, nec catholicè viuimus,nec catholicè loquimur,
quando illam Eccleſiam dico eſſe meam, ille,alteram
dicit eſſe ſuam.Ac veluti quædam iumenta, comparati
iumentis inſipientibus, vtráſque aliquando [5] venales
proponimus,propoſitáſque ab aliis, emere non formi-
damus. Eſt etiam alius error grauiſsimus, quo fertur
Altare eſſe Epiſcopi, & Eccleſiam alterius cuiuſlibet
Domini:cùm ex domo cõſecrata & altari,vnumquod-
dam fiat; quòd dicitur Eccleſia, ſicut vnus homo,
conſtat ex corpore & anima.Videre æquiſsimi Princi-
pes, quò nos ducit cupiditas,dum refrigeſcit charitas.

4 Verè Petri non eſt Eccleſia ſed Chriſti Petrus autem,eſt Vicarius Chriſti.

5 Symonia.

Notabile Concilium prouinciale.

CAPVT IX.

1 Concilium Prouinciale, apud Sandyonyſianũ Cœnobium.

2 De laicis decimas poſſidẽtibus, vide Choppini ſacram Politiam.

3 Seguinus Archiepiſcopus Senonenſis, nititur vſurpare Primatum Gallicanæ Eccleſiæ.

IN illis ſane diedus, in [1] Monaſterio S. Dioniſij haud procul à Pariſiis, Concilium aggregatum eſt quamplurimùm Epiſcoporum. Qui cùm de fidei puritate, de corrigendis tàm ſuis,quàm ſubditorum prauis moribus, ſermocinari debuiſſent, iuxta vulgare prouerbium, cunctum ſuum ſermonem [2], ad Decimas verterunt Eccleſiarum. Quas laicis, ac Deo ſeruientibus Monachis aufferre moliti, reſiſtente eis in hac re, hoc V.Dei cultore Abbone, promiſcuam in ſe vulgi concitauêre manum. Ortáque ſubito ſeditione, tantus in Epiſcopos timor irruit, vt publica ſtatione relicta,paſſim quiſque diffugeret,Inter quos [3] Seguinus Senonum Archiepiſcopus, Primatum Galliæ in ea Synodo ſibi vſurpans,Primatum quoque fugæ arripuit. Et inter fugiendum, ſecuri inter ſcapulas ictus, luróque à popularibus oblitus,ægrè euaſit:Vni quoque Epiſcoporum,

timor

timor fugienti tam veloces addidit alas, vt affluentissimo prandij apparatu; quem sibi extruxerat, relicto, vicinæ vrbis Parrisiorum mœnia, fugitabundus expeteret. Totam ergo tantæ calumniam iniuriæ, tàm à Præfato Arnulfo quàm à reliquis Pontificibus, sub semet deuolui perpendens. Hic Deo Deuotus Abbo, in eodem Apologetico non solum ab hoc, verum & à quibúsdam aliis, hoc modo se purgat obiectis. Nec me « vestro, ait Regibus, aliorúmque sapientum examini « subduco, qui contra Canones sensisse suspicor. In Epis- « copos, manum Monachorum mouisse accusor, vestram « beneuolentiam, proprio Episcopo tulisse blasphemor, « quibúsdam excommunicatis participasse criminor. « Sed esto, cui sententiæ Canonum contradixi, qui in illo « Concilio, vix appertum librum videre potui? Aut Cō- « cilium illud fuit! vbi conciliati venerunt, & disconci- « liati recesserunt? cùm ibi discordes reconciliari de- « buerint, aut Canonica destrictione mulctari. Quid in « me singulariter commiserunt Episcopi, vt eis saltem « cogitatione obesse voluerim, præsertim cùm non « inimicum: sed fide & opere amicissimum, grauiora « pericula pertulisse cōtigerit? Ecce corā Deo in Christo « non mentior, quia audita insequentiū conclamatione, « vltra quàm dici possit indolui, recordatus pristinę ami « citiæ & beneficiorum tanti viri, cuius nix venerandum « caput ostendit, excepta Primatis prærogatiua, & Sa- « cerdotali infula. Qua suggestione vos decepi, vt ve- « stram beneuolentiam optimis aufferretis, malemeritis « conferretis? Num ego Deus sum, qui mutat mentes, « mutat corda, mutat regna & tempora? Verè fateor « me magicam ignorare, nec aliquid malarum artium « didicisse. Atque paulò pòst, hæc addit. Denique quod « excommunicatis me miscuisse asserit, eius exemplo « vtique feci, qui filios Belial nocturno latrocinio in « meam necem grassantes, recepit: postquam eos ana- « thematisauerat suus Archiepiscopus, singularis meriti « Seguinus, & [4] Odo Carnotensium Episcopus, necnon « & alij magnæ vitæ & religionis viri. Et iniqua indi-

[4] *Odo Carnotensis Episcopus.*

Digitized by Google

gnatus exurgere iudicia, execrantis voce proclamat. O tempora! ô mores! certè qui volunt exequi in fabrateria mendacij, cupiditates ſuas prauas, ipſi nituntur condere leges iniquas. Ad vltimum ſua non ignorans multis diſplicere ſcripta, Regibus ſeſe commendat, præcipuè Domno Rotberto [5], quem ſcientem literarum, ac idcirco, diligentem fore nouerat ſtudioſorum, ſcribens in hæc verba. Præterea Dominos meos cum familiariter alloquens bona ſuadeo, multorum animos ſcio contra me concito. iuxta illud Comici. *Obſequium amicos, veritas odium parit.* De quorum animoſitate non multorũ moueor, dulce decus meum Rotberte, quem attauis Regibus editum, Diuina Pietas perduxit ad Regni faſtigium; ſi poſt Dominum & ſanctos eius, veſtro ſpecialiter ſuſtentor auxilio & conſilio, cuius mentionem in cotidianis orationibus meis, numquam prætereo.

5 *Rotbertus Rex doctus.*

Terentius.

De conſiliis S. Abbonis.

CAPVT X.

BErnardo [1] etiam Abbati Bellilocenſium, inter alia, duarum mittit textus Epiſtolarum, quarum non putauimus prætermittendã commemorationem. Hunc ſanè Bernardum, Pater Hugo haud infimo inter procerẽs Aquitanicos ortus loco, ex copioſa filiorum caterua Deo obtulerat ad ſeruiendum [2]: ac ad Floriacenſe Sãcti Patris Benedicti Cœnobium miſerat, literis imbuendum. Quem hic totius bonitatis plenus Abbo, ex præcepto Abbatis ſui honorabilis Richardi, ſuſceptum, valde dilexit, & in quantum temporis opportunitas adriſit, liberalibus artibus erudiuit. Sed idem Bernardus, non longo annorum interiecto ſpatio, à Patre ſuo euocatus [3], Solemniacenſi Abbatia, quam ſanctus quondam conſtruxit Eligius, eſt donatus. Ac non multo poſt, Bellilocenſem locum, quem eius genitor iure Belli, armíſque conquiſierat victricibus, eſt adeptus. Cui cum [4] Vuillelmus Comes Tholoſa

1 *Bernardus Abbas Bellilocenſis.*

2 *Nobiles, liberos ſuos ad ſcholas Floriacẽſes mittebant.*

3 *Solemniacenſe Monaſterium.*

4 *Vuillelmus Comes Tholoſanus.*

Digitized by Google

Iosanus, Cathurcensem [5] Præsulatum quem nunc regit, committere disposuisset. Et ob hoc, tàm ipse Comes, quàm & Archiepiscopus Byturicensium, sub cuius Diœcesi eadem Ecclesia consistit, non minimam pecuniæ summam ab eo exigerent, ad hunc alumnum suum sanctum dirigit Abbonem, quid facto opus esset interrogans. Ad quem ille [6], Karitatiuam direxit Epistolam, ita se habentem. Quia te diuina pietas, seruum « suum multis honoribus admodum extulit, quos virtutum prærogatiua adeo excolis, vt te imitabilem præbeas pluribus bonis: hortor & admoneo, vt tuæ memor professionis, illos gradus excellentiæ appetas, in « quibus Dominum non offendas. Et post aliquanta, eos denotans qui gratiam sancti Spiritus vel venduit, vel « emunt, hæc dicit. Huiusmodi emptores, quasdam velut « telas aranearum texunt, quibus se deffendunt, quod « non benedictionem, sed res Ecclesiæ possessuri emũt [7]. « Cuius vero possessio est Ecclesia, nisi solius Dei? Quis « eius Dominus nisi Deus? Quia etsi præsens Ecclesia « indiget duobus aduocatis, vno in rebus temporalibus, « altero in spiritalibus, neutrum tamen habet vt Dominum, qui eam vel vẽdere possit, vel emere, quàm Christus redemit suo sanguine. Dánsque ei consilium, huiusce modi clausula finem imponit Epistolæ. Numquam « ergo inquiens fieri hæreticus vllo modo acquiescas, « quia inaniter de peccatis pœnitentiam agit, qui eam « fidem impugnat, quam sub sanctis Apostolis Catholica tenuit Ecclesia. Verum, Bernardus tandem aliquando bonorum huius vitæ pertæsus, videns multorum frigescere charitatem, & ideo superabundare iniquitatem, deliberauit animo, relictis omnibus quæ possidebat, Hierosolymam petere. Quod iter, à Patre eius, pœnitentiæ voto [8], ante omnes ferè in hoc tempore Galliæ habitatores cœptum, ac percursatum fuerat. Nec tamen hoc absque sui sententia didascali aut consilio, perficere disponens, ad Floriacum venit Monasterium, secreta cordis sui, huic suo totius bonitatis patefacturus magistro. Ille, Hierosolymitano interdicto

[5] *Cathurcẽsis Episcopatus.*

[6] *Epistola S. Abbonis ad Bernardum Abbatẽ Bellilocensem.*

[7] *Symonia.*

[8] *Quando primum incœpta sunt à Francis, Hierosolyma adiri.*

cto itinere, ne omnino eius voluntati contraire videretur. Romam petere, montem [9] Garganum adire conceſſit. Paternóque affectu, attributis comitatui ſiuè obſequio illius aliquibus ſuorum, cum fraterna eos ſiuit abire benedictione. Qui propinquorum ſuorum æquè limina Apoſtolorum adeuntium coactus quærelis: dicentium eius abeeſſu, clandeſtina inter ſe conſurrexiſſe bella, Conſtantinum Presbyterum quem ei vt obſequeretur, Pius magiſter, ipſi delegauerat: ex itinere ad eum remittit, mandans ſuorum neceſſitudine, ſe domum redire compulſum. Non tamẽ quippiam ſe ſine eius præcepto acturum, quin potiùs ei per omnia, vti prius ſpoponderat pariturum. Simulque quæſtione propoſita, inquirit vtrum nam melius eſſet cuncta relinquere, an vt ſuis præſidio foret, ſeculo ſpecietenus deſeruire? At veritatis amator Abbo, apicibus ad eum directis; & quid ſibi rectius videretur exponit; & quid ipſe tenere malet, liberam dat eligendi copiam. In quibus, nõ ſolum ipſum Bernardum Abbatem, ſed etiam vniuerſos viæ eius conſortes, aut graui laborauiſſe incommodo, aut mortem obiiſſe condolens deflet. Inter quos Domnus Remigius Monachus [10], qui poſt, cellæ in qua idem Beatus Abbo corpore humatus quieſcit, præfuit, ab eodem Dei viro, ad obſequium memorati Abbatis, nunc Epiſcopi, directus, magna vi febrium vexatus eſt. Sed nos memoratos apices, ad demonſtrandum huius hominis Dei benignitatis affectum, ex integro huic volumini inſerere dignum duximus: in Reliquis eius Epiſtolis, abbreuiationi operam daturi. Eſt enim huiuſmodi. Domno meo Abbatum Chariſſimo Bernardo, ſeruus ſeruorum Dei Abbo. Suſcepi V. in Chriſto, viuas tuæ peregrinationis literas, & ex penè mortuo Presbytero addidici, quid inter fluctus cogitationum ſemiuiuus lugeas, quem concepti voti impotem, patriæ calamitas impræſentiarum reddit, & innatam deuotionem, vt opinor, diſtulit, non funditùs extinxit. Quod audiens, fateor nimis indolui, & lachrimando dolori

[9] *Mons Garganus.*

[10] *Remigius Præpoſitus Regula.*

ſatiſ

« ſatisfeci: quandoquidem tui deſiderio gemebat cir-
« cunſtans fratrum maxima multitudo, & omnibus in
« commune gementibus, redibat ad memoriam, quod
« vir magnæ grauitatis Hugo, tui comes itineris, & ſo-
« cius laboris, multis bonis flebilis occidit, nulli flebi-
« lior quàm tibi, pro cuius amore, poſt Dominum, Pa-
« triam, parentéſque relinquès, exul vitam finiuit. Cúm-
« que ſatis egiſſem mœroris, tandem mihi conſului, quia
« tibi abſenti non potui, quem in orationibus interdiu
« videre videor. Dum Omnipotenti Deo ſacrificium
« ſpiritus contribulati, offerre non deſiſto. Si quidem, id
« nimium extimui, quod baiulus legationis innotuit,
« vultum videlicet veſtrum ita emarcuiſſe, vt vix quea-
« tis ſubſiſtere: non ſolum deſtitutus ſobrietate & ami-
« citia defuncti, verum etiam robore corporis. Vereor
« itaque ne inſidiæ diaboli quæ multæ ſunt, & vias ſer-
« uorum Dei ſpinis circumſepiunt, te à via mandato-
« rum Dei auertant, & retro reſpicere compellant,
« *priuſquam ad Segor paruulam ciuitatem* deuenias, in *Geneſ. 19.*
« qua tuam animam ſaluans, ſaluare queas. Scio etenim
« quod nunc tibi circunſtrepunt Propinquorum greges,
« Militum phalanges, amicorum multitudines, & ſuc- *1. Reg. 6. 11.*
« centuriati, declamatoriè perſuadent: quod ſibi, non ti-
« bi, vtile diiudicant. Sed domi vitulis relegatis, noſti
« quid vaccæ fecerint, quæ mugientes arcam teſtamenti
« portauerunt: & non declinantes ad dexteram vel ad
« ſiniſtram Betſamis, pertulerunt. Cuius facti non im-
« mèmor, recordare, quod in ſacrificio iubetur offerri
« cauda hoſtiæ. Nec vlla rei familiaris cogitatio ſubre-
« pat, quæ te à recto itinere dimoueat. Nam occurrit
« animo quod mecum familiariter locutus es, dum Ro-
« mam proficiſci decreuiſſes, conſulens, vtrum ſcilicet,
« relinqui deberet ſemel ſuſcepta cura Paſtoralis regi-
« minis: & oporteret dare libellum repudij fratribus &
« filiis, qui nobis aduerſantur in via Dei? Cui cum ego
« reſpondiſſem, quod authoritate Patrum certum no-
« ueram, & creditis ouibus mortem prævalere perſen-
« tiſcerem, te infructuoſum ſaltem tibi perſuadere nec

auſus ſum nec debui,exemplum proponens Pauli Da- »
maſcum fugientis, & Beati Patris Benedicti Mona- »
chorum Legiſlatoris. Denique in multis cauſis,occa- »
ſio ſe immergit: quæ difficultatem contrariæ legis, »
bono exitu meliorem reddit. Quis enim non laudet »
curam paſtoralis regiminis,ſi profit? Quis rurſus non »
laudet,in ſe,beneuolentiam Paſtoris, ſi aliis non pro- »
fit? Solet nempe eſſe in præceptis diuinis [11], quod & »
in antiquis reperitur edictis. Lex eſt. Si quis maſculus »
templum Veneris fuerit ingreſſus, capite puniatur. »
Quidam iuuenis præteriens templum Veneris, intus »
matrem cædi conſpexit: & introgreſſus eam eripuit. »
Accuſatur contra legem feciſſe. Defendit ſe ille legi »
paruiſſe. & inter diſſidentes, ſi proculſori ignominia »
non profit, iuuat ex circumſtantiis occaſio pietatis. »
Idem eſt in noſtris Euangeliis, vbi præcipimur non »
ſolum vxorem relinquere,ſed etiam odiſſe,propoſito »
præmio, quod qui hoc fecerit,centuplum accipiet,& »
vitam æternam poſſidebit.Rurſus qui vxorem dimiſe- »
rit non quidem præmio,ſed eo ſupplicio dignus ſcri- »
bitur,quo mœchi damnari præcipiuntur.Porrò,& qui »
matrem eripuit, & qui vxorem dimiſit, vterque præ- »
iudicium patitur, ſi ſupplicio punitur: quoniam inde »
authori legis ſe placere putat, vnde offendiſſe præiu- »
dicatur. Qua propter Dilectiſſime, non bonum malo »
melius exiſtimes: ſed bonũ,bono melius credas:& ex »
contrariis ſententiis, eam eligas, qua viciis abrenun- »
cies,& moralibus virtututum exercitiis creſcas.Deni- »
que dũ Abbatis onus portare debeas, an debeas de- »
ponere addubitas.Diſcretionẽ qua maximè opus ha- »
bes, matrem virtutum aſſumas, & conſcendendo tri- »
bunal conſcientiæ, iudicio diſcute, quid vtilius hone- »
ſtiuſve ſit animæ tuæ. Nam officium Abbatis implere, »
& lucrum animarum quærere honeſtiſſimum eſt: cui »
non impoſſibile eſt.Cui vero malitia ſubiectorum im- »
poſſibile eſt,quid ſupereſt,niſi vt honeſtium putet,Di- »
uino parere oraculo, quo ſcriptum eſt. *Fili miſerere* »
animæ tuæ placens Deo? Sanè & apud Ezechielem,ſpe- »
culator

11 *Leges pro rerum circũſtantiis debẽt interpretari.*

Eccl. 30.24.

« culator clamans & non auditus, animam ſuam liberat:
« & apud Benedictum Patrem, Paſtor ſpretus & con-
« temptus abſoluitur, qui omnem curam exhibuit cre-
« ditis ouibus. Cæterum V. Pater, ſaltem in feſtiuitate:
« Patris noſtri Benedicti quod tibi placeat innoteſce
« vt certi eſſe poſſimus quamtotius, de tua quam opta-
« mus ſalute.

12 *Feſtiuitas Patris noſtri Benedicti.*

Sanctus Abbo Romam proficiſcitur, vituperia Laudeſque mali & boni Pontificis, recenſentur.

CAPVT XI.

INterea eximius Abbo, condigno apparatu Romam proficiſcitur: Priuilegia Eccleſiæ ſibi commiſſæ corroboraturus, imo renouaturus. Sane non qualem voluit aut qualem debuit, ſedis Apoſtolicæ Pontificem nomine [2] Ioannem inuenit. Nempe turpis lucri cupidum, atque in omnibus ſuis actibus venalem reperit. Quem execratus, perluſtratis orationis gratia ſanctorum locis, ad ſua rediit, emptis optimæ ſpeciei aliquantis Holoſericis palliis, ornatui Eccleſiaſtico congruis. Porrò paucis labentibus annis, occaſio ſe præbuit, vt [3] rogatu ac precibus Glorioſi Regis Rotberti, Romuleam repedaret ad vrbem. Præcipua verò, earum pro quibus directus eſt cauſarum, hæc fuit: Quia [4] Arnulfus Remorum Archiepiſcopus, abſque iuſta audientia, ſede ſuæ priuatus, cuſtodiæque fuerat mancipatus. Ob hoc, Gregorius [5] qui Ioanni in Apoſtolica ſucceſſerat ſede, non ſolum Nobilitate generis, verumetiam probitate clarus mentis [6], toti Regno Francorum, Anathema ſe inuecturum comminatus eſt. Hac igitur ex re Italiam repetere, ſeruus Chriſti Dei cogitur. Et quamuis mole corporis grauaretur, Nam in tranſmarinis regionibus, peregrinorum ciborum inuſitata qualitas, decoctæque potionis hauſtus, corpus eius pingue reddiderat: nequaquam tamen labore fatigabatur. Nec vero ipſa eius pinguedo, vllam ei ingerebat dehoneſtationis maculam. Et

1 *Priuilegia Eccleſiæ.*

2 *Ioãnes Papa, vituperatus.*

3 *S. Abbo, rogatu Regis Rotberti Romam vadit.*

4 *Arnulfus Archiepiſcopus Remorũ.*

5 *Gregorius Papa laudatus.*

6 *Papa minatur ſe inuecturũ Anathema Regno Francorum.*

Digitized by Google

cupidus pacis cum foret, leue ducebat omne genus defatigationis: Dummodo eum reperiret virum, per quem, fama vulgante audierat, ad priſtinum poſſe ſtatum, religionis reſurgere normam. Profectus ergo, Romana iteratò reuiſit mœnia, vbi eo quem quærebat nequaquam reperto, per concaua vallium, per prærupta montium, inueſtigans: tandem in finibus Spoletanorum inuenit. Cúmque ſe inuicem duo Eccleſiæ lumina conſpexiſſent: gaudio vltra quàm credi poſſit gauiſi magno, in mutuos ruunt amplexus. Et prior veræ humilitatis cuſtos Abbo, ſalutatoria à parte Regis depromit verba. Tum ſacerdos verè Apoſtolicus, reddita benedictionis recompenſatione, ait Beato viro. Bene te aduenisſe gaudeo fili Eccleſiæ, veritatíſque, vt comperi, cuſtos ardentiſſime. Etenim ſurdus de te rumor meas repleuerat aures, te tàm diuina quàm humana pollere ſapientia: nec qualibet amicitia, à iure æquitatis abduci poſſe. Verè fateor, me iam dudum deſiderauiſſe tuum intueri vultum: tuo concupiuiſſe amicabiliter perfrui alloquio. Fruamur ergo cupitis ſermocinationibus, alterniſque diuinarum atque mundanarum lectionum, aliquandiu mentem releuemus ſtudiis. Porrò, vnum te volo noſſe, legationem tuam me benignè ſuſcipere: & quæque ſuaſeris, me facturũ fore. Tuum autem erit petere, meum vero petitis pro poſſe aſſenſum prębere. Noui namque, nihil te contra ius faſque poſtulaturum, ac ideo, me tibi contraire ſcio non eſſe æquum. Poſt hæc verba, omnibus ei collatis victui neceſſariis, ad hoſpitium ſiuit abire. Sicque octo fermè diebus eum detinens [7], & frequenter conuiuio ſuo eum aſciſcens: cunctis pro quibus ierat libens annuit.

7 Papa, S. Abbonem ſuo adhibet conuiuio.

S. Abbo obtinet priuilegia Pontificia, & Papæ mandata fideliter exequitur.

CAPVT XII.

TVnc verè ſollicitus Paſtor Abbo, memor vtilitatis loci, quem regebat, Priuilegium illi Apoſtoli-

cæ

cæ vtilitatis fieri rogauit.Quod Deo dignus Papa tàm fauorabiliter largitus est, vt non solum nullum pecuniæ quæreret lucrum [1],verum thimiamate ac planeta, qua inter Missarum vteretur solemnia donatum:eumdem Dei famulũ gaudentem, ad proprium remisit solum. In eo sanè Priuilegio , & inter alia cõtinetur, vt Episcopus Aurelianẽsis,nisi inuitatus,Floriacũ nequaquam adeat Cœnobium.Néve vmquam quilibet Pontificum , eidem Monasterio diuinum interdicat officium, etiam si tota Gallia ob populi peccata, anathematis feriatur vindicta à sede Apostolica. Sed ne quis eos, Domnum dico Apostolicum & Abbonẽ sanctum, existimet in hoc facto , contraria Regulis Sanctorum sensisse Patrum:necessariũ nobis visum est,ex Epistolis. Magni Papæ Gregorij,pauca de pluribus hîc exempla inserere, in quibus exquirendis : pia huic Beato viro semper fuit intentio [2]. Sciebat namque,illum nũquam vel sensisse vel scripsisse,cõtra Canonum decreta.Scribit ergo idem egregius Papa Gregorius [3],Maximiano

« Rauennati Episcopo, inter alia. Quoties pro vtilitate
« Monasterij sui ad Põtificem Romanum , Abbas venire
« vel transmittere fortè voluerit : id ei modis omnibus
« liceat. Quod vero ab Episcopis & Clericis, Monasteria inquietari non debeant , tàm memorato Pontifici, quàm eius antecessori [4] Ioanni , frequentibus scripsit Epistolis.Luminoso [5] quoque Abbati,de eadem re,in-
« ter cætera,sic ait [6]. Castorio inquiens fratri & Coepi-
« scopo nostro,nostra præceptione transmissa,ei succes-
« soribúsque eius,à te Monasterióq; tuo,cunctam læsionis abstulimus funditùs potestatẽ:vt nec vltra in vestro
« verseretur grauamine , nec Monasterij res describat,
« nec publica illic debeat esse processio.Ad eũdem etiã
« Castoriũ, post aliqua ita scribit [7].Missas ait illic, haud
« dubiè quàm in Monasterio,publicas per Episcopũ fieri omnino prohibemus : ne in seruorũ Dei recessibus,
« popularibus prębeatur vlla occasio cõuentibus,& simpliciores ex hoc animos, plerũque quod absit,in scandalum trahat, frequẽtior quoque mulierbris introitus.
«

1 *Sũmi Pontificis munera, S. Abbonidata. Thimiama & Planeta.*

2 *S. Gregorij laus.*

3 *Maximianus Rauennensis Episcopus.*

4 *Ioãnes Rauennẽsis Episcopus.*

5 *Luminosus Abbas.*

6 *Castorius Episcopus.*

7 *Missæ publicæ, cur olim in Monasteriis fieri prohibitæ.*

Digitized by Google

Quod autem Diuinum officium, Monaſteriis interdici non oporteat. Ioanni Epiſcopo de Vrbe-veteri ſcribens, ita aſſerit[8]. Agapitus Abbas Monaſterij ſancti „
8 *Agapitus Abbas.* Georgij, inſinuauit nobis, plurima ſe à veſtra ſanctitate grauamina ſuſtinere: & non ſolum in his quæ neceſſitatis tempore Monaſterio aliquod poſſint ferre „ ſubſidium, verum etiam in hoc Monaſterio Miſſæ prohibentur celebrari, ſepeliri etiam ibidem mortuos interdicis. Quod ſi ita eſt, à tali vos hortamur inhumanitate ſuſpendi, & ſepeliri ibidem mortuos vel celebrari Miſſas nulla vlterius habita contradictione permittas, ne denuo quærelam de his quæ dicta ſunt, prædictus vir Venerabilis, deponere compellatur. Verum „ de his ſatis dictum, Nunc cœptæ narrationis ordo repetatur. Regreſſus itaque honorabilis Abbo, ad Regem, à quo miſſus fuerat: cuncta pro quibus ierat perfecta nunciat. Arnulfum Remenſem cuſtodia exemptum, Pontificatui reſtituit[9]: pallium illi à Domno Papa directum reddidit. Poſt hæc, per internuncios ipſi Venerabili Apoſtolico Domno Gregorio, amicabiles plenáſque reuerentiæ dirigit lireras. In quibus innoteſcit, ſe cuncta vti iuſſerat perfeciſſe. Quarum iſtud eſt exordium. Domino ſemper in Chriſto Vene- „
9 *Pallium Archiepiſcoporum.*
10 *Papa vniuerſalis Eccleſiæ doctor.* rabili S. Romanæ & Apoſtolicæ ſedis Præſuli[10], ac „ ideo vniuerſalis Eccleſiæ Doctori, ſuus illius, Abbo „ Floriacenſium rector in Chriſto Salutem. Sæpius con- „ tingit vt puritas integræ veritatis, vacillet ſententia „ malefidi interpretis. Quod ego Venerabilis Pater ca- „ uens, veſtri animi ſenſa' fideliter ſimplicitérque vt „ precepiſtis deprompſi: nec animoſitatem Regis per- „ horrui, dum fidem quàm vobis promiſeram, ex aſſe „ ſeruaui. Quandoquidem, nihil addidi, nihil minui, ni- „ hil immutaui, nihil reliqui. Horum omnium, ipſe Ar- „ nulfus è cuſtodia liberatus & abſolutus, teſtis eſt: cui „ veſtrum pallium coopertum obtuli, quomodo illud „ acceperam ex ſanctis manibus veſtris. Meminit & in „ fine earum, planetæ ab ipſo ſibi datæ, ita inquiens. „ Nam liberalitatis veſtræ memor, vt ſeruus Domino „

gratias

Digitized by Google

« gratias refero, qui inter Miſſarum ſolemnia, munere
« veſtro vſus planeta, veſtri nullo modo obliuiſci va-
« leo in meis oblationibus. Cæterum vobis ſemper pa-
« rere decreui, cuius Apoſtolatum Deus cuſtodiat, in
« æterna pace.

Lucubrationes S. Abbonis.

CAPVT XIII.

OThoni[1] quoque Imperatori, Epiſtolam verſibus conſcripſit Exametris, nullis ſapientium iſtius temporis comparandam, Carminibus. Ex Porphiriano vtique ſibi codice exemplar ſumens: hunc verſum, materiam & quaſi fundamentum totius conſtituit operis.

[1] *Otho Imperator.*

Otto valens Cæſar, noſtro tu cede cothurno.

Is nempe verſus in eadem deſinit litera qua etiam incipit, ſicque fit, vt ipſe principia verſuum omnium, finémque tenens: per medium quoque Epiſtolæ erectus, itemque in tranſuerſum in modum crucis incedat. Ipſe nihilominus clauſula carminis fieret. Atque hoc modo contingit, vt & ipſe ſexies diuerſis modis legatur, & quatuor quadrangulos in Epiſtola faciat, in quibus quadrangulis quatuor nomina erectim poſita leguntur, In duobus quidem Otto & Cæſar, In aliis vero Abbo & Abba, quæ minio ſcripta, licet ſeparatim hoc ſonent, tamé cum aliis verſuum literis in ordine rediguntur, cuius ſeries Epiſtolæ, huius modi continetur ordine.

Otto valens Cæſar, noſtro tu cede cothurno.
Tot Felix attauis, quot cœlo ſydera lucent.
Te Dominum ſibi, Saxo Tulit, & Roma notauit.
Orbis & ipſe cupit, ſolo contentus alumno,
Virtutum titulis, & vir cognoſceris actu.
Ac domitor patriæ, pacis ſectator in aula
Lumen vbique micans, iubar lucendo velut Sol

Ergo

Ergo Dei ſolita , reddentur ſancta benignè
Nec decerit virtus omnis, qua gratia culmen
Scandit .·.·.·.·.·.
Certe nos omnes tibi Caſar .·.·.·.·.
Ar .·.·.·.·.
Et .·.·.·.·.·.
Summus chara viris,ac ſenis plena colonis
A patris Imperio non .·.·.·.
Rexit eum ſolers & regnans Induperator
Nunc Auguſte tuum,ponit venerabile nomen
* Tu cede. *Otto valens Caſar noſtro * incede cothurno*
Solus enim .·.·.·.·.
Totus ano ſimilis,ſi te nova vita reſignat.
Rex fuit ille potens, Romana legis amator.
Omne decus patriæ, ſolio prognatus auito
Tempora pacis erant, tali dum iure vigeret
Vir tantus,quem ſic,duxi deſcribere verſu.
Cur ergo natale tuum .·.·.·.·.·.

Cætera in Authographo omnino legi præ vetuſtate nequiuerunt.

1 *Odilo Cluniacenſis Abbas. Corruptio in textu.*

Sed & idem venerabilis Abbo ad [1] Odilonem Cluniacenſium Abbatem Venerabilem ſanæ & Religioſæ vitæ virum , ſcribens , quid capitula eræ ſiue adnotata .·.·. Euangeliis habentur,inter ſe diſcrepent,quid ve de .·.· aperta ſatis enodatione declarat , Exiſtunt & alia ad alios huius Sancti Patris ſcripta , quæ ne lectori faſtidium generent,nunc interim tegantur per ſilentium. Vnum illud non omittendum:quod [3] Ciclos annorum Incarnationis Dominicæ,ab Incarnati Verbi initio,ad ſua vſque tempora , iuxta veracem Euangeliorum fidem correxit : atque ad annos poſtea circiter mille quingentos nonaginta quinque, dilatauit. Cuius operis præfatiunculam , Fratribus ac filiis ſuis,nobis ſcilicet Floriacenſibus conſignans Monachis,mentionem facit anni tranſitus Sanctiſſimi Patris Benedicti.

3 *Cicli annales.*

Lepro

Digitized by Google

Leprosum S. Abbo mundat.

CAPVT XIIII.

SVfficiat iam nunc laudem fidelis linguæ eius, stilíque politi, quantum possibile fuit, deprompsisse elegantiam. Illud celebri fama in populos propalare digniſſimum, nequaquam hunc beatum virum à Deo expertem miraculorum relictum, dum adhûc carne presens incoleret seculum. Quinpotiùs eius sibi monstrauit placuisse viram, quam Miraculis voluit esse insignem. Eadem autem tempestate, fuit quidam homo, quem dira lepræ perfuderat macula. Hic admonitus est per somnium, vti ab hoc Dei homine, suæ sanitatis quæreret auxilium. Qui veritùs per seipsum accedere ad eum, quemdam boni testimonij optimæque conuersationis adiit Monachum, nomine Eliserium, huic eidem Sancto familiariſſimum. Illi ergo suæ necessitatis exponit causam, manifestataque visionis modum. Reuelatum quippe sibi fuisse aiebat, debere eumdem Christi famulũ aqua exorcizata manus abluere: quam videlicet aquam, ipse æger susciperе deberet, languentiáque membra perfundere. Audiens hæc Monachus,
« primo detrectauit fidem eius adhibere dictis: simûlque
« eum his cœpit obiurgare verbis. Cur inquiens O ho-
« mo, nos temptatum aduenis, somniorum tuorum deli-
« ramenta pro veris inferendo? Noli, noli, falsis tuis adulationibus, nostras mentes seducere velle. Tum ægrotus persanctè deierat, se nullam fallaciæ nebulam prætendere, quin potiùs vera allegare. Abiit ergo frater ille ad hunc de quo sermo vertitur ter Beatum: & Diuinum, quod à languente audierat, ei pandit ora-
« culum. At ille paulò commotior & indignantis vultu
« expresso, penèque inlachrimans. Non inquit hactenùs
« ea vobis contuli exempla, vt me adulationis quis æsti-
« met desiderare obsequia. Quapropter si meum te vis
« vocari & esse dilectum: caue ex tuo ore istud deinceps
audiam verbum, præcipuè cum ad ista, me nullatenùs

sciam

ſciam fore idoneum, & sãctorum talia ſint geſta viro- »
rum. Cui cùm à fratre obiiceretur, non oportere illum
gratiam ſibi diuinitùs collatam occulere, quæ ſaluti
petentium crederetur poſſe prodeſſe, præſertim cùm
id ille recta & ſimplici fide, non adulantium perſuade-
ret voto tandem ſe vinci paſſus eſt. Allataque Benedi-
cta aqua, manus lauit, memorato Monacho tribuit, vt
eam poſcenti infirmo perferret, imperauit. Acceptam
ille aquam leproſo perfert, eique infit. Nunc inquiens,
tua infirmitas palam cunctis eſt. Si ergo tuis nos vis »
fidem accommodare ſermonibus, poſtquam te his »
perfuderis aquis, die tertia noſtris temet viſendum re- »
præſenta obtutibus. Fecit æger vt ſibi imperabatur, &
ecce ante tranſanctos præfati termini Soles, dudum
diſcolor: cunctis naturali videbatur reinduta ſpecie.
Quòd vbi fratri illi perſpicaciter credibile apparuit,
mox homini Dei quæ fuerant acta, indicare curauit.
A quo ſub terribili Chriſti nominis inuocatione in-
terdictum ſuſcepit: ne hoc vlli hominum, ipſe, vel
is qui ſanatus fuerat innoteſcerent: quandiu ipſe
ſanctus in corpore maneret. In qua re, Domini Chri-
ſti & Redemptoris noſtri imitatus exemplum eſt:
Matth. 8. 4. qui ſanatum à ſe alloquens leproſum, *Vide ait ne-*
mini dixeris. Hæc nobis poſt huius ſanctiſſimi vi-
ri tranſitum, præfatus Domnus Eliſierius ſub atteſta-
tione retulit veritatis: quæ nos abſque detrimento
veri, augmento ve falſitatis, ſimpliciter referre ſtudui-
mus. Ille venerabilis Eliſierius ante peractum ex quo
iſta nobis retulit annum, laudabilis vitæ diem clauſit
vltimum.

Baſilicam Floriacenſem S. Abbo adornat.

CAPVT XV.

NOn abhorrere à recto laudis creditur genere, ſi
ea quæ ſub ipſo, vel per ipſum, ad ornatum do-
mus Dei quæ eſt Eccleſia, geſta ſunt: noſter explicet
ſermo. Maximè cum inter Salomoniaca præconia, hoc

præci

præcipuè laudetur, quòd templum Domini magnificis extruxerit impenſis. Et quamuis eius tenues copiæ, diuitiis nequeant locupletis Salomonis adæquari, tamen quæ provt pauper quem regebat locus, tempúſque malignum perſuaſêre, acta ſunt: ſilentio non ſunt digna obnubulari [1]. Namque anteriorem tabulam Altaris ſanctæ Dei genitricis Mariæ, ab anteceſſore eius Domno Oylboldo auro conſtrui cœptam, ad perfectum vſque perduxit. Duas circumiacentes, argento opertas augmentari fecit, & vt breuiter multa perſtringamus, ſex altaria tàm eius, quàm Monachorum ſub ipſius regimine conſiſtentium deuota intentione: argentis ſibi affixis, præfulgent laminis, Vnum videlicet ſub nomine Patris Benedicti Deo dicatum, aliud ſub nomine Summæ ac Indiuiduæ Trinitatis, ſancti quoque Sthephani, & ſancti Aniani, nec non ſancti Ioannis Euangeliſtæ, fratríſque eius Beati Iacobi. Sed & paries ligneus [2] circa tumulum Incliti Confeſſoris Chriſti Benedicti locatus, ſimili eſt comptus ſpecie metalli: atque in eo quædam Miraculorum eiuſdem Dilecti Domini, celatoria arte perſpiciuntur expreſſa, Hæc itaque & alia nonnulla ſub egregio Patre Abbone in Floriacenſi Cœnobio perfecta ſunt, inſtantia & procuratione honorabilis Monachi Gaufredi, cui ipſe ſacrorum commiſſerat cuſtodiam theſaurorum. Cuius etiam Gaufredi ſollicitudine, gazophilaciũ lapideum eſt conſtructum, ad repellendam ignis, ſi, quod abſit, ingrueret, violentiam ſatis idoneum. Eodem dequo loquimur venerabili Patre Abbone ſumptus ſubminiſtrante, de cuius vitæ moribus & ſcriptis, quia multa retulimus, ne faſtidioſi in multiloquio ſimus lectori, ſtilum ad eius enarrandum vertamus tranſitum.

1 *Aurea anterior tabula maioris altaris Floriacenſis.*

Alia minores argenteæ effectæ.

2 *Tumulus S. Benedicti.*

S. Abbo ad Cœnobium Regulæ pergit.

CAPVT XVI.

IGitur cùm hic Deo amabilis hominibúſque Venerabilis, Abbo, per ſexdecim annos continuos, in à Deo

Deo ſibi cõmiſſo paſtorali deſudaſſet officio. Vuaſconiam proficitur. Eſt in illis partibus Monaſteriũ quoddam [1] Squirs vt fertur antiquitus nominatum : a modernis contrario nunc vocabulo , Regula vocitatum. Nulla quippe religionis norma , nulla aut rara bonæ conuerſationis ſaltem veſtigia,vſque ad hæc in eodem loco , apparuêre tempora [2],Id Guillelmus Sanctionis filius Burdegalenſium Comes , ac totius Guaſconiæ Dux,audita fama religioſę vitæ Domni Richardi Floriacenſium Abbatis,ipſi,ſucceſſoribúſque eius , ad regendum dudum commiſſerat:vti in libro [3] quem de vita vel actibus Abbatum noſtri loci ſcripſimus, pleniùs explanatum eſt. In quo loco , tàm ab ipſo Venerabili Richardo,quàmq; à duobus eius ſucceſſoribus Amalberto ac Oylboldo , diu multùmque elaboratum eſt, quo verè is locus , per habitatorum conuerſationem: vocabulo vteretur ſuo. nec quicquam vtilitatis actum. Poſt quos,dum hic vir Beatus Abbo,regiminis adeptus eſſet gradum,quibuſdam ſibi perſuadentibus,quatinùs eò profiſciſceretur:reſpondebat cùm ioco,ſe illuc iturum , quando eum ſatietas cepiſſet vitæ.Et quamquam id ipſe ludens diceret,tamen ita,ſe poſt rei habuit exitus. Ferebatur denique nulli prædeceſſorum eius poſt iter Guaſconiæ , diù viuere licuiſſe , Tandem ipſe ad iam dictam pergit patriam , eius regionis adit Comites,memorati filios Guillermi [4] , Bernardum & Sanctionem.eumdem locum non pro ſuo,ſed ipſorum diſponit libitu.Et tunc quidem proſperè ad ſua rediit,quibúſdam ſuorum quaſi ob tutelam loci relictis. Verùm hi quos relinquebat , perfidiam Guaſconum veriti , & tunc inuicti remanſerũt:ac poſtmodum multis à Guaſconibus perpeſſis iniuriis,cùm his quos illis veluti adiutores miſerat:ad eum reuertuntur. Qui eorum inertiæ culpam fore nactus, alios mittit : qui quòd priores neglexerant,corrigere curarent.Illi ſimilia paſſi , legatos ad eum dirigunt , quid paterentur intimant , ac ni maturatò ſibi ſubueniatur,locum deſerturos, atque ad propria minitantur ſe regreſſuros. Vnum hoc ſibi ex ſenten

1 *Squirs Monaſterium.*

2 *Guillelmus Comes Burdegalenſium, & Dux Guaſconia totius.*

3 *Aymoinus ſcripſit libriũ de vita Abbatum Floriacenſium, quem reperire non potui.*

4 *Bernardus & Sãctio Comites Burdegalenſes.*

Digitized by Google

ſententia Comitum notum fore mandant: liberiorem ſibi quàm priûs,affuturam loci poteſtatem:ſi ſemel ad eos adeat & tam Comitibus quàm [5] etiam Malguino Vicecomiti , quem ipſe eis Aduocatum dederat , quid ipſe velit,verbotenus declaret.Quos manere decreuerit,manſuros:quos exire iudicauerit , memoratos polliceri Principes,vi ſe expulſuros,

[5] *Malguinus Vice-Comes.*

Iterum, Regulam S. Abbo proficiſcitur.

CAPVT XVII.

TAndem talibus impulſus allegationibus , impendente iam vltimo vocationis ſuæ die , ſecundò iter arripit. Hos ex Monachis itineris Comites aſſumens : ſupranominatum Remigium , méque qui hæc ſcribo [1] Aymoinum , cùm Guillelmo ſuæ venerantiæ, iuxta Abbatum morem [2] , tùm baiulo. Iámque in via conſtitutus,legatis qui pro ſe venerant, imperat ſe antecedere. Comites Aduocatúmque certos de ſuo aduentu reddere,ne moram colloquij faciant , dum ipſe ad eos venerit,procurare. Ipſe in nullo negligens vtilitatis Cœnobij quòd regebat,Pictauos pergit [3], Guillelmum illius vrbis adiit Comitem, pro iuuamine poſſeſſionis Monaſterij ſui,quæ ſalx dicitur, calumniis aduocatorum valde oppreſſæ:eum rogaturus. A quo die dicta , in qua ſibi poſt ſuam regreſſionem , ab eodem Comite iuſta deferretur audientia:pro re alia,aliquantas perinibi moras nectit. Fortè Abbas Monaſterij Sãcti Cypriani,in ſuburbio Pictauorum ſiti , eidem ſancto conſanguinitate coniunctus,voca bulo [4] Gilleber-tus , crimine falſo impetebatur. Is eum humilima detinuit prece,vti ſuæ cauſæ quàm in proximo ventilandam autumabat: intereſſe digna retur. Sed cùm improbus ſubſediſſet accuſator , mani feſtúſque fieri vereretur:vir Domini Abbo qui cunctis iniuriam patientibus quantum in ſe erat,opem ferre cupiebat ,literas eidem propinquo ſuo , ex ſua parte [5] Abbati Cluniacenſium Odiloni , cui idem Monaſterium ſubiectum erat per-

[1] *Aymoinus Comes itineris S. Abbonis.*

[2] *Baiulus Abbatis.*

[3] *Guillelmus Comes Pictauenſis.*

[4] *Gilleberius Abbas S. Cypriani Pictauenſis.*

[5] *Monaſterium S. Cypriani Pictauenſis, ſubiectũ Cluniaco.*

Digitized by Google

ferendas tradit. Quæ videlicet literæ, & vltimæ Epiſtolarum eius exiſtunt [6],& apud nos cùm reliquis conſeruantur,Ipſe iter quòd cœperat maturare contendit. Nos ergo quinta poſtquam ibi aduèneramus die, celebrata Omniũ Sanctorum ſolemnitate,quinta equè feria,inde progreſſi,per [7] Karrofenſe Monaſterium, ad [8] Nantoliacum deuenimus Cœnobiolum, in honore Sanctiſſimi Patris Benedicti fundatum. Vnde digredientes Sabbathorum die [9], Engoliſmam aduenimus,à qua vrbe, die Dominica egreſſi:dùm incerti prò aduenientis noctis hoſpitio, ac idcirco mœſti incederemus:oſtendit Dominus nobis, nequaquam ſe oblitum illum ſanctum habere virum, in cuius obſequio iter illud conficiebamus.

6 *Epiſt. S. Abbonis habet vir eruditus Papy. Maſſonius & eas magno Reipub. detrimento occultas retinet.*

7 *Karrofenſe Monaſteriũ.*

8 *Nantoliacum.*

9 *Engoliſma.*

S. Abbo,in itinere,deuotè à fidelibus Nobilibus ſuſcipitur.

CAPVT XVIII.

NAm dum ad caſtrum cui [1] Alba terra nomen eſt rendere deliberaſſemus,repente Dominus ipſius caſtri,Nobilis vir nomine [2] Giraldus, poſt tergum noſtrum celerrimè aduèniens apparuit.Qui dũ inquireret qui nam eſſemus, & Beatum Patrem noſtrum Abbonem adeſſe cognouiſſet: gaudens ob eius præſentiam, ait ad eum.Dominum inquiens fidémque meam teſtor, me admodum gauderẽ, quòd te Domine viderè merui.Nam bonitas & ſapientia tua,vniuerſo noſtro pervulgata ſunt orbi. Vnde ſi tuæ placet benignitati, hoſpes tibi ero in hac nocte perliberalis,cuncta victui neceſſaria tribuens.Fecit vt dixerat, & vſque ad noctem permanens,etiam in obſequendo, famuli fungebatur officio,Cùmque iuxta [3] quamdam ſui iuris Eccleſiam, nobis hoſpitium præbuiſſet: ad memoratum caſtrum incibatus abiit.Poſtero die,in ſtatu perſeuerans heſternæ beneuolentiæ, obuiam ei proceſſit: præmittens per internuncios piſcium xenia:eúmque per aliquot deducens milliaria,tàm ipſi homini Dei,quàm his qui hoſpi-

1 *Albaterra caſtrum.*

2 *Giraldus Albaterræ Dominus.*

3 *Ea Eccleſia iuris Nobilis viri.*

Digitized by Google

tij gratia comitabantur, duces viæ largitus eſt. Sic demùm Benedictione poſtulata, atque percepta, gaudens regreditur ad ſua. Hæc ideò retulimus, vt apertè clareat: huic ſancto viro numquam defuiſſe Diuinum, vbi humanum putabatur defore auxilium. Nec tunc ſolummodo, verum in omnibus itineribus eius, ac præcipuè per vniuerſam quàm ea tempeſtate tenuit viam: ſicut Domini à ſeruis, ita à cunctis per quos tranſitus fuit, iocundus ipſius præſtolabatur aduentus. Porrò nos eadem die qua de Alba-terra promouimus, tranſmeato [4] Ella flumine, vna cum beato Abbone, in villa quæ [5] Ad Francos dicitur hoſpitati ſumus. Suſcepit nos inibi [6] genitrix mea, Memorati Militis Geraldi conſanguinea, vocabulo [7] Annenrudis, cum quanta potuit humanitatis exibitione. Hæc deuotionis & obſequij feruore, circa eumdem Dei flagrans hominem: obnixè orabat, vt biduo apud eam manere dignaretur. Quod ille vehementer abnuit, & die data, ſuis vt viam maturatò capiant imperat, Túmque primùm quaſi preſagus, brachium in quò poſt percuſſus eſt, dolere ſibi præ-dixit.

4 *Ella flumen.*

5 *Ad Francos, villa.*

6 *Aymoini Patria, qui Aymoinus Nobilis ſecũdum carnem extitit.*

7 *Annenrudis Aymoini genitrix.*

S. Abbo tandem Monaſterium Regulæ intrat.

CAPVT XIX.

INde ad Dordoniæ fluenta ventum, quò enauigato amne. Guaſconiæ fines ingrediũtur. Tranſmeantibus Dornoniam, antequam ad præfatum veniatur Regulę Cœnobium [1]: Aroth ſeu Codrot torrens occurrit. Quem dum tranſire eſſet neceſſe, vir Dei lintrem quæ perexigua illo habetur in fluuiolo, dum aſcendit: ea introrſus à lutoſo litore relabente, cinculotenus penè in aquam decidit. Mirum dictũ, veſtigiis paululùm madefactis, in reliquis indumentis vix tenuis apparuit humor. Tranſmeato ſane hoc peſſimi occurſus torrente: poſtero die ad Monaſterium Regulæ ventum. Et primo quidem die, cùm quietè manſerunt: ſecundo ſane, inter noſtros & Guaſcones, iurgium propter cibaria

1 *Codrot ſeu Aroth torrentur.*

Digitized by Google

equorum ad veſperum ortum, vixque à maioribus ſedatum eſt. Quod vbi in craſtinum V. Pater Abbo cō-perit, ſuos vehementer redarguit, cur inermes & inter infenſam ſibi gentem, bella cierent. Monebatque patientiam ſeruare, donec ipſe cùm Comite ac loci Aduocato colloqueretur: qui iam iámque affuturi credebantur. Tum demùm ſuas ſuorúmque quos primitùs ibidem reliquérat, iniurias, ad libitum vltum iri pollicebatur. His ac ſimilibus verbis, ſuorum furibundos ſedare temptabat animos. Erat ea die celebris vniuerſo orbi Beati Pōtificis Martini Turonici ſolemnitas, & ſanctus vir magna cordis, ac corporis alacritate, Miſſarum feſtiua celebrauit ſolemnia. Qua die & ſequenti quæ Dominica fuit, idem Dei famulus Abbo, poſt Sancti ſacrificij per ſeipſum oblationem, ac corporis refectionem, montem in quo Monaſterium ſitum eſt vndique perluſtrans; laudare ſimul ac mirari, non ſolùm loci firmitatem, verùm etiam maximorum, quæ inibi fuerant ædificiorum fundamenta cœpit. Horum itaque locorum ſitum à ſancto viro laudatum: ſuccinctim literis mandare, opportunum fore credimus.

Situs Monaſterij Regulæ deſcribitur, & S. Abbonis mors.

CAPVT XX.

MOnaſterium Regulæ in honore Principis Apoſtolorum Deo dicatum, in monte eſt poſitum. Qui videlicet mons à tribus lateribus, Orientali, Aquilonali, & Occidentali, aliis cingitur montibus. à meridie Garonna vallatur flumine, periculoſáque vallis voragine. Ab oriente inter ipſum & alterum montem, vallis exiſtit perangusta: per quàm fons meat, quam incolæ [1] Moſellam nuncupāt. ſimili modo ab Occidente, alterius fontis rapido alluitur curſu, cui [2] Moſa nomen eſt. Hæc nomina à [3] Francis illis impoſita æſtimantur, qui à magno Karolo, ad tuitionem prouinciæ ibi relicti ſunt. Non longè quippe ibi, abeſt palatium ipſius magni

1 Moſella fons.
2 Moſa fons.
3 Preſidium Francorum à Karolo magno, in Guaſconia conſtitutum.

tized by Googl

magni principis Caſſignogilum: ſed quaſi tribus milliariis. In quo idem Imperator, vxorem ſuam Ludouici Pij matrem, grauidam reliquit: dùm contra Sarracenos expeditionem in Hiſpaniis egeret, Quod [4]& Eynardus vitæ illius relator ſcribit, & [5] nos in librum Miraculorum Sancti Patris Benedicti, breuiter expreſſimus. Locus ſane Regulæ ob ſupradictam poſitionem non facilè hoſtium patuiſſet acceſſui, niſi ab Aquilone parua ei adiaceret planicies, cui conditor municipij, vel vt quidam volunt ciuitatis, turrim quadris lapidibus exſtructam oppoſuit. Quæ nunc ruinarum tantummodo ſuarum inditia præfert, Igitur tàm huius quàm cæterorum ædificiorum dirutos parietes, & per deuexa totius montis latera, propter firmam cementi tenacitatem dependentes, homo Dei cõſpicatus: admiránſque: læto nobis adridens vultu, infit. Potentior inquiens nunc ſum, Domino noſtro Rege Francorum intra hos fines, vbi nullus eius veretur Dominium: talem poſſidens Domum. Sed heu proh dolor aliter quàm ei ac nobis vtile fuit, huius loci parabatur poſſeſſio. Denique malignorum factio, qui illis quos ipſe ſanctus Pater ad eũdem miſerat locum irrogauerant iniurias, in id iam conſpirauerat: vt ex qualibet occaſione commoto tumultu, tanta famulos ipſius cædis contumelia afficeret, quatenùs nec ipſe, nec quilibet alter, eos vlterius adire auderet. Quod verò mortem illius inter dolos machinata ſit, non verè ſcitur, niſi quia is, qui eum percuſiſſe dicitur, in iurgio noſtris dixiſſe fertur: pro nihilo ſe ducere, ſi lancea ventrem eius transforaret. Secunda igitur Feria, qua ſancti Confeſſoris Bricij agebatur feſtiuitas, Monachum qui hos eſſe dicebatur machinatus dolos: ſanctus Pater noſter Abbo increpare cœpit [6] quòd ſine eius licentia, de Monaſterio egreſſus, foras manducare preſumpſiſſet. Hic Anezan nomine dicebatur proprio, gẽte barbarus ac vocabulo. Qui dum ſancti viri increpationem ſe patienter ferre ſimulat, ſed circumſtantibus contumaciæ verba reſpondet: Subito auditur clamor mulierum iuxta mo-

4 *Eynardus ſcripſit vitã Karoli Magni.*

5 *Aymoinus ſcripſit miracula S. Benedicti ſupra poſita.*

6 *Non licebat olim Monachis vigẽte diſciplina, extra Monaſterium ſine licentia manducare.*

Digitized by Google

rem gentis illius,vbi ſeditio oritur, aut mors hominis interuenit,conclamantium. Tum ille perfidus ſolo nomine Monachus,ad eos qui ſe circunſtabant infit. Nũc inquiens dicetur,meo monitu,hoc eſſe ortum ſcandalum. Cui,quidam ex his qui aderant. Si ait id metuis, nobiſcum ad hos ſedandos progredere motus. Verum eo differente, ad noſtros reprimendos, is qui monita dederat,curſim progreditur. Cauſa autem ortæ ſeditionis, hæc erat. Tam Francis quàm Guaſconibus ſe alterutrum conuiciis laſceſſentibus, vnus Francorum nimium impatiens conuicij Domino ſuo illati,conuiciatorem baculo inter ceruicem & ſcapulas ictum, humi proſtrauit. Eo proſtrato, tàm noſtri quam ſeditioſi,ſemet mutuò lapidare cœperunt. Interea,vir Domini Abbo, intra clauſtrum Monaſterij reſidens, & quaſdam computi ratiunculas dictitans: tumultuantium clamore exaudito,foras ab inferiori montis parte progreditur: & ad reprimendos ſuos,qui ſuperiora occupauerant loca feſtinans [7]: ab vno aduerſæ partis ſatellite, lancea tàm validè vulneratur in læuo lacerto: vt interiora coſtarum, adactum penetraret ferrum. Qui percuſſus, non clamauit, non titubauit, aut cadentium more loco motus eſt: verùmtamen hoc tantum dicens, Iſte ait ſeriò hæc fecit: ad domum vbi ſui famuli hoſpitium habebant, aſcendere cœpit. Suſtentabat autem eum,frater quidam nomine Guillelmus,cuius ſupra meminimus. Ego veſtigia eius perſecutus, conſpicio ſuper limen domus, quam vir ſanctus ingreſſus iam erat: partem coagulati ſanguinis. Interrogánſque de quo foret, hoc a Dei homine reſponſum accepi. De me inquit eſt. Teſtor Dominum, continuò mihi ſtetêre comæ. Horrórque infuſus corpori,rauciſonam reddidit vocem. Nondum enim quiſpiam animaduerterat, eum in carne eſſe vulneratum: ſed tantum indumenta æſtimabamus fuiſſe perforata. Itaque aio ad eum,quanam in parte inquam, tibi Domino meo,illatum vulnus eſt? Tùm eo eleuante brachium vt plagam detegeret: repentè ab intimis coſtarum

7 S. Abbo, lancea vulneratur.

Digitized by Google

rum receſſibus, vnda ſanguinis prorumpens, manica laxioris[8] pelliceæ excipitur. Verùm ipſe nihilo triſtior, nec vultus colore mutato, cùm me trepidare magis magíſque ſenſiſſet: tàm ex faciei permutatione, quàm ex verbis quærimoniæ, alacri vultu & penè ridenti ſimilis, ait. Quid tu inquiens ageres, ſi ipſe vulneratus eſſes? Attamen noli metuere, Quin potiùs foras ad noſtros progredere, eóſque ad me venire facito, vt hæ ſedentur turbæ. Quod cum feciſſem, illíque obtemperantes ingreſſi eſſent. Ipſe iam exanguis factus, inter manus diſcipulorum famulorùmque ſe ſuſtentantium: Idibus Nouembris [9], ſpiritum reddidit. Retulerunt autem qui eius ſanctum finem videre meruerunt (nam ex ob ſedandos tumultuantes forinſecus remanſeram) hunc ipſius vltimum fuiſſe ſermonem. Miſerere inquiens Deus Omnipotens animæ meæ, locóque ac Congregationi, quam nunc vſque, te concedente rexi. Et ille quidem hæc effatus, vt prædictum eſt, animam efflauit. At ſeditioſi domum in qua Beatus Pater iam defunctus à ſuis lamentabatur, circundantes: obſeratos ſuccidérunt cardines oſtiorum. Sicque furens ingreſſa turba, aliquibus vulneratis [10], cubicularium viri Dei vocabulo Adelardum, qui caput Domini ſui propriis genibus ſuppoſitum, lachrymis rigabat: ad necem vſque fuſtibus præaccutis ac lanceis conciderunt, qui ægrum vſque ad tertiæ feriæ diluculum protrahens ſpiritum, defecit ac mortuus eſt: ſepultúſque in clauſtro Monaſterij. Iuxta quem quoque, cuſtos equorum ipſius ſancti, poſtea tumulatus eſt. Qui tunc quidem vulneratus, vſque ad diem Feſtiuitatis S. Andreæ languit: ſicque obiit. Cæterum tantæ cladis compilatores, certiſſimè agnoſcentes Beatum obiiſſe Abbonem, certatim cuncti in fugam vertuntur. Ita vt terris reddito die, ne mulieres quidem in vniuerſis forenſibus ipſius villæ, inuenirentur domibus. Quatriduo poſt obitum ſancti viri, morati ſumus: commorante ſemper nobiſcum ob cuſtodiam noſtri, quodam honorabili viro nomine Guillelmo Orioli

[8] *Abbates olim induebant veſtes pelliceas.*

[9] *S. Abbo moritur.*

[10] *Abbatis Cubicularius.*

Digitized by Google

filio, qui videlicet Guillelmus gratia beatum virum vidēdi,eadem die cum quibuſdam aliis ibidem aduenerat.Eoque viſo,ad mætatum ſuum,quaſi milliario ac ſemis diſtans à Monaſterio, ſeceſſerat. Is vbi noſtræ miſeriæ nuncium accepit, ad noſtrum auxilium cum ſuis velociter accurrit. Hi ergo corpus Beatum quod adhuc in domo in qua animam Creatori reddiderat, ſuper nudam penè humum iacebat:tapeti impoſitum, ad nos vſque pertulerunt : noſtris propter caliginem noctis, è clauſtro Monaſterij minimè exire audentibus.Dubitatū aliquandiu eſt,quonam in loco poni deberet.Tunc in commune placuit,vt quando innocenter,ac pro veritate quæ Chriſtus eſt,interemptus erat: in Eccleſia poneretur. vbi vſque ad diluculum feriæ quartæ,duabus videlicet noctibus vnáque die[11], eum cum quanta potuimus Pſalmorum & lachrymarum deuotione,inſepultum ſeruauimus. Referri nequit,qui luctus quive gemitus, ab his qui ad eum viſendum è propinquis venerant locis,editus ſit,cum eum quem viuentem cernere concupierant, mortuum conſpiciebant.Contemplabantur ſanè vultum eius adhuc ſudario, nequaquam opertum, qui dormiētis potius quam mortui ſpeciem ex rubore præferebat. & lachrymis opplebantur : incredibiléque dum aduiueret videbatur,eum tam ingentem poſt obitum,non ſolum à ſuis, verum etiam lachrymoſum ab extraneis habiturum planctum. Nam quilibet adueniret notus ſeu ignotus, eius viſo corpore, ſiue poſt tumulationem ſepulchro, continuo in lachrymas prorumpebat. Matutino ſanè tempore feriæ quartæ, cum ipſis quibus indutus erat veſtimentis[12], vti mos eſt ſepeliri interemptos, inlotus etiam,lapideo tumulatus ſarcophago:in interioribus cryptæ,ante altare ſanctiſſimi Patris Benedicti. Et quidem ſatis decentiſſimè ſi non ei tam inſperatus contigiſſet finis vitæ. Sed ſcriptura teſte, nouimus, *quia Ipſius cuiuſmqae morte præoccupatus fuerit, in reſurgendo erit.*

11 *Modus cū ſtodiendi defunctorū corpora.*

12 *Interēpti cū ſuis olim veſtimentis ſepeliebātur.*

Sap.4.7.

Reditus

Digitized by Google

Reditus familiæ Sancti Abbonis ad Floriacum, & Abbatum Galliæ ad eumdem locum adunatio.

CAPVT XXI.

NOs igitur quarto à tumulatione ſancti corporis die inde digreſſi, per biduum à [1] Vicecomite Amalguino, eiúſque vxore Oſemberga detenti, charitatiuo ſumus affectu. Cuius mulieris benigniſſimam erga noſtros compaſſionem, nobis ad concluſionem voluminis tendentibus, breuiter memorare congruit. Nam ipſa viro ſuo, vt vulneratos retineret etiam nolentes ſuaſit. Retentis autem, ipſa cuncta tribuit neceſſaria, non ſolùm languentibus, verùm etiam eorum ſeruientibus, atque equis, qui omnes ſexdecim erant numero. Medicum ipſa quæſiuit, eíque pro ſanandis equis, ipſa pretium præbuit. A me quoque, vt cum eis remanerem, non ſolùm manſueta prece, verùm quadam imperioſa conſanguinitatis exigit authoritate. Hi verò, qui ſani euaſêre, à Procuratoribus eius, ipſa præcipiente, per omnes ipſius poſſeſſiones, quæ in itinere erant, honorificè ſuſcepti; triſtem tanti doloris nuncium, per omne ſpargentes iter, tandèm Floriaco Cœnobio intulerũt. Quis tunc luctus, quíve dolor, tàm noſtram ſanctam inuaſerit Congregationem, ſermo explicare non ſufficit: cùm ab his quoque, quibus eius grauitas oneroſa videbatur, inconſolabiliter lugeretur. Auxit hunc ingentem dolorem, [3] aduentus plurimorum Abbatum, in imminente Sancti Patris Benedicti ſolemnitate, quæ in menſe colitur Decembri, confluentium. Horum alij ab ipſo, ob quaſdam ordinandas vtilitates, erant euocati; alij ſuarum neceſſitatum certis ex cauſis, eum conſulturi aduenerant. Inter quos Reuerendus Cluniacenſium Abbas Odilo aderat, charitatiuo laudabilis in Domino familiaritatis glutino, ei in omni ſua coniunctus vita. Talium itaquè præſentia, & ipſius abſentia, propter quem venerant, ingerebat mœſtitiam, & noſtris ampliorem addebat

1 *Amalguinus Vicecomes.*

2 *Oſemberga Vicecomitiſſa, conſanguinea Aymonis.*

3 *Aduentus plurium Abbatum Galliæ ad Floriacum, in hyemalis feſto S. Benedicti.*

dolorem, quòd tali forent Paſtore deſolati, cuius prudens conſilium, aliorum expeterent Prælati Cœnobiorum.

Hæc de vita, moribus, & actibus, necnon Martyrio Sanctiſſimi Patris noſtri Abbonis, partim à fidelibus viris audita, partim à nobis viſa, ad te, Reuerentiſſime Clericorum Heruee, vt tua ſanctitas petiit, veraci pro poſſe relatu ſcripſimus. Nunc tuam expoſcimus benignitatem, quatenùs pro nobis Domini implores clementiam, vt ſi quid fortè eum in noſtra offendimus narratione, ipſe ſua piiſſima indulgere dignetur miſeratione. Et qui eius ſepulchrum dignatus eſt Miraculis illuſtrare, mihi facultatem dignetur conferre, in ſequenti volumine, ea ad laudem nominis ſui fidelibus manifeſtare.

Librum Miraculorum B. Martyris Abbonis Floriacenſis, integrum reperire nequiui: eius verò tantùm inuenta fragmenta quædam, vltimi capitis loco ſubieci.

De Miraculis S. Abbonis.

CAPVT VLTIMVM.

1004. ANno Incarnationis Dominicæ milleſimo quarto, Indictione ſecunda, die menſis Nouembris decimotertio, martyrizatus eſt Venerabilis Abbas Abbo, cuius dies paſſionis, cùm celebri tranſitu S. Bricij, tùm etiam feſtiuitate cuiuſdam Sancti nomine [1] Herardi, inſignis habetur. Cuius Sancti caput in Monaſterio Regulæ, reliquum corporis in quadam ipſius Cœnobij cella humatum ſeruatur. Porrò de honorando Patre noſtro, ea quæ per eum Dominus operari poſt eius tranſitum decreuit miracula, literis mandare dignum duximus, ad notitiam poſterorum. Dum igitur adhùc inhumatum corpus eius in Eccleſia ſeruaretur, cuidam debili,

[1] *Neſcio quiſnam ſit Sanctus iſte Herardus.*

Digitized by Google

debili, quem longa vis febrium macerauerat, per viſum reuelatum eſt, vt ſi ſanus eſſe vellet, dexteram manum eius ablui aqua poſceret, ipſéque eam in potum ſumeret. [2] Quod cùm à Domino Remigio Monacho, eius loci poſteà Præpoſito, popoſciſſet, ac impetrauiſſet, hauſto potu, priſtinæ reſtitutus eſt ſanitati.

2 Debilis curatur.

Dein verò, [3] die ſecunda obitus ipſius Sancti viri, vna ex his mulieribus, quæ clamore ſuo ſeditionem concitauerant, mente capta, totóque nuda corpore, per Eccleſiam rotabatur. Poſt hæc, lepra percuſſa, & à conſortio hominum expulſa, vſque ad finem vitæ, non eſt mundata.

3 Mulier efficitur inſana ac leproſa.

Porrò, die quarta, dum cuſtos Eccleſiæ duas lucernas menſuræ ſemipedalis, poſt ſynaxim Completorij accendiſſet: vnam ante altare Sancti Petri poſuit, alteram ante ſepulchrum Martyris Abbonis. Cúmque ad Matutinos ſurrexiſſet deſignandos Hymnos, eam, quam coram altare Sancti Petri poſuerat, arſam reperit: illam verò, quam ad caput tumbæ Sancti viri poſuerat, penè integram ſe reperiſſe profeſſus eſt, quæ vſque manè ſequentis diei, perdurаſſe viſa eſt.

Cæcus [4] quidam erat Petragorici Pagi, cui per viſum reuelatum eſt, vt ſi videre vellet, ſepulchrum huius Sancti expeteret, vt eius interuentu, à Domino lumen reciperet. Qui cùm iuxta præoſtenſam viſionem, ad locum Regulæ acceſſiſſet, ac ad Sancti tumulum aliquantas perùigiles duxiſſet noctes, viſum recepit. Vndè partem hæreditatis ſuæ, Sancto Petro, ac Beato Benedicto, necnon Sancto Martyri Abboni, illíſque famulantibus largitus, ad propria rediit.

4 Cæcus videt.

Alter [5] quoque cæcus de pago Burdegalenſi, per viſum itidèm admonitus eſt, vti Monaſterium Regulæ adiret: inibi eſſe Sanctum, per cuius meritum Dominus ei lumen condonaret. Qui præcepto parens, locum adiit, ſpatio fermè dierum octo, ante tumbam pernoctauit. Vna verò noctium, dum Fratres ad Matutinos ſurgerent Hymnos, puerum ante ſe iacentem excitauit, dicens: Surge, vt pariter matutinalibus poſſimus intereſſe

5 Alter cæcus illuminatur.

Digitized by Google

intereſſe officiis. Cui cùm ille, non ſe habere vbi accenderet lumen, obtenderet: Video, ait, lucernam ante altare Sanctæ Crucis ardentem. Ad hæc, puer: Si vides, inquit, vade, & eam hûc defer. Abiit ille, & apprehenſo lumine, in ſuperiora cryptæ ad eos, qui pſalmodiæ inſiſtebant, abſque ductore aſcendit. In craſtinum Fratribus cuncta, quæ ſibi acciderant, referens; ad reddéndas Deo laudes, eorum mentes accendit. Fidem verbis eius accommodabat, tàm decora canities, quàm etiam vultus, ac totius corporis honeſtus ſtatus.

Explicit liber Aymoini Floriacenſis, de vita, morte, & Miraculis S. Abbonis Martyris.

TOR

Digitized by Google

TORTARII FLORIACENSIS

VETERES VERSVS, DE Translatione Corporis Sancti Mauri Africani, Martyris.

Apud Floriacense Cœnobium, Corpus Sancti Mauri Martyris, priusquàm illud Caluinistæ, anno 1562. vti anteà relatum fuit, comminuerent, atque spargerent: religiosissimè asseruabatur. Cuius passionem, translationemq;, Tortarius Monachus Floriacensis, ante sexcentos annos, carmine cecinit. Narrando, Sanctum quemdam Antistitem Britannum vocabulo Hebrem, à Normannorum furore, cum dicti Martyris corpore, ad Floriacense Monasterium confugisse.

In hunc igitur modum, Tortarius recensita Martyris Mauri passione, quam, vtpotè cunctis exploratam, prætermisit, eius translationem explicuit. Ipsiusq; versus venerandæ antiquitatis gratia, inemendatos lectori deprompsi.

AFfuerunt Romæ, præscripto tempore mane,
Ciues Basanici, Pœno de sanguine creti.
Mercandi causa, linquentes Africa rura.
Cognoscũi[1] Maurũ, Pœno de semine natum.

[1] S. Maurus Aser.

Ipsius

Ipsius hi nocte, rapiunt venerabile corpus.
Condit aromatibus pia nautica concio, membra,
Ambit linteolis forti religamine strictis.
Condit sarcophago, quod quærens reperit, apto.
Ascribit titulum, clausi iusti monumentum.
Maurus pro summi Diuino nomine Christi,
Ferro percussus, iacet hoc in marmore clausus.
Defert sarcophagum post hæc, ad litus amicum,
Imponit naui, comitante inuamine Christi:
Qui sacrum corpus, properat perducere quò vult.
Audiuit sæuus quod erat gestum [2] Celerinus,
Illicò funestam truculentus concipit iram.
Dæmonis arreptus furia, stimulisque citatus,
Imperat adduci sibi nautas, voce minaci,
Curritur. At illi, crudelia iussa tyranni
Audierant, & mox dispersi, quò tulerat sors,
Euasere minas tumido a Iudice quassas.
Infrenderis animo crudelis prædo ferino,
Certat defunctum disperdere, perdere viuum
Quem voluit, sed non valuit: cælum quia iuuit.
Ergo sepultura sperat priuare suprema.
Nauim sarmentis mandat stipare putatis,
In pelagus duci, nequit & dum ripa videri,
Ignem supponi, puppim, corpúsque cremari.
Perfida turba, sui complet præcepta magistri.
Impletur nauis, siccis variisq; alimentis:
Gratis Vulcano consumere cuncta parato,
Altius inq; salum, proram cum remige ducunt.
Tendunt interius, dum perdat litora visus.
Supponunt flammam, satagunt ardere carinam.
Igne suppositio, redeunt, narránique cruento.
Iussit vt incensam Iusti cum corpore cimbam,
Credidit insulsus, grata quæ referunt, Celerinus.
Sed vetuit flammis, pia Christus membra cremare,

[2] Celerinus Præfectus.

Nosse

Nosse capillorum numerum, qui clamat, eorum,
Se sibi qui tradunt, qui totam spem sibi subdunt.
Et per Psalmigraphum occinit, quòd non perit vnum
Ossibus ex Sanctis. Mors cùm sit amara malorum.
Hic sibi quò placuit, nauim se remige duxit.
Ipse fuit velum, rexit moderamine clauum.
Dirigit ad litus prouisum, nobile corpus,
Nullius clari radios interrogat astri
Non Tauri rutilum cornu spectare sinistrum.
Non iuuat extensi promisere brachia Cancri.
Sydera nec Piscis, nec consulit astra Bootis.
Non caput Andromedæ, non cauda regit Cynosuræ.
Excitat inuisas Helenæ nec stella procellas.
Non vexare fretum, valet ensifer Orion.
Istria laurigeri ditatur corpore Mauri:
Vrbe[3] Farentina, degens videt vt pia turba,
Appropiare suæ, tranquilla per æquora ripæ,
Obuia tota ruit, vix vnus in vrbe remansit.
Obstupuit primò, casu perterrita tanto.
Nauim circumdat, quid ferret scire laborat.
Cum lapide sculpto, sarmentum conspicit intro.
Reliquias ignis, quem vis Diuina refrixit.
Et partim canas, miratur inesse fauillas
Partim sarmenti, carbonum frusta cremati.
Miratúrque ratem, non passam funditùs ignem.
Illæsum titulum, titulique stupet monumentum.
Percurrens oculo quod erat scriptum studioso.
Martyris hîc nomen legit, extremúmque laborem.
Reddita certa, Dei certo de munere Christi,
Feruet letitia pia plebs, promiscua turba,
Cum pueris iuuenes, cum prouectis seniores,
Infert deuotè, plaudens vrbi memoratæ:
Persultans hymnis, & laudibus Omnipotentis.
Magnificans illum, qui præstat grandia, Christum.

[3] Farentum ciuitas.

Collo

Collocat in ſacro, clariſſima pignora templo.
Hic cultu celebri veneratur in vrbe fideli,
Omnis amat magnum, colit omnis & Iſtria Maurum.
Vrbſque Farentina, per eum fert maxima, famâ.
In qua per famulum, peragit magnalia Maurum.
Actor virtutum Chriſtus, Dominus Dominorum.
Hic optata ſalus egris reddi perhibetur,
Cæcatis viſus, hic perfectè reparatur,
Emoritúrque phrenefis, & horrida frigore febris.
Hîc lepra curatur, virtus inimica fugatur,
Linquit membra malus conceſſa diu ſibi morbus,
Hic prece victa pij, peſtis fugit inuida, Mauri.
Redditur auditus ſurdis, claudis quoque greſſus,
Firma manus mancis, neruorum robora curuis,
Hic glaucoma cadit, capitis dolor aufugit omnis.
Vlcere roza cutis, fit Mauri munere lenis.
Gutta fugit ventris, reſtinguitur hic ſacer ignis.
Demon hic inuitus poſſeſſor deſerit artus.
Hic loquitur mutus, ſiccatur hic humor aqueſus.
Hic pereunt omnes bachantis Demonis artes.
Quiſquis adit Maurum, ſibi ſentit adeſſe propinquum:
Et quod depoſcit, miratur ouans adipiſci.
Ergo Farentina poſtquàm per ſæcula longa
Martyris vrbe, ſacrum iacuit corpus tumulatum.
Diſponente Deo, qui nutu cuncta benigno
Tempora definit: procùl hinc ſacra membra remouit.
Sed reor hoc factum, quia Mauri nomen honeſtum
Diuulgare Deus decreuit, ſpargat vt eius
Per populos famam, maiori culmine dignam.
Creſcat vt inde ſalus cunctis, hunc qui venerantur.
Hac ratione viros excinit, ſed ſibi notos
Qui maris vndiſoli, ſulcantes æquora remis,
Longè ſemotos fines adiêre [a] Britannos.
Hi tulerum ſecum Mauri corpus venerandum.

[a] Corpus S. Mauri Martyris in Britannia.

Hoc

Hoc ibi depositum virtutum luce coruscum,
Respersit totos sancto rumore Britannos:
Nam pro diuersis veniebant vndiquè morbis.
Semper enim Maurum comitantur dona salutum.
Phœbus vti nebulas propellit lampade cecas.
Maurus languorem meritis sic dissipat omnem.
Hypocrati nullum, Galeno spondeo nullum,
Asclepio nullum fore: Maure voles vbi lucrum.
Nullus Peoniis, vbi Maurus erit, locus herbis.
Nil agit hîc vnguem, vbi Maurus adest, medicamen.
Martyris ergo sacri corpus coluêre Britanni.
Donec [5] *Nortmanni, fontis gens nescia sacri,* — 5 Nortmanni idololatra.
His infesta foret: supremáque damna pararet.
Sordida damonicis, quæ se deuouerat aris.
Quæ non lota sacro, vastabat cuncta, lauacro.
Hinc & Christicolis magis impacata cateruis,
Egit multiplices ea gens phanatica cades.
Testatur Turonis, Carnotus, & Aurelianis,
Beluacus, Meldis, Lutetia, necnon Trecassis,
Pictauis, Aruernus, Niuernis, seu Rotomagus,
Andegauis, Biturix, Nanetis, seu Nouiomus.
Vrbes & plures, quas versu dicere non est:
Quas hæc incendit gens impia, seu spolianit.
Nam tunc Francorum virtus emortua Regum,
Non poterat vires gladio frænare rebelles.
Tota intestino dum feruet Gallia bello:
Propterea Gallis instabat barbarus hostis.
Donec dante Deo, prostratus [6] *Rege Rodulfo,* — 6 Rodulfus Rex.
Submisit nostris, sua colla potentibus armis.
Eius barbariem, dum vitat Episcopus Ebrem,
Assumpto magni pretioso corpore Mauri,
Quod sibi commissum, fuluum seruabat vt aurum:
Aufugit, patria, Mauro comitante, relicta.
Et fugiens pagum deuenit ad Aurelianum.

Digitized by Google

In quo Cœnobium fama referente locatum
Audit Floriacum, ſub religione probatum,
Ad quod diuertit, Patrémque videre popoſcit.
Tempore quo magnus ibi præfuit Abba [7] *Richardus:*
Quem ſic alloquitur, ſubmiſſo lumine, Præſul:
O decus Abbatum, lampas clariſſima Patrum:
Audio te tantum, quantum decet eſſe magiſtrum.
Téque, tuóſque ſacram, directo tramite normam
Obſeruare, pius quem conſtituit Benedictus. [8]
Eius & hanc charis ædem membris decorari.
Præſul & ipſe fui: ſed linquens agmina plebis,
Nomine pro Domini curam Paſtoris abegi.
Accipe, méque gregi ſocia Pater alme fideli:
Induc ad niuei caulas, bone Paſtor ouilis.
Gratum eſt, vt coram Legiſlatore, *rependam*
Seruitium Domino, præſente mihi Benedicto:
Illius & normam iuxta deducere vitam.
Quàm me barbarico [9] *Papam contradere ludo.*
Non tua denariis replebo marſupia multis,
Sed dabo theſaurum, quo ſit tibi vilius auum.
Trado tibi Maurum, Chriſti teſtem pretioſum.
Gaudet vir gnarus, tali rumore Ricardus,
Reſpondétque viro prudenti famine ſancto.
Sancte vir, Angelicum repræſentas mihi vultum.
Grates reddo, parem dederit Dominus: quia talem
Non te Diſcipulum præſumam dicere noſtrum.
Oro, magiſterij conſcius digneris haberi.
Membra quidem clari meritis ampliſſima Mauri,
Sunt potiora mihi, quàm pondera ſi dabis auri.
Præſul agit grates, pullas ſumit illicò veſtes:
Induitúrque [10] *nigra, Patre conſecrante, cuculla.*
Vixit abhinc multos ſacri æmulus Ordinis annos.
Sancti Reliquias Abbati tradit habendas.
Excipiunt Fratres, ſua flexibus ora rigantes,

7 *Ricardus Abbas Floriacenſis.*

8 *Corpus S. Benedicti.*

9 *Omnes Epiſcopi olim Papa dicti.*

10 *Monachorum niger amictus.*

Fun

Digitized by Google

Fundunt lætitia, lachrimarum flumina multa,
Æde locant sancta pia cum gestamine membra.
Sis quantus signis vbi nunc ostendis apertis,
Maure sacer meritis, fiducia præstita nobis.
Si furiat pestis, si defuit aura salubris,
Si desinunt pluuiæ, torrente palustria Sole,
Si grando segetes, si flamma vorax premat ædes,
Siue ruens imber, noceat si putridus aër,
Inguina si tument, seu fera sorte tepescant,
Curritur ad Maurum, perit hoc miserante flagellum.
Impetret æternæ qui nobis præmia vitæ.
Maure sacer meritis, exaudi vota precantis.
Quod dedit exiguus Tortarius accipe munus.
Mille sui versus, sua demant crimina mille.

Sed & Rodulfus Floriacensis, Hymnum hendecasyllabicum, passionem, ac translationem dicti Martyris graphicè concinnentem edidit, quem nulla ratione membranarum tenuitas atque vetustas, legi integrè permisit. Vnde nolui truncatum exibere lectori.

SEX AVTHORVM VARIA FRAGMENTA,

Translationi, & Repositioni Corporis Sancti Benedicti apud Floriacum, adstipulantia.

PRIMVM.

Ex historia Ioannis Monachi Itali, libro 3. cap. 12. qui vitam S. Odonis Abbatis Cluniacensis describit, apud Surium, tom. 6. Nouembr. 18.

POST eam persequutionẽ, quæ facta est in Galliis, sub [1] Nortmundo sæuissimo Nortmannorum Rege, Fratres Floriacensis Monasterij, ob hostium metum, huc illúcque dispersi, in illud reuersi sunt. Sed quod sine dolore animi dicere non possumus, locum illum sanctissimum, iunctis quidem corporibus, sed dissectis animis occupabant. Cùm autem quandoquè in Monasterio residerent, & inter se corrixarentur. Quidam ex eis, confecto negotio, quod ei ex obedientia exequendum erat, domum reuertens, ante fores Monasterij, obuium habuit S. Benedictum, qui sic ei dixit: Denuncies Fratribus meis, quandoquidèm [2] me non sinunt quiescere, me iam hinc recedere: nec huc reuersurum esse, donec ex Aquitania quemdam adducam virum, qui sit secundùm cor meum. Fratre autem volente interrogare, quis esset: Ego sum, inquit ille,

1 Nortmundus Rex Nortmannorum.

2 Corpus S. Benedicti.

Digitized by Google

ille, Benedictus. Itaquè, Frater ille properè hoc indicauit Fratribus. Sed miseri illi tanto orbati Patre, non se dederunt lamentis & [3] precibus, quibus non rarò minæ Omnipotentis Dei auerti solent: sed ascensis equis, passim eum inquirere cœperunt, vt inuentum, vel vi, vel precibus reuocarent. Sed cùm illum non inuenirent, Fratrem, qui hæc dixerat, perpetuo ludibrio habuêre. Per id tempus, [4] Helisiardus Comes Illustris, qui nunc Monachus est, audiens infamem illorum Monachorum vitam: Abbatiam illam, à Rodulpho Francorum Rege petiit, & impetrauit. Patríque nostro [5] Odoni tradidit. Deindè adiunctis sibi duobus Comitibus, & Episcopis, cum eodem Patre nostro Odone, ad illud Monasterium venit. Sed vbi id Monachi illi perceperunt, correptis armis, alij in ædificiorum tecta se recipiunt, tanquam hostes suos, lapidibus, & telis, eos depulsuri: alij muniti clypeis, & accincti gladiis, Monasterij aditum obseruant, aiúntque, se potiùs mortem oppetituros, quàm aut eos patiantur ingredi, aut alterius institituti Abbatem admittant. Interim ad se re-

3 *Preces non rarò iræ Dei auertunt.*

4 *Elisiardus Comes, fit Monachus.*

5 *S. Odo Cluniacensis.*

« dennt. En videmus, inquiunt, quid nobis minatus sit
« Pater Benedictus. Heu! cur non credidimus Fratri
« nostro? Videmus iam fieri, quod ille forè prædixit. An
« non hic est Odo ille Aquitanus, quem sæpè suspicati
« sumus eum esse, quem B. Benedictus dixerat. Heu! cur
« non vltrò illum nos inuitauimus. Hæc cùm dicerent, nihilominùs pergebant inuenire viam, qua illos repellerent. Erat inter eos Frater quidam Vulfaldus nomine, annis iuuenis, sed bona indole. Per eum crebrò inter vtrosque discurrentem, quædam Romana priuilegia & edicta Regalia Patri Odoni miserunt, quibus cautum erat, ne quis alterius Congregationis, vllo vnquam tempore, Prioris illic officio fungeretur. Ei autem dixit B. Odo, se pacificum venire, neminem lædere, nulli nocere velle: sed tantùm ad Regulæ præscriptum corrigere constituisse, si qua emendatione habeant opus. Et his quidèm, & consimilibus verbis, Beatus vir, eorum animos, per internuncios assiduè permulcebat.

Digitized by Google

Sed cùm viderent illi, nihil se suis conatibus efficere, ad alia se vertunt: modò ad Regem prouocant, modò Odoni necem minantur. Atque hunc in modum, tridui tempus exactum est.

CAPVT XIII.

1 Asellum equitabat Beatus Odo Cluniacẽsis Abbas.

TAndem vir sanctus nobis inscientibus[1], ascenso asello suo, properè contendit ad illud Monasterium. Episcopi vero & Comites, cum suis eum insecuti: clamant post eum. Quo abis pater? Vis ne in mor- » tem ruere? Cernis ne paratos illos esse, ad necem tibi » afferendam? Quo puncto temporis ad eos perueneris: » eo ipso morieris. Itane de tuo interitu illis gaudium, » nobis luctum exitialem allaturus es? Quicquid autem » illi vociferarentur: ille retineri non potuit. Sed sicut *Prouerb. 28.* scriptum est, *Iustus quasi Leo confidens, absque terrore erit.* pergebat constanti animo. Mira profecto dicturus sum. Vbi propius ad illos accessit, & agnitus ab illis est, qui eum antea nouerant: adeò repente mutati *Psal. 76.* sunt, vt non immeritò de illis dici posset. *Hæc mutatio dexteræ excelsi.* Videre tùm licebat, eos proiectis armis, otiùs ei occurrere obuiam: atque eius vestigia complecti. Quæ res nobis omnibus incredibilem lætitiam attulit. Et ne sim lõgior, Monachi illi, Odonem sibi Patrem accipiunt: cæteri domum proficiscuntur.

2 Carnes Monachis interdictæ.

Postea verò, cœpit eos hortari vir sanctus[2], vt à carnibus abstinerent, studerent parsimoniæ, nihil ceu proprium possiderent: si quid apud se clàm haberent, *Act. 2. & 4.* id instar Apostolorum & credentium, coram omnibus à se rejicerent.

Sed quia illi, res Monasterij, non in commune possederant, sed pro suo arbitratu inter se partiti erant: sibíque eas priuatim vendicarant, vt viderunt id sibi deinceps minimè permissum iri, maluerunt amicis & fautoribus, immo hostibus & profligatoribus, hactenùs iniustè possessa, præter ius fásque elargiri, quàm ad Canonis Monastici præscriptionem, iis renuntiare. Quibus autem renunciarunt, ea cum illis quæ Abbas

Odo

Digitized by Google

Odo attulerat,in victum inſumere nitebantur: vt abſumptis omnibus: vel inuitus, eis carnium vſus permittere cogeretur.Itaque perpetuò expetebant piſces. Porrò pius ille vir,libenter eis ſuppeditabat omnia,vt ab illo vno eos cohiberet.Atque ita factum eſt,vt ille largiendo, atque illi commedendo: penè omnia conſumerent. Inſtabat interim Pater noſter fide intrepidus, ſpe ſecurus, charitate inuictus,nihil hæſitans,ſecundum illam Domini pollicitationem.quod,*Quærentibus primùm regnum Dei,omnia adijcientur*,ſe haudquaquam derelictum iri. Interea dum hæc fiunt [3].B. Benedictus cuidam fratri in viſione apparet: inter alia,iubet eum dicere Patri Odoni,vt ob pecuniæ defectum nil trepidet, nec pro obtinendis rebus neceſſariis anxius ſit: ſe craſtina die miſſurum ei ſolidos centum,& altera hebdomada tantam diuerſarum rerum copiam,vt in multum tempus fratrum vſibus ſufficere queant. quod quidem ita factum eſt. Permulti vero ex circumuicinis regionibus,ad Beatiſſimum Patrem Odonem confluentes, eius magiſterio freti,ſuauis obedientiæ iter complecti cœperunt: vt poſtea cælum ſcandere mererentur. In tantum enim fama ſanctitatis eius increuit, vt non modo laici & Canonici ad eum ſe adiungerent:ſed [4] etiam Epiſcopi, relictis ſedibus ſuis, eius Monaſterium peterent;vitámque Monaſticam conſectarentur. Cernere tum licuit, locum illum,tamquam euulſis ſentibus,nouas proferre fruges: & velut ex areæ tritura, crebris verborum flagellis pulſatos, excuſſis vitiorum paleis, purum in horrea Domini frumentum inferre.

Mat.6.

3 *B.Benedictus apparet.*

4 *Epiſcopi apud Floriacū ſiunt Monachi.*

CAPVT XIIII.

CVm aliquando vir ſanctus in alio hæreret Monaſterio, die feſto B.Benedicti appropinquante: ad hoc voluit reuerti Cœnobium, vt *apud illius ſacrum* [1] *corpus*,nocturnas vigilias,piè ac religiosè celebraret. Nocte vero illa quæ eius ſolemnem præceſſit diem:Ante lucis ortum,matutinæ laudes cantabantur.

1 *Corpus S Benedicti. apud Floriacū.*

Digitized by Google

Quidam autem è fratribus noctis vigiliis fatigatus, nonnihil quieſcere voluit. Apparuítque ei B. Benedictus,& cum ei ſe indicaſſet. Abi inquit, dic fratribus, » me hac nocte cum eis eſſe non potuiſſe, reuera autem » hodie me illis adfuturum.Ait autem frater.Et vbi ho- » die fuiſti Domine? In Britania inquit ille. Et frater. » Quidnam ait illic feciſti? Reſpondit B. Benedictus frater Litfredus, animi ſuperbia elatus, hoc relicto » Monaſterio,traiecit in Britanniam:vbi hac nocte mor- » tuus, Dæmonibus prædæ fuit. Sed me cum illis con- » fligente. coacti ſunt illum relinquere. Id vero fratre » ſummopere admirante,B.Benedictus adiunxit. Si res hæc, vſque adeò tibi admirationi eſt[2]: Noueris pro » certo, ab eo tempore quo hoc conditum eſt Mona- » ſterium, quotquot hìc fratres è vita deceſſerunt, eos » omnes requie ſempiterna perfrui. Tùm porrò frater » ad eum.Quandoquidem inquit mi Domine,hodie no- » biſcum te fore dixiſti: fac nos quæſo certiores, qua » hora venturus ſis:vt tibi honorificè occurramus. Re- » ſpondit. Ego vero fratribus tale ſignum exhibebo:vt » me præſentem adeſſe, nemo poſſit ambigere. Rurſus » dicente fratre.Ecquonam apparatu talem excipiemus » Patrem, aut quænam officia, quemve cultum tribue- » mus tibi?Sanctus Pater reſpondit. Si[3] lautiores epulæ » ſollicitos vos habent:piſcium vobis copia ſuppetit.At fratre illud negante, Dicatur inquit ille piſcatoribus, » ne ad Ligerim piſcatum eant: ſed ad Monaſterij pa- » ludem. His dictis expergiſcitur frater[4], & cum lo- quendi adeſſet tempus: omnia quæ audierat,fratribus indicauit. Certi ergo de tanti Patris aduentu,admo- nente[5] illos Beato Odone: ſtudebant ſinguli de ſuo pectore, ſpiritualia ei munera offerre. Atque ita fa- ctum eſt, vt diem illum hymnis & orationibus exige- rent. Porrò famuli qui piſcatum ierant, non ad Palu- dem vt iuſſi erant:ſed ad Ligerim abiêre.Quorum te- meritas,id habuit præmij: vt ad tertiam ferè horam, multo labore nihil poſſent capere. Reuerſi igitur ad Monaſterium, ſciſcitantibus aliis cur vacui redirent;

2 *Res mira. & à Patribus ac Cœnobitis Floriacenſibus ſedulò pen ſanda atque expendenda: nam ſolum ſanctorũ oſſibus refer:um ipſi cotidie veſtigio premũt,va autem ei qui in terra ſanctorum iniqua gerit.*

3 *Lautiores epula in feſtis diebus.*

4 *Silentij regularis finis.*

5 *Sermonem tunc fecit ſuperiùs poſitũ.*

Digitized by Google

præ

præ pudore, non fuêre ausi suam fateri inobedientiam: sed quod ore illi promere nolebant: facies rubore suffusæ, facilè prodebant. Itaque, Oeconomus. Noui inquit temeritatem vestram, sed vel nunc ad paludem abite ocyùs. Eunt quamprimùm, tantámque piscium vim repentè comprehendunt: vt penè nullus ambigeret, eum qui coturnices olim in deserto populo Israëlitico suppeditauit: etiam in paludem illam, pisces immisisse. Tanta enim exinde illic piscium copia est, vt numquam desint qui capiantur. Atque ita factum est, vt palus quæ prius ranas edere solebat: deinceps piscibus abundaret. Hoc vero Miraculum, Beatus Odo in [6] libro illo quem de Translatione sancti Benedicti scripsit, luculenter commemorat.

6 Hic liber, est maximo meo dolore aut amissus, aut adeò occultatus vt reperiri quãtumuis quæsitus, non potuerit.

CAPVT XV.

AD hanc autẽ Beatissimi Benedicti solẽnitatẽ, ex locis propinquis multi cõuenêre: & in iis cõplures cæci, claudi, paralytici, variísque afflicti morbis: expectantes cælestem visitationem, & aduentum B. Benedicti. Iussit verò Sanctus Pater noster Odo: vt ante Missam nulli ex eis, cibus præberetur. Postquam sacrificij tempus aduenit: omnes in templum ingressi sunt. Tanta est enim illius amplitudo, vt nullus cogeretur manere foris. Cùm autem caneretur hymnus Angelicus [7] Gloria in excelsis Deo: magno quodam fragore, templi fores subito concussæ sunt, & mox reseratæ: ita vt omnes ingenti horrore correpti, retro respectarent. Sub illo autem fragore, morbidi omnes qui illic erant curati sunt: & lampades Ecclesiæ omnes accensæ sunt. Tum verò perspicuè, cognouerunt omnes: B. Benedictum, sicuti ipse dixerat, eò adueniss̃e. Tanta autem omnium animi pietate & deuotione perfusi sunt: vt præ immenso gaudio non possent erumpentes cohibere lachrymas. Nomina fratrum illorum quibus hæc reuelata fuêre, mihi Pater Odo indicare noluit: quo fit, vt dubium sit, num ipse vel alius, eas viderit visiones.

Digitized by Google

Hactenùs Ioannes Italus In vita S.Odonis Cluniacenſis apud ſurium.

SECVNDVM FRAGMENTVM.

Ex libro Gallico [1] *qui Mare Hiſtoriarum vocatur.*

1 *Mare Hiſtoriarum.*

ANno 1393. Regnante in Gallia Carolo ſexto, Ioannes Biturigum Dux:aſſenſu Cœnobitarum, efferrè fecit à Monaſterio Sancti Dioniſij,ad ciuitatem Pictauenſem,capitis Diui Hilarij partem : quàm aurea theca ad inſtar capitis fuſa,incluſit:& in tanti muneris compenſationem, ipſis Sancti Dioniſij Monachis , aliquam Capitis,brachiíque Sanctiſſimi Patris Benedicti, attribuit portionem.

TERTIVM FRAGMENTVM.

Ludolphus [1] *de Columna in Breuiario Hiſtoriali,agens de* [2] *Leone Secundo,ita ſcribit.*

1 *Ludolfus de Colomna.*

2 *Leo 2. Papa.*

CIrca iſta tempora , ſecundum Paulum qui Longobardorũ ſcripſit hiſtoriã:corpora Beati Benedicti & Sororis ſuæ ſanctę Scholaſticæ,in Franciã ſunt trãſlata Cauſam quoque Traſlationis, prædictus Paulus dicit,fuiſſe ſolitudinem loci,ſcilicet Montis Caſini. Nam Rymoaldus [3] Rex Beneuentanus,filius Grimoaldi Regis Longobardorum : prædictum locum deſtruxerat.Qui quidem Rymoaldus,totam Apuliam ſuæ poteſtati ſubiugauit. *Et Inferius. Idem in* [4] *Zacharia Papa ait.* Demùm Karlomannus.Filius dicti Martelli,Romã proficiſcitur:& coram Zacharia Papa ſe totondit : & à dicto ſummo Pontifice veſtes ſacras accepit : & ad montem Caſinum ſe tranſtulit. Et Pipinus frater ſuus totum Dominium aſſumpſit.Dicti Pontificis tempore, Monachi montis Caſini cum Karlomanno Romam venerunt.humiliter ſupplicantes Papæ , vt Regi Francorum

3 *Rymoaldus Rex Longobardorum.*

4 *Zacharias Papa.*

Digitized by Google

rum Pipino, literas dirigeret : vt corpus Beati Benedicti quòd Floriacenſes. Monachi furati fuerant, Monaſterio montis Caſini reſtituerent. Annuit Summus Pontifex,& per ſolemnes nuntios, dicto Pipino Regi, ſuas literas deſtinauit : quos Rex præfatus benignè recipiens, Quod petiuit Frater, mandauit fieri: tùm propter reuerentiam Romanæ Eccleſiæ, tùm propter præſentiam Fratris ſui, quem tenero diligebat affectu. Tradidítque eis in Comitatu, Remigium Archiepiſcopum Rothomagenſem: cum tribus aliis, ad celerem expeditionem facti atque ſolemnem. Cúmque ad Floriacenſe Monaſterium acceſſiſſent : Monachis Floriacenſibus ieiunantibus & flentibus, Nuntij qui Corpus aufferre debuerant, percuſſi ſunt cæcitate: & ſic ab opere incepto deſiſtunt.

Ita Landulfus à Colomna.

QVARTVM FRAGMENTVM.

Ex vita. Karoli magni apud[1] *P. Pithœum Impres. Pariſiis.* M. D. LXXXVIII. [1] F. *Pithœus.*

POſt Dagobertum, regnauit Clodoueus filius eius, qui habuit ſanctam[2] Batildem in matrimonio, quo tempore Sancti Benedicti Corpus Tranſlatum eſt de Beneuento in Franciam, in villa Floriaco. [2] S. *Batildis Regina.*

Ibidem in Annalibus vetuſti ſcriptoris, ad annum DCCCXXVI.

DVm hæc aguntur, Hilduuinus Abbas Monaſterij Sancti Dioniſij Romam mittens : annuente precibus, Eugenio Apoſtolicæ ſedis tunc Præſule. Oſſa Beati Martyris Sebaſtiani accepit, & ea apud Sueſſonam ciuitatem, in Baſilica Sancti Medardi collocauit: vbi dum adhùc in loculo ſicut ablata erant, inhumata iacerent : tanta ſignorum ac prodigiorum multitudo claruit : tanta virtutum vis in omni genere ſanitatum, per

per diuinam gratiam enituit: vt à nullo mortalium, eorumdem Miraculorum aut numerus comprehendi, aut varietas valeat enarrari.

Et ibi alio loco, nempe in vita Ludouici Pij.

PEr idem tempus, Hilduuinus Abbas Monasterij Beati Dyonisij, Romam Monachos petitionis suæ baiulos, ad Eugenium Sanctæ. Romanæ sedis Præsulem misit: flagitans ossa Beati Sebastiani Martyris, sibi transmitti: vius desiderio, Domnus Apostolicus satisfaciens, per predictos missos, sacratissimi militis Christi exuuias misit. Quæ religiosissimè à prædicto viro susceptæ, atque interim cùm loculo vectario vt allatæ sunt: iuxta Corpus Beati Medardi positæ. Quibus ibi consistentibus, tantam Deus per præsentiam aduentus eorum, mortalibus attribuit virtutum copiam: vt multitudo numerum excedat. Porrò qualitas fidem superet, nisi eis auribus credatur, quibus persuasum est: nihil repugnare diuinæ iussioni. Sed omnia possibilia esse credenti.

Hactenus veteres scriptores in Pithoëo. Qui iustorum Commentariorum, pluribus Floriacensis huius Bibliothecæ locis, vicem supplere possunt.

QVINTVM FRAGMENTVM.

Ex Adonis Treuerensis Martyrologio, quod ipse tempore Gregorij Septimi Papæ scripsit. Circa annum Domini 1081.

V. Idus Iulij, Trãslatio S. Benedicti Abbatis. Postquam enim (sicut ipse viuens prædixerat) Monasteriũ eius à gentibus est vastatum, Domino reuelante: repertum est corpus eius: & in Gallias Translatum, atque in territorio Aurelianensi, Monasterio quòd vocatur Floriacum, condigne sepultum Translatum est pariter etiã Corpus Beatæ Scholasticæ. Virginis soro-

ris

ris eius,atque in partibus Cœnomanenſium,religioſorum deuotione conditum.Cuius animam idem vir Dei è Corpore egreſſam, vidit in Columbæ ſpeciæ cæli ſecreta penetrare.Corpúſque eius ſecũ in vno iuſsit poni ſepulchro,vt quorum mens vna ſemper in Deo fuerat, eorum quoque Corpora nec ſepultura ſepararet.

Hic præclarus Pontifex,poſt Leonẽ Caſinatem ſcripſit. Et licet aſſiduus eſſet Romanorum Pontificum Aula, vt Aloyſius Lipomanus indicat: Bullas tamen quas Leo ipſe confingit: vt potè numquam datas, in recenſenda Tranſlatione S. Benedicti haud pertimuit Caterum ſi quod veriſſimiles coniecturæ mihi ſuadent expromere liceret: dicerem Neothericos quoſdam Caſinates, Leoni Hoſtienſi(vt ab eius & antiquitate & dignitate ſibi cõpararentfidem atque authoritatem) partum ſuppoſuiſſe,cuius ſi reduuius eſſet: ſe minime patrem inſcriberet. Nam quod rem vrget vehemẽter,illud eſt. Quod S.R.E. Cardinalis,multa de Pontificibus ſummis ſui ſeculi dicat, quæ veritati nulla ratione quadrare conuincuntur.

SEXTVM FRAGMENTVM.

Ex Breuiario Valiſoletano Impres. 1598.

REgale primariúmque Monachorum Congregationis Valiſoletanæ Cœnobium, Corporis S.Benedicti particulam quamdam ab Henrico III Caſtellæ & legionis Rege,dono olim accepit:cui ingens acceſsio facta eſt,integro * femoris eiuſdem Sancti oſſe, ex [1] Monte peſſulano Galliæ Narbonenſis vrbe,in Hiſpaniam deportato ac in eodem Valiſoletano Cœnobio,re priùs iuxta Conc. Trid. decreta diligenter examinata & Apoſtolica authoritate comprobata,ſolemni pompa recepto. Philippo ſecũdo Rege Catholico, vt cunctis ex Regio Senatu primoribus, Clericis omnibus, omniúmque ordinum Monachis comitantibus, modo & ordine quem ipſe Rex præſcripſerat:in idem Cœnobium inferretur,iubente.5.Id.Iulij, 1594.

* *Brachij.*

[1] *Vide bullam Vrbani ſupra pag. 248.*

ERV

Digitized by Google

ERVDITI VIRI D. CAPELLETI, VICARII GENERALIS REVERENDISSIMI EPIscopi Cœnomanensis, ad Dominum Ioannem à Bosco Cælestinum.

1 D.Capelletus Vicarius Generalis Episcopi Cœnomanensis.

EPISTOLA.

CONFECTA nonnullarũ huiusce Diœceseos Ecclesiarum Visitatione, reuersus domum: literas tuas, septimo die mensis elapsi perscriptas, accepi: Móxque votis tuis facturus satis, quemdam [2] Ecclesiæ collegiatæ. D. Petri Canonicum, mei amantissimum rogaui, me cognitione imbueret eorum omnium, quæ de [3] Trãslatione Sacri corporis. D.Scholasticæ, in prædicti templi archiuis, reperirentur. A quo cùm manuscriptum obtinuissem, ex eius lectione didici, tempore Clodouæi Filij Dagoberti, maxima Italię parte à Longobardis vastata: & potissimum Casino monte funditùs euerso, Berrario [4] Cœnomanensi Episcopo, ac Monasterij Floriacensis Abbati reuelatum: ac præceptum fuisse diuinitùs: ad montem Casinum transmitterent: qui. D. Benedicti. Sanctæque Scholasticæ Corpora. adferrent. Quod feliciter peractum fuit. Quamuis autem, cùm ab Episcopo, tùm Abbate amandati homines: simùl iter emetirentur: sua tamen vtrique occultarunt negotia, neque communicarunt inuicem, donec ad locum deuenêre. Demùm cælesti luce corpora venerãda illustrante ac prodente: etiam intempestæ noctis silentio: eadem detexerunt. Et cum fuissent ab Italia in Cœnobium Floriacense reuersi: ipsamet agnouerunt, alterum ab altero miraculo quodam secreta. Cum enim ossa minora, vt quæ D. Scholasticæ esse arbitra

2 Ecclesia Diui. Petri Collegiata, in Ciuitate Cœnomanẽsi.

3 Corpus S. Scholastica apud Cœnomanos.

4 Berrarius Cœnomanensis Episcopus.

Digitized by Google

bitrarentur, ſelegiſſent: & maiora ex aduerſo collocata. Poſteriora, cuiuſdam Iuuenis Cadaueri impoſita: defunctum adoleſcentem ſuſcitarunt: priora vero, huius luci vſura priuatam puellam, reduxerunt ad vitam. Cuius quidem ſanctiſſimæ Scholaſticæ corpus, Epiſcopus ille Cœnomanis condidit, in baſilica, quam in hunc finem Apoſtolis Petro & Paulo ædificandam curauerat. Vbi etiamnum quieſcit [5], incluſum argentea capſa nobiliſſima, quatuor ingentibus columnis æneis ſubnixa. Singulis annis, in perpetuam [6] iſtius Tranſlationis memoriam: vndecimo menſis Iunij die, feſtiuitas magno populi concurſu celebratur [7]: corpúſque venerandum, per ciuitatem anleis atque ſtrophiis vicatim ornatam, circumducitur. Et quod pompam ſplendidiorem efficit. Illud eſt [8]. Quod anno M. D. L X I I. cùm orthodoxæ fidei hoſtes Caluiniſtæ, ciuitatem hanc inuaſiſſent: & ſacras ædes diripuiſſent. Dei prouidentia afflictam vrbem chariſſima patrona manere deſtitutam nolente: prætacta capſa, ſeruata fuit illæſa [9]. Ipſi porro hæretici, in peruigilio tanti feſti, noctu auffugerunt eodem anno: quomodo Aſſyrij tempore Sénacherib nemine licet inſequente: cùm ne turmæ vllæ quidem eſſent in tota prouincia, quæ partes Catholicorum tutarentur: rumore dumtaxat territi, quo ferebatur, ingentem armatorum copiam, ad [10] Cardinalem Remboilletum confluere, qui tum [11] Ronnoyæ degebat. Verum, tam optatam liberationem, omnes nulli alteri quàm huius virginis efficaciſſimis precibus, atque meritis, aſcribendam: optimo iure duxerunt. Hæc ſunt Domine, quæ ad tua ſcripta reſpondere poſſim. Si alia in re opera mea indigneris, hominem beneuolum & amicum inuenies. Cœnomanis 7. Octobris 1604.

Tibi addictiſſimus, veluti frater,
ac ſeruus in Domino.

CAPELLETVS.

5 *Corpus S. Scholaſticæ, eſt infra capſam argenteam.*

6 *Tranſlationis S. Scholaſticæ feſtum annuum.*

7 *Corpus S. Scholaſticæ, per Ciuitatẽ Cœnomanẽſem, annuatem cum maxima pompa defertur.*

8 *Caluiniſtæ anno* M. D. L X I I. *Cœnomanos inuaſerunt.*

9 *Miraculũ in feſto ſanctæ Scholaſticæ.*

4. *Reg.* 19.

10 *Cardinalis Ramboilletus.*

11 *Ronnoyæ.*

Tibi

Digitized by Google

Ex Breuiario [1] *Aurelianenſis Eccleſiæ, quæ celebrat feſtum Illationis S. Benedicti 4. Decembris, ſub nomine S. Benedicti de redditu.*

1 *Aurelianenſis Eccleſia.*

CVm Dani ſeu Nortmanni, vniuerſam penè Galliam incurſionibus vaſtarent, ac latrociniis: Bona pars eorum Monachorum qui Floriacenſe Monaſterium incolebant, Aureliam migraſſe fertur: atque eò ſecum B. Benedicti reliquias aſportaſſe: vt eas ab iniuria & inſolentia militum vendicarent. Captum vero Floriacum à Danis direptum eſt, Monachique omnes qui in eo reperti ſunt, crudeliter trucidati. Poſtremo & ipſi Dani, à [2] Comite quodam Giſlolfo exacti atque deleti ſunt. Monaſterium autem à Monachis qui ſuperſtites fuerant reſtitutum. Cum vero Beati Benedicti Reliquias eo referre vellent, nauiculæ impoſuerunt, fluménque Ligeris, quod gelu contractum erat, ſtatim diſſolutum ac peruium factum eſt: & ſine remige, nauis Floriacum eſt delata, quo cum appuliſſet, Pridie Idus Decembris: arbores non ſine miraculo, velut ineunte vere, omnes efloruerunt. Hoc miraculum feſtiuitati hodiernæ cauſam dedit. Præterquàm quòd diuina reuelatione admonitus Mummolus Abbas; hac ipſa die Corpus B. Benedicti, Floriaci, tumulo honorifico legitur olim condidiſſe.

2 *Giſlolfus Comes.*

Hactenus Breuiarium Aurelianenſe.

TRIVM

TRIVM GRAVISSIMORVM AVTHORVM, ET SI non omnino Translationi S. Benedicti aduersantium, eam tamen admodum seuerè discutientium, fidelis & verax Relatio.

Primi Authoris, nempè Eruditi & Religiosi Patris Iacobi Breulij Veterani Sangermani Pratensis Parisiensis Cœnobitæ Relatio, ex ipsius ad D.I.A Bosco Cælestinum Epistola, data xj. Augusti 1604.

VENERANDE Pater, vt reuocarem in dubium S. Benedicti Translationem: non tantum authoritati Fasciculi temporum sum innixus, vel etiam Bullis Vrbani [1] secundi siue etiam [2] Paschalis item secundi. Verum maximè Bullis [3] Alexandri II, Benedicti octaui, & Clementis quarti. Confirmantis Bullam Vrbani secundi. Præter quod Chronicon Casinense lib. 2. c. 44. sanationem [4] Henrici sancti Imperatoris recitat: quam accidisse ait, postquam ab animo errorem Translationis corporis sancti Benedicti in Gallias depulit. Atque ob eam rem cap. sequenti scribit. *Sanè quoniam de corpore Beati Benedicti, quod vere in Casinensi loco requiescret: visione ac sospitate fuerat certissimus redditus: vbicumque postmodum scripturam Translationis eiusdem sancti Patris inuenire potuit, flammis exussit. &c.* Atque etiam ibi dicitur. Hanc Translationem esse friuolam, atque confictam. & cap. 48. refertur visio [5] Adamo Monacho facta, qua confirmatur, corpus sancti Benedicti esse in Casinensi Cœnobio: nec translatum fuisse. Et lib. 4. cap. 31. narratur. Quomodo Paschalis

1 *Vrbanus.*
2 *Paschalis.*
3 *Alexander II.*
4 *Henricus S. Imperator.*
5 *Hæc historia ex suo fundamento vacillat. Nã tunc temporis Monasterium S. Pauli Romæ, de quo in ea fit mentio erat, subiectũ Abbati Clumiacensi.*

lis 2.Papa cum eſſet,Floriaci,in die præſumptæ Tranſ- »
lationis prohibuerit hoc feſtum celebrari, iuſſeritque »
Maiorem miſſam de feria dici. Scio omnes authores »
qui ſunt contrariæ ſententiæ. Verùm Bullas Pontifi- »
cum eamdem obfirmantes, non vidi: téque exſcripti »
earum me facias participem obnixè rogo. Ipſe demi- »
ror,quod cum eiuſmodi Tranſlationem credatis: eius »
tamen feſtum non colatis.Nos illud colimus xj. Iulij »
die,mutato duntaxatnomine Tranſlationis, in nomen
Venerationis.Hactenùs Breulius in dicta Epiſtola,qui
tamen annotauit in Chronici Caſini. Editione,Baro-
nium nominare mendaciorum effictorem eum qui
literas Caſinenſi Chronico adiunctas ſcripſit, dolere
que: quod ab aliquo otioſo fuerint confictæ, atque
minimè à ſacri Ordinis viris eruditis penitùs obli-
teratæ.

Secundi Grauiſſimi Authoris,videlicet,Polyhiſtoris Cardinalis Baronij relatio.

Polyhiſtor Baronius.

CArdinalis vero Polyhiſtor de ea Tranſlatione. Tomo 8. Annal. Eccleſ. ſub anno 664. in hunc modum ſcribit.

Acta Aigulfi docent,quibus & alij complures ſcri- »
ptores adſtipulantur, ipſum miſſum à Mummolo Ab- »
bate Floriacenſi Caſinum, ad aufferendas inde ſacras »
Reliquias ſancti Benedicti Abbatis. addunt alij, & »
Scholaſticæ ſororis eius à Cænomanis vel Aurelia- »
nenſibus eſſe ſublatas.Id cum plærique tradant, haud »
conſentiunt tempore. Cum alij ad Martini Papæ Pon- »
tificatum, alij ad Deodati tempora referunt, At alij »
ſunt innumeri qui contradicunt,adeò vt etiam diplo- »
mata afferant [1] Romanorum Pontificum,id teſtantia. »
Cuius etiam probationis genere,nec careat pars ad- »
uerſa. Sed refugit animus tam denſum controuerſiæ »
huius ſpinetum adire: quod horret,vel è longè ſpecta- »
re.Prætermiſſis igitur omnibus his,ac ſi non extarent, »
perplexitatum ambagibus, reuocata ad ſuum princi- »
pium quæſtione, modo tantum quid [2] ſuadeant con- »
iecturæ, »

1 *Bullæ Pontificum Romanorum.*

2 *Omnes hæ Coniecturæ Cardinalis Baronij, in Apologia diſſoluuntur.*

Digitized by Google

" iecturæ,velut è ſpecula attentius contemplemur: non
" vt quid verum ſit definiamus.Sed tantum,quid veriſi-
" mile conſideremus.
" Certum eſt,à Longobardis Caſinenſe Cœnobium
" deuaſtatum.Sed rogo te?Num Monachis illis Caſinen-
" ſibus Romam migrantibus, quibus curæ fuit menſu-
" ram quoque panis & vini ſecum ferre, nulla [3] fuit ra-
" tio ſacrorum oſſium ſanctiſſimi Benedicti, & ſi non
" ſecum aſportandi:ſaltem occultandi: vel cuſtodiendi
" ea [4], alicuius Monachi anachoreticam vitam illic du-
" centis aſſiſtentia? Ita planè ſenties,neque enim fas eſ-
" ſe videtur exiſtimare, tàm ſacra pignora Benedicti &
" Scholaſticæ, illic fuiſſe penitùs abſque cultu aliquo
" derelicta, à Monachis Caſinenſibus [5] Romæ degenti-
" bus.Cùm videamus exemplis,quoſuis, etiam Regula-
" ris diſciplinæ ſolutiſſimos Monachos: ſui ipſorum in-
" ſtitutoris memoriæ tenaciſſimos eſſe, vt pro ea con-
" ſeruanda,parati ſint vitam quoque profundere. Certè
" quidem, quando Brixianus ad inſtaurandum locum
" perrexit, aliquos ibi reſidere inuenit. prout Paulus
" Diaconus docet lib.6.c 40. Vel ſi velimus nimia oſci-
" tantia ſtertiſſe omnes, vt abſque cultu veneranda ly-
" pſana dereliquerint.Quomodo transferre ea Romam
" ad Lateranenſe Cœnobium in mentem potuit non
" veniſſe, tot præterlabentibus annis? Quod cum eos
" non feciſſe conſtet. planè cultum tunc & cuſtoditum
" fuiſſe locum illum,aliquando reſtituendum argumen-
" to eſt.
" Rurſum ſi innotuit Gallis, & iis magnopere exul-
" tantibus corpus S.Benedicti Floriacum eſſe tranſla-
" tum [6]? Cur non Floriacum,ſed Caſinum à Francorum
" Principibus,& aliis innumeris vndique confluentibus,
" poſt hæc;frequentes fuerunt pietatis ergo peregrina-
" tiones ſuſceptæ?Quam autem frequens & creberrima
" ex toto penè orbe, ex tranſalpinis vero potiſſimum,
" peregrinatio ad Caſinum montem fuerit,quæ ſuis lo-
" cis dicenda inferius erunt,apertè docebunt.Sunt hæc,
" quæ vt duximus, coniectura opinari nos admonet.

3 *Nõ potuerunt auffere,adeò ſubitus eos hoſtiũ circumuenit incurſus.*

4 *Ibi Monachi remanſerunt aliqui.*

5 *Singulis annis, xij. Monachi Roma. Caſinũ mittebantur.*

6 *Hæc Coniectura parũ premit, infraque d ſſolui: ur.*

Digitized by Google

" tempore, Ob ídque nihil eſt,vt quantauis ſiue Sancti-
" tatis, ſiue doctrinæ cuiuſlibet prærogatiua viri, quod
" non factum ſit vnquam, quod factum eſt aſſerentis,
" ipſi veritati poſſit præiudicium inferre. Cùm in his
" quæ ſunt facti non dogmatis:potuerit quiſque ſanctiſ-
" ſimus atque doctiſſimus fidei Orthodoxæ profeſſor,
" atque defenſor, aliquando falli. Nec enim eminentia
" alicuius viri efficere poteſt: vt quod mendacium eſt,
" veritas ſit: & quod perinde ac verum, ab eo falſum
" aſſertum eſt, recipiatur ab omnibus. Sed & accidere
" ſolet interdum,vt aliquid vulgo allatum, ſi quis cer-
" tos velit examinare teſtes an verum ſit, neminem id
" ſeriò teſtantem inueniat:fiátque vt quod ab homini-
" bus dici iactatur, aſſeratur à nemine, rumórque ille
" euaneſcat in auras. In hunc modum ſapientiſſimè at-
que veriſſimè Card.Baronius. Itaque Vvionius in pri-
mis ita ſcribit, in Catalogo Abbatum Caſinenſium.
Ligni vitæ,parte prima.

Sanctus [3] Bonitus Abbas Caſinenſis quintus, cuius tempore crudeliſſimus Beneuentanorum Dux [4] Zotho, noctu Caſinum ingreſſus, locum in prædam & direptionem dedit:& ad ſolum vſque *ſubuertit*. Quæ celeberrima Monaſterij clades illa fuiſſe videtur, quam Diuo Gregorio teſte, Sanctiſſimus Pater Benedictus futuram prædixit, affirmans vix apud Deum potuiſſe obtinere.Vt ex eo loco ſibi *animæ concederentur*.Dum autem Longobardi prædæ aſportantæ eſſent intenti? Bonitus Abbas cùm omnibus Monachis euaſit,textum Regulæ propria S.P manu conſcriptum, pondus libræ panis,ac vini menſuram, necnon & veſtimenta ac calciamenta eiuſdem Patris ac ſororis eius ſecum ferens. Romam incolumis peruenit [5]. Singulo quoque anno Monachos duodecim à Laterano ad Caſinenſe Cœnobium, *Ad S.P.Benedicti Corpus cuſtodiendum*, tranſmittentes. Habitauerunt autem Monachi Caſinenſes in Lateranenſi Monaſterio,à tempore Pelagij I I,ſcilicet ab anno Domini 589, annis 130. nempe vſque ad annum Domini 719. qui fuit Sancti Gregorij I I. Papæ,

[3] *S. Bonitus Abbas Caſinenſis.*

[4] *Zotho Dux.*

[5] *Ex hac relatione Coniectura Baronij ſuperius poſita ſolui-tur.*

annus quartus.Hæc Vvionius.Qui etiam eodem loco, in Annotatione & [6] Leonem & alios ſcriptores Caſinenſes in numero annorum quo hæc facta ſunt, non ſemel erroris arguit.Sed & in rei materia ac fide hiſtorica conuellit [7] Anaſtaſium (ſi tamen is, alibi ait, hiſtoriâ reportationis S.Benedicti ſcripſerit. maledictis in S.Aygulfum refertam.) authoritate [8] Caroli Sigonij doctiſſimi & diligentiſſimi authoris.Dum non Gregorij 3. aut Leonis aut Sthephani quòd ipſe Anaſtaſius pſeudo malè notauit ſuaſione,Sed Zachariæ auxilio Petronacem ad reſtaurandum Caſinum ſe accinxiſſe narrat. Notat etiam ibidem Vvionius cap. 4. Petrum [9] Diaconum vocare Ioannem ſecundum, quemdam Abbatem decimum Lateranenſem, quem ipſe Anaſtaſius Romanum vocet : adeò interſe de nomine ſuperioris ac prælati ſui, & proprij illorum ferè temporis,non conueniat [10], ob quòd ipſorum fides,in aliis meritò vacillet. Idem etiam Vvionius ibidem cap. V. in notat, oſtendit inter ſe diſſidere Leonem & [11] Petrum Diaconum ſcriptores Caſinenſes, nec ſibi inuicem in ſuputatione Abbatum Caſinenſium concordes eſſe. [12] Repræhendit & Leonem in notis ſui Martyrologij Monaſtici ad diem vigeſſimum primum Martij circa tempus Obitus ipſius Beatiſſimi Patris Benedicti, malè ab ipſo annotati. Qui & in textu eiuſdem Martyrologij quinto Idus Iulij. Hæc verba poſuit [13].

Eodem die Tranſlatio Sancti Benedicti Abbatis Patris »
noſtri.Poſtquam enim ſicut ipſe viuens prædixerat, Mo- »
naſterium eius à gentibus eſt vaſtatum.Domino reuelan- »
te Corpus eius repertum eſt. Et pars eiuſdem in Gallias »
Tranſlata, atque in territorio Aurelianenſi Monaſterio, »
quòd vocatur Floriacum condignè,ſepulta. Tranſlata eſt »
pariter pars Corporis Beatæ Scholaſticæ virginis ſororis »
eius,atque in partibus Cænomanenſium, religioſorum »
deuotione condita. Deinde annotat his ſermonibus. »
Huius Translationis memoriam faciunt Vſuardus, »
Galeſinius, & Maurolicus, hac die [14]. Eam celebrant »
Eccleſiæ Mediolanenſis,Cordubenſis, Conſtantienſis
Curienſis

6 *Caſinenſis Leo erroris ab Vvionio ſodali Caſinenſi arguitur.*

7 *Anaſtaſiũ Vvionius cõuellit.*

8 *Carolus Sigonius nobilis author.*

9 *Petrus Diaconus.*

10 *Vacillat fides Caſinenſium authorum in multis.*

11 *Diſſident inter ſe Authores Caſinenſes.*

12 *Reprahenditur Leo Caſinenſis.*

13 *Vvionius Tranſlationẽ S. Benedicti ex Adone recenſet.*

14 *Eccleſiæ Mediolanenſis, Cordubẽſis, Curienſis & omnes Gallicanæ celebrant Tranſlationem S. Benedicti.*

Digitized by Google

" Curienſis, Omnes Gallicanæ & aliæ permultæ : vt ex
" earum tabulis & Kalendariis videre eſt. Reuerendi ve-
" rò patres [15] Congregationis Bursfeldenſis,ſub qua pri-
" mitus educatus ſum:ne incidant in bullam Vrbani ſe-
" cundi,qui hanc Translationem celebrari cauit. Com-
" memorationis Sancti Patris noſtri Benedicti feſtum
" diem , hac die ſolemniter , ſub titulo. Summi minoris
" celebrant. Traduntur autem huius Sanctiſsimi Patris
" noſtri Translationes duæ, præſens de qua agimus.quã-
" do ſcilicet deportatus eſt à Sancto Aygulfo in Gallias:
" & altera quando reportatus eſt de Galliis ad montem
" Caſinum.de qua die 4. Decemb. agemus. Ambæ autem
" literarum monimentis proditæ à [16] Theodorico Mo-
" nacho ordinis S. Benedicti. Et Anaſtaſio Bibliotheca-
" rio Monacho Caſinenſi,cuius exemplar M. S. apud me
" eſt tali exordio. Beatiſsimus P. Benedictus multis co-
" ruſcus virtutibus &c. Sic autem finit.Ego Anaſtaſius
" Apoſt.Sedis Bibliothecarius,iuſsis Sanctiſsimi Stepha-
" ni Papæ 2. parens. Hæc omnia provt ipſe oculis pro-
" priis vidi ac manibus contrectaui , apicibus tradidi
" ad poſterorum memoriam & Dei Omnipotentis lau-
" dem atque Eccleſiis Chriſti longè lateqùe conſtructis,
" direxi.per omnia Benedictus Deus , Hæc Anaſtaſius,
" Qui quomodo hęc Trãslatio facta fuerit,quantúmque
" Reliquiarum aſportatum hac aperit periodo. Regnã-
" te Conſtantino qui & Conſtans dictus eſt , Conſtanti
" ni filio orbis Monocratore. Quidã Aygulfus cùm ſuis
" complicibus Caſinum adueniens , dum cum Fratribus
" quos ibi reperit,ſe manere ſimularet , effracto à latere
" Patris Benedicti eiúſque ſororis ſepulchro : abſtulit
" ferè dimidiam partem Sanctorum oſsium occultè , &
" fugam petiit &c. Quæ enarrare longum foret. Prioris
" huius Translationis meminerat Petrus in Cathalogo
" lib.6.c.86.Vincent.in ſpec.lib.23.cap.123.Sigebertus in
" Chron. ad annum 646. Matth. Palmerius in Chron. ad
" an.704.Matth.vueſth.in Florib. Hiſt.ad an.681.Regino
" Abbas Prumiæ Chron.lib.1.adan.612. Faſciculus tem-
" porum ad ãn.664. Mart. Polonus in Chronico lib. 4.in

15 Congregatio Bursfeldenſis.

16 Is eſt Diedericus ſupræpoſitus.

Adeodato Pontifice & Infiniti, quos silentio præteri- »
mus, ne rem faciamus longiorem quam oportet. De »
eadem egregium sermonem habuit Domnus [17] Odilo »
Morimundi Abbas, qui est in Monasterio nostro S.Be- »
nedicti Mantuani,& Casini M S.Extat & officium pro- »
prium de eadem Translatione in breuiariis RR. PP. »
Cluniacensium, cum sacro hymno à S.Petro Mauritio »
Abbate composito, metro Choriambico & Gliconico »
qui talis est. »

Claris [18] coniubila Gallia cantibus, »
Lateris Benedicti Patris ossibus, »
Fœlix quæ gremio condita proprio, »
Seruas membra celebria. »
Miris Italia fulserat actibus, »
Gallos irradiat Corpore mortuus, »
Signis ad tumulum crebrius emicat, »
Illustrans patriam nouam. »
Hic vatum veterum facta resuscitat, »
Morti quod libuit mortuus imperat, »
Extinctum propriis ossibus excitat, »
O quam mira potentia! »
» *Nauis per fluuium nat sine remige,* »
Mirando glaciem desecat impetu. »
Sancti membra ferens obuia Flumini, »
Undas reuerberat. »
Eductum fluuio sensit vt arida, »
Non curans gelidi frigora temporis, »
Vestit cuncta sese illico floribus, »
Mutata facie soli. »
Iam cœlo residens, ô Pater Optime. »
Diuinis famulos imbue regulis, »
Angustum per iter scandere largiens, »
Dona Regna perennia. »
Cunctorum Dominans Omnipotentia, »
Quæ de sede Poli conspicis omnia, »

Psal

17 *Error est hic, posito Odilone pro Odone Cluniacēsis cuius sermo supraponitur. Claruit vsque ad annos Domini 1157. quo obiit.*

18 *En ossa Patris Benedicti Vir deeretorum se sedis Apostolica obseruantissimus allata esse in Gallias testatur. Vbi ergo Pontificum Romanorum Bullæ id credi antea vetantes, quas tanto studio mundo obtrudere Casinates conantur?*

19 *En secunda Translatio, quam Vuionius in gratiam suorum, ad Casinum factam interpretatus est, sed quam ingenuè appello ipsius conscientiam.*

Digitized by Google

Pſallentum placidè ſuſcipe cantica,
Votis voce precantia.

Verum enimuero [20] Leo.Card.Epiſco.Hoſtienſis,& Monachus Caſinenſis, ſcriptórque Annalium eiuſdem Monaſterij.non deſtitit locupletiſsimis teſtimoniis, & obſignatis Summorum Pontificum ac Imperatorum tabulis, aliiſque argumentis contra diſſerere planèque affirmare illius Sanctiſsimi patris corpus, in Monaſterio Caſinenſi reconditum, indeque translatum non eſſe,idque præcipue lib.2.c.45.& 48, vbi etiam opinionem Pauli Diaconi Monachi de hac Translatione [21] refutat.Res eſt à multis controuerſa, quæque maiorem tractatum requirat : & ideo facta ne veraciter eiuſmodi Translatio, an non : alio loco diſputandam reſeruamus.

20 *Leo ſolus Tranſlationẽ S. Benedicti, abnegat.*
21 *Ita certe refutat, at debili ariete.*

Idem ipſe Vvionius,in Martyrologio Monaſt.pridie
« Nonas Decembris. ita in textu habet *In monte Caſi-*
« *no* [22] *Relatio Sancti Patris noſtri Benedicti & Sanctæ*
« *Scholaſticæ Virginis ſororis eius, ex Cœnobio Floriacenſi*
« *in Gallis,ad ſuum Monaſterium.*Et inferius in notis ad
« Decembris.4.

22 *Relatio Corporis S. Benedicti.*

« Hanc Tranſlationem ſiue Relationem potiùs, in-
« quit, hac die annotant [23] Maurolycus, & [24] Molanus,
« in Addit. ad Vſuardum. Notatur & in Kalendariis [25]
« Monaſterij S.Georgij Maioris Venetiarum.His verbis:
« *Tranſlatio Corporum Sancti Patris noſtri Benedicti, &*
« *ſororis eius Scholaſticæ,ex Gallia, ad montem Caſinum.*
« Hiſtoriam huius Tranſlationis fusè deſcripſerunt [26]
« Theodoricus Monachus Benedictinus, & Anaſtaſius
« Bibliothecarius Monachus Caſinenſis, quæ reſeruatur
« penes me M.S. [27] in qua *tamen multa ſunt caſtigatione*
« *digna.* Agunt de eadem Vincentius in Speculo, lib. 23.
« cap. 155. Antoninus in Summa Hiſtor. part. 2. Mat-
« thæus Vveſtmẽſis in Floribus Hiſtoriarum.Hugo Flo-
« riacenſis Monachus,& Petrus Æquilinus in Catalogo,
« lib. 6. cap. 81. Diuerſo tamen modo, vt ex Hugonis
« ipſius verbis quæ ſequuntur,videre eſt:*Anno*,inquit,*de-*
« *cimo Conſtantini IIII. Caſinenſes Monachi, authore*

23 *Maurolycus.*
24 *Molanus.*
25 *Monaſterium S.Georgij Venetiarum.*
26 *Diedericus.*
27 *Nota fidem Anaſtaſij, quem caſtigatione dignum Vvionius in pluribus cenſet.*

Digitized by Google

Carlomanno Rege Francorum,à Zacharia Papa impe- »
trarunt, vt eius corpus S.Benedicti à Floriacenſibus red- »
deretur. Qui venientes Floriacum, dum corpus leuare »
vellent, tali cæcitate percuſſi ſunt, quòd ſe inuicem vi- »
dere non poterant:nec à Deo vſque lumen eis reſtitutum »
eſt, donec intelligentes, corpus ſanctum ibi quieſcere »
velle,id dimittere propoſuerunt. Hæc Hugo. Cuius ſen- »
tentiam omnes præfati ſequentes,longiorem narratio- »
nem ſuis inſeruerunt ſcriptis. Aduentum quidem Car- »
lomanni Regis & Monachi, ad Monaſterium Floria- »
cenſe, vt oſſa ſanctiſſima Caſinum reduceret, deſcri- »
bentes. Sed reductionem præfatarum Reliquiarum,ob »
miraculi nouitatem, [28] abnegantes. His tamen argu- »
mentis occurrit, Anaſtaſius Bibliothecarius, totius rei »
geſtæ oculatus teſtis, qui quomodo hæc Tranſlatio »
facta fuerit,quóve tempore,& qua ratione huiuſmodi »
eis cæcitas euenerit, ſimpliciter veraci ſtilo aperit, ſic
inquiens:

28 *Et meritò abnegantes.*

Tunc Sanctus Papa Carlomanum Caſinenſem Monachum cum aliis duodecim, de eadem Congregatione Fratribus,ad Patris Sancti Benedicti, eiûſque ſororis Reliquias Caſinum reducendas,in Franciam ſecum ire præcepit. Nocte autem illa, quæ diem præcedebat, qua nuncij Pontificis ad Caſinum venturi erant, Sanctiſſimus Pater Benedictus vnà cum ſorore ſua,Carlomano apparens, dixit ad eum:Surge,& de noſtra Congregatione tecum Fratres aſſume, provt ab omnium Dominatore præfixum eſt & ordinatum:Galliam perge,& ex hoc loco oſſa noſtra furto ſublata, recipiens, ad hunc locum reducere, & in priſtino ſepulchro recondere ſtude, quia te largiflua Omnipotentis clementia, ad tantum negotium peragendum elegit.

Et infrà:Pipinus autem Rex,iuxta quod iureiurandó Beatiſſimo Stephano Papæ, & Carlomanno fratri ſuo, de ſanctis Reliquiis promiſerat. Omnes Duces regni ſui euocans, iuſſu iam dicti S. Stephani Papæ II. vnà cum Carlomano fratre ſuo, & duobus filiis ſuis, necnon & Anthcario & Rothardo Ducibus, Ægidio quo-

que

Digitized by Google

« que Rothomagenſi Archiepiſcopo, quem Stephanus « Papa Sanctiſſimus in tanto negotio ſuum Vicarium di- « miſerat, &c. Aurelianum aduenit. Horum itaquè ad- « uentum, Carlomani ſcilicèt, atque Pipini, Monachi de Monaſterio Floriacenſi cùm agnouiſſent, diſſoluta ſunt extemplò viſcera eorum, & conturbata corda. Sanctas quoquè Patris Benedicti Reliquias de loco, in quo abſconditæ ſunt, auferentes, in alio loco occultauerunt, intra ambitum ſcilicèt Eccleſiæ: ipſique Monaſterium egredientes, fugæ latibulum ſumpſerunt. Cúmque Eccleſiam hi omnes cum exercitu Francorum Lotharingorum, Alemanorum, Suæuorum, ac Burgundionum, ingreſſi fuiſſent, & ea quæ Monachi egerant, agnouiſſent, vltra modum accenſi, foſſores quamplurimos aggregantes, ac totam Eccleſiam altiùs erudantes, quod deſiderabant inuenerunt. At Ægidius Rothomagenſis Archiepiſcopus, dum ſanctas Reliquias, non propter Caſinenſem Eccleſiam, ſed propter lucra ſua tollere vellet, ſubitò factæ ſunt denſiſſimæ tenebræ, ita vt alter alterum non videret: nullúſque ad tangendas iam dictas Reliquias, accedere poterat. Stupebant enim nerui eorum. Tum Carlomanus ad Regem Pipinum fratrem ſuum conuerſus, ait: En frater amantiſſime, vt video, fraus eſt in negotio. Quamobrem, ſi fraternitati noſtræ æquum videtur, promiſſionem Deo faciamus, ac Sanctiſſimo Patri Benedicto, ſi nobis ſeruulis ſuis ſanctas Reliquias hinc leuare permiſerit, nobíſque in tanto negotio opitulatus fuerit, vt Caſinum reportentur, & in ſuomet ſepulchro cum aliis Reliquiis ibi dimiſſis, recondantur. Quia, vt video, Ægidius Archiepiſcopus, auaritiæ face ſuccenſus, ad lucra ſua, non ad proficuum Caſinenſis Eccleſiæ laborat: & vt ſua ſint, concupiſcit efficere. Annuit Rex Pipinus, & provt frater ſuus dixerat fecit. Necdum votum expleuerat, & ecce lux intolerabilis ſuper eos de cœlo deſcendit, & audita eſt vox de cœlo, dicens: Cur moras teritis; id propter quod veniſtis, perficite. Quia Deus, & eius amantiſſimus Apoſtolus Ioannes, hîc eſt. Ægi-

dius

dius autem Rothomagenſis Archiepiſcopus, qui vices Stephani Sanctiſsimi Papæ I I. ibi fungebatur, tanto roboratus & animatus oraculo, Sancti Patris Benedicti Reliquias inde eleuans, Carlomanno Caſinenſi Monacho tradidit, quas ſigillo Regali conſignans, cum fratre ſuo Rege Pipino, & omnibus qui cum eo ad tantum negotium perficiendum, à Stephano Papa Sanctiſſimo directi fuerant, Cœnomanum deuenit, & Virginis Chriſti Scholaſticæ patrocinia de Caſino ſublata, inde eleuans, cum fratris ſui Benedicti ſanctuariis iunxit: & annulo ſimiliter Regali conſignans, reuerſi ſunt Pipinus & Carlomanus cum ſanctis Reliquiis, & vbicumque Sancti Patris Benedicti, Scholaſticæque ſororis eiuſdem Reliquiæ, de loco ad locum conuenirent: meritis illic Patris Sanctiſsimi Benedicti, eiúſque Sororis, & Carlomanni Sanctiſsimi, ſanitatis medelam conferunt patrociniis.

Et circa finem: Stephanus Papa, & cum eodem Rege, &c. Ad Caſinenſe Cœnobium venerunt, inæſtimabili luce à Francia vſque Caſinum Deo illos comitante, ſuper Reliquias lætificati ſunt. Cúmque montem aſcendiſſent, idem Sanctus Stephanus Papa I I. ſecum ſeptem Epiſcopos Cardinales euocans, vnà cum Carlomanno, Sancti Patris Benedicti ſepulchrum, eiúſque ſororis Virginis Chriſti Sholaſticæ, eis reſerare præcepit. Quo aperto, duas contiguas ſepulturas inuenerunt, & poſuerunt in dexteram partem ſepulchrorum, loculum marmoreum quatuor pedum longitudinis, latitudinis verò penè duorum, in quo oſſa Sancti Patris Benedicti, eiúſque ſororis; quæ de Neuſtro Franciæ reducta fuerant, cum aliis oſsibus ibi inuentis, recondiderunt. In ſiniſtro autem ſepulchrorum latere, loculam ex lignis Sethim eorum puluerem continentem poſuerunt. Recondiderunt autem eos ita: Capita eorum contra chorum, pedes contra altare Sancti Ioannis Baptiſtæ habentes. *Hactenùs Anaſtaſius, cum cæteris quæ ſequuntur.*

Repoſitæ verò ſunt Reliquiæ prædictæ, die 4. Decembris,

cembris, vt asserit etiam Petrus Diaconus, in supplemento suo, ad Anastasium Bibliothecarium. Is porrò Vvionius vltimò, nota ad 3. Septembris, ita scribit, in S. Aygulfo Martyre: Ad rationes quas Anastasius Bibliothecarius Monachus Casinas, in libro de Translatione corporum Sancti Benedicti, & Scholasticæ, adfert, Sanctum scilicèt [30] Aygulfum, ob latrocinia & peruersum vitæ genus, occisum asserens. Non est quod immoremur, cùm quòd eius verba, historiam ex se multùm [31] suspectam reddant: tùm etiam, quòd si eiusmodi verba eius sint (quod credere non possum) illa ex animi passione dicta esse, manifestum est. Hactenùs Vvionius, cuius verba in sequenti Apologismo sub lance appendam, vt lectoribus patefiat: ad quos num Gallos, an Italos, Floriacenses, an Casinenses, veritas inclinet.

30 *Vide blasphemias Anastasij.*

31 *En ingenua, ingenui Cœnobitæ confessio, & ante ora Casinensiũ facta.*

Explicit grauissimorum trium Authorum Relatio.

IOANNIS A BOSCO BREVIS APOLOGISMVS.

DIù multùm dubitaui, tot testimoniorum monimentis, tot Pontificiis Bullis consignatam, à [1] Leone Casinensi, & aliis ipsius sequacibus, Corporis Sanctissimi Patris Benedicti in Casinensi Cœnobio præsentiam, impugnare: verebar etenim, ne à tantis desciscendo testificationibus, quæ iam authoritatem apud plures vsu obtinuerant: vel stultus, vel nimium audax, ac temerarius existimarer. Verùm, cùm in [2] Leonis narrationibus, multa, ac penè omnia, me haud leuiter admonerent, de earum veritatis, atque integritatis certa fide dubitandi, immò & penè compellerent; meus animus grauiter admodùm angebatur. Nam in agro Aurelianensi, apud Floriacum, [3] tota erat Gallia constans fama, ipsius Beatissimi Abbatis corpus haberi,

1 *Leo Cardinalis Hostiensis.*

2 *Leonis plerasque narrationes fluctuant.*

3 *Corpus B. Benedicti esse in Agro Floriacensi, tota Gallia credit.*

Digitized by Google

haberi, aliásque eius Reliquias, diuersis aliis Franciæ locis, clarissimo cultu, incredibilique religione, thecis pretiosissimis, reconditas existere. Tandem verò, eximio, & propemodùm inexpectato Dei munere effectum est, vt Floriacense Monasterium adirem, in quo ipsius Sanctissimi Patris benignitate, inter fragmenta Nobilissima ac locupletissimæ quondam eius bliothecæ, [4] a Caluinistis direptæ atque excisæ, studiosissimè perquirens, reperi vetustissima multa opera, sexcentis ab hinc ferè annis, & edita, & scripta: (vt ipsa præ se fert caracterum facies, Lugduni Galliarum à grauissimis & sapientissimis viris solerter explorata, atque probè recognita) incredibili Diuinitatis prouidentia, non sine apperto miraculo, inter propemodùm innumera incendia, & excidia, eiusdem Floriacensis Cœnobij reseruata. Quorum ope & auxilio, Deus ipse, ea quæ iam non essent in hominum memoria, vocaret tanquam ea quæ reuerà sunt: conuellerétúrque firmissimis rationibus, Casinensium quorumdam Authorum, de corpore Sancti Benedicti assertio, quæ iugi ac penè assidua inculcatione, altiores egerat in animis hominum radices. Adeò, vt etiam in errorem mitterentur electi atque præstantes Gallici aliquot Scriptores. Imò verò integræ nonnullæ Congregationes, ipsius Beati Patris sodalitio ascriptæ. Quæ ficto Bullarum Pontificiarum suppositarum fulmine, exterritæ, è sacris suis diariis expunxerunt Translationis eius festum, tanto olim decore, támque festiuis gaudiis apud eas, celebrari consuetum. Alt præstantiores quæque Gallicànæ Ecclesiæ, aliæque multæ toto orbe celeberrimæ, vt in Italia Mediolanensis, in Germania Curiensis, & totæ Hispanicæ, ex Breui Clementis V I I. Papæ, longè acriori iudicio, mentisque viuaciori acumine, totius rei veritatem expendentes, explosis Salmoneis Casinatum Bullis: illud etiamnum constanter colunt, ac venerantur. Multùm dissimiles, his credulis nimiùm Authoribus, pusillisque Monachorum gregibus, qui oscitantes, atque Gallicæ dignitatis, parum memores: statim

4 Floriacensis Nobilissima Bibliotheca ab Hæreticis Caluinistis direpta.

ſtatim ad primos, eóſque leues, Caſinatum ictus, terga aut verterunt, aut vt ignaui manus dederunt, ſéque ſtramineis vinciri loris pedatim pertulerunt.

Aduerſus eos vt potè aduerſus proditores Domeſticos atque familiares, primum initurus certamen: non multo negotio ipſos fundam. ac profligabo, vnico telo detectionis erroris Caſinénſium ſcriptorũ, quos violatæ veritatis arguo. aliorum Caſinenſium authorum atque adeò Monachorum, cùm vetteris [5] Pauli Diaconi, tùm noui Arnoldi Vvionij ipſorum ſodalis, de [6] vniuerſa Republiqua Benedictina optimè meriti fide & authoritate.

5 Paulus Diaconus Monachus Caſinenſis.

6 Arnoldus Vuionius, Monachus Caſinenſis laudatus.

Res verò mihi longè operoſior, cum emerito milite atque adeo veteri Imperatore Polyhiſtore Cardinali Barronio. Cuius coniecturas, & ipſius Vvionij verba, ipſáque Aymoini, ac Floriacenſis noſtræ veteris Bibliothecæ iam reuelatorum Authorum lectio, poſtquam perſe diſſoluerint, ad ipſiuſmet ſubſellia iudicij lubens recurram. Etenim filo veritatis, è tam anfractuoſo labyrintho eductus, ipſe apertè ac manifeſtè in ſententiam Pauli Diaconi initio vadit, ac deinde ſplédore atque lumine multæ lectionis illuſtratus, tandem Annalium ſuorum Tomo Vndecimò fateri manifeſtè compellitur, Sancti Patris Benedicti oſſa, quandoque in Gallias translata fuiſſe. Hunc autem, ſi vel ad mea, ímò veritatis caſtra ſuorum verborum retibus captiuum pertraxero: iam debellatum eſt iam triumphi ſtruendus apparatus, iam lauri gerendi Gallis, iam palmæ, iam arcus triumphalis ab eis, eíſque eſt erigendus.

Certè vt optimi Ducis imitatione bellicas meas acies, ordine atque ratione inſtituam ac collocem: totus rei inter Caſinenſium ſectatores. Floriacéſiúmque propugnatores cardo in hoc vertitur. Vtrum aliquando Corpus S. Benedicti in Gallias Translatum fuerit Ac, ſi probetur Translatum fuiſſe: Quomodo, quo tempore, & à quibus ad Caſinenſe Cœnobium fuerit relatum. Et quidem, quod aliquando Translatum fuerit, Sole clarius eſt: cõſentiétibus atque aſſerentibus id vna voce

Digitized by Google

voce omnibus penitùs authoribus Italis, & Caſinenſibus ipſis Germanus,Hiſpanis.denique toto orbe Chriſtiano id fatente atque confirmante. Vnico duntaxat Leone excepto Caſinate hiſtorico, cuius authoritas vtrum debeat,totius orbis conſenſum euertere,atque proculcare. Quiuis cordatus apud ſe reputet. Certè Polyhiſtor ille Cardinalis, cordatiùs multò, occulato penè teſti Paulo Diacono adhæſit, quam Leonis narrationi,qui lõgo admodum poſt tempore vixit,quemque merito ille, Tom.11. Annal. ad annum 1059. dicit glorianter ac mendaciter eſt loquutum. Accuratéque Vvionius in ſuo Monaſtico Martyrologio hanc Tranſlationem veram fuiſſe agnouit, nihili faciens Leonis aſſertionem, conſenſu totius orbis Authorum explosam. Ego cõſtat translatum fuiſſe,vel ipſiſmet hoſtibus annuentibus. At nunc, vtrum aliquando relatum Caſinum fuerit, ſolerter eſt expendendum. Hîc etenim eſt controuerſiæ nodus, viſus grauibus aliquibus viris,inextricabilis: mihi vero admodum ſolutû facilis, ſi methodo veritas ipſa examinetur.

7 *Anaſtaſius,admodũ dubius ab Vvionio reputatur.*

Caſinenſes duo dicunt.

Reportatum fuiſſe.

Pontifices ſummos Translationis, eius feſtum celebrari vetaſſe.

8 *In notis ſui Martyrologij ad 3. Septẽb. hiſtoriam Anaſtaſii multum ſuſpectam fatetur dicitque ſe credere non poſſe eã ipſius eſſe.*

Vnicum tantum reportationis veterem Authorem in medium adferunt Anaſtaſium M.S. à quo omnes exſcripſerunt. Verum eius fidem & authoritatem admodum eleuat Vvionius[7], vti verbis ipſius conſtat, per me iam ante in Relatione trium authorum [8] adductis, atque in margine adnotatis. Sed quid dico eleuat? imò & quodammodo, iſtum Anaſtaſium Authorem fuiſſe hiſtoriæ eiuſmodi Reportationis, penè inficiatur. Certè nullius ponderis quiſquis tandem fuerit,eſſe debet omnibus bonis ac Romanam Eccleſiam ſuſpicientibus Chriſtianis is Anaſtaſius: qui maledicta, probra & blaſphemias congerit in[9] ſanctos, Martyrologio Romano aſcriptos. vnde nec in eo refutando quem deteſtor vt blaſphemum, maledicumve, operam

9 *Anaſtaſius quia blaſphemus reſpuendus.*

Digitized by Google

ram ponere inſtitui: nec enim fidem ipſe meretur. Ipſius ſucceſſor Leo Caſinenſis reportatum non probat, qui negat contra totius orbis conſenſum, aſportatum vnquam fuiſſe.

Solus Neotericus, Caſinenſis Author, mihi refutandus venit Vvionius, vir ſpectatæ ingenuitatis ac fidei, qui etſi vt Caſinenſium ſodalis, eis adbládiri videatur: armis tamen veritatis proſtratus, ita rem pertractat, vt ex ipſius verbis facilè veritas negotij queat ab oculatiore deduci. Hic igitur, Decembris quarto, Reportationem S. Benedicti ad Caſinum, ſuo Martyrologio inſeruit. At quibus rationibus? Quòd hanc Relationem, inquit, annotant hac die Maurolycus, & Molanus. Ita annotant, admitto. Sed non ad Caſinum, at ad Floriacum. Háncque Relationem Eccleſia Aurelianenſis colit atque celebrat.

Scio ego, ipſius Relationis hiſtoriam ſcripſiſſe Diedericum, quem ipſe Theodoricum vocat. Sed oſtendat Theodoricum ſuum ex vetuſtiſſimis membranis, dicentem, hanc Relationem ad Caſinum factam: & aliquod noſtræ cauſæ forſan inferet præiudicium. Allegat & ſuum Anaſtaſium manuſcriptum: [10] ſed quia, vt ipſe fatetur, ac profitetur, nonnulla ſunt in eo caſtigatione digna: priùs non ab aliquo vel Floriacenſi, vel Caſinenſi didaſcalo caſtigetur, verùm à Romanæ Eccleſiæ magiſtris: & tunc a talibus caſtigatus, admittetur, qui verbis ſenſúque diſcolus, à ſuis ipſis reſpuitur.

[10] *Anaſtaſius caſtigatione dign⁹*

Omnes præterea Authores, quos citat Vvionius, pro ipſa Reportatione, contra ipſum faciunt, ſi rectè inſpiciantur, vt ipſe admittere compellitur, dum ipſos indicat ſequutos fuiſſe ſententiam Hugonis Floriacenſis. qui Reportatum fuiſſe negat Caſinum, ſed Floriacum. Ergo cùm Authores, quos citat, Hugonem ſequantur, ſe ſuo Vvionius gladio confodit, ſuámque aſſertionem, ipſemet Dei iudicio deſtruit. Ac ſi tacitus diceret: Ego Caſinenſis in Italia, non queo abſque pudore veritati Tranſlationis Sancti Benedicti accedere: victus tamen rei ipſius clariſſima luce, dum cunctos

Authores;quos pro meæ aſſertionis fulcimento,in medium adduco, ſequutos Hugonem Floriacenſem, qui Relationem ad Floriacum tuetur indico. Ipſorum teſtimonio aliter me ſentire,quàm ſcribo profiteor.

Sed Pontifices Summi, eius Tranſlationem aut negant, aut *celebrari prohibent.*

Nullus Summus Pontifex negauit. Oſtendimus ſuperiùs, Autographorum exſcriptionem Romanorum Pontificum, eam adſerentium. Nullum Auctenticum atque originarium poſſunt Caſinates oſtendere, negantium. [11] Alioquin Romana Eccleſia, quod nefas eſt dicere,ſed & cogitare,diſſidij cauſam, ſuis Bullis inter Chriſtianos ſereret. Sed adſit Palladij Caſinenſium, nempe Bullæ Vrbani II. Cenſoria è brachio Polyhitoris Baronij vibrata virga.

11 *Nota hãc rationem.*

Is igitur Tom.2.Annal.Eccleſiaſt.ad annum 1007. in hunc modum ſcribit: *Porrò de tantare, nempè ſanitate Vrbani II. Papæ, & præſentia corporis B. Benedicti apud Caſinum. Editum habetur diploma Vrbani Papæ, quo infertur Anathema,aduerſus eos,qui corpus S.Benedicti in Caſino monte eſſe negarent: in quo & enarrata hiſtoria copioſiùs recenſetur.At vt verum fatear,non leuia de impoſtura ſigna continet. Vtpotè, quòd cùm huiuſmodi factum contigiſſe dicatur hoc anno, nempè ante Troianum Concilium, quod ſequenti anno celebratum conſtat. Diploma tamen Vrbani datum anno nono eius Pontificatus legitur, in fine ipſius. Quo non Capuæ, vbi Diploma datum habetur.Sed in Gallijs eumdem Pontificem in Conciliis celebrandis immoratum eſſe, Bertholdus Conſtantienſis eius temporis ſcriptor accuratiſſimus,& alij omnes docent. Præterea,nulla quoque cohærentia in aliis ibi appoſitis temporum notis vllatenùs reperitur. Dum ibi in fine ſic legitur: Dat. Capuæ. Kalend. Aprilis,per manus Ioannis Cardinalis,Indict.13. anno Domini 1093. Pont.verò D.Vrbani Papæ II. anno 9. At tempore illo anni Redemptoris 93. non Indict. 13. ſed prima numeratur.Nec Vrbani Papæ annus nonus,ſed ſextus ordine ponitur. His accedit, quòd ſi ab Vrbano Papa*

eiuſ

« *eiuſmodi fuiſſet diuulgatum Diploma, quomodo Petrus*
« *Venerabilis Cluniacenſis Abbas, Decretorum Romano-*
« *rum Pontificum obſeruantiſſimus, paulò poſt hæc, ſacrum*
« *Hymnum canẽdum edidiſſet de Tranſlatione S. Benedicti*
« *in Gallias, vbi & miraculis coruſcare teſtatur? Sed ſatis*
« *hæc. Et ſi ſciamus concitari in nos odium Monachorum,*
« *ſed præſtat anteferre omni humano reſpectui veritatem.*

Tam graui ictu Caſinates ferit, hiſtoriæ ſacrę Princeps.

Nulli etiam Summi Pontifices, feſtum Tranſlationis Sancti Benedicti coli prohibuerunt. Aliter Viennenſis, & Narbonenſis Apoſtolicæ, & Lugdunenſis Eccleſiæ, omnes antiquiſſimæ, necnon Pariſienſis, Aurelianenſis, immò vniuerſæ Gallicanæ, quæ etiamnum illud ſolemniter colunt, rebelles ſunt Sanctæ Rom. Eccleſiæ. At, quàm ęgrè ferret Mediolanenſis Eccleſia, à tam inclito Pontifice Boromæo Cardinali, in antiquum nitorem reſtituta: quàm, inquam, ægrè ferret, ſe aduerſariam ac rebellem Sedi Apoſtolicæ, ſi veritate Bullæ Caſinates nitantur, reputari? quàm dolenter omnes Hiſpanicæ, ſe argui neglectus ac deſpectus ſanctionum Summi Pontificis, perferrent: Si ipſæ verè ſanctiones latæ vnquam, à Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Præſulibus fuiſſent.

Adeò verum eſt, eas vnquam latas fuiſſe: ac verum eſt, tot præſtantes Eccleſias, quæ feſtum Tranſlationis S. Benedicti per vniuerſum orbem celebrant, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ rebelles exiſtere, vel excommunicationem incurriſſe. Adde, quòd Clemens Papa VIII. qui apicem Romani Pontificatus ante paucos menſes præclarè regebat, Indulgentias in feſto Tranſlationis S. Benedicti, Floriacum adeuntibus, largitus eſt. Quem, haud probabile eſt, aut ſuorum anteceſſorum voluiſſe vnquam conſtituta labefactare, aut de re inter tot ſcriptores agitata, veram ſententiam ignoraſſe.

Ergo ne Alexander II. contra ſe diploma Caſinenſibus dedit. (Nam ex Leone Caſinéſi conſtat, ipſum Eccleſiam Caſinenſem conſecraſſe, & plures Cœnobitas Caſinenſes ad purpuram & mitras euexiſſe.) Cuius pro veritate Corporis S. Benedicti, apud Floriacum, extat

tissimarum cuiusque partis Christiani orbis, quæ vniuersali ferè Concilio æquipollet, maximè si adsint Romanæ, vt adsunt, Ecclesiæ approbationes. Vnde verè & ingenuè cogimur credere, *Corpus Sãcti Benedicti apud Floriacum Galliæ consistere.*

Ad coniecturas deniquè Cardinalis Baronij respondet tacitè Vvionius, dum quanta festinatione recesserint Casinenses, tempore quo Longobardi ipsorũ Cœnobium diripiebant, narrat, & minimè neglectum fuisse S. Benedicti sepulchrum probat, eo quòd annis singulis duodecim Monachos ad custodiẽdum corpus S. Benedicti è Laterano ad Casinum trãsmissos recitat: quibus Aygulfus secũdum ipsum se fictè immiscuit, quò ei facilius sanctum thesaurũ absportare liceret. Quòd verò peregrinationes frequentes Transalpinorum ad Casinum, in testimonium adducat, hoc nihil efficit: alioquin & frequens totius orbis ad Betleem Palestinæ concursus hodiernus, Præsepe Dominicum ibi adesse conuinceret, quod tamen Romæ esse scitur. Et ad S. Sebastianum in Catacumbis, hominum appulsus: ipsius nũquam corpus ad Gallias fuisse translatum. Quod nihilominùs ipsemet Baronius admittere compellitur. Quanti verò fuerit habitum ab vniuerso orbe, Floriacense Cœnobium, Authores nostri veteres non vno loco disertè explicarunt. At tandem ipse sapientissimus Baronius, manus dedit, faciléque se sententiam Gallorum approbare, Tomo suorum Annalium vndecimo expressit.

Ob quam rem, huic controuersiæ finis apponatur, ac cineres Beati Patris Benedicti apud Casinum relictos fuisse, quibus ex liberalitate Floriacensis Abbatis Medonis aliqua ipsius postea ossa adiũcta fuêre: Corpore verò, Galliam magno suo commodo atque honore decorari, credatur, & tàm leuiter à quibusdam Monachis explosum Translationis eius festum, quàm citò pristinum nomen atque decorem apud omnes recuperet.

Omnia verò, quæ hîc dixi, aut alibi dicam, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ censuræ lubens & volens submitto.

Breuis Apologiæ Finis.

PRÆFATIO AD VETERES CONSVETVDINES MONASTERIJ Floriacenſis *Ex vetuſtiſſimo ante ſexcentos annos Scripto membraneo Codice, fideliter exſcriptæ, per Ioannem à Boſco.*

DECREVERAM Benigne lector, ſilentio præmere quas nactus fueram vetuſtas Floriacenſes conſuetudines, vtpotè cogitans nullo vſui antiquariæ rei futuras eas eſſe poſſe, ob quædam in eis de Monachorum eduliis admixta. Verú Tractatus eruditi atque prudentis viri Ioannis Sauari, quem nuper de confratriis Gallicè edidit, mihi aliam longè mẽtem ſuggeſſit. Præſtat verò viri de re literaria optimè meriti ipſa verba legere, quæ his Floriacenſibus antiquis conſuetudinibus, præfationis loco eſſe queant, meque ab omni non ſolum calumnia eximant, ſed optimè egiſſe comprobent. *Ipſe ergo capitibus 8. & 9. Tractatus de Confratriis, in hunc modum diſſerit.*

Ioannes Sauaro vir prudẽs & eruditus.

D. Ciprian. de dup. Mart. D. Auguſt. Epi. 64. D. Chry. ſer. 129. Sidon. ep. 17. l. 5. Concil. Cabilo. 1. c. 19.

Non ſolum ob honorem Martyrum, qui primi honore affecti ſunt, eorúmque natale celebratum, verum etiam Confeſſorum ac Eccleſiarum Encæniorum, fuerunt acta conuiuia. Ob quam rem Feſtinare & Feſtina, pro Conuiuari & Conuiuiis dicimus, quia conſuetum erat Diebus Feſtis Conuiuia agere. Quæ cauſa extitit, cur Concilia prohibuerint Quadrageſimæ tempore Sanctorum feſta venerari, ipſáque in aliud tempus reiecerunt, ne ſolitis conuiuiis Quadrageſimæ rigor violaretur. Nefas quippe erat, Feſtis diebus ieiunium obſeruare. Atque inde eſt, quod magnus ille Pontifex

Digitized by Google

[2] Remigius legauit supremis tabulis fertilé vineam. Nepoti suo Agatimero, ea conditone vt is, eiúsque successores, annuum Sacerdotibus[3] Laudunésibus in Beatæ Mariæ celebritate instruerent epulu m Eulalius etiam[4] Attonæ Ecclesiæ Archipresbyter, cùm Sacerdotes & clericos in festo [5] S. Vitalinæ conuiuio excipere vellet, eique vinum deesset, miraculosè ipsi vinum fuit Sanctæ istius beneficio, inueniendi tributa facultas. Quod testatum posteritati Greg. Turonensis Nobilis author reliquit. Qui etiam lib. 2. de Miraculis S. Martini cap. 16. testatur, cum Bellouacum quandoque peterat, ac in vado Ligeris cósistisset, audisse se à Nauclero quòd cùm is in Epyphaniorum festo nihil haberet, quo solito lautius epularetur. Conuersus ad B. Martinum, hoc modo ipsum orauit. Oro S. Martine, vini consequendi mihi copiam facito, nec patiaris me, (aliis hilariter conuiantibus) egere. Quo dicto, piscis ingens de flumine exiliuit. Quem Nauclerus accipiens, vini habendi modum est assecutus, ac cum domesticis egregiè conuescendi. Quæ miracula confirmant, conuiuia festis diebus fieri consueta, Deo ingrata haud existere: ac vt talia, Karolus Magnus ea Cœnobitis, præcipuis anni festis concessit: sigillatim verò in celebritate titularis sancti. Sed & Carolus Caluus à Monachis Diui Germani pratensis fieri permisit, Nec non Ranco Aluernensis Pótifex Rotberto Abbati Çasæ Dei indulsit, vt is cum sex Monachis, totidemque Conuersis eiúsque successores, die solemni Assumptionis B. Mariæ, Splendidius in Refectorio conuiuarentur. Sed & S. Illidij Cœnobitæ. Festis Natiuitatis Domini Paschæ & Penthecostes à Domnis Abbate Decano ac Coquinæ officiariis, quatuor ferculis reficiebantur, quod ius, supremus Parisiensis Senatus, ipsis ac cæteris idem habentibus, astruxit. Hæc Sauaro.

2 *Agatimerus nepos. S. Remigij.*
3 *Laudunum*
4 *Atonna.*
5 *S. Vitalina*
Greg. Tur. de Miracul. Confes. cap. 5.
Carol. mag. addit. 1. c. 47. Aymon. lib. 5. cap. 14. Hist. Rotberti M. S. Monast. Casæ Dei.
Ritualis lib. M. S. Monast. S. Illidij.
Raguiol. li. 6.

Veterum Consuetudinum Cœnobij Floriacensis.

CAPVT I.

EX quo [1], O incipitur, nullus sanguine minuatur, nisi cui in capitulo petita venia conceditur. Ea die, qua

1 *Antiphona O.*

qua canitur O,pictantia de bono vino,in refectorio ad prandium cum phialis propinanda est,& in vigilia Natiuitatis Domini.

Antiphonam O prima die dicit Abbas.Secundam Prior,Tertiam Ortolanus,Quartam Celerarius,Quintam,Thesaurarius, Sextam Præpositus , Septimam Armarius, Octauam Magister operis, erat & Capicerius.

2 *Quatuor tempora.*

In diebus [2] Quatuor temporum, generale piscium à Celerario procuretur.

In vigilia Natiuitatis Domini Lampades cereæ & septé cerei:tres ante Aquilam , quatuor in circuitu sepulturæ Regis illuminentur. Pallio albo altare pallietur , dorsatibus melioribus chorus ornetur , & iunco spargatur.

Ianuæ capitij aperiantur,

Aurora apparente pulsatur scilla. Seruitor incensat Conuentum.

A Natiuitate vsque ad octauas Epyphaniæ. locutio fit in Claustro.

3 *Thurificatio altarium.*

Ante [3] Matutinum,omnia Altaria Sacrista thurificat. Bonus ignis , à seruitoribus nocte Natiuitatis Domini fit.

Lauabunt faciem, & pectinabunt Monachi.

4 *Quadragesima.*

In [4] Quadragesima libra panis maior solito & delitior , & vinum melius quàm alio tempore debet esse.

In vigilia Natiuitatis Domini, quando in Capitulo, Natiuitas Domini à puero pronunciatur, omnes in faciem cadant , & tunc in silentio dicant ter , *Gloria tibi Domine qui natus es de virgine.* Et post lectionē [5]. Fit Sermo.

5 *Sermo.*

6 *Magnæ deuotionis Indicium.*

In [6] eadem vigilia , post Completorium ponit Capicerius cereos ante vnumquodque altare:qui accensi possint sufficere tota nocte donec diescat. Et ante matutinum Sacrista maturius surgens cæteris , accensis cereis super altare Patris Benedicti , renestitus cuncta Altaria thurificet,quæ sunt in Monasterio.

Cum dicitur.*Omnes ipsum adoremus*,venia petitur.

Sub nonam lectionem,introducuntur famuli à Subcame

Digitized by Google

camerario in Calefactorium, vt faciant ignem optimum Fratribus.

In die Natiuitatis Domini, omnes debent communicari,& [7] ad pacem accedere.

[8] Hodie, id est in Natali Domini, à Præposito de Euera villa, procurabimur in Refectoria.

In die S. Ioannis: Duo Sacerdotes ad vesperas debent exire capati per retro chorum, thurificantes Maius Altare,& redire in chorum cum thuribulis,& Cõuersis, incensaturi Conuentum.

Hodie procuramur à Priore de Stampis.

In die Innocentium, procuramur à Priore de Gieino.

In die Circunciſionis debemus habere generalem refectionem à Celerario, de reditu [9] Maioriarum, quod minus fuerit, Domnus Abbas adimplere debet.

In die Epyphaniæ ad processionem, portantur duæ Cruces aureæ,& dextera aurea,& procuramur in Generali refectione, à Præposito de Villa Abbatis.

Feria tertia antè feriam quartam. Cinerũ, Ad laudes & ad Vesperas priuatis diebus, oremus pro omni gradu Ecclesiæ dicatur, vsque in Cœna Domini. Psalmi prostrati post laudes incipiuntur, Septenarium & tricennarium in Conuentu, & alterum tricennarium à Presbytero [10] sancti Lazari. A Sacerdotibus quoque septem missæ priuatim, Cæteri clerici tria psalteria Conuersi 200. Dominicas Orationes, tàm pro fratribus nostris, quàm pro his quos in societatem nostram & fraternitatem suscipimus, quorum obitum ignoramus. Et sciendum quoniam, quicunque Psalmos prostratos,& processiones de Quadragesima, vel Mandatum trium pauperum qui crastina die incipietur, perdiderit: veniam in Capitulo, sicut pro Regulari hora petere debet.

[11] Feria quarta in capite ieiunij,& per totam Quadragesimam, fratres post Nonam pergant in dormitorium, discalciatique, & ablutis manibus, petant chorum.

7 *Pax præcedit Communionem.*

8 *Lautiora in festis Cõuiuia.*

9 *Les Maires estoyent quatre petites iustices, que tiennent quatre hommes qui assistent encore à Fleury les bõnes festes, auec leurs verges, & courtes robbes.*

10 *Est parua Capella in margine fossatorũ Monasterij Floriacensis stans adhuc anno 1605, dicta nostra Domina de Cõceptione.*

11 *Feria 4. Cinerum.*

Domnus Abbas vel Sacerdos,si ipse non adest,cum stola tantum,benedicit Cineres de cremiis sarmentorum,quæ & studiosè mundantur, & cribrantur à Sacrista.

Benedictione peracta, imponit cuiúsque capiti: Et cineres dantur omnibus,etiam infantibus,& ad extremú infirmis.Tunc Domno Abbati vel Sacerdoti,Prior dare debet, vel vnus de Prioribus, si ipse non adest.

Post Missam, ablutis pedibus de aqua calida quam Subcamerarius debet præparare: ad secundũ signum redeunt ad 1 x. & post 1 x. in refectorium. Vbi libra panis maior solito, & delicatior debet esse: & vinum melius,quam alio tempore.

Celerarius Dominica 3.& v.feriis pisces,vel valentiam piscium donat. Cæteris diebus Arentia, & milium per totam quadragesimam,quod Præpositus debet ministrare.

Quarta & vj.feriis,herbas crudas debemus habere de hortolano, & in ieiuniis quatuor temporum per annum similiter.

12 Vide devotionem.

[12] Residuum vero cinerum, qui in hac die fratrum capitibus imponuntur, ab Infirmario conseruantur: vt morientibus fratribus substernantur.

13 Processiones.

Omnes[13] processiones Quadragesimæ nudis pedibus fiant,nisi Domnus Abbas vel Prior, propter frigus iuncta qualibet pœnitentia,eas calciatis pedibus fieri concesserit.

Sabbatho in capite Quadragesimæ, Post vesperas appenditur velum inter chorum & altare: & cuncta aufferuntur ornamenta. Quæ vero aufferri nequeunt, velantur. Item Aquila [14], Tabernaculum Patris nostri Benedicti, capsa sancti Mauri, & Crucifixus. Altaria capitij palliis operiuntur.

14 Tabernaculum S. Benedicti.

In crastino dum Missa matutinalis canitur, Tapete in capitulo sternitur, super quo [15] omnes libri de armario allati ponuntur.

15 Vide Reg. S. Benedicti c. de observatione Quadragesimæ.

Post explanationem Regulæ, Armarius recitat in tabulis omnium fratrum nomina, quibus præterito anno

anno eadem die libri dati ſunt.

Cum quilibet fratrum nominatur, ſurgit,& librum ſuum ſuper tapetum ponit.

Poſtea dantur libri vnicuique,qualécunque petierit.

Iunior autem Armarius, ſcribit nomina fratrum & librorum quos acceperint, ex vna parte : & alter, ex altera.

Poſt dationem librorum , reportantur libri in armario.

Quo facto , ſi quis frater librum ſuum non perlegerit:pro indulgentia veniam petit. Demùm Circatores ſurgentes,ante Abbatem veniunt.Deinde,datur ab Abbate fratribus [16] licentia cum diſcretione & moderatè ieiunandi,& vnum Pſalterium ex cõſuetudine.

16 *Obedientia regularis.*

Ipſo die ab Armario reficimur, vnum tamen generale piſcium & Saporem,cum copia boni vini.

In iſta prima Dominica Quadrageſimę,eſt Cõuentus in albis.& in refectorio debet habere piſa attrita, & duo fercula,cum pitantia vini.

Dominica quarta in Quadrageſima, eſt Conuentus in albis. & in refectorio debet habere duo fercula, cum pitantia vini.

Sabbatho in Paſſione,Hymni cantantur magis protractè & diſtinctè,quàm alio tempore. *Nota.*

Dum cantatur *O crux aue* , omnes pariter genua flectunt.

Nullus ſanguine minuetur,vſque in Paſcha : niſi cui in capitulo petita venia concedatur.

Dominica in Ramis Palmarum , duæ fiunt proceſſiones. vna per clauſtrum poſt matutinalem Miſſam, ſicut mos eſt in Dominicis. Poſterior ad Floriacum. Præëunt vexilla & Dracho. Deinde omnes Cruces,& Capſa S.Mauri à duobus albatis Sacerdotibus , à Subdiacono vnus textus , & duo candelabra à duobus pueris. Deinde nouicij & cæteri ſicut ſunt in ordine. Ad vltimum Domnus Abbas cum cappa rubea & virga paſtorali. Exeuntes per portam Auſtralem quæ eſt ſub turrim.

Præpo

Digitized by Google

Præpositus vero prouideat antequam processio procedat, vt via sit munda & honesta; vel vbi non, ibi ponant famuli sui, ostia domorum. vt honestè conuentus procedat. Et cum ventum fuerit vbi sermo debet fieri ad populum. Præpositus sedes Conuentui debet præparare, & sedem Abbatis ibi debet deferre. Similiter ante portam Abbatiæ, vbi *Gloria laus* canitur, debet conuentus paratas sedes inuenire. Et cum processio procedit, famuli Præpositi, à turba Conuentum vndique debent custodire.

Peracto Euangelio, benedicat Abbas tàm palmas quàm flores seu buxeas, quas Camerarius quærere & præparare debet. Tunc Thesaurarius cum Capicerio, distribuat fratribus tàm palmas quàm flores, quibus peractis fit Sermo ad populum.

Post Sermonem, egreditur Conuentus ordine suo sicut prius. Ad portam Burgonienſem fit statio. Vbi ventum fuerit ante portam Monasterij, sedente Conuentu, foribus clausis, intus Monasterium à 4. fratribus cantatur. *Gloria laus*. Et extra Monasterium ante fores, versus capsam S. Mauri cantant duo fratres, *Pueri Hebræorum*. Qua dicta portæ apperientur. & Conuentu ingrediente in Ecclesiam subtus [17] capsam S. Mauri, procedit Sacerdos cum ministr is indutis rubeis casulis, & palmas ferentibus.

17 *Subtus ea ipsas sanctorũ transeunt Christiani.*

Dum in Missa cantatur Tractus, Capicerius debet Scillam modicè pulsare, vt omnes qui muri ambitu continentur, festinent ad audiendam Passionem, & ad[18] Offerendam debent omnes adesse.

18 *Offerẽda in Missis.*

In hac die Meridianæ incipiunt. Post refectionem pausent fratres in lectis, donec per campanam Ecclesiæ expergefiant: & lauatorio petito, dùm manus suas pueri lauerint, pulsetur Nona à Capicerio, qua decantata itur ad Refectorium. Tunc aqua à refectorario procuretur. ab hebdomadariis præteritæ & præsentis hebdomadæ, in phialis propinanda.

Hodie est Conuentus in albis, & in refectorio deber habere duo fercula, cum pitantia vini.

Feria

Digitized by Google

Feria 2.hebdomadæ ſanctæ poſt Miſſam de ſancta Maria, legitur Pſalterium in choro, ad finem dicitur Requiem & debent omnes proſtrari ſuper formas.

Cereus Paſchalis debet hodie fieri, & in Refectorio procuramur à Priore Caſtri noui.

Feria 4. cum ventum fuerit, vbi legitur in Paſſione, *& velum templi ſciſſum eſt.* Deponatur cortina,& inter ianuas ferreas & altare tantummodo, his tribus diebus eſt expenſum velum.Et à tertia vſque ad prandium, remouetur ad partem Meridianam cotidiè, à cuſtodibus Eccleſiæ.

Nocte antequam veniat Conuentus, accenduntur xxiiij. cerei ſuper pronas, & vnus in medio. qui extinguuntur, &c. Et x v. Canticagraduum ſub ſilentio ab vnoquoque dicuntur, & poſt ſingulas inciſiones, ab vnoquoque procumbitur ad formas, & venia petitur, atque [19] Matutinum canimus ſicut Canonici. Cum venitur ad Laudate Dominum de cælis, vbicumque ſtant [20] iuuenes,cuſtodes ibunt iuxta eos. Similiter quoque ad locum puerorum, ſtabit vnus magiſter,donec matutini finiantur. Capicerius debet extinguere omnia luminaria Monaſterij, & accubitat Conuentus ſuper formas,pueris non ſuper ſedilia,ſed ad terram proſtratis.

19 *Tenebræ.*

20 *Iuuenibus adhibita cuſtodia & pueris.*

Signo facto à Domno Abbate vel priore,conſurgũt omnes, & laternis cùm lumine apportatis, per magiſtros puerorum & iuuenum, & aliis luminaribus per ſecretarios, donec Conuentus poſſit exire, eunt Dormitum.

Poſt primam decantant Pſalteriũ, poſt ſedẽt in clauſtro donec ſignum audiant, vt ſe calceent:& lotis manibus & pexis capitibus, tertiam poſſint præuenire. Dum tertia cantatur, noua calceamenta a famulis Camerarij in Capitulo apportantur.

Finito autẽ ſermone,iubente Domno Abbate ſurgit Camerarius & ſufraganeus eius : & per eos, fratribus noua calceamenta erogãtur.Accipientes noua reddunt vetera, vt pauperibus tribuantur. Poſtea fit Abſolutio.

Sciendum

Digitized by Google

Sciendum autem quod qui voluerit Missam cantare antequam nouus ignis benedicatur,sine igne cantare debet,non tamen aliam quàm de die. His tribus diebus, pacis osculum non accipimus,sed pariter omnes communicamus, sicut in die Resurrectionis.

Post Capitulum fit rasura.

Ipsa die post Capitulum,sacerdos qui Missę minoris hebdomadarius est,cùm Diacono, cantat Missam de die ad altare sanctæ Crucis ad [21] centum pauperes : & finita Missa, singulis singulæ dentur hostiæ non consecratæ. Qui pauperes ab hospitario eliguntur, vt tales sint:quibus pedes conuenienter lauari possint.Postmodum conductis in hospitale, bina dantur edulia,fabarum scilicet & milij. Deinde à famulis Eleemosinarij & Hopitali,aqua calida pedes eorum lauantur.

21 *Centum pauperes in die Iouis S. à Floriacensibus etiam hodie reficiuntur.*

Post Nonam Conuentus albis induitur, & Priores mutantur versus altare. Quando Dom. Abbas venerit in chorum, incipit psalmum. Et mox fit processio per claustrum ad nouum ignem consecrandũ ante ostium eleemosinæ.Qui ignis lucet industria Præcentoris:è lapidéque Berillo [22] producatur, vel è scilice excutiatur. à famulo tamen Sacristæ præparatur & accendetur. Ad processionem portatur aqua Benedicta & thuribulum sine igne,& Crux,& Dracho in pertica. Vnus verò de infantibus in consa à magistro suo præparata, affert candelam accensam, vt præsto sit ignis, si extinguatur,qui in ore Draconis portatur.

22 *Berillus Lapis.*

Ipso die portatur Draco à Thesaurario, In castrino à Priore,in Sabbatho ab hebdomadario maioris Missę. Ad processionem primum ibunt pueri cùm magistris. Deinde D. Abbas alba parata & virga pastorali ornatus,& cappa candida.postea Priores, ad vltimum Nouicij.Cùm offerenda canitur, accedit ad altare Armarius, vt prouideat de Hostiis ministratis à Secretario, & ponat ad consecrandum quantum necesse fuerit Fratribus,ipsa die & in crastina.

Post Missam,cùm omnes in choro adunati fuerint & Dom.Abbas aduenerit,Ibunt in refectorium, vt celebrent

brent cœnam.Primum ibunt pueri cum magiſtris, Poſtea Dom. Abbas, deinde Priores,ad vltimum Nouicij Deſtribuuntúrque à fratre qui piſtoribus præeſt,panes azimi Fratribus: Refectorarius debet præuidiſſe,vtantequam Couuentus veniat,in ſingulorum cyphis vinum propinet.

Interim autem in parte clauſtri Monaſterij, pauperes ſtant introducti à famulis Eleemoſinarij & Hoſpitarij, Cùm autem videbitur Abbati vt ſurgat : exeunt eò ordine quo ingreſſi ſunt. Qui cùm oſtium refectorij egreſſi fuerint,diuertunt ſe pueri cùm magiſtris in partem Clauſtri,quòd ante refectorium eſt,faciúntque ibi Mandatum,ad [23] duodecim pauperes.

23 *Duodecim alij pauperes.*

Dom.verò Abbas vſque ad oſtium eleemoſinæ procedit, aliis ſequentibus , ſicut ſunt Priores.Tunc Dom. Abbas,vel ſi ipſe abſens fuerit,Armarius incipit , *Dominus Ieſus*.Et mox ſuper genua,venia ab vniuerſis petitur.Et poſt D.Abbas,& cùm eo vnus vel duo de choro ſuo,acceptis conchis & aqua, incipiunt lauare pauperibus pedes , & totidem alij de alio choro eodem modo poſt eos,& alij poſt illos,ſicut ordo illorum eſt, venientes. Poſtquam autem quiſque ſuo pauperi lauerit pedes , eodem modo lauant aliis & manus , reincipientes à prioribus,& oſculari debent pedes & manus. Non tamen ſine precepto Prioris,mos eſt hoc fieri.Debétque Camerarius miniſtrare omnia ad mandatum pertinentia,excepto vino.Quo facto,& tabula à Priore percuſſa,priùs vino in aliquot ciphos infuſo:Abbas de loco ſuo eleuata manu ſub ſilentio,dat Benedictionem ſuper potũ & tunc quiſque , ſicut manus, etiã pedes lauent , propinant potum, quòd in ciphis à cuſtode vini appoſitum eſt : & cùm ipſo potu dantur & à ſingulis fratribus , ſingulis pauperibus duo denarij, quos Camerari⁹ miniſtrat.Quo peracto,percutit Prior tabula ter vt omnes ſurgant : ſedent enim omnes dum potus miniſtratur. Sed dum pedes & manus lauantur, ſedent qui voluerint ſicut in choro ad horas. Poſtquã autem ad tabulæ percuſſionem omnes ſurrexerint,

Dicet

Digitized by Google

Dicet D.Abbas.*Suscepimus*, &c.

Post prandium omnes Dormitorium ascendentes, diurnales calceos ponũt, & nocturnales induunt. postea in parte claustri Cellarij veniunt, vt pedes abluãt.

Post mensam, eat Domnus Abbas cum sociis suis in Eleemosinam,ad faciendũ mandatum [24] XII. pauperibus,vt pedes & manus eorum abluat, Deinde ipsis singulis offerat panem & vinum, cum duobus arenciis. Et XII. denarios.

24 Alij 12. pauperes à prioribus.

Post prandium seruitorum, itur conuentualiter ad bibendum in refectorium, postea sedent in claustro. Cùm Domno Abbati placuerit, Prior percutiet tabulam ad Mãdatum in capitulo. Tunc hebdomadarij cocci,primum lauant pedes fratrum & puerorum.sed non tergunt. Postea Domnus Abbas lauat pedes omnium, tergit & osculatur. Et aquam etiam præbet omnium manibus, tergendo & osculando.

In Capitulo duo senes designãtur,qui extra capitulum Domno Abbati & omnibus adiutoribus eius pedes & manus lauent. Et Subcamerarius debet omnia necessaria ad Mandatum pertinentia ministrare.

Post Mandatum,offerat in refectorio Abbas potum singulis fratribus,osculando eis manum, etiam infantibus. Completorium vnusquisque dicet per se sub silentio,& cæteras horas,præter Matutinas, Psalterium Letanias & seruitium Altaris, vsque ad seruitium in Sabbatho.De [25] oleo infirmorum præteriti anni si quid residuum fuerit, in loco apto & mundissimo reconditur vel igne crematur: quando nouum oleum ad nos à præposito Villaris, infra octo dies delatum fuerit. Hodie [26] fit eleemosyna de pane & vino, omnibus qui voluerint.

25 Oleum Infirmorum.

26 Magna Eleemosina que etiã anno fit 1065.

Feria 6.in parasceue,ad Primam omnes nudis pedibus vadunt:sic permansuri vsque post orationem Vesperarum,qua in silentio finita:Psalterium decantetur. Altaria omnia cum vino & Aqua benedicta lauantur, buxoque & ysopo deterguntur.

Abbas venit in chorum,cappa rubea indutus, baculum

Digitized by Google

lum paſtoralem manu gerens.

Ad paſſionem quando dicitur *Partiti ſunt veſtimenta*, Duo Diaconi, nudant altare ſuis linteaminibus. Duo ſacerdotes cãndelabra deferunt, & vnus veſtitus caſula incenſum, quando defertur ad Altare ſacra Euchariſtia.

Communicat Abbas tàm ſe quam cæteros. ita quòd de Corpore Chriſti nihil remaneat vſque mane.

Illud verò Corporale vbi Corpus Dominicum reconditum fuit, debet Capicerius ſeruare & abluere, antequam in eò cantetur.

In [27] refectorio panis & herbæ crudæ miniſtrantur potus in Iuſtitiis ſicut aliis diebus ponitur, ſed totus ad eleemoſinam datur, ſimiliter & fabæ. *27 Prandium Paraſceues.*

Poſt méſam eat Dom. Abbas cum ſociis ſuis in eleemoſinam ad mandatum, vt duodecim pauperibus pedes & manus abluat. Deinde ipſe ſingulis ſingulos offerat denarios. Similiter & in craſtino faciat.

Poſt prandium ſeruitorum, ſicut aliis diebus itur in refectorium ad bibendum. Sed nihil ibi niſi, qui voluerint, ſicut ad prandium, aquam bibent.

De Collatione itur in Refectorium ad Karitatem: de vino quòd tunc propinatur nullus præſumere debet ſe abſtinere, vt non quantulumcumque bibat.

Poſt Matutinum altaria omnia cooperiuntur, vt dum Conuentus ad primam ſurrexerit, omnia parata inueniat. Nullúmque lintheum ſuper altare ponatur quòd non ſit optimè lauatum.

Philateria omnia in perticis apponuntur, & caſulæ & texta circa altare B. Mariæ ponuntur.

Poſt primam ſedet conuentus in clauſtro.

Ad initium Capituli debent omnes congregari, vt dum pronunciatum fuerit, *Reſurrectio Domini noſtri Ieſu Chriſti* petant omnes veniam, & dicant ſub ſilentio. *Gloria tibi Domine, qui ſurrexiſti &c.* poſt quæ, fit ſermo.

Sabbatho ſancto, quicquid incenſi habetur, iuxta Diaconum Benedicentem cereum paſchalem defer- *Sermo.*

Digitized by Google

tur:vt ab eo benedicatur.

Finita Litania,ad introitum chori , Diaconus dicit *Accendite*,& accensis statim cereis, si quis sacerdotum Missam cantare voluerit,licentiam accipit, & incipit à *Kyrie eleyson.*

In Refectorio generale piscium à Celerario procuretur,& pitantia vini cùm phialis propinetur.

Post completorium mittat Capicerius ante Vnumquodque altare cereos , qui accensi possint sufficere donec diescat.

In ipsa nocte priùs cæteris,Sacrista surgat ad matutinas. & accensis cereis super Altare Sancti Benedicti, cuncta altaria thurificet.

Hæc est notitia scripturæ breuis,quàm armarius debet ponere in cereo Paschali.

In nomine Individuæ Trinitatis amen.

Ad honorem Dei Omnipotentis , & S.Matris Ecclesiæ & B.Mariæ semper Virginis , & B. Patris Benedicti , & Sanctorum quorum Reliquiæ continentur, & nomina venerantur in præsenti Ecclesia : & omnium sanctorum, In glorificanda Resurrectione Domini nostri Iesu Christi vnigeniti filij Dei. *Cereus iste sanctificatus est & accensus.* Deinde qualis sit annus Dominicæ Incarnationis.Quot anni sunt ab obitu Patris Benedicti , & à Translatione in hoc Floriacense Cœnobium,& à releuatione eius:qualis est indictio.Epacta currens à Bysexto , circulus lunæ,Terminus Paschæ , litera Dominicalis,dies Dominicus Paschæ, luna ipsius Diei,& aureus numerus , Pontificante N. Papa. Et quot anni sunt Pontificatus eius , Regnante Illustrissimorum Rege Francorum N.& quot anni sunt Regni eius , & à Natiuitate eiusdem.

CAPVT II.

IN Resurrectione Domini , ad quãcumque lectionem thurificantur [1] altaria, simul & chorus.

1 Magnus fœtor.

Hodiè debet Thesaurarius centum pauperes in elemosinam introducere , & singulis singulos denarios distri

diſtribuere.

Ad Miſſam matutinalem debent pueri communicari, & cæteri qui voluerint.

Expleta Miſſa, illico pueri reficiunt, & à cellerario ſinguli duo oua ſuſcipiunt.

Ad Veſperas omnes induuntur albis.

Expleta cœna, Abbas vadit cum omnibus pueris in eleemoſinam ad mandatum duodecim pauperibus. Ad prandium debemus habere tria fercula, primum oua farſa. 2. piſces, tertium ſepias, & porrectam ab hortolano, & piſtinario bracellos. Et pitantiam de optimo vino à cuſtode vini: & ſerò, gaſtellos.

Fer. 2. 3. & 4. & in Oct. ſtrutas debemus habere, & in Aſcenſione quoque, ac Inuent. Crucis.

De collatione, itur ad Charitatem vini in Refectorium, quæ etiam fit in omnibus feſtiuitatibus duarum vel plurium capparum. Et cum in craſtino eſt ieiunium & in tribus primis diebus Octauarum Penthecoſtes, Aduentus S. Benedicti, Aſſumptionis virginis, Obitus vnius Fratris, quando oportet conuentum vigilare, vel cùm videtur Priori calor nimius eſſe, aut cùm eſt magnum interuallum inter finem cœnæ & collationis.

Feria 2. Paſchæ, ad prandium debemus habere roſcellas & per totam hebdomadam pitantiam vini.

Fer. 3. ad prandium debemus habere oua farſa.

Fer. 5. ad prand. ſtrutas.

F. V. oua frixa.

F. V I. ad prand. oua elixa, & in Sabbatho ſimiliter, cùm ſapore: Quotiens habemus oua elixa, toties debemus habere ſaporem, excepto ad cœnam.

Dom. Quaſimodo. Debemus habere ad prandium duo generalia piſcium, vel valentiam: ſimiliter, in omnibus feſtiuitatibus, quæ in duabus, vel in pluribus cappis ſolemniſantur.

Finitis Matutinis defunctorum, In tribus diebus Rogationum, eunt Fratres dormitum, & plus ſolito dormiunt, ſcilicet vſque ad illam circiter horam, qua pulſari ſolet prima in X I I. lectionibus, Paſchali tempore

vice meridianæ quam his diebus non facimus : nec sonitu solito excitantur , loco tantum sonitus consueti, Prior primus surgens , tripudio pedum & incessu duriori incedens,expergefaciat soporatos.

Post tertiam,mixtum pueri accipiunt,& debent habere à Cellerario caseum.

Post sextam vadit Conuentus in Dormitorium , discalciaturus se, & ante lectos calceos relicturus. Conuentus autem lauarum manus vadit,& post in chorum, donec [2] Schola veniat considebit.Quæ cùm venerit,& in pauimento ante altare steterit. Conuentus erectis subselliis,misericordiis assidebit, & oratio terminabitur.Tũc Abbas,vel si defuerit,Sacerdos hebdomadari[b] albatus, thurificat Altare & Reliquias. Thurificatione autem facta , Sacerdos cũ Diacono & duobus Subdiaconi , Duobúsque Conuersis , qui omnes antea dum duo signa pulsabantur, reuestiti sunt:tollent Reliquias, cereos & Textum.Itavt Sacerdos [3] Spongiam, leuita à dextris , subdiaconus à sinistris eius , alias sanctorum Reliquias,& alter subdiaconus textum. Duóque Conuersi hinc & inde, duos cereos baiulant. & in chorum redeunt Egreditur primo Portitor aquæ Benedictæ, postea Crucifer,dein portitor Textus,duobus cerosferariis comitãtibus. Subinde Sacerdos hinc inde coambulantibus Leuita & Subdiacono. Istos subsequatur Schola cum magistris,Deinc Conuentus, nouitiis perambulantibus , & cęteris ordine suo subsequentibus. Abbate verò nouissimo Ad egressum verò Ecclesiæ, parati sint duo clientes Eleemosinarij, hinc inde , cum baculis , egredientibus singulis singulos baculos porrecturi:& cum ad Ecclesiam quò pergitur ventum fuerit , eodem modo eos à singulis recepturi. Et denuò cum exierint reddituri. Et cum ad maiorem Ecclesiam reditum fuerit ,eosdem,& eodem modo recepturi:

Notandum , quòd quotiens baculos accipimus, toties capucia capitibus imponimus : nec licet reducere,donec baculos deponimus.Tertia & quarta feria. & quoties fratres nudis pedibus muros castri egrediun

[2] *Schola apud Floriacum.*

[3] *Spongia Domini.*

Digitized by Google

diuntur, ſimiliter de baculis fiat.

His tribus diebus, poſt cimbali pulſationem, qui voluerit, ſine licentia, bibet de abſintio melle confecto, quod Refectorarius antè præparauit, & poſuit in ciphis ſingulorum. Et habemus generale piſcium in refectorio, & flacones qui ad initium prandij apponi debent, & herbæ crudæ, & lactucæ, vel eiuſmodi. Et propter laborem Proceſſionum, & ieiuniorum, qui voluerit, in cuſtodito ſedendi ordine: ad Veſperas, Completorium, & Nocturnas vigilias, reſidebit.

In die Aſcenſionis Chriſti, ad finem Tertiæ, Reliquiæ & ornamenta ſuper altare ponuntur. Poſt Tertiam, ab Abbate & altero Sacerdote, qui baiulaturus eſt Dexteram, cappis indutis, thurificantur cum duobus thuribulis.[4] Deinde porrigit Sacriſta Cruces Conuerſis, & Armarius, textus Subdiaconis. Omnes Cruces tam aureæ, quàm argenteæ portantur, & tres aurei textus. Præeuntibus autem vexillis, & Dracone, ſequitur baiulus aquæ benedictæ. Poſt iſtos, Ceroferarij. In ſingulis Crucibus, quatuor Philacteria portantur. Nouiſſimè portatur maxima Crux aurea, cum ſex philacteriis, & [5] ſpongia in medio ponatur. Deinde Capſa S. Mauri à duobus Sacerdotibus. Poſteà Thuribula. Deinde textuum baiuli, dein baiulus dextræ amictus Cappa, cum Ceroferariis. Poſt illos, pueri cum magiſtris. Inde Nouicij, & cæteri ordine ſuo, Abbate verò nouiſſimo.

[4] *Vide egregiam ſacram ſuppelle ctilē.*

[5] *Spongia Domini.*

Et ad Proceſſionem, totum caſtrum circumeunt & famuli Præpoſiti à turba vndique Conuentum cuſtodiunt. Atque in naui, ad ſtationem, ſedes anteà Conuentui præparant.

Ad Miſſam procedat Sacerdos, cum miniſtris, è Veſtiario ad altare, per medium chori, Dexteram auream baiulans: benedictionem dans Conuentui, ad dexteram & ad ſiniſtram.

Ipſo die, in Refectorio, ad prandium morteas, generale piſcium, mortariola, pitantiam de optimo vino debemus habere. Et ad cœnam, Trutas.

Nocte Pentechostes, fit à Capicerio & Sacrista, in Ecclesia, vt in nocte Paschæ: & ea die omnes communicant. Ac ad Primam, Thesaurarius debet [6] centum pauperes procurare pane & vino & carne, aut tres minutas singulis dare. In Capitulo, fit absolutio, & omnes debent adesse.

6 Centum pauperes.

In prima quarta feria post octauam Pentechostes, secundùm Patris nostri præceptum, ieiunare debemus. Post tertiam, silent Fratres. Et post sextam, iterum sedent in claustro, vsquequò, pulsante scilla, dormitorium ascendunt. Inde sese in illa parte claustri, vbi lauaturi sunt pedes, discalciant, & manus lauant, & ad Ecclesiam vadunt, facturi Processionem, vt in Quadragesima. Aliis quartis feriis, loco ieiunij, aliquod opus manuum aliquando agimus: aut ex præcepto Prioris, aliquas preces persoluimus.

Hæc Processio omittitur, quando funus fieri debet, vel persona tantæ authoritatis aduenerit, cui processionaliter debeat occurri.

In omnibus ieiuniis, quæ veniunt à Pascha vsque ad Idus Septembris, post Matutinas vsque ad Primam, loco Meridianæ dormitum imus, & post Nonam reficimus.

Quando canitur Antiphona, *Montes Gelboë*: vno die ante festiuitatem Patris Benedicti, habet Conuentus charitatem vini ad prandium, & omnes [7] rasi esse debent.

7 Rasura Monastica.

In die Sancti Mauri, procuramur à Præposito curtis Martiniaci.

Si festiuitas Conuersionis S. Pauli extra Septuagesimam venerit, bis comedere debemus, & ad prandium duo fercula, cum pitantia vini.

In Purificatione, portatur imago S. Mariæ ad Processionem, & propter stillicidia ceræ, cappis nec albis paratis induimur.

8 Cerei benedicti accensio in extremis morientis, & in tempestatibus.

Infirmarius debet vnum ex cereis qui offeruntur, reseruare, [8] qui accenditur, quando vnus ex Fratribus nostris in extremis laborat. Alium verò cereum Secretariu

tarius debet custodire, qui accenditur ante altare, prò tempestate.

Hodie procuramur à Præposito S.Benedicti du Recour Aurelianensis.

Hæc festa apud Floriacum coluntur, Antholiani Martyris, Osuvaldi Episcopi & Confessoris, Translationis [redacted] Mariæ Magdalenæ, Gildæ Abbatis.

In Cathedra Sancti Petri, debemus habere meliusculum generale, & pitantiam vini.

In die Sancti Benedicti, procuramur à Priore Diensi: & si Dominica fuerit, ad cœnam gastellos & poma debemus habere.

Per totam æstatem, quotiens est dies ieiunij, fit mandatum, post prandium, tribus pauperibus. *Nota.*

A die mortuorum, vsque in capite ieiunij, mandatum trium pauperum dimittitur: panis tamen & vinum omni die datur tribus pauperibus, & pedes eis à famulo Eleemosynarij lauantur.

Et ea die dantur [9] eleemosynæ omnibus pauperibus ab Eleemosynario, de duobus modiis bladi, quos Conuentus debet. [9] *In die commemoratio-nis defunctorum eleemosyna generalis.*

† In vigilia S. Benedicti de Reditu, post Completorium ponuntur quadraginta pallia super altare. Duóque Fratres ad initium Matutinorum albis induti, altari assistunt hinc inde, qui ad Deus in adiutorium, linteamen palliis superpositum leuant. Deinde ad singulas Antiphonas, & Lectiones, ac Psalmos singula pallia, priùs genu flectentes in terram. Duo quoque candelabra propè iuxta eosdem Fratres constituantur, dum hæc aguntur.

In die Dedicationis Ecclesiæ, post Officium, debent duo Sacerdotes capati, omnes Cruces per Ecclesiam thurificare, duobus seruitoribus comitantibus, cum acerris, & plurimo incenso. Vnde ipsi Sacerdotes, quotiens necesse fuerit, ponant in thuribulum.

Digitized by Google

Electio Abbatis Monasterij Floriacensis, hoc modo fieri debet.

AD eam nullus debet interesse, nisi qui sunt ipsius Monasterij Professi. In primis omnes ianuæ Ecclesiæ claudantur. Et Conuentus prostratus in Capitulo dicit de quindecim Psalmis Gradualibus septem primos. Quo facto, Prior, aliis adhuc iacentibus, exurgens, hanc dicit orationem, *Adsumus, Domine S. Spiritus*: qua finita, & Responso *Amen*. Iterum considente Conuentu, Spiritales Fratres, eligere debent in Monasterio, qui magis eis videbitur idoneus. Et definito consilio, appertísque ianuis, omnibus qui interesse voluerint. Prior debet eum, qui eligitur, nominare, & ad Abbatis sedem deducere. Et electus, cantante Conuentu, deducitur ante altare Patris Benedicti, & accipit virgam pastoralem desuper altare. Deductóque eo postea in chorum, in statione Abbatis. Deinde reuersis Fratribus in Capitulum, faciet ipse fidelitatem super textum S. Euangelij, quòd secundùm posse suum, seruabit iura & consuetudines Ecclesiasticas, & res alienaras reuocabit. Post hæc, singuli Fratres veniam petentes, incipiunt eum osculari, & obedientiam promittunt: præter infantes.

Et Abbas ita electus, benedicetur à quocunque Episcopo voluerit, & valuerit, excepto Aurelianensi Episcopo, & Senonensi Archiepiscopo. Obedientiarij autem omnes, ministerij claues ad pedes eius ponunt, quas tamen omnibus omnes restituet.

Ad coquinam in Paschate, nominatur Abbas.

Abbas mortuus, post lauationem, omnibus Sacerdotalibus vestimentis induitur, & virga pastoralis in eius dextro brachio ponitur. Et nullus transeat ante illum, quin altiùs inclinet, & Cantor in eius exequiis gerit capam albam. Et quatuor albati eum ad tumulum portant. Præbendam habet, & Missam per totum annum. Et si extra Monasterium moritur, totus Conuen-

tus

Digitized by Google

tus eius corpori,ad portam caſtri,cum cappis occurrit.

Ex Martyrologio Floriacenſi.

In die Sancti Benedicti, 12. Kalend. Aprilis, conſecratio duorum Altarium:vnius in honorem Dei Genitricis,alterius verò Sancti Patris Benedicti.

4. Non. Iunij, conſecratio vnius altaris in honoré S. Crucis,SS. Apoſtolorum Matthæi, Thomæ, Bartholomei,Matthiæ,& S. Symphoriani Martyris.

15.Kalend.Septembris,conſecratio altaris in honoré SS. Epiſcoporum Martini, Pauli,Beati Patris Benedicti,ac Diſcipuli eius Mauri.

7. Kalend. Nouembris, dedicatio Baſilicæ S. Mariæ Virginis,& Sanctiſſimi Patris Benedicti.

14. Kalend. Ianuarij, dedicatio quatuor Altarium: vnius in honorem quatuor Doctorum, alterius in honorem D. Iacobi Apoſtoli, duorum verò in honorem S.Stephani Protomartyris,& S. Aniani Epiſcopi Aurelianenſis.

Anno Domini ſexcenteſimo ſexageſimo, ſub Clodoueo filio Dagoberti, tranſlatum eſt corpus B. Benedicti Abbatis, à monte Caſino apud Monaſterium Floriacenſe,per Aygulfum Monachum.

CAPVT TERTIVM.

POſt ſcriptas præfatas Conſuetudines, alio longè nigriori charactere, atque recentiori, aliiſque membranis,& alia manu, ſequentia ſcribebantur:

Ego Macharius Abbas Monaſterij S. Benedicti Floriacenſis,videns Bibliothecæ noſtræ codices,vetuſtate nimia carioſos, & teredine, ac tinea rodente corruptos, ad eorum refectionem, &nouorum comparationem,ſeu membranarum. In choro videlicet, libri Cantoris,Breuiariorum,Pſalteriorum, Exceptionariorum, Gloſſariorum, Gradualium, Proceſſionariorum, Antiphonariorum, Legendariorum, Matutinalium, & librorum Capituli coëmptionem. Rogatu etiam Cantoris, vel Armarij Hactonis chariſſimi Fratris noſtri.

In Capitulo nostro, toto Conuentu congregato, & consentiente, constitui. Constitui inquam, ne tam ego, quàm Priores nostri, & qui intra Monasterium Obedientias habent, ad hoc opus tam necessarium, tàm vtile, tàm honestum, in Brumali tempore, festiuitate [1] B. Patris Benedicti, taxam conferre omittamus. Quam pecuniariam collectam, Cantor, & Armarius noster ab iis, quibus imposita est, exigens, & obseruans: in prædictatos vsus annuatim, ac diligenter expendere debet. Volumus etiam, vt eosdem annuos tales reddant eorum successores, quales in propria soluunt, qui nunc possident.

Ego igitur & qui mihi succedet Abbas [2], viginti solidos annuatim dabo.

Quod si ego vel Abbas qui mihi successerit, aliquam obedientiarum, siue internarum siue exterarum, in manu habere voluerit: illius obedientiæ debitum persoluet.

[3] Prior noster. Decem solidos.

Prior [4] de Regula, 10. solid.

Prior [5] de saltu 10. solid.

Prior de [6] Patriciaco 10. solid.

Præpositus [7] de Diaco. 10. solid.

Thesaurarius noster 10. solid.

Camerarius, 10. solid.

Præpositus [8] istius villæ, 6. solid.

Celerarius, 4. solid.

Infirmarius, 5. solid.

Eleemosinarius, 4. solid.

Subcamerarius, 4. solid.

Magister operis, 4. solid.

Pistrinarius, 2. solid.

Prior de [9] Castro nouo super Carrum, 6. solid.

Prior [10] de sancto Cæsare, 6. solid.

Præpositus de Castillione, 20. solid.

Prior [11] de Valliaco, 4. solid.

Prior de sancto [12] Bricio, 6. solid.

Prior [13] de S. Ammiano, 6. solid.

1 *Omnes qui à Floriaco dependebant Monachi, ad festum hyemale S. Benedicti conueniebant.*

2 *Solidi isti, erãt Nummi aurei.*

3 *Gallicè Cõuentuel.*

4 *La Riole. Basatens. Diœcef. Cõuẽtualis etiã hodie 1605.*

5 *Du Saulx en la Limagne de Lymosin, Diœcef. Burdegal.*

6 *Pressy in Burgundiæ Diœc. Augustodunensis. Conuentualis.*

7 *Diœc. Gal. Diœc. Lingõ.*

8 *Le Preuoſt Moyne.*

9 *Diœc. Bituric.*

10 *Sancerre.*

11 *Vailly au dessus de Gien.*

12 *S. Brissõ.*

13 *S. Aignan de Taillard.*

Digitized by Google

Prior de Greitio Vrſi,6.ſolid.
Prior de [14] Curte Mariniaci,6.ſolid.
Prior de Caſtelluſio,2.ſolid.
Præpoſitus de Vicanibus,4.ſolid.
Prior de [15] Lauriaco,10.ſolid.
Prior de [16] Villa Abbatis,10.ſolid.
Prior de Monaſterio,4.ſolid.
Prior de Caſtro nouo ſuper Ligerim,4.ſolid.
Prior de Vitriaco,4.ſolid.
Præpoſitus de Yeura Villa,6.ſolid.
Prior de Yeura caſtro,6.ſolid.
Prior de [17] Stampis.10.ſolid.
Prior de [18] Anicurte,6.ſolid.
Prior de Gyraco aliàs Vuarti,6.ſolid.
Prior de Mitinguis,Monetæ Anglicæ,2.ſolid.
Prior de S.Iacobo de Burote, monetæ Cœnomanenſis,10.ſolid.
Prior de ſancto Hylario, monetæ Cœnomanicæ. 4.ſolid.
Prior de [19] Cheſa,2.ſolid.
Præpoſitus Aurelianenſis,6.ſolid.
Prior de ſancto Geruaſio,6.ſolid.

14 *La Cour de Marygné pres Loris.*
15 *Lauris.*
16 *In portu Floriacenſi.*
17 *Eſtãpes.*
18 *Annecourt en Normandie.*
19 *La Cheſe en Soulogne.*

Et ne aliquis ſucceſſorum noſtrorum, hunc ſtatutum infringere aut adnihilare præſumat, ſigilli noſtri & ſigilli Capituli impreſſione roborare & confirmare decreuimus.Hoc etiam firmiter tenere præcipimus,vt nulli Priorum ad prædictum feſtum venientiũ, exeundi licentia concedatur:donec debitum Cantori & Armariꝰ perſoluat. Ita ſignatum. Macharius Abbas, Signat. Lancelini Prioris, Dagoberti Prioris clauſtralis,Iuliani Vitalis Infirmarij.Hactonis Cantoris & Armarij. Petri Salenſis,Guillelmi Vaſtonis, Artaudi Capicerij,Artaudi Eleemoſinarij, Hugonis tertij Prioris, Ioannis Succentoris,Ioannis Medici. Actum eſt hoc in Capitulo noſtro ſolemniter Kalend. Martij ,anno ab Incarnat.Dom.1346. Regnante Ludouico Rege Francorum & Duce Aquitanorum. Anno decimo Regni eius.

Digitized by Google

In die Epyphaniæ apud Floriacum Monasterium
20 *Sudariũ Domini.* susceptio Reliquiarum 20 Sudarij Domini nostri Iesu Christi.& Kalendis Iunij susceptio Ignis Paschalis ab Hierosolymis allati.

Expliciunt veteres Consuetudines Floriacensis Cœnobij.

TRITHEMIVS LIBRO II.

Viris Illustribus Ordinis S. Benedicti, Cap. LI.

ADREVALDVS qui & Adelbertus Monachus Floriacensis,Vir doctus & suo tempore celeberrimæ opinionis,scripsit nónulla opuscula in quibus abundantem ingenij sui venam ostendit : de quibus tamen ad meam notitiam nihil peruenit.

Idem Cap. LVIII.

AYmoinus Monachus Floriacensis Vir in Diuinis Scripturis studiosus & eruditus & secularium literarum non ignarus:Exemplo Adrevaldi prouocatus, Historiam Miraculorum sancti Benedicti vbi ille dimiserat continuauit,adjiciens plura in Floriaco & per Galliam facta vsque ad tempora Rotberti Regis Doctissimi Francorum. Claruit anno.980.

Idem ibid. Lib.iij. Cap. XLVII.

GIldas Monachus & Discipulus Beati Eltuti Abbatis Clarissimi, vir moribus & conuersatione deuotus & in Diuinis Scripturis à docto magistro Nobiliter imbutus:quorum Condiscipuli erant S.Samson Dolensis & Paulus Leonensis Episcopi. claruit anno Dom.Incarn.600.in Britannia.

Ex

Digitized by Google

Ex Conradi Bibliotheca.

ABbo Floriacenſis Cœnobij Abbas Gallus Aurelianenſis,ſcripſit vitæ Eadmundi Martyris lib.2. Apologeticum ad Frãcorum Reges lib.1.& ſuper Calculo victorij lib.1. Additiones in eundem lib.1. De Motibus ſtellarum lib.1. de Planetarum curſu lib.1. Epiſtolas ad Gregorium V. Othonem Imperatorem, Robertum Regem,Bernardum Bellilocum,Odilonem Cluniacenſem,Demonſtrat.Aſtronomic.lib.1.

Contra Epiſc. Aurelianenſem lib.1. Rudimentorum puerilium lib.1.Cathegoriarum ſpiritualium lib.1.De Computo lib.1. Homiliarum in Euangelia lib.1. De Cœna Domini lib.1. De S.Stephano Martyre ſequentiam vnam,Reſponſoria quædam. Circulos annorum Incarnat. Dominicæ ad ſua tempora correxit. Obiit anno 1004. à ſuis Monachis interfectus. Eius vitam ſcripſit Aymonus Floriacenſis.

Ex Vvionio parte prima ligni vitæ,libro Secundo , cap. lxxy. in ſcriptoribus de litera M. Eulogium Marci de quo in Sermone Aymoini Floriacenſis habetur mentio.

FRater Marcus Poeta & Eremita Monachus Caſinenſis,& S.P.N. Benedicti Diſcipulus, ſcripſit carmine eiuſdem Patris nonnulla miracula à Diuo Gregorio omiſſa , quæ carmina hactenus incognita & à nobis in Monaſterio ſancti Benedicti Mantuani reperta ſunt. Scripſit & Gnomas impreſſas Haganoæ anno 1531. & opuſcula quædam conuerſa per Ioannem Picum,ædita Pariſiis.1563. in 8.

Teſtatur quoque idem Vvionius lib.5. ligni vitæ cap.91. Paulum Diaconum ſcriptorem notiorẽ, quam vt eius à me hic eulogium inſcribi debeat, ſcripſiſſe Carmine vitam ſancti P.N. Benedicti & ſanctæ ſcholaſticæ.quæ eſt illa quam Aymoinus Floriacenſis dicto adfert ſermone.

De

De Smaragdo in dicto Sermone, ab Aymoino Floriacensi adducto. Ita Vvionius ligni vitæ libro 2. cap.lxxvij.de scriptoribus literæ S. ita scribit.

SMaragdus Monachus & Abbas Monasterij sancti Michaëlis, sed cuius Congregationis ignoro cum alij claruisse referant anno 940.alij anno 680.scripsit
In totum Psalterium lib.1.
In Epist.& Euang. per annum lib.3.excussos Latinè & Germanicè anno 1539. interprete Gaspare Hedione.
Lib.1.Sermonum.
In Donatum maiorem lib.1.
In Regulã S. P.N. Benedicti lib.1.qui excussus est cum Turrecremata coloniæ, apud Calenium 1575. in folio.
Et alia multa.

De Adhelmo Abbate primùm & Episcopo Dein Saresburiensi, citato in Sermone Aymoini Floriacensis agit Vvionius, in notis sui Martyrologij Monastici ad diem 25. Maij lib.3. Ligni vitæ 2. parte operis. & lib.2. Ligni vitæ cap.liij.in Episcopis de literæ S.

DIcit ipsum Malmesburiensem Abbatem fuisse, ac deinde primum Episcopum Saresburiensem in Anglia anno Dom.704. Eumque vocat omni sanctitate repletum virum, doctrinæ laude insignem, atque tàm liberalium quàm Ecclesiasticarum rerum eruditione mirandum: ac ibi Catalogum operum ipsius recenset.in quo tamen,liber allegatus ab Aymoino Floriacensi de laude sanctorum, minime reperitur. obiit anno 709.

In sacro etiam Diario Ordinis Cluniacensis Festum susceptionis Reliquiarum sancti Benedicti annotatur,& apud Cluniacenses colitur.

ATque in Veteri Athanacensi Monasterio ciuitatis Lugdunensis, in antiquo Inuentario Reliquiarum

quiarum eiusdem Monasterij , quæ Caluinistarum rabie combustæ fuerunt,bis terue mentio habetur Reliquiarum Beatissimi Benedicti Abbatis in eodem Monasterio quondam existentium. Carnuti etiam in Monasterio sancti Petri vetustissimo,Mandibula cum aliquot dentibus S.Benedicti habetur. Haud dubium quin ex Monasterio S.Benedicti Floriacensis.

Papyrius Massonus de Vrbano V. ita loquitur.

CÆterum Monachi D. Victoris Massilienſis , cognita Vrbani quinti Sanctitate , capita quædam vt inter Diuos referretur olim obtulerunt , quorum decimum & vndecimum ita habent.

Apud Montempessulanum de nouo fundauit construxit & dotauit vnam magnam Ecclesiam , in honorem Beatæ Mariæ virginis, & Beati Benedicti,& Germani confessoris.

Puto ab hoc excidio Mõtispessulani Regem Catholicum os S. Benedicti habuisse de quo antea vo latum fuit.

De Auenionensi vrbe accessit personaliter ad Montempessulanum , cum ferè omnibus Dominis sanctæ Romanæ Ecclesiæ tunc Cardinalibus , vbi maius altare dictæ Ecclesiæ solemniter consecrauit.

Cæterum dicta Ecclesia , à Caluinianis diruta fuit anno 1567.

ANTI

Digitized by Google

ANTIQVA MONVMENTA

Britanica è blattis Floriacenſis Bibliothecæ nunc primùm erepta & opera Ioan.à Boſco in lucem edita

Cæſari Borbonio Duci Vindocinenſi ac Britannie Armoricæ Pro Regi vixdum annis Adoleſcenti, moribus autem Seni. Ioannes à Boſco Cæleſtinus ſapientiam & Chriſtianum Robur.

CHRISTIANISSIMI Regis genitoris tui erga tuam animi corporiſque penè Angelicam Pulchritudinem propenſiſſimus animus (Cæſar Princeps) pro ſua mãſuetudine mihi facile donabit, vt te intrà ſuam Floriacenſem Bibliothecam inducam. Cùm enim id illius tuíque gratia agam : apud ipſum laudem , magis quàm cenſuram mihi videor demereri. Illius , quòd ſciàm ipſum te paterna beneuolentia complecti , tuam amplitudinem ardenter expetere , & eius faſtigium ſingulis momentis euehere. Tui, quòd cùm ipſius nomine Britannis præſcis , veterum Britannorum ritus aliquos ſis auidè excepturus , quos in tui gratiam iam iam ad diem Solemque explico. Sed præter omnia, quòd felici & nobili tui Chironis Pluuinelli educatione , qué pius & iuſtus ille Peleus parens tuus, tibi vero Achilli Gallico Inſtitutorem attribuit : ac diuina propemodum ingenij tui vbertate atque facilitate , ſis ad priſcarum rerum capeſſendam cognitionem idoneus , & ad acri eas expendendas iudicio , præter ætatem maturrimus aptiſſimúſque. In his ergo veteribus quæ tuo nomini conſecro Britanniæ monumentis : quàm ſenex ſit ius Regium in ipſos Britannos , quàm antiqua & vetuſta in eos Francogallicorum Regum poteſtas intueberis quàm

Digitized by Google

quàm verò noxia fuerit ipſius Prouinciæ ſtabilimento inteſtina ciuiliſque diſcordia animaduertes. Quam firmiter tandem Optimatum ſyncera pietas, Pontificum vitæ integritas & popularium religio Regionem fulcierint ſtabilierintque. Horum lectione tusè intelliges. Vt pro tuo in ipſos Britannos munere, Regis inter eos fidem Maieſtatémque ſeras atque propages, te ad omnium exemplar componas, Epiſcopos & quoſque Eccleſiæ in ipſis aſcriptos homines, dignitatem ſuam ſanctimonia tueri ſatagas: atque Britannicam plebé Deo Regíque cultum purum verúmque, ſemper exibere facias. Quod ſi præſtiteris. Apud ſuperos gloriam, apud inferos terrorem, apud poſteros æternam famam, apud totius orbis populos beneuolentiam atque amorem, apud denique tuos gentes Francorũ admirationem tibi conciliabis: & Pelei facies Chriſtianiſſimi tui Patris Canouirides annos reiuueneſcere, reflores cere ac reuiſceſcere facies. Cum noſtra teſte Scriptura *gloria Patris filius ſapiens exiſtat.*

Vale.

SEQVITVR VITA SANCTI PAVLI EPISCOPI LEONENSIS IN ARMORICA SEV MINORI Britannia : ex vetuſtiſſimo Codice Floriacenſi , in qua aliqua quamuis deſint iam ab initio: noluimus tamen lectorem, reſidui lectione fraudari.

§ 1.

NON eſt nobis deſperandum, ſed deuotius in eius miſericordia confidendum. Nam idcirco vtique fiunt , vt mirabilius concedantur, dùm noſtram patientiam comprobauerit Omnipotés Deus, quòd & in præſenti ſigno clarè manifeſtatur. Nam ad te mirabiliter allatum eſt : vt tanto charius ſuſcipiantur, Quanto fidelius ab ipſo, & non ab alio, vobis tranſmiſſum, & videtur & creditur? Quod libenter Comes audiens, ad illum ait. Paule Omnipotentis amice, quis hominum eò inſanior , qui contraire vult Deo? Nulla quippe prudentia, procedit contra Deum. Tu ergo libenter munus ſuſcipe , quod licet nobis tribuatur: tibi tranſmiſſum diuina virtute cognoſcitur. At ille Deo grates debitas reddens, Comiti pro tali dono Benedixit. Nec verò ..... à colore metalli & forma compoſitionis nomen accepit. Viridis enim & oblonga eſſe conſpicitur. Cuius ſonitu obnitentibus meritis Sancti Pauli ... morborum languores, vſque nunc fugantur : ſed etiam tactu quendam mortuum reuixiſſe, qui viderunt atteſtantur.

Ser

Digitized by Google

Serpentem Sanctus Paulus Pontifex ab insula effugat.

§ 2.

POst hæc inter amicæ familiaritatis grata colloquia, Comite referente: cuiusdam serpentis [1] interceſſit mentio inaudita. Cuius ferocitas magna ex parte, Orientalem eiusdem insulæ plagam, sibi vendicarat. Crudelitas autem eius & ingluuies tanta erat: vt [2] binis hominum totidémque boum cadaueribus, vix pacari posset. Ad quem expugnandum, sæpè ego « Comes & pueri mei cum armis proceſſimus, & non so- « lum eum in aliquo ledere non valuimus, sed multis ne- « catis, vix pauci euasimus. Talis namque est natura il- « lius, vt cum pedibus careat, squamis quæ eius adhæ- « rent aluo, procedat quasi vnguibus. Coltis verò, velut « cruribus innitatur. Neque tamquam cæteri serpentes, « gradatim nunc contrahendo, nunc porrigendo partibus Corporis motum, explicatur: sed alternis conatibus hinc inde circũfert: vt per spinæ curuaturã, costarum aciem tendere videatur. Et ita coltis sursum ere- « ctis, squamas vt vngues, terræ infigat. Quod celeriter « agendo, non solum plana perlabitur, sed etiam con- « uexa conscendit: tot vestigiis viam signans, quot co- « stis. Et ideò à tergo illius, à scilicet missa resiliunt iacula omnia, inaniter resultant tela. Tunc ira feruente, « morsu comminuere, impetu proterere, & halitu pesti- « fero quæque obuia perdere assolet. Sonitum verò alicuius mox vt audierit: tumida colla, saxo molari si forte inuenerit, superponit: posterioribus eius longè extensis. Est quippè immensæ magnitudinis, itavt à capite vsque ad extrema caudæ: centum viginti aut eò « amplius pedes, feratur habere. Quod audientibus incredibile iustè putaretur, nisi qui viderunt attestarentur, Nam vt fides adhibeatur, locus ipsius habitationis « modium ac semissem sementis hordei, quòd in eadem « insula abundare perhibetur, capere dicitur, colonis « adiurantibus. Sed beatus Paulus vt hæc audiuit, illicò

1 *Serpentis cuiusdã Magnitudo.*

2 *De Magnis serpentibus vide Thomã. B suum virum insignem. part. 1. tom. 2. de signis Ecclesiæ sig. 72. c. 17. num. 9. ex Plinio & Solino. & Philippum Camerarium Medit. Hist. par. 2. libro 2. cap. 19.*

Digitized by Google

ſurrexit, & ſe velle talem beſtiam videre dixit. Exeir- »
panda ſunt inquit ſemina huiuſmodi monſtri quanto- »
cius. Caput ſiquidem illius, Deo auctore proſternetur: »
tantum adſit, qui mihi præbeat ducatum itineris. Con- »
tradicente principe, vir Dei iuramenti aſſertione pro-
teſtatus eſt: nec panem nec aquam ſe guſtaturum, do-
nec inimicum Chriſtiani populi vaſtatorem cerneret:
& aut ipſe vinceretur, aut vinceret, plebem vni-
uerſam liberando à tam diræ depopulationis Do-
minio. Hæc locutus, multis comitantibus, quid age-
ret videre volentibus: peruenit tandem ad locum, in
quo rapinam exercere, vltra terminos ſolitos exierat.
Aſt vt tumultus aduentantium audiuit, de more caput
eleuat: & ad pugnam ſeſe continuo præparat. Intuens
autem Beatum virum, ſibi tanquam valentiorem vexil-
lo crucis armatum occurrere: flexis luminibus contre-
muit: fugęque ſubſidium quærenti, effectus eſt protinùs
ſimilis. Sanctus verò Paulus, memor Dominicæ pro-
miſſionis, qua milites proprios Chriſtus Dominus cor-
robotat. * *Conculcabitis inquiens ſuper ſerpentes &*
ſcorpiones, & non nocebunt vos. Propius illi incunctan-
* *Calcabitis* ter aſſiſtens. Dic mihi inſit, cur maligne hoſtis, homi- »
2 *Luc.*10.19. num ſedes inuaſiſti? En cognoſce in me Domini virtu- »
tem, & depoſita elatione qua hactenus preualuiſti, ſer- »
uuli eius ſtatim perfice vocem. His dictis, ſtola qua in- »
duebatur collum ſerpentis conſtringens: baculúmque
ſuum arripiens: viam quæ borealem plagam reſpicit,
velut canem furioſum ſæpè feriendo, tamquam inui-
tum ſequi, vſque ad mare ſerpentem venerabilis homo
deduxit. Quem in confinio terræ & maris, ſanctus re-
piciens ait. Antequam marinis carybdibus demergaris, »
cærulea extende colla, vt mea recipiam indumenta. »
Quibus receptis, in precipitium maris iuſſit abire. Cùm
interdicto præcipiens, ne vllis Chriſtianorum regio-
nibus denuò accederet, aut quemquam hominem, quo-
libet pacto amplius noceret. Qui dicto citius paruit.
Eo precepitato: qui ad tàm mirum ſpectaculum vene-
rant, gratias ſaluatori omnium Chriſto retulerunt. Seſe

ab

Digitized by Goo

ab ipso exultantes prope mortis articulo,liberatos.Videns verò præfatus Comes, insulam mortifero hoste mirabiliter ereptam, per beati Pauli intercessionem: cùm eadem scilicet insula, & prædictum oppidum & quem ipse conscripserat Euangeliorum textum perpetua donatione eidem beato viro libentissimè impertiuit:censúmque sibi illic debitum, pariter delegauit.In quibus locis, venerabilis vir,in seruitio Omnipotentis Dei perseuerans diebus ac noctibus,vsque ad vitæ suæ finem permansit. Ipse autem [3] Vvithurus, cum eiusdem benedictione sancti, ad alia loca habitaturus commigrauit.

[3] *Vvithurus Comes.*

S. Paulus Episcopus ordinatur.

§ 3.

IN qua insula, & Ecclesiam decenter, adiectis aliis ædificiis, fabricauit:& sibi dilectum prædictum oppidum, Basilica honestauit, & habitatoribus plurimis decorauit.Cúmque orationibus dies,noctes continuaret,virtutúmque radiis totam patriam inlustraret. *Erat enim verè lucerna ardens & lucens.* Iniit totius populi multitudo consilium, eum sibi constituere Episcopum, & suæ salutis fideíque magistrum. Sed præuenti sunt saniori consilio sui Principis Vvithuri. Nam ex hac re eum sæpè orauerat.Sed quod nequiuit precibus impetrare,arte vsus est, vt quomodolibet, iuxta votum populi, Episcopus efficeretur. Verisimilia enim fingendo, ad Sanctum virum peruenit, & coram eo humiliter
" suas preces fudit, dicens: Ex quo (vita mihi carior,
" Paule frater) Francorum Rex [1] Childebertus, hanc
" regionem meæ sollicitudini regendam commisit: nec
" per me, nec per fidum aliquem legatum, cum eo
" colloquium habui. Quapropter diuersa meum ani-
" mum vrgent incommoda, super quibus ipsum Domi-
" num meum consulere,perutilis mihi est sententia. Nul-
" lúmque reperio vtiliorem te,ad eum dirigere. Si inue-
" ni gratiam in conspectu tuo, dùm intimus mihi es, &

Ioann. 5. 35.

[1] *Childebertus Rex Francorum, Comites instituebat,in minori Britannia.*

hoc negotium ſolus efficaciùs peragere poſſis. Omnia » autem itineri tuo neceſſaria, à me tibi ſubminiſtrabun- » tur. Prædictum verò Regem vbi adieris, literas annulo » ipſius, [2] quem mihi à ſe diſcedenti donauit, ſignatas, » quas tecum portabis, ei mox præbebis. Ipſe verò pro- » tinùs ſuum recognoſcet indicium. Perlectis literis, » quidquid Nobilis Rex propriis literis meæ humilitati » mandauerit, ſagaci animo referes nobis. Literæ autem » in hæc verba ſcriptæ erant: Cùm acceperis, Domine mi » Rex, hanc epiſtolam, ſcito quòd miſerim ad te ego fa- » mulus tuus Vvithurus, hunc famulum Dei nomine » Paulum, vt licèt inuitum, nobis orantibus, ante tuam » præſentiam, iubeas ordinari Epiſcopum. Ad hoc enim » officium cùm ſit dignus & idoneus, multis vicibus ad- » monitus, ſe abnuit accepturum. Nam Pontifices noſtræ » patriæ, huic miniſterio atteſtantur, cùm ſapientiæ do- » ctrina, tùm vitæ merito eſſe digniſſimum. Paulus autem » eius mandatis annuens, aſſumptis duodecim Presby- teris, & pluribus [3] mancipiis, Dei fretus auxilio, viam aggreſſus, & innata ſimplicitate (quæ omnia credit) perrexit, vt negotia Vvithuri fideliſsimi ſui abſolueret amici. [4] Non vicem S. Petri Apoſtolorum Principis acceptarus in terris, vt quod ligauerit, ligatum; quod abſoluerit, fiat abſolutum in cœlis. Iter ergo proſe- quutus, tandem peruenit [5] Pariſiis, vbi ſuppliciter Re- gem adiit, cui quod ferebat, tradidit. Rex verò ſigillum protinùs ſoluit, & lectis literis, ad Paulum conuerſus ait: Paule Chriſti amice, vt quid Diuini muneris talen- » tum tibi cœlitùs commiſſum, Fratribus impendere » diſtuliſti? quem locum excuſationis habiturus eris, in » illo diſtricti examinis die? Cùm habeas poſſe, vt pluri- » mis queas prodeſſe: quare deeſt tibi velle? [6] Reſpice, & » cognoſce Dominum noſtrum, ſua largientibus præ- » mia repromittere: auaris autem, & fratribus minimis » nihil indulgentibus, ſupplicia minari. Tu ergo, vt audi- » re valeas: *Euge bone ſerue, & fidelis, ſupra multa te con- » ſtituam.* Pauca quæ tibi commiſſa ſunt, Fratribus im- » pertire ſtude, ſuſcepta per me eorum cura & ſollici- » tudine.

2 Regũ quondam mos, dãdi annulum ſuum, Comitibus prouinciarum.

3 Mancipia.

4 Hoc dicit Author antiquus, non quòd quilibet Epiſcop' habeat tantam authoritatem, quam habuit D. Petrus: ſed ꝓ ratione caracteris Epiſcopalis, quilibet Pontifex eſt Papa æqualis, licèt non poteſtatis ꝓrogatiua.

5 Pariſius, præcipua, & Regia ciuitas.

6 Sapiens Regis ſermo. Matth. 25. 21. 23.

Digitized by Google

tudine. Sanctus verò Paulus culpæ,qua arguebatur,inſcius , ſtupefactus ad terram proſternitur , veniam orans,promittendo ſe omnia perfecturum, ſi hæc quæ dicebantur, appertiùs ſibi explicarentur.[7] Childebertus verò Rex, eum à terra eleuans,& cuiuſdam Præſu-
« lis baculum accipiens : Suſcipe,inquit,paſtoralem gra-
« dum, quo officio , queas prodeſſe ſaluti plurimorum.
[8] Et euocatis tribus Epiſcopis , qui eum benedicerent. Vir Dei perfuſus lachrymis , volens nolens ſuſcepit, quod multo tempore diſtulit.[9] Cui benedicto , ſtatim Rex glorioſus [10] Agnenſem , Leonenſémque pagos, cum ſibi debito redditu , Regiæ authoritatis præcepto tradidit. Singulis verò diebus,eum honorificè mandauit ſuſcipere per Regias ſedes , quouſque ſuam Diœceſim intraret.Sícque accepta reuertendi licentia,Regi gratias agens , valedixit. Ingrediens autem Diœceſim ſui Epiſcopatus, & exultatione totius populi receptus, & in ſua Sede locatus,per plurima tempora paſtoralis curæ officio functus,tot & tantas virtutes operatus eſt: vt ſi ea ſcribere velimus, nec lingua ad legendum, nec manus ſufficiet ad ſcribendum.

7 *Modus antiquus , quo Reges vtebantur in inueſtitura Epiſcoporum.*

8 *Tres Epiſcopi , veteri more,ad conſecrationem vnius Epiſcopi vocati.*

9 *Childebertus Rex donauit Leonenſem Epiſcopatum.*

10 *Agnẽſis, & Leonenſis pagi.*

Cæco,S.Paulus lumen reſtituit,& ad grande ſenium pertingit.

§ 4.

DEſtructa ſunt igitur templa Idolorum : quia per totam Britanniam,Paulo Doctore, effulſit claritas operum bonorum. Nam quique inſignes certabant Creatori Deo deuotis animis Eccleſias fabricare,Monaſteria conſtruere,in quibus ſe ſuóſque Diuinæ manciparent militiæ.Confundebatur ſi quis Paganus inueniebatur , Pauli Sanctiſsimi ſignis , & mirabilibus , ac ſtupendis virtutibus.Molliebat perfidorum corda prędicatio ſancta , cui conſonabat prædicantis vita. Demulcet enim hominis vitam,videre quod audit in prædicante. Cùm ergo iam per totam regionem , vnius fidei gratia , Eccleſia polleret , & iam vnius cantilenæ concor

Nota

Digitized by Google

concordia consonaret: Beatissimus Paulus senectute fessus, coram omni populo vnum ex [11] Discipulis suis Iohenium nomine, vt suo officio fungeretur instituit. Cui per vnum annum ministranti, & in Christo dormienti, alium ex suis Tiernomagilum appellatum, honorificè subrogauit. Qui per annum & diem, functus iniuncto sibi officio, quieuit in Domino. Quo defuncto, vir Venerabilis paruo tempore, suo rursus inseruiuit officio. Sed deficientibus viribus, iterum quemdam ex suis [12] Cetomerinum nomine, vt pro se ministraret, ordinauit. Die autem ordinationis eius, quid contigerit, enarrare dignum duxi. Indualis cognomento Candidus, Domnonensis patriæ magna ex parte [13] Dux Nobilissimus, Sancti Sampsonis consobrinus, fortè tunc aduenerat, vt Pauli orationibus se commendaret. In cuius præsentia, dum quidam cæcus clamaret: Miserere mihi Paule Dei serue. [14] Tactus manu Sancti Dei, continuò lumen recepit. Viso hoc miraculo, Dux territorium quod modò dicitur ex nomine Pauli, mox pro redemptione animæ suæ, eidem viro Venerabili tradidit. Qui eius orationibus commendatus, benedictione accepta, remeauit ad propria. Beatus autem Dei famulus, sedem suam prædicto Cetomerino relinquens, migrauit ad [15] Batham insulam, vbi cum plurimo grege Monachorum, sub magisterio ipsius mirè viuentium, multum tempus peregit. Itavt præ grauitate senectutis penè consumptis carnibus, cutis arida videretur adhærere ossibus: & quasi per vitrum lucidum, ita per palmam eius, micare cerneres Solis radium. Hæc ita esse, sacrosanctum corpus eius multis temporibus intactum & incorruptum permanens, pluribus fidem præbuit. Nam speciem & integritatem, quam assumpta anima habere visum fuit, longo tempore seruauit. Qua verò causa nunc diutius sit, huic minimè operi est interserendum.

11 *Iohenius & Thiernomagilus, Episcopi Leonenses.*

12 *Cetomerinus Episcop. Leonensis.*

13 *Domnonensis patriæ Dux Indualis.*

14 *Cæcus videt.*

15 *Batha insula.*

Mirum.

§ 5.

Beatus Paulus, Prophetiæ claret Spiritu.

§ 5.

INter cætera quoquè Sancti Spiritus dona, cùm eidem Beatissimo appropinquaret terminus vitæ, continuis orationibus, promeruit assequi gratiam Prophetiæ. Nam quæ ventura erant in proximo, populis circumhabitantibus prænunciabat. Gladium, terræ sterilitatem, diuersas pestes, præcauere orationibus & eleemosynis suadebat. Multa etiam de his, quæ post mortem eius fierent, multò antè prædixit. Nam futuram concertationem inter Monachos ipsius insulæ & oppidi Clericos cum suo Episcopo, circa corpus suum præmonuit: & qua pace, eorum pugnæ altercatio dirimeretur, designauit. [1] Nortmannos quoquè ad eamdem insulam venturos forè, & omnia ædificia eius destruere, comburere, & pessumdare vsque ad solum, denunciauit. Quod ita contigisse, sicut vir Dei prophetauerat, notum est vniuersis. Nam post eius transitum, breui tempore emenso, crebris irruptionibus, eamdem insulam vastare, diripere, ac grauiter non desinunt affligere.

[1] *Nortmanni in Britanniã veniunt.*

Obitus S. Pauli Episcopi.

§ 6.

ERat quædam cellula iuxta Monasterium constructa, in qua Beatus Senex, fessa penè iam fracti corporis membra, post longas vigilias recreare solebat. Vbi cùm vna nocte prostratus diutiùs vigiliis, somnum aliquantisper capere desideraret, volens eum Deus à tantis laboribus transferre ad veram requiem, per Angelum Sanctum, designauit ei extremum exitus sui diem. Cui in somnis apparens cum coruscо lumine, domum illam repleuit, vt totius noctis tenebras amoueret, diémque lucidissimum repræsentaret. Qui ad
« eum respiciens, dixit: Bonum certamen certasti, Sancte
« Dei, & felicem vitæ cursum dignè peregisti. Iam tem-

Digitized by Google

pus eſt, vt præmium laboris recipias cum Sanctorum » choris. Imminet tibi proximus dies, in quo tuæ animæ, » expectata recompenſabitur æternæ beatitudinis mer- » ces. Lætus ergo lætum præſtolare diem Dominicum, in » quo tuus ſpiritus à corporeo carcere abſolutus, ingre- » dietur fœliciter diù deſideratum perennis vitæ gau- » dium. His dictis, Angelica viſio diſparuit: ſed lumen al- latum cum Sancto viro permanſit. Qui Sole terris in- fuſo, Diſcipulis in vnum congregatis, egreſſionis ſuæ à corpore, diem vltimum prædixit. Præcepit autem, vt dum ſpiritum exalaret, corpus eius ad Monaſterium, quod in agro ſitum erat, deportaretur, ibique ſepul-

1 S. Pauli oppidum.

turæ traderetur. [1] Quod videlicèt Monaſterium, vſque hodie vocatur Sancti Pauli oppidum. Hæc verò extitit cauſa Tranſlationis, ne populus ad eius Reliquias ve- niens, marie violentiam pateretur. Sciebat quoque, ſicut & prædixerat, circa corpus ſuum, tàm Mona- chos quàm Clericos altercari. Deinde, vſque ad horam nouiſsimam, lectione Diuina inſtruere, ac miſticæ in- telligentiæ ſententias docere non ceſſauit. Noctibus verò, de more orationi incumbebat. Adueniente au- tem exitus ſui hora, aſtantibus Fratribus dixit: Filioli » mei, nouiſsima exitus mei hora appropinquat. Ecce » enim, quod amaui iam video, quódque deſideraui » iam intueor. Regem Dominum Chriſtum, cui quod » ſum debeo, iam contemplor. Et vniuerſis flentibus, & » dicentibus: Quid faciemus, Pater? Cui nos relinquis? » Reſpondit: Nolite, filij, lugendo contriſtare ſpiritum » meum. Non vos commoueat mea viſibilis abſentia. »

2 Sancti vita hac defuncti, & vinis adſint præſentes, cùm eis expediat.

[2] Vbique enim vobis præſens adero ſpiritu. Habetis » præterea vobiſcum Paſtorem electum, & in Dei amo- » re probatiſsimum, alióſque viros omni doctrina ſpi- » ritali eruditos. Scitis quæ oſtenderim vobis exempla » vitæ, & quæ tradiderim dogmata cœleſtis diſciplinæ. » Hæc agite, hæc facite, & Deus pacis erit vobiſcum. » Cùm hæc dixiſſet, acceptis Diuinis Sacramentis, ma- num vt eos benediceret leuauit, dicens: Benedictio » Dei Patris Omnipotentis, & Filij, & Spiritus Sancti »

ſuper

Digitized by Google

« ſuper vos deſcendat. Cúmque reſpondiſſent omnes, Amen. In conſpectu omnium qui aderant, abſque vllo membrorum dolore, ſanctam Chriſto reddidit animam.

[3] Quarto itaquè Idus Martij, Beatus Paulus in pace quieſcens, Confeſſor & virgo cœlum intrare promeruit. Vixit autem, vt accepimus, centum annis, & eo ampliùs.

3 Quarto Idus Martij, obiit B. Paulus Episcopus postquàm plus annis centum vixerat.

Sepelitur S. Paulus Antistes.

§ 7.

QVo dormiente in Domino, exorta eſt inter Monachos videlicet & oppidi Clericos, grandis de corpore eius altercatio. Oppidanorum autem talis erat ratio: Nobis iure debetur, quia noſter extitit Epiſ-
« copus. Nobis debiles, & ægrotos ſanitati reſtituit. No-
« bis cæcos, mancos, & claudos, propriis officiis ditauit.
« Quòd vobiſcum circa finem conuerſatus eſt, gratias
« agere debetis, quia noſtrum beneficium fuit. Ipſe præ-
« tereà ad vltimum, commendauit vt corpus eius nobiſ-
« cum poneretur. Poſtpoſita ergo ſimultate, quod ipſe
« præcepit, ſinite nos peragere. Quibus Inſulani, tali re-
« ſpondebant ſententia: Si pro virtutibus vobis eum ven-
« dicare cupitis, nobis plures patrauit. Nam quid mira-
« bilius, quàm nobiſcum fecit, vbi ſerpentem velut ca-
« nem in mare præcipitauit, & à mortis periculo pa-
« triam liberauit? Scimus autem, quia vobis eſt conſtitu-
« tus Epiſcopus: ſed circa finem vos reliquit, nos adiit,
« apud nos eſt defunctus, nobis iuſtè debetur. Niſi apud
« nos iacere deliberaſſet, minimè vos reliquiſſet. Poſſeſ-
« ſiones quas vobis reliquit, diuidite vobis cum Chriſto;
« mortuis vel mortuum ſinite habere, & abite. Epiſcopus verò Venerabilis Ceromerinus, recolens quid ſibi vir Dei adhuc viuens, commendare ſuper hac re ſtuduiſſet: duo vehicula præparare iuſſit, totidémque bobus ſubiugatis, vnumquodque impoſuit. Quæ ità fuerunt ordinata, vt vnum ad Inſulam, alterum ſpectaret ad

Oppi

Digitized by Google

Oppidum. Positóque super vtroque, æqua lance, Sancti corporis feretro, in ipsius Sancti electione reliquerunt, quo loco se iuberet deducere tumulandum. Mira autem Dei virtute, tàm subitò feretrum cum corpore disparuit, vt nemo animaduerteret, in quorum vehiculo fuerit transpositum. Sicque, vnaquæque pars suum sequens vehiculum, sperabat habere corpus depositum. Sed Insulanis spe sua frustratis, venientibus domum, vacuum apparuit vehiculum. Oppidani autem, cum laudibus Sancti corporis, thesaurum deduxerunt ad Oppidum, vbi cum summo honore est sepultum. Cuius meritis multa præstantur beneficia fidelibus, tàm ibi quàm in aliis eius sanctæ memoriæ locis, ad laudem Domini nostri Iesu Christi, qui cum Patre, & Spiritu Sancto viuit & regnat.

Expliciunt omnia, quæ in Floriacensibus veteribus membranis, de vita S. Pauli Episcopi reperiri potuêre.

SEQVI

Digitized by Google

SEQVITVR HISTORIA VITÆ SANCTI GILDÆ cognomine Sapientis : ex iisdem vetustissimis Floriacensibus Membranis, in quibus tamen quædam deesse, magno meo dolore, & antiquitatis iactura defleo.

B. Gildæ parentes ac patria.

CAPVT I.

BEATVS[1] Gildas Arecluta fertilissima regione oriundus, patre[2] Cauno Nobilissimo & Catholico viro genitus, ab ipso puerili æuo toto mentis affectu Christum studuit sequi. Arecluta autem regio cum sit Britanniæ pars: vocabulum sumpsit à quodam flumine quod [3] Clut nuncupatur, à quo plerunque illa irrigatur. Inter cætera vero quæ ipse sanctus Gyldas scripsit de miseriis, & præuaricationibus & excidio « Britanniæ. Hoc etiam de illa præmisit [4]. Britannia in- « quit, bis denis bisque quaternis fulget ciuitatibus: ac « nonnullis castellis decoratur. Murorum quoque ac « Turrium, seratarum portarum, domorum etiam, quarum culmina minaci proceritate porrecta, in editum « forti compage cernuntur; nõ improbabiliter est adornata instructis munitionibus. Campis quoque fulget « latè pansis, collibúsque amœno situ locatis, præpollenti culturæ aptis; montibus etiam alternandis animalium pastibus optimè conuenientibus: qui diuersorum colorum floribus, grati redduntur humanis visibus, veluti electa sponsa diuersis ornata monilibus. « Fontibus lucidis crebrísque gaudet; ex quibus riuuli leni

1 *Huius Gildæ sapientis epistola, habetur in Bibliotheca sanctissimorũ Patrum. Impress. Parisiis*
2 *Cauni. Pater sancti Gildæ.*
3 *Clut flumẽ.*
4 *Britanniæ descriptio Maioris.*

Digitized by Google

leni murmure serpentes, suaue pignus soporis tri- »
buunt viatoribus fessis. Duorum etiam ostiis nobilium »
fluminum [5] Tamesis videlicet ac Sabrinæ, veluti bra- »
chiis meliorata, per quæ eidem Britanniæ olim trans- »
marinæ deliciæ ratibus vehebantur: aliorúmque flu- »
minum minorum infusione irrigatur. Ostenso ergo »
situ & oportunitatibus loci, necnon regionis, vnde
præfatus vir Venerabilis & sanctus oriundus fuit: eius
denique vita, Domino adiuuante subscribatur.

5 Tamesis. & Sabrinæ fluuij.

Fratrum & sororis Beati Gildæ mira sanctitas.

CAPVT II.

CAunus itaque eius genitor, & alios quatuor fer-
tur habuisse filios [1] Cuillũ videlicet valdè, stre-
nuum in armis virum, qui post mortem patris, ei in re-
gno successit [2]. Mailocum quoque, qui à patre sacris
literis traditus, & in eis benè edoctus: relicto patre,
atque rebus paternis abrenuncians, venit Lyũhes [3] in
pago [4] Elmaïl, ibique Monasterium ædificans, in quo
in hymnis, & orationibus, ieiuniis & vigiliis instan-
ter seruiens Deo, clarus virtutibus & Miraculis, in pa-
ce quieuit. [5] Egreas vero cum Allæco fratre & Peteo-
na sorore Deo sacrata virgine, similiter & ipsi relictis
rebus paternis, & secularibus abrenuncianres pompis:
in extrema parte regionis illius secedentes, non longè
à se inuicem distantia singula sua constructre orato-
ria: mediam statuentes sororem, cum qua alternatim
suo die [6], horas diurnas alter cum Missa celebrabat: &
post vesperas cum ea sumens cibum, & gratias agens
Deo: antè solis occasum, reuertebantur ad oratorium
suum. Vnusquisque enim eorum, seperatim in suo ora-
torio Vigilias celebrabat. Isti igitur quos prædiximus
Beati & sancti viri, Maïlocus videlicet Allæcus atque
Egreas cum beata sorore, cunctis mundi vt præmis-
sum est, spretis opibus & deliciis: toto nisu mentis ad
supernam tendentes Patriam, in ieiuniis & oratio-
nibus

1 Cuillus Rex.
2 S. Mailocus.
3 Lyũhes.
4 Elmail.
5 SS. Egreas, Allæcus, & Peteona.
6 Missa & hora Canonica.

Digitized by Google

nibus ſuam commendantes vitam, tandem à Deo vocati, receperunt mercedem laborum ſuorum, & in ſuis quæ ædificauerant oratoriis conditi ſeruantur: *clarificati & celebres aſſiduis miraculis, & in gloria reſurrecturi.

Beati Gildæ, quales extitêre in pueritia mores.

CAPVT III.

BEatus autem Gildas qui & Gildaſius, honor & decus gentis ſuæ futurus: & ipſe à ſuis parentibus Beato [1] Hilduto traditur imbuendus. Qui ſuſcipiens ſanctum puerulum, ſacris literis cœpit inſtruere illum. Et videns eum formæ ſpecie fulgentem, ac liberalibus ſtudiis inſtantiſſimè intentum: benigno amore dilexit, & attento ſtudio docere curauit. Beatus igitur Gildas, ſub diſciplina magiſtrali in Schola diuinæ Scripturæ & liberalium artium conſtitutus, conſpiciés vtriuſque doctrinam elocutionis, Diuinis curauit magis erudiri doctrinis: imitari cupiens ſpeciem Diuinæ contemplationis, deſerens omnino famam humanæ opinionis: ſed neque ſequi voluit ingenuitatem ſuæ Nobilitatis. Tunc athleta Chriſti & ſtrenuiſſimus miles in Cœnobio degens, obedientiæ ſuſcepit arma fortiſſima: puerilésque deſerens mores, ætatem floridæ iuuentutis, in formam tranſtulit ſenectutis. Namque cum eſſet primæuus, in tyrocinio æterni Regis conſtitutus, moribus derelictis iuuenilibus, plurima documenta præbuit æternæ ſalutis tàm ſenibus quàm iuuenibus: vtriuſque componens mores ætatis. Erat námque Sapientia præclarus, ſanctæ lectioni aſſiduus, vigiliis & orationibus ſemper deditus, ineffabili charitate deuotus, in actione iocundus, decora facie & toto corpore venuſtus, qui inuado erat crucifixus, & ei mundus. In Schola igitur ſupradicti Doctoris Hilduti erudiebantur plurimi Nobilium [2] filij: inter quos præclariores erant, tàm generis Nobilitate, quàm morum probitate, Samſon videlicet atque Paulus, ſed hos quoque

1 *S. Hildu tus doctor & Monachus.*

2 *In Scholis Cœnobiticis, olim Nobiliũ filij erudiebantur.*

Digitized by Google

quoque mira ingenij ſagacitate ſuperabat Gildas Beatus.Ex quibus Samſon ſanctiſſimus poſtea Britannorum extitit Archiepiſcopus : Paulus vero Oxiſmorum Eccleſiæ,præfuit Epiſcopus.

Miraculum dilatationis inſulæ.

CAPVT IIII.

HAbitabat autem præfatus Hildutus cum diſcipulis ſuis,in quadã arcta & anguſta inſula,atque arenti ſolo ſqualida.Ad quem,die quadam accedens beatus puer Gildas , eum alloquitur dicens. Domne » Doctor , audiui te nuper ex Euangelio verba noſtri » Saluatoris prædicantem ; in quibus diſcipulos admo- » nebat vt cum fide à Deo ea quæ ſibi erant vtilia pe- » terent:& quia fideliter petita accepturi eſſent, dicens. »
Mare.11.24 *Amen dico vobis , quicquid orantes petieritis : credite* »
quia accipietis , & fiet vobis. Nunc ergo optimè Do- »
ctor , cur non rogas ipſum Dominum noſtrum Ieſum »
Chriſtum , qui potens eſt præſtare cuncta quæ fideli- »
ter ab eo petuntur,vt dilatet terminos,atque fructife- »
ram reddat huius inſulæ glebam?Cum hæc igitur au- »
diſſet Beatus Hildutus,admiratus fidem ipſius,conuocatis in vnum Diſcipulis, oratorium cum eis ingreditur : & flexis in terram genibus, extenſiſque manibus in cælum,cum lachrymis orauit dicens. Domine Ieſu »
Chriſte fili Dei Omnipotentis , qui cum Patre & Spi- »
ritu Sancto cælum & terram , mare & omnia quæ in »
eis ſunt, cum non eſſent condidiſti;quique tuis fideli- »
bus præcepiſti , vt Deum patrem in tuo nomine pete- »
rent quicquid ſibi opus eſſet : & eorum petitio ad ef- »
fectum procederet. Tuo equidem in nomine , Omni- »
potentis Domini imploramus clementiam:vt dilatari »
per te iubeat terminos inſulæ huius , atque fertilita- »
tem inferat glebæ eius,vt nobis ſeruis tuis atque ſucceſſoribus noſtris , tua largiente gratia , abundanter »
cibaria adminiſtret:vt ſatiati de tuis donis,gratias re- »
feramus nomini tuo,qui cum Patre & Spiritu ſancto, »

viuis

viuis & regnas per infinita ſæcula ſæculorum. Cúmque reſpondiſſent omnes Amen. Egreſſi ab oratorio, vident dilatatam eſſe vndique inſulam, atque vernantem in circuitu diuerſis olerum floribus. Tunc iterum reuertitur ad oratorium ſenior,& præ gaudio effuſus in lachrymis vna cum venerando diſcipulorum grege:clara voce Hymnos ſummáſque laudes,rerum omnium creatori Domino decantat, qui propè adeſt omnibus inuocantibus ſe in veritate.

Syluestres aues,pueri miraculosè capiunt.

CAPVT V.

IGitur admirabili virtute dilatatam ſibi inſulam, cœpit excolere ſenior: atque fœcundandis iugeribus,frumenti ſemina tradere. Cúmque cœpiſſent læta frugum germina pullulare:aggregatæ aues marinæ,ea cœperunt deuaſtare. Quod cum videret Pater Hilduſus,præcepit Diſcipulis ſuis,cum terrore eas effugare, atque vnumquemque eorum, die ſuo ſegetem cuſtodire. Et cum dies adueniſſet, in qua ſegetem ſeruaturus erat Beatus Paulus: plus ſolito aduenit auium multitudo, quæ paſſim meſſem deuaſtabat tondendo. At contra, miræ indolis puer Paulus huc illúcque diſcurrens: cum ingenti clamore eas expellere nitebatur,nec prævalebat. Tandem ergo iam laſſus,aduocat ſocios,beatæ memoriæ videlicet Gildam atque Samſonem venerandum:huiuſmodi eos adhortans ſermo-
« nibus. Sucurrite fratres ſucurrite chariſſimi, & dam-
« na mecum noſtri vindicate magiſtri. Ecce etenim hoſtium multitudo, noſtri conſumit & depaſcitur ſegetes Doctoris. Sentiat ergo inceſſabilis prædo debitas pœnas, qui noſtri magiſtri vaſtauit ariſtas. Ad cuius vocem aduolant ſocij, & inuocato nomine Chriſti, multitudinem indomitarum auium congrægantes ante ſe,Dei virtute repleti minant pueri ſanctiſſimi,tamquam inertium ouium greges. At vbi ventum eſt ad ſenis habitaculum,captiuæ & indomitæ aues cum re-

cluderentur;in cœlum dant voces. Quarum ſtrepitum atque clangorem audiens ſenex,egreſſus ab oratorio, videt Dei virtutem, admiratúſque non minimum tantam in puerorum cordibus fidem,ait illis. Sinite filij, ſinite aues abire liberas : iam ſufficiat quod ſic caſtigaſtis illas, abeant liberæ, & amplius in nomine Domini, noſtras ſegetes non præſumant lædere. Igitur iuſſionem ſenis non audentes ſpernere, aues dimiſſæ, longè receſſerunt : & vlterius in eadem inſula,vaſtare ſegetes non præſumpſerunt, quæ inſula vſque in hodiernum diem [1],Lanna Hilduti vocatur.

1 *Lãna Hilduti.*

Variis Doctrinis operam dat S.Gildas, & orationi ſe donat : ac vitæ aſperitati.

CAPVT VI.

SAnctus igitur Gildas, cùm per aliquos annos in doctrina Beati Hilduti commoratus fuiſſet : & tàm ſecularibus prout res ſuppetebat, quàm Diuinis Scripturis ab eo optimè,quicquid ſibi à Diuina bonitate creditum fuerat, edoctus eſſet : valedicens pio magiſtro venerandiſque condiſcipulis Iren [1] perrexit, vt & aliorum Doctorũ ſententias in Philoſophicis atque in Diuinis literis, inueſtigator curioſus exquireret. Igitur cum plurimorum Doctorum Scholas peragraſſet, & tanquam apis prudentiſſima, diuerſorum florum ſuccos collegiſſet : in alueario matris Eccleſiæ reçondidit, vt in tempore oportuno melliflua Euangelij verba, in populos ad ſuperna gaudia reuocandos effunderet. Et vt ſeruus bonus, talentum ſibi creditum, ſuo Domino cum lucro reportaret. Secutus itaque Apoſtolicam ſententiam, ne dum aliis prædicaret ipſe reprobus inueniretur, caſtigabat,corpus ſuum in ieiuniis & in vigiliis, noctes ducens in orationibus, ſtans ſine aliquo ſuſtentaculi adminiculo.

1 *Iren olim Academia in Maiori Britannia.*

Mr

Digitized by Google

Mira eius abstinentia.

CAPVT VII.

AQuinto decimo ætatis suæ anno, per totum vitæ præsentis spatium quo in hoc vixit mundo, vsque ad extremum diem vocationis suæ à Domino, ter[1],vt veraci relatione didicimus,in hebdomada parcissimum sumpsit corporis cibum. Potest vero quilibet discretus de eo indubitanter affirmare, quia licet ei defuerit gladius persecutoris : Martyrij tamen palmam non amisit. Nam dum corpus crebris ieiuniis & protensis vigiliis affligeret : dum nocte diéque viciis resisteret,& orationibus insistens,dum contra Diaboli temptationes reluctaretur : & aduersum corporis sui delectationes oppugnans se ipsum excruciaret , quid aliud de eo dici potest , nisi longum illum traxisse Martyrium?Nam & ipse sibi persecutor fuit, & persecutiones sibi illatas,pro Christo patienter sustinuit.

1 *Ter solum Beatus Gildas in Septimana comedit.*

S.Gildas Maximus efficitur predicator,& miraculorum patrator.

CAPVT VIII.

IGitur cum ad sacros ordines promotus esset, & Presbyteri fungeretur officio. Audi ens [1] quod Gentes quæ Aquilonalem plagam Britanniæ insulæ incolebant,adhuc gentili errore detinerentur:& quod hi etiam qui videbantur inter eas Christiani , non Catholici essent : sed diuersis hæreticorum fraudibus irretirentur. Accipiens iuxta Apostoli præceptum armaturam Dei,vt posset resistere in die malo,& in omnibus perfectus stare,de Christi adiutorio confidens, cœpit illuc pergere. Stans autem succinctus lumbos mentis,inter paganos atque hæreticos : indutus lorica iustitiæ,& calciatus pedes in præparationem Euangelij pacis:in omnibus periculis sumebat scutum fidei: in quo posset omnia tela nequissimorum Dæmoniorum extinguere,galeámque salutis & gladium spiritus

1 *Gentiles & hæretici in Anglia , quo tẽpore adhuc extabant.*

Ephes.6. 13.

Digitized by Google

quod eſt verbum Dei. His itaque armis munitus Gildas Chriſti miles præclarus:prædicabat nomen Chriſti gentilibus, multis ex diuina lege approbationibus oſtendens,nihil eſſe quod ab eis excolebatur. Hæreticos autem,verbum ſalutis opponens,ad viam veritatis adduxit: à cunctis eos quoque reuocans erroribus. Namque ei tantam dederat Dominus noſter Ieſus Chriſtus gratiam etiam ſanitatum:vt eius orationibus cæci inluminarentur : ſurdis auditus redderetur, & claudis debilibúſque greſſus, Dæmoniaci curarentur, leproſi mundarentur & infirmi quique ſanarentur. Pergebat igitur Gildas Beatiſſimus Euangelium Chriſti prædicando : docens veram fidem per vniuerſas prouincias, gentémque ſuam ad veram catholicámque fidem conuertebat. Hæc & his ſimilia agente Beato Gilda, omnis gens Aquilonalis plagæ, ad eius prædicationis doctrinam, cœpit vndique confluere: quatenus derelicto gentili errore, & percepta eius admonitione ſanctæ Trinitatis fide, in græmio collocaretur ſanctæ matris Eccleſiæ, vt vocaretur Chriſti ſponſa & probaretur eſſe. Deſtruebantur itaque Idola ab eis qui ea fabricauerant cum templis ſuis : & Eccleſiæ ædificabantur per congrua loca. Baptiſabantur viri Nobiles, cum vxoribus & filiis atque familiis.

S. Gildas, ad beatam Brigidam Nolam mittit.

CAPVT IX.

CVm autẽ videret Beatus Gildas fœcundam prolem Chriſtianitatis & Sanctæ religionis, vbique pullulare:inenarrabili gaudio repletus, ſic ait Domino. Gratias tibi ago Domine Ieſu Chriſte, qui populum hunc diutim errantem, Sancti tui nominis gratia miſericorditer illuminare dignatus es, & ad cognitionem tuam peruenire feciſti, & qui hactenus infelices & hebetes errauimus in regione vũbræ mortis, tandem lux tuæ iuſtitiæ illuxit nobis, & pax perpetua

iam

iam regnat in nobis. [1] Audiens autem Beata Brigidda quæ ipſo tempore inſignis erat in Hybernenſi manens inſula,& Monaſterio virginum præerat Abbatiſſa virgo præclara,famá Beati Gildæ:miſit ad eum nuncium, cú verbis deprecatoriis,dicens.Gaude pater ſancte, ac « séper in Domino polle.Obſecro te,vt aliquod indiciú « tuæ ſanctitatis,mihi trãſmitere digneris,vt séper apud « nos tua vigeat perenniter memoria. Tunc Sanctus Gil- « das percepta ſanctæ virginis legatione,propriis manibus formulam fecit fuſuli opere, & tintinnabulum cõpoſuit ſecundum petitionem ipſius: & per nuncium quem miſerat,ei tranſmiſit. Quod illa gaudens ſuſcepit , acvelut cæleſte munus ab eò ſibi tranſmiſſum, libenter accepit.

1 *Monaſterio Virginum S. præeſt Brigida.*

S.Gildas Hibernos ad fidem Catholicam revocat.

CAPVT X.

EO tempore regnabat [1] Ammericus Rex per totam Hyberniam, qui & ipſe miſit ad Beatum Gyldam, rogans vt ad ſe veniret : promittens ſe ipſius doctrinis in omnibus obediturum, ſi veniens Eccleſiaſticum ordinem in ſuo regno reſtauraret:quia penè Catholicam fidé in ipſa inſula,omnes, reliquerant. Cùm hæc itaque audiſſet Gildas Chriſti Miles beatiſſimus , munitus armis cæleſtibus : petiuit Hyberniam , Chriſtum prædicaturus.

1 *Ammericus Hyberniæ Rex.*

Contigit autem quadam die dum pergeret ad Regis palatium, occurrere ſibi quemdam [2] Paraliticum, quem parentes ſui circumquaque trahebant : quærentes alimoniam ab incolis terræ. Quem videns Beatus Gildas,miſertus illius genua flexit, ac pro eò Domino orationem fudit:& ad vehiculum miſeri accedens, di- « xit.In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti,ſta rectus ſu- « per pedes tuos , & à Domino priſtinam recipe ſanita- « tem.Qui mox receptis viribus corporis,ſanus efficitur:

2 *Paraliticus curatur.*

Digitized by Google

ſeruiture Paganorum irretitos miſericorditer liberauit:vtque paſtor bonus, talenta ſibi à Domino credita fideliter duplicata, ipſi ouans reportare curauit. Omnem denique regionem Hybernenſium & Anglorum, necnon & exterarum nationum ſuo inſtruxit exemplo & erudiuit ſermone. Quarum gentes & nationes, actus & virtutes eius, vſque in hodiernum diem honorificè venerantur vbique.

CAPVT XI.

DImiſſa igitur poſt hæc Hybernia atque Britannia & relictus.

Totum hoc integrum caput in Vetuſtiſſimo deeſt authographo.

S. Gildas, Monaſterium in Minori Britannia conſtruit.

CAVPT XII.

Cui etiam initium deeſt.

PVlchritudinis, alij conabantur eum capere, alij interficere. Quos vt vidit ſibi appropinquare, inuocato Chriſti nomine, continuo nutu Dei fecit pedes eorum adhærere terræ:ipſóſque velut lapides obrigeſcere. Recedénſque ab eis, cœptam tenebat viam. Cùm autem longè ab eis receſſiſſet, conuerſus retrorſum, eleuauit manum, & ſoluit eos. Qui ſoluti, in fugam verſu ſunt; & neminem poſtea in illis locis læſerunt. Deinde cum diſponeret in ſuam redire patriam non permiſit Deus, qui ſuam nobiſcum volebat magnificare miſericordiam. Nam cum Dei iuſſu peruenisſet in Armoricam quondam Galliæ regionem:tunc autem à Britannis à quibus poſſidebatur [1] Letania dicebatur: ab eis honorificè & cum gaudio magno ſuſceptus eſt. Ipſe autem ſeculares fugitiuóſque deuitans honores, theoricam magis deſiderabat ducere vitam. [2] Erat autem tunc temporis parua res Regum Regníque Francorum

1 *Letania regio Armorica*

2 *Cum fide Catholica accreuit Francorũ Monarchia.*

Digitized by Google

corum. Childericus [3] enim eò tempore [4]. Merouei filius gentilium errori deditus, imperabat Francis: quod ex gestis veterum, prudens lector cognoscere potest. Sanctus igitur Gildas triginta hábens annos, venit ad quemdam insulam quę in [5] Reum-Visij pagi prospectu sita est, ibique aliquandiu solitariam duxit vitam. Sed non post longum tempus, cùm iam non posset accensa lucerna sub modio manere, sed super candelabrum, vt vicini quíque ac noti eius, tàm propè quã lõgè, claritatis illius lumine fruerẽtur: cœperũt hinc & inde venire ad eũ, & eius [6] magisterio & doctrinæ commendare filios suos erudiendos. Quos omnes libenter susci piens, spirituali eos eruditione erudiebat. Veniens itaque ad quoddam castrum in [7] monte Reũuysij, in prospectu maris situm, ibi potioris fabricæ construxit monasterium, atque in eò claustra Cœnobitali ritu perfecit. Vbi tantum eius emicuit vita, vt plurimi infirmi ac debiles & leprosi, qui circumquaque erant, ad eum veniẽtes: sanitati, eius orationibus & meritis, reddebantur. Quòd vsque in presens tempus, facere non desinit in eodem loco eius meritis, Omnipotens Deus.

3 *Childericus paganus Rex.*

4 *Merouæus*

5 *Reum visij, pagus.*

Matth. 5. 15.

6 *Ecce vbique doctrinæ inter Monachos viguisse legimus.*

7 *Mons Reuuisij.*

S. Gildas ex aqua facit vinum.

CAPVT XIII.

TVnc deinde construxit paruum oratorium super ripam fluminis [1] Blaueti, sub quadam eminenti rupe, ab Occidente in Orientem ipsam concauans rupem: & ad latus eius dextrum, erigens parietem, congruum, fecit oratorium, subquo, de rupe emanare fecit fontem perlucidum. Cùm verò feneſtram Orientalem eiusdem oratorij vitro claudere vellet Beatus Gildas, & vitrum ei deesset: prostratus in terra Dominum deprecatur. surgens autem ab oratione, abiit ad quamdam rupem, & ex ipsa Domino largiente, optimũ tulit vitrum. Molam quoque ibi fecit, cui triticum immisit ac manu vertit, quæ vsque in præsens tempus in eodem loco seruatur: & à fidelibus infirmis, operantibus

1 *Flumẽ Blaueti.*

Digitized by Google

bus cum Christo sancti viri meritis, langores ad eam expellun:ur. Nec est silentio prætereundum, & illud quòd per eum fecit Dominus Miraculum. Nam cum in cella quadam die cum fratribus moraretur: venerunt ad eum hospites. Quos libenter susci piens, duxit ad orationem:ac deinde omnem eis adhibuit humanitatem. Et lauans pedes eorum ac manus, quod habuit cum charitate dedit eis. Sed cum non haberet vinum quod eis tribueret: oratione facta, iussit implere vasa vinaria aqua, datáque super eam Benedictione, iussione Diuina in optimum vinum est conuersa. Quam virtutem admirantes cuncti qui aderant, Omnipotenti Deo gratias retulerunt, qui in Euangelio suis fidelibus promisserat dicens. *Opera quæ ego facio & ipsi facient, & maiora horum facient.* Ioan. 14. 12.

Beati Gildæ virtutes explicantur.

CAPVT XIIII.

QVamuis autem talis ac tantus esset, vt per eum Deus tot Miracula faceret, nulli tamen se præferebat: sed humilior omnibus esse videbatur. Licet vero Abbatis locum teneret, tamen vt sibi subditis exemplum humilitatis ostenderet, secundum diuinum præceptum quod ait. *Qui maior est vestrum, erit minister.* Matt. 23. 11. Et ipse omnibus seruire curabat. Et ne Domini Iesu surdus esset auditor dicentis, *Discite à me quia mitis sum & humilis corde.* Mat. 12. 29. Satagebat etiam ipse & in hoc Domini Saluatoris obedire præceptis. Nam sicut de Moyse scriptum est, *erat & ille mitissimus, omnium illius temporis* hominum. Num. 12. 3. Sapiens quoque tàm in doctrina quàm in actione erat. verax in collocutione, in orationib⁹ assiduus, pernox in vigiliis, ieiuniis Corpus macerans, in iniuriis patiens, in colloquio affabilis, in eleemosynis largus, in omni bonitate conspicuus. Docebat quoque, Hæreticos post primam & secundam correptionem deuitandos esse. Eleemosynis autem peccata redimere prædicabat: esurientes satiare, sitientes

Digitized by Google

potare,nudos veſtire,infirmos & in carceribus poſitos viſitare,mortuos ſepelire nulli malum pro malo reddere,ieiunium amare,vigiliis & orationibus ſemper inſiſtere.Sic clericos,ſic monachos ,ſic etiam laicos Doctor egregius inſtruebat:nihílque aliis quàm quod ipſe faceret præcipiebat. Itaque omnibus omnia factus, cum lugentibus lugens,cum gaudentibus erat gaudens. Erat itaque pater pauperum atque orphanorum, lugẽtium conſolator,litigantes ad concordiam reuocabat. Homicidas autem adulteros,ſacrilegos,fures,raptores cuiuſcumque conditionis eſſent arguebat:nullius perſonam verens. Et primitùs quidem ex Euangelicis dictis,atque Apoſtolicis & Propheticis eos terrens , deinde ad pœnitentiam reuocans , Dei miſericordiam confidenter promittebat eos promereri : ſi tamen dignè pœniterent.

Epiſtola B.Gildæ quæ inſcribitur de Excidio Britannico hîc fit mentio.

CAPVT XV.

DEnuò Sanctus vir à fratribus rogatus religioſis, qui ad eũ è Britanniis venerant:poſt decẽ annos ex quo inde receſſerat , ſcripſit Epiſtolarem libellum, in quo quinque Reges ipſius Inſulæ redarguit, diuerſis ſceleribus atque criminibus irretitos.Quam eleganter itaque & ſuccinctè eorum ignauiam commemorauerit, & nominatim vnumquẽque de ſuis nequitiis reprehenderit:huic paginæ addere placuit.Enimuero,inquit » celabunt ciues,quod non ſolum noſtrorum,ſed exprobrant iam in circuitu nationes? Habet etenim Britannia Reges,ſed Tyrannos, Iudices habet,ſed impios,ſæ- » pe prędantes & concutientes,ſed innocentes.Vindicã- » tes & patrocinantes, ſed reos & latrones.Quamplurimas coniuges habentes , ſed ſcorta & adulteras. Cre- » brò iurantes,& periurantes.Vouentes,& continuo pro » pemodũmentientes.Belligerantes , ſed ciuilia & iniuſta bella agẽtes.Per regionem quidẽ fures magnopere »

inſe

" infectantes,eos autem qui ad mensam sedent latrones,
" non solum amantes,sed etiam remunerantes. Eleemo-
" sinas largiter dantes , sed è regione immensum mon-
" tem sceleru exaggerantes.In sede arbitrûm sedentes
" sed raro recti iudicij regulam quærentes. Innoxios
" Humiléſque despicientes,sanguinarios,superbos, par-
" ricidas,adulteros,Dei inimicos , si sors vt dicitur tule-
" rit , hos qui cum ipso nomine delendi erant.ad sydera
" prout possunt efferentes. Vinctos plures in carceribus
" habentes, quos dolosè potiùs quàm meritò poterunt,
" cathenis onerantes.Inter altaria intrando demorantes,
" & hæc ieadem paulò post ac si lutulenta saxa despi-
" cientes.Et quæ sequuntur in dicta Epistola.

Mulierem B.Gildas suscitat mortuam.

CAP. XVI.

NVnc igitur Domino adiuuante , ad id vnde di-
gressi fueramus redeamus. Erat ergo in illis die-
bus quidam tyrannus nomine [1] Conomerus , in supe-
rioribus partibus illius regionis, peruersa crudelitate,
& diabolica fraude seductus , qui hanc habebat con-
suetudinem, vt quotiescumque suam cognouisset con-
iugem concepisse in vtero , statim iugulabat eam. Et
cùm iam multas interemisset mulieres,Nobili prosapia
exortas, cœperunt parentes earum multùm super hoc
contristari, & longiùs se ab eo submouere. Nullus ita-
què alicuius discretionis homo , neque colloquendo,
neque vllius negotij causa in qualicumque re illi adhæ-
rebat , neque mandata ei dirigebat ; vt non particeps
fieret malitiæ illius. Videns itaquè se despici ab omni-
bus,Sancto Gildæ mandat,vt verborum ipsius petitio-
nem perciperet. Verùm Sanctus vir calliditatem ma-
litiæ eius perspiciens,nullo modo assensum ei præbuit,
sed longè promotus ab eo est : ne quolibet modo per
interloquutionem eius , Nobiles & Principes regionis
illius,penitùs deciperentur.At ipse præfatus tyrannus,
non valens pertingere ad hoc quod petebat : misit ad

[1] *Conomerus tyrannus.*

quem

quemdam Principem, vt multi teſtes ſunt fideles, nomine [2] Vverocum, mandans, quatenùs ei daret in coniugium filiam ſuam. Quod cùm Vverocus Venetenſium Comes audiſſet, ſtatim ad internuncium eius retulit, dicens: Quomodo poſſum dare filiam meam, mucrone Domini veſtri nefando interficiendam? Nunquid non audiui ſtragem, quam fecit de mulieribus, quæ ſibi fuerant copulatæ? Nequaquam id faciam: filia enim mea mortem non incurrèt, dum ab ea potero eam propellere. Regreſſi itaquè nuncij ad prædictum maleficum, retulerunt quæ eis Vverocus dixerat. Ille autem non deſiſtens ab hoc quod incœperat, iterum atque iterum Vveroco mandat, dicens: Quoſcumque volueris obſides, vel fideiuſſores tibi dabo, tantùm fac quod poſco. Cui Vverocus: Vana eſt petitio tua, & fruſtrà rogitando laboras. Niſi enim Beatum virum Gildam fideiuſſorem dederis, minimè quod quæris impetrabis. Quia niſi per manum ipſius, eam nulli tradam. At ille mox nuncios miſit ad Beatum Gildam, poſtulans ab eo, vt quantociùs veniret, & puellam fide ſua de manu patris reciperet, & ſibi coniugem legitimo traderet matrimonio. Sanctus itaquè vir eorum verba renuens, reſpondit, dicens: Noſtis, quia Dominus veſter callidiſſimus eſt, & tyrannica feritate peruerſus. Si conſenſero ei, & me fideiuſſorem poſuerit, & pòſt puellam occiderit, graui lapſus ſum peccato apud Dominum, & parentes eius vehementi orbatione prolis ſeduxi, atque intolerabili dolore tradidi congemiſcendos. Sed tamen vobiſcum proficiſcar, & vtrorumque voluntates diſcutiam, parentum ſcilicet, & eius qui vos ad me direxit. Tunc veniens ſimul cum eis, reperit ipſos Principes ob huiuſmodi cauſam in vnum conueniſſe. Et dum de hac re loquerentur inter ſe, ait Pater puellæ, Beato Gildæ: Si manu tua ſuſceperis filiam meam, tibi credam, tibi eam tradam. Quòd ſi illam ſuſcipere nolueris, hic nunquam habebit. Cui Beatus Gildas dixit: Mihi eam trade, & ego protectus Dei virtute, eam ſanam reſtituam. Præfatus itaquè tyrannus de manu Sancti Gildæ,

[2] Vverocus Princeps & Comes Venetenſium.

Gildæ,recepit eam in coniugio ſibi copulandam. Beatus verò Gildas reuertitur ad Monaſterium ſuum,pollens claris virtutibus. Peractis igitur nuptiis,cœpit tyrannus ſponſam fouere dilectam. Et vt cognouit eam concepiſſe in vtero, cogitauit eam occidere ſolito more:ſed pertimeſcens iuſiurandum,quod pactus fuerat cum Beato Gilda,dicit apud ſe,non poſſe ſe fallere Sanctum virum. Timebat enim iram Dei incurrere, ſi mulierem quam de manu Sancti viri Gildæ ſuſceperat, nefando enſe interemiſſe conaretur. At Diabolus occaſiones ſibi miniſtrat, aſſerens non oportere eum in tantum ſanctitatem Beati Gildæ timere,vt quod facere decreuerat, velut timidus & nullius audaciæ, propter quemdam Monachum, ad effectum ducere dimitteret. Intereà, mulier pluribus indiciis, percipiens animum eius furibundum aduerſum ſe, eo quòd grauida eſſet, timore perterrita, in fugam latenter elapſa eſt. Quod vt cognouit vir eius maleficus, maiore iam ira ſuccenſus, inſequutus eſt eam. Quam cùm inueniſſet inxta viam, latentem ſub frondibus:erat enim ex itinere fatigata: exempto mucrone amputauit caput eius, & ſic demùm ad domum ſuam reuerſus eſt. Pater igitur illius, audiens quod accidiſſet filiæ ſuæ, magno concuſſus dolore, ſub magna feſtinatione mox miſit ad
« Beatum Gildam,dicens:Redde mihi filiam meam,quia
« propter tuam interceſſionem,perdidi illam. Cognoſce
« enim, quia qui in coniugio eam de manu tua accepit,
« proprio gladio eam iugulauit.Super hoc igitur Sanctus vir valdè commotus,concitus venit ad quamdam munitiunculam, vbi præfatus tyrannus habitabat, volens ab eo audire, vtrum ipſe coniugem ſuam, ſicut rumor ferebat, interemiſſet. Verùm tyrannus vbi ſenſit Sanctum Gildam appropinquare, præcepit oſtiario domus, ne vllo modo Sanctum virum ad ſe permitteret ingredi.Sciebat enim ſe in Deum,& in Beatum Gildam deliquiſſe, per hoc quòd vxorem ſuam occiderat. Sed quamuis hoc non ignoraret, orare tamen Sanctum virum dedignabatur, vt ſuis precibus obtineret apud Deum,

Deum, quatenùs daret ei cor contritum & humiliatum, ad agendam pœnitentiam de malo quod egerat. Cùm ergo Sanctus Gildas diù pulſaſſet ad portam tyranni, & nullus ei apperiret: ſed potiùs ab his, qui erant intus, derideretur. Orauit Deum, ſi eius vita in melius non eſſet mutanda, vt dignaretur malitiæ eius finem imponere. Completa itaque oratione, circuiens totam munitionem, in qua peſſimus tyrannus manebat, accepit plenum pugillum terræ, & proiecit ſuper illam habitationem, quæ ſtatim, Deo volente, tota corruit. Deinde abiit vſque ad locum, vbi exanime iacebat cadauer mulieris interfectæ, prolem in vtero habentis, & hoc modo orauit: Domine Deus, qui hominem ex limo » terræ formaſti, & propter illum liberandum de po- » teſtate Diaboli, in cuius ſe dominium iniecerat, pro- » priæ libertatis arbitrio, dum tuum tranſgreſſus eſt præ- » ceptum: Filium tuum, quem ante ſæcula ex æternitate » genueras, mori voluiſti: te inuoco, vt me exaudias. Ex- » audi, inquam, Domine, quiã te in nomine Vnigeniti tui » Domini noſtri Ieſu Chriſti peto. Tuus enim Filius ma- » giſter noſter Chriſtus Ieſus, promittere dignatus eſt in » ſe credentibus, ſi qui te peterent in nomine ſuo, quòd » aurem tuæ clementiæ non auerteres ab illorum prece. » Et facta oratione, accepit caput, & adhæſit corpori » trunco, dicens: In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, » Triſtina, tibi dico, ſurge, & ſta ſuper pedes tuos, & indi- » ca mihi quid videris. At illa continuò ſurrexit, ſana & » illæſa ab omni corruptione. Et reſpondens, Sancto viro » dixit: Mox vt interfecta ſum, Angelico ſuſtentabar ve- » hiculo, quaſi ferenda & iungenda choro Martyrum: » ſed tua vocatione, reuerſa ſum ad te. Tunc Beatus Gil- » das duxit eam ad patrem ſuum, & accepta manu eius » dextera, reddidit ei, dicens: Ecce depoſitum quod mihi » tradidiſti. Cuſtodi eam vt filiam, & prolem quem » geſtat in vtero, diligenter fac enutrire, cùm natus fue- » rit, donec ad intelligibiem ætatem perueniat. At illa » ſub iureiurando aiebat: Quia nunquam te deſeram, » Pater. Cui Beatus Gildas reſpondit: Non decet mulie- »

Ioann. 16. 26.

rem

« rem ſubſequi Monachum quolibet modo: ſed mane in-
« terim in domo patris tui, donec parias, & cùm pepe-
« reris, inducemus te in Monaſterium virginum, vt cum
« cæteris virginibus, vitam caſtimoniæ ducere poſſis.
Tunc placuit ei viri Dei ſermo, & remanſit in domo patris ſui paucis diebus. Non multo poſt peracto tempore, cùm mulier filium peperiſſet, nunciatum eſt ad Beatum Gildam. Qui iuſſit puerulum baptiſari, nomenque ſuum ei imponere fecit. Et ablactatum, liberalibus literarum ſtudiis erudiendum tradidit: matremque eius in Monaſterio virginum vnà cum cæteris ancillis Dei permanere fecit. Quæ poſteà in caſtitate Deo ſeruiens, in ieiuniis & orationibus vitam ducens, tandem à Domino vocata, beato fine quieuit. Filius verò eius & ipſe clarus virtutibus & Miraculis, beatam quam duxerat vitam, beato fine compleuit. Hunc ergo Britanni, ob diſcretionem alterius Beati Gildæ, non Gildam eum, ſed [3] Trechinorum vocant.

3 S. Trechinorum.

Miracula S. Gildæ deſcribuntur.

CAPVT XVII.

ET quia per Miracula Sanctorum quæ in aure fidelium recitantur, omnium rerum creator laudatur ac veneratur, qui in ſanctis ſuis manens mira per illos operatur: dignum duximus ſcribere etiam vittutem, quam Dominus dignatus eſt operari per ſeruum ſuum Gildam [1] in plebe ſancti Demetrij. Erat enim in præfata plebe ſtagnum, in cuis portu reſidebant latrunculi: qui nudos ac verberatos, ſæpè etiam ſemiuiuos permittebant abire illuc aduenientes. De quorum igitur nequitia homines circumquàque ibi habitantes vehementer commoti, cum per ſe illos illinc non valerent expellere: præſidium ſancti expoſcunt. Qui perueniens vſque ad os ſtagni, exorat Dominum vt concludat illius ſtagni aditum. Completa itaque oratione, ex arena erectus eſt tumulus magnus, vbi prius malignorum ad inſidiandum erat locus. Quod miraculum cernentes

1 S. Demetrij plebs.

Digitized by Google

tes qui cum sancto virò illuc aduenerant, Deum Glorificauerunt, ac sanctum Gildam deinceps in magna veneratione habuerunt. In eadem quoque regione est oratorium quod incolæ vocant [2] Mons Coërlahem, quod sonat interpretatum, Monasterium nemoris. Cùmque homines qui se faciebant illius terræ hæredes, seruis Dei ibi contemplatiuam vitam ducentibus, sæpe iniurias inferrent: asserentes illos de terra excolere, quæ circum oratorium Sancti Gildæ adiacebat, plusquam eis ostenderat. Vir verò Dei volens omnes quietam agere vitam, accessit ad litus maris, & cum sanctis sibi adhærentibus, fixis genibus, misericordem Dominum qui facit in cælo & in terra omnia quæ vult, orat deuotius. Surgénsque ab oratione sanctissimus homo, baculum quem manu ferebat terræ impressit, & sic atrium sui oratorij circuiuit. *O quam bonus es Deus Israël, his qui tibi recto sunt corde!* Lucidissimus enim fons ad nutum Dei de loco vbi sanctus orauerat surrexit: & ad ostendam certissimam metam atrij [3], secutus est vestigia sancti. Quod miraculum audientes fideles, etiam quidam vsque in hodiernum diem hoc cernentes: Omnipotenti Domino qui mira per sanctos suos operatur, non minimas referunt laudes.

2 Mons Coërlahem, id est Monasterium nemoris.

Psal. 72. 1

3 Riuus diuinitus emanans,

Mirandus obitus B. Gildæ.

CAPVT XVIII.

CVm verò disponeret misericors Deus, & Beatum Gildam à laboribus mundi & ærumnis educere, & ad gaudia æterna quæ diligentibus se promisit, perducere. Per visionem Angelicam ei dignatus est denunciare. Quadam enim nocte cum esset vt antiqui affirmant, in amabili sua insula [1] Horata vbi olim heremiticam duxerat vitam, apparuit ei in somnis Angelus Domini dicens. Audi & intellige Domini Iesu Christi amice, quoniam exaudiuit Deus orationes tuas, & vidit lachrymas tuas. Et ecce octaua ab hodierna die, solutus sarcina carnis, videbunt spiritales oculi tui quòd semper

1 Horata insula.

Digitized by Google

« ſemper ab infantia deſideraſti. Videbis etenim in ma-
« ieſtate ſua, deſideratam facié Domini Dei tui. Confir-
« ma ergo diſcipulos tuos in Dei timore & amore,& in-
« ſtrue eos ſolito more vt eius præceptis obediant, at-
« que operibus ſtudeant ea implere:vt ad gaudia æterna
« quæ promiſit poſſint peruenire.Facto igitur mane,con-
uocatis in vnum diſcipulis dixit eis. Quoniam ego, fi-
« lij chariſſimi, viamingredior vniuerſæ terræ, diſſolui
« mihi expedit,vt Deum poſſim videre.Vos igitur eſtote
« imitatores Chriſti ſicut filij Chariſsimi, & ambulate
« in dilectione Dei,& eſtote ſemper memores verborum
« ipſius. Nolite autem diligere mundum nec ea quæ in
« mundo ſunt:mundus enim tranſibit & concupiſcentia
« eius.Dominum verò Ieſum Chriſtum & eius ſermones
« toto corde diligite, quoniam ipſe dixit. *Si quis diligit* *Ioan.* 14 23.
« *me, Sermones meos ſeruabit:*& ego *diligam eum, &*
« *manifeſtabo ei me ipſum.* Videte itaque chariſsimi,
« quàm magnum præmium, & quàm optandum lucrum
« promittit nobis ipſa veritas quæ eſt Chriſtus. Ipſe *Ioan.*14.6.
« enim vt dixit, *eſt via veritas & vita.* Se ipſum itaque
« nobis daturus eſt.Non ergo negligamus ipſum habere,
« ipſum poſsidere. Habete autem & in vobis continuam
« Charitatem, quia *Deus charitas eſt, Et qui manet in* 1. *Ioan.* 4. 8.
« *charitate in Deo manet, & Deus in eo.* Humilitatem
« etiam ſtudete habere & eſſe mites:quoniam Dominus
« in Euangelio dicit. *Discite a me, quia mitis ſum & hu-* *Matt.* 11.29.
« *milis corde.* Patientiam quoque ſemper habere memẽ-
« tote,nam in Euangeliò idem ipſe loquitur.*In patientia* *Luc.* 21. 19.
« *veſtra, poſsidebitis animas veſtras.* Obedientes etiam
« eſtote,ſicut & Chriſtus obediens fuit vſque ad mor-
tem.*Eſtote vero miſericordes, ſicut Pater veſter miſeri-* *Luc.* 6. 36.
cors eſt. Superbiam autem execrate. *Quia Deus ſuper-* *Iacob.* 4.6.
bis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Auaritiam 2. *Pet.* 5. 5.
verò declinate, quæ ab Apoſtolo Idololatria nomina- *Coloſ.* 3.5.
tur. Luxuriamquoque & ebrietatẽ fornicationémque
fugite,quoniam ſicut Apoſtolus ait.*Neque ebrioſi, ne-* 1. *Cor.*6. 10.
que fornicatores regnum Dei poſsidebunt. Omnia er-
go vitia quæ homines à Regno Dei ſeparant, Omni-

Digitized by Google

1 Pet. 5. 8. modis sunt fugienda vobis. *Estote quoque sobrij & vigilantes in orationibus semper, quia aduersarius vester Diabolus, tanquam leo, circuit quærens quem deuoret. Cui resistite fortes in fide.* Odium etiam & inuidiam tristitiámque de cordibus eradicare vestris satagite, & pro hic, longanimitatem, bonitatem, benignitatem, habere mementote. Quatuor vero virtutes sine quibus nemo sapiens esse potest, id est prudentiam, Iustitiam, fortitudinem, atque temperantiam super habere curate. His & similibus verbis per septem continuos dies, quamuis inualescente morbo iam iamque vir sanctus deficere videretur: discipulos tamen confirmare non cessabat suos. Octaua verò die, iussit se in oratorium duci, ibique oratione facta [3], viaticum Dominici Corporis suscepit. Deinde discipulos protestatus est dicens. Per Christum vos filios meos moneo, ne contendatis pro Corporis mei cadauere: sed mox vt spiritum exalauero, tollite me, & in nauim deponentes, supponite humeris meis lapidem illum, super quem recumbere solitus eram. Nemo autem ex vobis, in naui mecum remaneat: sed impellentes eam in mare, permittite ire quo Deus voluerit. Prouidebit autem Dominus sepulturæ mihi locum, vbi fuerit ei placitum. Confido quoque in Domino, quod in die resurrectionis, resurgere me faciet cum cæteris. Deus autem pacis & dilectionis sit semper cum omnibus vobis, & cum respondissent omnes. Amen. reddidit spiritum [3] quanto Kalendas Februarij, senex & plenus dierum. Discipuli verò illius, tollentes corpus eius, fecerunt sicut præceperat eis. Sed hi qui de [4] Cornu-gallia venerant, qui plures erãt: conabantur eum tollere, & in patriam suam transferre. Dum ergo inter se colloquerentur, & facere disporent. Nutu Dei, nauis cum sancto Corpore demersa est in profundum maris. Illi verò per multos dies illud huc illucque requirentes, cum nullo modo inuenire possent, ad propria sunt reuersi.

3 *Corpus Domini moribundis datum.*

3 *Quarto Kalend. Februar. mortuus est S. Gildas.*

4 *Cornu-gallia.*

Inuen

Digitized by Google

Inuentio corporis B.Gildæ.

CAPVT XIX.

DIscipuli quoque eius qui ex Cœnobio erant, per tres menſes cum non poſſent & ipſi inuenire eum: tandem conſilio accepto, triduanum ſtatuerunt ducere ieiunium. Quo peracto cuidam ex eis reuelatum eſt, quando, & vbi inueniendus eſſet. Igitur cum dies[1] Rogationum eſſent, & ipſi orationis gratia ad quoddam[2] oratoriolum quod ipſe in honore ſanctæ Crucis conſtruxerat veniſſent: inuenerunt nauem in æſtuario quod vocatur Eroeſt[3], id eſt Domus ſanctæ Crucis, cum ſancto corpore integro & illæſo, ſicut ab ipſis collocatum fuerat in naui. Videntes autem, gaudio magno gauiſi ſunt: & lapidem quidem ſuper altare eius loci in teſtimonium poſuerunt: corpus vero ſancti viri cum hymnis & laudibus, ad ſuum Monaſterium deferentes, maxima multitudine populorum proſequente cum gaudio & lætitia magna. Quoniam patronum & aduocatum magnum patriæ ſuæ, & apud Dominum interceſſorem inuenerant. Dies autem illa quæ eſt quinto[4] Idus Maij, ab illo tempore vſque ad præſens tempus, celeberrima colitur & ſeruatur apud Prouinciales Venetenſes. Plurimas etiam in illa die ſolitus eſt Dominus facere virtutes ad eius ſepulchrum, ſicut & ipſi oculis noſtris vidimus. Poſitum eſt autem corpus ſancti viri, in Eccleſia quam ipſe in antiquo caſtro Reüyſij conſtruxerat, eadem qua præfati ſumus die. Vbi per multa annorum curricula ſeruabatur, & ab vniuerſa Brittonum gente venerabiliter colebatur, quoniam innumerabiles ibi fiebant virtutes.

1 *Rogationũ dies.*
2 *Oratorium S.Crucis.*
3 *Eroeſt id eſt domus S. Crucis.*
4 *V. Idus Maij Inuẽt. S.Gildæ.*

Bella Britanniæ narrantur.

CAPVT XX.

INterfecto crudeliter ab impiis, religioſo[1] Rege Salomone, & diſſidentibus inter ſe ipſos Britannis, bella

1 *Salomon Rex Britanniæ.*

Digitized by Google

bellaque inteſtina gerentibus: à foris autem pyratis Danorum, vniuerſam Britanniam, longè latéque depopulantibus. (Nam eo tempore, gens ipſa Galliarum quoque partes vaſtabat maritimas, & quaſi quadam grandinis intolerabili tempeſtate, conterebat.) Itaque Britannia quæ olim Letania dicta fuit ſicut diximus, eo tempore tàm à ſuis quàm ab extraneis, crudeli modo vaſtabatur. Ciuitates, caſtella, Eccleſiæ, domus, monaſteria virorum atque ſanctimoniãlium igni tradebantur, donec in ſolitudinem & vaſtam Eremum omnino regio tota, Dei iudicio redigeretur. Eo tempore Alanus [2] atque Paſquetanus frater eius Veneticam prouinciam regebant, quæ à Guereco Brogueret dicitur: eo quod occiſo Belpoleno [3] Duce cum exercitu ſuo, effugato etiam alio Francorum Duce [4] Ebracario, Regionem ipſam viriliter defendebant. Sed capto à Nortmannis Paſquetheno atque redempto, ac poſtea à quodam per inſidias [5] occiſo, ſolus cum filiis prout poterat Alanus ipſam prouinciam regebat. Ea tempeſtate duo Monaſteria virorum [6] Lochmenech id eſt locus Monachorum. Et locus ſancti Gildæ, effugatis habitatoribus deſerta ſunt, atque deſtructa. Quorum habitatores coniuncti ſimul, compulſi ſunt alienas petere regiones: atque in Byturicenſi regione, nouas ponere ſedes: ſecum deferentes ſanctorum corpora ſanctarúmque patrocinia, quæ tunc temporis apud Britannos feſta deuotione, nimióque veneratione affectu.

2 Alanus & Paſquetenus Duces.

3 Belpolenus Dux.

4 Ebracarius Dux.

5 Paſquetenus Dux occiſus.

6 Lochmenech id eſt locus Monachorum.

Sanctus Paulus Epiſcopus Felicem Monachum curat.

CAPVT XXI.

CVm autem Omnipotenti Domino complacuiſſet, vt & Eccleſiæ ſanctorum in Britannia reſtaurarentur, & gens Brittonum quæ in alienis regionibus miſero modo exulabat, ad proprias rediret ſedes [1]. Reſumunt vires iterum Britanni: & qui intra regionem

Britanni vires reſumunt.

Digitized by Google

gionem remanſerant, & qui diſperſi fuerant per regiones collecti in vnum, ſumunt arma: expugnant viriliter hoſtes ſuos, terra marique effugant, & à cunctis finibus ſuis expellunt. Eo tempore erat Comes in Redonenſi ciuitate [2] Iuchael qui & Berengarius dicebatur. Hic habuit filium nomine [3] Conanum illuſtrem & bellicoſum virum, ex quo ortus eſt [4] Gaufredus vir & ipſe in armis ſtrenuus, qui totius Britanniæ Monarchiam tenuit. Hic ergo rogauit [5] Goslinum Floriacenſis tunc Monaſterij Abbatem, qui etiam poſtea Byturicenſi Eccleſiæ præfuit Archiepiſcopus, vt tranſmitteret ſibi Felicem Monachum: ad reſtauranda Monaſteria, quæ erant in ſua regione ſolotenus deſtructa. Anno igitur Dominicæ Incarnationis milleſimo octauo [6], miſſus eſt Felix à ſupradicto Abbate ad Gaufredum Comitem: qui honorificè ab eo ſuſceptus eſt, atque prædicta Cœnobia ei donauit cum omnibus appendiciis ſuis: rogans & multum deprecans, vt omni ſtudio reædificaret ea, promiſitque plurima ſe ei largiturum dona, cum de itinere rediiſſet quo feſtinabat ire. [7] Properabat enim eo tempore idem Dux Romam ire, gratia orationis. Iuit itaque, ſed non rediit: quia in ipſo itinere mortuus fuit. Commendauerat autem ipſe Dux ſupradictum Felicem dum proficiſceretur coniugi Nobilibúſque ſuis: fratri etiam ſuo [8] Iudicaeli Epiſcopo Venetenſi, in cuius Diœceſi, ipſa Monaſteria erant. Sed libet nunc retro redire, & Beati Pauli Epiſcopi in ipſo factum referre miraculum. Cum eſſet idem Felix in ſupradicto Floriacenſi Cœnobio, tempore Abbonis Abbatis, & languore graui deprimeretur, & deſperatus à Medicis nullo modo viuere crederetur: apparuit ei vigilanti & oranti, Beatus Paulus Epiſcopus aſſiſtens ante lectum ipſius, cum magno lumine, eique dixit. Quomodo te habes frater, vel vbi te tenet hoc malum? At ille. Quis es Domine? Ego inquit ſum Paulus Epiſcopus quem quærebas. Domine, ecce ait in hoc latere me diu tenet malum: &

2 *Iuchael Comes Redonenſis qui & Berengarius.*
3 *Conanus.*
4 *Gaufredus.*
5 *Goslinus Abbas Floriac. & Archiepiſc. Byturic.*
6 *Felix Monachus.*
CIↃVIII.
7 *Gaufredus Comes Romam vadit.*
8 *Iudicael Epiſcopus Venetenſis.*

Digitized by Google

ostendit ei locum. At ille appropinquans, digito leuiter de latere eius putrefactam abstulit costam: & ei ad lumen lampadis ostendit, dicens. Hæc amplius non te nocebit. Et hoc dicens proiecit eam, & ab admirantis oculis cum lumine suo disparuit, odor vero suauissimus permansit tota nocte in eadem domo. Sanus itaque cum esset factus, nemo præuenit eum ad vigilias nocturnas. Mirantur omnes quem sperabant iam mortuum viuere, & interrogant quomodo sanatus fuerit. Ille à Beato Paulo se visitatum, & quid sibi dixerit, qualiter etiam de latere suo fractam putrefactamque abstraxerit costam. Et en illam inquit. Et eleuans à terra, omnibus ostendit eam. Mirantur cuncti factum, simúlque laudes Domino cum sonitu reddiderunt cymbalorum. Sed ad narrationis ordinem redeamus.

Restaurantur in Britannia duo Cœnobia.

CAPVT XXII.

1 *Hadegogis Comitissa.*

POst mortem autem Gaufredi Ducis, cum redire voluisset Felix ad suum Monasterium: Hadegogis[1] Comitissa non permisit illum ire: sed multis precibus rogauit vt maneret, & perficeret ea, quæ vir suus in restaurandis Cœnobiis inchoauerat facere. Retentus igitur à Comitissa & Consiliarius eius, maximéque ab Episcopo Venetensi Iudicaële, qui eum vnicè diligebat: primò quidem parua erexit habitacula in supradictis locis. Erant vero ibidem Ecclesiæ sine tectis & ex parte dirutæ, & inter ipsos parietes annosæ arbores creuerant, sed & ostia ipsa quædam concluserat. Nulla ibi tunc habitationis domus erat, nulla hominis conuersatio, sed erant in ipsis etiam Ecclesiis cubilia ferarum. Videbatur ergo omnibus laboriosum valdè & difficile aggredi tam immensum opus: sed ille habens fiduciam in Domino, non dubitauit inuadere illud, nec sua spe sua frustratus. Nam intra paucos

Digitized by Google

cos dies,conuenerunt ad eum optimi & religioſi viri: quorum adiutorio, & Eccleſias reſtaurauit, & domos ædificauit, vineas plantauit, atque pomaria : ab his etiam pueri enutriti in Dei ſeruitio fuêre.

Monaſterium S.Gildæ reſtituitur, ac in eo Fœlix Monachus Abbas ordinatur.

CAPVT XXIII.

PEr idem tempus Britanni iterum in ſeditionem verſi,bella commouerunt.Nam ruſtici inſurgentes contra Dominos ſuos congregantur. At Nobiles iuncto ſecum Comite [1] Alano, agmina ruſticorum inuadunt, trucidant, diſpergunt, perſeqnuntur: quoniam ſine duce & ſine concilio venerant in prælium.Deinde quidam Nobilium inſurrexerunt contra Comitem, ſed non præualuerunt: quoniam ipſe vir ignauus & ſine ſcientia non erat. Inter hos tumultus Fœlix, quoniam non poterat quiete & pacificè viuere, ſtatuit ad Monaſterium ſuum redire, nam ſedecimum annum agebat, ex quo ab Abbate ſuo ibidem tranſmiſſus fuerat. Conatum vero ipſius præuenit Hadegogis Comitiſſa. Miſit namque per quemdam virum qui cum eo pergebat nomine Filim, epiſtolam ad Abbatem illius, rogans ne vllo modo eum retineret:ſed Abbatis ei benedictionem daret,& ad ſe illum iterum tranſmitteret. Quoniam filij eius Alanus & [2] Eudo iam adulti, parati erant perficere omnia,quæ pater eorum ei promiſerat. Cum igitur legiſſet Gauzlinus Abbas Epiſtolam,vocat Felicem Monachum,interrogátque ad quid venerit, vel cur dimiſerit loca ipſa, & congrægatio-
« nem quam ei commiſerat? Ille, quoniam inquit nec
« pacifice, neque cum quiete poſſum ibi Deo ſeruire.
« Cui Abbas. Tu autem in tua putas habere patria,
« quod Chriſtus, non habuit in ſua? Si igitur ad Chriſtum vis peruenire, debes ſicut & ille ambulauit & tu ambulare. *Per multas enim tribulationes*,ſicut dicit

1 *Alanus Comes.*

2 *Eudo Comes.*

Act. 14.22.

Digitized by Google

Apostolus *oportet nos intrare in regnum Dei.* Ergo » patienter charissime fer molestias vbicunque fueris, » & esto nobis obediens sicut in tua professione Deo » vouisti: & susci pe curam Abbatis atque benedictio- » nem, vt cum ipsis quibus te præesse voluimus, perue- » nire valeas ad æternam vitam. Sed cum ille se excu- » saret, & nullo modo hoc facere se posse diceret. Abbas qui erat sicut diximus Episcopus, arreptum eum inuitum, ad altare duxit [3]: atque ad Abbatis officium promouit quarto nonas Iulij: Accepta itaque [4] Felix iam Abbas, tàm Abbatis sui quàm cunctæ Congregationis benedictione, reuertitur. Commendatitias secum deferens literas principibus Britanniæ, & Episcopo Venetensi. Cum autem dubitaret, quem potiorem locum de duobus statueret sedem Abbatiæ habere. Ducem Alanum, Episcopúmque Venetensem super hac re consuluit. Illi conuocatis Nobilibus viris, aliquibus etiam Episcopis, statuerunt locum sancti Gildæ, qui erat antiquior, & terræ fertilitate, frumenti etiam & vini arborúmque pomiferarum abundantior: diuersorum quoque magnorum piscium generibus, suis temporibus affluentior.

3 Vide Abbatis Benedictionem.

4 Felix Abbas instituitur.

Vltio Diuina in homicidam.

CAPVT XXIIII.

ERat autem in eodem loco, ipso tempore, quidam Dei seruus, solitariam vitam ducens, nomine Ehoarn, super quem nocte irruentes latrunculi, eum ex adhærenti Ecclesiæ domo extraxerunt. Quidam verò ex ipsis Leopardus cognomine, arripiens securim, super limen Ecclesiæ cerebrum illius excussit. Qui mox correptus à Dæmonio, in terram corruit, atque cùm surrexisset, cultellum arripiens, seipsum in pectore vulnerauit: & nisi cito à sociis suis fuisset defensus, semetipsum interfeciisset. Ligatus igitur ab ipsis, domum reuersus est, sed nunquam postea sensum recepit. Vidi-

mus

Digitized by Google

mus namque eum per viginti annos nullo tegi indumento,non tunica, non camiſia, non calceamento : ſed miro modo æſtate & hyeme nudum incedere. Huic ſi quis pro miſericordia aliquod indumentum porrexiſſet, ille ſi fortè ſub arbore ſediſſet, vel in quolibet loco,non diſcedebat, donec ipſum indumentum omninò diſcidiſſet. Et ſiquidem laneum vel lineum fuiſſet , in ipſo loco diffilabat eum. Si verò pelliceum , & ipſum ad nihilum redigebat. Itaquè & æſtatis immenſos calores , atque intolerabilia hyemis frigora , ſicut diximus, per multos annos nudus incedens, domi foríſque pertulit. O ineffabilis Chriſti clementia! ô bonitatis & miſericordiæ ipſius immenſitas! ô Beati Gildæ glorioſa merita,quæ ſic in vno eodémque homine & puniunt crimina, & impios caſtigant , ne ſimilia facere præſumant , ne ſimiliter puniantur. Credimus autem , virum illum,per hoc quòd Deus non vindicat bis in idipſum, ſaluum pro Dei miſericordia fuiſſe.

Mortuus ad tactum baculi B. Gildæ, vitæ redditur.

CAPVT XXV.

Feſtiuitas Beatiſſimi Gildæ, qua de mari tranſlatum eſt corpus eius , appropinquabat : & [1] populus vndiquè confluens, ad diem feſtum occurrere feſtinabat. Tunc quidam,qui diù in lecto iacuerat, graui detentus infirmitate,cum videret vicinos & amicos ſuos properare ad diem feſtum,clamabat vt ſe ad ſanctum locum ducerent.Dicebat enim,quòd ſi Sancti viri ſepulchrum contingere meruiſſet, mox ſanitati redderetur : hoc ſe credere , hanc fidem ſe habere teſtabatur. Adductus itaquè ab amicis eſt , & ante ſepulchrum Beati Gildæ poſitus. Cùm verò vigiliæ ſolemniter celebrarentur,& ille ante ſanctum iaceret ſepulchrum : ſubitò ſe extendens,in mortui modum diriguit,plangere ceſſauit,eius oculi euerſi erant,pedes,manus,pectus frigeſcebant,& toto corpore mortuus eſſe videbatur. Populi multitu-

1 *Concurſus populi ad diē feſtum.*

Digitized by Google

do, quæ circumdederat, conclamabat: Quoniam mortuus est, educite eum foras. Igitur vociferantibus illis, & circa eum magis magisque sese comprimentibus, cùm nemo neque manum ponere, neque ad eum præ multitudine accedere per tres ferè horas posset: tandem ascendens quidam ex Monachis Iunior nomine, & accipiens baculum Sancti in manu sua, eum tertiò signauit cum baculo, signo Sanctæ Crucis. Illicò mirantibus cunctis, erexit se, atque dixit: Nunquid non vidistis Beatum Gildam stantem super istum lapidem, & sua me manu erigentem. Tunc in conspectu omnium, sanus atque gaudens surrexit, & manu sua deferens candelam, super altare posuit. Et qui aliorum manibus ad sanctum deductus fuerat sepulchrum, languens, suis pedibus domum sanus reuertitur gaudens. Hanc ergo virtutem cum postea narrarem Nobilibus quibusdam, ante Ecclesiam [2] Plomorcat, ille affuit, & iureiurando affirmabat ita fuisse, sicut dicebam.

2 *Plomercat.*

Vir moribundus sanatur.

CAPVT XXVI.

NOtissima res est, & per cunctas partes Britanniæ vulgata. Vt si in Parrochia, vel etiam in aliqua regione mortalitas incubuerit, illius habitatores ad huius sanctissimum confugere locum, atque à Deo ibidem sine dubio præstolare remedium. Veniebat pro eadem causa de [1] Ilfintinc multitudo plebis: sed vnus ex ipsis nomine Dongual, subita eadem clade percussus cecidit, & ante Ecclesiam [2] Sarthan remansit. Socij verò ipsius cùm ad sanctum venissent locum, rogauerunt me, vt caballum, quo eum deferrent, transmitterem: quod & feci. Addactus itaque est: sed quia stare non poterat, in [3] domo hospitum collocatus est. Erat autem ad videndum horribilis, & sanguinem vomens. Nemo enim vsque in crastinum viuere sperabat, sed iam iamque mori expectabatur. [4] Hinc visitan-

1 *Ilfintinc.*

2 *Sarthan.*

3 *Domus hospitum in Cambria.*

4 *Extrema vadit.*

cuncta

cuncta congregatio venit, orátque pro eo Dominum, & oleo sancto perungit. Hic itaquè ab illa hora, paulatim ad se rediit, & vires recepit: & post aliquos dies, ex integro sanitati est redditus. Socij eius ad propria redeuntes, vxori eius mortuum eum fuisse, & apud Sanctum Gildam sepultum dixerunt. Venit illa, [s] eleemosynas pro anima viri sui factura, sed quem sperabat mortuum, inuenit non solùm viuentem, verùm etiam sanissimum. Sic sic operaris, Deus noster, in Sanctis tuis, atque mirabilia magna solus facis. Reuertitur itaquè vir ille cum vxore sua, gaudens atque sanus, qui venerat mœstus & moribundus. Hunc ego nuper vidi sanum, & gratias referentem Deo: & Beati Gildæ virtutes magnificantem, qui etiam ea de se recordatur, quæ enarrauimus.

[s] *Eleemosyna pro fidelium animabus.*

Dæmonum ludicra explicantur.

CAPVT XXVII.

NEc prætereundum silentio est, quas eodem tempore priores nostri, qualésque humani generis inimici in hoc sacro Cœnobio pertulerint molestias. Videns namque ille antiquus hostis, quòd serui Dei locum desertum incolere cœpissent; atque se ab eo, quem diù possederat, loco diù deserto, expellere deberent: ad suas antiquas reuertitur artes, & quos Dei virtute videbat munitos, fantasmatibus & nocturnis terroribus eos effugare, omnibus modis conabatur: Nam nocte quadam, dum pueriles Monachi ad mensam sederent, & Psalmos firmarent, aduersarius adfuit, alludens lumini candelæ apparuit, extendénsque frequenter manum inter duos puerulos, hanc denuò retrahens, & iterum extendens, atque iterum retrahens, & hoc donec candelæ deficeret lumen, indesinenter faciens. Species verò brachij atque manus, quæ solummodò videbatur, erat nigra & horrida pilis. Pueri timore exterriti, ac perturbati erant. Alter puerorum

Digitized by Google

rorum Ratfredus, alter verò Magiſus vocabatur. Tertius verò adoleſcentulus, qui eos docebat, Rannulfus dicebatur. [1] Senex igitur, qui eos ſeruabat, nomine Iouethen, videns quæ fiebant, & timore pueros perterritos, dicebat eis: Signate vos pueri, ſignate vos ſigno » Sanctæ Crucis, & Pſalmos Dauiticos decantate. Im- » probus verò dæmon conſumptam extinxit candelam, & ſe in riſum mouens, per aceruum lapideum, qui iuxta erat, proruens, terrorem immenſum ex ſonitu lapidum concuſſit. Deinde ſcutulas quæ in refectorio erant poſitæ, tota nocte mouens atque remouens, inquietam habitatoribus noctem reddidit. Vaſculum verò quod iuxta erat poſitum vino repletum, dum miniſter requiſiſſet, vacuum inuenit: neque vllum veſtigium vbi in terram defluxerit, repertum eſt. Felix abierat, qui cùm veniſſet, & à Fratribus quæ præterita nocte pertuliſſent phantaſmata audiſſet, [2] acceptam aquam cum ſale benedixit, & in circuitu & intus aſperſit: atque ab illo die, per Dei gratiam, quieta habitatio permanſit.

[1] *Senes ad cuſtodiam puerorum in Cœnobiis.*

[2] *Aqua vis benedicta.*

Sancti Laici Gingiuriani conuerſatio.

CAPVT XXVIII.

[1] *S. Gingurianus.*

FVit tempore illo inter Priores huius ſacri Cœnobij, Monachus quidam nomine [1] Gingurianus, laicus quidem, ſed Spiritu Sancto, omnibuſque virtutibus plenus. Hic cùm aliquandiù innocentem & ſimplicem vitam agens, in Monaſterio Deo ſeruiſſet, & eius patientiam per moleſtiam corporis comprobare, aliiſque in exemplum oſtendere Dominus decreuiſſet, per Spiritum Sanctum, ei reuelare dignatus eſt finem vitæ ſuæ. Venit itaque quadam die ante Abbatem Felicem, atque omnem Congregationem, humiliter ſatisfaciens, & petens ab omnibus ſibi veniam dari. Dum igitur in » circuitu tanquam innocenti & ſimplici viro reſpon- » diſſent: Dimittat tibi Dominus ignorantias tuas, atque » ab omni

Digitized by Google

« ab omnibus peccatis tuis te abſoluat. Scitote ergo, in-
« quit ille,Kariſſimi Fratres,quia ab hodierna die,neque
« ambulare inter vos,neque manere potero.Rogo chari-
« tatem veſtram , vt veſtris orationibus me commende-
« tis Deo,& oleo ſancto vngatis. Mirantur omnes, quòd
quem ſanum videbant , vngi ſe rogaret. Ille autem ro-
gabat , inſtabat , vt quandiu loqui poterat , vngeretur.
Poſt Capitulum autem , detulit omnia vtenſilia atque
ferramenta ſua, & poſuit ante pedes Abbatis , dicens:
« Domne , ecce obedientiam quam mihi ſeruare præce-
« piſti, commenda eam alicui ex Fratribus. Fuerat enim
ipſe Beatus vir , cuſtos aluearij ab initio conuerſionis
ſuæ , habens ſub cura ſua plurima apum vaſa. Deinde
cùm Miſſa celebraretur , poſt pacem , ad Sanctum ac-
cedens Altare , Communionem Sanctam de manu Sa-
cerdotis accepit. Ac poſt , ambas manus ad pectus ad-
ducens , iuxta gradum altaris ſe extendens recubuit:
atque inter manus eductus eſt in domum infirmorum,
vbi ſtatim ſicut poſtulauerat à Fratribus , oleo ſancto
vnctus eſt:atque ab illo die,ſicut prædixerat,per totum
annum paralyſi ſolutus, in lecto iacens,neque in latere
altero ſe vertere , neque manum ad os ducere potuit.
Per annum verò vnum , ei manifeſtè Dominus per An-
gelum ſuum dignatus eſt obitus ſui diem denunciare.
Qui manè Riaulum Monachum ad ſe vocauit , eique
« dixit:Dic,rogo,Frater omni Congregationi noſtræ, vt
« gratias Deo ſemper agant , & in Domino iugiter gau-
« deant. Et nouerint pro certo , quoniam ad nocturnas
« vigilias Sanctum Michaëlem Archangelum ſecum hac
« nocte habuerint , qui antequàm omninò vigiliæ ſona-
« rentur , in ſpecie pulcherrimi infantis mihi cum maxi-
« mo lumine apparuit, & quis eſſet dixit. Et adiecit : Ne
« timeas,inquit,ſed præpara te, quia cum luce huius diei
« de corpore tuo exibis ad meliorem vitam : ac deinde
« per feneſtram Orientalem , cum ſuo lumine Eccleſiam
« intrauit. Et quandiù vigiliæ celebrabantur, præclarum
« illud lumen ab Eccleſia non receſſit.Nunc ergo,chariſ-
« ſime Frater , nuncia Fratribus noſtris quæ tibi dixi. Et

quòd

quòd gratias charitati eorum refero, quia obsequium » mihi per totum istum annum exibuerunt. Obsecro au- » tem, vt Communionem Sanctam mihi deferas, atque » ab hora vespertina obitum meum obserues. Igitur, » post Vesperas vocauit seruitorem suum, eique dixit: Voca Fratres meos ad me, quia iam de hac vita exeo. » Omni itaquè Congregatione ad eum coadunata, de hac vita eadem qua prædixerat hora, migrauit ad Dominum, quarto Kalend. Octobris.

Alterius Gulstanni Laici vita.

CAPVT XXIX.

VIr quoquè vitæ Venerabilis, & memoria dignus, eisdem temporibus in hoc sacro Cœnobio resulsit [1] Gulstanus. Hic etiam laicus erat, sed Psalmos & orationes, quas memoriter didicerat, nocte dieque ante Deum decantare non cessabat, pernox in vigiliis: ita vt etiam decrepita ætate, vix eum vidisses tribus horis æstate aut hyeme, in lecto iacere. Hic verò in adolescentia sua à piraticis prædonibus est separatus per Ælicem, qui eo tempore in Ossa insula heremiticam necdum Monachus ducebat vitam: ipsam quoquè, quam eo tempore ab eo didicerat, semper dilexit vsque ad finem vitæ suæ, ducere vitam. Parcus in cibis, & in potu, in vigiliis & oratione assiduus. Huius itaquè viri merita, Dominus declarare dignatus est, etiam in vita sua. Nam longè latéque laudes & præconia ipsius, in ore omnium nauigatorum huius regionis resonabant. Plurimas namque per eum Dominus dignabatur operari virtutes & miracula, itavt enarrare vel dinumerare ea vix aliquis posset. Defunctus autem est quinto Kalend. Decembris, apud [2] Bellumvidere castrum, vbi pro vtilitate Monasterij sui venerat, in domo Monachorum Sancti [3] Petri Maliacensium. Sed vbi voce præconis fuit auditum, quòd Beatus Gulstanus de hac vita migrasset: media enim nocte transierat, cum

1 *B. Gulstanus.*

2 *Castrum Bellũ videre.*

3 *Monachi Maliacenses.*

continuò de lectulis dissilientes viri Nobiles, simul cum matronis, & cunctis qui audiebant, certatim festinabant ire cum cereis & lampadibus, vt obsequium ferrent viro Dei: ita vt vix posset ipsa domus, continere multitudinem. Videntes itaque Monachi Sancti Philiberti, multa ornamenta, pecuniam quoquè copiosam & cereorum diuersam multitudinem circa corpus viri Dei aggregari: persuaserunt omnibus, qui conuenerant, vt ad Ecclesiam suam sanctum corpus deferrent. Sed resistentibus Monachis, in quorum hospitio defunctus fuerat, famulis etiam contradicentibus, ne ab illa domo moueretur, donec illud possent ad suum reducere Monasterium. Illi è contrario, concitata multitudine, rapientes illum de domo illa cum omni apparatu suo & luminibus, ad Ecclesiam suam deportauerunt, & immensam quæ offerebatur per triduum pecuniam colligentes, post tertium diem sepelierunt eum. Igitur cùm ad Monasterium eius hæc nunciata fuissent, [4] Vitalis Abbas illuc perrexit, & vt corpus Monachi sui sibi redderetur, humiliter rogauit. Sed illi, non Sancti viri dilectione, sed potiùs amore pecuniarum, quæ quotidiè ad eius vndiquè deferebantur sepulchrum, nullum reddiderunt responsum. Ille ad Episcopum [5] Pictauensem Isembardum abiit, clamorem ferens de iniuria ablati sibi corporis Monachi sui. Episcopus, quia inobedientes præceptis suis ipsi Monachi fuerant, præcepit eos cum suo Abbate ad Synodum suam venire, Abbatem etiam Vitalem præcepit adesse. Cùm ergo venissent, & in Synodo vtrique eorum causam dixissent: Episcopus præcepit Abbatibus, atque Canonicis Nobilibus qui aderant, vt .....

4 *Vitalis Abbas.*

5 *Isembardus Episcopus Pictauensis.*

Hic desinunt membrana Floriacenses in historia vitæ S. Gildæ, cognomine Sapientis.

Porrò per Deum iterum atque iterum obtestatur Britannos omnes alióſve, qui integram hanc historiam nacti fuerint, ipſis euulgator Ioannes à Bosco, ne posteritatem eius lectione diutius permittant defraudari.

SANCTI

SANCTI SAMSONIS EPISCOPI ET CONFESSORIS VITA, VNICO LIBRO DESCRIPTA

Anonymo, veteri tamen & docto authore: è membranis antiquissimis Floriacensibus, luci fideliter nunc primùm expositа.

E sterili Matre, S. Samson esse concipiendus prædicitur.

CAPVT I.

INTER alia Sancti Samsonis mirifica gesta, illud Miraculum quòd Deus Omnipotens ante conceptionem eius in vtero matris suę, de eò ostendere dignatus est, silendũ non esse puto. Nã pater eiusdem Sancti Samsonis, Demetiano ex genere, Amon nomine, exortus est: & mater eius Anna nomine, de[1] Venetia prouincia quæ proxima est eidem[2] Demetiæ exorta est. Qui nobiles parentes, vnitis consiliis vtrorũ parentum suorum: secundum Omnipotentis Dei dispensationem, Nobiliter coniuncti sunt. Nam parentes eorumdem cõiungum, altrices Regum vtriusque prouinciæ fuerunt. Et nomina eorum enumerare atque legere, multis vicibus audiui. Sed Amoni Sancti Samsonis patri, Frater fuit Vmbrafel nomine, & Annæ matri eius soror fuit Afrella nomine: boni ambo Fratres, bonæ ambæ sorores, de nobilissimis parentibus progeniti. Sed Vmbrafel frater Ammonis, Afrellam Annæ sororem

[1] *Venetia.*
[2] *Demetia.*

Digitized by Google

rem initio consilio parentum, vxorem sibi duxit. Et ipsa Astella sorore sua Anna iunior erat, quæ ante Annam sororem suam, tres filios concepit & peperit. Ammon verò ac vxor eius Anna, iam in desperatione erãt: eò quòd prolem non habebant, & ab omnibus vicinis & amicis ac parentibus suis, Anna quasi auorsa & sterilis putabatur, desperato iam vteri sui partu. Interim Ammon & Anna contristati valde, ieiuniis inhærentes, vigiliis se constringẽtes, eleemosynas pauperibus erogantes, debita debitoribus suis relaxantes, tributa seruis suis leuigantes, vnanimiter plena fide preces Deo Omnipotenti effuderunt: vt auxilium illis de hac sterilitate præbere dignaretur. Quodam itaque die festo: dum ad Ecclesiam conuenirent & ibi sermocinationem inter multos de ‡ Librario quodam in longinquam Aquilonis terram habitante, & quamdam * præcationis artem hominibus exercente audirent, quem à multis prouinciis innumera hominum multitudo frequentare consueuerat, quia omnia quæ illis dicebat, pro certo & sine dubio eueniebant. Hi itaque, certatim cùm aliis multis iro ad eum destinantibus: de eadem Ecclesia ad dominum non reuertentes, & de Dei misericordia confidentes, læti animo, vnanimiter ad eundem magistrum interrogandum iter direxerunt. Actãmque est vt confecto tanti itineris labore, post diem tertium, ad locum vbi ille Librarius habitabat peruenêre. Atque ibi magistrum illum cum populis multis sedentem atque de causis singulis multa disputantem, & illis quæ futura erant indicantem, reperiunt. Tunc Ammon cito munera attollens, Magistrumque cum sua vxore supplicans, vt ad eorum causam diligenter animum suum dirigeret, promptus & supplex precabatur. At ille aliis causis derelictis, pro bonis pedonis ac longinquis viatoribus vt silentium fieret, & causam illorum cum silentiũ audiret, humiliter indicauit. Et inquiens ait: O filioli, propter quid tanto itinere venistis? Causam mihi narrate. Aperiente itaque os suum Ammone, cum ingenti læti-

‡ *Librarius vir Propheta.*

* *Predictionis.*

tia compescuit eum magister, dicens. Causam scio ad- »
uentus vestri , quia vxor tua huc vsque sterilis fuit. »
Sed credo, quòd diuina misericordia citò adueniet il- »
li. Tu verò fac virgam argenteam secundum vxoris »
tuæ longitudinis mensuram , & da pro anima illius & »
tua in eleemosinam : Et Deinde Deus Omnipotens re- »
suscitabit vobis semen secundum voluntatem suam, »
& secundum desiderium vestrum. Quo audito Ammon »
hilariter respondens dixit. Tres virgas argenteas coæ- »
quantes sibi dabo , videns autem magister intellectum
& prudentiam viri , manere eos apud se in hospitium
fecit.

Angelus mulieri apparet.

CAPVT II.

CVmque post lassitudinem viæ , se sopori dedis-
sent: mulieri Annæ quiescenti , Angelus à Domi-
no missus est, inquiens. O mulier firma in fide & stabi- »
lis in Dei dilectione , perseuerans in bono opere, »
in prece felix es , felixque vterus tuus , feliciórque »
erit fructus vteri tui [1]. Ecce enim Deo iubente fi- »
lium habebis , & Samsonem nomen illi vocabis. Et »
quem tu paries : ille filius Dei erit. Tremebunda ita- »
que mulier , necnon & læta nimietate visionis , &
pro fulgore Angeli sibi adstantis , & pro verecundia,
vt est moris bonarum fœminarum , nihil respondere-
poterat. Ad quam Angelus leniter fatur inquiens. Ne »
timeas bona mulier neque diffidas. Dominus enim cõ- »
fortari dignabitur mœroré tum, & lachrymæ tuæ ver- »
tentur in gaudium: quia lachrymæ dum veniam postu- »
lant , citò misericordiam promerentur. Et tuæ lachry- »
mæ misericordiam Dei meruerunt , & fidem huius rei »
mane habebis per magistrum ad quem venisti. Et cum »
hoc dixisset Angelus, enanuit, Expergefacta itaque mu- »
lier à somno , cuncta quæ viderat & audierat per or-
dinem viro suo replicauit. Gaudentibus autem illis, &
inuicem tractantibus : reciproca lux affuit diei. Cúm-
que

[1] Scilicet gratia adoptionis, non naturæ vnitate quomodo Christus.

Digitized by Google

que illi pro itineris prolixitate, manè surgerent:& ve-
« stimenta induerent:magister affuit dicens. O fœmina
« bona es, beatúsque vterus tuus, sed beatior erit fru-
« ctus ventris tui: mihi enim hac nocte Dominus digna-
« tus est reuelare de te,& de tua prole.Nam primus par-
« tus tuus, summus à Deo sacerdos destinatus est:& vt
« hunc pepereris Samsonem vocabis.Et postea legitimo
« tempore trades eum disciplinis discendis. Hic erit Dei
« altissimi sacerdos,multis gentibus profuturus. Benedi-
ctísque illis, abierunt domum cùm lætitia & exulta-
tione,& sine mora promissio Dei adest.

S. Samson nascitur, & Scholis traditur.

CAPVT III.

ITaque mater cùm viro suo dormiens, concepit in vtero suo filium.Quánsque, vsque ad tempus à Deo destinatum portabat illum. Sed tempus adfuit partus, & illa peperit filium suum primogenitum, iam à Deo Omnipotente electum atque Benedictum.Et cum om-
nes vicini eorum hoc audiissent, gratias Deo referen-
« tes gauisi sunt gaudio magno dicentes.Benedictus Do-
« minus Deus noster, qui suam misericordiam vobis lar-
« giri dignatus est. Nutrito itaque Nobiliter filio,& No-
bili ritu Baptisato secundum Nobilitatem Patrum,no-
men quòd Angelus indicauerat ei impositum est. Et
erat mater eius die ac nocte satagens, ne pars Deo de-
stinata ac multis profutura, vllo modo polluereturEt
si illa in hoc satagebat, magis erat sollicitudo diuinæ
Prouidentiæ de eo,quæ illum antequam fieret,denun-
ciauerat. Interim iuuenilis ætas iam discendi atque
scribendi artem desiderabat, quòd postea veritatis
probauit euentus. Nam cum esset annorum circiter
quinque, ille solus tota mentis auiditate scholam adi-
re voluit. Sed pater eius renuebat illum esse cleri-
cum, magis cupiens militem esse terrenum: vt adeò
« conflictus indesineus inter ambos parentes, nocte ac
« die fieret. Illa cupiebat militem esse cælestem, ille

desiderabat esse terrenum. Sed dum hæc conflictio inter illos erat : quadam nocte. Ammoni in lecto dormienti , cælestis increpatio adest dicens: O Ammon , quare partem mihi destinatam , à me » prohibere cupis? Cito ergo si hoc facere non desieris , vindictam de hac re inuenies. Ammon verò tantæ visionis admiratione à somno expergefactus ad terrámque consternatus , & timore ingenti constrictus: penitudinem facti sui gerens, nihil ampliùs contra Dei voluntatem de filio suo acturum se confirmabat. Illico verò , illo die Ammon sine vlla mora filiũ suum duci ad scholam compulit,dicens:Non moremur filium » nostrum,immò potiùs Dei,ad scholam duci. Nã Deus » cum illo est,& nihil contra Dominum agere debemus. Et cuncta quæ viderat ille nocte de illo , suæ coniugi replicauit.Illa verò ouans, toto cordis affectu magnificabat Dominum in cunctis beneficiis suis : quæ misericorditer præstitit illis. Atque eadem hora similiter surgentes,ad scholam filium suum,ad egregium magistrum Britannorum qui [1] Hildutus vocabatur , ducere perrexerunt. Et ipse Hildutus discipulus sancti [2] Germani erat, ipséque Germanus ordinauit eum in sua iuuentute,ad gradum presbyteratus. Ille verò Hildutus de totis scripturis Veteris ac Noui Testamenti , & in omni Philosophiæ genere ac Metricæ & Rethoricæ disciplinis doctus erat:Scripturæ vniuersæ peritissimus, ac futurorum præcius.

1 *Hildutus Doctor.*

2 *S. Germanus.*

Mira indoles & pietas S. Samsonis.

CAPVT III I.

HIc itaque Sanctus Hildutus , cùm electum Dei Samsonem oculis vidisset:ac de manu suæ matris cum donariis quæ cum illo parentes eius adportauerant secundum morem recepisset:atque amanter illum deoscularetur , respiciens in cælum & benedicens ei: ita sermonem exorsus est dicens:Gratias agimus Deo » Omnipotenti,qui luminare hoc nobis indignis , nostra » de

« de gente in terra accendere dignatus eſt.En Auguſtum
« noſtræ regionis caput. En Pontifex ſummus multis ci-
« tra vltráque mare profuturus. En egregius omnium
« Britannorum ſacerdos. En doctor poſt Apoſtolos om-
« nium Eccleſiarum peritiſſimus. Hic erit ſanctus pius &
« Eccleſiaſticus.Hæc audientes parentes eius, plus de eo
audire voluerunt,rogantes humiliter vt plus reuelaret.
Sanctus vero Hildutus ita reſponſum reddidit dicens:
« Non meum hoc dicere vobis,nec veſtrum eſt à me in-
« terrogare. Quid plura? parentes reuerſi ſunt , & ille
cum ſupradicto magiſtro remanſit. Nullus more in-
fantum poſt matrem patremve erat fletus , ſed quaſi
à ſuis primis cunabulis ibi nutriretur , delectabili-
ter manſit. Mirum in modum ſub vna eadémque die
vicenas aleas , theſſeráſque agnouit totas : nec opus
ei fuit ampliùs demonſtrare, Et quod eſt mirabi-
lius his omnibus , in vna hebdomada omnium litera-
rum diſtinctiones, prouerbiorum coniunctiones , Deo
reuelante potuit intelligere. Nam in legendo ita te-
nuis erat ſenſus eius , tantum quantum humana
mens capere vix poteſt. Cùm enim eſſet annorum
circiter quindecim , ieiuniis frequentiſſimis & vigiliis
prolixioribus , præ omnibus fratribus ibídem habi-
tantibus ſe exercebat. Itavt ſuper poſitiones , ſæpè &
biduanas ieiunij facere contenderet : prohibente il-
« lum prudentiſſimo magiſtro,ac dicente : Non conue-
« nit fili vt corpuſculum adhuc iuuenili ætate florens,
« intemperatis frangatur ieiuniis. In altioribus autem
ſcripturarum intelligẽtiis tàm acutus erat ſenſus eius,
vt plus in ſpiritalibus documentis, quàm quæ ei à ſu-
pradicto magiſtro inſinuabantur,inquireret. Quadam
itaque die dum colloquium inter ſeſe haberent ille
& magiſter ſuus:In incertam inciderunt quæſtionem,
& cunctos contractus Veteris ac Noui Teſtamenti di-
ligenter perſcrutantes, explanationem eius nullatenùs
reperire potuerunt. Quo facto deſtinauit ſanctus
Samſon intra ſemetipſum , ieiuniis ac vigiliis oratio-
nibuſque incumbere,quoad explanationé huius quæ-

stionis, Deus illi monstrare dignaretur. Tertia demùm nocte, assistere sibi lucem cælitùs emissam vidit, ac leniter ei dicentem. Ne amplius fatigeris electe Dei. » Ecce enim non solum resolutionem huius quæstionis » pro qua laborasti consequêris, sed quæcunque à Deo » per orationem & ieiunium petieris, exigentibus tuis » meritis adepturus es. Tùm sanctus Samson Deo Omnipotenti gratias referens, lætus admodum, suo magistro quietè replicauit.

Sanctus Samson adeundo Regem Francorum, cæco visum restituit.

CAPVT IIII.

QVodam itaque die, multi innumerabiles ex diuersis partibus conuenerunt ad locum vbi erat sanctus Samson, & ille qualitatem Prouinciæ requirebat ab eis. Et vnus prudentior cæteris, respondit ei dicens. Homines prouinciæ huius magnum mœrorem » habent. Et ille causam percunctatus est. At vir ille ait. »
1 *Ionas Rex.* Imperatorem dignissimum [1] Ionam filium [2] Riadam »
2 *Riadas Rex.* habebamus, & vnus Dux nequissimus nomine [3] Com- »
3 *Commorus Dux.* morus dolo interfecit eum. Ac deinde pro illo fœ- »
dissima dominatione, in hac regione dominatur. Sed »
magis dolent de filio Ionæ [4] Induualo nomine, qui »
4 *Indualus Rex.* post mortem patris sui, ante Commorum virum ne- »
quissimum, in Franciam fugiit. Tunc sanctus Samson »
hoc admirans, & verum esse sicut vir ei dixerat inuestigans: cogitauit in Franciam ire: & sic per dispensationem Dei, misericordia motus adire Regem [5] Hil-
5 *Hildebertus Rex.* debertum destinauit, commitante cum eo semper in omnibus Christo. Et dum in illo itinere ambularet, semper virtutes multas faciebat: itavt fama illius antequam ad palatium perueniret, exiret, adeò vt multi quibus mens sanior erat, ante aduentum eius iam videre eum desiderarent. Illo enim die quo ad Regiam applicuit, antequam ad palatium veniret: Quidam cœcus sancti Samsonis meritorum ignarus, Duce præeunte

eunte in via,comperit Beatum Samſoné hymnos ante ſe decantantem.Tumille cœcus Spiritu ſancto accenſus, ſuauitatem hymnorum audiens, voce flebili deprecatur:vt ipſi perditum reſtitueret lumen. Sanctus verò Samſon miſerum illum, inter aſperas vias,intérque iacentia ſaxa nõ patiebatur dubio amplius oberrare greſſu. Beatus autem,interno mentis obtutu cœlorum myſteria penetrans, quamlibet cœcus ille in precibus garrula oratione perſiſteret [6], ſacrum officium non deſtitit perficere. Interea cum ſacramentum foret impletum, quaſi vox tumultuaria hactenus non fuiſſet obaudita:ſanctus Samſon digitos ſuos ſuper oculos eius impoſuit. Hóc igitur potitus dono, clauſis vir cœpit palpitare luminibus : leuatíſque ſcammis,protinus cœcitate depulſa,luce recepta,obſcura lumina ſanantur.

6 Hora Canonica.

S. Samſon ſerpentem fugat.

CAPVT V.

TVnc Rex hæc verba atque miracula audiens,placere Sancto Samſoni volens, & virtutem de eo fieri deſiderans, ac verba de ore eius audire cupiens, atque auidiùs magis ac magis illum diligens, & in amore eius ſemper ardens, atque omnia bona ei promittens,& in colloquio illius ardenter ouans, & in faciem eius ſemper reſpiciens, gratiam Dei in eo fieri credens, Dominúmque cum eo vbique ambulare non dubitans,ac de ſupradicto Induualo bona promittens: « ſupplex ac leniter precabatur,dicens:Ingentem, electe « Dei,habemus quærelam. Eſt enim malus ſerpens dirus « valdè, magnam partem de noſtra terra deuaſtans. Au- « diuimus verò de te,multis vicibus iam victorem fuiſſe « in ſimili cauſa. Et nos volumus, ſi tibi contrarium non « eſt, vt expellas illum à loco in quo eſt. Et ſi Deus tuus « in hoc tibi victoriam dederit, nos illam terram cum « ſiluis, & pratis,& paſcuis,vineíſque,cum aquarum de-

Digitized by Google

cursibus, tibi in hæreditatem perpetuam indubitanter » consecrabimus. Tunc Sanctus Samson, in Dei Omni- » potentis virtute fretus, hilari vultu, interrogauit eum, dicens: Quo nomine vocatur ille locus, in quo ille » serpens malignus ac dirus, terram deuastans ac homi- » nes necans habitat? Tunc Rex ait illi: Si tu victor fueris » de illo serpente, nomen illi loco impones. Et quod- » cumque nomen illi impones, illud erit nomen eius » vsque in sempiternum. Sanctus verò Samson hoc au- » diens, respondens, Regi dixit: Vos omnes vnà nobis- » cum venite, & de illo serpente, sicut desideratis, mira- » bilia Dei Omnipotentis sine dubio videbitis. Et illi » omnes vnà cum Rege dixerunt: Antecede nos, electe » Dei, & nos insequemur vestigia tua. Et vnum comper- » tum posuerunt ante illum fidentem in Dominum, iti- neris cognitione fretum. Et Sanctus Samson insequu- tus est eum, & discipuli sui post eum, & post discipu- los, Rex vnà cum Comitibus, ac Ducibus suis, cum reliquis populis simul, & cum fœminis ambulabat. Factum est autem, vt tandem peruenirent ad horren- dum illud antrum, in quo serpens erat, ex quo de capite serpentis fumus ascendebat. Quo viso, Sanctus Sam- son Regi ac aliis insequentibus dixit: Constantes esto- » te, & huc state expectantes me, donec cum victoria re- » uertar ad vos. Manentibus autem illis, ipse intrepidè, » Deo comite, ad ostium terribilis antri peruenit. Ibique genua ad terram flectens, ex toto corde orationem fundens, totáque fide Dominum victorem omnium petens, serpente ad extremitatem speluncæ fugiente, eleuata voce clamauit, dicens: In nomine Christi Filij » Dei victoris inimici, præcipio tibi ne tardaueris foras » venire. Et ille serpens statim, videntibus omnibus ibi » astantibus, toto corde tremens, inclinato ad terram ca- pite, mitissimè foras egrediebatur. Tunc Sanctus Sam- son stolam suam circa collum eius posuit, & iuxta se trahebat eum: & semita illius in terra fumans ardebat. S. vero Samson ad superuerticem cuiusdam montis so- litum Psalmum decantans, qui est: *Dominus illuminatio*

Psalm. 26. 1.

mea,

*mea,& ſalus mea,quem timebo? Dominus protector vitæ mea,à quo trepidabo?*cum eo aſcendit.Et exinde imperauit ei,dicens, vt vltra quoddam flumen exiret, quod prope erat , & nunquam exinde vlli creaturæ noceret. Et ille ſerpens ſine mora , videntibus omnibus , trans flumen petiit deſertum.Et exinde nuſquam compatuit.

« Tunc Rex Childebertus eleuata voce dixit: Magnus
« eſt Deus Chriſtianorum , qui innumeras virtutes per
« ſeruos ſuos operatur. Cui ſubdita ſunt omnia in cœlo
« & in terra,cui feræ colla ſubmittunt,alites famulantur.

S. Samſon,venenum Crucis ſigno diſſipat.

CAPVT VI.

REgreſſis cunctis in palatium, tempus prādij affuit, & ille ad menſam,vnà cum Rege ſedere compellitur. Sed cùm ille ab omnibus miro affectu diligeretur , à Regina ſola magno odio habebatur, quæ Indualum valdè amabat.Hæc enim volebat Sanctum Samſonem arte aliqua magica extinguere , ob quod venenum ei in vitro miſcere fecit : eique vnà cum Rege ſedenti , per ſuum miniſtrum dari præcepit. Recipiente itaquè Rege ſuum potum, miniſter ille vitrum plenum veneno mixtum,Sancto Samſoni attulit.Tùm ille diuinitùs inſpiratus,in vitrum poſitum in manu tenentis,in quo venenum poſitum erat,ſignum Crucis impoſuit,& vitrum ſtatim in quatuor partes diuiſum eſt.Et veneno effuſo , manus tenentis , videntibus cunctis , vſque ad oſſa crepuit. Sanctus verò Samſon humiliter dixit:

« O frater , indecens eſt hoc poculum homini ad bi-
« bendum dare. Interim periclitabatur ille miniſter, qui
« poculum ei porrexiſſet:ita vt nullo modo ſtare poſſet,
« ſed amarè fleret. Sanctus verò Samſon miniſtro flenti,
« dixit : Amice , noli flere, ſi Deo placuerit, ſanus & in-
« columis eris. Statimque impoſito ſolito Crucis ſignaculo in manu læſi , coram Rege & multis aliis aſtantibus,ſanus factus eſt.

S. Samson, ferocem equum, Crucis signo domat, & leonem enecat.

CAPVT VII.

HOnorante itaquè illum Rege, & aliis ibi astantibus, eum adorantibus: Regina perseuerabat contra eum in malitia sua. Et factum est, cùm Rege concedente, ad locum vbi Induualus erat, Sanctus Samson ire vellet. Regina illa equum furiosum indomitúmque, ad ducendum eum, de grege adduci iussit. Quo viso, Sanctus Samson signum Crucis in faciem eius imposuit, & sella desuper imposita, ipse super eum sedit. Ita, tàm mitis equus & tremens erat, vt vix pedem mouere, vel progredi auderet, mitigante illum Christo sub suo electo, qui omnia regit & conseruat. Tunc timor inuasit omnes, ita vt vna voce dicerent: Verè hic homo » electus Dei est. Illud quoque miraculum, quod ante » eum in illa hora in porta euenit, silendum non est. Nam cùm ille progrediebatur, & equus sub illo mitissimè ambularet. Regina pernicioſa perseuerans in sua malitia, Sanctum Samsonem consummare & extinguere cupiens, trucem ad iracundiam, furibundúmque à suis custodibus prouocare, atque in portam dissolutum obuiam ei, quasi nescientibus illis, adduci mandauit leonem. Progrediente itaque Sancto Samsone, cum solitis armis ante suos comites: Leo trux & furibundus videns eum recto cursu atque intrepido venientem, mutata ferocitate, ac Deo pro suo electo mitigante, quasi ictum in oculis excepisset, in fugam se velociter dedit. Tunc Sanctus ille valdè turbatus, omnium quæ gesta erant conscius: solitis iaculis de Diuinis sententiis post bestiam sub Christi nominis inuocatione, quasi spiritali fundibulo vocem emittens, ita dixit: Impero » tibi in nomine Iesu Christi, qui dedit nobis potestatem » calcandi super vos, & super consimiles vestros, vt terror tuus ab hodierno die nunquam crescat in humano » genere: sed præsentibus his omnibus, velociter expires. Vt sciant hi & intelligant, quòd Christus, quem »

confitemur,inuictus est.Et inter omnia,& super omnia victor est,in cœlo & in terra.Completa itaquè oratione,cunctis videntibus, leo crudelis ac furibundus præcipitauit se , atque ex illa hora extinctus est. Tunc hi omnes similiter hoc videntes , timore arrepti cecidérunt ad pedes Sancti Samsonis,atque omnia secundùm voluntatem suam promiserunt ei facere. Ac ne vltrà iniuriam pateretur , Induualum supradictum tradide-
" runt ei,dicentes : Accipe illum quem quæris. Et si plus
" desideras,citò inuenies. Tunc Sanctus Samson hilaritor
" dixit:Gloria Omnipotenti Deo,eiúsque Vnigenito Fi-
" lio,vnà cum Spiritu Sancto : qui in Trinitate perfecta,
" & maiestatis vnitate adoratur & colitur , & ex corde
" perfecto indeficienter magnificatur atque laudatur.
" Quis enim mortalium , Dominum perfectè aut con-
" dignè laudare, aut magnificare valet,quantum debet?

Horrendus Regina interitus.

CAPVT VIII.

REx verò Hildebertus Sanctum Samsonem velut Angelum venerans,totum agrum illum à serpente vastatum, sicut iam superiùs promisit , tradidit ei in hęreditatem perpetuam.Rogauerúntque illum omnes, vt in eo Missam celebraret , antequàm ad agros sibi commendatos dispergerentur. Et ille voluntariè acquieuit.Illi verò certatim descendebant ad Missam audiendam. Et ille ante eos in antrum horribile , in quo serpens fuerat , antecedit : & ibi posito altari , Missam celebrauit. Sed Regina in sua malicia perseuerans , ad altare collum vertit , Sancti Samsonis orationem contemnens : & interim sine mora, Diuina vindicta ei adfuit. Nam cùm ad *Agnus Dei* ventum est, oculi Reginæ de capite suo euulsi sunt , & super petram ante pedes eius ceciderunt : ac totus eius sanguis per locum oculorum foras emanauit. Móxque videntibus omnibus ita astantibus,antequàm S.Samson vltimam Collectam com

compleret, fœdissima morte defuncta est. Sanctus verò
2 Penetale. Samson nomen loci illius [2] Penetale vocauit: & à Rege postulauit, vt Monasterium ibi iussu illius ædificaretur. Et ille spontaneè permisit. Tunc Sanctus Samson discipulos ibi relinquens, ad palatium cum Rege, vnde venerant, iter arripuit. Atque illo in itinere, multos ægros diuersis infirmitatibus detentos, pristinæ restituit sanitati. Quæ si per singula miracula replicamus, ad excessum ducimur antequàm perficiamus. Sermo enim eius charitate erat plenus. Quis enim vnquam eloquium eius suauissimum audiens, satiari potuit de his, quæ ex sermonis eius dulcedine proferebantur? Sed quis vultum eius sanctitatis imaginem præferentem respiciens, non magis videndi eum sæpiùs desiderium sumeret? Nam in toto tempore vitæ suæ, abstinentiæ regulam, quam in principio arripuerat, nunquam mutauit: extitit enim illis temporibus, Angelicam in terris agens vitam. Sanctus verò Samson illud Monasterium in loco serpentis constructum, cui Penetale est vocabulum, loco primo à se anteà constructo, cuius nomen est Dol, licentia & permissione Imperatoris Childeberti, in subiectionem vsque in perpetuum commendauit.

Auium strepitum, mirabiliter sanctus Samson compescit.

CAPVT IX.

ALiud quoque miraculum, quod de virtute sancti Samsonis euenit replicandum est. Monasterium eius propè mare est: & ille querelam habebat, eo quod diuersæ aues innumerabiles circa Monasterium ex vtraque parte, Id est Anseres fuluæ & albicantes conuenirent, quæ molestiam illi ac aliis fratribus inferebant: itavt aliquis verbum alterius, propter sonos diuersos vix audire poterat. Sanctus vero Samson quadam die quando non putabatur, virgam

in

in manu tenens perrexit inter paludes, vbi diuersæ
« aues morabantur: & eleuata voce dixit. In nomine
« Christi filij Dei qui me ad hunc locum inuitauit per
« gratiam suam, præcipio vobis vt ante me pergatis ad
« Monasterium in quo nunc vsque molestiam fecistis,&
« nulla ex vobis in altũ alas extendere possit. Ita illæ tã diuersæ aues ante eum in vno grege congregatæ sunt, vt in Monasterium quasi aues domitæ intrarent,& ibi quasi in custodia vsque in crastinum diem reseruatæ sunt. Sed in illa nocte vulpes casu inter illas aues intrauit,& vnam secum tulit:sed mirum in modum deuorare non potuit. In crastina enim die circa horam diei tertiam, post orationes completas sanctus Samson ad locum in quo diuersæ aues quasi in custodia erant clausæ perrexit, & considerans aliquam ex eis
« deesse,dixit. Domine qui creasti me,quod furatum est
« restitue. Et sine mora vulpes auem illæsam in ore deportans, & inter alias aues dimittens apparuit. Tunc
« sanctus Samson auibus dixit. Si vultis mihi promitte-
« re numquam molestiam in hoc Monasterium inferre,
« ego dimittam vos in pace. Et illæ extendentes alas quasi fidem verbo promittentes, rugitum similiter dederunt. Statimque cum magno silentio in diuersa loca perrexerunt. Et ex illa die illaque hora, in tota terra ad illud Monasterium pertinente,de illa generatione, nunc vsque nulla auis descendit. Et hoc miraculum in tota Francia innotuit.

Fontem S. Samson emanare e petra facit.

CAPVT X.

QVodam etiam tempore, quod sancto Samsoni contigit dum in memoria adest, silendum non esse puto. Quadam igitur vice de palatio Regis Childeberti, ad Penetale Monasterium regrediebatur sanctus Samson. Qui sanctum Germanum in suo Monasterio habitantem, & cum vindemiatoribus suis in vinea

vinea stantem reperit: & se inuicem osculantes, gratias Deo referebant. Germanus lætabatur de aduentu S. Samsonis, & sanctus Samson lætus erat pro inuentione sancti Germani. Tunc sanctus Germanus suppliciter rogabat, vt illo die sanctus Samson cum illo maneret. Ille refellebat pro quantitate itineris, vixque compelli potuit, vt cum eo aliquid sibi sumeret. Factúmque est dum prandium pararetur, aqua ad lauandum defuit. Tunc Samson interrogauit dicens, Quare tardatis, cum dies magis declinat? Germanus » vero erubescens ait. Sancte Samson magnam quære- » lam pro penuria aquæ habemus. Samson vero ait. Si » aqua in prope non est, Dominum creatorem omnium » inuocate, vt sicut Israëlitico populo siti deficienti de » petra insuper verticem montis Oreb, aquam tribuere » dignatus: ita modo meritis vestris, fontem aquæ in » perpertuum manantem reddere dignetur. Et hæc di- » cens baculum in manu tenens, virtute Dei fretus, perrexit ad Petram latam quæ iuxta torcular erat: & tetigit eam cuspide baculi sui: quæ sine mora coram cunctis fratribus, fontem largissimum, virtute Dei & sancti Samsonis merito reddidit, qui vsque hodie largissimo riuo fluit. Ille verò, qui ad aquam deportandam in longinquo exierat: ad portam Monasterij adpropinquans, riuum largissimum ad Monasterium fluentem vidit. Et admirans dixit. Domine Deus quid est » hoc? Ecce modo aqua largiter, decurrit, vnde num- » quam fuit. Et in Monasterium intrans, fontem lucidis- » simum de petra manantem videns, aquam quam deportauerat in terram effundens, cum cæteris fratribus gratias Deo de hoc grandi miraculo referentibus, & honorem sancto Samsoni certatim exibentibus, inclinans se ad terram, Dominum omnium bonorum largitorem benedicebat. Tunc omnes gratias Deo referentes, cibum vnà recipientes, magis de aqua illius noui fontis bibere, quam de vino solito delectabantur. Et post refectionem, sanctum Samsonem vt ibi illa nocte maneret cogebant dicentes. Abba pater esto » nobiscum

« nobiscum hac nocte,& mane proficiscêris in pace. Et ille ne contristarentur fratres sic fecit.

Permutatio ceræ cum vino,à sanctis fit.

CAPVT XI.

TVnc Germanus sanctum Samsonem percunctabatur de qualitate Monasterij, scire cupiens de quibus rebus abundaret, aut de qua penuria vrgere-
« tur. Et sanctus Samson respondit ei dicens. Nostrum
« Monasterium vinum non habet, sed cera abundanter
« vtitur.Et ille ait.Valde necessaria est cera in Monaste-
« rio ad luminaria incendenda. Sanctus vero Samson vicissim eum interrogauit, quibus rebus Monasterium
« eius abundaret. Et ille ait. Vineæ plurimæ fructibus
« fertilissimæ, huic sunt Monasterio. Tunc inito consilio, inter se condictum fuit, vt in vno quoque anno extunc vsque in sempiternum, decima pars vini de Monasterio sancti Germani ad Monasterium sancti Samsonis quod vocatur Penetale redderetur. Quod ita factum est. Postea multis annis labentibus, fratres de Monasterio Penetali cum cera sicut mos erat, ad Monasterium sancti Germani vt decimam partem vini reciperent,perrexerunt.Et clerici Monasterij sancti
« Germani,illis dixerunt. Ite cum cera vestra,nos vino
« nostro indigemus:& exhinc dare vobis nolumus. Illi vero reuertentes, nihil secum portantes, dixerunt.
« Sanctus Samson & sanctus Germanus iudices sint in-
« ter nos.Secundus annus venit,& nihil in vineis inuentum est, nisi decima pars quæ antea fratribus sancti Samsonis dabatur. Illi statim causam penuriæ intelligentes, & fratres sancti Samsonis inuitantes: & totum quod in vineis inuenerunt illis reddentes, dixe-
« runt ceram ab eis accipientes: Orate sanctum Sam-
« sonem pro nobis, ne hæc causa à Deo Omnipotente
« imputetur nobis in culpam. Et ex hodierna die vsque
« in perpetuum, sicut inter sanctos Samsonem & Ger-
« manum condictum fuit,& vos & successores vestri

post

poſt vos,decimam vini recipite ſine vlla mutatione, & nos decimam ceræ & ſucceſſores noſtri poſt nos,à vobis recipiemus:& ſic vſque nunc peragitur.Tertio vero anno adueniente,tanta vbertas vinearum affuit : vt totum quod ſecundo anno defuerat , & quod in illo preſente recipiendum erat,modum excederet. Ita in vno anno receperunt,quod ante defuerat.

Comitiſſam nequam, S. Samſon caſtigat.

CAPVT XII.

1 *Comes Frotgerius.*

ILlo in tempore , erat quidem vir Comes Dúxque nomine [1] Frotgerius,qui vxorem malignam & multas diuitias habebat. Hic quadam vice vxorem ſuam cum familia ſua relinquens , ad Palatium perrexit: & ipſorum ſubulcus , porcos ſuos cotidie paſcendos in prata S.Samſonis ponebat. Cui ſanctus Samſon dixit. Ecce porci tui, roſtris ſuis prata mea ſubuertunt , ſed rogo,ne ex hac hora facias. Et ille ſuggeſtioni Dominæ ſuæ , quæ ſemper ſancto Samſoni inuidioſa erat, contra mutire non audens : altera die porcos in prata dimiſit.Hoc ſanctus videns,eleuata manu eos benedicens , ſtatim omnes porci in hircos , & omnes ſuos in Capras conuerſi ſunt:ita vt omnes vna voce dicerent. Verè hic homo verbo ſuo omnia poteſt , & nihil ei impoſſibile eſt. Illa mulier inuidioſa ad Monaſterium pergens , nullam [2] mulierem in baſilicam ſancti Samſonis intrare audiens , & duas ancillas ſuas tàm volentes quàm nolentes , in baſilicam eius ante ſe introire compellens, & illas illæſas de Eccleſia reuerti videns:illa poſtremò de æquo deſcendens , non cauſa orationis,ſed pro contumelia ſancti Samſonis,dùm in Eccleſiam intrare voſebat:ſuper petram marmoream ſicut nix fulgentem , quæ ante limen iacet Eccleſiæ, ſolo proſtrata eſt: & ſtatim oculi de capite ſuo ſuper petram ceciderunt , & ſanguis eorum qui ſuper petram cecidit, ſic vſque hodie indeletus apparet. Co-

2 *Mulieres in Monaſterium S. Samſonis non ingrediuntur.*

mes

mes verò de palatio reuertens, & causam commutationis pecorum in aliam effigiem inuestigans, mulierem suam excæcatam considerans, cum multis donariis & plurimis in distributione æterna culturis, ad oratorium sancti Samsonis, vxoris suæ oculos restitui humili supplicatione postulans: volens nolensque peruenit. Tunc sanctus Samson misericordia motus, omnia quæ attulerat suscipiens, maximè pro amore Christi, digito suo loca oculorum tangens. Illam quæ excæcata venerat, illuminatam viro reddidit, porcis manentibus in diuersis naturis, sicut illis contigerat. Et hoc miraculum, in tota illa regione diuulgatum est.

S. Samson Diuinitùs consecratur Episcopus.

CAPVT XIII.

FActum est ergo dum hæc homines mirarentur, vt dies festus aduenire t, in quo Episcopi necesse habebant in illud Monasterium conuenire, ad ordinationem Episcopi, sicut mos est. Et ille sanctus Samson, nocte illius diei festi, admirabilem vidit visionem, & à candidissimis turbis circumseptari se, & tres Episcopos egregios diadematibus aureis in capite ornatos, atque infulis pulcherrimis indutos in faciem sibi assistere conspexit: pariterque cum illis ingredi Ecclesiam orationis causa compellentes. Ingressus itaque Ecclesiam, vt ipse postea narrabat, quibus nominibus hi tres vocabantur sedulè humiliterque percunctabatur. Et hoc responsum ab eis recepit. Petrum & Iacobum fratrem Domini, & Ioannem esse Euangelistam. Causam vero aduentus eos fuisse à Domino Iesu Christo, ad corroborandum eum in Sacerdotio summum Sacerdotem. Et cum hunc more Episcopali benedixissent, abierunt. Et ipse euigilans, gratias Deo referebs, expectabat aduentum rei. Et cum venissent Episcopi qui ad ordinationem veniebant, duos ad ordinandum deducentes secum [1], tertium secundum morem antiquitus traditum, ordinare volentes,

[1] *Olim simul tres Episcopi, in quibusdam locis ordinabantur.*

sed quis adhuc esset ignorantes, vt mos ibi est à tribus Episcopis tres ordinari. Nocte insecuta, adest Angelus Dei, ad [2] Dubritium Pontificem dicens. Scitote quia sanctus Samson à vobis in tertium ordinandus est. Sanctus vero Dubritius præ gaudio huius Angelicæ collocutionis euigilans, atque omnia quæ vidisset enarrans: dixit eis. Sanctus Samson, in ordine erit nobis tertius. Tunc hi omnes sine vlla ambiguitate, Episcopum eum fieri indubitanter confirmarunt: atque cum aliis duobus in ordinem Episcopalem, pro fidei firmitate statuerunt. Sed sedente illo in cathedram condignam, omnes qui ibi astabant viderunt columbam super eum cælitùs emissam, vicem consuetam reddentem, atque super caput eius tamdiu immobiliter stantem, quoad totum officium completum est. Celebrante autem illo eodem die Missarum solemnia corâ omnibus, visum est Dubritio Episcopo & aliis duobus Monachis, igné de ore ac naribus ipsius emanare: atque quod est mirabilius, ex illo eodémque die vsque ad fœlicem vitæ suę finem; quando Missarum solénia agebat, Angeli Dei ministri ei semper adstabant. Atque illo solo vidente, Sacrificium cum ipso manibus suis frangebant. Sed hoc miraculum videns, alicui reuelare nolebat nisi fidelissimis suis secretè, contestãs eis, ne in tota vita sua alicui hominum reuelarent.

2 *Dubritius Episcopus.*

Res mira.

Glorioso fine, S. Samson ex hoc mundo emigrat.

CAPVT XIIII.

INteriallo autem facto, longo vetustatis senio fessus cum diem transmigrationis imminere sibi sentiret: conuocatis ad se fratribus dixit. Consideremus fratres quid sumus, & quid erimus. Quid sumus nisi homines? Et vnde homines nisi de humo? & quid humus nisi puluis & cinis? Et quid erimus, nisi quod dictum est. *Cum apparuerit Christus similes ei erimus*, hoc est in æternitate & in immortalitate. Ideo abnegemus quod sumus, & incipiamus esse quod non sumus, Christo attestante

Coloss. 3. 4.

Digitized by Google

" teſtante qui ait. *Qui vult venire poſt me, abneget ſemet-* *Luc. 23.9.*
" *ipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* Ergo,
" omne bonum in ſummo Deo ſperandum eſt. Ideò co-
" gitèmus ſemper vltimum noſtri obitus diem, ornemus
" finem noſtrum, componamus vitam noſtram: Et quan-
" tum incerti ſumus de die noſtri obitus, tantum parati
" ſimus in expectatione illius. Vt quandocumque vene-
" rit, euigilet fides noſtra, vigilantiæ præmium de Domi-
" no receptura. Conſideremus ac penſemus quàm di-
" ſtrictus venturus eſt Iudex noſter: qui non ſolum ope-
" rum, ſed cogitationum exactor apparebit. Sed ego
" precor Dominum, vt ad bonum faciendum creſcere
" vos faciat, & ſemper in melius proficere: Et qui dedit
" vobis initium conuerſionis, ipſe tribuere dignetur
" perſeuerantiam actionis. Quia omne opus in fine con-
" ſiſtit. Non laceſcat mens veſtra, non turbetur cor
" veſtrum: viriliter agite, & omnia veſtra in charita-
" te fiant. Laborate in quantum poteſtis, quia non
" poteſtis quantum debetis. Ergo optandum eſt no-
" bis, cum ſumma intentione ad cæleſte regnum feſtina-
" re: in quo vocem deſiderabilem audire mereamur, de-
" qua Dominus. *Venite Benedicti patris mei: percipite* *Mat. 25. 34.*
" *regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi.* Bene
valeatis, Chriſto placeatis cui famulamini. His dictis,
& fratribus prælato conſtituto: læto animo curſu vitæ
ſuæ impleto, completis omnibus virtutibus quas Do-
minus per illum operari dignatus eſt, longo vetuſtatis
ſenio feſſus, Fœlici remeatu dolentibus & lugentibus
omnibus diſcipulis monachiſque cunctis ac famulis
lachrymas vna effundentibus, & ad terram ſe ſimiliter
proſternentibus: beatam animam quinto Kalend. Au-
guſti cum beatis meritis quæ in hoc ſeculo pro nimio
labore promeruit: impletis [1] centum viginti Annis, ad
cæleſte regnum tradidit in manus Angelorum. Cuius
corpuſculum in Monaſterio Doli Penetali, ſub ſpe fu-
turæ reſurrectionis poſitum eſt. In quo loco meritis
Illius Deus Omnipotens, qui operatur omnia in omni-
bus, innumerabiles virtutes adimpleuit. Sed mirandum

[1] *Vixit annis. 120. S. Sæſon.*

Digitized by Google

est valde, qua felicitate anima eius ascendebat ad cælum, itavt fratres exequias sepulturæ præparantes audiebant choros Angelorum, & Archangelorum, Patriarcharum,& Prophetarum,& Apostolorum Martyrum & Confessorum,Hymnos in excelso decantantes, vna voce, vna modulatione, vno concentu animam eius venerantes sine intermissione:quoúsque in cælum intrarent.Fratres verò hoc audientes, gratias Deo referebant dicentes. Benedictus Dominus,qui animam nostri pastoris,cùm Hymnis,& choris, & canticis spiritualibus recipere dignatus est in cælum : Et nos modo sine dubio scimus,quod ille interceſſor erit pro nobis ad Dominum. Cui est honor &c.

Explicit Vita S.Samsonis,in qua mihi videntur quædam deesse.

SEQVI

SEQVITVR VITA SANCTI MACHVTIS EPISCOPI

EX EISDEM MEMBRANIS Floriacenſibus vetuſtiſſimis.

Authore quidem anonymo, ſed graui & vetuſtiſſimo.

PROLOGVS.

AVTHOREM omnium & diſcretorem creaturarum Omnipotentem Dominum, qui mirabilis eſt ſemper in Sanctis ſuis, quíque eos præſciuit & prædeſtinauit ante mundi conſtitutionem: oportet nos, Fratres chariſſimi, tota virtute & diligentia mentis excolere, piiſque deſideriis conlaudare. Iuſtum etenim & iure debitum eſt, vt creatura maximè rationalis, ſuum aſſiduè glorificet factorem. Dominúmque Dei filium, verum Deum & ſuper omnia regnantem credendo conlaudet Redemptorem. Quid enim aliud retribuemus Domino pro omnibus quæ ipſe humano generi gratis & largiter tribuit, niſi vt humili intentione & mentali affectu, vniuerſa pro captu métis beneficia eius conſiderátes, reddamus ei pro ſingulis ſacrificium laudis? Ex eius náque pio munere, & conlatione tribuitur, quicquid in ſanctis ſuis de vtilitatis & ſanctitatis virtutúmque ac miraculorum profectibus inuenitur, vt Chriſti laus ſemper per eos & in eis, accreſcat in ſecula. Et nos igitur ad laudem Dei augmentandam & propalandam, aliqua

Extat illa quidē in Surio: ſed hac quam exibemus alia eſt.

Digitized by Google

de vita & conuerſatione Sancti Machutis ſtilo perſtringere curauimus: quatenus & Redemptori noſtro talenti nobis comiſſi quædam incrementa ſoluamus, & ipſius ſancti cuius geſta recolimus patrocinio, in noſtris neceſſitatibus adiuuemur.

VITA SANCTI MACHVTIS.

Ortus S. Machutis atque pueritia.

CAPVT I.

VEnerabilis igitur Machutes Epiſcopus, generoſis parentibus ſecundum ſeculi dignitatem in Britannia quadrangula, quæ Regio [1] Vventi dicitur, matre vt fertur iam decrepita nomine Deruuela natus, quæ erat ſoror Ammonis patris Sancti Samſonis, & Vmbrafel patris ſancti [2]. Maglorij, ex patre Nobiliſſimo virorum regionis illius, nomine Vvento oriundus fuit. Vt autem ferunt viri credibiles, mater eius in ſexageſimo ſexto anno erat, quando filium ſuum ſanctum Machuté peperit: in valle quæ dicitur [3] Carruanna. In qua elegantiſſimum & nobile [4] Monaſterium erat ſitum, cui Brendanus religioſus Confeſſor Chriſti, Abbas præerat. Ad quod Monaſterium mater Sancti Machutis nocte Vigiliæ Sancti Paſchæ, ad vigilandum atque obſecrandum venerat. Quæ ibi illa nocte viſitãte ſe Chriſti gratia, eundem filium ſuum edidit. Quem Brendanus deinde baptiſans de ſacro fonte leuauit: ac poſtea ceu ſpiritalem filium, ſpiritaliter deinceps educandum accepit. Fidelitérque à prima ætate, quoúſque poſſet loqui & literas diſcendo cognoſcere & intelligere, enutriuit. In illa verò nocte qua natus eſt Sanctus Machutes, triginta tres maſculini generis nati ſunt infantes, ex illis grauidis matribus, quę aſceclæ matris illius, comitabantur cùm ea, hi omnes ſimul cùm eo nutriti ſunt. Poſtquam autem Sanctus Machutes, infantiam cœpit excedere: videns Beatus magiſter eius, quod iam

1 *Vventi regio.*

2 *S. Maglorius.*

3 *Carruanna vallis.*

4 *Monaſterium S. Brendani.*

Digitized by Google

iam posset literas discere, scripsit ei in tabula elementa. Quorum nomina & figuras spatio vnius diei perfectè cognouit, & memoriæ recondidit. In sua quoque pueritia inter reliquos coætaneos suos, valdè sublimis moribus extitit. Licet enim ætate tener, animo tamen fortis erat. Non enim vt naturæ est puerilis, leuis fuit: sed stabili grauitate fundatus, illud quòd solet puerilis ætas, literatoriæ scilicet disciplinæ detrectare laborem, hic summo appetitu & alacritate animi affectauit exequi, & instanter vsque ad plenum sui profectum studuit experiri. Ex qua exercitatione discendi, clarificatus solertiæ emolumentis, comitante se Christi gratia, velut esuriens fauce auida, ita ille cibum diuinæ sapientiæ hauriebat: vt exinde non modicè oppletus, plus tamen esuriret, sicut ipsa Dei sapientia de se loquitur. Dicens. *Qui edunt me adhuc esuriunt, & qui bibunt me plus sitiunt.* Porrò dum ille cum incremento ætatis, magis ac magis institueretur sacris literis, igneum vigorem corpusculi in sese validum feruêre, euidenti inditio testabatur Itavt dum alij sodales sui vel cõdiscipuli, rigore frigoris se affligi tempore Hyemis vehementer ingemerent: ipse nimium calorem se habere diceret. Et dum alij striderent dentibus præ nimio frigore, idem Sanctus Machutes iam Spiritu feruens, sic omnibus horis calebat corpore: vt pallio sicut alij nequaquam curaret indui vel obtegi, sed simplo contentus vestimento, omnibus membris continuatim flagrabat, vt guttæ sudoris minutissimę atque limpidissimæ, viderentur de fronte ac facie eius leniter manare. *Eccl. 24. 29.*

S. Machutes illæsus ab vnda seruatur.

CAPVT II.

ILla autem Vallis Carruana in qua sanctus Machutes ortus atque nutritus eruditusque fuit: prope est mari. Itaque more puerorum, quibus semper ludus delectatio est, illi condiscipuli Sancti Machutis, & ipse cùm eis ad litus maris perrexerunt, vt ibi puerili dis-

ſcurſu ſe exercerẽt, atque laborem diſciplinæ, iocandi indulgentia releuarent. Sed Deus Omnipotens, nolens virtutem ſuam in ſancto ſuo puero diutiùs eſſe occultatam, aliis Scholaſticis ante acceſſum & inundationem maris ſolito more per dies ſingulos æſtuantis, fugientibus, atque ludum relinquentibus, vt ad ſcholam vel ad lectiones ſuas remearent: ipſe ſacer puer ſomno ſe detinente remanſit, iacens ſuper quemdam falcem Algæ in litore. Interea dum ad locum vbi Sanctus Machutes iacebat atque dormiebat, inundando appropinquaret mare: eum minimè tangens nec fluctibus obuoluens, leniter circumdedit, nutúque & prouidentia Dei quantum circà eum creſcebat mare, tantum locus litoris ſuper quod recubabat exaltabatur. Et quanto altius inaltabatur tanto profundius ipſum mare circa ipſum locũ efficiebatur. Tũc Deo acceptabilis puer Machutes, præ horrore ſonitus fluctuũ maris euigilans, dum circumcirca aſpiciés, neminem videret, excelſa voce condiſcipulos nominatim cœpit inclamare. Cui cum nemo reſponderet, ait ſecum. Deus Omnipotes qui non derelinquis ſperantes in te, vbi nunc poſitus ſum ego? Ne derelinquas me Domine, ſed adiuua & ſalua tuæ magnitudinis & miſericordiæ ſeruulum. Interim ſodalibus eius qui diſcrimen pelagi accedentis aufugerant domum conuenientibus, cum non videret eum inter eos, cœpit ab eis magiſter ſollicitè quærere, vbi eſſet ſuus chariſſimus alumnus. Illis autem reſpondentibus vnà ad litus iiſſe cum eis, ſéque illũ dormientem in litore vidiſſe, ſed vtrum poſt ibi remanſerit an inde venerit, ſe neſcire fatentibus. Ingemuit grauiter magiſter, & ait. Domine Deus, melius mihi fuerat eum non vidiſſe natum, quàm illo orbari antequam quod optabam, impletum viderem in ipſo. Tunc imminente iam veſperi nocte, Magiſter & ſcholaſticuli qui nouerant locum vbi ille remanſerat dormiens, ad ripam maris perrexerunt. Et ecce Inſula numquam antea viſa, illis in ipſo mari apparuit. Mirantibus autem omnibus atque inter ſe occultè dicentibus, quòd antea illam

« illam non viderint. Magiſter ipſe ait eis. eſtne aliquis « veſtrum, qui hanc inſulam hactenus viderit? Reſpon- « derunt, Nullus. Tunc magiſter nimium anxius & mœ- rens, Scholaſticulis ipſis circumquaque per litus & per vndas maris præcepit intueri, ſi forte cadauer illius inueniri vel videri contingeret. Quod cum omnes iuxta magiſtri præceptum, hac illácque intuendo vel proſpiciendo cuncta luſtraſſent : Nocturnis iam tenebris inſtantibus, ad Monaſterium remearunt. Et intrantes Eccleſiam, exequias Sancti Machutis, more officij mortuis debiti celebrauerunt. Quo pacto, omnes illi cum nimio mœrore ad ſtratus ſuos receſſerunt, magiſtro ſolo domum ſuam pergente, & dormire nolente nec valente.

Inſula diuinitus emergit.

CAPVT III.

TVm non multo pòſt, miſſi à parentibus Beati Ma- « chutis, pulſauerunt ad ianuam, dicentes : Heus « Brendane, parentes pueri Machutis miſerunt nos ad « te, mandantes vt filium eorum ſanum atque incolu- « mem reddas, ſicut tibi eum commiſerunt. At ille re- « ſpondens ait: Heu, iam non modò magnitudo doloris « de eo afficit me, verùm hæc dura legatio tædere me « facit vitæ. Sed vos abite, & renunciate his qui miſerunt « vos, quia filius eorum cum Deo Patre viuit in æter- « num. Cùm verò legati receſſiſſent, Sancto Brendano inſtanter ea nocte vigiliis & orationibus inſiſtenti, circa gallicinium aſtitit Angelus Domini, dixítque ei: « Brendane ſerue Dei, noli timere, nec perturberis: Deus « Omnipotens, qui ſeruos ſuos quotieſcumque in diſcri- « mine poſitos non deſerit, ſed etiam ab initio ſæculi « afflictis & mœrentibus ſuis fidelibus, conſolationis « opem conferre nunquam diſtulit : puerum Machutem, « de cuius interitu non modicè angebaris, inter vndas « maris inlæſum ac viuum, ab immaniſſimo periculo

omninò immunem,mirabiliter conſeruauit. Ecce enim » pro eius conſeruatione facta eſt ibi perpetua inſula, » vbi quieſcendo remanſerat : hoc præcipiente Chriſto » Authore omnium elementorum, qui ſiccis pedibus ſu- » per mare ambulauerat. Et vt hoc primum Diuinæ vir- » tutis in eo declaratum miraculum,perpetuo commen- » detur teſtimonio , mare quod quotidianis priùs illic » vel acceſſibus adeſſe,vel receſſibus abeſſe ſolitum erat, » nunc iuſſu Omnipotentis Dei , tàm ſtabili profundi- » tate eam circumcinget inſulam , vt nunquam inde re- » deat , ac per hoc nemo pedibus aut ſine nauigio illuc » peruenire quibit. Illúcque manè accede, & in Dei lau- » dibus inuigilantem inibi ſacrum puerum videndo re- » peries. Tunc Reuerendus ſacer Abbas Brendanus ,pro » conlatis in ſe, vel in ſacrum alumnum ſuum, cœleſti- bus beneficiis,Deum pernoctando diutiſſimè magnifi- cis laudibus iubilans, honorauit & magnificauit. Et poſtquàm ad Matutinum ventum eſt , intimata ſibi ab Angelo , cunctis Fratribus enarrauit. Simúlque mane exorto , ad litus abierunt. Vbi , ſicut Angelus dixerat, conſpexerunt ſanctum puerum Machutem in ſuperiori loco inſulæ , Odas Domino concinnentem. Tunc ma- giſter gaudens,eleuata voce ait:Aue electe Dei Omni- » potentis,iam adſis,vt amplectar te. Fili, ita hodie læti- » ficatus inſperatum recipio te , ac ſi quarto die ſicut » Lazarum à Domino reſuſcitatum de monumento vi- » derem. At ille reſpondens humiliter , inſit : Benedicite » Æterno perpetim Domino Deo , & condignas ei ſol- » uite gratias , de me tantillo ſuæ miſericordiæ ſeruulo, » reſpectu ſuæ gratiæ,in tanto diſcrimine maris ſeruato. » Nunc autem ſaltè vna die,iſtic me permittite manere, » vbi Dei pietas, ſaluationis miraculo me dignata eſt in- » luſtrare. Sed Pſalterium meum vt mecum habeam effi- » cite.Et ſi non eſt efficacia quomodo perferatur ad me, » in mare illud ponite : nam Deus , qui me ſaluauit inter » maris inundationem , mittet , ſi ſibi placuerit , ad me » illud aquis indemnem. Tunc magiſtrum , aliis inſpe- » ctantibus,ipſum alioquens,ſtupefaciebat. Parentes au-

tem

Digitized by Google

tem eius intelligentes manum Dei esse cum puero, pœnitentes de supradicta legatione dura directa, & veniam flagitantes, cum magistro eum dimittunt. Et valefacientes, ad sua propria regrediuntur. Sanctus verò Machutes dietim proficiens ætate & gratia, promptus & gratulans, orationis gratia ad insulam suam quotidie cum nauicula transmeabat: quæ vsque hodie Britannicè [1] Korea vocatur.

1 *Korea insula.*

Candela accenditur diuinitùs. Et pissima vita à S. Machute instituitur.

CAPVT IIII.

ERat præterea mos, vt vnus puerorum sua in hebdomada ferret cum lumine laternam, ante magistrum adeuntem Basilicam noctu, causa Matutinalis officij. Adueniente verò septimana felicis pueri, alij sui compares extinxerunt focum, quo accensum iri debebatur lucerna. Et hoc agebant, instigante se inuidia, cupientes sacrum puerum ob hoc à magistro perpeti verbera. Quidnam faceret puer Machutes ambigens, cucurrit ad officinam, vbi sicera fiebat, petens à confectore eiusmodi ignem sibi præberi. Illo autem nolente, immò pigritante lumen accendere: tandem anxianti puero, imposuit carbones græmio illius, à quibus illæsum est vestimentum eius. Reuersúsque ad magistrum, reperit candelam ab Angelo diuinitùs inluminatam. Quod quidam miraculum, de prunis scilicet nihil vestimentorum sacri pueri vrentibus, & luminari ab Angelo cœlitùs inradiato, cernens magister, prouoluit se genibus illius, reuerenter adorans, lætans glorificè donatum se tam felici & nobili cliente, non modicis iam gratia & numero miraculis coruscante. Interea sanctus puer propositum sibi discendi studium, non negligenter nec segniter exequebatur. Vnde factum est, vt assiduitatis viuacitate, omnem Psalmorum non tàm numerosam quàm saluificam quantitatem,

tem,præterquàm ſperaretur, corde tenus ſibi retinendo tranſcurreret. Túmque gradatim per tempora, experiendo lectu plurima Scripturarum dogmata: tandem inſtantia lectionum vel ſtudiorum, peruenit ſolerter ad efficaciam ſcientiæ liberalium artium. Enimverò in adoleſcentia adhuc poſitus, diutius ieiuniis multíſque vigiliis afficiebat corpus. Creſcente verò ætate, creſcebat in eo virtus ſapientiæ & iuſtitiæ, quatuórque principalium virtutum, id eſt, Prudentiæ, Fortitudinis, Iuſtitiæ, & Temperantiæ, fulciebatur vel dirigebatur moderamine, ſuperni inſpectoris Dei ſuffragamine. Vt quaſi Diuinum animal, & ſicut legitur, *plenum oculis*, perfecta prouiſione & ſolertia, ſibi & proximis prouidus ac ſtrenuus conſultor, & in opere bono informator exiſteret. Námque poſtquàm in puerilibus annis ſe Dei timori perenni famulicio addixit & dedit, & inhærere ſemper deliberauit: & prouidit, vt pleniùs haberet ſcientiam & cognitionem Dei, ſemetipſum arctauit & conſtrinxit diſcere ſacras Theologicáſque Scripturas, in quibus & Deus cognoſcitur, & vita æterna conquiritur. Ab ipſa deinde infantia vt virgo egreſſus eſt à materno vtero, ita permanſit omni ſua vita comite virgo in ſæculo. Nec ſoli ſuffecit ſecum Angelicam in terris ſeruare vitam, verùm quoſcumque potuit collegas ſibi & ſocios contubernales, in cœlibe aſciuit aſſociauitque vita. Aſt vbi Monaſticum induit habitum, nec carnes quadrupedum neque auium deinceps comedit: ſed omni tempore frugalitatem atque parſimoniam perpetem, pro poſſe humanitatis ſeruauit: vt his virtutibus tenere quiret iugem caſtimoniam, & ſanctimoniam: vt caſtus corpore, & mundus corde, Dominum quandoque videre meretur in æterna requie.

Ezech. 1. 18.

S. Machutes Concionator inſtituitur.

CAPVT V.

CVm vero prouectu iam & maturitate ætatis vegeto, ſimul & doctrinæ amplitudine ad diuina negotia

negotia affatim informato, officium ei prædicandi magister suus indiceret. Hic humiliter obedienterque contemptum mundi quem implebat opere, edocebat populum sermone, dicens cum Apostolo. *Non habemus hic ciuitatem manentem*: sed omnia caduca & temporalia cum his qui confidunt in eis, astruens transitura fore. Et ideo ad supernam ciuitatem Ierusalem, quæ est solium Regis æternæ gloriæ Domini Iesu Christi nanciscendam, solerter & sagaciter bona operando inhiare & anhelare, Christianis optimum & saluberrimum esse. Hæc & alia huiusmodi salutaria monita, Magistro obtemperans, & zelo Dei feruens: populorum auribus sagaciter & salubriter insinuabat. Idem vero dum toto animo intentus esset, de caducis transire ad æterna, & de labentibus ad stabilia, de terrenis ad cœlestia, remotiorem sibi quærere satagens locum. Insulam in illis partibus famosissimam, in Oceano videlicet positam, vocabulo Imam, cum magistro & sociis disposuit nauigando adire. Dicebatur autem, non minimam Paradisiacarum habere similitudinem deliciarum. Parata itaque naue cum omnibus tantæ nauigationi opportunis & necessariis, confidentes omnino & sperantes in Domino Iesu Christo, cui æternaliter vt vnigenito Dei Patris, & venti & mare obediunt: proficiscentes nonaginta & quinque circiter numero fratres, cum vna spaciosa naui committunt se pelago. Vbi hac illácque diu nauigando vagantes, cum iam prolixo tempore licet sine discrimine vel iactura aut exitio alicuius suorum, nauigio lassati, quam quærebant insulam inuenire nequirent: peragratis Orcadibus[2], cæterisque Aquilonensibus insulis. Ad patriam redeunt.

Heb. 13. 14.

1 *Ima insula.*

2 *Orcades insulæ.*

Sanctus Machutes Episcopus ordinatur.

CAPVT VI.

POstquam vero Deo miserante & prouidente, incolumes & indemnes, periculosa maris naufragia euaden

euadentes, ad priſtinum Monaſterium ſunt reuerſi. Sanctus Machutes vt vir Inluſtris, & egregia ſanctitate pollens, meritis & actibus Venerabilis, multis virtutibus & mirabilibus laudabilis, vniuerſis terræ illius incolis, multifariam multíſque modis commodiſſimè enituit. Multis autem temporum curriculis ſeſe annuatim ſuccedendo prætet labentibus, eumdem Beatum virum perſæpè miraculis coruſcántem, omníque populo, flagrantia virtutum in eo non deficientium quin potiùs exuberantium complacentem : Reges & Nobiles illius prouinciæ iam aliis Eccleſiaſticis per quædam interualla temporum gradibus inſignitum, eum ad Epiſcopatus apicem Deo diſponente, æquanimiter elegerunt. Atque ordinari ſolemniter fecerunt. Ordinatus verò Epiſcopus, atque facerrimum id officium feliciter & digniter aliquandiu adminiſtrans: nauálibus iteratò apparátibus inſtructis, ad prædictam inſulam multorum ore laudabilem, in qua fama ferebatur cœlicos ciues inhabitare, cum ſacro quondam ſui magiſtro Brendano, aliiſque cùm ſactis æquè viris aggreſſus eſt nauigare. In qua natiigatione pluribus in mari manentes vel permeantes annis [1], ad ſeprennium vſque perueniunt. Sicque factum eſt, vt viciſſim annuali recurſu annos interpolante, ſepties ſanctum Paſcha cõtingeret eis in mare celebrare. In ipſo autem ſeptimo anno, cum ad vnam deueniſſent inſulam, ſepulchrum mirę longitudinis accidit vt reperirent. Mirantibus quidam omnibus, quòd humana ſtatura tantum tumuli ſpatium videretur occupatum. Quidam verò eorum aiebant, nuſquam tantæ proceritatis hominem in vita extitiſſe. Tum Beatum Machutem cui nihil apud Dominum impoſſibile fore credebant, propter quem nimirum tam grandè & inauditum olim fecerat in mari miraculum, Sanctus adprimè magiſter Brendanus cum omnibus in commune fratribus, obnixè depoſcebant : vt ſua in conſpectu Domini prétioſa oratione, reſuſcitaretur quodcunque corpus in illo quandocunque obrutum fuerit tumulo

1 *Septennis nauigatio.*

Digitized by Google

mulo. Quod audiens Beatus & facer vir Machutes, primum expauit: se ad hoc impetrandum indignum fore iudicans. Tandem suo sibi multis precibus magistro instante, ne ei inobediens videretur existere: lachrymabiliter prostrauit se ad Dominum in oratione, credens fideliter, quia non est Deus mortuorum sed viuorum, & quia mors & vita famulantur Domino Iesu Christo. Cúmque finita oratione clandestina, Deo videlicet tantum & sibi nota, erectus surrexisset, ait aperta voce intendens in cælum Beatus Machutes. « Domine Iesu Christe, qui cum sis verus Deus Patri « coæqualis consubstantialis & coæternus, cùm Spiritu « sancto: humanam substantiam pro redemptione hu- « mani generis dignatus es sumere, sicque inter cætera « potentiæ tuæ miracula, Lazarum quatriduanum de « monumento resuscitasti: quique ad confirmandam « fidem in cordibus fidelium, maiora per eos fieri quàm « per te promisisti, ad quam etiam fidem tenaciter « commendandam, tu ipse dixisti. *Quod si quis habuerit* « *fidem sicut granum sinapis, & dixerit monti huic, tran-* « *si huc: sine mora transibit.* Tu, cuiuscunque cadaueris « in hoc tumulo tempore suo positi cineres, ea ineffa- « bili virtute qua omnia condidisti viuifica: vt cum re- « suscitatũ & viuum apparuerit, laus & gloria accrescat « nomini tuo cum Patre & Spiritu sancto, quorum te- « cum est vna Diuinitas & potestas, in omnia sæcula se- « culorum, Amen. Cúmque audientibus omnibus vir sanctus sic concluisset orationem. Ecce toto tremefacto tumulo, proceræ & incomparabilis staturæ quasi à somno diuina virtute, per merita Beati Machutis resuscitatus prodiit homo. Quem cum omnes pro corporis vastitate & nimia proceritate gyganteáque quantitate mirarentur, interrogant, quis & cuius conditionis in vita sua fuerit. Gigantem se nomine Milduũ, séque Paganum & idololatram extitisse respódit. Narrabat etiam tormenta quæ cum aliis perditis vel damnatis sustinuerat in inferno, & quia meritis Beati Machutis ereptus sit ab infernalibus claustris, vbi

Mat. 17. 19. 20.

1 *Admiranda Pagani Gigantis resuscitatio.*

2 *Milduinus Gigas.*

vbi eatenùs cum omnibus inibi damnatis, infructuosam in Gehennæ pœnis exegerat pœnitentiam. Tunc ipse quantæcúmque staturæ & enormitatis vir, summæ Diuinitatis ope, se suscitatum per Beatum Machutem intelligens: vitam quærebat sine fine mensuram: aqua siquidem & Spiritu renasci cernuè efflagitans. Confitebatúrque Dominum Iesum Christum, quem Iudæi crucifixerunt, verè Dominum & Dei filium esse. Profitebatur etiam, se vidisse perditissimos Iudæos, omnésque passionis Christi complices & ministros, centies æterno incendio plus aliis incredulis cruciari: qui vt legitur in sacris Euangeliis, Dominum Iesum Christum variis quondam ludibriis affecêre. Beatus igitur Machutes videns eum toto corde Sacramenta petentem, primò eum vtpotè orthodoxæ fidei Præsul, cognitione fidei sanctæ Trinitatis plenè instruxit: sicque trina suffusione aquæ, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti baptizauit.

Ioannes à Bosco erudito lectori.

Quamuis hac vice comentatorem agere non constituerim, (quomodo si vita comes fuerit, Deo annuente postea agam) tamen in gratiam lectoris cuiuspiam non adeo in authorum lectione exercitati, qui casu hanc nostram Floriacensem veterem perleget Bibliothecam, præcedenti capiti sequentique, volui quamdam attexere fidei firmitatem.

Igitur non adeò creditu difficile est, quæ hic de Ima insula narrantur: si ad memoriam reuocetur quod de Atlantide Insula Post Platonem in Timæo, refert Vir excell. ni: rerum cognitione cum summa pietate coniuncta Thomas Bosius Tom. 2. de signis Ecclesiæ parte 1. signo lxxij. cap. xvij. num. iij. Longam vero S. Machutis Nauigationem iustificat illa prolixa Vlissis nauigatio ab Homero conscripta, quæ xij. dierum spatio absolui potuisset, si recto cursu fuisset instituta. Sed & eam à calumnia eximit 40. dierum per deserta Israelis vaga-

tio

tio, cum tamen paucis diebus ab rytreo mari ad Iordannem, quiuisset Deo amatus populus profisciſci.

Porrò Gygantes olim fuisse adeo notum est, vt probatione haud sit opus. Indicio tamen Philipum Camerarium & si non Catholicum, de gygantibus ea dictasse in Libro v. p.j. Medit. Hystoriacum c.y. quæ animum lectoris doceant exilarémque, docetque Bosium Lib. 20. signo 87. Veteres non alto mari se commisisse ob vsus Magnetis ignorationem, qui per Amalphitanum Ciuem Flauium maximo generis humani bono est repertus. Ex quo ille gygas oram tantum maris legens, poterat nauem Machutis trahere.

Cæterum circa resuscitationem Gygantis Milduni, & eius ab inferis ereptionem, studiosè lege Theologos in 4. D. 45. Maximè vero omnium mihi familiarissimum authorem atque veluti præceptorem Asorium 1. Tom. Institut. Moral Libro 9. cap. xxxj. Quæsito 2. qui respondet & determinat huiusmodi resurrectiones & à pœnis ereptiones, præter consuetum fieri morem legem & ordinem, ac singulari Dei voluntate & potestate.

Cete denique mentionem iucundam ac eruditum reperies apud Feuardentium Minorum Decus & ornamentum. Coment. disertissimis & exquisitissimis in Ionam Prophetam, & aliorum magnorum piscium apud Philippum Camerarium 2. p. Medit. Hist. Lib. v. ca. 3. necnon apud Hystoriam Gallicam Cæyeti De Pace.

S. Machutes in suam reuertitur patriam.

CAPVT VII.

His vero peractis, propositum animi propter quod inter cæruleas Oceani vndas laborabant, manifestauerunt ei: diligenter scisitantes ab eo, vtrum Insulam quam querebat ne vocabulo Imam, ipse Pelagi
« incola nouerit. Quibus ipse ait Vnam inquit [1] Insulam
« per mare ambulans semel vidi, omnibus insulis vbi-
« que climatum sitis, nitore & copiositate deliciarum, dissimiliter præstantem. Nam aureo vitrei splendoris

[1] *Mirandæ Insula.*

Digitized by Google

& claredinis muro circundata, quasi speculum perlu- »
cebat: Introitus autem in eam nullus mihi apparuit. »
Credo equidem me indignum vt potè gentilem, talia »
intrare non meruisse nec quiuisse moenia: quorum de- »
corem, vt ita dicam, merebantur cælorum palatia. Hæc »
audiens Beatus Machutes expetiit ab eo, vt primus ductor, nauim illorum in eam partem dirigeret, in qua tàm mirabilem sub cælo mansionem, quasi cælestem vel Paradisiacam se vidisse fatebatur. Nec mora, parens ipse præceptis Sancti Machutis, rudentem qua ancho-ra Nauis retinebatur manu cœpit: & quasi cedrina proceritate sublimis, quod credere vix velis, profundũ pelagi pedetentim gra[illegible]ndo sulcans, post se nauem trahebat: si fortè ad locum de quo dixerat eos ducere quiret. Sed derepentè feruentibus fretis, insanienti-búsque ventis, oborta tempestate contraria, dum non valerent eò quo tendebant dirigere gradum: consultũ illis visum est, saltem ad eam redire Insulam, vbi præ-fatus Gygas Erebi claustris ereptus, vitales hauserat flatus, Maniúmque iuri vi diuina fuerat præreptus. Nec sine Diuinæ prouidentia dispositionis, iustè benè pro-uidè & oportunè cuncta administrantis, hoc contigis-se arbitrari debetur. Pastorem quippe Ecclesiæ san-ctum Machutem cum omni gratia iam dudum ele-ctum atque sacratum Episcopum, potiùs complacebat Deo, vt multos secum ad cognitionem fidei Catholi-cæ prædicando conuerteret: quàm solus abstractus à mundo cælebs & theoricus, Anachoreticæ vitæ defer-uiret. Reuersi itaque ad Insulam vbi præfatum Gygan-tem resuscitauerat Beatus Machutes, cum in ipsa qui-escendo ac Deo suo haud segniter deseruiendo de-morarentur: contigit ibi pridem resuscitatum Denuò hominem exire Gygantem Milduum. Cuius inopinum admirantes obitum Sanctus Machutes & coadunati sibi fratres, animam eius æquissimo omnium arbitro Christo Domino fideliter commiserunt, corpusque eius egesta vndique terra, cooperuerunt. Diffisi vero spem inueniendi illam quam quærebant famosam In-

sulam

sulam, ne amplius frustrati in vacuum, in profundo & periculoso agitarentur vel oberrarent Oceano : tandem vnanimiter omnes in patriam redeundum deiudicant , vbi aliquandiu Diuinæ contemplationi quasi per speculum & enigma vacantes , se exulare in terris à cælesti interim patria paterentur , donec quandoque Deo vocante peruenirent, ad ipsius boni omnem sufficientissimam Dei ac Domini Christi Iesu visionem. Denique postquam apto ventorum flamine auspicium nauigandi datum est, aptatis quæ conueniebant armamentis,carinam à statione submouentes, cum prora in renauigando ad patriam sulcaret iter pelagi, Dominicæ Anastaseos sancti scilicet Paschæ sacratissima dies instabat.Qua inlucescente , cum pro tanti ac singularis reuerentia festi , missam cœlebrare & audire , religiosissima oporteret eos necessitate:Idque salutari cura & opera satagerent efficere. Omnes circumquaque plagas Occeani intentè speculabantur,si forte alicubi Insula apparente , illuc accedendo applicare valerent. Quod cum ab omnibus studiosè exploraretur. Ecce modica in Pelago quasi apparet insula. Ad quam cum accessissent & applicuissent, sancto suggerunt Machuti sacrosancta celebrare inibi solemnia Missæ. Illo igitur reuerenter suggerentibus fratribus assensum prębente, cœperunt fratres psallendo Missam canere : peruentúmque est missali ordine vsque ad Dominicam orationem,& ad reliqua quæ sequuntur.Cum subitò, horrendum relatu , tota illa quæ videbatur quasi insula, cómota est, erat autem belua ex his quæ dicuntur Cete abyssi incolis, quæpiam. Tantæ siquidem enormitatis & magnitudinis, vt crederetur paulo ante à Sancto Machute & ab omnibus suis sociis fratribus insula,vel aliquod spatium terræ esse. Quæ dum loco visa est vel sensa moueri,& aduerterunt super stantes , viuum animal esse:exterritis omnibus,illam monstri formam Leuiathan esse præ confusione garrientibus , séque iam mergendos & deglutiendos conclamantibus. Vir Dei Machutes fidens in Domino , perstitit imperterritus:

donec ocius completa Missa , exanimem penè præ timore nimio fratrum cateruam , verbis sacris & exemplis confortare vehementer cœpit. Proponens eis Prophetam Ionam triduò saluum & incolumen à Domino in ventre Ceti seruatum. Profitebatur & hic in tanto discrimine diuina nihilominus adesse suffragia, vbi desint prorsus humana. Quo finito affamine , -ɹnɐıƃnɟıp nbus cunctis ad nauim , Sanctus Machutes coniecit se ibidem in orationem , inuocans optatiuis Dominum Iesum precibus, vt qui tempore suo quondam Passionis & consequentis tertia die omnium dierum & seculorum preciosissimæ Resurrectionis : exemptis prius iustis & fidelibus suis , Patriarchis scilicet omnibus & Prophetis à tenebris herebi inextricabilibus, omnipotentis verbi sui cathenis, Leuiathan infernalem in profundis inferni relegauit : ipse Deus Omnipotens Iesus Christus, eadem celeberrima die suæ sacratissimæ Resurrectionis , Cete illum cui superstabat immobilem faceret, quousque congregatio illa fratrum , ipse Deo & Domino Iesu Christo deuota , indemnis & inlæsa trãseundo euaderet. Qua completa oratione. Belua vel monstrum illud virtute diuina , ceu rupes vel mons sic factus est immobilis , donec Sanctus Machutes post omnes gressu in nauim pescenderet. Tunc sacrum illud contubernium fratrum tota die Hymnum Deo & laudem decantabat, qui eos liberauerat de rictu Ceti , sicut Patrum de profundo Pelagi. Sicque hymnis & canticis spiritualibus laudantes Dominum, prospero satis cursu ad natiuam tellurem atque auitas sedes incolumes repatriauerunt, comitante se illo qui ait Discipuli suis, *Ecce ego vobiscum sum , vsque ad consummationem seculi, omnibus diebus.*

S. Machutes Episcopus ordinatur.

CAPVT VIII.

AT postquàm desiderij sui inefficacia pertæsus Beatus & præclusa meritis Machutes Episcopus

pus, votis ſuis quæ placabiliter ſatisfaceret, in Oceano nequiuit inuenire ſtationem: repedauit ad parentes ſuos, genitorem videlicèt nomine Vvento, necnon ad genitricem no[illegible] Daruualam. Pater ſiquidem eiuſdem Sancti Epiſcopi vocatus Vvento, Nobiliſſimus [1] Comes, conditor vrbis dictæ Guinicaſtrum, extitit. Audiens autem idem Præſul legi quandoque à Diacono Euangelium, in quo Dominus indicebat: *Qui non reliquerit patrem & matrem, & omnia quæ poßidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Mox adiens patrem & matrem, expetiuit ab eis licentiaw tranſeundi mare, teſtificans non perfectè omnimodsi consequi gratiam Chriſti, niſi mandatum eius ſequendo & imitando, quod per os Leuitæ Euangeliſari audierat. Obnitente tamen diù genitore, & contradicente, ille inreuincibilis perſiſtens, vtpotè ſuper fundamentum quod eſt Chriſtus, virtutes virtutibus adaugendo ſemper ædificans, congregauit in vnum ſuos quotquot diſcipulos, Monachali ſchemate obtectos: cum didaſcalo pariter Brendano, & ipſe Epiſcopali decuſſatus ſacramine, venit cum omnibus ad marina litora. Sed minimè reperit nauem, quoniam pater eius omnibus interdixerat nautis, ne adminiculum tranſeundi, vel ſubuectionem nauium, vllatenùs filio ſubrogarent. Deus tamen omnium paratiſſimus fidelium ſuorum ſemper exauditor & ſuffragator, prærogauit & ſubminiſtrauit Præſuli ſancto, opificium cuiuſdam nauis vacuæ: ſed Chriſti corporali ſpecie omnia replentis, & regentis diuinitùs cum Patre, præſentialiter plenæ. Nam Chriſtus, ſub hominis ſpecie in ipſa naui apparebat. Quo inuitante & ſuadente, introiuit nauim illam Beatus Pontifex, ſuique commanipulares vel ſocij. Inter nauigandum verò interrogauit ille homo, re autem vera Chriſtus Dominus qui videbatur, Beatum Machutem quonam deliberauerat tranſnauigare? Reſpondit ſe hoc neſcire, niſi quò eum Dominus dignaretur dirigere. Hæc dicens, ignorabat cum quo loquebatur, Chriſtum eſſe. Cui ait Dominus: Eſt inſula in hoc mari,

[1] *Vvento Comes. Guinno caſtri conditor.*

Luc. 18. 29.

Digitized by Google

2 *Aaron Monachus.*

quam quidam inhabitat Monachus nomine [2] Aaron. » Adhuc te dirigam per Angelum meum, indicens illi te » affectuosè & omnes tuos excipere. Extemplò vt hæc audiuit Sacerdos & Pontifex Mach[illegible],intellexit non modò hominem qui loquebatur,ver[illegible] Angelorum & hominum plastem.Et sine vlla hæsitatione & dilatione, cecidit ad pedes eius,& adorauit eum.Dominus autem statim desiit parere conspectibus eius. Tum prospera nauigatione directus ad insulam Aaraonis Monachi nuncupatam, exceptus est ab eo Aaraone Monacho officiosissimè humanéque habitus : mansítque cum eo tamdiù Reuerendus Sacerdos Machutes, donec Episcopatus ciuitatis Britannicæ, quæ vocatur [3] Aleta, eidem diuinitùs extitit adapertus & destinatus:idémque ipsius ciuitatis Præsulatum digniter est indeptus. Non enim erat eadem ciuitas longè ab insula Aaronis,super litus quidem maris sita, habens ex vno latere fluuium nomine [4] Kinctus, ab altera verò parte mare alluebatur. Quibus in locis nondum erant Britanni penitùs Christiani. Quocircà cœpit celeberrimus Machutes Antistes,edocere ac instruere populum,& ad viam veritatis ciere & attrahere. Sanctus verò Samson eadem in sua salubri ac salutifera agebat opera, qui Patruelis felicis Machutis atque Maglorij, gemina conditione existebat.

3 *Aleta.*

4 *Kinctus fluuius.*

Tria Miracula S. Machutis recensentur.

CAPVT IX.

QVodam consequenti tempore, dum celebraret iam sæpè factus sedulóque honorificè nominandus Episcopus Machutes Missam in vigilia Paschæ: transibant ante fores Ecclesiæ viri quidam gestantes cadauer,vitali priuatum spiramine.Quos Sacer Venerabilis paulisper subsistere mandauit, quoúsque consummaretur celebratio Missę.Qua expleta,foras egreditur,indixítque omnibus circumadstantibus vel conuenien

Digitized by Google

uenientibus copioſæ multitudinis,Dominum,quantum poſſent,obnixis exorare precibus:quatenùs ſua Omnipotenti voluntate, redonaret vitam in illo defuncto cadauere : ſuíque Diuini nominis propagaret laudem omnium intuentium ore. Orante autem Epiſcopo, ſimúlque circumſtante populo : ſurrexit qui iacebat mortuus, ſtans viuus & reſuſcitatus. Fatebatúrque ſe ſitim feruidam tolerare, hauſtúmque vini propinari ſibi cœpit obſecrare, potum renuens aquæ. Vinum tamen nuſquam in propè habebatur. Conſpiciens verò honorabilis Pontifex vaſculum quoddam haud longè adeſſe marmoreum, iuſſit id ſibi afferri. Súper quod, Epiſcopali benedictione edita,mutauitin vas vitreum: aquam verò introfuſam vertit in vinum. O tam feliciſſimum & glorificum tantarum effectibus virtutum Sacerdotem,qui vno die tria tam mirifica patrauit Miracula,mortuum ſcilicet reddidit viuum,marmor fecit vitrum, limpham effecit falernum ! Vnde potatus qui fuerat reſuſcitatus, vehiculum quo delatus fuerat, reduxit domum. O felicem,omnimodis ſacris & præpotentibus affátim & copiosè ditatum ſummæ Diuinitatis gratia meritis,Sanctum Machutem! Nam ſicut olim Sancto Moyſi Prophetarum primo & maximo, & populo, lubente & iubente Deo Omnipotente, peruiam dedit Angelis terram in mari rubro. Similiter & iſti Sancto quondam puero, ſoliditatem inſulæ præparauit in pelago.Et ſicut idem Deus Omnipotens præparauit Cetum, qui Ionam Prophetam inlæſum deuoraret, & inlæſum itidem poſt triduum euomeret. Ita & huic Sancto iam Epiſcopo facto Cetum immanem & prægrandem immobilem ſtatuit in mari, qui ipſum Sanctum Machutem & omnes ſocios vel Fratres,quantum ipſe Sanctus expetiit à Domino,ſuper ſe teneret, quovſque omnes incolumes & integri naui ſuæ ſe redderent.In reſuſcitatione verò mortuorum,operante in ſe Deo Omnipotente Chriſto Ieſu, qui eſt ſalus vera & vita æterna, ſublimiter vt in præſenti declaratur libello, & potenter claruit & refulſit.

Scropham vitæ reſtituit S. Machutes.

CAPVT X.

NAm Chriſto vtique operante in ſe, qui eſt cum Deo Patre in vnitate Spiritus Sancti author & opifex virtutum,& mirabilium omnium quæcumque exiſtunt & exiſtent:ab initio mundi, vſque ad conſummationem ſæculi, in virtute Sanctæ Trinitatis, quæ eſt vna & Omnipotens Deitas,trium mortuorum reſuſcitator magnificus enituit: quorum de duobus iam loquuti, de tertio inferiùs Dei Omnipotentis miſericordia ſemper nos vtinam iuuante, loquemur. Interim ſi qua poſſumus huius miracula, humiliter loquemur. Alio itidem tempore egit Sanctus Dei Pontifex, licèt in infima animalium ſpecie,tamen non minimum aliud miraculum, operante in ſe illo,qui attingit à fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter. Et qui veraciter & fideliter confitetur, nihil odiſſe eum quæ fecerit: & à Pſalmicine Dauid,teſtatus eſt homines & iumenta ſaluare.Nam cùm tranſiret idem vir ſacer Diuini verbi vberrimus ſator, & theſaurorum Dei haud ſegnis fœnerator per regionem Britannicam, ſerendo Euangelij ſemina,regnúmque Dei pollicendo credentibus, & mandata eius obſeruantibus, & obedientiam adhibentibus. Inuenit quemdam Subulcum, mœrentem non modicè, pro quadam porca quem iactu lapidis interemerat. Ea ſiquidem cauſſà, quòd meſſes importuna voratrix perſæpè inrumpebat, roſtríque conquaſſatione atterebat & conquaſſabat. Cui porcæ incubabant ſeptem ſuilli fœtus, lac nequaquam à mamillis ſolito hauſtu elicere geſtientes. Quà gradiente Sancto Præſule, cùm reciuiſſet angorem ſubulci, iram quidem Domini ſui pro interfecta ſue oppidò formidantis, viſcerali cõpaſſus pietate,poſuit baculi ſui cuſpidem in aure ſcrophæ, & ſtatim rediuiua effecta,præbuit vbere fomentum lactis fœtibus ſuis. Proinde celer & feſtinus nunciauit hæc Domino ſuo ſubulcus.

Quæ

Quæ res apud eumdem in tantum conualuit,vt quantociùs ascenso equo, per semetipsum adiret Pontificem,reuerenter se illi subjiciendo humilians,opémque suæ gratiæ efflagitans. Eámque villam, iure Dominij de reliquo possidendam, Sancto Machuti ex integro donauit.

S. Machutes Energumenam curat.

CAPVT XI.

IN circumiacente prædictæ ciuitatis Aletæ territorio vel pago, degebat quidam vir Nobilitate præcipuus,qui habebat filiam dæmonum peruicacia atrociter peruasam,& ita pessimatam: vt qui tangere vel accedere ad eam temptarent, eos statim retectis bestialiter dentibus,laniare mordicus impeteret.Atque adeò nullo modo nisi ferreis arctata cathenis superari valebat,quin pernicioſa foret,atque insectatui & laniationi hominum quoquo modo insisteret. Audiens verò prædictus genitor eius Beatum Machutem Christi semper gratia coniuente, innumeris & immensis florere virtutibus, earúmque beneficiis multis mederi gratuitò infirmitatibus: curauit ad eum accedere, rogans suppliciter & obsecrans pro filiæ suæ durissima & dæmonica vexatione,próque hostis maligni & semper saluti hominum inimicissimi, cum Dei suffragamine expulsione. Illicò vir Sanctus non differens impendere misericordiam, Dominique nostri Iesu Christi imitator verus, qui ob ereptionem hominum à dominio dæmonum, humanatus visitare & redimere dignatus est mundum: perrexit ad domum, in qua puella cathenis à rabie cohibebatur, præbiturus ei per Dei gratiam, perfectam & celebrem medelam. Dúmque accedens eò præstolauit, sudarium suum in collo mulierculæ patientis adnexuit. Tunc promptum erat audire infausta contra Dei famulum iaculari conuitia dæmonum, cùm ei procaciter improperarent, olim

eum tranſmarinum fuiſſe incolam, nunc eſſe confugum & aduenam, & qui in ſua natiua tellure nullius fuerat excellentiæ, nunc violenter deliberet ſe dæmones vtique exturbare à peruaſis & poſſeſſis diù ſedibus, inuocatione terrifici nominis Omnipotentis Dei & Domini Ieſu Chriſti. Verùm Sanctus Confeſſor & Pontifex in Domino Ieſu Chriſto, qui eſt ſingulare fundamentum omnium bonorum & virtutum firmiſſimè fundatus: & ideò contra omnem vim & falſa omnium diabolorum molimina omninò perſiſtens ſemper immobilis, ſuggerente ſibi Sancto Pneumate, omnium virtutum & Miraculorum ſemper Authore, qui eſt Deus & virtus Omnipotens, Spiritus Sanctus ex Patre Deo Omnipotente, & Filio ipſius Dei Patris Omnipotentis, Deo Omnipotente Domino Ieſu Chriſto procedens, ſicut legitur in Euangelio: *Quia virtus de illo exibat, & ſanabat omnes.* Ipſo, inquam, Spiritu ſuggerente S. Machuti, aquam benedicendo ſacrauit idem Sanctus Præſul, atque in os debachantis mulieris ad hauriendum infundi præcepit. Quo ſalutari hauſtu percepto, quaſi mortua effecta eſt. Poſt aliquantum tamen horarum ſpatium, rediens, in perfectam Dei nutu integritatem & corporis incolumitatem, proiecit ſe ſolo tenus ad pedes Sancti præpotentis virtutum opificis Epiſcopi, referens gratiarum ſponte libamina, pro tantis quæ diuinitùs per eum nacta fuerat remediorum ſolaminibus. Vnde genitor eius, vt conſequens erat, oppidò lætificatus, munerauit S. Machutem dapſiliter multis auri argentíque donariis, terrámque delegauit optimam, ei iure perpetim poſſidendam.

Luc.6.19.

Dux nequam punitur, atque emendatus curatur.

CAPVT XII.

CVm aliquãdo quidam Britannicæ regionis Dux nomine[1] Aïloch, decipiente ſe vel inimico Dæmone omnium malorum ſemper incentore, vel inuidia ſuperbiave ſtimulante & dominante, ſeu iniquo conſi

1 *Aïloch Dux Britãnia.*

Digitized by Google

consilio deprauante, Cœnobialem Basilicam in prædio sancti Machutis ab ipso fundatam elegantérque structam, conaretur & inciperet euertere & diruere: adest sanctus Dei, obnixis precibus auertere moliens præfatum irreuerentem Principem, ab audaci & sacrilega loci illius diruptione: sed minimè typhum vel arrogantiam eius tumidi cordis, potuit emollire Proinde ad Dominum hac de re exorandum, totum se contulit Beatus Præsul. Vnde non post multum temporis, Princeps ille vel Dux imagine mortis obtectus, cæcus sicut erat corde, ita oculis effectus est. Postmodum verò resipiscendo reuersus ad cor, compunctus & anxius & lachrymis madidus, abiit ad virum Dei, sese offendisse & reum esse coram sancto Præsule confitendo deplorat: verbísque vt poterat humiliter editis, veniam præcabatur. Quem Beatus Præsul vti semper erat ad miserandum facilis, placabiliter suscipiens: prius à vinculo noxæ admissæ vt expediebat eum absoluit. Deinde quasi iam Diuina ope & curatione dignum, aquæ eum benedictæ aspergine inrorauit, oleóque sacrato oculos eius perungens, pristinum ei restituit lumen. Indixítque eidem Principi Ailoch humiliter id expetenti, quam & quantam ageret pœnitentiam pro reatus temeritate & offensa. Qui præfatus Dux, ampliorem quam vmquam habuerit virtute sancti Machutis vigorem, meruit habere videndi. Qui tantæ gratiæ beneficio valdè congaudens, optimam & frugiferam terræ possessionem Beato Episcopo subdendo subegit: copiosámque auri & argenti locupletationem libens contulit, miróque deinceps affectu, excoluit eum & honorauit.

Malitia hominum, fugauit S. Machutem à sede Episcopali.

CAPVT XIII.

DIe quadam sæpefactus vir, Almus scilicet Episcopus cum aliquantis suis Monachis, in agrum causa

cauſà putandi vineam profectus eſt.Et vt poſſet exoccupatus leuius vel promptius operari , depoſuit cappam in quodam loco vineæ. Peractóque vineæ labore , cum denuò vellet cappam reinduere , iuuentum eſt in ea cuiuſdam auiculæ Bitriſci , vel elegantius Parracis vocabulo ouum. Quo comperto,vir Dei illius condeſcenſionis non expers , ſine cuius prouidentia nec vnus paſſerum perit ſuper terram : prohibuit indumentum de loco amoueri , donec ſuos auicula fotos excluderet pullos. Interim tamen nulla aëris intemperies vel pluuia ipſum ſacri Præſulis regimen efficere vel contaminare, vi diuina inhibita,præſumpſit,vel temerauit. Quod licet parum ſit , Diuinitatis tamen gratia , conſtat hoc non indecorum forè miraculum. Poſt mortem Aïloch Ducis Britanniæ,qui Beatum Antiſtitem Machutem dum aduixit omni honore & gratioſitate dignum duxit & extulit : ſurrexit impia generatio hominum ipſius prouinciæ, aduerſus ſanctum Dei inuidia & malignitate feruentes , & furiis agitati inſanientes. Pro eo quod homo Dei tàm latam & ſpacioſam poſſideret terram, Dei nutu & inſtinctu à fidelibus Dominum timentibus non paucis, ſibi per plures annos largitam & condonatam. Aiebant namque inter ſe , & conquerebantur. Præſulem Machutem,plurimam ſuorum parentum poſſidere hæreditatem,nihilque ſibi aut ſuis hæredibus filiis,in futuro reliquum fore,vnde victum vel ſuaptè neceſſaria queant exigere vel conquirere.Ob hanc acerbam improbitatis ſuæ inuidiã,& proteruiæ pertinaciam,inrogabant ſancto Præſuli multas factionũ ſuarum,& moliminũ iniurias,& contrarietatem moleſtias.Nam iuris eius vernaculos vel reliquos famulos,grauiter cędibus & conluſionibus nonnumquam afficiebant , res alias quáſque eius ditioni & dominationi ſubiectas, vaſtationibus & rapinis fræquentibus ſubigebãt & prodigebant.Hæc autẽ agebant,volentes eum inſectationibus variis & opprobriorum angoribus perculſum, de Regno illo vel Monaſterij ſui ſtatione & inhabitatione,

Digitized by Google

ne,funditùs eliminare & effugare.Sed hęc omnia Beatus Episcopus æquanimitatis magnanimitate sustinetus, patienter tolerabat. Accidit autē vt quemdam de obsequio Pręsulis,pistorem nomine Rimam,illi infaustissimi æmuli & maliciæ complices,maximè fustibus & flagellis contusum & conlisum, super litus maris sternerent:arcuatísque viminibus,ne se illinc tollere posset, vndique arctauerunt:vt ab accessione maris vel fratum enecaretur,vel fluctuū vndositatibus absorberetur,penitúsque periret. Audito hoc, Episcopus orationibus obtinuit,vt mare exiens & solitū more diutino accessum adimplēs:circa eundem lacerum & confectū verberibus virum,spatiū vsquequaque milliarij relinqueret inaccessum:ne æstus sui feruore,famulum hominis Dei absumeret vel necaret. Illi autem scelerati homines, ademerunt vi vel fraude Præsuli suos equos, ne audita tanta malicia de suo famulo,ad eum eruendum vel recreandum properare posset. Insuper ad dedecus & contumeliam in sanctum Dei exagerandam, sessioni vel euectioni Pontificis, apparauerunt equam. Sanctus vero Confessor,pedestri vt ocius potuit calle, accelerauit adire locum,quo famulus suus arctatus & quasi inretitus recubabat. Quem suæ sanctitatis præsentia effectum incolumem, secum reduxit vegetum & sanum. Pro multis itaque ac vehementibus, contra fas iúsque Diuinum sibi inrogatis offensionibus:infensus populo Britannico Beatus Machutes, excommunicationis & maledictionis notam inflixit generationi illi nequam. Cuius maledictionis & Anathematis inualescente causa,ipsa terra cum hominibus cœpit confundi,ac retrolabi: gradatímque quasi ad interitum & nihili præceps ferri.Siquidem & hominum alij effecti sunt contracti, alij leprosi, alij quidam excæcati, nonnulli languoribus grauibus & diutinis exæsi & luridi facti, totiúsque sospitatis & requietionis egeni: diu admodum excruciati & penè exanimati sunt. Nonnulli verò, in eiusmodi ærumnis vitam miseram morte clauserunt. Terra vero nihilominus

minus ſterilis & impotens germinandi vel procreandi fruges, omniúmque generum in frúctificando vel procreando inefficax exſtitit fructuum, & pomorum. Sed hæc poſtmodum. Interea beatus & glorificus Præſul, nihili habens quæ mundi ſunt proſpera : nec verens aduerſa, auerſans execrabilem & ſe odio habentem gratis gentem illam. Si Dominus inquit Iudęos deuitauit & delituit, eorum perfidiam fugiendo: equidem oportet me imitari Chriſtum meum, ac deferere tam proteruam ac tumultuoſam gentem, atque migrare aliàs quoquam gentium, propter importabiles huius veſani populi inritationes, & vafricas doloſitates. »

Sanctus Machutes ferocem lupum manſuetum efficit.

CAPVT XIIII.

TAlibus ergo inquietudinum & ſcandalorum irritamentis propulſus, vel fugatus de ſede ſui Epiſcopatus Beatus Machutes, nauigium incœpit in pelago Occidentali. Quod totum ſemper Pſalmis & orationibus vacans, proſperè conſummauit : expetens quidem Xantonicæ vrbis pagum, prouinciæ Aquitaniæ. Quo cum peruenisſet cum ſuis Cœnobitis ſanctè diu ac religioſè ſecum educando prouectis : interrogauit ſi conſiſtentes inter ea loca viuerent Chriſtiani. Reſponſúmque eſt illi quod audire peroptabat, Chriſtianos videlicet omnimodis ea incolere & inhabitare arua [1]. Leontium quoque copioſa claredine & glorioſitate celeberrimum, Epiſcopali excellentia intimatum eſt illi, vrbem regere Xantonicam. Tali itaque præclari Epiſcopi vel populi Chriſtiani lætificatus rumore Beatus Machutes, deſtinauit ad eum aliquos ex ſuis Monachis, qui illi ſuggererent dē ſuo aduentu, ſuæ quin etiam peregrinationis cauſas fideliter intimarent, & aperiendo depromerent. Quibus auditis honoratus & ſpectabilis vir Leontius Epiſcopus, ſpiritali

1 *Leontius Epiſcopus Xantonēſis.*

Digitized by Google

vitali admodum lætitia & gaudio affectus & conlustratus est: Beatúmque Machutem cum multa excepit veneratione. Eique mox villam quamdam non parui redditus & taxationis, ad meratum & commanendum ex integro delegauit: vsibúsque eius atque obsequiis deseruituram deputauit. Cui aliquandiu illic manenti. Manentes vel pagenses contulerunt ei ex rebus suis multa donaria. Inter quos quidam rusticus contulit ei asellum, ligna diatim de silua, vsibus necessaria allaturum. Quem asellum commendauit sacer Præsul cuipiam suo mancipio, qui ad deuehendum ligna per dies singulos abiret in siluam. Sed cum vna dierum, ligna asello imponenda destinata, in astulis decideret: lupus pernici aduolans inruptione, rapaci auiditate inuasit eum, & occidit atque absumpsit. Quid nam faceret famulus ægrè ferens, partem lignorum humeris impositam Domno Præsuli deportauit: narrans quæ acciderant, inuasionem quidam lupi, & perniciem Asini. Tunc infit Heros famulo. Dirigito me præuius in « « siluam. Quam ingressus Episcopus, precibus facillimè obtinuit presto sibi adesse lupum: quem iussit sternere more iumenti, struémque lignorum superponere atque onustum minare domum. Qui Lupus extitit postea sicut canis domesticus, pergens semper cum famulis & rerum custodibus, custodiam peruigilem & instantem sagacissimo dependens astu. Ex qua bruti permutatione vel nouitate naturæ, ampliori deinceps admiratione excoluit eum sacer Præsul Leontius. Omnes quoque vulgò hæc audientes, prompta animi deuotione, dona rerum suarum conferebant ei.

Duo Miracula S. Machutis explicantur.

CAPVT XV.

QVadam die cùm filia Xantonici [1] Comitis, per Viridarium sui genitoris cum aliis puellis incedendo spatiaretur, serpens illic delitescens ictu letifero pupugit eam. Vnde nimis afflicta & tabida effecta

1 *Comes Xantonicus.*

Digitized by Google

fecta penè vſque ad mortem, angorem nimiũ & mœrorem parenti vtríque ingeſſit. Qui conſilio in tali neceſſitate vtique ſalubri operam dantes, virum Dei ſanctiſſimum Præſulem Machutem cernuis precatibus adeunt: eúmque ad ſe pro imminentis ereptione diſcriminis puellæ accerſunt. Tunc Beatus Machutes inſignium iamdiu creberrimè cum Dei gratia virtutum expertiſſimus, itidémque ſecurus diuinum ſibi tunc & ſemper præſto eſſe adminiculum, folium ederæ aqua benedicta perfuſum vel ſaliua ſua ſacratum, indidit vulneri puellæ. Reſtituítque eam cum Dei opitula mine priſtinæ ſanitati & incolumitati. Vnde admodum gauiſus pater, conceſsit ipſi ſancto amplum iuris ſui & compendioſum prædiũ. Venerabilis Leontius Epiſcopus propter virtutes diuinitùs meritis ſanctiſsimi Epiſcopi Machutis declarandas, rogauit eum ſuppliciter ſecũ prodire ad inuiſendas more Epiſcopali ſuæ diœceſeos vel paroechiarum ſedes. Vnde cum vétum eſſet in villam quæ vocatur [2] Brea geminis inſignitam Baſilicis, vnam earum delegauit Domnus Leontius Beato Pontifici Machuti. Vbi metatum ſibi ſtatuens, dum quodam mane vellet lauari, adſtanti puero præcepit aquam allatum ire. Puer vero duodennis adhuc, incautè ſe pronum ad hauriendam aquam introrſus demittens, in puteum elapſus occubuit. Cuius corpus aquis euectum hincque ſublatum, iuſsit ſacer Leõtius in Baſilicam hoſpitij ſancti Machutis importari. Continuò adſunt parentes pueri, affines etiam quamplurimi, erat enim generoſis parentibus editus. Parentes verò vel propinqui & quique fideles, excubias vigilanter circa Corpus eius exegerunt. Manè autem facto Beatus & virtutum inſigniſimus Machutes, omnes iuſſit exire de Eccleſia præter duos ſibi adhærentes vel concchariſsimos Monachos. Cum quibus ſepties flexis genibus in oratione, reuocauit Deo adminiculante animam innocentis pueri in proprios artus. Vnde conſequenter exilarati Præſul Leontius vel cunctus populus, ſummo oppifici Deo in commune referebant gratias: qui talem

2 *Brea Villa.*

Digitized by Google

lem eis ac tantum destinauerat patronum, sanctitate omnimoda perfectum & virtutum exibitione probatissimum. Erat in eodem pago Sanctonico quæppiam vidua nomine Bona quatuordecim annis cæcitate obtecta. quæ obtutibus sancti Episcopi Machutis præsentata, atque illius benedictione percepta, protinus est oculis inluminata, gaudenterque repedauit ad propria.

Migrat à seculo Beatus Machutes, & à morte plura facit Miracula.

CAPVT XVI.

His & aliis insignibus miraculis vel virtutibus florente beato Machute, venerunt missi ad eum è Britannica legati prouincia, precantes vtique obnixè, & multum anxiè: quatenùs suæ reuersionis præsentia, & benedictionis gratia, recrearet patriam quam maledictionis & excommunicationis plaga, inutilem & pestiferam, cum incolis vel inhabitantibus effecerat. Vnde petiit consultum Leontij Episcopi. Qui suggessit ei complacere sibi & æquum videri, triduanum exinde secum agi oportere ieiunium. quò diuina ex hoc eis voluntas propensuis manifestaretur. Proindè adfuit Angelus Domini Beato Machuti, hortans eum vt in Britanniam sine cunctatione transiret, omnémque maledictionis labem suæ sanctitatis præsentia detergeret. Salutifera vero benedictione, terram cum hominibus, fruges cum arboribus plenissimè recrearet, fertilitate nuóque & vberrate opimam & frugiferam, suis sacris & Deo placitis meritis quasi innouatam efficeret. Denuóque Xantonas remearet, quia ibi eum erat futurum felicissimè obire, & ad cælicas sedes triumphaliter scandere. Secundum itaque Angelicam reuelationem, secessit vir sanctus in Britanniam: suáque benedictione eam ab omni pestium vel miseriarum qua eatenus laborauerat vexatione, purgauit & diuit. Deoque omnium bonorum largitori, eos attentissimè commenda-

uit. Sicque poſtea omnis illa tellus, vbertatis copia & dapſilitate viguit; vt quaſi de præcipiti interitu, Diuinitatis manu retracta: gauderet ſe cunctis rerum vel opum bonis vernare, Quæ hactenus malis exitialibus præſſa, videbatur labefactari & perire. Tum denique tàm Princeps regni illius quàm Optimates vel Epiſcopi conuenerunt: obſecrantes ſanctum Machutem, ne vnquam ab eis recederet: ſed iugiter vt iam olim diſpoſuerat, inter eos vitam degeret. Quibus ille miti affatu, & tranquillè reſpondit. nullatenus ſe poſſe Angelicam prænũtiationem tranſgrediendo offendere, quæ eum apud Xantonas prædixerat obiturum fore. Sicque cunctis valdè mœrentibus & lugentibus, abceſsit: rediturus Xantonicam ciuitatem. Ad quam fœliciter & cum Dei gratia reuerſus, degénſque in ea per aliquod tempus: iamiámque tamen cæleſti vocatione dignus, feliciſsima & Deo placentiſsima multorum temporum annoſitate longæuus, & omnium virtutum copioſitate ditiſsimus, Angelorum officiis ad cælorum intimæ ſuſtolendum Deo reddidit Spiritum. xvij. Kaléd. Decembris. Dominicæ quidam diei conticinio noctis, adſtantibus ſibi cunctis Fratribus, & deuotiſsimè ſacras vigilias dependentibus [1]. Vixit autem centum triginta tribus annis, per omne tempus tantæ longeuitatis ab ipſis infantiæ auſpiciis, vt ſupra pro poſſe expediuimus de bono in melius, de melioribus in optima quæque virtutum emolumenta conſcendens: donec omnem ſupergreſſus humanitatẽ, ipſi Diuinitati indiſſociabiliter adnexus, totius mundanæ creationis vel immenſitatis fieret ſupremus, imo cæligenarum ciuium Angelicorum vtique Pneumatum. vel ſanctorum Cælicolarum omnium, diuinitùs aſciſceretur æternaliter extiturus contubernalis ac ſocius. Cuius ſacratiſsimi Epiſcopi præcioſiſsimum pignus, omni auro & lapide præcioſo commodius & charius atque honoratius, Domnus ſumma præſtans probitate Præſul Leontius, reuerẽter & cõdignè, officioſiſsimæ tradidit & decentiſsimæ ſepulturę. Abditũ quidã manſurum tumulo, ſed

virtu

[1] *S. Machutes vixit 133. annis.*

Digitized by Google

virtutum fragrantia enitendo, toto deinceps profuturum seculo. Nam eodem plane die quo mansoleum subiit, duobus cæcis lumen oculorum integerrimè restituit. Dæmonem pessimum nec minus ab Energumeno propulit. Tertia verò nihilominus post sacram & honorificam tumulationem eius die, contracto restituit agile & stabile gradiendi officium. Mutóque cuidam nil fari valenti, Diuinitatis gratia reformauit dicacem & facundam loquelam. Diligens autem Episcopus Leontius, amplius & decentius sacratissimi Prę sulis Machutis beatissimum honorare corpus, nouam & elegantem fecit ædificare Ecclesiam: inibi vtique vbi eum insepeliuerat, extra muros Xantonicæ vrbis. Vbi ex tunc & de cætero, tot & tanta Diuinitatis Omnipotentia ostendit declaratque miracula: quanta nec hominum memoria, nec scriptorum valet comprehendere industria vel solertia. Non solum autem illic, verum vbicumque aliàs vel sacrarũ reliquiarum eius prę sentia, siue Ecclesiarum altariumve fuerint monumenta, ibi profecto affectuosè orantibus presto adest Diuina Clementia, vt in omnibus passim cordibus fidelium, sanctitatis eius præsentiam experientium: præcordiali intentione, vel iugi deuotione, maneat semper laus tanti Confessoris, omnibus se inuocantibus potentissimè & piissimè subuenientis. Amen.

Explicit vita Sancti Machutis, Episcopi & confessoris.

FRAGMENTVM VETERIS MEMBRANÆ, DE SERMONE Sancti Fulberti Episcopi Carnotensis, In Natiuitate B. Mariæ Virginis.

HAC eadem dignitate facta est etiam imperiosa secundum charitatem erga superos, ac super inferos per districtionem. Vnde scripta sunt plurima sanctorum argumenta, de quibus ad præsens singula sufficiat memorare. Illa igitur olim in auxilium magni patris [1] Basilij misit sanctum angelum, & martyrem defunctũ suscitauit: qui malè viuentem pessumdedit persecutorem eius Iulianum Apostatam; & hæc historia notissima est. Illa etiam te, ô peccator [2] Theophile! quondam pœnitentem, & se suppliciter inuocantem, ab ipsis Diaboli faucibus potenter eripuit. Sed quid grauemur huius lapsi reparationem paucis effari, cum audire sit operæ præcium? Is ergo Theophilus Vicedominus olim cuiusdam Episcopi [3] Ciliciorum, vt scripta testantur: propter infortunia sua in tristitiam decidit. Vnde contulit sese ad quemdam Iudæum, eius consilium & auxilium petens. Hoc mediatore locutus cum Diabolo, Christianitatem abnegauit, Diabolum adorauit: eique de sua mancipatione, factum cyrographum tradidit anulo suo signatum. Postea vero facti pœnitens, multúmque se animo angés, quid faceret, quo se verteret nesciebat. Tandem collectis fidei viribus & spei, confugit ad Ecclesiam quamdam in beatæ Matris Mariæ memoriam dedicatam, vbi quadraginta dierum afflictione mactatus, animo contrito nomen eius inuocabat iugiter: ac patrocinium

1 *Basilio S. Virgo Maria auxiliũ misit.*

2 *Theophili historia à graui authore comprobata.*

3 *Cilicij populi.*

Digitized by Google

nium implorabat. Quid multa? respexit hunc propicia misericordiæ mater, & per visionem illi apparens, de impietate coarguit, ad Christi iterandam confessionem confortauit: consolata est dolentem, pollicendo veniam, & ne dubitaret de promisso. supradictum cyrographum Diabolo potenter ereptum, captiuo reddidit in pignus libertatis. Quod cum euigilans supra pectus suum positum inueniret, quàm lætus extiterit, quàm pio affectu voces exultationis & confessionis ediderit, non est facile dictu. Noctem vero illam consecuta est Dominica dies, qua Theophilus quasi cum Domino à mortuis resurgens, Episcopo se coram populo præsentauit. Videres populum modo ex auditu tam horrendi sceleris expauescere, modo considerata facie vultúque pœnitentis, piè conlachrymari: sed audito quantam & quam celerem fuerat misericordiam consecutus. Omnes qui mala conscientia territi penè defecerant, ad spem veniæ cum gaudio respirabant. Iam vero vt rem breui fine concludamus, Episcopo iubente, malè cautum cyrographum Theophilus igne cremauit: Deinde suffragante Clero ac populo, ductus ad altare, cum sacrosanctam Communionem de manu Episcopi ore susciperet, facie refulsit vt Sol, peractóque deinceps triduo cum laudibus in Ecclesia piæ matris Domini, per quam reconciliatus fuerat, à laboribus suis beato fine quieuit. Ita Fulbertus.

Qui vt in eadem vetustissima membrana scribitur, fuit Episcopus Carnotensis, quem ipsa beata Maria in infirmitate sua visitauit, & eum suo sancto lacte recreauit. Hic enim multo amore & fœlicissimo in honorem Deigenitricis exarsit, quod ostendunt cantus ab eo in eius honorem facti, cælestia vota sonantes. Ipse fundamenta Ecclesiæ Deigenitricis [4] Carnuti iecit, & eam perfecit miro lapideo tabulatu. Ad quod opus Eleemosinas profusa manu misit [5] Cinito Rex. Angliæ. Vnde & ipsi fulbertus pro eiusmodi, in quadam Epistola gratias agit. Prophetiæ quoque spiritu claruit. Nam & Berengarium post hæreticum, moriens hoc

[4] *S. Fulbertus Ecclesiæ B. Mariæ apud Carnutum fundamenta iecit.*

[5] *Cinito Rex Angliæ, cooperatur Fulberto in ædificatione Basilicæ Carnot.*

modo notauit. Nam cum eum in extremis positum multi visitarent, & ædium capacitas vix confluentibus capiendis sufficeret: Ille inter oppositas catervas, oculis longè rimatus Berengarium, visu quo potuit expellendum censuit, protestatus immanem Dæmonem propè eum cõsistere, multósque ad eum sequendum blandiente manu illicitè corrumpere. Sed ipse [6] Berengarius postea resipiscens, & pœnitentiam agens, Cum die Epyphaniorum moreretur, recordatus quot miseros, quondam adolescens, primo sui erroris calore secta sua infecisset: producto gemitu. Hodie inquit die apparitionis suæ, apparebit mihi Dominus Iesus Christus propter pœnitentiam vt spero ad gloriam, vel propter alios à me corruptos vt timeo ad pœnam. Sanctus vero esse Fulbertus iste, creditur. Florebatque anno Incarnationis Domini milesimo vigesimo quinto.

[6] Pœnitentia Berengarij.

Explicit notabile Fragmentum membranæ vetustissimæ.

Bibliothecæ Floriacensis Regia hic terminus esto.

INDEX

Digitized by Google

INDEX

ABBREVIATVS PRÆCIPVARVM MATERIARVM QVÆ FVSIVS IN textu & annotationibus Floriacenſis Bibliothecæ huius explicantur.

A

Abbates, dum equitabant felicia oſtendebant tempora. pagina 39

Abbates olim & ſuà fratribus eligebantur nominatio tamen regia etiam accedebat. 104. *Abbates Floriac. nunquam Arnulphum Epiſc. Aurel. dilexit.* 107. *nobilibus ſtipati ad palatium properabant.* 131. *Abbates curiales & iuuenes carpuntur.* 155. *cubicularios habebant.* 185. *gerebant veſtes pelliceas.* 343. *apud Floriacum plurimi Abbates ſolebant in feſto Hyemali, S. Benedicti adunati.* 345. *Abbates ſolent benedici.* 456

S. Abbo verus martyr. 300. *ciuis erat Aurelianenſis.* 301. *varia ſcripſit* 304. *in Angliam pergit.* 305. *honoris gratia ei armillæ & torques offeruntur.* 308. *Romam Regis rogatu pergit.* 327. *S. Pontificis conuiuio adhibetur.* 328. *ab eo munera, & priuilegia conſequitur.* 329. *Auro & argento inſignit Floriacenſem baſilicam.* 335. *lancea occiſus fuit.* 342. *quæ miracula ad eius tumulum facta.* 348

Absentia reliquiarum damnosa. 7

Alphonsus de Albena Albiensis Pontifex laudatur. 230. *& alibi passim.*

Altare figura Crucis. 82

Anastasius Pseudohistoricus. 370. *hunc castigatione dignum Vvionius pronunciat.* 377. *&* 385. *blasphemius est.* 381

Animarum apparitio. 121

Anna Regis Russorum filia II. Airri primi uxor. 182

Aquæ vis Benedicta. 460

Aquitanici faciles ad nova patranda. 77. *eorum cingula qualia.* 124

Athalaricus Rex Italiam vastat. 17

Aurelianensis Pontifex infestus S. Abboni. 317

Aurelianum quam sæpè à Nortmannis vastatum 64. *eius mœnia Gualterius Episc. restituit.* ibid.

S. Aygulfus martyr. eius vitã adfert Surius. Casinum venit. 4. *&* 28. *huic senex apparet, ut eum in opere confortat, signum à deo de revelatione corporis S. Benedicti cõsequitur.* 5. *Corpus S. Benedicti auferri, in sporta ponit, cum eo fugit, ut celeriter vadat voce cœlesti admonetur.* 6. *cum Papa cum Langobardis sequitur, nube divina protegitur.* 7

Aymoinus procul dubio Fuit Monachus Floriac. 79. *scripsit vitam S. Abbonis & Librum, amissum de Abbatibus sui Cœnobij.* 336. *vir erat nobilis.* 337. *&* 339.

B

Balduinus Comes Flandrensis laudatus. 182

Baronius Cardinalis initio quodammodò dubitabat de Translatione S. Benedicti. 370. *postea tam credit, ac tuetur.* 388

Bellis civilibus Ecclesia atteritur. 43

Digitized by Google

S. Benedictus præuidet Caſini euerſionem. 2. & 21. Propheta fuit. 2. & 24. Eius oſſa cæcum illuminant. 7. Claudum erigunt, eius nomine in Galliis ædificãtur Eccleſiæ, ad eius reliquias cæcus videt. 8. In ſpiritu Floriacũ vidit ac præelegit. 12. Vir erat patritius, naſcitur ſub Iuſtino ſeniore Imperatore. 15. Duodecim in Monaſteria condit. 17. à Sublacu Caſinum petit, à tribus Coruis comitatur, ei duo Angeli iter pandũt; ante eum Eremita erat alius in Caſino. Religioſè quadrageſimam colit. Marcum Poëtam habet diſcipulum. 18. præuidet reſtituendum Caſinum & propagandum Monachiſmum. 21. Legati ad eum ex parte Bertingranni Cænomanenſis Epiſcopi mittuntur. ibid. Sanctum Maurum in Gallias mittit. 22. Conciones habet in diſceſſu Sancti Mauri. 23. eius gloria. B. Mauro reuelatur. 26. Rahonem Comitem necat. 40. Floriacenſium afflictionem reſpicit. 43. numquam fuit immemor eorum, qui ei honorem detulerunt. 87. eius ſepulchrum glorioſum. 94. gemmatum, & aureum. 111. eius nomen mirè efficacia. 119. de inimicis vlciſcitur ſe. 147. eius arcæ ligna ſalutes operabantur. 185. eius feſtum ſolemniter in hyeme colitur. 195. eſt nomini Dei hæres Benedictus. 280. comparatus Petro, Paulo, Apoſtolis ac aliis excellentioribus Sanctis. 295. In quibus alios excellit Sanctos. 297

Berengarius Hæreticus & eius pœnit. 517

Bertha vxor Regis Philippi. 182

Bibliotheca Floriacenſis à Caluiniſtis exciſa. 382

Blaſphemi mors horrenda. 91

Britones olim Francorum hoſtes. 63

Brunechildis Hiſpana vxor Sigeberti Regis. 20. & 27. regit cum nepotibus Theodeberto, & Theoderico. 20

C

Calix aureus pro ſatisfactione in eius dextera defuncti poſitus. 200

Caluiniſta exuſſerunt multa S.Corpora. 232. *Floriacum diripuerunt.* 233. *Capſam auream Sancti Benedicti abſtulerunt ibid.Corpus Sancti Benedicti precibus fracti dimiſerunt.* 234

Caput Cerutum quomodo S.Benedicti effectum. 71

*Caſinenſes querelam de Corpore S.Benedicti renouant & quare.*33. *Scribentes ad Floriacenſes ſub dubio loquuntur.* 255. *Authorum Caſinenſium in multis vacillat fides.* 374

Chriſtus in pauperibus paſcitur. 97

Caſinum habitatio ferarum. 2. *locus fertilis à Deo & Monachis paratus.* 19.*olim Harum appellatum.* 284

Cete mirabilis. 497

Childebertus puer regnum cum matre adminiſtrat. 20. *veneno necatur. ibid. dotauit Leonenſem Epiſcopatum Chilpericus.* 20

Clerici olim bellis cogebantur intereſſe,ſed malè. 45

Chriſtianus orbis Tranſlationem S.Benedicti colit. 389

Clodoueus filius Dagoberti laudatus. 2.& 27.

Clodoueus primus Rex Francorum Chriſtianus. 16

Clotharius I. *Rex regnat anno* 51.*pag.*17. *quot habuit filios. pag.* 20

Codrot vbi ſit. 339

Cœna Domini dies. 25

Cœnomanenſes Italiam adeunt pro Corpore S.Scholaſtica. ibid. à Floriacenſibus recipiuntur. ibid. eis S. Scholaſtica Corpus conceditur. 9. *Baſilicam pro locando Corpore S.Scholaſtica conſtruunt.* 10

Colloquia Sanctorum qualia. 25

Communio ſub vtraque ſpecie olim quibuſdam vſitata. 166

Concilium prouinciale apud S.Dyonyſium. 320

Conſtantia regina mulier ſuperba. 127

Corpus

Digitized by Google

Corpus S.Benedicti Floriaci. 52. 53. *quo loco reconditum.* 11. *miracula edit innumera.* 12. *in lecto aureo locatum.* 53. *Nortmannorum furori subtractum.* 67. *Corpus S.Pauli Episcopi, à quo Floriacum delatum.* 133. *Corpus S.Benedicti glaciem soluit.* 228. *Arbores in hyeme florere facit.* 229. *eius relatio per totam Galliam celebrabatur.* 229. *quomodo fuit à Caluinistarum rabie seruatum.* 234. *& quando intra archam, in qua nunc est repositum.* 235. *eius præsentia auctenticè probatur.* 239. *& sequentibus. à terra eleuatum.* 251

Crucis lignum. 24

Curialium fraus in extorquendis à Regibus beneficiis. 39

D

Damnati ad inferos precibus vinorum non iuuantur. 46

Deus cur homines in bonis punit. 152

Diedericus scripsit illationem Benedicti. 229

Diacum quis Floriaco contulit. 86

Dissidium Reip. ruina. 54

Donationes quomodo olim fiebant. 116

Duella olim frequentia. 51. *etiam pro Ecclesiasticis rebus facta.* 163

E

Ecclesiis olim in bellis ad tutamentum, Rustici res suas inferebant. 183

Ecclesiæ Romanæ authoritas labi nos haud permisit. 256

Elati hominis pauendus interitus. 92

Eleemosina pro fidelium animabus. 459

Digitized by Google

Eliſiardus Comes Monachus effectus. S. Odoni Floriacum tradit. 357

Epiſcopus quinis non habet æqualem Papæ authoritatem. 422

Epiſcopi tres ſimul in quibuſdam prouincijs ordinabantur. 481

Epyphaniorum dies. 24

S. Eucherius Aurel. Epiſc. à Martello in exilium pulſus. 32

Excommunicato abſolutio poſt mortem impenſa. 168

Extranei ſemper in originarios crudeles. 55

F

FAmes in Gallia. 72

Fauſtus vitam S. Mauri ſcribit. 22

Feſtiuitates S. Benedicti variæ. 88. diuinitus celebrari iuſſæ. 89

Feſtis diebus lautiores epulæ apponi ſuetæ. 360. & alibi paſſim.

Ferro vincta deferre brachia mirus, ſed tamen antiquis aliquibus ſuetus pœnitendi modus. 173

Fœminis ingreſſus Floriacenſis cœnobij vetitus. 57

Floriacenſes ſuſcipiunt SS. Benedicti & Scholaſticæ reliquias. 8. Floriacenſium cœnobitarum nullus damnatus per multos annos. 75. olim Floriacenſes eruditi & quomodo ob doctrinam remunerati. 139

Fontis Rogi Cœnobium. 25

Franci quando Chriſto nomen dederint. 46. quando gloriam amiſerunt. 29. agre patiuntur extraneos ſibi dominari. 55. ipſorum patientia quomodo virtus. 81. valde olim religioſi. 222. Francia qualis gloria. 223. & Francorum Præſidium in Aquitr. 340. eorum Monarchia cum Catholicæ fide erepta. 539

Floriacenſis Abbas ob corpus S. Benedicti primus Abbatum Galliæ. 242. *à prouinciali tantum Concilio vel ſola Papa poteſt iudicari.* *ibid.*

Floriacus propè ligerim. 3. *&* 28. *duas habet Baſilicas.* 3. *vigebat hoſpitalitas in eo.* 4. *olim aurea vallis dictus.* 109. *monaſteriorum Galliæ caput.* 240. *in illo omnes monachi poſſunt recipi. ibid. eius nomen Reuerendum.* 161. *plures ibidem Epiſcopi Monachi effecti.* 359

Fulbertus Carnot lacte Diuæ Mariæ potatur. 517. *Eccleſiam Carnotenſem conſtruit. ibid. Diabolum Berengario aſſiſtentem moriens videt.* 517

G

Gallia à variis nationibus vexata. 81

Gausbertus Monachus Floriacenſis eruditus. 279

Gentiles, & hæretici quo tempore adhuc in Anglia erant. 435

Gildas cognomine ſapiens quis fuerit, & eius vita. 429. *& ſequent.*

Gothi in Italia. 15

Grabatus agroti propè Eccleſiam ſuſpenſus. 207

S. Gregorius Papa 1. *&* 27. *ſcripſit vitam S. Benedicti.* 16. *fuit Monachus ordinis S. Benedicti, & præcipuus Doctorum.* 271

Guillelmus Rex Anglorum rebelles in Francia fouet. 183

Guntrannus Rex moritur. 20

Gygas reſuſcitatus. 494

H

Heraclius Imperator. 27

Heraclonas Imperator. *ibid.*

Herueus Theſaurarius S. Martini. 299

Hiberni deficiunt à fide. 438

Hildricus inuitus pellitur regno. 33

Digitized by Google

Historiæ translationis S.Benedicti magna fides. 12
Historia S.Ioannis Euangelistæ probata. 277
Hugo Capetius vbi Rex sacratus. 110. *eius ars vt posteritati regnum stabiliret.* *ibid.*

I

Iacobus Breulius laudatus. 369. *de Translatione S. Benedicti cur dubitet.* *ibid.*
Ignatius de Loyola fundator, & ex consequenti Patres Societatis Iesu quid debeant ordini S.Benedicti. 315
Imago recordatio Domini. 203
Incendium Floriaci primum. 67. *secundum.* 95. *tertium.* 112. *quartum.* 144. *quintum.* 188. *Sextum* 224.
Insula mirabilis. 497
Interempti cum suis vestibus sepeliebantur. 344
Inuidi semper dissentiones quærunt, & omnia in peiorem partem interpretantur. 305
Ioannes á Bosco deflet deformationem plurium Benedictinorum. 320. *& seq.*
Ioannes Mercurius Papa. 17.
Ioannes I. Papa martyr. 16
Ioannes Sauaro laudatus, tractatum de confratrijs edidit. 390
Irem olim Academia Angliæ. 434
Italia. 1. *describitur.* 15. *olim cur magna Græcia dicta. longior quam latior. duodeuiginti habet prouincias, inclitos protulit viros. felix ortu S.Benedicti.* 14
Iudicia Dei etsi aliquando occulta, semper tamen iusta. 197
Iurans falsò punitur. 68
Ius perduellionis. 14
Iustinianus Imp.laudatur. 15. *imperat annis* 16. *pa.* 16
Iustinus iunior succedit Iustiniano Imp. 19. *fit amens ob sce*

Digitized by Google

ob ſcelera. 26
Iuſtinus ſenior Imperat. annis 8. pag. 15
Ieroſolima quando primùm à Francis cœpta adiri. 323

K

KArlomannus Martelli filius fit monachus apud Soractem, ad Caſinum migrat. 32. in Galliam venit. 35
Karlomannus filius Ludouici Balbi Floriaci reſtaurator, non fuit nothus. 230
Karolus Caluus liberalis erga Floriac. veneno necatus. 76
Karolus frater Karoli Magni moritur. 37
Karolus Lotharingus, Regno non eſt potitus. 110
Karolus Magnus bellum cur Longobardis mouet, eos domat & delet, Italiam ſubijcit. 38. ſeruis Regni curam tradit. 39
Karolus Martellus Eccleſias denudat 31. Rainfredum domat, ſarracenos pellit è Gallys, Tudites cur dictus. Romane Eccleſie quare auxiliari recuſat. 31
Karolus ſimplex carceri Peronne traditur. 86

L

LAngobardi Pagani veniunt in Italiam, deſtruunt Beneuentum, & Caſinum. 1. vocabantur Guinili. 20
Laus cuiuſque in fine tantum ſecura. 3
Leges pro rerum circumſtantia debent interpretari. 326
Legiones. 14
Leodebodus Abbas S. Aniani Aurelian. Floriaci fundator, agros paternos cum Regijs commutat. 2
Leo Caſinenſis erroris arguitur à ſodali. 374. ſolus contra

Digitized by Google

contra omnes alios Casinenses, translationem S. Benedicti denegat. 377. *eius plereque fluctuant narrationes.* 381

Ligeris fluuius exundauit, anno 1003. *pag.* 129
Lirinense Cœnobium. 3
Longinus Narseti sufficitur. 19
Lotharius Imp. cur monachus factus. 76

M

Maiores domus. 29
Maledictio in hostes prolata. 202
Mancipia Ecclesiarum. 50
Marcus Poëta, discipulus S. Benedicti. 281
Matutina preces. 24
Maurus martyr Afer fuit. 349. *eius corpus primo apud Farentium.* 351. *dein in Britanniam.* 352. *postea Floriacum translatum fuit.* 354
Mauricius Imp. Græcus. 26. *necatus à Phoca.* 27
Maurus Propheta. 25
Medici nihil gratis agunt. 185
Medo Abbas S. Benedicti Floriac. negat reddere corpus S. Benedicti, ad diuinum confugit refugium. 15. *reliquias quasdam S. Benedicti cæcatis Casinensibus cum viatico donat.* 37. *construit sacellum S. Benedicti Aurelijs.* 69
Miracula quare cessant. 259
Missa sacrificium nostræ redemptionis. 302
Missæ publicæ olim in monasterijs cur fieri prohibitæ. 329
Monachis conuenit solitudo. 69. *debent vacare literis gratia exercitationis, & orationi gratia officij.* 303. *non licet extra claustrum absque licentia comedere.* 341. *carnes eis interdictæ.* 358. *quantum frugem olim horreis domi*

domini inferebant. 438

Monachatus excelſior communi vocatione gradus. 3. *quantum per orbem diffuſus.* 268

Monaſteria duo in Gallis conſtructa in honorem SS. Benedicti & Scholaſtica. 28

Monaſteriorum afflictiones vnde. 44

Monumenta ſanctorum etſi oſſibus vacua, virtute tamen plena. 69

S. Mummolus Floriac. primus Abbas, vir bonus. mittit ablatum ab Italia corpus S. Benedicti. 3

Munera ſanctorum qualia. 24

N

NArſes Langobardos in Italiam vocat. Gothicum nomen in ea delet. 19

Nauigatio ſeptennis. 494

Neoterici variis artibus S. Benedicti ordinem depluman t. 315

Neuſtria quid vocetur. 63

Nobiles fœminæ ſanctimoniales. 10

Nobiles cur mali vt plurimum euadant. 117. *pueros ſuos ad Floriacenſis Scholas mittebant.* 322

Nortmanna gens Francogallie infauſta. 65. *& alibi paſſim. Virtute S. Benedicti ab Hugone Magno Abbate vſque ad internecionem cæſi.* 77. *à quibus concitata Gallias inuaſit.* 81. *S. Benedictum mirum in modum timent.* 85. *ipſo præliante per Giſlolfum Comitem ſternitur.* 226

Nurſia S. Benedicti Patria. 15

O

OBlationes in ſolennitatibus Sanctorum. 270

Odo Cluniacenſis ſit Abbas Floriacenſis, &

quare. 87. *ſermonem habuit de translatione S. Benedicti* 258. *Aſello vehebatur.* 358. *eius liber de translatione S. Benedicti amiſſus fuit.* 361. *laudatur.* 16

Odo frater Henrici Regis non recenſitus ab annaliſtis ibi. mala morte perit. 149. *ferox fuit.* 150

Odo Regens ac Regis tutor laudatur. 82

Ordo S. Benedicti ſemper eloquentes aluit viros. 80. *SS. Franciſcum Aſiziatem, & Thomam Aquinatem unit. quanta Eccleſia contulit.* 315

Oſſium viri & fœminæ diſcretio quomodo facta. 9. *oſſa quædam S. Benedicti apud Montempeſſulanum deportata.* 249. *deinde in Hiſpaniam translata.* 365

P

PApa eſt vniuerſalis Eccleſia Doctor. 330. *Papyrius Maſſonus vir eruditus. S. Abbonis epiſtolas, cum doctorum dolore domi carceratas retinet.* 338

Paraſceue dies. 28. *Pariſius præcipua Regni ciuitas.* 422. *Patrini in Confirmatione.* 31. *partes tantum mundi trés antiquis cognitæ.* 14. *Paſchæ feſtum.* 25. *quomodo à ſanctis cultum.* 26. *Paulus hiſtoricus Langobardus.* 18. *Monachus Caſinenſis irrefragabile fert pro S. Benedicti translatione teſtimonium.* 28. *vitam S. Benedicti verſu edidit.* 284. *Pauperes duodecim olim apud Floriacum cotidie paſti.* 99. *Phocas malus Imp. trucidatus.* 27. *Philippus Rex pinguis ſomno deditus.* 182

Petronax Caſinum reſtituit, & in eo efficitur Abbas. 30. *adiuuatur à Gregorio, & Zacharia Rom. Pontificibus.* 31. *Pictaua ad illicitâ præceptionem.* 31. *Pipinus Rex quomodo factus.* 33. *præcipit corpus S. Benedicti Caſinenſibus reſtitui.* 35. *Peregrinatio annua ad tumulum S. Benedicti.* 66. *Pontifices Max. regulam S. Benedicti ſolicitè cuſtodiebant.* 31. *Poſterula S. Benedicti Aurelianis*

Digitized by Google

lianis.41. primatum Galliarum nititur vſurpare Archiepiſcopus Senonenſis. 320. Principes vnde vnadum raptores.149. Prioratus Floriacoſubiecti. 410. Probatio tyronis monaſtici mira.88. Pueri in antiquis Monaſteriis ſub arctiori diſciplina educati. 190

R

Raynaldus Rex Nortmannorum à S. Benedicto necatus. 85.

Reges Francorum à prima regni conſtitutione Comites inſtituebant in minori Britannia. 421. Annulum ſuum Comitibus dabant. 422. quo ritu inueſtituram dabant Epiſcopis. 423.

Regibus ſed ignauis tãtũ aliena virtus formidoloſa.54. Regni vnde Clades 39. pag. 54. Regni ſtatus miſer ſine capite. 86. Regnũ Francorũ ex diuerſis compactum nationibus.62. Regum quorundam Galliarũ ignauia.29.

Reliquiæ Sanctorum cõtra mala ſunt munimen.24. per vicos à ſacerdotibus circumlatæ.177. & alibi ad eas dona oblata. 178. loca in quibus ſunt munium; & ad eas ſolitum iurari.179. eis infirmi ſuppoſiti. 205.

Remigius frater Pipini noibus Epiſc. Rotom.35. cæcus efficitur dum corpus S.Benedicti aufferre cõtẽdit.36.

Renatus Chopinus merito laudatus in Præfatione.

Rodolfus Rex manu propria innaſorem rerum S. Benedicti necat. 87.

Romani liberos ſuos Scholis tradebant. 16.

Romanum imperium. 14.

S

SAcrificium miſſæ defunctis prodeſt. 201.

Sacrilegium Ludouici nihil facientis. 82.

Sancti ab obitu nobis ſunt præſentiores. 23.

Sanctorũ quiſque cũ ſuis ſectatoribus reſurget. 268.

Sanctæ Scholaſticæ Corpus apud Cenomanos extat 366. *hoſtes mirabiliter effugauit.* 367.

INDEX.

Sancti Sebastiani reliquiæ apud Floriacum miraculis claruerunt. 57

Scriptores religiosi nihil debent fingere. 220

Senes ad puerorum custodiam in Cœnobiis constituti. 460

Serpentes magni. 419

Serrinus apud Francos olim in usu. 159. *& alibi passim Signum tempestatis.* 305

Smaragdus Commentator Regulæ S. Benedicti. 290

Sophia Imperatrix indiserta. 19

Strix hominem mente dimouet. 203

Sublacus. 17

Sudarij dominici pars apud Floriacum. 189

T

THeodotus Rex Italiam diripit. 17.

Theodoricus Rex Arrianus nequam 15. *viros probos necat.* 16.

Trãslatio S. Benedicti ab antiquo quomodo culta. 100. *Indulgentiis variis decorata.* 247. *& alibi.*

V

VAleria præclarior Italiæ prouincia, *& eius situs.* 14.

Venialia quando confiteri tenemur. 165.

Vino Sanctorum reliquiæ salubriter lotæ, quod S. vinagium vocant. 177.

Visio Papam terret. 7. *Danielis explicata.* 15.

Vitæ puritas Monacho necessaria. 165.

Vota de festorum obseruatione. 198.

Vrsinus vir ingenuus oppertis. verbis Trãslationem S. Benedicti fatetur. 381. *laudatur.* 383. *Anastasium Scriptorem Cassinatem reprehendit.* 384.

Z

ZAcharias Papa Francos à iuramento soluit Prefat. *pro Corpore S. Benedicti habendo scribit.* 34.

FINIS.

Digitized by Google

Emendanda in hac Floriacenſi Bibliotheca.

Nihil cùm ſit ſub Sole perfectum (Benigne Lector) *quid mireris, poſt ſolerter correcta folia, vel operarum incuria, vel aliqua alia occaſione, mendas relictas fuiſſe, aut de nouo in hanc Floriacenſem Bibliothecam irrepſiſſe? Sed vt tibi ſit integra, atque perfecta, hoc pacto eam emenda.*

Pagina 1. coequans, legè voxquans. 11. ſtratis, aude relictis. 15. ſaniore, ſeniore. 31. ſcederet. ſecederet. annot. 1. Arianus, Arrianus. 34. Arianæ. Arrianæ. 16. annot. 3. necari, necati, Remiguis, Remigius. 17. Martyrius, adiice alias Mercurius. 33. Primus, Pipinus. 34. Monacios, Monachos. 36. peioratum peroratum. an. 1. ſuſceptionem, ſuceptione. 38. Monalchiam, Monarchiam 52. expletis, explentes. 54. annot. 1. diſſidum, diffidium. 62. annot. 1. Francorum, adde ex 64. annot. 1. Beunais, Beaunais. 72. decendente, decedente, in geſtario, geſtatorio. inuiſæ, immiſſæ. famem, famam. 73. remiſit, reuiſit. 74. probalibus, probabilibus. 75. elois, Eroïs. annot. 8. ſonitum, ſonitu. iudicabatur, indicabatur. 76. Carolum, Carolus. 78 tæderi, tædere. 80. nunquã, vnquam. an. 6. eripere, ſurripere. 86. pertinacia. petuicacia. 90. armiſti, Arnuſti. 91. hic, his. 94. ipſe, ipſi. 95. gratię, gratia. intepturum, crepturum. 113. annot. 3. quiſcit, quieſcit. 147. incerti, inerti. 153. qui, cui. aliter, alites. 193. lòcis, loris. 181. Eccleſia, Ecclefia. 182. retata, retaxata. 186. meritus, meritis. 187. miſeri, miſereri. exorat, exorant. ipſe, ipſo. 197. augmenta, augmentata. 200. lugenteis, lugentes. 204. geſtatorum, geſtatorium. 206. cariis, carus. 213. noſtri, noſti. 216. dimiſſi, demiſſi. 217. ſaluti, ſalute. 220. allidit, alludit. 229. Chriſti, Chriſtum. antefacto, antefato. 233. & etiam. 233. clarat, clara. orum, ortum. argentiſque, argenteſque. ſxuóque, ſxuo &. Et initio linex 29. adiice ac. lin. 31. qui verè, quiuère. 235. regionis, religionis. 236. lin. 1. dè conſeruatione, lege Reſcriptum Auctenticum. lin. 21. ſactilegiis, ſactilegis. 237 vetuſtiſſimatum, vetuſtiſſimarum. 239. anno annis. 249. Ieruſulem, Ieruſalem. 249. nos, vos. 253. Principis, Principis. 260. exprobando, exprobrando. 268. ſocietatus, ſociarus. & lin. 13. aduerſabitur, auerſabitur. lin. 27. quantũ, quantã. lin. 32. infringmmt, infringunt. 269. tantùm, ſemel, & audiuimus ab illo. 271. ſi, ſe. 272. ſpiritum, ſpiritu. 280. an. 16. poſitus, poſitum. 284. traccendens, tranſcendens. 285. pacens, paſcens, 289. dacone, dracone. frenator, frenatur. lin. 11. muniſmata numiſmata. 296. annot. 17. antonino, antonio. 301. &, de. 305 annot. 4. litteris, adiice operam. 304. affligerat, attigerat. 314. orbis, adiice oris. 319. puritas, puritas. lin. 35. Eccleſia, Eccleſiæ. 320. diedus, diebus. 327. ſuæ, ſuæ. 325. argentis, argenteis. 336. inuicti, inuiti. 341. librum,

libro, 343. ex, ego. 345.equis,egrotis. lin.18. exigit, exegit. 356. annot.2. edicti,Benedicti.364. uius,cuius.666. annot.4. Episcopis, Episcopus,.367. annot.7. annuatem, annuatim. 374.conueniat, conueniant. lin.21.notat, notis. 376. annot.17.Cluniacensis,Cluniacensi. ad annos,ad annum. annot.18. sed quàm ingeunè, lege, sed quàm,parùm ingenuè. 377.factane, factáne fit. lin.38.Vvestmensis, Vvestmonstarienſis. 382.Nobilissima, Nobilissimæ. 384. Germanus,Germanis. lin.13.est,esse. lin.17. ego, ergo. 385. Apologia, Apologismus. 388.Antogtapha, Autographa 389.Apologia, Apologismus. 391.conuiantibus,cõuiuantibus. 392.cxreæ, æreæ. lin.24.delitior,delicatior. 398.hospitali,hospitarij. lin.29.castino, crastino. 402.Illustrissimorum,Illustrissimo.404.senistris,sinistris. lin.27. perambulantibus,præambulantibus.410.annot.7.dict.dic. lin.38. amniano, annuano. 412.præmisit de iurisd. 417. Aymonus, Aymoinus. 414. præscis, præsis. 417.Gentes Francorum, Gentiles Francos.lin.16.dele facies.419.explicatur,explicat,.420.repiciens, respiciens. 439.Caupt,caput. annot.2.Chatolica, Catholica. 448. ostendam,ostendendam. 450.hic, his.lin.10. super,semper.456.historiæ,historia.465.silentium,silentio. 478.ad Monasterium,à Monasterio.480,suos,sues. 492.seruauauit,seruauit. 496.dictum,annorum. 497.rythreo, Erythræo. lin.5.iudicio,iudico. lin.33.quærebat,quærebant.dele ne.550.lin.8.in fine lege diffugientibus.lin.20. ipse,ipsi, lin.25. descenderet.lin.28.patrum, Petrum. lin.31.neolumes. lin.32.discipulis. lin.38.præclusu, præcinus.501. annot.1.Guinicastrum 505. præstolauit, præstofuit.598.contrarietatem,contrarietatum.lin.34.conlusionibus, conlisionibus.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

FLORIACENSIS VETERIS BIBLIOTHECÆ REGIÆ XYSTON Dextrum.

OPERA IOANNIS A BOSCO PARISIENSIS AC CÆLESTINI Lugdunensis, Erectum atque Ornatum.

AD BEATISSIMVM CATHOLICÆ ECCLESIÆ PAPAM PAVLVM V. & Diuersos.

SEQVENS PAGINA IN EO CONTENTA DEPROMET.

CATALOGVS EORVM

QVÆ HOC DEXTRO FLORIACENSIS VETERIS BIBLIOthecæ Regiæ Xysto lectorum oculis repræsentantur.

***

VItæ SS. Genulfi & Geniti Romanorum libri duo, ad Paulum v. Papam.

Gisleberti de vita Translationibus & Miraculis sancti Romani Itali Abbatis, libri duo, ad Illustrissimum Cardinalem de Gyuri.

Medardica, ad Aloysiam Lotharingiam, complectentia S. Medardi vitam per Fortunàtum, Sermones tres de S. Medardo, ac Rithmos de B. Magdalena.

Beatæ Magdalenæ præconia, ad Reuerendissimum Abbatem Cluniacensem, continentia sermonem S. Odonis, ac S. Ioannis homilias duàs de B. Magdalenæ.

Commentarius de Translatione B. Iacobi Apostoli, ad Philippum tertium Hispaniarum Regem Catholicum.

SS Machabeorum Victoriæ ac Triumphus, per D. Hilarium versu decant. ad Illustrissimum Cardinalem de Sourdy & Fortissimum Marechallum Dornanum.

Triumphus S. Mamantis Martyris tribus libris comprehensus, ad Illustrissimum Cardinalem Baronium.

Vita S. Panacij Romani, tertij Cænomanensis Episcopi, ad Cœnomanenses.

Vita S. Arnulfi Turonensis Pontificis, & Exumatio Beati Martini Turonici ad Ludouicum Seguerium.

Vita sancti Læti Mixiacensis Monachi ac Confessoris, ad Aurelianenses.

Ioannes à Bosco de vita Beati Roberti Cælestini, ad Celsum Amerigum Cælestinum.

Fragmentum Hispanicarum Rerum, ex Peruetusto Martyrologio Ecclesiæ Lugdunensis.

SANCTI

Digitized by Google

SANCTISSIMO AC
BEATISSIMO PATRI PAVLO V. PONTIFICI MAXIMO,

Ioannes à Boſco Cæleſtinus
Sempiternam Felicitatem.

POntificiæ Veſtræ Dignitatis Summæ Nuntium, cunctis Chriſti cultoribus gratum & iucundum extitit (Beatiſſime Pater.) Si quidem iam antea tuarum virtutum fama, vt admirationem pepererat: ita ſupremam in terris veneration-nem oportuno tempore, apud accolas tuos atque etiam exteros, depoſcebat. Orbis vniuerſus, obortis amariſſimis lachrymis: ob Clementis VIII. æterna memoria digni Petri ſucceſſoris, abceſſum, inconſolabiliter lugebat: cum mox refricato vulnere, ex deſiderio amiſſi Leonis XI: ipſi ſuffecti, cunctos, eius præcox & immatura mors, lachrymas lachrymis adiicere coëgit. Iámque hoſtium Eccleſiæ ſtudia, ad res nouas moliendas pruriebant: vniuerſíque Catholici, quoſnam amiſerant Pontifices, cariùs magis ſentiebant, quàm fruendo, cum te virum veri ſcientiſſimum, religioſíque & tuendæ & augendæ cupidiſſimum, atque ad res gerendas natum, Præſtantiſſimorum ho-

Digitized by Google

rum Pontificum cathedram, Superûm conceſſu ac munere ſingulari, obtinuiſſe: mundo innotuit. Illico igitur, mœror omnis depulſus à Catholicorum mentibus & oculis fuit. Ab hæreticorum vero fantaſiis, procellarum machinationes euanuêre: ac inter Reges & Principes Chriſtianos, pacis atque tranquillitatis aura aſpiramit. Quorum omnium æſtimatione, Cæleſtina noſtra Gallica Apoſtolico culmini addictiſſima Congregatio, publicæ Regis ſui Henrici quarti bello Fortiſſimi paceq́. Clariſſimi Principis, ac vniuerſæ Galliæ, totiusq́. Orbis lætitiæ, ſe adiungens. Hoc leuidenſe quidem munus, Apoſtolicæ vero ſollicitudinis, vetus monumentum: voluit per me B.V. pedibus ſubſterni. Eo pacto, ſuum erga Beatitudinem veſtram, cuius ſe auſpiciis ſeruari ampliſicaríque confidit, cultum atque obſeruantiam conteſtans. Et reuera, bis Romano Pontifici, binorum Romanorum virorum Hiſtoria inſcribenda erat: qui à Romanis Pontificibus in Gallias olim directi, piis & adſiduis laboribus, erga Gallicos homines Pontificum Romanorum paternum amorem, fortiter profundeq́. conſignarunt. Præceſſit, Chriſtianiſſimo Principi Henrico IIII. Filio tuo Primogenito Regi noſtro, dicata huius Operis Pars Prior: vt Filius dilectus, ante patrem, officij & obſequij gratia, ambularet. Geniti ergo atque Genulſi hominum Romanorum Hiſtoriam nuſquam antea editam: Tu Beatiſſime Papa bis

Roma

Digitized by Google

Romane, Paulis insita mansuetudine, intuere, susciṕque. Et cum sis communis cunctarum Christianarum Gentium Parens, suauiori tamen lenitate, Francos tuos Primigenios demulcens, illorum originem atque progressum, Romanis his narrationibus intercalatum approba: ac eos præter cunctos Christianos in Romanam Sublimitatem cãdidè animatos, Apostolicis foueto Præsidiis, Paternis exilara Fauoribus eo: (Quod iam Fausto tui Põtificatus initio, Fidissimo Bethunio Legato Regio orãte facere, cœpisti.) Et quia dimidiũ facti qui benè cœpit habet, quo pede cœpisti, perge, Maxime Papa, primos tuos Henrico quarto Primo Ecclesiæ-Filio impertiri fauores, nec te pœniteat Plenariam Indulgẽtiam indulsisse orantibus AEternum Numen pro illius incolumitate, qui pleno & integro pectore pro tua Dignitate, proque S. R. E. Maiestate, paratus est Sanguinẽ & Diuitias profundere. Bonis auibus pignus tuæ in Nos, Regẽ ac Gentem nostram sollicitudinis tenemus, Ampliora speramus. Et dum speramus: Nos omnes ac Me inter cæteras, pedum sacratorum tuorum lingentes ex pio & religioso affectu pulverem, Apostolica ac Paterna Benedictione Sanctifica. Vale.

ILLVSTRIVM PERSO-
NARVM AC LOCORVM HVIVS
dextri Xysti Floriacensis Bibliothecæ Re
giæ, Nomenclatura.

Summi Pontifices.

Benedictus xij.
Gregorius Magnus
Ioannes xxij.
Sixtus j. Papa.

Præsules Sancti.

Arnulfus Turon.
Austregisilus Byturic.
Austremonius Aruer. Mart.
Banderidus suession.
Bertingtannus Cœnom.
Cecilius Heliberitanus.
Ctesyphon Vergitanus.
Eleutherius Tornacens.
Esycius Carcesitanus.
Eufrasius Elyrurgitanus.
Genulfus Geturnic.
Germanus Parisiens.
Gildardus Rotom.
Gregorius Turon.
Indalecius Vrcitanus.
Martialis Lemouic.
Medericus Nouiom.
Pannacius Cœnom.
Paulus Narbon.
Perpetuus Turonensis.
Remigius Remen.
Saturninus Tholos. Mart.
Secundus Abulensis.
Torquatus Accitanus.
Trophinus Arelat.

Præsules non Sancti.

Abbo Niuer.
Anselisus Senon.
Drausio suession.
Ebrardus Senon.
Garnerius Trecens.
Gaudefredus Lingonens.
Gnalo de Domna Petra Damasc.
Gualterius Senonens.
Guillelmus Lingonienſis.
Heribaldus Antisiod.
Heimetius Aurelian.
Hilduinus Lingonens.
Oldoricus Aurelian.
Petrus Capuens. terræ S. Legatus.
Raynaldus Lingon.
Robertus Lingon.
Vvarimbertus Suession.

Abbates.

Aëricus Strad.
Amalricus Strad.
S. Auitus Mixiac.
Ausbertus S Medardi Suess.
Aymo Stra.
Dodo Stradensis.
Elias Strad.
Hugo S. Germani Antisiod.

Mainar

Digitized by Google

INDEX.

Mainardus Strad.
Maximinus Mixiac.
S. Odo Cluniacen.
Rainulfus Vallilienſ.
Robertus Strad.
S. Romanus fontis Rogi.
S. Triecius N.
Varimbertus. S. Medardi Sueſſion.
Vvinemanus Vallelienſis.

Genitus.

Sancti.

Iacobus Apoſt.
Laurentius Mart.
Leontus
Lætus.
Marcellus Mart.
Petrus & Paulus A A.
Pontius Mart.
Sebaſtus.

Sancta.

Aelia.
Maria Magdalena.
Radegundis Regina.

Imperatores.

Aurelianus.
Carolus Caluus
Carolus magnus.
Decius Cæſar.
Eraclius
Hyſacius Conſtant.
Iulius Cæſar.
Lotharius.
Ludouicus pius.
Nero.
Philippus cum filio.
Valentinianus.

Reges Francorum.

Arnulfus
Caribertus.
Carolus Caluus.
Carolus.
Childebertus.
Chilpericus.
Chlotarius.
Chlotarius.
Clodio.
Clodomirus.
Clodoueus.
Clodoueus.
Dagobertus.
Daniel.
Guntranus.
Hildericus.
Lotharius.
Lotharius.
Ludouicus.
Ludouicus.
Ludouicus.
Karolus Magnus.
Marcomirus.
Merouingus.
Odo.
Pharamundus.
Pipinus Aquit. cum filiis.
Pipino & Carolo.
Philippus.
Sigiſbertus.
Theodoricus.

Externi Reges.

Aiſtulfus Longobard.
Antiochus Syriæ.
Coſdroe Perſarum.

Reginæ.

Blitildis.

Frede

Fredegundis. Radegundis.

Duces.

Abo Byturic.
Catolus Lotar.
Dioſcorus Geturnic.
Guainaldus Aquit.
Odo Aquit.
Vvaiferius Aquit.
Vvarinus Tholoſ.
Vgo.
Vvillel Aquit.

Prefecti Palat.

Anceſſiſſus.
Arnoldus.
Arnulfus.
Auſbertus.
Karolus Tudites.
Pipinus breuis.
Pipinus pius.

Comites.

Guillelmus Pictau.
Raynardus Senon.
Robertus Bytur.
Rotherius Lemouic.
Vvifredus Bytur.
Vvillelmus Aruer.

Ciuitates.

Abrintium.
Aëga.
Andegau.
Antiſiod.
Aquila.
Argentomum.
Barrenſis.
Biturix.
Cappadocia.
Cathanenſis.
Cœnomanenſis.
Compendium.
Conſtantinopolis.
Corduba.
Ganga.
Geturnicum.
Hyeroſolima.
Lemouix
Lingona.
Rauenna,
Remenſis.
Roma.
Sueſſio,
Teruanna
Tholoſa.
Tornacum.
Tornodorum.
Turonum.

Cœnobia.

Aureliacum
Brantomum.
Cluniacenſe.
S. Crucis.
S. Cypriani Picta.
Dolenſe.
Fontis Rogi Antiſiod.
S. Germani Antiſiod.
De Guillonſio.
Ingeriacum
S. Ioannis in Vvaſt.
Karrofenſe.
S. Mariæ de Lamia.
S. Petri in Agro Niuer.
S. Petri de Monteplano.
Roccæ Morici.
Vvallilienſe.

VITÆ

Digitized by Google

VITÆ S. GE-NVLFI ANONYMO AVTHORE VETVSTO ATQVE ERVDITO, liber Primus.

Philippus primus, Imp. â quo ad Chriſtum conuerſus.

CAPVT I.

INCARNATIONIS Dominicæ anno ducenteſimo quadrageſimo ſeptimo, Milleſimus ab vrbe Roma condita completus eſt annus. Quo tempore [1] Philippus Imperator vigeſimus quartus ab Auguſto, cum filio eius Philippo, tertium Imperij ſui compleuerat annum. Hic omnium primus Auguſtorum Chriſtianus fuiſſe,[2] Beato prædicante Pontio Martyre, ſcriptorum relatione fidelium perhibetur. Eo Itaque cum filio Auguſtalem regente dignitatem,[3] Decius Ex Conſulatu Cæſaream agebat procurationem. Ab ipſis namque ſuis initijs, ſub gemina procuratione, Romanum ſemper conſtabat Imperium.

1 Philippi Imperatores.

2 Philippus primus Imperator Chriſtianus, à Pontio Papa conuerſus.

3 Decius. Cæſar.

Quis & qualis S. Genulfi Pater fuerit.

CAPVT II.

HIs itaque temporibus, fuit quidam præclara Nobilium [1] Romanorum proſapia ortus, qui ſui generis

1 Sanctus Genitus, Romanus.

Digitized by Google

neris decus, clarioribus vtique titulis extulit, dum ſanctæ Matris Eccleſiæ filius effectus eſt, nomine & merito vocitatus Genitus. Hic autem totus fide Catholicus, ac probis moribus adornatus, omnibus, ſe Deo iuuante, virtutibus aptare diſpoſuit. Denique diuinis inſtructus mandatis, diuinorum ſummam præceptorum, charitatem, per quam Deum Proximúmque diligeret, ad virtutis initium, omnimodis, habere concupiuit. Cuius ſummæ virtutis, gratiſſimos fructus, quoad in præſenti vita ſuperſtes fuit; beata Paradiſi arbor, proferre non deſtitit. Amore ſi quidem Dei, iugi parſimonia vſus, ipſe quidem continentiſſimè vixit. Proximi vero dilectione, continua miſeratione miſeris ſubueniens, eorum eſuriem pauit, ſitim potauit, nuditatem texit, algorem calefecit, infirmos viſitauit, viduas ac pupillos compaſſibili corde ſuſtentauit. Sic nimirum miſericordiæ viſceribus affluens, *aliorum inopiam, ſui abundantia ſublenabat.*

4. Cor. 8. 4.

Ortus S. Genulfi pontificis.

CAPVT III.

1 Veteres patres, cur matrimonio iuncti.

INterea vir Beatus, quia ſanctorum Patrum fide plenus erat,[1] qui quoniam per ſui generis poſteritatem, veram mundo ſalutem venturam, diuinis prænouerant oraculis: ideo legalia ſortiti ſunt connubia. Ipſe quoque non voluptuoſo, quin potius piæ ſucceſſionis intuitu, natalibus & moribus ſibi prorſus conſimilem, adeptus eſt coniugem, nomine [2] Acliam. Quæ venerabilis mulier, in cunctis pietatis operibus, religioſo fauens viro: non ei detrimentum virtutis, ſed ſemper augmentum ſtuduit eſſe ſanctitatis. Cum autem aliquantum temporis, inuicem infœcundi exegiſſent, in commune Domini clementiam exorare decernunt, vt ſacræ dilectionis eorum impleret affectum, & eis boni coniugij præſtaret fructum: qui corruptione totius prauitatis expers, mundicia cordis ac corporis, ſibi eſſet acceptus; & fidelibus, innocentiæ & ſanctitatis exemplum præberet. Quorum petitioni, ſummæ Diui-

2 Aclia mater S. Genulfi.

nitati

nitati clementer annuere libuit. Concepit ergo venerabilis mulier, & congruenti tempore, peperit partum. Itaque venerabilis pater, voti sui compos effectus, altissimo bonorum auctori Deo, grates innumeras ob sibi collatam gratiam, ab intimo pectore soluit. Ergo cognati & affines eorum, affectu cognationis, pari congratulatione lætabundi, pariter conueniunt; & in sacro baptismate, Deo dilectum puerum vocauere [3] Genulphum. Sic itaque venerabilis puer, velut alter Samuel à religiosis parentibus à Deo postulatus, sicut eum sibi præstitum diuinæ gratiæ nouerant munus, ita & religiosè ab eis altus est.

[3] *S. Genulfus nascitur.*

S. Sixtus Papa, atque S. Laurentius.

CAPVT IIII.

PEr idem tempus, beatus. [1] Sixtus vicesimus quintus ab Apostolis, Præsulatũ Romanæ gerebat Ecclesiæ: Qui genere & eruditione Athenensis, non solum doctrina clarus: verum etiam magnificæ vir sanctitatis fuit: Qui quantum in vtroque perfectus extiterit, & perfectio eruditorum ab eo, & eius declarauit finis, quem post vndecim sacerdotij sui annos, [2] sub præfato Cæsare Decio, glorioso decorauit martyrio. Hoc sanè doctore, [3] Maximus Leuitarum, & toto famosissimus orbe Laurentius, pietatis imbutus disciplinis, & pia magistri exempla sequutus, excellentiam suæ fidei admirandam, in glorioso celebratione martyrij, sacræ reliquit Ecclesiæ. Huic ergo venerabili Papæ Sixto, religiosi coniuges, ob eximiam sanctitatis suæ famam notissimi, beatæ spei suum iam quinquennem puerum, tradunt; poscentes omnimodis, vt eum sacris imbueret disciplinis, quibus posset diuinis aptari mysteriis. Quem vir clarissimus gratificè suscipiens, infra breue temporis spatium, summa cum diligentia magnificè studuit informare. Erat autem spectabile in puero, iam cœlestem aduertere gratiam: quæ sibi, pueriles eius mores, & vitam ita dedicabat, vt ipsa eius primordia, iam futuræ speculum sanctitatis, satis li-

[1] *S. Sixtus. 25. Papa. ab Apostolis, Athenensis genere.*

[2] *Mors S. Sixti sub Decio Cæsare.*

[3] *S. Laurentius Martyr.*

Digitized by Google

quida cunctis haberentur. Nam pij Magistri,pijs eruditionibus inhianter intentus:quicquid coæuorum seu maiorum garrulitas illi minus decenter inferebat:hæc ille patienter iam pro Deo tolerare nouerat. Ita religiosus puer,ingentem fidei animum in angusto pectore concipiens,in spiritualibus excreuit exercitijs : donec ad robur perueniret ætatis , & virum perfecte,secundum interiorem hominem cœlestis imaginis , efficeret virtutis.

Mater S. Genulfi moritur.

CAPVT V.

IGitur in scholaribus adhuc eo commorante disciplinis,Deo dilecta genitrix eius Aclia,luteam naturæ debito grauedinem linquens,ad terram viuentium, bona domini visura simul ac fruitura , sicut credidit, fœliciter migrauit.Vnde sanctus vir Genitus,post eius condignè peractas exequias , quanquam sibi quod supernis eam gaudijs adscitam nouerat,gaudendum sciret: tanti tamen destitutionem solatij,ad pietatis opus sibi detrimentum metuens , adeo semet grauibus affecit lamentis, vt vix post diutinas lachrymas , beato adhortãte Præsule Sixto, tandem fletibus temperaret.

S. Genulfus Episcopus ordinatus,quomodo viuit.

CAPVT VI.

ENim vero Papa Reuerendus, humillimam in beato puero Genulpho morum conspiciens grauitatem, vinique parsimoniam, qua toto conamine lasciuos adolescẽtię motus euincere laborabat:quin etiam, admirandam illius in omni sanctitate vitam considerans: verè dignum in quo Domin[a] habitaret templum, eum fore persensit, & ideo, sanctitatis illum officijs applicare ,dignũ duxit. [1] Omnes itaque gradus Ecclesiasticæ administrationis ei committens,ac demum sibi ratus eum auxilio fore ad Ecclesiæ curam, si facul-

a Gradus Ecclesiastici.

tas

Digitized by Google

tas faueret temporis: sed & futuris vtile fidelibus, futurum forè prænoscens, [2] ordinare decreuit Episcopum. Qui licet eatenus satis arctam pro posse duxisset vitam: arctiorem tamen ex eo ducere miro modo satagit. A die námque suæ ordinationis, absque vini perceptione, [3] præter id, quod in diuini sumebat celebratione sacramenti, & absque lineis vestibus, quas præter, [4] in sacris vtebatur officijs, reliquum vitæ suæ tempus transegit. Lautioribus quoque cibis abstinens, [5] pane tantũ ordeaceo vel quibusque vilioribus vsus, naturæ satisfacere studuit. Sic vero religiosus puer adolescẽtiam suam pertriuium fidei, spei, & charitatis, in viam dirigens mãdatorum dei, & periculosa Mundi huius deuia, summopere cauens, deinceps per Iustitiæ semitam, feliciter incessit. Aderant illi sacræ comites virtutes, quas inspirante gratia Dei, & in suo naturaliter affectu conceperat, & [6] à pijs suorum genitorum exemplis sanctique sui magistri disciplinis, hereditario veluti iure, contra impugnantium vires aduersas vitiorum, fortia susceperat arma. Nam aduersus antiqui superbiam hostis, qua protoplastum deiecerat, illa sacrosancta humilitas, qua verbum Dei pro salute hominum, *caro factum est*, eum viriliter armabat: Patientia vero, qua idem Dei filius Iudaici furorem populi vsque ad Crucis passionem pertulit: illum aduersus iram valide semper muniuit: Castitate quoque præcipua, lumbis semper præcinctus, & vigore Pudicitiæ præclarus, ex carnis voluptate deuicta triumphans, [7] floridam Virginitatis obtinuit palmam. His igitur & cæteris sacris sibi coniunctis virtutibus, omnibus vitæ suæ diebus, indiuiduum quod cum eis pepigit, semper tenuit fœdus.

2 *S. Genulfus ordinatur Episcopus.*

3 *Vinum in sacris mysteriis.*

4 *Linea vestes in sacris.*

5 *Abstinentia.*

6 *Natura & educatio prosunt.*

Ioan. 1.

7 *S. Genulfus virgo.*

Septima Ecclesiæ persecutio.

CAPVT VII.

AVgustus interea [1] Philippus, septem annis Imperio functus, in tumultu militari, cum filio Philippo, non equidem pariter, sed alius alio perimitur

1 *Philippi Imperatores mutuo occisi.*

Digitized by Google

loco. Quod odio christianæ religionis à Decij factionibus Cæsaris, machinatum constat: vt se se veterum tenet traditio scriptorum. Is namque post eum factus Imperator, minus quam finitis tribus regnauit annis. Igitur eo tempore ab alijs Imperij partibus Romam veniens, acerbissimam omnium preteritarum persecutionem,[2] septimam videlicet ab ea quæ sub [3] Nerone facta est, crudelissimis crudelior, Christianis incitauit. Mandatis ergo, potestatibus cunctis, quaqua versum directis; crudelia per orbem dispersit edicta: vt Idolorum contemptoribus, omnium genera tormentorum priuatim & publicè pararentur, & in Christianos ad vltimum vsque flatum, horribiliter expenderentur. His sane temporibus, Ecclesia fidelium quę per orbem suis in locis Diuinitus locata consistebat: [4] ceu nitens lilium inter condensa veprium, ceu rubentis rosæ speciositas, inter aculeos spinarum: sic inter infidelium sæuitiam Gentilium, & piæ confessionis gratia nitens, & sacri pro veritate sanguinis effusione rutilans, odore, suauitatis Deo flagrabat.

2 Decius Christianorum hostis, septimam mouit persecutionem.

3 Nero primus Ecclesiæ persequutor publicus.

4 Ecclesiæ virtus, inter præsuras.

SS. Genines & Genulfus in Galliam à summo Pontifice mittuntur.

CAPVT VIII.

AT vero beatus Præsul [1] Sixtus, Decij belluæ cruentis, super ouile Christi dira frementis aduentu: curæ suæ gregem, pius aggregat pastor: Quem diuinis adhortationibus, aduersus lupi furentis insidias, & bella præmuniens; & armis induit fidei, & spe cœlestis corroborat præmij, & in charitate diuini confirmat amoris. Cùm vero multos ad Martyrij palmam secum Dux glorioſus incitasset: inter quos ille præclarus Leuita Laurentius emicuit, alios eorum æq; probabili sanctitate decoros, ad confirmandas in sacræ fidei constantiam fidelium mentes, in confessionis gradu permanere [2] decreuit, Etenim singulariter manu fortis, Rex noster Christus, & pugnantibus in prælio, & prouidè residentibus ad sarcinas, ob sui videlicet

1 Sixtus bonus pastor.

2 Summi Pontifices olim nó permittebant. quosuis è clero edire, Martyrium.

1. Reg. 25.

delicet ſuorúmque tuitionem; aſſiduis bonorum excubijs operum inſudantibus, æquas vtriſque præmiorum portiones, poſt victoriam diſtribuere gaudet. Ipſe namque deuicta Principis Mundi tyrannide, poſt gloriam ſuæ reſurrectionis, duos [3] in ſua Eccleſia fidelium ordines, Martyrij ſcilicet atque Confeſſionis decreuiſſe creditur, cum ſe Petrũ cruce ſequi precepit: Ioannem vero ſic ſe velle manere, vt vitam ſcilicet in pace finiret Eccleſiæ, manifeſtè fatetur. Plurimis præterea, cunctos in fide cohortatus verbis, beatum patrem Genitum ad ſe conuocans dixit. mi frater Genite, quem pius ſacræ religionis affectus, & certa ſanctarum præconia virtutum, regi noſtro Ieſu Chriſto, ſemper fidem ſeruaturum manifeſtè declarant: obſecro te precibus acquieſcere meis, & parere præceptis. Cernis equidé, aduerſus fideles, ob fidei ſacræ detrimentum, infidelium inſtare pugnam: In quo certamine, Chriſti militum acies, iuxta ipſius auctoritatem à nobis conſtituenda eſt. *vt abnegando noſmetipſos, & tollendo crucem noſtram, ipſúmque ſequendo,* ſic videlicet, vt ſicut opportunè pugnamus, opportunè quoque, ſed Regis noſtri ſalua fide, cedamus, ſecundum ipſius præceptum dicentis. *Si vos perſequuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam.* Quod non ad ipſius detrimentum militiæ: quin potius ad augmentum eius, nobis obſeruandum eſt. Vt noſtri videlicet legatio Regis & Imperatoris æterni, quaqua verſum directa, ſtrenuiſſimos atque fideliſſimos illi ſemper legere ſtudeat, & aggregare tyrones. Ergo, non in te notam ignauiæ ſentientes, ſed augmentis Eccleſiæ Dei conſulentes, tibi & vnico filio tuo chariſſimo noſtro Genulfo, Chriſti mandatum committimus: vt ſcilicet omnibus quæ poſſides pauperibus erogatis, præſenti impauidus cedas furori, [4] & Galliam petas, quò iam procurante Deo, diuini verbi fructificant ſemina. Ibi namque tibi Deo vacandi liberior erit facultas, quo murum fidei, iam minus arctat perfidorum impietas. Deinceps vero filij tui dilectiſſimi noſtri Genulfi præeunte prudentia, cum auctoritate noſtra ſecundum datam vobis gratiam, locis oportunis temporibúſue ſalutaria fidei-

3 *Duo in Eccleſia Ordines, Martyrum & Confeſſorum.*

Matth. 10. 23.

4 *SS. Genitus & Genulfus, à Sixto Papa, in Galliam ad prædicandum mittuntur.*

Digitized by Google

ſemina ſpargere ſatagite, vt in tempore meſſis, cumque zizania tradentur ad comburendum, vos exultantes, ad Patrisfamilias horreum, manipulos iuſtitiæ feliciter alteratis, percepturi ab eo præmium ſempiternum. Talibus ergo Papæ monitis, cum reuerenter acquieuiſſent ſancti viri, mox ſolemni officio, ſacra [5] Miſſarum ſolemnia beato Genulfo celebrare præcepit: Quibus expletis, plurimũ in fide cohortatus eos, cum benedictionis gratia valefecit eis. Qui percepta benedictione, protinus cunctis, quibus eotenus iuxta Nobilitatem pollere videbantur honoribus diſtractis, [6] omne prædiorum ac patrimonij ſui pretium, egenis diſtribuerunt. Ita illam planè cœleſtibus theſauris inditam, atque ditiſſimam pauperiem, mercati ſunt. Vt ex eis meritò fierent, quos Chriſtus Dominus beatificat dicens. *Beati pauperes ſpiritu: quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.* Hac igitur opulentia, qua Deum timentibus nihil deeſſe nouerant, ſerui Dei fiſi, ſibi decretam in Galliam peregrinationem, aggreſſi ſunt.

5 Miſſarum ſolemnia.

6 Eleemoſyna.

Matth. 5. 3.

Galliæ Apoſtoli qui fuerint.

CAPVT IX.

HIs præterea Decij temporibus, alij [1] etiam à Sede Apoſtolica, æquè Gallias directi traduntur. Ex quibus præſtantiſſimus atque ſanctiſſimus Saturninus, vrbis Tholoſanæ primus Epiſcopus fuit: qui poſt aliquod tempus ſui aduẽtus, ibidem Martyr emicuit glorioſus. [2] Marcellus quoque, qui apud Argẽtomum caſtrum, eo vſque pro Chriſto viriliter certauit, donec palmam Martyrij victor gloriosè obtinuit. Sancti autem Genulphus & Genitus diuina comitante gratia Galliam properantes, ſecundum Domini præceptum, omni qua diuertebant domui, pacem præferebant dicentes. *Pax huic domui:* vt cum videlicet illorum pax, inſpiratione diuina, ſuper filios requieſceret pacis: deinceps hominibus bonæ volũtatis, bona pacis æternæ vitæ, prædicando miniſtrarent. Sic itaque tranſactis Alpibus, Gallias peruenerunt.

1 S. Saturninus per quem, & quo tempore Tholoſam miſſus fuit.

2 Marcellus Martyr de quo t. p. ca. 21. lib. 3. Mirac. S. Benedicti. Luc 10. 5.

Gallia

Digitized by Google

Galliæ ſitus ac ab Apoſtolis, miſſi ad ipſam Epiſcopi.

CAPVT X.

ESt autem Gallia, quæ quondam belligeris cultoribus pollens, nomini Romano totius orbis dominatori, cæteris infeſtior fuiſſe nationibus fertur. [1] Sed tandem à Iulio Cæſare ſubacta: deinceps Imperio paruit Romano: Et in [2] maximis vrbibus eius, Auguſtorum legati, ex eorum decretis, Prouinciis Galliæ iura diſponebant: Sed poſtquam illa quoque à Deo Patre præfinita peruenerunt tempora, in quibus vnigenitus eius, coæternus illi, Dominus noſter Ieſus-Chriſtus: à ſublimi cœlorum arce, humilis venire dignatus eſt, vt mundi ſuperbiam ſibi ſubſterneret, vt per electos ſuos totum ſuis legibus ſubderet orbem: [3] Principes militiæ ſuæ Petrum & Paulum, Romanæ direxit ſublimitati, quorum virtute & induſtria, tota ſibi ſubderetur Reſpublica. Hi ergo ſibi commiſſo ſtrenuè inſiſtentes negotio, per optimos quoſque ſuorum, nihilominus & ipſi Galliam aggrediuntur, vt eam cœli terræque ſubderent Imperatori. [4] Ex quibus Auſtremonius atque Marcialis fuêre, qui à beato Petro directi ſunt. Quorum primus Aruernis poſtea Martyr glorioſus, ſequēs verò ſignis & virtutibus Cōfeſſor clariſſimus Lemouicis datur. A beato quoque Apoſtolo Paulo, [5] Narbonenſibus Antiſtes ordinatur Paulus, & [6] Arelatēſibus Trophimus: de cuius prædicationis fonte, tota fertur Gallia, fidei riuulos ſuſcepiſſe. Ab his igitur atque plurimis aliis, qui de viuo delitiarum Dei fonte, ſanctis propinantibus Apoſtolis, abundantius hauſerant, Gallia iam partim vt prædictum eſt, fidei riuulis irrigata, conſtabat: Tunc namque temporis, flumen Dei ſacris repletum aquis, videlicet baptiſmi, ab Idololatris obicibus omnimodis arcebatur, ne proluſius laberetur. Sed præualente Chriſti gratia, haud omnino potuit prohiberi, quin impetus eius, ciuitatem Dei, ſanctam videlicet Eccleſiam: lauacro ſalutari perfuſam, & virore fidei lætificaret, & ad ſæuos Gentilium turbines perferendos, virtutum crementis validè ro-

1 Iulius Cæſar Galliam ſubegit.

2 In maximis Galliæ vrbibus, Auguſtorum Legati reſidebant.

3 Petrus & Paulus, Principes militiæ Chriſti.

4 SS. Auſtremonius & Martialis, in Galliam à B. Petro Apoſtolo miſſi.

5 Paulus Antiſtes Narbonenſis, à S. Paulo Apoſtolo ordin.

6 S. Trophimus Arelatenſis.

Pſalm. 64. 12.

Digitized by Google

borarer. Sed iam vnde paululum digredi visum est, redeundum nobis est.

SS. Genines & Genulfus, quid in Gallia egerint.

CAPVT XI.

CVm in vrbem quæ Geturicẽsis dicitur, sancti viri peruenissent, domui cuiusdam viduæ, more sibi solito præmissa pace, se se ad declinandum contulerant. Cui viduæ simul & omni eius familiæ, grauis admodum inerat luctus. Etenim ille totius boni æmulus, & cœlestis inuidus pacis, sempérque salutis humanę veterrimus hostis, vnicũ filium eius arripuerat, quem terrificis monstris, atque horrendis motibus crudeliter agitãs, miserrimè vexabat. Adeò verò Adebacchando, hic in homines sæuiebat, vt consequutos dilaniaret, cruentísque manibus furiosè decerperet. Onerosis itaque * *bacarum*, compedibus nexus, durísque lacertos restibus vinctus, tandem ab hominum, non tàm morsibus, quàm mortibus arcebatur. Interea famuli Christi, tantis puerum cõspicientes alteri probris Dæmonici furoris; intimo pietatis affectu super eum moti, conquerebantur adinuicem, sic relaxari habenas Dæmonis, in perniciem pretiosi operis Christi. Hæc autem illis querulè colloquentibus: ecce subito miserabilis puer instinctu dæmonis atrocius exagitatus, toruis in sanctos Dei respiciens oculis, horribiles huiusmodi voces, magnis iactabat rictibus, clamans. O fides ingens! ô magnitudo sanctitatis! heu quãta potentia vobis! Quid tu me sancte Dei Genulfe, quid me persequeris? ô cœleste imperiũ! Siccine, peregrinus à propriis incolam sedibus pellit? O virtus Christi quæ me sic cogis! Talia frementem puerum, misera mater, & omnes qui aderant obstupentes, inde magis admirabantur, vnde ignotorum illi notitia contigisset. Erant ergo attoniti, tantæ præstolantes exitum rei. Christus interea Rex cœlestis, vt notam faceret ignorantibus se, virtutem suam, & suorum qui aderant merita seruorũ declararet: eos ad expugnationem hostis,

* *Obsoletum verbum.*

Digitized by Google

ſtis, armis accingit fidei. Quoniam [2] vero iuris Eccleſiaſtici erat hæc pugna : per ſacræ militiæ ſuæ tyronem, ſpecioſæ videlicet & beatæ indolis adoleſcẽtem Genulfum , dignitate Sacerdotij comptum , ex hoſte antiquo triumphare decreuit : Qui debacchanti puero conſtanter approprians , ait iniquitatis miniſtro. « In nomine(inquit)Domini noſtri Ieſu Chriſti , qui à « nexibus tui erroris mundum ſoluere venit,imperamus « tibi perdite Satan , vt hunc deinceps vexare deſiſtas « puerum , & eas in debitum tibi ſupplicium æternum. « Hæc vbi dixit,illico diris vlulatibus atrociſſimus Dæmon aëra complés , diu cruciatum hominem feminecem reliquit.Beatus verò Genulfus,humi deiecto porrigens manum,eum à ſolo ſanum erexit, & matri natum ſoſpitem reddit: Quæ iam,maiori prudẽtia ſeruos « Dei veneranter admirans, pedibus Beati Genulfi cum « filio prouoluitur , orans & dicens. Obſecro te ſancte « Dei , vt me tantæ fidei participem facias, cuius bene« ficij gratiam, ſuper puerum exhibuiſti : Nam fideliter animaduerto , te magni ſuper omnia Dei miniſtrum, cuius per te virtutem,tam imperioſam experti ſumus. Beatus vero Præſul , eius fidei placido congratulans animo , verba ſalutiferæ prædicationis , illi ſimul & omni eius familiæ conſequenter , exhibuit. Quæ cum ſitienti percepiſſent animo , eóſque in fide promptos animaduertit, [3] ieiunium eis triduanum indixit : Quo expleto,baptizauit eam cum filio,& omni familia viginti & octo numero. Sicuti vero ſcriptum eſt. *Quia placuerunt Deo quidam , Angelis hoſpitio receptis* : Ita & venerabili huic viduæ , diuina clementia ſuam contuliſſe gratiam videtur:vt videlicet per [4] hoſpitalitatis obſequium , quod piè Dei ſeruis exhibuit , & filius eius à Dæmone,& ipſa cum omni familia,liberari meretur ab errore.

2 *Exorciſmus, ad Epiſcopos præcipuè pertinet.*

3 *Ieiunium adulterũ , olim ante baptiſmum.*
Hebr. 13.2.

4 *Hoſpitalitatis meritum.*

Puella

Digitized by Google

CAPVT XII.

CHristi verò cultores, aliquibus inibi commorari decreuêre diebus, certi fine dubio, nonnullos illic exiſtere, quos Saluatoris clementia lucrari dignaretur. Ob hoc etiam, zelo fidei feruentes, cuncta quæuis aduerſa, perpeti vehementer ambiebant: vt ſicut veritatis erant confeſſores, ita quoque, digni eius haberentur & teſtes. Itaque celebri iam virtutis huius fama circumuagante, quidam illius incola loci, Aglibertus nomine. Hos venerabiles adiit viros: Et ſolo tenus beati Genulfi proſtratus pedibus, orabat attencius dicens. Magni ſerue Dei, per illam qua piè videris bonitate clui, te ſupplico, vti meo te conferas diuerſorio. Eſt namque mihi filia grauiſſimo laborans incommodo, quam tuo iuuamine per fidem quam colis, ſaluari poſſe ſpe non ambigua credo. Hac etenim confidentia, Reuerendi Domini mei vos accerſire præſumens: etiam fidei veſtræ fieri acultor, vehementer exopto. His à viro dictis, abiit cum illo beatus Genulfus: & ſacræ orationis obtentu, atque per Chriſti nominis inuocationem, mox ſanam, & incolumem Patri filiam reddidit. Admiratus Pater virturem Chriſti, mox cum vxore & filia baptiſatus eſt. Sic[1] nimirum, interna Dei prouidentia, interno ſuo iudicio iuſtè ac prouidè cuncta diſponens, varia plerumque mortalibus infortunia, quibus meliora ſortiantur, miſericorditer accidere ſinit: vt mirabilem ſuæ Deitatis operationem, per ſuorum merita fidelium, ad ſui laudem nominis, mirabiliter innoteſcat: Hoc etenim multi rumore commoti, quos varia morborum paſſio debiles effecerat: aut quibus officijs priuatæ naturalibus corporum partes inerant, ad hunc certatim ſalutiferum medicum, properare feſtinabant: à quo gratis ſalutaria corporum & animarum percipientes remedia, ſuperſtitioſos idololatriæ cultus, abdicare certabant, & in Chriſti laudibus, deinceps perſiſtere gaudebant.

1 Cur Deus aduerſis affligi, homines quandoque ſinit.

Sancti

Sancti, ignem & vincula perferunt.

CAPVT XIII.

INterea, cùm de ſeruis Dei Principi ciuitatis nomine [1] Dioſcoro, tanta virtutum à miniſtris malitiæ, perlata fuiſſet opinio: miſit continuò qui eos exhiberent in conſpectu ſuo. Quibus exhibitis ait. Num vos eſtis quos fama retulit, nouæ cultores doctrinæ, quam noſtris, vt audio, colendam ciuibus, vltro exhibetis? Ad hæc, beatus reſpondit Genulfus. Tu quidem potentiæ nixus terrenæ, nullam exiſtimas celſiorem: cum profecto ſublimior ſit Diuinitas, quam colimus, & potentia Dei cui famulamur, omni virtute quam ſublimiſſimam putas, vel credis potentiſſimam. Dux reſpondit. Magica ſuperſtitione reſponſio veſtra fulta videtur, per quam facilius indoctum vulgus, à Deorum cultura, peruertere arbitramini: Sed conatus veſtros, niſi reſipueritis & Dijs ſacrificaueritis, equidem multa fruſtrabunt tormenta. Minitanti ſic Duci: beatus Genulfus reſpondit. Si prudenter intelligeres, ob confidentiam Ieſu Chriſti Domini noſtri, nos interritos aduertere poſſes. Nulli namque potentiæ fas eſſe contra eius velle quippiam poſſe, & certum tenemus, & fideliter credimus. His dux reſponſionibus in ira commotus, iubet eos cædi fuſtibus: At illi gaudentes glorificabant Deum, pro cuius nominis teſtimonio, talia patiebantur, qui eos etiam ad grauiora toleranda viriliter animabat: Cernens vero Dux, Dei ſeruos in fide conſtantes, ardenti furore ſuccenſus, mitti eos iubet in clibanum ignis ardentis. Quod vt factum eſt. mox illa quæ quondam virtus Omnipotentis, in fornace Caldæa tribus mirabiliter adfuit pueris in conſpectu ſuperbi Regis: hos quoque ſanctos ſuos pari gloria miraculi, coram præfato Tyranno atque populari præſentia, glorificauit. Angelus namque Domini de cœlo deſcendens, ita vim incendij fornacis ſopiuit, vt in roris fluenta, celerrimè clibanus ille ſolueretur. Quod cernentes qui aderant, cum ingenti admiratione dicebant. Verè mirabilis religio Chriſtianorum! verè

[1] *Dioſcorus Princeps.*

vere pius & mirabilis Deus eorum ! qui sic piè & mi- „
rabiliter seruis suis adest, vt eos in tantis tueatur flā- „
mis, & à periculosis liberet incendijs. Verè non est „
similis illi Saluator , qui suorum tàm potentissimus „
videtur adiutor. Præsentibus ergo talia conclaman-
tibus, fremebat potius, quàm erubescebat [1] Tyrannus:
Iubet ergo Dei sanctos educi de clibano. Quos ab
ignibus omnino cernens illæsos, eorum brachia cir-
culis vinciri ferreis, & sic vsque in posterum diem car-
cere claudi, præcepit.

[1] *Circuli ferrei.*

Populus ingens ad Christum conuertitur.

CAPVT XIIII.

ITaque cum ducerentur ad carcerem : facta est eis vox de cœlis dicens. Confortamini viri sancti : viriliter agite in Domino. Nam quia Deo dignissimam vosmet per ignem obtulistis hostiam: ideo vestræ san- „
ctitatis apud Deum prævalétibus meritis, obtinuistis, „
vt omnes deinceps huius habitatores ciuitatis, Christi „
cultores incipiant fieri. Clausis itaque sanctis in car- „
cere viris, iam populus ciuitatis ad eos in custodia „
confluere cœpit, beatum postulantes Genulfum, vt sa-
cro baptismate purificari mererentur. Beatus vero Ge-
nuefus tantæ fidei eorum deuotione gauisus, Deo gra-
tias egit: Ipso ergo die, [1] trina confessione fidei fun-
datos, ac [2] trina baptismi submersione mundatos,
vnicæ Trinitati, summo singulariter Deo, irecentos
obtulit viros: excepto paruulorum ac mulierum, non
minimo numero.

[1] *Trina ante baptismum fidei Confessio.*
[2] *In baptismo trina immersio.*

S. Genulfus fidem Christi explicat, & Dioscori filium suscitat.

CAPVT XV.

SEquenti vero nocte, præfati filius Dioscori Principis arreptus à Dæmonio, mox spiritum exhalauit, iudicio diuino. Continuò Pater dolore correptus grauissimo, irremediabiliter vnicum flebat filium : quem pariter

Digitized by Google

" pariter flebilis coniux , nimijs affici lamentis conſpi-
" ciens, ait ad eum. Noui pro certo , quia propter viros
" illos, quos carcere claudi iuſſiſti , nobis hic filij noſtri
" caſus acciderit: Qui niſi magni Dei ſerui eſſent, ab il-
" lo vaſtæ fornacis incendio,liberari nullomodo quiuiſ-
" ſent. Itaque feſtinanter illos educi carcere iube , &
" ſanctam illorum exora manſuetudinem: vt tibi ignoſ-
" cant,& de fide quam prædicant nos certos efficiant,vt
" vnicum nobis reſuſcitent filium : Ego namque per eos
id fieri poſſe fideliter credo. hoc vero facto , quicquid
deinceps de ſui Dei fide prædicauerint , renuere non
debes.Sic igitur vxore monente, Dux apparitores ad
" carcerem direxit, qui ad ſe Dei ſeruos officiosè dedu-
" cerent. Quod vt factum eſt, ait eis. Certis(ô viri ve-
" nerabiles)approbo nunc experimentis, maximam Dei
" veſtri ſuper omnia conſtare virtutem, & eùm iniuriæ
" ſuorum potentiſſimum vindicem. Nunc ergo facino-
" ris in vos commiſſi veniam expoſtulans. conſenſui
" veſtro me facilem cedo: vt vnius veri Dei, quam præ-
" dicatis fides , plurimos à me falſorum auertat errores
" Deorum. Lætiſſimus ad hæc beatus reſpondit Genul-
" fus : Deus noſter quem colimus , omnium Deus eſt,
" omnium creator atque diſpoſitor & omnipotens re-
" ctor : à quo, & per quem, & in quo cuncta naturali-
" ter exiſtentia, ſuo modo ſubſiſtunt & cuncta viuentia
" viuunt: *cuius verbo cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius* Pſal 32.6.
" *omnis virtus eorum: Cuius Sapientia fundauit terram, &* Prouerb. 3. 19.
" *creauit in ea hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſui,* Geneſ.1. 26.
" *& ſpiraculo vitæ viuificauit :* Qui cum ab illo ſublimi
" deliciarum Dei loco. vbi poſitus & immortalitatis
" gloria donatus fuerat , illius qui ob ſuimet ſuperbiam
" iam corruerat, verſutia draboli corruiſſet, & in mun-
" di huius exilio exulatus eſſet,ſéque ſuóſque poſteros,
" periculo mortis obnoxios fecit. Tandem vero poſt
" multa ſic decurſa tempora , mortalium Deus miſera-
" tus errores, vnigenitum ſuum quem Sapientiàm Ver-
" búmque ſuum , per quod in principio cuncta creaue-
" rat, confitemur natum mirabili modo de ſacra virgi-
" ne , miſit in mundum Ieſum Chriſtum Dominum no-
" ſtrum, virtute Deitatis ſuæ clarificatum, qui errantes

ab

ab itinere mortis, ſua morte reduceret, & per reſurrectionem ſuam ad vitam vitæ cœleſtis reuocaret. Quique etiam fideles ſuos, à cœno peccati, baptiſmatis vnda dilueret, & contra Principem mortis, vitali ſigno muniret, atque omnibus ſe iuſte petentibus ſemper adeſſet. Hæc eſt fides noſtra, quam fideliter credimus, & coram omni potentia, conſtanter prædicamus.

S. Genulfus locum manſionis eligit.

CAPVT. XVI.

HIs à beato Genulfo dictis, reſpondet. Oro vt fides horum quæ dixiſti, ſuper vnici mei funus clareat. Ait illi beatus Genulfus. Si toto corde tuo, Deo noſtro decreuiſti credere, ipſemet ad filij tui funus accede, & accipiens manum eius, indubitata fide dicito. In nomine Ieſu Chriſti Domini noſtri, qui eſt vera viuentium vita, ſurge puer ad vitam, & ſta pedibus tuis ſanus. Ilico Pater, imperata peregit, & filius eius viuens, à ſolo ſurrexit. Attonitus igitur ingenti ſtupore miraculi, Sanctorum proſternitur pedibus, indulgeri ſibi poſtulans, eis illatæ facinus iniuriæ. Ecce inquit, ecce, verè fateor & fideliter confiteor, quod nuſquam ſit ſimilis Deo veſtro. Nunc deinceps oro vt me cum vxore & filio meo, ſimulque cum omni ciuitatis meæ populo participem faciatis æternæ ſalutis, & vitæ cœleſtis. Itaque beatus Genulfus accepta eorum ſponſione credendi, Principi cunctiſque cum eo baptiſandis,[2] ieiunium conſtituit triduanum: Quo expleto, baptiſauit Principem cum vxore & filio, cunctòque exercitu, & omni populo ſuo, credentem Chriſto: & prædicantem mirabilia eius: quibus plerúmque corda mortalium, ad agnitionem & confeſſionem ſui nominis, prouocare conſueuit. His vero ita geſtis, ad roborandam in Deo fidem eorum, tres apud illos menſes, manere decreuerunt.[3] In quibus diebus, Eccleſias illis ad Dei laudes celebrandas, fundauit; quas in honore ſanctæ Dei genitricis Mariæ, & omnium

1 Nominis Chriſtinis.

2 Ieiunium ante baptiſmum.

3 Eccleſiæ in honore B. Mariæ & Sanctorum conſecratæ.

Digitized by Google

nium Apoſtolorum conſecrauit; & ſacris ordinibus ordinauit, & omnes in fide catholica & eruditione diuina fideliter confirmauit. Poſt hæc autem ſancti viri cunctis Eccleſiæ illius valédicentes fratribus, inde receſſerunt, & Galliam Aquitanicam petierunt. Quæ regio, iam dudum his quos ſupra retulimus prædicantibus, verbum Dei per plurima ſuorum ſuſceperat locorum. Eam ergo profundius ad euntes viri Dei, & maximam Byturici pagi trâſmeantes partem; ad quemdam peruenerunt locum, in quo quondam vetus error Gentilium [4] Dianæ conſtruxerat fanum, quod iam tunc à fidelibus, omnino manebat deſtitutum. cùm propter execrationem delubri: tùm etiam propter illatos à Dæmonibus terrores. Huc ergo ſe ſe conferentes viri altiſſimi ad manendum; à vicinis audiunt, inibi cõſiſtere machinationes Dæmonum: quorum dictis minime tacti: ſed ſalutari ſacræ fidei ſigno munitis; ad purificationem illius ædis, [5] aquam præparant expiationis, Quam beatus Genulfus per inuocationem Chriſti nominis conſecrauit, & per omne ſpatium domus aſperſit. Tùm verò ſemet, ac deinde omnes qui ſecum erant, ſigno Crucis muniuit; & ſic ibi cum ſuis, ipſa nocte quieuit. Et ſanè non ſine multorum ſtupore; qui periculum loci, multis prænouerant probamentis. Sed mane facto, cernentes nihil eos aduerſi à ſolitis dæmonum furoribus pertuliſſe, glorificabant mirabilem Chriſtum in ſeruis ſuis. Magnæque apud ipſum gratiæ viros, ſuis laudibus commendabant; quorum meritis, ab eo loco depulſa cernebant, malignorum ſpirituum fantaſmata. Erat autem idem locus ſuper fluuiolum vocabulo [6] Naon, ſatis mortalibus amœnitate ſui gratiſſimus: Cuius acceptabilem beati viri proſpicientes ſitum, & diuino cultui iudicantes aptiſſimum; peregrinationem ſuam inibi definire ſtatuunt. Is eo tempore, locus, à quodam Chriſtianiſſimo viro nomine [7] Baſeno, iure proprietatis poſſidebatur. Huic per nuntium, ſancti viri ſuum patefacientes deſiderium; poſtulabant humiliter, vt locum quem ſibi diuina gratia congruum oſtenderat; eis inhabitare ſua permitteret authoritas. Qui ſanctitatis

4 Diane fanum.

5 Aqua luſtrale templum expiatum.

6 Naon fluuiolus.

7 Balſenus vir Chriſtianus.

Digitized by Google

ctitatis ipſorum cognita fama, voluntati eorum liben-
8 Res fideliũ oblata Deo tiſſimè paruit: & accedens ad eos, per ſemetipſum: [8] locum ipſum cum multiplici prædiorum poſſeſſione, teſtamento facto eis delegauit. Qui etiam eis filium ſuum diuinis imbuendum diſciplinis tradens, ſéque ſuáque omnia, eorum ſanctitati commiſit: & in omnibus, ſubſidia deinceps præbiturum fideliter ſpopondit: & ſic ad propria redijt.

S. Genitus moritur.

CAPVT. XVIII.

IIs ita geſtis deinceps ſãctiſſimi viri, in his quæ ſaluti fideliũ expedirent animarũ, inſiſtere ſtuduerunt: Eccleſiam denique mox inibi conſtruxerunt; quam beatus Præſul Genulfus, in honore conſecrauit beati,
1 Eccleſia in Honore B. Petri Apoſtoli Conſecratur. [1] Petri Principis Eccleſiæ Chriſti: Vbi deinceps in orationibus, vigilijs, atque in cæteris bonorum exhibitionibus operum; vitam ducentes: Deo digniſſima, ſanctitatis ſacrificia, quotidie perſoluebant. Prædicatione quoque ſancta, cunctíſque pietatis exemplis, & infideles ad fidem prouocabant: & ad pacis vnanimitatem, fideles ſemper animare ſatagebant. Poſtquam itaq; viri ſancti, congruum ad Dei peragendam ſeruitutem, locum prædictum fundauerunt; ipſo tempore beatus Pater Genitus, huius mundi peregrina deſerüit, & ad cœleſtem ſanctorum hæreditatem, feliciter migrauit; [2] tertio die, ante Kalendas Nouembris. Quem ſanctiſſimus Præſul filius eius, poſt pias & paterno affectui debitas lacrymas, digno cum honore, decenti reddidit ſepulturę. Quamuis autem ſemper iſdem vir venerabilis Genulfus, proprij corporis afflictionẽ quam ſupra diximus, eotenus in remiſſam ſeruare tentauerit: ex eo tamen, ad rigorem propoſiti ſui, addere potius, quàm demere ſtuduit. Etenim, quanto celerius ad vltimum cuncta Mundi caduca feſtinare ſentiebat; tanto arctius elaborabat, vt dignior haberetur ad cœleſtia promerenda: Vnde factum eſt, vt multi ſanctitatis eius opinione compun-
2 S. Genitus ad vitam tranſit æternam. 29 Octobr.

cti,

Digitized by Google

cti, properarent ad eum; cupientes eius pijs alloquijs, & ædificari in fide, & consolari in Christo. Plurimi vero suas illi tradentes possessiones, [3] Comam capitis, ibidem pro Deo deponebant, ac eius seruituti sedulæ se mancipabant: quos pius doctor, & diuinis semper institutionibus informabat; & charitate Dei & dilectione seruere Proximi, & pacis vnanimitatem seruare monebat. Quibus etiam non solum modo cœlestis vitæ pabula ministrabat; verum etiam temporalia commoda, pia semper eis solicitudine procurabat.

3 Comam capitis deponunt Clerici.

S. Gemulfi Gallinam à vulpe liberat.

CAPVT XVIIII.

DIe vero quadam, operi cum fratribus necessario, eo insistenti; vulpes cum rapina Gallinæ, ante " eum transitum habuit. Quam vir sanctus intuens, in " nomine inquit Domini, iubeo te redire, ac loco suo deponere prædam. Mox obaudiens bestiola redijt, atque prædam deposuit: Itinere vero quo venerat rediens, cum ante fores transiret Ecclesiæ, contremuit, atque ibidem corruens expirauit. Quod tunc equidem dignissimè, [4] verum etiam postea non minus mirandum, sancti viri merita commendauit; cum nemo rapinam huiusmodi, tali raptore viderit ibidem deinceps contigisse.

4 Vulpes in loco S. Gemulfi, gallinas nõ rapiunt.

S. Gemulfus è vita migrat.

CAPVT XX.

CVm itaque vir sanctus in Dei seruitute lumbis semper præcinctus, cœlestem in terris assiduè vitam duxisset, & operatione sancta, lucis exempla, discipulis præbuisset: iam felix eius appropinquabat tempus, quo benè vigilantem seruum suum, libertate cœlestis gloriæ remuneraret. Dominus? Quod diuino præsentiens spiritu; conuocatis omnibus in vnum dis-

Digitized by Google

cipulis,quarto ſe migraturum die prædixit. Quo audito,Diſcipuli conſternati ſunt animis valde, nimióque reſoluuntur in luctu,dicẽtes. O ſancte Pater, quis » tuis famulis, tanta deinceps pietate prouidebit? Quis » conſeruabit in reliquum, quos hactenus pio ſemper » foueras patrocinio? Heu miſeris & deſolatis, quos ta- » cita præoccupat deſtitutio Patris. His autem fratrum gemitibus compunctus, & ipſe piiſſimus Præſul:ait illis. Quid filij mei dulciſſimi,quid ſuper meum exceſ- » ſum nimiis fletibus affluitis? Ego quidem deficio: ſed » non deficit Chriſtus. Reminiſcimini precor doctrinæ » ſanctæ quam didiciſtis; & Ieſu Chriſto capiti veſtro » fidem ſeruantes, illi fideliter adhærete; vt eius præce- » pta ſeruantes,illius effici membra valeatis; & ſemper » cum eo feliciter eſſe mereamini: ſicut ipſe Patri, ſuos »
Ioan.17.24. adoptans,dixit. *Pater volo, vt vbi ego ſum; & ipſi ſint* » *mecum.* Hunc veſtræ fidei fundamentum recolentes, » cauete diligenter ne malè corruat,quod in vobis fide- » liter ædificatum eſt. Nulla vos anguſtia, nulla tribu- » latio, nullius ſuaſio ſeparet vnquam à charitate Chri- » ſti: Quin etiam, huius aduerſa ſeculi, dignum ſuper » omnia ducite, pro nomine eius æquanimiter ferre; »
Apoc.3.19. propter ipſius verba dicentis: *Ego, quos amo, arguo &* »
Ioan.6.c.20. *caſtigo.* Itemque: *Mundus gaudebit, vos autem contri-* » *ſtabimini; ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium:* Me- » mentote benignitatis eius, & ingentis miſericordiæ, » per quam nos indebitos, gratuita pietate ſua,ſaluare » diſpoſuit; vt per ſanguinem ſuum acquireret nos re- » gnum Deo & Patri ſuo,ad ea tribuenda nobis, *qua nec* » *oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcende-* » *runt,* quæ præparauit Deus diligentibus ſe.In his ergo » fratres & filij mei, veſtræ mentis intuitum figite, illa » deſiderate quæ vobis tribuet Chriſtus in gloria Patris » ſui, & ſanctorum Angelorum; ad conregnandum ſibi » in ſecula ſeculorum. In talibus igitur admonitionibus exacto triduo, deinde ſub vehementi, teſtificatione
1 Cor. 2 9. præcepit eis, vt corpus [1] eius cilicio, non linteis, inuoluerent, neque in Eccleſia tumularent. Interea iam quartus aduenerat dies, in quo prudens ac benè prouidus ſeruus, totus in ſpiritualibus intentus erat, expectans

Digitized by Google

pectans Dominum ſuum, vt venienti & pulſanti, confeſtim aperiret ei: Præparabat interim ſancta precum ſubſidia, & vitalem animæ viaticum, [2] perceptionem videlicet corporis & ſanguinis Ieſu Chriſti Domini noſtri, ad iter cœleſtis Hieruſalem aggrediendum, & ad viſionẽ pacis, quæ eſt in illa, perhenniter perfruendam. Iam verò feliciter præparato, [3] ecce clauiger ipſe Regni cœleſtis Beatiſſimus Petrus Apoſtolus apparuit ei dicens. Feſtina ſerue Dei, feſtina, & veni, vt intres in gaudium Domini tui, & accipias coronam quam tibi præparauit ab origine mundi. Sic felix anima carne ſoluta, lætiſſimis Angelorum ſuſcipitur amplexibus: & ante Regem ſupernum, coronanda cum exultatione deducitur: Et quia ſuper pauca ſibi commiſſa fidelis fuit; ſuper multa cœleſtis gloriæ præmia conſtituitur, & æterni gaudij Domini ſui compos in æternum effecta, lætatur. In ipſo autem momento reſolutionis illius, auditæ ſunt voces pſallentium, quæ dulci modulamine, ſuauiſſima concinentes alternatim carmina, cœlos petebant, quorum dulciſſimis modulationibus qui audiebant intenti, velut in exceſſu mentis effecti ſunt oẽs, præ dulci melodia. *O quam magna, Deus multitudo dulcedinis tuæ*, quam in præſenti quidem abſcondiſti timentibus te, vt perficias illam in tempore opportuno, ſperantibus in te: *Cùm abſcondes eos in abſcondito faciei tuæ, & proteges in tabernaculo tuo* vbi te benedicant æternum, Deum & Dominum ſuum, quoniam mirificaſti in eis miſericordiam tuam, in ciuitate munitiſſima gloriæ tuæ, ſancta Hieruſalem cuius lætiſſimis ciuibus, & huius ſerui tui animam, conciuem efficiens, lætiſſimis ipſorum iubilationibus; notum fieri mortalibus adhuc voluiſti, vt audientes etiam deſideriis cœleſtibus accenderes, & eos de terrenis, cœleſtes efficeres; ad benedicendum te, & laudandum nomen tuum in ſecula ſeculorum! Migrauit autem vir ſanctiſſimus, & Deo acceptiſſimus Præſul ſeptimo [4] decimo die menſis Ianuarij, & vt teſtificatus fuerat diſcipulis, extra Eccleſiæ ſepta, ſepultus eſt ab eis decentiſſimè, iuxta ſanctum Patrem Genitum. Locus autem ipſe qui ante aduentum ſanctorum iſtorum

[2] *Corpus & ſanguis Domini noſtri Ieſu Chriſti.*

[3] *S. Petrus morienti adeſt.*

Pſal. 30. 21.

[4] *S. Gemulfi obiit 17. Ianuarij.*

Digitized by Google

rum nuncupabatur cella Dæmoniorum; poſt exceſſum ſancti huius præſulis, vocitatur à cunctis, Cella ſancti Genulfi egregij Confeſſoris Chriſti.

Corpus S. Genulfi ad alium locum transfertur.

CAPVT XXI.

1 S. Sebaſtus. ERat autem eo tempore in ipſa regione quidam merito ſanctitatis opinatiſſimus, nomine [1] Sebaſtus: Ad hunc ergo, quidam ex diſcipulis beati Ge-
2 S. Leontius. nulfi nomine [2] Leontus venit, & ei venerabilem in omni ſanctitate vitam, vel obitum eius, ſeu Patris illius fideliter enarrauit. Quibus ille vir ſanctus auditis, mox mente compunctus, ad prædictum Sanctorum locum venit. Erat autem ab ipſius ſanctiſſimi Præſu-
3 Quo apparatu ſanctorũ corpora tranſlata. lis obitu, iam tertius elapſus annus. [3] Itaque cum ingenti apparatu lampadarum, ac religioſo ſatis obſequio pſallentium, tranſtulit corpora ſanctorum, in ſancti Petri oratorium, quod ipſi à fundamentis ædificauerant; tàm ſuis, quàm etiam virorum ſumptibus deuotorum. Sub tali vero notitia, eos ibi depoſuit, vt ingredientibus quidem parte dextera, ſancti Præſulis Genulfi corpus poneret: Siniſtra verò, beati Patris
4 Crypta in eccleſiis. Geniti membra locaret. [4] Cryptas etiã ſuper vtrumque corpus ædificauit; & vt religioſè deinceps vene-
5 S. Sebaſtus ſcripſit geſta ſanctorũ Genulfi & Gentij. rarentur, ſtudioſè compoſuit: [5] Quin etiam ipſorum geſta ſanctorum, quæ à Leonto & cæteris diſcipulis eorum didicerat ſcripſit; & ſic benedicens Deum, & fratribus valedicens, ad propria redijt. Multi vero varijs incommodis afflicti, multoties ibi per iſtorum merita ſanctorum ſanitati priſtinæ reſtituti ſunt; ad laudem & gloriam eius, qui ſolus iure laudabilis eſt & glorioſus & ab omni creatura ſua benedictus Deus. Qui miſeriam noſtræ mortalitatis, miſerando reſpiciens, viſcera nobis miſericordiæ ſuæ clementer exhibuit; in quibus viſitauit nos oriens ex ipſo, Deus de
6 Cur Chriſtus voluit incarnari. Deo, Dominus noſter Ieſus Chriſtus, verum de vero ſubſiſtens lumine lumen: quod videlicet in Deitate Patris, vnius eſſentiæ ac voluntatis ſemper exiſtens, [6]

ad

ad hoc ſemetipſum humanari piè & mirabiliter voluit, pro nobis; vt in tenebris ignorantiæ & vmbra mortis peccati reſidentes; ſplendore gratiæ ſuæ inluminaret, & noſtræ mentis greſſus dirigeret in viam pacis: quæ ad ſalutem perpetuam, & vitam ducit æternam. Qui etiam huius gratiæ ſuæ miniſtros, ſanctos videlicet Euangeliſtas ſui prædicatores, & Pios in ſancta Religione Patres, Eccleſiæ ſuæ longè latéque per orbem diffuſæ, prouide diſponendo, [7] ad ſpeciale patrocinium contulit: vt contra Mundi huius impetus, ſibi commiſſis habeantur ſemper ad refugium & oportunum in tribulationibus auxilium; quos ideo à fidelium Chriſti deuotione tanto dignius venerari oportet; quanto certius eos apud Chriſtum: pro ſui ſalute aſſiduos nouit ſuffragatores. Dignè igitur huius ſancti Patris Genulfi memoria, dignè celebritas eius, qui iam in æterna cœleſtium ciuium ſollemnitate lætatur; à ſibi deuotis, quos eius patrocinij cura complectitur; feſtiuè recolitur, quem ſibi Deo prouidente, & piiſſimum gaudent meruiſſe patronum; & pro ſuæ ſtatu ſalutis, præcipuum ſibi norunt diuinitus collatum interceſſorem. Fideliter etenim ſemper in neceſſitatibus expetitus, adeò ſe deuotè petentibus adeſſe conſueuit, vt ex debilitate ſoſpitatem, ex languore ſalutem, de mœrore gaudium, fides indubitata ſemper cœpiſſe lætetur. Hîc vero fidelis deuotio, benigna prorſus intentione conſideret, quàm ingens erga nos Chriſti clementia, quàm pia Sanctorum dulcedo, ſuper humanæ fragilitatis habeatur miſeria: Ipſi quippe iam cum Chriſto regnantes, nec aliunde quam de noſtra ſolliciti ſalute, [8] ideo præſentia poſtulata nobis à Chriſto ſubſidia impetrant, vt nos ad ea poſtulanda quibus iam ipſi perfruuntur, accendant. Vt videlicet illorum exemplo, cunctam temporalium negligentes ſolicitudinem, de ſola ſalute ſollicitemur æterna; ſicut ipſe Rex æternus Chriſtus, poſtquam ſuos à præſenti reuocauit ſollicitudine fideles, meliora monuit ſperare, dicens. *Primum quærite Regnum Dei & iuſtitiam eius; & hæc omnia adiicientur vobis.* Ad cuius regni nobilia poſſidenda, ipſe Deitate Patris & Omnipotentia No-

7 Sancti Patroni & aduocati noſtri.

8 Quare ſancti, præſentia bona nobis impetrãt à Chriſto.

Matth. 6. 33.

Digitized by Google

bilis, Vnigenitus Altiſſimi, pro noſtra verò ſalute, filius hominis, ſcilicet Virginis, & ſpecioſus forma præ filiis hominum, nos perducat; & cum Sanctis ſuis hæredes faciat; qui cum Deo Patre & Spiritu ſancto, viuit & regnat, in æterna Trinitatis gloria ſemper.

Amen.

* * *

Explicit vita Sancti Genulfi Pontificis.
Liber Primus.

Digitized by Google

VITÆ S. GE-
NVLFI CONFESSORIS

LIBER SECVNDVS ALIO
etiam authore vetuſto vt erudito,
ita & anonymo.

* * *

Galliæ ſitus deſcribitur.

CAPVT I.

GALLIÆ ſitus [1] ad Orientalem plagam, confinia ſui & Italiæ, iuga montium habet: [2] ad Meridiem verò, fretum Mediterraneum; Prouinciam præterluens Narbonenſem. [3] Porro ad occiduum, Hiſpanias, & Oceanum: quod Gallicum, ſiue Britanicum dicitur. [4] Inde vero Septentrionem verſus, protenditur vſque ad Rheni fluenta. qui ex ſupradictis Iouinis defluens Alpibus; Galliam diuidit à [5] Germanis, híſque Galliæ limitibus, ſic circumcincta refertur. Cuius apud Iulium Cæſarem, quondam quidem tripertita; ſed nunc apud modernos, ob varios poſtea rerum euentus, exploratius conſiderata [6] diuiſio, conſtat. A Rheno ſi quidem, vſque [7] Sequanam, Belgica Gallia, quæ nunc à gente, [8] Francia dicitur. Inde vero vſque Ligerim, Gallia Lugdunenſis, quæ nunc ſuperius, ob aduentum gentis, [9] Burgundia; inferius, [10] Neuſtria dicitur. [11] à Ligeri verò vſq; [12] Garónam, Aquitanica Gallia; quæ à ſibi Oriente [13] Rhodano, vſque ad ſibi Occidentalem porri-

 gitur

1 *Gallia Oriẽs montes habet.*
2 *Meridies mare & Prouinciam.*
3 *Hiſpaniam & Britaniam Occidens.*
4 *Septentrio Rheni fluminis originem, & Alpes Iouinas.*
5 *Germani.*
6 *Diuiſio Galliarum, nunc alia, quàm apud veteres.*
7 *Sequana, flumen Belgica Gallia.*
8 *Francia.*
9 *Burgundia.* 10 *Neuſtria.* 11 *Ligeris, flumen Galliæ Lugdunenſis.* 12 *Garonna.* 13 *Rhodanus.*

Digitized by Google

finitimos bella, decemnali prælio fatigata, tandem [3] quadringentesimo quarto, ante vrbem cõditam anno, expugnata est Ciues autẽ eis profugi, ab Asia in Europam; pars, sub Enea duce Italiam., pars vero, sub Antenore per Meotydes paludes, per que flumen Tanais, Pannonias petierunt. Sed qui Italiam; postea vrbis [4] Romæ cõditores fuêre. Qui vero Pannonias; infra terminos earum, [5] ciuitatem Sicambriam condiderunt. à qua Sicambri dicti sunt: in qua etiam, plurimis temporibus, vsque ad supradicti [6] Valentiniani tempora, qui septimus à Constantino fuit, [7] quem sanctus Papa Siluester baptisauit; [8] Romanorum tributarii manserunt. Id autem, vt contra [9] Alanos qui crebras inruptiones, è saltuosis & palustribus locis, in Romanorũ terras agebant, bellum susciperent, eis Decennio remissum est. Quod susscipientes; [10] ita totam deleuêre gentem; vt ex innumera multitudine, nec vnus quidem superstes relinqueretur. Decennio vero decurso, solitum exacti, tributum, soluere renuerunt; propter adeptam ex Alanis victoriam. Quare [11] Valentinianus ingenti coacto exercitu; bello Sicambros impetit, & vincit. Quo infortunio crudeliter efferati; terras circumquaque Romanorum, peruadere cœperunt. Hi vero eatenus Sicambri, siue à Franco Duce partis ipsius gentis, seu potius [12] à feritate, Franci ex eo dicti sunt. Qui tunc temporis, primum sibimet Regem nomine [13] Pharamundum, filium [14] Marcomiri crearunt: & sub eo, cuncta quæ Romanis erant, à Sicambris vsque Rhenum propria; in ditionem suam redegerunt. Quo defuncto. [15] Clodionem filium eius, in Regno substituerunt. Post hæc autem Rhenum transierunt, gallias occupauerunt, & sub [16] Clodione & Clodomire, Merouingo, & Clodoueo Regibus, à Rheno vsque Ligerim, cuncta Romanis principibus abstulerunt. Deinde, [17] postquam Clodoueus beato prædicãte Remigio, cũ suo exercitu Christianus effectus est [18] Gothos Arianos, ab Aquitania, qui iussu Romanorũ inibi consistebant, bello penè deletos, expulerunt: & vniuersas

3 Troia 404 anno ante vrbem conditam expugnata.

4 Troiani Rõmam condũt.

5 Troiani, edificãt Sicambriam: vnde Sicambri sunt dicti.

6 Valentinianus Imp. 7. à Constantino.

7 Constantinus à S. Siluestro Papa baptisatus.

8 Sicambri Romanorum Tributarii.

9 Alani Romanos infestant.

10 Alanis fũditus à Sicãbris delentur.

11 Sicambri, à Valentiniano vincuntur.

12 Franci vnde dicti:

13 Pharamũdus Rex primus Frãcorũ.

14 Marcomirus.

15. Claudio Rex sub quo Franci occupant Gallias.

16 Clodomirus & Merouingus. 17 Clodoueus per S. Remigiũ efficitur Christianus. 18 Clodoueus Gothos Arrianos ab Aquitania eliminauit.

uerſas Galliæ prouincias fortiſſimi Reges eorum, Catholici effecti; auxilio Diuino, ſibimet vendicarunt.

Succeſſio Regum Franciæ, à Clodoueo primo vſque ad Pepinum Regem; atque B. Benedicti Abbatis, in Gallias Tranſlatio.

CAPVT. IIII.

ITaque, tàm à Romanis quàm ab externis quoque nationibus, multis dudum tempeſtatibus, peſſumdata Gallia: ſic poſtea Francorum aduentu, Romanorum ab ſe iugo deleto, ad ſui libertatem cornu virtutis erexit; vt ex eo, deinceps libera vigeat, & Regiæ Maieſtatis ſtemmate polleat. [1] Clodoueo vero ſupradicto, primo ex Francorum Regibus Chriſtiano, regnante; ſanctus Pater Benedictus inſignis claruit virtutibus. Decedente Clodoueo, regnauit filius eius [2] Childebertus, cum tribus fratribus ſuis Theodorico, Clodomire, & Clothario. Horum tempore, [3] ſanctus Gregorius Papa Romanus, & Gregorius Turonenſis fuerunt. [4] Poſt Childebertum Clotharius frater eius regnauit. [5] qui ſanctam Radegundem in matrimonio habuit. & poſt eum Chilpericus filius eius regnauit, cum tribus fratribus ſuis, Cariberto, Guntranno, & Sigiberto. His vero temporibus, [7] ſanctus Auſtregiſilus magnæ Metropolis Byturicenſis Archiepiſcopus, clarus virtutibus fulſit. Poſt Chilpericum, [8] Clotharius filius eius regnauit. Hic Clotharius, genuit [9] Dagobertum; & ſororẽ eius [10] Blitildem. Quo defuncto, regnauit Dagobertus, cui fuit [11] Pipinus Maior domus. vir egregiæ Nobilitatis. His temporibus, ſub [12] Heraclio Principe Romanorum, [13] ſanctæ Crucis Exaltatio fuit: Poſt Dagobertũ, filius eius [14] Clodoueus regnauit: cuius tempore, *corpus S. Benedicti de Beneuento in Gallias tranſlatum eſt.* Poſt Clodoueũ, [15] regnauit filius eius Clothatius. Huic ſucceſſit [16] Theodoricus frater

1 *S. Benedictus Abbas claruit tempore. Clodouei primi.*
2 *Childebertus Rex.*
3 *SS. Gregor. Papa, & Gregorius Turonẽſis eo tempore claruerunt.*
4 *Clotharius Rex.*
5 *S. Radegũdis Regina.*
6 *Chilpericus Rex.*
7 *S. Auſtregiſilus.*
8 *Clothar. 2.*
9 *Dagobert. 1.*
10 *Blitildis ſoror Dagoberti.*
11 *Pipinus.*
12 *Heraclius imp.*
13 *Exaltatio S. Crucis, Clodoueus. 2.* 14 *Tranſlatio corporis S. Benedicti Abbatis.*
15 *Clotharii. 3.* 16 *Teodoricus Rex.*

Digitized by Google

frater eius; cui, [17] maior domus Ebroinus fuit: qui sanctum [18] Leodegarium Episcopum, Martyrio finctenus afflixit. Post Theodoricum, [19] Clodoneus filius eius regnauit: cui [20] Childebertus iunior, frater eius, succesſit. Isque succesſorem filium habuit, [21] Dagobertum iuniorem. Post hunc vero Dagobertum, regale genus à prudentia defecit. Et post eum regnauit Daniel clericus frater eius insipiens, quem Franci mutato nomine [22] Chilpericum vocauêre. Post quem, [23] Theodericus propinquus eius regnauit; illiqúe succesſit [24] Hildericus frater eius, qui ob inertiam sui, solio depositus est & Clericus factus, in Monasteriũ viuere missus. Hic [25] vero, linea prosapiæ Pharamundi, per viros defecit: mansit vero per Blitildem sororem Dagoberti superius memoratam, hoc modo.

17 *Ebroinus Maior domus*
18 *S. Leodegarius Martyr.*
19 *Clodoueus. 3.*
20 *Childebertus. 2.*
21 *Dagobertus 3.*
22 *Chilpericus. 2.*
23 *Theodoricus. 2.*
24 *Hildericus Rex depositus, hic defecit virilis linea Pharamundi.*

Progenies Blitildis, sororis Dagoberti primi, Regis.

CAPVT. V.

HÆc [1] ipsa [2] Blitildis nupta fuit Aussberto cuidam Nobilissimo. de quo genuit [4] Arnaldum, qui Arnaldus genuit [5] Arnulfum, qui vxorem duxit filiam Pipini ducis Dagoberti Regis fratris, prædictæ Blitildis, ex qua genuit [6] Ancegisilum. Hic verò Arnulfus, postea Militiæ renuncians, Episcopus effectus est. Porro Ancegisilus filius eius, genuit Pipinum; [7] qui Vetulus vel Breuis dictus est. Idem quoque Pipin[9], genuit Karolum; qui Tudis, id est Martulus agnominatus est ob plurimam scilicet bellorum virtutem. Iste [8] Karolus Dux, magnis duobus præliis, Sarracenos qui ea tempestate Hispanias occupauerant, à Galliis expulit. Idem ipse, genuit [10] Pipinum Pium, & [11] Kareomanum postea Monachum. Hic vero Pipinus Pius Dux, ex Ducibus atauis, proauis, & auis, & patre Duce genitus, ex præfata Blitilde genus Regium ducens, multis militiæ virtutibus insignis, post depositionem Hilderici, [12] totius Militiæ voto, vna cum authoritate Zachariæ

1 *Hic incipit linea Pharamundi, per fœminas.*
2 *Blitildis soror Dagoberti.*
3 *Aussbertus.*
4 *Arnaldus.*
5 *Arnulfus*
6 *Ancegisilus.*
7 *Pipinus Vetulus.*
8 *Karolus Tudis id est Martulus.*
9 *Sarracenos à Galliis expulit.*
10 *Pipinus Pius.*

11 *Karlomannus Monachus.* 12 *Ex militia Francica voto, & Zachariæ Papæ authoritate seu consilio, Pipinus est Rex constitutus.*

Digitized by Google

Zachariæ Papæ, primus ex ſua linea, in Regno Frãcorum Rex ſublimatus eſt. hic Religioſus Eccleſiæ Dei fuit cultor. Et ex [13] Aiſtulfo Longuobardorum Rege, atque de Ducibus Aquitanorum [14] Guainaldo, & Vaiſerio, nec non & ex aliis Gallorum & Germanorum tyrannis, glorioſus extitit triumphator. Ipſe [14] Karolum Magnum genuit; qui poſt obitum Patris, anno ab Incarnatione Domini ſeptingenteſimo ſexageſimo nono, Rex, à Francis eleuatus eſt. Quem poſtea, ſibi Romani. [15] Aduocatum ſancti Petri elegerunt. Deinde [16] Patricium, tùm vero [17] Imperatorem & Auguſtum. Ex quo tempore, [18] Romanum à Conſtantinopolitano defecit Imperium. Is [19] autem Karolus, à magnitúdine fidei qua religioſus viuere ſtuduit; & ab excellentia virtutis, qua gentis Saxonum vel aliarum gentium virtutem ſtrauit: & ex Idololatris, Chriſto credulos fecit & cuncta verſus aduerſa bellorum, inflexibilis viguit; & ab æquitate iuſtitiæ, qua totius Regni vel imperii ſui ſpatia, æque moderando diſpoſuit; & ab Auguſtali gloria, qua Regnum Francorum nobilitauit, vel à potentia, [20] qua à monte Gargano, vſque Cordubam Hiſpaniæ ciuitatem, Dominatus eſt vel ab ingenti ſuæ laudis fama qua [21] Patriarchæ Ieroſolimitani, [22] Regíſque Perſarum muneribus, vel omnium totius Europæ Regum donis, legationibus, ſiue pactionibus honoratus eſt. Ab his ſanè, vel omnibus quæ Regiam vel Auguſtam magnitidinem decent, iure Magnus agnominatus eſt. Qui ad augmentum ſuæ magnitudinis, quamuis Gallorum, ac Germanorum ſeu Italorum, multiplicibus eſſet impeditionibus implicitus; [23] tamen pietatis intuitu, quo Chriſtianis in Hiſpania ſub Sarracenis laborantibus, auxilium ferret; ingenti militiæ manu delecta, præualido glorioſus exercitu, prędictã regionem adiit; & infideles, tàm metu quàm gratia, ad ſui metum, & ad pacem coëgit fidelium. [26] Inde verò rediens, ad Galliæ ſuæ cuſtodiam, vrbibus Aquitaniæ Comites præfecit; & per alia Hiſpaniæ vicina loca, aduerſus Sarracenorũ incurſus, præſidia diſpoſuit militaria.

Tunc

13 Aiſtulfus Longobardorũ Rex. Gainaldus & Vaiſerius Duces Aquitanorum.

14 Karolus Magnus Rex anno 769. effectus.

15 Aduocatus S. Petri

16 Patricius.

17 Imperator & Auguſtus.

18 Quo tempore Romanũ à Conſtantinopolitano, defecit imperiũ.

19 Cur karolus filius Pipini, dictus Magnus.

20 Limites Imperij Karoli Magni.

21 Patriarcha Ieroſolimitanus

22 Rex Perſarum.

23 Karolus Magnus in Hiſpaniam, pietatis intuitu profectus eſt

26 Karolus Magnus, Vrbibus Comites præfecit & præſidia aduerſus Sarracenos Hiſpaniæ, ſtatuit.

Tunc ergo Lemouicæ vrbi, Rotheriũ Comitem constituit, qui cænobij Karrofenſis, fundator extitit: quod poſtea [27] glorioſus Rex Karolus, de pretioſi portione ligni ſalutiferæ Crucis Chriſti ſacrauit; de theſauris quoque ac poſſeſſionibus propriis nobiliſſimè ditauit, ſicuti priuilegia teſtantur, de ipſis rebus facta; & annuli eius impreſſione inſignita. [28] Qui cum feliciter, quadraginta ſeptem annis regnaſſet; obiit anno ab Incarnatione Domini, Octingenteſimo ſextodecimo: relicto ſuperſtite, glorioſo Domno videlicet [30]. Ludouico. Hic verò cum patris in vita, ipſo concedente, per aliquot annos in Aquitania regnaſſet; poſt eius obitum, totius regni Francorum, & Imperij Romanorum, ſuſcepit ſummam. Qui & ipſe petitus libcris; Regnum & Imperium, eis in vita ſua ita diſpoſuit. Maiorem natu [31] Lotharium, Regem Italiæ, & ſocium Imperij fecit. [32] Ludouicũ in Germania. [33] Pipinum in Aquitania. [34] Karolum Caluum, Franciæ ac Burgundiæ, regnare decreuit. Hic verò clementiſſimæ vir naturæ, iuxta ſuorum lenitatem moram, Rempublicam regere diſponens: Nonnullas aliquando, tàm à liberis, quàm à Regni tyrannis, difficultates patiebatur. [35] Sed cunctis tandem controuerſiis peſſumdatis, & religioſè viuere, & cõſultè Regnum vel Imperium moderare ſategit. Eccleſiæ Dei ſtatum ſublimius ſemper prouehendum, ſuper omnia dignum duxit. Omnibus piis, in conſtructione nouorum ſeu in reſtauratione veterum cœnobiorum, ſe ſe cooperatorem attribuit. Ipſe inter multa, quæ vel exſtruxit vel reſtaurauit, etiam [36] Karrofenſe cœnobium, ædificaſſe legitur. Pipinus verò filius eius, hæc ædificauit cœnobia. Ingeriacum videlicet, atque [38] Brantoſmum, [39] & apud Pictauos Monaſterium S. Cypriani.

27 *Karolus Magnus, dominicæ Crucis portionem Karoſſenſi Monaſterio dedit.*

28 *Karolus Magnus, obiit anno 816.*

30 *Ludouicus Pius, primum Rex Aquitaniæ, dein totius Galliæ, & poſt Rom. Imp.*

31 *Lotharius Italiæ Rex.*

32 *Ludouicus Rex Germaniæ.*

33 *Pepinus Rex Aquitaniæ.*

34 *Carolus Kalvus Franciæ & Burgundiæ Rex.*

35 *Laudes Ludouici Pij Imp.*

36 *Karrofenſe cœnobium.*

37 *Ingeriacũ.*

38 *Brantonium.*

39 *S. Cypriani apud Pictauos cœnobiũ, Pepinus Ludouici Pij filius conſtruxit.*

Eccleſiæ Beatæ Mariæ Gradenſis fundatio.

CAPVT VI.

HVius itaque Pij Auguſti Ludouici temporibus, quibus filius eius Pipius Rempub. regebat Aquitaniæ,

taniæ; quidam Byturicenſium [1] Comes extitit, vocabulo Vvifredus. Hic ex illa Nobilium ſcara Frãcorum, quam glorioſus Rex, Domnus Pipinus præfati Auguſti. Ludouici, vnus, in vrbe Byturica, ad Guaiferij Ducis Aquitaniæ partes expugnandas reliquerat, originem trahens; regali quoque proſapia oriundus erat. Cui non impari, verum æquè generoſo ſtemmate, celebris ex clariſſimo genere Francorum, [2] Oda nomine, coniunx fuit. Quibus alij præter filiam fuerint ne liberi, parum comperimus. Quæ videlicet illorum filia, nomine [3] Agana [4] Roberto cuidam, inſignis honeſtæque potentiæ viro, primíque Palatij Pipini Regis, nupta fuit. Qui Robertus, ad ſuæ Nobilitatis excellentiam, Regalis etiam ſtemmatis per ſororem adeptus erat conſortia. Quam iſdem Dompus Pipinus vxorem duxit: [5] de qua Pipinum & Karolum liberos, totidemq; filias habuit. Hac itaque Nobilitatis excellentia, præfatus Comes Vvifredus inclitus; religionis etiam gloria, clariſſim⁹ fuit. Hic ergo ſuis temporibus, ampliſſimis vſus honorib⁹, vt potè [6] primæ capitis Aquitaniæ Comes, animo prudenti, perpendens quæ & quanta ſint, quæ cura mortalium prima putantur, quiue caſus ea proſequantur; ſimúlque cernens, rerum ſuarum commoda: ſtatuit animo, vt de temporalibus quæ iure poſſidebat, ſibi præpararet eternaliter profutura. Itaque pari conſilio cõmunique voto, venerandæ ſempérque cum laude nominandæ ſuæ coniugis Odæ, placuit, vt ad laudem Creatoris celebrandam, diuináque myſteria peragenda, in iure ſuæ proprietatis, in villa quæ dicitur [7] Strada, Eccleſiam fundaret; quam de propriis rebus, ad Eccleſiæ miniſtrorum vſus ſufficientiſſimè dotaret. Quod quidem vt diſpoſuit, efficaciter etiam diuina largiente clementia compleuit, anno quinto decimo imperii Domni Ludouici Sereniſſimi Auguſti, filióque eius Pipino, quarto decimo anno regnante, qui eſt ab incarnatione Domini D C C C XXVIII. Cum vero ad vſque Dedicationem Eccleſiæ ventum, eſſet; eam in honore ſanctæ ſempérque Virginis Mariæ, & Omnium Sanctorum dedicari conſtituit; eiuſque

1 *Vuifredus Comes Biturices.*

2 *Oda Clara fœmina.*

3 *Agana Odæ filia.*

4 *Robertus, primus Palatij Pipini Regis.*

5 *Pipinus & Karolus, filij Pipini Regis Aquitaniæ.*

6 *Biturix prime Aquitanie, caput.*

7 *Strada villa.*

Annus DCCCXXVIII.

que vel aliorum Reliquiis sanctorum, solenniter decorauit. [8] Cui in die consecrationis eius,qui est septimo kalend. Iulii , prædia quædam circumadiacentia quæ sui iuris erant, cum [9] mancipiis ibidem comma-nentibus,quorum non paruus fuit numerus, concessit. & testamento delegauit. Quod testamentum, hæc quæ diximus, etiam hodie testari videtur.

[8] *Dedicatio Ecclesiæ.*

[9] *Mancipia.*

Immunitas Stradensis Ecclesiæ.

CAPVT VII.

POstquam vero Clarissimus vir, hæc studiosè peregit; Domno Pipino Regi, Ecclesiæ fundatæ causam innotuit. Cui supplices deinde preces effudit, vt ea quæ gesserat, [1] eius excellens roborare dignaretur authoritas. Cuius orationem Rex placidè suscipiens, [2] in presentia Primorũ Palatij, totiúsque Nobilitatis, tanti viri petitionem fieri decreuit. Ergo proposuit edictum, quod præsentibus & futuris voluit esse notum; statuítque præcepto : vt isdem locus, Strada videlicet,ab omnium potestatum inquietudine maneret immunis: & nullus cuiuslibet potentiæ Iudex aut exactor , in eodem loco, uel foro quod inibi concesserat haberi ad multorum vtilia negotia peragenda; iudicium aut exactionem vllam facere presumeret:exceptis rectoribus eiusdem loci. Quod vt imperpetuum maneret inconuulsum , à suis [3] Notariis scripto mandari, & annulo proprio scriptum iussit insigniri, in conuentu Nobilium , in [4] Ioguntiaco palatio , anno septimo decimo imperii Domni Ludouici Serenissimi Augusti sui genitoris , & sexto decimo sui Regni. Hac itaque Regis authoritate percepta, vir egregius eiúsque deuotissima coniux , frequenti deinceps statione, dignáque reuerentia locum excolebant. Igitur ex eo, deuotione fidelium, cultus sacræ religionis ibidem proficiens, cœpit isdem locus,non solum à venerandis iugalibus, verum & ab aliis religiosis mortalibus,decenter & honestè venerari.Eóque processit amplificatio rei ipsius Ecclesiæ , vt inter reliqua Matris

[1] *Reges , empowerment.*

[2] *Litera prius tentes olim siebant , in præsentia Primorum Palatij Regij seu Aulæ.*

[3] *Modus olim privilegia concedendi.*

[4] *Ioguntiacum Palatium.*

Digitized by Google

ecclesiæ Byturicensis membra, cõnumeraretur & ipsa Ita religiosi coniuges, voti sui compotes effecti; vitæ suæ tempus, nunc in diuinis laudibus, modo vero cum administratione militiæ, fideliter agebant.

Fundatio Monasterij Stradensis, Diuinitus facta.

CAPVT VIII.

ALiquando vero, quodam ex ipsorum officio, custodiis equorum in pascuis præter fluenti alueo adiacentibus, solito more inuigilante: vna dierum iam aurora illucescente, uapor nebulæ vt adsolet superficiem tenebat terræ quo paulatim inanescente, quædam in Ecclesiæ modum recentis effigies ædificij, in contingua flumini planicie, & per aliquot horarum spatia, residere videbatur: donec diurnæ lucis vigore disparuit. Miratus insolitum: suæ primum Dominæ, quod viderat pandit Quod illa mente pertractans, & vt fidelis, diuinum fore fideliter credens: piam supplicabat Diuinitatem, vt reiteratione huiusmodi visus, eam de hac sui dispositione consilij, redderet certiorem, Quam voti compotem, Diuinæ complacuit facere pietati. Vbi vero eodem schemate quo primus ille viderat, ipsa quoque perspexit: mox venerando coniugi patefecit. Qui super auditis, Deo gratias agens, ipse quoque Diuinis emeruit precibus, idipsum post aliquot dies simul cum his qui viderant, cernere schema. Tali denique modo, dispositio Dei, venerabilium mentes coniugum, ad proiectiorem instinctum bonæ pertrahens actionis: deinceps eos etiam ad Cœnobij constructionem animauit. Quibus vt se se tempus obtulit oportunum, continuò de rebus eidem loco delegandis, testamentum faciunt Domnique [1] Pipini Regis adeuntes præsentiam, vota suggerunt & locum sibi rebus decretis per testamentum, eius potestati committunt, vt ipsius authoritate atque Francorum deinceps Regum prouidentia, tueretur. His igitur ad votũ eis à Rege concessis, properè cœptum perficiunt opus. Quod postquam decenter &

1 Monasteria Patrocinio Regum à fundatoribus submissa.

com

commodè perfecerunt;ad Honorem ſummi Saluatoris, eiúſque ſanctæ Genitricis & ſemper Virginis Mariæ, ſanctorúmque Apoſtolorum & omnium deinde Sanctorum, conſecrare fecerunt. Sacroſanctis etiam Reliquiis, [2] ex Sacra videlicet palla, Magni Gregorij Papæ meritis diuinitùs cruentata, ſicut in geſtis eius legitur, necnon & plurimorum pignoribus Sanctorum, locum illuſtrantes; diuerſis quoque muneribus, & eccleſiaſticis ornatibus, decenter adornare ſtuduerunt. Deinde compoſitis habitaculis; religioſis cœnobitis, quorum Pater vitæ venerabilis, [3] Dodo nomine fuit, cœnobium commiſerunt, qui ſecundum inſtitutionem Beatiſſimi Patris Benedicti, religioſè ſemper illud regerent, & per ſuccedentia tempora poſſiderent.

2 Palla S. Gregorij meritis cruentata.

3 Dodo Primus Abbas Stradenſis.

Situs Stradenſis Cœnobij.

CAPVT IX.

EST autem locus iſdem in penultima parte Biturici pagi, verſus Occidentem, admodum delectabili ſitu iocundus. Nam è regione, fluminis [1] Agneris curſus offertur, quod commoditate ſui, quàm maximè iuuat incolas eiuſdem loci. Tùm deinde circumquaque fertilis humus omni germine, cùm ſui fœcunditate, tùm etiam agricolarum opere. Præterea loco pertinentia, ex maxima parte ſatis contigua. [2] Prædicta porro ſanctæ Dei genitricis Eccleſia, ſpatio ſtadij ad meridiem diſtat. Quæ & ipſa cum ſibi collatis per prædictum teſtamentũ, eidem cœnobio fuit conceſſa.

1 Fluuius Agneris.

2 Eccleſia cœnobiis attributa.

Dotatio Cœnobij Stradenſis.

CAPVT X.

POSTQUAM vero Sacer Ordo, cura Religioſi Patris Dodonis, in hoc ipſo iam ritè profecerat cœnobio, idem Nóbiliſſimi coniuges, animo ſitienti, adhuc amplificare loci ipſius rerum poſſeſſiones deſiderantes, præter illa quæ prius contulerant, alia quædam addi-

Digitized by Google

derunt, & cum Eccleſia, quæ vocatur [1] Cildracus, equè per teſtamentum, præfato loco contulerunt, anno viceſimoquinto Imperij Auguſti Lùdouici, & viceſimo quarto Pipini filij ſui Aquitaniæ Regis. Quæ res in ſuperioribus partibus Byrurici pagi, ſeu in vicinia Biturícæ ciuitatis conſiſtere videntur: ſicut ipſo rerum earumdem teſtamento, docemur.

1 Eccleſia Cildraci.

Multorum mors Principum, & bella Regum.

CAPVT XI.

His igitur ab optimè religioſis coniugibus ita compoſitis, de cætero quo ad vixerunt, eis illa vigilantia fuit, vt iſdem locus ad meliora ſemper & altiora proueheretur, quorum equidem materialis ædificatio, in ipſius angularis lapidis nomine Chriſti Ieſu conſtructa, creuit in templum ſanctum in Domino, cum in ea degentes cœnobitæ, per inſtituta mandatorum Dei, perque regularem [1] Sanctiſſimi Præceptoris noſtri Benedicti tramitem gradientes, reliquorúmue Sanctorum Patrum exemplis viuentes, alius ab alio, coædificati ſunt in habitaculum Dei, in Spiritu Sancto. Namque quòd hi tales, & boni quique, Deo magis quam ſibi viuentes, ipſius Dei habitatio ſint. Eſt inde veritatis veriſſima ſponſio, quæ dicit. *Si quis diligit me, Sermonem meum ſeruabit: & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Apoſtolus quoque Petrus, fideles adhortans. *Accedentes inquit ad lapidem viuum, & ipſi tanquam lapides viui ſuper ædificamini, in domos ſpiritales.* Cum hæc ergo de fidelibus ita ſe habeant, merito hi fideliſſimi coniuges, illorum gratiæ participes eſſe creduntur, qui ea intentione laborare ſtuduerunt, vt hi in eorum labores introirent, quos pia Diuinitatis dignatio, ſua dignos effecerat habitatione. Pro quibus omnibus, poſtquam à terreſtri domo huius habitationis emigrarunt, domum non manufactam æternam in cœlis, promeruiſſe dignè credendi ſunt. Quorum corpora, ſecundum ſui diſpoſitionem, tunc quidem ſecus eccleſiæ

1 Author Monachus extitit.

Ioan. 14. 23.

1. Pet. 2. 4.

Digitized by Google

eleſiæ memoratæ Beatæ Dei Genitricis introitum, ad dexteram ſcilicet ingredientium ſepulta ſunt. Poſtea vero, deuotione fratrum præfati cœnobij agente, hinc tranſlata, dextra leuáque altaris ipſius ſpecioſæ virginis Mariæ, digno cum honore condita ſunt, [2] quorum depoſitionis dies ſub vno die. Nempe decimo Calendas Septembris quotannis recolitur. Circa quod tempus, [3] Domnus etiam Pipinus Aquitaniæ Rex, biennio ante Patris ſui obitum, vltimam vitæ ſortitus diem, Pictauis apud Sanctam Radegundem ſepultus eſt. Domnus vero Ludouicus, poſt plurima Rei Eccleſiaſticæ, nec non & Publicæ benè conſulta, quibus ad equum, diuino ſemper in aduerſis vſus auxilio Regni vel Imperij ſui moderauit ſtatum, [4] anno ab Incarnatione Domini Octingenteſimo quadrageſimo feliciter obijt: Poſt cuius extrema, tres filij eius, pro regno Aquitaniæ, quo frater eorum Pipinus regnauerat, inuicem diſſidentes, bello decertare contendunt, quod & factum eſt apud [5] Fontanetum Burgundiæ locum. Lotharius Maior natu, & Auguſtali dignitate ſuperior, cum exercitu Italiæ, aduerſus Fratres Ludouicum, & Carolum qui Caluus agnominatus eſt, & ipſi aduerſus eum cum Francis & Aquitanis. Et Lotharius quidem primo impetu victor extitit, ſed mox eſumptis viribus, [6] ab Vuarino Duce Tholoſano & Aquitanis fugatus eſt. Et quidem meritò: Nam is Imperij cupidine, quamuis non abſque, fratrum ſeu quorumdam prauorum conſenſu, Pium Patrem cuſtodia detentum, diademate priuare decreuerat, ni ſanior Ducum ſententia & Epiſcoporum authoritas, conatus eius fruſtrauiſſet, [7] qui poſt fugam, diademate depoſito, facinoris ſui pœnitentia motus, priuatè viuere deinceps, Monaſterio ſe contulit. [8] Ludouico præterea non longè poſt hæc, ab humanis obeunte, [9] Carolus ſolus qui Caluus dictus eſt, & Regnum Francorum & Imperium Romanorum, nobiliter ac ſtrenuè rexit.

* * *

2 *Dies obitus fundatorũ in cœnobiis celebrari & recoli conſueuit.*

3 *Pipinus Rex Aquitaniæ, Pictauis apud S. Radegundem ſepultus.*

4 *Ludouicus Pius moritur, 840.*

5 *Fontanetum Burgundiæ, in quo Prælium inter tres Ludouici filios commiſſum fuit.*

6 *Vuarinus Dux Tholoſanus.*

7 *Lotharius Imperator, fit Monachus*

8 *Ludouicus Rex Germaniæ moritur.*

9 *Karolus Caluus fit Imperator.*

Priuilegij Karoli Calui pro Stradenſi Monaſterio, ſumma.

CAPVT XII.

INterea Dodo promemoratus, egregiæ probitatis Abbas Stradenſis cœnobij, ſollicitè ſibi commiſſorum commoda, inſtanti procuſans vigilantia; præſentibus & futuris quod optimum forè cenſebat, conſultè ſemper prouidere ſatagebat. Is ergo quam primum oportunitate reperta, memoratum Regem Carolum adiit; illiqúe ſe ſe, cauſámque ſui aduentus diligenter innotuit. Deinde proferens authoritatis edictum Præcellétiſſimi Regis Domni Pipini ſui germani, quod pro liberalitate, ſibi credito conceſſerat loco: ex hoc maximè ſuas conſtare preces edicit, vt eius exemplo, ſimul & ob memoriam fraternæ dilectionis, ipſe etiam more Regio, ſpeciale decretum ad perpetuum munimentum, contra prauorum tumultuationem, ſupradicto dignaretur concedere loco. Cuius petitionem Rex placidè ſuſcipiens, eius voluntati libenter annuit, Igitur accitis in conſpectu ſuo Notariis, præſenti conſcriptione decreuit, vt hoc ipſum cœnobium vel in eo degentes, & cuncta quæ ſui iuris eſſent, vel quæ Deo fauéte futuris temporibus ibidem augmentanda erant, nulli cuiuſuis potentiæ perſonæ, qualibet arte nequitiæ opprimendi, aut inquietandi vllo modo licentia foret. Neue quilibet, in omni loco Dominationis ipſius loci, quippiam praui vſus imponere, aut indebitam exactionem quo quomodo facere præſumeret. Sacræ ſiquidem religioni, ſoli Deo vacare cupienti, ſummam quietem debitam forè. neque licere debère, cuiuſquam illi impetum contraire. Ad hoc etiam fiſco Regio debita, pro ſui ſuorúmque ſalute, ſtatúque Reipublicæ ſuæ, cuncta prorſus, eo priuilegio eidem loco ſunt indulta, In clauſula demum perſcripti decreti, ſtatutum eſt, vt per ſuccedentia tempora, locum ipſum inhabitantes, è ſuis non aliunde petitis perſonis eligerent ſemper, quibus ſacra prælatio loci committeretur, à quibus cœnobij totius

Digitized by Google

totius gubernatio, æquo iure tractaretur. Idque non cúiuſquam mortalium vi, ſed fraterno cœnobialium voto fieri, quàm maximè decreuit. Hæc ita ſtatuta, literíſque mandata, Regio more, proprij impreſſione annuli roborauit, regnante eo iam quarto Regni ſui anno. Ita ergo venerandæ memoriæ Dodo pater, cum ſuis apud Regem honorificè habitus & voti compos effectus, ad propria remeauit lætus. Qui poſtquam feliciter vixit & humanæ debitum naturæ felicius ſoluit, ad bonæ vitæ percipienda merita, feliciſſimè peruenire promeruit. Cui nihilominus vita Religioſus, in prælatione prefati cœnobij, Mainardus ſucceſſit; cuius erga memoratum locum piæ ſollicitudinis ſtudium, [1] plurimarum edocent inſtrumenta ſeruata cartharum.

1 *Mainardus ſecundus Abbas Stradenſis.*

Monaſterium S. Petri in territorio Niuernenſi ſitum, cœnobio Stradenſi ſubiicitur.

CAPVT XIII.

HIc igitur aliquando, pro ſibi competentibus cauſis, aulam expetiit Domni Karoli Regis. Aderant vero tuuc in palatio, fratres ex cœnobio [1] ſancti Petri, quod eſt in territorio Niuernenſi grata ſatis poſitione ſitum, inter duos amnes Ligerim & [2] Elauerem; [3] qui pro ſubſtituendo ſibi Patre, Regiam videbantur expetiiſſe Maieſtatem. Ad horum ergo conſultum, poſt alia Rex animum vertens, prædictum conuocat Mainardum Abbatem, & eius paternitati Monaſterium illud ſe velle concedere dixit. De quo quamuis ob prolixitatem viæ, tædioſum ſibi valde videretur, cum ſe illi parere conſenſiſſet. Mox præſenti Rex confirmauit ſcripto, Regium præceptum, ac proprio roborauit ſigillo. Vt iam dictus videlicet ſancti Petri locus, à præfato Abbate Mainardo, ſuíſque ſucceſſoribus Stradenſis ſcilicet Monaſterii rectoribus, perpetualiter poſſideretur & regeretur. Verum hæc de cœnobii Stradenſis conſtructione, velut ædificando operi poſita fundamenta ſufficiant. Superquè, quid-

1 *S. Petri cœnobium dicitur S. Pierre le Monſtier.*

2 *Elauer. fluuius Gual Allier.*

3 *Cœnobita, ad Reges pro habendis Abbatibus recurrebant.*

Digitized by Google

dam altius ædificare geſtiétes. non id fateor mutuatis ab incerto ſumptibus agere decreuimus. Cùm huic loco de quo ſermo agitur, gratiæ Dei munere, feliciter abundet cæleſtium operum præclara materies. Igitur, ope virtutis Dei, cuius opus eſt quod extra vel intra cœlorum ambitum mirabiliter contineri conſtat, id agredi temptauimus; vt videlicet ad fidelium venerationem, illa conſcribantur, quæ in hoc Cœnobio Diuinitas noſtri Saluatoris, mirabiliter operata eſt ad ſui laudem nominis, illorum vtique ſanctorum meritis, quorum hîc pia fidelium deuotio, patrocinia, colligere curauit, quorum etiam precibus, iſdem locus nunc vſque tuetur, ſempérque tuendus ſperatur.

De Cella S. Genulfi.

CAPVT XIIII.

ERat igitur haud procul à prædicto Stradenſi cœnobio locus, ſex videlicet millibus diſtans ab eo: in quo ſanctorum Genulfi & Geniti memoria continebatur qui temporibus Decianæ perſecutionis, à beato Sixto Papa Romano, ob verbum prædicationis in Gallias directi fuerant. qui venientes in vrbe Geturnicenſi, quanti apud ſe meriti eſſent, Omnipotéti Deo declarare placuit, dum eorum meritis ibi puerũ à Dæmonio & puellam à grauiſſimo liberauit incommodo. Vbi pro veritate Chriſti, dira fuſtium verbera paſſi, poſt etiam, fornacis ardentis ignibus iniecti, Angelica protectione à vaſto ignium liberi ſunt ardore. Tùm deinde ferrea carceris vincula perferentes, ſed ab Angelo cõfortati, demum per reſurrectionem mortui, & Diuini verbi prædicationem, omnes Vrbis illius ciues, ad Chriſtum conuerſi & baptiſati ſunt. Quibus Eccleſiis fundatis, & inſtitutis Eccleſiaſticis edoctis: poſt aliqua temporis ſpatia, inde diſceſſerunt, & ſupradictum expetiuerunt locum. Quem pro ſui aptitudine, ſibimet ad manendum eligere decreuerunt. Quem etiam poſtea fauente eis gratia Diuina

uina, in propria ditione ab eius poſſeſſore ſuſcipientes,& ibidem Eccleſiam Chriſto fundãtes,felicis vitæ ſuæ curſum, ibi feliciter conſummauerunt : &diuinas ſepius oſtendendo virtutes,ſanctis meritis ſuis, ipſum deinceps inluſtrauere locum. Vnde & contigit, vt eo tempore, Cella ſancti Genulfi, cognominaretur ab incolis.[1] Succedentibus vero temporibus,extiterunt intra Gallias incurſiones plurimæ Barbarorum, nec non & perſecutiones infidelium,quibus,multæ,vt ſupradictum eſt, deſolatæ ſunt antiquæ ſanctorum memoriæ ac penitus per multa tempora deſtitutæ.

[1] *Bellis, veteres diripiuntur memoriæ.*

Abſque Regio Iuſſu,Sanctorum Corpora non ſolebant à loco ad locum transferri.

CAPVT XV.

COntigit igitur aliquando, vt venerandæ memoriæ præfatus Maïnardus Cœnobii Stradenſis Abbas conſilium haberet cum fratribus, de Tranſlatione iam dicti Confeſſoris Chriſti Genulfi, quibus idipſum omnibus inuicem ſentientibus, & huiuſmodi ſententiam amplectentibus: etiam ſuper hoc negotio Domnum Regem Karolum adire decreuerunt, vt quod futurum ex illo foret conſilio, illius celeberrimo fieret imperio, Aliquantis igitur aſſumptis Abba fratribus, aulam expetiit Domni Regis Karoli, cui cum adſtitiſſet, & pro quibus ierat intimaſſet. Cuius temporis, vel loci, ſeu authoritatis iſdem vir ſanctus fuerit, Rex ſciſcitatus eſt. De quibus cum edoctus ab Abbate fuiſſet, libentiſſime quod petebat conceſſit, & vt liberè faceret imperauit. Hoc ſanè præcipiens, vt ſancti quidem Præſulis Genulfi corpus, Monaſterio transferret. beati vero Patris illius Geniti glebam, remanere ſineret.

Corpus S. Genulfi transfertur.

CAPVT XVI.

HIs igitur à Regali clementia conceſſis, accepta Abba remeandi licentia, regreditur ad propria,

Digitized by Google

& se pro quibus ierat, impetrasse denunciat. Eo ergo fratres ex hilarati nuntio, auctoritate freti regia, sanctorum cellam adeunt, deuoto cum obsequio. Quia vero minus quam decebat eo tempore locus ipse reuerenter habebatur, ideo res ipsa, sic ad habendum ipsius sancti Confessoris corpus, animos fratrum accenderat. Oratorium ergo quod in honore sancti Petri sacratum erat, sunt ingressi, sanctum inquirunt thesaurum, sed ne tunc incertum foret, quemadmodum sanctus vterque discerneretur, olim vt credi potest; huic futuræ Translationi dispositio prouiderat Diuina. Nam vt in libello vitæ vel obitus eorum continetur, sancti quidem Præsulis Genulfi corpus, ad ingredientium dexteram, Beati vero patris eius Geniti membra, parte fuerant sinistra locata. Igitur ea certitudine maximi pretii reperto munere, Digna cum reuerentia sanctum corpus gestatorio fratres imponunt, & sic cum laudibus diuinis ad Monasterium redeunt; In quo sub. die xij. Kalend. Iulii preciosum deponentes onus, ob tanti Confessoris aduentum, hunc ipsum diem quotannis instituére celeberrimum atque solemnem. in quo deinceps loco, multoties per hunc sibi dilectissimum famulum, multa sanitatum miranda, frequenter mortalibus largire dignatus est Christus, ad laudé & gloriam nominis sui.

1 Quomodo Reliquiæ sancti olim efferebantur.

Reuolutiones status Gallici.

CAPVT XVII.

EA sane tempestate, grauissimis casibus, Galliarum sunt detritæ prouinciæ. Decedente siquidem glorioso Rege Karolo Caluo regni quoque eius à sua celsitudine corruit status. [1] Nullus namque post eum, Imperium tenuit Romanorum. eius [2] filius Ludouicus agnomine Balbus, solummodo Regnum obtinuit Francorum. Tunc [3] Baioariorum surrexit Regnum, apud quos hactenus constat Imperium Romanorum. At vero Ludouico decedente Balbo, filius eius [4] Karolus agnomine minor, post eum regnauit. Contra quem

1 Karolus Calvus vltimus Regum Galliæ, qui Imperium tenuerit Romanum.

2 Ludouicus Balbus.

3 Baioariorũ quando incepit Regnum.

4 Karolus minor Balbi filius expellitur & Odo Aquitaniæ Dux, in eius locum substituitur.

quem Franci coniurantes, eum de regno expulerunt. Et Odonem Aquitaniæ Ducem pro eo regnare constituerunt, Qui nec integris etiam in Regno duobus subsitit annis. Cui filius succeſſit [5] Arnulfus, in ipso penè initio regni sui, iam seniuiuus. His temporibus, [6] Vvillelmus Comes Aruernorum, erat Dux Aquitanorum, qui [7] Cluniacense fundauit cœnobium. Sanctus quoque Geraldus vir magnæ sanctitatis, ac præclaræ Nobilitatis ipsis temporibus claruit, qui [8] Aureliacum Monasterium constituxit. Tunc etiam Abo nobiliſſimus partium Princeps Byturigensium, [9] Dolense cœnobium ædificauit. Eo quoque tempore, [10] cruentæ acies in cælo apparuerunt, ad præsagium excidii regni vel patriæ, iam tunc imminentis. Nam Karolus quem Franci repulerant, resumptis viribus, Regnum recepit: sed iterum repulsus est. & Dux [11] Robertus Rex constituitns est. Karolus ergo, ab [12] Othone Imperatore accito auxilio, prælium cum Francis qui eum repulerant commisit: Et victor existens, Rotbertum interfecit: Regnúmque recepit. Postea verò, controuersiis aduersantium sedatis, factisque pactionibus. [13] Vgoni filio Rotberti, Ducatum concessit, ac deinceps Regnum obtinuit.

5 *Arnulfus Rex.*
6 *Vvillelmus Comes Aruernorum.*
7 *Cluniaci fundatio.*
8 *Aureliacum monasterium.*
9 *Dolense monasterium.*
10 *Cruentæ acies in cælo visæ.*
11 *Robertus Rex.*
12 *Otho Imp.*
13 *Hugo Dux.*

Corpus S. Genulfi à furore Nortmannorum eripitur, & ad illud Damoniacus curatur.

CAPVT. XVIII.

SIc itaque clandestino malo, Francorum vacillante Regno, ab externis etiam, Galliæ, nationibus affliguntur. Siquidem barbaries effera Nortmanorum, [1] quæ interiora Oceani Britannici Plagæ Septentrionalis, incolere videbatur, nauali manu innumera de suis electa, ingentis Pelagi Galliæ, victum occupat limbum. Igitur ab ipsis incipiens oris, ac deindè cuncta peruadendo se se diffundens: Occidentales Gallias, & maxime Neustriam, & Aquitaniam depopulari cœpit. Idipsum vero multoties superioribus annis adgtessi fuerant Nortmanni, sed eis belligeri viri

1 *Nortmanni unde exierũt.*

Duces

Digitized by Google

Duces locorum, sæpius obstiterant, & eorum frequentes impetus, sæpe Mauortia manu pepulerant.

2 Bella ciuilia suas finitimis aggrediendi Regni incentiua.

2 At ipsis etiam Ducibus inter se diuturno bello dissidentibus, ac vario rerum euentu, nunc illis nunc illis decidentibus: ita tellus nudata suis defensoribus, perfacilè paruit externis peruasoribus. Quorum insania, per cuncta quà visus ante sui faciem erat, feraliter incedens: obsistentes si qui fuerant interimere, victos captiuare, bona cuncta diripere, nulli mortalium parcere, Diuina & humana suis ludibriis promiscua habere, sancta loca demoliri, cædibus, incendiis prorsus cuncta replere satagebat. Cum vero iam per plurima Galliarum loca, suę crudelitatis exercuissent facinora, Byturigum etiam Pagum, violenter affligere cœperunt. Iam dictus autem cœnobii Stradensis Abbas Maïnardus, cum fratribus suis, hostili præcognito aduentu, apud prædictum sancti Petri Monasterium; fugæ præsidium expetere decreuerat.

3 Corpus S. Genulfi, à fugis Normannorum auffertur.

3 Assumptis igitur omnibus quæ saluandi gratia, secum ferenda censuerant. Etiam Beati Præsulis Genulfi corpus, pariter ferri voluerunt. Cum ergo cæptum iter, vsque Byturigam peregissent ciuitatem. Ecce ante eos, 4 Dæmon per os hominis cœpit clamare, & dicere. O sancte Genulfe, num te effugere potero? Cur in his etiam locis me persequeris? Non tibi sufficit quo de Gedurnicensi vrbe me expullisti, & cellam inhabitare prohibuisti? heu me sancte Dei? Cum itaque nequam spiritus, huiusmodi vocibus insani hominis ore clamasset, sine mora peruasum reliquit hospitium. Ita meritis sanctissimi Præsulis liberata persona, gestatoribus eius Dominum benedicentibus, plurimum lætitiæ contulit. Tandem igitur, ad dispositum peruenientes, locum sancti Petri videlicet oratorium, sancti ossa ibi deposuerunt: & omni cum diligentia, seruare studerunt.

4 Demones ad aspectum Reliquiarum tremunt.

Incendi

Digitized by Google

Incendium Stradenſis Cœnobij diuinitùs reſtinguitur, & Normanni ſternuntur.

CAPVT. XIX.

ADuenientes autem hoſtes ad Stradenſe cœnobium,& tàm rebus quàm habitatoribus vacuum reperientes locum, quicquid reliquum fuit in ædibus, flammis tradidére voracibus. Sed reliquis circumpoſitis ædibus igne conſumptis, ita totius Monaſterii fabrica, Domini Ieſu protegente virtute, reſtitit illæſa, vt in ea, nullius adustionis veſtigium appareret, Quod cernentes hoſtes, & virtutem diuinam ſentientes; à loco receſſerunt,& ſuper vicini fluminis oram, Duces eorum circumſe ſcrobibus actis, aliquibus temporibus conſederunt: donec ab eis, omnis circumquaque regio vallaretur. Itaque, cum per ſeptem annorum luſtra,Neuſtriam & Aquitaniam deuaſtando,Aruernum vſque peruenirent Normāni, [1] Rex Burgundiæ Radulfus, in auxilium euocatus ab Aquitanis;cum exercitu valido feſtinus occurrit eis.[2]Commiſſoque prælio cum eis, in loco qui dicitur ad Deſtrictios, Deo auxiliante Chriſtianis, penè vſque ad internecionem delecti ſunt Pagani. Et ab Aquitania fugati. Qui vero euadere potuerunt, in oris Galliæ ſuper Oceanum, in vrbibus ſcilicet quas ipſi primo impetu ſuo deſolauerant,eo pacto, permittente Francorum Rege, vt fierent Chriſtiani, reſederunt. [3] Quæ loca propter inhabitantes, nunc partim Nortmannia partim Britannia dicuntur.

1 *Radulfus Rex, Normannos ſternit.*

2 *Locus pugnæ Radulfi Regis cùm Normannis.*

3 *Nortmanni quomodo Nortmanniæ & Britanniam incolunt.*

Corpus S.Genulfi, ad Stradenſe refertur cœnobium.

CAPVT XX.

POſtquam igitur ille metus hoſtilis,à prouincia diſceſſit, mox ſancta beati Præſulis membra, Stradenſi Monaſterio, fratrum reſtituere curauit deuotio. Ergo remunerato loco ipſo de precioſo [1] Reliquiarum ſacri corporis ipſius Confeſſoris Chriſti theſau-

1 *Reliquiæ quædam S. Genulfi, apud S. Petrum Monaſterienſe.*

Digitized by Google

re,cum benedictione fratrum ipsius cœnobij, sanctorum pignorum baiuli profecti sunt. Venientes autem Niuernis, à ciuibus vibis illius, ac sibi notis fidelibus reuerenter excepti sunt. Ibi etiam à clericis Episcopij ciuitatis ipsius,necnon à Sanctimonialibus ibidem degentibus expetiti , vt eis vel aliquantulam portionem de sacro Beati Præsulis corpore darent,vnam è costis eius illis concesserunt. Quàm cum inter se , Clerici siue Deo sacratæ Virgines sibimet exæquando secuissent , [2] mox ab vtrisque partibus , cruor stillauit. Admirantésque qui aderant , stupuerunt valdè : & verè viuentia coram Deo sancti Confessoris merita, dignis laudibus attollebant, Inde quoque egressi,viam suam direxerunt ad territorium quod [3] Sigalonium dicitur. Vbi post aliquot cum peruenissent dies: quodam loco diuersorium habuerunt,vbi post discessum eorum,circummanentes Pagenses , Ecclesiam in eiusdem Beati Confessoris honore fundauerunt , & nomine consecrauerunt.Ibi verò quâtam gratiam suam,Deus meritis huius Beati Præsulis Genulfi terræ illius incolis præstiterit, gratum memorare videtur.Cultores siquidem agrorum circumiacentium , votiuum sibi fecerunt vsum , vt sementis tempore , portionem seminis quantum sibi videretur , ad Ecclesiam ipsam quisque deferret,ac sancto Confessori,ad vsus sacerdotis [4] qui diuina ibidem mysteria celebraret , deuotus offerret: vt eius meritis , eorum segetes vel à fulgure,& tempestatibus , siue aduersis aëris corruptionibus , illæsæ seruarentur. Quorum piæ deuotioni hic pietas annuit Saluatoris, Beato suffragante Patrono , vt ex tunc vsque nunc , in eodem voto perseuerantibus , expetita quoque perseueret salus. Nonnulla quoque sanitatum dona in eodem itinere,per beatum Confessorem confluentibus ad eum conlata sunt , quibus sæpè suos lætificauit , donec ad Monasterium prosperè ventum est. Interea iam tunc Mainardus excesserat Abba. Cui etiam in prælatione vir strenuus & vtilis , Monachus successerat [5] Amalricus. Huic verò Amalrico, suisque successoribus , quidam vir claræ Nobilitatis, Lætarius nomine, [6] Monasterium quod in Vvastinensi

pago

2 *Cruor stillauit de costa S. Genulfi. apud Niuernenses.*

3 *Sigalonia.*

4 *Dona sanctis oblata , liberant homines à periculis.*

5 *Amalricus tertius strudēsis Abbas.*

6 *Monasterium S. Ioannis. Baptistæ , in Vvastinensi page.*

pago, ad honorem beati Baptiſtæ Ioannis, ac ſancti Genulfi Confeſſoris conſtruxerat, cum teſtamento ſemper poſſidendum delegauit, illoque decedente, ſucceſſit [7] Aymo, qui præceſſor extitit [8] Aërico. Hic poſt illa Nortmānica tēpora, propi[9] cœnobio præfuit Stradenſi, Obeunte Aërico, ſucceſſit [9] Elas, qui vſque ad noſtrorum tempora maiorum, longæuus permanſit.

7 *Aymo Abbas Stradenſis.*

8 *Aëricus. Abbas Stradenſis*

9 *Elias Stradenſis,* 1 *Abbas Sextus.*

Hungari direptum Gallias aduenium, & cœleſti auxilio pluuia ſiſtitur.

CAPVT XXI.

POſt aliquot iterum annos, accidit vt hæc ipſa regio [1] Hungarorum quateretur incurſibus. Quæ res vulgata, cœnobialium Stradenſis cœnobij, non minimum perterruit corda. Prouidentes itaque ſibi, caſtrum quoddam quod [2] Lucas vocitatur, ad ſui præſidium, in ea neceſſitate petierunt. Illuc itaque fratres ſe ſe cùm ſuis, ac etiam cùm Beati Præſulis Genulfi corpore conferentes, illius tempore metus, eò ſancta Confeſſoris ſeruata ſunt membra, ſed poſtquam & ille hoſtium tepuit feruor, redire fratres ad Monaſterium, cum ſacris decreuerunt Reliquiis. Ergo cœptum iter illis peragentibus, ecce ſubito nubium denſitate cœli facies obumbratur. Anxiari fratres & ſanctarum Reliquiarum geruli cœpêre, futuræ tædio pluuiæ. Tùm deinde largiſſimis proruentibus imbribus, vehemens inundatio, ſuperficiem replebat terræ. Sed manifeſtè Diuinæ complacuit clementiæ, pia ſancti Confeſſoris declarare tunc merita. Nam à tantæ inundationis violentia, ita ſanctum corpus, eiúſque geruli cœleſti ſunt virtute protecti, vt nihil omnino ſuper eos pluuiæ ceciderit. Sic meritis magni Præſulis ab eo releuati tædio, cum exultatione magnificantes Dominum, ad Monaſterium peruenerunt.

1 *Himgari, in Gallias praedatum veniunt.*

2 *Lucas caſtrum.*

Hungari

Hungari iterum Gallias vastant,& piscis Nautis diuinitus adest.

CAPVT XXII.

1 Iterum Hũgari adueniũt in Gallias.

ALia nihilominus [1] Hungarorum incursione, quæ biennio post primam contigit, ad proximam ab Occidentali plaga munitionem,sanctiConfessoris delatæ sunt reliquiæ. Qua etiam decedẽte perturbatione, sancta membra Fratres nauigio imponunt,& per Agnerem fluuium, superius ad Monasterium remigare cœperunt. Quibus cum gaudio ascendentibus, exclamauit vnus ex nauigãtib°.Sancte Genulfe,certè si velles, seruis tuis cibos dare posses. Nec mora, pi- „
2 Squilla piscis. scis non paruæ quantitatis quem [2] Squillam decimus, „
à profundo gurgitis emersus, saltu se in naui præcipitauit. Admirantes gratulantur Nautæ, sic citissimè sanctum Confessorem suis adesse fidelibus.Sícque lætissimis animis, ad Monasterium reditum est.

S.Genulfus,morientem à periculo æterni interitus liberat.

CAPVT XXIII.

QVodam etiam tempore,quidam à natiuo Britanniæ solo egressus, orationis gratia, sancti Patris
1 S.Gildas. Abbas Britã. [1] Gildæ reliquias, siue aliorum sanctorum expetere loca decreuerat.Qui post aliquos itineris dies, ab inualetudine correpus est. Pro posse tamen, cum sociis iter explebat, donec ad hanc vsque quæ citra flumen Agneris Villa Godonis dicitur,peruentum est: ibi fessus omnino,ægritudine cogẽte,deponitur. Elias interea vir religiosus, huius loci tunc prælatione potiebatur. Ad hunc igitur, languens ille,suplices dirigit preces,vt sibi mysteria nostræ Redemptionis, per sanctæ religionis ministros mittere dignaretur : qui eum iam deficientem sanctis ac viuificis mysteriis com-
2 Ritus moriturorũ Christianorum. municarent, [2] eius exitum Domino commendarent. Illico Venerandus Abba, per loci Parafonistam nomine Vvidonem, ei quæ petebat dirigere curauit. Ad quem

Digitized by Googl

quem cum festinus isdem frater accessisset, mox eum sacrosanctis mysteriis participauit Qui mox clausis oculis, agebatur in extremis. Aliquibus igitur horarum spatiis exactis,iterum oculos aperuit,& adstantibus referebat, à sanctis prouinciæ suæ se visitatum fuisse, qui contra malignorum spirituum turbam, de eius animæ saluatione decretauerint. Quibus altercantibus : ecce subito sanctus Domini Confessor interuenit Genulfus. Qui conuersus,assistentibus ait dæ-
" monibus. Quid inquit miserrimi spiritus,hîc agere disponitis? Ecce Dei clementia concedente, suscipiet hunc sinus Abrahæ. Quod cum dixisset,nequam conuentus repentè disparuit. Et conuersus ad sanctos,
" dixit. Benè sancti Domini vestrorum cura sollicitamini: sed in reliquis, vestræ sollicitudinis vt dicet meminisse, satagite. Nam illius salutem animæ, nobis à Dei benignitate concessam scitote. Hic siquidem cum in præsenti nostrorum officio fratrum, diuinis sit participatus sacramentis: dignum est vt eorum precibus assistamus, & de eius salute procuremus. Hæc cum infirmus cunctis adstantibus aperuisset, iterum clausis oculis à vita discessit. De quo nulli dubium, cùm talia de sancto Præsule Genulfo retulerit, quin ipsius meritis,in æterna requie locatus sit. Eius itaque corpus,Monasterio delatum,honorificè sepultum est.

Vindicta Cælestis, in Monachi interfectores.

CAPVT XXIIII.

EX Ecclesia sanctæ Dei genitricis Mariæ, quædam aliquando inter quosdam secularium atque Monasterij cœnobitas, extitit controuersia. Quæ adeò diffusa est,vt frater quidam Fredebaldus nomine, qui eò pro fratrum iure tuendo, ab Elia directus Abbate fuerat, in foribus eiusdem Ecclesiæ gladio necaretur, conscio loci Presbytero nomine Godone,qui fraudulenter eorum partibus fauere videbatur. Quo facto, Venerandus Abba paritérque fratres omnes : vehementer afflicti, magis ab illo Iudice Deo qui Domi-

nus vltionum eſt, & ex malè commiſſis vltionem liberè agere nouit,quàm ab aliquo ſeculi principe,tanti vindictam flagitij, expetere decreuerunt. Erat autem in eodem cætu fratrum, vita venerabilis ſenior Ermenulphus nomine, qui tunc in Monaſterio æditui fungebatur officio.Hic nocte quadam cum ſe poſt orationem expletam, in oratorio quieti dediſſet,conſpicit primo quidem immenſo claritatis fulgore, tota repleri ſpatia templi. [1] Deinde præfulgidũ quendam & maximum cœleſtium virorum conuentum, eximio candore vernantem, adſtare cuidam reuerendæ mulieri & inæſtimabilis potentiæ perſonæ: quæ incomparabili ſpecioſitate decora iuxta Sũmi Saluatoris adſidere videbatur altare. Ecce autem quidam venerandæ grauitatis Antiſtes, in ſacerdotali ſcemate, illi Dominæ propiùs adſiſtens, vltionem ex ſupradicti ſanguine fratris nuper interempti, coram ea ſupplicater expetebat. Quæ gratificè ſic ad eum reſpondere videbatur. Et mihi potius frater,cauſa de hoc procu- „
randa eſt ſcelere. Et adiecit. Petrus inquiens Apoſto- „
lus,huc accedat. Quo accedente,ait ad eum. Ecce fra- „
ter, huiuſmodi piaculi iudicium exercendum, tuæ poteſtati commiſſum. His dictis, cæleſtis ille conuentus diſparuit. Poſt hæc igitur ex perpetrata nece, vindicta cæleſtis á Deo maturè ſubſecuta eſt;vt infra paruiſſimi temporis ſpatium, illius homicidij miniſtri, cum ſuis fautoribus & omnibus penè adfinibus, morbis decederent exitialibus. Perpaucis illius * immunes vindictæ relictis, qui in rerum miſeria, totius vitæ ſuæ tempore permanentes, ad vltimam vſque peruenerunt ætatem. Ita verò glorioſa genitrice Dei Maria, ſanctiſſimóque Præſule Genulfo famulo ſuo patrocinantibus; reddita confeſtim retributio ſuperbis eſt,quemadmodum ſcriptum eſt. *Mihi vindictam; ego retribuam dicit Dominus.*

1 *Viſio mirabilis.*

* *immunibus*

Rom. 12. 19.

* *
*

Damnatio

Digitized by Google

Damnatio cuiuſdem Preſbyteri reuelata.

CAPVT XXV.

POrro preſbyter ille quem ſupra tanti facinoris conſcium diximus ; reatus ſui perpendens magnitudinem, ſanctam Dei genitricis Eccleſiam & huius cœnobij cœtum,ex proprij poſſeſſione iuris,hæredem fecit. Hic ad vitæ ſuæ finem perueniens, [1] capſulam quamdam ſacris ſanctorum reliquiis inſignem, ab eadem ſanctæ virginis Eccleſia , coram ſe deferri rogauit. Qui cum in extremis ageretur, ſubito proſiliens hæc ipſa capſula à loco quo ante eum fuerat appenſa ; è conſpectu eius , alibi perlata eſt. Ex hoc autem & immenſitas Diuinæ virtutis, cuius in ea portio maxima continebatur capſula : & diuini in eum examinis prolata ſententia , patenter intelligitur. De cuius adhuc iudicio , talis in Monaſterio ſubſecuta fertur oſtenſio. Sabbato [2] quodam inſtante iam noctis articulo, cum fratres debitum Completorii ſoluere pararent. Ædituus, Eccleſiæ nomine Vvido , ob campanam pulſandam, ante proceſſerat. Qui cùm ad campanæ peruenisſet locum ; ecce quem ante defunctum nouerat,illum in notiſſima forma preſbyterum conſpicit, euaginatum tenentem gladium. Perterritus illico , retrorſum aufugit , atque in oſtii limine , velut exanimis concidit.Iam fratres aderant,illúmque quolibet alio caſu , potius quàm metu , corruiſſe putabant. Poſt paululum itaque , ſpiritu recreato, ſurrexit à loco. Quodque viderat, Eliæ Patri Venerabili, cæteríſque fratribus , verbis non valens , ſignis innotuit.Poſtquam igitur admirantes omnes in * ſtratibus ſe dederunt, ecce per alta ſilentia noctis, ipſi Vvidoni nominatim eum vocando , vox huiuſmodi ſonuit dicens. Surge inquit ſurge. Expergefactus ille nimio iterum corripitur horrore,Cui trementi & admodum pauenti, ſeque ſalutari ſigno Crucis munienti , vox etiam intulit.Ne inquit omnino pertimeſcas. Veniens autem in Monaſterium videbis , quo pro nece Fredebaldi ſupplicio deputatus ſim. At ille quamquam tre-

1 Capſula ſanctis Reliquiis inſignis.

2 Completorii debitum , nocte inſtante ſoluendum.

** Stratis.*

Digitized by Google

mens & pauidus, rei tamen auditæ probamento, surrexit & iuit : & dictorum fidem coram sancti Petri præstolans altare, paululum obdormiuit. Ecce autem in illo quietis somno coram ipso sancti Petri altari, dolium ingens eructantibus repletum flammis ei apparet, in quo presbyter ille, se se immergere videbatur. Deinde gladius quidam igneus, ab alto delapsus, & eius vertici illisus, pariter in flamma demergebatur. Euigilans autem frater, cum maximo tremore, cuncta per ordinem supradicto Patri vel fratribus retulit. Hic ergo patet quanta sanctorum solicitudo, super sibi dignè famulantes inuigilet semper. Ea videlicet, quæ siniſtrorsus illis accidunt submouendo, sed & commoda cuncta piè petentibus adhibendo.

Stirps Regia Francie Regum recensetur.

CAPVT. XXVI.

AT vero Karolo decedente minore, [1] Ludouicus filius eius regnauit. Huius filii fuére, [2] Lotharius & Karolus. Lotharius post patrem regnauit; [3] & à Regina sua veneno extinctus est. Cuius filius Ludouicus, vno tantum superuiuens anno, [4] & ipse potu malefico periit. [5] Patruus autem eius Karolus, cum post eum regnare voluisset; à Francis eiectus est. Et Vgo Dux filius Hugonis Ducis, Rex à Francis eleuatus est. Karolus autem captus in Senletensi vrbe, in carcere trusus est. Ibíque genuit Ludouicum & Karolum, & mortuus est: Et expulsi sunt filii eius à Francis, & erant morantes apud Imperatorem Romanorum. Ita Francorum Regum secunda deficiente linea, [6] Regnum in tertiam translatum est. In qua quidem primus extitit Robertus, qui à Karolo minore interfectus est, sicut superius dictum est. Secundus vero, filius filij eius, præfatus Vgo, qui Magnus agnominatus est qui etiam ecclesiæ Dei clementissimus defensor fuit.

* * *

vltio

1 *Ludouicus filius Karoli minoris Regis.*
2 *Lotharius & Karolus eius filij.*
3 *Lotharius Rex ab vxore veneno necatus.*
4 *Ludouicus Karoli filius, veneno periit.*
5 *Karolus Lotharingus, à Francis eiectus, dein de Carcere claditur, in quo gennit Ludouicum & Karolum, qui sunt à Francis exulsi.*
6 *Ibi incipit Genus Capetium.*

Filio diuina, in direptores rerum Stradenſis Cœnobij.

CAPVT XXVII.

HVius ergo Magni primo Ducis[1] poſteá Regis Vgonis temporib[2], quidã Optimates Nobiliſſimi Pictauorum, in eo loco vbi cœnobium beati Sigiranni extat Abbatis, munitionem ædificauerunt, ac firmiſſimè munierunt. Hoc Primas cõtigui caſtri quod ad Orientalem Stradenſis cœnobij plagam ſitum eſt, admodum grauiter ferens, præſumptionem eorum omnino diſſultum iri feſtinabat. Igitur ob id negotij, memoratum adiens Ducem Francorum, eius ad hoc ſuffragia poſtulabat. Qui eius rogatui fauens, coactíſque militum millibus quamplurimis, quo fuerat expetitus, exercitum ducere cœpit. Itaque, cum ad Stradenſis Monaſterij vicinia peruentum fuiſſet, ibidem Franci caſtrametantes, fixêre tentoria. Inopinato metu turbati ruricolæ, primo ſuſpicabantur barbaras nationes, veluti ſuperioribus ſolitæ fuerãt temporibus, ſuperueniſſe: ſed cernentes eos nihil inſiſtere prædæ, quod illi callide fecêrẽ; iam paulominus mali ſuſpicabiles habebantur. Sed poſtero die caſtra mouentes, quicquid vſquam victui neceſſarium, quæcumque fuerant oportuna reperta, futuræ parantes obſidioni, cuncta inuadere, rapere, ſecúmque ducere cœpêre. Tollitur in cœlum vulgi mœrentis clamor, Saluatorem Chriſtũ inuocantis, & ſancti Præſulis Genulfi auxilium deprecantis. Adfuit illico miſeris, miſeratio ſaluatoris, per meritum ſancti Confeſſoris. Nam hi qui debita vel propinqua cœnobij loca, deprædati fuerant: ita cœleſti ſunt vltione percuſſi, vt eorum alios oculorum lumine mulctatos, alios verò neruorum contractione miſero cerneres corpore debilitatos. Huius ergo cæleſtis animaduerſionis opinio, cum ad aures vſque prædicti Principis perlata fuiſſet, rem ſciſcitatus & edoctus, confeſtim primarios exercitus ſui plurimos, è latere ſuo direxit ad locum, qui ſuos à peruaſione rerum Dominationis ipſius loci, vel ad eum confugientium, omnino prohi-

[1] *Hugo Rex.*

berent, & in eos, si nollent, etiam vindicarent. Qui cum veniſſent, vnum è ſociis elegerunt, qui toto deinceps illius obſidionis tempore, Monaſterij rebus tutamento fieret. Illi autem prædicti miſerabiles, diuino mulctati iudicio, Monaſterij limina, coram cunctis expetentes, reatus ſui veniam & ſancti Confeſſoris Genulfi auxilia ſupplicabant. Omnipotēs verò Deus, notam ſemper faciens in populis virtutem ſuam, ita ſancti Patris Genulfi merita declarauit, vt omnes continuò priſtinæ redderet ſanitati. Ipſe verò Dux Vgo, cum principibus exercitus ſui, locum ipſum & fratres qui ſub patre religioſo viuebant Elia; ex eo, maxima veneratione coluit ſemper.

Miles diuinitus percutitur.

CAPVT XXVII.

1 Guillelmus Pictauēſis Comes, Hugoni Capetio rebellis.

CVm verò memoratus Dux, aſſumpto iam Regno, ad vrbem Pictauam exercitum ducereti' Vvillelmo Comite, propter abiectionem Karoli, & iniuſtam vt videbatur aſſumptionem Regni, ei nolente ſubdi. Pars exercitus eius, per vicum prædicti cœnobij Stradenſis tranſitum habuit. Cæteris pertranſeuntibus, vnus ex exercitu duos cuidā paupercularæ rapuit panes. Exclamare mulier, & ſanctiſſimum cœpit inuocare Genulfum. Nec mora, puſillum progreſſus eques, illius corruit equus, grauitérque colliſus inutilis effectus eſt. Ipſe autem mox cæcitate captus eſt. Interea commilitones, collegæ ſui reatum cognoſcétes, ocius ad Monaſterium cum eo repedarunt. Confitetur ille delictum ſuum, veniam culpæ coram ſancto depoſcit. Adfuit & mulier, cui damnum intulerat. Quam ille iuxta modum culpæ, digna ſatisfactione placauit. Tùm deinde [2] verbera profert, & omnimodis precibus inſtat, vt his excruciato corpore, ab illo cœleſtis vindictæ vinculo ſolueretur. Fratribus autem & fidelibus qui aderant ſaluatorem noſtrum orantibus, & beati Præſulis Genulfi ſuffragia pro miſero poſcentibus: illico lucis ei gaudia reparantur, exilarantur adſtantes,

2 Vide iam eo tempore vſum flagellorū, ſeu vt loquuntur diſciplinarū, apud Chriſtianos ꝓnitētes.

ſtantes, tantæ præſentia virtutis, benedicentes Chriſtum, qui ſemper eſt mirabilis in ſanctis ſuis. Milites verò cum ſuo illo ſocio, vota Deo gratiarum,& ſancto Confeſſori ſoluentes, quo decreuerant abiêre gaudentes.

Miles ob pauperculæ illatam iniuriam, efficitur cæcus.

CAPVT XXVIII.

PEnuria regione finitima laborante, mulieri cuidam è vicino poſſeſſionis huius Monaſterij loco, panis ſubſidia defecerant: quamobrem vt ſibi prouideret, cœnobiũ petens, id orans ibat, vt ſancti pietas Confeſſoris, eius negotio pium præberet occurſum. Cùm igitur ad ſacram perueniens ædem oraſſet, atque poſt orationem inde fuiſſet egreſſa, confeſtim à proxima domo quendam egrediẽtem offendit. Quem de ſuo cum interpellaſſet negotio,is ei continuo, ſuæ paupertatis prætio condignam annonæ menſuram,libentiſſimè largitus eſt. Sic itaque voto potita, gaudens ad proprium repedabat tugurium. Sed ne fortuitu potius id accidiſſe, quibuſpiam credibile videretur: euidentis inditio virtutis, mox declaratum eſt. A vicino ſiquidem caſtro, tunc etiam duo quidam vt ſibi panes emerent, aduenerant equites. Quibus emptis,modus portandi eos,non aderat illis. Horum igitur vnus Stephanus dictus, qui etiam à rapiendi ſibi ſolito more, [1] Raſtri dicebatur agnomen habere:præfatam conſpiciens oneratam abire pauperculam,eam ſubſecutus exonerauit, ſolóque fundens annonam, violenter ei ſacellulum abſtulit & abſceſſit. Tum verò gemere mulier,& manibus ad templum protenſis clamare cœpit. Heu me ſancte Dei Genulfe, ecce quod » à te petiueram; magis tua gratia, quam meo prætio » me impetrauiſſe gaudebá. Vt quid ergo ſic deturbor? » Ne ſancte Dei,ne patiaris,inopiæ meæ iuuamen aufferri. Hæc vbi dixit,repentè quodammodo mente turbatus, infelix conſtitit eques. Deinde magis ac magis hebetatus, mox etiam cæcitate damnatur. Ita ſan-

[1] *Homoquidã. Raſtrum & à rapinis vocatur.*

Digitized by Google

ctiſſimi merito Confeſſoris, propter miſeriam inopis & gemitum pauperis mulieris, tunc exſurrexit Dominus, faciendo videlicet ex calumniatore vindictam. Magis igitur quod illa paulo ante petierat, ac ſe impetraſſe gaudebat: gratiæ diuinæ, quàm fortuito caſui deputandum, quia ſcriptum eſt. *Deſiderium pauperum exaudiuit Dominus.* Enimuero clamore mulieris, noſcendæ rei gratia, plurimis ad eum confluentibus locum; ab aliquibus ille percunctatur, quidnam ſibi videretur. Quibus ipſe, neque cernere ſe quippiam, neque noſſe reſpondit. Tum verò cunctorum qui aderant ore, glorioſi Confeſſoris meritorum virtus, laudibus innumeris effertur. Igitur, in præſenti pauperculæ mulieri de violentia ſatisfaciens Miles ille; non ſuis, verum aliorum obtutibus, ad ſacra templi limina deducitur; in quo reatus ſui veniam petens, cum deuotè coram ſancto perſiſteret; tandem diuina propiciatione, ſanctique Præſulis obtentu, luminibus priſtinis reſtitutus eſt. Ipſe autem huiuſmodi vindictam expertus, ita virtutis eius extitit teſtis; vt in quocumque locorum domi foríſque præfatam poſtmodum pauperculam offendiſſet: eam in maxima ſemper habuerit veneratione, atque ob eius iniuriam, talia diuinitus perpeſſum fuiſſe, ſed beatiſſimo patrocinante Gemulfo, ſaluti ſe propriæ redditum, palam omnibus fateretur.

Pſalm. 9. 37.

Prædones à Deo caſtigantur.

CAPVT XXIX.

QVidam rerum venalium negotia perferentes, ex huius cœnobij vico, mercandi gratia, ſuperiora pagi huius adierant loca. In itinere autẽ, à quibuſdam conuenti ſunt equitibus; qui illis rerum ſuarum ſummam, violenter aufferre nitebantur. At verò ſummi Saluatoris ac Sanctiſſimi Præſulis Genulfi, ſuffragia proclamantibus eis, illi prorſus vt ſe ſe talium habet ſæuitia, proclamationem illam floccipendére, nec à cœptis deſtitére, quin potius conati ſunt perficere. Sed

Sed quamcitiſſimè, preſens adfuit ſancti auxilium Confeſſoris. Nam vnus ex ipſis, qui primus eorum eſſe videbatur, dum ſuum in partem flectere nititur equum, ita repente iſdem illius virtute diuina riguit equus; vt omnino perſtaret immobilis. Vrgeri quidem calcaribus, atque cruentari poterat; ſed mouendi prorſus nulla erat facultas. Mirari Miles cum ſociis cœpit, inſolito ſibi rei euentu. Tandem itaque virtutem ſentiens adeſſe diuinam, continuò ſocios abſcedere prohibet. Illísque viris ſatisfaciens cum ſuis, ac ſancto Confeſſori votum vouens: mox vinculo diuino ſolutum recepit equum. Hoc etiam, à cunctis huius loci notiſſimo, qui propriè inter fuit relatum eſt; iuxta cuius fidem, hîc quoque inſertum fuit.

Pœna prædantium Militum.

CAPVT. XXX.

TVronorum [1] ciuitatis obſidionis tempore, tres ex prætereunte exercitu milites, hîc captam prædam, abducere nitebantur, ſed vt paululum ab oppido progreſſi ſunt, continuo neruorum contractione, debilitantur vſu membrorum. Qui protinus reatus ſui culpam cognoſcentes; à ſancto Confeſſore veniam petituri, Monaſterium adeunt. Ergo conſueta miſeratione pii Præſulis, duo ſanitati redditi ſunt. Qui gratiarum Deo ſanctóque Confeſſori munera ſoluentes, receſſerunt: tertio deinceps, vſque ad finem vitæ, in debilitate permanente.

1 *Turonenſis ciuitas obſeſſa.*

Mutus loquendi vſum recipit.

CAPVT. XXXI.

QVidam aliquando mutus de tranſmarinis partibus, huc aduenerat: qui ſtridulæ magis ſtrepitu, quã ſono vocis, ſibi videbatur poſcere neceſſaria. Hic vna dierum ſacri Præſulis expetens vrnam, mox vt Eccleſiam intrauit, officium linguæ quo eatenus ca-

Digitized by Google

ruerat, videntibus cunctis, ibidem glorioſi Confeſſoris, merito recipere meruit.

Dæmoniaci curantur.

CAPVT XXXII.

QVædam etiam mulier huius incola pagi Byturici, Dæmonicò furore plena, ſenſúque prorſus amiſſo; confeſtim vt ſacram ædem intrauit, ab inſania liberari promeruit. In hoc autem, contra videlicet Dæmonum nequitias, iudicio Dei multoties incautis mortalibus ab inſidiatore inlatas; ipſius ſæpè numero ſanctiſſimi Præſulis virtus, imperioſa conſtat. Ex quo teſtimonium perhibet non modo numeroſitas eorum, qui ipſam in ſemetipſis virtutem experti ſunt, ſed & illorum, qui propriis viſibus intuiti ſunt.

Dæmoniacus ſanatur.

CAPVT XXXIII.

NAm quidam è proximo loco, nihilominus ſeuitia Dæmonis plenus, vinctis manibus ad Monaſterium eſt adductus. Cùmque Fratres ſanctorum Reliquias [1] lauiſſent vino, & ipſi porrexiſſent, mox per os eius cum ſanguine, Dæmon exiuit. Sic igitur opitulante Deo meritis huius egregii Patroni propriæ redditus ſaluti, ſoſpes ad ſua rediit.

[1] *Sanctum vinagium quod vulgo vocant.*

Cæcus videt.

CAPVT XXXIIII.

PRima[1] quadam Sabbathorum, quæ in ſeptenorum reuolutione dierum, eadem octaua quæ & prima ſemper habetur; & ob [1] Dominicæ Reſurrectionis gloriam, ab orbe Catholico celeberrima recolitur. Quædam pariter cum paruulo filio, luminibus oculorum priuato, deuota venit mulier, quæ deuotionis ſuæ fructum à ſaluatore noſtro Deo, meritis vtique ſanctiſſimi

[1] *Dominica dies.*

ctiſſimi Patroni noſtri Genulfi, mox ita percipere meruit. Si quidem oratorium ingreſſa, cum attentius in oratione perſiſteret, à patre luminum Deo, filius eius illuminatus eſt. Et liberè ſuperiora templi ſpatia depicta conſpiciens [2] cernit, imagineas ſurſum mirando figuras. Tùm pueriliter exclamat ad matrem. Mi mater, qui nam ſunt iſti quos ſurſum aſpicio? ſupra modum autem mater admirans, reſpondit. Et quid eſt quod loqueris fili? puer vero cum hunc ipſum reiteraſſet ei ſermonem, exclamare mulier,& immenſas omnium ſaluatori Deo ſanctóque Genulfo gratias, agere cœpit. Cuius clamore, per cunctos qui aderant hoc diuulgato miraculo,ſimul omnium vocibus Chriſtus glorificatur; qui ſacra ſerui ſui pignora, talibus ſemper virtutum inſignibus exornat. Huius etiam miraculi certitudinem, à quadam notiſſima ſatis, ac ſuæ fidei merito credenda didicimus perſona.

2 *Superiora Eccleſiæ, depicta imaginibus.*

Mulier Dominica die laborans, à Deo caſtigatur.

CAPVT XXXV.

SEmper quidem Dei noſtri æquitas, popularem conſueuit reprimere audaciam, vel miſerationis reſpectu interius inſpirando, vel manifeſtato correptionis flagello exterius corripiendo. Quædam etenim mulier Tethberga nomine, dum meſſis tempore die Sabbathi, iam [1] illuceſcente ipſius diei veſpera, in Reſurrectionis Dominicæ prima Sabbathi, ex multiplicatis manipulis, Mergeten colligare nititur, ſubito digitis in volam deflexis ac erumpente ſanguine, audax manus & miſera, diriguit. Hinc illa ſe cernens Diuina perculſam vltione, tandem mœſta properat ad Eccleſiam ſanctæ Dei genitricis Mariæ Strata nuncupatam. Ibique decubans, ac fide monente ſoſpitatem implorans; interuentu ipſius Dei genitricis Mariæ,duobus directis digitis,læta ſurrexit. Deinde vero Monaſterium petens, & coram ſancti Confeſſoris Genulfi venerando decubans ſepulchro; ædituum qui hodiéque ſupereſſe videtur Abbatis officio ſublima

1 *Nota ibi quomodo author loquitur conformiter Euangelio.*

Digitized by Google

2 Candela ad ſanctorum Reliquias

3 Puluis ſepulchri ſanctorũ, efficax.

ſublimatus, rogat ſibi ſubueniri. Qui ſupplicanti, [2] candelam ad eius ſtaturæ menſuram, benigno miſerationis reſpectu largitur. Miſſarum autem celebratione completa, idem ædituus ad eam accedens, ac ſuper manum debilem ſignum ſanctæ Crucis faciens, & [3] de puluere ſancti ſepulchri ſuper aſpergens: manum quam detulerat inualidam, duobus aliis digitis directis, validam recepit, Gratias autem Deo ſanctoque referens Confeſſori, gaudẽs ad propria remeauit.

Aues ſanctis oblatæ.

CAPVT. XXXVI.

1 Concurſus cum muneribus, ad feſta Sanctorum.

ALio rurſus tempore, inſtante ſolemnitate ſancti Confeſſoris, ac plurimis ad eius lacro ſanctum properantibus ſepulchrum, [1] & deuotionis ſuæ munera prout cuique poſſe contulerat, deferentibus: quidam ipſius Monaſterii ſeruus, ſubſtantiæ inops, fide locuples, aiebat ſecum ingemiſcẽs. Ve mihi, quoniam „ inopia præmente, ad tua ô ſancte Confeſſor, ſine meo „ pudore non queo properare limina. Dum mihi non ſit, „ vnde aliquod deuotionis meæ munuſculum deferam, „ cum cœteris tuum properantibus ſolemniſare feſtum. „ Hæc cum ſuſpirio, reuoluens animo, ac paululum progreſſus è tecto, conſpicit innumeram multitudinem auium, quas [2] Gentas vulgus vocitat, per herbida ſpaciari prata. Quas cernens, eis interdicit ne abire poſſint, quoüſque ſuæ paupertatis ex eis valeat explere deſiderium. Hæc dicens, & vt aliquam caperet, eas deturbans; aliis auolantibus, vna earum ab illo longè poſita remanſit. Non aliquo infirmitatis incommodo detenta, non laqueo inretita, ſed ſola ſancti Confeſſoris virtute manſuefacta. Quam pauper aſſumens, [3] ſuper ſanctum altare, populo ſpectante depoſuit, palam oſtendens, quantum fides conſequi mereatur; quámque feſtinatò, beatus verè pauperta-

2 Gentæ aues.

3 Aues ad altaria Sanctorum portatæ, atque ſanctis oblatæ.

tis ſpiritus, etiam preſenti conſolatione cælitùs releuetur.

Aues

Aues ad altare posita.

CAPVT XXXVII.

ALter nihilominus ex huius cœnobij familia, dum ad sacra sancti Confessoris oraturus properans pignera, * par turturum in itinere pascẽtem offendit. Eo auiculæ viso, volatúque diuino quodam instinctu represso, mox vti domesticæ, ante eum abire cœpére. Quod ille perpendens, sancti Præsulis memoriam corde seruabat, & ore proferebat. Et tandiu eum eædem auiculæ præcesserunt. Donec ad locum ex quo Monasterium primum videri poterat peruenirent; ibíque eas absque vllius impeditionis pedica comprehenderet. Quas etiam in testimonium virtutis egregij Confessoris atque suæ deuotionis, super altare deposuit.

* *Pignera.*

Sancti locorum Custodes, nocte sæpè aduenium.

CAPVT. XXXVIII.

ALius æquè Monasterij seruus, vtique vir boni testimonij, dum aliquando sui negotij causa, noctu propriam ad domum rediret: circa iam noctis conticinium, ante portam oratorij transitum habuit. Ecce autem voces multorum miris compositas modis dulcissonè resonantes, quasi psallentium chori, eius auribus insonuerunt: simul etiam splendor inæstimabilis ab intus ecclesiæ per fenestras emicans, illi apparuit. Hoc videns vel audiens, admirabatur. Cúmque domum suam quæ Monasterio propinqua satis habebatur, intrasset; coniugem scisciatur, cuius sancti celebritas in Monasterio ageretur, quod tam festinè in eo psalleretur. Illa vero se nescire respondit: sed & necdum Monachos ad nocturnas surrexisse vigilias adfirmabat. Tunc magis admirans, vxori quæ viderat vel audierat, enarrauit. At illa curiosius rem nosse cupiens, domo progressa, nihil eorum vel aliud quid potuit haurire; quam cuncta prorsus sub silentio manere. Ex quo colligitur, illius modulationis concentum,

Digitized by Google

illorum visitationem fuisse sanctorum, quorum hunc cura complectitur locum. Et illam viri sui meritis imparem extitisse, cuius aures, illud spiritale mysterium percipere nequiuerunt.

Multi Mortales, ab incendio membrorum liberantur.

CAPVT XXXIX.

1 Incendium membrorum humanorum.

CONtigit aliquando iudicio Dei, [1] quodam carnis incendio, multos periclitari mortalium, ex populo Christianorum. Quorum multitudines, ob sui remedia deposcenda, sanctorum expetere loca certantes: huc etiam quam plurimi, tunc fidelium miseratione subsidióque, delati sunt. Qui secus Ecclesiæ fusi iacentes introitum, ob intolerabilem passionem, die noctúque magnis clamoribus Saluatoris mundi clementiam, sanctíque Præsulis Genulfi suffragia, proclamabant. Erat autem non solum audire stridores eorum præ dolore, vel exustas à corporibus effluere partes videre, miseria, verum etiam, ex putræ carnis fetore res intoleranda, qua clade, multi eorum consumpti sunt: multi etiam [2] aquis aspersi sacratis, rore misericordiæ Dei per glorioſa confessoris Christi Genulfi merita, refrigerati sunt; & ab illo mortis erepti periculo. Ex quibus in pago Lemouicensi, quidam adhuc habentur superstites, huic sancto patrono certis temporibus vota soluentes. Plurima sunt in quibus Saluator noster hunc sanctissimum Præsulem Genulfum in huius prima Monasterij fabrica, glorioſum ostendere dignatus est: & quibus hunc locum ipsius vel aliorum sanctorum, quorum hîc pia continentur pignera, * meritis, suam mortalibus impendendo clementiam, sæpe numerò summa voluit decorare Diuinitas. Sed ex præcedentibus virtutibus, fidem quoque de futuris si petentium fides exegerit, indubitanter tenemus: certissimè compertum habentes, Piissimum Præsulem, piissimè semper in omnibus, suis adesse fidelibus.

2 Aquæ Benedictæ.

** Pignora.*

Artifices

Artifices ab alto cadentes seruantur illæsi.

CAPVT XL.

POstquam igitur isdem locus, iam cohabitationibus plurimorum repleri, & aduentu multorum tam mediocrium, quámque Nobilium frequentari, & eorum opibus ditari cœpisset. Circa DCCCCXC. annum ab Incarnatione Domini, primæ constructionis eius opus, eo quod angustum videbatur, destructum est: atque maioribus spatiis, à strenuissimo cœnobij patre [1] Rotberto, nouiter ædificari cœptum est. Die vero quadam ad vetus destruendum opus, plurimis aduocatis operariis; à duobus eorum, reliquo celsior ædificio prima templi præcidi cœpit, quam cum ex parte trabibus stantes incidissent; repente, cum magno strepitu ruinæ corruit, & trabes virósque, terræ deiecit. Illico de viris metuentes, adcurrunt omnes; ea ruina suppressos existimantes. Illi autem de quorum vita in tanto casu nil prorsus quisque sperare poterat; virtute diuina, sanctíque meritis huius nostri Patroni vt credimus, ab illo mortis periculo liberati: licet tanto præcipitio parum affecti, cum omni tamen integritate membrorum, viui reperti sunt. Quod equidem virtutis esse diuinæ, nemini debet ambiguum videri; cum minimis casibus, multos nonnumquam periclitari cernamus.

Anno DCCCXC.

[1] *Rotbertus Stradensis Abbas.*

Cæcus videt, ad Translationem Reliquiarum S. Genulfi.

CAPVT XLI.

INterea nouæ monasterij fabricæ, iam ea quæ respiciebat ad Orientem ædificata parte; communi consilio fratrum, Prædicandæ memoriæ Pater Rotbertus, decreuit vt beata sancti Confessoris membra, in eodem nouo Monasterij opere, decentissimè transferrentur. Ad quod peragendum, certum constituentes tempus, interim cuncta quæ tàm solenni congrua videbantur officio, præparare disponunt. Itaque dies aduenit statuta; iámque, infinita populi multitudo

præmo

præmonita confluxerat. Cum multis ergo propter expetendam ſuæ ſalutis gratiam confluentibus ad locum; quidam etiam [1] Abrincantinæ ciuitatis incola, Cæcus aduenit. Hic deuotiſſimè coram ſancti Præſulis proſtratus lipſanis, ingenti ſupplicabat prece, quo meritorum ipſius à Domino gratia ſuper ſe manifeſtaretur, vt videlicet eius interuentu, lucis amiſſæ gaudia recipere mereretur. Talia congeminans, terræ deiectus hærebat. [2] Fratres igitur ſanctiſſimum Beati Corporis eleuantes theſaurum, ex loculo veteri, trãſponunt in nouum; quod ad hoc ipſum, diligentiſſimè fuerat præparatum. Quod cum fieret, vnus ex ſanctarum Reliquiarum baiulis, os vnum, oculis ipſius admouit cæci; idipſum eo fideliter deprecante. Tunc cum pſallentium choris, ac ſpecioſo ſimúlque religioſo ſatis apparatu, ſanctas ealdem Reliquias, ad conſtitutum extra vicum deferunt locum. In quo nunc ob eam cauſam, in honore [3] ſancti Apoſtoli Andreæ, videtur Eccleſia conſtructa. Ibi ergo, beata ſancti corporis petentibus populis oſtendentes oſſa; cunctos de præſentia pij Confeſſoris, certos reddiderunt. Sed ne quibus piam ex hoc dubietatis adhuc portio ſupereſſet; mox rei veritas euidenter oſtenſa eſt. Námque vt ad Monaſterium cum laudibus reditum eſt; continuò cæcus ille, diſcuſſa cæcitatis caligine, palpebríſque reſeratis, videndi gratiam recipere meruit. Sícque ſanctus Confeſſor, per illius inluminationem cæci; ſui præſentiam, non ſolum demonſtrauit, verum etiam ſuorum deuotioni fidelium, aperte ſe congaudere declarauit. Tunc igitur in præparato ſepulchro, ſancta illius membra, primo Kalendarum Decembrium die depoſita; digno cum honore condita ſunt. Ille autem ob reparatæ lucis gratiam; laudes immenſas & gratiarum actiones Chriſto, ſanctoque Confeſſori ſoluens; per aliquot dies, ibidem in orationibus continuare viſus eſt. Sed & multi variis incommodis afflicti, eo quo tunc ſacræ fuerant intinctæ reliquiæ vino potati, priſtinæ ſunt ſaluti reſtituti.

1 Abrincatum Ciuitas.

2 Modus ſacras transferendi Reliquias.

3 Eccleſia S. Andreæ extra Stradam.

Explicit liber Secundus, vitæ & tranſlationis S. Genulfi Confeſſoris atque Pontificis.

Vitæ

itized by Google

VITÆ S. ROMANI ABBATIS LIBRI DVO,

AVTHORE GISLEBERTO

perantiquo & erudito monacho. Nunc Primum è Bibliothecæ Floriacensis ruderibus, studio & opera I. à Bosco Cœlestini eruderati.

Ad Illustr. Card. Gyurium.

Annæ Descars S. R.E. Presbytero Cardinali Illustriss. atque sapientissimo de Giury nuncupato, Ioannes à Bosco Cœlestinus Omne Bonum.

Historiam Beati Romani Abbatis, sacri Patris nostri Benedicti Alumni : tibi (Sapientissime Cardinalis) dicare mihi cogitanti : nec parua nec paucæ dictu res occurrebant : quibus instituti mei atque propositi rationem expromerẽ. Verum, mihi satisque perspectus virtutũ eximiarũ tuarum cumulus, probéque explorata tuorum (cum suauitate nihilominus connexa) morum grauitas, laudum tuarum molem meis humeris imparem edixêre. Adeò vt meæ tenuitatis conscius, quæ ad te spectant (præ ipsorum magnitudine) sacro silentio venerari decreuerim. Dicere vero ea tantum, quæ me tibi deuinxerunt addixerúntque. Nempe in aduersa & inuida mea fortuna præsidium, tutamen ac refugium : in prospera verò atque blandiente, conuictum familiarem & patulam ac manifestam beneuolentiam. Propalare

 præterea

Digitized by Google

præterea tuam in tuenda ſancti Monachatus, qua ab ephebis ornatus es dignitate, ſedulitatem. Quàm, cùm in te ipſo, tùm in aliis (felici fauſtáque ſorte,) leni atque clementi tuo regimini creditis cœnobiis; ſeruare, tueri, amplificaréque perpetuo ſategiſti. Itaùt, nec Infulæ ſacræ, nec Puniceus pileus, nec Sanguinis eminentia, quicquam tua detraxerint modeſtiæ, ſobrietati, innocentiæ, religioni, puritati. Nam claro tuo Nobilitatis ſtipiti, Religioſæ vitæ immaculatè decurſæ, fulgorem inſeruiſti: quo omnium cordatorum in te tuóſque verè Cardinales mores intuitum, pellexiſti & attraxiſti: ac inſtar alterius noſtri æui Benedicti, te conſpicuum & admirandum (etiam culmini Apoſtolico atque Summis Pontificibus) reddidiſti. Cùm itaque tam ardenter ad fulgidiſſimi noſtri Patris Benedicti immitationem, actus ſtudiáque tua effingas: nil mirum, ſi ego Benedictinus qui tibi plurimum debeo, inter Monachos virtute ac dignitate facile Principi, intérque Purpuratos Patres præſtantiſſimo ſanctiſſimóque Abbati, eius qui olim ſeculo nuntium remittentem ipſum beatum Benedictum tuum meúmque communem parentem, excepit, pauit, aluit, educauit, Aſcetica monaſtica docuit, & ſacro peplo obnupſit hiſtoriam: nuſquam antea typographicis formis exaratam, inſcribam atque dedicem. Vt potè vitæ tuæ rationi accommodatiſſimã, meæ in te fidei & ſeruitutis, ac noſtræ Caleſtinæ Congregatiõis Gallicanæ erga tua merita cultus atque obſeruantiæ indicem. Illam igitur (Cardinalis Sapientiſſime, Abbas Religioſiſſime, & Nobiliſſime Monache) innatæ tibi manſuetudinis oculis intuere, méque ſeruum atque clientem tuum vt ſoles ama. Vale.

Vitæ

Digitized by Google

VITÆ S. ROMANI
ABBATIS LIBER PRIOR.

Præfatur de laudibus S. Romani.

CAPVT I.

ADest nobis dies venerandæ commemorationis Beatiſſimi Romani egregij Confeſſoris Chriſti, quæ licet omnibus piè viuentibus ſit venerabilis & colenda, nobis tamen eſt præcipua deuotione ſuſcipienda. Quos proniores in eius venerationem, digniſſima reddit affectio. Hic enim noſter eſt ſpecialis patronus, & certa prouiſio; quos ſacratiſſima exornat præſentia, protegit meritis, virtutibus illuſtrat. Qui quondã Beati Patris Benedicti Alumnus, & in rebus diuinis extitit cooperator ac ſocius. Quẽ ad ſpiritualis agonis tyrociniũ properantẽ, tamquã miles emeritus, & diutina iã exercitatione inſtructiſſimꝰ præliator; doctrina inſtruxit, pane aluit, exortatione firmauit. Verè fœlix, verè glorioſus; cui conceſſum eſt, vt illius educator exiſteret, qui Monaſticæ religionis arcem, iam ſuper Chriſtum fundatam, quaquauerſum per orbem nobiliter excoleret, proueheret, ſublimaret. Iure eos æquales meritis poſſidet cœlum, quos in terris adhuc poſitos, Chriſti charitas & germana dilectio, inſeparabiliter tenuit ſociatos. Sed hodie de Beato Romano ſermo agitur, cuius tota conuerſatio, bonorum operum ſpeculum facta eſt mundo, cui iuxta Apoſtolum, *viuere Chriſtus fuit, & mori lucrum*: & carne in terris poſitus, mente ſemper in cœleſtibus verſabatur, diſſolui cupiens & eſſe cum Chriſto. Quique ſecundum quod vates diuinus præcipit, ſpiritale canticum, in tub[illegible]ctili & voce tubæ corneæ, Deo iugitur modulatus eſt. Tuba quippe du- *Philip. 1. 21.* *Pſalm. 97. 6.*

Digitized by Google

ctilis, quæ crebris percuſſionibus, ex metalli maſſa producitur, mortificationem carnis deſignat. Et ille in tuba ductili Deo canit, qui carnem ſuam cum vitiis & cõcupiſcentiis crucifigit, qui caſtigat corpus ſuum & in ſeruitutem redigit, vt productum extenuatúmque diſciplinis cœleſtibus, ſupernam poſſit concinere melodiam. Tuba verò cornea, cœleſtem conuerſationem figuraliter exprimit. Cornu quippe de carne naſcitur, ſed carnem excedens, carneam mollitiem deſerit, & in oſſeam proficit firmitatem. Tuba ergo cornea Deo pſallit, qui in carne ambulans, non ſecundum carnem militat, qui ea quæ ſurſum ſunt quærit, non quæ ſuper terram. Talis huius ſancti Patris conuerſatio, talis eius tota vita fuit, ſancta innocua, cœlebs, gratioſa, pudicitiæ floribus perornata, fide integra, ſpe robuſta, charitate diffuſa, omni poſtremo bonitate conſpicua. De qua nihil eſt quod dignè ſatis valeat dici. Idcirco hoc breuiter perſtringimus, & veluti quaſdam conuerſationis eius lineas ducimus: quia quod non ſine magno cordis dolore dicimus, nuſquam eam ſcriptam reperire valemus.

Clades Galliarum, & vitæ S. Romani amiſſio deſcribuntur ac lugentur.

CAPVT II.

ET quidem tanti viri actus & miracula, non dubitamus fuiſſe ſcripta, eſſet quippe inhumaniſſimum, immo impium ſuprimi ſilentio, quæ per famulum ſuum ad profectum multorum, Deus operari dignatus eſt: ſed incandeſcente contra Eccleſiam immaniſſima perſecutione, adeo vt plurimis vel fugientibus, vel in necem occumbentibus, maxima raritas eſſet Chriſtianorum, & vt noſter Poëta dicit, vacabat tunc temporis potentibus opprimere, prioribus rapere, priuatis perdere, miſeris flere. Et hoc modo ſicut & aliorum multorum ſanctorum, ſic etiam vitam huius de quo loquimur Patris, perditum iri contingit. Dum vnuſquiſque cogitabat magis qualiter vitam

Vnde inctura veterum librorum.

mor

morti iam iámque imminenti eximeret, quàm in cuſtodiendis proferendíſque libris, operam daret. Atque ideo quæ in prima ætate geſſerit, quas Diaboli temptationes pertulerit, quæ miracula oſtenderit, vel quo fine mundum deſeruërit ignoramus. Illud ſanè magnum ſanctitati eius præbet teſtimoniũ, quod beatus Papa Gregorius in libris Dialogorum de eo commemorat, quod & nos breuiter ſupra tetigiſſe meminimus. Sed & in vita beati Mauri Monachi dilectiſſimi Benedicti diſcipuli, quæ à ſancto Fauſto ſuo condiſcipulo elegantiſſimè digeſta eſt, eius memoria honorificè & ſicut ſanctum decet facta reperitur. Quædam etiam ad nos per ſuccedentium relationem, fideli narratione contigit emanaſſe. De quibus omnibus quaſi quoddam breue corpuſculum colligentes, quæ de ſancto nobis comperta ſunt, ipſius adiuti precibus conabimur explanare.

S. Romani religioſi mores exponuntur.

CAPVT III.

VIr Domini Romanus à pueritia monachus, diſciplinis monaſterialibus adprimè eruditus eſt. Aſſueſcebat adhuc puerulus, crebris ſubdere membra ieiuniis, ſanctis intereſſe aſſiduè vigiliis, & in tenero corpuſculo ſenum cruces ac caumenias, nitebatur adhuc inualidus experiri. Iam vero tranſcurſis adoleſcentiæ metis, cum in robur virilis euaſiſſet ætatis: omni ex parte in virtutum ſtudio probatus, ac ſpectabilis habebatur, adeo vt ſuo exemplo multos ad contemptum ſeculi, ac deſiderium ſancti propoſiti accenderet. Quodam itaque tempore cum ſanctus ac dulci ſemper memoria recolendus Benedictus, ſpretis ſeculi actibus abiuratáque mundi gloria, eremum peteret: hunc de quo loquimur ſanctum obuium habuit, quo tenderet inquiſiuit. Cuius cum deſiderium cognouiſſet, & ſecretum tenuit, & adiutorium impendit eique ſanctæ conuerſationis habitum tradidit, & in quantum licuit miniſtrauit. Vir autem Domini ad de-

ſtinatum locum perueniens in arctiſſimo ſpecu ſe tradidit,tribus annis excepto Romano monacho, hominibus incognitus manſit. Qui Romanus non longè in monaſterio ſub A Deodati patris regula degebat, ſed piè eiuſdem patris ſui oculis furabatur horas, & quem ſibi ad manducandum ſubripere poterat, diebus certis Benedicto panem deferebat. Ad eumdem verò ſpecum à Romani cella iter non erat, ſed ex eadem rupe in longiſſimo fune religatum. Romanus deponere panem conſueuerat. In qua etiam reſti paruum tintinnabulum inſeruit, vt ad ſonum tintinnabuli vir Dei cognoſceret, quando ſibi Romanus panem præberet: quem exiens acciperet. Sed antiquus hoſtis, vnius charitati inuidens,alterius refectioni:cum quadam die ſubmitti panem conſpiceret, iactauit lapidem & tintinnabulum fregit. Romanus tamen modis congruentibus, miniſtrare non deſiit.

S.Romanus Dei monitu Italiam linquens, Galliam petit.

CAPVT IIII.

EA tempeſtate grauiſſimæ perſecutionis procella per totam Italiam, ac penè per omnem Romani Imperij terram detonabat. Gothis, Alanis, & Vuandalis omnia flammis & ferro proterentibus. Quo tempore deſtructæ Eccleſiæ, ſubuerſa monaſteria,captæ vrbes, deſolatæ domus diruta caſtra, ſtrages hominum innumeræ factæ, & multus vbique humani generis ſanguis effuſus eſt. Quod cernens vir Domini Romanus, non ceſſabat Dominum deprecari vt ſuam reſpiceret Eccleſiam, quam ſibi ſuo ſanguine acquiſierat, nec ſineret eam inſanis ſubiici nationibus, ſed eam in fide nominis ſui ſeruaret inlæſam. Cùm hoc indefinenter ageret, noctes diéſque in oratione continuans:quadam nocte per diuinam reuelationem audiuit,permiſſione Dei iſta fieri,omnémque terram iuſto ſed occulto eius iuditio ſæuis gentibus traditam.

1 Cur Deus mũdo aduerſa accidere ſinit.

1 Inde mutabilem forè cælitus prolatam ſententiam, atque

atque ideo, non eum debere ſic in immenſum triſtari, ſed glorificare potius Dominum iuſtè ſalubritérque omnia diſponentem; qui percutit & ſanat, vulnerat & medetur, quique idcirco temporaliter peccantibus flagella inrogat; ne in æternum pereant. Præterea iuberi ſibi à Deo, vt relicta Italia ad Gallias tenderet: & verbi diuini ſemina, longè latéque ſpargeret, ac ſanctæ conuerſationis exempla cunctis præberet. Hoc reſponſo Spirituſſancti accepto, conuocatis fratribus ſic eos eſt allocutus. Fratres & Domini
« mei, dulce lumen oculorum meorum, maximúmque
« pignus amoris mei & gaudij; audite me ſeruum Chri-
« ſti, ſanctæ fraternitatis veſtræ comilitonẽ ac ſocium?
« Cernitis quibus malis mũdus præmitur, quibus cladi-
« bus perurgetur. Vbique luctus vbiq; pauor, & plurima
« mortis imago. Non hęc caſu, verum manifeſtiſſima ira
« Dei contingunt. Peccatis enim hominũ Dei patientia
« exacerbata, verſa eſt in furorem; manſuetudo muta-
« ta eſt in ſeueritatem: adeo vt mirum ſit, quod adhuc
« tolerat, leuiora peccatoribus inferens quam meren-
« tur: & non ſicut quondam Sodomitas & Gomorritas,
« ira nunc ſceleribus plenam terram, nubibus exurat
« fulmineis. Cùm hæc ita ſint Fratres, non debemus de
« mundi percuſſionibus dolere, quem ſcimus ipſis ſuis
« percuſſionibus interire. Vita enim nobis alia à Chri-
« ſto eſt promiſſa, cuius promiſſio inconcuſſa atque im-
« mobilis permanet, finis ignara, doloris neſcia. In qua
« gaudium eſt, epulatio, pax imperterrita, vbi beata
« immortalitas, & immortalis beatitudo, vbi æterna ſe-
« curitas & ſecura regnat æternitas. Hanc expectantes,
« aduerſa ſecuti non debemus paueſcere: ſed magis ap-
« propinquantem noſtram redemptionem, leuatis ſur-
« ſum capitibus, hoc eſt exilaratis cordibus expectare.
« Me ſi Deus meo voto res agere, & ſecundum meum
« velle viuere ſineret, optaueram ſanctiſſimi fratres vo-
« biſcum omnia ſeculi detrimenta perferre. Quæcum-
« que proſpera quæcumque aduerſa contigiſſent, colla-
« to vobiſcum robore ſuſtinere: ſimúlque patienter vi-
« uere, ſimul delectabiliter mori. Sed quia non eſt in
« hominis poteſtate via eius, ſed in illius qui cum ma-

gna tranquillitate diſponit omnia; quæſo ne me retinere velitis. Deus præcepit vt pergamus ad Gallias, parere debemus, eundum eſt: vos oro vt mei benignè memores ſitis, quia & ego dum ſpiritus hoc luteum vaſculum inhabitando vegetauerit, vos in corde & in viſceribus meis, vt fas eſt & decet, ſemper habebo. Deus autem Omnipotẽs, vos ſancta cuſtodia circumuallet, atque à preſenti ſeculo nequam ereptos, ſaluos faciat in regnum ſuũ cœleſte; & concedat mihi exiguo & humili in illa vita beata, vos ſine confuſione videre. Hæc dicens & valefaciens eis, paruo ſumptu profectus eſt; ignotus mundo, aſcriptus ciuis in cœlo. Tranſmiſſa Italia, Gallias ingreſſus: peruenit tandem in pagum Antiſiodorenſem, in locum qui Fons Rogi appellatur: vbi aliquanto tempore demoratus, monaſterium ſtatuit; ibique plurimos à vanitate ſeculi conuerſos, ad quietam & ſobriam conuerſationem, monitis ſimul & exemplis prouocatos, adduxit. Quo in loco, habetur Baſilica, eius nomine, & miraculorum quæ per eum Deus operatur priuilegio, nobiliter inſignis.

Aduentus S. Mauri in Gallias, & S. Benedicti glorioſus tranſitus exprimuntur.

CAPVT V.

1 S. Bertingrãnus Cœnomanenſis Epiſcopus.

NOn multo poſt tempore, ſanctus [1] Bertingrannus Cœnomanicæ ciuitatis Epiſcopus, Legatos ad deiferum patrem Benedictum direxit, cui etiam xenia tranſmiſit decentiſſima, expoſcens vt ei perfectiſſimos quoſque & in monaſtica diſciplina experientiſſimos ex ſuis diſcipulis dirigeret viros, qui in fundo epiſcopij eius, monaſterium ſecundum inſtituta regulæ ipſius ſanctiſſimi patris, ædificare deberent. Nil ergo moratus Dei famulus, alacriter ad hoc opus, direxit [2] ſanctum Maurum ſibi familiariter obedientia & omni morum probitate dilectum diſcipulum, cui etiam quatuor alios addidit fratres, cum quibus tantæ expeditionis laborem ſubiret intrepidus. Sanè ex illis

2 S. Maurus Abbas.

Digitized by Google

lis quatuor fratribus vnus fuit hic[3] Fauſtus, qui vitam ſancti eiuſdem beati Mauri, eleganti admodum deſcripſit ſtilo. Cuius etiam verbis vt certior legentibus conſtet fides, quæ ſequuntur cenſuimus intimanda.

3 Fauſtus ſcripſit vitam S. Mauri.

« Nos itaque cum appropinquante ſolemnitate Paſcha-
« li, cotidiè profectionem acceleraremus: eo die quo
« Dominica celebratur Cœna, in pagũ deuenimus An-
« tiſiodorenſem. Audiens autem beatus Maurus opinio-
« nem ſancti Romani Monachi, qui Beatiſſimo Patri
« noſtro Benedicto in initio adiutor & cooperator ex-
« titit, ſicut in hiſtoria vitæ eius pleniſſimè inuenitur;
« quique per reuelationem Gallias petens, Cœnobio-
« lum in eodem pago, in loco qui Fons Rogi nuncupa-
« tur ædificabat, petiit duces itineris noſtri, vt eò diuer-
« tentes, ibidem ſanctum Paſcha celebraremus. Hoc au-
« tem beatus Maurus maximè expetebat; quia & ſe-
« quenti die, Tranſitũ ſanctiſſimi magiſtri noſtri com-
« plendum eſſe ſciebat, & colloquio beati Romani de-
« ſiderabiliter frui cupiebat. Ductores vero noſtri pe-
« titionibus viri Dei libenter annuentes, concito gradu
« illuc tetendêre. Die itaque Paraſceues hora illic ſexta
« peruenientes, deuotiſſimè à beato Romano ſuſcepti
« ſumus. Cúmque nos qui cum beato Mauro pergeba-
« mus, ad ea quæ opus ad diem feſtum erant præparan-
« da vel emenda occupati eſſemus, ipſi Sanctiſſimi viri
« dulcia inuicem perennis vitæ ſerebant colloquia. Et
« cum iam veſpertina hora, ſolenne officium, quod ſpe-
« cialiter vt potè annuatim eo celebratur die, propin-
« quaret; vir Dei ſanctus Maurus beato Romano dixit.
« Craſtina die Beatiſſimus Pater noſter Benedictus ter-
« reni depoſito corporis onere, cælibem, gaudens & hi-
« laris, ſcandet ad patriam. Quod audiens ſanctus Ro-
« manus, illico in lachrymas reſolutus, flere incõſolabi-
« liter cæpit. Quem beatus Maurus conſolari cupiens
« aiëbat. Gaudere potius quam flere ideo de eius mi-
« gratione debemus; quia & patronum magnum præ-
« mittimus & [4] præſentiorem eum nunc, quam ſi in
« carne viueret ſumus habituri. Hæc tamen dicens non
« ipſe ſe poterat à fletu cohibere. Noctem illãm quæ
« duodecima Kalendas Aprilis habebatur & qua ſacra-

4 Sancti nobis poſtſuam mortem adſunt.

tissimum vigiliarum Paschæ inluceſſebat ſabbathum, tàm beatiſſimus Maurus ac nos qui cum eo ibamus, quam ſanctus Romanus cùm aliquibus ſuis, ieiuni pernigilem duximus: vnuſquiſque noſtrum, ſecrero apud ſe vt illis diebus [5] in Eccleſia Romana mos erat, pſalmos & orationum preces deuote pro exitu eiuſdem Patris noſtri Deo dilectiſſimi Benedicti, cõmentes. Cum verò tranſacta iam hora diei tertia ipſius ſacratiſſimæ diei, Beatiſſimus Maurus in eccleſia conſiſtens, tranſitum eius qualicunque eueniret hora, orando & pſallendo præmunire, longè licet poſitus, ſatageret; ſéque pauimento in orationem dediſſet. Raptus in ſpiritu, ſubito ſe tranſpoſitum in locum de quo egreſſi fueramus vidit; conſpexítque palliis ſtratam ac innumeris choruſcá lampadibus, recto Orientis tramite ab eius cella in cœlum vſque, tendentem viam. In qua etiam viſione, duos congregationis noſtræ fratres ſocios habuit; cum quibus eamdem ſimul viſionem conſpexit. Itaque cum viam quam cernebant mirarentur attentius, venerando habitu vir deſuper clarus aſſiſtens, cuius eſſet via quam cernerent inquiſiuit. Quod illi ſe neſcire profeſſi ſunt. Quibus ille reſpondit. Hæc eſt via qua dilectus Domino, cœlum Benedictus aſcendit. Hanc viſionem, vnus ex illis duobus fratribus noſtris qui eam ſimul cum beato Mauro viderunt in noſtro morabatur cœnobio, alter vero vt beatus ſcripſit Gregorius, longius poſitus vidit. Mox vero vt beatus ad ſe reuerſus eſt Maurus, ocius ſanctum Romanum ac nos euocans, cuncta quæ viderat, lucidè nobis per ordinem retulit, diem ac inibi illam, & ſequentem Dominicam, [6] qua ſpecialiter dies Reſurrectionis Dominicæ colebatur; ſolennem & celebrem omni cum gaudio & lætitia peregimus. Secunda autè feria feſtiuitatis ipſius, antequam proficiſci cœpiſſemus, Sanctus Romanus beato Mauro dixit. Si abſque animæ periculo locum hunc deſerere potuiſſem, melius tecum Amantiſſimè frater cuperem habitare, quam alibi finem vitæ terminare. Sed quia & hos deſerere periculum eſt, & vltimus mihi iam iam imminet dies, perge felix quò miteris, ac proſperè

5 Eccleſiæ Romanæ mos, à Monachis in ſacra Ebdomada ſeruatus.

6 Feſtum Paſchæ.

« prosperè felici vtere sorte. Deus autem Omnipotens « semper sit tecum,& cum fratribus qui tecum pergunt; « & recto itinere perducat vos ad veram repromissionis « terram,quam omnibus electis suis polliceri est digna- « tus, vbi præparauit eis, *quæ nec oculus vidit, nec auris* « *audiuit, nec in cor hominis ascenderunt*; nisi in illorum, « qui terrena omnia amore eius proterentes ac deside- « rio cælestium abdicantes, dicere cum Apostolo va- « lent. *Nobis autem reuelauit Deus per Spiritum suum.* 2.Cor.2. 10.

Migratio S. Romani ex hac ærumna ad cœlum.

CAPVT. VI.

ROmanus itaque Dei famulus post glorioſam & plenam virtutibus vitam, post innumeram multitudinem vitæ æternæ acquisitam, comsummato viriliter Monasticæ professionis curriculo, felici & iam dudum exoptato transitu, migrauit ad Dominum. Túmque vt' verè fatear, mori desiit & viuere cœpit: exutus mundi tenebris, cœlesti est claritate vestitus. Nunc assistit vultui omnipotentis Dei, accipiens de manu eius stolam candidam,animæ dico incorruptionem & indefectiuã beatitudinem. Præstolatur autem stolam duplicem, cum resumpto in fine mundi corpore, carnis simul & animæ gaudebit immortalitate. Sepultus vero est in sua ipsius basilica, à fratribus quos gemina in diuersum dispertiebat affectio; quoniam quidem illi lætandum esse nouerant, sibi dolendum. Illius congaudendum glorificationi, suæ ingemiscendum desolationi.

Bina translatio Corporis S. Romani recensetur.

CAPVT VII.

IN hoc igitur loco per aliquot annos beatum corpus digna veneratione seruatum est. Verum, quia nefas erat mundanis tenebris lucernam obnubi sydeream,& ipsa per se veritas,*Ciuitatem supra montem positam*

Digitized by Google

Matth.5.14. *situm, non posse absconditi protestata est.* Inconueniens & damnosum erat, sacratissimi corporis thesaurum, diu in loco minus celebri minusque noto latere: sed ad communem omnium vtilitatem atque profectum, cunctis innotescere ac diuulgari. Crescente itaque fidelium deuotione, corpus beati viri de loco primariæ sepulturæ, ad vrbem Antisiodorum delatum, atque in Ecclesia beatissimi [1] Amatoris honorificè conditum est. Aliquot anni iam fluxerant, & sancti nomen ac veneratio omnium pectoribus insinuata, magis magisque increbrescebat. Vnde fratres ex cœnobio ter beati [2] Germani Pontificis & Cõfessoris Christi fide in Dominum, spe in sanctum feruentes, [3] Heribaldo Antissiodorensi Ecclesiæ presidente Episcopo: venerandum sæpe dicti viri Dei corpus obnixè vt sibi daretur expetierunt; & licet egerrimè ac cum magni sudore laboris, tandem obtinere meruerunt. Sicque inde leuatum, & cum Staurophena ac Cereostata, cúmque diuinorum melodia hymnorum; ad præfatum cœnobium, miraculis choruscantibus deportatum est. Erat ibi tunc quidã Presbyter Ecclesiæ ruris cui vocabulum est [4] Bonus hortus, Aaron nomine; qui fratribus iam dicti loci, optimè notus & familiaris habebatur. Is ergo cum sanctæ reliquiæ feretro componerentur accessit, eisque quibus id officium deputatum erat se se importunus miscuit; ac nemine circumspiciente, os capitis quo supernè cerebrum tegitur, quodque vulgo Testa dicitur, furto sublegit, atque opimo potitus spolio, ad suam trepidus repedauit ecclesiam. Ibique plurimo tempore, sacrum pignus permansit; frequentibus se circa egrotantes præstitæ sanitatis declarans indiciis. Iamque instabat tempus quo Dominus sanctum suum mirificaret, quemque apud se glorificauerat in cœlo, apud homines magnificaret in mundo. Hoc tali constat ordine gestum.

1 *Ecclesia S. Amatoris, Antisiodori.*

2 *Monasterium S. Germani Antisiod.*

3 *Heribaldus Antisiod. Episcopus.*

4 *Ecclesia Boni horti.*

Tertia corporis B. Romani translatio.

CAPVT VIII.

1 *Anseziſus Pontifex Senonensis.*

ANsezisus [1] erat sanctæ Senonum Metropolis Ecclesiæ Archiepiscopus, vir in cunctis optimè agens

agens, & in Ecclesiasticis negotiis experientissimus. Hic cum anxiè animo cogitare cæpisset, sancti huius vndecunque impetrare reliquias; nunciatum est ei, quod in Ecclesia suæ Diœceseos, sancti haberentur reliquiæ. Cumque ille quænam hæc esset Ecclesia, curiosa indagatione perquireret; dictum est ei de hoc presbytero, quod præcipuam partem sancti huius haberet verticis. Quo audito, Antistes gauisus quam maximè, Deóque agens gratias de oblata sibi desideratæ rei oportunitate, presbyterum ad se accersiri præcepit, a quo omni re certius agnita, maturè accedit ad locum, iubet cælestem sibi ostendi thesaurum. Suscipiénsque sancti reliquias: amplectitur, applicat oculis, auidioribus demulcet osculis: sícque voti compos, suam lætus redit ad vrbem. Deinde maiori adhuc desiderio accenditur, quærere vbi vbi sancti corporis haberentur reliquiæ. comperiénsque in iam dicto beatissimi Germani cœnobio, sancti corpus haberi: deprecatus est primum Domnum [2] Hugonem loci ipsius Abbatem re autem vera regni totius moderatorem ac principem. Dein, direxit illuc [3] Abbonen Niuernensis Ecclesiæ Episcopum. Nam quia res magna petebatur, magnis profecto vtendum erat interpretibus ac ministris. Veniens ergo Episcopus, conuocatis loci primoribus, causam propter quam missus fuerat exposuit. Fratribus hoc satis durum & difficile cœpit videri; hærebántque, & quid responderent ignorabant. Sed quia Abbatis piè præcipientis imperiis obuiare nefarium, & Episcoporum precibus non acquiescere impium erat; victi tandem succumbunt, & se facturos quod Archiepiscopus petierat repromittunt. His acceptis promissionibus, Reuerentissimus Antistes ad suam quam festinè reuersus est vrbem. Atque omnis moræ impatiens, sumptis secum cleri primoribus, atque adunata religiosi apparatus frequentia, & nihilominus non modica plebis caterua, Antissiodorum properat. Iámque eo appropinquante, dici non potest quanto studio, quámque ardentissima deuotione tota ciuitas obuiam venerit; adeo vt maximo se salutis & gaudij munere caruisse duceret,

2 *Hugo Magnus, Abbas Antissiod.*

3 *Abbo Episcopus Niuernensis.*

Digitized by Google

duceret, qui huic spectaculo defuisset. Procedunt splendifico habitu, hinc sacra Monachorum agmina, inde veneranda Cleri candidiferi turba. Cerneres in terris cœlestem chorum, & splendidissimũ Angelicæ societatis conuentum. Omnia diuinis laudibus & superni melodimatis concentibus personabant. Cum tali itaque pompa; ingrediuntur ecclesiam, & præmissa oratione ac data solemniter benedictione. Accedit Episcopus ad locum quo sanctissimi * somatis thesaurus erat reconditus, fratribus cum letania diuinum suffragium inuocantibus; sumítque glebam prædicti corporis, diuini odoris nectare flagrantem: reponens loco eodem, precioſissimas multorum sanctorum ac Martyrum reliquias, quæ hodiéque ibidem condigno venerantur honore. Adepto itaque exoptato munere, & voti sui cõpos effectus Episcopus, cum gaudio reuersus est ad cœnobiũ, quod [4] Vallilias siue vallis lilji nuncupatur, ibique pro maximo ac precioſissimo thesauro, sacrosancti corporis pignus collocauit. Tantáque se circa locum ipsum beneuolentia & largitate profudit; vt eum summa dilectione semper incoleret; & necessarios reditus abundantissimè delegaret: artiúmquoque diuersarum magistros, studioſissimè præpararet.

* *Antiquum verbum.*

[4] *Vallis lilij cœnobium.*

Senonensis ciuitas à Normannis obsidetur.

CAPVT IX.

HOc itaque ad Christum migrante, & post diutinos labores ad laborum præmia transeunte, successit in sede Pontificali, [1] Ebrardus venerandus Archiepiscopus, non minus doctrina, quàm vita virtutibus plena & miraculis. Cuius tempore gens incredula Northmannorum, per Gallias se se diffudit; cædibus, incendiis, atque omni crudelitatis genere debacchata. Siquidem peccatis nostris exigentibus, atque vires aduersariis suggerentibus; subuersa sunt castra, desolatæ vrbes, destructæ ecclesiæ, succensa monasteria, vt ad nos vel maximè illud pertinere videatur,

[1] *Ebrardus Senonẽsis Archiepiscopus.*

Digitized by Google

deatur quod Esaias Propheta preuidens sanctæ illius ciuitatis, & Augustissimi templi ruinam, lugubri ad Dominum voce quærebatur, dicens. *Vbi laudauerunt te patres nostri, facta est combustio ignis.* Tunc quoque præfatum [2] sancti Romani cœnobium incensum & ad solum vsque dirutum est. [3] Suauus strenuissimo loci ipsius Abbate cum fratribus, ad Senonicam vrbem confugientibus; atque vt Deus afflictum populum placatus respiceret, interdiu & noctibus deprecantibus. Interea hostilis exercitus, [4] Senonum oppugnabat ciuitatem: eámque infestis viribus, & omni arte quæsitis machinis, capere nitebatur. Cum repente venerandus antistes, optato & vt ipse à Deo expetierat languore, corripitur. Quo ad Christum migrante; [5] Gualterius & generosi stematis nobilitate, & totius scientiæ eruditione clarissimus, pontificalem Senonicæ vrbis sortitur dignitatem. Tandem sanctorum precibus, ira Dei iustè peccatoribus superducta, in misericordiam versa est; franguntur vires hostium, retunditur impetus, confidentia debilitatur, sicque intelligentes frustra se niti, contra eos quos diuina pietas tuebatur, ab Vrbis obsidione recedunt.

Isa.64.11.

2 *Cœnobium S. Romani à Normannis incensum.*

3 *Suauus Abbas Vallilensis.*

4 *Normanni Senonenses obsident ciuitatem.*

5 *Gualterius Senonensis Archiepiscopus.*

Quarta Translatio Corporis S. Romani.

CAPVT X.

PAce interim reddita, & post diutinam calamitatem populo aliquantulum respirante, [1] Bóno, cui post obitum præfati Suaui abbatiæ cura erat commissa; cogitare cœpit, quid de loco ageret, cuius tantummodo supersedissent ruinæ. Denique si illum vellet in pristinum statum reparare, opus certe difficillimum, ne dicam impossibile videbatur. Illud quoque vel maxime eius animum etiam tuta timentem exagitabat; ne si quid fortè operis in loco deserto, & ab vrbe remotissimo, agere cœpisset; reuersi denuò aduersarij, more suæ crudelitatis, incenderent, subruerent, dissiparent. Mens si quidem rerũ memoria quas viderat trepida, & adhuc grauiora formidans, per diuersa

1 *Bono Vallilensis Abbas.*

Digitized by Google

uerſa raptabatur conſilia: & quid eligeret ignorabat. Tandem placuit Abbati, fratribus quoque hoc ipſum ex communi conſenſu poſcentibus, vt in prædiolo ſuo, quod eſt in ſuburbio Senonicæ vrbis, ſub ipſis ciuitatis mœnibus ſito, [2] Monaſterium fundaretur, vbi priſco tempore conditum fuerat. Qui locus, & ſitus oportunitate, & fluminis præter fluentis amœnitate, ad id conſtruendum aptiſſimus videbatur. Ergo ædificata pulchro ſatis ſchemate Baſilica, cæteríſque habitationibus religioni monaſticæ congruentibus, illuc beati Romani corpus cum lætitia trãſtulerunt: vbi florent meritorum eius inſignia, ad laudem & gloriam Omnipotentis Dei, qui eſt mirabilis in ſanctis ſuis.

2 Monaſterium S. Romani, ad Mœnia ciuitatis Senonicæ ædificatum.

Author, de miraculis S. Romani narrationem inſtituit.

CAPVT XI.

NEc ocioſè prætermittendum eſt reſpondere iis, quibus ſigna & miracula in tantum grata ſunt, vt nihil putent Deo placere, niſi quod eorum exibitio commendauerit. Cum ille potius bonæ vitæ meritum, quam ſignorum corporalium requirat effectum. Vt enim ait Euangelicus Poeta.

Merito ceſſante bono, miracula nil ſunt.
Quæ faciunt plerúmque mali.

Et ipſe Dominus Apoſtolos docuit, vt à ſe non ſigna & miracula, ſed manſuetudinem diſcerent & humilitatem, inquiens. *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde.* Qua propter etſi beatiſſimi Romani miracula quæ in corpore poſitus geſſerit, non legimus; non ideo impar cæteris ſanctis habendus, quibus fide parem & ſanctitate eum fuiſſe non dubitamus. Nec verò ſanctiſſimus pater Benedictus, alumno ſuarum virtutum ex æquo inuidet gloriam, cum quo in cæleſtibus, beatæ immortalitatis meruit palmam. Et quidem non dubitamus eum multas dum viueret feciſſe virtutes, ſed vel ſegni ſcriptorum negligentia non ſunt literis traditæ, quæ res non minimum Sanctorum præconiis perſæpe

Matth. 11. 29.

Digitized by Google

perſæpè intulit detrimentum; vel certè ſigna operum eius ſcripta fuerunt, aut ſitu diutinæ vetuſtatis conſenuerunt, aut tempore infelicitatis, monaſteriis & Eccleſiis depopulatis, rebúſque omnibus profligatis & perditis, illa nihilominus ad nihilum deuenerunt. Quippe hominibus quaquauerſum fugientibus, & ſibi tantum ſuæque vitæ conſulentibus, nullámque de cuſtodiendis archiuiis curam habentibus. Dicat itaque qui volet, nulla eius in vita extitiſſe miracula; dum ſciat eum iam mortuum, innumera feciſſe & facere cotidie miraculorum ſigna. Deus enim qui ab æterno ſua ſapientia cuncta præordinat, eáque ex archano diuini conſilij, locis temporibúſque prolata viſibiliter manifeſtat; acceptiſſimum ſibi famulum eo potiſſimũ tempore miraculis voluit inluſtrare, quando ſuperato omnium temptationum luctamine, fas eſſet iuſtum exultare in Domino, & rectum ſecura deceret laudatio; nec iam exinde laudis æmula timeretur elatio. Hæc breuiter diximus, pro memoria Sanctiſſimi Confeſſoris Domni Romani, indignum arbitrantes tantum ac talem virũ ſilentij modio contegi, & non ad profectum atque vtilitatem omnium piè viuentium, publicari. Cæterum ea quæ poſt feliciſſimum exceſſum eius, vel in prima ſacri corporis eius Trãſlatione vel Deinceps in loco in quo ſanctiſſimum eius corpus deportatum Venerabiliter reconditum eſt, per eum Dominus dignatus eſt operari; ab his qui viderunt, vel ab eis quos interfuiſſe contigit agnouerunt; fideliter collecta, atque pleniſſimè deſcripta, ſtuduimus opportunè ſubiungere, ad laudem & gloriam ſummæ lucis & viæ veritatis & vitæ, Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui cum Deo Patre & Spiritu Sancto viuit Regnat & Benedicitur in omni gente, loco & tempore, Nunc & per infinita ſecula ſeculorum Amen.

* * *

Digitized by Google

EXPLICIT LIBER PRIOR GISLEBERTI MONACHI ERVDITI, DE vita & Tranſlationibus S. Romani Itali Abbatis, Smi Patris Benedicti Monachorum Legiſlatoris Alumni.

Sequitur eiuſdem liber Poſterior, de ipſius S. Romani Miraculis.

Miracula ingentia S. Romani recitantur.

CAPVT I.

CVM glebam glorioſi corporis Domni Romani, vt ſupra ſatis luculentè inſertum eſt; Venerandus Antiſtes Anſegiſus, cum ſummis precibus & cum veneranda proſecutione proſequeretur: & ad ſuam cum melliflua melodia veheret glorioſam ſedem; per longum eſt, de ſingulis valdè virtutibus diſputare. Quanti cæci inluminati, quanti Demoniaci curati, quanti ſurdi auditum recipientes, quantæque à Chriſto virtutes patratæ, ad glorificandum ſanctum ſuum. Vt quem videlicet iam gloria & honore laureatum habebat in cœlis, prodigiis miraculorum decoraret in terris. Attamen de multis vt propoſuimus, pauca narremus. Cum beati viri corpus, villam tranſiret cui vocabulum eſt [1] Curtis Abbonis cum dignitate pſallentium, obuiam perrexit mulier quædam Ioſia à parentibus vocitata, quæ ab omni actione manuum aliena manebat. Erant enim manus illius diſ-

1 Curtis Abbonis.

ſoluta,

ſolutæ, contracti nerui officio carentes ſalutari, intolerabilis dolor omni manebat corpore : Et penè nil mouere poterat. Suffragiis tamen aliarum ſuſtentata fœminarum , pergit cum deuoto corde , gemitus effundit inenarrabiles ab intimo pectoris antro , manum præſidij poſtulat à ſancto Romano,quem ſciebat
« poſſidere cœlum cum gaudio , dicens. O electe Dei
« Romane , fer infelici mulieri auxilium depoſcēti, qui
« cum exultatione luciflua , lætaris in cœleſti patria.
« Ne cótemnas ſceleratam mulierem, ſexúmque fragi-
« lem ad te clamantem , qui ſatis benè noſti caducam
« eſſe humanam mentem. Dum hæc & his ſimilia , flebili proclamaret eloquio , gratioſæ patefecit Omnipotens plebi , quæ ſancta membra egregij proſequebatur Confeſſoris , quàm proficua manebat in cœlis ſupplicatio ſancti Romani. Recepit protinus mulier conclamatam ſalutem , exultat cor populi præ gaudio, mens multorum fit hilarior , voces erumpunt in altum,conlaudant ſplendificum Dominum:qui mirabiliter ſuum glorificat tyronem. Verè ineffabilis eſt clementia Saluatoris noſtri , Cum patramus inlicita vltionem ſuſtinemus condignam , caſtigat corpora noſtra, ægritudines tribuens congruas , vt expurget à delictis archana pectoris noſtri. Hoc fratres debet quiſque noſtrum cum ſummo ſuſcipere gaudio , ſi ei Omnipotens temporalem confert paſſionem ; vt per præſēntem tolerantiam,perueniat ad ſedem ſine limite fulgentem. Oportet enim nos per diuerſas iniurias huc illucque diſtrahere , vt per diuerſas ærumnas huius caduci ſeculi gradientes ; cum felici tramite , ad ſydereum regnum dirigamus animum. Quo per præſentes tribulationes geſtantes manipulos noſtros,mereamur capere cum ſummo gaudio coronas ſine fine fulgentes.

Cæcæ mulieri reſtituitur viſus.

CAPVT II.

PRæterea pio religioſæ intentionis ſtudio commouente,ipſa quoque viri digniſſimi beatorū actuum

ſollicitante congerie : Non eſt prætereundum enarrari,veſtræque commendandum indagini,qualiter quædam mulier Ragenis dicta , à ſacri baptiſmatis vnda, ex ea quæ vocatur Neronis [1] villa oriunda, fermè per triennium diutiſſimo laborioſæ ægritudinis impulſu confecta, & neruorum omnium diſſolutione ſtupida, quæ membrorum omnium ita tenebatur officio deſtituta, vt nullatenus ei à quoquam vita viuentium, remedium adferri potuerit,cùm plurimi ad eam acceſſerint curationis præditi gratia. Niſi illi per Diuinitatis potentiam, promitteretur ſpes recuperandæ ſoſpitatis gratuita. Denique dum nihil apud ſe certum aliud haberet, niſi quoad morte,intercludente,extremum vitæ præſentis occubuiſſet diem ; propitiante tandem Diuinæ viſitationis reſpectu, cæpit intra ſe comminiſci,ſi quomodo ſanctorum oracula circuiens, eorum interuentu , ſanitatis mereretur dono potiri. Sîcque iter ambulare deſiderans ſancti [2] Hilarii in villam Patritij, ibi pro his quorum fides exigit , Dominum deprecantis ; lento quamuis greſſu, primum appulit ad titulum eius , petitura piæ interceſſionis adminiculum. Nec multo poſt, illa ſupplicante importunè,& ſancto Dei ſubueniente opportunè ; tunc quidem eſt reddita ſanitati priſtinæ , annuente cælitus Spiritus ſancti munere. Iam iámque conualeſcentibus membris penè dudum emortuis, incolomitatis eſt gaudio circumfulta, adeo vt nulla eam alicuius inſtigaret vis doloris.His itaque decurſis, cùm poſt aliqua temporis euoluta curricula , ab omni liberrima reperiretur incómodo : rurſus exigente proprij ſceleris noxa,imo pro nobis Domini altiſſimi laude & gloria, ſanctum Romanum haud longè poſt modum declaranda , oculorum ſibi acie penitus denegata , lucis huius choruſco cæpit ſplendore priuari. Cùmque ſe ita haberet caſus infortunij,effudit animam ſuam in conſpectu Domini , atque in ſecreto cordis ſui toto animi viſu exæſtuans , conferebat : quatenus ſi forſitan poſſe ſuppeditaret, in ſancti huius, de quo loquimur, deuenire præſentiam. Denique vero vota votis accumulans, & non tàm corporis quàm mentis greſſibus

1 Neronis villa.

2 Eccleſia S. Hilarij in villa Patritij.

ſibus ire viam incipiens ; non poſt multum, vbi venit in pontem [3] Tillianenſium ante beatiſſimum Romanum , quærulis eum clamare precibus non deſiſtens, eadem etiam populari quæ aderat multitudine proſequente, precabatur, quatenus vir Dei ſui precaminis oppitulante ſuffragio , illi iterum rediuiua reſtitueret oculorum officia. Nec mora , Dei operante potentia & ſancti Romani annuente clementia ; quæ venerat cum fidei deuotione, efficitur lætabunda , de rediuiui ſibi luminis huius grátiſſima viſione. Illa deinceps ad propria cum gaudio regrediente , qui illò tunc adfuêre præſentes , gratias Deo retulerunt gaudentes. Nos quoque in eius laudibus exultemus , ipſum omnium illuminatorem in hunc mundum venientem laudemus, amemus , quantúmque ipſius dono poterimus attollamus : cuius muneris eſt creata ſaluare, perdita reformare , & maiora per ſanctos quàm per ſe operatus eſt, ipſo teſte mundo præſtare.

[3] *Pons Tillianenſium.*

Fœmina à Dæmonis læſione liberatur, & cæcus illuminatur.

CAPVT III.

PRocedat ſermo condignus , ad ſtupendum miraculum enarrandum. Alia extitit mulier orta ex Vvaſtinenſi pago , vocabulo Amalberga ; cui accidit quondam , muliebres de partu pati dolores. In ipſo autem temporis articulo, quo partum fundere in ima deberet , vir eius ſubitaneo correptus languore,diem clauſit extremũ. Reſtat infelici mulieri duplex pœna. Triſtitia de amiſſione viri , immanis dolor de partu imminenti. Non poſt multo tempore à partu reſoluta, exhilarationem quam de genito filio poſſidere debuerat ; aufferebat immanis anxietas de proprij viri diſpendio. [1] Tempore vero purgationis expleto , poſtquam natum quem genuerat ad Eccleſiam detulit , & Omnipotenti gratias egit , & poſt miſtica dona à Sacerdotibus patrata , & oblationem pro viro oblatam: egreditur ipſa cum toruido vultu , à foribus Eccleſiæ,

[1] *Vide antiquũ, Chriſtianorum morem in pueris Deo à puerperio offerendis.*

Digitized by Google

pergit velox ad lamentabilem tumulum viri ſui, decubat ſuper illum,riuulos lachrimarum manare facit ab oculis, more mulierum alta emittens ſuſpiria. Valido itaque ſingultu diutináque maceratione conſumpta, veſperaſcente iam die, mulier repedauit ad propria. Tum parat balneum,lauat genitum, iterúmque deplorat viri ſupplementum. Intenta tamen in illo officio dum perſeueraret;audiuit extrinſecus vocem admodum terribilem, illam inclamantem. Quæ conſurgens & tremulo greſſu ceu timida progrediens, dignoſcere gliſcens quis eam tam horribiliter vocaſſet: peruenit ad oſtium,vidit tetram imaginem innixam baculo, & iuxta domus ipſius limina ſuperciliosè ſtantem. Ad viſum autem timore perterrita, ſanctæ Dei genitricis auxilium voce exclamauit repentina. Huius adminiculum voce expoſcens flebili vt pote muliebri, pedẽ ab oſtio retraxit curſu veloci. Muniénſque ſe viuifico Crucis ſignaculo, cum graui tremore procumbit in thoro. Adeſt rurſum deliramentum Diaboli, videt ſpeciem cunctis ſpeciebus horribilem, quæ iuxta illius lectum ſuperbè erigens collum, ad deriſionem potius quàm ad ſalutem; natum quem genuerat, vt illi ad ſuſcipiendum è ſacro fonte daret, rogabat. Cui illa cum ingenti reſpondit conſtantia. Miror quomodo tu cum ſis toto corpore nigerrimus & hiſpidus, & totius fœditatis amicus & inuentor omnis nequitiæ, modo quæras ſalutem animæ; ſcilicet vt filium meum à ſacro ſuſcipias baptiſmate, qui cotidie animas ad ima gliſcis diſtrahere. Hoc tamen pro certo ſcito, quia numquam tibi à me huius rei effectus tribuetur. His auditis, imago illa terribilis vt potè Diabolica,cum furibundo & repentino impetu, cupiens puerum aufferre ab amplexu brachiorum genitricis:exclamat iterum viriliter, & à ſancta Chriſti genitrice, poſcit manum auxilij. Deinde ille larueiis hoſtis, enormi ictu & rabida impulſione diſcerpens illam, alligauit eam; pronam incedere faciens per reuolutiones quatuor annorum:adiiciens illi triſtitiam ſuper triſtitiam, volens penitus abſorbere eam. Quæ pectus ſuum diuino muniens ſignaculo,

gnaculo, veternum fugauit inimicum; immanem retinēs corpore & anima languorem. Dolorem in animo ſuſtinens, ſe recenti funere proprij viri; in corpore validam ægritudinem Diabolica vi illatam. Ea tempeſtate, vt præfatum eſt. Hunc de quo ſermo agitur beatiſſimum Athletam ſuum Romanū Dominus prodigiis mirificabat, quæ vſquequaque diffuſa, ad huius infelicis mulieris peruenére notitiam. Tunc illa, cuni ardore fidei deſiderans à diutina ægritudine iam reſolui, vehi ſe fecit in biroto ad luculentū ſepulchrum tanti patroni, de quo tantarum virtutum emanabat odor nectareus. Quàm parentes eius ferentes illuc quo deſiderabat animus, ad tumbam ſcilicet glorioſi Confeſſoris, proſternit ſe in puluerem, poſcit præſidium à ſummo piiſſimoque iudice, flagitat etiam manum ſuffragij à ſancto Romano, cuius interuentū; æſtimabat ſe adipiſci incolomitatis donum. Rogitat cum altis ſuſpiriis, cuius mens morabatur in fuluis tenebris. Poſcit cum deuoto corde, Pulſat Romanus aures Diuinæ Clementiæ, qui plenus adeſt pietate, vt potè qui faciem contéplatur piiſſimi Iudicis cotidie. Inuenit mulier, quod cum ſumma deuotione quęſiuit. Cerneres mulierem toto corpore tremebundam, mitantes populos, mirabilia expectantes ſuperna. Cœperunt nerui vigere, qui erant conſumpti diutina macératione. Abſoluit eam glorioſus Confeſſor Domini à vinculis tortuoſi ſerpentis, & actum eſt tunc è ſacro ſepulchro, quod quandam egit filius Dei, quando natam Abrahæ quam venenoſus anguis alligauerat, liberam abire præcepit ſoluítque eam à diris nexibus, qui mirabilis eſt in ſua maieſtate: Laudabilis in ſanctis, cuius laus non deficiet, cuius æternitas ſemper fulget. Illud etiam, non ab re eſſe videtur in noſtri operis proceſſu adnectendum, quod ea tempeſtate qua vir Domini glorioſus Romanus, tàm innumera miraculorum præconia mundo impertiens, nequaquam ſub modio latitabat, ſed inſtar lucernæ ardentis & ſuper cādelabrum poſitæ virtutum iubare clareſcens, non mediocre ferebat plurimis remedij emolumentum, fœmina quædam, de iure dominationis ſancti *Luc. 13. 16.*

Digitized by Google

2 Riminacus Villa.

Prothomartyris Stephani,de villa [2] Riminaco oriunda,nomine Segletrudis, vbi auribus hausit, quod vir Domini tanta præberet populis beneficia,secum conferebat, qualiter ad eius, memoriam ire potuisset. Erat enim ei filius vnicus puerulus Letherius vulgo nominatus,cui diutina iam impellente consuetudine, oculorum subtractũ elt intuẽdi officium, iugíque anguore afficiebatur pro eo. Pro quo ad memorata beati viri præsidia, mente ire disponebat. Et quamquam meritorum suorum iustitiam, ad impetrãdam filij sospitatem minus sciret sufficientem: fide tamen nihil hæsitans, lachrymosis cœpit insistere precaminibus, quatenus per eum celerius Dei opitulamine frui mereretur. Plurimis ergo orationis gratia illò properantibus, simul cum illis, vt quæsitæ salutis prolis vnicæ fieret compos pergens, taliter virum Dei deprecabatur attentius. Sancte inquiens, à Deo dilecte Roma- „
ne, qui omnium es ad te confugientium piæ consola- „
tionis refugium, quíque destitutioni omnium in te „
sperantium compatiens, diuinæ opus gratiæ imper- „
tiris:miserationis tuæ nunc manum mihi porrige,quæ „
inter cætera sanctorum oracula te incunctanter ag- „
gredior. Quamquam enim ab illis nil quæsiti medi- „
caminis optinenti filio meo, redintegrationis suæ sit „
medela dilata: tamen non illi arbitror penitus dene- „
gatam. Te namque voti istius, haud dubito futurum „
compotem.Nec mora,protinus vt talia prosecuta est, diuina præsto fuit potentia, ad demonstrandam sanctitudinis viri Dei potentiam; quæ post cæcas tenebras, mulieris filio felicem ex integro fecit irradiare diem: Móxque propulsa totius agitationis molestia, sibíque redintegrato luminis officio, pulsis tenebrarum obstaculis,lucis quoque diurnæ copia suffusus,ita integerrimæ redditus sospitati, simul cum matre incolomis repedauit ad propria, ac si minime foret eatenus cæcitatis fasce depressus.Qui nequaquam deinceps illius amaritudinis peste pulsatus, pro suæ curationis dono,tàm ille quàm omnes qui aderant,voce consona laudes Domino cecinerunt,

Mulier

Digitized by Google

Mulier Nobilis, ad tumulum S. Romani conualescit.

CAPVT. IIII.

DIgnum etiam videtur nequaquam silentio comprimi, quòd mulier quædam nomine Helena illustribus natalibus orta, audiens quanta & qualia languétibus beneficia, diuina pietas ob honorem & laudem sancti sui, infuso miserationis suæ rore, præstare dignaretur: dum per continua sex annorum volumina grauissimo quateretur dolore renium, pedali quidem gradu quoquomodo incedebat baculo latere innixo: sed omni grauata incommodo, totius iam carebat medicaminis subsidio. Cúmque prædictæ passionis in dies augmenta captans ita cruciatus accresceret, vt se se sanitatis vlterius remedia consequi posse titubaret; vt potè quæ iam in quamlibet partem se vertere nec difficulter poterat, nisi alieno fulta præsidio foret: auditu comperit, quod venerabile corpus beati Romani cum plebeia promiscui sexus multitudine, transferendum esset in Monasterium Vallilacense. Quod cum eadem die vsque adeo prosequeretur honorificè, præeunte & subsequente quàm maximo cleri atque vulgi popularis Dominúmque conlaudantis cuneo. Vbi autem perlata est sancti viri gleba ad antedictum monasterium. Illico, quamquam gradu non concito, illuc perueniens, adiuuantis populi leuamine freta, supernæ visitationis respectu, cœpit animotenus comminisci, quatenus ageret pro voto ante tumulum illius, candelam staturæ suæ parili longitudine. Ibíque pro se orabunda, in basilicæ solo procumbens: totámque diem precibus expendens & sequétem noctem insomnem ducens, subito inter orandum Deo propicíante: & sancto suo interpellante, voti sui compos effecta, cœpit a prædicta superius renium ægritudine conualescere. Denique verò, paulatim succedente virium plenissimo robore, quæ venerat cum fide, remeauit ad sua, gratulabunda, de reddito sibi dudum denegatæ sospitatis munere.

Digitized by Google

CAPVT V.

1Scabia villa.

PRæterea mulier quoque alia, Nobilis prosapiæ generositate orta extitit, de villa quæ populari appellatione [1] Scabia nuncupatur. Huic autem erat vnicus puerulus ita tenellus, vt non amplius à primæuis natiuitatis suæ in huius mundi lachrymosam conuallem cunabulis, nisi trium tantummodo hebdomadarum spatium, ipsa quæ eum protulit teste, crederetur expendisse temporis. Processu itaque tàm paruissimæ ætatis expenso, subito dum non speratur, mortis pallidæ inrumpente articulo, nouissimum vitæ præsentis clausit diem. Quod verò maximi extitit causa doloris, matris id protelante incuria, vt potè quæ abundanti fuerat geniti elegantia retenta, per quod falsò credebatur vitæ longæuitas cito non defutura: cum sacri necdum foret renatus baptismatis vnda, in ipso mox ortu proh dolor amisit lumina nequaquam vlterius rediuiua; sicque geminæ mortis horrore correptus, [2] ignibus mancipatur æternis. Quoniam sine dubio, vitæ æternæ priuabitur gaudio, qui vitali non fuerit tinctus in lauacro. Denique verò genitrix illius pro cuius sceleris noxa hæc contigisse haud dubium fuit; suo viro veri factum perterrita confiteri, in illo in quo mortem obierat loco, puerile dessulit humare corpusculum. Sed protinus in vlnas eum excipiens, viro Prætextato cum circummanentibus inscio, ad aliam cursu concito detulit villam, ibidémque deliberauit humandum. Talibus autem profana infelicitate decursis, vt per hoc ni fallor comprobaretur iustæ vltionis recompensationem perpeti: eadem die qua ista perpetrata sunt, emarcuit man[9] eius dextera, neruis quoque contractis laxa cute, stupentibus digitis in toto præcedenti cubito nihil diu potitæ sospitatis, vsu remanere declaratum est. Et quod matris infelicitas denegare visa est ad modicum, supernus arbiter sole manifestius propalauit in plurimum. Enimuero per triginta circiter annorum volumina,

2 Ibi ignes ponit pro Limbo.

cùm

cùm totam ſuppellectilem in medicos erogauerit,nullo medicamine ſui curationem obtinuit. Tandem igitur cùm iam penitus deſperaretur,poſt tot temporum interualla decurſa, comperiens per ſanctum Romanum præſtante Domino, plurima dari ſanitatis beneficia, deuotis paſſibus Vallias adire diſpoſuit, atque viam adgrediens quoquo potuit inceſſu illius attigit limina baſilicæ, ibíque vario precamine voces ingeminans, beati viri intercedente meritorum ſuffragio, quæſitæ ſanitatis gaudium eſt adepta: eiúſque eſt reſtituta manus dextra, nec vllam pertulit vlteriùs, de huius infirmitatis faſce grauitatem.

Mutus & ſurdus curantur.

CAPVT VI.

CVm mens veſtra obſtupeſcat fratres, de ſalutifero odore tantarum virtutum, atque in fide Chriſti firmo robore corroboretur:ardet adhuc deſiderium noſtrum, vt pandat Chriſti prodigia, ad clarificandum Confeſſorem egregium olim patrata. Audite ergo nunc in vno eodémque homine,clara duo acta miracula.Puer quidã dudũ à parẽtibus Arnoinus vocitatus,ex eo die quo in hanc miſerã vitam lapſus eſt,duo perdidit officia corporis; auditũ videlicet & loquelã. Cuius mens continuatam ſuſtinens lamentationem, diutinis cotidie afficiebatur ſingultibus;quia nec voce ſtipem quibat flagitare, neque auditu aurium, vllam poterat capere conſolationem. Quid autumatis fratres dilectiſſimi?quam acerbè cruciabatur in mente,qui ita erat omni diſſolutus corpore? qua ſe flecteret parte,ignorabat.Parentes vero illius,cum grauem de illo in corde tenerent mœſtitiam, voluebant pectore quid eis oporteret agere, quia cernebant illum in mundo, ſine vllo corporis officio. Clarum vero rumorem cum haurirent de virtutibus ſanctiſſimi atque omni veneratione digniſſimi Romani, deferunt eum illuc: faciúntque in terram procumbere, vt poſceret corde quod nequibat voce. Diu iacet, diu reſpi-

rat;

rat; genitus emittit qui non poterat fari tandem reſoluitur lingua à diris vinculis, glorioſi Romani meritis. Hebetatus ſitus aurium repellitur, ſtabra cœleſtia aures illius verberant, recipit officium aurium, fit grata exultatio in populo, creſcit fides credentium in Domino, gemit truculentus anguis, torquetur inuidia qui eſt deputatus in æterna pœna. Curemus igitur illius declinare laqueos, cotidianis momentis qui paratus eſt iugiter trahere nos ad ima Cociti. Caueamus etiam ne infundat mortiferum virus in noſtris pectoribus, & aufferat ab ore noſtro ſeu a corde dulcia Chriſti pabula; quæ præſtant nobis ſuauitatem loquendi, auditúmque noſtrũ cœleſti refouẽt ſuffragio. Vt cum dies venerit inenarrabilis; gaudere mereamur cum ſummo iudice noſtro, necnon altiſſonis iubilationibus conlaudare, cuius imperium ſemper fulget, de cuius dominatione cœlum & terra reſplendet.

Fœmina à Febribus liberatur.

CAPVT. VII.

ILlud quoque veſtræ ſtatuimus inculcandum memoriæ, quod quædam mulier [1] Antrici incolatus vt ferebatur indigena; dum vi febris peſſimæ diutino temporis incremento mirabiliter pulſaretur, feſtinóque occurſu dilecti Domini glebam ſequeretur, in melioratæ ſanitatis recreatione, ſemet refoueri precabatur attentius. Iam enim omnium membrorum ſiccata compage, vt potè irremediabili eatenus ardore igneſcens, ita dirigerat; vt nihil omnino virium ſe aliquando recipere confideret. Talitérque iniuriis affecta multiplicibus, totis præcordiorum viſceribus, ſanctum Domini qui nulli reẽtè petenti denegat prouentum, efflagitat, vt ſuimet miſereatur. Donique aduenientе hora diei, qua medium cœli Sol tranſcenderat axem: ſubito ſopore depreſſa, ſomnum cœpit, vidítque in mentis exceſſu quemdam hominis ſimilitudinem habentem, atque in hunc modum ſibi conloquentem.

„ Vade, & nequaquam moras innectens, ſume linteum ſancti

« ſancti Romani , & eum aqua perfunde. Quam cum « hauſeris, crede quod erit tibi cauſa ſalutis. Nec mora, « poſtquam hæc excepit verba; illico excitata , talia ſicut fuerat monita impleuit concita: ſtatímque ſupernæ dignationis conſolationibus freta , & ſancti viri meritorum ſuffragiis releuata , à prælibato peſtiferæ ægritudinis cœpit relaxari contagio, Sicque ſanitatis integræ compos effecta,nomen largitoris Chriſti,laudem quoque & gloriam beatiſſimi viri , cum immani glorificauit exultationis iubilo.

Nobilis vir Cæcus atque moribundus ſanatur.

CAPVT. VIII.

SEd & illud narratû dignum non præteribo, quod quidam vir cuius in Aquitaniæ partibus fuit origo, natalium flore nobilitatis vſque adeo pollens,Gundonius vocabulo dictus , caſu deuenit in territorium Senonum,viribus corporis potens, ſanitate alacrior:Vbi aliquantulum in tantæ alacritatis valetudine degens, infelici vt ita dicam omine;correptus ſubito dum non ſperatur,plurimæ infirmitatis vrgetur impulſu.Et cum die noctúque inremedialibus peſſimè angeretur doloribus,ad ſuæ infirmitatis cumulum , addita eſt & alia peſtis,quæ ei cæcitatem inculcans , grauiter laborare compulit,de amiſſo oculorum lumine. His ita ſibi inlatis, cum iàm in lectulo decubans ita grauaretur,vt à medicis deſperaretur; illis qui circunſtabant præſentibus, requirit quid ageretur. At illis , eum curationis « ſuæ gratiam adipiſci poſſe hæſitantibus. Si eſſem in- « quit in Baſilica beati Romani, aliorum delatus admi- « niculo , protinus donarer ſoſpitatis gaudio. Confido « inquam quod poſſit oculis meis viſum reſtituere , & « reddere me ſanitati priſtinæ. Suumque mihimet non « dedignabitur præſtare , vt credo , interceſſionis ſola- « tium; qui digna miſeratione , preces ſolatur omnium « ad ſe confugientium. Inter has autem torturæ ſuæ varias cruces, vt illius miſereretur, iugiter ſancti implorat emolumentum ; ne eum videlicet in mortem ſine-

ret

ret abire captiuum , cuius deuotus cupiebat expetere templum. Taliter ergo ſæpedicti inuocato nomine patroni , ad glorioſum illius templum famulorum baiulatione delatus, quibus potuit ex animo orationibus incubuit. Nec multopoſt, inter alia ibi quamplurimis conlata ſalutis beneficia ; hic quod amiſerat iam dudum videndi recuperat officium. Et cum preſens ei penè fuerit paulo ante pallidæ mortis occurſus , omnium membrorum redintegrato robore: protinus nullorum ſolatij indigus , repedauit ad propria lætabundus.

Febribus vexata conualeſcit.

CAPVT IX.

MVlier quoque quædam tunc temporis, Leodegardis vt ferebatur vocabulo nuncupata, de iure dominationis ſancti Remigij Confeſſoris egregij , omnium membrorum ſuorum quatiebatur doloribus febre inualeſcēte præmaxima, præteritis iam ab ineunte ægritudine , bis quaternis menſibus. Cúmque nihil medicamenti vſpiam , iam propè moritura reperire quiuiſſet, factum eſt in vna dierum , vt immaniſſima doloris anxietudine preſſa , inter ægrotandum captaret ſomnum. Contigit autem illi , videre virſi in ſomnis ſibi talia referentem. Proficiſcere quibus poteris » paſſuum inceſſibus ad ſanctum Dei Romanum, & ſci- »
to confidenter , quoniam per eum ſanitatis donaberis »
gaudio. His itaque viſis, experrecta de ſomno , fidem præbuit dicto; móxque compleuit talia facto. Protinus quoque illò quo fuerat monita progreſſa , ſolo mox incubuit, atque in lachrymas erumpens, Dei virum intimo implorat mentis affectu. Denique ſui efficax precaminis, paulatim captans incrementa virtutis, cœpit firmari robore deſideratæ valetudinis. Sícque fidei roborata firmitate , atque totius corporis integritate , talitérque reſtincta febre omnique fugato dolore, ſolidatis membris , ad ſua cum gaudio repedauit inlæſa.

Eruditus

Digitized by Google

Eruditus Monachus Teduïnus, febre soluitur.

CAPVT X.

ESt illud memoriæ fidelium inferendum, in quo diuina virtus famuli sui Romani approbauit meritum. Teduïnus quidam à primis Senonum oriundus, sancti Remigij cœnobialis alumnus, sacræ institutionis tyrocinium, emeriti vsque perduxit ad præmium. Quippe monasticæ religionis decussatus schemate, cum esset liberalium artium præditus facundia; venustate morum, non destitit vitæ suæ excolere cursum. Verum quoniam qui filij agnoscuntur, paternis verberibus cohercentur, præmuntur flagellis ne insoleſcant vitijs spe adipiscendæ hæreditatis, vt animus eius assuetus virtute, iuxta Pauli exemplum vegetaretur infirmitate, & ne de meritorum quantitate subrèperet eidem morbus extollentiæ; permisit eum superna miseratio, acri febrium torqueri incommodo. In qua certaminis afflictione, totum se & in gratiarum actione expendebat; & in nullo continentiæ suæ, vix nostris seculis imitabile propositum, laxabat. Oculis essusæ clementiæ prospiciens superna miseratio in vtroque tàm eius inuictum conflictum, mentali eum admonuit inspiratione, Patris nostri Romani expetere præsidium. Igitur sanctissimo fratrum accersito conuentu, precibus prout valuit ambiuit se deportari ad memoriam sancti. Quorum fultus solatio, nam ex valido languore viandi ei negabatur posse, cum deuotione supplici, peruenit ad locum sepulchri. Totiusque tractu corporis procumbens ante glebam sanctissimi Confessoris, ex intima cordis sede, has cœpit genituum voces emittere. Eya inquit " Confessor glorioſe, aspice quibus afficior pœnis exi- " gente criminum meorum scelere. Si tibi ita videtur, " iam satis sit cum his doloribus tantum certasse cer- " tamen; & à superno iudice simul cum venia peccami- " num, sanitatis mihi impetra optatum. Redde eum " mihi propicium, quem hactenus meis culpis expertus " sum offensum. Pande nunc meis lachrymis aures piæ

exaudi

exauditionis,qui tua interceſſione indigis,pro fide petentium,te præſentem reddere non refugis. Ne auerſeris te in anguſtiis ſupplicantem,ſi dum aduixero non dedigneris me habere ſeruientem. His & huiuſmodi quæſtibus, dum totũ tridui occuparet ſpatium,quarto demum die, effectum ſuarum obtinuit precum. Summique interceſſione noſtri protectoris, aſtantium in oculis, cum vigore ſanitatis à loco quo iacuerat ſurrexit. Et gratias referens Deo ſuæ incolomitatis authori,pſallentium choro admixtus, pro recuperata ſanitate,cœpit diuina beneficia non tacere.

Æger ad Sepulchrum S. Romani, ſanitatis ſit compos.

CAPVT XI.

TRanſeamus ad aliud non diſſimile, & ſpeculemur in miraculorum exibitione, iſte ſanctus de quo agitur quanto donatus ſit munere. Maiënarius quidam noſter, parentibus non mediocribus puer, quartano validiſſimè vexabatur typho. Qui bis quaternis menſibus huius ægritudinis faſce prægrauatus, cum à multis remedium ſperaret ſalutis, in nullo ei patebat ſpes cupitæ ſanitatis. Quicquid habere poterat in ſumptibus, medicinæ erogabat auctoribus: & in deſiderando medelam, totius victus conſumebat ſtipem. Si quidem ſenſu hebetatus pondere infirmitatis, neſciebat recolere, in proximo adeſſe, qui precibus peſtes à corporibus poſſet fugare. Cùmque in dies magis magíſque ægreſceret; vitæ diffidentia,mortis præſtolabatur extrema. Iam laſſatæ medicorum manus aþ eius curatione ceciderant; iam verborum carmina huic vt fertur morbo medentia, in ore omnium conticuerant. Igitur omni ſpe ſalutis depoſita, cum iam in ipſo vitæ penderet limine, paululũ mente recepta,ſenſit auribus,aliorum relatu,beatum Romanum claris mundum irradiare virtutibus. Quo percepto,quia pene ei vocis intercludebatur officium;quoquomodo indiciis verborum, adſtantes cœpit compellare. Antiquæ dilectionis, amici chariſſimi, ferte me

Digitized by Google

« me ferte quantocius, ad tumulum Domini Romani.
« Videor mihi videre iam diutinũ periculum euaſiſſe; è
« vicino eſſe recolens, ex cuius interceſſione omne pro-
« cedit medicamen. Dignè denique cedunt omnia mè-
« dicorum experimenta, quoniam hic ſolus eſt, cui à
« Chriſto donata ſunt meæ imbecillitatis ſalubria. Fe-
« ſtinatò illi eius obſecundant monitis, eúmque tollen-
tes cum grabato, ad ſancti deuehunt poliandrum. Cúmque pro eius recuperanda ſalute, vna cum ægro hij qui eum detulerant, excubarent orandi officio, æger idem reſoluitur in ſopore. Paruóque emenſo ſpacio experrectus, cum ſomni torpore, inualetudinis caruit langore. Ac pro hac ipſo, cuncti qui adſtabant immoderato tripudiantes gaudio, qui hactenus æger venerat, cum gratiarum & ſalutis munere repedauit, ad propria.

Clauda mulier, gradiendi recuperat facultatem.

CAPVT XII.

NVllo modo cenſeo & hoc ſilentio obliterandum, in quo Ieſu bone laus tua prædicatur per famulum. Mulier quædam à parentibus, neſcio fortuitũ an induſtriâ Aigleranna dicta, claris decorata natalibus, propaginis ortum apud [1] Fontanas accepit vicum. Quæ dum adoleſcentiæ annos excedens ſemina ageret; viſum eſt ei naturalem relinquere fundum, alteriúſque villæ expetere incolatum. Huius deliberationis ſuccedente effectu, in villa quæ [2] Viſis ab incolis ſortita eſt nomen, cum omni ſua ſuppellectili demigrauit. In qua multorum annorum tranſigens curricula, cùm ætas prolixior vergeretur in ſenium, & ſcarioſa longæ vitas, laxa cute faciem in rugarum contraheret exarationem: pendet dubium, vtrum exigente mole eius ſcelerum, an ad demonſtrandum viri Dei meritum, maximum membrorum luit detrimentum. Nam flexuoſi genuum nerui complicati in nodo inſolubili; & rigore tenaci in ſolidum durati, veluti baſibus infirmatis, non patiebantur à terra ſur-

[1] *Fontana Vicus.*

[2] *Viſis villa.*

Digitized by Google

ſum prodire fabricam totius corporis. Hoc diutino tabeſcens incommodo, varia ſanctorum luſtrans oracula, nullius ſuffragari ſibi expertus eſt merita. Sed poſtquam percepit ſolerti procuratione ſæpe dicti Pontificis, corpus Domini Romani præcipuo honore depoſitum, loco quo choruſcat miraculis: ſummopere cœpit mente diſponere & actu ſatagere, quoad eius præſentiam, quoquo pacto valeret pertingere: Cúmque aliquatenus facultate ſuppeditante, euectioni præparandæ in ſubeundo operam daret: dictû mirandum! ac ſi validæ febris ab incurſu, cœperunt membra illius frigere & horribili rremore vndíque executi. Famulantium officio, imponitur geſtatorio, & cum fide credula, Confeſſoris ſummi procedit ad aulam, qua ſubſelliis obſequẽtiũ intromiſſa, vt ad eius peruenit tumbam, Dei nunc per ipſius meritum adprobauit virtutem. Perplexis enim ſicut præmiſimus poplitum neruis, vt ſibi viſum eſt quadam via, ſua nodoſitate laxatis & in naturale obſequium reformatis, quamuis cum dolore non paruo, potita eſt gradiendi officio. Et quia contracta membris, auxilio eguerat vehentis; regreſſa eſt domum propriis plantis, de reliquo non requirens miniſterium baiulatoris.

Infirma mulier ſanitati redditur.

CAPVT XIII.

ALiud quoque quid enucleandũ gratũ habuimus. Quoniam eadem tempeſtate, quædam fœmina Senonicæ ciuitatis indigena, quæ vni ciuium nomine Gundacio iure ſeruiendi famulabatur ancilla, ab ardore febrium occupabatur inremediabili. Námque tanta præmebatur doloris anxietudine, vt non modo vigere, veram nec quo cibo vtimur, aliquo modo valeret traiicere. Cúmque ita ab omni haberetur expers ſoſpitatis officio, vertitur res in diſcrimine, vtrumnam videlicet conualeſceret, an etiam mortem oppeteret. Igitur dum in toto vnius anni ſpatio, ita egerrimo fatigaretur incommodo, vt cibi ei aditus denegaretur:

factum

Digitized by Google

factum est in vna noctium, dum in noctis opacæ silentio cuncta quiescerent, & ipsa in suæ dormitationis somnio nouiter conquieuit. Vidítque in visu vt postmodum retulit, quasi innumeram populorũ frequentiam ad prædictum Dei patronum progredientem: seque illis interpositam, viam eandem gressibus incedentem, atque communi precamine sanctum Dei in sui suffragio interpellantem. His itaque visis, excitatur à somno, visionis præteritæ non immemor. Confestim vero suo talia suggerens Domino, dimissis subnixè obsecrat aspectibus, quatenus ei visionis implendæ facilitatem conferret. At ille non modo animi voto consensum impertiuit, verum satis ad itineris difficultatem leuigandam, admonet vt sui fruatur sessione sonipedis. Sed illa prædita munere fidei deuotissimæ, talia sibi fieri omnimodis denegat non debere: sed magis ratum habuit, pedali festinatione se illò debere proficisci. Quod denique opere implens, vbi ad sancti Basilicam festina appulit, vt suæ miserationis leuamine recrearetur, instantissima voce precatur. Cuius quærimoniæ, confestim quod petebat, Diuinitatis indulsit potentia, ad sancti viri meritorum insignia præconanda. Atque quæ eatenus omnimodæ salubritatis extiterat indiga, paulatim vigore adepto, diu optatæ est sanitati reddita. Deinde ad propria remeans habitacula, longa de profundo corde trahens suspiria, tàm Domino suo quàm etiam circumquaque manentibus indicat cognatis & amicis, quantis profectibus, sanctus Romanus se rogantium fidem consuleret. Itaque his ita fieri diuina prouidentia auditis, gratiarum distributorem Dominum non mediocribus attollunt laudibus, qui sanctos suos potenter mirificans, vario non cessat decorare miraculorum vibramine.

Energumenus liberatur.

CAPVT XIIII.

PRæterea quia tantorum insignium miraculorum, non proderit arripuisse principia; si hæc etiam similiter

militer non congrua commendarit instantia : vnum memorabilium,pij potius ardorem desiderij quam leporem culti sermonis inquirens , imperito quamuis digeram stilo, per quod humana poterit experiri diligentia,quanta operum ac sudoris assuetudine vir Domini Venerabilissimus Romanus, cœlestium promeruerit perfectionem donorum.Neque etiam signorum eius enormitatem texere contendam , sed ea tantum quæ ab anterioribus nostris accepimus , quæque ab eisdem sunt nimis planè exsecuta , perpaucis aperire conabor.Itaque quidam extitit adolescentiæ floribus pubescens , nomine Ioseph , qui in territorio Senonum, à parentibus progenitus,ab ipsis quoque est ibidem pueritiæ profectibus educatus. Qui cum iam florulentæ iuuentutis decore pulcrescceret,& ad virile robur tenderet , ei tam ex libero arbitrio quam ex prauo Dæmonum suasu tàm superflua atque pestifera accidit continuitas , vt non modo diutinæ ædacitatis inlecebris, verum assiduis semet vrgeret falerni potatibus. Vnde non intermissæ potationis lethale virus, ita eius infecit animum,vt insuper à via rectitudinis, eius iam violata deuiaret memoria. Sicque nequaquam ab eodem qué cœperat vsu renitens, ab his quæ bona sunt declinando,inlicitis quoque indiscretè indulgendo , multimodas genitrici suæ iniurias, instinctu ingerebat Dæmonico. Qua propter fortuitu accidit,vt illum mater considerans normam irreuocabiliter præcauere viuendi,quadam vice præ nimio fellita mœrore,maledicendo inculcaret. Mala quæ mihi fili inconsulta impietate ingeris,super caput tuum redintegrentur. Talia intulit , atque illico filius potioris criminis & maioris insolentiæ fomitem incurrens, Demonicæ possessionis est in hunc modum traditus excidio.Sane post aliqua,cum Pater & mater illius vt moris est , Trecassinas in partes negotiandi gratia properarent , ipse Domi remanens , fratri suo secum commoranti inquiens. Faciam ait Frater mi candelam longitudinis meæ instar,& deferam illam cras ad basilicam sancti Romani ; post missarum decursa solemnia, reuersurus ad propria. Hæc vt dixerat executus,

tus,die poſtero fratre ſecum comitante, eiuſdem patroni progreſſus eſt ad mœnia templi. In quo ſecus portæ introitum, cùm iam proximum eſſet vt Sol radios ſuæ lucis ſub vndis abſconderet; nocturnæ pauſationi animi votum accommodans, vbi ventum eſt ad vigilias matutinas, pſallentium vocibus experrectus, ſecum nimis ſollicitè agere cœpit. Expleta autem ex more duodecim lectionum functione, velut ſibi regularis poſtulat inſtitutio: poſtquam in analogio recitari initiata eſt Euangelij lectio; iſdem grauiori viſus eſt agitari Dæmonis impulſu, atque plus ſatis infeliciter diſcerpi, vociferans inter alia, velle ſe ad nota repedare habitacula. Cúmque ſe dehinc manibus tenentium, vndecumque omnibus robuſtior eliceret; cœpit ſoliuagus incedere per ſiluam conſitã in proſpectu Eccleſiæ ibidem conſtructæ. Taliter igitur errabũdo inceſſu hac illácque diſcurrens, & quo tenderet neſciens: tandem diutiſſimæ fatigationis moleſtia preſſus, ſomno coarctatur ſubitaneo, atque ibi iacuit donec inluceſceret ſuccedentis diei hora tertia. Denique finito longo dormitationis interuallo, euigilans à ſomno, aggreſſus eſt demum cœptum prius iter explere erroneus, quoúſque tandem applicitus eſt ad Fiſcum, qui vulgo nuncupatur [1] Malliacus. Ibique obuians illi quædam mulier, cœpit cum eo collationem texere, ſciſcitans ab eo vnde veniret, aut quorſum tenderet. Cúmque reſponderet ſe de Baſilica ſancti Romani venire, illa adiecit inquirere, vtrum nam ipſo die audiſſet illò concelebrata modulamina? At vt ipſa dicebat, ita actum eſſe illo ſubdole ſignificante, ab ea, cauſa retentus eſt prandij. Poſtea dimiſſus ab illa, tandem vix appulit ad propria. Interim iam eo domum regreſſo, ſubitò dum non ſperatur, pater illius cum matre à foro reuertitur. Tantúſque in eis eſt ignitus feruor doloris, támque inflicta ſolicitudo gemebunda pro illato proli chariſſimæ miſerabili omine, vt dictum videatur abhorrere. Finito autem illius diei articulo noctíſque ſequentis expenſo curriculo, dum ſuccedentis diei lux in mane prorumperet; cum nimiis anxietatis vocibus, quas nec commemorari di-

[1] *Malliacus Fiſcus.*

gnum eſt. Deliberatione decreuerunt mutua, quatenus filium damnationis cõplicem, ad ſanctum ducere Romanum deberent: ſi forſitan dignaretur eum à tantæ anxietudinis detrimento reddere extorrem. Confeſtim itaque dicta factis exequentes, cœperunt eum in eundo compellere. At ille ſolo innixus, ac multifariàm ſemet dilanians, multipliciter ſe nitebatur ab illo itinere extorquere. Præterea illum equo ſuperponentes, vt potè qui iam propè eius validitati contraire nequibant; cum multi acceſſiſſent aliundè ad ferendum adminiculum, atque maxima eum tenentes virilitate, duxerunt ad prænominatam ſancti Romani Baſilicam. At vbi appropiauerunt foribus Eccleſiæ, cœpit Sonipes (quod eſt mirabile dictu) fremere, ac ſe ad reſiſtendam erigere, quaſi non auſus cum tali ſeſſore ſancto Dei ad proximare. Tunc deponentes Energumenum, ſolotenus coëgerunt incumbere ante ſancti viri corpus venerabile; atque in his vocibus erupit, inquiens. Quia propter tuam hoc ſancte Romane candelam patior. Magis autem ac magis illum diſcerpens, cum iam ſemimortuus æſtimaretur, tandem eo die nutu annuente Deifico, dilecti Domini id obtinente ſuffragio, cœpit ab ore eius & naribus cruor emanare fætid⁹ ſaliuis ſpumeis intermixtus, ipſe quoque picei horroris deformitate deturbatus. Poſtremo à Demonicæ Dominationis pernicioſa conluctatione, mirabiliter eſt ereptus. Ab illo ergo die, per totum vitæ ſuæ ſpatium ſtatuit, ſe ſe potiſſima compeſcere continentia, in cibi videlicet imminutione, & potus perceptione; nec poſtmodum tàm infeliciter ſicut prius, praui virus obloquij, eius inrepſit animum. Genitor vero & genitrix tanti medicaminis compotes effecti, cum prole ſibi liberrimè reddita, in ſua cum gaudio ſunt reuerſi.

Puer ægrotus curatur.

CAPVT XV.

NOn tacebimus & illud, quod quædam mulier Rauis nomine, ſingulari erat vnicæ prolis prædita dote.

Digitized by Google

dott. Cui circa eum inerat intẽperãs pleniſſima amoris dilectio,quia præter ipſum nullum habebat alium, in quo ſpes poſteritatis videretur conſiſtere. Quamquam autem naturæ quod ſuum erat impertiret; partim in intimis cordis conclauibus in hoc amor tabeſcebat maternus, quoniam permiſſione Deifica, quin potius ad comprobãda non longè poſt ſancti viri præconia, geminæ quatiebatur contritionis anxietudine. Nam à primæuis ſuorum exordiis natalium, temporali huius ſemper caruit auditionis officio: ſed & vnius fœmoris marceſcente neruorum compagine, vnius erat pedis deſtitutus deambulatione.Cùm igitur hac de re,genitrix illius non mediocri circumferretur diſcrimine: Omni inſtantia,curationum genera mente perquirens ſollicita;quadam vice dum nox ſui curſus iter perageret,& ipſa nocturnæ pauſationi indulgeret; ſpiritualis intuitu contemplationis ſibi viſum eſt, quod cum prælibato filio vterino, ſanctorum vſquequaque luſtraret oracula, expoſtulans ſanitati illi reddi iuuamina.His ita viſis,ſuperueniente diei ſplendore, audiuit referre à commanentibus, quod ad ſanctum Romanum ire,ac peculiare deberent orationum concelebrare ſacrificiũ. Quem laborem tota cum illis ſuſcipiens induſtria,eorum iuncta agmini,vnicum detulit pignus, ad limina oratorij præfati protectoris noſtri. Quem cum ibidem expoſuiſſet, ſe in orationem effudit, & dignam Deo ſatisfactionem tàm pro ſuis negligentiis, quàm & pro filij incommoditatibus in promptu exibens; confeſſionis ſuæ veniam implorabat. Hoc feruentius orationum puritate flagitans, quatenus ſanctus Romanus vnigenitum illius, gemina ſaucietate dehoneſtatum, ſub ipſius momentaneo horæ ſpatio, vigori donaret temporaneo: & quem longa eatenus hebetauerat ægrimonia, redintegratio reſtitueret cœlitùs ſalutariter impenſa.Hac igitur deprecationum iugitate expenſa, exauditionis diuinitùs obtinuit effectum, & confeſtim ſancti Romani annuentibus meritis, audiendi recuperata ſunt ei officia, & greſſuum eneruitate procul remota, perpetim progreſſionem acquiſiuit ante denegatam. Sic vtér-

quæ suæ retributionem humilitatis promeriti, in sua redière ab omni noxietate liberrimi.

Claudæ gressum recuperat, puer & aliæ duæ fœminæ sanantur.

CAPVT XVI.

EOdem feré sub tempore, venit altera mulier nomine Linatia de pago [1] Tornodorensi, quæ pridem de concepto pueri fœtu satis abundantérque desudans, in ipsa partus effusione, maximam incurrit infirmationis iniuriam. Cúmque septennis huius pateretur cruciaminis difficultatem, vtrorumque femorum stupentibus neruis, ita tandem claudicans effecta est: vt etiam suræ crurium natibus inhærerent. Taliter vero prolixiori grauata incommodo, viandi tramitem penitus amisit. Vniuersámque substantiam sub obtentu medicaminis, præ rigore grauissimæ ægritudinis, in medicinæ operam erogauit: quam nullis vsibus, nullísque cómodis sibi didicit profuturam. Tantæ igitur inquietudinis oneri succumbens, diebus pariter ac noctibus, cum iam destructione solita cæpisset imminui; noúissimè parentes illius eius diuturnæ compassi grauitati; cæperunt comminici, qualiter cum illa varios vsquequaque circuirent sanctorum titulos. Denique asino stramenta superponentes, eam desuper imposuerunt, atque vicissim sustentantes, plurima pagi Senonici lustrauêre cœnobia: sed nequaquam sunt adepti sanitatis præmia, cum multa sanctorum poposcerint suffragia. Cúmque nulla iam conualescendi de ea spes haberetur, sed & cum inflicto infirmitatis contagio, ad domum propriam remearet, à comeantibus ad vltimum, bonam virtutum beati Romani haufit opinionem, quòd videlicet nonnullis quorum fides exigebat, innumera conferret sanitatis compendia. De hinc, marito suo cum cognatis supplicat, vt eam cita deliberatione, in eius accelerarent sistere præsentia. Cuius petitioni statim annuentes, hoc implendi operam adhibuerunt. At vbi

1. *Tornodorũ.*

appropia

appropiauerunt ad villam quæ dicitur [2] Gerillas, cæperunt membra illius inuicem diſrumpendo contorqueri. Paulatímque vigore reſumpto, iam diu feſſa corporis membra vt prouoluit ſe ante altare, viſa ſunt perfectius in pleno vigere robore. Sícque erectionis ſuæ gaudium adepta, venerabilliſſimum Dei virum laudibus extulit indefeſſis; cuius opitulamine, tàm præoptabili fuerat recreata munere. Sed & quidam puer Magenerius dictus, laborioſo febrium æſtuans typho, bis quaternorum menſium iam expenſo curriculo, vbi venit in præſentiam eius, ſine mora obtentum meruit emolumenti & ſalutis optatæ: redditus eſt gaudio, qui eatenus quartano laborauerat incommodo. Mulier quoque quædam S. Remigij, vno erat penitus diſſoluta brachio, inremediabili vſque adeo vulnere cruentato. Magis ac magis igitur inualeſcente morbo, cùm iam ſibi viſum eſſet, quod operandi perpetim priuaretur officio, quadam die plebeis adiuncta cateruis quæ viri ſanctiſſimi Romani templum more adibant ſolito, varia conſecuturi ſanitatis beneficia: mox vt proſtrata eſt ſolo oratorij, quæ venerat illò cum fidei deuotione, redditur gratulabunda de ſua reſtitutione. Altera etiam diutiſſimè fatigata renum multifaria diſſolutione, poſtquam prædictum eſt aggreſſa patronum; quæ per multa ſe nequiuerat erigere temporum interualla, ſanitatis ſubitò conceſſæ obtinuit remedia.

[2] *Gerilla villa.*

Claudus curatur, & lumen diuinitus ad corpus B. Romani accenditur.

CAPVT. XVII.

NOſtris factum temporibus conſtat miraculi decus, quod Romanus promeruit à Chriſto ſuis meritis. Rei fuit neceſſitas pro raptorum iniuria, qui tollunt res monaſticas, propter ſui ſuperbiam, vt ſancti corpus ſplendidum deferretur vehiculo, in villam [1] Pontus nomine ſuper [2] Igaunæ fluuium, qui dat paſcui copiam, his qui veſcuntur ſapidam. [3] Abbas

1. Pontus villa.
2. Igauna fluuius.
3 Abbas Vvinemanus Vallilienſis.

Vuinemannus erat ipsius monasterij Pater, vir venerabilis, qui officinas plurimas construxit sat egregias, ad habitandum monachis,qui seruiunt Remigio, Antistiti præcipuo. Hic in sancti præsentia excubabat, vigilias persoluendo sollicitus, cum cæteris tunc fratribus, qui vigilabant propius, Romanum decus patriæ, rogantes pio pectore. Iacebat in ipsa domo,quidam pauper homuncio : contractus ipse genibus, super terram reptando & manibus. Alboinus de nomine ciuis ipsius villulæ, cuius erat hospitium,quod tenebat sanctissimum Romani patris feretrum. Cum solis sydus radios,emenso cæli spatio,sub terris flammas poneret, vt noctem terris reuehat , quam mane facto dissipat. Ille pauper accelerat sancti tangere capsulam, quam dùm manu fideliter, fide plena contingeret , paulatim cæpit surgere, neruorum se cæperunt leniter erigere chordæ , & genua tremere. bases plantarum cæperunt stare solidæ, sanguis per talos defluit, dum virtus redit corpori voces emittit stupidas , horrendum altè resonat. His excitati vocibus qui dormiebant grauius, ora rigabant lachrymis, tundentes pectus digittis , læti facti miraculo , tripudiantes gaudio. Imperat Abbas Vuinemannus manu vt ora comprimant,sed potius silentio grates reddant altissimo , qui debilem consolidat Romani sub præsentia.Fortè lumen extinctum fuerat , quod in laterna positum ardebat ante feretrum.* Omnes clamore stupidi,lumen requirunt pauidi , vt clarescceret oculis, quod contigerat hospiti. Vnus minister affuit extinctum lumen baiulat , vt ante sanctum perferat scintillam clari luminis, quod casu fortè defuit. Sed dum pergit velocius , pars quædam quam reliquerat candelæ lumen occupat ; succensáque diuinitùs lumen præbet fidelibus. Plantis vident consistere qui iacebat in stramine , & recto gressu vadere qui se per terram penitus,solitus erat trahere.Vir vero nobilis proſapiæ 4Rainardus nomine,vrbis Comes Senonicæ,huic miraculo interfuit omnimodo. Hæc ciuitas antiquitus caput extitit vrbium , quas Galli ciues incolunt , qui quondam Brenno principe,sedem vrbis Romuleæ cœperunt

In hoc capite Author scripsit Rithmitice.

4. Raynardus Comes Senonensis.

perunt forti pectore. Armis accincti gallicis trecenta fere millia, vrbem cepêre nobilem, aurum tollentes remeant, totam penè deleuerant, orbis terrarum Dominam, nisi Anser à gutture, conclamasset altissimè. Custodes Capitolij, euigilati Anseris clamore, surgunt conciti, auro repellunt Senones, quos ferro duces nequeunt, Orosius Hystoricus & Iordanis.

Episcopus.
Et alij quam plurimi,
Hoc in suis historiis,
Narrauerunt veridicis:
Quas te moneo legere,
Si vis hæc plenè discere.
Tunc videbis hunc Rithmicum
Veri dixisse paululum,
De Magna vrbe Senonum.
Sub cuius altis mœnibus
Iacet corpus Sanctissimum,
Romani Patris conditum,
De quo dicetur amplius
Quod dictauerit calamus.
Cordis depinget digitus.

Dæmoniaca sanatur.

CAPVT XVIII.

IN Vvastinensi opidulo, mulier quædam pessimo est peruersa Dæmonio, quæ sæuis stridens dentibus & ore frendens acrius alternis vadit saltibus, vt cernas diabolicum monstrum Dæmonis pessimum. Mille voces à gutture emittit Dæmon pessimus, vt Taurus mugit, vt leo clamat validè, vt Porcus grunit strudulè, vt Asinus rudit horrificè. Ferreis nexa mulier vinculis, & duris stricta manicis, & loris ligata corij, sparso crine muliebri vi parentum attrahitur; repugnans toruis vultibus, ne ducatur ad tumulum sancti

Romani

Romani lucidum, miraculis egregium. Quo spes salutis redditur, sanitas & reuertitur, vbi Dæmones procul fugiunt, dum Romanum sanctum metuunt, ac Christo iubente trepidant ne trudantur in tartara, digni morte perpetua. Erat tunc Abbas sapiens orator & Rethoricus, doctus & liberalibus disciplinis in omnibus [1] Rainulfus, vir egregius: qui sancti tunc Remigij regebat monasterium. Dęmonium verò sæuum, vt ingressum est oratorium, sæuire cœpit. Romani vero vino brachium lauatur beatissimum. Vinum vero ori mulieris infunditur Domni Abbatis manibus, ac vix per meatus intrauerat, in venásque se diffuderat vis vini, quod cœpit pugnare cum Dæmone, vtpotè sacratum sancti contactu corporis. Sic in vno corpusculo contraria pugnant duo: vinum quod cor lætificat, Dæmon qui corpus possessæ agitat. At vicit vinum bibitum, Dæmonis monstrum pessimum. Et sancti Romani precibus, cum riuo tetri sanguinis diabolus excluditur & exit. Mulier postea terræ decubat ac si sit mortua, ante aram Pontificis ac Francorum Præsulis Remigij, adeo vt diceres illam cum sanguine vitam fudisse miserè. Exclamant itaque qui aderant omnes, inter quos vir eius flens & eiulans aiebat. Quid fiet Domne Abba? vxor mea viuens in corpore » venit, at mortiferæ nunc subiacet neci, vitam amisit, » perdidit. Aduximus eam incitati fama Romani Pa- » tris vestri præcipui, confidentes ipsam sanitati esse re- » stituendam. Heu vero nunc spem nostram vacui per- » didimus, & labor noster omnis disperiit. Melius no- » bis fuerat vt viuens nobiscum viueret, ac cibos ore » caperet, quam vitam tam horribili amitteret morte. »

1. Rainulfus Abbas, Vallilensis.

Abbas vero piis cum lachrymis ac de Romani beati confisus meritis fiduciam habens Dei; hæc salubriter respondit. Desinant fletus & lachrymæ, non mulier » somno mortis tegitur, sed lassa membris recubat, mor- » tis soporis nescia. Hostis mundi hæreditatem perdi- » dit superbiens, filij quam hominum nunc possident: » ac ob id ex inuidia dum hoc manebit seculum, erit » inter illum & genus humanum dissidium continuum. » Nil noui vobis præsentibus agit antiquus hostis. Hæc »

locutus

Digitized by Google

locutus fusis super faciem lachrimis Rainulfus Abbas humilis; iterum vinum brachio sancti Romani sacratum, infundit labiis mulieris; quod vt glutiuit, surgit lento conamine fœmina de pauimento, & gratiã Deo
" ac Sancto agens Romano, dicebat. Benè venisti Pater
" Itale, Gallicanam nostram prouinciam digniſſimè iuuisere. Sicque soluta à cathenis Diaboli, læta remeauit ad sua, plenis gradiens incessibus.

Curuus erigitur.

CAPVT XIX.

QVidam adolescentulus ambobus genibus curuus, ac more quadrupedis per terram cubitis reptans, adeo vt cœlum aspicere nequiret. Nam animalis omne genus terram respicit penitus, est semper ventri seruiens, herbam mandendo ruminans; vnde sumpsit originem, ibi tendit ingluuiem. Cum Deus de homine quem similem sibi fecit, iusserit oculis sydera eum cernere, mirari cœli culmina, atque quos Sol sedulò peragrat circulos intelligere. Ille ergo iuuenculus Teudo nomine, mœstus animo; rogabat Deum assiduè vt S. Romani merito, gressus reciperet vsum, ac rectum fineret. Omnipotens incedere: quem plasmauerat de puluere. Quadam ergo dierum, ita rogans vt potuit, reptando incedebat contra vitream basilicæ S. Romani qua lumen intus radiabat, & dum se seruum sancti Romani forè profiteretur, si incedendi beneficium ipso annuente assequeretur, cœpit mox extra basilicam vt erat constitutus, à beato Romano qui intus erat exaudiri. Nam statim eius se profuderunt nerui, & genua extendit fuso sanguine liquido ad talos vsque, atque nerui dato sonitu, vt cum ossa valida manu viri alicuius fortis franguntur, concrepuerunt, & rectus puer stetit. Fit concursus & strepitus ad sonitum, clamor ad cœlum tollitur, & laudatur altissimus Christus Tonans in nubibus. Romanúsque miraculis clarus habetur, publicis verisque patulus indiciis. Sic sancti in seruitio Romani Teudo mansit,

& dum

tio Giſleberti liber poſt. de Mirac. S. Rom. Itali Abb.
& dum vixit in corpore, ſeruiuit ſemper optimè, ſponſionis non immemor ſuæ, quam fecerat in atrio Eccleſiæ.

Talia Romani pro meritis
Chriſtus donat Senonicis,
Vt recolant aſſiduè
Quanto fruantur munere.
Nam Gemmam cœli poſſident
Dum penes ſe hunc retinent,
Quem protulit Italia.
Seruátque modo Gallia.

Explicit Hiſtoria Vitæ & Miraculorum S. Romani Abbatis.

Lectori pio, Ioannes à Boſco. S.

Summi beneficij loco à Deo mihi præſtitum eſſe exilareſco: poſt tot ſecula, ignotas mundo virtutes B. Romani, inuentis Giſleberti duobus his libris, propalare. In gratitudinem eius erga Patrem noſtrum Benedictum olim exibiti religioſi officij: cuius ſemper altius meo inſedit pectori recordatio.

MEDAR

MEDARDICA E LATEBRIS BIBLIOTHECÆ FLORIACENSIS nunc Primum in Lucem edu-cta, Opera Ioannis A Bosco Cælestini.

Ad Aloysiam Lotharingiam.

Aloysiæ Lotharingiæ Heroïdi, Sacræ ΠΑΡΘΕΝΩ, ac Regalis Diuæ Matris Dei apud Suessiones Partenones Antistæ Religiosissimæ: Æterni Sponsi sui Basia & Amplexus.

VT non insuetum est Principibus, in suis pinotecis vnius eiusdémque Heroïs, à variis Sculptoribus pictoribusue diuersas statuas & effigies sculptas pictásque habere: ita nec cuipiam mirum debet videri, quod effigiem B. Medardi Antistitis iam à Surio & Baronio expressam, alia manu atque vario penicillo multis retro seculis natiuè exaratam, tuo (Heroïna Sacratissima) cimeliarcho inferam. Nam quomodo diuersa hominum ingenia differentésque sunt ipsorum artes, sic & non eadem sunt cunctorum opera. Vnus quippe ora tantum, alter oculos solos, alius vero nonnumquam ora moresque simul delineat, adeo vt lepidum iucundum gratúmque, sit diuersorum artificum, circa idem subiectum luxuriantem ac ludentem varietatem intueri. At cur potius Medardi tabulam quam cuiuslibet alterius, tuis, virgineis obtutibus aspiciendam obiicio? Quod Princeps cum sis Amplissimæ partis oppidi Suessionici, iurè ac merito

merito hunc colere debes: qui Sueſſionẽſes, ſacris ſuis ditat reliquiis, fouet & tuetur præſidiis, illuſtrat miraculis ac regij ſui Mauſolei vt antiquo ita artificiali tymbo, nobilitat atque venuſtat. Adde quod in ipſius effigie, quia miram humilitatis ac manſuetudinis cum eleemoſynarum profuſa largitate venuſtatem conſpicio, non iniuria tibi hanc dono. Tibi inquam, in qua omnes hæ virtutes arce locata ſtatutóque præſidio, cunctis ſupereminent viuis virginibus. Nam & ſi lituum geras: geris non vt faſtu turgeſcas, at vt vitia litures, moríumque præter quaſlibet ſanctimonia præluceas, vt incredibilem in tanta & poteſtatis & ſanguinis dignitate modeſtiam ac ſubmiſſionem animi, ipſi tuo ſponſo Cæleſti lites. Et dum in hunc modum, pluſquam muliebriter cuncta inferiora calcas, tibi, tuis imparibus pietatis operibus, floridam & immarceſſibilem vitæ & viroris perpetui, coronam paris ac paras, Quæ non tantum caras tibi Sueſſionicas illuſtret aras, verum orbi & poſteris non te præeſſe cupiuiſſe ſed prodeſſe, non præfici ſed perfici, facilè indicet: Dum quod immundus tibi obtulit offertque mundus, id omne Eccleſiis, pauperibus, religioſiſque viris ſpontanea ac ampla liberalitate offers. Non hîc te pingo Heroïna. Sed ſolum tua meritor merita, quæ vt mundum ſibi obſtrictum tenent, ſic etiam humanitate ſua, noſtra Cæleſtina Congregationis Humanitatẽ, cùm priuatim erga aliquos ipſius alumnos, tùm publicè erga cuncta ipſius Archiſteria dum adfuit facultas, numquã vinculis charitatis & largitatis deuinciendi, defuit voluntas. Quo nomine, nos omnes qui cæleſti ornamur titulo, & tibi plurimum debere vt fatemur, ita quippiam, licet virtutibus ac in nos tuis meritis impar, reddere geſtimus & ſatagimus. Ego vero omnium maximè: qui Magnete tuo attractus, & ſi à te nuſquam quouiſmodo viſus, te in interiori homine video, intueor, contemplor, frequenter, cotidie, ſemper. Vale.

Lugd. Galliarum Id. Septemb. 1605.

Digitized by Google

FORTVNATI PRESBYTERI DE VITA S. MEDARDI PONTIFICIS. liber Vnicus.

PRÆFATIO.

SAncti Medardi episcopi & Confessoris vitam, ea proculdubio causa imminet vt scribam; ne si acceptum terræ infodero talentum, ad iracundiam ipsum talenti prouocem Dominum. Seruus enim ille nequam, formidolosam præ tedio animi sententiam excepit; quia miles seruatum amittens depositum, debitum suæ incurrit supplicium desidiæ. Sic enim veritas ait. *Auferte ab illo talentum, & proiicite eum in tenebras exteriores.* Quapropter perspecto eorum exemplo, qui Dominica voce, pro geminato laudantur negotio; beati Medardi aggredior vitam illustrare, notitiæque tradita continuatim vniuersa illius præconia perstringere. Quod vt possim, ad illum spem erigo qui dixit. *Aperi os tuum, & ego adimplebo illud.* Hunc præducem cooperatorem & operis auctorem inuoco, quatenus per Spiritum suum mihi dicenda suggerens, munera, det linguæ, qui dat in munere linguas.

Licet apud Suessionum Vitæ S. Medardi legatur, non tamen ea ipsa-met quam hic adscribimus.

Matth. 25. 28.

S. Medardi progenies atque ortus.

CAPVT I.

INter ortodoxos sanctæ Ecclesiæ viros, quos peculiares Catholica fides amplectitur patronos; beatus Medardus Nobilis quidem genere, sed nobilior per

1 Nectardus Pater S. Medardi princeps & Protagia eius vxor.

omnia claruit sanctitate. Pater eius nomine[1] Medardus, sublimi Francorum sanguine extitit generosus, & Protagia mater dicta; egregiis natalibus, vitæ & morum resplenduit sanctimonia. Vtriúsque tamen origine & habitatione, Veromandense constat territorium insigne; quo & ambo tunc carnale agebant matrimonium, sed cœleste nullatenus intermittebant propositum. Factum est ergo vt diuinitùs susciperent filium, cui vocabulum imposuerunt Medardum; ad medendum contritis corde, superna ex matris vtero sanctificatum prouisione.

S. Medardus à pueritia misericors & abstemius fuit.

CAPVT II.

HIc itaque Venerabilis puer, nil puerile à primis annis in opere gessit; quin potius amoris intimi facibus inardescens, ad cœlestia anhelare per continuum cœpit desiderium. Sed cum bonis omnibus polleret, præcipuè tamen circa pauperes misericordiæ affluebat visceribus; totum se quibusdam per actus exhibitionem inferens, neminem vero per mentis compassionem relinquens. Nam in pascuis pecorum ex antiqua consuetudine occupatus; inopum semper memor & debilium erat: quos etiam si vidisset, diligenter cibo quem ad horam percipiebat, refouere satagebat. Ipse autem sua contentus parsimonia, crebra ieiunia teneris inferebat membris; ne innocentis animus, vitio gastrimargiæ aliquo modo posset subesse.

Opus eximiæ misericordiæ, S. Medardus adhuc puer exercet.

CAPVT III.

QVa autem diligentia, constitutis in angustia subuenerit; subsequens sermo declarabit. Per idem námque temporis, patriis equis custodiendis curam agebat in pratis. Ecce autem oubuium habuit hominem

Digitized by Google

nem ignotum, adhuc peregrè in longinquam regionem abiturum; iámque laſceſſentem, nec vltra præ caſus amaritudine progredi valentem. Equo enim cui inſederat extincto, omnia ipſius falera impoſuerat tergo; ignorans quonam ſibi pacto conſuleret, qui penitus ſolatio vitæ deſtitutus fuiſſet. Quid plura? Euocato homine ſollicitè puer de eius requiſiuit conditione, cauſáſque percunctatus infortunij; maturatò omnem rei geſtæ effectum comperit. Sed vt in afflictione proximi crucem oſtenderet mentis, vnum ex pluribus equum ſumens, illi protinus ad itineris contulit leuamen. Et quia conſolandum ſuſceperat peditem, inde ſecurum diſcedere fecit equitem; ne de negotio ambigeret facti, cum ſe incunctanter authorem haberet dati.

Mira circa S. Medardum adhuc puerum, effecit Deus

CAPVT IIII.

TVnc verò immenſitas pluuiæ collectis eruperat nubibus in aëre, idémque puer metuens ætati, patulæ ſeceſſum expetierat arboris. Ibi eum Aquila, ab illa aquarum effuſione tam diligenti fouebat latebra: vt expanſis alarum remigiis, ei vtrobíque fieret, ac ſi ſuper ducti tuitio tegiminis. Nam nec cincinni capitis rore madebant, nec veſtimenta aliqua pluuiæ aſpergine ſqualebant; ne dum teneros artus aliquis vel paruiſſimi ſtillicidij inficeret fluxus. Quo viſo, ſeruus hora prandij ad accerſiendum eum directus; poſtquam admonuit de reditu, & ille reſtitit in conſenſu, illico ad domum rediit, patríque iuxta fidem facti, viſa & audita retulit. At ille cum ſuorum manu ad cœleſte properans ſpectaculum, tandem ad eundem vbi diuina gerebantur myſteria deuenit locum, & quod relatû didicerat ſerui, certo viſus experimento animaduertit. Interea dum milites equos recenſerent, equúmque vnum abeſſe quærerent, blanditiis agebant puerum, vt facti conſcium ſuum illis proderet animum. Qui quod fecit, confiteri non eru-

buit. Illis autem importunè insistentibus, & equos iterum iterúmque regirantibus; subito eorum summàm redintegratam, & in pristinum statum mirum in modum inuenerunt restauratam. Tunc genitor sancto nati gauisus successu, eum omnium suorum constituit heredem bonorum;& ille sacrificium quod cœperat boni operis, vsque ad finem debitæ perduxit actionis.

Miraculo ingenti, S. Medardus puer dissidentes conciliat.

CAPVT V.

DIebus quoque illis,de cuiusdā agri confinio;controuersia inter propinquos illius exorta est. Quibus statuta die conuenientibus, vt communem super hoc sententiam perferrent; contigit & beatum Medardum rixantibus inter esse, iugum adhuc disciplinæ sub tutoribus ferentem & actoribus. Cumque discepterent alternatim,& iam furor iráque mentem præcipitaret; ille lapidi pedem superposuit, qui eiusdem agri diuisor esse videbatur. Commotam ergo turbam, dicto citius ab illa cõpescens seditione; titulum hunc, » inquit, horum iugerum limitem esse noueritis & con- » finium. Nec mora, in illo lapide durissimo, puerilis planta mirabiliter expressa apparuit;ac si pes tenerrimus,recenti luto recenter impressus fuisset. Quod nimirum sacratissimi pedis stigma, hodietenus etiam subtili signatum scemate, in eadem apparet scilicet; quæ in dedicato cryptæ posita loco, apta supplicum veneratur frequentia.Diuinum itaque miraculum,incrementum pacis & concordiæ fomitem ministrauit; sicque seditiosi homines, in sua pacificè cum gratiarum redierunt actione. Factus vero iam adolescens, cùm in Veromandensi vrbe per accessum temporis ad scholas recurreret, cæcum die quadam in itinere habuit obuium,præter cætera miseriatum, squalentibus pannis obsitum. Casullam igitur quæ per eum à matre dirigebatur artifici, egeno illi misericordia motus

tribuit:

Digitized by Google

tribuit: eúmque vestiuit in paupere, qui sua paupertate, nostram repulit pauperiem. Considerabat enim quodam Diuinitatis radio, se in huiusmodi oblatione posse placere Deo, perfectum vtique imitatus virum, qui clamidis suæ dimidio cathecuminus induit Christum.

Prædicit S. Medardus, beatum Eleutherium forè Pontificem.

CAPVT. VI.

PRophetiæ vero spiritu plenus, ventura nonnumquam prospiciebat ac si presentia, & foris præsagiebat de futuris, quod ei intus vnctio reuelabat spiritus. Inter scholares nãque alas positus;[1] Eleutherium comparem suum, post triginta annorum curricula futurum præuidit Dei pontificem; & cum sena vitæ lustra impleret, fidelium ouium curam, & animarum prædixit feliciter susceptúrum gubernacula. Qui scilicet Eleutherius, postquam in virile migrauit robur, diuina negotia publica actione administrauit, Pontificatus in ecclesia culmen, & in priuatis Comitiuam honoribus exercuit. Nam tricesimo ætatis suæ anno in Tornaco ciuitate, ad pastorale promotus est decus;[2] vt quod prædictum fuerat adolescentis merito, diuino impletum oraculo probaretur.

1. *Eleutherius Pontifex Tornacensis.*

S. Medardus efficitur Sacerdos, & latronem diuinitùs in propria constringit vinea.

CAPVT VII.

IN flore autem iuuentutis, maiora beatus Medardus emulatus est charismata sanctitatis; cuius voluntas in lege Domini erat, in qua die ac nocte vt præciosum proferret fructum, sedula meditabatur instantia. Sed quia non potest abscondi ciuitas supra montem posita, continuo longè latèque bonitatis enituit fama, vt quis in occultis esset, postmodum visibus hu-

Digitized by Google

manis luce clarius innoteſceret. Cum enim in factis ſuis ſemper ſecretum optaret, quatenus percepta bona intra conſcientiam tegeret, diuina tamen diſpenſatione prodiit in publicum, quod multorum parabatur vtilitati profuturum. Ergo dum templorũ crebrò oracula inuiſeret & Eccleſiaſticis plurimum eruditionibus aſſueſceret, omnium clericorum amore exceptus, charitate ſimul & beneuolentia eſt habitus. Nec fidei eius meritum, Veromandenſium vrbis latuit Epiſcopum, cuius iam nomen, apud cunctos celebrem obtinuerat in diuina ſeruitute arcem. Quem ille ad potiora temptans impellere, ſacris eum deliberauit ordinibus imbuere, & arctius ſalubri vinciri miniſterio, cui ſe aptabat diurno ſanctificationis emolumento. Vnde præcurrentibus ſingulis gradibus, nec multo: poſt ad Sacerdotij eſt dignitatem prouocatus ſed dilationem meruit, vt ad ſuſcipiendum tanti myſterij archanum, hoſpitium præpararet mentis. Ac primo anno conuerſus habitu, ſe ſpectabilẽ in omnibus ſuis exibuit operibus. Erat enim frugalitate laudabilis, cũctis obedientiæ bono imitabilis dapſilis in pauperum recreatione, omnium infimus ſui cõſideratione, nec proſperis cedens, nec aduerſis vllis aliquo modo ſuccũbens. Et quoniam quicquid aduersũ eſt horruit & quicquid pretioſum eſt elegit, ſanctæ conuerſationis tramitem, & ſurgentem dextro conſcendit limite callem. Excepto autem dilationis tempore, Presbyterij ſolemniter ſublimatus eſt honore, & Sacerdos effectus altiſſimi, obtulit illi incenſum dignum in odorem ſuauitatis. Cum ergo omnem in clero gratiam tranſcenderet, cunctóſque agilitate boni operis anteiret in eodem officio, reliquo poſtea vixit deuotius æuo. Exinde, tamquam Chriſti alumnus, multis ſe euidenter cæpit exercere virtutibus, quarum in eo plena erat efficacia, veluti ſubſequentia explicant miracula. Autumni vero tempore, larga vindemiæ prouenerat vbertas, iámque maturitate dulcorati, per congruam aëris temperiem botri intumeſcebant. Intempeſta ergo nocte, vineam eius temerè latro aggreſſus eſt; cuius clauſtra irrumpens, ferro

1. Gradus Eccleſiaſtici.

Digitized by Google

ferro succissas raptim colligebat vuas. Sed quia alienam appetiit prædam, ipse magis prædæ mutato iure patuit, gustúmque habere non meruit de furto, cuius conscientia sacrilegij polluebatur macula. Ad rappinam quoque morsibus inhians, irrita vota diu continuit ab appetitu, sed & quod peruaserat, nec amittere nec auferre vllatenus fas habebat. Attamen prædictum prædonem eo vsque seruauit præda, donec vir sanctus præsago spiritu, primo accurrens diluculo, miserum illum miserabiliter intra patentia septa, deprehendit inclusum. Hinc vuas propria manu discerpens, latroni copiosiori benedictione obtulit, eúmque sceleris arguens, peruium redeundi aditum miseratus indulsit.

Apes, S. Medardum de fure vindicant.

CAPVT VIII.

ALius quoque eodem callidus argumento, beati viri domum nocturno infregit silentio,& custodibus profundo sopore demersis;liquido melle stipata cum apibus canistra subuexit. Iámque procul abierat omnísque res penè in tuto posita erat: & ecce aluearíis suis effusæ,impetum fecerunt in hostem quasi cum indignatione. In eius itaque irruentes faciem, liuidam eam penitus reddiderunt & tumentem, atque perinflictionem diri vulneris acerrimis totum corpus aculeorum debilitauerunt spiculis. Sed ille in tantis constitutus angustiis, concitus ad sanctum Dei iter reflexit, & quod fraudauerat, apum violentia restituens, dum veniam expetiit pro reatu, pij Sacerdotis clementiam emeruit. Neque enim pœnitenti illi vel paululum supplicij intorquere debuit, cui ad pœnam sufficere poterat sæua vltio,qua torqubeatur vltricis prædæ.

* * *

Sonum tintinnabuli, iuuencum S. Medardus recuperat.

CAPVT IX.

SEcus beati viri domum, quidam aliquando viator iter faciens, poſtquam clanculum eius rapuit iuuencum, hiatum tintinnabuli quod colo geſtabat, immiſſo gramine obſtruxit. Sed cum de fortuita ſibi fælicitate applauderet, & ſecurus timoris, ſe euaſiſſe periculum gauderet criminis. De ingeminato ſæpius ferri obſtipuit ſtrepitu, cui etiam ſteterunt comæ, & vox faucibus hæſit. Hoc autem terrore confuſus, in diuerſas animum partes verſabat: ſed ad compeſcendum frequentem tinnitum, nullum callidus hoſtis argumentum reperire potuit. Quo enim magis obſtruebatur, eo amplius ſpecies inanimata, crebriores emittebat ſonitus, quouſque latro, inuitus ſancto reſtituit prædam; & ab eo mercede pro culpa ſibi imputata diſceſſit hilarior. Ferrea vero materies, poſtea nullum niſi ventilata edidit ſonum, & in ſua perſtitit natura, quæ mutato iure vim intulerat naturæ.

Prædones oratione ſiſtit, ac de in liberat B. Medardus.

CAPVT X.

PRoceſſu denique temporis, in procinctum directa Francorum acies Chlotarij Regis, cum manu valida iam fluuium cui vocabulum [1] Summa preterlegerat. Itaque cum peruenisſet exercitus inter [2] Iſaram fluuium, & vrbem [3] Nouiomagum: ſpolia diripientes, prædámque agentes, cæleſtis mox ſententia proſecuta eſt Nam animalia quæ illorum vehebant onera, aut carpentis trahebant; repentè vti immobilia diriguerunt ſaxa, ſîcque veſtigia fixerunt ſolo, vt per triduum ab eodem non poſſent dimoueri loco. Turbati vero omnes & mente conſternati, ad hominem Dei qui tunc [4] Sallentiæ commorabatur, in ſpiritu conuenerunt humilitatis: indicatóque quod acciderat, abſolutionem

1. *Summa fluuius.*

2. *Iſara fluuius.*

3. *Nouiomagus Ciuitas.*

4. *Sallentia.*

Digitized by

lutionem ab eo supplicibus animis expoſcebant. Quibus ille redeundi facultatem in hoc cum præmiſſa donauit oratione, quatenus nihil ſecum tollerent de immenſa illa totius prædæ vniuerſitate. Qui deponentes ſarcinas, omniáque deferentes pecora & armenta: à beato viro diſceſſerunt cum gaudio, officio liberè gradiendi animalibus reddito.

S. Medardus Energumenum liberat.

CAPVT XI.

SI quando vero ſubulci, ſues eiuſdem agerent in glandem, quoties furtim ſubducebantur, toties ad proprium reuertebantur Dominum. Nam nullo præduce, ad beatum virum de longinqua terrarum repedabant intercapedine. Sed & quidam Toſio nomine, graui Dæmonum agebatur infeſtatione, quem vir Domini expreſſo Crucis ſignaculo, ab ipſo ſpiritualis nequitiæ eruit periculo. Qui ergo iſta potuit, profecto ad maiora horum efficax extitit, vt illis cita per eum adeſſet medicina, quos corpora lis quoquomodo conficiebat moleſtia.

S. Medardus fit Episcopus.

CAPVT XII.

IGitur paulatim & per incrementum temporis, in ſeruo Domini gratia proficiebat benedictionis: quoniam quem Deus in magno mentis tenebat culmine, per rumigerulos etiam fauores, beneficiorum ſuorum dilatabat magnitudine. Diuina enim prouidentia ſuo illo occulto iudicio diſponebat, vt talem in eccleſiaſticæ agro culturæ conſtitueret agricolam, per quem benè culta ſeges, lolij & Zizaniorum nil haberet. Quæ ſi quando inſoleſcerent, ille ligóne verbi excoleret; & dum euelleret vitia, cordibus fidelium diuerſa virtutum inſereret germina. Interea contigit quod Præſul vrbis Veromandenſium, de tumulenta

huius seculi voragine, fœliciter migrauit ad cœlum. Quo carne soluto, de Pontifice subrogando facta est vniuersalis populi acclamatio, ne sancta ecclesia diu rectore destituta, dum repaciú luporum incurreret rictus; magis ac magis, à iustitiæ diuerteret profectibus. Tunc beatus Medardus omnium electus vnanimitate, diuino dignus iudicabatur ministerio esse; qui non tantum ab excelsis gradibus acciperet honoris, quantum illis ex sua magnificentia adderet decoris. Tandem in sublimen eleuatus cathedram, & ad pontificalem gaudente populo sublimatus excellentiam, ad munimen totius sanctimoniæ, ecclesiasticum regimen in paterna suscepit administratione. [1] Sed huius ordinationis caput beatus Remigius extitit Remorum Archiepiscopus; qui beatum Medardum sanctificationis perungens oleo, super gregem Christi pastorem instituit cooperante spiritu sancto.

1 S. Medardus in Episcopum à S. Remigio vnctus.

S. Medardus beatæ Radegundi velum tradit.

CAPVT XIII.

APostolica itaque cõsecratus benedictione, sollitus præfuit & profuit creditis ouibus; factúsque sal vitæ æternæ, pectora fidelium sapore condiuit. Siquidem piis in sancta religione proficientibus, numero diebus illis & merito Christianus exultabat populus: quia quosdam inflicto terrore virga præmebat, alios vero blanda verborum gratia demulcebat. Illos ab illicitis retrahebat asperitas, istos in pietatis proposito detinebat lenitas, dum ille ita disciplinam foris exageraret per increpationem; vt tamen intus dulcedinem seruaret per charitatem. In rationali enim iudicij, duo ferebat præcepta, doctrinæ scilicet ac veritatis: quatenus incẽtores malorum doctrinæ feriens spiculo, ad veritatem quæ in Christo est, iustæ emulationis perduceret zelo. Inter multos autẽ quos Christo lucratus est, triumphalis sanctissimæ Radegundis palma emicat; quæ terreno iuuenti Principi non poterat ab eius diuelli amore, cum quo iam fuerat deuicta

Digitized by Google

cta charitate. Hinc mundanis cupiens eximi, sanctarum virginum inhiabat adipisci contubernium, vt luculento earum exemplo, fragilem sexum & illæcebrosum vinceret sæculum. Cúmque hac de causa beatum virum conuenisset, & ille voluntati eius legalibus institutis contradiceret: ab ea audiuit, quod perdita ouis de manu requireretur pastoris. Quo fulmine percussus,[1] consecratum illico velum capiti imposuit, sanctæ professionis primitiis initiauit, quæque sequenda forent, quæque euitanda, vicissim, edocuit.

1 S. Radegundis Regina efficitur Monialis.

S. Medardus ægrotat.

CAPVT XIIII.

HIc itaque si lictor eum stricto appetiisset gladio, libenter ac promptè animam dedisset pro Christo: nec momentaneam abhorruisset passionem, qui secularem nullatenus expauerat potestatem. Hoc enim optauit semper, vt sanguinis sui mereretur ablui effusione, nisi quod percussor corporis defuit. Nam martyrium Confessor impleuit. Sed istud perpessus in occulto, Diaboli tentationem iugi sustinuit prælio; vt quem consensu non raperet, saltem sibi delectationis stimulo subiicere posset. Ille autem in agonia spiritualis constitutus militiæ, constanter vt bonus athleta, ne vinceretur studebat vincere; nihílque hic ambiebat, quod eum aliquo modo ad prædestinatam impediret coronam. Factum est ergo, quò triumphum gloriæ de hoste caperet superato, & ad regem suum cum palma perueniret victoriæ, qui numquam in eius prælio nouit terga vertere. Nam ter quinnis annorum curriculis, Pontificatus sui officium fœliciter administrauit. Sícque corporali percussus molestia; vsque ad extrema vitæ suæ, perductus est tempora. Securus itaque sustinebat iudicem, quem toto desiderio expectauerat venientem: quippe eum ab humanitatis consideratione, nec longo post, in contemplationem transferret Diuinitatis suæ.

S. Me

Digitized by Google

S. Medardum ægrotantem Clotharius Rex inuiſit.

CAPVT XV.

1 Regum veterũ erga Pontifices ſtudium & obſequiũ.

IGitur [1] Clotharius Rex Francorum, comperto quod vir Dei languore præuentus ægrotaret, feſtinauit eum inuiſere: ſeque ipſius ſuppliciter commendare orationibus. Ad quem perueniens, animæquior de petita & accepta benedictione redditus eſt; ne quando doleret abſentem, quem ſemper noſſet ſe ſpiritu habere præſentem. Poſtquam autem de conſolatoria lætificatus benedictione, deuotionis ſuæ ſanctiſſimo viro exibuit obſequium; quid ipſe haberet animi, ſollicitè percunctari de ſua ſtuduit ſepultura. Cuius proculdubio huiuſmodi extitit reſponſum, quod in ſua ſede locum eligeret humationis; vbi titulum ſortitus fuerat Apoſtolicæ dignitatis. Sed Rex ſaniore conſilio vrnam tumuli alio in loco prouidebat illi; in regali ſcilicet Fiſco, qui eſt in proſpectu Sueſſionicæ vrbis ſitus. Ad illum reuera ſacratiſſima eius transferre membra, & in eo reuerenter ſepulturæ diſponebat committere; ibíque nobile ſuper eum cõſtruere Mauſoleum, quod regia magnificentia, quandóque præcipuum faceret & ſublime. Cúmque hoc fidiſſimo patrono intimaſſet, regalibus ille votis clementer fauit: totúmque ſe ipſius commiſit arbitrio, quocumque deinceps ferret, ex animo prompto. Poſt hæc euoluto curſus ſui tempore, acriúſque ad mortem dolore correptus eſt; plenuſque dierũ, efflagitatum diuinis operibus Chriſto reddidit ſpiritum. Eadem vero hora qua de corpore erat exiturus, immenſus ſplendor cælo prodiens, trium ferè horarum ſpatio, iacentis lectulo circumſtitit, & cum eodem lumine, ſancta illa anima carne exempta, de labore ad requiem, de terrenis tranſmigrauit ad cæleſtia. Sed huic aſſertioni in villa

2 Charny villa.

[2] Charnis presbyter verum teſtimonium perhibuit, qui hæc oculis experta fidelibus, poſtea fideliter ad notitiam tradidit. Sed ipſo quoque momento inter

3 Res mira.

denſos pluuiæ globos, maxima [3] calidæ aquæ erupit inundatio, quo mirabilis in obitu clarefceret, qui mirabilis claruerat in diuinorum mirabilium actu.

Nobile

Nobiles exequiæ B. Medardo celebrantur.

CAPVT. XVI.

REferri vix poterit, quanta ad eius exequias, promiſcui ſexus & ætatis multitudo confluxerit. Fama volans, & tamen tanti prenuntia luctus, plurimos ad hoc incitauerat de lõginquis etiam partibus: paritérque c óuenerunt limitanei & extimi, quos Gallia ſuo ſinu intercludit & ambit. Inter hos, Pontifices atque Primates, lugubri vultu pietatis affectum oſtentantes. Illi in pſalmis & hymnorum melodiis, iſti vero virtutiferum corpus excipiebant, in deuotione mentis. Quod [1] aromatibus delibutum, precioſiſque inuolutum linteis, feretro diligenter compoſuerunt; & penetralibus inuehentes Eccleſiæ, ad tempus, condigno ibidem depoſuerunt honore. Ruente autem crepuſculo noctis, [2] funalia nocturnas vincebant tenebras præ immenſitate luminis, omníſque illa Baſilica, multis cereorum adornata lucernis reſplendebat. Ita deuotus populus continuè vigiliis excubans & orationibus, vſque ad ſequentis diei primordium, totam noctem [3] peruigilem duxit atque inſomnem. Interea omnis Palatina cohors certatim properabat, pauperúmque & debilium ſine nomine vulgus occurrebat: quos ille ſtudio pietatis, eccleſiaſticis facultatibus, propriiſque alebat ſtipendiis.

1 *Corpora ſanctorum Aromatibus delibuta.*

2 *Faces ad exequias ſanctorum.*

3 *Vigiliæ ad funera.*

Rex ipſe funeri B. Medardi Inſeruit.

CAPVT. XVII.

MAnè autem facto, Rex locum in quo cœleſtis ſeruabatur theſaurus ingreſſus eſt; & [1] data præceptione, Miſſarum ſolemnia celebrari fecit. Quibus expletis, ipſe in primis ceruicem ſeruili habitu flexit; & religioſo cultu, [2] colli nuda, humeróſque ad ſubuehendum aptauit loculum. [3] Deinde Pontificum primi Nobiliumque ſecundi, vel quibuſcumque liber patuit acceſſus, beati funeris lecticam, per gaudia mixta pudori

1 *In Aula, Miſſæ Regiæ non debent niſi annuente Rege celebrari.*

2 *Nudo olim collo, vt in antiquis imaginibus cernitur, incedebãt Reges.*

3 *Pontifices & Nobiles funus geſtant.*

Digitized by Google

dori ſuſtulerunt. Sanctiſſimam vero deducentes glebam, in deducendo nullius ſarcinam ponderis perferebant. Sed veluti venti flamine acta ipſa leuiſſimo curſu archa, ferebantur. Quibus ab vrbe egreſſis, quidam [4] cæcus ſe inter confluentes turbas obtulit; móxque ſubſtratus feretro, poſt diuturnas tenebras, lucis illuſtratus eſt radio. Vnde gaudia miſcebantur gaudiis, per exibitam ſancti Antiſtitis virtutem, & per oſtenſionem miraculi, intuentes cœleſtia facta, villam quæ dicitur [5] Atchiaca peruenerũt; vbique [6] Axonam fluuium præterlegentes, iter ad vrbem Sueſſionũ cum gaudio flexerunt. Qua opinione magis ac magis crebreſcente, cum maximo religionis apparatu & obſequio, omnis Sueſſio obuia ruit Venerabili patrono.

4 Cæcus videt.

5 Atchiaca villa.

6 Axona fluuius.

S. Medardi Corpus, horoſicè à Sueſſionibus ſuſceptum, radiat virtutibus.

CAPVT XVIII.

SAnctus quoque [1] Banderidus eiuſdem ciuitatis Epiſcopus, ad excipiendum illum [2] cum thimiamatheriis cum Crucib⁹ proceſſit & ceroferalibus; ſtipatus hinc inde agmine cleri, ſimúlque innumerabili turba exultantis populi. Sociatus vero choris fidelium, in iubilo vocis, cælicolam excepit illum: indiuiduúſque comes factus eſt itineris, vſque dum ad contigua peruenerunt mœnia ipſius ciuitatis. Tunc verò totis per propugnacula muris, reliqua multitudo exultabat in aduentu Præſulis; [3] qui ineuincibile munimen patriæ, & inextinguibile eſſet lumen ſanctæ eccleſiæ. Ita virtutiferũ pignus ſolemniter exceptum, & habitum à ciuibus; maximum illis gaudium intulit, quibus illi ſuam præſentiam exibere placuit. Ad augmentum quoque gloriæ, [4] ſurdus repente auditum meruit recipere, qui tantam quidem intuebatur excellentiam, ſed auribus perpẽdere modulatam non valebat concinentiam. Vt autem peplum loculo ſuperiectum attigit, illúdque auri fide ſubnixus applicuit; reſolutis illico abditis aurium, peruia audiendi clauſtra

1 S. Banderidus Epiſcopus Sueſſionenſis.

2 Modus proceſſionis.

3 Sancti tutelares Patriæ.

4 Surdus auditum.

Digitized by Google

clauſtra homini ſunt reparata. Si quidem ſurditate prius obturati patuerunt aditus naturæ, & ille continuo cantilenam audiuit plallentium, cuius eatenus acerba paſſio fraudauerat auditum. Qua propter vniuerſi ſtupore perculſi, cum ingenti lætitia crepidinem litoris attigerunt; Denuóque torrentem Axonæ tranſmeantes; ad ipſius confinium applicuerunt prædij, in quo tumulanda erant membra beati Pontificis.

Locus ſepulchro S. Medardi idoneus aptatur.

CAPVT XIX.

ENimuero Regalis ex antiquo Fiſcus, interfluente prælibato amne, finitimus eſt Sueſſioni [1] Chroniacus, ſicut diffuſus territorio, ita procul dubio fertilis vſufructuario. Hunc denſiſſimis opacum lucis, paterna antiquitas tradidit & authoritas, in quo ſimulachra idolorum gratiſſima ſibi iam dudum domicilia collocauerant. Siquidem lápidea [2] Iani bifrontis imago, diu ad monumentum idololatriæ, ante fores conſtitit Eccleſiæ; & magnitudine præſtans vanæ ſuperſtitionis effigies, Chriſticolis abolitæ gẽtilitatis veſtigia dereliquit. In illo itaque haud procul à litore, leuiſſimum onus aliquamdiu depoſitum eſt; quia nondum ad ſummum peruenerat perfectionis, quod temporis oportunitas in conſtruendo ſepulchro exigebat. Primitùs enim ſucciſa & eruta arbuſta, eamdem terram cultoribus habilem reddiderunt; procúlque detruſa cum fruticibus ferarum luſtra, hominúmque effecta conuenticula. Vnde eruderato agro & omni diligentia exculto, grata in conuallibus ſuperficies, & noua per totum eiuſdem loci ambitum enituit planities. Eliminata ergo omni ſpurcitia è medio, Religioſi Pontifices celebrauerunt religioſè [3] Encænia; & Nobile cõſtruxerunt Mauſoleum, quod tanti viri dignißimum eſſet receptui. Sed & ob depoſitionis illius teſtimonium, in loco in quo ad momentum quieuit, ſaxea columna in titulum erecta eſt; quæ inſerto nomine ſacerdotis, deſuper etiam tulit affixum vexillum ſanctæ Crucis.

1 *Chroniacus Fiſcus Regius olim delubrũ Idolorum.*

2 *Iani bifrontis imago.*

3 *Dedicatio.*

4 *Crux erecta in loco in quo depoſitum fuerat ad tẽpus S. Medardi corpus.*

S. Me

S. Medardi Corpus graui pondere rigens,
Regia liberalitate leuis efficitur.

CAPVT XX.

COnstructo itaque sepulchro: cœlestem Margaritam deuoti viri ad tumulum deuehere, Regio adnisi sunt præcepto, sed suo frustrati conamine, cassо in suis viribus defecerunt labore. Itémque exertis brachiorum lacertis, hæc eadem attemptare promptis præsumpserunt animis, verum operum victi magnitudine, protinus ab incæpto destiterunt voluntatis propriæ. Neque enim humani corporis species etiam grauissima, cuiuscumque ponderis esse videbatur materies, quæ ita solida subsisteret in se, ne ab omnibus hominibus aliqua posset moueri impulsione. Accito autem [1] Cómentariensi, factáque solemni in conspectu omnium per chyrographum traditione eiusdem Fisci, partem mediam Pij Regis beneuolentia perpetualiter sancto delegauit possidendam. Certus ergo quod nulla subuehendi feretrum foret difficultas, cum summa fiducia, iussit exanimatum corpus ad locum sepulturæ deduci. [2] Mira res, illis namque constanter ad hoc insistentibus, vna quidem parte facilè moueri poterat loculus, altera vero tanta firmitate constabat immobilis, ac si ingens saxum rigescceret, pondere suæ quantitatis. Etenim beneuolentia ex dimidio leuitatem, tenacitas autem ex reliquo pariebat grauitatem. Dum ille quæreret reliquum, qui prius iam consecutus fuisset dimidium. Sed eiusdē rigorem tenacitatis: immensa Piissimi Regis benignitas compescuit, qui ad id appulit animum, ad quod sanctum Dei sensit mentis inflectere oculum. Priuilegium ergo ex integro Fisco præcipiēs fieri, annulo suæ authoritatis insignitum roborauit, & super corpus positum, eundem beato Medardo cum integritate tradidit Fiscum. Postmodum vero, nulla votis supplicum obfuit interpolatio, sed manus applicantes ad feretrum, nec mora cum omni facilitate illud sustulerunt. Ita enim eis ponderosa illa cessit substantia, veluti leuissima esse putare

1 *Commentariensis.*

2 *Vide rem mirandam.*

putaretur stipula, & nihil vltra pertulerunt oneris, quibus affuit supernæ gratia propitiationis.

Ænergumenus ad corpus B. Medardi curatur, ac cælestes columbæ visuntur.

CAPVT XXI.

FActum est denique, dum illi alacres per viam incederent, hominem sanctissimis occurrere exequiis, attroci immundorum spirituũ infestatione peruasum. Hic vastis compendum arctatus nexibus, vix in suis consistere valebat vestigiis,& vinctus manicis, prorsus omnem corporis amiserat libertatem,sed alieno sustentatus adminiculo, postquam digitis tegumentum feretri attrectauit, expulso Dæmone cuncta compedum vincula dissoluta, procúlque cum ingenti residerunt fragore in terram. Ille autem in se reuersus, de sua mirabili gratulabatur ereptione, libérque & alacer, exultantium populorum iter, vsque ad locum sepulchri comitatus est. Cúmque ventum esset ad tumulum, [1] diuina Præsules Christi celebrauerunt sacramenta, & cũm deuotione, deposito feretro in concauo defossi tumuli antro,sanctissima condiderunt membra. Sed nec dum superposito operculo, nouum à Deo miraculi prodiit mysterium; dum geminæ cælis patentibus columbæ visæ sunt super eum quasi nubes descendisse. Mox etiam deore eius columba niue candidior egressa, cælestia intuentibus cunctis secreta penetrauit; & euidenter innotuit omnibus, quòd per mansuetudinem, columbæ semper seruauerit simplicitatem. Cùm enim veritas dicat. *Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.* Serpentis astutia iugiter columbæ in eo accendit simplicitatem, & columbæ simplicitas serpentis temperauit astutiam. Sicque cor eius lenitate tranquillum, & zelo iustitiæ accensum fuit; vt his ad eum volaret alis, cui indissolubiliter in perenni regno cohæret.

[1] *Missæ ad sepulchra sanctorum.*

Matth. 10. 16.

Digitized by Google

Ecclesiola de viminibus ad corpus S. Medardi constituitur, & miracula multa eduntur.

CAPVT XXII.

SEpulto itaque venerandi Pontificis corpore Rex Chlotharius pro sua olim anxiabatur pollicitatione, & de constructione templi vt spoponderat, varia agebatur procella perturbati animi. Cui quoniam necdum suppetebat in sumptus, vnde ad presens complere promissum posset opus, interim exiguam erigi super tumbam sancti, exilibus tantum intexta virgultis, capellulam fecit. Hæc autem, quanto plebeia iudicabatur opinione inferior, tanto virtutum exibitione apparebat glorioſior, & per potentiæ effectum, quampluribus sanitatis quoque fiebat signaculum. Nam tenues sæpè hastulæ ab ipsis quibus constabat viminibus decisæ, ad dentium dolorem effugandum, creberrimis se attollebant præconiis signorum. Quidam enim nomine [1] Charimenus [2] Cheldeberto Francorum Regi veluti Referendarius hærebat familiaris; quem huiusmodi infortunia acerrima, & pœnæ intolerabili præssura vexabant. Sed credens, quòd beati viri suffragia illi consulere & in isto possent: cum deuotione, sicut alij, ad eamdem virtutibus insignem Ecclesiolam deuenit. Cúmque ostium occlusum reperisset, iámque pulsanti nemo adesset qui aditum præberet; confisus oppidò de virtute patroni, quamdam ab ostio, fulgẽte machęra portiunculam decussit. Quæ postquam locum cui noxius insederat dolor attigit; omnem protinus ingruentis morbi iniuriam depulit, & ille domum incolomis regressus, de huiusmodi genere morbi nequaquam laborauit vlterius. Sedet virtutifer eiusdem patris baculus, plurimo fuit tempore sanctimoniæ habitus; de quo nonnulli variis langoribus obsessi; expulsis incómodis, rediuiuæ sanitatis multoties sunt remedia experti. Ipsius quippe attactu, febrium crebrò tepuit feruor, immanissim[a] immundorum spirituum siluit furor. Et si quid extitit sinistri; medica virtus, potenti medicamine pertubauit.

[1] *Charimenus Cancellarius.*
[2] *Childebertus Rex.*

Miracula

Digitized by Google

CAPVT XXIII.

SVccedentibus autem prosperis, non multo post idem locus enituit insignis: ipsáque tumuli vrna, maximo laudis & honoris sumptu resplenduit proue-cta. In constructo enim templi fastigio, Regia munificentia omnis adhibita est diligentia, quod prosperè fundatum, strenuè vsque ad perfectionis conscendit apicem. Quo in diuinæ laudis titulum erecto, maxima consequenter miraculorum executio prouenit, & euidenti claruit ratione, cuius sacer locus reliquias, intra ambitus sui cohibuerit septa. Nam prolixæ est sententiæ, quæ & quanta per eum magnalia vis Diuina operata sit referre, cum multiplicia tantarum virtutum insignia, vix perita alicuius possit includere facundia. Siquidem cæcis ad lumen redeuntibus, cum eis diù negata parerent luminaria, orbatis vultibus dies refusus, per sanctum Deifica præstabantur mirabilia. Et quia interioribus ruptis penetralibus, peruia fiebant surdis diutinæ claustra surditatis, cælestis potentia, liquidò eminentia sublimium refulgebat operum. Vt autem æterni gloriam Regis, in voce exultationis & confessionis decantaret lingua mutorum, soluta perfecta persectè nouerat verba edere. Sed & manci habilitate destituti manuum, agilitati operis prorsus reddebantur idonei, & quibus contorta vestigia nutabant, libera ambulandi facultas, per beati Sacerdotis suffragia ad plaudebant. Squalida nihilominus læpra depulsa, multorum corpora nouæ mundiciæ decorabat gratia, & tenera cutis, omne in se virus obscœnæ adimebat pruriginis. Si quos verò captiui abreptio sensus peruaserat, ad mentem in momento sanctissimus Pontifex reducebat, sicut & in antiquum reuocabat robur, quocumque modo Paralysis miseros attriuerat artus. De Dæmoniacis autem, cur reticeo in quibus illi plena suppetebat copia? Spiritus enim immundus, sæpius ab obsessis intercessionis illius ope expulsus est. Hos ergo, etsi ferrea pon-

dera arctarent, mirabiliter tamen dissoluta procúlque vasta compedum relisa sunt vincula, & illi ad templum Pontificis gaudentes & alacres, liberis confluere potuerunt vestigiis. Quicquid enim debile vulgi venerat, prompta in melius ad sanandum restaurabat virtus, & nemò de se dolebat, quod prosperè alteri sentiebat contigisse.

Homo Paralyticus ac mutus curatur.

CAPVT. XXIIII.

VT ergo de generalibus ad specialia transeamus, quidam [1] Paralyticus omnium mẽbrorum destitutus officio, præ foribus templi, diu eiectus & expositus excubauit, hic enim vtroque pede in posteriora reflexo,ad vitam quoquomodo semiuiuens tenebatur imago, quia & manus nugaciter vacabant ab opere, nec ad aliquid agiles exeri, nec dissipato saltem ori, habiles erant applicari. Insuper lingua palato adnexa, ipsa penitus loquendi efficaciam confuderat, vt veluti informe monstrum,quoddam aliquo modo putaretur & esset simulachrum. Quibus omnibus incommodis, tandem expetita Prætulis benedictio affuit, & postquam miserendi aduenit tempus, perfectus vigor singulis rediit artubus. Erectus námque, in pedes constitit, firmam manuum sanitatem æger recepit, & resolutis linguæ penetralibus, muneratorem suum dignis prædicauit, extulit, & prouexit laudibus. Sic homo ille incompositus, ab illa conualuit infirmitate, meritis sancti Antistitis interuenientibus, cuius etiam munere, patriam cognationémque, cùm integra reuisit sospitate.

[1] *Paralyticus.*

Manca mulier, manus obtinet vsum.

CAPVT XXV.

ALio nihilominus tempore, quædam admodum paupercula extitit mulier, cui arida manus, omni, exausta dependebat humore vt ramale vetus.

Hæc

Digitized by Google

Hæc enim Marcida, areſcente neruorum compage, tantum torpebat ad otia, impóſque laboris, ſolo inhærebat brachio, plenitudine viroris effœta. Cùm autem relatû multorum, comperiſſet ad ſancti memoriam, creberrimè ægrotantes concurrere, eiuſdem amoris facibus accenſa, ad locum toto orbe venerandum peruenit anhela. Inter promiſcuas verò turmas, ſacras eadem qua aduenit nocte [1] vigilias continuauit, & ſequentem diem cum pluribus, feſtiuum in diuinis exegit laudibus. Sed dum fraterna caterua ſacroſancta publicè [2] Miſſarum ſolemnia percoleret, ecce nerui protendi, & ex improuiſo ac ſe inanimata cœpit ſpecies animari. Ventilatis namque digitorum articulis, continuò manus illi optentu reuiruit ſancti Pontificis, rediénſque in florem, muliebrem denuo didicit inire laborem. Accedens ergo ad altare cunctis intuentibus, incolumem protulit manum: ibíque ſuo ſatisfaciens deſiderio, ſoſpes ad propria cum ingenti remeauit lætitia.

[1] *Vigilia in ſanctorum feſtis.*

[2] *Miſſa à cœnobitis decantatur.*

Altera fœmina manum recuperat.

CAPVT XXVI.

ALtera item mulier tenuiſſimis ſuarum rerum facultatibus pauper, à primeuæ ætatis vagitibus, eodem agebatur infortunio, in annis proculdubio ſenilibus. Nam arefacta illius dextera, ſpem ei ſalutem, auxilium, conſilium, ſubduxerat, & ab ipſo geminæ ortu natiuitatis, perplexis in vola digitis, effectum pariter ademerat laboris. Confidens autem ſibi poſſe ſancti virturem ſuccurrere, quę profectum ſalutis aliis conſueuerat inferre, cum copioſa manu debilium, ad eumdem vbi ægris frequens patebat medicina, ſuppliciter acceſſit locum. Vbi cum aliquot inuigilaſſet diebus, in continuis piæ obſecrationis perſiſtens precibus: quod penè ex materno vtero amiſerat, diu optato Sanctiſſimi Cõfeſſoris Chriſti meruit patrocinio. Siquidem poſt diuturna nimiæ ægritudinis tempora, aridis in momento articulis, rediuiuæ iuuentutis gra-

Digitized by Google

tia reſplenduit, & cutis ſuperducta manui grandæuo conſumpta ſitu, maxima pars miraculi reuireſcentibus extitit neruis. Eadem inſuper dextera, ita in oculis cunctorum apparuit ſanißima, ac ſi in ea nihil periculi, in tractacto tàm longo vitę ſuæ ſpatio pertulerit. Tunc primum compos lanificij, muliebria feliciter exercere opera didicit, & quæ prius diurnam ſibi oſtiatim prouidebat ſtipem, poſtmodum colo, fuſo & filo, ſuperſtitem vegetauit ſenectutem. Incolumis ergo effecta, in iubilos vocis collata ſibi attollebat beneficia, repeténſque domum, diuinum quibuſcúmque potuit reuelauit ſacramentum.

Dæmoniacus amens ac corpore impotens ſanatur.

CAPVT XXVII.

ALius item dæmoniacus, manicis vinctus & pene indiſſolubili compedú affectus onere, cum abreptione illa iniqua, libertate mentis & poſſibilitate carebat attriti corporis. Priuſquam itaque veſtibulum, aut ipſum interioris atrij ſanctuarium libaſſet, moribidis admixtus aliis, aliquamdiu inter diuerſis præpeditos ſubſtitit paſſionum calamitatibus. Vt autem, veneranda ſacratæ ædis limina attigit: continuò, vt exanimis inter manus ſuſtentatium corruit, & immania habenarum pondera cum ingenti reſilierunt fragore, altrinſecus diſtributa. Spiritus quoque immundus, continuò à peruaſa exiuit domo, illéque in ſe rediens, perfecto plenariæ ſanitatis conualuit vigore. Poſtquam enim antiqui hoſtis euaſit captiuitatem, protinus emeriti ſacerdotis interuentu ad mentem rediit, & erutus à Dæmone, in ſemetipſo didicit, cuius grauiſſimum paulo ante pertulerat iugum. Frequens ergo populus, omnigenis id quod acciderat laudibus efferebat, prædicans Dominum mirabilem, cuius magnificentia, magnifica opera magnificum fatebantur Confeſſorem. At ille cui ſanitas fuerat conceſſa, in Domino Deo præcordialibus triumphabat votis, duplicíque ditatus munere, integra deinceps animi & corporis proſperitate donatus eſt.

Peroratio

Digitized by Google

Peroratio Vitæ S. Medardi.

CAPVT XXVIII.

PLurima vero reſtant, quæ per ſanctum Dei mirabiliter ædita conſtant, nequaquam quidem traditа literis, verum multiplicibus frequenter ſignorum propalata experimentis. Hæc itaque etſi liquidò non elucent, geſta tamen in laudis eius trophæum proculdubio clarent, quia paucorum exhibitio, firma & euidēs eſt plurimorū certitudo. Inceſſanter verò fierēt, ſi vtilitate rectitudinis, aut ratione appeterētur iuſtę neceſſitatis, & toties inculcarentur, quoties inculcari dictante æquitatis ratione iudicarētur. At tamen crebrò ad ſepulchrum eius ægri veniunt, & optata ſuæ ſanitatis remedia referunt, ficque remeant cum gaudio, qui ſe alicuius infirmitatis oppreſſos anguſtia, cœleſti offerunt medico. Quæ omnia ad laudem illius, illius fiunt plenitudine gratiæ, cui in perfectione totius cohærēt iuſtitię. De qua plenitudine beatus Medardus Confeſſor & Epiſcopus, in ſuperna curia cum Angelicis exultat ſpiritibus, & quod hic acquiſiuit in itinere, proculdubio adeptus eſt in peruentione. Iam nunc ergo ad eum noſtra conuertentes vota, ſupplici prece ipſius exoremus patrocinia, vt pius quærimoniarum noſtrarum in terra auditor, & clemens pro eis in cælo dignetur aſſiſtere ſuffragator. Sícque nobis delictorum impetret veniam, qui hodierna die ad cæleſtem feliciter peruenit gloriam. Præſtante Domino, &c.

Explicit Fortunati Presbyteri Liber vnicus De Vita S. Medardi Epiſcopi & Confeſſoris, recitatus populo in ipſius feſto.

Digitized by Google

SEQVITVR SERMO ANONYMI veteris authoris, de Primi templi S. Medardi ſtatu, eiuſque vt maius fieret lapſu, & de interitu Guarimberti Abbatis ſimúlque Epiſcopi.

OPeræ pretium eſt fratres Chariſſimi, vt in memoriam reuocetur, quo excellentiæ cultu & religionis prouectu, locus beati Medardi per ſuccedentia tempora efflоruerit; & in ſeruorum ſuorum hoſtes, quanta interdú vltione eius ira efferbuerit. Chlotharius namque Rex Francorum, beneuolus erga obſequium & reuerentiam ſanctorum; quòd ante mortem ſanctiſſimo ſpoponderat viro, poſt delibationem corporis illius, efficaci in quantum licuit adminiſtrauit ſtudio. Collectis enim neceſſariis in ſumptus, ad perficiendum quæ vel Regifico luxu. vel promptiſſima quorumcumque fideliũ oblatione exhibita ſunt; Nobile templum conſtruere, mira peritorum cœpit laborum arte. Hoc itaque ſubtili fundatum artificio, luculenti ſatis ſupérq; prouectus ingenio, ad vnguem in breui temporis ſpatio perduxiſſet, niſi communis eum mortis ſententia, heu prohdolor, rapuiſſet. Nam [1] Turonis ad ſanctum Martinum gratia pergens orationis, piis illum precibus ac munerib⁹ placauit; circumquaque etiam poſita monaſteria præcordiali perluſtrans] voto, ſingulis prout viſum eſt, donaria diſtribuit dictante Spiritu Sancto. Regreſſus ergo in Gallias, [2] venatum in [3] Cotiæ ſaltu abierat; ibique valida ferbe correptus, corporis cœpit deſtitui viribus. Inde [4] ad Compendium villam reductus, viámque humanæ carnis ingreſſus; regni reliquit habenas, qui ſuæ ditioni exteras quoque nationes ſubiugauerat. Cuius corpus ſuorum officiis, funebri [5] triũpho Sueſſionicæ illatum eſt ciuitati; & in eadem quam cœperat, needum finierat baſilica, condigna ante ſanctum Dei tumulatum reuerentia. Huiuſmodi quippe habere debuit ſepulturam, qui in eo ſtabilem ſuæ mentis defixerat

1 Clotharij Religio.

2 Reges Francorum dediti venationi.

3 Saltus Cotiæ.

4 Clotharius apud Compẽdium moritur.

5 Clotharius Sueſſioni humatus.

Digitized by Google

defixerat anchoram ; quatenus ab illo nec morte poſſet diſſolui,quem in vita vnico ſemper affectu habuit. Deceſſu autem illius lugubri , grauiſſimo omnis Gallia mœrore infremuit;& opus illud egregium, permutatione regalis ſceptri, elanguit ſuſpenſum. Sed ſicut malæ ſoboles , actiones malorum parentum imitantes, ad reatum eorum ,paternæ exiſtunt præuaricationis hæredes; ita boni filij,ex bonis procreati parentibus, ad laudem illorum,omnibus excreſcunt virtutibus. [6] Sigebertus itaque eiuſdē filius Chlotharij , patri vnanimi Francorum conſenſu in Regnum ſucceſſit; ſtudioſus diuinæ religionis fundator , ſicut indefeſſus Chriſtianæ profeſſionis emulator. Hic intimo cordis prouocatus zelo , eodem quo & pater , erga ſanctum Dei amoris flagrauit incendio ; & opus quod illius morte fuerat interruptum , piétatis ſtudio , proſperè vſque ad ipſum perduxit faſtigium.Quod ſcilicet cœnobium , vtrobique miranda ſui habitudine conſpicuum; interius ordine ſimul & religione cleri,decenter adornauit.Exterius verò prædiorum ſuorum delegationibus , ſolenniter ampliauit : feliciter extulit, ſtrenuè prouexit.Deinde [7] fraternæ inhians neci,cum in Tornaco ciuitate Chilpericum obſidere,præparatis diſponeret inſidiis; verſutia [8] Fredegundis vxoris ſuæ, regimini terminum impoſuit , pariter & vitæ , Gladium enim quem fratri intentauerat,in ſua verſa vice retorſit viſcera ; & inde protinus interiit , vnde cæca mente alterius inſidiabatur ſanguini. Hunc enim [9] Teruennenſes gemini tyrones , fraudulenter ſuper ſe in Regem eleuare ſimulantes;ſpiculis repentè improuiſum vibrauerunt [10] per latera , & inuitam euomere ipſi pariter procumbentes compulerunt animam. Cuius corpus precioſis veſtibus inuolutum,[11] Lambris eſt cum ingenti ſuorum merore perlatum , & poſtea in eadem quam mirificè conſtruxerat Baſilica,[12] iuxta paternum latus magna reconditum gloria. Hæc eſt nempe illa ſublimis Regia, nobilitate ſui præſtans & operis ſubtilitate inclita, quæ in ſuo ſolido tādiu perſtitit ſtatu , quoüſque paternam monarchiam Hludouicus ſuſcepit [13] Auguſtus. Quo vicem ſuam agente

6 Sigebertus Rex Francorum primi Clotharij filius,laudatus.

7 Chilpericus Rex.

8 Fredegundis Regina.

9 Teruennenſes.

10 Sigebertus Rex à Teruennenſibus occiſus.

11 Lambri.

12 Sigebertus Sueſſioni ſepultus.

13 Ludouicus Pius Imp.

Digitized by Google

in ſceptris, qui eadem aula interioris atrij claudebatur auguſtiis, ita eſt à fundamento diruta, vt lapis ſuper lapidem, in tota illa nequaquam relinqueretur fabrica. Nam idem glorioſus Cæſar, [14] virtuti ferá beati Sebaſtiani Martyris membra, eidem iam dudum loco inuexerat, & ideo diuina virtus promptior ad medendũ quibuſque patebat debilibus. Propter concurſum ergo inſolitámque populi frequentiam, quæ cotidie ob innumera mirabilia meritis eiuſdem exibita martyris accreſcebat, prefatus Princeps eamdem priorem funditus euertit domum, quod minimè eſſet capax populorum, ad tantum ſpectaculum vndique confluentium. Vnde ex ipſis infinitæ oblationis expenſis, aliud templũ multo maioris adorſus eſt quantitatis, omnibus idoneum ſuperuenientibus: cuius ſcilicet omnes cohibere poſſet ambitus. Quod cum omnium decus virtutum obtineret, totiúſque ſchema dignitatis & gloriæ prætenderet: nulli extitit inferius, dum vniuerſis elegantia ſui, eſſe claruit ſuperius. Hæc inquam domus à [15] Marcommannis olim exuſta, ab illis maxima ex parte honorum decidit gradibus, quibus conſtabat, & quaſi ad poſterorum dedecus, ſolum ſuperſtes relictus eſt immenſus congeſtorum lapidum aceruus. Hæc etiam iſtis hodietenus ſupereſt temporibus, quæ tribus dimenſa interuallis, vaſtam ſui corporis quantitatem præfert omnibus. Teſtitudine videlicet eminens, longitudine vero atque latitudine plurimum excellens. Proceſſu itaque temporis, cùm iam idem locus foret inſignis, poſt venerabilis viri [16] Auſberti deceſſum, qui eidem præfuerat cœnobio. [17] Vvarimbertus eiuſdem loci primatum ſuæ tyrannidi rexit ſubactum. Defuncto autẽ [18] Drauſione Sueſſionicæ vrbis Pontifice, apud Regem pecuniæ magnitudine, & amicorum obtinuit interceſſione, vt & Pontificatus dignitatem adminiſtraret, nec tamen aliquo modo, priſtinì officium prioratus amitteret. [19] Erat enim in curia frequens, & plurimum inter Regis Domeſticos valens: vnde tametſi difficulter, tamen ſuæ cupiditatis effectũ obtinuit efficaciter. Vtriſque ergo prælatus gregibus, aſtutam vapido ſeruabat

14 S. Sebaſtiani corpus apud S. Medardum Sueſ.

15 Marcommani populi exurũt S. Medardi Baſilicam.

16 Auſbertus Abbas S. Medardi Sueſ.

17 Drauſio Sueſſion. Epiſ.

18 Vvarimbertus Sueſſion. Antiſtes & Abbas S. Medardi.

19 Hæc ars agglutinandi beneficia, plus iuſto hodie viget.

Digitized by

bat sub pectore vulpem, illos districtius æquitatis agens ratione, quibus in ouina prius subdole præfuerat veste. Nam cum hos à secularibus tutari debuisset impedimentis, secularibus sine cessatione prouocabat irritamentis, continuas infligens quærimonias, quas defédere iustitiæ authoritate debuisset, inflictas. Si quidem quæ illorum suppetebant victui diripiens, & in suos necessaria illis vsus retorquens, instanter profligabat bona, quæ veri sacerdotis, clypeo virtutis oppugnat tutela. At illi quibus ingerebatur calumnia, illata damna & opprobria non æqua perferebant patientia, ignari quo pacto illi resisterent, cuius grauissimum in miserrima subiectione iugum suscepissent: Igitur spatiosus regalis prædij fundus Matuallis *20 Matuallis.* qui quasi Bonauallis interpretatur nõ ex Latina atque Britannica cui finitimus est lingua, sed ex vbertatis abundantia plenæque fertilitatis copia. Sicut enim territorio diffũditur, ita ampla marsupia debito complet censu, quia dum in latum extenditur cespitem, frequentem immensæ possessionis præfert cultorem. Hunc Sigibertus Rex Francorum, spectabilis præcedentium pietate regum inter multa collata beneficia, perpetim sancto Medardo possidendum delegauerat. Cuius quia Cænomanico pago adiacet terminus, procúlque diuiditur à Suessionicis finibus, difficillimum videbatur esse officialibus, infinitos ad monasterium sumptus conducere. Ideo annales eius reditus, per singulos certatim annos distrahebantur, eorúmque præcia in diuersa monachis distribuebantur. Nam Salis & mellis species, & aliæ quæ facilius deduci possent, inde emebantur vtilitates, taliterque onusta plurima ad cœnobium plaustris deuehebantur dolia. Hoc Vvarimbertus considerans, obuius captata opportunitate cum superbia ibat; & inreuerens ac lubricus, onerata plaustra ad propria, suis deducebat exultantibus. Illi vero induebantur confusione, qui concessa superno munere priuabantur possessione; & per acerrima improperia, profunda ab immo pectoris multoties trahebant suspiria. Factum est ergo quadam vice, dum exterioribus carnifex studeret curis inhiare,

re,

re; vt explorata fratres eius abſentia, hæc eadem venientia, in ſuas audacter diuerterent & reconderent apothecas. Quod ille audiens, factúmque nimium egrè ferens, in iram continuo exarſit; & præſumptuoſam eamdem temeritatem, condigna interminatus eſt ſententia plecti. Turbati ècontra fratres, [1] ad orationum præſidia ſe contulerunt vnanimes, & triduanum agentes ieiunium, precibus ac lachrymis ſupernum conſtanter implorabant auxilium. Quo tempore nulla in choro vox audiebatur, ſed conſtitutis tantum horis, pſallentium labia mouebantur, [2] dum ſub ſilentio ac lugubri, percurrerentur omnia: quæ decore Eccleſiæ excellenter deuotio inſtituit Chriſtiana. Sed hæc res in oculis tyranni, inuidiæ, odij, & diſcordiæ ſeminarium maximè exſtitit, indéque doloris ſumpſit ſupplementum, vnde ei reſpirationis prouenire debuiſſet incrementum. Quid multis immoror? Tandem in ſedem rediit, ac ſi vltionem de preuaricatoribus prauæ exacturus conſuetudinis, primóque ſurgens diluculo, cum valida manu ad locum venit, concitato ſpiritu pariter & animò. Deinde comitibus Regiam pulſantibus, nemo, clauſis diligenter ianuis, reſponſum dedit interius; quia per procacem Epiſcopum, omnes in commune promiſſum ſibi metuebant exitium. Ille vero accedens propius, crebris eaſdem ianuas pulſabat ictibus portas ſimul collidēs, & [3] æreas fortiter valuas, iracundia plenus concutiens. Ad hæc ædituorum vnus, minus prouidè arreptis templi clauibus, ei proceſſit obuius. Itaque reſeratis oſtiis, vir ſanguineus cum ſpiritu introiuit furoris. Nam mox ſublata altius dextera, aperientis capiti tam validè illiſit ferulam, vt totus ſanguine cruentatus, liuidam faciem & fædata ora, ad ingens referret dedecus. Vnde vt erat mœrens, imprecatus eſt ex animo, quod cæleſtis protinus clementia, euidenti declarauit iudicio. Quoniam ille non tulit impunè, quod in ſeruum Dei nimis crudeli inuectus eſt examinatione. Nam proteruè pergens oratum, vix poplitem flexerat ante Sancta ſanctorum: & ecce contigit Diuinitùs, quòd cuncta illius interiora proruperunt per alui ſecreta, & ſuper

1 Placandi Deum optimus modus.

2 Mira doloris indicia.

3 Ærea valua.

Digitized by Google

per pauimentum ſunt effuſa, qui ſicut immunis pie- 4 *Horrenda*
tate, ita procul dubio vacuus remanſit & ventre, 4 exi- *mors.*
túſque teſtimonium perhibuit, quod Sacerdotis vita, longè Sacerdotij merito impar fuit. Cuius corpore extra templi limen eiecto, reliqua quoque ſpurcitia, fidelium eliminata eſt obſequio, & ille locum ſepulturæ in cœmeterio, qua dignus fuit, exhauſti corporis habuit humatione. Hinc paſtores animarum metuant, ne deterior eos aliquando pœna inuoluat, & cum diſcretione præeſſe diſcant ſubditis, ne forte ſubditi extra diſcretionem, effectu careant ſalutis. Cum enim homini adprimè in vita vtile ſit, vt *Ne quid nimis.* liquidò claret quod diſciplinam hac debent cautela moderari, vt timor nequitiam compeſcat, & amor iuſtitiam exercendo prouehat. Ita ſucceſſus proficiet ſubiectorum, & profectus reuera exagerabitur præſidentium, erúntque omnia in omnibus, quatenus æquè Omnipotens Deus, honorificetur ab omnibus. Meminerint quoque rectores Eccleſiæ, ne peccata populi aſſueſcant comedere, & illorum rapiant ſubſtantiam, pro quibus ponere debent, ſi neceſſitas exigit, & animam. Pro ouibus etiam Chriſti, terrena omnino debet facultas diſtribui, ne dum ſua illis aufferantur, quibus corpora in diuinæ ſeruitutis tyrocinio vegetantur. Qui ergo pro commiſſis non dat terrenam ſubſtantiam, nec pro eiſdem aliquando dabit animam ſuam, cum à primo minimo, perueniatur ad extremum maius, & poſtremum maius nemo apprehendat, niſi prius primum minimum exerceat. Sacerdotes vero Dei, verbo ſemper & opere oportet informari, quo & ſi ſit qui bona proferat, conſequenter tamen non deſit, qui imitari ſtudiat. Sed qui aliena diripit, paſtoris pro certo officium amittit, & inde reprobus, à recto veritatis tramite fit deuius. Igitur nec ſubiectos ſubiectio conterat, nec prælatos excelſior locus extollat, ſed iſti humiliter vice filiorum pareant, illi vero loco patrum, temperanter quæ præcipienda ſunt præcipiant. Si res prælati ſe ſe aliter habuerint cuiuſcumque, ille procul dubio Guarimbertus erit, qui in cauſis ſubditorum, animi motum, non dilectionis conſiderauit

Digitized by Google

derauit affectum. Enimuero de principalibus beati Medardi geſtis, aliqua ſcriptoris compendioſa oratio perſtrinxit ; quæque in his & in illis potuit reperire, in vnius congeriem quantitatis coaceruare, moderata inſtitit breuitate. Nam præclara ipſius vita, anguſta olim fuerat ratione incluſa, virtutúmque eiuſdem inſignia, cum tranſlatione corporis quadam propemodum infantia, vilibus exarauit ſcedulis. Cum ergo ſuccincta eſſet Fortunati authoritas & negligenter habita legentibus diſpliceret. Poſteritas vtraque ex precepto obedientiæ opuſcula, vna coïre ſcriptoris & cohærere fecit armonia. Iuſtum quippe videbatur eſſe, vt ſuæ ſeruitutis debitum perſolueret ſaltem ex officio linguæ, quatinus beati viri præconia quodam glutine compacta, & honeſtare digeſta, paulo prolixior dilicudiórque expediret ſententia. Nec in aliquo illi voluit viro derogare, qui eiuſdem patris vitam, metro iam dudum & arctiſſima edidit oratione, ſed quæ ille ac ſi in tranſitu tetigit, hæc iſte mediocri dilatare calamo, operæ precium duxit. Quæ vero perfectus orator in relatione præteriit, hæc iſte nouus relator, poſteris tradere ad notitiam procurauit. haud ſuis commentis extorta, verum veteribus antiquorum vtcumque carthulis inſerta. Rationi ergo videtur Fratres congruere, vt tanti patroni merita, dignis mecum ſtudeatis laudibus efferre, qui cum habeat domum non manufactam ſed æternam in cælis, temporalem tamen aulam reliquis ſublimiorem ſemper habuit in terris, & vti ſuos ab inuiſibilium impetu hoſtium cuſtodit, ita ab incurſione viſibilium ſæpè ſuæ interceſſionis ope defendit ; eóſque in cæleſti ſecum amplectitur tabernaculo, quibus paſtoralem diligentiam in preſenti adhibet ſeculo. Ipſe námque familiam Dei, inter naufragia gubernat fluctuantis Oceani; ne nauim noſtram, procella tempeſtatis abripiat : aut in æternam prædam, pyrata crudelis abducat. Quam nimirum familiam, ab illo olim ſuſcepit regendam, qui ſuis diſcipulis, ac per hoc fidelibus cunctis ait.

Matth. 24. 25 *Quis putas eſt fidelis ſeruus & prudens, quem conſtituit*
Rom. 12. 3 *Dominus ſuper familiam ſuam, vt det illis in tempore tri-*

cici

Digitized by Google

tici mensurã. Hinc Apostolus dicit. *Vnicuique sicut Deus diuisit mensuram fidei.* Quod ergo tritici mensuram Christus nuncupat, ipsam mensuram fidei Paulus apellat, vt intelligatur, nihil, aliud esse spiritale triticum, nisi Christianæ fidei venerabile sacramentum. Quapropter fratres vbi thesaurus noster est, ibi studeat & cor nostrum esse, quatenus ad amorẽ supernæ sortis anhelemus: ad quam beatum patronũ nostrum, iam peruenisse confidimus. Itaque æternis admixtus ciuibus, diuinam exoret clementiam pro nostris reatibus; illúmque nobis faciat placabilem cuius sempiterna gloriâ per continuam fruitur visionem. Sed ad hæc agenda, suæ misericordiæ manum Vnigenitus Dei inferat; cuius regnum & imperium solidè subsistit & permanet, in secula seculorum Amen.

Sermo de Sanctis Medardo & Gildardo, Anonymo quodam veteri authore.

SAnctorum Confessorum gloria, per condigna dilectissimi fratres exageranda præconia, illíque in laudis promouendi sunt titulum, qui Christo semper confitendo, verum perhibuerunt testimonium. Cùm enim minima de eo denunciarent, maxima autem constanti animo prædicarent, in vno quidem Angeli, in altero vero dignè nuncupari meruerunt Archangeli. Et quia Apostolus ait. *Templum Dei sanctum,* 1.Cor.3. 7. *quod estis vos.* Cuius facti sunt templũ, ipsius procul-dubio ara & regale extiterunt sacerdotium. Nam in illa æterni regis mensa, placationis immolantes & expiationis hostiam, per vota piæ Confessionis, sæpè gratum Deo sacrificium humanæ obtulerunt reconciliationis. Vnde & in munere virtutis, vim obligationis potestatémque obtinuerunt solutionis: vt quod eorum sederet arbitrio, ratum per diuinam authoritatem esset in cælo. Pro talibus ergo meritorum prærogatiuis, iure in titulum promouendi sunt laudis, quos pro sui nominis confessione, amoris intimi priuilegio donauit ipse Rex iustitiæ. Sed illi Dominum verè amant, quorum mentem delectatio praua ex consensu

Digitized by Google

consensu non superat : qui etiam eò ad amorem eius incalescunt , quò cedere clandestinis imminentium temptationum subreptionibus nesciunt. Siquidem indissociabiliter accensi , cælestibus merito inter Cherubin & Seraphin numeros , deputantur , ibíque sortem suæ accipiunt vacationis , vbi continuæ contemplationis studio , anchoram defigunt mentis. Cuius perfectionis culmen , dum beati Confessores attingere deliberarent , studuerunt nil in hoc mundo appetere, verum solo conditoris sui desiderio ardenter inhiare. Terrenis quippe abrenunciantes concupiscentiis , carnalibus omnimodè semetipsos crucifixerunt lasciuiis , quò sua membra hostiam offerrent viuentem , sanctam Deóque per rationabile obsequium placentem. Et quia noluerunt huic sæculo conformari,sed constanter in nouitate sensus sui institerunt reformari,secundum interiorem ambulantes hominem, sanctis incitati sunt succesſib⁹ de virtute in virtutem. Ad illum enim indesinenter anhelant , cui deuotis mentibus vsquequaque inhæserant , quia pennas assumpserant tamquam columbæ , per quas volare ad cælestia possent & requiescere. Dominum itaque verè amauerunt , cuius mandata & præcepta custodierunt,quatenus ab eius diuelli amore , nec in ipsa possent,etiã cum efferuescceret , temptationũ inflictione. Cùm autem veritas dicat.*Sint lumbi vestri præcincti.*& *Lucernæ ardentes in manibus vestris.* O quot sibi cruces conscíuerunt , qui in suo corpore luxuriæ fluxum edomare potuerunt!¹ Sine ferro etenim,longum martyrium in suis pertulerunt membris, vt quod sanguinis noh contulerat effusio , conferret etiam prolixa in attritione flagelli, membrorum vexatio. Ac primum illis in tenacitate cibus & in .·. : . : : erat potus , cum indicta parsimonia in vtroque , veluti fine, Cerere & Libero,veneré cõstare frigere. Pallida ora præ nimiis, trahebãt ieiuniis, setiger habit⁹ sitũ induxerat Ethyopicæ cutis,& in vigiliis cõstans erat animus, ne mens Deo deuota vacabat ab orationibus. Præcinctos quoque lumbos habebãt , carnis luxuriam cohibentes per continentiam , & lucernas ardentes tenebant in manibus

Luc. 12.35.

¹*Castitas longum Martyrium.*

Digitized by Google

nibus ſuis, per bona opera, lucis exempla monſtrantes proximis. Cúmque nec caſtitas magna ſine bono opere, nec opus bonũ ſit aliquid ſine caſtitate, vtrúmque tamen agebant per diſcretionem, ne appetitus laudis animi ad alia tendentis frangeret intentionem. Præcinctis igitur lumbis, lucernas ardentes tenebant in manibus ſuis, quatenus & munditia caſtitatis eſſet in corpore, & palàm ipſum lumen veritatis clareſceret in operatione.

Inter hos ſane magnæ venerationis viros, beatos Medardum & Gildardum eſſe nouimus egregios, qui ſerpentinæ prudentiæ aſſutiam, & columbinæ ſimplicitatis piam æmulati ſunt innocentiam. Horum quidem vnus præmebat vicia, alter vero virtutum illibata ſeruabat iura: & cautela vtriuſque, fermentum malitiæ & nequitiæ ſolerter nouerat cauere. Per hoc in errantes inuehebantur, ſed per illud inuectionis ſuæ habenas moderabantur; quia cum in ore ſonaret correctio: nullatenus tamen, in corde paterna dormitabat oratio. Nam dum cenſura ſuum teneret rigorem, leuitas quoque cordis prætendebat manſuetudinem, & quod iſtius eraſerat lima, illius per compaſſionis gratiam temperando curabat litura. Hinc ex iudicio iuſtæ examinationis, facti ſunt euidenter throni ſui conditoris; per quos & ſancta Eccleſia regebatur; & plerúmque de ſuis infirmis actibus, etiam electi iudicabantur. Ergo quod vnius exacuit vigor, hoc in eis moderari alterius non deſtitit tepor, dum columbæ ſimplicitatem, aſſutia ſerpentis accenderet, & aſſutiam ſerpentis, columbæ ſimplicitas temperaret.

Subnixi vero voluntate bona, quibuſcumque in tribulationis ſuccurrebant anguſtia: & qualibet affectis calamitate, opem ſuæ conſolationis, inolita adhibebant miſeratione. Quod enim ſibimetipſis, hoc procul dubio omnibus imputabant aliis, nec præiudicabant in aliquo, qui omnibus omnia facti fuerant euidenti ſalutis iudicio. Nam aliena damna, ac ſi propria conquerebantur fore incommoda, quibus detrimenta aliorum iam annuente Deo, multarum pepererant incrementa virtutum. Sed & renuebãt inferre,

quod ſibi inferri nullius cupiebant exactione, nec negabant alteri quod ſuæ conſultum eſſe prouidebant, & proficuum vtilitati. Cúmque in Deo amicum, & inimicum diligerent propter Deum, dilectione Dei vigebant ac proximi, *Vi Prophetarum plenitudo, & totius ſumma legis conſiſtit.* Quo nimirum holocauſto, nil vmquam offertur locupletius Deo: quando per hoc quod illi immolat, benè ſemetipſam anima in ara cordis mactat. Itaque ex bonæ voluntatis ſtudio, ſemper placere ſcrutatori cordium curauerunt altiſſimo; cum de ſe humilia ſentirent, qui aliquando extra ſe fortia & ſublimia egiſſent.

Matth.7.12.

Quin vero ſermo Propheticus ait interea de talibus. *Qui ſunt iſti qui vt nubes volant, & quaſi columba ad feneſtras ſuas.* Beati quppe iſti confeſſores, ore ſemper manúque cælibes, ſacri verbi eloquio torrebant, ſignis per crebra experimenta, virtutibúſque coruſcabant. Et quia eos ſublimis vita ſanctáque à terrenis contagiis prædicatio ſuſpenderat; & nubes erant volantes, & ad ſupernarum etiam virtutum Deificas congruebant diſtinctiones. Cúmque malignos ſpiritus de obſeſſis corporibus fugarent, eóſque virtute orationis & vi acceptæ poteſtatis expellerent, cœleſtibus reuera poteſtatibus aſſignari merebantur, & admitti crebris dæmonum expulſionibus. Qui bonis effecti meliores, ac per hoc electis fratribus principantes, inter numeros Principatuum ad æterni Principatus ſedem congruebant pariter & locum. Sed nec in felle amaritudinis, nec in obligatione reperti ſunt iniquitatis; qui dum fæliciter viuerent Chriſto, mortui erant per abrenunciatiònem carnalium & huic mundo. Cúmque terrena mente tranſcenderent, & ante ſe cordis eorum oculi ſemper intenderent, ſic eis ſubiecta foris ſeruiebant; quatenus numquam cordi obſiſterent, tranſitoria quæ conſpiciébant. Igitur vt nubes volantes erant, & quaſi columbæ ad Feneſtras ſuas, qui caduca ſimplici conſiderantes oculo, nullius ad hæc mouebantur aut trahebantur rapinæ deſiderio.

Eſai. 60,8.

Hi autem vno gemini ortu, pareſque vnius ſanctitatis

Digitized by Google

ctitatis effulserunt prouectu ; & sicut eos ortus equales,ita optimus vitæ cursus in bonitate formauit vnanimes. * Verumtamen in materno iam vtero mundi imparis vitæ leguntur sorte distributi , vt cumque allegoriæ subesset : vterque tamen qualitate meriti & gratia discreparet. Vnus enim simplex fuit habitans in tabernaculis, & alter secularem militiam exercuit in armis ac per hoc iste electus , ille autem omnino Apostata factus est & reprobus. Beatos vero Medardum & Gildardum vnus quidem ortus effudit in mundum , sed quibus exordium vna contulit natiuitas,eadem in sanctitate & magnificentia applausit libertas. Nam sub vnius horæ editos articulo , vna in fide tenuit confessio ; eósque virtus socios reddidit, quos natura in momento temporis geminos protulit. Dum ergo tales enituerunt , parentibus conformes se in bonis exibuerunt actionibus.Et quos mundus coæuos habuit , consocios in pietatis opere , sinus Ecclesiæ matris aluit.

* *Ibi videtur esse mendum.*

Genes. 25. 26.

Illud vero in his spectabile omnibusque constat seculis memorabile,quod vná consecrationis suæ gloriam , vnáque pontificalem in prælatione fidelium adepti sunt cathedram. Sicut enim par carnalis editio, ita eis par spiritualis prouenit consecratio,, & in benedictione claruerunt pares , qui in cunctis iustitiæ generibus,nullatenus claruerũt impares. Ambo quippe pari conditione sanctificati , ambo sunt æqua sorte consecrati & diuino delibuti chrismate , qui animas suscepturi erant , sacrosancto defecandas baptismate. Ambos vna hora veros Dei Præsules ; Ambos vna eademque dies egregios creauit Pontifices , & vera statuit mundi lumina , solari orbe lucidiora , & lunari lampade splendidiora. Vnus quidem horum Nouiomagensis Episcopus,alter vero Rhothomagensis subrogatus est Archiepiscopus ; sicque suffraganei vicem, ille autem ad sublimioris officij testimonium, Metropolitani obtinuit sedem , horum ductu ætherea panditur Regia , horum verbo fidelibus cælestis patet ianua. *Tum per eos regnum cælorum vim patitur*, & violenti , *cotidie per pœnitentia remedia , rapiunt illud.*

Matth. 11. 12.

Ad Epiſcopatus itaque communiter promoti officium, communiter etiam ſacri regiminis ſuſceperunt locum, quatenus quos communiter vnà coniunxerat fides, communiter quoque in eodem regimine, vnà eadémque connecteret dies.

Ad augmentum nihilominus gloriæ accidit, quod audire diligenter veſtra charitas velit. Beatos Confeſſores indifferenter exemptos mundo, indifferentérque gloria & honore coronatos eſſe in cælo. Hinc finito pariter curſus ſui agone, pariter de cœnulenta mundi voragine, pariter de carnis ergaſtulo euulſi, paritérque laboris ſui æterno conſolati ſunt præmio. O quam pium ſpectaculum! ô quam mirabile & in iſtis pietatis iudicium! Simul namque concepti & geniti, ſimúlque ſunt fidei primitiis nubiti, ſimul ſalutare baptiſmatis ſacramentum, ſimúlque fortiſſimum diuinæ militiæ ſumpſerunt tyrocinium. Simul Apoſtolica benedictione inſigniti, ſimúlque ſunt pontificalibus infulis redimiti, ſimul ad patrium emiſſi regimen, ſimúlque ſubditis facti ſunt ſpeculum & ſpecimen. Simul paſtoralis officij peregerunt curam, ſimúlque ſuper Dominicam laborauerunt pecuniam, ſimul fideles extiterunt in commiſſo, ſimulque geminatum lucrum de accepto retulerunt talento. Simul letale mortis perſoluerunt debitum, ſimulque ad æternum peruenerunt regnum, ſimul clariſſimi extiterunt victores, ſimulque ad æternam gloriam ſuſcepti ſunt triumphantes. Simul igitur terrenis rebus eximi, ſimulque cæleſtibus meruerunt inſeri, ſimúlquæque corruptibilia euaſerunt, ſimulque incorruptibilia perennis vitæ gaudia ſubierunt.

Præterea iunctis geminatiſque meritis, feſtiuum inſtituerunt diem magnæ calebritatis, Angelicis nimirum ſpiritibus ſemper venerandam, Chriſticolis itidem populis vbiuis locorum præcordialiter recolendam. Omnes enim indeſinenter debemus recolere, & inceſſanter ad mentis oculos reuocare, horum mens in quanto culmine ſteterit; quæ perfectum bonum perfectè reperiens, perfectè denique tenuerit. Quid enim eſt eo perfectius, cui nec minus adiacet nec maius,

Digitized by Googl

maius, qui nec in quo minuatur nouit, nec vmquam quo crescat recipit, neque per initium nascitur, neque aliquo finitimi temporis termino angustatur? Deus quippe semper est habet, dum esse suum proprium possidet, sicut & ei essentialiter inest quod bonus, summus, ineffabilis, & incircumscriptus Spiritus est. Hunc autem plenè & perfectè habere, perfectè constat & sine fine viuere, quia ipse vita est omnium; viuus scilicet panis & æternus cibus Angelorum. Ergo ad hunc beati Cõfessores cum celebri perfectionis triumpho peruenientes, ingens gaudium supernis intulerunt ciuibus; & solemnem lætitiam, omnibus adhibuerunt eorum festa recolentibus. Inter hæc nos etiam oportet scire, vt maneat iugiter alta repositum mente, quod à terra suscitauit inopes, & de stercore, diuina clemétia erexit pauperes. Pauperes quippe spiritu facti sunt, quatenus indeficientibus perpetim gazis ditarentur. Quoniam in eis illa extitit paupertas, quàm non facultatum indigentia, sed animorum commendat humilitas. Vnde margaritæ quæ squalebant in sterquilinio, iam assumptæ positæque sunt in cælestis regis ornamento. Iam inter supernos ciues emicant, iam inter ignitos illos lapides æterni diadematis choruscant. Nam in terra prius corruptibiles, iam in cælo Angelorum existunt cohæredes, rapientésque de carne trophæum, intima conditoris sui visione perfruuntur in perpetuum. Sed & expoliatione sui corporis, immortale compendium mercati sunt regni cælestis; & deposita terrena sarcina, induti sunt candida æternæ immortalitatis stola. Quorum caro dum resoluitur in puluerem, ad cælestem anima inuehitur requiem. Vbi in illis æternísque pascuis, de æternitatis gloria faciantur eum omnibus sanctis. Itaque suos mersos in infimis, de lacu miseriæ eripiens, & de luto fæcis, à terra Dominus suscitat inopes; & de stercore Diuina clementia, beatos erigit pauperes.

Cæterum ad ea quæ proposuimus, si spes nostras iam animósque excitemus; aspiciamus quà gressum fixerunt animi, quatenus passibus amoris eorum me-

reamur veſtigia imitari. Eloquar, an ſileam? Prudentiæ ſubnixi robore, iuſtitiæque hinc inde vallati munimine, prudenti cautela, ſequenda tenuerunt omnia, & iuſto examine, verſuta callidi hoſtis ſubegerunt argumenta. In ſuis vero temperati moribus, tempetantiæ moderamétum totis aſſumpſerunt viribus, fortéſque in aduerſis & proſperis, contra cuncta aduerſantia, arripuerunt arma fortitudinis. Sed & humilitatis ima ſectando, per vitæ vias conſtanti inceſſerunt animo. Et magna patientiæ præbendo exempla, in ipſo veritatis tramite inflexibili perſtiterunt conſtantia. Manſuetudinis denique virtute ſolidati, manſuetè leuiſſimum iugum portauerunt Chriſti, & in opere ſeruauerunt modeſtiam, quam in corde habebant veluti cognatam & amicam. Vnde neceſſe eſt fratres Cariſſimi, quò talibus muniamur armis fidei, per quas beati iſti Confeſſores, amici Dei & clariſſimi eſſe meruerunt triumphatores. Supplici voto tantos veneremur viros, omnifaria laude & honore digniſſimos, quò per venerabilia eorum ſuffragia, paradiſiacæ amœnitatis gaudia, in illáque cæleſtia obtineamus tripudia. Igitur aſpiciamus qua greſſum fixerunt animi, quatenus mereamur eorum veſtigia ſequi, præſtante Piiſſimi Redemptoris gratia. Amen.

Sermo tertius Anonymi veteris authoris de ſancto Medardo; qui eſt imperfectus.

BEatiſſimi Medardi Antiſtitis vitam quæ per vniuerſum orbem virtutum propalatur inſigniis, nequiuimus ſilentio præterire; quamuis non valemus geſtorum cuncta perſtringere. Et quia ſolennitatis eius diem veneratione perſpicuam, omnium populorum
1 Feſtum Medardi. S. cateruas quotannis expetere, depoſitionis ſuæ [1] commemoratio principalis inuitat; creſcat in vniuerſorum pectoribus, pro fidei ardore deuotio; dum ſanctorum ſuorum panditur magnitudo. Et ſi eſt in hac rarus qui exiſtat imitator operis, cunctos tamen faciat eius interceſſio potiores. Huius ergo originem propterea primum

Digitized by Google

primum ſuggeſtio noſtri ſermonis inſinuat, vt nullum forſitan deſperationis obſtaculo magis culpandus offendat, quoniam Dominum integro amore diligere non facit, gẽtium diuiſa diſcretio. Sed vnita fidei plenitudo, ne diuina gratia quæ volentibus cunctis generalis oſtẽditur; ſpecialis eſſe iudicio fallente credatur.

Pater igitur huius nomine Nectardus de forti Francorum genere, non fuit infimus libertate, mater vero Romana, nomine Protagia abſolutis claruit ſeruiture natalibus. [2] Quæ Chriſti tabernaculis vt cenſemus præcioſo fecunda partu, plus profuit quàm ſi integritate ſeruata, nequaquam ſe vinculis virilibus tradidiſſet. Quorum in Veromandenſi territorio, & habitatio fuiſſe dignoſcitur & origo.

2 Cautè lege & metem authoris conſpice Nam virginitas per ſe conſiderata ac cæteris paribus, præpollet cõmigio.

In qua vrbe cum adoleſcens ad ſcholam recurreret, caſulam quam ei ſua genitrix fecerat, per ipſum ad artificem componendam direxit; quam in itinere ſanctus Medardus, cæco à ſe inuento mox prebuit. Similiter quicquid ad eſcam accipere deberet, dum ſuorum parentum gregem paſceret; ſi pauperem vidiſſet, cibos egeno porrigebat, tamen ipſe ferebat inopiam, diei ducens ieiunia.

Nec illud eſt reticendum rei geſtæ myſterium. Cum adhuc eſſet in ſcholis vir ſanctus paruus & innocens, dixit ad Eleutherium quemdam puerilem comparem, quòd publica in actione Comitiuam aſſumeret, & cùm triginta annorum vitæ ſpatium caperet, ipſum dixit futurum ſummum Dei Pontificem. Qui in Tornaco ciuitate, paſtor eſt datus Eccleſiæ. Ita ſanctus Medardus quod prædixit, quaſi Propheta Diuino iam ſpiriru probauit. Deinde cum crebrius ad templorum oracula, fidei monita promulgando diſcurreret: & teneroſitatis annos librans patientiæ moribus, propriæ voluntatis arbitrio dum mundi inlæcebras vitando deſpiceret; officiũ Sacerdotis excepit, Pariter & animo conuerſus & habitu, morum charitate præcellens, confeſtim claruit apud vrbis pontificem, conuerſatione præcipuus. apud cunctos mentis puritate ſyncerus. Nunquam ſe læticiæ vbertate plus extulit, numquam mœroris acerbitate turbauit; fuit ſemper tole-

Digitized by Google

rans in aduerſis, mitis in proſperis, cunctos ſibi obedientiæ ſedulitate præferens, egentibus larga miſeratione ſuccurrens, & ex omnibus calcato vitiorum fomite, anguſti callis tramitem, ſanctæ conuerſationis greſſu ſurgente conſcendens. Quicquid aduerſum eſt horruit, quicquid pretioſum elegit. Quid plura? vt hoſpes cerneretur in ſeculo, & iam poſſeſſor eſſet in cœlo. Tunc creſcentibus ſingulis ſacerdotij honoribus, interiecta diſcretione temporum, eccleſiaſtici moris tenorem percurrens; Preſbyteri officium electus excepit, & probatus obtinuit. Et ita ſe deinceps ſanctis cœpit publicare virtutibus, vt Chriſti meritò putaretur alumnus. Contigit ergo vt Autumni temporis fructus, miteſcente botri ſucco, vindemiæ vbertas oſtenderet; per quam latronis temeritas, eius gratiam publicaret. Intempeſta igitur nocte, cùm potius in humanis corporibus curarum diuerſitate ſecluſa, dominante ſilentio blandi ſoporis onus incumbit; vineam ſuam cupidine fructus capiendi impulſus, latro expetiit, & irrupit. Tunc prædam gladio ſecante corripiens, ipſe magis prædatus intra patentia ſepta conſtringitur: & quo defugere violentius voluit, nequaquã euadere potuit, in poſterum ſuo crimine captiuatus. Guſtum habere non meruit, & redeũdi aditum ebrius non inuenit. Nec amittere poterat quod præſumpſerat, nec auferre fas habuit quod ambiebat. Sed cum inibi primo diluculo, rei præſcius vineæ dominator occurreret; furem reperit, quem ſua iam præda vinxerat, & vterque alium mutato iure ſeruabat. Tunc vſque adeo ſancti vltio, rei ſæuit in crimen, vt vuas propria manu decerpens, augmentum illi magis profuſa oblatione trlbueret; & delictum obiurgatione caſtigans, remeandi aditum indulgeret. Pari igitur meruit pœna percuti vel perdurante inſidia coërceri, qui vaſa eius nocturna obreptione præueniens, diſtenta mella furatus fuerat. Cuſtodem direptione callida fallere potuit, pecus quod rapuerat temerarius non euaſit. Caſtrorum habitacula, ſublatæ apes cum indignatione linquebant: Vbique furem non caſto ditantes opere, ſed aculeorum ſæuitia perſequentes, quouſque latronis

tronis detecta confusio, sancto quod fraudauerat reddidit & veniam prostratus inuenit. Sed nec immerito pia Sacerdotis indulgentia reum non damnabat, ex crimine, quem ipsa vltrix præda torquebat. Accidit etiam simile sub hac proditione mysterium, cum viator quidam iuxta domum eius agendi itineris copia præteriret:cupiens illius callida fraude iuuencum furti scelere auferre, tintinnabulum collo præripuit, atque hyatum ipsius impressi graminis fraude condemnans,nullius contemplatione deprehensus abcessit.Et cum iam se censuit vel criminis euasisse periculum, vel sortitum compendia fuisse per furtum; obstaculo nullo serata ipsa dedit præda tinnitum, cupiens Domini redire præsidio. Quæ quamlibet abditis penetralibus studio diligenti locata, vel ferrata claustrorum obseratione retrusa maneret; tynniente ambitu,scelus nullo modulante vulgabat, hyatum ingẽtem vomens, authorem criminis quærela germinãte confudit. Tunc latro præteritis memorans confusa mente periclis, reuexit Domino territus, quod abstulerat; quod etiam pietatis studio non seruabat. Ita demum reddito iure naturæ, cœpit species inanimata celare, nec sonitu se nisi pulsa detegere. Sanctus igitur Medardus Athleta Christi, absque reatu proprio, pro delicto confunditur alieno; atque ideo mercedem reo pro culpa tribuit,ne inani ambitione ttistior remearet.

Huc vsque veteres admodum Floriacenses membranæ habent de S. Medardo.

Digitized by Google

Sequitur Rithmitica oratio de beata Maria Magdalena, in Floriacenſibus ante ſexcentos annos ſcriptis Membranis reperta, Atque meliore mente quàm arte confecta.

1 *DVm pietas multimoda,*
Deus gubernans omnia
Per virginem puerperam,
Formam ſumpſiſſet carneam,
In huius mundi area,
Grana ſeuit vitalia.
2 *Editus abſque macula,*
Mundi piauit ſcelera
Deuicto mundi principe.
Spem nobis dedit venia,
Teſtantur Euangelica
Diuinitus eloquia.
3 *Ieſus quondam humanitus*
Compatiens mortalibus;
Conuiua factus humilis,
Abſque carnis illecebris.
Docebat inter' pabula,
Vitæ celeſtis Dogmata.
4 *Mirantur plures nobilem*
Prædicantis indaginem,
Quorumdam ſtupent pectora,
Peccati lato ſaucia;
Quòd filius altiſſimi
Conſors foret eduliy.
5 *In domo quippe Symonis*
Cum eſſet cum diſcipulis,
Maria ſupplex humilis

Famoſa

Digitized by Googl

Famoſa quondam meretrix,
Compuncta verbo Domini,
Locum quærit remedij.
6 Vnguentum ferens piſticum
Intrauit Domicilium,
Abſque ſequeſtri nuncio
Procumbit coram Domino;
Neuo delicti tabida,
Poſtulat medicamina.
7 Acceſſu temeraria
Cum veniæ fiducia,
Nardi ſpicati ſpecimen
Effudit ſuper ceruicem,
Teſtans ex imo pectoris,
Affectum penitudinis.
8 De hinc pudore conſcia
Curuatur ad veſtigia,
Et cuius caput liquido
Perfuderat antidoto,
Eius riganit plurimis,
Deuota pedes lachrymis.
9 Confiderat in Medico
Secura de remedio,
Flebat ſupplex uberius
Suſpirans corde grauius;
Pro ſpeciali linthco,
VIa eſt cappillicio.
10 Inter ſacra conuiuia
Non defuit inuidia,
Que protoplauſtum pepulit
De gloria Paradiſi;
Cuius longum exilium,
Crucis ſoluit patibulum.
11 Nam quidam corde tumido

Impropera

Improperabant Domino,
Si noſſet hic myſteria
Diuinitatis intima,
Non ſineret peccatricem
Se tangere mulierem.
12 Reſpondens autem prouidè
Rimator conſcientiæ,
Cuius non latet oculum
Creaturæ latibulum,
Proponit imitabilem
Remiſſionis ſpeciem.
13 Symon inquit Domeſticè
Affatus Allegoricè,
Duo fuerunt homines
Diuerſum fœnus debentes,
Quingentis alter mumulis
Alter preſſius quinquagenis.
14 Qui repetenti debitum
Non refudêre pretium,
Corde tunc mollis creditor,
Vtrúmque ſoluit debito.
Dic itaque quis plurimum
Horum diligit proximum?
15 Nec mora Symon addidit,
Is vtique plus diligit
Quem maior pœna debiti
Oppignorarat homini:
Qui vero parum debuit,
Minus profecto diligit.
16 Adiecit quoque Dominus
Et dixit coram omnibus,
Recto quidem iudicio
Senſiſti de propoſito:
Attende nunc veriloquam

Digitized by Google

Me prodente parabolam.
17 *Domum tuam introij,*
Cum cæteris discubui,
Non caput meum roscido
Delinimisti oleo,
Nec saltem aquæ riuulis
Pedes rigasti hospitis.
18 *Hæc autem ex quo subiit*
Ædem, fecit quod potuit.
Et me quia plus coluit
Multa capere meruit,
Cuncta eius facinora,
Mea delet clementia.
19 *Tunc conuersus ad Mariam,*
Sic consolatur flebilem,
Peccatorum remissio
Fiat in te continuò,
Sponte quæsisti medicum
Hoc tibi sit remedium.
20 *O felix illa meretrix!*
O cor ardens mulieris!
Incendium libidinis
Quod piis necat lachrymis!
Vulnus & fedum pectoris
Crine detergens capitis.
21 *Curramus ergo properè*
Angustum callem patriæ,
Speciosa itinera
Linquentes morti proxima;
Efficiet nos incolas
Cœli sancta humilitas.
22 *Iesu pro peccatoribus*
Venisti de cœlestibus,
Vt reparares numerum

Digitized by Google

In ſupernis Angelicum;
Vnde cadens in tartara,
Sathan ruit Apoſtata.
Adeſto nobis miſeris
Quos grauat pondus ſceleris,
Et per dilectæ veſtigia,
Sequamur te in patria,
Quam promiſiſti omnibus
Te verè diligentibus.

Explicit Rithmitica oratio de B. Magdalena, quam vetuſtatis ob commendationem, interire nolui.

Digitized by Google

B. MAGDALENÆ PRÆCONIA.

Ad Reuerendiſſimum Abbatem Cluniacenſem.

Reuerendiſſimo P. Claudio A Guiſia Primarij Cœnobij ac totius Cluniacenſis Ordinis Abbati Generali Nobiliſſimo, ac Domino ſuo Ioannes à Boſco Cœleſtinus. S.

VI Nominis amplitudo, tuæ dignitatis ſplendor, tuæque humanitatis mihi nuper explorata virtus: animum meum (Abbas Nobiliſſime) iam iam admodum in te propenſum, totum tibi deuinxerunt addixerúntque: & ad exerendos ſui in te ardentis ſtudij radios, pupugerunt. Vt vel quantulocúnque munere, ſpecimen tibi ditioris atque præſtantioris quandoque doni, ſi ſuperi annuant, proferrem. Nam vt tibi Odonis tui & aliorum quorumdam, quaſdam lucubratiuncnlas in procinctu offero; ſic etiam otium aliquando nactus, ſi ipſe materiem ſuppedites, Cluniacenſis tui Celeberrimi Archiſterij vetera multa & magna monumenta, tibi dicare poſteríſque prodere fert animus. Interea verò præliba, pragusta, pitiſſa clientis tui affectum: qui cum nec-dum quiret tabulam tuam integram ac comptam, hominum viſibus exponere: voluit tamen vel exaſciatam tuam ſtatuam, Regiæ Bibliothecæ Xyſtis inferre. Vt vel eo nomine Regis qui te amat, tibi qui id mereris, & ſibi qui te colit & obſeruat obſequeretur. Quod æqui bonique conſulas Oro. Vale. Sermo &c.

SERMO

Digitized by Google

SERMO DOMINI ODONIS ABBATIS FLORIACENSIS ET Cluniacensis, in veneratione S. Mariæ Magdalenæ.

QVamquam per quatuor mundi climata, fidelium connexione propagata, sacratissimæ Mariæ Magdalenæ insignia, piæ imitationis exemplo sacrosancta celebret Ecclesia. Atque in beatissimorum scriptis Euangelistarum, ipsius deuotionis sedula famulatio, perseueránsque seruitus & ingens dilectionis feruor, ac illius sanctæ familiaritatis ministratio, & vsque ad triumphum Dominicæ passionis ineffabilis habeatur constantia; nec non & quæ in morte sui Redemptoris etiam Apostolis fugientibus egerit, & quod ipse Dominus magni consilij Angelus, resurgens à mortuis primo ei apparuerit; tamen vtilitati legentiũ consulentes, ea quæ de ipsius virtutum floscŭlis gemmarum more, sanctarum elucidant paginas scripturarum & quodammodo sui iubaris impressione vernantes reddunt; compendiosè prælibare curauimus. Vt si cui fortè non vacat sanctissimi pelagus Euangelij ex ordine percurrere, in quo tantæ fidei continentur præconia, saltem hanc nostræ exiguitatis scedulam, illius accensus desiderio, legere non recuset.

1 Nobilis fuit B. Magdalena.

Fuit igitur secundum seculi fastum [1] clarissimis beatissima Maria natalibus exorta, quæ vt Patrum asserunt traditiones à Magdalo castello, Maria Magdalenæ nuncupata est. Quam non solum germinis dignitas, verum etiam patrimonij iura parentum excessu, splendidam reddiderunt: adeo vt duplicatus honor nominis excellentiam circumquaque diffunderet

deret. *Solent enim apud homines, plus diuitum quàm pauperum nomina sciri. Sed quia rerum affluentiam, interdum voluptas comes sequitur*, adolescentioris vitæ tempora, lubricis suppossuit discursibus, solutis pudicitiæ frenis. Hæc est enim mulier de qua scribit Lucas Euangelista *Quia erat quædam mulier in ciuitate peccatrix, quæ quia dilexit multum, dimissa sunt ei peccata multa.* Et de qua Marcus ait. *Surgens autem Iesus mane prima sabbathi, apparuit primò Mariæ Magdalenæ, de qua ejecerat Septem Dæmonia.* Quàm vero pius & misericors erga conuersos peccatores extiterit Deus, istius comprobat perfectio, quæ non solum criminis promeruit ablutionem, sed Apostolorum consors effecta, illis donata est Dominicæ Resurrectionis nuncia. Hæc autem diuino postmodum afflata spiritu, mentísque intuitum in se reuerberans, ac pristinæ vitæ detrimenta non sustinens; vt comperit Dominum & creatorem totius humani generis, in domum veníse Symonis, *qui non venerat vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam*, non ob suorum enormitatem scelerum de sui conditoris diffidens clementia, preciosissimo accepto vnguento, ad ipsum misericordiæ fontem concito properauit gradu; corruens ante clementia Domini vestigia, amaritudinémq; cordis, per vberem lachrymarum exaggerans fontem. Mox denique compunctionis fletibus, sui Plasmatoris pedes cœpit rigare, capillísque suæ deuotionis tergere; ac indesinenter osculis veræ humilitatis confouere, ac mundissimo suæ dilectionis vnguento pervngere. Quæ cum in tali deuotionis famulatu non esset repudiata, sed potius misericorditer susceptа; ausu familiaritatis confisa; etiam super sanctissimum Domini caput, preciosissimi liquoris effudit odorem. In tantum vt tota domus, ex odoris fragrantia more aromatum redoleret; nihil scilicet ore depromens, sed per exterioris obsequij beneficia, suæ compunctionis flammam ac dilectionis feruorem intimans, ac si ipsis loqueretur verbis dicens. O Domine Iesu clementissime, qui omnia scis & cordium inspector es verus, qui non vis mortem peccatorum, sed magis vt conuertantur & viuant,

Luc. 7. 37.

Marc. 16. 9.

Digitized by Google

viuant, tu ipſe intelligis quid mei depoſcant ſingultus,quid lachrimæ ab imo erutæ flagitent, quid meus amarus exoret gemitus.Peccatrix ſum & immũda, & omnium nefandorum criminum labe polluta. Sed quia meam ab annis prioribus contaminaui vitam, ad te Dominum meum qui es vita æterna cõfugio; vt malè perditam reſtituas vitã, & me de baratri faucibus clementer eripias. Miſericorditer liberes, potenter abſtrahas, qui ſolus laborem & dolorem conſideras. Quid verò ex huiuſcemodi dilectionis profeſſione conſecuta ſit; ipſe Dominus manifeſtat, qui Symoni indignanti cur ad ſe mulierem peccatricem permitteret accedere, conuerſus ad illum reſpondit inter cætera. *Amen dico tibi, dimiſſa ſunt ei peccata multa, quia dilexit multum.* Quæ Domini adepta clementiam,vt Lucas deſcribit, il lico poſthabitis omnibus, ita familiaris effecta eſt, vt ipſum non ſolum mente, ſed & corpore ſequeretur, de propriis facultatibus, vt pote valdè locuples, victum & veſtitum ei miniſtrans; implens bifariè Dominicum præceptum dicentis. *Qui mihi miniſtrat me ſequatur.* Miſticè autem hæc beatiſſima mulier ſanctã deſignat Eccleſiam. Quæ benè in domum Symonis veniſſe dicitur, & ab omnib⁹, priſtinæ vitæ contagiis curata. (Symon enim interpretatur obediens) priſtinos decoquens anathematiſauit errores, omnémque Idolorum poſtponens ſpurcitiam per aquam baptiſmatis, ſuorum obtinuit veniam delictorum, ac cotidie Dominum ſequitur non greſſu pedis, ſed imitatione operis. Rigauit autem hæc mulier pedes Domini lachrymis pœnitentiæ, & vnguento piæ confeſſionis liniuit quia Eccleſia Dominum Ieſum Chriſtum verum Dominum ac verum credens hominem, pro ſuis cotidie exceſſibus, lachrymarum ſingultibus ipſius exorat ablutionem. Dúmque aſſumptæ humanitatis myſteria, digna reuerentia ſuſcipit & predicat,quia inter homines conuerſari dignatus eſt; vtique in pedes Domini vnguentum Nardi piſticum id eſt fidelem,fundit.Quæ loquitur in Cantico amoris dicens.*Dum eſſet Rex in accubitu ſuo, Nardus mea dedit odorem ſuum.*Quæ nimirum verba

Luc. 7. 37.

Ioan.12.26.

Digitized by Google

ba iuxta literam, manibus beatæ Mariæ Magdalenæ compleuit;& cotidie ſpiritualiter non ceſſat implere, cum in totam mundi latitudinem glorianter laudes referens creatori dicit. *Deo autem gratias, qui ſemper triumphat nos in Chriſto Ieſu, & odorem notitiæ ſuæ manifeſtat per nos, in omni loco, quia bonus odor Chriſti ſumus Deo.* Quæ cum ſublimitatem diuinæ Maieſtatis quæ equalis eſt illi cum patre, congrua religione ac reuerentia confitetur & predicat; & in quantum naturalis ingenij vigor ſuperni luminis illuſtratione perfuſus ſcit, digna veneratione recolit; mentíſque aciem ad contemplandam tantam potentiam extendit, caput profecto illius precioſiſſimo perfundit vnguẽto. Quod verò Iudas Scharioth contra hanc ſanctiſſimam mulierem, indignatus dicitur: pro effuſione tanti vnguenti, datur apertè intelligi, quia reprobi & infideles, contra ſanctam eccleſiam cotidie ſæuiunt; eiúſque derogant religioni ac deuotioni, videntes per quatuor mundi plagas, doctrina ipſius & exemplis, diuinitatis Domini potentiam, & humanitatis eius clementiam cunctis claruiſſe. Vnde & de hac ſancta muliere quæ præuenit vngere corpus Domini, inquit ipſe, *Amen dico vobis, vbicunque prædicatum fuerit hoc Euangelium in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit, in memoriam eius.* Quoniam non ſolum in toto mundo, de hac ſancta muliere prædicatur quod vnxerit caput Domini; ſed & de Eccleſia. Cotidie enim vt iam prælibatum hæc operatur in ſuis ſanctis actionibus. Benè etiam Maria Magdalenæ dicitur,[1] Magdalus vero interpretatur turris, & ſignificat Eccleſiam. Turris enim non ſolum ſublimior, ſed & tutior domus eſt: non facile hoſtibus patens, ac per hoc Eccleſiam deſignat quæ terrena deſerens cæleſtia deſiderat, pugnans inter ſpiritales nequitias, fortitudinemque ſuam non ſibi, ſed Domino committens, orat cum Propheta dicens. *Eſto mihi turris fortitudinis, à facie inimici.* Hæc eſt illa turris fortis & inexpugnabilis, cui voce ſponſi in Canticis canticorum dicitur. *Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis. Mille Clypei pendent ex ea, & omnis armatura fortium.* Et de qua Salomon

[1] *Magdalus turris interpretatur.*

Pſal. 60. 4.

Can 4. 4. 4.

Digitized by Google

Prouerb.18.10. ait. *Turris fortiſſima nomen Domini; ad ipſam currit iuſtus, & exaltabitur.* Sed quia nominis interpretatione compulſi, à ſuperficie hiſtorica paululum diſceſſimus. Libet intuere clementiſſimam Domini familiaritatem erga beatam Mariam & Sororem eius Martham: ac ipſarum piæ deuotionis in omnibus famulatum.

Luc. 10. 38. Legimus enim Euangeliſta Luca narrante, quod *Intrauit Ieſus in quoddam caſtellum, & mulier quædam Martha nomine, excepit illum in domum ſuam, & huic erat ſoror nomine Maria, Quæ etiam ſecus pedes Domini ſedens, audiebat verbum illius. Martha autem ſatagebat circa frequens miniſterium.* Vnde non ſolum contra ſororem, verum etiam contra ipſum Dominum querelam aſſumit dicens. *Domine, non eſt tibi cura quod ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare? Dic ergo illi vt me adiuuet.* At ille qui non eſt perſonarum acceptor, ſed ſingulorum merita diiudicat, ſcitque meliorē eſſe animam quàm corpus, vt cibum ſpiritalem quàm carnalem: ita vnius opus laudat, vt alterius non vituperet. ait vero. *Martha Martha Sollicita es, & turbaris erga plurima, porrò vnum eſt neceſſarium. Maria Optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea in æternum.* Spiritualiter autem hæ duæ mulieres deuotiſſimæ, quæ Dominum ſuſceperunt in domum ſuam, duas ſignificant Eccleſiæ vitas, actiuam ſcilicet & contemplatiuam. Per Martham ergo quæ circa frequens miniſterium erat, actiuæ vitæ labor exprimitur. Per Mariam vero quæ ſedens ſecus pedes Domini, verbum illius intenta mente percipiebat; contemplatiuæ vitæ dulcedo deſignatur; cuius ſapor quanto magis deguſtatur, eo amplius à rebus viſibilibus, & curarum tumultibus animus ſeparatur. Spretis enim omnibus temporalibus, ſola mens cum Deo eſſe deſiderat. Libet enim audire præcepta cœleſtia, ſicuti hæc beatiſſima faciebat Maria, quę ſedens ſecus pedes Domini, verbum illius intenta aure percipiebat, Impletum eſt in ipſa, quod olim per beatum Moyſem dictum fuerat.

Deut. 33. 3. *Et qui appropinquant pedibus eius, accipient de doctrina ipſius.* Quàm gratiſſima enim apud conditoris clementiam, pro ſuæ deuotionis famulatū & inextinguibili dilectionis feruore habita

bita sit, Ioannes Euangelista manifestat : vbi quatriduani Lazari venerandam inauditámque describit resuscitationem. *Diligebat* inquit, *Iesus Martham & sororem eius Mariam, & Lazarum* Ac in sequentibus commemorat, quoniam vocata à sorore sua, cum veniret vbi erat Dominus, corruit ante pedes eius dicens. *Domine si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus.* Iesus autem vt vidit eam plorantem, & Iudæos qui venerant cum ea flentes, *Infremuit spiritu, & turbauit semetipsum, & dixit. Vbi posuistis eum? Dicunt ei. Domine veni, & vide: & lachrymatus est Iesus.* Manifestè suæ pietatis clementiam ex assumpta humanitate dilucidans, quando pro ipsius doloris immanitate, lachrymas non dedignatus est fundere suæ compassionis, saluo tamen diuino mysterio. Germinis sublimitas, ac secularis pompæ dignitas, beatæ Mariæ Magdalenæ in hoc dignoscitur facto; quando iam in quatriduana fratris morte, tanto Nobilium & potentium multitudo Iudæorum, ad ipsius mitigandũ confluxerit dolorem. Et non passi sunt ad fratris tumulum sine sui præsentia, eam properare, dicentes. *Quia vadit ad monumentum vt ploret ibi.* Est Denique hoc procuratum Domini misericordia, vt patraturus tale tantúmque miraculum, multi adforent Iudæorum. Quatenus dum vnus resuscitatur in corpore, nonnulli erigerentur in mente, & essent testes ac laudatores ipsius promptissimi. Vnde in consequentibus idem Euangelista refert dicens. *Testimonium ergo perhibebat turba quæ fuerat cum Iesu, quando Lazarum resuscitauit, & vocauit eum de monumento.* Typicè autem hæc mulier quatriduanum mortuum defiens fratrem, sanctam præfigurat ecclesiam, quæ pro illorum discrimine qui obnoxij tenentur sceleribus, atque consuetudinaria mortalium criminum labe tumulati, pessimæ opinionis famam è suis egerunt corporibus, lugere non cessat. *Omnes enim in Christo fratres sumus.* super Lazari verò interitum flere dicitur Dominus, quãdo suæ miserationis respectu, huiuscemodi corda, per compunctionis gratiam visitans, ad pœnitentiæ lamenta inflectit. Hoc autem ipse agere dicitur, quod vt nos

Ioan. 11. 5.

Ibid.

Ioan. 12. 17.

Matth. 23. 8.

intentiſſimè perficiamus, ſuæ inflammationis inſtinctu procurat. Tale eſt profecto & illud. *Ipſe enim ſpiritus, poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.* Et ſicut Lazarus poſt effuſionem lachrymarum, mirantibus turbis reſuſcitatur à corpore: ita & peccatores poſt compunctionis lachrymas, digna carnis maceratione peracta; reſuſcitantur in anima, impio, Domino per Prophetam pollicente qui ait *In quacunque die peccator conuerſus fuerit, & ingemuerit: omnia peccata eius oblitioni tradentur.* Sed his breuiter prælibatis, ad ipſius fidei conſtantiam atque feruentiſſimæ dilectionis ardorem, nec non & quod in paſſione Domini ſpecialiter ac familiariter peregerit; cunctis admirandum imo magis imitandum mortalibus, perueniendum eſt. Nam hæc ſancta mulier Dominum ſecuta ſicut iam præfati ſumus, & de ſuis largiſſimis facultatibus illi deuotiſſimè miniſtrans; poſtquam vidit eum comprehenſum, ligatum, flagellatum omnibúſque ſubſannationibus & irriſionibus deluſum. ad vltimum pro ſalute generis humani in Cruce poſitum. Diſcipulos etiam qui prius dicebant *Eamus & nos, & moriamur cum ipſo* terga vertiſſe: ipſa cum eo remanſit, quia quæ arctius & feruentius eum dilexerat; nec à mortuo potuit ſeparari. Et ſic impletum eſt tempore Dominicæ paſſionis, quod olim per beatum Iob dictum fuerat. *Pelli mea conſumptis carnibus, adhæſit os meum, & derelicta ſunt tantummodo labia, circa dentes meos.* Quaſi enim conſumptis carnibus pellis oſſi adhæret, quando diſcipulis fugientibus, beata Maria Magdalenæ cum Domino perſeuerauit. Et tandiu permanſit, quoüſque diuerſis conditum aromatibus in ſepulchro collocari proſpexit. Inde autem moerens & nimio ſuccenſa dolore recedens, perſpicuè ad notum ſui Redemptoris locum abiens ſepulchri, emit aromata. Et ipſa nocte in quantum valuit, vnguenta præparauit. Sabbatho vero ſecundum mandatum legis ſiluit. Occidente autē Sole, quod ſupererat, in præparandis vnguentis operam dedit. Manè autem vna ſabbathi, cum adhuc tenebræ eſſent, cum præparatis aromatibus venit ad ſepulchrum, cupiens ſacratiſſimum

Rom. 8. 29.

Ezech. 33. 2.

Ioan. 11. 16.

Iob, 19. 20.

Digitized by Google

mum eius corpus perungere, quem viuentem nimio dilexit amore. Cum enim ſexus fæmineus timidus ſoleat eſſe ad ambulandum in tenebris, nihil iſta metuit quæ toto corde Dominum dilexit. Erat porro in ea perfecta charitas, quæ foras mittit timorem. Nam neque propter ſui ſexus fragilitatem, neque propter lapidis magnitudinem, neque propter metum cuſtodum, à cæpto itinere declinauit, quouſque ad ſepulchrum Domini intrepida peruenit. Cuius mulieris conſtantia in libro Regum pulchrè præfigurata eſt, quando Allophyli vaccas fœtas applicarunt ad plauſtrum, vitulóſque earum recluſerunt Domi. Ibant autem ſicut ſcriptum eſt Vaccæ in directum, *Per viam* 1. *Reg.* 6. 12.
quæ ducit Betſameth, pergentes & mugientes, nec tamen ad dexteram vel ſiniſtram declinantes. Ita & beata Mariâ Magdalenæ cupiens ſepulchrum Domini inuiſere, quaſi mugiens & gemens, quæ ad tempus præſentiâ Domini ſui priuata fuerat incedebat, imitabile exemplum omnibus præbens fidelibus, vt per viam Dei ambulantes, nec propter temptationem dæmonum vel metum hominum aut curam parentum, acœpto itinere deuiemus, quia inchoantibus præmium promittitur, ſed perſeuerantibus datur. Allegoricè autem tenebræ erant in corde huius ſacratiſſimæ mulieris, cum ad Domini venit monumentum: quia reſurrectionis eius ignara, viuentem inter mortuos requirebat. Tunc vero in eius mente Sol ortus eſt, quando non ſolum reſurrexiſſe vidit, ſed etiam credidit, & vidit lapidem ſublatum à monumento. Et quia corpus Domini non inuenit, furatum credidit, atque feſtina quod viderat diſcipulis nunciauit. De hac veraciter in Canticis Canticorum voce Eccleſiæ dicitur. *In lectulo meo per* Cant. 3. 1.
noctem, quæſiui quem diligit anima mea, quæſiui illum & non inueni, ſurgam & circuibo ciuitatem, quærens quem diligit anima mea. Inuenerunt me vigiles qui cuſtodiunt ciuitatem, num quem diligit anima mea, vidiſtis? & factum eſt cum pertranſiiſſem illos, inueni quem diligit anima mea. Tenebo illum, nec dimittam: donec introducam eum in domum patris mei, & in cubiculum genitricis meæ. Cucurrit namque vt diximus hæc ſacra mulier, & venit

Digitized by Google

ad symonem Petrum, & ad alium discipulum quem
Ioan.20. 2. diligebat Iesus, & dixit eis. *Tulerunt Dominum meum de monumento, & nescio vbi posuerunt eum. At illi currentes venerunt ad monumentum, & ita inuenerunt sicut mulier dixerat. Abierunt ergo discipuli & reuersi sunt ad semetipsos. Maria autem stabat ad monumentum foris plorans.* Considerandũ est hoc loco huius mulieris mentem, quantus amor Domini accenderat, quæ etiam discipulis à monumento Domini recedentibus, non discedebat. Et quia ab inquisitione non cessauit, prima videre meruit. Plorat ergo quia quem multum desiderabat, non videbat. Plorabat, quia corpus Domini de monumento furatum putabat. Dum vero fleret, inclinauit se, & prospexit in monumento. Iam enim monumentum vacuũm viderat, & Dominum furatum de monumento discipulis nunciauerat. Quid est quod iterum se inclinat, nisi quia iterum videre desiderat? Verbi gratia, sicut dum aliquam rem amittimus, quamuis huc illúcque sæpius discurrendo quæramus, ad illum tamen sæpius locum discurrimus & respicimus, vbicam posuisse meminimus. Ita & hæc sancta mulier, quamuis huc illúcque curreret corpus Domini quærens; anxia tamen de eius absentia, frequenter monumentum aspiciebat vbi eum positum nouerat. Vnde etsi Dominum statim videre non meruit, Angelorum tamen visione priuata non est. Nam vidit duos Angelos in albis sedentes, vnum ad caput & vnum ad pedes vbi positum fuerat corpus Iesu. Dicunt ei illi. *Mulier quid ploras? Quem quaris?* Interrogabant Angeli non vt quærẽdi minuerent desiderium, sed vt augerent. Sic enim nos cum propter amissionem flemus, si quis causam fletus inquirat, magis ploratum accumulat. Ita & illi causam doloris interrogabant, vt fletu desiderium augerent, scientes
beatos esse. *Qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Sed
Matth.5.4. mulier cuius rei gratia fleret manifestat, cum adiungit. *Quia tulerunt Dominum meum, & nescio vbi posuerunt eum. Hæc cum dixisset conuersa retrorsum, vidit Iesum stantem, & nesciebat quia Iesus est.* Rectè vt Dominum mereretur videre, conuersa retrorsum dicitur,

qui

Digitized by Google

qui enim retrorſum conuertitur, illuc oculos dirigit vbi prius terga habebat. Quaſi enim retrorſum conuerſa eſt, quando dubitationis poſtponens nebulas, Chriſti reſurrectionem ex parte credere cœpit. Cui tamen viſionem ſui Dominus ita ſuſpendit, vt quia amabat, ſed eum reſurrexiſſe non credebat: illum & videret, & non cognoſceret. Vnde Euangeliſta. *Illa inquit eſtimans quia hortolanus eſſet, dicit ei, Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum dicito mihi vbi poſuiſti eum, & ego eum tollam.* Habet enim vis amoris hoc proprium, vt quem quiſque multum amat, omnes amare putet. Sed non in toto hæc mulier errauit; cum Dominum hortolanum eſtimauit. Sicut enim hortolani officium eſt noxias herbas eradicare, vt bonæ quæque proficere valeant. Ita Dominus Ieſus Chriſtus de horto ſuo, id eſt de Eccleſia ſua, cotidie vicia eradicat, vt virtutes creſcere valeant. Cum vero ſexus fœmineus fragilis ſit ad onera ferenda, hæc propter amoris magnitudinem, leue & poſſibile arbitrabatur dicens. *Si tu ſuſtuliſti eum. dicito mihi vbi poſuiſti eum, & ego eum tollam. Dicit ei Ieſus, Maria.* Conuerſa illa dicit, *Rabboni quod dicitur Magiſter. Dicit ei Ieſus, Noli me tangere.* Quia Dominus ſuperius mulierem communi ſexu eam appellauit & cognitus non eſt: vocauit eam proprio nomine, vt ſaltem cognoſcentem ſe cognoſceret. Ait enim, *Maria.* Cum enim apud Dominum certus ſit numerus electorum, magna gratia illis datur, qui propriis nominibus Deo noti eſſe manifeſtantur. Qualis erat Moyſes cui dictum eſt. *Noui te ex nomine.* Vnde mulier poſtquam proprio nomine à Domino vocata eſt: ſtatim cognoſcentem ſe recognouit dicens, *Rabboni, quod dicitur Magiſter.* Hæc autem inquiens, illico corruit in terram, volens adorando pedes eius tenere, recognoſcens eum, vocata ab ipſo ex nomine. Cui à Domino dicitur *Noli me tangere.* Vbi non eſt putandum quod poſt reſurrectionem tactum renuerit fœminarum; cum de duobus à monumento illius recedentibus dictum ſit, quod acceſſerunt & tenuerunt pedes eius. Sed ideo à ſuo contactu prohibuit, quoniam eius mentem adhuc perfectam in fide

Ioan.20.15.

Exod.33.12.

Digitized by Google

non ſenſit : quando Dominum viuentem inter mortuos requirebat. Quare autem ab ipſa ſe tangi noluerit, manifeſtatur cum ſubditur. *Nondum enim aſcendi ad Patrem meum.* id eſt, quia me inter mortuos vt mortuum requiris, & non dum credis me æqualem Patri ſecundum diuinitatem, *Noli me tangere.* In eius quippe mentem Dominus ad Patrem non aſcendit, qui non credit eum æqualem eſſe Patri. Et quia beata Maria nec dum perfectè diuinitatis eius potentiam cognouerat, prohibita eſt tunc ne tangeret pedes eius. Vade autem ad fratres meos & dic eis. *Aſcendo ad patrem meum & patrem veſtrum, Deum meum & Deum veſtrum. Venit autem Maria nuncians diſcipulis, quia vidi Dominum, & hæc mihi dixit.* Clementiſſima namque Dei pietas, in hoc loco erga fæmineum genus declaratur. Quia enim per fæminam mors mundo illata fuerat ne ſemper in opprobrium ſexus fæmineus haberetur, per ſexum fæmineum voluit nunciare viris gaudia reſurrectionis; per quem nunciata fuerat triſtitia mortis. Ac ſi diceretur. De cuius manu ſumpſiſtis poculum mortis, ab eius ore audite gaudia Reſurrectionis. Et ſicut per beatã Mariam ſemper virginem quæ ſpes eſt vnica mundi, paradiſi portæ nobis ſunt apertæ, & maledictio excluſa Euæ : ita per beatam Mariam Magdalenam opprobrium fæminei ſexus deletum eſt, & ſplendor noſtræ Reſurrectionis in Dominica Reſurrectione exortus, ab ea propinatus eſt. Vnde benè Maria interpretatur ſtella maris. Quę interpretatio quãuis Dei genitrici ſpecialiter cõgruat, per cuius partum virgineum, Sol iuſtitiæ mundo reſplenduit, tamen & beatæ Magdalenæ poteſt congruere, quæ cum aromatibus veniens ad ſepulchrum Domini, prima ſplendorem Dominicæ Reſurrectionis mundo nunciauit. Et ſi diſcipuli ideo Apoſtoli vocati, quia miſſi ſunt ab ipſo ad prædicandum Euangelium omni creaturæ. Nec minus beata Maria Magdalenæ ab ipſo Domino deſtinata eſt ad Apoſtolos, quatenus dubietatem & incredulitatem ſuæ Reſurrectionis, ab illorum cordibus remoueret. Te ergo ſupplices quæſumus Domine vt qui illi tuæ miſericordiæ

Maria Magdalena Apoſtola Apoſtolorum fuit.

Digitized by Google

ricordiæ tantam contuliſti gratiam, nobis ipſius propiciari digneris meritis, quatenus qui noſtrorũ obruti ſarcina peccatorum non valemus obtinere veniam, ipſius pio ſuffragante patrocinio quæ tibi deuotè immo ſpecialiter ſeruiuit in ſæculo, núncque cum Angelis claritatis perfruens gloria triumphat in cælo, ſolito charitatis radians fulgore, omnium criminum exuat labe, atque ſupernam ſuo precatu ducet ad patriam, quo laureati ipſius conſortes efficiamur gloriæ, te annuente qui viuis,&c.

Explicit Sermo Venerabilis Odonis Floriacenſis & Cluniacenſis Abbatis,de B.Maria Magdalena

---

Homilia prima Sancti Ioannis de beata Magdalena.

IN diebus illis mulier quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit quod intrauit Ieſus & recubuit in domo Phariſei, ſubito quaſi meretrix audax intrauit in domum,& obtrita publicis aſpectibus, fronti obtulit ſaluatoris. Audaciter intrauit non iam meretrix,ſed modeſta non libidinem expletura ſed lucem viſura,intrauit non ad libidinis fornicem, ſed ad indulgentiæ fontem. Intrauit non vbi iam vltra ſordeſceret, ſed vbi contractos poneret ſordes; & ſpernenda viſcera Domino miſerante purgaret. Superingreſſa eſt auida, nec reſpexit ad Phariſæum, ſed rectè limitem direxit ad fontem: pudore priuata, & pœnitudine armata. Et quid fecit? Non tulit ſe ſtatim ad pedes Chriſti in domo recumbentis, ſed ſtetit anxia curuáque corpore, & poſtea pedes Domini tenet rea, & remedium exigit. Vritur animo, loquitur tacita, gemit ſilenter, inſtat opportunè, pœnitudine compuncta, & doloris ſui amaritudine ſtimulata: ſubergit ad cælum animum, aſpectum deficit in terram. Illum ſolum videt quem tenet,illi pandit pectus ſuum,illi peccata detegit,& criminoſa relerat conſcientiæ. Cor ſuum ſupra pedes eius mixtum cum fletibus fundit,capillis etiam mollibus

Nec dum quiſnã reperire, quiſnã ille ſit S. Ioannes qui has homilias de beata Magdalena compoſuit.

Digitized by Google

mollibus lachrymis perfusos pedes, quasi linthεo quodam detegit. Nec solum lachrymis abluere satis, satis & crinibus tergere, insuper de alabastro quod manu tenebat, vnguento perfundit, & pedes quos rigauerat lachrymis, vnguento liniuit. Atque in his tribus speciebus immunda mulier, in lachrymis in capillis & vnguento, quasi fontem baptismi sui, de pedibus Christi extraxit. Nam in fonte baptismi, quid aliud est quam aqua & chrisma, & vestis alba? Huic mulieri pro aqua fletus fuit, pro chrismate vnguentum, pro veste capilli. O mulier peccatrix multa adinuentio tua! Quis tibi monstrauit talem aut iuuenire aut proponere artem, vt congesta in te crimina, momentaneis lachrymis vinceres, crinibus raderes, vnguento extirpares? quid ergo? *ntrauit*, inquit, *mulier peccatrix cum alabastro vnguenti, & stetit iuxta pedes Christi.* Et quid saluator? Numquid ignorabat eam? numquid nesciebat quod esset peccatrix famosa? hoc nefas est dicere. Verum vbi vidit compunctam, iam non repulit quasi publicanam, aut spreuit importunam: sed recepit dolentem, & amplexus est pœnitentem. Non ei imputauit vt erat imputandum. Non ei dixit Dominus, meretrix, adultera, fornicaria, tu venis ad me? tu mihi approximas? aut ausa es pedes meos manibus pollutis contingere? Non vides massam malorum tuorum? calent adhuc in te crimina, membra tua feruore libidinis inspirant, corpus tuum criminosis lachrymis plenum est. Animam ipsam intus contaminationibus tuis funesta sarcina premit: & tu tantis sceleribus deprauata, ausa es venire ad me? Non illi sic Christus, nec imputauit, nec dixit. Qui & si dixisset illi, illa talis mulier parata erat sine dubio respondere contraria. Si dixisset illi Christus immunda mulier, fediſſima contaminata, cessa & à me discede, nullam habeo cum meretricibus causam, habuit illa respondere. Domine Rex celestis, redemptor muudi, quæ sunt hæc? Vt quid descendisti de cælo? propter iustos tãtum an propter peccatores? Et quanti sunt iusti? si peccatores repudias vbi populus tuus? An non tu medicus es? quos venisti curare? Numquid sanos?

Digitized by Google

ſanos? abſit. *Sanis non eſt opus medicus, ſed malè habentibus.* Meretricibus opus eſt medicina publica, & pulſant vt eam accipiant. Peccatoribus veniſti porrigere manum, eliſos erigere, & cæcis reddere viſum. Medice quid me repellis vulneratâ? Et ſi me repellis, ego non recedo, ſed iure meam de te exigo ſanitatem, quia ſanare veniſti ſautiatos peccatis, non repellere: teneo pedes tuos, nec ante diſcedo, quàm percipiam curam Omnipotentis. Suſcipe importunam, & noli deſpicere pulſantem meretricem. Ecce precium tibi offero pro redemtione mea, porrige ad me aſpectum tuum. Et quidem quid offeram, nihil habeo in ſubſtantia præter lachrymas, indigens ſum inops ſum, hoc tamen ſcio ſatis tibi eſt. Noui quod grata tibi ſit iſta oblatio. Non quæris pecuniam, ſed exigis pœnitentiam. Nec libamina tantum quæris, quantum lachrymis delectaris. Sacrificium tibi eſt cor contribulatum, & ſpiritus compunctus. Suſcipe itaque prætium pœnitentiæ meæ, & da mihi præmium indulgentiæ tuæ. Paſtor, dic mihi quæſo, numquid non ſum de ouibus tuis? Sed erraui de grege, & facta ſum ſicut ouis perdita, quære ancillam tuam, & fac de meretrice pudicam. Noli me deſpicere, non ſum ſola, multas habeo cópares. Et quàm maxima pars ouium tuarum inde eſt paſtor excelſe; quære oues diſperſas & ſcabie contactas, collige eas in vnum, & imple ouile tuum. Tu namque dixiſti. *Habeo alias oues quæ non ſunt ex hoc ouili, & eas oportet me adgregare, vt fiat vnum ouile & vnus paſtor.* Quæ ſunt iſtæ oues quæ non ſunt de ouili tuo, quàm meretrices & publicani, quàm peccatores & adulteri & iniuſti? & ſi hos repudiaueris vel excluſeris; qui sũt qui remanebũt vt impleãt ouile tuũ? Prophetæ? Apoſtoli? Martyres? Virgines? Cõtinentes? Et quanti ſunt iſti ad integrum populum? Si ergo præſcribitur peccatoribus, pauci intus, & multi foris erunt. Sed quoniam Redemptor es generalis & paſtor communis, qui veniſti non perdere ſed ſaluare, corrige corruptas oues & ſcabie conſperſas, ad caulas cæleſtium fac de omnibus vnum gregem; & eſto omnibus vnus ſicut promiſiſti, & ſaluator & paſtor. *Ioan. 10. 16.*

Obſecro

Obſecro te ego mulier indigna, & tacita intra me prece depoſco. Conſcium omnium te eſſe ſcio, & errantium medicum. Dolorem meum verbis ingemino & actionem meam ſecretis ſingultibus exprimo. Eſto mihi aduocatus, ſuſcipe cauſam meam, & ſolue compedes meos. Multum eſt quod ipſa merui tangere pedes tuos. Ego fletibus pœnitentiæ perfundo pedes tuos, & tu flumen indulgentiæ, dele crimina mea, tango te ſaluator ego immunda mulier & oſculor pedes tuos, non vt inquinem quod tango. O meretrix magna eſt fides tua, mira conuerſio, clara confeſſio, non te iam dicimus meretricem, ſed omnium meretricum medicam! De te enim capiunt multi, remunerationis exemplum. Sed cœpti capituli ordinem explicemus. Phariſæus interea qui vocauerat Dominum, vbi vidit mulierem, velut indignans ait intra ſe. *Hic ſi eſſet Propheta, non ſineret mulierem tangere ſe*, cuius ſciret infamiam. Illo ſic intra ſe perpendente, ac proſperum actum obſcurare nitente: cogitatum eius cõprẽhendit Dominus pariter & detexit, ſic aſſerens. *Symon habeo tibi aliquid dicere. At ille reſpondit. Magiſter dic. Fœnerator ille qui duos habebat debitores, vnus debebat quingentos denarios, alter quinquaginta. Iſti dum non haberent vnde redderent ambobus remiſit. Die quis de iſtis duobus plus eum diligere debuit? Reſpondens Symon dixit, Quantum eſtimo ille cui plus donauit. Dicit ei Ieſus rectè iudicaſti.* Symõ hoſpes Phariſee applica ad te parabolã iſtam, neſcis quia propter te illam protuli? Cur indignaris? cur venenum verſas in pectore tuo? Cur contra factum bonum, ſubrigis caput ſerpentis? Indignum iudicas ſaluare mulierem fornicariam, lachrymarum fontibus inundantem. Sed facis hoc quaſi incredulus Phariſæus, dum non vis me eſſe aut credere Deum. Amice feciſti rem bonam, paraſti mihi conuiuium, & prandium exibuiſti. Sed quid ad iſtam mulierem? Animus eius plus eſt quam tua humanitas. Amor eius vicit tuum conuiuium. Non vidiſti quid fecit? *Intrani in Domum tuam, aquam pedibus meis non dediſti. Hæc autem lachrymis ſuis riganit pedes meos, & capillis extersit. Oſculum mihi non dediſti, hæc autem ex quo intrauit,*

Digitized by Google

trauit,non ceſſauit oſculari pedes meos.Propterea dico tibi, remiſſa ſunt ei peccata multa. O tu Phariſæe ex malo fermento indignaris, anget te quod ſaluauerim pulſatricem, & à peccatis abſoluerim, quid hoc ad te? mala intentio tua. Numquid non licet mihi in meis facere quod volo? *An oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum?* Sed ſi placet tibi,corrige te ad parabolam meam intuere & vide. Tu feciſti conuiuium, & meretrix coronata eſt,quare? Quia multum dilexit,multum plorauit,multum pœnituit. Plus valuit apud me fletus meretricis, quam tua fercula, & vide, duplum tibi prælata eſt fornicatio, quando tu quinquaginta, illa eſt quingentos denarios compenſata. Vnde non immerito, de vobis olim prædixi. *Quia Publicani & meretrices, præcederent vos in regno Dei,& Conuerſus Dominus Ieſus dixit ad mulierem, fides tua te ſaluam fecit, vade in pace.* Ecce quomodo patuerunt propoſita in duobus exemplis. Ecce quomodo crimina contrariis conliſa ſunt armis, auaritiæ tela retundit eleemoſyna, luxuriæ incendia lachrymæ extingunt. Fœnus exercuit publicanus,& factus eſt iuſtus. Fleuit fornicaria & facta eſt ſancta. Quid tu ad hæc talibus prouocatus exemplis deſperas? fortè dum diſplices tibi ipſi? Deſine deſperare, & diſce quid agas. Quando vis orare pro luxuria quæ in te eſt, aut erogare aliquid pro peccatis. Scio quia reſiſtit tibi conſcientia tua, & reuoluit infinitum numerum peccatorum, obſtrepit tibi ſilenter dicens. Quid eſt quod oras, aut quid eſt quod erogas? clades eſt, ſcelerum te cumulus vrget. Et qualis eſt obſecratio tua vel erogatio? Quando ſic te obiurgat conſcientia, tu noli terreri, ſed oppone te illi publicano,obiice meretrici & dic.Ceſſa conſcientia noli mihi obſtrepere, noli obſiſtere, eſt acceſſus ad Dominum,& locus remeandi ad Chriſtum. Fleuit meretrix & facta eſt filia. Vt quid in deſperationem cadis conſcientia, vt quid me confundis & in baratrum contemptus præcipitas?Si Deus recipit,quis eſt qui reiiciet?Si Deus iuſtificat,quis eſt qui cõdemnet? Chriſtiane quid tardas? publicanum vides antequam adhuc pœniteret receptum,& tu ambigis? Quid metuis *Matth. 21.32.*

Digitized by Google

tuis vitium libidinis quo corpus polluitur & membra maculantur, quasi (nō si toto animo gemueris) absoluaris? Homo scortum vides vno momento per solas lachrymas ablutum, & dubitas? Sed dicis. Ecce compunctus oraui, aut erogaui, aut fleui pro his quæ mala gessi, & merui Domino indulgente absolui. At si rursus peccauero quid sum facturus? Numquid iterum flere debeo, vel desperare de remedio? Respondeo tibi. Si quidem radix peccati in membris tuis aresceret vel à medulis tuis discederet, rectè hoc diceres. Si enim stimulus carnis quiescceret securus esse posses, nec luxuriæ peccatum faceres, nec pœnitentiam pro libidine quæreres, sed semper quasi Angelus illibatus incederes. Quod si etiam millies te corripis, naturaliter senties quod te libido arguit, & pungit. Quid ergo facturus es? fragilis es, vinceris, subinde flecteris, frequenter facis illud quod Deus non vult, & forte quod tu ipse horrescis. Sicut ait Apo-

Rom.7.15. stolus. *Non quod volo ego bonum, sed quod odio malum facio.* Quid tunc? Ecce orasti & annuit Deus pius, indulsit misericors, euasisti peccatum, verum quia non iam idcirco absolutus es à stimulo carnis, ecce iterum impellit conditio cadere post veniam impetratam, delinquere post iudulgentiam, post lachrymas iterum lapsum incurrere. Ex hoc planè tam magnum venit odium boni, & tam inæstimabilis difficultas. Conari quidam debes toto animo & pertinaciter pugnare contra carnis stimulum, & concupiscentiam cordis, vt vincas & non pecces. Sed si fortè contra votum tuum conditio carnis vicerit, & cupiditas strauerit in peccato, quid facturus es? Debes iam despicere aut desperare salutem? Non sic cogita, surge iterum homo, surge noli timere, noli iacere, est qui recipiat, est qui te non despicit: si surgis, mox resurgis, mox si te erigis, erigeris, iam non errorem tuum Deus, sed animum respicit. Nec peccatum computat, sed pœnitentiam pensat. Odit planè si te viderit negligentem aut resolutum aut pigrum, si te viderit non laborantem in pœnitudine, sed remanentē in crimine. Talis namque est Deus erga homines. Odit peccantem amplectitur

ctitur pœnitentem. Ergo cecidisti noli deficere aut differre, sed surge. Si per singulos dies erraueris, per singulos dies condecet te erigere & emendare. Hoc est enim quod à te expetit Deus. Aut non audisti quomodo vox eius resonat per Hieremiam Prophetam? *Numquid qui cadit non resurgit, aut qui auersus est non reuertetur?* Hoc de vno casu non dicit, sed de totius temporis lapsibus testatur. Si enim contigerit te sæpè cadere, clamat ille semper & dicit. Surge homo, quid iaces? numquid qui cadit non resurgit? surge peccator conuertere ad me, quãtumcumque multoties peccaueris, conuertere à viâ tua mala & viue. Hoc ita dicit, vt non tu per multas rimas desperes & deficias, sed suberigas te sollicitius, ac per singulos lapsus surgas contra peccatum; opponas illi lachrymas, obiicias eleemosynam, interseras orationum excubias, vt pondus peccati, pœnitudinis pondere obruas & euertas. Sic te persistentem numquam deseret diuina clementiâ. In isto agone positus perlucta, hanc incede viam, sed angusto itinere pressam: latam namque planè tenet viam, qui non vult à ruinis surgere. Angustam tenet viam, qui quoties peccauerit, arma non abiicit pœnitentiæ, sed perseueranter plangit in via angusta quæ ducit ad vitam, sicut scriptura dicit: *Qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.* Ierem. 8. 4. Matth. 10. 22.

Homilia Secunda eiusdem B. Ioannis, de ipsa S. Magdalena.

NEcessitas interni doloris, ipsa sibi captat à Domino preces, non eget alieno consilio mœrens contempta secretò, vt sibi dictet aliquem modulum precum, sicut adsolent facere temporales palatij præcatores. Vadunt enim ad iuris magistrum, exponunt causas negotiorum suorum, quærentes salubri consilio qualiter iudicem possint adire terrenum. Sed hoc non facit anima Christiana. Nam quibuscumque temptationibus vel tribulationibus fuerit inuoluta, habens

intra se fidem : intrat continuo palatium cordis sui,& in spelunca pectoris , collocat sibi dignum consistorium, facit cartham conscientiam suam,stilum gemitum , & lachrymas atramentum. Et cum conscripto interno, insistit precibus, proximat ad diuinum auxi-
Psalm. 27.1. lium & dicit. *Exaudi Deus orationem meam , Domine auribus percipe lachrymas meas nec sileas à me.* Sic fecit & illa mulier peccatrix , quia lachrymis lauit pedes Domini, & capillis capitis sui extersit. Hæc ergo mulier cum nimio peccato æstuaret, & fatigata lassaretur,& iuuenilium voluptatum adsiduis defædata sordibus squaleret : audiuit in mundum venisse Dominum Christum prætium perditorum, medicinam languentium , & indulgentiam peccatorum. Statímque reatus sui stimulis puncta , considerauit se , quæsiuit se à se. Facta est ipsa sibi Iudex & aduocata, posuit se ante faciem suam , aspexit carthas suas , atramento iniquitatis scriptas, aperuit fœditatem suam, agnouit malè lubricatam vitam suam. Cœpit sibi ipsa in omnibus displicere , apud se internis doloribus se redarguens & dicens. O mala vita mea quomodo perdiditi animam meam ? quamdiu in perniciem meam mihi parcam ? quamdiu post facinora mea errando discurram ? Vadam tamen & reuertar ad Dominum meum à quo auersa sum , quia audiui eum dicentem. *Nolo mortem peccatoris, sed vt tãtum reuertatur & viuat.* Propterea & ego peccatrix quia non sum digna videri ab oculis eius præ multitudine peccatorum meorum, certè vel mereri satagam ipsius me vestigiis volutare , pedes eius lachrymis lauare , capillis tergere, puniámque me vt ipse redimat me. Puniam confitendo quod malè gessi peccando , credo quia donabit mihi indulgentiam , dum viderit fidelem patientiam meam. Quia idem ipse dixit. Nolo mortem peccatoris , &c.

Surgit & vadit mulier de Christi Indulgentia secura. Multum de suis peccatis sollicita , venit ad hospitium , in quo Dominus Angelorum vnà cum peccatoribus conuiuio lætabatur , vidit ante fores silentium , cœpit cogitare quomodo ad diuina vestigia

peruenì

Digitized by Google

peruéniret. Ingreſſa igitur mulier nullo nunciante, nullo præcedente, ſola confeſſione ſe deducente, & quia ſciebat ſe indignam videri ab oculis eius, laborabat vt furtiuè perueniret ad veſtigia, tenuit credidit, ſtatim indulgentiam meruit. Tunc Ieſus conuerſus ad mulierem ait. Dic mulier quid eſt quod agis? Vnde tantum præſumas? non te cognoſcis? Attende mulier atende ſexum, vide vitium. Dicta es mulier & peccatrix, ſexu fragilis, perſona turpis. Cùm ſis ergo tantis facinoribus rea, quomodo auſa es diuinum introire conuiuium, vbi intereſſe dignatus eſt Dominus Angelorum? certè erraſti. Debuiſti nuntium quærere, debuiſti expectare, nõ debuiſti præſumptiõis tuæ cauſa temerè introire vbi nõ cõpetit. Et illa Domine noli in me iraſci, peccatrix ſum, infirma ſum, ad indulgentiam feſtinaui, curari à te debeo non vulnerari. Præbe mihi benignam patientiam tuam, & expono tibi ſi iuſſeris cauſam meam. Et Dominus. Dic mihi mulier. Et illa ego ſum ouis illa perdita quę malè erranit, inter dira & ſpinoſa huius ſæculi fruteta. Diſplicet tibi quia veni ad Domini mei menſam? Deus meus & Dominus me⁹ venit quęrere & ſaluare quod perierat, quia audiui eum dicentẽ. *Nõ veni ad ones quæ perierunt domus Iſrael.* Malè feci quia vltro ad Dominum veni? Ego malè vagabam per domos facinoroſorum, ego ſum quæ errando perieram, iam vero ſatiata erroribus & ebria ſordibus, diſcutiens & examinãs me dixi. Si paſſer iuuenit ſibi domum, & turtur nidum ſibi vbi reponat pullos ſuos, ego quare non reuertar ad Dominum meum? potens eſt mihi donare peccatum meum, quia propter nos venit in hunc mundum fundere ſanguinem ſuum. Et Dominus. Verum dicis mulier. Tamen dum ingreſſa es debuiſti conſiderare quæ & qualis mulier es, & reuereri angelicas poteſtates mihi à latere adſiſtentes. Et illa. Conſideraui Domine & conſideraui. Et quia conſideraui ideò ſecura feci, quia ſcio illos magnum gaudium, *habere ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, magis quam ſuper nonaginta nouem iuſtis, qui non indigent pœnitentia.* Et Dominus. Verum dicis mulier, verum dicis. Tamen dum

Matth. 15.24.

Pſalm. 83.4.

Matth. 11.28.

introisti debuisti tegere caput tuum malè superbum, oleo Diaboli inquinatum, nec soluere debuisti crines tuos arma iniquitatis, & dæmonis laqueos. Nam audisti quia Cherubin & Seraphin supernæ ac terribiles potestates velant lumina sua, & tu ausa es coram Domino tuo nudare impiam comam tuam? Et illa Noli mi Domine indignari, quia benè feci venire ad
Luc. 15.7. te,vt ad medicum meum,qui dixisti. *Venite ad me omnes qui laboratis,& ego reficiam vos.* Nudauíque ante te caput meum, caput in quo erat fons libidinum, & præcipitium miserorum: solui crines meos vita Diaboli alligatos, ipsiquę capilli me grauiter flagellabant,quando ad peccatum miseros seducebant. Nudaui ante te caput meum. Caput in quo erat fons libidinum, vt tua illi gratia medela fieret peccaminum.Et Dominus. Dic mihi mulier quanta sunt peccata tua? Et illa Domine Deus meus, si numerum peccatorum meorum dixero, non me confitenter accuso. Scio Domine scio, quia non te latet quanta sunt peccata mea. Sed si numerantur lachrymæ meæ, numerantur & iniquitates meæ.Tu nosti peccata cordis mei,quia tibi numerati sunt capilli capitis mei.

Expliciunt duæ Homiliæ Sancti Ioannis de Beata Magdalena.

VETV

Digitized by Google

VETVSTISSIMI ANONYMI AVTHORIS, ANTE SEXCENTOS ANNOS IN Floriacensibus membranis descriptus Commẽtarius; De Translatione S. Iacobi Apostoli, fratris S. Ioannis Euangelistæ.

Ad Philippum tertium Hispaniarum Regem Catholicum.

Philippo tertio Catholico Hispaniarum Regi, Ioannes à Bosco Cælestinus, Pacem Dei quæ exuperat omnem sensum C.

PAx illa quæ inter Regiam Francogallici ac Nauarrei Admirandi Regis Henrici IIII. Majestatem, tuámque, maximo Reipu. Christianæ viget cõmodo, (Philippe Regum Potẽtissime) iconem tuam licitè Xystis Regiæ Frãcogallicæ Bibliothecæ, mihi inferre permittit. Rex quippè meus, vt suos aspero intuetur hostes oculo, sic leni & placido vultu cõtemplatur amicos: nihilque habet optatius, quàm sibi beneuolentia coniunctorum Regum, beneflagrantem odorari famàm, ac videre decorem. Cuius ego propẽsioni inseruiens, volui exiguo quidem; cartharum mole, at per maximo, rei æstimatione, munere, tuam adornare florentem ætatem & vernentem comere prosperitatem. Nam cum Iberorum Diuus Iacobus Ioannis frater, Christi Apostolus, Primarius Tutelaris existat. Quod acceptius iocũdiúsve tibi à quo-

quam hominum poterat offerri donarium, quàm certam, veram, antiquam ac eruditam, de Hiſpaniarum Patrono, mundo inuehere relationem? Multi de eo, multa, varia, incerta vero penè cuncta aut dubia, ſcripsère. At iam nunc per me, Gallia tibi omnem Hiſpanorum ad Chriſti fidem conuerſionis primigeniam hiſtoriam veracem pandit: quidque de ipſius Apoſtoli venerandis lipſanis credendum ſit, ac exiſtimandum, cunctis fabulis reiectis, tranſmittit. Vt vel hoc eximio & maximo in te tuóſque populares officio, experiaris: ipſam tuo ſplendori ac Illuſtrationi addictam. Sed quamdiu integrum & incorruptum clàm ac palàm, fœderis nexum cum ea ſeruabis inuium. Quomodo namque ſuis ipſa fortiter reſiſtere conſueuit aduerſariis, ita fauſta, læta, honeſta, & vtilia omnia impendere ſolita eſt amicis. Eſt quippe ma-

Dan. 4. *gna illa & fortis Danielis arbor, cuius proceritas cælum contingit, cuius aſpectus eſt vſque ad terminos vniuerſæ terræ: cuius ſunt folia pulcherrima, & fructus eius nimius, ac eſca vniuerſorum in ea: ſubterquam habitant animalia ac beſtiæ, & in ramis eius conuerſantur volucres cæli, denique ex qua veſcitur omnis caro. Floreat igitur per hunc vetuſtum Floriacenſem Gallicum Authorem, hiſtoriæ Tranſlationis B. Iacobi Chriſti cognati veritas, & per totum orbem tuis fauſtis dilatetur auſpiciis. Nec floris huius quem tuo odoratui amica iam Gallia admouet, ſpreueris odorem aſperneris pulchritudinem. Ab initio etenim Regno, nullus tuæ Majeſtati ſuauior at elegantior oblatus eſt vel poterit aliquando of-*

Vale. Lugduni Galliarum Id, Sept. 1065.

COM

Digitized by Google

COMMENTARIVS DE TRANSLATIONE S. IACOBI APOSTOLI.

SPiritum ſanctum Paracletum per os Dauid Prophetæ dudum prælocutum fuiſſe nouimus, & cotidiana admonitione audiuimus, hanc eſſe gloriã omnibus ſanctis, vt laudetur Deus in ipſis. Verè ſiquidem & ad laudem Eccleſiæ ſummi regis, hoc ipſum proficere ſcimus; dum magnificentia fortitudinis, prætioſorum militum ſuorum, ante ipſum excellenter recenſetur. Ergo nos tantis ac innumeris Scripturarum ſanctarum edocti præmonitionibus, ſecũdum fragilitatis noſtræ modulum, Dominum in ſanctis ſuis glorioſum plenè laudare ſtudeamus; ac memoriam mirabilium ſuorum, totis niſibus in nobis extollere gaudeamus, quia hæc eſt gloriatio diligentibus nomen Dei. Exultent ergõ iuſti in Domino, quia ipſos rectos decet rectè laudatio. Exultemus & nos Dominum in ipſis laudando, vt quam non meremur, precibus eorum nos decere poſſit laudatio. Et quia beato Raphaële Archangelo docente, didicimus occultiora Regis conſilia, nõn detegenda: archana autem myſteriorum Dei honorabile ac digniſſimum eſſe fidelibus reuelare, ſeriem tranſlationis Corporis Beatiſſimi Iacobi Apoſtoli, à loco in quo paſſus eſt, in eum quo nunc iuſtiſſima Dei præordinante prouidentia requieſcit; ſtrictiori licet ſtylo, hebetiori quoque ſenſu, ad tanti Apoſtoli laudem & Eccleſiæ, vtque fortis Dominus ſabaoth in ſuis glorificetur militibus, indicare fidelibus decreuimus. *Matth. 14.*

Igitur poſt admirandam & adorandam Domini

Digitized by Google

noſtri Ieſu Chriſti in cœlos Aſcenſionem, antequam ſancti Apoſtoli prædicationis gratia ſecundum Domini Ieſu præceptum, diſpergerentur in mundum, Deo dilectus Apoſtolus Iacobus omnium Apoſtolorum primus velut athleta fortiſſimus, martyrij coronam ſuſcepit promptiſſimus: ab Herode nequiſſimo Rege interemptus. Qui non multo poſt Angelo Dei percutiente, ad nihilum eſt redactus. Periit ergo eius memoria cum nomine. Iuſtus autem eſt in commemoratione ſempiterna; & laus eius in Eccleſia ſanctorum & congregatione. De cuius Apoſtoli ſanctiſſimi effuſione ſanguinis, quia iam latius & lucidius tractatum eſt [1] à viris eloquentibus, nos omnino ſupprimimus. Tranſlationis que ipſius tenorem quem ſcribere diſpoſuimus, nunc adoriemur.

[1] *Paſſio S. Iacobi à viris eloquentibus ſcripta.*

Ordine quo diximus, Dei dilecto Iacobo calice paſſionis Ieſu Chriſti Domini potato, atque gloria & honore à Deo iuſto retributore coronato; beati diſcipuli ſui ſanctiſſimum theſaurum, illorum magiſtri videlicet corpus, prout res tempúſque exegit terræ occuluerunt latebris; mærentes ad tempus de abſentia pij doctoris, lætaturi poſtmodum vnanimiter, in præſentia egregij paſtoris. Siquidem benigniſſima creatoris & reformatoris omnium Dei Omnipotentis miſeratio, ne clariſſimum mundi lumen diutius terræ abſconderetur in antro: incomprehenſibili ſua ſapientia, quam nemo principum huius mundi cognoſcere potuit; fidelibus ſuis innoteſcere voluit, quo ordine tantæ lucis claritas, ſeculi huiꝰ irradiaret tenebras. Mirabilis itaque in ſanctis ſuis Deus, mirabiliter mirabilem hunc Iacobum Apoſtolum, puſillis corde ſe metuentibus, hoc reuelauit modo.

Cum totus mundus iugo Dæmoniacæ ſeruitutis teneretur depreſſus, tenebríſque ignorantiæ ſuæ eſſet obcæcatus. Sanctiſſimi Apoſtoli iuxta Domini Saluatoris edictum, eum à ſuæ perfidiæ ſqualore eruere cupientes, vniuerſis mundi partibus, in fide Chriſti fortiſſimos & lege ſancta doctiſſimos, Euangelizare diuini verbi gratiam, direxerunt viros. Vnde factum eſt, vt prudentiſſimum omníque militia ſpirituali inſtructum

Digitized by Google

dum[2] eligerent virum Ctesiphontem sanctissimum, quem ordinauerunt Episcopum, adiunctis sibi coëpiscopis sociis, in hoc opere satis strenuissimis. Hi missi Domini, ad Hispanias delegantur: quo barbaræ gentis saxea corda, vnguine Sancti Spiritus delibuta molleſcerent, gratiam Christi susceptura. Qui verissimi & rectissimi Christi famuli, iniunctam sibi prædicationis gratiam ocius implere cupientes, nauali euectione illuc properare satagunt. Aptata itaque nauicula, & quæ sibi videbantur necessariis impositis, subitò diuinæ dispensationis munere sibi collato, consilium ineunt: vt corpus Sanctissimi Iacobi secum deueherent. Quatenus dum ipsi prædicationis officio sollicitius intenderent, sancto resplendente miraculis Apostolo, efferæ nationis hominum mentes,[3] ad baptismatis fidem susciendam paulatim mansuescerent. Quod & factum est, vt patefaciunt sequentia. Etenim beatus Ctesiphon cum sociis, ad sepulchrum properans glorioſi Apostoli; cum ingenti deuotionis honore & tremore, inæstimabilis prætij præciosissimam Margaritam, à loco terræ humili sustollentes, cum magno & spirituali gaudio; in hymnis piæ iubilationis conlaudantes Dominum, decenter in naui composuerunt sua. Ergo absque Remige, absque Naucleri iuua mine, inscij rectoris, mari eo tantum conscio cuius nectabant ossa, se credentes, sola Dei manu ductrice, sex dierum circuitione, per marinas procellas, vsque ad locum à Deo sibi ante mundi constitutionem præelectum, nauis eorum ferebatur certissimè. O mira Dei potentia! O mira archanæ virtutis eius mysteria! Ecce etenim rediuiua prioris seculi exoriuntur miracula. Qui enim dudum super vndas Deluuij Archam ne mergeretur gubernauit, mirabilis in altis Dominus, inter mirabiles elationes maris, in Translatione sui dilecti Iacobi, nauem sanctissimũ ferentem thesaurum, ne marinis absorberetur fluctibus, excelso suo brachio protexit; & mirabiliter quò voluit exposuit. At vero mirandum satis erat, tàm immensum profundi abyssi pelagus, tàm infinita æquoris spatia: ab ignaris, sub breuissimi temporis spatio peruolata fuisse, nisi quod

2 S. Ctesiphon missus ab Apostolis in Hispaniam.

3 Qua occasione S. Iacobi corpus, fuit in Hispanias delatum.

Miraculum.

Digitized by Google

ille qui menſus eſt pugillo aquas, & molem terræ tribus digitis adpendit, hoc impleuit meritis Iacobi Apoſtoli. Ne denique memoria ipſius ſolummodo dilataretur in terris, conſtituit quod etiam mare illi præberet teſtimonium: vt quem ſibi dilectiſſimum fecerat iam in cœlis glorioſum, miraculis choruſcantibus, terra marique redderet honoratum.

Nec hoc ſine myſterij intellectu. Senarius numerus in ſacris Scripturis, ærũnas & fluctuationes huius ſeculi crebrò ſignat. Septimum vero ſacra pagina requietioni donat. Sex diebus ſummi opificis manus, quicquid creatum fuit & eſt, decenter & ornatè inſtituens, varia donorum & bonorum ſuorum munera nobis conferens, ſeptimum ſacrauit requiei ſuæ. Ceſſantibus diluuij aquis, columba per feneſtram emiſſa, ſeptima die ramuſculum paciferæ roſtro ferens oliuæ, placatum Dominum & terris pacẽ datam denunciat. Sexta ætate in qua nunc laborantes ducente Deo tendimus ad requiem perfectæ beatitudinis, donec occurramus in gloria Reſurrectionis Domini noſtri Ieſu Chriſti, mirabilia demonſtrauit Deus ſeruis ſuis: dum corpus transferretur Iacobi Apoſtoli & Martyris Senario denique dierum numero, in mari vt dictum eſt, fluctuantes eius diſcipuli; ſeptimo, Dei dextera gubernante, requieuerunt in portu qui [4] Biriuus nuncupatur, eo quod inibi in mare bini profluant riui, vbi oſtendit Deus futuris ſeculis, quanti apud ſe Apoſtolus ſuus haberetur meriti. Subito namque à conſpectibus intuentium ſublatus. Atque vſque ad poli centrum ſplendore igneo rutilans eſt eleuatus, & ad locum ſuæ tumulationis proximum, propitia diuinitate ſibi conceſſum, inenarrabili claritate conſpicuus deuenit. Nec hoc incredibile cuiquam debet videri. Qui enim [5] Theologum Ioannem prærogatiua ſingularis dilectionis ſibi vnitum, miro quo voluit modo, etiam corpore in cœlos aſſumpſit: potuit & fratris eius ſanctiſſimam glebam indicibili virtute ſua, de loco vno ad alterum tranſuehere locum. O Dei & Domini noſtri mira & admiranda virtus! mira diſpenſatio! mira operatio! qui omnia quæcunque voluit fecit in cœlo mari

4 Biriuus portus Hiſpaniæ.

Res mira.

[5] Vide iam Euangeliſtam Ioannem, ad cœlum corpore eſſe aſſumptũ.

Digitized by Google

mari & terra. Beatus autem Ctesiphon cum sociis, pauentes tanto carere cœlitus sibi collato dono, flentes & merentes, atque Dei piissimi misericordiâ semper orantes, ad locum tumulationis Apostoli Dei, Angelico ductu, vt potè ignari locorum properè accedunt, duodecim mielibus distantem ab ipso maris freto. Degebat eo loci, in extremis videlicet [6] Galloeciæ finibus: Gentilis & Nobilis matrona, quæ erat multæ familiæ, & amplissimi fundi possessor & Domina. Hæc in Idolio suo, multa simulachra dæmoniorum recondita habebat; quæ sæpissimè adorabat, quia factorem & creatorem suum, Dominũ verum ignorabat, quem nec nominare hactenus audierat. Hæc secundum proprietatem linguæ ferocissimæ gentis suæ, ferali & rabulo * atque superbo vocabatur nomine, nam [7] Luparia dicebatur. Nec immerito, nam sicut beatum Paulum ex tribu Beniamin exortum, qui prius Saulus dictus est, sæpius in sacris voluminibus Lupi cognomine, ob nimiam in Christianos crudelitatem inuenimus descriptum: prius enim circuncisus extitit superbus, postea autem baptizatus humilis est factus. Sic, & hæc gentilis mulier, prius superbiendo desipiens, & secundum vocabulum sui, Christi seruos rore rabido execrando vehementer deterrens; postea autem Spiritussancti inspiratione illuminata, ferocitatem belluinam trucis deponens animi, lota lauachro salutari, vbi omnes veterem hominem deponentes nouum induuntur, agnorum Christi est sociata collegio. Comperta itaque prædicti venerabiles viri, huius Nobilissimæ mulieris ampliſſima fama, multa Dei fiducia fisi, adeunt illam; oraturi, vt in fundo quem tenebat, facultas sibi concederetur ossa tumulandi Apostoli beati. Quos illa rigidæ mentis vesania acerbissimè execrans, & execrando refutans, insani furoris typho repleta, ad Regem terræ, illos talia petituros properare ocius iubet. Qui nil cunctati, vt mandatum eis erat, sollicitè perquirere Regem satagunt. Quo reperto, proponunt illi de fide sancta sermonem, simúlque orando, satis ingeminant preces, dari sibi locum Apostolici corporis sepulturæ aptum. Ergo Rex truculentus,

6 *Gallœciæ.*

* *Rabido.*

7 *Luparia.*

lentus, gentilitatis errori deditus, venerabilium virorum auditis verbis & precibus, cognoscens eos Christicolas esse. Iam enim Iesu Christi Domini nomen, in totam mundi latitudinem diffusum erat, exacerbatus nimium, cupiens vindicare in ipsis; non solum quæ petebant præstare noluit, verum prauo corde, malo ore, peruersa actione, interimi eos iussit: nescius miser, imminere sibi velocius vindictam solius Regis Dei. Sanctitatis autem ministri, fragilitate carnis adducti, fugã capessunt; insci miranda virtutis Dei, quæ in ipsis per ipsum, Apostolica interueniẽte declaranda erat gratia. Nec mirũ verò, si carnales carnaliter metuebat, cum patres multos instantiã legamus deuitasse gladij, non timore perculsi passionis, sed ad meliora se seruantes, gratia prædicationis ac roborãda fidei. Hæc vero omnia agebantur, vt amplior magnificẽtia Apostolicæ dignitatis clarescceret adhuc, per impiam impiissimi Regis temeritatem. Nempe mærẽtium cõsolator Deus, qui contritis corde medetur, cuius *oculi sunt super eos, vt eruat eos à morte: super iniustos autem vt disperdat eos de terra.* certo ostendit, *quia non aliquando saluatur, Rex fidens in multitudine virtutis suæ.* Denique sancti illi per viam qua venerant reuertentes, deuenerũt ad fluuium [8] Thare dictum, in portum [9] Nicrariæ Iuxta quem erat fons amplissim⁹, arcuato opere, saxeo ambitu circumseptus, penes quem publica via discurrebat: quem, delitescere cupientes, introgressi sunt: Sed repentè mutato consilio, vt pleniorem magnificentiæ gloriam, glorioſus in seruis suis demonstraret Iacobus Apostolus, presago spiritu inde egressi sunt. Vt verò cognouit pestifer Rex, sub vmbra alarũ protectionis Dei, sanctos clam effugisse, dum sitit sanctorum sanguinem, non valens ferocitatem prauissimi lenire animi, collecta militari manu sicut equus effrenis ruens, iusto se Dei prosequente iudicio, non destitit, donec in precipitium sempiternum, cum suis omnibus caderet. Estimans enim iustos in præscripto fonte absconsos, cum suis comitibus ingressus est intus. Ecce vero multiplici Dei virtute, *cuius immensa fortitudinis & sapientia non est finis, qui reprobat consilia principum, &* deducit

8 Thare fluuius Hispaniarum.

9 Portus Nicrariæ.

deducit consilia eorũ in finem stultum, egregio oran-
te Iacobo Apostolo, omne illud ædificium cryptæ
huius quod in tanta perstiterat seculorum soliditate,
miro modo subitò corruit. Et qui simplices & inno-
xios opprimere moliebantur, tanta rũina oppressi, in
profundũ abyssũ sunt demersi, vt patenter innotesce-
ret, cõdolere venerandum Apostolum Iacobum, con-
tumeliis seruorũ suorum. Tunc liberati sublimi Chri-
sti potentia discrimine tanto, illi nouelli filij Israël,
transito quasi altero mari rubro, repedarunt alacres,
carmen illud Mosaïcum Deo decantantes, *qui excel-
sum dudum Pharaonem & exercitum eius, demersit in
mare.* Sed sanctorum à bonæ actionis certitudine
deuiare, nescius est animus. Nam a Spiritu sancto
præmoniti, præscriptam rursus adeunt mulierem,
sollicitè eam præmonentes, de tumulatione Venera-
bilis Apostoli. At illa nec dum verbis eorum credu-
la, sed adhuc impœnitens, & more elati Pharaonis
obduratum cor habens; donec mens sua ampliori gra-
tia Apostolicorum signorum reuerberaretur, consp-
ciens eos flentes, dixit illis. In monte hoc proximo
" qui [10] Illicinus dicitur, armenta nostra pascuntur.
" Erat enim ipsa more gentis suæ, pollens copiosa ani-
" malium multitudine, quæ passim per lati soli margi-
" nem, absque pastore, vt potè agrestia, quò libebat
" discurrebant. Euntes ergo illuc, quotquot cupitis
" tollite, & quò vobis cordi fuerit ducite, & in ipsis
" laborantes, operam impendite aptari domum, vt di-
" citis, Apostoli vestri. Hæc dixit, diffidens illos ea age-
re posse, ignara virtutis Dei, qua omnia creata subie-
cit sub pedibus metuentium se. Contiguus est præfa-
tus mons sanctissimo & venerabili, totóque orbi
summæ deuotionis plenitudine excolendo loco, [11] in
quo cælestis thesaurus, Corpus sanctissimi Iacobi
decenter & honestè in marmoreo mausoleo condi-
tum est. Vocatus est autem ante mons Illicinus, nunc
vero [12] Sacer dicitur, ob glorificationem Apostolico-
rum signorum, quæ Dominus per excellentissimum
Apostolum Iacobum, fidelibus suis declarare digna-
tus est. Præsumpserat enim sibi plurimam partem su-
pradicti

10 Illicinus mons.

11 Corpus sancti Iacobi in Gallœcia est.

12 Mons Sacer cur ita dictus.

Digitized by Google

pradicti montis, quasi in possessionem, immanissimus draco: qui omnes circum se positos pagos, horrendo & horribili flatus sui anhelitu, exinaniuerat, omnes extinxerat, animantia deglutierat, & reliqua omnia protriuerat. Gradiebantur itaque sancti illi per ascensum montis, donec ad locum deuenirent, quo illa sanguinaria & truciſſima iacebat belua. Quos præsentiens, eleuato capite, impetum direxit in eos, cum multo stridore insibilans. Tunc Apostolici discipuli fide Dei firmi, nihil hæsitantes, & absque terrore permanentes, munimine [13] armati inuictissimi vexilli salutiferæ Crucis, Apostolica defensoris sui protecti gratia, inuocata Maiestate Iesu Christi, beatæ signum Crucis obtutibus opponunt aduersarij. At ille non ferens vim virtutis Dei & Iacobi Apostoli glorioſi, *velut fumus periit à facie terræ.* Et nec mirum se à conspectibus quærentium Deum fugatus est draco, quia ipse pollicitus est, *ipsos fore super serpentes & scorpiones impunè gradituros.* Erepti itaque ab imminente tantæ cladis exitio, liberatori suo omnipotenti Deo magnificas grates, protectori suo Iacobo Apostolo deuotas laudes reddiderunt, vnanimes. Ex hinc factus est mons ille ante funestus, mons Dei; mons Sanctus, mons Sanctificationis pinguedine inexausti olei, opere scilicet misericordiæ indeficientis, mons in quo complacuit Deo inhabitare, quia Deus noster, *qui perforauit maxillam Leuiathan, operatus est salutem in medio terræ suæ, confringendo caput Draconis antiqui.* Sic impleta est scriptura dicens, *quia in cubilibus Draconum animalia Dei requiescent, quia non habitabit ibi amplius mala bestia, & qui liberati fuerint, venient in monte Syon laudantes Dominum.* Exinde bonæ voluntatis affectu, cœptum prosequentes iter: tandem diu quæsita reperiunt animalia. Quæ dum comprehendere nisi essent, effugiendo manus eorum, à conspectibus ipsorum delapsa sunt. Indomita quippe erant. Æstimauerat sæpè scripta mulier, infidelitatis adhuc caligine obtenebratum habens cor, seruos Christi se decipere posse: donec Omnipotens, *qui in sanctis suis semper glorioſus permanet*, ostenderet illi, quod nulla aduersus eum

13 *Signum Crucis.*

Iust. 10. 19.

Ierem. 9. 11.

eum prævalet fortitudo, nullum sit vtile consilium. *Deridetur enim*, Vt propheta Denuntiat Resurrectionis, *Iusti simplicitas, Lampas contempta apud cogitationes Principum, parata ad tempus statutum.* Denique sanctorum corda ab amore Dei numquam discrepantia, cum se delusa esse à muliere intellexissent. Ad orationum sanctarum solita se conuertunt munimenta, pia supplicatione sanctam Dei exorantes maiestatem, simulque Patroni sui incliti Iacobi Apostoli glorioſa poscentes suffragia, vt illam cœlestem mirandorum signorum clarificationem, quam hactenus exercuerat, tunc quoque ostendere dignaretur, ne illusio essent Gentium dicentium, *vbi est Deus eorum?* Tum demum spe cœlesti animati, & robore fidei Christi confortati, resumentes animi constantiam, rursus ad eadem perquirenda iumenta se præparant. Confestim Dei Omnipotentis, *qui propè est se fideliter requirentibus, & voluntatem ipsorum perficit largitor promptissimus* prosperante actione; reperta animalia sub manibus eorum sunt edomita, sicque liberè quo voluerunt deduxerunt. & ad eam quæ se miserat, gaudentes reuersi sunt. Interea visis tot miraculorum signis, ea matrona. Non iam Lupa dicenda, quippe ouis Christi mox erat futura, atque gregi Ecclesiæ socianda, quæ ante reniti conabatur præsumptione prævalida, corde & ore est compuncta. Terrebat eam velox Regis sui submersio, pauebat beluæ crudelis subitam deiectionem, mirabatur iumentorum suorum emollitam ocius acerrimam feritatem. Moxque omnis illa dubitatio, versa est in credulitatem, scandalum in fidelitatem, illusio in admirationem. Et hæc omnia fassa est à Deo fieri, ad dilecti sui Iacobi declarandam gratiæ celsitudinem. Benigna itaque pietas & indulgentissima clementia misericordissimi Dei, qui ad se illam pertrahere volebat, nigerrimum antrum pectoris eius clarificans, & viciis omnibus purgans, super candorem nimis dealbatam effecit. quæ recto principalique spiritu confirmata, perennis ablutione fontis sanctificata; Ismaëliticæ nigredinem cutis, in candorem omnium commutauit bonarum virtutum. *Iob.12.4.*

tum. Verè hæc *mutatio eſt dextera excelſi Dei : Spiritus enim ſanctus, quem vult aſpirat. Et inſpiratum ſaluificat, ſuáque replet gratia.* O ſanctæ miſericordiæ Dei, & immenſæ pietatis eius, nouæ vocationis. miſterium. O mira operatiǫ mirabilium rerum ! Ob ſpem itaque veniæ promerendam, & ſalutem perpetuam adipiſcendam, iubente iam illa beata muliere, delubra ſunt demolita, ſimulachra deiecta, Idola confracta. Et domus illa quæ ante erat ſpurcitiæ & contaminationis,[14] purgata aſperſione hyſopi veræ inundationis, templum facta eſt ſanctificationis: & in honorem Dei, ac venerabilis Iacobi Apoſtoli ſolenniter eſt conſecrata. O fidele commercium ! O felix ſanctúmque mercimonium ! Dum pro terreno fragilique palatiǫ, æterniter manens in cæleſti Ieruſalem comutatur habitatio. Gratuito autem clementiſſimæ miſerationis Dei Omnipotentis munere, fidelibus conceſſum eſt, vt vna[15] eadémque die, Paſſionis & Tranſlationis eius ſanctiſſima occurreret ſolemnitas, vt duplicato Apoſtolici honoris gaudio, multiplicaretur plenius & credentium deuotio. Tantam præterea ſalutiferam immutationem, illa ſancta conuerſio. gentibus eiſdem attribuit, vt præeunte Apoſtolica gratia, relicto errore ſimulachrorum, ad agnitionem veritatis vnius Dei properare gauderent. In omnibus enim Iberiæ finibus, diffuſa & dilata eſt ex tunc adeo Eccleſia, diuinæ cognitionis ſoliditate fundata; vt in plenitudinem gratiæ cæleſtis, eundo de virtute in virtutem, Deo cooperante cotidie augmentaretur. Omnibus his ritè hoc ordine perfectis,[16] vir Dei Cteſiphon & beatiſſimi ſocij ipſius, ſedes ſibi ſecundum ſanctorum Apoſtolorum qui eos miſerant præceptum, ad diuini cultus deligunt ſolemniter miniſterium peragendum. Nam ipſe in ciuitate[17] Vergi reſedit, cæteris in propriis commanentibus locis, orationi ſemper & omni ſanctitati intenti : donec expleto laboris ſui felici agone, præmium ſuſciperent benè promeritum.

Tu autem inclita[18] Gallœcia gaude, quæ es Ethymologia tui nominis fæliciter potita ; quia dulcedine cæleſtis

14 *Eccleſia S. Iacobi in Gallœcia, olim tẽplũ Idolorum.*

15 *Paſſio & Tranſlatio S. Iacobi Apoſtoli vna die celebantur.*

16 *S. Cteſiphon & ſocij, ſedes inſtituũt Epiſcopales.*

17 *Vergis ciuitas Hiſpaniæ, ſedes S. Cteſiphontis.*

18 *Gallœcia quid ſignificet.*

Digitized by Google

cælestis lactis, vberius es enutrita. Exulta inquam & gaude, quia diuini gaudij meruisti esse particeps, & splendore lucis mundi, amici Dei Reuerentissimi Iacobi Apostoli es clarificata. Fælix terra tua, tanta fælicitate ditata, fæliciter Apostolico culmine sublimata. Fælicissimo virtutis Dei robore stabilita. Beata gens tua, quæ ad tantam arcem gratiæ est eleuata, vt concessum sit ei à [19] Deo, possidere Apostolum proprium protectorem, & specialem patronum. Beatus populus tuus, cui ex sacro sancto prouisoris sui tumulo, fluunt incessanter cælestia balsama, & flagrant suauissimè orationum sanctarum non deficientia aromata. Ex quibus cotidie reficiendo pascitur, & sine tabe saginatur. Aue Beate & Beatissime Iuste, & Iustissime fili sublimis tonitrui Iacobe Piissime, amice Dei, lux mundi, iudex seculi, splendor perpetuæ lucis, qui salutiferæ dispensationis Dei munere cunctas ab Oriente vsque in Occidentem, Sol orbis terræ, illustras tenebras. Quando enim tibi famulata sunt elementa, mare, cælum, terra, tunc *illuxerunt* diuinæ claritatis dono, *choruscationes tuæ orbi terræ.* Dum ex Oriente in Occidentem, per mare, mirabili potentia diuinæ operationis vehebaris. O inenarrabilis Theologe! insuperabilis testis perpetuæ veritatis! inexpugnabilis assertor inuiolabilis fidei Preciosissime Iacobe! Tu ante conspectum diuinæ gloriæ inreuerberatis adstans oculis, in choro sanctorum innocentum inaccessibili splendore refulges, vbi iocunderis perpetua exultatione. Tu columna es Orthodoxæ religionis, super quam reclinatorium consistit aureum, ad hoc, in fundamento Dei domus, super basim Christum consolidata: Vt omnium imbecillium in te se inclinantium, impossibilitates sustentes & foueas. Et quia quod nostris meritis adipisci nos apud Dominum posse diffidimus, sancta intercessione assequi confidentes tua, quibus nulla digna est confessio, satisfactio nulla, nulla pœnitentia, quippe contrito corde & humiliata mente: Oramus proni, imploramus cernui viscera amplissimæ pietatis tuæ. Concessa tibi Dominica voce potestate remittendi peccata, malè comissa

[19] S. Iacobus proprius patronus Hispanorum.

noſtra dele, crimina terge, ſcelerum maculas abluc, exilis ſeruitutis noſtræ obſequia ſuſcipe; & quamuis te non augeant noſtra præconia, tamen offerimus: quia ſupplicatione tua mitiſſima, confidimus poſſe prouenire nobis ſalutis eternæ remedia. Præterea fiſi multimodè de ſanctæ tuæ protectionis ſanctiſſima gratia, depoſcimus ſuppliciter, vt glorificantes te glorifices, diſſidentes, vt filius Dei, diſcordantibus pacifices. In fide Dei vnitatem largiaris, inuocantes te protegas & robores, memoriam tui celebrantes tuearis & confortes, requirentes te benigniſſimé reſpicias & viſites, vt dum memineris noſtri in beneplacito tuo, lætemur perpetim ſanctis tuis precibus cum Chriſto.

Ecce verò perfectiſſime Dei amice Iacobe, excellentiſſime Dei martyr & Apoſtole, [19] *in omnem terram terram exiit ſonus tuus, & in fines orbis terræ verba prædicationis tuæ*, quia in cunctis terrarum locis quibus Chriſti auditum eſt nomen, tu poſſides perpetuum honorem. Nam radiis tuæ ſanctæ claritatis, etiam ita extimas totius Chriſtianitatis perluſtraſti partes, [20] vt ad ſanctiſſima cum tremore & honore dicenda oſſa tua, fideliter concurrant. Si quidem ex honorando & venerabiliſſimo ſepulchro tuo, emanat iugiter præluciditſſimus fons innumerabilium ſanitatum, de quo multimodæ ſpecies variarum infirmitatum, ſepiſſimè dilutæ curantur. Nec tantum corporaliter, ſed & ſpiritualiter glorioſius clara oſtenſione; cotidianis patefacit indiciis, pium ſe dilectoribus ſuis præbere auditum. Dum læproſos omnium fedatos varietate peccatorum curat, claudos à rectitudine viarum Dei exorbitantes, redintegrat, febres viciorum, diabolico algore torpentes expellit; ſurdis in lege Dei obturatum habentibus auditum, aperit, cælis quoque claritatem mandatorum Dei intueri non valentibus, lucem reſtituit. Ora ad Dei pronuncianda magnalia muta, in laudibus Chriſti referat. Sic miris mirandiſque præcellentiſſimi Apoſtoli virtutibus, ſperata prouenit credentibus indulgentia quia præſtantior eſt ſanitas animarum, quàm corporum. Et non ſolum in hoc

Pſal. 18. 5.

19 S. Iacobus à toto orbe Chriſtiano colitur.

20 Ex toto orbe, peregrinatio ad S. Iacobum.

hoc omni reuerentia excolendo, verum in omnibus eius sancto nomini dicatis locis, diuina hæc operatur pietas. Est namque in Neustriæ partibus, Ecclesia sanctæ eius memoriæ sacrata, in qua ipsius gloriosissimæ venerantur reliquiæ. Floriacensi sancti Benedicti subdita Basilicæ, vbi tanta fieri cotidiana operatione nouimus miracula, quanta docent tantum operari Apostolum, quæ etiam aliás in plurimis præciosorum sufficerent Basilicis sanctorum. Pro his omnibus gratias agimus tibi sacrum vocabulum maiestatis, sancta Dei Trinitas & vnitas; Immensam maiestatis tuæ implorantes pietatem, vt cum beato Iacobo Apostolo, vitam mereamur possidere perpetuam,

Ecclesia S. Iacobi in Neustria subdita Floriacensi cœnobio, miraculis claret maximis.

Explicit eruditus Commentarius, veteris cuiusdam Floriacensis Cœnobitæ, De Translatione Beati Iacobi Apostoli: ante annos sexcentos conscriptus.

SS. MACHABEORVM VICTORIÆ ET TRIVMPHVS

A DIVO HILARIO HEROIcis versibus decantatus, nunc primum è Floriacensi Bibliotheca opera Ioannis à Bosco Cælestini Prodiens.

Ad Illustrissimum Cardinalem Sourdium, & Fortissimum Alfonsum Dornanum.

Illustrissimo Cardinali Sourdio, Burdegallensi Archiepiscopo ac Aquitaniæ Primati, & Clarissimo Alphonso Dornano Franciæ Mareschallo, Guyénæ Proregi, vtriúsque Regis militiæ Equiti Torquato, Militariqúe Centum Cataphractorum Equitum Tribuno, Dominis atque Patronis suis Quærentibus bonum Deo & Regi Ioannes à Bosco Cælestinus Gloriam Honorem & Pacem D.

1. Pet. 2. 17. QVod Apostolica suadela, Omnibus Christianis, Ecclesiæ Vertex Petrus, inculcare sategit. *Nempe Deum timendum ac Regem honorificandum.* Vos ô Eleazare & Iosue, Cardinalis & Polemarche, mira animorum consensione atque voluntatú conbinatione, in Vvasconibus perhcitis. Adeò vt, absit Inuidia, inter cæteras Monarchiæ Frácogallicæ insignes præfecturas, Burdegalensis Vvasconica, vestra Religione emicet, vestra relplendeat Prouidentia, vestris Exemplis & gubernandi solertia, palmam cultus pietatis & timoris, erga Deum, in Regem

Regem verò honorificentiæ atque fidelitatis, facilè reportet ac obtineat. Tantum refert, Petrum & Paulum eadem sentire; Clauem sacram & Clauam Politicam, indissolubili nexu connecti. Et reuera, quia eadem sentitis, eadem vultis; Deus pacis vobis adsistit. Prosperatúrque in vestris manibus, Fidei ac optimæ Administrationis Prouinciæ, vestræ integritati à Deo & Rege creditæ, negotium. Vósque Deus & Rex, successiuè honorant: quia ambo Deum timetis, Regem ambo honorificatis.

Quos Deus & Regia vigilantia coniunxerunt: homuncio ego separare nolui. Et cum vtrique vestrum multis vinculis gratitudinis antiquæ, adstrictus essem: volui vnico seruitutis redhibendæ conatu, vnitos pro Deo ac Rege animos, demulcere atque reblandiri. Tibi enim, Cardinalis, debeo, quod me à pluribus iam annis beuolentia mira complexus fuisti. At vero tibi Polemarche, quod me adolescentia mea, fauoribus, donis, & munificentia ita obstrinxisti, vt etiam Initialis Filij tui nomen gestare & retinere, iusseris ac præceperis. Sed quid tandem muneris, inclitis Heroibus offero? Pietatem & fortitudinem in Machabeis maritatas, qui religione vt fulserunt: sic & fortitudine vicerunt. Adeo Pios & fortes pia & fortia decent dona eáque rara, quia nusquam quod sciam, hominum oculis expósita. Præter quod Præstantissimis Dei Regísque Ministris consentaneum est, in Xystis Regiæ Bibliothecæ locum ac stationem assignari: & eos statuis perennibus etiam post funera vniri, qui in vita summopere mansêre vniti. Valete præclara Vvasconiæ lumina ac Christianitatis lucentia sydera. Nec vos locorum longinquitas ab eius protectione & studio dimoueat, qui vos in sacris suis Lyturgiis, propinquos & præsentes iugiter habet: ita vt mente vnumquemque vestrum contingat. Lugd. Galliar.

Idib. Septemb.

1605.

SANCTI HILARII VERSVS, IN NATALI MACHABEORVM. Martyrum.

Cuiusnam Hilarij sint hi versus Pictauiensis an Arelatensis, non ausim est affirmare, propius tamen ad stylum Hilarij Pictauiensis accedere videntur; vt versus de Creatione mundi in fine operum suorum ipsi adscripti iudicant. Cæterũ eos vt in veteri exemplari legebamus, descripsimus: astericis tantum corrupti vbi nam sint scriptorum errore, indicantes, & in margine aliquantisper restituentes.

Ex fuit Antiochus Syria ditissimus olim,
In cuius regno mater natique fuerunt
Septem vt fama refert, de sancta gente creati:

* Egregy quos etiam generis meminisse videbat

* *Quos cura egregij generis meminisse videbat*
Et legi seruire dabat. (Sic namque volentes,
De populo meliore Dei sua iura tenebant.)
Rex studijs mutare fidem, mutare timorem
Iustorum voluit, populo vt miscereet iniquo.
Præmia promittit matri, promittit & aurum,
Et quicquid posset toto conquirere regno,
Si modo mutaret mores sensusque priores.
* *Cogeret & natos, alios sibi fingere mores.* *
Illa negat, tacitumque premit sub corde dolorem
Hanc postquam nullis potuit corrumpere verbis,
Tentauit primum tormentis vincere sanis.
Pertulit illa graues, mitus, & tristia Regis

Verbera

Verbera non timuit. Victum vt se vidit, at ille.
Heu quid agam dixit? Vincis quod fœmina Regem!
*Non tamen effugies, plus * est quod dura dolebis.*
In natos sæuibo tuos licet imprcba perstes.
Hac certe ratione, meum satiabo dolorem.
Sustulit illa manus, cœlúmque aspexit in altum,
Emisit gemitus, & talia verba locuta est.
Tu licet & gasas tradas & regna Tyranne,
Non capimur Regum donis, nec munera sanctis
Eripient promissa Dei. Spes certior illa est,
Quæ vitam nobis promittit tempore longo,
Hanc sequor, hanc didici. Nam lubrica tangere dona,
Sumere diuitias facilè est, & perdere vitam:
Sed licet & flammas post vulnera sæua mineris,
Nil mutare potes quod primis cœpimus annis.
Virtute id cum lege data, mihi vincere certum est.
Quid nunc sæue iubes? natis quid dure minaris?
Hoc solo poteris matrem turbare dolore?
Est mihi námque Deus spes, est mihi cura meorum:
Per quam spero equidem te nullum vincere posse:
*Cœli tu fauc numen id quia rogamus **
Rex furit Antiochus turbatus corda tumultu
Non tulit, & sæuos testatur lumine vultus.
Miratúrque diu possit quod fœmina tantum.
** Pare age miles ait, Regi quoque pare minister*
** Vos famuli parete mihi, date digna furenti*
Fœmineo tormenta malo, sæuire furentem
Fœmina me cogit. Quod plus est fœmina vincit
Regis iussa sui; sed non impunè locuta est.
Membratim perdam septem quos perfida natos
Intra se retinet, quorum qui primus habetur
Hic primus pereat: perdam sic ordine cunctos.
Pœna autem manet hæc. Celeres decet esse ministros:
Interea fœcunda parens iam crine soluto

* Fluſque eſt

* O cœli numē faueas, id namque rogamus.

* Regia miles: ait, peragas mandata minister.
* Rex iubet, ô famuli! iam iam date digna furenti

Stabat, & hortanti similis iam pectore nudo
Vbera protendens, natorum alimenta suorum
Non confusa aperit. Natúmque vt vidit ad ignem
Constantique gradu fortem procedere, dixit.
Tu mea progenies, tu primus respice matrem.
Tu certe meus es, nunc nostri nate memento.
Te primum peperi, nunc nunc imitare parentem.
Sume meos mores, & Regem vince tacendo.
Tu poteris durare diu, si tempora vinces
Perfida, ne superet sanctos violentia Regis.
Vtere consilio matris, nec damna timebis
Fortior esto Ære * saxóque potentior ipso. * Armis.
Ingredere vt iuuenis, patienter vince dolores.
Ille modo ad matrem vultus, modo tollit in altum.
Dúmque tacet, tacitúsque rogat quem debet timetque,
Conscendit rapidos, subiectis cratibus ignes.
Corpus inane fluit, mater grauis ipsa resultat
Et dixit. Vici. Inuicta sic sapius oro
Duret natorum virtus incognita Regi
Sed iam nota Deo, populi qui pectora nouit.
Finierat primi partus fœcunda laborem.
Sed re manente metu, pro pluribus anxia mater,
Dissimulátque tamen, ne Regem gaudia tangant.
Rex stupet Antiochus, nec credit ipse sequentes,
Pœna tale genus simili peruincere sensu,
Cœpta iubet peragi. Mater non territa mansit.
Sed tamen vt vidit pallentem assistere natum,
Hæc secum voluens, aliqua iam parte leuatur.
Ecce secunda mihi partus producitur ætas,
Quam similis fratris formo si pectore durat,
Et sequeris primi partus vestigia nostri.
Esse meus poteris; poteris reperire salutem
Quam iam frater habet, matris precepta secutus.
Pone metus, Regisque minis contemne furentis,

Regna

Regnaque queis cuiſim labentia tempora dantur:
Non poterit poſt iſta, tibi Rex iſte nocere.
Sed poteris poſthac, tu Regi nate nocere
Temporis ecce leuis conſcendere cogeris ignes,
Sed vi tute opus eſt languentem pone timorem.
Eſto memor noſtri generis, ſi ſenſus inhæret.
Hic qui ſceptra tenet, regno qui fauit in iſto.
Tempus inane putat. Regno vitaque carebit
Damnatúſque nocens æternos ſentiet ignes.
Tu ſecurus eris turba comitante piorum.
Aſpice nate meos vultus, & ſuſpice cœlum
Auctorémque Deum, per quem tibi vita paratur
Hac melius, fratriſque tui veſtigia calca.
Neue quod iſte iubet, ſed quod Deus imperat audi,
Sicut erat monitus, matrem cælúmque videre
Conſtitit, atque hilari vultu contemnere Regem
Cœpit, & vt ridens ardentes irruit ignes,
Collapſúſque iacens anima ſuperante quieuit.
Mater vt hoc vidit, rigido ſic ore locuta eſt.
Felix parte aliqua iam ſum, iam non potis omnes
*Sæue tyranne meos * cremando vincere natos.* * *Vrendo.*
Te grauior mox pœna manet crudelis inique.
*Quam patière breui, * Deus namque hæc omnia cernit.* * *Nãque hæc Deus omnia cernit.*
Iam Duo ſecuri, contempto Rege manebant,
Spes melior iam matris erat, iam tertius inſtat,
Ecce locus pœnæ, ſi pœna eſt vincere Regem.
Et ſeruire Deo laus eſt, non pœna iuuentis.
Tertius adtrahitur iuuenis frendente tyranno
Qui nondum ſatiatus erat. Furor intus & ira
Sæuibant pariter, quod fortia pectora fratrum,
Viderat impauidè Regis ſuperaſſe furorem.
Conſtitit ante pedes iuuenis florentibus annis,
Egregius forma, dignus qui regna teneret:
Dignior Antiocho, verum meliora ſecutus.

Regna volente Deo. mater cui talia fatur.
Accipe nate tue securus dicta parentis,
Accipe nec segnis, perdas virtutis honores
Sunt tibi iam fratres pietatis sede manentes
In que loco meliori quam labentia Regna
Quorum tu proprios attingis pectore sensus.
Victor apud populos Regem superasse ferentes.
Sicut fama tuos iam misit in omnia fratres,
His accede precor: sunt hec ingentissima dona,
Contemptisse nefas, & iura relinquere Regis
Indomiti, quem nulla manet post ista voluptas.
At iuuenis tacito mittebat murmure voces
Oranti similis, palmas tendebat in altum,
Submixóque genu, matris pendebat ab ore.
* Quo licet aspecto, cor non turbata premebat. * Cui licet aspectus corpus non ipsa premebat,
Qui simul admonitus cratem conscendit in igne
Intepidus, certaque fide sua membra locauit.
Conduntur flamme, trepida remanente familia.
Corpúsque illæsum, tellus adaperta recepit.
Sancta quoque ad superos anima inuiolata recessit.
At mater dubitans gemitus an gaudia sumat
Hæsitat, & querulo sic est sermone locuta.
Quid nunc dire paras? iussis parebimus omnes?
Sed numero partus custos ne subtrahat vllum,
Ac licet ipse velis non sum passura tyranne,
Vt non isto omnes pereant certamine nati:
Temporis ista tui mutes licet horrida pœna est,
Duráque damnatis eadem sententia natis.
Si grauiora putas, si sunt grauiora minare:
Quodque meos cernis vultus, horrore teneris.
Gaudemus pariter, quoties defauis in istos.
Ardet ut ipse magis rabida Rex concitus ira,
Temptarique putat ne sicut cætera fratrum
Turba, ferant pœnas, matremque hoc quærere sentit.

Diuus

Durat in exitium, quartumque addicere natum
Pœna mox voluit: lassati namque ministri
Nec Regis furias, nec Regem ferre valebant.
Proh pudor, erubuit vultus ostendere matri
Natus, & attonita mente confundere cœpit.
Hunc postquam stantem submisso lumine vidit,
Talibus aggreditur dictis monitura timentem.
Quartus es à trino partus, mihi quartus & infans
Quæ nunc verba tibi, quæ possum dicere nate?
Hoc nisi quod solum durata potentia tecum
Sit simul & virtus, sanctaque propaganis ortum
Illi debemus Regi, quodcunque negamus.
Ille dedit nobis Abraham cum semine sancto,
Per quem nobilitas, per quem genus omne probatur
Quod manet in Domino sanctum cum nascitur illi.
Tunc cum iam nullum natum sperare senectus
Sponte sua poterat, sterilis quia Sarra manebat,
Illaque cum peperit, generisque propagine septa,
Ex insperato remanent tibi Sarra nepotes:
Esau & patria deductus origine Iacob,
Quos scimus partu geminos peperisse Rebeccam.
Hinc sumus, hinc morimur, genus hoc tibi nate petendum est
Tu tibi pande viam, genitori accede priorum.
Quorum progenies totum dispersa per orbem
Invidiam patitur, Dominum quia sola potentem
Mente colit, turbæ nec mixta accedit iniquæ.
Quid tibi cum tristi vultu? quid lumina terræ
Fixa tenes? cælum potius cælique parentem
Conspice, ne dubites, mater tibi prospera monstrat.
Quicquid inest patiens porta, ac comitare valenter
Turbam nate meam, numerumque hortare sequentem.
Sic dilecta parens luctus & gaudia miscens
Finierat claros monitus, cum luminis orbes
Ipse levat, matremque oculis intendere cœpit

Nil iam triste gerens habitu, vultúque fatetur
Se timuisse nihil, nisi tristia vulnera matris
Per partus diuisa suos: sicque ipse tenentum
Elapsus manibus, cursu contendit in ignes.
Mira loquar, flamma illius non contigit ora.
Corpus vt examines flammam superarat & ignes
Ore patente tamen tacito, qua spiritus iret
Vnde acceptus erat, pariter cum sanguine fugit.
Hoc ipso gauisa parens, quod qui modo tristis,
Constiterat vultu, fretus mox pectore toto
Paruerit monitis, & Regis temperit iras.
Sic est orsa tamen, cum Rex dubitaret in illos
Qui superant, gemitúsque daret pia turba, ministri
Regem execrantes, tacito sermone requirunt.
Protrahe quid dubitas nulli iam parcere debes,
Nec potes vt cupias, decretum rumpere noli.
Apello regem totum qui temperat orbem,
Cui mare cui calum, cæli, cui sydera parent:
Quod nisi producis timor est, iam sequitur hæres.
Iam sentis quæ Regna petant, quæ gloria nobis
Iam parte ex vtraque manet, si parcere nolis.
Nam quoscumque tuo iussisti excedere Regno
Seu vitio comitante, tuum vicêre furorem,
Nempe tuum, latique manent in sede piorum.
Forsitan hoc mortem credas furiose tyranne?
Vita est longa magis, regnóque potentior isto.
Quod regis, & cuius extrema in parte moraris,
Mortalis tamen es, nec in æuum regna tenebis.
Sed perage Imperium, nec partus diuide nostros,
Hos quoque funestus superant qui ætate minores:
Hos quoque da flammis & iuribus vtere regni
Hi contempta etiam vincent tua regna superbe.
Concipit Antiochus furias, fatúsque tyrannus
Æstuat, & gemitus inter sua pectora voluit.

Confe-

Consensit cum mente dolor, tristíque grauatos
Attollit vultus, & talia verba profatur,
Hæc tua libertas & dura potentia lingua,
Atque hic quem tumida portas ceruice rigorem,
Sentiet irati Regis quid verbera possint.
Si nondum es satiata malis, & fingere tempta
Lætitiam: luctúsque tuos in gaudia vertis
*Non * muta bene esse, gaude, lætare, triumpha.* * Non mu-
Dum modo sic vincas, vt sis suprema tuorum. re insta.
Sic furiosa animis natorum funere gaudet.
Hos quoque do flammis, hoc nec mutare potestas
Vlla potest, decreta manent, lætare superstes
Natis orba tuis: & ne mea iussa morentur,
Ordo suos peragat cursus, producite natos:
Ne vani pereant ignes. Dubiúsne videri
Rex possit? certe timor est mihi fœmina nullus.
Præcipuus de gente tua; Produceris, ore
Et specie mirande puer cui pectore virtus.
Firma manet. Iámque hinc potens vel vincere Regem.
Ad quem sic placido mater sermone locuta est.
Si dare complexus matri tibi nate liceret,
Confiteor soli, post vulnera nate dedissem,
Sed me dura vetat, tristísque potentia Regis
Denegat amplexus. Dum sit vox libera nobis,
Et liceat meminisse Dei, legémque tenere.
Non a Rege datam, sed quam Deus arbiter orbis
* *Tradidit & mundi rector, Moysésque petitam* * Conscripsit
Accepit, populóque dedit, cui maxima laus est proprio digito.
Nosse Deum, meritum cui nos debemus honorem.
Tu modo ne dubites monitis parere parentis,
Sit vigor & virtus, penitúsque in pectore toto
Mens maneat iam plena Deo, fit fortior ætas,
Quam Regem sperare fuit, superare iubentem.
O quanta est virtus, quanta est fiducia fortis

Sed

Sed iam ne dubites medias peruicere flammas,
Victor eris mi crede puer, victórque redibis.
* Miscebant. *Ossibus & validis * miscebant corpora, nerui.*
Seruatas animas iterum in noua viscera reddent.
Sed ne forte tamen rapidus te terreat ignis,
* Æternique *Fratrum sume animos, * æternumque invoca nomen.*
Numina adora. *Iussa facit, tacuísque Deum testatur, & orat*
Murmure quo poterat. Puerum non impedit ætas,
Non timuit cratem expositam, matríque volenti
Paruit, & dicto citius super irruit ignes.
Cesserunt flammæ, cessit dolor omnis & una
Corpus & ignis erat, corpus superauerat ignem.
Spiritus ante tamen placidas superauerat auras.
Læta dolet tacitè mater, pressóque dolore,
Tristitiam luctúsque suos, in gaudia vertit.
Imerca trepidat & curas corde volutat,
Non de præteritis: sed de puerilibus annis
Qui superant; ne forte negent, ne forte timorem
Concipiant animo, Regique ascedere malint.
Et quo quis minor est, maior metus, anxia secum
Ducit heu curas, etiam spes, ac timor una
Luctantur, matrisque pia per viscera currunt.
* Mox vt natum. *Spes tamen est, * natum vt procedere vidit*
Et procul exultans, video quid possit in isto
Spes conferre mihi, vultus agnoscere nostros
Debet, & hic fratrum numero parere suorum.
Forsuan hunc solium puerilia pectora tangunt,
Indignéque ferat quod sic velut hostia detur?
Alloquar & paucis conabor dicere verbis,
Sit memor vt potius generis, quàm temporis huius.
Si te nobilitas generis, si tangit origo,
Respice nate tuos, Israel quoque respice nate:
Noli annos numerare tuos puer: incipe forti
* Reseruat. *Pectore ferre Deum * tradent hæc sæcula sæclis*

Quod

*Quod tua det * fortis alias exemplaſuturis*
** Temporibus. Dona te Precor quæ quod amplius hoc eſt*
Cogita quæ fugias, & quam meliora petantur.
Non te ſolliciet ſtolidi fallacia Regis,
Sic creſcens iſte, nunc in contraria victor
Spiritus extinxit flammas, ſic deinde vocatum
Quod dederat corpus, tellus adaperta recepit.
Sanctáque quæ ſupereſt anima inuiolata receſſit.
*Quamuis laſſa parens, * Pérque & ſua vulnera victrix,*
Procidit in faciem, pariter manibúſque ſupinis
Has habuit voces, & talia verba locuta eſt.
*Qui * tenes imperium cæli, terræque mariſque*
Sydera qui cælo, qui das animalia terris,
Æquoribus piſces, auibus qui temperis auras,
Ad te magne, mea mentis fiducia ſurgit,
Qui chaos immenſum cæca caligine mixtum
Diuidis in partes, & das noctémque diémque,
Lunámque ad ſolem, vario quos tempore ſemper
Nocte diéque iubes, lumen præbere per orbem.
Poſt hæc das hominem, cuius de ſemine mundi
Completur mortale genus, cui lingua loqueſſit
Diſſona per gentes, ſapor eſt tamen omnibus vnus,
Sed quid mutatu meritúmque hominúmque loquela
Longa referre mora eſt, cœptis inſiſtere certum eſt.
Te mare diuiſum virga tenuiſſe fatemur,
Dum pede per ſiccum populus tranſcenderet æquor.
Ægypti fugiens montes, Regémque Pharaon,
Qui ſibi ſanctorum numerum ſeruire iubebat,
Quem tua majeſtas Moſe Duce, tranſtulit amne,
Seruatúmque tua, tutum virtute diremit,
Terra dabat fructus, quos te cogente ferebat,
Et ſitis ad requiem, quæſita eſt lympha latebris,
*Humor erat nullus, cunctis clamore * quærentes*
Roſcebant Moyſem, daret vt ſitientibus vndas,

** Conſilans.*
** Temporibus miranda.*
** Quæ fugiàs reputes.*
** Et per*
** Regis.*
** Querentes.*

Ad

Ad quos ille breui sic est sermone locutus.
*Credite posse Deum. quicquid * petetis ab illo.*
*Qui potis est virga * hanc amnem * defundere saxo,*
Vt veniant fontes tota regione negati.
Percussitque, simul dictoque velocius omni,
Emisit saxum fontes dulcedine prima.
Confiteor totus cum sit tibi debitor orbis,
Tu quicquid possunt gentes, potes omnia solus.
Et quod non capiunt gentes, capis omnia solus.
Tu mortale genus curis onerásque leuásque.
*Te precor * attonita mente confirma timentem*
Ne desit fratrum numero meus infimus infans,
Ignarúsque sui, quem iam procul ecce teneri
Conspicio, turba circumueniente frequenti.
Hunc propter solum lachrimas mihi commouet ætas.
Vnus enim superest, de quo mihi maxima cura est.
Ne tener ignoret, qua sit de gente creatus,
Hunc ego si possem, secreto apprehendere solum,
Blandirer, patriúmque genus patriámque docerem:
Sed quæcumque tamen potero solatia mittam,
Parue puer teneríque tuis mihi carior annis
Carior es regno, vita quoque carior ipsa,
Tu potes in totum victricem reddere matrem,
Tu finis partus, finísque fiuure malorum,
Si te cura mei tangit, si matris honorem
*Mente pia retines quamuis sis * & infans:*
Hoc magis aure auida, dictis attende parentis.
Primum discе puer, quid sis post ista futurus
*Si patiens fueris, quid * mihi care futurum*
Facta docent. Fratrum sanctorum in parte manebis.
Et requie securus eris dum secula cursus
Sæua suos peragunt, finito tempore longo
Hunc lucem repetes, aternáque regna videbis
Non maculata malis, nesquam contraria sanctis,

* Posceris.
* Hoc.
* Diffundere.
* Attonitam mentem firmáque timentem
* partus &
* te

Nec

Nec morti locus vllus erit, nec bellà citatis
** Comm ſcentur equis : ſed & pax æterna manebit.* ** committentur.*
Matri crede tuæ, ſalvum quæ te cupit eſſe.
Heu mihi cur triſti vultu, mea dicta repellis?
Quid refugis ? miſerere mei, miſerere tuique,
Si liceat, prior ire velim, vetat. Ecce ſed ibo,
Tunc cum victorem te videro nate malorum,
Quid ſperare iubes ? ſolus mea dicta moraris?
Solus adhuc etiam reuocas mi nate dolorem?
Annuis an damnas? & me fratréſque genùſque.
Quod ne fortè velis , oro te & deprecor audi.
His ego te paruum, nutriui nate papillis,
Has etiam lachrymas te propter nate profundo.
Ne remanere velis, remanebis ſolus & orbus.
Non tibi iam frater ſupereſt, ſolatia vitæ
Quis dabit ? heu ſolus matrem confundere temptas?
Et genus & patriam ? ſi talia dicta recuſas,
O quanto melius vitam ſeruabis in euum,
Si facis ante Deum quicquid fecêre priores!
Audenter depone metus, depone timorem,
Concipe mente Deum, vires dabit ille viriles.
Hæc dum mater agit, puer ad præcepta parentis
Reſpicit, & ſolum cum ſe videt eſſe relictum:
Suſtulit in cœlum vultus palmaſque ſupinas,
Et ſic voce petens æternum numen adorat,
Quem ſecum ſenſu pariter nutuque rogabat,
Vinceret vt Regem, ſæuos vt vinceret ignes.
Atque ita non ſegnis nec pro puerilibus annis,
Proſilit intrepidus medios delapſus in ignes.
Expugnat, victor donec remearet in altum
Spiritus, & fratrum peteret ſecreta priorum,
Dum puer iſta gerit, ſolverunt gaudia matrem,
Iamque vt erat laſſata malis, iam voce negata,
Spirat ouans, interque manus collapſa ſuorum

Digitized by Google

inuictissimum Athletam immo & Propugnatorem, & scribimus & prædicamus. Nostrísque scriptis, collatis animis, tuam in apice eruditionis, in culmine sanctitatis, in arce authoritatis, & fastigio dignitatis animi modestiam, iugiter posteritati inculcabimus, & in adamante calabimus. Scribetúrque ab vniuersis authoribus Gallis in generatione altera, Quod humilis atque demissi Cælestini V. animus, in te Cæsare, Redijsse ferrea hac ætate apparuit. Nam quod ille fuit & abiecit, tu esse iteratò potuisti, nec voluisti. Iam longè Priori Cæsari dissimilis, qui vt multis populis imperitaret, cælum terrámque sursum deorsum miscuit. Tu vero ne omnia mũdi Diademata, tuos pedes in Christo & propter Christum videres lingentia, propensas Patrum in te voluntates graui oratione exinaniuisti attenuastíque, & quorumdam ipsorum dissidentes animos, erga alterum vniuisti: ac tua libera atque Cæsarea voce, opprobrium quod Israëli imminebat depulisti. Hæc, hæc sunt Cæsar Temperans atque Modeste, quæ temporum ratio mihi de te ad te, in amplissimo totius orbis theatro, fari permittit. Dum autem qui multos eruditisti in cœlo fulseris, nubesq; tua humanitatis, Gallicum pudorem iam non obnubilabit. Omnia Francogallica astra, Soli tuæ famæ accedent: & à veritate tuæ vitæ vocata, adsumus ecce dicent. Interea vero Mathusalinos tibi precantes annos, velatum te Mosem Romani tabernaculi, fiducialiter adoriemur, alloquemur, salutabimus: & fastigij à te magnanimiter spreti limbis, dona nostra cum cordibus annectemus. Vale, longè mirabiliori quàm Prior victoria Inuicte Cæsar, atque animi mei te mirificè colentis æstum mansuetè sustine, ac Cœlestinam Gallicanam Congregationem, te vt virum de cœlo in terras ad Ecclesiam tuẽdam demissum admiratum, pio fauore prosequere.

Lugduni Galliarum Kalend.
Septembris. 1605.

Digitized by Google

LIBER PRIMVS.

Genus & Patria Sancti Mamantis, Genitoríſque eius Nex.

LIgitur ſanctus Mames magnus Matyr: (hoc enim à Syris & Græcis ſpecialiter vocatur cognomine, ſiue quia in paruo corpore magnum Martyrij certamem ſuſtinuit, ſiue quia magni nominis generaliter apud ipſos hàbetur) Patriam habés [1] Paphlagoniam, præclarus quidem ſecundum generis Nobilitatem, ſed ſecundum fidei Nobilitatem, præclarior fuit. Pater eius [2] Theodotus, Mater autem Rufina vocabatur fideles ambo & excelſi Nobilitate generis, vt potè Patriciis progeniti, totius genealogiæ ſuæ Nobilitatem, moribus & vitæ probitate exornabant. Hi itaque amore Dei ſuccenſi deſiderium ſuum nullomodo abſcondere valentes; audaciter quæ Pietatis erant, in publico exercebant, & quoſcunque poterant, ad fidem Chriſti exortando conuertentes, de lacu impietatis extrahebant. Vnde & apud [3] Alexandrum qui tunc ciuitati [4] Gangæ præerat accuſati ſunt. Hic namque mandatum ab Imperatore acceperat, culturam Deorum omni ſtudio exaltare & ampliare: quoſcunque autem Chriſtianos inueniret; duris cruciatibus ſubigeret, & quos a fide Chriſti per tormenta euertere non poſſet, crudeliſſima morte mulctaret. Et hic Theodotum ſuo iubens aſſiſtere Tribunali, idolis ſacrificare cogebat: Cui nec aurem Theodotus adhibuit. Verum ille tormentare Theodotum conatus: ſed parentum dignitate prohibitus([5] non enim licebat alicui niſi iuſſu Imperatoris Patriciorum filios iniuriare) à tormentis quidem deſtitit. Sed [6] Cæſaream Cappadociæ, [7] Fauſto Duci illum tranſmiſit. Qui & ipſe quanto impietate feruentior, tanto crudelitate vehementior erat. Hic diuinum ſuſcipiens Theodotum, mox in carcerem retrudi iuſſit. At coniunx Theodoti vteri licet onere

1 *Paphlagonia B. Mamæ patria.*

2 *Pater S. Mamæ Theodotus, mater autẽ Rufina.*

3 *Alexander Præſes.*

4 *Gangæ Ciuitas.*

5 *Nobiles etiã apud tyrannos in pretio habiti.*

6 *Cæſaream Cappadociæ.*

7 *Fauſtus Dux.*

Digitized by Google

SANCTI HILARII VERSVS, IN NATALI MACHABEORVM. Martyrum.

Cuiusnam Hilarij sint hi versus Pictauiensis an Arelatensis, non ausim est affirmare, propius tamen ad stylum Hilarij Pictauiensis accedere videntur; vt versus de Creatione mundi in fine operum suorum ipsi ascripti iudicant. Cæterũ eos vt in veteri exemplari legebamus, descripsimus: asterisis tantum corrupti vbi nam sint scriptorum errore, indicantes, & in margine aliquantisper restituentes.

Rex fuit Antiochus syriæ ditissimus olim,
In cuius regno mater natique fuerunt
Septem vt fama refert; de sancta gente creati:

* Egregij quoniam generis meminisse videbat

** Quos cura egregij generis meminisse videbat*
Et legi seruire dais. (Sic namque volentes,
De populo meliore Dei sua iura tenebant.)
Rex diuus mutare fidem, mutare timorem
Iussorum voluit, populo vt misceret iniquo.
Præmia promittit natis, promittit & auris,
Et quicquid posset toto conquirere regno,
Si modo mutaret mores sensusque priores.
Cogeret & natos, alios sibi fingere mores. *
Illa negat, tacitumque premit sub corde dolorem.
Hanc postquam nullis potuit corrumpere verbis,
Tentauit primum tormentis vincere sæuis.
Pertulit illa graues, nimius, & tristis Regis

* Diuus.

Verbera

Verbera non timuit. Victum vi sevidit, at ille.
Heu quid agam dixit? Vincis quod fœmina Regem!
*Non tamen effugies, plus * est quod dura dolebis.*
In natos sæuibo tuos licet improba perstes.
Hac certe ratione, meum satiabo dolorem.
Sustulit illa manus, cælumque aspexit in altum,
Emisit gemitus, & talia verba locuta est.
Tu licet & gasas tradas & regna Tyranne,
Non capimur Regum donis, nec munera sanctis
Eripient promissa Dei. Spes certior illa est,
Quæ vitam nobis promittit tempore longo,
Hanc sequor, hanc didici. Nam lubrica tangere dona,
Sumere divitias facilè est, & perdere vitam:
Sed licet & flammis post vulnera sæua mineris,
Nil mutare potes quod primis cœpimus annis.
Virtute id cum lege data, mihi vincere certum est.
Quid nunc sæue iubes? natis quid dure minaris?
Hoc solo poteris matrem turbare dolore?
Est mihi namque Deus spes, est mihi cura meorum:
Per quam spero equidem te multum vincere posse.
*Cœli tu fave numen id quia rogamus **
Rex furit Antiochus turbatus corda tumultu
Non tulit, & sæuos testatur lumine vultus.
Miratúrque diu possit quod fœmina tantum.
** Pare age miles ait, Regi quoque pare minister*
** Vos famuli parete mihi, date digna furenti*
Fœmineo tormenta malo, sæuire furentem
Fœmina me cogit. Quod plus est fœmina vincit
Regis iussa sui; sed non impunè locuta est.
Membratim perdam septem quos perfida natos
Intra se retinet, quorum qui primus habetur
Hic primus pereat: perdam sic ordine cunctos.
Pœna autem manet hæc. Celeres decet esse ministros
Interea fœcunda parens iam crine soluto

* Plusque est.

* O cœli numen faueas, id namque rogamus.

* Regia miles, ait, peragas mandata minister.

* Rex iubet, ô famuli! iam iam date, digna furenti

Stabat, & hortanti similis iam pectore nudo
Vbera protendens, natorum alimenta suorum
Non confusa aperit. Natúmque vt vidit ad ignem
Constantique gradu fortem procedere, dixit.
Tu mea progenies, tu primus respice matrem.
Tu certe meus es, nunc nostri nate memento.
Te primum peperi, nunc nunc imitare parentem.
Sume meos mores, & Regem vince tacendo.
Tu poteris durare diu, si tempora vinces
Perfida, ne superet sanctos violentia Regis.
Vtere consilio matris, nec damna timebis
Fortior esto Ære * saxóque potentior ipso.
Ingredere vt iuuenis, patienter vince dolores.
Ille modo ad matrem vultus, modo tollit in altum.
Dúmque tacet, tacitúsque rogat quem debet timetque,
Conscendit rapidos, subiectis cratibus ignes.
Corpus inane fluit, mater grauis ipsa resultat.
Et dixit. Vici. Inuicta sic sæpius oro
Duret natorum virtus incognita Regi.
Sed iam nota Deo, populi qui pectora nouit.
Finierat primi partus fœcunda laborem.
Sed re manente metu, pro pluribus anxia mater,
Dissimulátque tamen, ne Regem gaudia tangant.
Rex stupet Antiochus, nec credit ipse sequentes,
Pœne tale genus simili peruincere sensu,
Cœpta iubet peragi. Mater non territa mansit.
Sed tamen vt vidit pallentem assistere natum,
Hæc secum voluens, aliqua iam parte leuatur.
Ecce secunda mihi partus producitur ætas.
Quam similis fratris formæ si pectore duras,
Et sequeris primi partus vestigia nostri.
Esse meus poteris: poteris reperire salutem
Quam iam frater habet, matris præcepta secutus.
Pone metus, Regisque minas contemne furentis,

Regna

* Armis.

Regnaque queis cursim labentia tempora dantur:
Non poterit post ista, tibi Rex iste nocere.
Sed poteris posthac, tu Regi nate nocere
Temporis ecce levis conscendere cogeris ignes,
Sed virtute opus est languentem pone timorem.
Esto memor nostri generis, si sensus inhæret.
Hic qui sceptra tenet, regno qui fauit in isto.
Tempus inane putat. Regno vitaque carebit
Damnatúsque nocens æternos sentiet ignes.
Tu securus eris turba comitante piorum.
Aspice nate meos vultus, & suspice cœlum
Auctorémque Deum, per quem tibi vita paratur
Hac melius, fratrisque tui vestigia calca.
Neue quod iste iubet, sed quod Deus imperat audi,
Sicut erat monitus, matrem cælúmque videre
Constitit, atque hilari vultu contemnere Regem
Cœpit, & vt ridens ardentes irruit ignes,
Collapsúsque iacens anima superante quieuit.
Mater vt hoc vidit, rigido sic ore locuta est.
Felix parte aliqua iam sum, iam non potis omnes
*Sæue tyranne meos * cremando vincere natos.* * *Vrende.*
Te grauior mox pœna manet crudelis inique.
*Quam patière breui, * Deus namque hæc omnia cernit.* * *Nãque hæc Deus omnia cernit.*
Iam Duo securi, contempto Rege manebant,
Spes melior iam matris erat, iam tertius instat,
Ecce locus pœnæ, si pœna est vincere Regem.
Et seruire Deo laus est, non pœna furentis.
Tertius adtrahitur iuuenis frendente tyranno
Qui nondum satiatus erat. Furor intus & ira
Sæuiebant pariter, quod fortia pectora fratrum,
Viderat impauidè Regis superasse furorem.
Constitit ante pedes iuuenis florentibus annis,
Egregius forma, dignus qui regna teneret:
Dignior Antiocho, verum meliora secutus.

Regna volente Deo. mater cui talia fatur.
Accipe nate tua securus dicta parentis,
Accipe nec segnis, perdas virtutis honores,
Sunt tibi iam fratres pietatis sede manentes
In què loco meliori quam labentia Regna
Quorum tu proprios attingis pectore sensus.
Victor apud populos Regem superasse ferentes.
Sicut fama tuos iam misit in omnia fratres,
His accede precor: sunt hæc aptissima dona,
Contemptisse nefas, & iura relinquere Regis
Indomiti, quem nulla manet post ista voluptas.
At inuenis tacito mittebat murmure voces
Oranti similis, palmas tendebat in altum,
Subnixóque genu, matris pendebat ab ore.
** Quo licet aspecto, cor non turbata præumbat.* ** Cui licet aspectus corpus non ipsa præmebat,*
Qui simul admonitus cratem conscendit in igne
Intrepidus, certáque fide sua membra locauit.
Conditur flamme, trepida remanente familia.
Corpúsque illa sum, tellus adaperta recepit.
Sancta quoque ad superos anima inuiolata recessit.
At mater dubians gemitus an gaudia sumat
Hæsitat, & querulo sic est sermone locuta.
Quid nunc dire paras? iussis parebimus omnes?
Sed numero partus custos ne subtrahat vllum,
Ac licet ipse velis non sum passura tyranne,
Vt non isto omnes percant certamine nati:
Temporis ista tui mutes licet horrida pœna est,
Duráque damnatis eadem sententia natis.
Si grauiora putas, si sunt grauiora minare:
Quodque meos cernis vultus, horrore teneris.
Gaudemus pariter, quoties desciuis ut istos.
Ardet at ipse magis rabida Rex concitus ira,
Temptarique putat ne sicut cætera fratrum
Turba, ferant pœnas, matremque hoc querere fortè.

Diuus

Durat in exitium, quartumque addicere natum
Pœna mox voluit: lassati namque ministri
Nec Regis furias, nec Regem ferre valebant.
Proh pudor, erubuit vultus ostendere matri
Natus, & attonita mente confundere cœpit.
Hunc postquam stantem submisso lumine vidit,
Talibus aggreditur dictis monitura timentem.
Quartus es à trino partus, mihi quartus & infans
Quæ nunc verbâ tibi, quæ possum dicere nate?
Hoc nisi quod solum durata potentia tecum
Sit simul & virtus, sanctaque propaganis ortum
Illi debemus Regi, quodcunque negamus.
Ille dedit nobis Abraham cum semine sancto,
Per quem nobilitas, per quem genus omne probatur
Quod manet in Domino sanctum cum nascitur illi.
Tunc cum iam nullum natum sperare senectus
Sponte sua poterat, sterilis quia Sarra manebat,
Illâque cum peperit, generisque propagine septa,
Ex insperato remanent tibi Sarra nepotes:
Esau & patria deductus origine Iacob,
Quos scimus partu geminos peperisse Rebeccam.
Hinc sumus, hinc morimur, genus hoc tibi nate petitu est
Tu tibi pande viam, genitori accede priorum.
Quorum progenies totum dispersa per orbem
Inuidiam patitur, Dominum quia sola potentem
Mente colit, turbæ nec mixta accedit iniquæ.
Quid tibi cum tristi vultu? quid lumina terræ
Fixa tenes? cælum potius cælique parentem
Conspice, ne dubites, mater tibi prospera monstrat.
Quicquid inest patiens porta, ac comitare valenter
Turbam nate meam, numerumque hortare sequentem.
Sic dilecta parens luctus & gaudia miscens
Finierat claros monitus, cum luminis orbes
Ipse levat, matremque oculis intendere cœpit.

Nil iam triste gerens habitu, vultúque fatetur
Se timuisse nihil, nisi tristia vulnera matris
Per partus diuisa suos: sicque ipse tenentum
Elapsus manibus, cursu contendit in ignes.
Mira loquar, flamma illius non contigit ora.
Corpus vt examine flammam superarat & ignes
Ore patente tamen tacito, qua spiritus iret
Vnde acceptus erat; pariter cum sanguine fugit.
Hoc ipso gauisa parens, quod qui modo tristis,
Constiterat vultu, fretus mox pectore toto
Paruerit monitis, & Regis tempserit iram.
Sic est orsa tamen, cum Rex dubitaret in illos
Qui superant, gemitúsque daret pia turba, ministri
Regem execrantes, tacito sermone requirunt.
Protrahe quid dubitas nulli iam parcere debes,
Nec potes vt cupias, decretum rumpere noli.
Apollo regem totum qui temperat orbem,
Cui mare cui calum, cæli, cui sydera parent:
Quod nisi producis timor est, iam sequitur hæres.
Iam sentis quæ Regna petant, quæ gloria nobis
Iam parte ex vtraque manet, si parcere nolis.
Nam quoscumque tuo iussis excedere Regno
Seu vitio comitante, tuum vicêre furorem,
Nempe tuum, latique manent in sede piorum.
Forsitan hoc mortem credas furiose tyranne?
Vita est longa magis, regnóque potentior isto.
Quod regis, & cuius extrema in parte moraris,
Mortalis tamen es, nec in ætum regna tenebis.
Sed perage Imperium, nec partus diuide nostros,
Hos quoque funestus superant qui ætate minores:
Hos quoque da flammis & iuribus vtere regni
Hi contempta etiam vincent tua regna superbe.
Concipit Antiochus furias, fatuíque tyrannus
Æstuat, & gemitus inter sua pectora voluit.

Confer.

Consensit cum mente dolor, tristisque granatos
Attollit vultus, & talia verba profatur,
Hæc tua libertas & dura potentia lingua,
Atque hic quem tumida portas cervice rigorem,
Sentiet irati Regis quid verbera possint.
Si nondum es satiata malis, & fingere tentas
Lætitiam: luctúsque tuos in gaudia vertis
*Non * muta bene esse gaude, lætare, triumpha.* * Non mi-
re inita.
Dum modo sic vincas, ut sis suprema tuorum.
Sic furiosa animis natorum funere gaudet.
Hos quoque do flammis, hoc nec mutare potestas
Vlla potest, decreta manent, lætare superstes
Natis orba tuis: & ne mea iussa morentur,
Ordo suos peragat cursus, producite natos:
Ne vani pereant ignes. Dubiúsne videri
Rex possit? certe timor est mihi fœmina nullus.
Præcipuus de gente tua; Produceris, ore
Et specie mirande puer cui pectore virtus.
Firma manet. Iámque hinc poteras vel vincere Regem
Ad quem sic placido mater sermone locuta est.
Si dare complexus matri tibi nate liceret,
Confiteor fóli, post vulnera nate dedissem,
Sed me dura vetat, tristísque potentia Regis
Denegat amplexus. Dum sit vox libera nobis,
Et liceat meminisse Dei, legémque tenere.
Non à Rege datam, sed quam Deus arbiter orbis
** Tradidit & mundi rector, Moysésque petitam* * Conscripsit
proprio digito.
Accepit, populóque dedit, cui maxima laus est
Nosse Deum, meritum cui nos debemus honorem.
Tu modo ne dubites monitis parere parentis,
Sit vigor & virtus, penitúsque in pectore toto
Mens maneat iam plena Deo, sit fortior ætas,
Quàm Regem sperare fuit, superare iubentem.
O quanta est virtus, quanta est fiducia forti!

Sed

Sed iam ne dubites medias peruicere flammas,
Victor eris mi crede puer, victorque redibis.
* Miscebunt. Ossibus & validis * miscebant corpora, nerui.
Seruatas animas iterum in noua viscera reddent.
Sed ne forte tamen rapidus te terreat ignis,
* Æternique Numina adora. Fratrum sume animos, * aeternumque invoca nomen.
Iussis facit sacuisque Deum testatur, & orat
Murmure quo poterat. Puerum non impedit ætas,
Non timuit cratem expositam, matrique volenti
Paruit, & dicto citius super irruit ignes.
Cesserunt flammæ, cessit dolor omnis & una
Corpus & ignis erat, corpus superauerat ignem.
Spiritus ante tamen placidas superauerat auras.
Læta dolet tacitè mater, pressoque dolore,
Tristitiam luctúsque suos, in gaudia vertit.
Interea trepidat & curas corde volutat,
Non de præteritis: sed de puerilibus annis
Qui superant; ne forte negent, ne forte timorem
Concipiant animo, Regique ascedere malint.
Et quo quis minor est, maior metus, anxia secum
Ducit heu curas, etiam spes, ac timor una
Luctantur, matrisque pia per viscera currunt.
* Mox ut natum. Spes tamen est, * natum ut procedere vidit
Et procul exultans, video quid possit in isto
Spes conferre mihi, vultus agnoscere nostros
Debet, & hic fratrum numero parere suorum.
Forsitan hunc solum puerilia pectora tangunt,
Indignéque ferat quod sic velut hostia detur?
Alloquar & paucis conabor dicere verbis,
Sit memor ut potius generis, quàm temporis huius.
Si te nobilitas generis, si tangit origo,
Respice nate tuos, Israel quoque respice nate:
Noli annos numerare tuos puer: incipe forti
* Referunt. Pectore ferre Deum * tradent hoc secula seclis

Quod

*Quod tua dei * fortis anus exemplà futuris*
** Temporibus. Dona te Precor quæ quod amplius hoc est*
Cogita quæ fugiàs, & quam meliora petantur.
Non te sollicitet stolidi fallacia Regis,
Sic crescens iste, nunc in contraria victor
Spiritus extinxit flammas, sic deinde vocatum
Quod dederat corpus, tellus adaperta recepit.
Sanctáque quæ supererat anima intiolata recessit.
Quamuis lassa parens, Perque & sua vulnera victrix,*
Procidit in faciem, pariter manibúsque supinis
Hæc habuit voces, & talia verba locuta est.
*Qui * tenes imperium cæli, terræque marisque.*
Sydera qui cælo, qui das animalia terris,
Æquoribus pisces, auibus qui temporis auras,
Ad te magne, meæ mentis fiducia surgit,
Qui chaos immensum cæca caligine mixtum
Diuidis in partes, & das noctémque diémque,
Lunámque ad solem uario quos tempore semper
Nocte diéque iubes, lumen præbere per orbem.
Post hæc das hominem, cuius de semine mundi
Completur mortale genus, cui lingua loquelæ
Dissona per gentes, sapor est tamen omnibus unus,
Sed quid mutatu meritémque hominumque loquela:
Longa referre mora est, cœptis insistere certum est.
Te mare diuisum uirga tenuisse fatemur,
Dum pede per siccum populus transcenderet æquor.
Ægypti fugiens montes, Regémque Pharaon,
Qui sibi sanctorum numerum seruire iubebat,
Quem tua maiestas Mose Duce, transtulit amne,
Seruatámque tua, tuum uirtute diremit,
Terra dabat fructus, quos te cogente ferebat,
Et filiis ad requiem, quæsita est lympha latebris,
*Humor erat nullus, cunctis clamore * quærentes*
Poscebant Moysen, daret ut sitientibus undas,

** Constans.*
** Temporibus miranda.*
** Quæ fugiàs reputes.*
** Et per*
** Regis.*
** Quærentes.*

Ad

Ad quos ille breui sic est sermone locutus.
*Credite posse Deum. quicquid * petetis ab illo.*
*Quis potis est virga * hanc amnem * defundere saxo,*
Vt veniant fontes tota regione negati.
Percussitque, simul dictoque velocius omni,
Emisit saxum fontes dulcedine prima.
Confiteor totus cum sit tibi debitor orbis,
Tu quicquid possunt gentes, potes omnia solus.
Et quod non capiunt gentes, capis omnia solus:
Tu mortale genus curis oneráque leuásque.
*Te precor * attonita mente confirma timentem*
Ne desit fratrum numero meus infimus infans,
Ignarisque sui, quem iam procul ecce teneri
Conspicio, turba circumuenicute frequenti.
Hunc propter solum lachrimas mihi commouet otas.
Vnus enim superest, de quo mihi maxima cura est.
Ne tener ignoret, qua sit de gente creatus,
Hunc ego si possem, secreto apprehendere solum,
Blandirer, patriumque genus patriamque docerem:
Sed quæcumque tamen potero solatia mittam,
Parue puer teneríque tuis mihi carior annis
Carior es regno, vita quoque carior ipsa,
Tu potes in totum victricem reddere matrem,
Tu finis partus, finisque fiuure malorum,
Si te cura mei tangit, si matris honorem
*Mente pia retines quamuis sis * & infans:*
Hoc magis aure auida, dictis attende parentis
Primum disce puer, quid sis post ista futurus
*Si patiens fueris, quid * mihi care futurum*
Facta docent. Fratrum sanctorum in parte manebis.
Et requie securus eris dum secula cursus
Sæua suos peragunt, finito tempore longo
Hunc lucen repetes, æternaque regna videbis
Non maculata malis, nusquam contraria sanctis,

* Poscetis.
* Hoc.
* Diffundere.
* Attonitam mentem firmáque timentem.
* parcus &
* te

Nec morti locus vllus erit, nec bellà citatis
** Commiſcentur equis : ſed & pax æterna manebit.* ** committentur.*
Matri crede tuæ, ſaluum quæ te cupit eſſe.
Heu mihi cur triſti vultu, mea dicta repellis?
Quid refugis ? miſerere mei, miſerere tuìque,
Si liceat, prior ire velim, vetat. Ecce ſed ibo,
Tunc cum victorem te videro nate malorum,
Quid ſperare iubes ? ſolus mea dicta moraris?
Solus adhuc etiam renocas mi nate dolorem?
Annuis an damnas ? & me fratréſque genìuſque.
Quod ne fortè velis , oro te & deprecor audi.
His ego te paruum, nutriui nate papillis,
Has etiam lachrymas te propter nate profundo.
Ne remanere velis, remanebis ſolus & orbus.
Non tibi iam frater ſupereſt, ſolatia vitæ
Quis dabit ? heu ſolus matrem confundere temptas?
Et genus & patriam ? ſi talia dicta recuſas,
O quanto melius vitam ſeruabis in euum,
Si facis ante Deum quicquid fecêre priores!
Audenter depone metus, depone timorem,
Concipe mente Deum, vires dabit ille viriles.
Hæc dum mater agit, puer ad præcepta parentis
Reſpicit, & ſolum cum ſe videt eſſe relictum:
Suſtulit in cœlum vultus palmaſque ſupinas,
Et ſic voce petens æternum numen adorat,
Quem ſecum ſenſu pariter nutuque rogabat,
Vinceret vt Regem, ſæuos vt vinceret ignes.
Atque ita non ſegnis nec pro puerilibus annis,
Proſilit intrepidus medios delapſus in ignes.
Expugnat, victor donec remearet in altum
Spiritus, & fratrum peteret ſecreta priorum,
Dum puer iſta gerit, ſoluerunt gaudia matrem,
Iamque vt erat laſſata malis, iam voce negata,
Spirat ouans, interque manus collapſa ſuorum

Concidit examinis, resolutaque membra quierunt,
Sic ipsas nati sanctorum in parte recepta est.

Explicunt Versus S. Hilarij, in Natali Machabeorum Martyrum.

REYNALDI LINGONIENSIS

EPISCOPI DE VITA AGONE AC TRIVMPHO S. MAMANTIS

Martyris, è Græcorum fonte, Liber vnicus. Nec-non Anonymi cuiusdam Sacerdotis, de eiusdem Reliquiarum apud Lingonas, diuersis Translationibus Liber alter è Bibliotheca Cœlestinorum Ternensium, nunc primum in huius Floriacensis Bibliothecæ BYSTON dextrum, opera Ioannis à Bosco Cœlestini adducti ac deportati.

Ad Illustrissimum Cardinalem Baronium.

Cæsari Baronio S.R.E. Presbytero Cardinali Illustrissimo, atque Polyhistori Ecclesiastico: Ioannes à Bosco Cœlestinus Gallus. Post indefessum cum Nestoreis Annis Robur.

ANNOS ÆTERNOS.

MAgnum apud Orientales Martyrem MAMAM, tibi Maximum apud Occidentales Cardinali veritatis testimonio Ecclesiæ MAMMÆ offero. Qui enim Romæ in Quirinali monte frequenter omnis eiusdem Alexandri Magni Bucephalum domamis, aut Tyridatis binas statuas, a Praxitele & Fidia variis

Digitized by Google

variis ſculptoribus effictu, eiſdem ſtereobatis conſiſtere aſpicis, deſines mirari vnius Mamantis toreumata Græcis Latiniſque ſcalpris formata, iiſdem hiſtoriæ Sanctorum ſtylobatis fuſtentari. An non cotidie ipſius eiuſdem rei Græca & Latina artificia iucunde contemplamur? Scripſit Metaphraſtes Mamantis hiſtoriam: at Græcè Græciſque tantum, quoúſque eam Latinis ſuperueſtiret coloribus, vir lauris perennibus coronandus Aloyſius Lippomanus. Verum, eam pluribus ante ſeculis ſcripſerat Reïnaldus Lingonenſis Antiſtes, Latinè, genuinè, ſimpliciter, abſque fuco. Quam tempus terra operuerat, intrare alium ſilentium defoderat, quâmque, obiter aliud quæritans, eruderaui. Et cum Antiquitatis notis eam conſpicerem inſignitam, atque ſine comptu comptiſſimam: Obliuioni eam reflagitanti, fortitor denegans obſtiti. Ac ne ea præclarorum ingeniorum Noueræ, iterum ſibi eam eblandiretur, denique iugularet & enecaret: Intra Porticus Regiæ Floriacenſis Bibliothecæ, ipſam inuexi, ac vt ſecurior intiórque eſſet Aſilo tuo commiſi. Nam tu verus Hercules Latinus es, qui Cacos, è paſcuis Latinorum Scriptorũ boues cauda in ſua obſcura antra pertrahentes, Amalium tuorũ Claua icis & percutis: ac ſpeluncam obliuij, vaſtò ſubmotam receſſu & Solis inacceſſam radiis, diripere ac depradari ſolerti & inuicto animo nouiſti. Præſertque cum Gallicus ſit iſte Scriptor, atque homine Gallo repertus, iuxtà Cardinali à Rege Chriſtianiſſimo Gallorum Hercule amatiſſimo, Gallorum gloriam penna ad ſydera attollenti, & Gallorum amorem in cordis foco ſtabris eximiorum officiorum iugiter accendenti, debetur ac competit. Doctiſſime Cardinalis Philogalle, nos Eccleſiaſticæ libertatis vindices vt ſcripſiſti, ſic frequẽti Patrum Purpuratorum Senatu pronunciaſti, At te Polyhiſtorem ſacrum, Eccleſiaſticæ hiſtoriæ Parentem, atque Romanæ integritatis fortiſſimum &

inuictissimum Athletam immo & Propugnatorem, & scribimus & prædicamus. Nostrisque scriptis, collatis animis, tuam in apice eruditionis, in culmine sanctitatis, in arce authoritatis, & fastigio dignitatis animi modestiam, iugiter posteritati inculcabimus, & in adamante calabimus. Scribetúrque ab vniuersis authoribus Gallis in generatione altera, Quod humilis atque demissi Cælestini V. animus, in te Cæsare, Redijsse ferrea hac ætate apparuit. Nam quod ille fuit & abiecit, tu esse iteratò potuisti, nec voluisti. Iam longè Priori Cæsari dissimilis, qui vt multis populis imperitaret, cælum terrámque sursum deorsum miscuit. Tu vero ne omnia mũdi Diademata, tuos pedes in Christo & propter Christum videres lingentia, propensas Patrum in te voluntates graui oratione exinaniuisti attenuastique, & quorundam ipsorum dissidentes animos, erga alterum vniuisti: ac tua libera atque Cæsarea voce, opprobrium quod Israëli imminebat depulisti. Hæc, hæc sunt Cæsar Temperans atque Modeste, quæ temporum ratio mihi de te ad te, in amplissimo totius orbis theatro, fari permittit. Dum autem qui multos eruditisti in cœlo fulseris, nubesq; tuæ humanitatis, Gallicum pudorem iam non obnubilabit. Omnia Francogallica astra, Soli tuæ famæ accedent: & à veritate tuæ vitæ vocata, adsumus ecce dicent. Interea vero Mathusalinos tibi precantes annos, velatum te Mosem Romani tabernaculi, fiducialiter adoriemur, alloquemur, salutabimus: & fastigij à te magnanimiter spreti limbis, dona nostra cum cordibus annectemus. Vale, longè mirabiliori quàm Prior victoria Inuicte Cæsar, atque animi mei te mirificè colentis æstum mansuetè sustine, ac Cœlestinam Gallicanam Congregationem, te vt virum de cœlo in terras ad Ecclesiam tuẽdam demissum admiratum, pio fauore prosequere.

Lugduni Galliarum Kalend.
Septembris. 1605.

Digitized by Google

LIBER PRIMVS.

Genus & Patria Sancti Mamantis, Genitoríſque eius Nex.

IGitur ſanctus Mames magnus Matyr: (hoc enim à Syris & Græcis ſpecialiter vocatur cognomine, ſiue quia in paruo corpore magnum Martyrij certamem ſuſtinuit, ſiue quia magni nominis generaliter apud ipſos habetur) Patriam habés [1] Paphlagoniam, præclarus quidem ſecundum generis Nobilitatem, ſed ſecundum fidei Nobilitatem, præclarior fuit. Pater eius [2] Theodotus, Mater autem Rufina vocabatur fideles ambo & excelſi Nobilitate generis, vt potè Patriciis progeniti, totius genealogiæ ſuæ Nobilitatem, moribus & vitæ probitate exornabant. Hi itaque amore Dei ſuccenſi deſiderium ſuum nullomodo abſcondere valentes; audaciter quæ Pietatis erant, in publico exercebant, & quoſcunque poterant, ad fidem Chriſti exortando conuertentes, de lacu impietatis extrahebant. Vnde & apud [3] Alexandrum qui tunc ciuitati [4] Gangæ præerat accuſati ſunt. Hic namque mandatum ab Imperatore acceperat, culturam Deorum omni ſtudio exaltare & ampliare: quoſcunque autem Chriſtianos inueniret; duris cruciatibus ſubigeret, & quos a fide Chriſti per tormenta euertere non poſſet, crudeliſſima morte mulctaret. Et hic Theodotum ſuo iubens aſſiſtere Tribunali, idolis ſacrificare cogebat: Cui nec aurem Theodotus adhibuit. Verum ille tormentare Theodotum conatus: ſed parentum dignitate prohibitus ([5] non enim licebat alicui niſi iuſſu Imperatoris Patriciorum filios iniuriare) à tormentis quidem deſtitit. Sed [6] Cæſaream Cappadociæ, [7] Fauſto Duci illum tranſmiſit. Qui & ipſe quanto impietate feruentior, tanto crudelitate vehementior erat. Hic diuinum ſuſcipiens Theodotum, mox in carcerem retrudi iuſſit. At coniunx Theodoti vteri licet onere

1 *Paphlagonia B. Mamæ patria.*

2 *Pater S. Mamæ Theodotus. mater autẽ Rufina.*

3 *Alexander Præſes.*

4 *Gangæ Ciuitas.*

5 *Nobiles etiã apud tyrannos in pretio habiti.*

6 *Cæſarea Cappadociæ.*

7 *Fauſtus Dux.*

Digitized by Google

grauida, virum tamen incunctanter ſequuta cum ipſo carcerem intrauit. Quibus retruſis : Theodotus ſuæ carnis infirmitatem conſiderans,& tyranni crudelitatem non ignorans : mori magis cum vxore optauit, quàm grauioribus tormenris non valendo reſiſtere indignum quid ſua Nobilitate, cõtra Dei voluntatem " agere. Vnde ſurſum cor cum manibus eleuans, orauit " ſic. Domine Deus virtutum dilecti filij tui Pater, " Benedico te & glorifico quia pro nomine tuo in car- " cerem recludi adiudicatus ſum. Verumtamen te de- " precor Domine qui omnia & inter omnia meam fra- " gilitatem noſti,ſuſcipe in his vinculis animam meam " ne præualens aduerſum me gaudeat inimicus. Sic orauit. Et qui *finxit ſigillatim corda hominum* & cogitationes eorum intelligit,voluntatem pro operibus ſuſcipiens continuò ad effectum orationem perduxit. Mox namque illa ſancta anima à corpore egreſſa Domino ei eiuſmodi tranſitum prouidente; migrans ad cælum corpus reliquit in carceris cœno.

Mors matris B. Mamæ, ac eius educatio.

CAPVT II.

RVfina interim carceris anguſtias non ſuſtinens, præ multitudine miſeriarum,immaturè & ante tempus quod natura præfixerat, expulſit filium. Contriſtabatur namqne miſerabiliter dilecti mariti diſceſſu, & cura infantuli miſerabilius angebatur:intollerabilis nihilomin⁹ horror carceris, & crudelitas Ducis de perſeuerantia quæ ſola remunerationem meretur, cum tremore magno & timore cor eius concutiebant. Nullo horum tamen deuicta : infantulo Deo commendato, curáque corpori defuncto quantum potuit exibita: à viro ſeſe derelictam indeſinenter deflens, ſed nec a mortuo ſeparari volens cum lachrymis & gemitibus dicebat ad Dominum. Tu es Deus " qui plaſmaſti hominem & mulierem de latere eius " formaſti , placeat tibi Domine , & me de corruptibi- " libus huius ſeculi ereptam ad tua tabernacula quæ " ſine fine manent cum viro meo tranſire. Hæc Rufina " & confe

Digitized by Google

& confeſtim quod orauit Deo largiente conſecuta eſt. Completa denique oratione, beatam illam animam emiſit felicem ad Deum viam & ipſa pergens, ſolo inter glebas vtriuſque parentis, infantulo in carcere relicto. Diuina interim viſio, cuidam mulieri Amyæ nomine, genere ſatis Nobili & diuitiis præditæ, nec minus in his quæ ad Deum ſpectant abundanti, in forma cuiuſdem adoleſcentis apparuit, præcipiens ei & dicens. Vade, & pete à Duce Fauſto corpora ſanctorum qui in carcere dormierunt, tollénſque infantulum quem in medio eorum vagientem reperies, adopta tibi in filium curáinque illius tam quam vterini permaximam gere. Vidua ſiquidem erat, nec ſobolem propriam habebat. Amya ergo viſionem ad ſe diuinitùs factam intelligens, continuò Ducem aggreditur, & facilè quod petebat eſt adepta, Diuina gratia vtrique cooperante: & Duci vt concederet, & Amyæ vt quod ſibi præceptum fuerat ſine dilatione impleret. Ea propter carcerem feſtinanter ingreditur. Et inde corpora Sanctorum ac infantulum tollens, corpora quidem ſplendidè & cum magno honore in horto proprio ſepeliuit: infantulum verò in filium ſibi adoptans, velut proprium quam peperiſſet ſic enutriuit, ſic erudiuit; ſic amplexata eſt: magíſque quàm mater aliqua ſuper filium vterinum, circa illum curioſa extitit. Etenim quanto magis puer creſcebat: tanto & amor in eum augmentabatur: quippe quem fructum omnium laborum ſuorum, & ſuæ ſenectutis optimum ſuſtentatorem ſe habituram gratulabatur.

S. Mamantis ſeruor in fide.

CAPVT III.

JAm itaque ad ſecundum puer peruenerat annum, & lingua tenera Mama, quod Latinè mater ſignificat, Amyam balbutiendo vocare cœpit: vnde & Mamas proprium nomen accepit, & de cætero hoc nomine vocatus & ab omnibus cognitus eſt. Quinto itaque completo anno, cum iam ab Amya magiſtris literarum

terarum commendatus fuiſſet,tanta auiditas doctrinæ tanta capacitas memoriæ,tantum maxime in eo acumen ingenij apparuit:vt in breui coætaneos ſuos omnes, in eruditione deuinceret Anima ſi quidem eius tota aut circa lectionem, aut circa doctorum ſermones aſſiduè verſabatur. Aurelianus ergo Romani Imperij apicem adeptus, Dæmonibus omnes immolare præceperat, nõ ſolum viros ac mulieres,ſed & pueros: maximè quoniam propter tenerrimæ ætatis naturam, facilius eos errore fidem Chriſti abnegare & velocius ad impietatem ſuam traducere eſtimabat. Et reuera alij pueri voluntati Imperatoris obediebant. Quicumque autem condiſcipuli Mamæ fuerunt, ſanum pueri intellectum imitantes , verbis & exemplis eius informati, præcepto Imperatoris nec auditum ſaltem præbebant. Docebantur denique à deſiderabili pueri prudentia , Ieſum Chriſtum verum Deum eſſe qui omnia creauit ex nihilo & creata ſuo gubernat imperio,& in fine mundi pœnas & præmia reddet cunctis pro merito,& ipſi ſoli rationabilem hoſtiam intus & foris offerri debere. Illos autem qui ab impiis & honorantur & Dij dicuntur,Innania ſimulachra eſſe turpitudinis & ridiculi plena.

S. Mamas Imperatori ſiſtitur.

CAPVT IIII.

DDm hæc itaque ſic ſe haberent,Mamas quintum decimúmque ætatis ſuæ annum complens. poſt mortem bonæ Matronæ (hoc enim Amyæ cognomen erat) ſuper qua non modico dolore confectus eſt. totius ſubſtantiæ hæres ab Amya relinquitur conſtitutus. Interea Democritus quidam, vir culturæ Idolorum vehementer ſpirans, & ad hanc zelo ardenti ſuccenſus, officium ſupradicti Fauſti adeptus, dum Cæſaream aſcendiſſet, audito de beato Mama quod non ſolum Deos ipſe non coleret,ſed & coætaneos condiſcipulos ſuos,ab eorum cultu dehortando reuocaret,crudeliſſimè in puerum iratus,ſuo illum Tribunali

Digitized by Google

nali aſſiſtere iubet. Et primum quidem ſi Chriſtianus eſſet interrogat. Deinc ſi hic eſt qui nec ſacrificare Diis vellet, nec ſodales ſuos Imperatori obedire permitteret. At Mamas imperterritus nec in aliquo
" omnino turbatus, prudentiori quam illa ætas ſoleat
" conſtantia. Ego inquit Dux veſtras optimè noui verſutias, qui tam denſa deceptionis caligine obuoluti
" eſtis, vt nec ad lucem quidem veritatis reſpicere valeatis. Deum namque viuum & verum reliquiſtis, & idolis ſurdis & inanimatis immolatis. Abſit autem à
" me vt veſtris fraudulentiis deceptus: vel ad punctum
" à Chriſto meo recedam, vel quoſcunque ad ipſum
" conuertere potero, veſtris territus minis deſiſtam. Expauit Democritus pueri conſtantiam, & cum recedere eum a recta fidei regula blandiciis poſſe deſperaret, minis aggreditur, & vt ad templum Serapydis ductus idolo ſacrificare compelleretur præcepit. Mamas nihil fœmineum aut ignobile ex minarum terrore con-
" cipiens: Non licet inquit tormẽtare te, vel minis affi-
" cere quem tàm magna & præclara matre nutritũ, tàm
" ditiſſimis copiis & ampliſſima hæreditate conſtat eſſe prædituin, nomen ei Amyæ proponens. Audiens hæc Democritus de prædicta Matrona & Mama puero, an ita ſe haberent diligenter à circunſtantibus requiſitis, ad Aurelianum qui in Aegas morabatur, ligatum cathenis Mamam tranſmiſit: quæ de ipſo erant literis Imperatori ſignificans. Qui perſpectis literis, ſtatim puerum ſuo præſentari conſpectui iubet. Quem multis modis circumuenire ſatagens, nunc quidem pulchra & delicioſa promittens, munera & honores plurimos offerendo, nunc vero dura & terribilia minando verbera, & tormenta proponendo. Si inquit ô bo-
" ne Mama, magno Serapidi ſacrificaueris, eris nobiſcũ
" primus in palatio, delitiis frueris Imperialibus, & in
" tantum glorificaberis, vt & boni te mirentur & lau-
" dent, & mali te æmulentur & tibi inuideant. Si autem
" piis non acquieueris conſiliis, multis cruciatibus affli-
" ctum, vngulis hominum & dentibus beſtiarum diſcer-
" ptum, flammis te conſumi præcipiam. Vnde puer nec blanditiis illectus, nec terroribus victus, immo magis

ardore fidei succensus cum magna fiducia respondit.

S. Mamas varia perfert tormenta.

CAPVT IIII.

NVmquam mihi Imperator contingat in tantum fraudari ac decipi quod hæc quæ a vobis coluntur simulachra surda & muta & omni sensu carentia rationis alicuius vel honoris existimem digna. Quin potius vestri intellectus crassitudo & hebetudo vehementer est arguenda qui talia coli vel quoquomodo honorari permittitis. Desine ergo talia vel læta mihi promittere vel terribilia minari Si beneficiis quę promittis assensum præbuero, gaudia sempiterna amitto: si tormenta quæ minaris infers, magna mihi præmia confers. Et ne te diutius traham, præciosior est mihi mors pro Christo, quàm totius mundi honor aut divitiarum possessio. At hæc Aurelianus vehementius spirans in puerum, fustibus corpus eius tundi præcepit. Dilaniabatur interim corpus teneru̇m,& quasi in primo flore pueri mente cani. Qui quasi dulci somno requiescens sic hilari vultu, læto corde, immobilis subsistebat. Imperator autem,vt potè astutus & dolo plenus simulans se puero velle misereri & quasi ab atrocioribus tormentis quæ illum expectabant volens eruere reuera ita ad sacrificandum inducere temptans. Dic ait solummodo verbo te velle sacrificare & ab his tormentis liber eris, Respondit Mamas Non ego Imperator eti ãsi multo numerosiora & grauiora quàm impresentiarum cerno praueris supplicia,Christum solum verum Regem corde vel ore negabo. Sed & tibi magnas refero grates per quem mihi desideratum appropinquare cognosco brauium. Tortorum quidem manus non lassari vt potè quæ tantorum mihi sunt causa bonorum sed magis ac magis valere & confortari exopto. Porro Aurelianus puerum plagas ei illatas nihil curare prospiciens [2] Corpus eius nudum præcepit lampadibus incendi quatenus in breui carnibus incendio perforatis diutius acutioribus

1 Prima Mamæ pœna.

2 Secunda pœna.

Digitized by Google

cutioribus torqueretur doloribus. Nec mora adhibentur lampades corpori ſancto, ſed ignis Athletam Chriſti reueritus in milites potius vehementer deſæuiit Corpus igitur Martyris exterius flamma abſque dolore lambebat, animam vero Tyranni interius cum magno cruciatu cremabat. Quanto enim Martyri minus propinquabat tanto maioris inſaniæ flamma perſecutorem vrgebat. 3 Deinde iubet lapidibus Martyrem tundi quos ille ſpe futurorum vt roſarum flores ſuſcipiebat. Perpendens itaque tyrannus nullo genere tormentorum mentem Mamæ ſe flectere poſſe 4 ſeram plumbeam collo eius ligari & ad medium maris in profundum demergi præcepit. Sed nec hîc ô Mama tui Deus oblitus Angelis ſuis mandauit de te vt cuſtodiant te.

3 *Tertia pœna.*

4 *Quarta pœna.*

S. Mammas ab Angelo liber effectus, aliquanto poſt tempore rurſum Duci Alexandro ſiſtitur.

CAPVT V.

EXtemplo quidem Angelus Domini in humana forma apparens, tantum militibus pauorem incuſſit: vt in fugam omnes conuerterentur. Martyrem verò de manu eorum eripiens, ad montem quemdam iuxta Cæſaream tranſire præcepit: ibíque morari. Quo cùm peruenisſet, quadraginta continuis diebus abſque cibo potúque manens, alter quodammodo Moſes effectus, Teſtamentum nouum vt ab Apoſtolis iam pridem prædicatum fuerat per orbem, ſuſcepit. Et vt audaciter loquar, quod minus datum fuerat Moſi: huic conceſſum eſt Martyri, Moſes namque tabulas tantum veteris Teſtamenti de cælo ſuſcepit. Huic verò virga, & cum virga, vox ſuperuenit, dicens. Virgam ſuſcipe Mama & terram virga percute. Quo ſine mora cõpleto, protulit de occultis ſuis terra dehiſcens, Euangelium Chriſti. O mira circa puerum gratia Redemptoris! Adhuc puerulus, præter curſum naturæ, non ſolum Moſi, ſed & Apoſtolo Paulo comparatur. Ille virgá mare, ille terram ſcidit. Et ne quid ei gratiæ Apoſtolicæ deeſſet: Euangelium non ab homine neque

Mira res.

Digitized by Google

que per hominem, ſed per reuelationem Ieſu Chriſti accepit. Dehinc, Oratorium propriis manibus fabricauit. Qui & de cætero viuere de labore manuum ſtudens, & doctus ſapientia, fortis mulieris exemplo quæ
Prouer. 31. 27. panem ocioſa non comedit, ſilueſtria animalia quibus vti licitum eſt, diuina ad ſe virtute deducta mulgens,
Act. 20. 35. faciebat caſeos. Nec ignorans, *Beatius eſſe dare quam accipere*. Paucis ſibi ad vſum retentis, reliquos Cæſaream deſcendens, pauperibus diſtribuebat. Interim
1 Alexander ſiue Dux. [1] Alexander quidam, non ille cuius ſupra mentionem
2 Capadocia. fecimus, Dux [2] Cappadociæ conſtitutus, Vir nemini crudelitate volens eſſe infetior, immo impietate omnes ſuperare contendens: Magnitudinem ſapientiæ & Religionis Mamæ, quam fama diuulgante didicerat non ferens, omnibus de ipſo diligenter inquiſitis, milites ſuos qui ipſum ad ſe deducerent, ad inquirendum tranſmittit. Quod ſanctum minimè latuit, ſed ocyus eis obuiam occurrit. Cui milites obuiantes, & quis eſſet penitus ignorantes: locum in quo Mamas maneret, ab ipſo ſciſcitabantur. Quibus ille, Paululum „
vos, inquit, primum quieſcere, & de equis deſcendere, „
& ad cœnam recumbere conuenit: ac poſt hoc, Ma- „
mam quem quæritis oſtendam. Quo conceſſo, dili- „
gentius præparat cœnam: aquam manibus infundit, panem & caſeum, conuiua dapſilis ſufficienter apponit. Talibus delectabiliter refectis: Ecce feræ more ſolito ad Mamam conueniunt, cui ſic manſuetè & conuenienter ad emulgendum ſe exibebant, ac ſi ab illo nutritæ, & ad hoc inſtructæ diuinitus fuiſſent. Quo viſo, Milites timore & ſtupore magno correpti, reliquentes cœnam: confugiunt ad Martyrem. Et qui vt occiderent eum, tenere venerant: timent ne moriantur. Quos ipſe leniter conſolatus ne timerent, immo confortarentur & viriliter ſe haberent, exortatus eſt. Deinde volens eos à cura liberare, qua pro ſe quæ- „
rendo angebantur: Ego ſum inquit Mamas quem quę- „
ritis, & amplius nolite in quærendo vexari: ſed præ- „
cedite, ego vos è veſtigio ſequar. Cui illi firmiſſimè credentes, nec in eo leue quid ſuſpicati, via qua venerant regreſſi ſunt. Sanctus vero Martyr, vnum de

Leoni

Leonibus qui ſecum in monte morabantur, nutu vocans, ait. Veni mecum, ac dum agonem aggrediar ego: Tu Gentilium & Iudæorum pueros quotquot maligna & blaſphema lingua nomen vnigeniti filij Dei detrahendo maledicent, curſu velociſſimo arripe: & crudeliter diſcerpe. Hæc præcipiens beſtiæ, diſceſſit à monte. Qui, milites circa portam ciuitatis expectantes conſecutus, ad Alexandrum cum illis ingreditur, Quem intuitus Alexander: Tu ne es inquit, Mamas, qui de arte Magica æſtimaris? Ad quem Mamas cum magna modeſtia. Ego inquit ſum Mamas ſeruus Chriſti, qui ſaluat quidem ſperantes in ſe, & facientes eius voluntatem: Magos autem & incantatores, ſacrilegos, & Idololatras igni inextinguibili condemnat. Sed quamobrem me vocaueris, modo expone. Quoniam inquit Dux talibus maleficiis quibus tu vteris, communicare nolo: quibus inuincibilem beſtiarum crudelitatem ſic tibi allicis, vt cum ipſis tamquam cum hominibus conuerſeris: Et ipſæ pluſquam homo quis rationabilis, tuis pareant iuſſis. Cui reſpondens Martyr: qui meo inquit ſeruit Deo, non ſolum cum Idololatris & incantatoribus non conuerſatur: ſed nec breui quidem cum eis aliqua cohabitatione communicat. Qua propter cum feris & beſtiis, magis quam vobiſcum conuerſari elegi, Hæ quidem non noſtris vt ſuſpicaris incantantur maleficiis vt quaſi domeſticæ mihi famulentur: Non enim quid ſibi velit nomen maleficij vel incãtationis ſcio. nec tale quid vmquam didici: ſed licet ſint feræ ſenſus rationalis incapaces, Deum tamen norunt, & reuereri: & illi ſeruientibus honorem exhibere. Vos autem multo per omnia illis eſtis irrationabiliores, qui & ipſas in hoc habetis exemplar, quod honorem communi omnium Domino deferunt: & nec ſic creatorem veſtrum cognoſcitis.

S. Mamas variis excarnificatur tormentis.

CAPVT VI.

DVx igitur quoniam ad hoc nihil contradicere habebat, apperte cœpit ſancto comminari

Martyri.

Martyri. Quomodo inquit in tantam stultitiam & audaciam prorupisti, vt nec præceptis Imperialibus contraire metuas, nec iniuriari nobis verearis? Sed tormenta quid te opporteat facere docebunt: Et confestim præcepit eum suspendi ac dilaniari; suspensus vero ac dilaniatus, inter tot supplicia in nullo molliter egit; nil infirmum, nil ignobile dixit: sed in omnibus viriliter agens, schylari vultu tortores aspiciebat, ac si nil doloris sentire videretur, quippe cælo totus intentus, paradisum lætus præstolabatur. Duce ergo acriores dolores prætendente, & vt vehementius Martyris corpus discerperetur, instantius instigante: Diuina quædam vox cælitus elapsa, ita sanctum Martyrem confortauit; quatenus nimietatem dolorum penitus non sentiret; & ex hinc tormentorum omnium victor existeret. Quàm vocem multi fidelium audientes, plurimum in fide Christi confirmati sunt. Videns Alexander, Nobilissimum puerum sæuissimas illas vngulas nil curare: in insaniam versus, illum dimitti de equuleo iubet, Fornacem autem ignis, ad Athletam Christi cremandum succendi præcepit. Interim alias detentus, opportunum valdè ac commodum suæ malitiæ existimauit, Martyrem Christi ad tempus in carcerem retrudi, Spe enim falsa deceptus, pensabat, quod si tempus exiguum requiei concederetur: pro semetipso forsitan Martyr diligentior existens, tùm præteritorum dolorum experientia, tùm timore futuræ fornacis sibi accensæ, ad secundam interrogationem mollior occurrens, prioris rigoris non modicum deponeret, Recluditur ergo puer generosus in carcerem, Vbi quadraginta Christianos Carnifis astrictos inueniens, à vinculis soluit: vectes carceris & omnia claustra orando amouit. Ianuas apperuit, illos quidem foras exire iubet: ipse vero ad futuros agones Angelica præsentia confortatus, solus in carcere remansit, Interea Dux aliorum negotiorum causas seponens, camino vehementer accenso, Martyrem suo Tribunali astantem sic alloquitur. Negotiis „ quæ multa & magna nobis imminent, attendentes, „ aliquantulum requiei indulsimus; vt tibi consulens, „ vtilita

Quinta Pœna.

Sexta Pœna.

Digitized by Google

« vtilitati tuæ prouideas : quod si volueris, tu ipse con-
« spicis in quantam accensa fornax altitudinem flam-
« mas extollat. Nec amodo ego te verbis aggrediar,
« donec ipsa tua irrationibilis duritia, post profunda
« suspiria, ad pœnitudinem licet seram conteratur. Ad
« hæc Martyr constantissimè respondit. Iam pridem O
« Dux meam apperte tibi exposui voluntatem, Et quid
« in eodem rursum versaris ? Incipe impone finem, &
« ne amplius in minis moreris. Quo dicto, in caminum
« illico proiicitur, sed Deus qui quondam in Assyria *Septima Pœna.*
tribus pueris in fornace, cælesti eos rore perfundens, ignes non sentire donauit. Ipse & huic suo non defuit puero. Nam Christi Martyr tamquam in horto florenti, rore cælesti perfusus: in medio flammæ deambulans, nec odorem quidem ignis sentiebat. Immo toto triduo quo caminus eum tenuit, hymnos canere, & Deo gratias agere non cessabat. Post triduum vero, flamma deficiente & carbonibus in cinerem dissolutis: Carnifex nec mortuo parcere sciens. Quicquid de ossibus Martyris supererat, de camino extrahi, sibique præsentari iubet. Missi tortores ad fornacem, protinus sanctum Martyrem audiunt, voce clara intus magnalia Dei glorificare. Vnde & attoniti, & vehementer territi : properè reuertentes, quæ audierant & viderant præter naturam accidisse, exacto-
« ri cinerum renunciant. At ille. Per Magnum inquit
« Serapidem & omnes alios Deos, manifesta incanta-
« tio est. Hæc & alia multa contra veritatem loquendo, Martyri furens derogabat. Intantum siquidem ira & indignatio, diu cor eius excæcauerant : vt quod cæteris luce clarius erat : hoc iste mente cæcus, Meridie quasi in tenebris palpans, nec videre nec sentire vllomodo poterat. De turba autem quæ ad spectaculum conuenerat; quotquot ad veritatem vel per modicum spirare poterant, in Athleta Christi nec vestigium ignis nec exustionis signum aliquod reperientes ; Iesum Christum glorificabāt, ipsi soli miraculum ascribentes. Interim Alexander videns sanctum Martyrem suo rursus tribunali astantem, sic sanum & incolumen, vt nec minima in pilis vel capillis eius vstio

inspici

Digitized by Google

inſpici potuiſſet : iteratò conuiciis & deriſionibus, aliiſque blaſphemiis illum aggreditur. Magum & incantatorem & Dæmonicum, inſano clamore vocifefans. Cui Martyr nec reſpondere dignabatur. Interim ad locum quo populus ad ſpectaculum venire conſueuerat, eſcam illum ferarum ſe facturum exiſtimans: duci præcepit. Quo & Martyr ſubridens lætus ſubſequitur. Leopardus item & Vrſus qui iam multos interfecerant, ad diſcerpendum Martyrem dimittuntur. Vrſus quidem cum magna modeſtia inclinans caput, Martyris Mamæ pedibus prouolutus, veſtigia eius diligenter deoſculari videbatur. Leopardus autem quaſi quoddam domeſticum animal in pedes ſe erigens, ſudorem quem ob laborem ſanctus emiſerat: totum corpus lambendo detergebât,& quaſi de iniuriis quas ſuſtinuerat grauiter condolens, quibus datum eſt modis conſolabatur. Et feræ quidem quas impius ad deuorandum Martyrem emiſerat, talia noſtro inferebant coronato.

Oſiana Pæna.

S. Mamas glorioſa & nobili morte triumphum adipiſcitur.

CAPVT VII.

SEd & ille Leo qui ab eo mandatum acceperat, & quem vt ſupradiximus contra impios armauerat: fremens dentibus, & furore ſpirans, ocius de monte deſcendens, turbam quæ ad ſpectaculum conuenerat terrendo diſperdens, alios dentibus, alios vngulis diſcerpebat. Vnde non minima infidelium multitudo, Diuinam circa Martyrem potẽtiam ſentientes, Deum ipſius magnificauerunt. Sed hæc quæ pectora etiam ſaxea mollire valerent, tyrannum potius crudeliorem reddebant : Nam induratum cor habens, Leonem iterum ad deuorandum Martyrem dimitti præcepit. Sed quanto prædictus Leo contra impios acrius ſæuierat, tanto hic modeſtius ad Martyrem manſuetus acceſſit: quaſi ad conſolationem potius quàm ad ſupplicium videretur adductus. Demens igitur Alexander, & penitus

Digitized by Google

nitus desperans, quod iam nullo genere tormentorum, Mamam vincere posset: quodam de astantibus fortissimo & ad impietatem promptissimo ad se vocato. Tridentem ferream quam fortè manu tenebat, in viscera Martyris, ambabus manibus infigere fecit. Quod cernens quædam Religiosa mulier, & circa Martyrem veneratione deuotissima: cucurrit ad Martyrem, & guttas sanguinis de visceribus eius defluentes, in cratera suscipiens, honorificè sibi recondidit. Porro Christi Martyr glorioſus, defluentia viscera propriis manibus stringens: cum magna fiducia, quam illi diu expectatus, sed iam proximus finis præstabat, pertranſiens theatrum, gratioſus & honore suo decoratus, *improperium Christi portans*, Ciuitatem egreditur. Lætissimè quippe interiorem naturæ suæ plasmationem in manibus ferens, Plasmatori suo extra castra seipsum obtulit sacrificium. Ad duo denique studia, declinans in spelunca: Ecce corona sibi in cælo parata cõspicitur, vóxque cœlitus demissa est adeum dicens. Ascende Mamas Athleta Christi, ascende cælum, quo Christus quia legitimè certasti, te coronaturus expectat. Móxque illa sancta anima vinculis corporeis absoluta, in æterna tabernacula, ad illas ineffabiles delitias & claritatem supernorum ciuium, inter choros Angelorum assumpta est. Christum cum ipsis sine fine laudatura, cui deuotè seruierat. Ascendit autem die secunda, id est quarta Nonas septembris, cum qua & nos ascendere possimus, cooperante gratia Redemptoris nostri, cum quo & Patri & spiritui sancto, gloria honor & imperium, nunc & semper & in sæcula sæculorum Amen.

PP ANO

Digitized by Google

ANONYMI VETERIS SACERDOTIS LIBER, QVI EST SECVNDVS, DE translationibus Reliquiarum S. Mamantis in Gallias.

Auctor præfatur de ſanctorum gloria.

CAPVT I.

QVoniam fragilitas cõditionis humanæ præteritorũ memoriam diu viuere non permittit, à Domino datus eſt in remedium, literarum vſus: per quas & præterita viuant, & poſteriorum oculis quaſi præſentialiter facta, fideliter præſententur. Antiquorum enim exempla, ſunt illi carbones deſolatorij, per quos & viciorum rubigo conſumitur in mentibus auditorum, & fidelis deuotio ad agendum vel patiendum ſimilia ſi opus fuerit, feruentius inflammatur. Quis enim tàm ſaxeum pectus habet, quod non faciat aliquantulum emolliri, cum ſubit in mentem fides Patriarcharum, Prophetarum Audacia, Admiranda Petri & Apoſtolorum Potentia, Conſtantia Martyrum, Patientia Confeſſorum, tenera Virginum Fortitudo, ſicut dicit Apoſtolus. *Quæcumque ſcripta ſunt, ad noſtrã doctrinã ſcripta ſunt: vt per patientiam & conſolationem ſcripturarum, ſpem habeamus.* Ego autem minimus Sacerdotum, qui nec dignus ſum vocari Sacerdos, quia ſæpius & in multis offendi, & extra legis ſemitam frequentius ambulaui: pandere propoſueram Karitati veſtæ, qualiter beati Mamantis Martyris Caput Lingonas eſt allatum, ſed vereor ne imputetur mihi ad præſumptionem, ſi opus aggredior quod vltra me eſſe non dubito. Nouit tamen Dominus, quia ad hoc adſtrictus ſum quaſi ex maioris imperio. Vnde & confido in Domino, quod vires

Rom.15.4.

quas

Digitized by Google

quas imperitia denegit, Obedientiæ virtus & Karitas miniſtrabit. Veniam autem poſtulo, ſi aliquantulum altius exordiar. Quædam enim in legenda beati Martyris omiſſa ſunt, fortè per negligentiam Prædeceſſorum: quæ & Martyri cedent ad gloriam, & vtilitati proderũt auditorum ſcita. Nam cum Nobilis illa mulier Amia nomine, ad ſuggeſtionem Angeli, infantulum de carcere ſuſtuliſſet: vbi ambo parentes eius pro fide Chriſti cathenati deceſſerant; Et cum faceret eum deferri ad Eccleſiam, vt baptiſmi ſuſciperet ſacramentum: multis aſtantibus, Sacerdos qui eum regenerare venerat quæſiuit in publico, Quo nomine cenſebitur puer iſte? Reſpondit puer qui necdũ vſum linguę nouerat, Mamas eſt nomen meum. Cunctis autem ſtupẽtibus, & Sacerdote iterũ hoc idem interrogante: ſecundo & tertio aperta voce dixit puer, Mamas eſt nomen meum. Intelligentes itaque factum eſſe à Domino, quod erat mirabile in oculis omnium: non præſumpſerunt mutare nomen, ſed gratias in communi referebant Domino, quia nec ante nec poſt, in tota Gratia inuentus eſt aliquis, qui hoc nomine cenſeretur. A miraculo redeamus ad propoſitum, ſed vt ſequentia facilius eluceſcant, prius dicendum eſt breuiter, quomodo huius beati Martyris notitia, Domino procurante in Burgundiam venit.

Quomodo Lyngonenſis Princeps Eccleſiæ, nomine S. Mamantis fuerit inſignita.

CAPVT II.

FIdelis enim narrat antiquitas, quod Eccleſia Lyngonenſis, à Principio ſui in honore Beati Ioannis Euangeliſtæ [1] fundata fuit: ſed Dominus qui Apoſtolum ſuum per Euangelicæ prædicationis gratiam ita videbat ſublimatum, quod *In omnem terram ſonus eius exiuerat, & in fines orbis terræ verba eius* cognita fuerant: non derogauit quidem Apoſtolo, ſed Martyris ſui gloriam ſic voluit reuelare, vt non tantum in Græcia notus eſſet: immo etiam in Burgundia celeberrimus

1 Eccleſia Lingonenſis primũ fundata in honore S. Ioãnis Euangeliſtæ.

Digitized by Google

berrimus habetur. Quod factum fuisse dicunt hoc modo. Nobilis quidam de Galliæ partibus cuius nomen inuidia vetustatis,de medio sustulit : à Ierosolymitanis partibus rediens , Constantinopolim venit. Vbi moram faciens , audiuit de beato Martyre, quomodo in ore totius populi frequentius resonabat , & quomodo præ cæteris Martyribus venerabatur à cunctis : ita vt etiam [2] MERA Martyr id est Magnus Martyr , Anthonomasicè diceretur. Quippe cum in toto sanctorum catalogo , non inueniatur aliquis , qui in ætate tàm tenera, pro Christi nomine tot & tanta sustinuerit genera tormentorum. Cœpit ergo vir ille auxius in animo voluere , si quomodo de Reliquiis huius Martyris aliquid habere posset , quod secum quasi pro viatico deferret in via , contra omnia pericula tutamentum. Nec fraudatus est à desiderio suo, quia per Dei gratiam , obtinere meruit partem ossis eius,qui vulgò Oschia colli dicitur,quæ caput humeris continuare solet. Quem thesaurum,diligens super aurum & topazion: reposuit diligenter in pera serica, & collo suo propter reuerentiam suspendit , & sic exultans & gaudens , repatriandi iter arripuit. Tandémque post multa terrarum spatia, trãsuolatis etiam alpibus , ad fines Lingonicos applicuit. Et cum iam esset propè Ciuitatem, in loco qui dicitur. [3] Magnum Pratum : necesse habuit ire ad requisita naturæ, & secedens paululum à comitatu suo , sicut semper consueuerat , sustulit à collo suo reliquias dependentes: ne iniuria fieret sacris pignoribus , si in turpitudinis loco ea secum haberet: & ramusculo cuiusdam arboris suspendit , statímque cum vellet resumere depositum , iturus viam suam , nullomodo potuit rehabere. Quid faceret ? quo se verteret ? suspirans & gemens, reuocauit socios abeuntes , qui reuersi , totis viribus nitebantur filum sericũ manibus aut ferro disrumpere , sed in vanum laborabant. Quælibet enim iuga boum apposita, non possent illud auellere. Quoniam nihil potest mortalis infirmitas , contra Dei potentiam & virtutem.Stupentes igitur & dolentes, ascenderunt in Ciuitatem: & Episcopo loci cuius nomen

2 *S. Mamas Magnus Martyr.*

3 *Magnum Pratum prope Lingonas.*

nouit

Digitized by Google

nouit Deus, rei gestæ seriem ex ordine narrauerunt. Episcopus verò exultans in Domino,& gratias agens: conuocatis Senioribus & vniuerso populo Ciuitatis, exposuit diligenter quod audierat: & indicto ieiunio, cum cereis Crucibus & thuribulis, comitante Clero & innumerabili vtriusque sexus multitudine, petrexit ad locũ,Psalmos Dauiticos humiliter decantando. Videns autẽ Reliquias, præcepit omnes vnanimiter secũ flexis genibus in oratione prosterni: vt Dominus sicut Archã fœderis non permisit remanere in tẽplo Dagõ, sed de terra Philistim reduci fecit eam in terrã Israël: & sicut Crucem filij sui,tulit de Fano Cosdroë,& per manum serui sui Heraclij reportauit in Hierusalem:ita faceret hæc sancta in Ciuitatẽ portari. Et statim surgens ab oratione, voluit tollere vasculũ in quo erant: sed nec ipse nec alij omnes qui aderãt clerici simul & Laici,temprãtes pariter ac successiuè si fortè alius alio potẽtior esset,modicũ quò dependebat filum, aliquomodo rumpere vel auellere potuerunt. Vnde mirantes & tundentes pectora sua, rursus ad orationis suffragium humiliter prosternuntur: Vota vouentes Domino,quod huius sancti Thesaurum mirabilem, auro & lapidibus pretiosis honorificè decorarent. Quódque natale eius, singulis annis deuotissimè celebrarent:& quod diem Natalis eius,vigiliis & orationibus solenniter præuenirẽt. Sed nec sic aliquatenus habere potuerunt. Quid facerent? flebant omnes, & Dei misericordiam precabantur. Et cum sic iam ferè totum diem duxissent in vesperum: confusi ac de impetratione diffidentes,recedere disponebant. Licet enim difficile sit vt multorum orationes non impetrent, tamen non iudicabant se exauditione dignos, nec propter hoc murmurabant contra Dominum: sed totum sibi ac sceleribus suis potius imputabant. Tandem Dominus, qui licet aliquando desiderantibus tardare videatur, numquam tamen obliuiscitur misereri, suscitauit spiritum cuiusdam senioris, qui iocundus aspectu & gratiosa canitie venerandus, prosiliuit in
" medium: dicens Episcopo. Pater, euidentibus pater
" iudiciis, quod sanctus iste maximi meriti est apud

Digitized by Google

Deum: Vnum superest,vt promittamus & petitio no- »
stra debito gaudebit effectu. Quod scilicet Ecclesia »
Lingonensis, huius sancti nomine tituletur. Nec ti- »
meas, quia non indignabitur sanctus Euangelista »
Ioannes, si filius eius quem verbo prædicationis suæ »
Domino genuit, pro eo honoretur. Hac voce tam-
quam de cælo missa,omnes pariter confortati, iterum
prosternuntur oraturi cum lachrymis. 3 Episcopus
etiam prostratus ante Reliquias, titulum suæ Eccle-
siæ deuotus sancto Martyri obtulit, statímque oratio-
ne vix completa, sponte ceciderunt inter manus eius
Reliquiæ. Quanta fuerit exultatio tũc Cleri & Popu-
li, quantæ iubilationis voces ab vtroque sexu in cæ-
lum sonuerint: non est meũ euoluere,etiam si linguis
hominũ loquar & Angelorum.Hoc solum dixisse suf-
ficiat, quod in hymnis & confessionibus reuertentes,
benedicebant Dominum: qui tanta coram eis mira-
bilia fecit. O *quam pretiosa est in conspectu Domini mors*
sanctorum eius! Puerulus ille qui eligit abiectus esse
cum feris in monte Domini, magis quàm deliciari in
tabernaculis peccatorum; qui solus in abditis latuit,
ne leui saltem famine inter impios vitam macula-
re: tandem à ministris scelerum tentus,dum ludibriis
& verberibus afflictus, carnem vt putabatur misera-
biliter exuit:Nunc Principibus imperat, colla Ducem
& Magnatum suæ habet subdita potestati. Quæ ergo
Regum purpura, quæ Nobilitas sanguinis, quæ copia
auri vel Argenti, potuit eum tanta gloria sublimare?
Sed hæc est merces Domini, quàm dilectis suis tri-
buit,post somnum mortis. Si enim Martyrum suorum
ossibus quæ nihil sentiunt,nihil intelligunt, tantam in
terra voluit reuerentiam exereri: quid tribuit anima-
bus eorum quæ in cælo exultant cum Angelis & sto-
lis albis amictæ, sequuntur agnum quocumque ierit?
Quid etiam tribuet eis in die iudicij, cum resumptis
corporibus: vtraque stola gaudebunt, Deum facie ad
faciem videbunt,cognoscent sicut & cogniti sunt,co-
gnitum diligent,dilectum laudabunt: vt in ipsa laude
& dilectione, siue fastigio delectentur? *Hæc sunt quæ* *Psalm. 72.25.*
nec oculus vidit, nec auris audiuit, &c. Hæc intelligens

3 *Lingonensis Basilica in honorem S. Mamantis titulatur.*

in

in ſpiritu Dauid, exclamans ait. *Quid enim mihi eſt in cælo?* quaſi diceret. Quam glorioſum quam inappreciabile? *Et à te quid volui ſuper terram?* Quaſi, quàm vile & deſpectabile, nullius precij nullius momenti? Qui ſic credit, qui ſic ſperat: non eſt de vita ſollicitus, ſed mortis articulum ſecurus exſpectat.

Reynaldus Epiſcopus, brachium S. Mamantis Eccl ſiæ Lingonenſi acquirit.

CAPVT III.

PRocedente tempore, aſſumptus eſt ad regimen Vrbis Lingonicæ [1] Reinaldus Epiſcopus piæ recordationis: qui Decimus ſedit ante Venerabilem [2] Guillelmum, qui nunc eſt Electus noſter. Vir ille ſpectabilis quidē genere fuit, ſed Nobilitatē generis, honeſtas morū & multiplex literarū ſcientia, illuſtrabat. Non ſolum enim liberalibus ſtudiis eruditus fuit: ſed vtriúſque Teſtamenti paginis, ſufficienter inſtructus. Ipſa enim eius opera teſtimonium perhibent veritati. Nam cum ipſe teneret [3] Comitatū Tornodorenſem, & [4] Comitatum Barri ſuper Sequaná, pro ſuis nepotibus qui adhuc erant paruuli: propter quaſdam diſcordias ſicut dicitur, Rex Francorum qui tunc erat, ipſum tenuit in Nouiomenſi ciuitate. In turre iuxta portam, [5] vbi non fractus aduerſitate, ſed gaudens, quia intelligebat, *quod filium quem diligit flagellat Deus*, fecit hymnum & modulatis vocibus decantauit, cum pueris, in Ramis palmarum, ſcilicet. *Gloria laus.* Ipſe idem vitam beati Martyris tranſtulit de Græco in Latinum, quam etiam poſtmodum verſibus Heroïcis, dicitur exaraſſe. De eodem Antiphonas & Reſponſoria mirabili modulatione compoſuit. In quibus componendis, quantum habuit deuotionis ardorem, ipſa modulationis ſuauitas manifeſtè declarat. Cúmque videret Patroni ſui vitam & merita, in partibus illis penitus ignorari: non paſſus inerti hoc tolerare animo, cœpit anxius ſecum voluere, & Dominum lachrymis & gemitibus exorare, vt viam & actus eius dirigeret.

1 *Reinaldus Ligonienſis Epiſcopus qualis.*
2 *Guillelmus Epiſcopus Lingonenſis.*
3 *Tornodorēſis Comitatus.*
4 *Barrenſis Comitat⁹ ſuper ſequanã.*
5 *Reynaldus Gloria laus fecit.*

Digitized by Google

Tandémque nacta occasione, vt eum adoraret in loco vbi steterunt pedes eius: annuente spiritu sancto, iter peregrinationis deuotus arripuit. Et vt breuius tranleam veniens Constantinopolim, animę suæ inuenit desiderium: per fideles enim & diuersos edoctus interpretes, nunc verbum ex verbo, nunc sensum ex sensu diligenter explicuit. Interim autem cum multos haberet secum milites in armis, & vernaculos expeditos. In negotiis Imperij strenuus & fidelis inuentus, ab Imperatore & Satrapis eius plurimum amabatur. Vnde & cum Imperator vellet eum honorare muneribus, super omnes diuitias petiit [6] brachium Beati Martyris, quod in capella Imperatoris honorificè seruabatur. Quod tandem, ad instantiam & interuentum omnium curialium, qui eum diligebant: vix potuit impetrare. Laudans ergo Dominum, qui prosperum iter ei fecerat, ad Ecclesiam suam festinè rediit. Vbi cum quanta exultatione à maioribus & minoribus totius prouinciæ receptus fuerit, quia dicere non sufficerem: potius silere decreui. Primum enim & maximum erat omnibus gaudium, de thesauro incomparabili quasi cælitus sibi misso. Secundum vero nec minimum, de pastore sibi reddito: quem Diuina gratia ita faciebat cunctis amabilem, vt quilibet de populo suo, eum tamquam patrem proprium affectuosè diligeret. Erat enim mitis aspectu, humilis habitu, blandus alloquio, egenis misericors, afflictis compatiens, mœstorum consolator, pigros exortans, superbis resistēs. Ipsum nec scientia tumidum, nec generositas faciebat elatum. Erubescant [7] Nobiles nostri tēporis, qui cum ex se quidem vacui sint: gloriantur in sanguine alieno. Qui magistri fieri appetūt, antequam discipuli fuerint. Tardi ad audiendum, veloces ad loquendum, prompti ad contumelias, pigri ad studium, proni ad iram. Erubescant ergo qui tales sunt, & confundantur in se ipsis: inclinentur ad humilitatē studij, informentur ad mores, obediant senioribus; ne subito præoccupati, cum tempus aduenerit, tamquam indigni ab honoribus repellantur; sed potius tąquam verè humiles, tamquam benemeriti, mereantur assumi.

6 Brachium S. Mamantis.

7 Nobiles Clericos iuniores præsertim, carpit.

Sanguis

Digitized by Google

Sanguis è Brachio S. Mamantis manat, & foriter Monachæ ſuæ periculo caſtitatis obuiam.

CAPVT IIII.

QVintus ab illo ſedit Lingonis bonæ memoriæ [1] Godefredus Epiſcopus, de cuius commendatione taceo, quia multi adhuc extant ex vobis, qui viderunt eum, & mores eius & religionem & vitam, plenius cognouerunt. Quod vero ad gloriam Noſtri Martyris attinet, non ſilebo. Cum capta eſſet à Gentilibus Ediſſa* ciuitas, quæ vulgo Roais dicitur: idem Epiſcopus cum Ludouico tunc Rege Patre [2] huius Illuſtris [3] Philippi qui nunc regnat in Francia, Tranſmarinandi aſſumpſit propoſitum. Ad quod perficiendum vt ſufficientes haberet expenſas, multa vaſa aurea & argentea de eccleſia Lingonenſi tulit, ſub certa promiſſione reſtitutionis. Inter cætera, dum aurum ac lapides precioſos quibus brachium beati Mamantis decoratum erat, tolli faceret, contigit procurante Domino, quod inſtrumentum aurifabri, os nudum brachij aliquantulum vulnerauit: ſtatímque ſanguis largiſſimus cœpit effluere, Omnéſque qui aderant, de tanto miraculo ſtupefacti, receptum ſanguinem, in vaſe Alabaſtrino quod adhuc penes nos eſt, deuotiſſimè poſuerunt: trementes & veniam poſtulantes, ne fortè ſanctum Martyrem ſuper hoc offendiſſent. Huius facti teſtis eſt ipſe ſanguis, qui apud nos quaſi ferè recens monſtratur vſque in hodiernum diem. Cur hoc fecerit Deus, vel ad gloriam Martyris ampliandam, vel quia diſpliceret ei quòd ſanctæ Reliquiæ ſic dehoneſtari videbantur: non volui diſcutere ſomniando. Melius eſt enim in talibus piè dubitare, quàm temerè definire. Tranſire vero decreueram ſub ſilentio, ſed non potui: quoddam mirabile, quod in illa Ciuitate Ediſſa contigit, cùm à gentibus capta eſſet. Erant in ea Sanctimoniales viuentes ſub regula, deuotæ virgines Domino conſecratæ, quæ cum audiſſent quia capta erat ciuitas: timuerunt valdè, ne virginitatis

1 *Godefridus Lingon. Antiſtes.*

* *Edeſſa.*

2 *Alias Authoris.*

3 *Rex Ludouicus & eius filius Philippus.*

Digitized by Google

suæ propositum perderent, ne impiorum libidine fœdarentur. [4] Habito ergo inter se forti concilio, singulæ sibi singulos oculos eruentes, nasos etiam cum superiori libro sibi viriliter absciderunt; vt sic deturpatæ magis iudicarentur abominabiles, quàm ad libidinem appetendæ. Audiant virgines nostræ, & non appetant videri ab hominibus, sed abscondant facies suas propter Angelos Domini. Intelligant veli sui mysterium: quia posuit Dominus signum in facies earum, vt nullum præter ipsum amatorem admittant.

[4] *Virginum diuina constantia.*

Inuentio Capitis beati Mamantis.

CAPVT V.

SI nimis euagatus sum, ignoscite quæso, sustinete modicum quid insipientiæ meæ: festinus enim, accedo ad rem propter quam incœpi. Cùm capta esset Constantinopolis, exultabant victores Latini capta præda, sicut qui inuenerant spolia multa. Sed cœca cupiditas quæ facilè persuadet, ita manus eorum victrices victas tenuit: vt non solum Ecclesias violarent, immo etiam vascula in quibus sanctorum Reliquiæ quiescebant, impudenter effringerent. Aurum inde & argentum & gemmas, turpiter euellentes; ipsas vero Reliquias pro nihilo reputabant. Quo audito, seniores exercitus doluerunt valdè: timentes, ne talis victoria eis in exitium verteretur: Habito igitur Consilio, Legatus qui vicem Apostolici gerebat: Cum Archiepiscopis & Episcopis, sub districti anathematis interminatione præcepit, ne quis sibi retineret Reliquias, sed omnes in manu bonæ memoriæ Guarneri [1] tunc Trecensis Episcopi liberè resignarent. Inter quas, inuentum est caput glorioſi Martyris, nudum quidem, nisi quod circulus argenteus ipsi capiti circunductus erat, & supra in modum Crucis extensus, totum comprehendebat: in quo erat scriptum antiquis literis Græcis, quæ adhuc ibi apparent. ΑΓΙΟΣ ΜΑΜΑΣ quod interpretatur sanctus Mames. Quod cùm per Dei gratiam cognouisset [2] Gnalo de Domna Petra,

[1] *Guarnerus Trecensis Epis.*

[2] *Gnalo de Domna Petra ipse Damascenus*

vir

Digitized by Google

vir honestæ vitæ & boni testimonij, dilectus Deo & hominbus, in exercitu Latinorum non minimus, vt postmodum claruit: quia in Episcopũ * Dimicensem vnanimiter est assumptus; tanquam deuotus filius & vtile membrum Ecclesiæ Lingonẽsis, vt matrem suam tantis posset honorare pignoribus, cœpit laborare modis omnibus, vt Reliquias illas haberet: sed viuente dicto Episcopo, nullatenus obtinere potuit: quia idem, vt dicitur, Episcopus ad hoc aspirabat, vt in propria persona radiens, thesaurum illum Ecclesiæ nostræ præsentaret. Quia tenerrimè diligebat illum qui tunc sedebat Lingonis, [3] Hilduinum Episcopum, cuius animæ propicietur Deus. Illo Trecensi Episcopo viam vniuersæ carnis ingresso, sperans quod desiderabat effectui facilius mancipari: venit ad V. P. Magistrum [4] Petrum Capuensem Tituli S. Marci Presbyterum Cardinalem, qui in partibus illis, tunc temporis Legationis officio fungebatur, Cuius genibus prouolutus, supplicans cum lachrymis, animæ suæ desiderium humiliter explicauit. Ad hanc vocem, exultauit Legatus in Domino, quia venerat opportunitas, quod dicti Gnalonis quem propter honestatem suam tenerè diligebat, poterat exaudire petitionem. Statimque moram non sustinens ne distraheretur quod quærebat, accessit ad hospitium defuncti Episcopi, & caput reuerenter absconditum inueniens, ad domũ suam cum honore debito reportauit, Et vt omnem super hoc dubitationis scrupulum amputaret, Multos Clericos Græcos & Monachos euocauit, qui legentes literas in argento, asserebant caput esse Martyris glorioſi. Ad cuius rei maiorem certitudinem, misit idem Legatus quemdam presbyterum, & quemdam clericum suum cum dicto Gnalone, ad monasterium quod de nouo fabricatum erat sumptibus [4] Hysachij [5] Imperatoris, Constantinopolitani in honore Beati Mamantis. Cuius Abbas & Monachi cum caput prolatum vidissent, lachrymantes ceciderunt in facies suas: & cum gemitu clamauerunt. Ecce caput Patroni nostri, quod quidam Calogerus, id est bonus Senex Monachus, cùm multis aliis sanctorum Reliquiis, de terra in qua beatus

* *Dimicensem.*

3 *Hylduinus Lingonensis Episcopus.*

4 *Petrus Capuensis Cardinalis.*

5 *Monasterium S. Mamæ Constantinopoli.*

6 *Hysachius Imperator Græcus.*

Digitized by Google

beatus Martyr passus est, Constantinopolim detulit: & dum cogitaret secum, vbi posset eas honorificè collocare: respōsum est ei in somnis, in ecclesia quam de nouo fabricat Hyſachius Imperator Beato Martyri, repone: ne te oporteat vlterius laborare. Hoc audientes dicebant Abbas & Monachi, & rogabant dictum Gnalonem, vt innumeram super hoc acciperet pecuniam: vel alterius rei commutationem; vel se mallet, toto tempore vitæ suæ, totius Monasterij haberet Dominatum: dummodo restitueret eis, quod peccatis suis exigentibus amisisse dolebant. Quod hæc ita vera sint, testatur Auctenticum ipsius Legati transmissum ad nos, cum priuilegiis nostris honestè repositum.

Caput S. Mantis verum esse diuina adseritur visione, illudque euasis periculis Gnilo in Gallias adfert.

CAPVT VI.

INterim venerabilis Gnalo, thesaurum sibi creditum diligenter custodiens; locum in quo seruabatur, non solum lampade, sed etiam cereo singulis noctibus honorabat: suspiriis & gemitibus incessanter exorans, vt ei beatissimus Martyr certius aperiret, vtrum esset verè caput eius quod habebat necne. Hoc enim agebat vis amoris eius in eo, vt iam habitum se non habere timeret. Sicut beata Maria Magdalena Dominum videns, adhuc sublatum plorabat. Vnde frequenter cum lachrymis audebat dicere. Nisi signum mihi ,, ostenderis, numquam te in patriam meam portare ,, curabo. Hoc frequenter iterans: cum quadam nocte aliis occupatus, tardius solito ante Reliquias ad orationem venisset, & cereum non inueniret accensum: turbatus in seipso, supplicabat attentius, ne sibi imputaretur ad culpam, quod per negligentiam acciderat seruulorum. Non multum post, lectum ascendit: Nec dum ab ore eius orationis verba discesserant, & subitò cecidit in eum horror quidam: & factus est quasi in extasi semiuigilans, & vidit ante se, iuuenem pulcherrimum

rimum in veſte ſplendida,tenentem in manibus caput quod habebat. Qui ait illi qd dubitas modicefidei? Qui incredulus eſt, non proſperabitur via eius. Reſpice,& abſque dubio firmiter teneas : quia hoc ipſum eſt caput meum,[1] quod pro Chriſti nomine mihi abciſum fuit. His dictis, euanuit ab oculis eius. Ille autem exultans in Domino,& gratias agens : his & aliis eui- dentibus argumentis certioratus de voto ſuo, cum multiplici gratiarum actione à Legato recedens, cœpit diſponere de rebus & reditibus ſuis,quos Conſtantinopoli ampliores habebat, vt cum theſauro deſiderabili repatriare poſſet. Sed Dominus qui eum ſuper pauca fidelem inuenerat; ſuper maiora volens conſtituere,ad Dymicenſis eccleſiæ regimen interim aſſumi fecit, Propter quod, & via eius ferè per triennium elongata eſt. Non tamen propoſitum receſſit ab animo : ſed quamcitius potuit, ſumpta occaſione quod Domnum Papam & Apoſtolorum limina viſitaret, nauem aſcendit. Et proſperante vento, eleuatis velis duxit in altum.Et cum multis iam diebus nauigaſſet, ingrauatum eſt mare, & ſurrexit tempeſtas qualis ante viſa non fuerat: & naui penè diſſoluta, cùm omnes qui ibi erant etiam Nautæ deſperarent, nec in viribus ſuis nec in arte confiderent : ſed ſolius Dei miſericordiam precarentur. Inſurrexit venerabilis Epiſcopus Gnalo, clamans cum lachrymis. O Beatæ Mames vbi
" eſt virtus tua ? Patieriſne caput tuum ſubmergi in flu-
" ctibus,vt de cætero non videatur ab hominibus, nec
" vllatenus honoretur ? Exurge quare obdormis Domi-
" ne. Exurge & precare pro nobis Dominum, vt per
" merita tua ab his periculis eruamur- Vix orationem
" compleuerat,& ſtatim aura datur grata,& tranquillitas magna facta eſt, ita vt mirarentur omnes, & laudarent Dominum ; qui Martyri ſuo tantam gloriam dedit: Et ſic exultantes, optatum portum cum gaudio tenuerunt. Quid pluribus immoror. Per multos labores,per multa pericula:& cum multis tribulationibus, tandem dictus Epiſcopus ad caſtrum quod[2] Domna Petra dicitur venit: Vbi depoſito capite, cum quadam die fortuitò abſens eſſet : per antiqui hoſtis inuidiam

[1] *Ex hac viſione, decollatione vitam fidentiſſe S. Mamantem conſtat.*

[2] *Caſtrum Domnæ Petræ.*

Digitized by Google

inuidiam, eadem villa graui cœpit incendio deuastari. Tunc omnes eiusdem castri, à minimo vsque ad maximum, iam non in viribus suis, nec in hominum auxilio confidentes: cum impetu venerunt ad quemdam presbyterum nomine Guillelmum, vna voce clamantes. Domne quare cito non profers caput beati Martyris, quod apud te depositum audiuimus à Domno Episcopo? Credimus enim, quod per ipsum liberabimur ab hac peste: sicut olim Carthanensis ciuitas, per velum beatæ Agathæ fuit ab incendio liberata. Mira dicturus sum, sed tota regio hoc clamat, & ipse Episcopus constanter asserit: quod statim monstrato capite, vim virtutis suæ oblitus est ignis, vt mirabiliter videres flammam cum vento confligere, qui vtique contrarius erat. Ita quod præter spem omnium, in domo lignea per seipsum cessauit ignis: vt omnibus manifestè clarescceret, quod Dominus eis per Martyrem suum tanta beneficia contulisset.

Caput S. Mamantis quam mirificè à Lingonensibus suscipitur.

CAPVT VII.

DEinde idem Episcopus venit Lingonas; vbi cum quanto honore, cum quanta reuerentia, cum quantis muneribus receperit eum & Reliquias amplexatus fuerit, bonæ memoriæ qui nuper in fata concessit [1] Robertus Episcopus, transeundum censui: quia quilibet vestrum hoc vidit, & memoriter tenere potest. Sed illud non taceo, quod cum multi de diœcesi, ad honorandum caput Patroni sui deuotius conuenirent: constituti sunt duo boni testimonij Sacerdotes, ad seruandas & ostendendas Reliquias, & beneficia fidelium colligenda. Contigit autem quadam die, quod illi duo absentes erant, & peregrinorum instante turba, quidam alius Sacerdos inuitatus vt caput glorioſi Martyris peregrinis ostenderet: impudenter accessit. Et sicut legitur in libro Regum de Osan, cuius manus aruit, quia archam Domini indebito

[1] *Robertus Episcopus Lingonensis.*

Digitized by Google

bito modo tetigerat : ita manus Sacerdotis dextra ſic arida facta eſt, quod nec ex ea quippiam operis fácere poterat : nec ad os ſuum ſine violentia ſubleuare, & ſic doluit per aliquot dies. Tandem in ſe reuerſus cognouit quod iniuriam fecerat Martyri ; quia in eadem nocte , miſeris amplexibus concubinæ ſuæ , fuerat maculatus. Et accedens humiliter ad * Confeſſo- * *Confeſſarium.*
rem ſuum,culpam ſuam nudè & apperte detexit. Poſt modum verò peracta parte pœnitentiæ, cùm lachrymis & debita reuerentia , acceſſit ad caput : & eidem manum ſuam tangi & ſignari fecit ; quæ ſtatim per Dei gratiam ſanata eſt, & debito officio reſtituta. Deus nouit , quia non mentior. Nam qui vidit teſtimonium perhibet veritati , & ſcimus quia verum eſt teſtimonium eius. Attendat diligens lector,quia quater ad nos miſſæ ſunt eiuſdem Martyris Reliquiæ : & ex ipſa miſſione intelligat , qualiter inſtruit nos Dominus, & quid agere debeamus oſtendit. Primo miſſa eſt Oſchia colli, iuxta quod mediantibus arteriis tranſit quod cogitatum eſt in corde , vt modulante lingua in vocem prorumpat. Secundo brachium per quod operatio intelligitur. Tertio os longum , quod de tybia vel de femore eſſe videtur : de quo qualiter venit ad nos, ſub ſilentio pertrãſiui : quia non eſt multum auctenticum, licet ſub multorum Nobilium & bonorum virorum teſtimonio, fuerit allatum. Quarto & vltimo,venit caput. Quaſi diceret, ſi cogitatione locutione & opere quæ per Oſchiam & brachium ſignificantur, rectas facitis ſemitas Dei noſtri, quod ad tybiam pertinet:peruenire poteritis ad caput veſtrum. Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum ,cuius anno incarnationis Milleſimo Ducenteſimo Nono facta ſunt hæc , eodem Præſtante qui viuit & Regnat per omnia ſæcula Amen.

Finis libri Anonymi Canonici Lingonienſis, de Tranſlationibus Reliquiarum S. Mamantis Martyris.

I N

IN EODEM VETVSTO CODICE

Monasterij Ternensis, ordine sequebantur alia eiusdem S. Mamantis historia, absque Authoris nomine, eisdem descripta caracteribus. quam vt Mameris omnia integra Lector haberet, expressi.

Qualem vitam in Eremo S. Mames duxit.

CAPVT I.

IN diebus illis, cum primum ab Aureliano Imperatore, persecutio Christianis orta esset: & decretum in vniuersum orbem mitteretur, vt quicumque contempsisset sacrorum siue Idolorum cultum diuersis tormentorum generibus puniretur: Erat in Cæsarea Cappadociæ, puer Nobilis annorum duodecim, nomine Mames. Huius parentes iusti colentes Deum, docuerunt ab initio filium suum Domini legem. Post quorum mortem valdè custodiens vitam suam Beatissimus puer, ambulabat in præceptis & iustitiis Domini nostri Iesu Christi sine quærela. Amabatur autem ab omnibus suis, propter verecundiam suam. Hic cum in ea ciuitate Imperatoris Aureliani videret impleri præcepta, & templi sui victimas fieri, ferre non potuit. Derelictis igitur bonis suis, cùm pecoribus tantum secessit in montem, cuius silua erat densissima: & viuebat illic, orationi & lectioni vacans. Pascebatur autem tantum lacte gregis sui. Cum hæc esset eius vita: audita est vox de cœlo dicens. Mammes descende in campum. Et statim surgens, descendit in campum: & inuenit illic virgam positam, & Euangelium Domini iuxta. Quod cum legisset dixit. Domine, cui me iubes annunciare Euangelium tuum? Et vox ad illum. Ædifica tibi domum in monte, & ostendam tibi quibus annuncies. Et ascendit Beatus Mammes in montem, conscisisque arboribus: fecit domum, & ædificauit altare Et sedens legebat librum quem inuenerat in campo. Et factum

est

eſt legente illo, conuenerunt illuc innumera animalia ſilueſtria ab omnibus penè feris genera diuerſa: quæ proſtrata adorabant eum. Poſt fixis genibus, reſpiciebant ad Dominum ſurſum. Et vt erat tempus; egrediebantur ferarum genera maſculina,& remanebant ibi fœminina gregis, ſimul cum manſuetis,lacte vberibus plenis. Et intellexit eas vir Dei ſe ſimul cum grege ſuo mulgere debere. Et mulgens lac ab eis, coagulans faciebat caſeos, quod cum habundè vidiſ-
« ſet, Orauit ad Dominum dicens. Domine, quid fa-
« ciam de fructu hoc quem dediſti mihi?Et ait ad illum
« in viſu Dominus. Deſcende ad portas Cæſareæ, & inuenies ibi pauperes & viduas & orphanos, diſtribue illis. Hæc mirabilia videntes quidam, nunciauerunt Alexandro Præſidi, qui erat miſſus ab Aurelliano tyranno; dicentes quoniam Magus eſſet,& maleficiaret omnes feras ſiluarum. Audiens hoc Iudex, miſit ad eum equites duos in monte in quo habitabat. Ipſe autem obuius factus eſt eis. Qui interrogantes eum dixerunt. Vbi habitat hic puerulus nomine Mammes,
« vel vbi manent pecora eius? Reſpondit ad eos:dicite
« mihi quid eo opus habetis, & demonſtro eum vobis.
« Audientes autem dixerunt ei. Proditio facta eſt de
« eo ad Præſidem, eoquod maleficio detineat animalia
« ſiluarum, ob hoc quærit eum. Tunc plenus ſpiritu
« Sancto, reſpondit eis dicens. Eamus primum & gu-
« ſtemus. Venientibus autem eis in domum, poſuit eis caſeum & aquam. Manducantibus autem eis, facta eſt congregatio multa nimis animalium ferorum: ſedente eo & legente Euangelium quod ei dederat Dominus cum virga. Cum vidiſſent autem hæc viri qui miſſi fuerant, confugerunt ad eum. Videns
« autem Mames timorem eorum, dixit ad eos. Ne ti-
« meatis, Ego enim ſum qui dicor Mames ſeruus Dei.
« Tunc illi timore repleti, dixerunt ad eum. Si vis ve-
« nire nobiſcum ad iudicem, tu ſcis. Si autem non vis,
« nos reuertemur. Tunc reſpondit eis. Ite vos, & ego
« venio comitante mecum Spiritu Sancto. At illi cum
« timore profecti ſunt inde. Tunc dixit ad eum Spiri-
« tus Sanctus,voca Iconem qui deuoret Paganorum &

Digitized by Google

Iudæorum pueros, qui irrisui habere te volunt. Tunc Mames dixit ad Dominum. Domine Deus patrum nostrorum , Mamem peccatorem ne derelinquas neque despicias , quoniam pro te multa desidero pati. Hæc eo loquente , venit Leo de Eremo rugiens , & conuertens se beatissimus puer ad Leonem dixit. Ego vado in nomine Domini , tu autem vade præcipiente Spiritu sancto. Et cum iam in Amphithleatrum introductus fuero , tunc descende & insurge in eos qui me persequuntur. Et perrexit ad ciuitatem Cæsaream Cappadociæ.

Cæsaream venit & Præsidi sistitur.

CAPVT II.

ERant autem expectantes eum ad portam qui missi fuerant ad ipsum , & videntes eum venientem , stupefacti sunt , & ceciderunt in faciem suam ad pedes eius , & dixerunt. Saluus venias seruus Dei : & exurgentes , cucurrerunt ad Præsidem dicentes. Iste non est magus neque fallax, neque aliquid horum in quibus accusatus est : sed est seruus Dei fidelissimus. Quibus Iudex dixit. Vos argentum accepistis ab eo , quia ita pro eo estis soliciti. Illi dixerunt, Nihil de his quæ suspicaris accepimus Præses, solum audiuimus inuocantem nomen Iesu Christi, & ad vocem eius statim conuenerunt animalia ferarum diuersa innumera valde & mansueta simul , & erant quasi orantia cum eo, quomodo ergo Magus? Sed si nobis non credis , ecce ipse præsto est iudicio tuo, quemadmodum vis require. Tunc aliqui ex fratribus Christianis audientes hæc ab illis duobus qui à Præside erant missi , cucurrerunt ad Mamem , quærentes loqui cum eo. Tunc interrogauit eum Præses dicens. Tu es qui diceris Mames? Respondit, ego sum seruus Dei. Præses dixit, Dic mihi , quomodo maleficiaris animalia siluestria in monte ? Tunc Mames dixit ac Præsidem. Ego sum seruus Domini Iesu Christi regnantis in cœlis , de quibus autem dicis mihi nihil scio

scio. Alexander dixit. Dic mihi quemadmodum à te animalia siluarum colligebantur, vel quibus maleficiis ea circumuenichas? dic, priusquam incidas in pœnas & tormenta. Mames sanctus dixit. Christũ inuoco, Magicam autem artem non didici, corpus meum concedo tibi, quemadmodum vis cruciabile: animam autem meam in potestate non habes, sed Deus qui in cœlis est, qui fecit cœlum & terram mare & omnia quæ in eis sunt. Præses dixit, in Magicis tuis confidis: & ideo videris contemnere me. Sed ego benè & optimè noui, quia Magicæ tuæ circumuenire me pœnitus non possunt. Sanctus Mames dixit. Genus magorum & maleficorum odit Deus: quomodo maleficus esse possum, qui Deum viuum timeo? Audi ergo me dicentem, quia neque metu terreor tuo, nec timeo pœnas tuas. Habeo enim Deum adiutorem qui est in cœlis, qui fecit omnia: & mandauit nobis ipsum solum adorare. Tunc Præses dixit. Non apud me diuersis artibus vtaris, sed celeriter confitere mysteria quæ in monte fecisti. Mames dixit. Quid tibi habeo confiteri? Alexander dixit. Iura per Cæsaris fortunam, quod nihil maleficiorum noiti, & ego dimittam te. Mames dixit. Ego non iuro nisi per Deum Omnipotentem & filium eius vnigenitum: per vanitates autem hominum & Demoniorum nomina, non possum iurare. Alexander dixit. Nega Deum tuum, & immola Diis vt præceptum est ab Augusto nostro Aureliano. Mames dixit. Ego didici semper Deo Omnipotenti sacrificium laudis offerre, non Dæmoniis. Alexander dixit. O puerule valde contristor pro ætate tua, videns pulchritudinem & infantiam tuam, & propter hoc defleo super te. Nega ergo Deum tuum, & sacrifica Diis iuxta præceptum Domini nostri Imperatoris Aureliani: ne incidas in tormenta. Mames dixit ad Præsidem. Tua infelicitate tristare, & plora pro tua ætate, pro me autem noli. Nam tu quis es qui tristitiam habes? Deus stat pro me. Præses dixit. Nega Deum tuum & sacrifica, quemadmodum præceptum est ab Imperatore nostro. Beatus Mames respondit. Non nego Deum meum qui facit mirabilia

magna : quod bis fac. Irascens Præses vehementer, iussit suspendi eum & torqueri. In torturis autem eius, nullus sermo factus est. Tunc Præses dixit. Nondum sentis plagas? Respiciens Mames ad cœlum dixit. Gratias ago Deo meo, quoniam sicut tu sedens non sensisti, sic nec dolor peruenit ad animam meam. Tunc Præses ad Quæstionarios dixit. Tangite interiora eius. Erat autem intendens in cœlum, & audita est vox ad eum de cœlo. Confortare Mames, & viriliter age. Multi autem ex fratribus Christianis, audientes de cœlo vocem : gauisi sunt vehementer. Tunc Præses iussit eum deponi, & mitti in caminum ignis. Cum autem milites præpararent caminum; extulit Deus Præsidem de sensu suo, & iussit eum in carcerem recipi. Inuenit autem in eodem carcere inclusos homines amplius quam xl. Ipse autem inclinans genua, orauit ad Dominum Iesum Christum dicens. Deus patrum nostrorum, exaudi me peccatorem Mamen, & non derelinquas me. Timentes autem hi qui erant in carcere, proiecerunt se ad pedes eius. Quibus dixit. Quid vultis? Responderunt, fame morimur. Illis hæc dicentib⁹, ingressus est Spiritus sanctus per fenestram in habitu Columbæ, portans mel & lac : & dixit vox ad illum. Mama noster, accipe istam Margaritam missam tibi à Domino Iesu Christo. Accipiens autem Mames, manducauit simul cum eis qui erant in carcere : & satiati sunt. Media autem nocte, apertum est ostium carceris, & exierunt omnes qui erant ibidem. Audiens autem Præses de fuga eorum, dixit ad Clauicularios. Sistatur. Mames. Et cum astaret ; Præses dixit. Igni te tradam. Mames dixit. Quoduis fac. Præses dixit. Scio quia Magiæ tuæ conualescunt, ob hoc & ignem contemnis. Et adiecit. Immola Diis, Mames dixit, quibus diis immolare me iubes? Præses dixit. Soli, Herculi, & Apollini. Mames dixit. Benè dicis immola Apollini: quoniam qui illi sacrificat, perdet animã suam. Apollo enim interpretatur Latinè perditio. Audiens hoc Iudex, iussit eum mitti in caminum ignis ardentis : & dixit ad Alexandrum & Zosimum, qui erant sacerdotes Dæmoniorum. Tollite eum ipsi, & mittite in caminum

minum, vt consumat eum ignis. Tunc illi accipientes eum, perduxerunt ad locum camini. Respiciens autem Mames sanctus in cælum, dixit. Deus Patrum nostrorum, exaudi me peccatorem, quia propter te hæc patior. Præsta in conspectu tuo me integrum manere, & conserua me de igne quem præparauerunt mihi: vt cognoscant ij qui te non nouerunt, quoniam tu es Deus. Et consignans se signo Christi, intrauit in caminum.

S. Mames illæsus egreditur ab igne.

CAPVT IIII.

INtrante autem eo, statim extincta est flamma: & erat glorificans nomen Domini, & dicēs. Gratias tibi ago Domine Pater Domini mei Iesu Christi, quoniam sicut visitasti Ananiam Asariam & Missael spiritu Sancto, & liberasti eos de camino ignis: ita fecisti & mihi peccatori, & non dereliquisti me. Post tres autem dies, cum adhuc esset in camino: iterum iussit Præses succendi ignem amplius, & statim columba descendit de cœlo, & dispertiuit ignem, & erat quasi camera facta flamma. Post quinque autem dies, iussit Præses apperiri caminum, vt colligerentur ossa eius. Et conuenit ibi militum multitudo, & audierunt eum colloquentem in camino, & laudes Deo dicentem. Audientes obstupefacti sunt, & reuersi venerunt ad Præsidem, & dicunt ei. Domine Præses, hic homo non est Magus: sed Deus eius Magnus est, quoniam tanta flamma ignis non læsit eum: nec aliquam partem ipsius corporis. Et ait. Forsitan Artes Magicæ eius conualescunt. Et adiecit, adducite eum ad me. Apperientes autem milites Caminum, viderunt quasi militum stantem, multitudinem Angelorum. Erat autem ibi cum gloria multa, quod multi ex fratribus Christianis viderunt. Erat autem Mames sedens in medio camini, glorificans Patrem & Filium & Spiritum Sanctum. Dixerunt ad eum milites. Egredere vocat te Iudex. Egrediente autem ipso, recesserunt Angeli. Cum au-

tem veniſſet Mames ad Præſidem, Dixit ei. Præſes. Quid eſt Mames, quod ſic conualeſcunt Magiæ tuæ, vt te non lædat ignis? Quemadmodum etiam maleficiis extinxeris ignem dic mihi, & quid faciebas in monte vbi eras: & nihil te nocebo, ſed abſoluam. Mames dixit. Ego feci virtutem magnam ſecundum iuſſionem Domini mei Ieſu Chriſti, paui Silueſtria animalia in Spiritu ſancto, & ſecuta ſunt me animalia ferarum, & glorificabant Dominum meum ſecundum vocem ſuam, hoc eſt quod feci. Iterum Præſes dixit ad eum. Verum dic cito, quomodo tantum extinxeris ignem. Mames ſanctus dixit. Gratias ago Deo meo, quia non ſum Magus ſicut tu dicis, ſed Chriſtianus ſum. Alexander dixit. Feras habeo ingentes, ad ipſas te mittam. Mames dixit Quemadmodum vis fac. Tunc Præſes dixit ad præpoſitos venatorum; Adducite mihi feras diuerſas, vt ipſum conſumant. Tunc venatores ſecundum præceptum Iudicis fecerunt.

S. Mames à lapidibus illæſus ſpiritum Deo reddit.

CAPVT VI.

INtroduxerunt eum in Amphiteatrum & dimiſerunt ei vrſam ſæuiſſimam, illa autem cucurrit & adorauit eum. Iterum dimiſerunt ei Pardam, quæ cucurrit & amplexata eſt collum eius, & lingua ſua extergebat. Videns autem Iudex quia nihil læderent corpus eius; præcepit venatoribus vt per dies viginti, caperent Leones ferociſſimos, vt vel ſic conſumerent Martyrem Dei. Et comprehenſus eſt Leo miræ magnitudinis, & nunciatum eſt Præſidi, quia valdè immenſiſſimus Leo haberetur in cauea. Præſes nimia elatus lætitia, Amphitheatrum præparari præcepit. Quo facto, poſt diem tertium proceſſit: Leonem illum beato Martyri dimiſſurus. Cúmque Cataractarum miniſtri, præ timore facerent moras: Leo ille qui Martyri fuerat viſus, deſcendit de monte vocatus à Spiritu ſanctò: & ingreſſus eſt ciuitatem rugiens. Nullum autem in ciuitate læſit, ſed feſtinans ad Amphiteatrum,

Digitized by Google

phitheatrum,patentibus portis ingreſſus eſt: & reſpiciens ſanctum Mamam dixit. O natura hominum Spiritu ſancto cooperata ! Ecce enim tui cauſa, ab Angelis cogor contra naturam loqui. Hæc eo dicente, Amphitheatri oſtia clauſa ſunt ab Angelis, vt nullus exinde poſſet fugere, & accedens Leo laniauit multitudinem paganorum & Iudæorum. Remanſit autem ſolus cum officio ſuo Præſes illæſus. Quod tamen factum eſt ſecundum iuſſionem S. Mametis, qui præceperat ei ne eum læderet. Tunc Mames, ſanctus, Leoni iuſſit ad proprium reuerti locum ; de illorum autem laceratione factus eſt ſanguis in modum fluuij. Et nec ſic quoque contriſtatus eſt crudeliſſimus Iudex. Deus enim Mametis indurauerat cor illius. Iterum autem beatiſſimum Mamam Præſes vocari iuſſit, & dixit ad eum. Mames immola Diis, ſicut ab Imperatore noſtro præceptum eſt : & ne deficias variis cruciatibus. Mames ſanctus dixit. Sacrilege & Hypocrita communicator Dæmoniorum, non temptes ſeruum Dei, licet peccatorem. Tamen quoniam Dominum noſtrum agnoſco, non derelinquet me Deus meus. Venient autem flammæ magnæ & gladij ancipites, percutientes & perdentes omnes negantes Deum viuum, colentes idola ſurda, & ſculptos lapides & ligna. Et iratus Præſes dixit ad eum. Leonem habeo immaniſſimum, quem ad te laniandum dimitti iubebo : ab illo confringentur oſſa tua. Ille erat Leo qui à venatoribus fuerat captus. Beatus Mames dixit. Quod dicis celerius fac. Statim ergo ſurrexit Præſes, & exiuit foras: & ad ſtadium veniés, præcepit venatoribus, vt Leonem illum dimitterent. Sanctus Mames dixit ad Preſidem. Tyranne odibilis Deo & hominibus, inimice veritatis, fac iuſſionem patris tui qui dicitur Sathanas. Tunc Venatores dimiſerunt ei Leonem. Mames autem ſanctus deambulabat in medio, glorificans Deum & in cœlum ſemper aſpiciens, Dimiſſus autem Leo cum iuxta eum veniſſet : proiiciens ſe in terram cum ſilentio grandi, lambebat pedes eius. Videntes autem hæc populi, ſibilabant, ſtridebant dentibus,& dixerunt ad inuicem.

Digitized by Google

Tolle magum & maleficum noſtrum de medio noſtri. Et collectis lapidibus, lapidauerunt Beatiſſimum Martyrem, & cum iam eſſet lapidibus coopertus, eſtimabant eum eſſe mortuum: & nec ſic quoque læſerunt eum. Poſt modicum autem facto ſilentio, ſeceſſit illæſus benedicens Deum. Et vox ad illum facta eſt Angeli de cælo dicentis ei, Veni Mames, apperti ſunt tibi cœli: congaudet tibi pater in Paradyſo devictis omnibus, ſtat Filius Dei portans coronam tibi, ad primam portam ſuſcipiet te, Spiritus ſanctus deducet te. Tunc ſanctus Mames dixit. Domine ne ſtatuas illis ſecundum quod intulerunt mihi, ſed recipe animam meam in pace. Et hæc dicens, emiſit ſpiritum. Et dormiente iam corpore, feſtiuus migrauit in cœlum. Regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto qui cum Patre, &c.

Finis hiſtoriarum Vitæ, Agonis, & Tranſlationum beati Mamantis Martyris.

VITA

Digitized by Google

VITA SANCTI PANACII CÆNOMANICÆ VRBIS TERTII PONTIFICIS,

ex veteri M.S. Cœnobij Cælestinorum Amberti. Anonymo Authore.

Ad Canomanenſes.

Pontifici, Clero, ac Cæno manorum Populo, Ioannes à Boſco Cælestinus S.

Euigil illa cuſtodia quam beatæ Scholaſticæ Beatiſſimi Patris noſtri Benedicti ſororis ſacris exuuiis, mira religione atque pietate exhibetis: cunctos Gallici honoris atque firmamenti auidos, vobis deuinciunt, (Pij Cænomanenſes) & ita deuinciunt, vt merito ab omnibus, veſtrum nomen celebrari, ad ſydera debeat efferri, ac veſter in eam cultus prædicari, Nam Cælites debitis officiis qui colunt, & hoc in ſæculo laude digni, & in alia æternis præmiis ſunt donandi. Inuideat licet Caſinũ geſtit tamen Gallia, tuclares ſuos gloria & honore coronare: & ipſis addictos, encomiis illuſtrare. At quæ magis encomia Cænomanicam Vrbem conſpicuam reddunt: quàm iugis ac penè continua in ſuis Pontificibus ſanctimonia? Vnius iſtorum hiſtoriam miſquam antea hominum oculis aſpectam, vobis gnuo animo aſpiciendam dono. Pignus meæ in vos ob veſtram in beatam Scholaſticam deuotionem obſeruantiæ, poſtea quandoque daturus, ſi au-

dium vos eam latis ac benevolis vt decet animis accepisse. Vt Monumentum Vestræ inconcussæ in Regem Christianissimum fidei, quæ ipso approbatur, locum in ipsius Bibliothecæ Xystis meritissimum, Cænomanicæ Ciuitati peperit, acquisiuit, comparauit. Valete, Lugdun. Idib. Septembr.

S. PANACIVS FIT CÆNOMANENSIS ANTISTES, ATQVE ægram fœminam. sanat.

CAPVT I.

1 S. Panacius Romanus, tertius Episcopus Cænomanēsis.

TErtius [1] Cęnomanicæ Eccleſiæ fuit Epiſcopus, ſanctus Panacius, Romana nobilitate ortus. Qui diſciplinam Apoſtolorum ſecutus, ita morū ornamentis florebat, vt cunctis bonis placeret. Erat enim doctrina prudens, Nobilitate præclarus, conſilio prouidus, bonitate conſpicuus, ſermone verax, in commiſſo fidelis, in interuentu ſtrænuus in vniuerſa morum honeſtate præcipuus fuit namque prædictus ſanctus Panacius in doctrina Apoſtolorum ſapienter eruditus, & prudenter edoctus. Et à beato [2] Clemente Petri Apoſtoli tertio ſucceſſore, ſancto Iuliano Cęnomanicę Vrbis Primo Epiſcopo & diſcipulo Apoſtolorum adiutor datus: atque cum eo ad prædicādū in Archidiaconatus officio directus. Qui poſt decеſſum prædicti Iuliani ſancti, & poſt obitum eius ſucceſſoris [3] ſancti videlicet Turibij in ſede Cænomanica Epiſcopus eſt conſecratus. Populus autem Cænomanicus diligebat eum quaſi animam ſuam, quia prædicationem & actus ſuos, ſigna & virtutes præcedebant. Reſtituebat ergo ſuis precibus in nomine Domini noſtri Ieſu, cæcis

2 S. Clemens S. Panacium D. Iuliano dat adiutorem.

3 S. Turibius ſanctus Epiſcopus Cænomanēſis.

vſum

visum. Claudis gressum, surdis auditum, mutis loquelę restaurationem. Spiritus immundos ex obsessis corporibus repellebat, & omnem amaritudinem à corpore humano, per cælestem gratiam auferebat. Et hæc faciens, laudem hominum fugiebat, & secreta loca petebat. Eo tempore erat quædam matrona nomine Casta in Cænomanico pago valde infirmata, quæ omnem substantiam suam & omnia propria sua, erga medicos expenderat: sed nihil ei profuerat. Cum audisset autem opinionē antedicti sancti Pannacij, & virtutem quam erga infirmos sanandos perficiebat, postulabat vt eius visitatione frui mereretur. Quæ cū semiuiua vsque ad eum, à parentibus & amicis atque famulis deferretur, fide fisa, eius doctrina & virtute explorata, petiit prompto animo, vt ei sanitatem tribueret. Qui pro ea orans eámque verbis diuinis instruens, curauit eam ab infirmitate sua. Ipsa autem sana facta, ac ad pristinam sanitatem restaurata, omnis res proprietatis suæ, ei Ecclesiæque sibi commisse legaliter contradidit, atque deinceps in sancta vita degere studuit. Nominatim autem res quas ei tradidit, [4] in Gestis Pontificalibus inserta esse dignoscuntur. Ideo hîc non inseruntur.

4 *Gesta Pontificalia Episcoporum Cænoma.*

Paraliticus curatur.

CAPVT II.

SEquenti autem tempore cognita Dei virtute, multi infirmi atque debiles, ad eum venientes, ab eo petunt dari sibi sanitatem, inter quos vnus Paraliticus veniens, omnibus membris stridens, cœpit rogare, vt eius miseretur, quia omnem facultatem suam in medicos erogauerat, & nullam ab eis medicinam, vel modicam perceperat. Ad cuius miseriam atque graue infirmitatē, animo & misericordia motus, cœpit rogare Deū diuinū vt ei auxiliū, pro sua pietate præstaret. Qui & aliquibus diebus iuxta sanctum virum cōuersans, eúmque di· noctu que excelsa voce deprecans, prompto animo & fide plus, postulabat sibi succurrere.

Digitized by Google

currere. Cuius assiduitate sanctus Panacius motus cœpit inter reliquas orationes etiam sacrificia Deo offerre,& [1] missarum pro sua infirmitate solemnia celebrare.

[1] *Missarum solemnia.*

Quadam autem die dum hæc agerentur, liberatus est Dei nutu,meritis sancti Panacij antedictus Paraliticus,ab infirmitate sua.Vt autem se cognouit liberatum à sua infirmitate, laudem dedit Deo qui sancto suo Confessori hanc coronam virtutis,& talem atque tantam curationis contulit gratiam Sciens autē quod à nullo neque à diuite neque à paupere aliquid accipiebat,quia secundū Domini iussionem agrotis omnibus se petētibus:dabat occultè prædictus infirmus obtulit sancto Panatio aliquid, non quod cupiditati,sed sanctitati conueniret. Quod cum nollet accipere, voluebat se ad pedes eius, deprecans atque coniurans, vt paruum eius sustinere dignaretur munusculum, Perpendens autem sanctus Panacius nomen Dei sui ex terribilibus sacramentis vnde precatus est, suscepit munusculum eius, ne spernere videretur nomen Dei sui, per quod adiuratus est. Cui & maiora dona largitus est, & Domino Iesu Christo diebus vitæ suæ seruire præcepit, & qualiter ei seruire deberet, sapienter instruxit. Hæc nota facta sunt per totum Pagum illum, siue per alias regiones, & omnes crēdentes confirmati sunt in fide, & Deo gratias egerunt.

A Dracone Cenomanenses liberantur.

CAPVT III.

ET illi qui perfectè adhuc non credebant, ad perfectam fidem conuersi sunt, & credentes laudabant Dominum ac magnificabant, qui talem potestatem dedit hominibus. Sequente autem tempore, magna pestilētia orta est in prædicto pago Cenomanico, & inter reliqua magna mala infinita, quidā Draco exoritur, qui homines comedebat, & pecora diuersi generis deglutiebat.Cuius timor tātus in populo inoleuit vt nec etiam vsque ad quinque milliaria,in locis in

in quibus insistere solebat, manere homines, aut conuersari auderent. Hinc autem factũ est, vt vociferantes viri & mulieres, senes & paruuli, ad sanctum Dei Panacium confugerent, & flexis poplitibus vociferantes dicerent. *Adiuua nos Pastor bone, & misertus esto nostri, quia nisi nobis succurreris, peribimus à Draconе*: quoniam omnia nostra deuorat, & nos ad deuorandum insequitur. Quorum precibus & clamoribus, atque vlulatibus, sanctus Panaci⁹ motus, deprecatus est Dominum Deum nostrum, vt succurreret populo sibi commisso, ne periret à Dracone. Serpens námque prædictus Draco magnus erat, & de ore eius flamma ignis ebulliebat, ita vt arbusta & reliqua in transitu suo comburet. Cinctus ergo fide vir Domini, & misericordiam antepones, cœpit ire quo Draconem perdere homines & iumenta cognouerat. Erat enim indutus sanctus Panaci⁹ antedictus lorica iustitiæ, & galeam salutis gerebat in capite, & scutũ fidei ante se ponens, gladium Spiritus ac verbi diuini ferebat in manibus. Et his armis non terrenis, sed spiritalibus ornatus, ad debellandum Draconem incedebat. At vbi signo Crucis protectus, obuiam ei venit, & flammas de ore eius exeuntes, illúmque præcedentes, ac arbusta & ramos arborum incendentes prospexit, in viam per quam ad quemdam fontem ire solebat, virtute Dei, armatus accessit. Cum autem serpens ille magnus, memoratum sanctum Panacium vidit, ad deuorandum eum citato gressu ire cœpit, cum autẽ ad illum appropinquaret, & ad deuorãdum eum se erigeret, nihil timens sanctus Panacius, accepit [1] stolam suam quã super humeros ritu sacerdotali ferebat, cũ qua & Domino ministrabat atque sacrificabat, eámque mittens in collum Draconis, alligauit eum, & adiuratum quasi mortuum, iacere in prædicta via fecit. Magnitudinem vero eius, hic non descripsimus, sed tantum mensuræ æstimationem memorauimus [2] quia picta erat in domo Episcopali, in nostra vrbe constructa.

Erat autem longitudo eius, cubitorum decem, & grossitudo eius eminens valdè. Derelinquens namque sanctius

[1] *Stola Sacerdotalis, & vestes sacerdotales inter sacrificandum.*

[2] *Serpentis magnitudo picta in Domo Episcopali vrbis Canomarensis.*

Digitized by Google

ſanctus Panacius ipſum ſerpentem in prædicta via alligatum, iuit poſt fratres, & vocauit populum quos voluit ſecum primo ducere, ne aliqua calliditate ſerpentis, deuiarent vel perirent. Vt autem cognouit populus iamdictum ſerpentem ita alligatum vt nulli iá nocere valeret, Deo gratias agentes, currebat poſt Pontificem, vt Dei magnalia videret. Tunc ſanctus Panacius recepta ſtola ſua coniurauit ſerpentem, vt nulli amplius noceret, ſed terram intraret. Cum autem videret populus eum vinculis abſolui, timuit valdè, ne ſuper eum irrueret, eumque deuoraret, & cœpit pauliſper recedere. Quibus ſanctus Pannacius aiebat. Nolite fartres nolite fugere, non eſt neceſſe nobis eum timere, quia licet mea ſtola, ac meis vinculis ſit abſolutus: vinculis tamen Diuinis ita eſt conſtrictus, vt nulli deinceps nocere valeat. Videns tamen ſanctus Panacius populum trementem ac pauentem, orauit Dominum vt aperiret terra os ſuum, & deglutiret ſerpentem. Exauditæ ſunt ergo preces eius, & aperuit terra os ſuum, & deglutiuit ſerpentem illum magnum antequum, ſicut Dathan & Abiron in conſpectu populi Dei ſunt deglutiti, & amplius ſerpens nuſquam apparuit. Tunc fecit ſanctus Panacius ſermonem ad populum, dicens: Hæc fratres Kariſſimi & alia mala quæ patimur, pro peccatis noſtris ſcitote ingruere.

In iſta enim vita ſi ſeruitium Dei delectat, Diuitias terrenas debetis contemnere & ſpiritales appetere, dicente ſcriptura. Si verè fratres diuites eſſe cupitis, veras diuitias amate, & ad cœleſtem patriam quam totius properate. Veſtras vero diuitias commẽdate ei, qui vobis eas integras illibatasque in cœleſti regione reſtituet, in qua vobiſcum iugiter manere poſſint. In iſta enim vita ſi vos diuinum volueritis implere ſermonem, quaſi hîc expenſæ, ibi vobis multiplicatæ reddentur. Omnis quippe delectatio futuræ vitæ reſeruata, non perditur ſed melior efficitur. Si autem iſta vita centum tendatur annorum ſpatiis, in die vltima ſtatim videbitur non fuiſſe, ac ſine memoria, hoſpitis vno die apud vos manentis, veſtigia vix reliquiſſe. Illa

vita

" vita autem manet iugiter, perseuerat instanter, annis
" quoque labentibus virescit & pollet; & inde renouā-
" tionis simul initium vnde finis præsentis accipitur. O
" verè sancta voluntas & omnium bonorum intentio
" experta: quæ illius tam formosæ vitæ desiderio accen-
" ditur! Qui non timet illam vitam tradere morituram,
" & illam accipere quæ penitus perire non nouit, in qua
" deliciæ, & delectationes, & diuitiæ, & gaudia sic in-
" choantur, vt terminum nesciant; sic principium ca-
" piunt, vt pœnitus finire non possint ab æterna morte
" non capietur. Quibus auditis, populus prostratus ad
" terram, orauit cum dicens. Adiuua nos pater, ne in
" hanc incidamus, sed ad cælestem patriam, vna tecum
" tendamus. Quo audito lætatum est cor eius in Domi-
no, & gratias egit Deo, qui saluat credentes. & cor-da fidelium inluminat. Quibus libentissimè respondit san-
" ctus Panacius dicens. Iustum est fratres, vt lux à mor-
" tali mundo discedens, ad nostras mentes immortales
" accedat & mentes in tenebris conuersantes illuminet,
" Amplitudo vero nostræ obedientiæ, & bonæ volun-
tatis, Dei gratia est, nō nostra. *Qui & illuminat abscondita tenebrarum, & manifestat cōsilia cordium.* Beati estis fratres qui obedistis voci Domini Dei dicentis. *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego requiescere faciam vos. Tollite iugum meum super vos, & discite à me quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suaue est, &c.*

3 Talibus & his similibus exortans fratres sæpissimè, multos ad Christum ita conuertit, vt omnia sua relinquerent eique & Ecclesiæ sibi commissæ cuncta tradererent, & in ea vnà cum reliquis communem vitam exemplo Apostolorum eorumque discipulorum ducentibus, sancte & communiter ucerent. O fratres dilectissimi, quam bonum est &, iucundum habitare fratres in vnum!

3 *Clerici in cōmune viuentes & Christiani.*

Adolescentes

Adoleſcentes Duo curantur, & Clerici efficiuntur.

CAPVT IIII.

CVrrente autem tempore, erat quidam vir in prædicta Cœnomanica patria nomine Benedictus, Nobilis genere. Cui erat vxor ex proſapia & genere Principum, nomine Lupa: habebant enim ambo vacuas & diuerſas poſſeſſiones, repleti omnibus bonis & innumerabilibus diuitiis accumulati. Erantque eis duo filij, forma elegantes, & ſpecie decori, vultu amabiles, & ingenio agiles. Quos prædictus Pater & antedicta Mater, ita amabant: vt nec aduerſum quid eis facere, aut dicere vellent. Seneſcentibus autem illis, & filiis eorum creſcentibus, arripuit adoleſcentes tam grauis infirmitas, vt de vita eorum pater & mater deſperantes fierent. Multos enim medicos ad ſanandos eos mittebant, ſed nihil eis proficiebat, & in tantum eis deterius erat, vt & amici & reliqui medici, & parentes eorum omnes, vita illorum nullam ſpem haberent. Pater vero & mater illorum dolore cordis tacti, flentes & vlulantes deprecati ſunt ſanctum, vt conſolarentur ab eo. Diligebant enim valde eorum Epiſcopum ſanctum videlicet Panacium, à quo & dilecti erant. Venit ergo tacito greſſu, nuncius eorum, ad ianuam ſancti Panacij. Et videns eum [1] hoſtiarius eius quidã clericus hoſtiarij officio conſecratus, interrogauit eum quid vellet, ille autem aduolutus genibus eius, rogare cœpit, vt ſancto Panacio Epiſcopo, mereretur præſentari. At ille ingreſſus ad eum dixit. [2] Domine Pater quidam vir præ foribꝰ ſtat, & rogat vt tuæ Beatitudini præſentari mereatur. Vt autem ei hoc nunciatum eſt, nutu Dei cognouit quod Benedictus, eiúſque vxor Lupa dirigerent ad eum, deprecantes pro filiis eorum geminis. Sanctus vero Panacius conſulens Deum in oratione ſua, vtrum illuc iret an non, intra ſe quæſiuit. Cui Diuinitus eſt reſponſum, vt iret, & ſacerdotali medicamine ſanaret eos, quia infirmitas eorum non erat ad mortem, ſed pro gloria Dei, vt glorificaretur Deus in eis.

1 *Hoſtiarius officium in Eccleſia primum.*

2 *Quæ reuerentia ſint alloquendi Pontifices.*

Tali

Digitized by Google

Tali vero consultu sanctus Panacius confortatus ac gaudio repletus, prostrauit se Domino in oratione, " & cũ lachrymis dixit Domine Iesu Christe, Rex Re- " gum & Dominus Dominantium, qui michi vltimo " suorum tuorum, sanitatem puerorum reuelare digna- " tus es, confirma per me in eis opera misericordiæ tuæ. Et iussit nuncium velociter ad se perduci, ingressus " itaque nuncius, prouoluit se ad pedes eius, rogans & dicens. [3] Domine mi Pater, orat Seruus tuus Dominus meus Benedict°,& ancilla tua domina mea Lupa vt venias ad eos, quatinus consolentur super filiis suis valdè ægrotantibus, tuumque aduentum expectantibus. Fecit autem sanctus Panacius vt deprecati fuerant, & veniens ad eos prædicauit illis regnum Dei, " inter cætera autem ait illis. Plus amastis filios veltros quàm oportet. Tamen infirmitas hæc auxiliante Domino, *non est ad mortem, sed pro gloria Dei. Vt glorificetur Deus in eis* Tunc sanctus Panacius orauit pro eis & signo crucis facto, [4] oleo sanctificato, vnxit eos in nomine Domini. *Et oratio fidei saluauit infirmos.* Hoc autem facto, leuauerunt se pueri, & in pristinam Dei virtute, restituti sunt sanitatem Tunc præ gaudio magno, pater & mater à lachrimis non potuerunt se continere, quæ errumpebant in oculis eorum. Denique vero consilio sancti Panacij, vouerunt prædictos pueros pater & mater Domino: [5] & in ordine Deo seruientium petierunt ordinari. & si digni fierent, voluente tempore consecrari. Ad vltimum autem, & se ipsos Domino [6] vouerunt, & in manibus iamdicti sancti Panacij se tradiderunt. Et omnes res & possessiones eorum & diuitias sancto Panacio Ecclesiæque sibi commissæ legaliter tradiderunt, atque scriptis stipulationibus & testibus, vt mos erat, traditiones suas confirmauerunt. Quæ scripta hactenus in archiuo nostro conseruata habentur.

3 *Quomodo solebant Laici sacros colere Pontifices.*

4 *Oleum sanctificatum. Iacob. 5. 14.*

5 *Vide Clericorum ordines.*

Talibus autem & iis similibus bonis & traditionibus atque dationibus, nostra mater ecclesia exaltata atque glorificata est: & Domino adminiculante cotidie crescit, & oblationibus fidelium ad laudem Omnipotentis Dei amplificatur. Pro quibus & assi-

Digitized by Google

duè oramus, & fratres noſtri ac cuncti, in ea ſuccedentes Domine orabunt & nunc & ſemper, & per infinita ſæculorum ſæcula. Interiectis autem quibuſdam diebus quidam ruſticus in [1] Pago Andegauo, egreſſus eſt quadam die ad metendum. Et dum poſt laborem, ſumpto cibo, ſomno ſe dediſſet, & aperto ore dormiret, ſerpens ingreſſus eſt per os in ventrem eius. Ille autem expergefactus, non ſtatim intellexit quod ſerpentem haberet in ventre, ſed tamen venter validè dolebat atque tumeſcebat. Cum autem ad cœnam ſe refeciſſet & poſt refectionem lectulo ſuo ſe collocaret, & dormire inciperet, cœpit ſerpens volutare ſe per ventrem eius, eumque valdè torquere. Ille autem præ nimio dolore & vexatione ſerpentis, cœpit euigilare, & voce magna clamare iam ſe morituru. Ad cuius vocem excitati vicini, cucurrerunt ad eum, & interrogauerunt eum, quid haberet? Quibus ille reſpondens ait, ventrem meum doleo quia nimis me contriſtatur dolor eius, atque tumeſcens crepare mihi videtur medius. Vocauerunt itaque medicos ad eum vicini & cognati eius, vt ſanarent eum. Sed nullam ei præſtiterunt ſanitatem, verum deterius atque deterius illi omni hora fiebat. Tunc præcepit ſe duci per eccleſias Deo dedicatas, & loca diuino cultu ſacrata, frequentare cœpit. Quadã autem nocte, admonitus eſt in somnis dum [2] in quadã eccleſia in honore ſancti Ioannis Baptiſtæ ſacrata infra vrbem Andegauenſem pernoctaret: vt ad ſanctum Panacium Cœnomanicæ vrbis Epiſcopum pergeret: vt ab eo medicinam ſuæ infirmitatis percipere Domino auxiliante mereretur. Ille autem monitis Diuinis obediens, cœpit ire ad Cœnomanicam vrbem, vt ad ſanctum Panacium perueniret.

Cumque ad eum perueniret, cœpit rogare eum, vt ſibi ſubueniret. Cumque videret eum ſanctus Panacius, in tanta infirmitate detentum, vocauit eum ad ſe, & interrogauit eum quid haberet? At ille narrauit illi rem geſtam per ordinem, inſpiratione autem diuina, cognouit ſanctus Panacius, quod per ſerpentem torqueretur, & tangens ventrem eius, [3] ſignaculo Crucis,

1 Pagus Andegauenſis.

2 Andegauiſi in vrbe, eccleſia erat S. Ioãni Baptiſtæ dicata.

3 Signũ Crucis.

Digitized by Google

Crucis immisso, præcepit ei vt inclinaret se valdè. Et misit digitum suum in os eius, & signaculum Crucis super ventrem eius faciens, compulsus serpens virtute Dei, cœpit exire per os eius, & euomuit eum. Et ita videntibus cunctis, liberatus est à Serpente Hæc cum vidisset omnis multitudo quæ aderat, laudem dedit Deo Patri & filio Spirituique sancto: qui omnes saluat & neminem vult perire, sed omnes ad cognitionem veritatis venire, & cum sanctis Dei, bonis æternalibus potiri. Qui in trinitate perfecta viuit, & regnat in sæcula sæculorum Amen. *Hæc sancti Panacij vita imperfecta esse videtur, quippe finem ipsius atque exitum minimè recenset.*

Explicit S. Panacij Episcopi vita

VITA S. ARNVLFI TVRONENSIS PONTIFICIS, E M.S. CÆLESTINorum Amberti. Cum Fragmento Historiæ Exhumationis Beati Martini Turonici, ex Bibliotheca Floriacensi.

Ad Ludouicum Seguerium.

Clarissimo Viro Ludouico Seguerio, Principis Parisiensis Sacræ Ædis Decano, in Principe Francorum Senatu Consiliario, Andium apud Turones Sacro Præfecto &c. Mœcenati & Domino suo, Ioannes a Bosco Cœlestinus.

S.

PVderet me natione purum ac putum Francum, latum vnguem à Francorum institutis discedere. (Optime Mœcenas.) Quando nec te vnquam à priscorum illorum antiqua constantia hominum moribus, immutatum viderim. Te inquam, Consultissimo Patre nat, Pudicissima Matre educatum, in Catholica Religione enutritum, bonis moribus praditum, honestis disciplinis instructum, magnis in Ecclesia & Aula dignitatibus merito ornatum, Regi ac Regno fide integritate, ærumnis multis & maximis pro publica salute exantlatis probatum, mihique benevola munificentia ac liberali propensione, à meis imbecillibus annis addictum.

vt enim

Vt enim veteres Franci quos ſemel in clientelam familiaritatémque admiſerant, nuſquam prater quam ob ingratitudinis ſcelus, abligabant abigebant ita nec Clientes aut Liberti Patronorum vel Dominorũ cultui & obſeruantiæ munium remittebant aliquando, ni eos protegere, tueri, ac alere deſinerent. Horum imitatione, nec temporis diuturnitate nec aduerſæ & iniquæ meæ conditionis acerbitate, nec quoſpiam denique alio euentu, tui erga me paterni ſtudij aculei retundi hebetéque potuêre, quin me ſemper, longè ac propè, ingenii rerum mearum cura & ſolicitudine vulnerares. O immedicabilia vulnera, & quæ nec etiam morte pro te obita, medicari poſſunt! Quando quidem, id quod viuo tibi acceptum fero: qui me ne viuere ceſſarem, dum per me viuere nequirem, manu tua profuſa ac liberali in vita retinuiſti. Quibus ſi meritis in me tuis æqualia rependere cogitem: arenam appendo. Si autem meæ erga te gratitudini paria depromere, imbecillitatem meam tunc præcipiè promo. Verum quia quod debeo nequeo, & quod volo non valeo, an deſperatione tadiose fatiſcam? Gliſcam magis, ab animo meo tibi deuincto, vel tenues eiaculari radios: ad quorum lucem, noſcat præſens & ventura ætas, quod vt me colas, ſic te recolo in cuius gratiam ac honorem, Vitam Arnulfi ſancti Turonici Epiſcopi de puluere ſitu legi & collegi, iacentem erexi, atque Regiæ Bibliothecæ Xiſtis inuli. Vt Turonenſis Ciuitas, tibi ſacro Andium in Martiniano Turonum templo Præfecto, ſit obnoxia: dum poſtliminio Arnulfum ſuum Clariſſimi & ſplendidiſſimi tui nominis caduceo recuperat. Vt Communis noſter Princeps, frequenti tuo aſpectu oblectetur qui tam ſæpe eximiis tuis officiis, coronæ ſuæ faſtigium oblectat. Vt tandem mea mens exhilaretur, dum vel aliquid voluiſſe quod tu acceptare volueris, ſibi adblandietur. Exiguum munus eſt, dicent. Hoc, ô Amici, exiguum non reputo, quod Ma-

gnum repreſentat Pontificem, Magno offertur viro æquæ Magna proſunt cordis luminibus. Vale Ampliſſime Mœcænas, ac vt te ſuſpicio, me meumque munus Mœcenatitio vltro ſuſcipe.

Lugduni, Kalend. Septemb. 1605.

Parentes S. Arnulfi ad Chriſtum conuertuntur.

CAPVT I.

AGgrediamur Fratres chariſſimi diuinæ vocationis ſanctiſſimam enarrare conuerſationem Beatiſſimi Arnulfi Epiſcopi: qui præeuntibus virtutum choruſcationibus: & derelicto gentilitatis errore, meruit in ſanctiſſimorum Martyrum ſeu Confeſſorum caterua, deuotiſſimam patientiam obtinere, & cæleſtis gloriæ exultationem fæliciter poſſidere. Fuit itaque beatiſſimus Arnulfus Nobiliſſimis Francorum ortus parentibus. Patre gentili nomine Quiriaco, matre verò cognomine [1] Quintiana. Qui dum gentili paganorum errore tenerentur, impliciti, & idololatriæ diabolica fraude decepti deſeruirent, & vanas ſuperſtitiones excolerent: à beatiſſimo [2] Remigio ſepius cõmoniti: Baptiſmi gratiam ſunt adepti: [3] Et mutatis gentilitatis nominibus, vnus vocatus eſt Rogatianus, altera dicta Eufroſia; Et merito Rogatianus eſt nomine dictus, quia ſæpius commonitus & rogatus à ſancto Remigio [4] Francorum Apoſtolico, tali dignè meruit cenſeri nomine. Mater vero appellata eſt Eufroſia propter prudentiæ perſpicuitatem, quia antequam baptizarentur, eo quod ſteriles ambo videbantur, & amore ſobolis valde coarctarentur, traditis omnibus rebus proprietatis ſuæ ſancto Remigio, quas in [5] villa Reteſte nomine, habere & poſſi fere videbantur, & arrabone dato, quod ſi Deus eis donaret ſobolem, beatus Remigius & pater ſpiritalis eſſet, & hæres. Non longe poſt diuina

1 *Quiriacus Pater & Quintiana Mater S. Arnulfi.*

2 *S. Remigius Epiſcop⁹ Frãcos conuertit ad Chriſtum.*

3 *Mutantur Gentilium nomina, in Baptiſmo.*

4 *S. Remigius Frãcorũ Apoſtolicus.*

5 *Villa Reteſte.*

Digitized by Google

diuina ordinante clementia, & Angelica prænuntiante loquela. Filius datus est eis Dominus Arnulfus: ab antiqua Senatorum prosapia, tali nomine à beato Remigio insignitus. Quem beatissimus vir Apostolicus Remigius : de sacro fonte susciplens, post triennium sibi presentari iussit, & scholæ ad imbuendum tradidit. Qui ita in infantia & pueritia educatus, àdeò omnibus erat amabilis, totiúsque facundiæ eloquens, vt cælitus putaretur esse edoctus; & per omnia, virtute crederetur esse Angelicæ vitæ socius.

Clodoueus ad Christum quomodo conuertitur.

CAPVT II.

DVm vero beato Remigio spiritalis filiolus suus, domnus Arnulfus, ita eluceret, vt pote Spiritu Sancto plenus, Deo in omnibus gratias agens, assiduas pro filiolo, & pro conuersione [1] Clodouei Regis Domino preces fundere non cessabat, commonens etiam [2] Chrotildi Reginę: quæ Christianissima coniunx Regi pagano iuncta erat, & ex eo filium susceperat, quem Christianitatis nomine baptismatis consecratione, tinctum vrgente mortis imperio ad cœlos Deus euocauerat, quatinus animum Regis ab Idolorum cultura, aliena retruderet: & secretè in quantum valeret & auderet, illi veri filij Dei viui culturam prædicare, & pronunciare non cessaret. In qua commonicione & cordis desiderio. Chrotilde Regina, die noctuque æstuante. Dum Dominus ianuam suæ misericordiæ pandere & apperire voluisset Regi incredulo, & sepius victori Chlodoueo. Repentè dum contra Alamannos bellum ingredi properaret, [3] fugam insolitam arripuit. Deos Deásque inuocans quos nefariè colebat, at nullatenus se adiuuare illos sensit sed fugaces suos prospiciens prostratos, totam faciem suam ex vulnere sanguineo fluxu cruentatam etiam vidit. [4] Prouentu denique Aureliani consiliarij sui accidit, vt Deum cœli. Filiúmque Dei Crucifixum pro salute mundi, quem Chrotildis Regina prædica

1 *Clodoueus Rex.*

2 *Chrotildis Regina.*

3 *Clodoueus in bello contra Alamanos cõuersus fuit ad Christum.*

4 *Aurelianus Clodoueo cõsiliarius*

5 Votum Clodoueo maximè placet.

prædicabat, videret animo, asserens vt si victor existeret, omnibus modis prædictæ vxoris verba non respueret, sed fideliter baptismatis vnda, se à sordibus Idolorum abluendum condonaret. In qua voce & fide, super hostes irruit: & magna cæde eos vastans subingauit, & sicut solitus erat, victor ad [6] Iuuiniacum

6 Iuuiniacum palatium.

in pago Suessonico remeauit. Quo baptizato, cum omnium Francorum collegio a sanctissimo Remorum Apostolico Remigio. Ita postmodum Deo charus fuit, vt ab omnibus veneraretur & excoleretur vt decebat, sicut Rex Christianissimus, & totius victoriæ efficacissimus. Regi itaque gloriosissimo Chlodoueo, commendauit Beatissimus Remigius, filium suum Dominum Arnulfum. Qui in tanta habitus est apud Regem honorificentia, vt ei Rex neptem suam traderet sponsam, nomine Scaribergam [7] cum comitatu Remensi plurimisque aliis Regiæ dignitatis honoribus: eosque pariter, virum scilicet & sponsam, beato Remigio commendauit, quatinus eos secundum Religionem Christianitatis, iustè viuere edoceret. Quos beatus Remigius cum gaudio suscipiens, eos præmonuit decorari ex premiis virginitatis Cuius monita sicut spiritales filij suscipientes, constituerunt se animi deuotione, castimoniæ sanctitate perpetuo custodire. Dum hæc deuotio omnibus modis eos polliderei, & eorum corda ad hoc peragendum, flamma Spiritus Sancti accenderet, & die noctúque perui gles, in Dei seruicio assisterent, quadam nocte, de perfectione animæ virtus Diuina, animum beati Arnulfi pulsauit, dicens. *Si vis perfectus esse, relictis omnibus, Deum nudus sequere.*

7 Scaribergæ neptis Clodouæi.

S. Arnulfus peregrinatur, & animam hominis à Dæmonum faucibus eripit.

CAPVT III.

IN qua communicatione. Accedens quasi mortuus ad Beatum Remigium, retulit Diuinitatis commercium. Relictis ergo & dispositis sub eleemosyna omnibus

nibus. Et commendata vxore domna Scariberga patri ſpiritali ſanctiſſimo Remigio, cõmonitionem peregrinationis, pro Chriſti nomine accelerauit expetere. In qua peregrinatione, ſub laicali habitu decem & ſeptem annis procurrens. [1] Primo Romam adiit: diúque ibi ad Apoſtolorum Petri & Pauli ſuffragia perſiſtens: Conſtantinopolim perrexit, locáque ſancta vbi omnium Apoſtolorum doctrina efloruit, viſitare ſtuduit: Tandem vero, inſtinctu Redemptionis noſtræ ac venerabilis ſanctæ Crucis honore, [2] Hieroſolymam abiit ad ſepulchrũ Domini: ibique longo tempore, donec pro redeundo diuinitùs eſt admonitus, ieiuniis & orationibus vacare procurauit. Sed quia lucerna Domini ſub modio erat abſcondita, placuit Omnipotenti Deo lucernam ſuper candilabrum ponere, vt hominibus eluceret, vt plurimos radio claritatis illuminaret. Veniente vero lucerna Dei, adhuc in laicali habitu poſito. Beatiſſimo Arnulfo [3] ad Rauennatenſiũ Vrbem, dum quadam [4] Dominica nocte, idem beatiſſimus Arnulfus, [5] matutinis ſe laudibus, præſentare more ſolito ſtuduiſſet: ecce ſubito vox egredientis animæ, quam Diabolus tulerat ſecũ, per aëra vociferare cœpit. Sancte Arnulfe ſuccurre, ſancte Dei adiuua; quia à Diabolo ad infernalia ducor tormenta, eiúſque flammifero incendor anhelitu. Ad hanc vocem ſubſtitit beatus Arnulfus, & flexis genibus in terra, proſtratóque corpore diutius, diuinam implorauit clementiam, quo perditæ, ſuæ miſericordia ſuccurrere dignaretur animæ: Vt verò diuinũ ſenſit adeſſe auxilium, ſurgens ab oratione vehementer increpauit inimicum, ne vlterius ferre præſumeret mancipatum Dominico Chriſti ſanguine redemptum. Mox vero fraus inimica, relicta animæ præda, ductúque diuino algido, multúmque refrigerato cadaueri reſtituta. Quid plura? [6] Reuiuiſcit homo, exultat omnis Rauennenſium caterua, & congaudent omnes de beati peregrini Arnulfi præſentia, credentes ſe viſitatos eſſe, diuinæ clementiæ potentia. Excolitur veneratúrque ignotus peregrinus, non multo poſt Pontificum ſocietati præferendus.

1 S. Arnulfus Romã adiit

2 Hieroſolimæ & ſepulchrũ Domini.

3 Rauennæ vrbs.

4 Dominica nox.

5 Matutinæ laudes.

6 S. Arnulfus inimicum ſuffocat.

S. Arnulfus Remos miraculosè reuertitur, & mortuum suscitat.

CAPVT IIII.

DVm vero pro humani fauoris laude se voluisset delitescere & occultare, nocturno silentio commonitus est ab Angelo, vt patrium suum sanctum videlicet Remigium, sponsámque, Remis accelerans visitaret. Statímque à solo quo recubabat surgens, secunda videlicet feria: ante lucis auroram iter arripuit. Et ductu Angelico infrà quatuor dies super [1] Sequanam ad locum cui Celle vocabulũ est infatigatus peruenit, feria quinta quæ instabat à Dominica, quando anima per ipsum à Dæmonibus fuerat erepta. In aduentu vero eiusdem efferebatur quidam mortuus, quem à longè prospiciens, reflexis genibus ad terram, postulauit Dominum dicens, Domine Iesu Christe benignissime, qui es salus omnium in te sperantium, & requies, via, veritas & vita, ac Resurrectio omnium tibi toto corde credentium, si ductu Angelico tibi placuit ex longinquo me accellerare huic loco tam citò: resuscitetur mortuus iste, qui deportatur in feretro, in Domini & beatissimi Patrini mei Remigij testimonio. Ad cuius vocem, statim mortuus surrexit. Portantes vero stupefacti, & nimio terrore concussi mirari cœperunt quid tale esset: & glorificauerunt Deum dicentes. *Benedictus Dominus Deus noster, & magnus Dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est finis.* Ipse vero qui Resuscitatus fuerat, inter turbas accurrens, procidit ad pedes Domini Arnulfi Dicens. Tu es Pater sanctissime, qui me liberasti de infernali sulphure, & de flammis gehennæ, & numquam te deseram, neque derelinquam omnibus diebus vitæ meæ. Cuius manum accipiens Dominus Arnulfus, conduxit eum secum. Crastina die quæ fuit veneris, sexta scilicet feria, valdè mane: viso beatus Remigius filiolo suo, & mortuo resuscitato, exultans in Domino, gauisus est gaudio magno. Cum autem se mutuò filiolus scilicet cum patrino oscularentur, & ge

[1] *Sequanæ fluuium.*

Digitized by Google

& genæ vtrorúmque lachrymis perfunderentur: ad ſolita ſtudia recurrunt Diúque more ſolito incumbentes orationi ſecretæ, dum ab oratione reſurgunt: Beatus Remigius filiolum interrogauit, quid ſibi de hoc mortuo reſuſcitato quem ſecum adduxerat, ratio haberet. Percunctatis verò rei geſtæ ordinibus & pateſactis, aduocato ſuſcitato à feretro, ſciſcitatur diligenti examine beatus Remigius, quemadmodum illi erat dum cerneretur mortuꝰ. Ille vero palam elucidans ſuę infœlicitatis tormenta, retulit ſe infernalibus obſtruſum clauſtris, & partim pœnalibus deſtinatum tormentis, niſi quod tantummodo diuina eum protexiſſet miſericordia, in Angelica cuſtodia. Viſum namque ſibi dixit eſſe, in modū triſtégæ, in infernali tormento, ſuper ſe cathedram poſitā, ex qua triſtega, procedebant triaincendia [2] importabilia, quæ animas in circuitu poſitas, diuerſo laniabant cruciatu. Procedebat vero ſicut ex fornace de tribus partibus, quaſi ſulfureus ignis. Ex vna parte vero, fœtore ſuo animas circumquaque mortificabat, ex altera parte flammeus ignis indeficiens, quo ſemper animæ arderi videbantur, ex tertia fumus nigerrimus quaſi abyſſos penetrans diuerſim animas crucians, nullatenus requieſcere laxabat. Sub ipſa vero triſlega, ipſe miſerabilem ſeſſionem iudicialem acceperat. Et erat quaſi tribus foliis fici coopertus, vmbraculo eſtuantis gehennæ. Et dum tali ſe penuria videretur affligi, viſum ei fuit à proprio cuſtode qui eum illic præuidebat, per orationem Arnulfi laici reuocari. Quo completo. Beatus Remigius ſub humilitatis ſilentio, hæc indixit non reuelari.

[2] *Inferni pœnæ.*

Diuinitus Epiſcopus fit Turonenſis.

CAPVT V.

PRo aduentu autem vt decebat filioli, charitatis cauſa præparatur adminiſtratio. Conuocata denique ſponſa Domina Scariberga, cælebratóque vnanimitatis iuxta voluntatem Dei conuiuio: valedicens beatus

beatus Remigius filiolo, ſponſæ & reſuſcitato, perrexit in matris Eccleſiæ gremio, ſanctæ ſcilicet Mariæ, conſilij cauſa requirendi à paſtore omnium Epiſcopo, de huiuſmodi reuelationis negotio. Qui pernoctans vigilando ipſo ſequenti ſabbato, conuocato Eccleſiaſtici ordinis Concilio, [1] detonſo filiolo, ſtatuit eum in clericali officio, immoque ipſo die ſicut ordo ſe habebat, ad ordines eum promouit Eccleſiaſticos, vſque ad [2] Exorciſtam. Quo ordinato, prima egreſſionis ſuæ die, ab ordinatione obuiam fuêre illi duo energumeni, maſculus ac fœmina quos à maſculo tribus electis dæmonibus, à fœmina duobus, per inuocationem ſacri ordinis ipſa die ſuſcepti, ſanauit. Quo audito, beatus Remigius lætiſſimus, retulit Deo gratias in ſuis mirabilibus operibus. Verecundiæ vero honoribus Dominus Arnulfus implicatus, nouiter ordinatus, fugam arripiens, miniſterium peractum diuinitus, pertimuit humiliatus. Quem conſolando, beatus Remigius, ne deſſleret in precibus ſed firmiter ſperaret in miſericordiæ Dei viſceribus, aliquando ſecum morari fecit in orationibus. Tunc vero gaudens beatus Remigius in omnibus, aduocata ſponſa Domna Scariberga, ſibi inuicem ſtatuêre diuinitatis obſequia. In quibus obſequiis Domino ſanctiſſimóque Remigio adhærentes, vſque ad obitum ſancti Remigij, Dominus Arnulfus perſtitit, vna cum Virgine ſponſa, ac vrgente charitatis ardore non recuſauit, eleemoſynã de ſuis rebus facere, & explere ſibi à ſancto patrino commendata. Diſpoſitis vero omnibus, denuo perrexit ad peregrina loca, in ipſo ordinationis ſuæ exorciſmi gradu. Et progrediens Tholoſam adiit, diúque [3] ad ſancti Saturnini ſepulchrum in orationibus vacans, præmonitus ab Angelo Pictauis ad ſanctum [4] Hilarium orandi gratia perrexit. Tandem vero Angelico ductu, Turonis vſque properans venit: vbi Epiſcopus fuit ordinatus. Erat namque tunc temporis altercatio, & diſſenſio [5] in Turonica vrbe de eligendo Pontifice. Sed tamen inſtinctu diuinæ clementiæ, plurimi Epiſcoporum illuc conuenerant, & ordinationem celebrare debebant

[1] *Ordinis variatur, & dicitur modus.*

[2] *Exorciſta.*

[3] *Sepulchrum S. Saturnini Tholoſæ.*

[4] *S. Hylarij corpus Pictauis.*

[5] *S. Arnulfus Turonenſis Epiſcopus.*

Digitized by Google

bant vna cum ciuibus & suburbanis sanctæ Religionis filiis; deposcentes Dei clementiam, vt de subrogando Pontifice, voluntas Dei manifestaretur, in coadunata deuocatione. Cùm vero vt præmonstratum est, tertia dies ieiuniorum instaret, aduenit Dominus Alnulfus adhùc exorcista, sicut à sancto Remigio fuerat ordinatus: & clanculò se imposuit ad orationis studium. Oratione vero completa, dum Ecclesæ fores egredi curaret; ecce Angelus Domini astitit, eúmque in Ecclesiam, intromisit: & foribus omnibus obseratis, perduxit eum in collegio Episcoporum, eúmque ex parte Dei indixit ordinandum. Qui omnimodis renuens, & numquid se iudicans, inuitus trahitur, eligitur; & ordinatur: ab Exorcista, in omnibus gradibus vsque ad Episcopatum.

Episcopatum deserit vt iterum peregrinetur, serpentem vincit & animarum vtilia reddit.

CAPVT VI.

DVm vero post ordinationem ad matutinale officium fuerè conueniret & [1] *Domine labia mea aperies*, vt ordo Ecclesiasticus expoſcit initiaret: mox Angelicam persensit vocem dicentem, *& os meum annuntiabit laudem tuam.* Alia namque nocte, dum templum ingrederetur. Dei erumpens in laudem; ait. *Exultabunt sancti in gloria.* Subsecuta est illum vox inquiens angelica; *lætabuntur in cubilibus suis.* In Episcopatu vero non perstitit nisi tantummodo decem & septem diebus, a Primans & valdè pertimescens, detrimentum animæ esse, si se sub tali permitteret dignitate, sicut cõsiderabatur in Episcopalis maiestate honoris. Iterum vero sicut prius omnia reliquerat, Episcopatum deserens, peregrinando & prædicãdo, per vndecim annos penè vniuersitatem Regnorum perlustrans, [2] Hyspaniam peruenit, vbi prædicatione sua multos conuertit ad fidei sacramenta. Ad extremum vero aduocatus est a Rege Hyspaniæ, [3] cernens claritatem vultus eius, & admirans; ulterius

[1] *Domine labia mea aperies.* Psal. 50.

[2] *Hyspaniam.*

[3] *Christi.*

rium

rimam faciem quam gratia irradiabat diuina: interrogauit eum quæ esset hæc noua lex & doctrina; & hæc superstitio quam in suo prædicabat regno, & quis Deus esset, quem coli iuberet? Ille vero vt Christi athleta persistens imperterritus, vt potè Spiritu sancto repletus, prædicabat filium Dei pro salute generis humani venisse in vterum Virginis: natum & passum, resurrexisse, cælos ascendisse, super discipulos Spiritum sanctum misisse. Vbique præsentem esse, iudicaturúmque viuos & mortuos in mundi fine. Quo audito, Rex volens probare si hæc vera essent, dixit; Est serpés in parte Regni mei, qui penè totā in circuitu „ terram comburere flamma videtur, siluas facit ardere, „ etiam suo flatu aquas dicitur siccare vt relatū audiui- „ mus: habés capita quinque, quem Hydrum appellant. „ cuius pestem, si volueris extirpare, aliquantulum po- „ terimus te veracem probare. Cui fidenter beatus Ar- „ nulfus respondit, dicens. In nomine Domini mei Iesu Christi hæc paratus sum facere, si spoponderis te ver- „ bis meis credere. Ad hæc respondit Rex; & ego & „ omnes mei crediturí erimus, si dictis facta compenses; Tunc beatus Arnulfus fisus in potentiæ Dei virtutibus, postulauit se deduci illas in partes, vbi belua ardens, vastabat vniuersa; sed defuit in eius præsentia persona quæ præsumeret ista; Tamen diu multumque colloquendo, elegerunt se tres viri fortissimi, qui eum deduxerunt, vsque ad quemdam montem: vltra quem serpens ille æstuabat. Viso vero serpente in nomine Iesu, sumens stolam de collo suo: posuit super caput serpentis, móxque serpens humiliauit se, & quasi domestica bestia, sine læsione seruum Deum secutus est. Perduxitque eum sanctus Arnulfus vsque ad quoddam stagnum & lacum vbi iacebat quidam homo multo iam tempore necatus, ad cuius aduentum, mirum in modum, mortuus qui iacebat est locutus. 4 O inquit serue Dei, noli hunc iactare super me, sed primo roga me venire ad te, & egredi de isto vbi iaceo squalore. Tunc beatus Arnulfus vocato ad se mortuo & excitato in individua Trinitate sepulto, indixit serpenti vt nullatenus se moueret de illo stagno,

Serpens olim famulos Dei gerebant.

4 *Mortuum suscitat.*

gno,& nulli vmquam valeret nocere in hoc mundo. Quod audiens Rex, & cernens, omnis Arrianorum [*] multitudo, credidit ipſe Rex & vxor eius & filij, omnéſque hyſpanorum proceres, multíque [5] Nicholaitarum ſectam reſpuentes,iuncti ſunt Catholicæ fidei.

[*] *Paganorum.*

[5] *Nicholaita in Hiſpania.*

Mors S. Arnulfi.

CAPVT VII.

COnuerſis vero multis Regnis,quæ perluſtrare valuit vndecim annis, beatus Arnulfus reuerſus eſt Remis,vt cerneret miracula, quæ Deus per beati Remigij patroni ſui merita faciebat gloriola. Dum vero quadam nocte,ad ſepulchrum ſancti Remigij iter capere orationis vigilantia decreuiſſet,ſponſæ ſuę ſerui, eum in triuio, ſicut mos eſt malignos bonis inuidere: [1] fuſtibus & gladiis appetierunt, & quida n cultello caput eius percuſſit,æſtimãtes que eũ vere mortuum, ſemiuiuum reliquerunt. Sed tandem palpitante Spiritu, Domna Scariberga iam dudum ei deſponſata, accelerans fleuit amare, & ſpopondit ſe numquam corpus eius relaxare diebus vitæ ſuæ; Cui ſub tali conditione beatus Arnulfus imponens [2] velum, perpetuæ ſcilicet ſanctitatis & caſtimoniæ indicium: commonuit eam de præmio virginitatis, & de gloria ſempiternæ fœlicitatis, conteſtans ei vt corpus eius cum aromatibus condiret, [3] & Turronis vbi Epiſcopus ordinatus fuerat,procuraret cum ſarcofago,in vno conducere plauſtro,quod & rei euentus denudauit; Conuenientibus vero ad obitum eius vniuerſis ordinibus cum Epiſcopo: viſum eſt beatiſſimum Remigium inter cæteros adeſſe: & beatum adclamaſſe ſanctum Arnulfum,Ecce Domine pater accipio à te viaticum, & pergam tecum. Ad hanc vocem multis cernentibus quaſi columba niuea ex ore ſuo progrediens, beati Arnulfi anima ſic migrauit ad Dominum, quinto decimo Kalendas Auguſti, plena meritis virtutum. Præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

[1] *Necatur à ſeruis ſuæ ſponſæ.*

[2] *Velum indicium perpetuæ Caſtimoniæ.*

[3] *Turnos eius corpus defertur.*

Explicit Vita S. Arnulfi Epiſcopi Turonenſis.

FRAC

FRAGMENTVM HISTORIÆ
Translationis Beati Martini Turonensis Præsulis, Incerto quidem sed vetustissimo authore & veracissimo, ex Floriacensibus Membranis.

* * *

Peræ præcium est etiam illud inferere lectioni, qualiter sanctum Martini corpusculum, in loco in quo nunc [1] adoratur, fuerit Angelo annuente translatum. Anno sexagesimo quarto post transitum glorioſi Domini Martini, beatus [2] Perpetuus Turonicæ sedis cathedram sortitus est dignitatis. Adeptúsque hunc apicem cum magno votorum consensu, fundamenta templi ampliora quam fuerant, supra beata membra locare dispoſuit. Quo sagaci insistens studio, mirificè mancipauit effectui. de qua fabrica, multum quod loqueremur erat; sed quia presens est, conticere exinde melius putauimus. Aduenientе ergo optato tempore Sacerdoti: vt templum dedicaretur, & sanctum corpusculum à loco vbi sepultum fuerat transferretur; conuocauit beatus Perpetuus ad diem festum vicinos Pontifices, sed & Abbatum ac diuersorum clericorum non minimam multitudinem. Et quia hoc in Kalendis Iulij agere volebat, vigilata vna nocte, facto mane, accepto sarculo, terram quæ super sanctum erat tumulum, cœperunt effodere. Quo detecto, manus vt eum commouerent iniiciunt; ibíque multitudo tota laborans, nihil prorsus per totam diem profecit. Vigilata denique alia nocte, mane remptantes iterum, nihil omnino agere potuerunt. Tunc conturbati atque exterriti, quid facerent nesciebant. Dicit eis vnus ex clericis. Scitis quia post hoc triduum, " Natalis Episcopatus eius esse consueuerat: & forsitan " in hac die se transferri nos admonet. Tunc ieiuniis & orationibus die noctúque insistentes, triduum illud psallendo iugi continuatione duxerunt. Quarta autem die accedentes, ponentésque manus: non valebant penitus

[1] Adoratur vsque hodie.

[2] Perpetuus Archiepiscopus Turonensis.

penitus mouere sepulchrum. Pauore autem omnes exterriti, iam in hoc stantes, vt terra vasculum quod detexerant operirent; apparuit eis veneranda canitie senex, instar niuis candorem efferens, dicens se esse
« Abbatem, & ait eis. Vsquequo conturbamini & tar-
« datis? Nonne videtis Dominum Martinum stantem, &
« vos iuuare paratum, si manus apponitis. Tunc iactans pallium quo vrebatur, posuit manum ad Sarcophagum cum reliquis Sacerdotibus, Crucibus cum thuribulis paratis & cereis, Impositáque antiphona, dederunt cuncti voces psallentium in excelso. Tandem ad senis conatum sarcophagum in summa leuitate commotum, in loco vbi nunc adoratur, Domino annuente perducitur. Quod ad voluntatem Sacerdotis compositum, dictis etiam [3] Missis, vt ventum est ad [4] conuiuium requirentes sollicite, senem nequaquam reperiunt: sed nec homo quidam extitit, qui eum de basilica exire vidisset. Credo aliqua fuit virtus Angelica, quæ & beatum virum se vidisse pronunciauit; & deinceps nulli comparuit. In quo loco, ex illa die multæ virtutes factæ sunt; quæ per negligentiam non sunt scriptæ. Nos vero, de quanto nostro tempore aut fieri vidimus, aut factum certè agnouimus, silere nequiuimus.

3 *Missæ in Translatione Reliquiarum.*
4 *Conuiuia in festis.*

Explicit vetustissimi authoris fragmentum, de Translatione S. Martini Turonensis.

S S S. LÆTI

Digitized by Google

S. LÆTI MIXIACENSIS IN AVRELIANENSI AGRO MONACHI AC CONFESSORIS Vita, ex veteri Manuscripto Cælestinorum Amberti, iam primitus Bibliothecę Floriacensi, diligentia Ioannis à Bosco Cælestini intexta.

***

Ad Aurelianenses.

Episcopo, Clero, ac Plebi Catholicæ Aurelianensi, Ioannis à Bosco Cælestinus S.

AVrea mea Aurelia, Auro insignita vertice, Aureis Comata Comis, Aureo inuestita vestitu, tota denique Aurea intus & extra, salue Aurea mea Aurelia. Præest intrò tibi Aureus Pontifex qui vt alter Chrysologus te fide ac moribus Chrysoteram rediit, & auro sito latè pauperes tuos inaurat, Ornant te inaures præciosissimi, aurata tua Constantiniana, sacræ ædis & aliorum sodalitiorum aurati sodales ac sacellani, qui aureis moribus auro fulgidius fulgent, ante Deum hominésque, superuestiti deargentatis Curionibus, qui resplendent & splendent in pallore auri. Aurea vero te plebs Catholica plurima vestit & inuestit: ita vt numquã sis inuestis. Extra vero duos Cherubinos sistines aureos, duabus stringeris aureis cathenis, binis auratis præcingeris zonis, Benedicto ac Læto, quorũ aurea ossa, aureum tuum agrum inaurant: cuiúsque vnius, iam aurata

rata se se ante effudit & diffudit per me gloria. alterius porro nunc ad te late admodum pergit aurea fama. Quamobrem id Aurea mea Aurelia? Quia scio nihil tibi latius fore, quam si Laii tui latum videris splendescere meritum, cuius latum adeo gestas domi floriseque recordationem, vt ipsius ope frequenter lethum luures, téque, vt plurimum, continuo Christo lues. Quid tandem vt me late amplexa fuisti, sic me totum tibi linam, dicam, consecrem, si annuas: si approbes, si susscipias, ac vt solebas absentem, presentem ames. Vale. Lugd. Kalend. Septembr. 1605.

PROLOGVS.

CVm multorum diuersitate facinorum, humana miserabiliter quatiatur infirmitas: necessariũ est omnimodis, quatenus multiplicatis auxiliatorum copiis, proteratur immanitas subdolæ infestationis. Quod fieri facilius poterit, si contra multiformis nequitiæ persuasores: dirigamus perseuerantes in prece cælestis militiæ proceres, qui quod poscunt, tanto impetrant velocius, quanto Soli iustitiæ abiectis sæcularium desideriis, dignoscũtur inhæsisse liberius. [1] Quid enim fidelis Dominus seruis denegabit fidelibus? aut quando benignus benignam dimouebit aurem ab eorum precibus? Quicumque namque per aliquem superni solij assessorem, summo Imperatori preces allegauit: lætatus est post modum sese percepisse, quod fideliter expetiit. Hanc itaque certitudinem spei, & vos habentes charissimi, veneremur Martyrum certamina; collaudemus Confessorum pietatis opera, vt qui peccando æternæ claritatis amisimus palatia; ad eadem redeamus, patrocinantibus sanctorum meritis, peccaminum condonata venia. Qui licet generaliter ab omnibus sint excolendi; specialius tamen & quasi quodam priuilegio

1 Sanctorum preces.

Digitized by Google

honoris oportet impendi singulis, obsequelæ diligentiam singularis. Et quorum corporum vel reliquarum, in proprijs Ecclesijs perfruimur præsentia, eorum indubitanter præsumamus sperare (si ad obsequium pigri non sumus) subsidia. Quod quamuis cotidie fidelibus expediat deuotè persoluere: maximè tamen in ipsorum sanctorum glorioſi natalis die, adiuncta etiam bonorum operum humillima exhibitione. Sed iam omissa generali propositione, ad id reuertamur, quare ista libuit præfabare. Beatissimi namque Confessoris & Læuitæ Læti hodierna die solemnitas excolitur: in qua deuictis noxialibus illecebris meruit assisti solio æternæ sublimitatis. [2] Huius ergo ad obsequium, se hilarem exhibeat turma fidelium, intelligens certissimè si deuota fuerit, hunc sibi adiutorem in necessitatibus affuturum. Clericorum non fileat officium, vt quem Deus elegit in clericum, hunc mereamur habere patronũ. Largius solito caterua sustentetur pauperum, sentiens in tanto Patre, & præsentis remedij, & futuri solamen inesse. Cuius virtutum insignia si quis plenius vellet explicare, & fabuloſus crederetur relator, & per prolixitatem narrationis, fastidioſus redderetur auditor. Quod ne fiat, plurima omittere: pauca secundum quod Deus dederit, decreuimus differere.

2 Modus vtè festa celebrandi.

Parentes S. Læti ac eius Monachatus.

CAPVT I.

1 Clotarius Rex.

IN tempore [1] Chlotarij Francorum Imperij arcem tenentis, mundo effulsit Lætus Confessor venerabilis, Sanctorum Germani & Medardi Pontificum, contemporaneus. Qui quodam præsagio futuræ religionis, ortus extitit religioſis parẽtibus, mox religioſus & ipse futurus. Cuius pater benè vocatus est Ciricus, vt potè perspicuum sydus mundo geniturus. Hic ab ipsa infantiæ suæ ætatula, semper frequẽtans Catholicæ Ecclesiæ limina, desiderauit Monasterium, dilexit Monachos, amauit præ omnibus Christum.

Qua

Quâ de causa, meruit eorum censeri numero, de quibus loquitur Dominus in Euangelio: *Sinite paruulos, uenire ad me, talium est enim regnum cælorum.* Cùm ergo esset annorum duodecim, & pasceret oues patris sui: videns haud procul habitationem Monachorum; relicto grege, oblitáque cognatione parentũ, festinus tetendit [2] ad Monasterium. Móxque inspirante Spiritu Sancto, ad pedes corruẽs Abbatis (qui præerat Fratribus) Trietij, lachrymabiliter dicere cœpit. Domine
" Abba suscipe miserum, redime captiuum, ostende
" beneuolentiam, præsta mihi charitatem. Considerans
" enim quoniam nulla sunt quæ temporalibus subiacent casibus: peto Paternitatem tuam, vt iubeas mihi
" Ecclesiasticam [3] tonsuram imponi, & Monasticam fa-
" cias Regulam doceri; quatenus prosperante Christo, eundem agonem sanctitatis, valeam vobiscũ aggredi. Tunc prudẽs Pater, sinceritatem cordis eius animaduertens, & simplicitatem eius intelligens, leuauit eum
" à terra dicens. Vnde es fili, & quod est nomen tuum?
" Cui perfusus lachrymis, [4] & manus deosculans, ait.
" Ex patria [5] Biturigensi duco Domne mi generis prin-
" cipium, & est mihi Lætus vocabulum. Senex autem
" alludens nomini; merito inquit tali censeris nomine;
" quoniam proculdubio, adepturus est sempiternam lætitiam, propter perfectam hodierna die conuersionem tuam. Quem sine mora suscipiens in Monachum; instruxit quasi bonus Pater innocentem filium, ostendens ei patenter, quod nihil melius sit quam timor Dei, & nihil dulcius quam benè viuendo, exequi mandata eius.

Matth. 19. 14.

2 *S. Lætus fit Monachus.*

3 *Tonsura Ecclesiastica.*

4 *Mos osculandi manus Antistitum.*

5 *S. Lætus patria Biturigensis.*

Mira S. Læti in Monasterio conuersatio.

CAPVT II.

POst hæc autem, attonsus in Clerum, suscepta etiam Monastica professione, in breui Psalterium & quicquid Ecclesiasticus deposcebat ordo didicit, itaut videretur præcellere, quos ante multis annis ingens studium exercuerat disciplinæ. Neque in eo la-

borauit magister,quē sibi sacrariū parauerat Spiritus Sanctus, magisterij princeps. His vero peractis, gratias referens Abbati,huiusmodi vsus est verbis. Tu es, sapientissimus Catholicæ fidei Doctor, & fidelissimus Christiani exercitus ductor:qui te sequi volentes, de ducis ad patriam cælestem:acquisiuisti animam Deo quæ iam demersa malitioſi sæculi pelago, totius malitiæ principi sese addixerat. In hoc itaque degens Monasterio: insistebat ieiuniis, & spiritualibus vigiliis; oratione assiduus, castitate perspicuus, sobrietate præcipuus, attentius super omnia humilitatem seruans. Si quando Fratres vsque ad horam nonam ieiunarent, ille ieiunium vsque ad alterum protendebat diem. Cibum vero quem accipiebat à Monastico Præposito,latenter egentibus tribuere procurabat;sæpiúsque veste sua exutus, nuditatem eorum studebat operire. Et ad instar Beatissimi Martini,illos vestiendo,& semetipsum expoliando, seminūdus non erubescebat incedere. Imo luctamen contra malignos spiritus sumens,nulli rerum labentiū delectationi se dedit, superans in virtute Spiritus Sancti, quicquid nephandæ voluptatis, malignus spiritus eius animo administrauit. Quæ Fratres videntes, [1] inuidia ducti, alij ex inani iactantia alij ex stultitia asserebant ab eo hæc fieri. At vero spiritualis Abbas cæleste lumen conspicatus in eo nitescere, clam cœpit eum diligere, [2] ac prouectum per singulos gradus, Diaconij sublimari fecit honore. Permansit autem in ipso Monasterio cum Fratribus annis sexdecim, seruiens Deo, tota puritate mentis, excrescebátque in eo virtutis supernæ gratia.

1 Fratrū quorundā liuor.

2 Gradus ordinum Ecclesiasticorum.

Bestiæ ad eum mansuete accedunt.

CAPVT III.

TVm demum maioris inuidiæ aculeis stimulati equam Fratres,instigante Diabolo,prorumpunt Abbati Trietio dicentes. Sciat Domine tua prudens Paternitas: quia quod videtur facere illius impostoris

ris fatuitas, non agitur perfectæ operationis virtute, sed pótius simulata religione. Occultat enim prauitatem cordis sub habitu sanctitatis. Vtrum vero ita vt dicimus verum sit, experimento tibi esse poterit obedientia in pascendis ei iuncta pecoribus: quàm si renuerit, & infuscata eius apparebit, simplicitas, & suspitioni quàm de eo habemus satisfiet. Neque enim diutius decet nos nescire, quid sibi velit propositum eius imperitiæ. Eiice igitur eum à Monasterio,& vadat in desertum, tuo pareus imperio.[3] Quæ & alia huiusmodi; coram Patre Monasterij sæpius replicantes, impetrauerunt tandem, vt delegaretur prætiosus Leuita pascendo pecori in solitudine. Quod negotium ille gratanter suscipiens, petiuit sibi dari ducem (quippe qui erat locorum ignarus,qui eum ad gregem perduceret. Factúmque est consilio Diuinæ Prouidentiæ: vt mitteret Pater quosdam cum illo, qui eum accusauerant. Quatenus videntes virtutum miracula, quæ per seruum suum Dominus operari dispossuerat, ab inuidia desisterent, aut certè videndo tabescerent. Pergentibus autem illis per desertum, occurrit bestiarum multitudo. Quas cum vi-

" dissent socij:aiunt,Fugiamus citius. Quibus ait sodalis fidissimus. Nolite inquit timere Fratres, potens est
" enim Dominus nos tueri, & ipse quidem cum fide magna,in eodem loco substitit,nulla turbatus formidine.Illis vero fugientibus,occurrunt feræ prædam ex ipsis facere gestientes. Quod vt vidit Lætus, [4] celeri dexteræ motu, Crucem illis Dominicam à longè op-
" posuit: suspicienspue in cælum dixit. Domine Iesu
" Christe, qui Danielem de lacu leonum liberasti, &
" tres pueros de Caldaicis flammis, illæsos abire feci-
" sti: libera Fratres meos ab his bestiis, & subueniat
" illis citò, manus pietatis tuæ: Tunc illæ bestiæ, omni feritate deposita,deferentes prædam quam iam inuasisse videbantur, venientes ad pedes viri Dei procumbunt: & quodammodo pœnitentiam agentes, ex eo quod in eius comites molitæ fuerant, veniam humiliter pro tanti reatus audatia, postulabant. Quod videntes qui fugerant, ad eum tremebundi redeunt.

3 *Iterati clamores & importuni,etiam sancto quandoque molesti.*

4 *Signi Crucis vis. Dan. 14. 30. & 3. 93.*

Digitized by Google

Quos etiam beatus Lætus hilari confortans animo,
Psal. 144. 18. hortabatur fideliter sperare in Domino, *qui se invocãntibus in veritate, semper adest.* Denique post horæ spatiũ, iubet feras ad sua redire latibula. Sicque quantũ libuit prostratas humi tenuit, & quando voluit, abire permisit. In quibus omnibus prædicanda est Omnipotentis virtus, cui sancta famulatur fatuitas, & obedit bestiarum feritas.

Miracula ingentia edit, & à pecorum cura reuocatur.

CAPVT IIII.

IGitur Lætus cum suis sociis, cœptum peragentes iter: venerunt ad quemdam vicum, in quo commorabantur cæci & claudi multi, qui audientes eos transire, rogabant vt aliquid acciperent, eleemosynæ. Quos intuens vir magnæ pietatis, respondit. Argenti & auri non est nobis copia, vndè possit vestra inopia releuari: attamẽ charitas quod habet præstat. Illi autẽ suspensi, quidnam dare velit; manus protendunt tacĩti. Tunc beatus Lætus misericordiæ feruens spiritu, facie lachrymis perfusa, orauit; Domine inquiens Iesu Christe, fons ab indeficienti fonte profluens, qui Discipulis tuis dixisti. *Matth. 7. 7.* *Petite & dabitur vobis, quærite & & inuenietis, pulsate & aperietur vobis.*[1] Concede mihi famulo tuo in nomine tuo petẽti; vt hi omnes, per tui nominis inuocationem, tuæ virtutis dona sentiant. Compleráque oratione singulis signum viuificæ crucis apponens; meruit, vt turba illa discederet incolumis. Et dum negauit præsentis victus solatium; præstitit vt sibi ipsi acquirerent quod negauerat, artuum reditus officiis. Qui vero sancto eius inhærebant comitatui, visis his multum admirantur: insuper & repentino timore correpti, vertuntur in fugam. Quippe suæ conscij maliguitatis, eum comitari formidabant, quem se sciebant apud Patrem, sæpius iniustè accusasse. Domúmque reuersi, Abbati nuntiant quæ viderint mirabilia, ac quomodo eius Angelicum ferre vultum non valentes, ab eo fugerint. Senex autem his auditis

[1] *Cæci illuminant.*

auditis virtutibus, obstupuit & cum magnis admirationis vocibus, vbi eum reliquerint inquirit. Videlicet se multum accusans, quia eorum primis acquieuerit persuasionibus, & sub obtentu obedientiæ, filium innocentem, à se ire compulerit. Tum deliberato consilio, assumptis secum paucis Fratribus religiosis, ipse ad requirendum fratrem iter instituit. Tandem vero veniens vbi eum esse compererat; mox vt vidit, prostratus humi veniam cœpit postulare. Prostrauit autem se & ipse. [2] Iacebant vtrique in terra, & nihil ab alterutro poterat audiri, nisi tantum, Peccaui, ignosce mihi. Senior plorabat, cum Fratribus: Venerabilis Læuita lugebat pro Patre, & fatigatis veniendo ad eum fratribus. Ille plangebat quòd eum indiscretè pascendo pecori delegauerit, hic dolebat, quia nondum mandatis eius, quia ignarus esset loci, parere licuerit. Illis itaque persistentibus in hac deuotione humilitatis, magnæ spei Lætus compassus perseuerationi Senis: ignoscat inquit tibi, pro cuius nomine, ita humiliaris. Cúmque Pater respondisset Amen: surgunt de terra, accipientes pacis benedictionem. Nec mora reducitur ad Monasterium, quem timebant defugisse ad hæremum. Fratres exultant, quia meruerunt recipere fratrem signis sublimatum patentibus. Doctor lætatur, qui non est priuatus Discipulo, ipsis præferendo Doctoribus. Pestiferæ æmulationis venenum, versum est in eius deuotionis obsequium. Vnde contigit, vt qui ante ei detraxerant, mira veneratione, resipiscentes ab inuidia, postmodum excolerent. [3] Quæ res in tantum ei displicuit, vt pro huiusmodi honore sibi impenso, & assidua veneratione fratres & locum voluisset deserere. Sed nesciens certius, quonam gressum deberet dirigere; expectabat, quid de eo Diuinæ placeret Majestati.

2 Mira Abbatis humilitas.

3 Sancti Lætides fugiunt & honores.

* *
*

Digitized by Google

A suo Monasterio recedit S. Lætus, & ad cœnobium Maxiacense accedit.

CAPVT V.

1 S. Maximinus Abbas Mixiacensis.

2 SS. Auitus & Viator Monachi Mixiacenses

3 Mos alloquendorum Abbatum.

EO igitur in tempore, beatus Pater [1] Maximinus Mixiacensi Monasterio præerat, ad cuius sanctissimum magisterium, multitudo maxima religiosorum Monachorum, confluxerat, Inter quos fulgebant nominatissimi, Venerabilis Presbyter [2] Auitus: & sanctus Viator Diaconus. Beatus igitur Lætus admodum cupiens, tantam effugere venerationem; audita fama sancti Maximini, & discipulorum eius, venit ad eos occultè. [3] Et procidens ad pedes sancti Maximini dixit. Domine Pater, Tuam clarissimam opinionem ac charitatem, quorumdam non incerta relatione audiens, obsecro vt vobiscum merear habitare. Cui beatus Maximinus, comperto quis vel vnde esset; Non nobiscum ait habitare poteris, sine tui Abbatis licentia. Quod audiens respondit; Si iubes vadam Domine ad Abbatem meum, & accepta licentia reuertar ad vos, obsecro ne nos asperneris. Quem tamen vir Domini Maximinus magno hospitalitatis studio, duabus hebdomadis secum detinuit in Monasterio. Et indubitanter aduertens simplicitatem eius, ait ei. Vade frater ad Abbatem tuum: & accepta licentia, reuertere ad nos. Tunc beatus Lætus in Domino lætatus, ad Monasterium reuertitur. Videns autem eum Abbas Triecius & cæteri fratres: præ gaudio cæperunt flere, quia sperabant illum aut in heremum, aut in aliquem locum defugisse, vt iam amplius non essent eum visuri. Quibus sanctus Lætus narrauit omnia quæ egerit, & denudans quid haberet animi. Fratres inquit charissimi & Patres honorandi, obsecro vt detis mihi licentiam pergendi ad beatum Maximinum Abbatem Maxiacensis Monasterij, quatenus cum illo aliquantum temporis valeam conuersari. Respondens Abbas dixit. Frater Læte, quid tibi peccauimus, vt nos velis dimittere? Ad hæc beatus ille. Nihil inquit in me peccatis Domine.

Sed

Digitized by Google

" Sed audiens ego infælix, beati viri & discipulorum
" eius optimam famam, desidero cum eis aliquanto
" tempore cómorari, per vestram licentiam. Pater autem metuens illum contristari, imo habitatorem eius Spiritum Sanctum, quamuis inuitus, eum abire permisit, dicens: Egredere hinc sicut tibi placet, sit Do-
" minus tecum, quocumque ieris. Tunc sanctus Lætus
" valedicens Patri & fratribus, velocius ad beatum Abbatem Maximinum, iter dirigit. Sanctus autem Maximinus, exultans in Domino, in Monasterio eum susceptt, cõfidens quod simplicissimum animi eius affectum, ad prosperum posset effectum perducere. At vero venerabilis Confessor Lætus, timorem Dei iugiter habens præ oculis, solito more insistebat ieiuniis. orationibus atque vigiliis. Quod cernens sanctus Maximinus eum diligebat familiarius. Glorioſus autem Auitûs Sacerdos ac Viator colleuita illius, toto illum amabant mentis affectu. Postquam ergo hunc omnes verum Dei seruum esse manifestis ex indiciis cognouerunt, ei ianuam Monasterij licet inuito commiserunt.

S. Lætus cum S. Auito è Mixiacensi cœnobio in solitudinem fugit.

CAPVT VI.

SVscepta igitur humiliter, huius obedientiæ cura; ab Ecclesiastica improbè sibi incumbente familia, multis insidiis, & subsannatione agitabatur continua. [1] Eius quippe simplicitas, ab indisciplinatis computabatur stultitia. Intentus namque soli internæ dilectioni, dum minus foris ad terrena ministranda idoneus apparuit, continuò secularium mentibus, in despectum venit. Vt illud cum beato Iob dicere posset. *Stulti despiciebãt me? & cum ab eis recessi em detrahebant mihi.* Et Paulo post. *Filij stultorum & ignobilium, nunc in eorum cãticum versus sum, & factus sum eis in prouerbium. Abominantur me, & longe fugiunt à me: & faciem meam conspuere non verentur.* Verum ille æquanimiter

[1] *Malitiæ qui sunt in omni societate quãtumuis sancti.*

Iob. 19.

ter ferens omnia : nulli aliquando malum pro malo reddidit, vel maledictum pro maledicto restituit; Tentabatur itaq; & probabatur; fatigabatur cõuiciis, & augebatur virtutum incrementis, recolens illud Apostoli. *Si adhuc homini. us placerem; Christi seruus non essem.* Erat autem in Monasterio sicut præfatum est; Auitus Presbyter sanctitate insignis, qui Cellario, sicut & ipse, præerat Ecclesiæ ianuis. Et vt scriptura refert, *quia omne animal, simile sibi diligit,* hi ambo fœderati erant in dissolubili vinculo charitatis. Qui de virtute in virtutem progredi anhelantes; illudque Apostolicæ scripturæ ob amorem perfectionis sepius perpendentes. *Nemo militans Deo implicat se negocijs secularibus.* statuerunt apud se Monasterium deserere, & heremum simul petere. Eo vicelicet consilio; vt si vnus laberetur, ab altero fulciretur. Legerant enim *Quia funiculus triplex, difficile rumpitur, & frater adiuuans fratrem, exaltabitur.* Accensi igitur diuinitùs feruore tantæ deuotionis & desiderio diuinæ contẽplationis; discedentes à Monasterio nocte, contulerunt se abditissimis Segaloniæ locis. Ibíque diebus multis nulli hominum cogniti manserunt, deuotissimè superno inspectori famulantes.

Ecclesiast. 13. 19.

2. Tim. 2. 4.

Eccl. 4. 14.

Fugit S. Lætus S. Auito Abbate constituto, in siluam Aurelianensem: vt ibi Angelicam ageret vitam.

CAPVT VII.

POst multum vero temporis, beato Maximino iam ex rebus humanis egresso, turba Monachorum, quibus præfuerat: sanctum querere Auitum, & beatum Lætum diuino nutu iter accelerant. Quibus tandem ex voluntate Dei repertis, glorioſus Confessor Auitus, contra voluntatem suam, ad Monasterium reducitur, & iubente Aurelianensi Pontifice Abbas efficitur. Beatus autem Lætus ab eis fuga elapsus, non potest explicari quanto mœrore, super destitutione tam chari sodalis afficiebatur. Non vt eum quasi solum terreret heremus, quam adire concupierat sed

Digitized by Google

rat ; sed hunc talem ac tantum fratrem secum trahere, & in via Dei socium habere exoptabat. Et quia ad Deum tota mente tendebat : ne ad eum solus veniret, vehementer ambiebat. Scriptum enim meminerat? *Qui audit, dicat, veni.* Sed cum videret socium se habere non posse, solus per solitudinem piæ conuersationis, properabat venire ad terram repromissionis. Vt illud verè decantare posset Apostoli. *Non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus.* Disponens itaque rursus in remotiora secedere. Sancto spiritu sibi ducatum præbente, Ligeris alueum trãsit, & ad locum qui antiquitus est Inatoria appellatus peruenit. Qui locus longè à ciuitate remotus; omni erat hominũ habitatione destitutus. Sed & silua quam [1] Logium incolæ vocant, hinc & indè, tunc temporis circumfusa, nulla admittebat viatorum vestigia. Vnde potius exilium, quam heremi videbatur præstitisse latibulum. Vbi exiguæ quantitatis extruens tugurium, vero ac viuo Deo propensius exhibere curauit, deuotæ seruitutis obsequium, solitariam agens vitam in eodem loco non exiguo spacio temporis. Qui deinceps reliqua ætate sua, [2] nihil aliud in cibo nouit, præter id quod spontè profert humus. Præterea ipsam aquam quam nulli mortalium naturæ ratio verat, statutis diebus, cum mensura etiam accipiebat. Recolens namque priorum patrum laudabilis vitæ propositum, quæ legendo & audiendo compererat, toto nisu mentis adimplere studebat. Ideóque sitibundus, eorum virtutes æmulabatur, quorum exempla & institutionem didicerat. Sanctus quoque Spiritus, cuius ipse templum effici diuinitùs meruit, ei cooperator in omnibus extitit. Vnde quia tantum mansorem habere meruit, & Angelicam vitam, inquantum humana fragilitas permittebat, imitari studuit : liquet profectò, quia idem vir Domini, iure, Angelico aspectu simul & affatu, perfrui meruerit. Quorum subnixus auxilio, verè fatendum est, quia interdum ipsa sui corporis claustra, per celsitudinem contemplatiuæ virtutis excesserit: & ad speciem diuinæ visionis, quantum potest homo mortalis peruenerit. Iustum etenim fuerat,

Apoc. 22. 17.

Heb. 13. 14

[1] *Logium, nunc S. Læti in sylua Aurelianensi.*

[2] *Mira. S. Læti austeritas*

vt

vt eorum inhæreret collegio? quorum munditiæ concordabat, adhuc degens in seculo. Mundanas siquidem illæcebras spernens, Deum solum sibi Patrem acceperat; & vt verus Leuita, nihil terrenæ hereditatis, possidere curabat.

Energumenum liberat S. Lætus, & mundo manifestatus, plures Ægrotos sanat.

CAPVT VIII.

CVm igitur ad videndam faciem Creatoris eius animus inardesceret, suæ sacratissimæ conuersationis insigne, tanto studiosius laborauit occulere; quanto festinabat ad altiora virtutum prouehi. *Prouerb. 10. 17.* Et quoniam *Iustus in principio accusator est sui,* ex humilitatis consuetudine, se miserum consueuit appellare. Sed quanto plus deiiciebat se, tanto magis eum virtus sublimabat conscientiæ, fugiens quippe gloriam: merebatur ampliorem. Quæ videlicet virtutes prosequens, dum sui appetitores deserit, merito contemptores appetit. Hinc itaque contigit, vt beati Læti gloria quam occultan lo nolebat agnosci, diuino nutu diu celari non posset; quatenus eius sanctitatis meritum, plurimis fieret adiumentum. Cuius salubris manifestationis causa, salus extitit cuidam Dæmoniaco per eum concessa. *Math. 8. 8.* Is namque miserabiliter à Dæmonio agitatus, nulla manebat in domo, sed penè illi similis Euangelico, per deserta & monumenta discurrebat, huc illúcque vagando. In tantum enim inimicus hominum, plasma Dei sibi fecerat obnoxium, vt quoscumque obuios haberet, morsu dentium secundum quod valebat appeteret. Dum ergo tali peste detineretur, placuit Diuinitati supernæ, vt errabundus deueniret, vbi vir Dei demorabatur in solitudine. Qui assistẽs ostio cellulæ inclamare cœpit eum (quasi notum haberet) ex nomine. Leuita Christi Læte aperi ianuam ostij; vt ad te valeam ingredi. Cogitans vero glorioſus Confessor Lætus, ne fortè esset aliqua maligni spiritus tentatio (neque enim solitus erat, ibi

1 Sancti dum insidias Sathanæ verentur, adorationem cõfugere solent.

ibi audire vocem hominum) solo corpus strauit; & orans ad Dominum dixit. Domine Iesu Christe, vnici Patris, vnice, lux vera de vera luce, cuius prouidentiam nemo potest fallere, ostende quæso michi misericors, quid sit quod audio. Facta autem oratione, exurgens a terra, aperuit ostium cellulæ. Statímque apertius se denudans, cœpit Dæmon per os hominis dicere. Leuita Christi Læte, parce michi misero, orationibus tuis igneis cathenis iam ligato. Ex quo enim cepisti orare, magis vror, quam videar vrere. Figmentum Dei tui quod temerarius inuasi, fateor deserere volo, sed nullatenus michi permittitur absque tuo Imperio, detineor ad pœnam, dum imperare differs vt exeam. Tunc sanctus Lætus intelligens hominem a dæmone vexari, Ait. Præcipio tibi reper- tor omnis maliciæ, vt exiens, imaginem Dei non præ- sumas captiuare. At ille continuò cum vlulatu ingenti, ab eo exiuit. Quæ curatio tanta potestatis auctoritate proueniens, liquidè satis indicat, quàm Deo accepta, quàm simplex eius conuersatio fuerit. Cui etiam in mandatis dedit, ne vsquam factum propalaret. Nolebat enim prædicari aliqua miraculorum exhibitione: ne manifestat⁹, à plebe frequẽtaretur. Sed ille quem libertati reddiderat, impulsus voluntate Dei, beneficium quod acceperat, etiam volens celare, non potuit. [2] Pergens itaque, fere vniuersis partibus illius regionis, Confessoris nomen diuulgauit & meritum. Qua fama acciti, cœperunt ad eum vndique infirmi confluere. Qui etiam illorum compatiens miseriis, orationem ad Dominum fundens pro illis, per manus impositionem sanos reddebat: Nulla autem infirmitas ibi locum habuit, vbi beat⁹ Lætus vim orationis adhibuit. Adeo excreuerat fama virtutum eius, vt venirẽt ad eum personæ Nobiles eius se commendantes orationibus. Et afferentes ei necessarios corporis cibos, rogabant vt vel ex parte, oblatis frueretur. Verum ille, ad præscriptum cibum recurrens, quæ afferebant dona, dabat egenis: vtrisque consulens, & illis orationem, & his corporis substantiam impendens.

[2] *Ægros multos curat.*

S. Læ

S. Latus obitum suum præsciens, ad Deum migrat.

CAPVT IX.

AVdiens itaque Abbas Triecius tantis eum fulgere virtutibus, venit ad eum cum grandi Monachorum multitudine Quibus susceptis cum gratiarum actione: iam edoctus a Domino instare diem suæ vocationis, ait Abbati hilari voce. Benè venisti virtutum magister, quem exoptabam videre, priusquam morerer. Tu mihi dux fuisti ad vitam, tu me præmittes, vt Christus mihi reuelare dignatus est, ad gloriam Imminente enim die dominica sicut ab ipso totius sapientiæ didici auctore, oportet me laborioſi seculi certamina deserere. Qua propter obsecro meis petitionibus obaudias, & terræ terram in sepulcho quod mihi præparaui, sepeliendo committas. Quo senex audito: fleuit amare, & benedicens Dominum qui eum discipuli non priuauerat visione, affuturum se spopondit. Quid multa? Venit dies Dominica eius, diuinitùs præfixa occasui, affuit (vt ab ipso postulauerat) & Abbas Triecius. Exitum ergo suum gloriosus Leuita, Dominici corporis & sanguinis perceptione muniens, totísque ex præcordiis Dominum fontem aquæ viuæ desiderans, illud Dauiticum lætabundo animo decantabat. *Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei?* Et residua parte corporis iam penè exanimata: illos fabatur versiculos. *Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum! concupiscit, & deficit anima mea, in atria Domini.* Erectis autem in cœlum manibus, stetit: & inter verba orationis spiritum cœlo, corpus terræ humandum tradidit. Excedens igitur à sæculo beatus Lætus octauo Idus Nouembris, mœstos homines, lætos reddidit Angelicos ciues. Quem vir Domini Triecius, in præparato sarcophago, expletis omnibus quæ debentur funeri, collocans, ad propria pro morte tanti filij mœrens est reuersus.

a Dies Dominica.

Psal. 41. 2.

Psal. 83. 2.

Corpus

Digitized by Google

Corpus S. Læti, Pithuerim transfertur, atque miraculis splendet.

CVPAT X.

IAcuit autem sacratissimum corpus eius in eodem loco multis annis, pro Domino publicante dignitatem eius sanctitatis. Verum postea beatæ memoriæ [1] Hermeteus Aurelianensis Ecclesiæ Episcopus, diuino admonitus oraculo, transtulit iamdicti sancti glebam cum summo honore ad Pithueris Castrum, conuenientibus etiam vicinis Episcopis, & fideli populo. [2] Vbi fabricata condigna meritis eius Basilica; sunt & facta sunt operante Christi gratia, multa virtutum miracula. Ex quibus pauca (ne fastidium lectori ingerere accusemur) ad presens retulisse sufficiat. Intér que illud tacendum omnino iniustum credimus; quod referêtibus qui interfuêre religiosis audiuimus. Quadam namque die, dum custos sub titulo Sacerdotij seruiens beatissimi viri Glebæ, [3] ad exequenda mysteria sacra, se præpararet; defuit vndè manus abluеret aqua. Veritus autem vt potè religiosus sacra attingere, illotis manibus; puerum mittit vt citius aquam deferat, qui continuò accepto vrceolo & resti, ad puteum cucurrit. Cúmque pronus, laticis incumberet ore, insertúmque funi vasculum, in aquam vellet deponere, putei profunditate territus, pede lapso ad inferiora cecidit. Quod nimirum fuisse constat antiqui hostis dolosa infestatione, Videlicet, vt & legatum repentino feriret interitu; & Sacerdotem fatigatum diu præstolando quem miserat, reuocaret à diuini Sacramenti cultu Verum eius peruersitas in triumphum versa est Confessoris, Domino magis eius merita publicante. Nam puer labens in præceps, inspirante totius bonitatis spiritu, clamare cæpit, sancte Læte « adiuua me. Mox vt periclitans hanc vocem protulit, « inuocatione tàm chari nominis, Diuinum affuit auxilium. Nam, vt ipse aiebat, cuius ætas adhuc nihil talis figmenti, excogitare poterat? Visum est sibi dum laberetur, quod veluti quodam fultus subsellio, molli

1 *Hermeteus Aurel. Episc.*

2 *Corpus S. Læti, est Pithueris Gallice Pluuiers.*

3 *Ablutio manuum ante Missam.*

Digitized by Google

deſcenſu in profundum vſque veheretur. Vnde, quis eum dubitet morti fuiſſe eius ſublatum beneficio, cuius in tanto diſcrimine meruerat recolere vocabulum. Quid enim ibi nocere poſſet gehennæ ſatelles, vbi inuitabatur cæleſtis incola curiæ? Quid multa? Nunciatur Sacerdoti puerum in puteum cecidiſſe, qui tali permotus nuntio, ad puteum cum omni qui aderat populo venit. Iamque ſolum cogitans de ſepultura, antequam propius accederet, audiuit ingeminari, Sancte Læte adiuua. Sed retractans apud ſe baratri voraginem, atque anguſtias, nil de eius quem querebat vita ſpei habens; putabat ſe alicuius vocem audire. Igitur dum propius accedens, diligenter attenderet quænam eſſet illa vox, introſpectans, videt ſeum cingulotenus in aqua ſtantem, libera voce ſuæ ſalutis inuocare cuſtodem, cum intelligens quod ipſius quē inuocabat precibus viueret, Domino gloriæ gratiarum perſoluit actiones. Nec mora, diuulgatur per oppidum tantæ virtutis fama. Concurrunt omnes ad puteum beneficium cæleſte viſuri, vt quot intereſſent, prefatæ rei ſpectato res, tot fierent poſt modum ad laudem Confeſſoris certiſſimi teſtes. Extrahentes itaque de puteo puerum, contemplabantur eum, quod neque in capite, neque in vllo alio membrorum colliſionis aliquod ſignum appareret, ſciſcitantes quonam modo ſic liberatus eſſet. Quibus etiam per ordinem vt ſupra relatum eſt, omnia manifeſtat. Hilares ergo facti, procedunt ad Eccleſiam, tàm fido cuſtodi, ſe ſuáque committentes. Redduntur Trinitati laudes indiuiduæ, in toto orbe fit celebre nomen Confeſſoris, miſſarum celebrantur ſolemnia, conculcata delatoris inuidia. Sicque factum eſt vt populus duplici lætaretur beneficio, & ſaluatione pueri, & diuini perceptione ſacramenti. Inuenitur etiam in geſtis dicti Confeſſoris Læti [4], Oldorico morum honeſtate præclaro iam in cathedra Aurelianenſi Preſidente, miraculum aliud ſpectabile. Erat enim in prefato Pithueris oppido iuuenis quidam, ab ipſo matris vtero perfuſus, ſurdus & mutus, qui Diuino agitatus ſpiritu, ad Eccleſiam beati Læti cæpit ſubito currere. Et

7 Oldoricus Epiſcopus Aurelianenſis.

appro

Digitized by Google

appropians altari,deoſculabatur feretrum , in quo iacebant oſſa Confeſſoris , ſtatímque ſanus effectus eſt, glorificans Deum. Et vidétes qui eum prius nouerant, mirabantur , tàm Clerici quàm laici Deum magnis vocibus collaudantes. Eiſdem quoque diebus, allatus eſt ad eundem locum puer inualidus. Cui innata debilitas,adeo excreuerat , vt baſibus diſſolutis , prorſus ambulandi amiſiſſet officium.Crura quippe eius adeo erant mollia,vt putarentur veluti quædam caruncula eſſe: nichil habentia oſſium. Sed & reliqua pars corporis omnino erat inualida. Hic igitur adductus,collocatus eſt ante fores dicti Confeſſoris, vbi ſuſtentatus memorati Pontificis alimonia , expectabat dari à beato Læto ſuæ infirmitati ſolatium. Adueniente igitur [5] ſolemnitate omnium Sanctorum , viſum eſt eiuſdem pueri parentibus, vt filium ante glorioſi Læuite Læti tumulum exponerent. Qui expoſitus,aſtante Oldorico Pontifice, & maximo conuentu populi, munus cæleſte perſenſit. Nam poplitibus qui ſuperiori parti adhæſerent , protenſis,pedúmque baſibus in eundi vſum Diuina virtute ſolidatis,qui penè mortuus in deſperationem vitæ venerat , paulatim ſe erexit, & per ſalutiferam ſancti Læti orationem,mox ire cœpit. Ingeminatur cunctis lætitia , dum in vnius infirmi perſona , gemina oſtenſa ſunt miracula. Languidus enim ſanitatem recepit , & claudus liberam ambulandi facultatem. Per Dominum noſtrum Ieſſum Chriſtum , cui eſt honor & gloria , cum Patre & Spiritu Sancto,Per infinita ſæcula ſæculorum. Amen.

5 *Solemnitas Omniũ Sanctorum.*

Explicit Vita S. Læti Monachi, Leuitæ, & Confeſſoris, cuius nomine eſt inſignis vicus in veteri itinere Aurelianenſi ad Lutetiam Pariſiorum , in quo eſt Sacellum quod incolebat,eius fons, ac Sepulchrum , intra quod ipſius corpus longo tempore iacuit , antequam Pithuerim transferretur: quod frequenti concurſu fidelium honorari ipſi vidimus , & Dei munere multoties honorauimus.

Digitized by Google

BEATI ROBERTI SALENTINI ORDINIS SANCTI BENEDICTI, Congregationis Cœleſtinorum, Vita, Ioanne à Boſco Pariſienſi, ac Cœleſtino Authore.

Ad D. Celſum Amerigum Romanum, ac Cœleſtinum.

Reuerendo Patri D. Celſo Amerigo Romano Generali, totius Ordinis Cœleſtinorum Procuratori I. à Boſco Cœleſtinus. S.

VIrtutes norunt (Reuerende Pater,) non poſſunt quin te amore complectantur, ob præclaras animi dotes, quibus te Deus Optimus ac liberaliſſimus, tam profusè ditauit, vt ſi Vatem agere liceat, noſtræ Congregationi quandoque maximum atque eximium ſplendorẽ ſis allaturus, ob id præcipuè q; ſumma voluptate afficeris, dum noſtratium veterum Patrum præclare acta recitare audis, téque in omni tua vita inſtitutione, gnauiter ad illorum imitationem comparare ſtudes, quæ duo, Natura & Pietas, tibi fausto felicique Omine, honoris culmen portendunt: ad quod ſola virtus, in omni benè inſtituta Repub. viam ſtruere conſueuit. Quo pede cœpiſti (Amabilis & Amate Pater) ſic benè sẽper eas. CELSVSQVE *vt nomine es, ſic eſto religione, ſic moribus, ſic ingenio. Eris vero, ſi ab illorum ſub quibus noſtra floruit & efflоruit Congregatio, tramite, non recedas: inter quos non infimum*

nium loeum obtinet, beatus Robertus Salentinus, cuius vitam noſtratiũm quamplurimis ſolo de nomine aguitam, è latebris eruo, inque tui gratiam, quem didici ipſam ardenter percupere, ante omnium oculos coniicio. Vt vel tantillus hic meus labor, atteſtetur meo erga te ſtabili inconcuſſoque amori, Quem tua humanitas atque propenſum in me ſtudium, vndecim iam annos aluit fouitq́, quémque præclara vitæ tuæ ratio, ac religioſorum morum excellens dignitas, aternùm alet ac fouebit, ad illius gloriam in quo te diligo, méque viciſſim ipſe in bono diligis. Quod perpetuò facias opto. Vale.

Lugdu. Idib. Septemb. 1605.

B. Roberti ortus atque pueritia.

CAPVT I.

VEritatis veraciſſima relatione ſcimus: Arbores bonos, fructus ſuaues proferre conſueuiſſe. Ob quam rem nihil mirum fuit: ſanctiſſimos atque piiſſimos Roberti genitores, tam præcioſum edidiſſe palmitem. Ipſius Patri[1] Thomaſius nomen fuit: Matri vero Beneuenuta, Salenſis oppidi in Apprutio ambo incolæ, quo etiam loco Robertum natum fuiſſe conſtat: ob quod Salentini cognomen, illi attributum narrant. Hi Deo deditiſſimi coniuges, Catholicis piis ac deuotis operibus, præter ſuos conciues adeo enitebant: vt ipſorum domus aduentantium eſſet iuge hoſpitium: eorúmque facultates cunctæ, pauperum vſibus forent aſcriptæ. Beneuenutæ porro in Deum feruor mirus extitit: quę à beato Petro Cæleſtino, qui tunc temporis florebat, edocta: quot annis tres quadragenas, atque ſingularum hebdomadarum quartam ſextámque ferias, ſola panis & aquæ epulatione contenta, ieiunabat, horas canonicas Sacerdotali more quotidie recitans, præter

[1] *Thomaſius Pater, S. Roberti, & Beneuenuta mater.*

binam Pſalterij Dauidici lectionem, quam deuotiſſimè atque religioſiſſime à Dominica qualibet in Dominicam, ſine vlla intercapedine abſoluebat. Quibus ſtudiis dum mulier aſſidua eſſet: contigit ipſam vterum geſtare, partuíque Roberti, cuius vitam pertractamus, vicinam effici: Ante cuius ortum, genitrici vitium: Sphæram quamdam ſe è vulua emittere, quæ totum orbem cingeret, atque ambiret. Quæ res abſque dubio, fœtus ſui magnitudinem, in omníque ſanctitate excellentìam portendit. Nato itaque Roberto, ſenſim piorum parentum veſtigiis inſiſtere illum cuncti liquido aduertêre: ita vt eximiam vſque ad ætatis ſuæ annum quintumdecimum innocentiam, ac morum puritatem, præ ſe ferret. Aſſidua animi contentione, cõcupiſcentiæ iuuenilis fræna cohibens, ac ſtrenuè ad virtutis arcem anhelans. Poſteaquam vero Clericus effectus, ac aliquali literarum notitia tinctus, miniſterium iuge ac penè continuum, Eccleſiæ oppidi Salenſis exhibuit: mente pertractans Euangeliorum ſacrorum, aliarumue diuinarum lectionum ſenſa, quibus vti incentiuis ad perfectiora prouehi poſſet, ac minimè nuda ieiunáque rerum ſacrarum, aut plerique, contentus theoria, etiam intellecta ad praxim deduxit. Quadam namque die, dum quiſpiam furoris œſtro percitus, porcum ſororis ephœbi adhuc Roberti, in agro aliena olera depaſcentẽ repertum, trucidaſſet: fœmineo illa dolore ſtimulata, occiſum ſuem arripiens, ante interfectoris fores proiecit, qui ob id efferatus magis, mulieris in faciem validè illum illiſit, ob quam rem, ipſa ad fratrem ſuum Robertum quærelam detulit. Qui lenibus verbis ipſius iram ſedans, Agam, inquit, ſoror, quod è re videro: dabóquè operam, vt ipſa placeris. ”

Adueniente itaque Dominica ſequẽte, dũ de more Robertus ſacris miniſtraret: accepto à Sacerdote pacis oſculo, ante omnes, viro qui ſororem iniuria afficerat: ipſe pacis amator, primus oſculum detulit, & lenìter obtulit: manifeſtè indicans, *quod ab infantia ſua, creuerat ſecum miſeratio.* Et quod veritatis ſectabatur veſtigia: quæ inimicos diligi cõſulit: non odiri.

Iob. 31. 18.

Ipſo

Ipſo tempore audita cælebri fama arctiſſimæ vitæ, quam beatus ducebat Petrus Cœleſtinus : nec non comperto ipſius virtutum , grauitatis morum , ac religionis ab eo inſtitutæ ,obſeruantiæ ſplendore, ipſum degentem apud montem Orphontis, ſupplex Robertus adiit: eſque facta peccatorum ſuorum confeſſione, atque ab eo conſecuta abſolutione , ſuæ mentis arcanum , quo mundo nuntium remittere ſtatuerat, detexit. Cui vir ſanctus , conſuluit alicuius ab Eccleſia approbati ordinis , habitum aſſumere. Ad quem
" Robertus adoleſcens, ſpiritu feruens inſit. Proculdu-
" bio Pater, veſtræ religionis me ſacer veſtitus adornabit. Exínque domum repetens, tam excelſa morum venuſtate atque grauitate reſplendebat: vt cuncti præ
" admiratione ſtupentes , dicerent. Verè hic Adole-
" ſcens, ſuo tempore ſanctus erit : húncque ſanctitatis titulo , Sanctucium patrio idiomatæ vocitarent : quo nomine ſemper in poſterum,illum Diuinus Pater Cœleſtinus nuncupauit. Elapſis igitur aliquot diebus, dum matri conuiueret : ſtantémque eam in thalamo ac ſolam optimè ſciret : miratus eſt eam cum alia aliqua perſona colloquentem, audire. Quam dein reuerenter interrogans, ad ipſam dixit. Cum quo ô mater
" antea loquebaris? At illa. Cum beata, ô fili, Virgine
" Maria. Quo verbo, mirum in modum Optimus ado-
" leſcens ad pietatem ſuccenſus fuit.

Robertus ordini Cœleſtinorum aſcribitur ; in quo duram vitam exigit : ſanctúmque Petrum ad Cœlos euntem reſpicit.

CAPVT II.

DEcurſis vero domi pueritiæ annis , cum iam ſibi ſuccreſcere à carne & mundo bella perſentiſceret, ſtatuit ſarcinam omnium rerum à ſe excutere, vt Chriſtum liber aſſequeretur : ob idque diuenditis relictiſue cunctis propriis facultatibus, ad beatiſſimum Petrum Cœleſtinum aduolauit : à quo habitum Cœleſtini Ordinis conſequutus , ipſius mores ſibi veluti

Digitized by Google

ſpeculum conſtituit: ad cuius intuitum, ſuam ipſe vitam componeret. Ab initio ſuæ conuerſionis (dictû mirabile, & penè viribus humanis importabile) nuſquâ vitæ aſſumptæ rigorem, ſanus vel infirmus ſoluit atque remiſit: qui adeo ſeuerus fuit, vt vix alicuius ſancti abſtinentiam eum aut adæquaſſe vel ſaltem preteruolaſſe compertum ſit. Etenim exiguo pane, penéque ponderis vnciarum octo, atque hauſtu modicæ aquæ, vitam cotidie ſuſtentabat: quam panis aquæve menſuram, ipſe à Chriſto didicit. Siquidem dum quadam die ſub ſerotinis horis, orationi ſtrenuè incumberet, paulo poſt monaſtici habitus aſſumptionem: extaſi non ſomno perfuſus, vidit ipſum omnium ſaluatorem, cum ſuis diſcipulis ad menſam recumbentem, atque eorum cuilibet panem circiter octo vnciarum præbentem, quo comeſto, potum ipſis Redemptor propinabat aquæ: in ea quam ſibi præfixerat Robertus quãtitate. Quod is ſagaciter expẽdens, hanc menſuram, intellexit naturæ neceſſitati, ſufficientem forè. Ac licet aliquando cum fratribus menſæ communi accumberet: nullo tamen poſtea pacto, indictam ſibi victus menſuram præteriuit. Sed & meliora ſemper æmulatus chariſmata, morum grauitate, mentis charitate, prompta obedientia, atque ſedulis obſequiis, ſilentij ſtrenua cuſtodia, necnon orationis aſſiduitate ita reſplenduit: vt in ſui amorem beatum Petrum Cæleſtinum, tàm vehementer pelliceret: quod eum ſibi contubernalem, toto quinquennio aſciuerit: donec ad apicem paſtoralis honoris aſſumptus, clanculum à cellula cum eo diffugere conaretur. Verum adhibitis cuſtodiis, fugæque vtríſque præcluſa via: Ipſe Sanctus Petrus, præter propoſitum, electioni ſuæ moram gerere compulſus, à Roberto ſolerter perquiſiuit, num dignitatis oblatæ, ſodalis vellet eſſe, ac particeps. A quo Robertus effuſis lachrymis atque obſecrationibus, obtinuit: Cellæ potius ſancti viri fieri ſucceſſor & ſolitudinis hęres, quàm dignitatis commilito. Inque hunc modum remanens in patris cella deuotus filius, diſciplinam ſui Doctoris eximius ſeruabat diſcipulus: iciuniis atque orationibus iugiter

operam,

Digitized by Google

operam, prout à sanctissimo didicerat magistro fortiter nauans; vsque ad tempus quo Papatui cessit: atque ad Christum moriens perrexit Cælestinus. Etenim ea ipsa hora qua carnis deposuit exuuias: Fratri Roberto oranti atque ectasim patienti, cucullo indutus candidissimo, stoláque immortalitatis re-limitus, vultu sereno apparuit: ipsum amplexu osculóque suauiter demulcens. Quem Robertus ita affatus est. Ergone visum est Pontifici, te ad has oras, Pater, vinculis solutum mittere? Cui Petrus mitti respondit alloquio: id ex Regis præcepto actum fuisse. Et Robertus, iam verò Pater quò abire fert animus? Et Petrus Fili Carissime quandoquidem Regi id visum est: me decet ingentem conscendere montem. Sequar te ait Robertus, ô Reuerendissime Pater, nec à te diuelli patiar. Non iam, infit Petrus, non iam: at postquam merita nactus fueris ampliora. Quo igitur gradum figam, respondit Robertus? hîc in Cella remane, quiesce, stáque in pace ô fili, dixit Cælestinus. Túncque ad se reuersus Robertus, vidit soluto cellæ laqueario, tectóque disrupto: ipsum Patrem sanctissimum cælos conscendere, & quarto ab hinc die, didicit eumdem Patrem, debitum soluisse naturæ.

Vitæ S. Roberti ratio, ac ipsius in imitanda Christi passione, pernigil studium.

CAPVT III.

COnsuetum erat licet huic beato Roberto, assiduè intueri Deum, aliquã lo tamen altero conspiciebat in proximum. Nam scala virtutum, ascensus est contemplatione ad Creatorem; descensus vero compassione ad creaturam. Ergo dum beatus Robertus moram gereret in cœnobio sancti [1] Georgij de Rocha Mauritij vel Morici: cellam inibi sibi constituit, in qua soli Deo vacans, per duodecim annos se conclusit, nusquam egrediens; prætérquam dum inuitus, de triennio in triennium, necessariò ad publica ordinis comitia, quæ capitulum generale vocant, properaret.

[1] *Monasterium Rocca Morici.*

raret. In dicta igitur cellula, exercitationi ſpiritali deditus, clam ad carnem, cilicio pilis equorum nodoſis contexto, induebatur: lectíque loco, ei humus nuda erat: vel ad ſummas delicias, remiſſionis gratia, ratò ad tabulam cum ligneo puluinari, oſſa potiùs collidebat, quàm recubabat. Sex quadragenas, omni prorſus humano carens alloquio quotannis ieiunabat: ita vt miniſtro præciperet, in initio cuiuſque quadragenæ, ad ſe nullo prorſus edito ſermone, amphoram aquæ quæ viginti prætaxatas caperet menſuras deferre: atque viginti aliis diebus elapſis, multo ſilentio & taciturnitate, alteram. Vicibus quingentis, intra diem quemlibet naturalem, abſque intermiſſione relaxatione ve, genuflexus Deum Creatorem omnium adorabat. Quauíſque nocte media, excuſſo ſomno, perſolutum Eccleſiaſticas preces adibat: quibus decurſis, ad primam vſque diei horam, qua ſacrum in fratrum cœtu audiebat: proprias offerens Deo orationes, inſomnis cotidiè durabat. Póſtque Miſſam auditam, ad horam vſque tertiam pſalterium relegens, vt tertia aduenerat: explicatis ſacra exemologeſi Presbytero noxis, is ipſe ſacrum agebat: quo perfecto, iterum pſalterium recantabat; donec comeſtionis conſueta nona adeſſet hora. A prandio verò, aut ſcribebat: aut exercitio meliori ſe addicebat: vſque ad veſperarum tempus. Veſperis vero Deo perſolutis, totum ſe orationi & profundæ vſque ad altam noctem meditationi immergebat: quoúſque fatigatum corpuſculum ſomno preſſum, in terram diflueret. Quod tamen corpuſculum, ſepties cotidie aſperrima atterebat diſciplina.

Æſtuabat vir ille ſanctus, mortem pro Chriſto perpeti: verum cum iuſta ad id cauſa, minimè ipſi arrideret: vt potè cui ex ſuorum Maiorum obedientia, nefas erat partes adire infidelium: nullave occurrebat patiendi in Italia Martyrij conueniens & æqua ratio: ſolers tamen, inuenit viam, qua dolores Chriſti in ſua ipſius carne perferret. Egreſſus námque vna dierum cum ſocio, ad expaſcendum meditationibus animum, dum per quoddam cœnobio cótiguum nemus obambularet:

Digitized by Google

bularet:vidit fortuitò,arborem in Crucis modum penè bifurcam. Ipſa viſa atque notata, gaudio geſtiens & exiliens,tacitus abceſſit: nihil omnino ſodali communicans ſuo. Atque altiſſimo noctis ſilentio exurgens, ſiluam petiit: arborem ſuccidit, & propriis ad cœnobium detulit humeris. Hanc dum deferret, humani generis hoſtis, canis nigerrimi obtectus ſpecie illi obuius,morſu & procacitate in eum inſiliuit:horrendo latratu ipſum territare niſus, moleſtiiſque & dura contentione, ab arboris delatione ferè compeſcuit. Verum Robertus fide armatus,iam iam hoſtem adeſſe cogitans, ſignóque ſanctæ Crucis ſe communiens, fantaſma hoc in auras euaneſcere fecit: atque arborem detulit, inque cella defixit, poſitis ex vtraque brachiorum parte cordularum nodis,quibus brachia immitteret:dum in arbore Crucifixi inſtar ſe ſuſpenderet. Ipſam ergo arborẽ omni die indubiè aſcendens, tamdiu deiecto & demiſſo corpore toto, in ea pendebat, brachiis intra funes immiſſis, quamdiu, *Pater noſter*, decies recitaret. At ita tractim morosé-que,vt in vno quoque, alter decem perſoluere quiret, vnde centies orationis Dominicæ ſpatium adimplens, inſtar Crucifixi pendebat in arbore. Quantus vero fuerit iſte cruciatus, maximè cum nihil pedibus ſuppoſitum haberet: quiuis ſapiens apud ſe pertractet.Prçterquam namque,quod in tàm horrendo ſupplicio ſe ipſum Deo mactabat integrum: in tantum vt non guttas, ſed vndas eius oculi emitterent, imo profunderẽt lachrymarũ: omnia eius membra ita ſudore diffluebant: vt riuos diceres aquarum, ſed & tantis diuinis conſolationibus perfundebatur: vt miraculo diuino in corpore ſuſtentatus, ægrè animam propriam,ne emigraret detinere poſſet. Quàm vero grata,quámque accepta fuerit Chriſto Domino,eiuſmodi ipſius paſſionis imitatiõ;mox poſt eam patrata, quæ iam explicabimus,indicant miracula.

* * *

Miran

Miracula multa, B. Robertus patrat: mortuum ſuſcitat, ac Chriſto familiariter colloquitur.

CAPVT IIII.

QVidam Cælestinorum Monachus Angelus nomine, cum beato Roberto apud Cœnobium Rocchæ Morici habitans, fistulam grauem in manu gerebat: cuius curationem cuncti desperarent medici. Verum, beatus Robertus manum ægroti Crucis signo consignans, mox ipsam ex integro sanitati restituit. Quidam alius Cælestino ordini adscriptus, leprosus effectus est: adeo vt omnis circa eum medicorum langueret efficacia: ob quod, Generalis Cælestinorum Abbas, eidem cellulam saparatam, famulúmque qui ei inseruiret, ad aliorum euitandum scandalum adsignauit. Hunc beatus Robertus crebrò visitans, ipsius vlcera purgabat: pus eorum atque saniem educebat, & prestabat: propriáque lingua lingebat: eius intuitu qui nostri amore vt leprosus est effectus: in tàm horribiles plagas oscula defigens. Accidit vero, vt ardore charitatis accensus, solito amplius pro eo quadam die feruidas preces emitteret ad Deum beatus Robertus: móxque ab oratione, leprosi vulneribus Crucis signum indidit: eúmque, nulla mora, integræ & perfectæ sanitati restituit. Alter nomine Petrus, ex illorum classe quos Oblatos Cælestina consuetudo vocitat: absque præuia confessione, repentina ægritudinis molestia oppressus, diem clausit extremum. Quo defuncto, eo quod loco oriundus hoc in quo decessit minimè erat: Fratres, eius propinquos atque affines asciuerunt: vt si vellent aduenirent, priusquam humo tegeretur. Insepultus ergo, dum illi aduentarent, à noctis medio, ad horam vsque refectionis sequentis diei iacuit. Verum moras in veniendo nectentibus propinquis, dum prandij adforet hora: Fratres mensæ accumbere beatus præcepit Robertus: remansit vero ipsemet ad cadauer de more seruandum, cum duobus fratribus; circa illud, psalmos pœnitentiales ac orationes alias Domino

perfol

perſoluens. Interea autem, ipſi venit in mentem, horroris damnationis defuncti recordatio: cui compatiens, lachrymas & preces pro eo fudit ante Deum efficaciſſimas, ac ſuper eum poſtmodum ſtans, ita defunctum cœpit compellare. Vis fili Petre, pœnitentiam accipere ſalutarem? Qui illicò reſpondens, dixit. Volo Pater atque continuò, qui mortuus fuerat retedit: loqui incipiens, ac de ſuis delictis integram ipſi confeſſionem agens. Qua peracta, abſolutione ab eo conſecuta, ſimúlque benedictione, poſt diuturnum longúmque colloquium, ipſe Petrus ſe iterum in ſarcophagum reclinans, obdormiuit in pace. Quantumuis vero vir beatus, Deo in agendis rebus deſeruiret: eleemoſynarum ſtudioſus, ac de manaſteriorum ſibi commiſſorum ordinatione, atque diſpoſitione ſollicitus, Martham feruenter imitatus: ſtatuta nihilominus ſibi præfixerat tempora, quibus meditationi atque orationi incumberet, ad Chriſti pedes reſidens cum Maria; in quibus, ſæpiſſimè tanto ipſius anima iubilo perfundebatur: vt iam æternæ dulcedinis nectare, Robertus potatus videretur. Verum, eo quod locus in quo vir ſanctus degebat, incolarum vicinia nimia afflueret: ingens turba, ex animi deuotione ad eum confluens, mirum in modum, ipſius ſacras meditationes interturbabat. Cuius rei gratia, diuinum præſidium ſedulò eflagitauit: cuiúſque beneficio, adeo auditu inter orandum meditandumve orbatus fuit: vt ſi omnis clangor tubarum, ſonitusve campanarum orbis vniuerſi, ad cellæ ipſius ianuã applicitus adforet: nulla ratione in eius aures penetrare potuiſſet: præter quod, ita à ſenſibus alienari tunc conſueuerat: vt non vocatus, tactusve, ſed maximis ictibus impulſus, vix ad ſe rediret: quamuis ab orationis vel meditationis ſolutus officio, nullus eo audiendi perſpicacia viuacior eſſet.

Quàm affluenter porro atque exuberanter, diuinis ſolatiis afficiebatur: vel ex hoc illo coniici datur, quod cum ſemel ad eum ipſius miniſter aduentaret, numquid ei deeſſet exploraturus: longo admodum temporis ſpatio, ſuſtinuit eum cum aliquo alio intra cellæ an

læ anguſtias colloquétem. Qui demirans, quanam ratione, præter conſuetudinem colloquium protraheret: eo tandem finito, ad ipſum poſt petitam acceptámque facultatem irrupit, atque neminé reperiens, ab eo, territus, ſumma demiſſione, maiorique inſtantia perquirebat: Cùm quo priº longos ſermones duxiſſet. Ad quem ille oculis ſerenis, vultúſque ſolita venuſtate & gratia affabilis, inſit. Loquebar fili, cum noſtro omniúmque Seruatore Ieſu Chriſto. At miniſter, " Quo Pater in loco, ſacrati ipſius pedes reſederunt? " In iſto, ait ſanctus, digito locum ſignans. Ex quo ad " quantæ perfectionis culmen euectus fuerit, facilè vi- " deri poteſt.

Hoſpitales domos ſeptem, quatuordecimque cœnobia ædificat.

CAPVT V.

FLamma igitur charitatis in eo vires augeſcens, cor eius ita igniuit: vt iam talentum ſibi à Deo creditum, proximis communicare inſtitueret: luménque ſuum cunctis in domo Dei habitantibus exponere decerneret. Ad examen quippe tremendi Iudicis, ſciens miſericordiæ opera neglectui habita, ſeuerè eſſe diſcutienda: ea proximis, vt ſpiritualiter, ita & corporaliter impendere decreuit. Obſtabat interea, cœnobiticum vitæ inſtitutum quod profitebatur, nec humana ratione inueniebat, quomodo obedientiæ vinculis adſtrictus, atque paupertatis onere preſſus: corpoream opem proximis præſtare quiret. At ad Deum fidenter conuertitur, rogat vt quod infirmitas nequibat humana, bonitas & clementia ſuppleret Diuina. Nocte itaque quadam, dum inſtantius Dominum precibus ſuper huiuſmodi animi ſui propoſito fatigaret. En ectaſim patienti Roberto, Chriſtus ipſe affuit; qui ad ſe comitantes verſus, ait. An iſte „ ſeruus meus, negligens eſt & piger, qui quingentis „ vicibus, poplitibus flexis, omni die me humillimè ſa- „ lutat? Quem intuens frater Robertus, & optimè „ agno

agnoſcens, ante eum in terram corruens, ſe demiſsè proſtrauit: eúmque adorans, reuerenti voce reſpondit. Ego ipſe ſum mi Domine. Cui Chriſtus: Aſcende in montem fili, tibíque frumentum & oleum dabo: ac pro te Chriſtum Ieſum rogabo. Ad quod dictum frater Robertus ſubintulit. Tu es Chriſtus, quomodo ergo pro me Chriſtum rogabis? Quibus dictis, continuò ad ſe reuerſus, incredibili exultans lætitia, petita & obtenta à Generali Abbate ordinis Cælestinorum venia, cum duobus ſociis, ad locum ſancti Petri Apoſtoli de [1] Monteplano demigrauit. Quo in loco, tantam ipſi rerum copiam Deus adminiſtrauit, vt non ſolum multis ſecum Deo ſeruientibus fratribus, quin etiam cunctis in circuitu patriam inhabitantibus, profuſa adiutorij porrigeret ſolatia. Cœpit igitur exercendæ charitatis cauſa, ſancta plurima extruere loca, Fratrum religioſorum multitudinem ampliare, atque hoſpitales domos inſtituere. Nã quatuordecim monaſteria, à fundamẽtis erexit: Xenodochiáque ſeptem ad integrum perduxit: in quibus poſſet, vtraque miſericordiæ opere adimplere officia. In quorum erectione, atque eleemoſinarum profuſione, & ſi puſillis atque infirmis aliquibus, minimè defuerit, non data, verum aſſumpta ſcandali occaſione: adſtitit tamen famulo ſuo Chriſtus ipſe, portentis ingentibus æquá iuſtámque cauſam ita ſtrenuè propugnans: vt requieſcere in beato Roberto duplicem Heliæ ſpiritum, cordati quiuis fateri compellerentur. Vt vero aliqua de multis explicem. Dum fabricæ vir Dei aſſiduè inſtaret: certatímque fidelis populus largitione bonorum, ipſius animum ſubleuaret: vt potè qui probè nouerat, nihil eum ſuis vſibus reſeruare, ſed liberáli manu omnia in pauperum cibos & veſtem profundere: adfuit quidam, ſe mendicum ſimulans. Exuerat quippe clam nouam qua induebatur tunicam, atque eam inter fruteta ac ruborum vepres abſconderat. Igitur cœnobij ianuam pulſat: apperiemíque oſtiario, ſe cum viro Dei colloqui, (qui tum temporis in cella ſpiritali otio prefruebatur,) vehementer cupere indicat. Vocatus vir Dei adeſt: quid nam ab eo vellit

[1] *Monaſterium S. Petri de Monteplano.*

Digitized by Google

eo vellit vir ille, ſciſcitatur. Volo inquit, vt Dei amore, ſolita charitate mihi vt intueris nudo, veſtimentum impertiaris. Spiritu autem, interius mentem Roberti patris illuſtrante Diuino. Sta hîc inquit amice, confeſtim námque, pro viribus tibi ſubſidium impendam. Stetit ille, ſanctus vero ad locum ſecretò pergens, in quo tunicam ſimulatus mendicus occultauerat, ipſam capit, homini expectanti porrigit: qua ſe vir protinus veſtiens, vt ipſam ac ſi pro ſe confecta fuiſſet, ſibi optimè conuenientem vidit: miratus, incipit attentius eam ſpectare, ſuámque vt eſſe aduertit: tanto rubore ſuffuſus fuit, vt mox in effuſam fugam ſe coniiciens, adeo pedes diſcuteret: ac ſi a pluribus perniciter inſectaretur. Alio itidem tempore, quo beatus Robertus ædificio Baſilicæ Monaſterij [2] ſanctæ Crucis inſiſteret: Architectóſque, vt fornicem abſoluerent, ſedulò adhortaretur: quidam præcipuus operarum Gualterius vocabulo, ab apice ſummi tecti, in aceruum accutiſſimorum atque duriſſimorum, quales humus iſtac gignit lapidum, decidit: atque ſubito colliſus, loquelam, & anhelitus reſpirationem pœnitus amiſit. Quo viro Dei nuncato, continuò agili curſu ad locum perrexit: & colliſum amplexans, ac de terra erigens, ait. Noli timere fili, iam enim liberatus es. Mirabile dictu. Subitò abſque mora & colliſione vlla, qui defunctus reputabatur ſe eleuans, iteratò ad opus conuolauit.

2 *Monaſterii S. Crucis.*

Hoc in eodem loco, dum ob Monaſterij fabricam ſub quodam ingenti ſaxo effoderetur arena: & illud ſaxum ex omni iam parte excauatum ſubterfodientibus imminentem de proximo ruinam minaretur: ſtaret tamen firmiter, Diaboli vt creditur arte fraudéque, ad cuiuſpiam interitum, Diuinitus vir Dei Robertus periculum præſenſit, atque præuertit. Etenim, vna dierum ſubitò Miſſa peracta, quodam fratre nomine Antonio comitatus, velociſſimè ad ſaxum cucurrit. Ante quod cum appuliſſet. Viden-ne. ait aliquid ſupra lapidem? Antonius reſpondit, nihil ecquidem. En huic inſidet Diabolus. Inclamánſque operam, qui ſubtus arenam effodiebat: feſtinus velòxque

lóxque inquit abscede fili. Erupit homo,& cõfestim, lapidem signo Crucis. In nomine Patris & Filij & Spiritus.sancti consignans, saxum nullo humano adhibito impulsu corruit.

Beati Roberti maxima miracula.

CAPVT VI.

SVb eadem tempestate. Idem beatus Robertus,stationem sibi aliquanto tempore, apud locum sanctæ Mariæ de Lamia, ad pietatis exercenda opera constituit. Vbi dum lapicidæ, ad limen Basilicæ.exornandum, ingens saxum exciderent: iámque media parte, à rupe euulsissent, lassi subsitére. Interea accidit, vt beatus Robertus celebrata Missa, baculo prę corporis debilitate subnixus, ad eos inuisendos properaret. Cum subitò, saxum illud ingens, ac si viri desiderio annuere percuperet, à loco se abripiens, in præceps desiliit: terribilibus desultibus, ima viæ qua vir Dei ascendebat, expetens. Animaduerso Robertus periculo, fugæ presidium capessit. At Deus ipse, vt seruum suum doceret, spem in diuino collare præsidio, ipsius fugientis pedem, acutissima pungi spina permisit: cuius ictus dolore, in terram corruit. Lapis vero subito longè à sancto in decliui subsitit, ac si in terram profundius defigeretur. Subsitit inquam, super propriam longitudinem, quem multorum quantumuis ingentes vires, minime sistere quiuissent, At dum se vir sanctus erexisset, inque aurum locum se paululum subduxisset: continuò, per se saxum cursum repetiuit: donec in ima dilaberetur.

Cum quadam eitam vice, inter pauperculos fratres, beatus Robertus, Deo apud Cœnobium sanctæ Crucis famularetur: Contigit accumbentibus ad mensam fratribus, panem deficere. Cuius ob defectum, Cœnobitæ in murmura resoluti, vir Deo fidens, ad illos conuersus, placido & tranquillo vt esse solebat vultu, dixit. Iactate amici cor vestrum in Do-
« mino, cum eóque voluntariam inopiam sectamini:

ſtatim námque, vobis compatiens, ipſe neceſſaria quæque larga manu ſuppeditabit. Dixit. Et vix finem verbis impoſuerat. Cum ecce homo facie rutilans, triclinium intrat, pulcherrimos recentéſque panes prodentium numero, ſingulis ſingulos, hilariter & iucunde porrigit. Poſt hæc, cum vir beatus ingentem fratrum multitudinem adunaſſet, quos optimis moribus inſtituebat: aſinóque inſidens, viſitatum eos, qui apud Guilonisium ſedem fixerant, vt aſſolet, pergeret: ſudúmque ac rutilum cœlum, & nullo nubis velamine obtectum, cuncti intuerentur: ad ſodales verſus aſt. Illa die, choruſcationes, nimbi, grandines, tempeſtates ac tonitrua, nos opidò inuadent fratres. Benedictus vero Deus, qui per Archangelum ſuum Gabrielem, noſtra tuebitur corpora: illæſosque nos omnes faciet euadere diſcrimen. Vix verba finierat, & ex templo ab Aquilone, à quo gelu oriri expandíque ſolet: nubecula paruula aſſurgere cœpit, quæ ſenſim excreſcens, cœlum vniuerſum obuoluit: dein tonitrua inſonant, emicant fulgetra, aquáque grandini horrido mixta, effluit copioſa. Quæ videns Robertus, exiliit aſino: fratres adhortans, Oremus ait dilecti. Ac mox, cum ipſis in terram ſe proſternens, manibus ad ſydera erectis valida, & acuta in cœlum precum emittebat iacula. Perſeueranteque eo in preces, reſiliit grando, retroceſſit nubes, viam qua venerat iterum carpens. Stupendúmque: quod cum in circuitu grando & aquę colluuies, cuncta operuiſſet: ſolum illud exiguum quo cum fratribus ad orandum vir Dei procubuerat, in pluuium atque ſiccum remanſit. Quo peracto, fratribus ait. Iam in pace pergamus. Progredientibus vero illis, tantam támque denſam grādinis molem repererunt: quod inſtar niuis eam calcantes, talis eorum ſupereffluebat.

Contigit quandoque virum Dei ad Aquilam, cum quibuſdam fratribus, ob neceſſaria quædam ordinis negotia proficiſci: inter eundum vero, hominem contra legem in boue & aſino arantem, conſpexit. Quem aduocans ait. Cur ô homo, iniuriam aſino facis, illum æquans boui, cum in arando ſimilem haud poſſit perpeti

Deut. 22. 10.

« peti laborem? Cui dum reſponderet homo, quod pau-
« perie coactus id ageret. Vir ſanctus intulit. Quantum
« pro emendo boue altero, vt cum duobus ares, eſt ne-
« ceſſarium? Cui ille, Auguſtale vnum, Domine mi, ſufi-
ceret. Illicò vir benign⁹, ſocio qui à fidelibus oblatos,
in ipſorum vſum pauperúmque ſubleuationem, num-
mos geſtabat, imperauit, vt homini, Auguſtale lubens
tribueret. Quod & peregit: ſed tamen tacito intra ſe
« murmure, factum carpebat beati Roberti. Cuius co-
« gitationi, vir diuinus, in hunc modum palam reſpon-
« dit: Ne oro frater dolore afficiaris: nam magis paupe-
« rum quàm noſtri cauſa, fideles nobis pecunias ero-
« gant: neue timore vexeris. Diues quippe Deus eſt,
qui noſtros ſcit vúltque ſupplere defectus, ac ciò
tuum pecuniis replebit marſupium. Quibus dictis
iter accelerantes, eminus ad ſe quoſdam mercatores
accedere viderunt. Quorum aſpectum vir beatus ef-
fugiens, ne ſuo itineri moras necterent, paulo à via ſe
ſubduxit. Pergentes ergo & obuiós quoſque de fratre
Roberto ſciſcitantes, necnon cunctos viæ contiguos,
audierunt, quod in via cum ſociis, ipſum debuerant
reperiiſſe. Nouiſſimè vero repertis duobus Ordinis
Magellenſis, hoc eſt Cœleſtini, Monachis, ipſiſque de
« beato Roberto, perquiſitis, audierunt. Hic quem quæ-
« ritis, modico interuallo vos præcedit. Igitur gradum
vertunt, & feſtinis paſſibus Dei virum inſequuntur &
aſſequuntur, atque clàm cunctos, cum eo de ſuis exceſ-
ſibus agentes, accepta ſalutari pœnitentia, poſt longa
de Deo rebúſque ſalutaribus colloquia, maximam
nummorum quantitatem offerunt: atque ita ſancto
« valedicunt. Ad quæ, vir Dei fratri ait: Diuinam fra-
« ter agnoſce largitatem, nec in opere pietatis, manum
Dei contrahas vſquam. Robertus beatus aliquando
Theatinos fines incolebat, videbátque fidelium maxi-
mam multitudinem ad memoriã beatiſſimi Michaë-
lis [1] apud Garganum montem, peregrinationis ardore
concurſantem: at eum tædebat loci ſterilitatis, quæ
vix tenuem victum, atque exilem alimoniam, aduen-
tantibus ex omnibus orbis Chriſtiani regionibus,
ſubmittebat. Mente igitur anxius, ac de iis ſollicitus,

[1] *Mons Garganus à fidelibus frequentatus.*

quorum ob amorem suus Christus mortem oppetiuerat: in Dei, beatæ virginis Mariæ, nec non Michaëlis Archangeli honorem, adque peregrinantium commodum, domum hospitalem in itinere ad Garganum figere constituit. Cuius pium studium, ingentibus miraculis, Deus ipse comprobauit. Si quidem cum se in preces dedisset, vt de cœlo auxilium ad effectum sui propositi obtineret: baculo locum atque ambitum Xenodochij, acciris latomis fabrisque lignearijs designauit. Iussitque Architectis vt terram ad locanda fundamenta, statim effoderent, atque egererent: fodientésque operarij pulcherrimum limpidissimum ac perpolitum lapidem prægrandem & latum, repererunt, ad mensam altaris collocandam: altiúsque ligonibus terram proscindentes, alterum inueniunt adeò longum, vt limina præclara Ecclesiæ, per se magnificè admodum efficere posset, cuius inuitus, vsque ad nostram ætatem, merita beati Roberti contestatur. Perfecta itaque ecclesia, lampas vitrea in ea dependens oleo plena & flammis choruscans, ab alto in pauimentum coram viro Dei, plærisque aliis adstantibus, decidit: quæ nec confracta fuit, nec oleum effudit, luménque perdidit. Hopitalis hæc domus in montis dorso seu accliui est constructa, ob quam causam, initio aquis omnino carebat: quod fratres cunctos hospitij eis Præpositum, mœrore graui conficiebat. Adunati itaque omnes, ad virum Dei veniunt, necessitatem quam patiuntur explicant, dicentes. Quid pater nobis " agendum, qui aqua caremus? Quibus ille, Ne fratres " spei anchoram erga Deum abiiciatis, potest nostræ ip- " se mederi siccitati, Abeunt cuncti. Vir verò Dei elapsis paucis diebus, ambulatum quasi ad iactum lapidis, ab hospitali, psalmos & hymnos cum socio canens, vadit: dumque hac illacque oculos verteret: inter oppaciissimos rubos, duas petras sibi inuicem cohærentes aduertit, & continuò Præposito Xenodo- " chij adesse iusso, spinarum inquit succide densitatem, " tolléque lapides: præsto etenim est, qui nobis opem " ferat, fecit quod iussus fuerat, & elegantem puteum reperit. Quod cum viro Dei indicasset, auffer ait ille terram

terram,quæ longo temporum vsu,in puteum defluxit. Abstulit,atq; etiam profundius fodit, nullum interea, vel tenuè, aquæ deprehendens vestigium. Qua de causa ad virum Dei iteratò adueniens ipse & cum eo alij operæ, dixerunt. Casso profecto pater atterimur
" labore. Tunc Robertus manus ad cœlum tendens, &
" se intra se colligens, ardenter Deum deprecabatur: vt de rupe aquam educeret, qui olim Mosis serui sui ministerio,sitientem populum potauerat. Et ecce medio Iulio mense, quo in his oris torrente sydere, cuncta exsiccãtur irriguo: aqua clarissima tam copiosè erupit è puteo, quod ab imo vsque ad summum, cubitorum quindecim mensuram exsuperabat. Regressus vir Dei ad cœnobium sanctæ Crucis, aliquando in ecclesia diuinis intentus vacabat, quorum dulcedo in corpus etiam eius redundans,paulatim cœpit in ectasim fieri, atque cernẽtibus cunctis,plus cubito à terra in aërem ferri:quo statu diu constitit. Donec illum intuens, ipsius discipulus,apprehensum eum incautè commouit, atque excussit, dicens: Quid hoc est Pater? At illicò ad se reuersus Robertus, discipulum leniter obiurgãs, malè inquit egisti fili mi, nam mente dulcissimè in
" Deum iam ferebar. Post hæc ad sancti Ioannis de
" Monteplano monasterium pergens, quadragesimam maiorem arctissimo silentio ibi excolebat: ac cotidie profunda nocte soluto completorio, quadragies Dominicam orationem in laudem sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, maxima cordis effusione orabat. Orante igitur eo, & Trinitatem Beatissimam salutante; cogitatio se eius menti ingessit: quomodo Deo in æterna patria adsistentes, Diuina perfruantur visione, quidue agant, Deum dum ita vident ac contemplantur, Et ecce absque interuallo extra se raptus, & in ectasi positus, alta & sonora admodum voce, cœpit *Kyrie eleyson decantare*, atque alternando *Sanctus sanctus, modulari*: Quo clamore excitati fratres,mox irruunt, quos nec ipse aduertit, ac si iam corpore exemptus esset: Oculis tamen apertis, totam cellam quasi fornacem flammis lucidissimis illustratam videbat, intráque illud ineffabile lumen,Christum Cruci affixum

contemplabatur: viſceribus præ compaſſionis affectu omnino reſolutis. In quem viſus aciem immobiliter defixit, quouſque diuina illa & mirabilis viſio abceſſit, ac tunc primùm ad ſe rediens, à fratribus ſuas exploratas eſſe, atque perluſtratas delitias, vehementer erubuit.

Beatus Robertus ab Epiſcopo Theatino perſecutionem ſuſtinet.

CAPVT VII.

VItabat Robertus Beatus aliorum ſcandalum ſumma animi ſagacitate; nec tamen vt Dei ſeruus, à perſecutione externa, exemptam potuit ducere vitam. Princeps quippe tenebrarum, ipſius ſanctitatis tabeſcens liuore, grauiſſimorum erga eum odiorum, in corde Theatini Pontificis, ſuperſeminauit zizania. Cum enim non tantum è propinquis locis, verum etiam è remotis valde terrarum finibus, fidelium cateruæ ad virum Dei, eleemoſinis pro ſuorum redemptione criminum onuſti, affluerent: eo quod exploratum cunctis erat, Robertum pauperum plurimos alere, veſtireque greges, hoſpitio peregrinos excipere, nec non maximum Monachorum numerum, qui pro plebis peccatis Deo ſolerter iugia offerebant libamina, adunaſſe. Epiſcopus Theatinus reputans ipſum multas gaſas atque theſauros coaceruaſſe, iubet hunc citari, atque ad ſuam præſentiam ſiſtit: vt ſibi acceptarum a fidelibus eleemoſinarum rationem, à magno iam tempore, nempe à Viennenſi[1] Concilio redderet. Petiitque, vt Canonicam ſibi de acceptis portionem daret: maximè cum plurium teſtamentorum effectus fuiſſet executor, quod tamen à veritatis penitus tramite re: edebat, teſtamentis namque nullo vmquam tempore ſe immiſcuerat. Verum Roberrus, quia ſtatim accepta in pios profundebat, vti dictum eſt, vius: nec acceptorum datorumve codicem ſcribebat: Epiſcopo morem gerere, haud potuit. Authoritatem nihilominus Epiſcopalem reuerenter

1 Viennenſe Concilium.

uerenter amplectens, non vermem propriæ conscientiæ pertimescens, Calicem venumdedit: cuius prætium, vexationem redempturus, Pontifici obtulit: atque cum eo de omnibus præteritis cauit. Non tamen Theatinus Pontifex iram remisit, at in cunctis, impulsione Clericorum, quibus videbatur, fidelium erga virum Dei studium, esse ipsorum detrimentum: Robertum, cùm verbis, tùm operibus, grauissimis afficiebat molestiis. Quia vero scriptum est, iræ à iustis locum dari debere, exemplum Patris Benedicti æmulans Robertus, à Monasterio sanctæ Crucis, secessit ad locum sanctæ Mariæ de Lamia, quem ipse a fundamentis erexerat. Nec tamen ipsius absentia, Episcopi animum mitigauit. Cum enim in mandatis habuisset à [2] Ioanne Romano pontifice, vt contra fratricellos iudiciũ institueret, præmissa tamen monitione, quam in Cleri Cœnobitarúmque cœtu, publicaret: hanc ansam vexandi Robertum arripuit: eum iteratò acciri, perquiri: & ad suum tribunal adduci, præcipiens. Vir vero Domini, vt ei Pontificis Theatini edictum innotuit: cum lecto decumberet languore perculsus, socium ad eum direxit. adde, quod perpendebat se Antistiti inuisum forè, & ingratũ. Gauisus ergo Pontifex Robertum non adfuisse, atque hac occasione malitiam suam explere pergens: Romani Pontificis abutens authoritate, in exemptum, sententiam excommunicationis promulgauit. Quo comperto, Robertus intimo dolore affectus fuit: tùm quia claues Ecclesiæ, siue iure siue iniuria prolatas, vti consentaneum erat, suspiciebat ac reuerebatur: tùm quia cum tempus esset quadragesimæ, præter solitum in adeundo Episcopo, oportebat, ipsius solui silentium. Assumpto tamen venerabili quodam sui ordinis viro, Episcopum supplex adiit: absolutionis ab eo deprecaturus beneficium. At Episcopus toruo eum vultu intuens, asperáque & procaci voce lacessans. Hipocrita inquit & simulationis nequam artifex, vt quid meorum Clericorum exhauris eleemosinas? Qua ratione ad peruertendum homines, tot patras præstigia? Quid nam ita solerter, alienas facultates expiscaris? Hæc &

Rom. 12. 19.

2 Ioannes Papa xxij.

alia plurima, & dicentis grauitate, & audientis sanctitate indigna, Episcopus protulit. Cuius furorem Robertus columbina simplicitate, affabili atque demisso vultu, necnon placida & mansueta mente, deliniens, in hunc modum respondit. Bene dicis Reuerende Præsul, ob mea enim peccata, talia multóque duriora perpeti atque audire, & antea promerui: & iam nunc promereor. Móxque se ante ipsum in terram prosternens, emendationem delictorum suorum spondebat: atque absolutionem rogabat, cum pœnitentiæ iniunctione, sibi ab Episcopo impendi. Hanc verò post plurimas preces vt obtinuit: ad Cœnobium sanctæ Mariæ de Lamia reuersus, iuxta consuetum morem, orationi insistebat, Oranti autem, apparuerunt Patres sui, quorum ipse causam agebat & sectabatur vestigia: Beati nempe Benedictus & Petrus Cófessor, inter quos Episcopus Theatinus considebat. Ad quem aspero & irato intuitu, conuersus sanctus Benedictus ait: Vt quid ô Episcope, amatum nostrum alumnum atque sequacem, à pacis quiete & contemplationis otio deiicis & deturbas, vt quid illum tàm pertinaciter diuexas, mala malis, & molestias molestiis, accumulando. Beatus autem Petrus Cælestinus interea Episcopum lento ictu, tertiò in maxillam percussit, dicens ac quintò repetens. Certè Episcope, admodum præclarè te in negotio gessisti. Horrendum relatu! Compertum est manè, Episcopi os versus partem aurium quam sanctus Petrus ferierat, adeò contortum, vt ipsius facies tota deformis effecta, timore quosque videntes non minimùm percelleret.

Iterata B. Roberti miracula describuntur.

CAPVT VIII.

CAlamum excesserat nostrum, beati viri in pauperem quemdam benigna miseratio. Nam dum in cella Patris sui Cælestini, Robertus longo ante tempore pœnitentiæ laboribus insudaret: relatum est cuidam pauperculo, ipsum eximiæ esse erga paupe-

res

res misericordiæ. Hic cum filiam suam nuptui iam idoneam, cuidam adolescenti sponsasset: at rei familiaris coarctatus angustia, minimè eius nuptias perficere valeret, fidenter virum Dei adit: inopiam depromit, atque ab eo sibi subueniri rogat. Quantum
" vero peteret, vir Dei perquisiuit. Florenus inquit au-
" reus magnus, mihi, pater, satis foret. Vade, ait Rober-
" tus, & octaua abhinc die reuertere: nec enim iam in
" promptu est florenus quem tibi erogem, discedente homine, ipsa eadem die cum vir sanctus expleta hora nona, se in orationem pro hominis paupertate prosterneret: mox è regione ante se florenum vnum fulgenti metallo radientem vidit, quem cum gratiarum actione accipiens, venienti condicta die pauperi, libentissimè tribuit. Cùm verò Robertus pro officio frequenter Fratres visitaret, verbo & exemplo deuotioni deditos, ad meliora anhelare suadebat: desides vero atque sterrentes, asperius sermone verberabat. Nam & si in exortando exstaret modestus, erat tamen in corrigendo austerus. Et prudenter sibi commissi pecoris vultum agnoscens, si quandóque discipulis disciplinam infligeret, illíque eam non ita placido & lubenti reciperent animo: statim mutata corripiendi methodo, quos baculo timoris ad officium reducere nequibat: virga amoris leuiter in semitã iustitiæ deducere satagebat, ita ipsos alloquens.
" Certè dilecti Fratres, forsan discretionis limites
" excessi, vos tamen eltote mente tranquilla, & ve-
" stros gressus solito cautius atque prudentius dirigite.
" Porro tanto ad animas Christi sanguine redemptas, affectus ardore incendebatur: vt si quando videret aliquem per abrupta diffluere vitiorum, profusissimos effunderet riuulos lachrymarum. Nemini vero vnquam subsidium denegauit, cuius rei fidem faciunt, miracula quæ sequuntur.

Cùm moram faceret in Castro Murroni, quidam nomine Robertus de Galterio, tantis furiis in se & alios debacchabatur: quod ad retundendam eius peruicaciam, ipsius affines duos cum vinculis coarctauerant: Ad quẽ, ab illius cognatis rogatus vir sanctus,

ctus, acceſſit. Qui fortiter à furente in maxilla percuſſus, ictum patientiſſime tolerauit : atque ſuper ægrotum librum precum explicans, pro eo Dominum, edito prius Crucis ſigno, orauit. Quo facto vir in ſomnum reſolutus, ſuauiter obdormiuit : ac ſomno excuſſo, priſtinæ mentis integritati eſt reſtitutus. Quædam mulier vocabulo Maria, dum ad matris latus adhuc puerula dormiret, fortuitò, lateris ac manus dextræ vſum perdidit : adeo vt annorum duodecim ſpatio, nihil è dextro latere potuerit operari. Illa autem iam grandior efficta, ad beatum Robertum in Cella ſancti Petri de Murrone ſtantem, accedit, vtque pro ea Deum precaretur, quanta potuit ſedulitate rogauit. Annuit vir benignus, & ad celebrandam Miſſam pro ægrota ſe comparans, abſoluto ſacrificio, mulier ſanitatis optatæ gratiam reportauit. Alter quidam inuenis dictus Robertus Guillelmi, iudicis Murronenſis filius, à cunabulis in dextro latere rupturam patiebatur, hic poſt plures annos, ab auunculo ſuo, ad beatum Robertum deductus : cernentibus pluribus, ſanus eſt effectus, poſtquam ſigno Crucis, locum doloris vir beatus conſignauit. Quædam iuuencula nomine Margareta, Patre Nicolao de Oliuerio progenita, contracta in lecto per annos decem iacuit : ita vt abſque alieno auxilio, membrorum ſuorum nullum moueret, aut ſe in alteram partem vertere poſſet. Hanc Pater diuinitus inſpiratus, ad Cœnobium ſancti Petri de Maiella, in quo vir ſanctus reſidebat, deportauit : viríque ſancti obtutibus præſentauit. At vir beatus, ad preces in genua procumbens, vt ab oratione ſurrexit, ſigno eam ſanctæ Crucis ſignauit, dixítque. Hæc filia Dei erit, atque ſtatim exiliens fœmina, abſque humano penitus adminiculo, ſtupentibus vniuerſis, ambulare atque incedere cœpit.

B. Roberto Cæli cives apparent.

CAPVT IX.

VIr Dei Robertus, aliquand apud Campobaſſum morabatur. Et ecce quidam Ricardus nomine, Notarij

Notarij Bartholomei de Molisio genit°, aſtmatis adeo acerbam ægritudinem incurrit: vt nec anhelitum, nec verba foras emittere pòſſet. Poſteaquam vero omnis medicorum ars adhibita, morbum inſanabilem oſtendit: vt idcirco genitor & propinqui, mortem adoleſcentis iam iam adeſſe crederent. Pater adoleſcentis, Dei nutu ad virum Dei acceſſit: ante eum lachrymas pro filij impetranda ſanitate multas fudit, precéſque congeminauit. Cui compaſſus Robertus, ante altare ſe ad orandum proſtrauit: atque poſt abſolutam orationem, cum quodam libro quem tunc forte manu gerebat, Cruce infirmum ſignauit, guttur ipſius ſua manu tangens, atque iterato Cruce conſignans: qui intuentibus cunctis, confeſtim amiſſam ſanitatem lætus recepit.

Eiuſdem Campobaſſi fœmina Giburga, menſibus nouem omnium membrorum vſu deſtituta, in tantum vt inſtar lapidis iaceret immobilis, ſuis perſuaſit: vt
" ſe ad Dei virum deferrent; antequam appellens. Ho-
" mo Dei ait miſerere mei, ac pro me Chriſtum ora.
" Orauit, fœminam manu Cruce ſignauit, eique dixit. Confide filia, quia dimiſſa es ab infirmitate tua. Eam igitur poſtea ſui ad domum reportant; quæ biduo tranſacto, exiliens perfectiſſimè, atque laudãs Deum, ſana effecta fuit. Quod cum ad Robertum, per fœmi-
" næ Patrem delatum fuiſſet. Iube ait filiæ vt Deo gra-
" tias agens, incipiat ad ipſius laudem, quarta & ſexta
" feriis quarumque hebdomadarum ieiunare.

Ioannes quidam in iuuentutis flore conſtitutus, Patrem Nicholaum nomine habens, longo tempore calculi doloribus propemodum intollerabilibus affligebatur. Hunc pater aſſumens, ad beatum geſtauit Robertum: cum quanto potuit deuotionis lachrymarum & ſuſpiriorum affectu poſtulans, vt filio orationis ſuæ fauorem impertiret. Fecit, & poſt preces ad ægrotum verſus, fili inquit confortare, iam enim
" Dei munere liberatus es. Fidem ſancti dictis Pater &
" filius adhibentes, domum reuertuntur: & poſt duos dies, Ioannes calculum abſque dolore eiiciens, perfectè conualuit.

Guillel

Guillelmus autem Bordonus quidam, aridus & contractus ita effectus est, vt pedes natibus adhærerent: hic post perlatam huiusmodi integros sex menses ægritudinem, rogatum beatum Robertum mittit, vt eum inuiseret. Venit vir Dei, & ita Guillelmum est allocutus. Fide in Deo fili, & ad eum cor tuũ verte, nam procùl dubio sanaberis. Et fusa pro eo oratione, signo Crucis hominem muniuit, qui extemplo pedes extendens aliorum more, Deo & liberatori suo gratias referens, ambulauit.

Alter Guillelmus de Prataçatellis, filiam habebat vocabulo Mabiliam, scrophulam grossitudinis oui gallinacei sub gutture, in inferiori parte maxillæ à matris vtero gestantem, quam ad beatum virum ferens, continuò vt ille scrophulam Cruce signauit, scrophula dissoluta atque carni reliquæ æquata fuit.

Decem erant cum beato Roberto apud Campobassum degentes Fratres, quorum gratia modicũ dolium vino impleri iussit: quo ipsi a vindemiis, cum aduentantibus ad virum Dei fidelibus, potabantur. Die autem festo sanctæ Luciæ, cum iam vinum fluere desineret. Promus ad beatum Robertum accedens, rem ei indicat. Pergit ad Cellarium Robertus, dolium Cruce signat & abscedit: & ex illo, per totum annum à Monachis ac hospitibus innumeris abundanter bibitum fuit, nec defecit.

Ludouicus à Montano, in latere dextro tàm grauem perferebat rupturam: vt nulla ratione absque lumbari valeret incedere. Hic Archipresbyteri Castri Limosani, in quo vir sanctus tunc residebat, vsus consilio, beatum Robertum conuenit, obsecrans vt sibi opem ferret. At vir Dei oculos ad cælum eleuans, & locum rupturæ Cruce muniens, illicò eum ex integro sanauit.

Alius Ordinis sui Monachus, Stephanus dictus, post factam beato Roberto in cœnobio de Lamia confitenti, peccatorum confessionem, acceptámque absolutionem atque benedictionem: mox a ruptura grauissima, est liber effectus.

Robertus Deo plenus, post decursam ætatem, nimia

mia carnis maceratione à principio ſuæ conuerſionis illibatè cuſtodia : cœpit viribus deſtitui, in tantum vt ad decrepitam peruenisſe putaretur ætatem. Deus autem prælibamen diuinæ gloriæ, ita ei contulit. Languebat vehementiſſimè, ſibíque & cæteris cunctis, moriturus videbatur. Fratribus vero adſtantibus, dixit. Hac nocte oro, me ex vobis duo ſolliciti cuſtodiant : cæteri vero in cellis quieſcant. Poſt quæ, ſe altiſſimæ contemplationi immerſit, omnes fidei articulos, ſacræ ſcripturæ authoritates, atque ſanctorum ſententias quibus fulcitur Chriſtiana fides, ſedula mente verſans & reuoluens, Cúmque iam altiſſimam in noctem, huic ſe exercitio applicaſſet : & eo abſoluto, modicum quieſcere cogitaret. En Diabolus ipſi in Hericij adeſt forma, ipſum morſu & laceratione appetere temptans : in quem vir Dei ſputa excreans,
« dicebat. Abſcede hinc beſtia maligna, funeſtum in me
« reperies nihil. Qui confuſus euanuit. Mox vero nigerrimæ & macie confectæ vaccæ formam aſſumens, ad Robertum accedit : cornibus ventilare nititur, dentémque ipſi infigere. Cùm vir fide firmus, Recede, dixit, Maligne, tibíque Deus maledicat. Verum protervè & procaciter dum Dæmon inſiſteret, & irrenuè in ipſum inſiliret : alta admodum voce vir ſan-
« ctus exclamauit. Maledicat tibi Deus Pater. Ad cuius clamorem excitati Fratres, qui ſomni grauedine iacebant oppreſſi : aduolant, quidue patiatur ſtudioſè perquirunt ? Quibus ille & viſa retulit ; & vt vultum
« ipſius ad illorum ora verterent, inſtit, inquiens. Oremus Fratres, Diuinum officium pſallentes Domino. Quo finito, & pſalmos pœnitentiales adiecerunt cum Letanijs, peruento autem ad locum vbi dicitur. *Te rogamus audi nos* : quaſi in ectaſi poſitus fuit, ac ſuper eum Crux ſolem claritatis ſplendore ſuperans apparuit : cuius iubare, humani viſus acies obtundebatur. erátque magnitudinis octo ferè pedum, ſub verò Crucis brachus, duodecim miræ ſpeciei ac fulgoris viri vtrumque niſi ſunt : quorũ vultus præ maieſtate haud poterant conſiderari : poſt quos hinc & inde in chori morem, quadraginta, & quadraginta alij ſtabant,

ſtabant, paulo minoris decoris. Quæ viſio vſque ad lætamarum ſinem perdurauit. Ipſo vero vidente & carneis oculis optimè conſpiciente. Crux ſplendida, & fulgidi homines cælum penetrarunt: & illicò infirmitas omnis ab ipſius corpore diſcuſſa fuit. Qua de cauſa, incolumis è lectulo proſiliens, immenſas Deo grates, tàm de viſione, quam de recuperata ſoſpitate perſoluit.

Beati Roberti Religioſa ac Chriſtiana mors.

CAPVT X.

1341. obiit B. Robertus Celestinus ætatis ſuæ anno 60. aſſumpti vero habitus 53.

PRogreſſu vero temporis poſtea haud modico, videlicet anno Domini milleſimo trecenteſimo quadrageſimo primo. Iulio menſe, nona indictione, ſuæ ætatis anno ſexageſimo nono, ab aſſumptione vero Cælestini habitus per eum, anno quinquageſimo tertio: Pontificalem Romanæ Vrbis Cathedram regente, bonæ memoriæ Benedicto Papa duodecimo: vir ſanctus iam ſenio confectus, auſteritatéque confoſſus, cœpit viribus deſtitui, ac robore reſolui, nam conſumptis carnibus, pelli ſuæ nuda ipſius oſſa adhærebant, tenuiſque tantum Spiritus vitalis, ſub ipſius pectuſculo ſentiebatur palpitare, & tamen inuictum erga noſtræ ſalutis hoſtem gerebat animum. Petiit námque ipſemet, & ſuſcepit cuncta Eccleſiæ ſacramenta. Et ad generoſum in illa extrema hora ſe comparans certamen, ſcutum fidei inimico oppoſuit, galeáque ſe ſalutis armauit. Ac ſe ita vt ſederet erigi præcepit, vno fratre ponè cum ſtante, atque ſuſtantante ne recideret. Igitur in hunc modum poſitus, eleuatis ad cælum oculis, hilari admodum vultu ſerenáque & ridente facie: altiſſimum magnificare cœpit Dominum, & viua atque ſonora voce, profluuio madens lachrymarum, Apoſtolorum Symbolum tractim & grauiter recitare, ſingulos ipſius diſtinguendo articulos, & dicendo. Hanc particulam pronunciauit Petrus, hanc Paulus, hanc Ioannes, quibúſque Apoſtolis ſigillatim ſuam attribuens. Poſt hoc, decem

præce

Digitized by Google

" præcepta legis enumerauit. Septémque ecclesiæ sa-
" cramenta: atque adiecit. Credo & credidi, teneo &
" tenui, confiteor & confessus sum, fidem illam sanctis-
" simam, quam Christus docuit: quam Apostoli præ-
" dicauerunt, quámque sancta Dei Romana Ecclesia in
" qua nunc præsidet Domnus Benedictus Papa XII. te-
" net & docet. Et his dictis adiunxit. Deo & beatæ
" Mariæ, ac beato Ioanni Baptistæ: comitto Spiritum
" meum, ac me Domno Abbati nostro, & omnibus fra-
" tribus recommendo, vt pro me debeant Dominum
" suppliciter exorare. Hæc vt perorauit, ipse pauperum
Pater, macie confectus, iam iamque ad mortem festi-
nans, eleuata vt potuit voce, adstantibus ac circum-
stantibus fratribus, de sancta Obedientia, obseruan-
tia religionis, vigilantia castitatis, amoréque pauper-
tatis eruditum atque feruentem sermonem faciens, in
fine lætis oculis in cœlumque directis, rutilanti vul-
tu: omnibus fratribus præsentibus & absentibus be-
nedixit: signans eosdem signo sanctæ Crucis, & di-
" cens. Benedicat nos Omnipotens Deus, Pater & filius
" & Spiritus Sanctus. Tandem vero ad nouissimum
agonis terminum accedens, die decima octaua Iulij,
Crucem sæpissimè amplexus in qua se pro Crucifixo
sæpe suspendérat, ob cuius amorem ligneam Crucem
ab initio suæ conuersionis, supra pectus nudum sem-
per gestauit, & expensis in lectulo suo in modum cru-
cis brachiis, coram omnibus fratribus pro eo Domi-
no psallentibus, anima illa sanctissima carnis relin-
quens ergastulum, ad Christum quem iugiter amaue-
rat, circa horam diei Nonam feliciter transmigrauit.
Cuius laudabilem conuersationem, vt in vita Deus
miraculis approbaret: sic & post obitum prodigiis
maximis illustrauit. Ipsius vero Corpus in Monasterio
Sancti Spiritus prope Sulmonem, Ordinis Cælestino-
rum Primario, intra arcam cancellis ferreis clausam,
ad meridionalem ecclesiæ plagam reconditum, fide-
lium venerabili concursu honoratur. Quo autem tem-
pore humo elatum fuerit, non reperio. Sunt & alij
plærique eiusdem Ordinis Cælestinorum beati, inter
quos Thomas à sancta Cecilia, atque Franciscus

Monasterium S. Spiritus prope Sulmonem, Primarium est Cælestinorum.

Thomas à S. Cecilia & Franciscus Cælestini Cardinales. Beati

Cardi

RR. Onufrius Bonanus, Ioãnes Bassandus, Petr⁹ Porqueus & Bard⁹ Celestini.

Cardinales, Onufrius Primus Cælestinorum Abbas generalis, & Bonanus, Itali omnes: cum Ioanne Bassando, Petro Pocqueto, & Petro Bardo Gallis, & Gallicanæ Prouinciæ Prouincialibus, præcipuas partes sibi vindicant, quorum omnium Vitas, atque Illustrium sanctitate & scriptis Ordinis nostri cæterorum virorum, publicare fert animus: si & Reuerendus Abbas generalis, & Franciæ Prouincialis, ad quos maximè Ordinis decor spectat & fama: meum in suppeditandis veteribus Congregationis monimentis, incendant allántque propositum atque studium. Nec enim etiam Zeuxis aut Appelles ipsi, absque coloribus penicillos intingere possunt. Cæterum iam ad beati nostri Roberti Miracula, stylum verto.

Miracula quedam B. Roberti ab ipsius obitu.

CAPVT XI.

PRiusquam beati Roberti corpus humo operiretur, Matrona quædam de Castro Murroni Aldoisia nomine miro lateris dolore constringebatur, qui ei omnem gradiendi facultatem adimebat: iussit verò ad beati viri corpus se deferri, cuius contactu, continuò expeditissimè ambulauit.

Post eam Bartholomeus Lymosani habitator, illiaco ingenti dolore sex mensibus diseruciabatur; hic ergo recuperandæ salutis causa, sepulchrum beati Roberti adiuit, ac tetigit: & statim valens effectus fuit. Quo etiam modo Archipresbyter de Sicarola, eumdem dolorem patiens, curatus exstitit. Claudicans sinistro pede puella, vocabulo Maria, vici sanctæ Mariæ de strata incola, ad sepulchrum beati viri per Ioannem suum genitorem deducta, mox vt illud tetigit: recta incessit. Altera Mulier Guclialda, dextram manum absque alicuius operis efficacia contractam per annum gerens, tactu sepulchri beati Roberti conualuit. Quidam cœnobita ordinis Cælestinorum, Guillelmus de Lincio, Limosano oriundus, adhuc in humanis degente patre Roberto, rupturam grauiter patieba

patiebatur,ad quem cum accessisset, & eum rogasset vt pro ipso preces funderet: vir sanctus respondit, gesta ô fili animo inuicto dolorem, donecque tibi adsit diuinum medicamen,lumbare gere: gessit, & interea vir Dei Robertus ex hoc seculo migrauit, ad cuius exequias cum ex omni Italiæ parte, fratres Cælestini accederent: ipse Guillelmus cum eis accessit,& flexis genibus manum ipsius deosculans, immunem se a dicta infirmitate persensit. Tactu etiam sepulchri viri Dei, Ioannes adolescens Castri Murroni, rupturam quam annis vndecim pertulerat euasit. Sacerdos quidam Anglicus nomine Iohannes, anno & dimidio graue Apostema in femore ferés, quod nulla arte medica ad maturitatem perducere valuit, votum vouit se sepulchrum beati viri visitaturum,visitauit, tetigit,ac integræ sanitati fuit redditus.

Mulier Maria, vxor Nicholai Deodati, de Castro Murroni, gutta falsa medicorum iudicio immedicabili laborans, ad tactum sepulchri viri Dei conualuit. Altera eiusdem loci mulier Troeta vocata, paralitica ac per quinque annos integros perpetiés accutissimos toto corpore dolores, quibus & latratus,canum ritu, edere cogebatur, hominúmque aspectum præ mentis tædio effugere: contactu monumenti beati Roberti sana extitit.

Ricardus etiam Diaconus,guttam falsam quæ quinquennij medicamine haud sanata fuerat, tactu sepulchri B. Roberti perdidit. Ioannis Fœmina Mariæ iudicis de Mirabello coniunx, dextri brachij vsum per liderat: post tres vero menses, voto ad beatum Robertum emisso,sine mora cóualuit. Apud Castrum Petracacellis, iuuenis Nicolaus, Castro Montis viridis ortus, manum aridam tribus mensibus portauit, qui ad sepulchrum B. Roberti supplicans, sanitatem obtinuit. Simileque beneficiú Deus ad tactum sepulchri B. Roberti Florę de Iuppino coniugi Roberti de Mirabello,largitus est.Sed & meritis viri Dei,Sebasta de Ripta Limosani, per octo annos contractione capitis ad collum, & tremore continuo fatigata, atque brachij motu destituta, curata fuit. Thomas etiam de

Ferraria, tribus mensibus cæcitatem oculorum sustinens, ad sepulchrum viri Dei lumen recepit. Vti Mulier Bartholomea de Casarcalenda, ibidem brachij sinistri vsum recuperauit. Quo etiam modo Purpura fœmina, loci sancti Martini, auditu donata fuit. Iuuenis quidē Nicolaus, Ioannis Iudicis filius: ad sepulchri beati Roberti tactum, quartanam depositit. Euergumena mulier Gemma Gualteria nomine, de terra sancti Felicis, solo intuitu sepulchri beati Roberti liberata fuit. Tactu etiam eiusdem sepulchri fœmina Florentia de Quieramo, triennio iam aridum brachium gestans, conualuit. Duo Gualterij prior de Quierano, à ruptura quinquennij, alter de Ciuitella, à tremore neruorum, decoloratione membrorum, & oris versus aures contorsione, tactu sepulchri beati viri liberati sunt.

Robertus de Turre de Iapis, à quartana annua, ac dissenteria, voto ad sancti viri sepulchrum visitandum facto, est liberatus.

Quidam Campobassi Sacerdos Sebastianus, postquam cælebrem famam miraculorum beati Roberti auditu hausit, non solum credere renuit: verum & ore blasphemo, ea minimè fore vera asseruit. In quem Deus seuerè animaduertens, brachium ipsius dextrum percluſum effecit: quousque culpam agnoscens, votum vouit adeundi sepulchrum, quo adito conualuit.

Puer Nicholaus Francisci de Monte Vayrano, filius, apud Colleiocundum grauissima Epilepsia ter quaterque in singulos dies cadens, ita vt morti propinquus reputaretur: voto ad beatum Robertum emisso conualuit, ob quod reliquo vitæ tempore, Robertus dici voluit.

Robertus etiam de Guido, per annum & dimidium luminibus orbatus, ad sepulchrum hominis beati visum promeruit. Quo etiam modo Stephanus de Pesculo Langani contractus, erectus fuit.

Hilaria mulier, pessimo Dæmonio affligebatur, qui eam sæpe perdere nisus, vel igne interimere vel suspendio satagebat: moréque canis latrare, dum in

sluas

siluas auffugere poterat, faciebat, tactu sepulchri beati Roberti, a vexatione immunem se sensit.

Ludouicus Romanus, nocturno terrore perculsus, dextrum brachium perdidit: hic audiens miraculorum beati viri famam, vouit eius inuisere sepulchrũ, & reliquo vitæ suæ tempore, diem transitus eius in pane & aqua ieiunando, excolere, nec dum locum attigerat, & ecce in itinere, est ad valetudinem pristinam reuocatus:

Franciscus de Assio, inter equitandum verendorum dolorem mortalem incurrit: vouit se viri Dei sepulchrum visitaturum, visitauit, & præter omnium spem, ad ipsius tactum, sanitatem consequutus fuit.

Apostema per annum nullo medicorum opere curabile perpetiens Nicholaus Hugonis de Cobacta, ad viri Dei sepulchrum morbum euasit.

Cum Nicholaus de Bonosano adhuc puer, ruptu-ram grauem sustineret: a Matre quæ sancti Roberti memoriam excolebat, beato viro deuotus fuit. Cui Robertus nocte sequenti apparens, nati liberationem promisit: eamque reuera præstitit.

Quidam etiam Sacerdos, anno ipso quo beatus Robertus ad Deum, migrans, properauit, ipsius meritis à grauissima febre atque lethali morbo eius meritis voto facto, liber effectus est. Qua ratione, quæ de illius vita & miraculis agnouerat, in scripta redegit, à quibus eũcta quæ hîc nõ adeo sublimi stylo narrauimus, summa fide accepta, ad laudem & honorem Omnipotentis Dei, omnium fidelium oculis exposuimus.

Explicit Vita beati Roberti Salentini Celestini.

Digitized by Google

POſtquam excuſſus eſt de Tranſlatione B. Apoſtoli Iacobi Commentarius, cuiuſdam Nobilis Comitis amantis in ſedula opera, veuſtiſſimum quoddam Martyrologium Lugdunenſis Eccleſiæ ſum aſſequutus, in quo cum quædam nullibi forſan expreſſa, de Hiſpanorum primis Prædicatoribus Apoſtolorum diſcipulis notaſſem: Hiſpanos volui eorum exiſtere participes, plura in illorum gratiam inpoſterum editurus, ſi Francogallia quæ ipſos a Sarracenorum ſeruitute atque Arabico quondam iugo exemit, debitum deferant honorem, & merita referant grates. Monitus vero ſit Typographus altera editione, hoc fruſtum rerum priſcarum Hiſpanarum, ſtatim poſt hiſtoriam Tranſlationis S. Iacobi Apoſtoli collocare.

EX VETVSTISSIMO ECCLESIA Lugdunenſis Martyrologio.

IDIBVS MAII.

NAtalis SS. Confeſſorũ Torquati, Thyſefontis, Secũdi, Indalecij, Cecilij, Eſicij, Eufraſij, qui Romæ à Sanctis Apoſtolis Epiſcopi ordinati, & ad prædicãdum verbum Dei ad Hiſpanias, tunc adhuc gentili errore implicatas, directi ſunt. Cúmque ad ciuitatem Accitanam veniſſent, & propter laborem itineris, modicum quieſcentes, cauſa victus emendi diſcipulos in vrbem miſiſſent: mox Paganorum multitudo, qui tunc fortè Diis ſuis feſta celebrabant, eos vſque ad fluuium proſecuta eſt. In quo pons miræ magnitudinis & firmitatis exſtructus, tranſeuntibus Sanctis, Dei nutu cum omni inſequentium multitudine, funditus corruit. Ad quod miraculum cæteri territi, & cuiuſdam Magnæ Senatricis Luparię, quæ diuinitùs inſpirata, eos benignè ſuſcipiens credidit, exemplum ſequuti: relictis Idolis,

Chriſto

Christo Domino crediderunt. Post hæc, diuersis vrbibus Euangelisantes, & innumeras multitudines Christi fidei Subiugantes: Torgratus Acci, Thysefon Vergij, Eufrasius Elyturgi, Secundus Abulæ, Indalecius Vrci, Cecilius Eliberi, Esycius Carcesæ, quieuerunt. Extat vsque hodie miraculum, ad commendationem præciosæ mortis eorum. Nam eadem solemnitate, apud præfatam Accitanam vrbem: ad sepulchrum S. Torquati, arbor oliuæ diuinitus florens, maturis fructibus onustatur.

Xiston Dextrum Floriacensis Veteris Regiæ Bibliothecæ hîc limitem sortitur.

MATERIARVM SIGNATARVM INDEX.

A

ABbatibus olim magna à fidelibus exibita reuerentia. 264
Adulti olim ante baptismum ieiunabant. 18
Affligi homines cur sæpè Deus permittit. 12. 70. 71
Agglutinandi beneficia hodie ars viget. 138
Aloysia Lotharingia S. Mariæ Suessionensis Abbatissa laudata. 112
Aquæ Lustralis vis. 17
Arnulfo Turonensi Episcopo cantanti Angeli respondent. 249. tres mortuos ille vitæ restituit. 250. necatur. 251
Aues SS. oblatæ. 60. ad altare positæ. 62
Aureliaci Monast. Fundatio. 43
Aurelianus fidelis Clodouei Magni Consiliarius. 243

B

Baioariorum quando inceperit regnum. 42
Bella ciuilia nocent. 44. bellis veteres ditipiuntur memoriæ. 141

Digitized by Google

S. Benedictus quo tempore vixit. 28. eius Translatio quando facta. ibid.

C

Calida aqua pluit. 124
Candelæ mensuram hominis referentes ad SS. reliquias oblatæ. 66
Castitas perpetua longum Martyrium. 138
Chlotarij regis pietas. 124. 126. gestat humetis corpus S. Medardi. 125. Suessioni est humatus. 136
Christus cur incarnari voluit. 22
Chroniaci locus quondam Idolorum delubrum. 127
Clamores iterati & importuni sanctos etiam quandóque mouent. 257
Clerici comam capitis deponunt. 19. communiter olim viuebant. 255
Clodoueus in bello contra Alemannos conuersus ac vulneratus vouet. 243
Cluniacense quis fundauit cœnobium. 43. Cœlestini plures sancti. 300
Cœnobitæ à Regibus Abbates postulabant. 39
Collo nudo olim incedebant reges. 215
Constantinopolis à Latinis capta atque direpta. 234
Constantinus à S. Sylvestro baptizatus. 37
Conuiuia in amicorum aduentu à sanctis instructa. 247. diebus festis à Clericis facta. 253
Corpora Sanctorum quo apparatu transferri solita. 22. 64. 253. Aromatibus delibuta. 215
Cruentæ acies in cælo visæ. 43
S. Ctesiphon ab Apostolis cum adiuuis in Hispaniam miss. sus corpus S. Iacobi secum defert. 185

D

Decius Imperator vij Ecclesiæ persecutionem mouit. 6
Diuites plusquam pauperes apud homines noti. 161
Diuitias olim suas Ecclesiæ plærique fideles consecrabant. 237
Dolense cœnobium quis ædificauit. 43
Doloris mira indicia. 140
Dona sanctis oblata liberant homines à periculis. 46

E

Ecclesiæ virtus inter præsturas. 6. bellis Ecclesiæ vastantur. 26. Ecclesiæ tectum imaginibus pictum. 59
Episcoporum electiones olim quales. 249

Digitized by Google

Exorciſmi ad Epiſcopos præcipuè ſpectant. 11

F

Faces ad exequias. 125
Fatuitas ſancta Deo famulatur. 260
Feſtorum ritè celebrandorum modus. 256
Fidelium duo in Eccleſia ordines. 7
Flagellorum apud pœnitentes antiquus vſus. 54
Fontaneticum certamen. 37
Francorum Reges ab antiquo dediti venationi. 136
Franci vnde veniunt, quas vrbes condiderunt, vnde dicti, Gothos ab Aquitania expellunt. 37

G

Gallia olim Romanis infeſtiſſima à Iulio Cæſ. ſubacta, in eius vrbibus præcipuis reſidebant Auguſtorum legati. 26. pius ſirus, & alia quam quondam diuiſio. 25
SS Genitus & Genulfus à 6. Sixto Papa in Gallias ad prædicandum miſſi. 7
Gentilium nomina in baptiſmo mutari ſolita. 242
Genus regale primæ lineæ quando à prudentia defecit. 29
Gloria ſequitur fugientem. 296
Gradus Eccleſiaſtici. 4
SS. Gregorij duo Synchroni. 28
Guillelmus Pictauienſis Comes cur Hugoni regi rebellis. 54

H

S Hilarius Sepultus olim Pictauis. 248
Hludouicus pius euertit veterem Baſilicam S. Medardi Sueſſ. vt conſtrueret maiorem. 137
Hoſpitalitas vtilis. 11
Hoſtiarij in domibus Epiſcoporum ab antiquo ex clericis conſtituti. 136
Hugo Magnus Rex conſtituitur. 52
Hungari Gallias bis vaſtant. 47.48

I

S. Iacobus viuus Hiſpaniam non adiit. 184. eius corpus eſt in Gallœcia. 189. eius Eccleſia olim erat Idolorum templum. 192. eſt Hiſpanorum Patronus. 193. ad eum Peregrinatio ex toto confluit orbe Chriſtiano. 194
Incendium membrorum humanorum. 62
Illicinus Mons Hiſpaniæ cur nunc Sacer dictus. 189
S. Ioannes Euangeliſta iam corpore ad cœlum aſſumptus. 186

Digitized by Google

K

Karolus Caluus laudatus. 31. vltimus Regum Gall. qui Rom. tenuit Imperium. 42
Karolus Lotharingus à Francis reiectus in carcere obiit, eius & filij à Francis repulsi. 52
Karolus Magnus cur dictus, eius fortia facta. 30. Comites in limitibus contra Hispaniæ Sarracenos collocauit 31
Karolus minor balbi filius pellitur & eius loco Odo substituitur. 43

L

S. Lætus extitit temporibus Clotarij Primi. 266. eius corpus apud Pituerim. 269
Leo loquutus. 247
Libri veteres vt amissi. 68
Lineæ vestes in sacris deferri Solitæ. 5
Lingonienſis Matris Ecclesia cur nomine S. Mamæ titulata. 230
Lotharius cur effectus Monachus. 37
Lotharius alter ab vxore veneno necatus. 52
Magnates etiam apud tyrannos in prætio habiti. 230
Malitiosi aliqui sunt in omni quantumuis sancta Congregatione. 262
Marcommanni populi exurunt S. Medardi Suess. Basilicam. 138
SS. Maximinus, Auitus, Viator & Lætus Monachi Mixiacenses. 262
S. Medardus in Episc. à S. Remigio sacratus. 122
Missæ ad sepulchra Sanctorum. 129. in aula sine Regis nutu non consuetæ celebrari. 128
Monasterium S. Spirit' ad Sulmonem est totius congreg. Cælestinorum caput. 299
Martelli fortia facta. 27
Martyrium olim non licebat cuique subire. 6

N

Natura & educatio prosunt. 5
Nero primus Ecclesiæ persecutor. 6
Nicholaitæ quo adhuc tempore erant in Hispania. 251
Normanni cut Gallias inuadunt. 43. qua ratione in Neustria habitant, à quo victi 45. Senonas obsident. 78

O

Oda pia fœmina Princeps, Stradese erigit cœnobium. 32. 34. eius fundationem à Rege probari facit. 33. ac Regio illud

Digitized by Google

illud Patrocinio ſubmittit. 34
Oleum ſanctificatum. 237
Oratio, Sanctorum ſcutum. 266
Ordines Eccleſiaſtici diuerſi. 248. eorũ dandi modus. 258
Oſculandi Prælatorum manus mos antiquus. 157

P

Palla S. Gregorij merito cruentata. 35
S. Panacius cum S. Iuliano à S. Clemente 1. Papa in Gal. miſſus. 250
S. Paulus Arelat. Trophimum, & Narb. Paulum Epiſcopos inſtituit. 9
Pedis in lapide impreſſio. 116
S. Perpetuus Turon. Epiſ. corpus 6. Martini tranſtulit. 252
SS. Petrus & Paulus Romæ fuerunt & in Gall. præd. direxerunt. 9
S. Petri Monaſterienſis cœnob. Stradenſi ſubiectum. 39
Philippus Primus Imp. Chriſtian. à B. Pontio conuerſus. 1. cum filio à Decio necatus. 9
Pipinus Rex quando & quomodo effectus, de quibus triumphauit. 30
Pipinus Rex Aquitaniæ Pictauis ſepultus. 37
Placandi Deum modus. 140
Priuilegiorum concedendorum vetuſtus modus. 33
Proceſſionum ritus. 126
Puluis ſepulchri Sanctorum efficax. 60
Purificationis mulierum antiquus ritus. 85

R

S. Radegundis Regina Sanctimonialis. 123
Raynaldus Lingon. Epiſ. fecit Hymnum Gloria laus. 231. brachium S. Mamæ quomodo obtinuit. 232. Laudatus Pontifex. 232
Regio iuſſu corpora Sanctorum transferebantur. 41. quo cultu. 42
Robertus Rex conſtitutus. 43. interfectus. 161
Romanum Imperium gemina procuratione diuiſum. 1
Romani per CCCc. circiter ánnos Galliis Dominati ſunt.
Romanæ Eccleſiæ mox in officiis Hebd. Sanct. à Monachis ſeruatur. 74
S. Romani corpus ad Eccleſiam S. Amatoris Antiſiod. transfertur. 76. dein ad S. Germani ædem ibi. poſt ad Vallialenſe cœnobium. 78. ad Senonenſem vrbem ob Normannos. 79. vltimo ad nouiter reedificatum cœ-

Digitized by Google

nobium reducitur. 80

S

Sancti laudes fugiunt & honores. 261
Sancti adiuuæ nostri, cur nobis impetrant præsentia bona. 23. locorum in quibus quiescunt tutelares. 126. S. Sebastiani corpus Suess. 138
Sennoum ciuitas olim Galliarum caput. 106
Sigebertus Tornaci necatus & Suession. sepultus. 137
S. Sixtus Papa gente & eruditione Athenienſis, necatur sub Decio. 3. Laudatur. 6. SS. Genitum & Genulfum prædicatum in Gallias mittit. 7. & S. Saturninum Thoiosam. 8
Stolas olim penè semper Pontifices gestabant. 250. 253

T

Tonsura Ecclesiastica. 257
Translatio S. Benedicti. 28
Tributum Sicambris remissum, quando deleuerunt Alanos. 37
Turonensis Ciuitas obsessa. 47

V

Valentinianus Francos tributo leuat. 37
Varimbertus Episcop. Suession. horrenda morte interiit. 141
Velum consecratum sanctimo. impositum. 125
Veteres Christiani cur vxorati. 2
Velum Sacrum sanctitudinis perpetuæ inditium. 251
Viaticum morituris Christianis dari solitum. 21
Vigiliæ ad festa sanctorum. 133
S. Vinagium. 59. 108
Vulpes quo loco Guallinas non rapiunt. 19

FINIS.

Digitized by Google

Vtriuſque Xyſti Floriacenſis Bibliot. errata.

Dum operum veſtrorum perperam operata, Typographici Opera, hac emendatione cooperio: me veſtra eſcitantia & incuria vituperio haud opertum, diſcoperio.

Dexteri Primùm.

Pag.10. Adebachando debachando. alteri atteri. attectu affectu. 12. acultor cultor. 14. Genuefus Genuſius. annor. Chriſtinio Chriſti vis. 26. ann.2. ante veracis pone non 27. ejs eius 37. eſumptis reſumptis. 52. an. 4. Karoli Lotharij 57. videbuntur videbatur 61. feſtine feſtiue 63. prinna pinna 66. tua tuæ 77. nogotiis negotiis 81. ſignæ ſiqua 82. toile ab initio paginæ explicit & repone in fine pag. 81. & ſimi ſanctiſſimi 84. gioria adiice circa 92. genitus gemitus 107. Iordanis Iornandes 111. Antiſtæ Antiſtitæ 113. viæ vita 122. repacium rapacium. ſollitus ſollicitus 133. virturem virtutem 136. luculenti luculento 144. conſtare conſtet. ne nec. 145. leuitas lenitas 147. Medardi Medardo 156. munulis nummulis 159. praguſta præguſta 162. veſitum veſtitum. 164. intuere intueri 171. ducet ducat. deficit defigit 174. exterit exterſit 180. vita vitta. 182. off. offerri 187. mielibus millibus. rore ore 193. tunc tunc 194. cælis cæcis 197. ante adoleſcentia pone ab. fulferunt fulſerunt 198. poſt auſim dele eſt. iudicant indicant 199. emiſu emiſit 202. intepidus intrepidus. familla fauilla 203. priorum piorum 206. peruicere peruincere 207. ad ac 209. cœtum cœlum 210. ipſas ipſaet 214. expulſit expulit 222. ſc ſic 223. volueris nolueris 225. quarta quarto 227. denegit denegat 228. habetur haberetur 229. iudiciis indiciis 230. ducem ducum. exereti exiberi. ſuie ſiue. faſtigio faſtidio 236. Gnilo Gnalo. hotror horror 244. bis vis 254. fartres fratres. antequum antiquum 255. vcerent viuerent 236. vacuas varias. ante vita adiice de 237. ſuorum ſeruorum 238. Domine Dominum 240. nat. natum. munificicentia. munificentia. quoſpiam quopiam. Xiſtis Xyſtis 249. nunquit indignum 254. Ioannis Ioannes. rediit reddit. extrauero extráque, florísque foríque abſentem præſentem præſentem ames abſentem 263. ann. Maliciæque Malicioſi 274. aut vt 277. in c.iij. lin.1. poſt Roberto adiice vno oculo & lin. 3. poſtnam adiice in 285. eitam etiam 288. hoſpitij eis hoſpitiíque. 297. cuſtodia, cuſtodita. vtrumque vtrimque. niſi viſi.

Læui

Læui deinde.

Pag. 8. Belleardi Belleandi. 9. repræsentans repræsentans lin. 8. gestans gestantis. annot. 12. Rami Rmi 30. post authores adde veteres. hoc hac. 1863. 1563. 31. in annot. adde CCCCL. 33. secalæ secula 35. numete munere 42. Apostorum Apostolorum 44. restaurarum restauratum 48. ædicans aedicans 49 inconuersa inconuulsa 50. debet debes 53. nos vos 54. posquam posquem 56. viieris viliis 57. annot. 25. lege Sergium illum esse existimo qui sedit contra Formosum 59. pro prope vj. post Rege adiice anno. & in annot. post Baronnius vsque Claudius ita lege Tom. 11. ad annum 1027. meminit & 63. reliquat relinquat 68. post literas adiice dedit 72. de ad 83. geminis gemmis. tolle eugeni. 89. Conrado lege Conrado 95. euolumentis emolumentis 96. cathis carthis 97. Viennenh Viennentis 98. mentionem meationem 98. Blaudinam Blandiniam 102. pausat pausat. Marculfi Marculfh. 104. Rossilione Rossilione 106. nonæ nouæ 107. dater datum. Petri Petri.

Digitized by Google

VETERIS
FLORIACENSIS
BIBLIOTHECÆ REGIÆ
LÆVVM XYSTON AVTHORE
Ioanne à Boſco Pariſienſi, Cœleſtino Lugdunenſi.

AD REVEREN-
DISSIMVM PETRVM
VILLARIVM.

QVID IN EO CONTI-
NEATVR ALTERA
pagina docebit.

Digitized by Google

CATALOGVS EORVM

QVÆ HOC LÆVVM XYSTON Floriacenſis veteris Bibliothecæ Regiæ, ſuo ambitu concludit.

EPiſtolà dedicatoria ad Reuerendiſſimum Petrum Villarium,&c.

Origo vrbis Viennæ cum pluribus antiquis inſcriptionibus.

Plurimorum Archiepiſcoporum Viennenſium Elenchus cum diuerſis quorũdam ipſorum Epitaphiis.

Aliqua Epitaphia Regum Abbatum & Magnorum virorum.

Reſcripta plura ſummorum Pontificum, Imperatorum Regum ac Principum ad Archiepiſcopos Viennenſes, vel pro Sancta Viennenſi Eccleſia.

Nempe

Adriani. I.		Silueſtri. I.	
Adriani. II.	duo.	Simmachi.	
Agathonis.		Stephani. III.	
Clementis.		Victoris. I.	duo
Conſtantini.		Vrbani II.	duo. &
Cornelij,		Zachariæ.	
Eugenij II.			
Gregorij. II.		Conradi Regis.	
Gregorij. VII.		Frederici Ænobarbi	tria
Ioannis, V.		Frederici. II.	tria.
Leonis I.		Henrici. VI. Imp.	
Leonis. III.		Hlòtarij Imp.	
Nicholai. I.	duo.	Hugonis & Hlotarij.	R R.
Paſchalis. I.		Karoli Calui Imp.	
Paſchalis. II.		Karoli VI. Regis.	
Pauli. I.		Odonis Ducis.	
Pij. I.	duo.	Rodulphi Regis	tria.
Sergij.		Sigiſmundi Imperat.	

Quæ ſimul faciunt reſcripta. 46.

Et plura alia ſcitu ac cognitu digna, quæ longum eſt enumerare.

REVE

Digitized by Google

AD

REVERENDISSIMVM D. PETRVM VILLARIVM,

VETEREM VIENNENSEM
Allobrogum Francogallorum
Archiepiſcopum I. A-
Boſco Cæleſti-
nus. S.

FVndum aliis dominantem atque ſuperiorem, nempe PRIMATIAE Viennenſis Priuilegia quædam & Antiquitates ſuſcepi. At cum ſit iniquum, fundum abſque clientulari lege, homini extraneo concedi: benè vidi, mihi hunc tantum eſſe vectigalem. Si itaque perfidus vectigal abnuam, quidni in fundum, qui fundum dedit (nempe Patriarchale ac Metropolicum Viennenſe ſolium) manum iniiciat? Nec enim morticinæ poſſeßionis, mihi in hoc fundo ius eſt codicillis exaratum, ſed tantum Lepore atque beneuolentia I. LEPORIS ſacri ſodalis Primariæ ædis Viennenſis Piißimi, fundi huius fundamenta sũ adeptus. Lepus inclite, Leporem hunc meum Lepidè accipe: pateréque me de tuis pilis, vectigal pen-

Digitized by Google

ſitare, galerumve texere Hero tuo meóque. Hero inquàm, veteris Viennæ, veteri Archiſlammini, veteribus adornato moribus, cui veteris Eccleſiæ ſuæ, vetera inſcribo monumenta: vt potè fundum hunc, ipſius in clientelam deferens, quem in huius liuidi ſeculi adſiduis penè liuoribus, leuantem meam ſarcinam toties perſenſi, perſentiamque perpetuò: adeo eſt iſtius Magni Petri, in ſuos Clientes Petreia firmitas. Fundus verò hic, complectitur inſignia multa à Celſiſſima Sede ac faſcibus Imperatoriis atque Regiis, ſacro Primati Viennenſi attributa diplomata valde pluſquam ſecularia, Viennenſiúmque aliquot Præſulum ſeriem & nomenclationem, & Ciuitatis Viennenſis quædã antiqua ornamenta. Quod ſi tu ô Admirande Petre poſtules, quidnam volo, dum in tuam clientelam fundum hunc Viennenſis eccleſiæ coniicio. Volo tuam cenſionem, tuum iudicium, tuam tabellam. Volo illuſtris ac ſplendentis antiquariæ rei præſcriptionem, illuſtrari amplius, ſplendeſceréque: per tuum cunctis optabile venerandumque Nomen, ac ferè Numen. Nam & ſi in tuis illis mellitis atque auratis quæ ad Clerum Viennenſem inſcripſiſti operibus, iam iam quædam ſcripſeris, quæ huic fundo ornatum conferant, non tamen perpoliuiſti aut perſcripſiſti, vti nec tuus ille Caramalis Polyhiſtor (cuius amorem vt in corde ſemper geſtas, ſic nomen in ore habes iugiter) Baronius. Quo fit vt intrepi-

dus

Digitized by Google

dus racemationem iſtam, amborum contabulationibus appendam. Certe ſi tuo Clienti maiora dare liceret, liberet: at ſuauiora, non liquet, adeò Viennenſis Eccleſiæ Amplitudinem ipſe amplecteris. Quam Religioſus admodum Archimandrita atque præclarus Antiſtes Arelatenſis Petrus Laurentius propenſiſſimo animo, communicatis mecum incredibili beneuolentia, Clariſſimi Cœnobij S. Petri Viennenſis, cui digniſſimè præeſt, archiuiis, mirum in modum euexit atque prouexit. Sed haud inſuetum Laurentiæ ſtirpi, rem Eccleſiaſticam remis velísque ad ſummi faſtigij portum impellere: quod ipſe alia occaſione palam cunctis faciam. Sacer vero Hyeronymus frater tuus, vt accepit me ornatui Viennæ operam dare pro ſuo in Viennam affectu, ad æternum ciuitatis decus: cogitabat proprio ære antiqua & vetera ciuitatis monumenta ſculpta, typis excuſſa, poſteritati tranſmittere. Verum celer ac immaturus ipſius ad Regiam Aulam abceſſus, tanto bono ciuitatem ciuéſque, necnon cunctos veterum operum amatores, magno meo mœrore priuauit atque ſpoliauit. Crede ſacer Pontifex quod ſi ingenio meo mea quadraſſet diuitias ſpernens crumena: Viennenſes Viennam comptam atque ornatam antiquis monilibus atque clynodiis, iam iam poſſideret. Velle quidem mihi adiacuit, perficere autem non inueni. Proprium eſt Villario germini, vt ſacris infulis Regiis ve

Digitized by Google

Præfecturis fulgere. (Quod comprobauit præter plurimos, ille conſpicuus Archiſtamen Hyeronymus, dũ in Clariſſimo Senatuum totius orbis Sole Pariſienſi, Conſiliarij nomine, fidei & integritatis in Reges ac Rempublicam radios, toto olim decennio emiſit) ita etiam munificentia ſplendeſcere, vti emergentia famularum Dei tecta teſtantur, quæ Baltaſarus Villarius veſter germanus Lugdunenſis Præſes; Piæ ſuæ coniugis adhortatione, erigi ſtudiosè procurat, in præclara agendo Phocionem vincens, quomodo ſemper in dicendo Ciceronem ac in iudicando Ariſtidem multis antecelluit paraſangis. Sed effluo at ne omnino diffluam: Tu tantum Præclare Gemmate Atque Auree Antiſtes Petre Vale. Vale inquam generis tui clariſſimum Decus, Dulce meum atque adeo vniuerſæ tuæ Patriæ, apud Dinos hominéſque Præſidium.

Lugd. Kalend. Septemb. 1605.

ANTI

Digitized by Google

ANTIQVÆ SANCTÆ AC SENATORIÆ VIENNÆ ALLOBROGVM GALLICORUM, Sacræ & Prophanæ plurimæ Antiquitates: Nec non Primatum eius & Archiepiscoporum Elenchus Historicus.

* * *

CAPITALES LITERAS TYPOgraphus minimo habebat numero, vnde rogatu amicorum pressus, qui meum vrgebant opus, aliis Caracteribus perspicuis Antiquarias Viennenses exaraui inscriptiones. Alia editione Lectori eas capitalibus caracteribus, si vita comes fuerit, subiecturus.

De vrbis Viennæ Antiquitate.

CAPVT I.

VRbem Viennam inter cæteras orbis ciuitates antiquissimam esse, eius erectio indicat.[1] Nam Venerius quidam Africa exul, eam condidit anno à mundi creatione 4247. temporibus Amasiæ Regis Iuda, & Auentini Latinorum Regis: ante conditam Romam, annis circiter 70. Et quia biennio perfecta fuit ac ciuitatis formam adepta, primitùs Bienna nuncupata est: post modum vero subtracto elemento, B. eius loco, V. cœpit pronunciari, indéque Vienna vocata fuit. Sunt qui eius ad antiquiora longè tempora initium referant, inter cæteros maximè,[2] Lauinius Prædicatorij vir in-

[1] *A quibus & quando condita Vienna.*

[2] *Lauinius Poeta.*

ſtituti, Philoſophus Poeta & Theologus ſui temporis præſtantiſſimus: Qui hoc Epigramma, ante fores Senatoriæ Viennenſis domus etiam noſtra conſpectum ætate, de ea compoſuit.

Vrbs antiqua, potens Armis, clariſſima gente
Allobrogum, Aſcatidis tempore ſtructa fuit.
A decimo octauus qui Celtas rexit ad amnem,
Condidit hanc Rhodanum fertiliore ſolo,
Et quia frondoſa tentoria fixit in vlmo,
Poſteritas vlmi ſigna decora tulit.
Punica naue fugit cum tecta Venerius, vrbem
Hanc tandem voluit nomen habere ſuum.
Ædibus inſignis, peregrino marmore templum
Erexit cenum, ludificata, Diis.
Aucta fuit Ducibus Romanis Cæſare viuo,
Arcibus erectis, nomine quinque ſuo.
Paulus & hanc docuit Chriſtum, Creſcente relicto:
Sanguine ſacrauit, munere, Zacharias.
Nam mantile fuit, quo menſa ornata ſacrato,
Cum fidei Chriſtus maxima ſacra dedit.
Sancta Vienna tenet, claris decorata triumphis
Sanctorum quorum ſanguine tota madet.
* *Thebæa princeps Mauritius Dux legionis,*
Reliquiis ſacri verticis auget opex.

* *Vnus & vrbis honos Thebæa Dux Legionis Mauritius, ſacro vertice adauget opes.*

Alter vero Poëta ita verſu, Viennæ laudem expreſſit.

Vnus vt aërio contingit vertice nubes.
Diffundítque ſuas in loca vaſta comas.
Sic cælum tangit celeberrima fama Vienna,
Ac fertur Galli totius orbis honos.

SI vero quæratur quo tempore Aſcatades regnauit, legitur ipſum regnaſſe anno a Cataclyſmo ducenteſimo

tesimo octogesimo octauo.43.ante Troiam, Ante Romam 475. Christum vero 1530.

Successu deinde temporis, Romani Viennam elegerunt: in qua Senatum statuerent, qui Galliis iura daret, qua ratione Senatoria exinde nuncupata fuit. Atque quinque in ea Legiones statuentes;totidé Castris in circuitu insigniuêre,constitutis ibidem horreis publicis,& totius Militiæ Cellariis, atque Apothecis.

Tribuni vero qui Iulio Cęsare Imperatore Legionibus præerant,dictis 3 Castris nomina dedêre. Priorem Crappum,secundum Emedium,Tertium Quirianum, quartum Sospolium,Vltimum vero Pompeiacum vocantes. Inque ea etiam, antea templum in Martis & Victoriæ honorem ædificauerant Gentiles, anno scilicet mundi 4428. ab vrbe vero condita 181. tempore Xerxis Persarum Regis, illúdque ad Vrbis orientem collocatum, sumptibus communibus Galli Senonenses cum Viennensibus absoluerunt: cuius adhuc insignia extant vestigia, antè fores Ecclesiæ S. Seueri Nempe Tumulus saxeus antiquus, cui superponitur quippiam, Lucernæ simile:in vnius columnæ summitate, & ab interiori parte lapidis quadranguli, certi caracteres subtus lucernariam columnam sculpti visuntur: quos cum toto tumulo, cum Illustrissimi viri Petri Laurentij Arelatensis Archiflamminis & Abbatis S.Petri Viennensis beneuolentia,calamo depictos, affecutus fuissem:ingenti meo tædio hîc non apposui, 4 eo quod nullius ope vt sculperentur, adiutus fui, súntque in huiusmodi superficie sepulchralis lapidis, hæc verba.

3 Castra quatuor Vienna.

4 Templum eertum dicti, vel vt alij volunt Martis & Victoria.

D. M. Aureliæ Primæ L.Vibrius Eutiches IIII

otio vacantibus & desidiæ, recensendas libenter cedimus. Vnico contextu, antequam ad hystoriam sacram accedamus, prophana Viennæ vetusta monumenta lectoris oculis verbis subiecturi, quandoquidam iconibus, præ inopia haud potuimus.

Et Primo in pariete claustri D. Petri prope Auenionensem portam, est [5] Genutij Cippi Prætoris figura, de quo meminit Valerius Maximus lib. 5. cap. 6. De Pietate erga Patriam. Cui portam ciuitatis Randusculanæ egredienti, subito in capite veluti cornua emersere: & ex hoc responsum habuit, se Regem forè si in Vrbem reuerteretur. Quod ne accideret, voluntarium ac perpetuum sibimet indixit exilium. Cuius rei testandæ gratia, Capitis effigies fronte acutum cornu gerentis, areæ portæ qua excesserat inclusa est: in cuius equidem memoriâ, videtur figura hæc elaborata; & portæ Auenionensi ab antiquis Viennensibus affixa; quæ certè spectatu digna fuisset, si inopia non vetasset.

5 Figura Genutij Cippi.

Extra illam portam Auenionensem in vineto, visitur [6] Obeliscus olim intra vrbem positus, in cuius vertice qui nunc truncatus spectatur: vrna fuisse dicitur, in qua conditi erant cineres Venerij Affricani, qui profugus à patria cum illic consedisset, Vrbem Viennam condidit, ac vt nuper dicebamus, Viennam appellauit; quod eam biennio in formam ciuitatis perfeciisset. Cuius rei mentionem fieri volunt quidam, in Grypho [7] Ausonij Burdegalensis Poëtæ.

6 Obeliscus.

7 Ausonius Poëta.

In pariete præterea domus publicæ, [8] conspicitur quædam figura, cuius similem murus Archidiaconi S. Mauritij intra domus septa continebat; quam Christianissimus Franciscus Rex huius nominis Primus, dū ex Hispaniis rediret auulsit, & ad fontis Belleaadi Venaticam aulam vexit. Hanc Phœbi, alij Venerij, quidam Cornelij Syllæ iconem fuisse prædicant: Nihil de hoc certi affirmare audemus. Repræsentat vero propius Ionam prophetam sub edera consistentem, quàm quiduis aliud.

8 Imago Ionæ.

Spectatur etiam Antiquissima basis apud Domnum Calanium, quo loco aiunt [9] Imperatoriam fuisse prisca

9 Basilica imperatoria.

Digitized by Google

priſca ætate baſilicam : cuius aula inferior deambulatoria, primitùs perforata extabat, quatuor eiuſdem artificij columnis miro ingenio atque ſubtili arte elaboratis, decorata.

Eſt [10] inſuper quidam in domo Conſulari lapis, ſupra ianuam in pariete poſitus, ad aulæ ingreſſum inferioris: reparſentans hominẽ ſub ficu cõſiſtentem, ac beſtiam attonitè poſt exſuſcitationem intuentem. *10 Beſtia.*

[11] Apud S. Georgium è regione D. Petri, eſt Leonis imago, dorſo columnam geſtans, cum hac ſupra in ſeparata tabula lapidea inſcriptione. *11 Leo Lapideus.*

EVENTI IN PACE.

Infra vero ſubtus Leonem.

D. M. CÆ. Colliberto D.T.Cypioni Negotiator in Ario Viennæ Maximia. Secundilia XXI. Piiſſimo fi.C Maximus V. C H. V I.Pietati ſanctiſſimi.

12 Aſpicitur etiam ſtructura lapidea Moſaïca vetuſtate confecta : vndíque perforata, pilliariis fabricata ſimilibus. Quàm Prætorij Aulam dixêre Priores. Hæc Paganitate ſeneſcente, in honorem beatæ Verginis Chriſtiferæ tranſmutata, fuit, ſub S. Mariæ veteris titulo. In cuius frontis medio, orbis eſt lapideus, quem Pilati pomum vocitant ciues. *12 Eccleſia Rami Suffraganei Vien.*

13 Poſtea in clauſtri S. Petri Pariete legitur. *13 Tabula ad S. Petrum.*

Cit vir ſpectabilis donæ.idi.Ceruus.qui vixit T. Tranſiit ſub die Orbis, Fauſto viro Cl.Conſul.

In foribus vero dicti clauſtri, portam Aueniõnis ſpectantibus; ex parte vtraque, ſunt duo lapides vtrinque diſpoſiti, ac in primo ſculpitur.

Virtute Fortiſſimo & Pietate [14] Clementiſſimo D. N. Fl. Conſtantino Maximo & Inuicti. Aug. Maiſius Apronianus PP. Fl. Viennæ Den. N. Ma. Q. eius. *14 Lapis Conſtantini.*

In

In altero autem.

15 Lapis Apollinis.

15 Apollini iacrum ex voto, Cuir.vs Victor, & L. Virius Vitalis S.L.M.

16 Lapis ad Rostrum Rostani.

Ante domum 16 Rostani legitur in lapide.

Mercurio Aug.sac voto suscept.T.Lætorius dum faüs Anie, silanus & Lætorius Numida Antesilanus P.D.F.

17 Ad hortum Rostani.

17 In eius horto ad aream Diui Blasij, Columna quædam Marmorea rotunda non procul a septo Virginum Sacrarum Andreanarum, à Pagano reperta fuit: dum suæ domus fundamenta iaceret, hanc habens inscriptionem.

Sig.Genij Mamerius Euprepes Magist. Astiferor. D.N.

18 Ad puteum Mutini.

Et iuxta 18 Puteum Domus Antonij Mutini, stat Vrna lapidea. aut si mauis tumulus,cum hoc eulogio.

D. M. Terentiæ hedone. T. Terentius Collibertæ & Coniugi Charissimæ.

9 In æde pub. Concilij.

9 In æde publici Consilij sculptum est.

D.M.GRÆCI. DEF. ANNOR. XXII. DONIA. MODESTA. ALVMNO.

10 Ad S. Magdalenam.

Lapis alius est parieti affixus ad viam Lugdunensem ante Sacellũ 10 D.Magdalenes. In quo sculpitur.

Dis Manibus.D.F.Cipio Crescenti dic. bl. m. Cilea filio piissimo & sibi Viua.

11 Ad S.Seuerium.

11 Apud S. Seuerium in pariete templi.

Vir. I I. D. B.

12 Ad S. Antonium.

12 In æde D. Antonij in pauimento.

D.M.A.G.Fi.Gratiæ sanctissime ide.Liroro.Gratius Gratus Din. D.Grattia Gratã Grattiæ Gratiæ Filiæ Patri Piissimo.

13 Ante Fores Domus Ioannis Mausserij, quæ fuit Equitis Candidi Condrjacensis,propè S.Seuerium.

D. &

Digitized by Google

D.& MEXMO.M.Riæ æternæ Veteriæ Meceriæ. Quævixit ann.xxviij.M.IIII.D. XXI. Veteria Catiola Pompeia. V.Fl.Æt. hon. vs. sibi & F. O. TA. PL. TAE. T. EM. Pone.N.D.Curauerunt.Cia Dedi.

14 In domo Perrinorum, quæ non procul à ciuitate abest: Operculum erutum ex D. Martini ædibus adest in quo legitur. *14 Ad Perrinos.*

IVSTINVS DONARVM.

15 Est & Fragmentum lapideum erectum in Via Auenionensi. *15 In via Auenionis.*

Ir.iui Emeriti Acti Bellinus & Ninus Liberti Patrono Optimo.

16 Apud Cordigeros in pauimento claustri, est lapis Marmoreus, in quo incisæ sunt hæ literæ. *16 Apud Cordigeros.*

PLACIDO CONSVLE.

17 Sed & in Vineto Viennensi Monticulus extat artificialis quadratus, ad Viam Auenionicam: in cuius latere vno, videre est antiquum antrum rotundum & orbiculare in summitate, Apothecæ instar vinariæ subterraneæ fornicatæ & cameratæ. Inquo quondam Martis simulachrum adorabatur, ac exinde templi Martis appellationem retinuit? Amplitudo eius ex omni parte duodecim passibus patet, & de hoc videtur loqui Aphricanus in V.temporum volumine, dum dixit. *Galli Senones & Viennenses, Martis & Victoriæ templum, ad orientem vrbis constituunt.* *17 Templum Martis.*

18 Deinde Apud rupes S. Romani, in quodam saxeo monticulo non procul à Rhodano, in superiori parte, videre est tria foramina orbiculata: Puteos Nimpharum Vulgus appellat. Quod per manus traditum sit, Nimphas olim huiusmodi puteis vice balneorum vsas: fuisséque inibi Fayarum receptaculum. *18 Fayarum Puteo.*

19 Est præterea tumulus Lapideus in æde D. Romani iuxta ciuitatem ab occidente, in cuius sublato operculo inscriptæ eleganter huiusmodi literæ apparent, *19 A.S. Romani.*

Digitized by Google

rent, antehac à nullo viuentium visæ.

Iuliæ felicissimæ scolasticæ IAAPE quæ vixit Anni. M. VI. P, Iul. P.F. Gal. fælix & Iul. Nouella parentes fil. Dulcissimæ ET. sibi viui fecerunt & sub assia dedicauerunt.

20 Ad Vicum Coyria.

20 In pago seu vico vulgo Coyria appellato propè sanctum Romanum, vbi finguntur tegulæ & cætera quæque ad figulinam spectantia: effossa altè humo, lateres reperti magni & densè solidi & quadrati, in quibus Optimis caracteribus extantibus & eminentibus, scriptum erat in diametro.

CÆSAR CETVSEM.

Visitur & frustum etiam repertum in Vineis propè sanctum Ioannem, in rudetis antiquæ Viennæ, cum hac inscriptione.

CLARIANVS.

21 Ad S. Petrum.

21 In horto D. Amboli ad S. Petrum.

Apollini Aug. sacrum Nattia soiliI. fil. sæuera ex voto.

Ibi lem extra Presbyterium.

D. M. Nigidiæ Aurelianæ.

In domo Infirmarij.

D. M. & quieti æternæ Lucilli. Metrobi Signo. Saprici stator Ciuitatis Viennæ qui vixit Ann. xxxviij M. II. Diuicia. Domi. Ola. Mater. Fili Or. III. Coniugi Karissimo & incomparabili ponendum curauit & fili sub ascia dedicauerunt.

Subtus S. Petri Campanile.

Rius mans iiiiI vir Aug. Rologium Desu. Res. P. A nouo res.

Idid.

Digitized by Google

Ibid. Quieti & D. M. vccil. Eucarpus & Policarpus viui fecerunt.

Ibimet. Matris Auguſtis. Dimarius Meſſulus Reſtituit ex voto.

Ibi intra ſacram ædem,

D. M. Et quieti Ritiæ Seræ defunctæ Ann. xxij. Mens, v. dier. xxv. Publius ſerus Aſclepiodotus Pater Filiæ Incomparabili.

Ibid. D. M. Six. Sucari Atunitionis ſucari Vallo Atunitio perpetans Atera. Atunitius'. Ermetio fili & heredes Patri Piiſſimo & Sucaria Perpetua Coniug. cariſſ.

Ibid. Sergiæ Zozimæ Gratria. Pithane & Claudius Munucius Amicæ Sanctiſſimæ viuæ poſuerunt.

22 Ad S. Georgium.

22 Ad S. Georgium.

M. Alfius Aproinanus vt P. P. Fl. Viennæ Deu. N. M. Q. eius apud fuiſſinum In domo Poncetij Mercur. Aug. Sacrum.

23 Ante primariam portam Clauſtri S. Petri.

23 Ad S. Petrum.

D. D. Flaminica Viennæ Tegulas æneas auratas cum carpuſculis & veſtituris baſuum & ſigna Caſtoris & pollucis cum equis & ſigna Herculis & Mercuri. D. S. M.

24 In Clauſtro S. Mauritij

C. Vibriol ful. Titulo fratri.

24 Ad S. Mauritium.

Iuxta

Iuxta ſacrum pulpitum in S. Mauritij Baſilica.

D. M. Six. Valeri. Sabini Duronia Ianuaria ConiugiOptimo. *Item.* Valeri Bellinus & Bellicus Patrono Optimo.

In Clauſtro. S. Mauritij,

D. M. Et memoriæ Cominiæ Marcellinæ Cl. Claudianus fil. Matri Piẽtiſſimæ. *Ibid.* D. D. Onutſo Xeil Voit. dato.

25 *Ad Portã Boba.*

25 Ad Bobæ portam.

Lucio Portio T. fil. vot. Latino equo publico ornato Præf. Fabrum I. II vir Aër. III vir loc. Publ. perſeq. portia. T. F. Tutel.

26 *Apud Monaches S. Andreæ.*

26 Apud Santandreanas Monachas.

D. M. Vennoniæ Iarillæ M. Sergius Octauius Matri Sanctiſſimæ.

27 *Ad S. Martinum.*

27 Intra ſacram ædem D. Martini.

Titiæ Catiæ defunct. annorũ viij. M. V. D. V I I I. Catia. Bubatæ. fil. piiſſimæ & ſibi viuæ poſuit hoc ſax. Sub aſcia ded. eſt.

28 *Ad S. Seuerinũ.*

28 Ad S. Seuerium vel Seuerum-

D. M. P. Votti gemelli Sacari. Ro. manens vixit Ann. xxj Menſibus. viij. d. x. P. Vottius profuturus filio Pientiſsimo ſit tibi terra leuis.

Ibid. D. M. & quieti eternæ.

Ibid. D. M. Et Tagoneſmi Coniugis & L. Taioneſiphori filia Nunta Cæpagatha cariſsimo poſteriſque ſuis fecerunt & Taio

Epaga

Digitized by Google

Epagatho def. Ann. xxiij. fil. piiſsi.

Ibid. D.M. Annimius Gallus viuos.ſibi.

29 Ad S. Albanum Rhodani.

29 ad S. Alban.

D. M. Canniæ Heortex Plicinius Floridus Coniugi Kariſsimæ.

30 In Fuiſſino.

D.Manibus Saturnina fortunat⁹ poſuit.

30 In Fuiſſino.

31 In Arpone ad Nanti.

31 In Arpone.

D. Ma. C. Lucr Reſti Luci Reſti ſoror Aciſt.

31 In Conueyro ad Peroulierum.

32 In Conueyro.

Iul. Epicarpia dis manibus Iulia Theagenidi fil.

33 Ad S. Antonium in Arpone.

33 In Arpone

D.M. Pomperæ Cocce Ambrocirigis ſequanæ.

34 Ad Vidalium Pictorem.

34 Ad Vidalium.

D. M. Fabiæ ſemnex A. Iul. Pithynchan Coniugi.

35 In æde publica.

35 In Æde publica.

Dicidius Grathus viuo ſibi,

36 Ad Domum Viguerij

36 Ad Viguerium.

D. M. Meſsia eox. Tian. Meſsij Itaiis & Vien.

37 Ad recluſorium.

37 Ad Recluſorium.

Dis Manib. decidio Riſcimi decidi midia iiij. Q. niſsima & ſibi viua. *ibid.* D. M. Et Memoriæ Viuæ Sabinæ Leriâ. Aſia Fica Mater.

Ibid. D. M. I I. ſoror.

38 Ad S. Columbam.

18 Sub vaſe Luſtrali S. Columbæ.

Digitized by Google

Matris Augustis Catitius Sedulius ex voto.

Ad Sacellum S. Ioannis ibid.

Dis mánibus Valleriæ Fci Ten. & Rufinæ Rufinus & seruãdus matri & sorori D. S. P.

Ibidem, in ædibus D. Blanchæ.

D I I I I. Opus. Tro. Fili Patri & Coiux Marito Optimo.

39 Ad S. Ioãnem S. Romani.

39 Ad S. Ioannem iuxta Diuum Romanum.

D. M. Quieti æternæ T. Cassi Lucinuli Mercator. S. E. S. Sor. & Cassia Viratia Filio Dulcissimo & sibi viui posterisque suis fecerunt & sub ascia de.

Ibid. Serui Seueri El. Cassia Misera Mater Filiò incomparabili ann. xxiiij Aram posuit & sub Ascia D.

40 In Delphinatu.

40 In Delphinatu ad ædem D. Almeti.

Mercuri August. Ataio sacr. sex. Geminius Cupitus ex Voto.

41 In Voreppo.

41 Ad Voreppum.

Iuli Mansullus & Karus Fratres VV. S. D. M.

42 Gratianopoli.

42 Gratianopoli in sacra æde D. Ioannis ante Palatium.

D. M. & memoriæ æternæ diu. Celiæ Basilæus Coniug. Kar. ponend curau. & sub ascia dedic.

43 Vallentiæ.

43 Valentiæ ad Delphini stabulum, iuxta introitum.

D. Iustina M.

44 Ad Guillotieram.

44 Ad portam Magdalenes ad Guilottieram.

D. M.

Digitized by Google

D. M. & quieti æternæ Futichiani fili dulciſſimi reuerendiſſimi & prudentiſſimi reuerentiſſimíque Virgini qui vixit annis xxiij. M. I. D. I. I. II. Romanus Pater ponendum curauit & ſub aſcia dedicauit.

45 Lugduni, apud D. Senneton, propè S. Nicetium. *45 Lugduni.*

Dis Manibus Ligur Panthagaij & Liguriæ Hygines.

46 Ad Eremum S. Chriſtophori ſupra collem Tigni in Delphinatu. *46 Tigni in Delphinatu.*

Q. Val. C. Sil. Volt. Macedoni Flani. iuuent. Q. cu. iiuir. acer. auguri iij vir i. pp. huic coſ. Hadrianus.

47 In Suburbio Balmæ Viennenſis. *47 Ad Balmæ Viennenſe ſuburbium.*

Ancilliæ Marcellæ defunctæ annis xxij. Mens. vj. dier. xviij. Ancillius & Modeſtia Marciana parentes infeliciſſimi filiæ pientiſſimæ P. C. & ſub Aſcia dedicarunt.

48 In Limine templi B. Mariæ. Virg. Viennæ. *48 Ad Templum B. Mariæ Vien.*

Apoloni Aug. M. Comminius Gratus.

49 In Muro Domus magiſtri Ioannis Paſchalis de Tournon mandamenti Quiriaci. *49 Ad Quiriacum.*

Mercur. Aug. Sennenis Martius & Meſſius Martiniani Augures ex St.

50 Tigni ad eremum S. Chriſtophori. *50 Tigni.*

I. Domus Q. Diuinæ Colon. copiæ Claud Augu. Lugd. Tarobolium fecit Q. Auius Antonianus Pontif. Perpetuus. Ex Vaticinatione Puſoni. Iuliani. Archigalli inchoatum x. j. Kal. Mai. Conſummatum viij. Kal. Mai. L. Ægio Marullo

Cn. Pariuio Æliano Coſſ. Præeunte Ælio G.M.P.R.7.ns. Sacerdote Tibicine Albio Verino.

51 Turnoni. 51 Ex S. Ioanne ad Turnonem, intra Dusbium & Rhodanum.

Imp. Cæſ. Diui Traiani Partiici fil.diui Neruæ Nepoti Traiano Adriano Auguſt. Pontif. Maxim. Trib. Poteſt. iij. Coſ. iij. ij. Rhodanio Iudulgentiſſimo Principi.

52 In Briordo. 52 In Caſtro Briordi eſt.

Memoriæ æternæ Campaniæ Tamulati. Cacianæ Rex.

53 Ad S. Columbam. 53 Ad Sanctam Columbam, lapis inuentus 1592. habet.

D. M. L. Cæcili Piſonis Ciuis Araus Cæcilius Marianus & Valerius Orpintus filij Patri Piiſſimo & Val. Maritima Coniugi incomparabili.

Ibidem apud D. Bertum, repert. 1593.

D. M. Securitati æternæ Iulliæ Iullianæ. C. Modeſtius Iſmaragdus Vxori Kariſſimæ & pientiſſimæ & dulciſſimæ.

54 Campaniæ. 54 In templo Campaniæ Albonenſij.

D. M. Q Trebella Macharei Trebellia Patrono optimo de ſe bene merenti.

Apud S. Petrum inter Iudæos Viennæ, loco dicto ad Plauſtrum.

Oſtis Tocæ Ger. KRr NAV. SOTR. BE. DT. REVTE. Secundus ſti Iorri R. Bato Cyſij R. F. CAVS Pater Ode Cæ.

Digitized by Google

CÆ.Benis.

15 Quædam inſuper viſuntur monumenta in cœmeterio D. Petri Viennæ, quæ fama eſt ex vrbe Roma nocte quadam illuc miraculosè aduecta, dum S. Auguſtinus à Summo Pontifice Romano in Angliam dimiſſus ad irriganda fidei aquis Gétilium corda, Vienna iter habens, templum Diui Petri ipſi Apoſtolorum Coriphæo conſecraret,ob Martyrum memoriam quos inibi ſepultos eſſe dedicerat. *15 Ad S. Petrum.*

56 Sed & in Cœmeterio S. Pancratij duobus ab vrbe millibus,ad alteram Rhodani rippam, conſpicitur lapidea columna quadrata, cui laterna ſuperponitur, quam fulcit pila rotunda,& ipſi inſcriptum eſt. *56 Ad S.Pancratium.*

D. O. M. Memoriæ æternæ ſocchiæ Emeanis dulciſſimæ ſuper ætate annœnio An. Menſes viij. D.xxiiij. L. Bo.Con.V.S. Polinus Pater & Alpia Caſtiſina Mater parentes infeliciſſimi repentina huius amiſſione orbati filio Kriſſimo Vnico Præcl. P. S. ætatem ſibi srepto & ſibi viui poſteríſque ſuis po & ſub aſcia dedicauerunt.

67 Eſt & columna antiqua apud domum Bernardinorum in pago Soleſienſi non procul à ciuitate, cui hac tempeſtate ſuperponitur ſignum Crucis quod antiquitus ſolatium dictum eſt, in qua ſculpitur. *67 Apud Soleſium.*

Ti Claudius Druſi. F.Cæſar. Aug. Germanicus Pont. Maxi. Tr. Pot.III. Imp.iij. Con.ij.Rom.

68 Et apud Amputheum pagum, eſt in triuio columna antiqua lapidea, hanc habens inſcriptionem. *68 Apud Amputeum.*

Imp. Cæ. C. M. ſurrus Maximianus. P. F.Aug Germ.Max.Dacic.Max.Daci.Siue Serus. Maximia C.M.Max.Sarm.A.X.D.

Digitized by Google

C.M. Nobilissimus Salex.M.P.M.

Hæ sunt Lector Prophanæ inscriptiones quæ Viennæ vel alibi nō multum longè reperiuntur,si non cunctæ,saltem potiores:quas si facultatū mearum fors tulisset, vel alicuius Viēnensis Optimatis viri ope adiutus fuissem, tibi graphicè expressas obtulissem. Volui plusquam potui,& qp potui prǫstiti, beneuolētia tam prǫclaræ ac Nobilis vrbis illect⁹ Nosse autē te cupio Allobroges. Alpinos impetu ferociter facto, veteres Viēnenses Ciues vrbe exegisse;eorúmque sibi focos & aras attribuisse. Vnde vt refert Dio Cassi⁹ lib.46. Senatus iussit eos qui Vienna ab Allobrogibus expulsi fuerant,atque ad confluentes Araris & Rhodani fluuiorū considerant,vrbem condere. Quod illi subsistentes fecerunt, ac Lugdunum ædificauerunt, anno 2. Imperij Augusti Cæsaris, ac Proindè videas Lugdunenses antiquorum Viennensium extare progeniem. Viennenses vero qui nunc sunt, Allobrogibus esse prognatos, vt minimè mirandum sit, Præsules Viennenses se Archiepiscopos Viennæ Allobrogum quondam inscripsisse,nósque adhuc Viennā Allobrogicam appellare.

Cùm verò iam Delphinalis Vienna sit & censeatur esse prouinciæ Vibs Primaria atque Metropolis: non abs re fuerit, nonnulla de ipsa dicere Prouncia: atque in primis, apud Alpinos Delphinates esse Comitatum Griscuoudanum, Champhaurianum Ducatum, atque Comitatus Viennensem & Vvapensem. Principatum Brianconensem, ac Marchionatum & Baroniam Montalbonensem.

Porro Albonis & Viennæ Comitatus eminebant, sed & Albonis ac Viennesij Comes, cognomen Delphini gerebat,scutóque Delphinum Marinum piscem repræsentabat. Et quia Comitatu Arueniæ etiam potiebatur, duorum sibi superstitum liberorum Prior, Comitatus Viennesium atque Albonensem hæreditate adsecutus. Delphinum le Viénesium & Albonensem dixit. Posterior Delphini Aruernici titulum obtinuit. Et cum succedentibus annis inter amborum fratrum Delphinorum posteros, ex signorum repre-

sentæ

Digitized by Google

ſentatione lis emoueretur, cedétibus virorum ſapientum ſententiæ partibus, deciſſum fuit, Primogeniti nempe Arbonenſis ac Vienneſij Comitis ſucceſſores, Delphinum viuum cum rubeis branchiis gerere pro ſigno debere. Aluernici vero poſteros, Delphinum exanimatum cum ſubpallidis branchiis: in quem modum lis ſopita fuit.

Fama etiam eſt, Gracum Tyberium ad aream in qua nunc S. Columbæ ſitus eſt vicus, palatium ingentis operis ædificaſſe: Pontem ſuper Rhodanum conſtruxiſſe, ac etiam ex vtroque pontis limite arcem munitam collocaſſe, quarum ne veſtigia quidam extant.

Elenchus Pontificalis Hiſtoricus.

CAPVT II.

PAulus [1] Apoſtolus Doctor gentium, dum in Hiſpaniam proficiſceretur, Eccleſiam Viennenſem inſtituit: Apoſtolica authoritate per præſentiam ſuam conſecrando inſigniuit, primáque in ea fundamenta fidei ſtabiliuit, vbi verbum vitæ primò prædicans, aliquod temporis reſedit: ac inde diſcedens, in ea ſui loco [2] Creſcentem Chriſti diſcipulum primum Epiſcopum ordinauit, vti [3] Paulus Papa in quadam Epiſtola, ad quemdam Principem Francorum, inferius commemorat.

1 S. Paulus Apoſtolus inſtitutor Eccleſiæ Vien.

2 S. Creſcens. 1. Epiſcopus Vien.

3 Paulus Papa.

Mortuo verò Creſcenti, vel, vt aliqui ſcribunt, Apoſtolico iuſſu in Gallatiam profecto: Iſmet beatus Apoſtolus Paulus Hiſpania rediens, [4] Zachariam Chriſti itidem diſcipulum, ſubrogauit. Qui cum Dominicæ interfuiſſet cœnæ, Mappam ipſius ſacroſanctæ refectionis, ſupérquam panem & vinum in ſuum corpus & ſanguinem, ipſe ſummus Sacerdos Chriſtus tranſubſtantiauerat: Viennenſibus nouis Chriſtianis, ſolatij gratia contulit. Atque deinde, Viennæ pro fide, morte violenta occumbens: [5] ProtoMartyr Gallicarum effici promeruit. Cuius ſacrum corpus [6] cum longo tempore apud Eccleſiam Sanctorum Apoſtolorum

4 S. Zacharias Martyr. ij Epiſcop. Vien.

5 S. Zacharias Galliarũ Protomartyr.

6 Eius corpus exumatur.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

Digitized by Google

Innocent. iiij. PP.

ad Viennæ muros quieuiſſet : tandem [7] Innocentij quarti Papæ mandato,celebri Pompa per [8] Hugonem Tituli S.Sabinæ & Guillelmum Tit. Baſilicæ duodecim Apoſtolorum S. R. E. Presbyteros Cardinales exumatum fuit. Cuius eleuationis annuo recurrente die,in ſæculum dictus Pontifex Innocentius, Confeſſis & ſacra Communione cibatis omnibus qui Baſilicam S.Petri Viennenſis in qua quieſcebat viſitarent, [9] centum dies de iniunctis pœnitentiis relexauit, ſub dat Lugd.xiiij.Kalend.April.Pont.ſui anno vij. Porro ſacratiſſimam illam [10] Mappam apud Cœnobium S. Petri Viennenſis poſteritas religioſiſſimè cuſtodiuit; ac piorum ſtudio virorum , Caluinitarum rabidæ audaciæ terræ infodiendo ſuffurata eſt. Nunc vero è terra eruta , veteri incipit cultu reſplendeſcere , atque priſca deuotione,vt par eſt,venerari.

8 Hugo & Guillelmus Cardinales.

Centum dies Indulg. apud S. Petrum in die reluationis S. Zachariæ.

10 Mappa Dominica Cœnæ, Vienna.

Poſt beatũ Zachariam,S.Apoſtoli Tertium Epiſcopum adhanc tunc temporis in Galliis florentiſſimam Ciuitatem direxerunt [11] Martinũ nomine,qui propriis Chriſtum in Cruce pendentem ac patientem viderat oculis , quique poſt demandatum ſibi Euangelicæ prædicationis ſtrenuè decurſum munus , tandem ſub Veſpaſiano,placido fine obdormiuit , annua à ſucceſſoribus memoria Kalendis Iulij honoratus.

11 S.Martinus Ep. Vien.iij.interfuit paſſioni Chriſti.

Huic cum adiuua datus ab ipſis Apoſtolis fuiſſet Beatus [12] Verus dum ad Gallias deſtinaretur,eo mortuo, Viennenſem ipſe ſedem capeſſit. Qui poſtea Kalend. Auguſti ſub Nerua Imperatore , ſanguine ſuo Viennenſem Eccleſiam purpuranit : ad quem etiam [13] Pius primus Romanus Pontifex.Apoſtolicum hoc reſcriptum tranſmiſit.

12 S. Verus Martyr Epiſc. Vien.iiij.

13 Euprepia Romana.

Pius Epiſcopus Vero Fratri , ſalutem. Antequam Romam exiſſes , ſoror noſtra 13 Euprepia ſicut benè recordaris , titulum domus ſuæ pauperibus aſſignauit : vbi nunc cum pauperibus noſtris commorantes , 14 Miſſas agimus.De te autem ſuperbeate,poſtquam ad 15 Senatoriam vrbem Viennam perrexiſti , quod factum ſit noſſe cupieremus ; & ſi ſementem Euangelij iam ſpar-

ſeris:

14 Miſſa.

15 Vienna Senatoria Vrbs.

ſeris: audire multum deſideramus. Presbyteri illi qui ab Apoſtolis educati, vſque ad nos perueuerunt, cum quibus ſimul verbum Dei partiti ſumus, à Domino vocati, in cubilibus æternis clauſi tenentur. Sanctus 16 *Timotheus & Marcus, per bonum certamen tranſierunt. Vide frater vt illos imiteris ſequendo, neque vinculis mundi illigeris, feſtina palmam perſeuerabilem, cum ſanctis Apoſtolis tenere: quam per multas paſſiones Paulus ſuſcepit & Petrus,* 17 *cui Crux charitatem Chriſti tollere non potuit. Salutant te* 18 *Sother & Eleutherius digni presbyteri. Saluta fratres qui tecum viuunt in Domino,* 19 *Cherintus Primarches Satanæ, multos auertit à fide, gratia Chriſti habitet in corde tuo. Amen.*

16 *S. Timothe⁹ & Marcus.*

17 *Petrus Apoſtolus Crucifixus.*

18 *Sother & Eleutherius Presbyteri Romani.*

19 *Cherinthus hæreſiarcha.*

Huius beatiſſimi Veri tempore, apud [20] Pontum beatus [21] Phocas Synopis Ciuitatis Epiſcopus, glorioſiſſimo agone curſum compleuit. Cuius ſacratiſſimæ reliquiæ, [22] Viennam ſunt tranſlatæ: atque in SS. Apoſtolorum Eccleſia repoſitæ. Et tempore Innocentij 4. ipſius iuſſu ab antedictis Card. eruræ ex humo, cum annuis 40. dierum indulgentiis, ipſa aniuerſaria erutionis die.

20 *Pontus.*

21 *Phocas Synopenſis Epiſc.*

22 *Corpus S. Phocæ apud Viennam.*

S. Verum in Pontificali cathedra Viennẽſi, eſt ſecutus beatus Iuſtus, cuius ſolemnitas recenſetur 2. Non. Maij. hic temporibus Antonini Pij, atque Antonini Minoris floruit: dum adhuc honore Presbyterij, [24] ſacer Iræneus Lugduni fungeretur. Ipſius verò tempore, ſæuiſſima aduerſus Chriſtianos perſecutio excanduit, in qua excarnificati ſunt inter innumeros, [25] Seuerinus, Exuperius, atque Felicianus: quorum ſunt poſtea, mira admodum reuelatione, ſacra corpora reperta. Non multo vero antea tempore, [26] Sanctus, Diaconus Viennenſis, vir ſanctiſſimus, [27] Illuſtre certamen martyrij, cum pleriſque aliis Viennenſibus ciuibus, Lugduni expleuerat. Ad hunc vero beatum Iuſtum, ſub initio ſuæ ad Viennenſem Eccleſiam electionis, ſanctus Pius Papa, in hunc modum ſcripſit.

23 *S. Iuſtus v. Epiſc. Vien.*

24 *S. Irenæus.*

25 *SS. Seuerinus Exuperius & Felicianus Martyres Viennẽſes.*

26 *Sanctus Diaconus Viennẽſis.*

27 *Ciues Viennenſes ob fidem Lugduni necati.*

28 Pius Papa primus.
29 Athalus nuncius ecclesiæ Viennensis.

PIus 28 Episcopus fratri Iusto Episcopo, 29 Athalus Epistolas Martyrum portans ad nos venit, gaudium nobis ineffabile faciens, de triumpho eorum. Qui dixit nobis sanctum Verum Collegam nostrum, victorem de mundi principe triumphasse: te vero apud Senatoriam urbem Viennam, eius loco à fratribus Episcopum constitutum, 30 & colobio Episcoporum vestitum. Vide vt ministerium quod accepisti in Domino impleas. Cura autem sanctorum corpora, sicut membra Dei: quemadmodum curauerunt Apostoli Stephanum. Carceres sanctorum visita, ne aliquis tepescat in fide. Martyria sancta, Spiritu Sancto proba, & vt perseuerent in fide, incitator inisse. Presbyteri & Diaconi, non vt maiorem, sed vt Ministrum Christi te obseruent. Plebs vniuersa, tua sanctitate protegatur. Fratres nostri quos per Athalum recognosces, de tyrannidis sæuitia iam liberati, requiescunt in Domino. 31 Pastor presbyter titulum condidit, & dignè in Domino obiit. Reuelatum mihi esse scias Collega Beatissime, citius me finem huius vitæ facturum. Vnum flagito) in commemoratione sta, & mei ne obliuiscaris. Salutat te senatus pauper Christi, apud Romam constitutus. Salutat omne collegium fratrum qui tecum sunt in Domino. Ipséque Iustus post longum exilium Martyrio vitam finiuit.

30 Colobium Episcoporum.

31 Pastor presbyter titulum condidit.

Post Beatissimum Iustum exstitit 32 Desiderius Episcopus Viennensis: 33 cuius nominis sola durat memoria, ex Epistolâ Victoris Pontificis Romani ad ipsum, quæ sic habet.

32 S. Desiderius.
33 Hunc Petrus Villarius veterum viennensis antistes, qui se in Catalogo Viennensium Pontificum, Petrũ Iuniorem inscribit, Dionisium vocat.

VIctor 34 Epspicopus, Desiderio Viennẽsi Episcopo salutem. Sicut sancta fraternitas tua, a presbyteris qui Apostolos in carne viderunt erudita est, qui & Ecclesiam vsque ad tua tempora rexerunt: Non decima quarta luna cum Iudæis, sed decima quinta vsque ad vigesimam primam, Paschæ Catholica Ecclesia celebrauit.

34 Victor Papa primus.

uit. Non enim iam vmbram, sed veritatem, quæ vmbra legis celebatur quærit. Hanc doctrinam Romæ 35 Petrus & Paulus instituerunt, vt in azimis sinceritatis & veritatis, Pascha ageretur. Qui enim cum Iudæis Pascha agere volunt, quid nisi vmbram diligunt, vt agni carnes non in veritate, sed in vmbra figuranie manducent? Nec audiunt Ioannem Baptistam clamantem: Ecce Agnus Dei, ecce qui auffert peccata mundi. Scis frater Beatissime, opus totius pietatis, sexta feria, & decima quinta luna perfectum, Quando in cruce clamauit is per quem factus est mundus, Consummatum est: & vincente luce, vmbræ mortis superatæ auffugerunt. Et in spem nostræ salutis, Centurio confessus est, filius Dei erat iste. Nusquam Petrus cum Iudæis postquam illis dixit, Pœnitentiam agite, quia sanguinem Iusti fudistis: nos Pascha celebrare docuit. Nusquam Paulus, qui vt decem lucrifaceret; obseruationes illas legis, arbitratus est vt stercora. Collega Beatissime, Christi Ecclesiam non in vmbra, sed in veritate supra solidam petram fundatam doceamus: vt audiamus cum Apostolo Petro, Beatus es Symon filius Ioannis, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus qui in cœlis est. Per tuam ergo fraternitatem, * Presbyteris Galliarũ literæ mittantur, 36 vt obseruem Pascha non cum Iudæis negatoribus Christi: sed cum sequacibus Apostolorum, prædicantibus veritatem Christi. Salutat te collegium fratrum, saluta fratres qui tecum versantur in Domino. 37 Eubolus qui Epistolam fert Viennam, de collegio nostro, tecum viuere & mori paratus est, quem suscipe in Domino Iesu Christo. Vale.

* Pt. Paulus h... fuerunt.

Ioan. 1. 29.

Ioan. 19. 30.

* Presbyteri Galliarum incitentur.

Matth. 16. 17.

36 Per Episcopos Vienna, sedes Apostolica mandata sua innotescere aliis Galliarum Ecclesiis faciebat iam ab anno Christi 164 37.

37 Eubolus.

38 S. Dyonisius vii. Episc. Vienn.

38 A Desiderio S. Dyonisius ad apicem Episcopatus Viennensis sublimatur, qui vt morum integritate, ita doctrinæ splendore resulsit: temporibus Commodi ac Marci Antonini veri, Imperatorum, eiusque festum colitur 7. Idib. Maij.

Post

* *Paracodes 39 S. Paracodas. viii. Vien. Epiſc.*

Poſt 39 quem S.* Paracodas Græcus natione, vti fuerat Dyoniſius, præſulatum geſſit: ætate Antonini Caracalæ, Aurelij, Alexandri, & Maximini Imperatorum, ad quem Victor Papa ita ſcripſit.

Victor Epiſcopus, Fratri Paracodæ Epiſcopo Salutẽ Collega noſter Dyoniſius dormiens, te nobis ſocium in Eccleſia Chriſti reliquit. Vides Frater 40 Orientalem Eccleſiam propter celebrationem Paſchæ ab Occidentali diſiunctam eſſe. Placuit ergo nobis Apoſtolorum ſectatoribus, veſtræ vnanimitati ſcribere, vt ſecundum quod ſcriptum eſt, vetera tranſierunt, ecce noua facta ſunt omnia. Non tenebras ſequamur, ſed lucem. Vt aduertamus Prophetam, Populus qui ſedebat in tenebris, vidit lucem magnam. Propterea Frater & Collega in Domino, doce per eccleſias tibi commiſſas, à decimaquinta luna, Paſchæ agendum, vt dicat nobis Apoſtolus. Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, &, Fuiſtis tenebræ, nunc autem lux in Domino. Vnanimitas fraterna, te in Domino ſalutat, fratres qui apud te Viennæ verſantur, de nobis in Domino ſalutans. Vale. Honoratur vero S. Parocadas annuo recurſu 4. Nonas Ianuarij. cuius ætate S. Zacharias Antiſtes Lugdunenſis florebat.

40 *Orientalis Eccleſia ab Occidentali tempore Victoris Papa diſcciſſa ob Paſcha celebrationem.*

2. Cor. 5 17.

Apoc. 21. 5.

Iſa. 9. 1.

1. Co. 5. 7.

Epheſ. 5. 8.

41 *S. Florentius ix. Vien. Epiſc. Martyr.*

Præſul deinde fuit Viennenſis S.41 Florentius, qui tempora Gordiani, Philippi, Decij, Galli, & Voluſiani decucurrit, quando Nouatus Beati Cypriani Preſbyter, Romam veniens, Nouatianam hæreſim condidit. Anniuerſaria eius dies, eſt iij. Non. Ianuarij, quando poſt exilium mortem pro Chriſto pertulit.

42 *S. Lupicinus x. Vien. Pont. Martyr.*

Ipſi ſucceſſit beatus 42 Lupicinus Martyr, qui cathedram rexit, dùm Valerianus & Gallienus in humanis degebant: ſub quibus S. Cyprianus martyrio enituit, attigit etiam tempora Claudij, ſub quo Paulus erat hæreſiarcha, & deuenit vſque ad Aurelianum. colitur. 8. Kal. Ianuarij. Cui Cornelius Papa has literas miſit.

Cornelius

Digitized by Google

Cornelius 43 Episcopus Fratri Lapicino Viennensi Archiepiscopo. Salutem. Scias frater, Beatissime, aream Dominicam vento persecutionis acerrimè commoueri, & edictis Imperatorum, Christianos vbique tormentis variis affici. Nam in vrbe Roma Præfectus ad hoc constitutus est. Vnde neque publicè, neque in Cryptis notioribus, Missas agere Christianis licet. Exoretur itaque charitas vestra omnes credentes in Christum, ne timeant eos qui occidunt corpus, sed potius eum qui habet corpus & animam potestatem perdendi, Iam plures fratrum martyrio coronati sunt. Ora vt perficiamus cursum nostrum, nobis à Domino reuelatum. Vale frater in Domino, & saluta omnes qui nos amant in Christo.*

43 S. Cornelius 1. Papa.

* Charissime.

Sequitur ordine sanctus* 44 Simplidas Episcopus Viennensis, qui vixit temporibus Taciti, Probi, & Cari Imperatorum, ipsius que ætate, hæresis * Monothelitarum initium sumpsit. colitur iij. Id. Febru

* Simplides.

44 S. Simplidas xi. Vien. Pont.

Huic successit 45 Paschasius vir desertissimus, atque sanctissimus: qui temporibus Diocletiani & Valerij vixit, cuius solemnitas festiua habetur 8. Kalend. Martii. cuiúsque ætate, sancta Thebea Legio Mauritio adhortante, Martyrio coronata fuit circa annum Christi cccv. & Siluester Papa, ita pro Viennensi Ecclesia rescripsit.

* Manichæorum.

45 S. Paschasius xii. Vien. Epis.

Siluester Papa vniuersis Episcopis per Gallias, & per septem prouincias, Placuit Apostolicæ Sedi, vt siquis ex qualibet Galliarum parte, sub quolibet Ecclesiastico gradu ad nos venire contendit: vel ad alia terrarum loca ire disponit, non aliter proficiscatur, nisi Metropolitani Viennensis Formatas acceperit, quibus Sacerdotium suum, vel locum Ecclesiasticum quem habet, scriptorum eius adstipulatione perducat. Quod ea gratia statuimus: quia plurimi se Episcopos, Presbyteros, siue Ecclesiasticos simulantes, quia nullum documentum Formatarium

46 Vide Ecclesiæ Viennensis insignem Prærogatiuam.

Digitized by Google

*Confirmari. rum extat, per quod valeant * confutari: in nomen veneracionis irrepent, & indebitam venerationem promerentur. Quisquis igitur fratres charissimi, praetermissa supradicta formata, sive ille Episcopus, sit sive Presbyter, sive Diaconus, aut * in inferiori gradu constitutus, Deincips ad nos venerit, sciat se suscipi omnino non posse. Quam authoritatem ubique nos misisse, manifestum, est ut cunctis his regionibus innotescat, id quod statuimus

* In suo.

* Omnibus. omnem in modum * esse servandum. Si quis autem haec salubriter constituta temerare praesumpserit, sponte sua se à nostra noverit communione discretum. Hoc autem privilegium formatarum, fratri & Coepiscopo Paschasio, & posteris eius, meritorum illius speciali contemplatione concessimus. 47 Provinciae vero septem ad Viennensem Ecclesiam pertinentes sicut Romanus catalogus testatur, hae sunt. 48 Viennensis, prima, Narbonensis prima, quae est secunda. Narbonensis secunda quae est Aquis tertia, Aquitanica prima quae est Biturix, quarta Aquitanica secunda, quae est Burdegala, Novempopulana quae est Auxia, sexta. Atque Alpes maritimae, quae est Ebrudunum, septima. Valete.

47 Vide Primatiam veterem Ecclesiae Viennensis.

48 Narbona, Aqua, Biturix Burdegala: Auxia, Ebrudunum.

Cõsimiles literas sub iisdem prorsus verbis Card. Baron. Tom. 5. Annal. ad annum 417. refert à Zozimo fuisse datas ad Archiepiscopum Arelatensem: Sed facum facilè deprehendet ipsi Cardinali impactum, qui accuratiùs Epistolam Zozimi inspexerit. Intuere porro lector quã parum considerate Rubeus in lib. 1. hist. Lugdunensis, c. 9. Primatiam Viennensem irrideat ac suggillet, qua certissimis attestationibus constat, atque amplissimis & vetustissimis Summorum Pontificum rescriptis fulcitur.

CAPVT III.

1 S. Claudius Archiepisc. Vien.

POst Paschasium beatus 1 Claudius Viennae Antistes emicuit, cuius tempore admiranda Nicena Synodus ob tuitionem Catholici dogmatis: coacta fuit

Digitized by Google

fuit. Cuius adeo tenax asserter fuit Claudius vt inter Antistites Arelatensis ducẽtos Concilij, primas meritò obtinuerit, qui vt ad meliorem vitam transiuit kalend. Iunij).

Sanctus [2] Nectarius Ecclesiam Viennensem, per tempora Constantis, Iouiani, & Iuliani Imperatorum, strenuè admodum rexit, dum emicarent Athanasius Alexàndrinus, & Hilarius Pictauiensis. Et vitam meliorem suo decessu adiret Antonius Monachus, obiitque kalend. Augustii. atque Synodo Valensi interfuit, semperque cõtra Arrianam perfidiam, publicè Trinitatis consubstantialitatem docuit ac predicauit.

2 *S. Nectarius xiiii. Archiep. Vien.*

* *Scacentos.*

Ponè eum fecit [3] est sanctus [3] * Nicetius Episcopus Viennensis. Cuius tempore obiit in Ægypto, Beatissimus Lugdunensis Præsul [4] Iustus: olim à sanctis Paschasio atque Claudio Viennensibus Episcopis educatus, adeò vt etiam beati Claudij extiterit Diaconus. Floruit verò S. Nicetius temporibus, Gratiani & Theodosij Augustorum, seculum linquens 3. Non. Maij.

3 *S. Nicetius xv. Archiep. Vien.*

* *Nicata.*

4 *S. Iustus Lugdunensis, fuit Diaconus S. Claudij Viennensis.*

Successit Nicetio in Viennẽsi Cathedra, [5] beatus Simplicius, quem Zozimus Papa hoc scripto honorauit.

5 *S. Simplicius xvi Vien. Antist.*

6 *Zozimus Episcopus, Simplicio Viennensi Archiepiscopo salutem, Reuelatum nobis est, quatliter* 7 *in Taurinensi Synodo, causas tuæ Diœceseos prosecutus fueris. Et licet Arelatensi Episcopo antecessum legatus tuus venisset, propter reuerentiam sancti Trophimi, ius & Pontificium super tres prouincias habere scripseritis: Tamen si ita est vt scripta tua nobis missa continent, interim vsque dum lucidius ventiletur: Potestatem antiquam tibi manere permittimus: vt sicut in Taurinensi grauissimorum Episcoporum Synodo gratis consilio decretum est, vicinieres tibi intra prouinciasu ciuitates vendices, donec plenius rei ordinem Charitas Apostolica prosequatur. Lazarum indebitè Episcopum, criminatorem fratris ordinatum, scias nostro iudicio esse damnatum.*

6 *Zozimus Papa.*

7 *Quod hic dicitur de Taurinensi synodo, vide apud Baronium Tom. v. ad ann. Domini 417.*

Digitized by Google

damnatum, data sub die Kalend. Octobris Honorio xj. & Constantio CC.

Rubius in Hist. Lugdun. lib. 1. c. 4. meminit cuiusdam Salonij Viennensis Archiepiscopi, quem omnes silentio prætereum authores.

8 S. Mamertus vel Mamertus xvij. Archiep. Vien.

Post S. Simplicium, ordinatus est sanctus [8] Mamertus Viennensis Episcopus, eruditione ac pietate fulgidus qui floruit temporibus Arcadij, Honorij (quando S. Martinus Turonensis Episcopus defunctus est) nec non Theodosij & Valentiniani Imperatorum: dum Ætius Gallias regeret. Hic vir Nobilissim⁹, à sãcto Anniano Episcopo Aurelianensi ab ipsis mortis faucibus ereptus, postea mirum in modum sanctitate excelluit, & ob imminentes Ecclesiæ suæ clades, Letanias instituit. Iacuit vero ipsius corpus, primum in Basilica Apostolorum foris murum Viennæ, ad dexteram altaris partem: ad cuius ostium sepulchri adhuc hi versus visuntur.

Mole sub hoc lapidum, sanctissima membra tegũtur.
Huius Pontificis vrbis sacrique Mamerti.

Postea vero ad Basilicam Constantinianam sanctæ Crucis Aurelianensis translatum, nouissimè circa annum 1863. à Caluinitis incendio deletum est. Ipsa vero Aurelianensis Ecclesia, inter sui cleri ordines sacrificos Mamerti nomine insignitos qui ante eius corpus, dum illic habebatur, psallerent: quique Mamertini dicuntur, ei attribuit, ac festum ipsius quotannis tertio ad huc celebrat. Ipso Præsulatum Viennensem gerente, atque fortiter suæ Ecclesiæ iura propugnante, Leo [9] Papa hoc rescriptum dedit.

9 Is fuit Leo primus qui sedit anno 457.

Dilectissimis fratribus per Gallias, & Viennensem prouinciam Episcopis constitutis: Leo Episcopus Quali pertinacia Hilarius Arelatensis Episcopus iudicium nostrum effugerit, sancta vestra fraternitas non ignorat. Vnde & iustum esse videmus, vt quia Principis Apostolorum

*Apoſtolorum, magnam in iudiciis moderationem quam in poteſtate, per vicarios ſuos ſemper exibet, Arelatenſis Epiſcopus non expectauit, à priuilegio ſuæ ciuitatis ſubmotus, humili loco diſcat: quod in magno gratis munere prædeceſſorum noſtrorum conceſſo, tenere noluit. Sitque redintegratum Viennenſi Archiepiſcopo priuilegium, & ius antiquum: quod Apoſtolica benignitas ad Arelatenſem ex parte tranſtulit ciuitatem: vt ſibi ſeueritate Hilarius coercitus, diſcat non temerè tranſgredi terminos antiquos, canonica prolatione fundatos. Data * Octauo idus Ianuarij. Valeminiano Auguſto iiij. & Anieno Conſulibus.* Porro S. Mamerti decellus recolitur v. Idus Maij. * *Alias iij.*

Is Fuit Annis.

Cum prius vt Sidonius lib. vij. epiſt. ep. 1. ſcribit & eius Doctiſſimus Commentator Sauaro annotat, ex æde quam Caſtulus condiderat ad ripas Rhodani ſita, ob Rhodani impetum ruinam minitante, citra Rhodani ripas aliam Baſilicam fieri curans, illuc Ferreoli Martyris reliquias tranſtuliſſet.

Huic autem ſucceſſit beatiſſimus [10] Yſicius, Senatoriæ primum vir dignitatis: cui fuerunt duo filij Sacerdotali infula præclariſſimi. Nempe [11] Apolinaris Valentinæ vrbis Antiſtes, & Auitus, qui Yſicio Patri in Viennenſi Epiſcopatu ſucceſſit. Floruit vero Yſicius, ſub Leone Imperatore necnon ſub Zenone, Regnante in Francia Clodouæo primo, qua etiam ætate, Corpus beati Barnabæ, [12] cum Euangelio manu beati Matthæi Euangeliſtæ ſcripto: ipſo reuelante repertum fuit. Memoria eius habetur ij Idus Nouemb. & indulgentias dierum quadraginta ab Innocẽtio 4. datas lucrantur fideles, qui annuo recurſu eccleſiam Apoſtolorum Viennæ, in die ipſius elationis adeunt.

10 S. Yſicius xviij. Vien. Pont.

11 Apolinaris Valentinus Epiſcopus.

12 Euangelium propria B. Matthæi Euangeliſtæ manu ſcriptũ.

Beatus [13] Auitus poſt Patrem Yſicium, Viennæ Epiſcopus ordinatus, vt erat omni literarum cognitione ornatus, Apoſtolicíſque moribus inſignis, aduerſus hæreſim Arrianam quæ tunc non ſolum Africam, ſed & [14] Galliam Italiámque ex parte occupauerat: magno ſudore decertauit, quod eius clariſſima indi-

13 S. Auitus xix° Pont. Viennenſis.

14 Arriani in Gallia.

Digitized by Google

cant ſcripta. Martyrologium autem Lugdunenſe antiquiſſimum, his verbis de eo Nonis Februarij meminit, *Vienna Beati Auiti Epiſcopi, cuius fide & induſtria, tempore Gundobadi Regis, ab infeſtatione Arriana hæreſeos Gallia defenſa ſunt:* Sed & S. Agobardus Lugdunenſis Antiſtes lib. de Duello ad Imp. Ludouicum de iſto beatiſſimo Auito narrationem ſubiectam inſtituit. *Temporibus Gundebadi Regis Burgundionum, fuit in vrbe Vienna Sanctus Epiſcopus Auitus nomine, fide Catholicus, eloquentia facundiſſimus, ingenio acerrimus, ſacrarum ſcripturarum expoſitor ſuauiſſimus literarum etiam ſecularium doctiſſimus, & in metris facillimus, ſicut & eius opera teſtantur. Qui cum eodem*[15] *Gundebado frequenter de fide altercans, & dialogos in præſenti conficiens, & epiſtolis abſenti reſpondens, plura & clara ingenij ſui & virtutis opera reliquit, qui, ipſo Gundebado in ſua perfidia perdito, ſucceſſorem eius*[19] *Sigiſmundum Regẽ ad fidem Catholicam conuertit, in cuius conuerſione recitauit homiliam in populo, ſenſuum ſuauitate pleniſſimam, & verborum compoſitione dulciſſimam.*

15 *Gundebadus primus Rex Burgundie Arrianus.*

16 *S. Auitus Sigiſmundũ Burgundiæ Regem ad fidem conuertit.*

Ita ille. Ex quo Claudij Rubij Lugdunenſis perſeuerantem repugnandi contentionem merito damnes, qui hiſt. ſuæ Lugd. lib. 2. c. 2. Matrem ſuam Lugdunenſem Eccleſiam mendacij temerè nimis atque audacter arguit, dum probare nititur veteres omnes mentitos authores, qui de hæreſi Gundebadi ſermonem fecère. Ad ſuam propoſitum adducens Sydonij locum, quem diu quæſitum vbi indicat, nuſquam potui reperire, Porro iſte Sanctus Auitus Sigiſmundo Regi vt ipſe Agaunenſe Monaſterium conſtrueret author extitit, Moriénsque ſepultus fuit ſub temporibus Zenonis Imperatoris & Anaſtaſij in eccleſia ſanctorum Apoſtolorum, ad ſiniſtram domus partem, in capite longioris maceriæ, Nonis Februarij, circa annum Domini CCCCC. de cuius Epitaphio hos tantum verſus inuenire potui.

Veritate pura ſubmixum.
Vnus in arce fuit, cui quilibet, ordine fandi,
Orator nullus ſimilis, nullúſque Poëta,

Clamam

Digitized by Google

Clamant quod ſparſi per crebra volumina libri,
Qui vixit, viuit perque omnia ſæcula viuet.

Viuebat tunc S. Leonianus B. Petri Viennenſis Abbas, qui Monaſterium B. Andreæ in colle ciuitatis erexit, in quo Remiliam, poſtea Monaſterij S. Andreæ inferioris fundatricem, ſub regulari diſciplina educabat.

Propè hæc tempora, [17] Symmachus Papa in fauorem Eccleſiæ Viennenſis, hoc reſcriptum publicauit. *17 Symmachus Papa.*

S Immachus Papa, Omnibus Epiſcopis per Gallias conſtitutis. Cunctas inter Eccleſias Galliarum, ob præcipuas, Viennenſem & Arelatenſem, extitit controuerſia. Quæ vero à prædeceſſore noſtro beatæ recordationis Leone Papa ſuper hac parte ordinata ſunt, Eccleſiæ Romanæ fidelis declarat inſtructio. Atque ideo, ne ea quæ ſemper eſt veritatis emula, ſibi aliquid vendicare queat obliuio, & prioris decreti vigor, temporis diuturnitate vergat in ſenium, neceſſarium duximus olim promulgata, in lucem reddere noſtris affatibus. Idcirco quemadmodum deceſſor noſter Leo Papa dudum recognitis allegationibus partium deſſiniuit, parœchiarum numerum vel quantitatem Viennenſi & Arelatenſi ſacerdotibus deputatam, & nos præcipimus nullius vſurpatione tranſcendi. Valete..

Subrogatus eſt beato Auito, [18] ſanctus Iulianus Viennæ Epiſcopus, qui ſub Iuſtiniano Imperatore floruit. Quo tempore [19] Ioannes Pontifex Romanus, Atque Boëtius, & Symmachus, Conſulares viri, à Theodorico Rege Arriano necantur.

Poſt S. Iulianum Eccleſiam Viennenſem rexit, [20] beatus Domninus ſub Iuſtiniano Principe, quando [21] Hildericus Rex Vvandalorum, Epiſcopos ad Eccleſias reuerti, eáſque inſtaurare præcepit; [22] & Benedictus Abbas virtutibus refulſit. Ipſe Domninus doctiſſimus in diuinis mundanísque ſcientiis eſt habitus; amator etiam pauperum, ac captiuorum

16 S. Iulianus xx. Pont. Vien.
19 Ioannes 1. Papa.
20 S. Domnin. xxj. Pōt. Vien.
21 Hildericus Rex Vvandalorum.
22 Quo tempore B. Benedictus Pater noſter floruit.

redemptor: nec non innocentiſſimæ vitæ. Cuius hoc extabat Epitaphium, valde mendoſum.

Dominus Papa. In nomine Chriſti.
*Pauper Epiſcopus, Dominus res * ſuas,*
*Deo, qui mente deuota * Omnigenam * Chriſto.*
Dignis virtutibus offert.
Mente caſtus, & lege pius, facundia dives,
*Neſcius iniuſti, doctusque * reſcindere culpas.*
*Inemerata * fide, diuina in ſede locandus.*
Nil proprium cupiens, redemit quos poſſidet hoſtis:
Veſtitum, Paſtum, potum tectúmque miniſtrat.
** Solus erit iuſſu Domini, data morte ſuperſtes.*

* Sancta.
* Omnigenis.
* Chriſtum.
* Recidere.
* Fides.
* Solus.

Ex voto * flaminis. Lacanius vir Conſularis cum ſuis fecit; de proprio baſilicam, * Secretaria atque porticum.

* Flauius.
* Sacrarium.

Domino ſubrogatus fuit [23] ſanctus Pantagatus, qui claruit Iuſtiniani ſecundi tempore. Hic Conſularibus Faſcibus primum ſublimis, ſed Chriſti humilitate * primus: poſt modum quinquennio Epiſcopalem ſedem fideliſſimè rexit, ſub Conſulatu Paulini Iunioris & Baſilij vita functus. In Aurelianenſi ſecunda. Synodo, cum beato [24] Lupo Lugdunenſi reſidens xxxvj. capitula, omni ſtatui Eccleſiæ perneceſſaria promulgauit. Cuius tale erat Epitaphium mendis etiam ſcatens.

23 S. Pantagatus xxij. Viennen. Pontifex.
* Parius.

24 S. Lupus Lugdunenſis Pontifex.

Sanctorum vitam, tranſactis curſibus æui,
Scriptis preteritis cernere magna cupit.
*Vt valeat ſimilis, ſanctis conſiſtere * viris.*
Atque procul tendat, viuere poſt obitum.
Hoc igitur ſancti condunntur membra ſepulchro
Pantagati patris, Pontificisque pij.
Cuius vita fuit gemino ſublimis honore,
Faſcibus inſignis, religione potens

* Veris.

Arbi

*Arbitrio * Regum, Quæſturæ cingula ſumpſit.*
Stemate præcipuus, plus probitate cluens
Dans epulas primis, & largo munere Gazas
Pauperibúsque dedit: cælica regna petens.
*Ingenio ſolers, * integro dogmate fulſit.*
Orator magnus, vates & ipſe fuit,
*His * igitur ſtudiis primæuo flore virente,*
Inter ſummatos eſſe prior ſtuduit.
*In ſobole felix, * diuiſum quam numere vidit:*
Pars ſecreta Deo, pars geniura manet.
*Poſt * matura viro, quam geſſit tempore uno:*
Culmen Apoſtolicum contulit alma fides,
Sic linquens mundum, Cæleſtem poſſidet arcem.
*Qui ſit præſidium * Celſum Viennatibus.*
Piſſenum vitæ compleuit tramite luſtrum,
Annis quinque ſuper ſpecula noſtra valens,
In quibus æterna contemplans præmia vitæ
Lucem perpetuam, promeritique ſuæ.

* Regnum.
* Viuere.
* Hic
* Diuiſo numere vidit.
* Naturam.
* Celſa.

Sepultus eſt in oratorio beati Georgij Martyris quod eſt in ſiniſtra parte Eccleſiæ Apoſtolorum.

Poſt S. Pantagatum [25] Epiſcopus effectus eſt Viennenſis, ſanctus Yſicius ſecundus, qui ſub Iuſtiniano reſedit in Tertia Aurelianenſi Synodo, cum [26] Aureliano Arelatenſi, & [27] Sacerdote Lugdunenſi Epiſcopis: in qua de dogmatibus Eccleſiaſticis ſunt xxiij. edita capitula. Ipſius tale fuit Epitaphium. Sepultus quippe eſt iuxta S. Auitum.

25 *Yſicius vj. xxiij. Pont. Vien.*
26 *Aurelianus Arelat.*
Pont.
27 *S. Sacerdos Lugd. Pont.*

Præſulis iunctum tumulóque Auiti,
*Funus * Yſicij, regitur ſepulchro:*
*Qui * dines, olim micuit honore*
Pontificali.
** Quique mundanis titulis peractis,*
*Quæſtor & * Regum habilis, benignus*
Ambiit demum habitare ſacris
Incola tectis.

* Eſicij.
* Cluens.
* Quinque.
* Regnum.

* *Christus.* *Cultibus* * *sanctis sapienter hærens,*
* *Paucis.* *Fautor &* * *pacis, studuit furentes*
Reddere ciues, speciali voto,
Mentis amicæ.
* *Modo sua.* *Temporum messor numeros* * *ætatis,*
Calculo cernens, strenuusque doctor,
* *Vnde.* * *Sequi superna docuit libenter*
* *Peragens in lustrum.* *Agmina templi.* *
Septennium nec dum peragendo lustrum,
* *Habitas.* *Corpus huic sedi posuit beatæ:*
* *Finxit.* *Mente cum sanctis* * *habitans refulget,*
Luce per æuum.
Quem soror Marcella, gemens obisse
Vltimum præbens lachrymis leuamen,
Nomen hic sculpsit titulúmque * *fixit,*
Carmine puro.

28 S. Namatius vel Naamatus xxiij. Pont. Vien.

Hic sanctus Ysicius in Pontificali culmine successorem habuit [28] Naamatum, seu Naamatium, qui fulsit sub Iustiniano & Iustino Imperatoribus. Sepultúsque est in sinistra parte altaris Basilicæ Apostolorum, atque postea ad Ecclesiam sanctæ Mariæ retro altare humatus. Ipsius porro vitam, Epitaphium eius quod sequitur, pandebat.

* *Humanus* * *tremens.* * *Hvmanos quicumque* * *tremis sub pectore casus,*
Ingemis & lustras oculo manante sepulchra:
Atque dolens nimio tecum mœrore volutas,
Quod cunctos mors sæua voret, quod sapiat vmbra
* *Perpetua Lethi, nullum sollunura per æuum.*
* *Perpetua Lethi.* *Huc vultus conuerte tuos, huc lumina flecte:*
Et cape solamen, posito mestissimè fletu.
Æternùm quia viuit homo, si iusta sequatur:
Si teneat, * *Christique libens præcepta facescat:*
* *Qua fatescat.* *Vt tenuit tumulo positus Namatius isto,*
Qui cum iura daret commissis vrbibus amplis,
Adiuncta pietate modis, iustissima sanxit.

Patri

Patricius, Præſul, patriæ rectórque vocatus:
*Hinc * ſpretis opibus, titulíſque mundi * relictis.*
Æterno ſe ſe placuit ſubmittere Regi.
Et parere Dei mandatis, omnibus aptus.
*Sic poſt * hæc meritis * ſeruatus, & lege ſuperna,*
Maxima Pontificis ſuſcepit munera dignus.
*Quin etiam ſumpto, mercedes * addit honore*
Pauper lætus abit, nudus diſcedit opertus,
Captiuus plaudit, liber ſe eſſe redemptum.
Tanióque antiſtite gaudet .....
*Inter ſe aduerſos * illata pace repreſſit:*
Perfugium miſeris erat, & tutela benignis:
Nobilis eloquiis, & ſternate nobilis alto.
Nobilior meritis, & vitæ clarior actu.
Viuat vt æterni, & Chriſti fruatur amore.
Huius ſi quæras ævum, finémque ſalutis.
Septies hic denos & tres compleuerat annos.
Poſt faſces poſuit, & Cingula Symmachus ampla,
Iunior & quintus decimus cum ſurgeret orbis.
Ad ſummos animam cælos obmiſit opinam.
Corpus humi mandans, terræ terrena reliquit.

* Septis.
* que reiectis-

* Quam.
* Seruare

* Addet honores.

* Cuius agit grates.
* Inlata.

Ipſius elationis die anniuerſaria vt etiam Aaron, Pantagati, Aquilini, Georgij, & Eutherij Pontificum Viennenſium, nec non Leoniani & Mareülphi Abbatum, Indulgentias 40. dierú viſitantibus cœnobium S. Petri Vien. in quo quieſcebát Innocét. 4. Papa conceſſit. At Aaronem & Aquilinum fuiſſe Pont. Vien. hoc ſolum Innocentij diptoma prodit.

CAPVT III.

DEfuncto S. Naamatio, [1] beatus Philippus Cathedram Viennenſem nactus eſt, temporibus Tyberij Imperatoris, ſub quo Euthices Conſtantinopolitanus, errans circa reſurrectionem carnis, eo quod docebat corpus noſtrum in reſurrectione impalpabile omnino, ac ventis & aëre futurum ſubtilius, a B. Gregorio adhuc Apochryſario conuictus fuit, huius B.

[1] S. Philippus xxv. Viennæ Antiſt.

Digitized by Google

Philippi tempore, Monaſterium S. Andreæ ſubterioris Viennæ à Remilia Eugenia Anſemundi Ducis filia erectum fuit atque ſub teſtamento Eccleſiæ Viennenſi traditum. Obiit Philippus iij. Non. febr.

Poſt S. Philippum, factus eſt Viennæ Pontifex beatus [2] Euantus: qui cum [3] ſancto Priſco Lugdunenſi, [4] & Arſennio Senonenſi, atque [5] Remigio Bituricenſi Epiſcopis in Conſilio apud Matiſconem reſedit, & viginti capitula Eccleſiaſtico ordine perfecta, roborauit, quibus & ſanctus [6] Siagrius Pontifex Eduenſis, qui præſens erat, ſubſcripſit, Deceſſit Idibus Ianuarij.

Ab eo S. [7] Virus eſt Viennenſem Eccleſiam fortitus, Imperantibus Tyberio, & deinde Mauritio: quando Ermingildis regis Gothorum filius, ob Catholicam fidem regno priuatus, atque in carcerem conjectus, nocte ſancta Dominicæ Reſurrectionis, ſecuri demum in capite percuſſus, Martyr regnum Cæleſte intrauit. Hic beatum Deſiderium habuit Diaconum, atque poſtea in præſulatu ſucceſſorem. Vita functus eſt x. Kal. Iunij.

Igitur S. [8] Deſiderius ſecũdus primũ à Namatio ſancto in Eccleſiaſticis diſciplinis enutritus, Auguſtudunẽſis natione fuit: & vſque ad annos maturitatis, apud Auguſtodunum alitus. Qui poſtea beato Viro adhærens, atque eo mortuo Epiſcopus Viennenſis factus, tempore Childeberti Regis Francorum tandem [9] Martyrium paſſus eſt in territorio Lugdunenſi, ſupra fluuium Calaronam peremptus: ſub ipſius filio Theodeberto Rege. Imperante adhuc Mauritio, iamque ad Papale culmen aſſumpto Magno Gregorio, quando Gothi ſub Ricaredo, inſtante Leandro Epiſcopo, ad Catholicam fidem reuertuntur. Iacétque ſepultus retro altare Apoſtolorum, extra Viennam. xj. Kal. Iulij.

Poſt eum S. [10] Domnolus vir ſtrenuus & redimendorum captiuorum ſollicitus, moderatus eſt Sedem Viennenſem Imperante Phoca, cum ſtudio beati Gregorij Papæ, per Auguſtinum Monachum, Anglorum gens fidem Chriſti recepit: Regnabant vero tunc temporis in Burgundia Theodebertus, vel Theodoricus Childeberti filius, & Clotharius in Francia.

Epiſco

2 S. Euentius vel Euantius xxvj. Pont. Vien. ann. 588.

3 S. Priſcus. Lugd. Pontifex.

4 S. Arſenius Pont.

5 S. Remigius Pont. Bituric.

6 S. Siagrius Auguſtudunenſis Epiſc.

7 S. Virus vel Verus. xxvij. Vien. Archiep.

8 S. Deſiderius Marty. xxviij. Arch. Vien.

9 De Martyrio Deſiderij Pontificis Viennẽſis, vide Rubyum. li. 3. Antiquit. Lugd. cap. 12. & eius nugas conſidera, quibus omnibus antiquis perfracta frõtè noctem obducit.

10 S. Domnolus xxix. Põt. Viennenſis.

Digitized by Google

Episcopus deinde Viennensis, factus est Sanctus [11] Etherius: Eraclio Romanis Imperãte,& Francis Clothario, dum, Romæ Ecclesia beatæ Mariæ rotundæ à Phoca Imperatore Bonifacio Papæ concessa, dedicata fuit: & Persæ Hierosolyma inuaserunt: Crucem Christi inde aufferentes, atque Anastasium Monachum cum Septuaginta aliis, Martyrio interemerunt. Hic S. Etherius vir eximius cõditus in Ecclesia sancti Georgij fuit. xviij. Kal. Iulij.

11 S. Etherius xxx. Pont. Vien.

Sanctus [12] Clarentus eo defuncto, Præsul Viennensis effectus est: tempore Constantini Imperatoris atque Dagoberti Francorum Regis, cùm [13] Martinus Papa, postea in Chersonam exilio rellegatus ibique mortuus, atque à morte miraculis refulgens, Centum quinque Episcopos Romæ congregauit, quorum assensu, Damnauit, Cyrum, Sergium, Pirrum, & Paulum, qui nec vnam nec duas voluntates in Christo confitendas esse dicebant: quasi Christus nihil velle aut operari credendus sit, Obiit 7. Kal. Maij.

12 S. Clarẽtus xxxj. Pont. Vien.

13 Martinus Papa primus.

Clarento [14] defuncto S. Syndulphus, Constantini etiam atque Dagoberti ætate Viennæ præfuit: cuius tempore post, solis Eclipsim, S. non. Maij factam, Constantinus ipse in balneo iugulatus est, Migrauit 4. Id. Decembr.

14 S. Sindulfus. xxxij. Vien. Pont.

Sindulfo successit [15]. S. Edictus, vir magnæ religionis, regnantibus [16] Constantino filio: & Dagoberto Rege. Huius tempore, Macharius Antiochenus, à centum quinquaginta Episcopis, residentibus legatis Agathonis Papæ, cum suis præcessoribus Cyro & Sergio damnatus est, & in ipsius locum Theophanius fuit ordinatus, de qua re, dictus Agatho Romanus Pontifex, ita ad Edictum perscripsit.

15 S. Edictus, siue Headicus. xxxiij. Pont. Vien.

16 Constantinus Pogonatus, Gallicè le barbu.

Agatho 17 *Episcopus, sancto Edicto Viennensi Archiepiscopo, Presbyter tuus Donatus in Synodo vbi centum penè Episcopi residebant, Romæ de sanitate tua nos lætificauit, cui rem gestam apud* 18 *Constantinopolim sicut legati nostri detulerunt, sanctitati tuæ deferendam dedimus: vbi reperies Antiochenum Episcopum, pro er-*

17 Agatho sedere desiit. 682.

18 Concil. in Trullo.

Digitized by Google

19 *En Primatia Vien.*

rore ſuo damnatum. 19 *Hæc tu frater Beatiſſime cum percurreris, omnibus Galliarum Epiſcopis legenda, & cauenda ac tenenda tranſmitte, ſcias autẽ loco eius Theophanium Epiſcopum Ordinatum. Data pridie Kalend. Martij. Piiſſimo Conſtantino Auguſto.*

Qui obiit x. kal. Nouemb.

20 *S. Edaldus ſeu Eualdus vel Cadeold aut Cadeolus xxxiiij. Pont. Vien.*

Edicto in Epiſcopatu Viennenſi ſuffectus [20] eſt ſanctus Edaldus, ad quem S. Ioannes Papa, præcioſa munera, cum ſequenti Epiſtola tranſmiſit.

21 *Iſte fuit Ioannes v. qui ſedere cœpit anno Domini 685.*

Ioannes 21 *Epiſcopo Edaldo Viennenſi Archiepiſcopo. De officiis Miſſarum de quibus in literis veſtris requiſiſtis, ſciat charitas veſtra: quia variè apud diuerſas Eccleſias fiant, aliter enim Alexandrina Eccleſia, aliter Hieroſolymitana, aliter Epheſina, aliter Romana facit. Cuius morem & inſtituta debet ſeruare Eccleſia tua: quæ fundamẽtum ſancti habitus ab illa ſumpſit.* * *Venerabilis Pallij vſum per ſanctum Presbyterum veſtrum Fœlicem, tibi deſtinauimus: nolentes te priuari antiquo beati Petri munere. Simul mittemes de* 22 *capillis ſancti Pauli, vt eſſet Eccleſiæ veſtræ illius interceſſione ſolatium, per* 23 * *cuius diſcipulum ſuſcepit primum religionis honorem.* Et alia manu. *Benedictio Apoſtolorum, vos ab imbre malignorum cuſtodiat.*

* *Venerandi.*

22 *Capilli S. Pauli apud Viennam.*

23 *Egregium teſtimonium pro Antiquitate Eccleſiæ Viennenſis.*

* *Valete.*

Ipſo autem Edaldo regente, Regnarunt Iuſtinianus Imper. Clodoueus filius Dagoberti atque Theodoricus Francorum Reges, ipſiúſque tempore Vvilibrodus Phriſionum Epiſcopus, à Sergio Papa ſub cognomine Clementis fuit ordinatus, & Iuſtinianus Imperator, ob perfidiam in exilium relegatus. Moritur S. Edaldus 14. Kal. Febr.

23 *S. Dolinus vel Dodolinus xxxv. Pont. Vien.*

Poſt ipſum [23] S. Dolinus Viennæ præfectus eſt Pontifex, Leone vel Leoncio Romanis Imperãte, & Theoderico Francis: atque tunc Sergius Papa miræ magnitudinis Dominicæ Crucis, diu abditam portionem reperit: ſanctúſque Cuthertus infinitis miraculis, Lindisfarni vbi præſulatum gerebat claruit, deceſſit vero

S. Do

Digitized by Google

S. Dolinus Kal. Aprilis.

S. Dolino, [24] Bobo beatus ſucceſſit: dum reuerſus Iuſtinianus ab exilio, cum filio Tyberio Imperaret, & Frãcos Theodoricus regeret. Moritur xviij. Kal. Iulij.

24 S. *Bobo vel Bobolinus xxxvj. Viennenſis Archiep.*

CAPVT IIII.

AS. Bobone rexit Viennẽſem Eccleſiam, S. [1] Georgius magnæ virtutis homo Philippico Imperante hæretico, ad cælúmque tranſiuit 3. Nouemb.

1 S. *Georgius xxxvij. Archiep. Vien.*

Poſt eum, Epiſcopus Viennenſis fuit ſanctus [2] Deodatus vir omnino abſtemius, Imperante Anaſtaſio & regnante adhuc Theoderico. Pipino vero ſub Sigeberto Auſtraſiæ Rege, Aulæ Præfecto: Qui in hac præfectura, ſucceſſorem habuit Grimoaldum filium, qui in carcere ſub Clodouæo defecit, quo tempore S. Leodegarius diuerſis pœnis ab Ebroyno affectus, vltimò decollatus eſt: ac Gerinus frater eius & alij, ſunt variis modis afflicti. Migrauit Idibus Octob.

2 S. *Deodatus xxxviij. Archiep Vien.*

Defuncto S. Deodato, beatus [3] Blidianus ſucceſſit, [4] Theodoſio faces imperij ſuſtinente, Francorúmque Monarcha Clodoueo Iuniore, ac poſt eum ipſius Fratre Childeberto. Huius tempore florebat Sanctus Audoënus Rothomagenſis Epiſcopus, Regnúmque Auſtraſiæ ſub Regibus diſponebant, Pipinus Anſegiſi filius, vnà cum fratre ſuo Martino. Maiore interea Domus Francorum, Grimoaldo Pipini filio: pietate ac religione clariſſimo. Obiit xj. Kal. Febr.

3 S. *Blidianus xxxix. Pont. Vien.*

4 *Iſte Theodoſius abduxit Imp.*

Suffectus eſt B. Blidiano, Sanctus [5] Agratus Viennenſis Pontifex, qui imperante Leone atque Francos Childeberto, per ſtrenuum Grimoaldum, regente, vixit. Cuius tempore Anaſtaſius Imperator à Tyberio captus; ac ſacramento adſtrictus, clero nomen dedit. Deceſſit ij. Idus Octobr.

5 S. *Agratus xl. Pont. Vien.*

Ab hoc, Diuus [6] Eoaldus Viennenſem cathedram obtinuit Leone adhuc imperante: Dagobertôque iuniore Regnante. Hic præclarus Pontifex cum regio Francorum ſanguini eſſet affinis, Eccleſiam Viennenſem rebus adauxit, necnon Baſilicam in honorem Thebeorum Martyrum adductis ipſorum & aliis plurimis

6 *Eoaldus xlj. Pont. Vien.*

Digitized by Google

rimis reliquiis, intra ciuitatem ædificauit: atque ab ipsius tempore. Viennensis Ecclesiæ res, dici sancti Mauritij cœpêre. Nam Primaria Episcopalis ædes antea in honorẽ sanctorum septem Machabeorũ, à priscis fuerat sacrata Episcopis. Huic literas in hunc modum, Papa Constantinus destinauit.

7 Isle Cõstantinus Papa sedit anno 713.

7 *Constantinus Episcopus, Eoaldo Viennensi Archiepiscopo. Reliquias Ecclesiæ tuæ, sicut rogasti per Archidiaconum tuum destinaui: de spongia Domini, de vestimentis Domini, de Vinculis Apostolorum, de sanguine ærea Machabeorũ, de Cineribus sancti Ioannis baptistæ. Quæ omnia capsella argentea clausimus, & sub signaculo sanctitati tuæ transmisimus. Rogamus vt eo studio veneremur, quo de munere B. Petri, ad sanctitatem tuam transmissa esse noscuntur.* Et alia Manu. *Iesus Christus te Frater sanctificando custodiat.* Moritur Non. Iulij.

8 S. Bobolinus alij. Antist.

Mortuo B. Eoaldo [8] Sãctus Bobolinus Viennæ Episcopus præfuit. Leone adhuc imperatore, & Dagoberto Rege. Gùm Grimoaldus iustus princeps, Leodij in basilica S. Lamberti est necatus: vbi ad Patrem Pipinum inuisendũ pertexerat, & Liutprandus Rex, beati Augustini ossa, dato ingenti auri prætio, Ticinum deportauit Migrauit 7. Kal. Iunij.

9 S. Austrobertus xliij. Vien Pont. * Leonis.

Ipsi Bobolino suffectus est, beatus [9] Austrobertus temporibus * Michaëlis imperatoris, & Danielis Francorum Regis, quem à clericatu ammouentes proceres, Chilpericum dixerunt. Maiore Domus existente Theoaldo Grimoaldi filio, & Pipino ad superos emigrante, cum principatum obtinuisset annis xxvij, Relicto filio Carolo, qui præfecturam gereret sub Clodoueo rege: ad hũncque Gregori[9] Papa, ita rescripsit.

10 Isle fuit Gregorius. ij.

10 *Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei, Austroberto Reuerendissimo fratri sanctæ Viennensis Ecclesiæ Archiepiscopo. Desiderabiles literas vestræ sanctitatis accepi, in quibus indicastis, statum Ecclesiæ catholicæ pietate firmum, apud* 11 *Ecclesiam Gallorum manere. Beati enim Petri fides in soliditate fundata est, quæ illæ*

11 Vide Primatia actum.

plena

Digitized by Google

Plena manauit, ac ſinceriſſima Domino Deo noſtro cooperante perſiſtit, nec vllis errorum moribus ſuffundatur.

12 *Munera quæ miſiſtis, in odorem ſuauitatis peregrinis & captiuis Deo offerenda, gratanter quaſi benedictionem ſuſcepimus: & indigentibus Chriſti ſuſtentationem præbuimus. Ipſe Dominus noſter Ieſus Chriſtus qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet vſque in diem Chriſti Ieſu. Reuerendum fratrem Bonifacium rudibus gentibus Epiſcopum deſignauimus,* 13 *quem veſtra charitas, Principibus Francorum inſinuare non grauetur: vt legationem noſtram adimpleat. Authoritatem Eccleſiæ veſtræ, quam, venerabiliter vſa; à beato Petro promeruit, quámque vſque nunc prædeceſſoribus meis firmantibus, retinet: & roborare cupimus, & vt inde decoretur Eccleſia veſtra volumus, & Apoſtolico dono præoptamus. Data pridie. Kalend. Septembris Imperante, Piiſſimo. Leone Auguſto, anno tertio, Imperij regni eius.*

12 *Viennenſes Pontifices liberales erga Romanæ vrbis Inopes.*

13 *Et aliud vide Primatiæ munus.*

Poſt Gregorium Papam, Zacharias Romanus Pontifex, huiuſmodi Epiſtolam ad Auſtrobertum miſit.

14 *Zacharias Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Auſtroberto ſanctæ Viennenſis Eccleſiæ Archiepiſcopo. Venit ad nos Presbyter Clemens, miſſus à ſanctitate veſtra: referens nobis à concuſſione gentium turbatas Eccleſias prouinciæ veſtræ. Vnde & nos valde triſtes effecti ſumus. Sed quid ſanctitas veſtra de talibus miratur, cum omnia prædicta à Domino eſſe in Euangelio cognoſcat: habundabit inquit iniquitas, & refrigeſcet charitas multorum? Nam & Longobardi quorum ſæuitia vbique creuit, ita noſtros fines deuaſtant, vt ſicut de Rege Babylonis Propheta dicit. Exoſſauerunt nos. Cõſideremus Dei iuſta iudicia, & conuabeſcamus iniquitatibus noſtris. Caterum XI. Kalend. Aprilis* 15 *Synodum Romæ fecimus. Cuius exemplar dilectus Presbyter noſter, veſtræ ſanctitati porrigit.* * *Dalmatiã vſibus veſtris miſimus, vt quia Eccle-*

14 *Zacharias primus.*

Matth. 24. 12. Ierem. 10. 17.

15 *De hac Synodo nõ meminit quod ſciã Card. Baronius.*

* *Dalmaticã.*

ſia

16 Ne igitur mireris si Viennensem Ecclesiã legas quãdóque nominari Apostolicam.

sia vestra 16 ab hac sede doctrinam fidei percepit: & morem habitus sacerdotalis: ab illa etiam, percipiat decorem honoris. Data. Non. Maij. 17 Constantino Augusto, anno Imperij eius primo.

Hic beatus Austrobertus sepultus fuit, in villa quondam suæ proprietatis Inlidiaco: non longè à Sequanæ * fluuio. Nonis Iunij.

17 Iste fuit Constantinus Coponimus.

** Sagone.*

18 S. Vvilicarius. xliij. Pont. Vien.

Huic successit [18] S. Vvilicarius, qui beatissimi Martyris Ferreoli ossa, nec non caput sancti Iuliani, intra Viennam transtulit: quia ipsorum basilica nobili opere, vltra Rodhanum à Mamerto Beatissimo constructa, à Sarracenis incensa fuerat. Nos autem ipsi conspeximus Ecclesiam quam intra ciuitatem beatus ille Pontifex Vvilicarius sanctis istis Martyribus condiderat, postquam à Caluinitis euersa fuit, hoc anno Domini 1605. liberalitate studióque Ioannis Leporis Canonici Primariæ ædis Viennensis & parochianorum restitutam, ac Deo fauente penè restaurarum. Hic vero Vvilicarius tædio afflictionis Ecclesiæ Viennensis affectus, quam rebus Franci spoliarant sacris (Nam insano tunc temporis furioso quę consilio, res Deo pridem oblatas, in suos vsus retorquere statuerant) ad Monasterium Sanctorum Agaunensium Martyrum, aduolauit: ibique venerabilem vitam duxit. Atque ita vastato dissipatóque domi & foris Viennensi Episcopatu, plures anni absque Episcopo sunt transacti, dum interea barbaro more, Laici per sacrilegium, res Deo sacratas sibi vendicarent.

19 Proculus xlv. Vienn. Archiep.

Post Vvilicarium. [19] Proculus Viennensem sedem rexit toto Pipini regno, nec non karoli initio, ad húncque Stephanus Papa sic rescripsit.

20 Iste fuit Stephanus tertius.

20 *Stephanus Episcopus seruus seruorum Dei, fratri Proculo Ecclesiæ sanctæ Viennensis Archiepiscopo. Lectis literis tuis, de afflicta Viennensi Ecclesia valdè doluimus non solum quod eadem peruantiqua, sed quod etiam Romano Senatui peculiariter chara extitit. Misi autem pro restauratione eius literas principibus Francorum, vt sicut Metropolitano iure pollebat: ita rebus vacuata non*

minue

Digitized by Google

minueretur, de noſtra autem authoritate, ſcias tibi authoritatem veterum ſeruari: nec vnquam priuilegiis antiquis, cana reuerentia firmatis, Eccleſiam Viennenſem poſſe vacuari. Deus te incolumen cuſtodiat. Data per manum Georgij Notarij & Scriniarij ſanctæ ſedis Apoſtolicæ viii. Kalend. Iulij.

Poſt Stephanum autem,[21] Paulus Papa hanc etiam pro Viennenſi Eccleſia ſcripſit Epiſtolam. *21 Paulus primus.*

DOmno Piiſſimo & Sereniſſimo ac triumphatori filio; Karolo Regi, Paulus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Humanæ ſubſtantiæ vniuerſitas, hoc viſibili mundo diffuſa, veſtræ ſerenitatis cum pollet tranquillitate, clarius rutilat: atque viget Eccleſiarum etiam vigor ſanctarum. Quia ea ſemper perficere cupitis, quæ ſalutaris & beneficæ operationis exiſtunt. Pro quo immenſas indeſinenter Omnipotenti Deo referimus grates, qui vos ad augmentum Catholicæ fidei conſeruare dignatur, atque tutamen: Sciat igitur Clementia veſtra, Viennenſem Archiepiſcopum, de nudatione Eccleſiæ ſuæ nobis ſcripta miſiſſe: dicens ſe antiquæ Eccleſiæ ipſius gloria expoliatum. Et cum fuerit inter claras Eccleſias clariſſima, præ cæteris humilior rebus iam inuenitur. Conſpiciat ergo ſapientia veſtra, quàm altè de priuilegiis prædeceſſorum noſtrorum, hæc eadem Eccleſia adornata floruerit: quam ſemper & venerabilem tenuerunt, & de munere Apoſtolico venerabiliter extulerunt. Quæ Apoſtolorum collegam, 22 *Creſcentem magiſtrum habere meruit, & de integritate fidei gloriari. Pro qua re, neque dignum eſt, vt aut dignitate præſlita careat: aut rebus ſuis tenuata debiſcat. Seruetur ergo honor à patribus magnis Eccleſiis conceſſus: vtantur priuilegiis ſuis diuturnitate roboratis, nec vllo modo ſoluatur, quod per tot curricula annorum manet indiſſolubile. Non tranſgrediantur normam* *22 Creſcens primus Viennenſis Pontifex.*

in

in limitibus Ecclesiarum fixam, quos posuerunt Patres nostri. Si honorem Deo dantes hæc passi non fueritis, crescet vobis temporale regnum: cum mercede sempiterna. Dextera diuinæ clementiæ suo vos semper vmbraculo protegat, & omnium ceruices, vestris conterat sub pedibus atque conculcet.

23 Bertericus. xlvi. Archie. Vien.

Ab obitu porro Proculi, [22] Bertericus vir bonus ac simplex, Episcopus Viennensis fuit, qui obiit 6. Id. Iunij, & ad quem Beatus Hadrianus primus Papa, literas hoc modo dedit.

24 Adrianus primus.

HAdrianus 24 Episcopus seruus seruorũ Dei, Sancto fratri Bertherico, Viennensi Archiepiscopo, Dilectus filius ac gloriosus, Illustris Karolus Francorũ Rex & Patritius Romanorum, Romam ingressus, Pascha Domini apud sanctum Petrum nobiscum egit. Vbi inter alia, monuimus eum de Metropolitanorum honore: & de ciuitatibus quæ laicis hominibus traditæ erant. Et quia iam Archiepiscopalis dignitas, per octoginta annos à Francis esset conculcata. Cum hæc & his similia gloriosus Rex audiisset, promisit ante corpus beati Petri, quod omnia ad ordinationem nostram emendaret. Vnde placuit nobis, vt Omnibus Archiepiscopis authoritatem literarum nostrarum mandaremus: vt sicut ab antiquis priuilegiis singula Metropolitanæ vrbes fundatæ sunt: ita permaneant: & habeat vnaquæque Metropolis, ciuitates sibi subditas, quas Beatissimus 24 Leo post Calcedonensem Synodum, singulis Metropolitis distinxit. Nec præterea præiudicium vlla Metropolis patiatur, si alicui suffraganeorum aut nos aut prædecessores nostri, rogantibus piis Ducibus Francorum pallium largiti sumus. Nec debet ecclesia vllum damnum sustinere, si per sexaginta, aut per septuaginta, aut octoginta aut eo amplius annos, incuria quorumcumque Præsulum: & vastationibus Barbarorum dignitatem antiquam, ac Romanorum Auctoritatum

25 Leo Papa quãdo Metropolitibus Ecclesiis Episcopatus distermināit.

tissimum firmitate roboratam, perdidit & amisit quando innumeris pene annis, illa disponente spiritu Dei, ipsa fuerit. Authoritate igitur beati Petri Principis Apostolorum, singulis Metropolitanis antiquo more potestatem suam reddidimus, & filium nostrum gloriosum & inclitum Regem, ante corpus beati Petri inde rogavimus: ut antiquam potestatem omnes Metropolitani qui in Regno eius sunt haberent. Ideo hanc Epistolam authoritatis nostræ omnibus misimus, quam & tu habuisses, per unum clericum qui orationis gratia ad sanctum Petrum venerat. Voluimus etiam ut cognoscentes, Ecclesiæ tuæ suum Privilegium quod à temporibus beati Leonis habuit, integre esse reformatum. Data Kalend. Januarii, Imperante Pissimo Augusto Constantino Anno x. & à Deo coronato Rege Pissimo Karolo, anno primo Patricii eius.

Mortuo Berterico, Archiepiscopus Viennensis creatur 21 Volferius: ad quem Leonis Papæ tale extat rescriptum.

21 Volferius xlvij. Archiep Vien.

LEo Episcopus servus servorum Dei, Volfero Viennensi Archiepiscopo, & cunctis Episcopis per Viennensem provinciam constitutis. Petenti mihi ac triumphatore filio Karolo Augusto & Imperatore, more prædecessorum nostrorum. Galliarum Episcopis sua iura firmavimus, pro quo etiam Presbyterum tuum ad nos direxisti, ut tibi antiqua privilegia roborarentur. Scias autem nos ab eorum institutionibus nolle deviare, & quæ illi Ecclesiæ tuæ contulerunt, nos velle infringere. Et licet ab Tarentasia Episcopus, aliquibus Oppidis videatur Patriarcha. Tamen Provinciæ Alpium Graiarum, ditioni Viennensis Ecclesiæ subjectæ, sicuti a prædecessoribus nostris confirmatum est, maneat. Nec debet Episcopus superbiæ, Provinciæ humilitatis vitium in sublimiore majoris contemnere, cum constet eum gratia meritis aliquibus præmium excellere. Quamvis au-

26 Tarentasia subdita Viennensi Ecclesiæ

tem ab impijs passi sumus, te ignorare non dubitamus, Vnde propter beatum Petrum, tu iuique nobis faueatis, ne malignorum iniquitas valeat rogamus: & Apostolica Reuerentia monemus. Data xv. mensis Iulij Imperante Piissimo Augusto Karolo Magno Imperatore, à Deo coronato.

Xij. Kalend. Iulij.

27 Vrsus xlviij. Archie. Viennens.

Defuncto Volferio, ordinatus est [27] Viennensis Antistes Vrsus, qui vir simplex fuit. Et obiit x. Kalend. Martij.

CAPVT V.

1 Vltraia xlix. Archiep. Vien.

VRso adhuc viuenti, senióque grauato, [1] Vultraia BANIAMINI generis homo subrogatur, cuius tempore pio studio Karoli Magni, partem suarum rerum, Viennensis Ecclesia recuperauit: sepultus est cum prædecessore Vrso, apud Ecclesiam S. Seueri Viennæ. xviij. Kal. April.

2 S. Barnardus. l. Viennē.

Eo foris cedente licet quidam Baionarium interponant, verè tamen, Episcopij in sedem sublimatus est Sanctus [2] Barnardus: vir solers, ingenuus & eruditus cuius frequenter meminit Lugdun. Archiepiscopus libros ei ædicans. Agobardus: Hic ardenti studio Viennensem Ecclesiam bonis & clero amplificauit. Et cum boni pastoris more, curam sui gregis agens, prouinciam suam lustraret: quemdam locum in margine Episcopatus sui super fluuium Isaram repperit, qui cuiusdam matris familias diuitis, prædium perhibetur fuisse. Videns vero quod amœnus esset, & propter quasdam adiacentes causas ad construendum aptus monasterium, ab eadem anu locum petiit emendum. Quæ Pontificis precibus annuens, gratis dare voluit. Verum sancto non consentiente, æstimatum prætium tradidit: atque in hunc modum iuri suo locum ascribi præcepit. De quo vepribus & quibusdam arbustis quibus occupatus erat, abcisis: templum admirandi operis in ipso loco condere iussit. Cui ob sublimitatem ædificij, Romanis nomen indidit. Templum autem decenter compositum, cum octo suis suffraga

fraganeis, in honore duodecim Apoſtolorum, ſiue trium ſanctorum Martyrum Seuerini, Exuperij, & Feliciani, ſexto Nonas Octobris dedicauit. Et vt numquam laudibus diuinis deſtitueretur, Monachos cum Patre illic deputauit: & ex ſuo iure prædictam ædem locupletem fecit.

Ad hunc Barnardum, ſic Paſchalis Papa reſcripſit.

Paſchalis 3 Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei: Reuerentiſſimo & ſanctiſſimo Fratri Barnardo, ſanctæ Viennenſis Eccleſiæ Archiepiſcopo. Quia ſanctitatem tuam in Eccleſia Viennenſi gubernationem ſuſcepiſſe cognouimus, in Domino Deo noſtro plurimum inde gaudemus. Vnde Apoſtolica vice monemus, vt in cuſtodia gregis Dei, ſtudium tuæ dilectionis prudenter inuigilet: Pallij vſum quem ad ſacerdotalis officij honorem, & ad oſtendēdam vnanimitatem quam cum beato Petro Apoſtolo Vniuerſus grex Dominicarum ouium, quæ ei commiſſæ ſunt, vim habere non dubiū eſt: ab Apoſtolica ſicut decuit ſede popoſciſti. Ipſum igitur tibi Viennensique tuæ Eccleſiæ, 4 vt potè ab eiſdem Apoſtolis fundatæ, maiorum more libenter indulſimus, ad oſtendendam in te tuámque Eccleſiam, eiuſdem ſedis Apoſtolicæ charitatem: vtique ſecundum morem Eccleſiæ eo vtaris benigne deſignamus. Fraternitatem tuam neceſſariò commonentes, vt credite tibi Eccleſiæ opus ita Deo fauente exequi ſtudeas, vt adepta cuius ornaris ſtudio dignitate & probitate morum: & vinacitate ſollicitudinis, & cuſtodita integritate fidei, amplius ſtudeas adornari. Omnia etiam priuilegia quę tuę pridem conceſſa ſunt à prędeceſſoribus noſtris Eccleſię, volumus inconuerſa tibi & ſucceſſoribus tuis permanere. Scriptum per manum Theophilacti Notarij & Scriniarij, in mēſe Decembris, Indictione x. bene Valete. Data per manum Georgij Bibliothecarij, ſanctę ſedis Apoſtolicę, Nonis Decembris. Imperante Domino

3 Paſchalis Primus.

4 Laus Eccleſiæ Viennenſis.

Piissimo Augusto, Ludouico à Deo coronato. Magno, Pacifico Imperatore, eius Imperii. Anno iiij. & Patriciatus eius iij.

Post Paschalem, etiam Papa Eugenius ad ipsum B. Barnardum, sequentes literas dedit.

2 Eugenius 2.

EVgenius 5 Episcopus, seruus seruorum Dei: Reuerendissimo Fratri Barnardo Archiepiscopo Viennensi. Congaudeo valde, quoniam licet in aliquibus detenti, tamen pro magno Apostoli Petri amore, nostræque: litere vestra sanctuatis nobis redditæ sunt. Per quas mire cognouimus, qualem ergo nos exercere charitatem desideratis. Vnde immemor nostri fore non debes, quid tuę dilectionis affectus in visceribus nostris resedit. Et ideò quocunque loco fueris profectus, ad rem Ecclesiæ tuę peragendam: optamus vt Claui geri te Petri dextera circumtegat atq; gubernet. De causa frater charissime, quā nobis per vestras syllabas intimare curastis: hoc exinde scire vos volumus, quia quantum potuimus, recursu lectionis illam in scriniis nostris inuestigauimus; & quicquid post authoritatem Romanam, in Iustiniana etiam Lege comperimus: tuę sanctuati per nostros apices intimamus. In cap. D. XI. eiusdem Legis, ita inuenimus. Vt descriptio XL. annorum, Venerabilibus locis competenter aptetur. Neque XX. vel etiam XXX. annorum præscriptio, religionis Domibus opponatur. Sed sola XL. annorum curriculu, non solum in legatis & rebus exterioribus, sed etiam in hereditatibus sacris valeat, ex quo per authoritatis nostræ seriem, quam vestræ dirigimus charitati, vt si causa ita est quemadmodum vestra nobis denunciauit epistola, vestræ Ecclesiæ eam concessum non dubitetis: similiter vestrum plane priuilegium, vobis redintegratum, quod prædecessores nostri, vestræ sedi concesserunt cognoscatis. Neque enim aliud nos velle debemus, quā quod illi irrefra-

gabilibus

gabilibus regulis firmauerunt. Deus Omnipotens, vestrum semper, & Ecclesiæ vestræ ab hostibus honorem custodiat. Scriptum per manum Agathonis Notarij & Scriniarij, in mense Iulio Indict. * xv. Bene valete. Data viij. Idus Iulij, per manum Georgij Bibliothecarij sanctæ sedis Apostolicæ Imperante Domno Piissimo Augusto Ludouico Imperij eius anno 4. *

* XV.

* Vndecimo.

Porro ipse sanctus Barnardus, Viennensem Ecclesiam annis xxxvj, Rexit. Sepultus ab obitu, qui fuit xj. kal. Febr. in Monasterio suo Romanensi: ad quod Sanctorum Martyrum Seuerini, Exuperij, & Felicianj, corpora trāstulerat. Ad hunc scripsit S. Agobardus Lugdunensis librum de Priuilegio & iure Sacerdotij. Huic suffectus est 6 Agilmarus, cujus tempore 7 Hlotarius Imperator, hoc pro Vienneusi Ecclesia rescriptum dedit.

6 Agilmarus Archiep. Vien.

7 Hlotarius Imperator.

IN Nomine Domini nostri Iesu Christi, Hlotarius diuina ordinante Prouidentia Imperator Augustus. Si utilitatibus Ecclesiæ Dei consulimus, noscimus vtique prædecessorum seu progenitorum nostrorum animas excipiendo & ad emolumentum animæ nostræ proficere credimus, cum de statu religionis solerti cura tractamus. Quocirca propter nouerit omnium fidelium sanctæ Dei Ecclesiæ nostrorumque, præsentium scilicet & futurorum industria, quia Agilmarus Venerabilis Vienna Archiepiscopus, obtulit coram sacris obtutibus nostris scriptum, in quo continebatur, qualiter Barnardus, quondam [illegible] Vrbis Antistes, 8 Beatissimos Martyres Seuerinum, Exuperium, & Felicianum iuxta introitum eiusdem ciuitatis, in [illegible] loco iacentes, reuerenter sustulerit, & in monasterio Vienduni nostro loco qui Romanis dicitur, sito, solemniter tumulauit. Quod Monasterium memoratus Pontifex, sollicita religione, pro vtilitate & honore eiusdem sedis, constituit: & in honore

8 Martyres olim, siue nunc Regum non transferebantur.

omnium Sanctorum Apostolorum, una cum Episcopis comprouincialibus suis dedicauit. Ac de rebus propriis ad cotidiana stipendia Monachorum ibidem Deo militantium, honorificè dotauit. Priuilegiumque suum, per legitimam traditionem, successoribus suis ipsius videlicet Ecclesiæ Pontificibus, iure perpetuo sub integritate reliquit. Quam traditionem præfatus Agelmarus Venerabilis, vt per nostræ authoritatis confirmaremus præceptum humillimis precibus nostræ serenitatis postulauit clementiam. Cuius vtilissimæ obsecrationi libenter assensum prebentes, hos nostræ sublimitatis apices fieri censuimus, per quos memoratum 9 cœnobium cum Vniuersis rebus ibidem à iam dicto Barnardo collatis, vel omnibus sibi pertinentibus, ad sedem Viennensem in honorem sancti Mauritij sacratam, subiectum esse statuimus. Et iure perpetuo, sub integritate confirmare studuimus, vt deinceps omni tempore Pontifex ipsius ciuitatis, exinde ordinare, quicquid rationabiliter & vtiliter decreuerit, perpetualiter ratum habeat priuilegium: absque cuiuslibet subtractionis iniuria, seu qualibet iniustæ repetitionis calumnia. Et vt hac nostræ serenitatis authoritas inconuulsam obtineat firmitatem, manu nostra firmauimus, & annuli nostri impressione signari iussimus.

9 Romanensis Ecclesia Viennensi subdita.

Sigillum Hlotarij Serenissimi Augusti.

LR *Daniel Notharius, Ad vicem Hilduiny recognouit.*

Iste vero Agilmarus Pontifex, rexit annis viij. & anno nono, ij. Non. Iulij è viuis abcessit: sepultus in Ecclesia sancti Petri, ab beati Naamatij pedes. Indictione vij.

10 S. Ado Archiep. Vienn. lxxv.

Ab Agilmaro, sedem Viennensem obtinuit 10 Sanctus Ado. Anno scilicet ab Incarnatione Domini DCCC.

DCCC.lxxv. Indict. viij. rexíque annis xvj. Ad hunc, visuntur binæ Nicolai Papæ Epistolæ sequentes.

11 *Nicolaus Primus Papa.*

Nicholaus 11 *Episcopus, seruus seruorum Dei, Reuerentissimo & sanctissimo Adoni Viennensi, confratri nostro Archiepiscopo. Sanctioni & Institutioni canonicæ obtemperantes, vestræ dilectionis apices destinare curastis: quibus cordi Apostolico lætitiam dedimus, licet eisdem perlectis mœrore affecti fuerimus: eo quod quatuor Synodos obseruantes, quintam & sextam prætermiseritis. Nam in petitione pallij vobis annuimus. Veruntamen istiusmodi occasione nacta non fuerat postulatio vestra implenda, nisi recensita intentione directæ scripturæ, cognouissemus vos per omnia tenere velle, quod sancta dogmatisat Ecclesia. Ideóque volumus, pariterque sanctitatem vestram rogamus, vt sub omni celeritate dirigatis, qualiter nos de ipsis v. & vj. Synodis sentiatis. Gratia sancti Spiritus, adhortante atque adiuuante,* 12 *in mense Martio pro diuersis Ecclesiæ vtilitatibus Synodum Romæ celebrauimus.* 13 *Vbi etiam quædam capitula statuimus, ipsáque vestræ Sanctitati custodienda, seu confratribus vestris Archiepiscopis, per vos transmittenda direximus: & suffraganeis vestris vt hoc instruatis obseruare, hortamur.*

12 *Synodus Roma.*

13 *Primatia Viennensis.*

Nicholaus Episcopus seruus seruorum Dei. Reuerentissimo, & Sanctissimo Confratri nostro Adoni Archiepiscopo. Decretum perpetuum Viennensis Ecclesiæ, quod reuerenter petiit sanctitas tua à sede Apostolica, & humiliter expostulauit, vt priuilegium antiquum à Patribus nostris & predecessoribus, Viennensi sacræ sedi renouaremus: Auctoritas huius sanctæ sedis, quia digna res petebatur non abnuit. Sicut ergo ab antecessoribus nostris beato scilicet Leone, vel à reliquis pene ad nostra tempora, tuis antecessoribus præstitum est largitione Apo-

stolicus vt ad priuilegium Viennensis Ecclesiæ septem pro-
uincie pertinerent: in quibus 14 *Præsul ipsius, vices no-*
stras agens conuentus Synodales indiceret, & iura Eccle-
siastica iuste & regulariter definiret: & iuri Viennensis
Ecclesiæ, septem Oppida vel Ciuitates 15 *Gratianopolis*
scilicet, Valentia, Dia, Alba Vuarium, Genetia, & Ta-
rentasia, perpetuo subiectę manerent, ita & Matiana
nunc noster Præsulatus, futuris temporibus firmum &
inconuulsum durare præsenti decreto constituit: & vt ad
potestatem & ditionem Viennensis Metropolis pertineant
inuiolabiliter definiuit. Neque tamen propterea Taren-
tasiensis Ecclesiæ Pontifex, ius sibi collatum perdat. Quia
nec hoc Viennensis Archiepiscopus Primas ipsius a nostra
auctoritate postulauit, vt in aliquibus oppidis sibi com-
missis non ordinet. Et ad se cum oppositum viderit
non aduocet, sed sub iure Viennensi Archiepiscopi ita se
positum semper sciat, vt per eius positionem illius omnia
hęc agat: & ad Synodum ipsius vocatus pariter cum ip-
sis sibi concessis occurrat, & quantum ad generalem ob-
seruantiam attinet, nihil præter auctoritatem Viennensis
Præsulis definire præsumat. Sicque humiliter subditus, si-
cut ab antecessoribus nostris salubriter institutum est, Vien-
nensi Ecclesiæ vt liberius dignitatem suam a nobis sibi
concessam postmodum habere & tenere prædeat: Ne si
aliter fecerit aut præsumpserit, non solum concessa amit-
tat, sed eam propter inobedientiam, durius damnatus,
in futurum humilietur.

14 Viennensis Pontifex, Vicarius Apostolicus.

15 Suffraganei Viennensis, Ecclesia.

Ado vero beatus Scriptis orbi notissimus & sanctitate vitæ clarus, mortem gustauit xvij. Kal. Sepultus Viennæ in Apostolorum Basilica.

16 Otramus xiij. Archiep. Vien.

Adoni sancto, successor est attributus 16 Otramus, qui gubernauit annis octo, & nono in pace quieuit. xvj kal. Octob. sepultus ad S. Petrum.

17 Bernoinus xiiij. fuit Pont. Vien.

Postquam 17 Bernoinus præfuit annis tredecim, obitque decimo quarto præsulatus anno decimo 7. kal.

kal Feb. ad ſanctum Georgium conditus. Cui ſucceſſit [18] Vvolfericus. Cuius tempore Viennenſis Eccleſia, tale priuilegium obtinuit. *18 Vvolfericus Iv. Archiep. Vien.*

IN nomine æterni Dei, & ſaluatoris Domini, noſtri Ieſu Chriſti, & Sancti Spiritus. 19 Ego Carolus Diuina procurante Clementia Rex Francorum atque Italicorum, nec non Alemannorum: Et vxor mea Hermentrudis diem cogitantes extremi Iudicij, gloriam ſcilicet iuſtorum, ac pœnas reproborum: ſperamus partem ac ſocietatem à Deo conſequi, ſi eius mandata inuiolabiliter obſeruauerimus, Notum ſit itaque omnibus Chriſtianitatis titulo inſignitis, præſentibus ſcilicet & futuris: quod in expulſione atque electione noſtra, in qua Dei iudicio de regno à Ludouico fratre ſumus expulſi, nos votum Deo voniſſe, vt ſi nobis Dominicam diuitias optatam miſericordiam feciſſet, interceſſione & meritis beati Mauritij præcipui Martyris: cuius corona & lancea nos vbique victores non dubitamus. donaremus prædicto ſancto, de genealogijs regalibus apud Arelatam ciuitatem nobilem, de quibus Metropolitanus Viennenſis, cum ſubiectis ſibi Deo famulantibus clericis, haberet ſtipendia vitæ in ſanctio Eccleſiarum Dei vſu cotidiano, dum iſtam Metropolitanus cum ſubiecto ſibi Arelatenſi Præſule, cæteriſque Præſulibus Prouincialium Galliarum, ſanctam ſynodum teneret bis in anno, ſecundum Decreta & ſtatuta Gelaſij Romani Pontificis, in prædicta ſede Arelatenſi. Donamus itaque Deo ſanctæque ſuæ Genitrici ſemper virgini Mariæ, & Prænominato inclito Martyri Mauritio, Viennenſis Eccleſiæ patrono: Alodiũ de noſtris genealogijs proprium, omni ambiguitate ſemota, in præſentia noſtri Metropolitani Viennenſis. Volferici, & Odulfi Comitis noſtri Galliarum, cæterorumque noſtrorum fidelium Prouincialium. Cœnobium 20 ſancti Geneſij Martyris Chriſti, quod non longè diſtat à muro ciuitatis præ- *19 Karolus Caluus, vnde Hallucinati ſunt omnes qui de Karolo magno intellexére.* *20 Cœnobium S. Geneſij apud Arelatẽ.*

dicta Arelatensis: cùm vileis & Ecclesiis subiectis, terris ac paludibus sibi pertinentibus. Eo scilicet tenore, vt prædictus Viennensis Archiepiscopus, habeat teneat possideat, & quicquid sibi placuerit tam ipse quam successores eius, exinde cum Dei auxilio faciat. Volumus quoque vt Episcopus Arelatensis, ibi nullam ordinationem faciat: sine cõsensu & iussione sui Metropolitani Viennensis. Concedimus etiam sibi aliud Virginum monasterium, sanctæ scilicet Mariæ Magdalenæ, cũ honoribus & pertinentiis, quod est infra eiusdem manie muros. Donatiuum sponsalitij, nostræ regine: 21 Hermentrudis eidem sancto condonamus, illa donante & consentiente: Ecclesiam videlicet sancti Gabrielis, non longè à ciuitate prædicta Arelatense: cum terris planis omnibúsque molendinis Durantiæ, atque Piscatoris. Illud tantum regale, vsque ad iurrim Fraudulentis nomine nuncupatam, donatione perpetua eidem loco sancto condonamus. Concedimus etiam tres nostros Iudæos, cum proprio beneficio. Illud etiam donatiuum censale, aliud in speciebus vel in pigmentis Græcorum, præter iustitiam quam nostra Camera reseruauimus. Quicumque igitur huius nostræ donationis seriem temerarie infringere, vel in aliquo irrumpere temptauerit siue præsumpserit: nullatenus hoc valeat vendicare. Sed componat quingentas pro sola præsumptione libras auri obrizi, insuper Anathema sit eius donec ad satisfactionem supradicto martyri & eius Archiepiscopo veniat. Facta est hec donatio in ciuitate Arelate, Pridie Nonas Iulij. Imperante piissimo rege Carolo, & Hermentrude sua coniuge, qui simul hanc donationem fecerunt. Ac regalis annuli impressione muniuerũt Anno Imperij eiusdem Regis xv. presente Odulfo Comite, aliisque quampluribus proceribus prouincialium. Signum Karoli gloriosissimi regis. Dei domus Notarius, ad vicem Hercardi recognoui. 22

21 Yrminirudis.

22 Obseruanda authores quod ante Carolum hunc Imp. & Gall. Regẽ non solebant Reges, nomen Christi, suis attexere chartis.

Post

Post Vvolfericum Successit [23] Ragaufredus qui Ecclesiæ Viennensis timonem tenuit annos octo, defunctus nono. 13. Kal. Maii. Atque humatus ad Ecclesiam S.Petri. *23 Ragaufredus lvi. Archiepisc. Vien.*

Huic subrogatur [24] Alexander, regens annis xxiiii. humo coopertus in sancti Petri æde, 17. Kal. Ian. ad quem has Sergius Papa dedit literas: *24 Alexander lvij. Archiep. Vien.*

SErgius [25] *Episcopus servus servorum Dei. Reuerentissimo & sanctissimo confratri nostro Alexandro, sanctæ Viennensis Ecclesiæ Archiepiscopo: & per te Ecclesiæ tuæ in perpetuum. Cum magna nobis sollicitudine, insistit cura pro vniuersis Dei Ecclesiis, ac piis locis vigilare: ne aliquam necessitatis iacturam sustineant, sed magis propriæ vtilitatis stipendia consequantur. Ideo conuenit nos pastorali tota mentis integritate, eorumdem Venerabilium locorum, maximè stabilitatis integritatem procurare, & sedulo eorum vtilitatibus subsidia conferre: vt Domino & Deo nostro Omnipotenti, id quod pro eius sancti nominis honore, etiam & laude atque gloria Diuinæ Maiestatis, venerabilibus certum est nos contulisse locis: sit acceptabile, & nobis ab eius locupletissima misericordia dignum, huiusmodi pijs operis in sidereis conferatur arcibus, remuneratione perpetua. Igitur quia petijt sanctitas tua, vt sancta Viennensi Ecclesiæ, cui Deo auctore præesse videris, priuilegium firmaremus. Inclinati precibus tuis, per huius nostri priuilegij paginam, tibi neque iam dictæ Viennensi Ecclesiæ roboramus: atque perpetua stabilitate firmamus, quæcunque ad dignitatem Sacerdotij tui pertinent, seu quæ in facultatibus & possessionibus, tua habere vel habuisse Ecclesia videtur: tam in parrochijs, quam in suffraganeis Episcopis. Et cum omnibus clericis, integram tibi concedimus potestatem, eo scilicet firmato priuilegij iure, quod speciale beatissimus Papa Sylvester, super septem prouincias* [25] *Sergius esse aquissimo ille vt qui sedit contra formosum videto.*

tua

tus fecit Ecclesiæ. Cum omnibus itaque à prædecessoribus nostris tuis collatis, tam à prædecessoribus, idem privilegium inconcussum atque inviolabile, tuæ Ecclesiæ perpetuò manere in æternum confirmamus. Constituimus autem ut annualiter persolvatur à dicta Ecclesia tua, à Suffraganeis nostris, quam de omnibus Ecclesiis infra Diœcesim tuam constitutis, iubemus & Apostolica censura præcipimus, absque mora & excusatione ex parte Regum omnes quæ sempèr habere aut habuisse Viennensis videtur Ecclesia, seu
26 Servi Ecclesiæ. 26 & servos utriusq. sexus, in quibuscunq. territoriis & locis sive sitos à Regibus sive à piis hominibus illi concessos æternali iure possidere, eos ibi tuisque successoribus confirmamus. Itaque admodum
27 Mauriana & Segusiana Eccl. Cum-
vicinus Rex Ecclesiam 27. Mauricanensem per consensum Apostolicæ sedis, cum omnibus pagis suæ subiectam iure perenni Sanctæ Viennensi fecit Ecclesiæ una cum Ecclesiis Segusiana & Ecclesiis de Valence, alle adeam
& omnibus pagis integrum eam ei subiectam esse sivimus. Interdicentes omnibus ainquā, cuiuscunque sit dignitatis vel honoris vel successores tuos aut ullam Ecclesiam, seu dignitatem in aliquo unquam præsumere de eadem omnes fideles hanc nostrā Apostolicam admonitionem observare præcipimus, ut sentiat
reverentia honoris, benedictionem hanc à nobis & successoribus Apostolorum nostrorum & ex hinc sancti sanctam
vel cum infamia illi hæc permanens nobis lucri potissimum præmium à conditore omnium Deo conferatur. Si
quis autem quod non optamus, nefaria ausu præsumpserit, his quæ in nobis ad laudem Dei pia salubri ius sancta Viennensis Ecclesiæ statuta sunt, refragari aut in quo-
quam transgredi, sciat se anathematis vinculo involutum, & cum Diabolo & eius atrocissimis pompis atque Iuda traditore Domini nostri Iesu Christi eum tremendis supplicio concremandum deputamus. Ad vero qui pio

intuitu obſervatore, & in omnibus exiterit cuſtodiens huius noſtri Apoſtolici conſtituti: ad cultum Dei reſpiciens, benedictionis gratiam a miſericordiſſimo Domino Deo noſtro, nullatenus licuerit conſequentur: & vitæ æternæ particeps effici mereatur. Scriptum per manum Sergij Scriniarij ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, in menſe Maio, Indictione xiv. Bene valete. Data xiiii. Kalend. Julij, per manum Stephani Primicerij Defenſoris ſanctæ ſedis Apoſtolicæ. Anno Deo propitio, Pontificatus Domini Sergij iij. Pontificis & univerſalis Papæ, in ſacratiſſima ſede beati Petri Apoſtoli, quinto.

Alexandro defuncto, [28] Sobo Epiſcopus Viennenſis eligitur, qui ordinatus xij. Kal. Ianuarii. Epiſcopatum geſſit annis xxi. menſibus duobus, diebus octo. ſepultus apud S. Petrum, in oratorio almæ genitricis Dei, 4. Kalend. Martii. Hic contulit Cœnobio S. Petri Vien. Vineam ſui iuris, quæ eſt inhortis villæ pro-Eccleſium S. Ioannis, ſitam inter vias publicas, quam de Ludouico Imperatore per præceptum conquiſierat; nominantur que in donationis inſtrumento Saboarchus Epiſcopus, Ratburni duo Vvido & Sanſio. Eius vero æuo. Ita pro Viennenſi Eccleſia [29] Reges Italiæ ac Comites Viennæ reſcripſere.

[28] *Sobo Iuvij. Arch. Vien.*

[29] *De his Regibus vide Baron. tom. 10. ad annum Chriſti 945.*

IN nomine Domini Dei æterni. Hugo & Lotharius divina prouidente clementia Reges. Si prædia Eccleſiarum Dei largis augmentamus muneribus, largiora æterna vitæ præmia conſequi minime dubitamus. Quocirca omnium fidelium ſanctæ Dei Eccleſiæ noſtrorumque præſentium ac futurorum deuotio nouerit: qualiter pro Dei amore, animarumque noſtrarum, & Theobaldi Auiæ ſiue genitoris noſtri, necnõ Bertilionis patris Ingelbergæ remedio offerimus Deo & Eccleſiæ Beati Mauritij Martyris Chriſti, fundatæ Viennæ, vbi Sobo Archiepiſcopus præeſſe videtur, ac per hoc noſtrum patrocinium, prout in ſe & le-

30 Castanet fis Ecclesia Viennensis.

* Ibi videtur esse mendum.

galiter possumus, donamus atque largimur, Costam imam iuris nostri, que 30 Castaneto inferiore nuncupatur, superior * positam in Comitatu Viennensi. Vna cum Mansis, casis, terris, vineis, campis, pratis, pascuis, siluis piscariis, molendinis, diuersisque territoriis, montibus, vallibus, alpibus, planiciebus, Aquis, Aquarumue discursibus, uniuersisque appendiciis, sernis quoque & ancillis, aldionibus, & aldicibus, ad ipsam Costem & res aspicientibus, in integrum: ac de nostro iure & Dominio, in prefata Ecclesie ius & Dominiũ omnino transfundimus ac delegamus: vt in perpetuum habeat & possideat & fruatur iure quieto, omnium hominum controuersia semota. Si quis igitur hanc nostri precepti oblationem inuadere, aut infringere temptauerit: nouerit se compositurum auri optimi libras ducentas. Medietatem camere Regie, & medietatem prefate Ecclesie, & Episcopo qui inibi pro tempore fuerit. Insuper cum Iuda traditore eterna damnatione multetur, & in presenti Anathematis iaculo feriatur. Quod vt verius credatur, diligentiusque ab omnibus obseruetur: manibus propriis roborantes, Annulo nostro insigniri iussimus. Signa serenissimorum Hugonis & Lotharij Regum.

HVGO

HLVS

Gisepnoidus Episcopus & Cancellarius, ad vicem Bosonis Episcopi & Archicancellarij recognoui. Data viii. Kalend. Februarij, Anno Dominice Incarnationis DCCCCXLV. Regni vero Domni Hugonis xviii. Lotharij xiiii. Indictione ij. actum propriè feliciter. Amen.

Iste 31 Hugo fuit Comes Arelatensis, ac Viennensis: Vide Vignerum in bibliotheca hyst. ad annũ 925. sed super omnes

sed

sed ornatissimum eloquio Pontificem Alfonsum Delbene de Regno Burgundiæ Transiuanæ & Arelatis lib. 1.

Post Sebonem, Viennæ [32] Archiepiscopus extitit Theutbaldus, sepultus xij. Kal. Iunij in Ecclesia sancti Mauritij, atque sanctorum Machabeorum. 32 *Theutbaldus lix Arch. Vien.*

Hunc proximè in Viennensi Pontificatu assecutus est [33] Burchardus, qui rexit annis xxx. conditus extra Viennæ muros, in Ecclesia Apostolorum, in sinistra maceriæ 14. Kalend. Septemb. Cuius intuitu, ita Rodulfus Rex colens Viennensem Ecclesiam rescripsit. 33 *Burchardus lx. Arch. Vien.*

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Rodulfus diuina fauente Clemẽtia, serenus Rex. Sanctas Dei Ecclesias quas deuota præcedentium nos Regum seu venerandorũ patrum religio construxit: si aliquibus incrementis augmentamus, spiritualiter & corporaliter nobis proficere non dubitamus. Qua propter notum esse volumus omnibus Dei Ecclesiæ, & nostris fidelibus natis & nascituris: qualiter ob animę nostræ remedium, & petitiones Irmingardis Reginę cõiugis nostræ dilectę, & propter seruitia Burchardi Viennensis Archiepiscopi, Damus Deo & sancto Mauritio ad seruiendum ad Episcopatum Viennensem, in stipendia fratrum ibidem Deo famulantium, coriem nostram [34] *Comminiacum in Comitatu Viennensi sitam, cum Ecclesia superstante, cum seruis & ancillis, & omnibus pertinentiis seu vsuariis, vt perpetualiter ibi permaneat in communi eorum dispositione, & fraterna vtilitate, absque contradictione: & inquietudine alicuius exactoriæ personę, & vt hęc à nobis facta credantur, & à posteris nostris non infringantur: manu nostra roborauimus, & sigillari iussimus.* 34 *Communiacum datur Ecclesiæ Vien.*

Padolfus Cancellarius recognouit. Data xiiii. Kalend. Iulij, Luna vii. Anno ab Incarnatione Domini M. xiij. Regnante Domino Rodulfo Rege xx. actum Matiati. CIↃXIII.

De hoc Rodulfo Rege videtur meminisse Baronius meminit & Trit. 2. ad anno 1027. Claudius du Rubis lib. 3. Antiquit.

Antiquit. Lugdunens. c. 26. Sed multo specialius Ludouicus Goldus in recordationum Burgundicarum liberi Comitatus lib. 4. c. 33. quem Ignauum vocat, eo quod indulgentius subditorum rebelliones tolleraret, atque regnasse annis 44. adserit, meminit etiam Alfonsus d'Elbene vbi supra.

Extitit etiam tempore dicti Burchardi, memoranda electio, Romanis facta quæ sic se habet.

CVm post primi hominis lapsum, prauorum exigente nequitia hominum: quamplurimi extitissent, qui merita & laude cunctos præcellerent, eo vsque peruentum est, vt ob bestiales quorundam mores, plerique sanctissimi viri nobis præponerentur. Vide vt hoc certius habeatur, Moysen & Aaron ad medium deducamus, qui electi a Domino, populum Israeliticũ eduxerunt ab Egipto, & per xl. annos sæuam eorum dementiam, sustinuerunt in deserto. Sed & post mortem Moysi, Iosue eligitur, qui illis ducatum prabeat: & terram lacte & melle manantem sorte distribuat. Præmissis igitur huius testamenti, veteris patribus, ad gratiam & Euangelium nos transferamus. Et ab ipso Ecclesiæ fundamento, Petro scilicet Apostolorum præcipuo exordium sumamus, cui Ecclesiæ cura est à Domino commissa, dicente veritate. *Tu es Petrus, & super hanc petram, ædificabo Ecclesiam meam. Et portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Quæ propter post Domini Ascensionem, ab eode Petro vnus omnibus discipulis annuentibus, loco Iudæ proditoris, Matthias in Apostolatũ est electus. Igitur hac sacrosancta roborati authoritate, morem pristinum obseruare cupientes. Nos omnes Clerici Romanenses. Imprimis Lambertus Canonicus, atque Ingelbertus, Bonoparus, Rencoabbo, Roclannus, Sicbaldus, Poncius, Ado, Petrus, Folchardus, Agino. Floridus, Rostagnus, & cuncta Congregatio: cum consensu plebis, eligimus quendam virum nomine Leodegarium Vuillelmi filium,*

Matth. 16. 18.

scilicet

ſcilicet diſciplinis * *libralibus eruditum, patientia & humilitate decoratum, in ſeruitio Dei ſtrenuum, Aniciensis Eccleſiæ regulis & religione educatum, in honorẽ prælationis: præſente Domino Burchardo patre noſtro Viennenſi Archiepiſcopo, ipſo diſponente atque fauente iure paterno: debita ſibi ſubiectione ac ſacroſanctæ ſedi Viennenſi, a nobis, & ab ipſo clerico vt decet, atque loco noſtro, exhibita. Domno quoque Alamanno Præpoſito in hoc conſẽtiente negotio, nec non & Domno Decano Serlione, cum cuncto Eccleſiæ conuentu. Petente quidem genitore eius Vuillelmo. In hoc etiam conſentientibus cunctis Principibus eius. Inter quos eſt miles quidã Illuſtris, nomine Borno: alter vero, nomine Rorgo, atque fratres eius Roſtannus & Leoraldus. Præſente quoque Domno Deſiderio Vallauenſis Eccleſiæ cuſtode, atque canonico: atque Rainoardo Crudatenſis cœnobij Abbate egregio. Eo pacto vt communem iſtius loci Dominationem, cum clero & populo, cunctiſque appendiciis, præfatus Vuillelmus: filij ſui donet & reliquat Dominio.*

* literalibus.

Pontificante eodem Burchardo, Præfatus Rex Rodulfus [26] Comitatum Viennæ, Eccleſiæ Viennenſi largitus eſt, hoc diplomate.

36 Comitatus Vienn. Eccleſiæ Viennenſi. largitio facta CIↃ xxxij.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Rodulfus diuina fauente Clementia Rex, Quia huius ſeculi preſens aſſolet aduerſitas, vnicuique hominem impedire, ne officiis ſibi iniunctis, ſtudioſe procurare poſſit inhærere. Vt decet recognoſcimus & nos, atque per omnia probamus, multa negligẽter, quæ à nobis fuerant & ſunt reſtauranda atque emandanda, minus officioſè, ex noſtro regimine eſſe peracta. Qua propter vt regum mos ſeruit eſt, ſi quid minus iuſto in mundanis legibus deſeruiendo, ſemetipſos exercebant: in Eccleſiaſticis tamen rebus meliorandis, frequenter deſudabant. Hoc exemplo admoni-

ti & nos, placuit & decreuimus: vt de rebus quas vsque nunc humanis nostris vsibus subegimus: diuinis cultibus deinceps seruiendum redigeremus. Qua de re sciant vniuersi qui amatores comprobantur esse cultus diuini, qualiter ego letante dilectissima coniuge mea Irmengarda Regina: dono ob recordationem animæ meæ & eius, & ob remedium peccatorum nostrorum: Sancto Mauritio Ecclesiæ Viennensis Patrono, & Episcopis eidem Ecclesiæ pretitulatis: atque deinceps in curricula seculorũ praeordinandis. Viennensem Comitatum cum omnibus appendiciis suis, infra ipsam Ciuitatem Viennensem, & extra dictam Ciuitatem: cum castello quod superemimet ipsi ciuitati, quod dicunt proprio nomine Pupet, Et quicquid nostro vsui, legis, censura, per manus ministrorum nostrorũ nunc vsque soluebat. Hoc idem vt diximus, eidem Ecclesiæ & Episcopis ibidem ad Deo seruiendum dicatis, ea lege donamus, vt si quis Regum per tyrannidem, aut aliquis Ecclesiæ Dei inimicus ista voluerit ab Ecclesia Dei, & sancti Mauritij diuellere, & violenter abstrahere: aeternas & numquam extinguendas flammas, cum Iuda traditore se doleat irremediabiliter luere. Et vt hæc à nobis facta credantur, & à posteris nostris non refringantur, Manu nostra roborauimus, & sigillari iussimus.

Albleer Indignus Presbyter, iussu Regis scripsi. Acta sum hæc xviij. Kalend. Octob. Anno ab Incarnatione Domini CIↃXXIII. Regnante Rodulpho Rege Pio, anno Regni sui xxx. datum in vico Vrba. Quem alio vocabulo dicunt Tabernis.

Ipsius Burchardi Epitaphium apud S. Petrum sic legebatur.

VRbs semper victrix & nostro tẽpore felix:
Pulsans æthereum laude Vienna polum.
In præclarorum nutrix fortissima Regum,

Fastu

Digitized by Google

Faſtu compta manes, regia ſceptra tenens.
Tuque roſas rubras ſanctorũ Sanguine tinctas,
Pro fidei merito reddere ſcis Domino.
Tu confeſſores albos pro munere flores,
More tui ſolito ferre mones Domino.
Tu vetulos, viduas, iuuenes, teneráſque puellas,
Ordine diſtincto ſiſtis opima Deo.
Tu quoque Burchardum virtutũ lumine clarum
Eductum tenebris aſſocias ſuperis
Paſtorem tutus: qui paſtor & ipſe ſecutus
Dux ſibi commiſſo fidus erat populo.
Agnos deffenſans, & fortiter hoſtibus inſtans,
Proſternens nocuos, belligerans cuneos.
Victricem palmam Domini perduxit in aulam.
Cum quo perpetua pace viget placida.
Vſu pſallendi, dum tempus erat moriendi
Laude Dei plena lingua ſilere nequit.
Rex iuſto vitæ tribuiſti dona petitæ,
Hæc dicens, Sanctus Spiritus aſtra petit.
Quarto Septembris decimo Burcharde calendas
*Curribus igni comis ad ſuperos * gereri.* * Geric.

De eo illo Burchardo, ita in Carthulario Sanctæ Viennenſis Eccleſiæ fit mentio.

DEcimo tertio Kalendas Septembris Obiit D. Burchardus Archiepiſcopus, cuius labore & induſtria, Rex Rodulfus ſecundus & vxor eius Regina Ermengarda, dederunt ſancto Mauritio villam Commeniacum cum ſeruis

& Ancillis & omnibus appenditiis , & in ciuitate montes duos, vnus dicitur Suſpulus, & alter Pompeiacus , vnde debent fratres habere refectionem per totam Quadrageſimam. Acquiſiuit etiam Caſtellum in ciuitate Eumedium quod alio nomine dicitur Pupet, & domus in ciuitate, cum turribus quæ dicuntur ad Canales, & Comitatum Viennenſem cum omnibus quæ erant de fiſco tàm in ciuitate quàm per totum Epiſcopatum. Reſtaurauit etiam capellam S. Mauritij à fundamentis quæ dicitur In Paradiſo, & alia multa ordinauit , quæ culpa incuriæ deciderant. Hæc ibi.

CAPVT V.

1 Leodegarius lxi. Archiepiſ. Viennen.

BVrchardo ad Chriſtum migrante [1] Leodegarius Præſul Viennenſis creatur : Henrico primo Galliarum Regi conſanguinitate iunctus. Cuius tempore, id eſt anno 1037. Ermengarda vidua , vxor Rodulphi quondam Regis , reddidit vineas iuris Cœnobij S. Petri Viennenſis in eius præſentia, poſt mortem Henrici 2. Imp. Domino regnante & Regem expectante, dum Guigtgerius Abbas illud cœnobium reſtauraſſet , annuentibus Hildebrando Victoris 2. Papæ Vicario, Leodegario Viennenſi, Humberto Lugdunenſ. Bartholomeo Turonenſi , Aymone Bituricenſi Archiepiſcopis , Pontio Valentino, Artaldo Grationop. Petro Dienſi, Geraldo Viuarienſi, Martino Tricarenſi, Reinardo Alatenſi, Brunone Andegauenſi Epiſcopis. Hugone Cluniacenſi, Siffredo S. Petri Cabilon. Dalmatio Sapinienſi, Hubetto Inſulæ Barbarenſis , Geraldo Athanatenſi, Barnardo N. Rainnitido Tulenſi, Odone Flauiacēſi, Richardo Iurenſi, & Annone Auguſtudunenſi Abbatibus. Tunc etiam Xenodochium Vien

Viennenſe, Heradus S. Petri Viennnenſis cœnobita, adnitente ipſo Leodegario Pontifice & adiuuante ſuo Abbate Guigtgerio ædificauit in villa Capraſia: quam Conuentus S. Petri, cum monte qui Lugdunus appellatur ac quæ in eo videtur vinea obtulerat. Erexerúntque in dicta villa Capraſia (quæ olim priuſquam Monaſterium S. Marcelli quod erat ad auſtralem partem ſubtus Pompeiacum caſtrum, euerteretur, ipſius iuris erat) Eccleſiam ſub nomine S. Miſericordiæ. Porro Leodegarius iacet ante Baſilicæ B. Petri fores, in Mauſoleo recónditus Marmoreo prid. Idus Iunij, ſed & Ermengarda Regina obiit vj. Kal. Septemb. de qua ac Rodolfo Rege ita in veteri Carthacio Viennenſis Eccleſiæ legitur.

OCtauo Idus Septembris Obiit Rodulphus Rex, & ſexto Kalend. Septembris Ermengarda Regina vxor eius, cuius interceſſione Ii Ambo coniuges dederunt Deo & S. Mauricio ac Eccleſiæ Vienn. Caſtellum Ciuitatis, & manſiones in vrbe que dicuntur ad Canales, cum turribus ad portam Maſſilienſium, & omnem Comitatum Vien. cum omnibus quæ erãt de f.ſco Regis. Et in communia fratrum, Commenaicum cum ſeruis & ancillis & omnibus appenditiis ſuis, & montem in vrbe Suſpolum & Pompeiacum, vnde habeant fratres refectionem per totam quadrageſimam: Reſtaurauerunt etiam & Monaſterium à fundamentis S. Andreæ ſuperioris Dei ancillarum, quod dicitur ad Apoſtolos, ad quod contulerunt villas & prædia, ſicut præcepti illius continet pagina. Et ſupradicta Regina Ermengarda dedit ad altare pallium au-

reum margaritis repletum. Et vestimentum Sacerdotale, & cappas cum auro, & pallia & cortinas, & thuribulum & calicem argenteum.

Porro ad Leodegarium Pontificem Leo Papa sic literas.

2 Leo 6. *LEo 2 Episcopus sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Venerabili confratri Leodegario Viennensi Archiepiscopo. Et per te Ecclesiæ tuæ in perpetuum. Privilegia Ecclesiæ tuæ quæ Papa Silvester Primus, & eius successores, nostri videlicet prædecessores concesserunt, & nos statuimus. Prædia & bona & munitiones quæ Romanorum Imperatores & Francorum atque Burgundiæ Reges, Ecclesiæ tuæ dederunt. authoritate Dei & sancti Petri & nostra, firma esse præcipimus* 3. *Similitérque Galliarum per vij. provincias Episcopis præcipimus, vt sicut prædecessoribus tuis authoritate sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ipsi aut prædecessores eorum paruerunt: obediant quoque & tibi. Quoniam oportet iussu beati Petri per Clemẽtem, vt vna quæque gens recognoscat, per suos Episcopos, quis inter eos sit primus. Data per manus Petri, sacri Lateranensis palatij Cancellarij v. Idus Maij.*

3 Primatus Vien.

Post Leodegarium, Viennę Præsulatum rexit Vvarmundus 4, de cuius electione visitur Epistola Gregorij vij Papæ ad Clerum & populum Viennensem, hunc habens tenorem.

4 Vvarmundus lxij. Archiepisc. Vien.

GRegorius Episcopus servus servorum Dei: Clero & Populo Viennensis Ecclesiæ, quibus pro meritis & devotione debetur, salutem & Apostolicam benedictionem. Non solum vobis sed omni pene mundo manifestissimè notum est, quod per multa iam tempora, symoniaca hæresis Ecclesiam Dei suis callidis machinationibus perturbauit, & adeo in eam inualuit violenter: vt quasi fera bestia, quod equidem est, per crudeles suos ministros, suis

rum morſibus dilaniando propè contriuerit. Vnde nos qui nutu diuinæ diſpoſitionis ac prouidentia Diuinę clementiæ, licet non noſtris meritis, in vertice tamen vniuerſalis Eccleſię ſpeculatores exiſtimus: ad deffendendam libertatem matris noſtrę ſanctę Eccleſię, nec debemus nec poſſumus animum cohibere, vel linguam. Scriptum eſt enim. Maledictus qui prohibet gladium ſuum, à ſanguine. Hoc eſt qui prohibet linguam ſuam, à correptione carnalium. Nos quidem ſemina, loquendo veritatem, in terris cordium ſeruorum Dei iactare ſtudebimus, ipſe autem qui veritas eſt, meſſem ad fructum maturitatis, vt ſibi placet enutriat. Vobis quidem modernis temporibus, adeò maturum ac laudabilem fructum conceſſit, vt non ſolum nos ſed Vniuerſa Eccleſia pabulo tantæ ..... ſaginata congaudeat. Quis non lætetur canonicè & per omnia, iuxta normam Eccleſiaſticę inſtitutionis in Eccleſia Dei virum religioſum atque prudentem, ordinari Epiſcopum. Habetis quidem ex domo diuinę propiciationis ordinatum Vuarmundum bonum & iuſtum Epiſcopum, ſtudete ergo ſic ſibi in omnibus obedientiam exibere, & pro timore diuini nominis, & reuerẽtia Apoſtolicæ ſedis: cuius authoritate hoc actũ eſt, cuncta quæ iuris ſunt Eccleſię veſtræ, ſicut ipſa Eccleſia antiquitus tenuit tenere: & quę violenter ſibi ablata ſunt, eum recuperare iuuare: nominatim autem Abbatiam ſancti Barnardi, quatenus ipſum Deum poſſitis exinde habere propitium, & beatum Petrum vobis debitorem faciatis: vt in præſenti & futura vita, ſuum vobis auxilium impertiri dignetur. Ierem. 48. 10.

Ipſe vero Gregorius, ad Romanenſes Clericos ſic ſcripſit.

GRegorius Epiſcopus ſeruus ſeruarum Dei Romanenſibus Clericis. Quod ſalutem & Apoſtolicam benedictionem vobis ex more non mittimus, propter ex-

communicationem, quam pro culpis vestris incurrere non timuistis, sicut sacra præcipit authoritas, prætermissimus. Scribere tamen vobis & admonere super his quæ ad correptionem vestram pertinent, ipsa Apostolici moderaminis mansuetudo, & consueta pietas a nobis exigit. Conqueritur enim aduersum vos, confrater noster Venerabilis Vuarmundus Viennensis Archiepiscopus: quod ei antiquam & debitam potestatem loci vestri, contradicere præsumpseritis: quem ab initio proprij iuris Viennensis Ecclesiæ extitisse, & hactenus sub dispositione suorum antecessorum fuisse non ignoretis. Indicans etiam, vos hanc contradicendi sibi occasionem rationabiliter & callidè prætendere, vt idem locus iuris sancti Petri, & sub eius Dominio, nescio quibus authoribus, vel cessionibus esse debeat. Vnde & nos causam istam multo cautius oportet attendere, & qualiter rectissimè discutiatur prouidere. Vt nec Apostolicæ Sedi, nec Viennensi Ecclesiæ alicuius præiudicij aut incommoditatis grauamen, videamur inferre. Nam sicut sanctæ Romanæ & Apostolicæ Ecclesiæ iura & dignitates suas, conseruari cupimus: ita & membris eius, videlicet cæteris Ecclesiis, ex huius prouidentia & authoritate, opportere, & dignissimum esse perpendimus. Qua propter nos Apostolica authoritate monemus, atque præcipimus: vt ad discutiendam causam istam, confratri nostro 5 Hugoni Venerabili Diensi Episcopo, cui & vicem nostram vt aliis commisimus sine omni contradictionis mora vos repræsentetis. Et quicquid ipse super hac re iustum fore perniderit atque iudicauerit: obedienter exequi nullatenus prætermittatis. Exibentes etiam vos in omni obedientia & humilitate, eidem vicario nostro, & prædicto Viennensi Archiepiscopo ad satisfaciendum, super his, quibus vos reprehensibiles merito corrigendos appellauerint. Videte ergo quam attentis auribus & obedientibus animis, nos vt nis omnibus au-

5 Hugo Episcop⁹ Diensis.

dialis:

*diatis: ſcientes quoniam ſi denuò ad nos veſtræ inobedientiæ & temerariæ reſultationis contumacia, perlata fuerit: inultam eam & condigna ſeueritate impunitam, nullatenus Apoſtolica diſſimulabit authoritas. Et introitum Eccleſiæ veſtræ, omnibus hominibus præſenti authoritate prohibuo. Eam etiam quam præfati fratres noſtri vltionis in vos ſententiam & iudicium exercuerint, perurgenti in vos * diſtrictione, ratam & firmam eſſe cẽſemus.* * Diſcretione.

Ipſemet etiam Pontifex ſummus ſub datum Lateranj xvj. Kal. Maij Pont. ſui anno 7. ſcripſit ad Archiepiſcopum Viennenſem, vt per Cenſuras, appellatione remota compelleret Prioriſſam & Conuentum Monialium S. Columbæ iuxta Rhodanum, Abbati S. Petri, Obedientiam, vt tenebantur, eo quod ei nullo medio ſubiiciebantur, exibere. Poſtquæ talem ad præfatum Vvarmundum Archiepiſcopum, Epiſtolam dedit.

Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Vuarmundo Venerabili fratri Viennenſi Archiepiſcopo, & per eum ipſius ſucceſſoribus, & Viennenſi Eccleſiæ in perpetuum. Cùm ex Apoſtolicæ ſedis moderamine cui Deo authore præſidemus, omnium quæ vſquam ſunt Eccleſiarum curam gerere, & earum iuſtitiam conſeruare debeamus: præcipuè tamen illis nos conuenit inuigilare, vt & de ipſarum iuribus quod modo fortè diminutum eſt in reliquum inuiolabiliter cuſtodiatur, omnem noſtram ſolicitudinem exibere: 6 quæ Principales ac ſpeciales filiæ ſanctæ ſedis Apoſtolicæ & appellantur, & exiſtunt: & aliarum PRIMATVM cõtinent Eccleſiarum. Certum quippe eſt Viennenſem Eccleſiam, huius ſedis conceſsione ſuper ſeptem prouincias 7 PRIMATVM tenere. Ipſam Viennenſem, Biuricam, Burdegalam, Auxionenſem quæ appellatur Nouem Populana. Narbonam, Aquenſem, & Ebrudunum: in quibus Viennenſi Archiepiſcopo, iux-

6 *Vide dignitatẽ, Viennenſis Eccleſiæ.*

7 *Primatus Viennenſis.*

ta Nicholai decretum, Romani Pontificis vices agere: Conuenius scilicet Synodales indicere, & iura Ecclesiastica iustè ac regulariter, Apostolica authoritate concessum est definire. Hoc vtique in priuilegiis eidem Ecclesie, à sanctissimis predecessoribus nostris collatis habetur. Hoc quoque in priuilegio beate Memorie Leonis Pape continetur. Ex quo liquet priuilegio & aliis quampluribus & his auctenticis, supradictas vij. Prouincias de Viennensis Ecclesie priuilegium, vt potè à 8 Beatissimis Apostolis Petro & Paulo fundate, iustè & rationabiliter pertinere. Et vt ad potestatem eiusdem Ecclesie, secundum antiquam authoritatem Catalogi, x & viij. pertineant: definitum est, vt vij. oppida vel ciuitates, Gratianopolis videlicet, Valentia, & Dia, Alba Vinarium, Tarentasia, Genena, Maurienna, Viennensi Ecclesie interim subiecta permaneant: donec que residua sunt, certius discussa & plenius ventilata: sub potestate Viennensis Ecclesie rediganiur. Porro Tarentasiam ita semper sub Primatu Viennensis Ecclesie permanere determinius: sicut à sanctis Patribus Leone & Nicolao noscitur confirmatum. Preterea de 9 Salmoriacensi Archidiaconia, vnum nobis intimasti. Consecrationes vel ordinationes & quicquid ad Pontificale pertinet officium, sicut tuus predecessor Leodegarius & alij predecessores firmius obtinuerunt: Ita tibi tuisque successoribus, absque vlla inquietatione seu diminutione obtinere concedimus: 10 Sed & Abbatiam sancti Petri foris portam Vienne suam, & infra eandem vrbem sancti Andrea Abbatias, vnam Monachorum, & alteram Sanctimonialium: Necnon Abbatiam sancti Theuderij, quàm Idem Venerabilis Confessor edificauit: iuri Viennensis Ecclesie per omnia subiectas esse, non dubium est. In Romanensi quoque Ecclesia, quamuis se faciat nostra libertatis: visis tamen Imperatorũ preceptis, tam in secularibus quam in regu-

laribus

8 Ecclesia Viennensis ab Apostolis fundata.

9 Archidiaconia Salmoriacensis.

10 Abbatia S. Petri, Abbatia S. Andrea virorum. Abbatia S. Andrea fœminarum. Vienne. Abbatia S. Theuderij.

Digitized by Google

Laribus canonicis, per consilium Vicarij nostri Hugonis, Diensis Episcopi inibi ordinatis: tibi tuisque successoribus, in omnibus omnem potestatem habere, Apostolica authoritate decernimus. Quoniã igitur Dilectissime frater, qui diuina dispositione eiusdem Ecclesiæ regimini præes: tua Veneranda Religiositas ab Apostolica sede humiliter postulauit, vt antiqua priuilegia à sanctis prædecessoribus nostris, sacræ sedi Viennæ tradita confirmaremus, quoniam res digna petebatur: tui dilectione, cum eiusdem Ecclesiæ debita charitate, libenter annuimus. Priuilegia igitur & prædia, vel bona quæ à beato Siluestro, Leone, & Nicolao, & ab eorum successoribus, vel à Romanorum Imperatoribus, seu Francorum vel Burgundię Regibus Ecclesię tuæ sunt data vel reddita, confirmamus, & Apostolica authoritate præsenti priuilegio corroboramus. Ex parteque Dei. Omnipotentis, & beati Petri Apostolorum Principis præcipimus, vt futuris temporibus deinceps firma & inconuulsa permaneant: & incommutabiliter consistant. Si quis autem huius priuilegij nostri sanctionem violauerit, nisi resipuerit & digna satisfactione emendauerit: sit extorris à Regno Dei, & digna excommunicatione damnatus, ab Ecclesia Dei efficiatur extraneus: perpetuæque subiaceat maledictioni. Data per manum Petri Cancellarij iy. Nonas Martij, Anno Dom. Incarn. CIↃ. LXXVII. Indict. XV. Anno Pontificatus Domini Gregorij VII. PP. VIII.

Nouissimè vero, alia Bulla sub datum Laterani 13. Kalend Aprilis Pont. sui anno vndecimo, Præcepit Archidiacono Vapincensi, vt testes nominatos super disquisitione Obedientiæ dictarum Monacharum S. Columbæ, si se gratia odio vel timore subtraherent, per censuram, cessante appellatione, compelleret veritati testimonium perhibere.

Porro vacante sede Viennensi, per Vvarmundi obitum, atque electione dilata. Vrbanus II. Papa, sequen

quentibus literis: successoris Vvarmundi electionem maturauit.

11 Vrbanus ij. PP.

VRbanus II *Episcopus seruus seruorum Dei Venerabilibus Episcopis & confratribus Valentino, Genauensi, Maurianensi, Gratianopolitano, Diensi & Vinariensi, & vniuerso clero & populo Viennensis Ecclesiæ, salutem & Apostolicam benedictionem. Nolumus latere fraternitatem vestram, nos sola gratia Dei, nullis nostris præcedentibus meritis, ab maximi & vniuersali. Catholicorum consensu, ad Romanam Ecclesiam, ac Romani Pontificatus culmen electos. Vnde quoniam vt scriptura testatur, Frater Fratrem adiuuans, ciuitas munita & fortis. Rogamus vos & obsecramus in Domino Iesu Christo, vt tam pro nobis quam pro sancta matre vestra Romana Ecclesia, incessanter Dominum exoretis: quatenus quod eius nutu inchoare possumus, vniuersis inimicorum obstaculis superatis, ad dignos filique plactentes effectus, perducere valeamus. Nos autem pro certo sciatis Ecclesiam vestram multum diligere, eamque inter cæteras nostræ prouidentiæ commissas Ecclesias, magno amoris voto cupere honorare. Quoniam igitur iam diu vestra Metropolis, pastore cognoscitur destituta: Apostolica vobis præceptione mandamus, vt eidem Ecclesiæ quantocius poteritis, aptum & idoneum pastorem eligere procuretis. Tanta enim dilatio, magnum detrimentum, magnam animarum solet adferre perniciem. Canonica etiam authoritate cautum esse nostis, quod vltra tres menses, Episcopo suo Ecclesia vacare non debet. Quanto igitur minus per tot annorum curricula? Et quoniam solitum est, in spatio quo vacat Ecclesia a nonnullis irreligiosis bona eius ac beneficia diripi: Apostolica hoc omnimodè authoritate, interdicendum mandamus. Hoc quoque specialiter præcipiemes, vt Ecclesia Lomanensis, & Ecclesia beati Petri de Campania, quæ subiacent ac ditione*

Prouerb. 18. 19.

Viennen

Digitized by Google

Viennensis Ecclesiæ antiquitus fuisse noscuntur. Eidem Ecclesiæ quietè permaneant, & nulla magna parvaque persona, vel ipsis Ecclesiis, vel earum bona aliquatenus auferre, vel molestare præsumat. Non tantum autem hæc, sed omnia Viennæ Ecclesiæ absque alicuius personæ molestatione, seu diminutione, quieta & illibata permanere, sub sui Pontificis iure, Apostolica authoritate decernimus. Obtemperantes vos iussionibus nostris, Omnipotens Dominus benedicat.

Adhortante ergo Vrbano, Viennenses Pontificem elegerunt, [12] cuius nomen (ò incuria Patrum!) non inuenio, qui ad Vrbanum proficiscēs, hanc ab eo Epistolam, ad cunctos ordines Viennenses promeruit. *12 N. lxij. Pōt. Viennens.*

VRbanus Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis Clero & Ordini Monastico, necnon Nobilibus & plebi Viennæ consistentibus, salutem & Apostolicam benedictionem. Beati Petri filium, nostrum autem fratrem Venerabilem atque charissimum 13 *Archiepiscopum vestrum, venientem ad nos, congrua reuerentia & debita dulcedine charitatis excepimus. Quia vero ante hac nobis facie ignotus extiterat, morum honestatem, & indolis eius egregiæ volentes industriam experiri: nobiscum eum aliquamdiu, propensiori affectione duximus detinendum. Gratias autem Deo, quia in eo & scientiæ saporem, & honestatis odorem bonum inuenimus. Morum igitur eius maturitate, industria probitate, animique prudentia plurimum delectati: eum iam de charo chariorem, de familiari familiariorem effecimus, adeò vt debinc non tanquam Gallum: sed tamquam Romanum, in Romana curia, censeamus. Vnde & reuerentiem ad vos, nostris literis prosecuti: charitati vestræ attentius commendamus, vt qui per se vobis charus hactenus & Venerabilis habitus est, per nos deinceps charior & Venerabilior*

13 Guido Archiep. Viennen. is ni fallor fuit.

bilior habeatur. Nos enim cùm pro generalis æquitatis debito, tùm pro ſpeciali eius dilectione, quicquid honoris, quicquid dignitatis, anteceſſores noſtri Viennæ Eccleſiæ contulerunt, Domino largiente firmum perpetuúmque ſeruabimus. De bonis autẽ Eccleſiæ veſtræ, que 14 Atal-

14 Ataldus Præpoſitus Viẽnenſis Eccleſiæ, malus adminiſtrator.

dus Præpoſitus diſſipauit: vt in eiuſdem Archiepiſcopi manus reſtituantur, omnino præcipimus. Si qui vero contumaciter bona eadem retinere præſumpſerint, Apoſtolicæ profecto Iuſtitiæ ſentient vltionem. Neque enim Viennenſem Eccleſiam antiquis bonis minuere, ſed per Dei gratiam conſeruare, & augere, iuſtitia dictante diſponimus. Omnipotens Dominus, potentiæ ſuę dextera, interius vos exteriúſque cuſtodiat.

Poſt Vrbanum, ita Paſchalis I I. Papa ad Guidonem Viennenſem Pontificem, reſcripſit.

15 Paſchalis II. Papa.

PAſchalis 15 Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei: dilecto Fratri Guidoni Viennenſi Archiepiſcopo, eiúſque ſucceſſoribus, canonicè ſubſtituendis in perpetuum. Poteſtatem ligandi atque ſoluendi in cælis & in terra, beato Petro eiuſque ſucceſſoribus auctore Deo principaliter tradituam, illis Eccleſia verbis cognoſcit: quibus Petrum Do-

Matth.16.19. minus alloquutus eſt. Quodcumque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis. Ipſi quoque & propriæ firmitas, & alienæ fidei confirmatio, eodem Deo authore, præſtatur, cum ad eum dicitur. Rogaui pro te, vt non deficiat fides tua Petre: & tu aliquando conuerſus confir-

Luc.22.32. ma Fratres tuos. Opportet ergo nos, qui licet indigni, Petri reſidere videmur in loco, praua corrigere: recta firmare, & in omni Eccleſia, ad interni arbitrium Iudicis ſic diſponenda diſponere, vt de vultu eius iudicium noſtrum

Pſalm.16.2. prodeat, & oculi noſtri videãt æquitatem. Tuis igitur frater chariſſime Guido, iuſtis petitionibus annuentes: Sanctam Viennenſem Eccleſiam, cui authore Deo præſides, Apoſtolicę ſedis authoritate munimus. Manſuro itaque

que in perpetuum decreto, licet Gratianopolis, Valentia, Dia Alba quæ & Vuarium dicitur, Genena, Maurienna, ſanctæ Viennæ Eccleſiæ tamquam Metropolitanæ, iure perpetuo debeant ſubiacere. Porro Tarentaſiam ita ſemper 16 *ſub Primatu Viennenſis Eccleſię permanere decernimus, ſicut à ſanctis Prædeceſſoribus noſtris, Leone, Nicolao, atque Vrbano noſcitur conſtitutum. Abbatias quoque tam intra quàm extra Vrbis Viennenſis mœnia ſitas, tuæ fraternitati regendas, diſponendaſque committimus. Præterea ſtatuimus, vt quæcumque prędia, quęcumque dona, vel à Romanis Imperatoribus, vel à Burgundiæ Regibus, tuę Eccleſiæ data vel reddita ſunt, quęcumque hodie poſſidet, ſine in futurum iuſtè & canonicè poterit adipiſci: firma tibi, tuiſque ſucceſſoribus, & illibata permaneant. Adhæc tàm ſupra nominatorum prædeceſſorum noſtrorum, quàm & cęterorum Catholicorum Sedis Apoſtolicę Pontificum Priuilegia, de iure ſeu poſſeſſione Viennenſis Eccleſiæ edita, nos quoque præſentis decreti authoritate, firma integràque perpetuò permanere decernimus. Pallio ad Miſſarum tantum ſolemnia, illis ſolummodo diebus vti fraternitas tua meminerit, qui tuis prædeceſſoribus Romanę authoritate Eccleſiæ conceſſi ſunt: cuius te volumus per omnia* ge-
nium * *conſeruare. Huius enim Indumenti honor, humilitas atque iuſtitia eſt. Tota ergo mente fraternitas tua ſe exibere feſtinet in proſperis humilem, & in aduerſis, ſi quando adueniunt, inueniatur cum iuſtitia erecta, amica bonis, peruerſis contraria, nullius vnquam faciem, pro veritate loquente pręmens. Miſericordię operibus, iuxta virtutem ſubſtantiæ inſiſtens, & tamen ſupra virtutem inſiſtere cupiens. Infirmis compatiens, benevalentibus congaudens, de alienis gaudiis tamquam de propriis exultans, in corrigendis vitiis piè ſæuiens, in fouendis virtutibus, auditorum animos demulcens. In ira iudicium ſine ira*

16 *Primatus Vien. Eccleſia.*

* *Gremium.*

ne ira tenens, in tranquillitate ſeueritatis iuſtæ cenſuram non deſerens. Hæc eſt Frater chariſſime Pallij digniuas, quàm ſi ſollicitè ſeruaueris, quòd foris accepiſſe oſtenderis, intus habebis. Fraternitatem tuam ſuperna miſerationis dignatio, per tempora longa conſeruet incolumem. Scriptum per manum Petri Notarij, Regionarij ſacri Palatij.

Hic Guido Archiepiſcopus Viennenſis, poſtea fuit ad ſummum aſſumptus Pontificatum, & Calixtus vocatus, taléque dedit Eccleſiæ Viennenſi reſcriptum.

17 Calixtus Papa.

CAlixtus 17 Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Dilectis filiis Petro Decano, & Canonicis ſiue Clericis Viennenſis Eccleſiæ, tàm præſentibus quàm futuris in perpetuum. Et ſi Eccleſiarum omnium cura nobis ex Apoſtolicæ ſedis adminiſtratione immineat: Viennenſi tamen ſpecialius conuenit charitatis ſtudio prouidere. Ipſa enim primum diſponente Deo, ſolicitudini noſtræ commiſſa eſt: & ad eius regimen, nos Epiſcopalis gratiam conſecrationis accepimus. Et communis igitur, & ſingularis dilectionis debito inciuati: Matrem veſtram filij in Chriſto chariſſimi, ſanctam Viennenſem Eccleſiam diligere, honorare, & beati Petri Patrocinio decreuimus conſouere. * Libertatem. **Omnem itaque dignitatem, & omnem munitionem, ac liberalitatem, quam vel per authentica prædeceſſorum noſtrorum Sylueſtri, Nicolai, Leonis, Gregorij, & cæterorum Romanorum Pontificum priuilegia, vel per Imperatorum, Regum, Principum & cæterorum fidelium largitionem conceſſam obtinet: Nos quoque authore Deo concedimus, & præſentis priuilegij pagina confirmamus. Vt videlicet ſuper ſeptem prouincias primatũ obtineat. Super ipſam Viennenſem, ſuper Bituricam, Burdegalam, Auxitanam, quę Nouempopulitana dicitur: ſuper Narbonam, Aquenſem, & Ebredunenſem.*

Digitized by Google

sem. 18 Et in eis Viennensis Archiepiscopus, Romani Pontificis vices agat. Synodales comentus indicat, & negotia Ecclesiastica insiè, canonicéque definiat. Porro illa sex oppida vel Ciuitates, Gratianopolis videlicet, Valentia, Dia, Alba Viennarium, Genena, Maurienna, in eius tamquam in propriy Metropolitani obedientia, & subiectione permaneant: Tarentasiensis autem Archiepiscopus, licet aliquibus habeatur ex Apostolicæ Sedis liberalitate prælatus, Viennensi Archiepiscopo tamquam Primati suo subiectus obediat. Sanè in Salmoracensi Archidiaconia, consecrationes vel ordinationes, & quicquid ad Pontificale officium pertinet, Viennensis Ecclesia, præter alicuius inquietationem seu diminutionem habeat. Abbatia quoque sancti Petri foris portã Vienna sita, & infra eandem urbem, Abbatia sancti Andreæ, una Monachorum, altera Sanctimonialium: Abbatia sancti Theuderij, & Abbatia sanctæ Mariæ de 19 Bonanalle, quæ præstante Deo, nostris sumptibus & nostris est fundata laboribus: in iam sæpedictæ Viennensis Ecclesiæ ac subiectione persistant: In ipsa etiam Romanensi Ecclesia, quamuis Romanæ se faciat libertatis, visis tamen prædecessorum nostrorum priuilegiis, & Imperatorum præceptis, tam in secularibus quam & in regularibus Clericis & canonicis mihi ordinatis vel ordinandis: Pontifices Viennenses, omnem habere decernimus potestatem. 20 Similuer in Ecclesia beati Donati, & beati Valerij: & in Ecclesia beati Petri de Campania: & beatæ Mariæ de Annoniaco. 21 Castra præterea quæ per nos recuperata sunt vel acquisita; scilicet Pompeiacum, Sasserllum & Castrum de Malnualle, Viennensi Ecclesiæ in perpetuum confirmamus. Cœmeterium verò quod Dominus prædecessor noster, sanctæ memoriæ Paschalis Papa, circa beati Mauricij Ecclesiam consecrauit: liberum esse sancimus, vt eorum qui illic sepeliri deliberaue-

18 Hæc proinde ratione, posset dici Vien. Pontifex, Papæ legatus vel Vicarius natus.

19 Calixtus fundator Bonnallis.

20 Ecclesiæ B. Donati S. Valerij & B. Mariæ de Annoniaco, ei sũt subiectæ Archiepiscopo Viennensi.

21 Castra Põpeiacum, Sasserllum, Malauallense.

Digitized by Google

rint deuotioni & extremę voluntati, niſi forte excommunicati ſint, nullus obſiſtat: ſaluo nimirum proprię iure parrochię 22 Ad hęc pro ampliori Viennenſis Eccleſię dilectione, ante Viennenſem Archiepiſcopum per prouinciam ſuam Crucem defferri concedimus. Et Viennenſem Eccleſiam, alicui ſubiacere Legato niſi Cardinali, vel aly de Romana prouincia, qui à Romani Pontificis latere dirigitur, prohibemus. Porro in Eccleſiis quas in Viennenſi Epiſcopatu, poſt aſſumptum Apoſtolicę Sedis miniſterium, conſecrauimus. Viennenſis Archiepiſcopus eamdem quam habuerat ante, interdicendi ac ordinandi habeat poteſtatem. Sanè infra clauſtri ambitum, vbi Clericorum manſiones continentur: nullus omnino laicorum Deinceps habeat manſionem, aut aſſultum vel rapinam facere, ſeu corporalem cuilibet audeat iniuriam irrogare. Si qua igitur in futurum Eccleſiaſtica ſeculariſve perſona, hanc noſtrę confirmationis vel conceſſionis paginam ſciens, contra eam temerè venire temptauerit, ſecundo tertione commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendauerit: poteſtatis honoriſque dignitate careat. Reámque ſe Diuino iudicio exiſtere, de perpetrata iniquitate cognoſcat; & à ſacratiſſimo corpore ac ſanguine Dei & Domini noſtri Redemptoris Ieſu Chriſti, aliena fiat, atque in extremo examine diſtricte vltioni ſubiaceat. Cunctis autem eidem Eccleſiæ iuſta ſeruantibus, ſit Pax Domini noſtri Ieſu Chriſti: quatenus & hic fructum bonæ actionis ſentiant, & apud diſtrictum Iudicem præmia eternæ pacis inueniant. Amen. Amen. Amen.

22 Priuilegia Eccleſiæ Viennenſis, Magna.

Nota.

Ega

Ego Calixtus, Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.
Datum Valentiæ, V. Kal. Martij.

Indictione xiij. Incarnat. Domin. anno CIↃ.CXX.° Pontificatus autem Domini Calixti I. I. P P. Anno I I. *Electus fuit anno anno 1119. aut 1118.*

Non licuit postea ordine sibi succedentes Archiepiscopos Viennenses commemorare, præ Veterum scriptorum caligine: Attexam vero quædam priuilegia Imperatoria seu Regia ac Ducalia, Viennensi Ecclesiæ fauentia, & ita fundum hunc perficiam atque absoluam. Et primum Conradi Secundi Regis, quod est, huiusmodi.

CONradus 23 Dei gratia Romanorum Rex secundus. Humberto Venerabili Viennensi Archiepiscopo, & Suffraganeis eius. Hugoni Gratianopolitano, Ioanni Valentino, Galceranno Vuariensi, Hugoni Diensi, Arduconni Gebenensi, Barnardo Maurianensi Episcopis: cæterisque Principibus Burgundiæ & Prouinciæ, ciuibusque Vienne, Clero & Populo, salutem, Gratiam suam, & omne bonum. Ad regiæ dignitatis excellentiam pertinet quidem lapsa restaurare, mentia fulcire, stantia solidare, & Ecclesiarum paci ac Dei seruorum quieti, *Conradus secundus.* *23 Iste Conrad° erat nepos Conradi Ducis Franconiæ seu Suauiæ.*

totis clementiæ nisibus prouidere. Quocirca Vniuersitati Vestræ, & omnium Christianorum notum esse volumus: quod in Archiuiis Imperij nostri continetur, quod tota ciuitas Viennensis cum arce sua videlicet Popetum, specialiter & propriè ad ius & dominationem nostram ita respicit: vt secundum possessorem habere non valeat, sed per eiusdem ciuitatis Archiepiscopum, & canonicos Cathedrales, ad honorem Regni & nostram fidelitatem, omni tempore, quamdiu ab eadem ciuitate absumus: custodiri debeat. Quem tenoris modum, Viennensi Ecclesiæ, & Venerabili Archiepiscopo 24 Humberto qui nunc ei præsidet recognoscentes: vobis & cunctis fidelibus nostris, per præsentia scripta mandamus, & mandando præcipimus, quatenus eidem Archiepiscopo in recuperanda prædicta dignitate sua, consilium & opem, tàm seculari quàm Ecclesiastica iustitia, pro nostræ commendationis reuerentia impendatis. Nulla enim ratione patiemur Ecclesiam suo iure fraudari: & in Clericorum ceruicibus tyrannicam potestatem collocari. Itaque omnium secularium potestatem, & 25 Vuillelmum 26 Mauisconensem Comitem à prædicta vrbe alienamus. Et sub tua custodia Venerabilis Humberte Archiepiscope, successoriumque tuorum: & 27 Ecclesiæ tuæ. Viennam cum omni integritate sua, perpetuo iure tradimus. Popetum, palatium, & quodcumque ambitu ciuitatis continetur: & si qua sunt extra ad eiusdem dignitatem pertinentia. Quam donationem siue confirmationem, quia ad multorum notitiam peruenire duximus: literarum monumentis mandare prouida deliberatione curauimus, & vt hoc cognoscat præsens ætas, & omnium secutura posteritas, præsentem paginam aureæ bullæ nostræ insignire iussimus: & testibus idoneis confirmauimus, quorum nomina sunt hæc. Geretrudis Romanorum Regina, Arnoldus Colonienſis Archiepiscop. Arnoldus vice Hatonis Moguntini Archiepisco

24 Humberius primus. Archiepiscopus Vien.

25 De Villelmo Mauiscon. vide Goldastum in Record Burgundicis lib. 6 c. 2

26 Comitatus Viennēsis, erat Archiepisc. & Capituli.

27 Ergo Canonici Viennenses poterant scribere Comites, vt Lugdunenses, faciunt Canonici ei, ob Comitatum urbis Lugdunensis.

Digitized by Google

*chiepiſcopi, Cancellarius. Ordiebus Baſileenſis Epiſcopus, Anshelmus Epiſcopus, Nisboldus Stabulenſis Abbas: Arnoldus Præpoſitus maior Aquiſgranni, Hugo Comes Palatinus, Arbertus Notarius, & alij multi: Anno ab Incarnatione Domini CIↃCXLVI. Indict. ij. ** 8. Anno vero Octauo Regni eius. Data in Palatio Aquiſgranni, Deſiderio Monacho Notario, in die Apparitionis Domini, fœliciter. Amen.*

Huius Conradi Imper. tumulus luxta altare maius Eccleſiæ Monachorum S. Andreæ ad cornu epiſtolæ cum ſequenti Epitaphio repertus fuit.

Qui veſtes geritis precioſas, qui ſine fine
Non profecturas accumulatis opes.
Diſcite quia paucis opibus poſt funera ſatis
Contemi, ſaccus ſufficit, atque lapis.
CONRADVS iacet hic, qui tot caſtella tot vrbes
Poſſedit, tumulo clauditur iſte breui.
Mente Dei famulus, habitu Princeps trabeatus
Citerius, Veſtis aſpera ſubtus erat.
Qua iacet Eccleſiam geminis reparauit & auro,
Andreæ ſancti promeriturus opes.
Is Rex CONRADVS Monachos ſtabiliuit ibidem,
Corpore qui fertur dudum tumulatus ibidem.

Poſtea anno ſcilicet CIↃ. CLI. VII. Kal. Febr. 28. *28 Eugenius.* Indict. X V. Eugenius I I I. Papa ſcribens Eugenni ad Guillelmum Decanum & Canonicos Viennéſes, confirmat eis omnia Eccleſię Viennenſis priuilegia & bona, enumerans inter cætera Pupetum cum pertinentiis ſuis, Tertiam partem Viennenſis monetæ, municipium quod dicitur Conueniacum cum Eccleſia & pertinentiis ſuis Villam Geins cum Eccleſia & pert. Charentoniacum, Chomondum, Burgum qui dicitur Villa, Villam S. Clari, Eccleſiam de Reuentino, S. Victoris, S. Petri de Seſſiaco, Villã de Faramundo, Eccle-

Digitized by Google

ſiam S.Geneſij,Mõtem Salomonis. Ita Signatum,Ego Eugenius Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus, & in ſigillo ſcriptum.

Fac mecum Domine ſignum in bonum.

✠ Ego Viuarius Tuſcul. Ep.
✠ Ego Nicolaus Alban. Ep.
✠ Ego Hugo oſtien. Ep.
✠ Ego Greg.Presb.Card.TT.S.Calixti.
✠ Ego Manfredus Presb. Card.TT.S.Sauinæ.
✠ Ego Ambertus Presb. Card.TT.S.Anaſtaſiæ.
✠ Ego Iullius TT. S. Marcelli.
✠ Ego Guido Presb.Card.TT.S.Paſtoris.
✠ Ego Bernardus Presb. Card.TT.S.Clementis.
✠ Ego Rolandus Presb. Card.TT.S.Marci.
✠ Ego Octauianus Diac.Card.S.Georgij.
✠ Ego Rodulphus Diac.Card.S.Luciæ in ſept.ſol.
✠ Ego Gregorius Diac.Card.S.Angeli.
✠ Ego Guido Diac. Card. S.Mariæ in Porticu.

29 Fredericus Imp.Æuobarbus.

Poſt hæc [29] Fredericus Romanorum Rex, Eccleſiæ Viennenſi, Pontificante [30] Hugone, tale priuilegium dedit.

30 Hugo Archiep.Vien.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Fredericus Romanorum Rex ſemper Auguſtus. Principalem munificentiam, decet virtutum præmia merentibus tribuere: & fideliſſimos quoſque, dignis honorum gradibus promotos, cæteris circa res imperiales deuotis, in exemplum & bonæ ſpei ſignum collocare. Quocirca nouerit omnium fidelium noſtrorum, tàm futurę quàm præſentis ætatis induſtria: quod nos prò fideli deuotione atque conſtantia, quàm nobis & Imperio noſtro, Viennenſis Eccleſia exibere ſtuduit [31] *tibi Hugo Venerabilis Vrbis Archiepiſcope, & tibi Vuillelme prætaxatę Eccleſię Decane, & per vos veſtris ſucceſſoribus Archiepiſcopis & Decanis, & fideli etiam Canonicorum cõuentui Viennam cum omni integritate ſua committimus, Pipetum videlicet,*

31 Archiepiſc. Vien. & Canonici Comites Vien.

Cana

Digitized by Google

Canales, palatium, & cætera ad eiuſdem ciuitatis dignitatem pertinentia Præfata enim Ciuitas Regiæ cathedræ excellentia, nullum præter nos debet habere poſſeſſorem: ſed quamdiu abſumus, ipſam per eiuſdem loci Archiepiſcopum & per Cathedrales Canonicos cuſtodiri oportet. Dein in fine, contrauenienti Bannum Regale apponit, & centum libras auri puriſſimi: quarum partem dimidiam Camerę Regię, Reliquam Archiepiſcopo & Eccleſia Viennenſi attribuit: ſub Data per Bullam auream, Garmaciæ, eadem die qua Arnoldus Cancellarius Regis, fuit electus in Moguntinum Archiepiſcopum: præſentibus Arnoldo Colonienſi, Archiepiſcopo, Conrado Auguſtenſi, Conrado Garmacienſi, Gunterio Spirenſi Epiſcopis, & Ducibus Frederico Regis Cõradi filio, Suauiæ & Alſatię: Henrico Saxoniæ, Henrico Bauariæ, Bertaudo Briſcouię. Comitibus Olrico de Lanſceborg. Garnerio de Badana, Garnerio de Alſatia. Anno ab Incarnat. Domin. CIↃ. CLIII. Anno vero ij. Regni eius. Signum Domini Frederici inuictiſſimi Romanorum Regis.

Modico autem poſt tempore [32] Adrianus Papa iiij. eam de verbo ad verbum exprimens, confirmauit ſub datum Laterani, per manum Rolandi S. R. E. Presbyteri Cardinalis, Cancellarij: Idib. Martij Indict. vj. anno ab Incar. Dom. CIↃCLVII. Pontificatus ſui anno iiij. Sigillum ipſius ita eſt figuratum. *Adrianus iiij. Papa.*

Digitized by Google

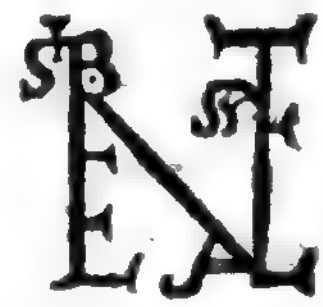

Tertia pars moneta Vien.
Conuenaicum Iauim.
Carentenaicū.
Camundus Villa.
S. Clarus.
Riuentinum.
S. Victor.
Farramanum
S. Geneſius.
Mons Salomonis.
S. Michael.
Malauallis.
Ornaceiacum.
Mons ſuperior.
S. Petrus de Salſiaco.
Mons Arnoldus.
Maccum.
Canales.
Maruēitum.

COnfirmauit etiam alia Bulla, omnia quæ Calixtus de Eccleſia Viennenſi ſtatuerat: Eccleſiámque hanc ſub beati Petri, & Apoſtolica protectione ſuſcipit. Sed & propriis nominibus exprimit quædam bona Eccleſiæ Viennenſis, quæ in ſuperioribus non continentur priuilegiis. Nempe Pupetum cum pertinentiis ſuis. Tertiam partem Viennenſis monetæ, municipium quòd dicitur Conuenaicum, cum pertinentiis ſuis, villam quæ dicitur Iauini cum Eccleſia & pertinentiis ſuis, Municipium quod dicitur Carentenaicum, cum Eccleſia & pertinenciis ſuis: villam quæ dicitur Camundus cum Eccleſia. Burgum quòd dicitur Villa cum Eccleſia & pertinētiis ſuis. Villam ſancti Clari, Eccleſiam de Riuerſti no & quicquid eſt in eadem villa viennenſis eccleſiæ. Eccleſiam Sancti victoris, villam de Farramanno cum Eccleſia, & pertinentiis ſuis. Eccleſiam ſancti Geneſij cum terra & hominibus. Locum iuxta ciuitatē Viennæ qui dicitur Mons Salomonis. Villam Sancti Michaëlis. Saxeolum & caſtrum de Mallaualle, & Ornaceiacum, Burgum de Monte ſuperiore cum appendiciis ſuis. Eccleſiam ſancti Petri de Salſiaco cum pertinentiis ſuis. Montem Arnoldum & Maccum, cum pertinentiis ſuis. Municipium quod dicitur Canales, intra mœnia ciuitatis, cum pertinentiis ſuis. Eccleſiam de Maruanto, vultque Archiepiſcopum Viennenſem, nulli legato Romani

Digitized by Google

mani Pontificis ſubiacere, niſi ſit de latere.

Deinde qui ſupradictus Fredericus, Imp. Bullam auream ſequentem dedit, in fauorem Eccleſiæ Viennenſis.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Fredericus Diuina fauente Clementia Romanorum Imperator, & ſemper Auguſtus & Cuius initium eſt præcedentis inſtar: excepto quod 33 Stephani Archiepiſcopi Viennenſis in ea fit mentio. Et quod ita poſt medium Imperator loquitur. *Præterea omnes res & poſſeſſiones, uniuerſa quoque prædia, quæcumque vel in quibuſcunque locis, vel Regnis, ſeu Comitatibus, prædeceſſores noſtri Diui Reges & Imperatores, à primitiua Eccleſia, eidem matri Eccleſiæ ſancti Mauritij Viennenſi Metropoli, ad noſtra uſque tempora ſpontaneè contulerunt: vel alij retro Principes, ſeu quilibet Deo fideles, pro remedio animæ ſuæ, vel qualibet alia pia deuotione obtulerant: per noſtram Imperialem authoritatem eidem Eccleſiæ, eiúsque rectoribus omni corroborationis munimine confirmamus. Tibi vero Stephano dilectiſſimo noſtro, Venerabili Archiepiſcopo: Dignitatem ab anteceſſoribus noſtris collatam, indiuiſam conſeruantes: recognoſcimus.* 34 *Videlicet vt in regno Burgundiæ, ſacri Palatij noſtri Archicancellarius, & Summus Notariorum noſtrorum ſemper exiſtas: & poſt te ſucceſſores tui. Omnia quoque Regalia, ab anteceſſoribus noſtris Eccleſiæ Viennenſi collata, commune etiam forum agentium & ſuſtinentium cauſas, tàm ciuiliter quàm criminaliter, noſtra conceſſione teneas & poſſideas.* 35 *Ad hæc decernimus, vt in aduentu noſtro, vel quotieſcunque ad curiam noſtram vocatus fueris, vel expeditionem nobiſcum facere debueris, Ciues Viennenſes & Romanenſes, omni excuſatione remota, congrua tibi ſubſidia conferant. Et cæt. Data Biſuntij*

33 *Stephanus Archiepiſcopus Vien.*

34 *Archiepiſcopus Viennenſis, eſt in Regno Burgundiæ Archicancellarius.*

35 *En magnũ priuilegium.*

Digitized by Google

vj. Kal. Novemb. Indict. v. Anno Dom. Incar. CIↃ CLVII. Regnante D. Frederico Romanorum Imperatore glorioſiſſimo Anno Regni eius vj. imperij vero iij. Recognita Per Reinaldum Cancellarium, vice Stephani Viennenſis Archiepiſcopi & Archicancellarij. Teſtibus Vmberto Biſuntinenſi, & Petro Tarentaſienſi Archiepiſcopis: Guillelmo Nouarienſi, Alberto Tridentino, & Vldarico Tarniſino Epiſcopis: Ducibus Bertolfo de Cruigen, Matthæo Lotharingiæ: & Ottone Palatino Comite de Vuitelmeſbach.

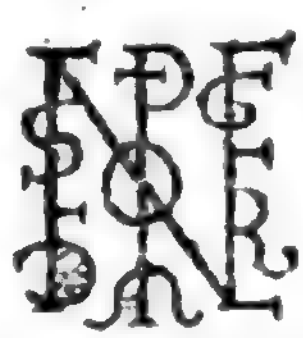

Dedit etiam & ſequentem Frederícus Imperator dum hominium Viennenſis Eccleſiæ ſuſcepit.

IN nomine ſancte & individue Trinitatis, Fredericus Diuina fauente, Clementia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus. Viennenſis Eccleſia ſicut inter cæteras Eccleſias & Metropolitanas ſedes Regni Burgundie, gloria & honore quaſi clariori ſydere refulget: ita peculiaris gratiæ prerogatiua apud Imperialem celſitudinem meruit præeminere, 36 vt Metropolitanus eius inter cæteros Archiflamines principalem locum & dignitatem obtineat: & quia princeps conſilij noſtri & Archicancellarius in regno Burgundie, & primus in Aula Regali, & in adminiſtratione Reipublice cæteris excellentiori dignitate præpolleat. Ea propter omnium Chriſtianorum & Imperij noſtri fidelium, tam preſens ætas quam ſucceſſura poſteritas nouerit: qualiter pro fidei ſinceritate ac fidelis obſequij deuotione, quam Imperio Viennenſis Eccleſia hactenus exibere ſtuduit, eius electum 37 Vuillelmum Venerabilem virum, diuinis & humanis legibus eruditum, ad curiam noſtram

36 Dignitas Eccleſie atque Archiepiſcopi Viennenſis, qui Princeps eſt Conſilij regni Burgundie.

37 Vuillelmus Archiepiſcopus Viennen.

Digitized by Google

noſtram venientem, conſuetâ benignitate ſuſcepimus: & recepto ab ipſo hominij & fidelitatis debito, de omnibus Regalibus & iuſtitiis, veteribus & nouis, quas Viennenſis Eccleſia hactenus habere ſolebat: ipſum ex Imperialis clementiæ indultu inueſtiuimus. Itaque venerabilis electe, vt de plenitudine gratiæ noſtræ ſemper gaudeas, & ab Imperiali excellentia, magnam fidem experientiæ tuæ adhiberi cognoſcas: tuæ fidei & per te tuis ſucceſſoribus Archiepiſcopis, & fideli etiam Canonicorum conuentui, Viennam cum omni integritate ſua committimus &c. quæ in dicto reſcripto ad inſtar ſuperioris omnino habentur.

Teſtibus Ilberto Biſuntino, & Drogone Lugdunenſi Archiepiſcopis: Petro Tulenſi, Arducio Gebenenſi, Epiſcopis. Hugone Cluniacenſi Abbate. Ecberchardo Theſaurario Biſnutinæ Eccleſiæ. Matthæo Duce Lotaringiæ, Comitibus Alberto de Dilingen, Volmaro de Saruuerda, Gerardo, Stephano, Vlrico de Hurmugen, Burkardo de Aſnel. Recognitum per Henricum Sacri Palatij Prothonotarium, vice Vvilhelmi Viennenſis Archiepiſcopi, & totius Burgundiæ Archicancellarij. Datũ apud Biſuntium. Anno Incar. Dom. CIↃ. C LXXVI. Indict. xiiij. * Regni frederici xiiij. * Imperij vero xij. xvj. Kalend. Auguſti. * IX.

Idem etiam Reſcriptum [18] Henricus Sextus Imperator, & Sciciliæ Rex [19] Ainardo Archiepiſcopo Viennenſi dedit. Præſentibus Annone Tarentaſienſi, & Angelo Tarentino Archiepiſcopis. Ottone Nouarienſi, Alberto Vercellenſi, Guidone Hypotregienſi, & Bonifacio Saonenſi Epiſcopis: & Bonifacio Marchione Montiſferrati, Vuillelmo Marchione de Pallodio. Arnaldo de Horembere, Marcardo Seneſcallo, Henrico Mareſcallo de Bappenhaun, Henrico Pincerna de Luceria: & Thoma Caſtellano de Noua. Recognitum à Concado Imperialis Aulæ Cancellario, Hildeneſhemenſi electo: vice Adolfi Colonienſis Eccleſiæ Archiepiſcopi, & totius Italiæ Archicancellarij. Anno D. Incar. CIↃ. CXCVI. Indict. xiiij. apud Taurinum

18 *Henricus 6. Imp.*

19 *Ainardus Archiepiſc. Viennen.*

Digitized by Google

num V. Kalend. Auguſti, per manum Alberti Imperialis aulæ Prothonotarij. Regnante Henrico ſexto Romanorum Imperatore glorioſiſſimo,& Rege Sciciliæ Potentiſſimo : anno regni eius xxvij. Imperij vero vi. & Regni Sciciliæ ij.

40 Fredericus ijj Imp.

Poſt ipſum 40 Fredericus eius filius. Romanorum Rex ſemper Auguſtus, ac Sciciliæ Rex : ad 41 Humbertum Archiepiſcopum Viennenſem, addit etiam Portus, & eos facit Iuris Archiepiſcopi Viennenſis. Omnémque laicalem perſonam, nulla obſtante temporis præſcriptione, à Dominio Viennenſis vrbis in perpetuum remouet & excludit. Caſtrum etiam Sancti Theuderij cum ſuis pertinentiis ei attribuit,& poſtea ita ſtatuit.

41 Humbertus ij. Arch. Viennen. quem Vbertum Catalogus vocat.

Ita quæ præcipiendo ſancimus, paritérque iubemus : vt nullus Iudex publicus, vel quilibet ex iudiciaria poteſtate, ſiue aliquis ex fidelibus noſtris, in Eccleſiis aut locis vel agris ſeu reliquis poſſeſſionibus, Eccleſiæ ſanctorum Martyrum Viennæ, quas moderno tempore iuſtè & rationabiliter in quibuſdam pagis, aut quibuſlibet territoriis poſſidere videtur; vel quibus eam diuina Maieſtas augere voluerit ad cauſas iudiciario more audiendas, vel freda aut manſionaticos, vel paratas faciendas, aut fideiuſſores tollendos eſſe iudicet, ſeu tollere preſumat. Homines videlicet Eccleſiæ, tàm ſeruos quam ingenuos neque * *diſtingnat: neque vllas redibitiones, vel illicitas occaſiones iniuſtè requirat, aut occaſione gardiæ violentiam inferat, non theloneum ſiue pedagium in agris vel terris, non redibitionem de paſcuis, non ſiluaticum, non fumaticum, non pulueraticum exigere audeat. Sed quicquid de rebus prefatæ Eccleſiæ poterat fiſcus exigere, totum nos*

* *Diſtringnat.*

pro

pro æterna remuneratione: prædictæ Ecclesiæ, remissione perpetua concedimus, vt iugiter Christi famulos in iam dicta Ecclesia persistentes, Dei misericordiam pro nobis exorare delectet. Super hæc omnia, quicquid per negligentiam rectorum, à prauis hominibus ablatum atque auulsum vel direptum est: sub omni integritate vsque in exquisitum reddimus. Ac præter Archicancellariatum in Regno Burgundiæ, cõcedit vt Archiepiscopus Viennenses, 42 Regalia in Diœcesi sua, Commune etiam forum agentium & sustinentium causas tam ciuiliter quam criminaliter, in regno dicto teneat: & possideat, saluo in omnibus & per omnia iure Imperiali.

42 *Magnum priuilegium Archiepiscopi Viennensis.*

Testes fuerunt Tridericus Treuerensis, Amedeus Bisuntinẽsis Archiepiscopi: Desiderius Dyensis, Conradus Constantiensis, Henricus Argentinensis, Vvaldricus Basileensis electus, Gaufridus Tricastinus Episcopi: Otho Dux Meraniæ. Comites, Rudulfus de Hauspec, Fridericus de Ferreto, Henricus de Niphenen, Anselmus de Instingen. Rodulphus Aduocat⁹ de Raprehit suvilario, Valterius Pincerna de Cimpfen, Frederieus de Escombore.

Conrado Spirensi & Metensi Episcopo Cancellario, Vice domni Humberti Viennensis Archiepiscopi, totius Regni Burgundiæ Archicancellarij recognitore. Datum Basileæ. anno Domini CIↃCCXIIII. Indict. iij. Regni eius ij. ix. kalend. Decemb.

Huius Vmberti de quo in Carta Fredericus meminit adest Epitaphium, iuxta chorum D. Mauritij repertum

Hic corpus petra tegitur, sed spiritus ethra
Præsulis V M B E R T I *petiit: qui munere ceris*
Pro quo certauit, viuens dum se maceraut,
Cathusia morem sectans, cellæque rigorem,
Ad vos transiuit, sic curam Pontificatus
Gessit Pastoris stimulum voluitque pharis.
Formam seruauit, nec in alterutro titubauit,

Mundum

Mundum ſuppeditans mundi contagia vitans,
Eccleſiam rebus ditans opibúsque, diebus
Per quos hîc degit patriam ſub pace redegit.
Mille is centeno quintóque ter anno,
Luce duodena nos deſerit ante Decembrem.

Inter viuos erat anno. 1214. tempore Frederici 2. Regis Romanorum & Sciciliæ Cæterum ex hoc Epitaphio videas lector, Inclitum Carthuſienſium ordinem, hunc ſtrenuum Viennæ Pontificem peperiſſe, quod vt ſcires & reſcires, volui.

43 Ioannes Archiep. Vien. ab Imperatore vocatus eſt Princeps & eius Archiepiſcopatui Viennenſi præfuit annos obiit CIↃCCLxvi.

Iſdem Fredericus, [43] Ioanni Archiepiſcopo Viennenſi ſcribens, quem Principem appellat: dicit quod Imperialis excellentia, tunc præcipuè ſui nomini titulos ampliat, tunc officij ſui debitum reddit, cum fœnore Deo viuo, cum eius intuitu per quem præeſt principibus orbis terræ, loca Deo dicata & perſonas Eccleſiaſticas pio fauore tuetur; & iuſtas eorum fauorabiliter petitiones exaudit. Nec non omnia Eccleſiæ Viennenſis confirmat priuilegia: teſtibus Aymaro Ebredunenſi Archiepiſcopo, K. Vapincenſi, P. Gratianopolitano, R. Papienſi, I. Vercellenſi, Hugutione Taurinenſi, P. Pactenſi Epiſcopis. B. Marchione Montisferrati, M. Marchione Salutiarum, M. Marchione Lauzano. Anno Domini M.ccxxxviij. x. April. Indict. xj. Imperij eius xviij. Regni Ieruſalem xiij. Sciciliæ xl. anno, apud Taurinum.

In ſigillo aureo ab vnà parte, eſt Romæ ſculpta Ciuitas, & in circuitu ſcriptum.

Roma caput mundi, regit orbis frena rotundi.

Et in medio vbi eſt effigies portæ, ſcriptum eſt.

Aurea Roma.

Ex altera parte eſt effigies Imperatoris tenentis in manu dextra ſceptrũ, in ſiniſtra mundum, & ſcriptum.

Fredericus Dei gratia Romanorum Rex ſemper Auguſtus.

Quam autem eximius iſte ad quem Imperator ſcribit Ar

Digitized by Google

bit Archiepiſcopus Ioannes fuerit ex ipſius Epitaphio intuebimur.

Iſdem etiam Fredericus in alio Priuilegio ſub datum Baſileæ IX. Kalend. Decemb. Indict. III. CIↃCCXIIII. Secundo Regni ſui. Quia ei innotuit quod quidam in Prouincia Viennenſi conſtituti, abſque Regum vel Imperatorum conceſſione, à tranſeuntibus pedagia extorquere præſumebant: quidam vero quibus indultum erat, amplius quam ſibi conceſſum ſit, in contemptum Regiæ Maieſtatis recipere non formidabant: & priuilegium meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate: conſtituit Archiepiſcopum Viennenſem & ſucceſſores ſuos, ſacri Palatij Archicancellarios: qui authoritate Regia, tantam præſumptionem cohiberent, & pro poſſe ſuo digna animaduerſione punirent, atque terra & aqua dictum pedagium in vtilitate Vien. Eccleſiæ leuarent. Quod Odo Dux Burgundiæ in liteis ad Burnonē Archiepiſcopum & Capitulum Eccleſiæ Viennenſis comprobauit, vtque illud opportunioribus exigerent locis conceſſit, ſub datum Viennæ menſe Iunio Anno CIↃ. CCXVI. dicto Regnante Frederico.

Anno verò Domini CIↃ.CCCC. die decimaquarta Octobris, Apud Aulam Regiam S. Pauli Pariſiis, in præſentia Caroli ſexti Chriſtianiſſimi Francorum Regis. In Cauſa litis ortæ inter Archiepiſcopum ac Capitulum Eccleſiæ ſanctæ Viennenſis, ac Regalis fiſci in Delphinali Prouincia Procuratorem, Regium Prætorium pronunciauit ſtatuit ac definiuit, Archiepiſcopo ac Capitulo prædictis, Iuriſdictionem temporalem Viennæ forè reſtituendam, reddendáque Caſtra Pupeti & Domus Canalium, eo pacto quo fruebantur anno CIↃCCCLXXVIII. quando negotium cœpit eis ſuper huiuſmodi, fiſcalis Delphinatus procurator faceſſere; fuitque regiis omnibus indictum officialibus, quæque ab illo percepta tempore, refundere, necnon litis integras diſſoluere expenſas.

Porro Aduocatus qui Coram Rege ac Conſilio cauſam Viennēſis Eccleſiæ, orauit, perorauit, & exorauit, ſequentia, inter cætera Arreſti quæ Regij Diplō-

ma con

ma continet, eloquenter pro ætatis ac temporis ratione disseruit.

Ecclesiam videlicet Viennensem ab Apostolorum tempore institutam, vnámque ex priorib⁹ Gallicanis Ecclesiis existere, quæ Christo nomen dederit: quam sua nobilitauit Apostolus Paulus præsentia eruditione, & directione, purpurauruntque S. Dyonisius & alij plærique Pontifices Martyres, qui B. Crescenti Pauli, discipulo, in ea succesſere.

Ipsam magno apud summos Pontifices atque adeo veteres cunctos Christicolas, semper in prætio fuisse: vt potè SS. innumerabilium martyrum ac Reliquiarum multiplicium inflorata floribus. Inter quas eminent sacræ Thebæ legionis Ducis Mauritij, quædam exuuiæ, quibus vt decoratur: sic eius post varias tandem clades nomine & titulo, consecrata extitit.

Et cum magna temporis diuturnitate, bellis infidelium attrita detritaue fuisset, & Præsulibus orbata. Pipinus Rex eam restaurauit, & in antiquum decorem restituere sategit. Pastorémque ipsi idoneum præfici curauit. Cuius studium Carolus Magnus secutus, cultum in ea diuinum ampliauit atque largitionibus Regijs cleri numerum adauxit, ‡ lanceáque & corona beati Martyris Mauritij in bello protectus, de suis triumphauit hostibus.

‡ *Error, nam vt supra dictum, Carolus iste fuit Calvus, non Magnus.*

Ad cuius imitationem cum Reges ac Imperatores, Sanctæ Viennensis Ecclesiæ decori studerent, tandem Rudolfus Comitatum Viennensem &c. ei concessit: & in tantum eam dilexit, quod Ermengarda ipsius vxor in ea sepeliri voluerit. Ob quam donationem à posteris Burgundiæ stabilitam Regibus, Archiepiscopus Viennensis, Viennæ ius semper exercuit supremæ iustitiæ meri ac mixti Imperij & iurium Regalium: & hominia Comitum Viennæ Palatinorum suscepit. Maximè verò Comitis Delphini, vti hominium Joannis Delphini sub dat. iij. Febru. CIↃCCCVIII. ostendit, banna & proclamationes suo ac Ecclesiæ Viennensis nomine absque contradictione fecit atque arresta pronunciauit. Et Ratione dicti Comitatus Vien. semper Archicancellarij nomen & dignitatem

in Aula

in Aula Burgundiæ Regum obtinuit. Et Maistralium id est legis Ministrum Viennæ instituit, qui fiscum ac Iurisdictionem temporalem Viennensis Comitatus regebat, hicque Maistralius erat semper vnus Canonicorum S. Viennensis Ecclesiæ. Verum Cum Delphini Comites, vi & potentia adigerent viennenses, suas ad Delphinale tribunal deuoluere appellationes. Ioannes 22. Pont. Roman. sub dat Auenioni vj. Id. Decemb. Pont. sui anno iiij. Maistraliam mensæ vniuit Archiepiscopali, quo maiori authoritate, Delphinalium officialium vi & potentiæ, ab Archiepiscopo resisti posset.

Sed & ipsi Comites Delphini ab antiquo supremum in se Archiepiscoporum viennensium Dominium agnouerunt & publicis litteris fassi sunt, nam Viennæ duo erant Palatini comitatus, quorum prior excellebat, à Domino de Paigniaco possessus, alter vero ab Hugone Delphino Alboni comite sub feudo dicti Domini de Paigniaco, qui hominium sui Comitatus Archiepiscopo deferebat, adeo vt Delfinatus esset Viennensis Retrofeudum Ecclesiæ. Et licet Ecclesiæ Viennensis vassali existerent Delphini, sæpè nihilominus dictam Ecclesiam lacessebant atque opprimebant: adeo vt Delphinus Humbertus technis & artibus induxerit quosdã sibi addictos Viennensis Ecclesiæ Canonicos, [2] ius quod Capitulum Viennense habebat in Viennensi Comitatu & eius castris ac emolumentis, vendere. Verum Bertrando Archiepiscopo fortiter obsistente & apud summum Pontificem reclamante, Nouissimè Clemens 6. & Innocentius ac Benedictus duodecimus SS. PP. lata sententia, dictum Humbertum Delphinum omnia Archiepiscopo & Ecclesiæ Viennensi quæ aut vsurparat aut fraude acquisierat, restituere compulerunt. Cuius sententiæ tædio, dictus Humbertus vendito Delphinatu Philippo Regi Francorum, cucullum induit. Carolus vero Philippi primogenitus, Delphinatum adiit, & in presentia omnium Procerum, in Ecclesia Viennensi palam consueta Hominia Archiepiscopo Viennensi præstitit, sub dat ij. Aug. CIↃ CCCXLIX.

[2] *Bertrandus Archiep. Vien.*

Ita quippe Venditionis cathis cauerat Humbertus. Omnia Hominia Ecclesiis Viennensi, Lugdunensi, Gratianopolitanæ, & aliis à se tuisque præcessoribus exhiberi consueta, ab emptore ac eius posteris, quam studiosissime conuentionibus adstruens: sicut Contractus indicat, quem Rationalis Camera Delphinalis conseruat a qua transumptus fuit, Anno 1506. vj. Feb.

3 *Sanseuerinus Cardinalis Vienn. Archiep.*

Instante[3] Cardinali Sanseuerino Viennensi Pontifice.

Accidit porro vt vacante Pontificali Viennensi sede, Carolus de Bouilla sub Carolo Imperatore Delphinatus Vicarius, manu armata inuaderet Ecclesiam Viennensem, atque eam Comitatu spoliaret, verum fatis fungente Carolo Imperatore, flagitat Viennensis Ecclesia Regem Christianissimum interpellans, ab eo Petrportianam præsens arrestum consequta fuit. Moriente paulo post dicto Carolo de Bouilla, & publicè in cognitionem omnibus atque oculis, veniam a Viennensi per eum requirente afflicta Ecclesia effagitante.

Tandemque Ioannes Pictauiensis. Archiepiscopus viennensis Anno CIↃCCC CIXV. Septemb. transegit Cum Ludouico Delphino Caroli vij. Christianissimi Francorum Regis, Primogenito, qua transactione Pariagium quod vocant cum Delphinis fecit, quod etiam hodie custoditur. Pariagium autem est, quo vno anno Delphinus iustitiam Viennæ per suos exercet Ministros, altero verò Archiepiscopus, ita vt Delphini atque Archiepiscopi Iudices per vices annuas magistratu fungantur.

Polita omnia & singula priuilegia Viennensis Ecclesiæ Sigismundus Imperator, sub datum Chamberiaci anno à Natiuitate Domini CIↃCCCCXVI. Nono Die mensis Februarij, laudauit, approbauit, ac confirmauit, & de nouo in quantum opus esset, Ecclesiæ Viennensi concessit.

4 *Sigismundus Imp.*

CAPVT VI.

EA quæ sequuntur, ordine collocare haud quiuimus, eo quod Archiepiscoporum seriem minimè reperire

reperire conceſſum fuerit. Cùm tamen illa ſint ſpectabilia, omittere noluimus.

Initio itaque de Chriſtianis proſa verſúque Epitaphiis agemus.

Epitaphium D. Ioannis Archiepiſcopi Viennenſi.

ANno ab incarnatione Domini CIↃCCLXVIXV. xv. Kal. Maij depoſitio Domini Ioannis Archiepiſcopi noſtri, qui tres Cappellas, vnam in honore B. Mariæ, alteram in honore S. Ioannis, & aliam in honore S. Mauritij & SS. Machabeorum á parte auſtrali infra ſepta Eccleſiæ maioris B. Mauricij conſtruxit. Qui caſtrum Baſtide baſtiuit, & multas poſſeſſiones circa illud acquiſiuit. Qui caſtrum Mantaliæ cum redditibus & poſſeſſionibus pluribus eidem adiacentibus, acquiſiuit. Qui domũ Dei Viennæ ad pedẽ pontis Rhodani ædificauit, & vnde ſex opera miſericordiæ fiant ibidem, perpetuo ad honorem Dei & ſuſtentationem pauperum poſſeſſiones, terras, & redditus aſſignauit. Qui Comitatum & palatium Viennen. ſuperius, ab Hugone de Pagnei Domino de Vienna, prætio ſeptem millium librarum Viennæ acquiſiuit. Qui Eccleſiam iſtam ſanctam Viennẽſem ſponſam ſuam ædificiis mirabilib⁹, honoribus, munerib⁹, & iuribus quãplurimis, dotauit, Et eccleſiam Romanenſem ſimiliter, in qua quieſcit corporaliter; ditauit & etiam ſublimauit. Qui domum ſuam Archiepiſcopalem Viennenſem, cum Capella quam ibi ſpecioſam conſtruxit, in honore B. Virginis, ædificiis nobilibus & conquerementis aliis, ampliauit. Qui domum Archiepiſcopalem Romanenſem acquiſiuit, & Capellum ibidem in honore B. Katherinæ Virginis ſumptuosè conſtruxit: Et vnde in dictis capellis celebretur perpetuò pro animabus prædeceſſorum ſucceſſorúmque ſuorum Archiepiſcoporum, ſeruitoribus redditus aſſignauit. Qui Baſilicas B. Mariæ de Vltrà Geriam & B. Mariæ veteris Viennenſis, ſumptuoſis decorauit ædificiis. Qui domum de Fayſins conſtruxit, & iura multa redditúſque ibidem acquiſiuit. Qui Corpus Glorioſi Martyris Mauritij patroni ſui perſonaliter reuelauit, in loco vbi

idem Martyr corporaliter requieſcit, vnde mentionem eiuſdem, dictæ Eccleſiæ apportauit. Et ipſum mentonem cum vaſe precioſo in quo eſt, & ornamenta pontificalia, veſtes, ſcilicet duplices, virides & rubeas, cappas & tapeta, ſeruitio prædictæ Eccleſiæ perpetuo deputauit. Qui feſtum reuelationis dictorum Martyrum Mauricij & ſociorum eius in dicta præſenti Eccleſia ſolemniter fieri decreuit. Et refectionem generalem ob reuerentiam dicti feſti, ipſa die ſuper prioratu de Bogiis ſeruitoribus dictæ Eccleſiæ perpetuò aſſignauit, cum tribus anniuerſariis quæ in fine ſuo reliquit, qui domos fratrum Minorum viennæ & Romanis, & Capellam S. Dominici, cuius cœmeterium ad ſepulturam pauperum decedentium in dicta domo Dei Viennen, decreuit. Et pontem Rodani, & pontem S. Martini Vien. Et pontem Lauſoniæ, & pontem Romanum, ſupra Iſeram pro maiori parte conſtrui procurauit. Qui prædictum templum ſeu domum maiorem in honorem SS. Martyr. Mauricij ſociorúmque eius, à bonæ memoriæ D. Innocentio Papa quarto feria quinta in Albis Paſchalibus anno Domini CIↃ. CC. LI. perſonaliter obtinuit celebriter dedicari, necnon perpetuis firmíſque indulgentiis Papalibus, honorari. Fuit autem doctrinæ veritatis prædicator eximius, religioſorum hoſpes præcipuus, humilitate quippe ſublimis, manſuetudine placidus, patientia fortis, benignitate affabilis, pietate condolens, miſericordia Innocẽs, & multiplici eleemoſinarũ irriguo, in ſubuentione affluens ægrorum. Fœlix temporalium gubernator, collapſorum ſpiritualium reparator: Et vt geſtorum eius fœlicium multitudinem, ſuccincta relatione texamus, ſic Ieſum Chriſtum firma credulitate cognouit, & cognitum ſincero corde dilexit, ac dilectum totis votis concupiuit, ſic & in fine ſuo amauit, quod mundo & eis quæ in mundo ſunt penitus vilipenſis, ad cœleſtia cunctis ſtudiis animũ vibrauit. Quæ autem de ipſo vidimus, hæc teſtamur, & ſcimus quia verum eſt teſtimonium. Oretis Deum pro eo.

Apud

Apud S. Blaudinam in ſuperiori parte Ciuitatis.

*Dodane Deus peccatoris miſerere ſepulti. Qui huic loco fidelis extitit quique etiam de ſuo prædio ad olenda libamina, & pro fratrum adiutorio, dedit vineas in Tauſiaco, vbi poſſunt collis * plus minuſve modij, Obiit Octuagenarius IIII. Kal. Iuli.*

* *Hic mendum eſſe videtur.*

In Capella S. Ioannis ad ſiniſtram partem, apud S. Andræam inferiorem.

III. Idus Iunij depoſitio Domni 1 *Aquini Abbatis Monaſterij S. Andreæ Viennenſis Anno ab Incarnat: Domini. CIↃCLXIIII.*

1 *Aquinus Abbas S. Andreæ.*

Apud S. Seuerium, extat eius tumulus Marmoreus, cum ſequenti Epitaphio.

2 *S. Seuerus.*

Occubat hoc tumulo ſpecioſus mente, 2 *SEVERVS,*
Qui quondam hoc templum funditus inſtituit.
Nec ſolum hanc ædem, ſed cætera tecta ſacrauit,
Plurima conſtituit vinctus amore Dei.
Diuina ſic fretus ope, quòd ſemper vbique
Quo poſuit dextra, auri metalla tulit.
Sed quid plura loquar laudetur gratia Chriſti,
Quæ ſic in cunctis viget vbique bonis.
Exulibus qui dona ſuis largitur operta,
Et peregrinis olim condita diſtribuit.
Obiit K. VIII. Idus Auguſti anno Chriſti. CCCC. XXX.

Ex hoc Epitaphio coniiciunt aliqui ipſum Viennæ Præſulatum geſiſſe, licet in Epiſcoporum eiuſdem vrbis Catalogo neutiquam inueniatur.

Sequitur Boſonis Epitaphium Regis.

3 *Rex Boſo.*

Regis in hoc tumulo requieſcunt membra 3 *Boſonis,*
Hic pius & Largus, fuit audax, ope benignus,
Sancti 4 *Mauritij caput aſt circumdedit auro,*
Ornauit gemmis claris, ſuperatque coronam
Impoſuit totam gemmis auróque nitentem.

4 *Caput S. Mauritij.*

Digitized by Google

Huic dum vita fuit, bona dum valitudo maneret,
Munera multa dedit patrono Carmine dicto,
Viribus in multis deuoto pectore magna,
Contulit, & sanctis pro Christi nomine dona
Stephane prime tibi sceptrum diadema parauit,
Lugduni proprium rutilat, velut hic Nicominus
Sol, quamuis hunc plures voluissent perdere Reges
Occidit nullus: sed vino pane refectus
Hoc linquens obiit Christi cum sanguine regnum.
Quem Deus ipse potens, cœli qui climata fingit,
Cœtibus Angelicis iungat per sæcula cuncta.
Obiit III. Idus Ianuarij. *Octauo*
Regni sui anno.

Yuo & Hugo Abbates.

Aliud sequitur Epitaphium [5] Abbatis Yuonis S. Petri, cuius tempore Hugo erat Abbas Bonæuallis.

Mente capax plenúsque Deo, vitáque serenus
YVO carne perit, æthera mente petit:
Flos florum cecidit, mortis gladiúsque recidit.
Plangit eum populus, Clericus, & laicus,
Vir fuisse patrem, docet hunc & regula fratrem
In commune bonus se sibi fecit omnis.
Sufficit os cuius vel mens in laudibus huius
Non valet hunc titulus, quem capit hic tumulus
Cui sexti sexto fit vita mota Kalendas,
Ciuibus Angelicis hunc Deus associas,
Obiit 6. Kal. Iul. Anno Incar. CIↃLXI. Indic. iij.

6 Robertus Archiepiscopus Viennensis.

Progreditur sequenter [6] Roberti Archiepiscopi, Vien. Epitaphium.

Si quia iuris eras gladio defensor utróque,
Gratiam si linguæ, si litera religióque
Si genus aut mores possunt attenerrere fata:
Te pastore fuit Roberte Vienna beata.
Felix quod fruitur saltem domus ista sepulto,
Quo viuente frui gauderet tempore multo.
Sed quia te dignus vir non fuit inclite mundus,

Deserit

Digitized by Google

Deseris nunc in quo remanet tibi nemo secundus.
Etiam decursi dignum mercede laboris
Iemnis æthereis, mensis te reddidit horis.
Quem tibi sola dedit succedere gratia Christi.
Te tuus Aynardus gemit hoc Epigrammate tristi.
Anno Domini CIↃ CXCV. IV. Kalend. Iulij Obiit.
Dominus Robertus Archiepiscopus.

Reperitur in Ecclesia S. Mauritij circa chorum intra templum D.Petri in pariete.

Hoc in Sarcophago 7 Gerardus claditur Abbas,
Spiritus astra petit, sed cinis hic tegitur.
Altæ stirpis erat, sed moribus altior, istam
De parua magnam fecerat ipse domum.
Largus diuitibus, parcus sibi, dines egenis,
Dans sua pauperibus, seque Deo tribuens.
Cui quantum potuit cupiens sine fine placere,
Cælebs longæuo tempore vixit ei.
Fuit bis senas cum Mars notat ipse Kalendas,
Inspector tumuli, dic Requiescat ei.

7 *Gerardus Abbas S. Petri Viennen.*

D. M.

Ibidem apud statuam B.Petri super Claustri ianuam in pariete.

Non Petrus hæc Petra. Roma Petrus & super æthra
Ad formam cuius species imaginis huius.

Ibidem.

Hac iacet in tumba thesauri magni columna
Nomine 8 RICHARDVS *Pater, urbis & huius alumnis*
Nomitis hæc fama monstratur, gloria vana,
Nil lapides clari sibi prosunt splendor & auri,
Splendor & Argenti nil prodest summa talenti.
Ad cineres primam quia soluitur iste figuram,
Concilij à plenis, quia subueniebat egenis:
In Domini manibus requiescat spiritus huius.
D. *Obiit pridie Idus Iulij.* M.

8 *Richardus Abbas S. Petri.*

Inibi.

Digitized by Google

Stirpe nitens clara nec morum nobilitate degener,
Eximius meritis clarus nobilitate compatris,
Humilis flagrans virtutis odore? VVILLELMVS *iacet*
Hic Abbatis functus honore, quem tulit è medio
Deus, & super astra locauit, associauit sanctis,
Sanctumque fuisse probauit.

Anno Domini CIↃCCXXIV. Obiit vij. Id. Iulij.

In Clauſtro Viennenſi.

Decim. Kal. Ian. Obiit Melioretus Subdiaconus Anno ab Incar. Dom. CIↃCIXV.

Ibidem. *Anno ab Incar. Domin. CIↃ. CVIIIC. XIII. Kal. Octob. Obiit Guillelmus Dodo Canonicus Subdiaconus.*

Vir pius & iustus, vir cultor summus honesti.
Hic iacet in tumba venerandus cura modesti,
In quo laudis honos, probitas & gloria cleri
Floruit, & sensus Salomonis, & orbita veri:
Perpetuæ laudis sacro Diademate dignus
Viuat in æternum Guillelmus Dodo benignus.

Ad S. Romanum. *Hic pausat Euuasius in Benedictus in pace qui vixit ann. lxx. mens. ij. & dies. vij. sur. C. de calo cum venerit author.*

10 Innocent. 4. Extat Diploma 10 Innocent. 4. ſub Dat. Mediolani Pont. ſui anno nono, quo dat centum dies annuo recurſu viſitantibus Eccleſiam S. Petri, die eleuationis S. Aaron, Naamati, Pantagati, Aquilini, Georgij, & Eutherij qui (ſic enim loquitur) præfuerunt Eccleſiæ Viennenſi, necnon Leoniani & Marculfi Abbatum.

Ex quò Diplomate, videas, Aaronem, Aquilinum, inter Viennenſes Pontifices numerari, quorum tamen nullam vel exiguam mentionem, quantumuis mea fuerit exacta perquiſitio, orbi ſuppeditare valui.

Iſte Innocentius PP. Miro affectu Cœnobium S. Petri dilexit, cuius regulæ rigorem præterquam in his

quæ

quæ ad tria vota ſpectant vel quæ in regula diſpenſari vetantur, Abbati mitigandi poteſtatem fecit, ſub Bulla Data Lateran. Pont. ſui anno Vndecimo, xv. Kalend. Ianuarij.

Honorius vero Papa [11] iij. ſub Dat Lugduni Nonis Februarij Pont. ſui anno ij. abſtulit conſuetudinẽ quæ in Ciuitate Viẽ. Cõſpiratione Monialiũ S. Andreæ ac quorumdam Clericorũ Vien. inualeuerat, quod nullus permitteretur apud alienam Eccleſiam eligere ſepulturam cum effectu à rectoribus Eccleſiarum dictæ Ciuitatis, niſi viuens pedes vel eques ad eamdem Eccleſiam acceſſiſſet: ſed ſaluis iuribus parrochialibus, liberas ſepulturas voluit eſſe, nonobſtante eiuſmodi conſuetudine. [11] *Honorius 3.*

Voluit etiam ſub Bulla data Romæ Kalend. Octob. Pont. ſui anno 10. Liberas eſſe in ſancto Petro ſepulturas, ſalua tamen iuſtitia illarum Eccleſiarum, à quibus aſſumuntur corpora mortuorum.

Extitit & [12] Guillelmus de Roſſilione Diuina ſe vocans permiſſione Epiſcopum Valentinum, & Dienſem, ac Comitem: & Gubernantem ſanctam Eccleſiam Vien. ſede vacante, vt moris eſt ab antiquo, ratione Eccleſiæ Valentinæ, cuius tempore [13] Ioſcerandus de Capella Abbas erat apud S. Petrum, ad cuius petitionem, dictus Guillelmus Pictauiæ S. Petri vniuit Prioratum de Bogies, per ſuas literas datas in Baſilica Archiepiſcopali Viennæ 20. Februarij. CIↃ. CCCXVIII. quàm vnionem Guillelmus de Claromonte Decanus & Capitulum S. Viennenſis Eccleſiæ, approbauerunt & laudauerunt, poſtea [14] Bertrandus de Capella Archiepiſcopus & Comes Vien. tempore [15] Guigonis Berardi Abbatis S. Petri, vniuit dicto Cœnobio, Prioratum de Chatonais, conuocatis ad locum Reueſtitorij per ipſum ſono Campanæ S. Mauritij canonicis, ac ſaluis præſtari in dicto Prioratu Archiepiſcopo conſuetis iuribus, 1334. Prima April. Pont. Ioannis 22. anno 18. vbi inter cæteros teſtes, recenſetur Ioannes, Miles in Eccleſia Viennenſi.

Guillelmo [16] etiam Abbati Bonarum Vallium ac eius ſucceſſoribus, fuit per [17] Ay Abbatem & Cõmen-

[12] *Guillelmus de Roſſilione Epiſcopus Dienſis.*

[13] *Ioſcerãdus Abbas S. Petri.*

[14] *Bertrãdus de Capella Archiepiſcopus Vien.*

[15] *Guido Berardus Abbas S. Petri.*

[16] *Guillelmus Bonarũ Vallium Abbas.*

[17] *Ay Abbas S. Petri.*

Digitized by Google

tum S. Petri conceſſum, vt pro eo defuncto fieret ſicut pro vno de profeſſis ſancti Petri ibidem eſt fieri conſuetum,& quando breue Obitus vnius fratris Bonarum vallium apportaretur ad Monaſterium S. Petri, quilibet Frater cantaret pro eo vnam miſſam, vel de eo haberet memoriam in tribus miſſis,non Presbyter diceret 50. pſalmos, & Conuerſi 50. Pater noſter. Abbáſque Bonæuallis, in Monaſterio S. Petri, ſi eum ibi venire contingeret,ſi vellet Capitulum intraret, & ſermonem faceret: & ſi vellet abſoluere aliquem fratrem qui eſſet in aliqua ſententia de qua ſuus Abbas eum abſoluere poſſet, ac etiam inſtallare ſi expedire videret, ac etiam cantare ad Maius altare, & comedere in Conuentu ſi eidem placeret. Et vice verſa idem Abbati & Fratribus S. Petri in Monaſterio Bonarum Vallium concedebatur ſub Act. Viennæ CIↃ. CCLII. VII. Id. Iulii.

18 Theobaldus Vien. Archiep.

Anno CIↃ.CCCIC.[18] Theobaldus Viennæ ſedebat, his ſe inſcribens titulis. *Theobaldus Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopus & Comes Viennenſis, Abbáſque S. Theuderij & de Romanis, in Viennenſi & ſeptem aliis prouinciis Primas, ac in eiſdem prouinciis*, Ex indulto Apoſtolico Vices Romani Pontificis gerens hic ad Inſtantiam[19] Guidonis de Roſſilione Abbatis S. Petri, illi immediatè ſubiecti: vniuit cœnobio S. Petri, Prioratum de Serre,vt ab Abbatum S. Antonij & Bonarum vallium violentia, dictus Prioratus pet Abbatem præfatum S.Petri defenderetur,aſſeruítque in ſuis literis, quod ſicut ſummi Pontificis eſt Epiſcopatus, ſic Ordinarij iure Ordinario, cæteras iuſtis exigentibus cauſis,vnire Eccleſias: ad quod accedebat Authoritas Primatiæ & S.Sedis Apoſtolicæ, cuius vices in dictis gerebat Prouinciis. Is Theobaldus,relicto Viennenſi, deinde ad Byſuntinenſem pontificatum trãſlatus fuit.

19 Guido de Roſſilione Abbas S.Petri.

20 Martinus V. Papa.

21 Ioãnes Archiep.Vien.

22 Stephanus Vien.Archiep.

23 Robertus Abbas S.Petri.

Dicti autem prioratus vnionem,[20] Martinus V. Idib. April. Pont. ſui Anno 1.apud Conſtantiam, ad petitionem[21] Ioannis Viennenſis Archiepiſc. Decani, Capituli, Cleri, & Conſulum Ciuitatis Viennenſis, confirmauit.

Stephano[22] Viennenſi Archiepiſcopo,[23] Roberto S. Pe

S. Petri & [24] Aymone S. Andreæ Abbatibus, Gualterio de Balberio fundare conceſſum eſt Prioratum [25] de Inſula ſub Vienna, ea lege vt qui in eo habitarent, inde non exirent ad ſubducendos parrochianos aliarum Eccleſiarum : viuerent ex iis quæ iuſtè acquirerent, neque in ciuitate, neque in aliena villa omnino aliquid acquirerent, non domum, non curtile, neque aliquam terram: & numquam in alio loco ſepulturam facerent, decimam non acciperent, neque aliquem hominẽ ſuſciperent, niſi venire per ſe poſſet ſine adiutorio vel pedibus vel equo. In inſula nullum ſepelirent, niſi in eorum ordine prius fuiſſet benedictus & profeſſus, ſi quid vellent acquirere, ibi acquirerent vbi nulli nocere poſſent. Et ibi animalia ſua exercerent vndè viuerent. Contradixit vero Robertus Abbas ; & nihilominus Archiepiſ. Stephanus, prædictam fundationem ſua authoritate firmauit.

24 *Aymo S. Andreæ Abbas.*

25 *Fundatio Prioratus de Inſula.*

Sub Clemente in ſua obedientia Septimo.[26] Humbertus erat Abbas S. Petri & [27] Iacobus Bonæuallis.

Anno CIↃ. CCCCVC. [28] Anthonius erat Abbas commendat, perpetuus S. Petri, & Archiepiſcopus Viennenſis, [29] & Andreas de Martello Abbas S. Andreę. Hunc vero Antonium Alexãder Sextus, in Vnione Prioratus S. Romani de Suriaco, quam Cœnobio S. Petri fauens, anno CI.Ↄ CCCCIII. Pont. vero ſui anno V I I I. fecit, vocat Venerabilem Fratrem, olim Viennenſem nũc vero in vniuerſali Eccleſia Archiepiſcopum, quorſum autem neſcio. Huius tempore, nempe anno CIↃ. CCCCC. erat [30] Ioannes Baptiſtiſta Epiſcopus Mutinenſis.

26 *Humbertus Abbas S. Petri.*

27 *Iacobus Abbas Bonævallis.*

28 *Anthonius Archiep. Vien. & Abbas S. Petri.*

29 *Andreas de Martello Abbas S. Andreæ.*

30 *Ioannes Epiſcop. Mutinenſis.*

Anno CIↃ. CIIIC. Vvillelmus Bortelli erat Abbas S. Petri & Amadeus Bonæuallis.

Benedictus X I I I. in ſua obedientia vocatus dedit Monaſterio S. Petri Conſeruatores, Abbates Athanatenſem, Trenorchienſem ac S. Eugendi, Lugd. Cabellonens, & Lugdun. Diœceſis ſub. Dat Niciæ ij. Nõn. Mart. Pont. ſui anno ij.

Anno 1539. Petrus [31] Palmerius erat Archiepiſcop. Viennenſis : ſe intitulans, Viennæ Allobrogum Archiepiſcopum, & Comitem, Galliarúmque Primatem, & tunc

31 *Petrus Palmarius Vien. Archiepiſc.*

Digitized by Google

32 *Annetus de Grolea Abbas S.Petri.*

& tunc [32] Annetus de Grolea erat S.Petri Abbas.

Anno CIↃ. CCCCCLV. Sede Viennensi Vacante, Ludouicus Arzelerius Canonicus Viennensis ac Iurium Doctor, à capitulo fuit vicarius institutus.

33 *Indulgẽtiæ apud S. Petrũ In Octaua Paſchæ.*

Anno CIↃ. CCLIIII. [33] Alberius Alexandri IIII. Papæ Notarius ac Legatus dedit in Octauis Paſchæ visitantibus S. Petrum, centum dies pœnitentiarum iniunctarum, sub.dat. Valent. Non. April. Pont. Alexandr. IIII. anno I.

Innocentius iij.

Innocentius IIII. concessit Abbati S. Petri & Conuentui, vt ad receptionem seu prouisionem alicuius in pensionibus vel Ecclesiasticis beneficiis compelli de cætero per literas Apostolicas non possint, quæ de hac indulgentia plenam non fecerint mentionem. Sub. Dat. Lugd. vj. Kalend. Decemb. Pont. sui anno iiij. Necnon [34] quadraginta dierum Indulgentias visitant. S. Petrum in festo Apostolorum Petri & Pauli, sub dat. Lateran. viij. Kal. Martij, Port. sui an. xj.

34 *Indulgentiæ apud S. Petrum in festo Apostolorum Petri & Pauli.*

Lucius iij. [35] suscepit in protectionem Sedis Apostolicæ, Monast. S. Petri. de consensu Cardinalium qui fuerunt.

35 *Monasterium S. Petri ab Apostolica sede protectum.*

✠ Ioannes Presb. Card. TT. S. Mariæ.
✠ Laborans Presb. Card. TT. S. Mariæ Tanstyberim.
✠ Hubertus S. Laurentij in Damaso.
✠ Theodinus Portuensis & S. Rufinæ Episcopus.
✠ Henricus Albanens. Episc.
✠ Theobardus Hostiens. & Veliti. Ep.
✠ Additio Diac. S. Theodori.
✠ Gratianus S. Cosmæ & Damiani Diac.
✠ Safredus S. Mariæ in via lata Diac.
✠ Albinus S. Mariæ Nouæ Diac. Card.
✠ Landus Presb. Card. TT. Basilicæ xij. Apostolorum. Sub. Dat. Veronæ per manum Hugonis S. R. E. Notarij X. Kal. Nouemb. Indict. iij. Incarnat. D. anno. CIↃ. CLXXXIIII. Pót. sui anno iiij. Qui & vsum mitræ Abbati S. Petri confirmauit.

Hócque ipso tempore vt patet ex quodam actu visitationis vnius parœchiæ. Porticus operti erant ante parœchias ad baptizandos infantes.

36 *Desiderius Abbas S.Petri.*

Sed & [36] Desiderium Abbatem S. Petri cum suo conuen

conuentu, [37] Gelasius secundus in protectionem accepit, salua tamen Viennensi Archiepiscopo canonica reuerentia. sub. dat. Lugduni per manum Reogeni R. E. Diaconi. xix. Kalen. Feb. Incarn. D. anno. CIↃ. CXX. Pont. Quod eidem Desiderio confirmauit, Calixtus Anno. CIↃ. CXXIII.

37 Gelasius ij. Papa.

Iulius [38] ij. sub. dat. Fabricæ ciuitatis Castellanæ. CIↃ. CCCCCIX. Deputauit S. Petri Monasterio Conseruatores, Episcopum Gratianopolitanum, & Abbates Athanacēsem Lugduni. & S. Andreę Viennæ.

38 Iulius ij.

Alexander iiij. [39] Vsum mitræ & annuli concessit Abbati S. Petri, sub dats Ferenti anno iij. sui Pont.

39 Vsus mitræ & annuli Abbati S. Petri concessus.

Aymarus [40] de Possiaco fuit Abbas S. Petri [41] Ludouicus fuit Abbas & Monachus sancti Petri CIↃ. CCCCCII. sub Iulio II.

40 Aymarus de Possiaco S. Petri Abbas.

41 Ludouicus Abbas S. Petri.

Innocent. iiij. In festo reuelationis S. Ysicij Pontifi. Vien. pœnitentibus & Confessis quadraginta dies de iniuncta pœnit. largitus est. Pont. sui anno vij.

Guido Archiepis. Vien. se in fundatione Monasterij Bonæuallis, Apostolicæ sedis Legatum vocat CIↃ. CXX.

Guillelmus [42] de Vallegellata Abbas S Petri, præstabat iuramentum in Ecclesia S. Mauritij Viennensis, in sua confirmatione CIↃCCCXLIII.

42 Guillelmus de vallegellata. Abbas S. Petri.

Statutum est & approbatum in generali Capitulo S. Petri CIↃ. CCCXXXVII. vt ante susceptionem Monastici in eo habitus, qui admitebatur traderet vnum Cyphum, & vnum Coclear argenti boni ponderis vnius Marki, & xij. vlnas Mapparum.

Petrus [43] erat Abbas S. Petri CIↃ. CCCLXI. Guigo Abbas S. Petri CIↃ. CCCIC.

43 Petrus Guigo & Ado S. Petri Vien. Abbates.

Ado Abbas S. Petri, cui confirmatum est ab Alexandro iij. Cœnob. S. Columbæ, datum Lateran. per manum N. Cardinalis & Cancellarij. Pont. sui anno. XX. CIↃ. CCCXXIIII.

Hæc sunt quæ summa & exacta perquisitione, de vrbis Sanctæ ac Senatoriæ Viennensis sacris ac Prophanis Antiquitatibus, reperire potui, quæque, ne tandem tempus ea exederet, prælo subieci typographico, ob plura in eis cognitu dignissima, ob honorem

rem quem duobus viuis Viennensis Ecclesiæ Pontificibus defero, ob amorem & reuerentiam S. Mauritij & ipsius sacri Canonicorum collegij, ac vltimo ad excitandum Delphini Francogallici in Viennensem Ecclesiam studium, dum leget apud Regiam Christianissimo suo Patri dicatam atque consecratam Floriacensem veterem Bibliothecam, Christianosquosque principes, ob Apostolorũ memoriam semper coluisse, excoluisse atque tutasse vetustissimam hanc Apostolorum filiam & Summorum Pontificum, in septem Prouinciis Vicariam Ecclesiam. Cæterum cum Nundinarum Francofortianarum immmeret tempus, celerius quam cogitaueram, multa in his antiquitatibus atque adeo tota Floriacensi Bibliotheca congessi ac coaceruaui, quæ altera editio annuente Deo ordinatius locabit, perpolliet, atque adornabit. Tu vero benigne Lector, scito ac certò crede, meum in toto hoc opere scopum fuisse, Dei & Sanctorum gloriam promouere, Galliam nostram illustrare, atque Principi meo & pluribus mei studiosis Optimatibus vel Amicis, grati animi specimen exhibere. Non vero alicui obloqui vel præiudicare. Candidè à me prolata & explicata, si candidè acceperis. Nihil puto in toto hoc esse opere, quod re iniuria scandalove merito debeat, vel queat afficere.

Laui igitur Xysti atque adeo vniuersæ Bibliothecæ Regiæ Floriacensis ad Dei æterni gloriam hic Coronis esto.

FINIS.

Digitized by Google

CATALOGVS INSIGNIVM

PRÆCIPVARVM HOC LÆVO
Floriacenſis Regiæ Bibliothecæ Xyſto
repræſentatarum Perſonarum,
cum Materiarum Notabi-
lium copioſo
Indice.

Pontifices Sancti.

Aaron Vien.
Ado Vien.
Agobardus Lug.
Agratus Vien.
Annianus Aurel.
Aquilinus Vien.
Apolinaris Valent.
Athanas. Alexand.
Audoënus Rhotom.
Auguſtinus Angliæ.
Auitus Vienn.
Auſtrobertus Vien.
Barnardus Vien.
Blidianus Vien.
Bobo Vien.
Bobolinus Vien.
Clarentus Vien.
Claudius Vien.
Creſcens Vien.
Cutbertus Lindiſphar.
Cyprianus Carthag.
Deodatus Vien.
Deſiderius Vien. Mart.
Dolinus Vien.
Domninus Vien.
Domnolus Vien.
Dionyſius Vien.
Edaldus Vien.
Edictus Vien.
Edoaldus Vien.
Etherius Vien.
Euantus Vien.
Florentius Vien. Mart.
Irenæus Lugd.
Iulianus Vien.
Iuſtus Lugd.
Iuſtus Vien.
Leander Hiſpal.
Lupicinus Vien. Mart.
Lupus Lugd.
Mamertus Vien.
Martinus Turon.
Martinus Vien.
Naamatus Vien.
Nectarius Vien.
Nicetius Vien.
Pantagatus Vien.
Paracodas Vien.
Paſchaſius Vien.
Philippus Vien.
Phocas Synopenſis Mart.
Priſcus Lugdun.

Pontifices non Sancti.

Adolfus Colonienſis.
Agilmarus Vien.

Ainardus

Digitized by Google

Ainardus Vien.
Albertus Vercel.
Albertus Trident.
Amedeus Byſunt.
Angelus Tarent.
Anno Tarent.
Antelmus I I.
Antonius Vien.
Arduco Geben.
Arnoldus Colon.
Arnoldus Mogunt.
Arſenius Senon.
Arraldus Grationop.
Aurelianus Arelat.
Aymarius Ebrodun.
Aymo Byturic.
Barnardus Maurien.
Bartholomeus Turon.
Bernoinus Vien.
Bertericus Vien.
Bertrandus de Capella Vien.
Bonifacius Saon.
Boſo I I.
Bruno Andegau.
Burchardus Vien.
Burno Vien.
Conradus Spirens. & Metẽs.
Conradus Auguſtens.
Conradus Conſtantien.
Conradus Garmacienſis.
Conradus Hildehen.
Deſiderius Dyen.
Drogo Lugdun.
Galceranus Viuarien.
Gaufridus Tricaſtin.
Girardus Viuarien.
Guido Hyporregien.
Guido Vien.
Guillelmus Novar.
Guillelmus de Roſſiliõe Val.
Gunterius Spiren.
Gyſepnoidus N.
Hato Magunt.

Henricus Argentin.
Henricus Alban.
Hugo Dien.
Hugo Grationop.
Hugo Vien.
Hugutio Taurin.
Humbertus Lugd.
Humbertus Vien.
Hyeronymus de Villars Vie.
Ilbertus Byſunt.
Ioannes Mutinens.
Ioannes Vien.
Ioan. Vien.
Ioannes Pictauiens. Vien.
Leodegarius Vien.
Martinus Tricar.
Nicolaus Alban.
Otdiebus Baſileen.
Otto Nouarien.
Otianus Vien.
Petrus Paimerius Vien.
Petrus de Villars Iunior Vie.
Petrus Dien.
Petrus Laurentius Arelar.
Petrus Tarentaſienſis.
Petrus Tulenſis.
Pontius Valent.
Proculus Vien.
Ragaufredus Vien.
Rainardus Alerenſis
Remigius Byturic.
Rotherrus Vien.
Sobarchus N.
Sobo Vien.
Stephanus Vien.
Theobradus Vien & Byſunt.
Theobaldus Oſtiẽſis & Vel.
Theodinus Port. & S. Rufinæ.
Theutbaldus Vien.
Tridericus Treueren.
Viuarius Tuſcul.
Vldaricus Taruiſin.

Vetra

Digitized by Google

Vltraia Vien.
Vmbertus Byſunt.
Volferius Vien.
Vrſus Vien.
Valdricus Baſilcen.
Vvarmundus Vien.
Vvilicarius Vien.
Vvolfericus Vien.

Abbates.

Ado S. Petri Vien.
Amadeus Bonæual.
Andreas de marcello Andreæ Vien.
Annetus de Grolea S. Petri Vien.
Anno Auguſtud.
Antonius S. Petri Vien.
Aquinus S. Andreæ Vien.
Ay S. Petri Vien.
Aymarius de Poſſiaco S.Pet. Vien,
Aymo S. Andreæ Vien.
Bernardus.
Dalmatius Sapinienſis
Deſiderius S. Petri Vien.
Geraldus Athanat.
Gerardus S. Petri Vien.
Guido de Roſſilione S.Petri Vien.
Guigo Berardus Sanct. Petri Vien.
Guillelmus Bortelli S. Petri Vien.
Guillelmus Bonæual.
Gillelmus de Vallegeſſata S.Petri Vien.
Gunto S.Petri Vien.
Gurgerius S. Petri Vien.
Hubertus Inſulæ Barbarenſis.
Hugo Bonæual.
S. Hugo Cluniacenſis.
Humbertus S. Petri Vien.
Iacobus Bonæual.
Ioſſerandus de Capella S. Petri Vien.
S.Leonianus S.Petri Vien.
Ludouicus S. Petri Vien.
S. Mareultus S. Petri Vien.
Niſboldus Stabulenſis.
Odo Flauiacenſis.
Petrus S. Petri Vien.
Rainitidus Tulenſis.
Richardus Iuuenſis.
Richardus S. Petri Vien.
Robertus S. Petri Vien.
Siffredus S. Petri Cabilon.
Yuo S. Petri Vien.

Imperatores,

Alexander.
Anaſtaſius.
Anaſtaſius.
Anaſtaſius.
Antoninus Caracala.
Antoninus Pius.
Antoninus minor.
Arcadius.
Aurelianus.
Aurelius.
Carolus Caluus.
Carolus Magnus.
Carolus Imp.
Carus.
Claudius.
Commodus.
Conſtans.
Conſtantinus j.
Conſtantinus iij.
Conſtantinus iiij.

Decius.
Diocletianus.
Eraclius.
Gallienus.
Gallus.
Gordianus.
Gratianus.
Henricus ij.
Henricus vj.
Hlotharius.
Honorius.
Iouianus.
Iulianus.
Iuſtinianus j.
Iuſtinianus ij.
Iuſtinianus iij.
Iuſtinus.
Leo.
Leo
Leo.
Leoncius
Ludouicus.
Mauritius.
Maximinus.
Michaël.
Nerua.
Philippus.
Philippicus hæret.
Phocas.
Probus.
Sigiſmundus.
Tacitus.
Theodoſius.
Theodoſius.
Theodoſius.
Tyberius.
Tyberius.
Tyberius.
Valentinianus.
Valerianus.
Veſpaſianus.
Voluſianus.
Zeno.

Reges Francorum.

Childebertus j.
Childebertus ij.
Chilpericus.
Chlotarius.
Clodoueus j.
Clodoueus ij.
Clodoueus iij.
Clodoueus iiij.
Dagobertus j.
Dagobertus ij.
Daniel.
Carolus Caluus.
Carolus Magnus.
Carolus vj.
Carolus vij.
Pipinus.
Sigebertus.
Theodebertus.
Theodericus.
Theodoricus.

Reges exterorum.

Boſo Rex Burgundiæ.
Conradus ij. Romanorum.
Fredericus Romanorum.
Fredericus ij. Romanorum.
Gundebadus Burgundiæ
hæret.
Hildericus Vvandal.
Hugo Burgundiæ.
Liutprandus Longobard.
Lotharius Burgund.

Ricar

Digitized by Google

Ricaredus Gothorum
Rodolfus Burgundiæ.
Sigiſmundus Burgund.
Theodoricus Gothorum.

Reginæ.

Ermengarda Burgundiæ
Ermentrudis Franciæ
Geretrudis Romanorum
Irmengardis Burgundiæ.

Duces Comites ac Marchiones.

Albertus de Dilingen.
Anſelmus de Iſtinghen.
Anſemundus Vien.
Arnaldus de Horembere.
Bertaudus Briſgouiæ.
Bertolfus de Ceuinghen.
Bonifacius Montiſferat.
Burchardus de Aſpel.
Fredericus de Ferreto.
Fredericus Suauiæ & Alſatiæ.
Gerardus Comes.
Guarnerius de Alſatia.
Guarnerius de Bardana.
Guillelmus Matiſconenſis.
Henricus de Niphenem.
Henricus Saxoniæ.
Henricus Bauariæ.
Ioannes Delphinus.
Ludouicus Delfinus.
Matthæus Lotharingiæ.
Oderiſius Vien.
Odo Burgundiæ.
Olricus de Lanſeeborg.
Otho Dux Meraniæ.
Otto Comes Palat. de Vvitelmesbach.
Radulfus Comes de Hauſp.
Stephanus Comes.
Vlricus de Herumgen.
Volmarus de Saruuerda.
Vvillelmus de Pallodio.

INDEX RERVM AC MATERIARVM.

A

Abbatiæ quæ Viennenſi Pontifici ſubiiciuntur. 72. 77. 79.
Abbas S. Petri Vien. in ſua confirmatione iuramentum in Eccleſia S. Petri Vien. facere conſueuerat. 107. mitram gerit. 106. & 107.
Ætius regit Gallias. 30.
S. Agobardus Lugd. Epiſcop. multa ſcripſit. 32. *ſua ſcripta quædam S. Bernardo Vien. Pont dicauit.*
Alfonſus Deliene *Epiſc. Albienſis laudatus.* 61.
Allobroges Alpini, veteres Viennenſes vrbe exegerunt. 29.
Alpes Graiæ Viennenſi Primati ſubiectæ. 47.
S. Anaſtaſius quando & à quibus Martyr effectus. 59.

INDEX.

Anſemundus Dux. 58.
SS. Apolinaris & Auitus filij S. Yſici Vien. Pont. 31.
Aquenſis prouincia Viennenſi Primati parere debet. 71.78.
Archicancellarius Burgundiæ eſt Pontifex Vien. 87.
Archidiaconatus Salmorieenſis Viennenſi Pontifici ſubditus. 72.79.
Archiepiſcopo Viem. eunti ad Regis curiam, Vien. & Romanenſes debent expenſas ſoluere. 874. *eſt princeps Cõſilij Regni Burg.* 88.
Arelatenſe Concilium. 29.
Aſcatades Rex quando regnauit. 7.
Aſſociatio qualis eſt inter Monaſteria S. Petri Vien & Bonaualis.
Athalus Eccleſiæ Vien nuntius. 24.
Auguſtinus Monachus & Archiep. Vienna Angliam iter habens templum D Petri ſacrauit. 18. *Anglos conuertit.* 38.
S. Auitus Arrianam hæreſim impugnat. 31. *Sigiſmũdum ad Catholicam fidem conuertit. Gundebadum Burgundionum Regem diſputatione ac ſcriptis conuincit. Eius ſuaſu Agaunenſe cœnobium erigitur, vir fuit impensè doctus.* 32.
Aurelianenſis 4. Synod. 34. *Synod. 3.* 38.
Auxitana Prouincia Viennenſi Primati, ſubmiſſa. 71.78.

B

Balthazar de Villars Præſes Lugd. laudatus. 3.
S. Barnabæ corpus cum Euangelio S. Matthæi quando repertum. 31.
Baronio Card. impoſitum fuit. 28.
Bertrandus Archiep. Vien. Humberto Delphino reſiſtit. 95.
Biturica Prouincia Primatiæ Vien. ſubdita. 71.78.
Boëtius, Symmachus à quo & quanto necati. 33.
Bonifacius, gentibus Præſul à quo datus. 43.
Boſo Rex Burgundiæ caput S. Mauritij auro texit. & propria corona ornauit. Vien. ſepultus eſt. 99.
Burdegalenſis Prouincia Primati Vien. ſubiicitur. 71.78.

C

Calarona fluuius. 38. *Calyxtus PP. fundator Bonaualis.* 79
Caſtanetum quando Eccleſiæ Vien. datum. 60.
Capillos S. Pauli quare Papa Viennam miſſit. 40.
Carolus Martellus; vt ſe in vita geſſit. 42.
Caſtra vij. Vienne. 7.
S. Caſſulus Vien. Ant. condidit primam eidem S. Ferreoli. 31.
Cherinus hæreſiarcha. 23.
Clauſtrum Viennenſe immune ab omni Laicorũ commixtione. 80.
Comitatum Vienne quis Eccleſiæ Vien. dedit. 63.
Commiciacum quomodo Eccleſiæ Viennenſi attributum. Concil. Conſtan

Digitized by Google

INDEX.

Constantinop. 39.
Conradus ij. sepultus Vienna apud S. Andream Monachorum. 83.
Constantinus Imp in balneo iugulatus. 39.
Constantinus Papa quales reliquias Viennam misit. 42.
S. Crescens vel Martyr fuit vel in Galatiam rediit. 21. à quo institutus fuit, primus Episc. Vien. 45.
S. Cyprianus quando Martyr. 26.
Cyrus, Sergius Pyrrus & Paulus Hæresiarcha damnantur. 39.

D

DAniel Rex depositus. 42.
Delphini Comites homines ligij Archiep. Vien. 95.
S. Desiderius Vien. Antistes ubi Martyrio coronatus. 38.
Differentia inter arma Delphinorum Viennesiorum & Aluernorum qualis & unde fluxit. 20.

E

EBredunensis Prouincia Primati Vien. subiecta. 71.78.
Ebroynus tyrannus. 41.
Ecclesia à gentibus vastata. 43. Ecclesia vltra tres menses Episcopo carere non debet. 74.
Ecclesia per multos annos non præscribitur. Eclipsis solis quid portendebat. 39.46.
S. Eoaldus Vien. Antist construxit Vienna Ecclesiã S. Mauritij. 41.
Ermengarda Regina liberalitate magna. 67.
Ermengildis Rex Gothorum ob Catholicam fidem necatus. 38
Eubolus nuntius Romana Ecclesiæ. 25
S. Euprepia donum suam pauperibus assignauit. 22.
Euthices Hæresiarcha à B. Gregorio confutatus. 37.

F

FAyarum puteus. 11.
Formatas, Primas Viennensis dabat. 27.
Franci tempore Martelli bonorum Ecclesiæ raptores. 44.

G

GEnurius Cippus ornatus. 38.
Gothi quando & quo instante Catholici effecti. 38.
Grimoaldus Pipini filius in carcere mortuus. 41.
Grimoardus alter Leodij necatus. 42.
Guido Archiep. Vien. Papa factus. 78.
Guillelmus Cardinalis plura sanctorum corpora Vienna è terra leuauit. 22.
Gondebadus Rex Burgundiæ obiit Arrianus. 32.
Guntramus Rex subiecit Ecclesiam Maurianensem Præsuli Viennensi. 58.

INDEX.

H

Hilarius Rex Vandalorum Ecclesias Episcopis, & Episcopos Ecclesiis restituit. 35.
Humbertus Delphinus cur se monasterio inclusit. 75. Delphinatum Regi Francis vendidit 95. homina Ecclesiis reservauit. 96.
Hugo Cardinalis plures sanctos Viennenses e terra sustulit. 22.
Hugo Diensis Epist. Papæ Vicarius. 70.
Hieron. de Villars Primas Vien laudatus. 3.

I

Innocentius iij rigorem cœnobitica vitæ apud S. Petrum Vien. in quibus mitigauit. 102.
Ioannes Archiep. Vien. Romanis sepultus ingentia Ecclesiæ Vienn. contulit bona. 93.
Ioannes Lepus Canonicus Vien. laudatus. restituit Ecclesiam S. Ferreoli. 44.
Iustinianus Imp. cur exilio relegatus. 40.
S. Iustus Lugd. Pontifex obiit in Ægypto, à quibus fuit educatus. 29.
S. Iustus Archiep. Vien. Martyr. 24.

K

Karolus Magn. quid ante corpus B. Petri Romæ promisit. 46.
Karolus Calvus à fratre Ludouico regno pulsus. 55. quod Viennensi contulit Ecclesiæ. 56.

L

Lauinius Dominicanus eruditus. 6.
Laurentia stirpis proprium, Ecclesiam euehere. 3.
Lazarus Episcopus criminator à Papa Episcopatu deiectus. 29.
S. Leo Papa post Calcedonensem synodum Metropolitis Episcopatus assignauit. 46.
S. Leodegarius & eius frater Gerinus Martyres. 41.
S. Leonianus erexit Monast. Sanctimo. S. Andreæ Vienne. 33.
Liutprandus ossa S. Augustini emit. 42.
Longobardi in Ecclesiam Romanam crudeles. 43.

M

SS. Machabeis olim Vien. Ecclesia Primeps dicata. 42.
Macharius Antiochenus cur damnatus. 30.
Sacra Mappa cana Christi Vienne. 21. 22.
S. Mamertus à S. Anniano vitæ reditus. Letanias cur instituit, eius corpus Aurelias translatum, dein à Caluinistis combustum, eius festum ter in anno Aurelianensis Ecclesia celebrat. 30. condidit secundam eadem S. Ferreoli. 31.
Mamertini qui sunt 30. S. Maria vetus Vienne. 9.
S. Martinus Archiep. Vien. præsens fuit Christi passioni. 22.
S. Martinus Turon. quando obiit. 30.

Martis

INDEX.

Martis templum. 11.

Miſſarum officia variè apud diuerſas Eccleſias fiunt. 40.

Miſtralia Vien. quid erat ea. vnita menſæ Archiep. Vien. a Ioanne xxij. ob quam cauſam ibid.

Monaſterium S. Petri Vien. ſub protectione ſedis Apoſtolicæ ſaluis iuribus Archiep. Vien. acceptum 107.

Monaſterium Sanctimonialium S. Andreæ Vien. à quibus reſtauratum 67. *S. Marcelli Viennæ exſtitum* 67.

Monetæ Viennenſis tertia pars erat Eccleſiæ Viennenſis. 83.

Monachi Ilini quando orti. 27.

N

Narbonenſis prouinciæ Primatia Viennenſi ſuppoſita. 71.72.

Nouatus Hæreſiarcha. 26.

P

Palatini Comitatus Viennæ duo. 95.

Papa excommunicatis ſalutem non ſcribit. 60.

Pallium Archiepiſc. quid denotet. 77.

Paſchatis ob celebrationem diſſidium. 25.26.

Paſtor titulum condidit 24. *Paulus Apoſtolus Eccleſiam Vien. plantauit. in Hiſpanias eſt profectus.* 21.

Paulus Hæreſiarcha. 26.

S. Petrus Apoſtolus fuit Crucifixus. 23.

Petrus & Paulus Romæ fuerunt. 24.

Petrus de Villars Iunior, præclarus Viennæ Antiſtes multa ſcripſit. 2.

Petrus Laurentius Archiep. Arelatenſis & Abbas S. Petri Vien. laudatus. 3.

S. Phocæ Martyris Corpus Viennæ. 23.

Pilatus Viennam ad ſupplicium ablegatus. 7.

Prioratus de Inſula ſub Vien. quãdo & quibus pactis fundatus. 105.

Prouinciæ ad Primatiam viennenſem pertinentes. 28.70.

Primatia Viennenſis iam ab anno Chriſti CVIC. Apoſtolicis literis conteſtata 25.27.40.42.43.53.54.68.71.79.

R

Regalia in Diœceſi Viennenſi erant Archiepiſcopi. 91.

Remilia S. Andreæ Vien. Monacha fundauit cœnobium S. Andreæ Vien. Monachorum. 33.

Rodulfus Rex & Irmengardis benefici Eccleſiæ Vien. 61.

Romanenſis Eccleſiæ fundatio 48. *Viennæ eſt ſubiecta* 12. 79. *Eccleſia Vien. facta rebellis, à Papa correpta fuit.* 60.

Rubius carpitur. 28.30.32.38.

S

Sanctimoniales S. Columbæ Abbati S. Petri Vien. ſubiici compelluntur. 71.

S. San

Digitized by Google

INDEX.

S. Sanctus Diac. Vien. Martyr. 23.

Segusiana sedes Ecclesiæ Viennensi subdita. 58.

Sergius Papa crucem reperit. 40.

Serui Ecclesiæ. 58.

SS. Seuerinus, Exuperius & Felicianus Martyres 25. eorum corpora Romanis translata.

S. Sigismundus Arrianus, à quo conuersus, cœnobium S. Mauritij construit. 32.

Sobo Archiep. Vien. contulit vineam cœnobio S. Petri. 59.

Symonia fera belua. 68.

Synodus Vasensis 25. Taurinensis 29. Romana. 39.43 53.

T

TArentasiæ Archiep. Vien. Primati subditus. 47.72.77.79. in quibus ei obedire debet. 54.

S. Thebea legio quando passa. 27.

Theophanius Antiochenus iussu Papæ ordinatus. 39.

Translatio Sanctorum olim sine Regio nutu non soiebat præsim fieri. 51.

V

VValentia Episcopus de consuetudine regit Ecclesiam Viennensem vacante sede. 102.

Venerius Africanus condidit Viennam. 8.

S. Verus Arch. Vien. Martyr. 22.24.

Vienna vrbs senatoria 32. quando fundata & cur ita vocata 5. in missis debet seruare Romanii more & quare 40. eius Ecclesia cur dicatur Apostolica 44.72. longo tempore absque pontifice iacuit 44. res suas quomodo recuperauit 46. plures habuit Martyres 23. Allobrogica cur dicta. 20.

Viennenses Lugdunum fundierunt. 20.

Villarium genus excellens. 3.

Vien. Pont. Romam vltimam mittit 43. Synodum bis in anno apud Arelatem debet tenere. 55.

Viennensis Ecclesia specialis sedis Apostolicæ filia 71. nata eius vicaria in vij. prouinciis. 72.79.

Subiacet tantum legato à latere 80. Crucem per totam suam defert prouinciam. 60.

S. Vvilebrodus à quo ad prædicandum missus. 40.

S. Vvilicarius condit terciam eadem S. Ferreoli 44 sedem cui deserit & ad Aquitanicum cœnobium se recipit. 44.

Xenodochium Vien quando & à quo constructum. 67.

S. Zacharias ij. Vien. Antistes Dominicæ interfuit cœnæ, sacram Christi mappam Vienna attulit. Protomartyr Galliarum fuit 21. eius corpus à terra eleuatur. 22.

FINIS.

Digitized by Google

Ex occaſione ſubiiciendi Priuilegij ſerò accepti, dum locus adeſt, Nomenclaturam Illuſtriſſimorum S. R. E. Cardinalium, ac Scriptorum, quorum, in Floriacenſi hac Regia Bibliotheca atque ipſius Xyſtis habetur, mentio, ſuperioribus foliis obmiſſam, attexui.

CARDINALES.

ADicio S. Theodori.
Albericus Oſtien.
Ambertus S. Anaſtaſiæ.
Annas d'Eſcars de Giury.
Bernardus S. Clementis.
Bernardus Portuenſis.
Boſo SS. Coſmæ & Damiani.
Cinthius S. Adriani.
Franciſcus N. Cæleſtinus.
Giſlebertus S. Marci.
Gregorius S. Angeli.
Gregorius S. Calixti.
Gualterius Epiſc. Alban.
Guido SS. Coſmæ & Damiani.
Guido SS. Laurentij & Damaſi.
Guido S. Mariæ in Porticu.
Guido Tit. Paſtoris.
Guillelmus S. Petri ad Vincula.
Henricus S. Anaſtaſiæ.
Hubaldus S. Crucis in Hieruſalem.
Hubaldus Hoſtiens.
Hubaldus S. Praxedis.
Hugo Hoſtiens.
Humbaldus SS. Ioannis & Pauli.
Iacinthus S. Mariæ in Coſmedin.
Ioannes S. Mariæ in Coſmedin.
Ioannes S. Mariæ Nouæ.
Iordanus S. Suſannæ.
Iullius S. Marcelli.
Leo Hoſtien.
Manfredus S. Georgij ad velum aureum.
Manfredus S. Sauinæ.
Nicolaus Alban.
Octauianus S. Nicolai in Carcere Tuliano.
Octauianus S. Georgij.
Odetus de Caſtellione, poſt Hæret.
Odo S. Georgij ad velum aureum.
Petrus Aldobrandinus.
Petrus N.
N. Rambouilletus.
Raynerius S. Priſcæ.
Robertus. N.
Rodulfus S. Luciæ in Sept.
Rolandus S. Marci.
N. de Sourdy.
Thomas de S. Cæcilia Cæleſt.
Vbaldus S. Crucis in Ieruſalem.
Viuarius Tuſcul.

Adelerius Flor.
Adhelmus.
Ado Treueren.
Ado Vien.
Adrevaldus Flor.
Agobardus Lugd.
Alphonſus d'Elbene Epiſco. Alby.
Andreas.
S. Antoninus.
Arnaldus Vvionius.
Aſorius.
S. Auguſtinus.
S. Auitus Vien.
Auſonius.
Aymoinus Flor.
Car. Baronius.
Cappelletus.
Carolus Sigonius.
Claudius du Rubis.
Claudianus Poëta.
S. Cyprianus.
Dicdericus.
Dio.
Eginardus.
Fauſtus.
Felix Abbas.
Fortunatus.
Franciſcus Belforeſtius.
Franciſcus Modius.
S. Gregorius Papa.
Giſlebertus.
Gualeſinus.
S. Hilarius.
Hugo Floriac.
Iacobus Breuſius.
Imperatores diuerſi.
Ioannes à Boſco.
Ioannes Italus.
Ioannes Sanaro.
S. Ioannes N.
Lauinius.
Leo Caſinen.
Lucanus Poëta.
Ludolphus de Colomna.
Ludouicus Gollutus.
Marcus Poëta.
Mare Hiſtoriarum.
Martinus Polonus.
Matthæus Palmerius.
Matthæus Vveſtmonſt.
Maurolicus.
Molanus.
Monachi Floriacenſes.
S Oderiſius Caſin.
S. Odo Cluniac.
Papirius Maſſonius.
Paulus Diaconus.
Petrus Chryſologus.
S. Petrus Cluniacen.
Petrus Diaconus.
Petrus Æquilinus.
Petrus Pythoëus.
Petrus Villarius iunior Archiep. Vien.
Pontifices Romani plures.
Raguiolus.
Raynardus Lingon Epiſc.
Reges diuerſi.
Regino
Renatus Choppinus.
Sebaſtus.
Sigebertus.
Smaragdus.
Sydonius Apolina.
Terentius Poëta.
Turrecremata.
Valiſoletani Patres.
Victorinus rethor.
Vincentius Beluac.
Virgilius Poëta.
Vſuardus.

Sanctius

CHRISTIANISSIMI REGIS PRIVILEGIVM.

SAnctius Christianissimi ac Inuictissimi HENRICI IIII. *Franciæ ac Nauarræ Regis Auditorium sanxit, ne quis penitus hominum per Vniuersam Gallicam Monarchiam, toto sequenti decennio venditet distrahat aut imprimat Floriacensem Veterem Regiam Bibliothecam cum suis Xystis, opera P. Ioannis du Boys Cælestini emergentem, ipso abnuente renitenteve aut non permittente. Qui secus faxit Arbitrio iudicum taxetur & exemplaria cuncta Fisco inferantur sub dat. Lutætiæ Parisiorum xij. Augusti. 1605.*

Per Regem in suo Consilio.

Signat. DV FOS.

EGo vero Ioannes du Boys Cælestinus, fide integritate atque amicitia spectabilis viri Horatij Cardonij Lugdunensis eximij Bibliopolæ illectus: annuo, permitto, vt ipsi liberum atque integrum sit, Prædictam Floriacensem Bibliothecam & eius Xysta, per decem proximos annos, dum, vbi, ac quibus caracteribus volet, imprimere, venditare, distrahere, libere licitè. Lugduni xxvj. Augusti. 1605.

DVBOYS CÆLESTINVS.

Digitized by Google

Digitized by Google
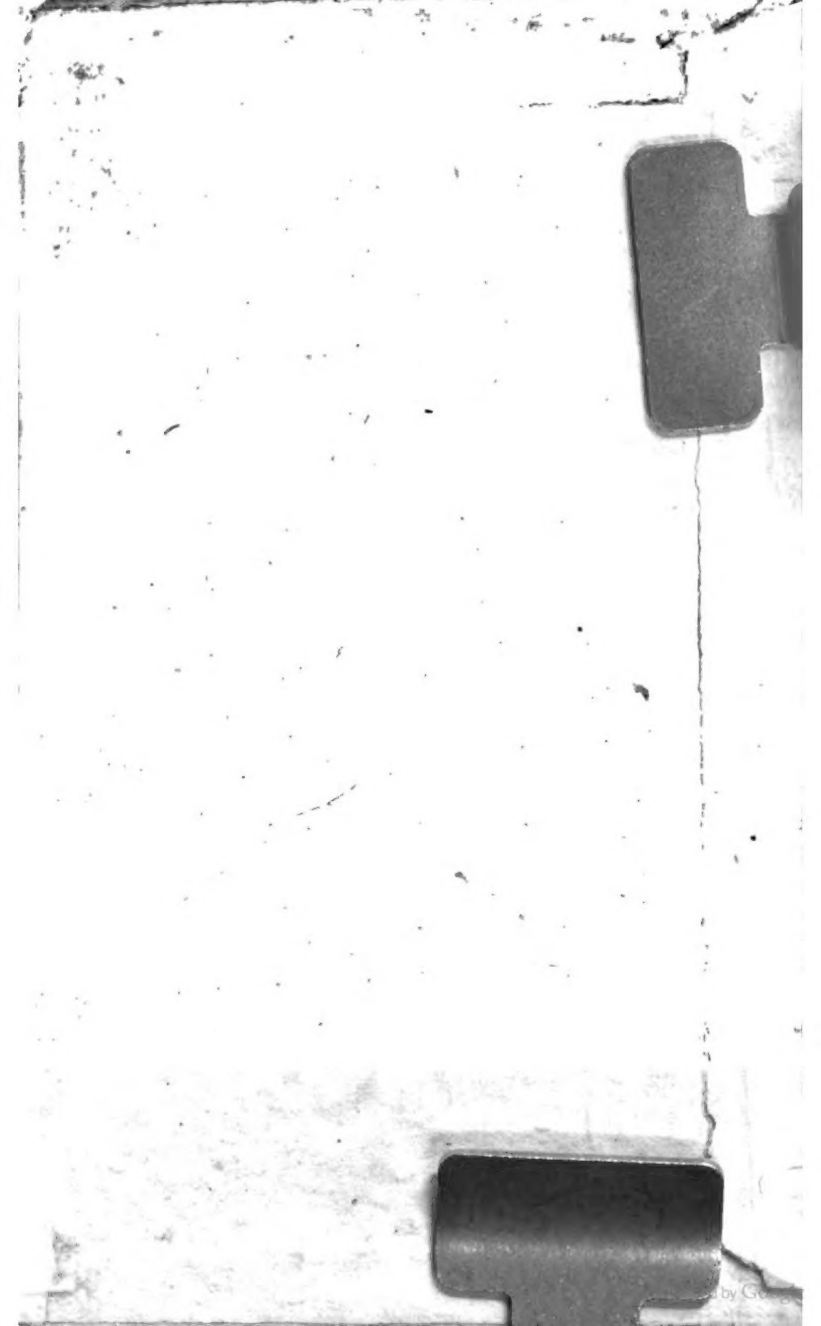
Digitized by Google